

JAN PIETERSZ. COEN

BESCHEIDEN

OMTRENT ZIJN BEDRIJF IN INDIË

VERZAMELD DOOR

Dr. H. T. COLENBRANDER

UITGEGEVEN DOOR HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE
TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE VAN NEDERLANDSCH-INDIË

VIJFDE DEEL

'S-GRAVENHAGE
M A R T I N U S N I J H O F F
1923

100.82014.10

OPEN

100.82014.10

CLOSED

100.82014.10

INHOUD.

	Bladz.
INLEIDING	XVII
I. BRIEVEN NAAR PATRIA (15 April 1627—18 Maart 1629)	1
15 APRIL 1627.	3
Aankomst op Ilha de Mayo, 3.—Bejegende schepen, 3.—Bevrachte fluiten, 4.—Ambassadeur van Perzië, 5.—Schepen naar Indië te zenden, 5.	
30 Oct. 1627 (particulier).	6
Vertrek van Ilha de Mayo, 6.—Tafelbaai, 6.—Ambassadeur van Perzië, 7.—Engelsche schepen, 8.—Eendrachtsland; imperfectie der kaarten, 9.—Aankomst te Batavia, 9.—Stad en kasteel, 10.—Overdracht, 10.—Staat der Compagnie; Bamtam, 10.—Ambassadeur van Perzië, 11.—Behoeften, 12.—Retouren, 12.—Balans, 13.—Gebrek aan woningen en pakhuizen, 13.—Engelschen, 13.	
30 Oct. 1627 (aan Frederik Hendrik)	14
Aankomst, 14.—Mataram; Bantam, 14.—Staat der Compagnie, 15.	
9 Nov. 1627 (generaal)	16
Aankomst en overdracht, 16.—Eisch, 17.—Retourlading, 17.—Schepen naar Indië tijdig te doen vertrekken, 19.—Suratte, Perzië, Mocha, 20.—Coromandel, 27.—Bengalen; de Denen, 29.—Sumatra's Westkust; Atjeh, 31.—Jambi, 31.—Vaarwater van Malaka, 33.—Gevangen Portugeezen, 33.—Bocht van Patani, 34.—Siam, 34.—Tayouan, 35.—Japan, 37.—Molukken, 40.—Amboina, 46.—Banda, 50.—Solor en Timor, 55.—Mataram, 55.—Batavia, 56.—Bamtam, 57.—Soekadana, 58.—Generale boeken, 58.—Aangekomen schepen, 59.—Engelschen, 61.—Visite van de Molukken, Amboina, Suratte, 62.	
10 Nov. 1627	63
Jacques Specx.	
6 JAN. 1628.	63
Aangekomen schepen, 63.—Retourschip, 64.—Patani, 64.—Sumatra's Westkust, 64.—Coromandel, 65.—Amboina en Banda, 66.—Jambi, 68.—Japan, 68.—Tayouan, 71.—Chineesche roovers, 72.—Spanjaarden 73.—Bantam 74.—De Kerstdag, 78.—Navale macht, 80.—Behoefte aan volk, schepen en kapitaal, 80.—Bantammers voor de stad, 81.—Siam, 82.—Kust van China, 83.—Besluit, 84.	
13 JAN. 1628	84
Schip <i>Vianen</i> gestijfd, 84.—Bantam, 85.	
24 JAN. 1628	86
Aangekomen schepen, 86.—Chineesche roovers, 87.—Bantam, 87.—Vertrek der Engelschen, 88.—Coromandel, 89.	
2 Nov. 1628 (aan Frederik Hendrik)	90
Bantam, 90.—Maturam; beleg van Batavia, 91.—Roode loop, 99.—Ternate, 99.—Manilu, 100.—Kust van China, 100.—Japan, 100.—Hindostan, 100.—Perzië, 101.—Engelschen, 101.	
3 Nov. 1628 (generaal)	102
Vertrokken schepen, 102.—Aangekomen schepen, 103.—Kust van China; Tayouan; Japan, 105.—Siam, 111.—Bocht van Patani, 112.—Vaarwater van Malaka, 112.—Jambi, 112.—Sumatra's Westkust, 113.—Soekadana, 113.—Rijstaanvoer, 113.—	

Engelschen en Denen, 113. — Suratte en Perzië, 114. — Coromandel, 118. — Solor, 120. — Molukken, 121. — Amboina, 122. — Banda, 125. — Uitstaande schulden, 127. — Bantam, 128. — Mataram; beleg van Batavia, 128. — Klacht over de hoedanigheid van het uitgekomen volk, 130. — Navale macht, 131. — Gebrek aan lont, 131. — Eisch, 131. — Vrije handel, 132. — Molukken en Amboina, 133. — Retourlading, 135. — Balans, 136. — Thuisvarenden en overleden Raden van Indië, 136.	
17 Nov. 1628	137
Aangekomen scheepen, 137. — Sterfte onder het garnizoën, 138. — Voornemen van Coen, naar Amboina en Banda te varen, 139. — Adriaen Block Martsz., 139. — Mataram, 140.	
10 FEBR. 1629	141
Mataram, 141. — Bantam, 144. — Sterfte onder het garnizoën, 145. — Voorhanden peper, 145. — Tayouan en Japan, 145. — Vertrokken scheepen, 150. — Siam, 151. — Arrakan, 151. — Mocha, 151. — Perzië, 152. — Suratte, 152. — Vaarwater van Malaka, 153. — Gijsbert van Lodensteyn, 154. — Aangekomen schip, 154. — Engelsch schip de <i>Maria</i> , 155.	
18 MAART 1629	155
Aangekomen schip, 156. — Siam, 156. — Ontrouwne dienaars, 157. — Vaarwater van Malaka, 158. — Mataram, 158. — Tayouan en Japan, 158. — Versterking van stad en kasteel Batavia, 164. — Engelschen, 164. — Varia, 165. — Ondienstige personen, 166.	
18 MAART 1629 (aan Frederik Hendrik)	166
Mataram, 166. — Tayouan, 166. — Chineesche roovers, 169.	
18 MAART 1629 (aan de kamer Zeeland)	169
Abuizen in overgezonden scheepsboeken.	
18 MAART 1629 (aan de kamer Rotterdam)	170
Michiel de Mayer.	
18 MAART 1629 (aan de kamer Enkhuizen)	171
Cargasoen.	
II. BRIEVEN NAAR VERSCHEIDEN KWARTIEREN (11 Oct. 1627—18 Sept. 1629)	173
NAAR COROMANDEL:	
1627 Oct. 11 aan Marten Isbrantsz.	175
1628 Juni 14 „ „ „	290
1628 Juni 14 „ „ „	294
1628 Juni 14 „ Mousabeeq	303
1628 Juli 7 „ Marten Isbrantsz.	335
1628 Juli 18 „ „ „	370
1628 Aug. 11 „ „ „	379
1629 Mei 12 „ „ „	513
1629 Aug. 1 „ „ „	579
NAAR PERZIË:	
1627 Oct. 11 aan den koning	175
1628 Juli 18 „ Huybert Visnich.	365
1628 Aug. 11 „ „ „	890
1629 Aug. 18 „ „ „	594
1629 Aug. 18 „ Jan Jansz. Smit	595
NAAR AMBOINA:	
1627 Oct. 27 aan Jan van Gorcum	176
1627 Oct. 27 „ Philips Lucasz.	178
1627 Dec. 11 „ Jan van Gorcum	219

INHOUD.

VII

Bladz.

1627 Dec. 27 aan Jan van Gorcum	229
1628 Febr. 13 " " "	241
1628 Maart 4 " " "	245
1628 Nov. 25 " Philips Lucasz.	399
1628 Nov. 25 " de overhoofden van Hitoe	409
1628 Nov. 25 " de raadkamer	410
1628 Nov. 25 " den predikant de Praet	411
1628 Nov. 25 " Wouter Melchiorsz.	412
1628 Dec. 21 " Philips Lucasz.	425
1629 Jan. 6 " " "	444
1629 Febr. 9 " " "	452
1629 Febr. 9 " Halleni, zoon van kapitein Hitoe	459
1629 Maart 1 " Philips Lucasz.	465
1629 Maart 9 " " "	476

NAAR BANDA:

1627 Oct. 27 aan Pieter Vlack	186
1627 Oct. 27 " Jacob Schram.	186
1627 Dec. 11 " Jan Jansz. Visscher.	221
1628 Febr. 13 " " "	241
1628 Maart 14 " " "	246
1628 Nov. 25 " " "	415
1628 Nov. 25 " Arent Gardenijs	418
1628 Nov. 25 " den Kerkeraad	419
1629 Jan. 25 " Jan Jansz. Visscher.	451
1629 Maart 1 " " "	460
1629 Maart 9 " " "	477

NAAR DE MOLUKKEN:

1627 Oct. 27 aan Jacques Lefebvre	187
1627 Dec. 27 " " "	225
1628 Febr. 13 " " "	236
1628 Maart 4 " " "	244
1629 Jan. 6 " Pieter Wagenveldt	442
1629 Jan. 6 " Cornelis de Meyer	443
1629 Jan. 6 " Jan Noyen	443
1629 Febr. 9 " Gijsbert van Lodensteyn	457
1629 Maart 1 " " "	468
1629 Maart 9 " " "	478

NAAR TERNATE:

1627 Oct. 27 aan den koning	192
1628 Nov. 25 " " "	412
1628 Nov. 25 " Kitchil Ali	414
1629 Jan. 6 " den koning	440

NAAR SOLOR:

1627 Oct. 27 aan Jan d'Horney	195
1627 Oct. 27 " Kitchil Protavi	196
1628 Maart 5 " Jan d'Horney	247
1628 Dec. 15 " " "	424

NAAR DE RETOUREVLOOT:

1628 Jan. 9 aan Pieter de Carpentier	230
--	-----

NAAR JAMBI:

1628 Jan. 9 aan Cornelis van der Hoeff.	232
1628 Maart 7 " den koning.	248
1628 Maart 7 " Cornelis van der Hoeff.	251
1628 April 21 " den koning.	257
1628 Juli 16 " den koning.	338
1628 Juli 16 " Cornelis van der Hoeff.	341
1628 Aug. 14 " Cornelis van der Hoeff.	392
1628 Dec. 6 " den koning.	421
1629 Mei 22 " Jan Oosterwijck.	525
1629 Mei 22 " Frans Adriaensz. de Vries.	528
1629 Juni 9 " Cornelis van der Hoeff.	546
1629 Juni 9 " Cornelis van der Hoeff.	548

NAAR MAKASSER:

1628 Febr. 23 aan den koning.	242
-------------------------------	-----

NAAR PALEMBANG:

1628 Maart 7 aan den koning.	252
------------------------------	-----

NAAR TAYOUAN:

1628 Mei 18 aan Pieter Nuyts.	259
1628 Mei 20 " " ".	279
1628 Mei 23 " " ".	284
1628 Juni 26 " " ".	313
1628 Juni 26 " den predikant Candidius.	329
1628 Juni 26 " Abraham de Mourcourt.	330
1629 April 24 " Pieter Nuyts.	509
1629 April 24 " de schepen ter reede.	510
1629 April 24 " den predikant Candidius.	511
1629 April 24 " Huybrecht Mytens.	512
1629 April 24 " Hendrick Cloet.	512
1629 Juni 15 " Hans Putmans.	556
1629 Juni 22 " " ".	556
1629 Juni 22 " " ".	562

NAAR JAPAN:

1628 Mei 18 aan Cornelis van Nyenrode.	274
1628 Mei 23 " " ".	287
1628 Juni 26 " " ".	333
1629 Juni 22 " " ".	559

NAAR SIAM:

1628 Mei 23 aan Adriaen de Marees.	280
1628 Mei 23 " Oya Berkelangh.	283
1628 Juli 18 " Adriaen de Marees.	378
1628 Juli 18 " Oya Berkelangh.	379
1629 Mei 28 " den apra van de Japanners.	533

NAAR MASOELIPATNAM:

1628 Juni 14 aan Marten van Rossen en Barent Pietersz.	301
1628 Aug. 11 " " " " ".	384
1629 Mei 12 " " " " ".	520

INHOUD.

IX

Bladz.

NAAR PALIAKATE:

1628 Juni 14 aan Cornelis van Sulensteyn 305

NAAR ARRAKAN:

1628 Juni 15 aan den koning 309

NAAR SURATTE:

1628 Juni 15 aan Pieter van den Broecke 310

1628 Juli 18 " " " " 354

1628 Juli 18 " Job Christiaensz. Grijph 357

1628 Aug. 11 " Mousabeeck 370

1628 Aug. 11 " Jan van Hasel 386

1628 Aug. 11 " Pieter van den Broecke 388

1628 Aug. 11 " Jan Jansz. Smit 389

1629 Mei 12 " Jan van Hasel 518

1629 Aug. 1 " " " " 583

1629 Aug. 18 " " " " 586

NAAR BOETON:

1628 Nov. 25 aan den koning 409

NAAR POELOE AI:

1628 Nov. 25 aan den koopman ter plaatse 419

NAAR BANTAM:

1629 Febr. 10 aan John Hale 459

1629 Maart 23 " den koning 481

NAAR LIGOR:

1629 Mei 3 aan den koning 538

NAAR PATANI:

1629 Juni 1 aan Cery Paducka 540

NAAR SUMATRA'S WESTKUST:

1629 Juni 1 aan Nicolaes Behoort 543

NAAR DE SCHEPEN OMTRENT TEGAL:

1629 Juni 29 aan Adriaen Block Martez 566

1629 Juli 19 " " " " 577

NAAR MARTAPOERA:

1628 Juli 7 aan Orangkaja Retuadi Radia 571

NAAR AGRA:

1629 Aug. 18 aan Vapour 597

INSTRUCTIËN AAN:

1627 Nov. 27 Willem Wijntjens, naar Bantam 203

1627 Dec. 11 Gregorius Cornely en Marten Jansz. Vogel, naar Amboina 206

1627 Dec. 14 Jan van Hasel, naar Bantam 222

1628 Maart 9 Gerrit Broeckmans, naar Jambi 253

1628 Mei 18 Jan Hartmans, naar Tayouan 277

1628 Juni 15 Marinus Lowijssen, naar Arrakan 306

1628 Juni 26 Carel Lievensz., naar Tayouan 331

1628 Juli 18 de schepen naar Suratte en Perzië 342

1628 Juli 18 Jan van Hasel, naar Suratte 345

1628 Juli 18 Jan Jansz. Smit, naar Perzië 361

1628 Juli 18 Willem Cunnigom, naar Siam 378

1628 Nov. 3 de vloot naar patria 394

	Bladz.
1628 Deo. 15 Gregorius Cornely, naar Solor	421
1629 Jan. 20 Paulus Croock, naar Bandjermasing	446
1629 Maart 1 Ewout Spieringh, naar Amboina en Banda	469
1629 Maart 18 Hendrick Claesz. Jongh, naar patria	479
1629 April 5 Nicolaes Behoort, naar Sumatra's Westkust	484
1629 April 24 Hans Putmans, naar Tayouan	486
1629 Mei 22 Frans Adriaensz. de Vries, naar Jambi	522
1629 Mei 25 den secretaris van den Raad van Justitie.	529
1629 Mei 31 Gerrit Broeckmans, naar Patani	533
1629 Juni 1 Adriaen de Marees, naar Sumatra's Westkust	540
1629 Juni 22 Willem Jansz., naar Tayouan en Japan	550
1629 Juli 13 Paulus Croock, naar Sumatra's Westkust	573
1629 Aug. 18 Anthoni del Court, als opperhoofd in Perzië	599
1629 Aug. 18 " " " als commandeur der schepen naar Perzië.	604
COMMISSIËN VAN:	
1627 Oct. 27 Philips Lucasz., tot het gouvernement van Amboina	179
1627 Oct. 27 Jan Jansz. Visscher, tot het presidentschap van Banda.	185
1627 Nov. 4 Gillis Seys, tot het presidentschap der Molukken.	197
1627 Nov. 10 Jacques Specx, tot vice-commandeur der retourvloot	198
1628 Febr. 23 Bartholomeus Claesz. de Wilde, naar Makasser	248
1628 Juli 7 Hendrick Bruystens, tot den particulieren handel	387
1628 Sept. 2 Jan Gijsbertsz. Booneter, tot het gebied ter reede van Batavia	393
1628 Dec. 21 Hendrick Lievensz. naar Balamboang	429
1629 Maart 1 Marten Jansz. Vogel, tot den particulieren handel	473
1629 Juni 10 Cornelis Willemsz. Bom, tot den particulieren handel	549
1629 Juli 2 Adolf Tnomasz. en Sebald de Wonderaer, tot den particulieren handel .	570
MEMORIËN VOOR:	
1627 Oct. 27 Jan Jansz. Visscher	180
1627 Oct. 27 Gillis Seys	193
1628 Juli 18 Jan van Hasel	352
1629 April 24 Hans Putmans	429
ORDERS AAN:	
1627 Nov. 10 de vloot naar patria	199
1628 Jan. 6 Gerrit Fredericksz. de Witt, naar patria	281
1628 Febr. 1 de schepen voor Bantam	234
1628 Febr. 13 schip naar Amboina	241
1628 Maart 22 Jan de Coster, naar Kota Waringin	255
1628 Mei 18 de schepen van Firando naar Tayouan gedestineerd.	276
1628 Mei 23 schip over Siam naar Japan	289
1628 Juni 15 schip naar Coromandel	312
1628 Aug. 11 schip naar Coromandel	385
1628 Aug. 11 schip naar Suratte	391
1628 Nov. 17 schip naar patria	397
1628 Nov. 25 schepen naar Amboina	420
1628 Dec. 16 Gerrit Broeckmans, naar Bantam	424
1629 Jan. 6 Gijsbert van Lodensteyn, naar de Molukken	430
1629 Jan. 6 schip naar Ternate	445
1629 Maart 6 Herman Claesz. Stryen, tot voor Japara	474
1629 Maart 23 Adriaen Block Martsz. en Nicolaas Behoort, naar Bantam	513

INHOUD.

XI

	Bladz.
1629 April 24 Hans Putmans, naar Tayouan	513
1629 Mei 12 schip naar Coromandel	520
1629 Juni 4 Frans Loncken en Cornelis Doetmenuyt, naar Tegal	514
1629 Juni 26 Adriaen Block Martsz., naar Tegal	564
1629 Juni 29 Piet Teunisz., om d'Oost	568
1629 Juni 29 jachten om d'Oost	569
1629 Juli 15 Francisco Polsaert, naar 't Zuidland	575
VARIA:	
1627 Nov. 28 Acte van protest tegen de Engelschen	199
1628 Juni 14 Plakaat tegen misbruiken ter kust van Coromandel	305
1628 Aug. 26 Extract-instructie van Bewindhebberen naar Perzië	358
1628 Nov. 17 Ordonnantie voor 't schip de <i>Leeuwinne</i>	398
1629 Juni 22 Credentiaal van Willem Jansz., naar Japan	563
III. RESOLUTIËN (15 April 1627—18 Sept. 1629)	609
BREEDE RAAD DER VLOOT (1627 April 15—Juli 21)	
1627 April 15 onder Ilha de Mayo. Zeil te gaan	611
1627 Mei 24 in zee. Koers	611
1627 Juni 3 „ Rantsoen	612
1627 Juni 16 „ Koers	612
1627 Juli 17 Tabelbani. Ambassadeur van Perzië	612
1627 Juli 19 „ Drie schepen vooruit te doen vertrekken	613
1629 Juli 21 „ Ambassadeur van Perzië	614
GOUVERNEUR-GENERAAL EN RADEN (1627 Sept. 30—1629 Sept. 18)	
1627 Sept. 30 Batavia. Overdracht	615
1627 Oct. 4 „ Benoeming van schepenen en van een kapitein der burgerij	617
1627 Oct. 6 „ Onbekrompener vervolg van den Coromandelschen kusthandel	617
1627 Oct. 8 „ Schepen naar patria	619
1627 Oct. 18 „ Schepen inwaarts. — Zaken na Amboen en Banda	620
1627 Oct. 30 „ Schepen naar patria	623
1627 Nov. 2 „ Engelsche gecommitteerden	624
1627 Nov. 22 „ Approbatie van een doodvonnis	625
1627 Nov. 24 „ Engelsche gecommitteerden	626
1627 Dec. 4 „ Generale visite op Amboen en Banda	627
1627 Dec. 13 „ Bantam	630
1627 Dec. 17 „ Jambi (propositie van den Generaal)	631
1627 Dec. 18 „ Tayouan	631
1627 Dec. 22 „ Schip naar de Molukken	633
1628 Jan. 4 „ Javanen ten Zuiden der stad gelegerd gevonden	634
1628 Jan. 5 „ Schip <i>Vianen</i> naar patria	635
1628 Jan. 6 „ Fluit de <i>Makreel</i> naar Jambi	636
1628 Jan. 10 „ Schip <i>Vianen</i> te stijven	636
1628 Jan. 13 „ Schip <i>Vianen</i> door straat Bali te doen vertrokken	637
1628 Jan. 14 „ Approbatie van doodvonnissen	638
1628 Jan. 31 „ Engelschen te Bantam	639
1628 Febr. 1 „ Simsuan	639
1628 Febr. 8 „ Schepen naar diverse kwartieren	640
1628 Febr. 14 „ Approbatie van doodvonnissen	641
1628 Febr. 15 „ Varia	641
1628 Febr. 18 „ Perzië	642

	Bladz.
1628 Febr. 21 Batavia. Perzië	644
1628 Febr. 26 „ Banda	645
1628 Maart 1 „ Siam	646
1628 Maart 3 „ Jambi	647
1628 Maart 6 „ „	647
1628 Maart 1 „ Schepenen	648
1628 Maart 11 „ Handel van vrijeluiden	649
1628 Maart 14 „ Fluit naar Balamboang om rijst	650
1628 Maart 17 „ Fluit naar Borneo in plaats van naar Balamboang om rijst	651
1628 Maart 27 „ Rantsoen van rijst ingekrompen	652
1628 April 4 „ Bantam	652
1628 April 7 „ Rapport omtrent de Portugesezen te Malaka	653
1628 April 17 „ Schip naar Siam. — Bantam	654
1628 April 26 „ Reis naar Siam uitgesteld	655
1628 Mei 3 „ Verhooging van den tol op vruchten, beestiaal en pluimgedierte	657
1628 Mei 17 „ Verwisseling van personeel	659
1628 Mei 20 „ Boeken van Banda	659
1628 Mei 23 „ Schip naar Siam	660
1628 Mei 24 „ Bevestiging der stad	661
1628 Mei 26 „ Schepenen en weesmeesteren. — Wijnaccijns ten behoeve der stad	662
1628 Juni 2 „ Jambi	664
1628 Juni 5 „ Handel van vrijeluiden. — Wegloopen van slaven	665
1628 Juni 6 „ Schepen naar Tayouan	666
1628 Juni 8 „ Varia	668
1628 Juni 17 „ Tayouan	670
1628 Juni 22 „ Japan	671
1628 Juni 24 „ Kapitaal naar Tayouan	672
1628 Juni 28 „ Perzië	672
1628 Juni 30 „ Adriaen Block Martsz.	673
1628 Juli 3 „ Siam. — Jacques Lefebvre. — Perzische zijde	674
1628 Juli 8 „ Suratte	676
1628 Juli 11 „ Suratte en Perzië	679
1628 Juli 14 „ Rapport omtrent Ambon en Banda	679
1628 Juli 24 „ Gehoor van Calibatte	681
1628 Juli 26 „ Varia. — Kerkeraad	683
1628 Aug. 2 „ Varia. — Ternatanen	684
1628 Aug. 5 „ Stijving van het kapitaal in Suratte	686
1628 Aug. 9 „ Coromandel	687
1628 Aug. 11 „ Suratte	687
1628 Aug. 14 „ Varia	688
1628 Aug. 18 „ Schip tot een schrik der Javanen uit te rusten	690
1628 Aug. 19 „ Oprichting van wachthuizen	691
1628 Aug. 23 „ Javaansch vaartuig	692
1628 Aug. 25 „ Maatregelen van verdediging	693
1628 Aug. 26 „ „ „ „	694
1628 Aug. 30 „ Marten Jansz. Vogel majoor van de stad	695
1628 Aug. 31 „ Aanvulling van het college van schepenen met militaire per- sonen	695
1628 Sept. 2 „ Maatregelen van verdediging	696

INHOUD.

XIII

	Bladz.
1628 Sept. 8 Batavia. Maatregelen van verdediging	697
1628 Sept. 11 „ 's Vijands naaste approche aan te tasten	697
1628 Sept. 15 „ Geen jacht naar Coromandel af te vaardigen	698
1628 Sept. 16 „ Rapport omtrent 's vijands werken	699
1628 Sept. 26 „ Is het raadzaam, den vijand aan te vallen?	700
1628 Sept. 28 „ Vast- en biddag	701
1628 Oct. 2 „ Handhaving der krijgstucht	702
1628 Oct. 5 „ Geen jacht naar Coromandel af te vaardigen	703
1628 Oct. 7 „ Approbatie van een doodvonnis	704
1628 Oct. 13 „ Kleedenhandel op de Molukken etc. aan de vrijburgers ont- nomen	704
1628 Oct. 19 „ Regeling van den aanval op den vijand	706
1628 Oct. 21 „ 's Vijands vaartuig aan te tasten	710
1628 Oct. 30 „ Schepen naar patria	711
1628 Nov. 1 „ Inlandsche handelaars uit de Molukken te weren	712
1628 Nov. 5 „ Maatregelen van verdediging	715
1628 Nov. 7 „ Schepen naar Amboina	716
1628 Nov. 10 „ Vereering aan kapitein Hitoe en andere Amboineezzen	716
1628 Nov. 15 „ Adriën Blok Martsz.	717
1628 Nov. 21 „ Bezending van Solor en Timor uit te stellen	718
1628 Dec. 11 „ 't Fort Henricus te raseeren	721
1628 Dec. 14 „ Bantam	722
1628 Dec. 20 „ Rantsoenen.	723
1628 Dec. 29 „ Bantam	723
1629 Jan. 2 „ Gijsbert van Lodensteyn gouverneur der Molukken	724
1629 Jan. 3 „ Sobald de Wonderaer schepen	724
1629 Jan. 15 „ Schepen naar Bandjermasing	725
1629 Jan. 22 „ Nicolaes Porandelli schepen	726
1629 Jan. 24 „ Schip <i>Zuid-Holland</i> ter reede te houden	726
1629 Febr. 2 „ Schepen naar Amboina en Ternate	726
1629 Febr. 6 „ Particuliere handel	727
1629 Febr. 17 „ De burgerij tot één vendel teruggebracht	728
1629 Febr. 23 „ Zaken van Amboina en Banda	729
1629 Febr. 26 „ Kerkeraad	731
1629 Maart 1 „ Schip naar Amboina en Banda	732
1629 Maart 5 „ Schip naar Banda	733
1629 Maart 6 „ Ontslag van schipper Dubois	733
1629 Maart 10 „ Schip naar patria	734
1629 Maart 20 „ Bantam	734
1629 Maart 26 „ Schepen naar diverse kwartieren	735
1629 Maart 31 „ Hans Putmans gouverneur van Tayonan	738
1629 April 5 „ Sumatra's Westkust	739
1629 April 9 „ Chineesche kooplieden	739
1629 April 18 „ Besteding van kapitaal	740
1629 April 21 „ De Mataram verzoekt vrede	741
1629 April 23 „ Maandgelden van Jan Swaen	742
1629 Mei 10 „ Schip naar Coromandel	743
1629 Mei 16 „ Jambi.	745
1629 Mei 22 „ Fluit naar Sumatra's Westkust.	746
1629 Mei 28 „ Schepenen en weesmeesteren	746

	Bladz.
1629 Juni 5 Batavia. Voornemens van den Mataram	748
1629 Juni 9 „ Schip naar Jambi	749
1629 Juni 11 „ Schip naar Japan. — Varia	749
1629 Juni 18 „ Approbatie van het doodvonnis van Pieter Jacobsz. Cortenhoeff	751
1629 Juli 22 „ Schip naar Japan.	751
1629 Juli 23 „ Javanen te examineeren	752
1629 Juli 25 „ Des Matarams zeestrand en rivieren te bezetten.	752
1629 Juli 2 „ Approbatie van doodvonissen.	753
1629 Juli 5 „ Gehoor van Jan Lucasz. Hasselt	754
1629 Juli 6 „ Jacht naar Sumatra's Westkust	756
1629 Juli 9 „ Schip <i>Batavia</i> verongelukt	766
1629 Juli 13 „ Verklaring van Pieter van den Broecke	758
1629 Juli 14 „ Marten Hartman schepen.	758
1629 Juli 18 „ Jacht om de Oost afgevaardigd	759
1629 Juli 20 „ Schip naar Coromandel	759
1629 Juli 23 „ IJsbrant van Swaenswijk baljuw	760
1629 Juli 27 „ Jan Hendricksz. Cops lid van den Raad van Justitie	761
1629 Juli 28 „ Schepen naar patria.	761
1629 Juli 31 „ Besteding van kapitaal	761
1629 Aug. 7 „ Verwisseling van personeel	762
1629 Aug. 9 „ Barent Pessaert vaandrager.	763
1629 Aug. 10 „ Crijn van Raemburch commissaris-politiek	763
1629 Aug. 15 „ Verlossing van Huberto Visnich	764
1629 Aug. 22 „ Voorloopers van des Matarams leger in 't veld vernomen . .	765
1629 Aug. 24 „ Maandgelden van Jan Swaen	765
1629 Aug. 25 „ Hoe zich Bantam zal gedragen	766
1629 Aug. 30 „ Aan de stad 3600 realen voorgeshoten	767
1629 Aug. 31 „ Approbatie en commutatie van vonnissen	768
1629 Sept. 8 „ Den vijand uit zijn werk te slaan	768
1629 Sept. 11 „ Den vijand niet aan te vallen	769
1629 Sept. 13 „ Particuliere handel	769
1629 Sept. 17 „ Een preuve op den vijand te doen	770
1629 Sept. 18 „ " " " " "	771
IV. BRIEVEN UIT PATRIA (10 Aug. 1627—28 Aug. 1629)	773
10 AUG. 1627 (Zeventienen)	775
Aangekomen schepen, 775. — Uitrusting, 776. — Uitgezonden personen, provisiën en kapitaal, 777. — Perzië en Mocha, 779. — Coromandel, 780. — China, Tuyouan, Japan, 780. — Siam, 782. — Peperlanden: Patani, Atjeh, Sumatra's Westkust, 782. — Molukken en Amboina, 783. — Banda, 784. — Solor, 785. — Engelschen, 785. — Ambonsche rechtspleging, 785. — Mataram, 786. — Batavia, 786. — Varia, 786. — Eisch, 787. — Ellert Wachter, 788.	
16 SEPT. 1627 (kamer Amsterdam)	788
Sebald de Wonderaer.	
24 SEPT. 1627 (kamer Amsterdam)	789
Personalia, 789. — Rijksdaalders, 790. — Chirurgijnskisten, 791. — Buskruit, 791. — Uitgezonden provisiën en kapitaal, 791. — Guineesche lijnwaden, 792. — Chineesche zijde, 793. — Nagelen, 793. — Varia, 793. — Predikanten, 794.	
1 OCT. 1627 (kamer Amsterdam)	794
Sappanhout, 794. — Kostgeld der soldaten, 795. — Kleedjes, 795.	

IN HOUD.

XV

Bladz.

6 Oct. 1627 (kamer Amsterdam)	795
Voorschriften voor retourschepen.	
29 Nov. 1627 (kamer Amsterdam)	797
Ongeval der uitgeloopen vloot in het Kanaal.	
4 Dec. 1627 (kamer Amsterdam)	801
Adriaen Block Martsz.	
3 APRIL 1628 (kamer Amsterdam)	802
Uitrusting, 802. — Schepen in Engeland aangehouden, 802. — Ambonsche rechtspleging, 803. — Perzië en Suratte, 804. — Coromandel, 806. — Peperhandel, 806. — Chineesche handel, 807. — Molukken, Amboina en Banda, 807. — Bantam, 808. — Engelschen, 808. — Portugeezen, 808. — Varia, 808.	
20 APRIL 1628 (kamer Amsterdam)	809
Salpeter, 809. — Uitrusting der Engelschen, 810.	
25 Ocr. 1628 (Zeventienen)	811
Aangekomen schepen, 811. — Uitrusting, 812 — Suratte, Perzië, Mocha, 813 — Coromandel, 817. — Portugeezen, 816. — China, Tayouan, Japan, 817. — Molukken, 817. — Amboina, 817. — Banda, 818. — Batavia, 819. — Engelschen, 819. — Jacques Speex, 820. — Huberto Visnich, 820. — Varia, 822. — Scheeps- en logieboeken, 822. — Eisch, 822. — Bevinding van retouren, 823. — Vogels en herten voor den Prins van Oranje, 824. — Vervolg der varia 824.	
16 Dec. 1628 (kamer Amsterdam)	825
Sappanhout, 825. — Huberto Visnich, 826. — Francisco Pelsaert 826.	
18 Dec. 1628 (kamer Amsterdam)	826
Jonas Aerdtsz.	
18 Dec. 1628 (kamer Amsterdam)	827
Raden van Indië, 827. — Ontdekkingen benoorden China en bezuiden Java, 827. — Jacques Speex, 828. — Varia, 828. — Jasper Boudaen, 828.	
22 Dec. 1628 (kamer Amsterdam)	829
Schip 's Gravenhage.	
2 JAN. 1629 (kamer Amsterdam)	830
Portugal.	
21 MAART 1629 (Zeventienen)	830
Uitrusting, 830. — Repatrieeren van Compagnie's dienaren, 832. — Slordig houden der boeken, 833. — Maandgelden, 834. — Eed, 834. — Kust van China, 834. — Gecommitteerde der Compagnie in Engeland, 835. — Medebrengen van juweelen, 836. — Bevinding van retouren, 836. — Uitrusting der Portugeezen, 838.	
20 APRIL 1629 (kamer Amsterdam)	839
Testamenten, 839. — Uitrusting der Engelschen, 839. — Personalia, 840.	
28 APRIL 1629 (kamer Amsterdam)	841
Uitrusting der Portugeezen, 841. — Spaansche zilvervloot, 841. — De Groot-Mogol, 842.	
28 AUG. 1629 (Zeventienen)	842
Vertrokken schepen, 842. — Aangekomen schepen, 843. — Peper, 843. — Nageren, 843. — Noten, 844. — Folie, 844. — Indigo, 845. — Salpeter, 845. — Sappanhout, 845. — Mocha, 845. — Perzië, 846. — Suratte, 847. — Coromandel, 848. — Malaka, 849. — China, 849. — Japan, 850. — Gebouwen, 851. — Molukken, 851. — Makasser; Kei- en Aroe-eilanden, 853. — Solor, 853. — Mataram, 854. — Kapi-	

taal, 855. — Vrije handel, 856. — Engelschen te Bantam, 856. — Forten, 856. — Geocommitteerden der Compagnie in Engeland, 856. — Uitrusting, 857. — Raden van Indië, 858. — Bantsoengelden, 858. — Belasten van gage in Nederland, 859. — Opkoopen van maandgelden, 859.	
AANTEKENINGEN	861
REGISTER	865
REGISTER DER PERSOONSNAMEN	867
Aanteckening op dit register	875
REGISTER DER PLAATS- EN VOLKSNAMEN	877
REGISTER DER SCHEPEN	889
DRUKFOUTEN	895

13. 8. 13 INLEIDING.

Ons vijfde deel is samengestelt als volgt:

Brieven naar patria, 1627 April 15—1629 Maart 18, genomen uit de bundels uit Indië overgekomen papieren die bij elken brief zijn genoemd.

Brieven naar verscheiden kwartieren van Indië, 1627 Oct. 11—1629 Aug. 18, genomen uit:

1627 Oct. 11—1628 Sept. 2	O O	113
1628 Nov. 3	O O	4
1628 Nov. 17	O O	78
1628 Nov. 17	O O	79
1628 Nov. 25—1629 Aug. 18	Q Q I	68.

Resolutiën van Coen aan boord, vervolgens van Gouverneur-Gene-ral en Raden, 1627 April 15—1629 Sept. 18, genomen uit:

1627 April 15—Juli 21	L L I,	ongefolieerd.
1627 Sept. 30—Oct. 30	L L II,	226.
1627 Nov. 2—1628 Oct. 30	O O	356.
1628 Nov. 1—1629 Sept. 18	Q Q I,	286.

Brieven der XVII en van de kamer Amsterdam, 1627 Aug. 10—1629 Aug. 28, alle genomen uit Koloniaal Archief n°. 453.

Onder de brieven naar patria komen er twee voor, niet aan Bewind-hebberen, doch aan Prins Frederik Hendrik gericht. Het zijn door Be-windhebberen behouden duplicaten; andere exemplaren moeten door hun bemiddeling aan den Prins zijn bezorgd. Het Kon. Huisarchief bevalt, naar mij Prof. Krämer mededeelt, thans geen enkelen brief van Coen, uit den tijd van Prins Maurits zoo min als uit dien van Frederik Hendrik.

Van al het uitgegevene was te voren slechts weinig gedrukt: in De Jonge's Opkomst (vijfde deel) fragmenten der brieven naar patria van 9 Nov. 1627 (aldaar bl. 114), 6 Jan. 1628 (bl. 118), 3 Nov. 1628 (bl. 126), 17 Nov. 1628 (bl. 138), 10 Febr. 1629 (blz. 141). Andere

fragmenten der brieven naar patria van 9 Nov. 1627 en 3 Nov. 1628 waren gedrukt op blz. 127 en 142 van het tweede deel van Tiele-Heeres' Bouwstoffen.

Dr. J. C. Overvoorde had de welwillendheid, mij op een door Coen geteekend stuk, in de Lakenhal te Leiden bewaard, attent te maken. Het bleek een origineel te zijn (uitgereikt 8 Dec. 1619 aan Cornelis van den Berch, koopman op het schip 't Wapen van Amsterdam) der order, 4 April 1619 gearresteerd en afgedrukt in ons tweede deel, bl. 542.

Dr. J. W. IJzerman en de heer W. C. Muller verplichtten mij opnieuw door vriendelijken bijstand in collatie van afschriften en nazien der proeven.

Het Leven en Bedrijf van Jan Pietersz. Coen zal zoo spoedig mogelijk volgen.

Leiden, Juli 1923.

H. T. COLENBRANDER.

BRIEVEN NAAR PATRIA

(1627—1629)

BRIEVEN NAAR PATRIA
(15 April 1627—18 Maart 1629).

1. — 15 APRIL 1627. — L L I, ongesfolieerd.

(PER 'T HUYS VAN NASSOUWEN).

1. *Aan-
komst op
Illa de
Mayo.* Met de schepen *Utrecht*, *Vyanen*, 't *Wapen van Hoorn*, de *Leeuw*, *Texel*, d' *Galias*, *Cemphaen* ende twee bevrachte fluyten, 't *Huys van Nassouwen* ende den *Bruynvisch*, den 19 Marty passato uut Texel geseylt wesende, heeft ons den wint uyt den Noorden ende Oosten soo wel gedient, dat, Godtloff, met goet gemack den 12 April met de gantsche vloote aen Illa d' Mayo wel gearriveert sijn. Soo haest geankert waren, hebben ordre gestelt op 't lossen van de twee bevrachte schepen ende verdeylinge van de goederen, omme onse reyse op 't alderspoedichste te vervorderen ende de doorwayende noortoostewint waer te nemen. Een yder heeft hiertoe sijn devoir soo wel gedaen, dat alles in twee dagen uut de twee bevrachte schepen in de Compagnies schepen overgescheept is ende met de vloote gereet sijn, omme den 16 deser van Illa de Mayo te vertrecken ende onse reyse op 't alderspoedigste nae Cabo de Bona Esperantic te vervorderen.

2. *Bejegen-
desche-
pen.* Van Texel herwaerts hebben geen schepen bejegent, dan ontrent de Canarise Eylanden drye seylen gesien, waeronder wy verstaen een lantschip van Hoorn, by matroos de *Moortcuyl* genaemt; onder Illa d' Mayo vonden 3 schepen van Hoorn om sout te laden, ende denselvenden dach dat wy daer quamen is een Engels schip van Brust¹⁾ by ons komen anckeren; sy seyden dat nae West-Indien wilden, maer naer van 't volck verstanden, soo is een schip dat de see cruyt om avantagie op synen vyant te soecken; hierop hadde gecommandeert eenen Maerten Pring, die seer wel in Oost-Indien gekent hebbe; de tweede capiteyn was²⁾, die oock in Indien geweest ende ons welbekent is; alle behoorlijcke eere ende vrientschap hebben malkander betoont, gelijck 't behoort. In de scheepen van de Camere Amsterdam is een man 7 ofte 8

¹⁾ Bristol.

²⁾ Niet ingevuld.

gestorven, welcke sieck uit Texel voeren, waervan nevens dese van de coopluyden van yder respective schip notitie gaet; al het ander volck over de gantsche vloote is, Godtloff, cloeck ende gesont, geen siecke sijnder in de vloote. Eenige schippers klagen seer, dat veel onervaren ende gants weynich bevaren seevolck hebben.

Dewyle hier door Godt's genade soo spoedich komen, is de consumptie over de vloote soo kleyn, dat alle de schepen dieper geladen ende noch meer belemmert sijn, dan sy waren doen uit Texel liepen, doch verhoopen dat alles wel gaen sal, dewyle vooreerst soo veel swaricheden niet hebben te vreesen, als uyt Texel loopende onderworpen sijn. Ranck sijn de schepen altemael; van seylagie is 't schip d' *Galias* de beste, daernaer *Utrecht*, dat mede seer wel seylt; de *Leeuwin* ende de *Cemphaen* sijn de slimste van alle, ende 't *Wapen van Hoorn* is oock seer traeg.

3. Met de bevrachtinge van de voorsz. 2 scheepen, 't *Huys van Nassouwen* ende *Bruynwisch*, van Texel tot Illa d' Mayo, dat f 2700 cost, geschiet de Compagnie soo goeden dienst, dat onse geheele vloot daermede uit veel swaricheden geraeckte ende soo veel volck ende provisie te meer, met Godes hulpe, in Indien sullen brengen, dan anders, behoorlijcken geequipeert sijnde, souden kunnen doen, als een schip van 200 lasten soud connen voeren; welck U. E. gelieve in consideratie te nemen, als wederom soude mogen gebeuren, dat meer volck ende provisie naer Indien vereyscht gesonden, dan de ordinarije schepen voeren connen, 't welck bycans alle jaren of die meeste tijt te doen is; want om de Compagnie met de minste onkosten te beswaren, heeft het sijn reeden, dat eenige soecken kleyne equipagie te doen, ende van Indien is den eysch soo groot, dat men niet te veel volck noch provisie met eenige cooppmanschappen senden can, welcke tegenstrydinge voor dees tijt redelijck gematicht is; doch dit inconvenient comt ons nu over, dat de Cabo d' Bona Esperantie in winterdagh, ofte Madagascar sullen moeten aendoen om water te halen ende 't volck te ververschen, daer anders, soo onse schepen soo vol ende diep niet geladen waaren, Sierra Leona aendoen souden, omme aldaer van water ende limoenen te versien ende daernaer recht door nae Batavia te loopen, sonder de Cabo d' Bona Esperantie, ofte oock eenige andere landen, aen te doen, welck wy meenen beter te wesen, dan dat men de Caep voorsz. aendoet. Ons voornemen is omme te onderstaen, of het eylant van Martin Vaz (leggende op d' hoochte van 20 graden Zuiderbreete, daer goet water ende oock eenige verversinge is) sullen kunnen beseylen, omme ons daer te versien, ende vandaer naer Batavia te loopen, sonder d' Cabo noch andere landen aen te doen. Soo 't niet beseylen kunnen, sullen ons te syner tijt na gelegenheit van saecken in 't aendoen van de ververschplaetse reguleeren.

Nevens dese gaen aen de Camere tot Hoorn twee recipissen van 't geene

de scheepen 't *Huys van Nassouw* ende d' *Bruynwisch* hebben gedaen. De waerdye van 't selve gelieven d' Heeren tot Hoorn aen de vracht te korten.

4. De heer ambassadeur van Persia is met alle d' syne wel dispoost; soo haest d'schepen buytten Texel in see waren, begeerde hy tot synen dienst ende lybere dispositie een welgestoffeerde bottelerie, apart afgeschut, ende doen 't selve d' opperhoofden van 't schip beleefdlijck excuseerden, dreychde hy haer 't leven te benemen ende hemselfen daernae mede om te brengen, doch vernemende dat sulcx niet geacht wiert, liet de gemaecte colere vallen; daernae sulcken extraordinarie provisie voor sijn persoon niet vernemende als hy wel wenschte, stoorde hem soo, dat ecdt dede in dry maenden geen wijn te drincken. Hy heeft hem oock sedert die tijt daervan geabstineert, soodat het schijnt sijn voto voldoen sal. Tsedert heeft hem modest ende wel gehouden. 't Is geen acht dagen geleden, dat hy eerst vernam dat ick in de vloote was, daerover hem seer verwonderde ende oock altereerde. De hoochmoet van dese man was soo groot, dat hy 't hoochste aensien ende respect van de vloote begeerde ende continuuel als admirael de vlagge wilde voeren, ende doen onse vlagge vernam, geliet hem dat sieck wiert van 't disrespect dat hem geschiede. Maer 't ginck haest over ende hy geliet hem seer verblijt te wesen dat wy in de vloote sijn, in voouen dat hem alles wel schickt.

Wy verstaen, dat voorsz. ambassadeur uitgeest te willen versoecken, byaldien soo tydelyck als verhoopen aen de Cabo de Bona Esperance comen, dat met een schip recht door nae Suratte varen mach, sonder in Batavia te komen. Soo het ons voorcomt, sullen met advijs van den Raedt daerover disposeren, nae d' beste dienst van de Compagnie vereyscht.

5. Terwyle nae onse gelegentheyt mede vrywat in de Compagnie participeren, connen niet nalaten te versoucken, dat U. E. gelieve in September, ofte ten langsten October naestcomende, een goet getal schepen met alle nootlijckheden ende een groote somma gelt naer Indien te senden, ende byaldien den eysch soo haest niet volgen can, dat het resterende kapitael in Meert ofte ten langsten April 1628 met andere schepen volgen mach. Soo U. E. ons van tijt tot tijt van kapitael versien, vertrouwe vastelijck, dat de Almogende Godt d' Compagnie alsdan een retour van 80 a 100 tonnen gout 's jaerlijckx verleenen sal. Dit hebben wy moet, soo gelt bekomen, in goede vendible waeren te beschicken, maer met weynich gelt connen niet veel coopen. Soo wy planten, Godt sal de wasdom geven; maer seecker is 't, dat niet veel mayen sal die weynich sayet.

Met ons ende onse familie gaet het, Godtloff, wel; sijn alle wel te pas ende tot die reyse welgemoet. Vertrouwen dat den Almogenden Godt ons goet voornemen sijn heylige segen soo mildelijck verleenen sal, dat de Compagnie 't gewenschte effect van onse dienst bekome.

Ambassa-deur van Perzië.

Schepen naar Indië te zenden.

Uuttermaten veel schoone visch, meest harder, is hier met de segen aen 't eylant gevangen. D' inwoonders hebben wy vriendelijck beweegt, dat ons selfs eenige bocken aen strand brengen. Soo ons die noot drong te ververschen, ick meene dat ons voor die gantsche vloote wel nooddruft souden bestellen. Van water is hier voor dees tijt niet te bekomen dat goetsy. Sout isser veel ende schoon in de pannen; d' vijff scheepen sullen haer laadingh welhaest bekomen. Weynich dagen geleden hebben hier twee Engelse scheepen mede sout gelaaden.

In 't schip d' *Galias*, ter ancker leggende onder Illa d'Mayo. Ady 15^{en} April anno 1627.

J. P. COEN.

2. — 30 OCT. 1627. — L I. I, 26.

(PER *FREDERICK HENDRICK*).

Dese nevensgaende is copye van onsen den 15 April passato van Illa de Mayo geschreven. Wat tsedert op de reyse toegedragen is ende hoe door Godes genade met de vloote in Batavia wel aengekomen sijn, sullen in desen sommierlijcken verhalen ende ons, aengaende de besondere beschryvinge van des Compagnies staet ende stant over gants Indien, voorder gedragten tot nevensgaende generale missive, door ons ende den heer generael Carpentier ende raden van Indien geteyckent¹⁾.

1. *Vertrek van Illa de Mayo.* Den 16^{en} April vertrocken met de scheepen *Utrecht*, *Vyanen*, 't *Wapen van Hoorn*, de *Leeuwin*, *Texel* ende *Kemphaen* van Illa d'Mayo; den 2^{den} Mey passeerden den Aequinoctiael. Den 7 ditto, op de hoochte van 4 $\frac{1}{6}$ graden Suyderbreette, licentieerden de *Leeuwin* ende *Kemphaen* van de vloote te scheyden ende haer reyse op 't alderspoedigste naer Coromandel te vervorderen. Den 23 ende 24^{en} Juny, op de hoochte van 33 $\frac{2}{3}$ graden Suyderbreette, hadden harden windt uit den Suytoosten, Oosten ende Noorden, waerdoor de vloote van malkanderen geraeckte. 't *Wapen van Hoorn* ende *Vyanen* bleven by den anderen, maer d' andere 3 waren den 25^{en} elck van al d' andere gespareert. Den 7 July sijn de scheepen de *Galias*, *Texel* ende *Utrecht* in de Tafelbay aen Cabo de Bon Esperance, sonder malkanderen te vooren gesien te hebben, Godtloff, wel aengecomen, vonden daer d' *Leeuwin* ende *Kemphaen*, die hier
2. *Tafelbaai.*

¹⁾ N°. 4 hierachter.

denselven dach des morgens gearriveert waeren. Den 17^{en} ditto arriveerden mede de schepen *Vyanen* ende 't *Wapen van Hoorn*, alle te samen, de Heer sy geloofst, in redelijken goede doen, weynich volck verloren hebbende. De scheurbuyck begost op de schepen seer toe te nemen, maer alsoo de groente in de Tafelbay seer schoon stont, sijn alle de siecken, de Heer sy geloofst, wel haest genesen ende de gesonde mede redelijken ververscht. Door goet onthael welck d' inwoonderen deden, beweegden haer, dat verscheyde trouppen hoornbeesten ende schapen by onse tenten brachten ende daer oock over nacht vertrouwden, presenterende hare beesten tegen dicke plaaten coper te verruylen; maer alsoo in onse schepen niet dan dun koper was, welck haer niet aenstont, hebben niet dan eenich uutschot van hoornbeesten ende schapen bekomen; met d' andere sijn weder vriendelijck van ons gescheyden, sonder dat haer overlast gedaen sy. 't Is hoochnoodich, om 't volck in de Tafelbay te ververschen (insonderheyt als de groente niet welstaet), dat alle schepen naer Indien varendie dicke platen koper medegegeven werde. U. E. gelieve hiertoe ordre te geven, de Compagnie sal daeraen dienst geschieden. Soo lange in dese bay lagen, hebben meest al den tijt seer schoon weder gehadt, niettegenstaende yder getuycht sulcx hier selen gebeurt.

Den 15^{en} July is de *Leeuw* ende *Kemphaen* van de Tafelbay naer de Majottes vertrocken om haere reyse naer Coromandel te vervorderen.

3.
Ambassadeur van Perzië.

Alsoo Mousabcecq, ambassadeur van den coninck van Persia, met des coninckx coopman ende sijn soon ernstelijck aen ons versochten, dewyle 't saisoen bequaem was om tusschen Madagascar naer Suratten te vaeren, dat haer een schip soude vergunnen omme daermede recht toe recht aen nae Suratten te loopen, by den Raedt op 't versoek gelet sijnde, den tijt ende gelegentheyt van saecken geconsidereert wesende, wiert goet gevonden, dat d' heer ambassadeur daertoe vergunnen souden 't schip *Texel*. 't Selvige op des ambassadeurs versoek gepresenteert wesende, weygerde des coninckx coopman daermede met d' ambassadeur te vaaren, seggende dat syne Magisteyts goederen soo licht met een schip niet wilde vertrouwen, ende dat noch 50.000 realen van 8ten voor sijn heere in Batavia te besteden hadde. Mousabcecq bleef wel by sijn versoek, maer met den anderen hebben niet connen verdragen, niettegenstaende t'samentlijck een schip versocht hadden. Wy meenen, soo dese reyse ware voortgegaen, dat de Compagnie daeraen in verscheyde respecten dienst geschiet soude hebben.

Alsoo de schepen *Vyanen* ende 't *Wapen van Hoorn* 10 dagen nae d' andere in de Tafelbay quamen, vonden goet, dat d' eerstgecomene dry, *Utrecht*, *Texel* ende de *Galias*, den 21 July van de Tafelbay naer Batavia souden vertrekken ende d' andere twee in compagnie volgen, soo haest mede redelijck ververscht zouden wesen.

4.
Engel-
sche
schepen. Den 20^{en} tot desen eynde alles vaerdich sijnde ende de tuy-anckers gelicht wesende, sijn de volgende nacht by ons ten ancker gekomen 5 Engelse schepen, genaemt *Maria*, 't *Hart*, *de Star*, *de Hoope*, *la Reserve*, in April 1627 van Engelant vertrocken, met ordre, gesamentlijck naer Suratten te vaaren; wacren meest vol siecken ende sijn oock met veel siecken naer de Majottes geloopen, alsoo niet meer als de tijt van 8 dagen aan de Caep verleggen dorsten om water te halen, vresende dat 't mouson soude verloopen; voor 't lant hadden versproken de *Leeuwin* ende *Kemphaen*.

Op de komste van dese 5 Engelsche schepen vonden goet, dat met onse dry schepen noch een etmael souden blyven leggen, om met behendicheyt te vernemen wat tyding dese Engelse medebrachten ende of oock noodich ende geraden ware, dat naer d'andere tvee, *Vyanen* ende 't *Wapen van Hoorn*, opgehouden wierden, omme in compagnie te verseylen. Hierop rapport van verscheyde gecommitteerden gehoort hebbende, wiert by den Raet goetgenvonden dat wy onse reyse met de voorsz. dry schepen den 22^{en} July souden vervorderen, alsoo geen redenen vonden, die haer beswaarden om het *Wapen* ende *Vyanen* nevens de 5 Engelse in de Tafelbay te laten. Met de compste van dese Engelse schepen wierden weder opnieus van den ambassadeur ende coopman des coninckx van Persia gequelt, doende aen ons versoecken, dat met *Texel*, in compagnie van de Engelse schepen, naer Suratten souden mogen vaaren; hiertoe te meer beweegt sijnde, dewyle met d' Engelse schepen den ambassadeur, die syne Magisteyt van Persia naer Engelant gesonden hadde, weder met sijn suytte, oock des coninckx coopman, naer Suratten keerden. Sy brachten oock te wege, dat de commandeur van de Engelse schepen my selfs door sekere gecommitteerde dede versoecken, dat de voorsz. Mousabeeecq ende des coninckx coopman met haere goederen in haer schepen naer Suratten ende Persia souden mogen vaaren, seggende, dat d'ambassadeur Mousabeeecq sulcx schriftelijck aen haer versocht hadde. Hierop hebben de Engelse geantwoort dat sulck versoek ons vreemt voorquam, dewyle d'ambassadeur Mousabeeecq ons hetselfe niet te kennen hadde gegeven; des ambassadeurs tweede versoek, omme met *Texel* in compagnie van de Engelse te vaaren, hebben mede geexcuseert, met redene dat sulckx impertinent was, dewyle op zijn versoek *Texel* gepresenteert hadde met den anderen niet konden verdragen om daermede alleen te vaeren; dat het onbehoorlijck was, ende wy oock niet vermochten onse sche pen onder d' Engelse vlagge te laeten vaaren; dat ons oock op d' assistentie van de Engelse niet mochten verlaten, noch haer vertrouwen; dat den tijt oock te kort was om nae haer te wachten ende tijt om haer geselschap te versuymen, ende andere consideratien meer.

Den 22^{en} July sijn met de schepen *Galias*, *Utrecht* ende *Texel* uit de Tafelbay vertrocken; in see komende, kreken den wint uit den Suyden, waer-

5. mede niet boven de Caep konden seylen ende acht dagen tijts verlooren sonder yets te vorderen; daernaē goede wint becomende, sijn tot den 10 Augusti op $37\frac{1}{2}$ graden Suiderbrekte by den anderen gebleven, ende alsoo de volgende nacht met harde wint de roerpen van de *Galias* brack, liep 't schip aen de wint ende sloegen de seylen ontstucken, waerdor van d'andere 2 geraecten, alsoo 't ongeval van de *Galias* door de duystere nacht niet gewaer wierden. De roerpen, des anderen daegs hermaectt wesende ende onse reyse met de *Galias* vervolgende, vervielen den 5^{en} September nae d' middagh op $28\frac{1}{2}$ graden Suyderbreete by 't landt van de Eendracht. Waeren geen half mijl van de barning eer die gewaer wierden, sonder lant te kunnen sien; soo by nacht hier vervalen waren, souden met schip ende volck duysent perijcklen geloopen hebben. Op de platte caerten waeren de bestecken van de stuerluyden noch 300 ende 350 mylen van lant, soodat in 't minst geen lant vermoedt wiert, niettegenstaende het besteck van de caerte met wassende graden maer 120 mylen ende d' globyalen maer 50 mylen van lant waeren, doch dit wierd' minst geacht. 't Is seker, dat d'imperfectie welck de platte caerte van Cabo de Bon Esperanca tot aen 't Suyderlant op de hoochite van 35 graden medebrengt, meer dan 270 mylen te veel see heeft, daerop by de meeste stuerluyden weynich gelet wort, ende veel scheepen hiefdoor groot perijckel geloopen hebben ende dagelijckx noch loopende sijn. 't Ware seer goet, dat in de platte caerte die meest gebruyct wort, tusschen de Cabo de Bon Esperanca ende het Suyderlant achter Java soo veel spatie uytgeteykent ende in 't passen overgeslagen wierde, als de rechte longitudo volgens de rontheyt des aertrijckx ende see medebrengt. U. E. gelieve hierop te doen letten ende sulcke notitie in de platte caerte te laten stellen, als de ervarne aldaer geraden vinden. Dit is hoochnoodich, off is te duchten, dat met scheepen ende volck (dat Godt verhoede) qualijck vaaren sullen. In dese platte caerte leyt het Suyderlant oock wel 40 mylen oostelicker als 't behoort, welck mede verbetert dient.

6. Den 20 September vervielen op de Suytsyde van Java ontrent 50 a 60 mylen oostelicker dan 't Westeynde. Den 24 ditto in de Straet Sonda sijnde, kregen 't schip *Texel* in 't gesicht, ende den 27^{en} ditto sijn, Godtloff, met de *Galias* ende *Texel* voor Batavia wel aengekomen, daer wy 't schip *Utrecht* vonden, 't welck twee dagen voor ons aengecomen was.

Aankomst te Batavia. Den 8 October is voor Batavia mede wel aengekomen 't schip *Vyanen*; den 13 ditto 't *Wapen van Hoorn*; den 18 ditto den *Arent*, ende den 23^{en} de fluyt *Velsen*, alle te samen, de Heere sy geloost, met gesont volck. Op d'uutreyse hebben verloren te weten *Utrecht* 13, de *Galias* 14, *Texel* 4, *Vyanen* 12, 't *Wapen van Hoorn* 11, den *Arent* 2, ende de fluyt *Velsen* 2 coppen. Met ons ende onse familie is 't, Godtlof, op de reyse wel gegaen, sijn altoos wel te passe geweest ende hier gesont aengekomen. Vermits de *Galias*, overladen sijnde,

vrywat ranck was, met kleyne commoditeyt, heest het vrouwvolck al wat ongemack geleden, welcke haest vergeten is, alsoo redelijck spoedlich overgekomen sijn ende de plaatse haer alhier wel bevalt.

7.
**Stad en
kasteel.** Het casteel ende stadt Batavia vonden in redelijken goeden staet ende seer veele verbetert tsedert van hier geweest ben. Van cocosboomen ende andere vruchten is hier goede aenplantinge gedaen; aan de Oostsyde van de riviere is de stadt met een aerde wal ende gracht gesloten, maer aan de Westsyde leydt noch open ende sal daer met burchwallen ende grachten mede versterckt ende verbetert dienen, welck mettertijt van d' inkomende middelen sonder last van de Compagnie geschieden kan.

8.
**Over-
dracht.** Den 30^{en} September is ons door d' heer generael Carpentier 't generale gouvernemant over alle des Compagnies affayren ende staet in Indien opgedragen, onder protestatie ende acte van indemnatie, gelijck per resolutie [ende] hiernevensgaende acte blijckt. Den eedt van getrouwicheyt is ons van 't garnisoen ende alle het scheepsvolck hier ontrent wesende, gedaen.

Wy sullen devoir doen om des Compagnies welstant soo veel te vorderen als nae uutterste vermogen doenlijck is, gelijck voor desen gedaen hebben. Den Almogende wil hiertoe sijn heylige segen verleenen, opdat de gemeene participanten 't gewenschte effect ende volkommen contentement ten welstant der Vereenichde Nederlanden becomen. In de regeeringe sullen volgens U. E. ordre van den 27 Meert 1627 geene innovatie nochte veranderinge maecken.

9.
**Staat der
Compag-
nie; Ban-
tam.** Hoe de gantsche staet van de Compagnie in Indien, d' Heere sy gelooft, in goeden stand gevonden hebben, sullen U. E. per nevensgaende generale missive vernemen. Wy refereren ons daertoe, en sullen U. E. met dupliceren [van] noodeloose verhael niet moyelijck vallen, doch in 't wilde in 't particulier noch eenige saken andermael aenroeren.

Utt 't lant van de Mattaram ende alle andere omliggende quartieren vervolcht den handel tot Batavia gelijck voor desen. Bantam continueert den oorloch ende heeft tsedert 6 maenden herwaerts de peper openlijck door Chineesen van Bantam tot Batavia laeten brengen, mits dat de Chineesen voor d' uitvoeringe een tol van 130 realen van 8ten voor 100 sacken peper betalen. Coopen die tot Bantam d' eerste incoop 9, 10 ende 11 realen van 8ten de 10 sacken, ende wert tot Batavia van d' onse gekocht voor 3 realen de sack. D' Engelse doen ons daerinne geen verhindering, alsoo gelt noch goet hebben. Tsedert sijn van Bantam tot Batavia gebracht ontrent 35.000 sacken. Nae de sekerste tydingh die dese aengaende van Bantam connen vernemen, soo sijn noch in alles in 't lant van Bantam ontrent 10 a 15.000 sacken peper; alle de peperboomen die daer noch in staet sijn, connen 's jaerlijckx, soo wy verstaen, niet meer dan 5 a 10.000 sacken peper opbrengen.

't Garnisoen van Batavia is veel jaren lang qualijck 300 coppen starck ge-

weest, waerdoor de wachten in 't casteel ende stadt soo swaer vallen, dat geen volck te water noch te lande connen uutsenden om de stroom ende 't lant te bevryen. Die van Bantam hebben dese occasie alsoo waergenomen, dat veele van d'onse te water ende te lande overvallen ende deerlijcken vermoort hebben; jae, sijn soo stout geworden, dat onlangs geleden in den avontstont in de mont van de rivier een Engelse boot overvielen ende 13 man soo dicht onder 't casteel vermoorden, dat men het schreeuwen aen tafel hoorde, sonder daertegen in 't minste yet te connen doen. Terwyle ick hier geweest ben, hebben sy oock 7 Chineese visschers dicht by de stadt 't hooft afgeslagen. De coeragie van eenige van 't garnisoen is oock soo vervallen, dat onlangs geleden d'onse met 4 tingans 3 Bantamsche tingans vervolgende, de moet ontviel, doen die van Bantam, niet connende ontseylen, genootsaeckt wierden 't hooft te bidden. Dry van d'onse weecken van de Javanen aff, de vierde verlatende, die met ernst de Javanen wat dicht naejaechde; dese met de gijp omrakende, is al het volck daervan, tot 15 toe, verdroncken, dootgeslagen ende sijn de hooffden in triumph tot Bantam gebracht, tot onser groote schande ende disreputatie. Met dese advantagie sijn die van Bantam soo moedich geworden, dat lange gedreycht hebben een inval te water ende te lande te doen; soo 't onderstaen, is te duchten, dewyle de stadt aen de Westsyde van de rivier noch open is ende veel volck buytten de stadt langs de riviere in haer tuynen woonen, dat het veele, 't welck Godt verhoede, 't leven costen sal, alsoo onmogelijck is met 300 coppen 't casteel, dat mede niet geslooten is, ende soo grooten stadt als Batavia nu is ende verscheyde aenkomste te besetten. 't Is jammer ende een beklaechgelycke saecke, dat de hoofplaetse, daeraen de Compagnie soo veel gelegen is, continuelyck met soo swacken garnisoen moeten houden. Met onse gantsche vloote sijn ontrent 120 soldaten gecomen, daer tegen wel 150 van de Molucques alleen verlost moeten werden. 't Boots volck dat medebrengen, moeten over verscheyde scheepen verdeylen, daeraen noch veel volck komt te gebreecken, soodat de garnisoenen van Batavia, Molucques, Amboina ende Banda in 't minste niet kunnen verstercken, maer even swack sullen blyven. Godt geve dat toekomende jaer beter geassisteert mogen werden.

10.
Ambassan-
deur van
Perzië.

Mousabeeeq, ambassadeur van den coninck van Persia, hebben op sijn versoe geconsenteert nae de cust van Coromandel te vaeren, om vandaer over lant naer Suratten te reysen ende ten spoedigsten in Persia te komen. Den 13^{en} October is hy met het schip *Medenblick* van hier naer Coromandel vertrocken; des coninckx coopman is hier met des coninckx goet gebleven, omme te syner tijt met de schepen recht door naer Suratten ende Persia te vaaren. Met *Medenblick* sijn ontrent f100.000 aen gelt, met eenige coopmanschappen, naer Coromandel gesonden.

11. Doen wy tot Batavia quamen, was by 't comptoir generael niet meer dan 30.000 realen van 8ten aen gelt, ende gants geen cleeden; hebben oock lange sonder kleeden stille geseten. Uttermaten groot is de schade ende interest welck de gemeene participanten lyden, dat U. E. een jaer naegelaten hebben gelt naer Suratten ende Coromandel te senden, gelijck d' heer generael Carpentier voor desen geadviseert heeft ende andermael in de gemeene missive nevens dese aengeroert wort.

't Resterende gelt dat met onse vloote gecomen is, sullen naer de Molucques, Amboina ende Banda moeten senden, tot opcoop van nagelen, nooten ende foelie, soodat Batavia weder sonder gelt sal blyven ende tot den handel van China, Persia ende Suratten niet een reael behouden. Tot betalinge van de peper in Bantam resterende, die ons dagelijckx vandaer in Batavia toegebracht wert, sullen noch middel vinden, maer vorder niet veel meer kunnen doen, voordat nieuw secours van 't vaderlant bekomen. Met de compste van den *Arent* hebben seer gaerne verstaen dat by de Seventhiene geresolveert was, in September 1627 thien schepen ende jachten herwaerts te senden. Den Almogende wil haer spoedich geleyden ende geve dat daermede een groote somma gelt met de gheyschte coopmanschappen bekomen, opdat U. E. wederom de gewenschte rijcke retouren toesenden mogen. Soo U. E. 's jaerlijckx een groot kapitaal herwaerts senden, sullen met Godes hulpe daertegen voorseker jaerlijckx groote, rijcke retouren bekomen ende alle swaricheden te boven geraecken, maer byaldien continueren, gelijck voor desen, weynich gelt ende coopmanschappen naer Indien te senden, soo sullen daertegen oock niet dan de ordinarie kleyne retouren te verwachten hebben, daermede d' excessive lasten die de Compagnie jaerlijckx moet dragen, qualijck overwonnen kunnen werden. Niet min dan ontrent 25 tonnen gout aen gelt ende coopmanschappen dient jaerlijckx van Nederlant herwaerts gesonden, gelijck in December 1626 by de gecommitteerde van de Seventhiene in 's Gravenhage gecalculeert wiert, ende yder Camer specyalijck van de syne verthoont is. Ernstelijck versoecke dat U. E. op de nootwendigen eysch serieuslijck gelieven te letten ende den eysch te voldoen; de Compagnie ende 't gemeene lant sal daeraen seer grooten dienst geschieden.

12. Op onse aenkomste tot Batavia vonden wy voor 't vaderlant in laading Retouren. leggende de schepen *Fredrick Hendrick*, *Hollandia*, 't *Wapen van Delft* ende 's *Lants Hollandia*, waervan de dry eerste volladen waren; ende alsoo partye peper overschoot, ende tsedert noch goede partye nooten ende foelie met *Munnickendam* van Banda bequamen, vonden goet, noch een schip te laaden om in compagnie van de andere te vaaren. By gebreck van bequamer, hebben daertoe 't schip de *Galias* moeten verkiesen. Soo niet tijttelijck bequame retourschepen van 't vaderlant bekomen, sullen daeromme toekomende jaer

verlegen sijn; soo 't aen geen schepen schort, verhoopen in October 1628
weder een goede vloote met redelijcke retouren naer 't vaderlant af te senden,
doch vreese, datter niet veel syde van Persia noch China, door gebreck van
gelt, mede sal gaen.

13. Per nevensgaende balance sal U. E. sien hoe de effecten van de Compagnie ultimo September 1627 in Indien wesende, bedragen $f\ 6.362.289 - 19 - 9$
 Balans. afgetrocken voor 2672
 slaven $f\ 126.483 - 8 - 19$
 aen victualy ende
 amonitie van oorloch
 ende andere nulliteyten $f\ 938.388 - 17 - 15$
 voor quade desperate
 schulden $f\ 452.500 - 13$
 Rest $f\ 4.844.916 - 19 - 12^1)$

Item asgetrocken soo veel bedraecht d' incoop van de cargesoenen met de schepen *Fredrick Hendrick*, *Hollandia*, *'t Wapen van Delft*, *'s Lants Hollandia* ende de *Galias* naer 't vaderlant vaarende, mitsgaders een schip van Surratten f 1.654.580 — 10 — 8

Rest niet meer dan f 3.190.336 — 9 — 4

waerby gevoecht moet worden de contanten ende cargesoenen uut 't vaderlant gekomen met de schepen *Utrecht*, *Vyanen*, *'t Wapen van Hoorn*, *Galias*, *Texel*, *Leeuwin*, *Kemphaen*, den *Arent* ende *Velsen*, bedragende f 950.000.

14. Groot gebreck isser van wooningen ende packhuysen in 't casteel Batavia; de provisionele huysinge overlange gemaect, vervallen seer ende connen die qualijck langer gebruycken. Een goet huys isser korteling gemaect, daer ons met onse familie behelpen. By den Raet is goet gevonden, dat een groot permanent huys langs de gardijn van de seecant metten eersten sullen bouwen. Ondertusschen dienen noch verscheyde andere provisionele huysinge tot packhuysen ende wooninge gemaect, welck benefens d'ordinarie fortificatie, die niet stil mach staen, vrywat costen sal; doch hopen alles soo te menageren, dat des Compagnies middelen daerby niet vercort worden. Op de Westsyde van de rivier, daer de stadt noch open ende een groot deel van de gront onder water leydt, dienen mede verscheyde burchwallen ende grachten gegraven, soo omme de stadt te versekeren, als gront te hoogen, welck na gelegentheyt van tijt ende incomen vervolgen sullen. Lange jaeren isser aen de stadt ende casteel noch werck.

15. Naedat dusverde geschreven hadde, hebben d'Engelse, die lang stil hadden geseten, een schip van de cust Coromandel gekregen, met ontrent 400 packen cleeden, waermede ons nu weder opnieus beginnen te quellen; seggen, dat

¹⁾ In deze rekening is een fout van enkele penningen.

30 Oct. 1627.

van hare meesters door 's coninckx last ordre hebben, alleene, sonder ons, tot Bantam te gaen ende daer te handelen; dat daer dienvolgende gaen moeten ende oock gaen willen, omme te laaden dry schepen, de *Maurits*, de *Christoffel* ende den *Arendt*, ofte, soo wy 't beletten, dat die met ballast ende protest tegens ons naer Engelant sullen senden. 't Schijnt dat nieuwe actie soecken; hoopen de saecke alsoo te beleyden, dat de Compagnie daerby de minste interest alhier lyde ende U. E. in Nederlant buytten molestie blyven.

In Batavia, 30 October 1627.

U. E. dienstwillige

J. P. COEN.

3. — AEN DEN PRINCE VAN ORANGIEN, 30 OCT. 1627. —

L L I, ongefolieerd.

(PER *FREDERICK HENDRICK*).

1.
Aan-
komst.

Met onse familie sijn wy den 19 Mart 1627 uit Texel vertrocken, met ses scheepen ende een jacht, genaempt *Utrecht*, *Vianen*, 't *Wapen van Hoorn*, *Texel*, de *Galias*, d' *Leeuwin* ende *Kemphaen*. D' laeste twee sijn naer Coromandel gevaeren ende d' andere vijff, Godtloff, naer malcanderen in 't laest van September ende voorst van October tot Batavia met ghesondt volck wel aengecomen, weynich volck verlooren hebbende. Onderweech is ons niet besonders schryvens waerdich bejegent. Aen Cabo d' *Bona Esperanca* rescontreerden vijff Engelse scheepen, van Engelandt naer Suratten vaarende, welck ons niet dan alle vriendschap beohoonden. In 6 maenden en 8 dagen, als naementlijck den 27^{en} September, sijn wy met onse familie, Godtloff, in goeden doen overgecomen; tot noch toe staet haer d' reyse ende 't lant alhier seer wel aan. Zeer veele is d' stadt ende casteel Batavia, tseedert van hier geweest ben, verbetert, ende is apparent, dat met der tijt treffelick toeneemen sal, daertoe den Almoogende sijn heylige zegen verleene.

2.
Mataram;
Bantam.

D' Mattaram (welck genochsaem een heere over Java is ende wel 100.000 man t' velde brengen can) heeft Batavia van den beginne met sijn macht gedreycht, maer tot noch toe niets geattenteert, ende laet ondertusschen d' syne alhier handelen. Bantam continueert den oorloch ende laet oock peper tot Batavia brengen, sonder yets ten princpael t' onderstaen, daertoe wy meenen haerselven niet suffisant kennen; doch terwyle 't garnisoen van Batavia continuelycken soo swack is geweest, dat geen volck t' waeter noch t' land tot bevrydinge van 't velt ende stroom conden uutsenden, hebben vrywat schaede ende schande geleeden, sonder dat daervan revengie nemen connen. Onlangs is gebeurt, dat in den avondtstondt een boot ind' mondte van d'

revier overvielen, ende dertthien mannen binnen scheuts van 't casteel, dat men 't schreuen aen taffel hoorde, vermoorden. Diergelejcke affront ende affbreuck is ons te land ende t' waeter meer overcoomen, daerop d' vyanden seer grooten moet draegen.

Terwyle ick hier geweest ben, sijn mede seven Chineesche visschers dicht by d' stadt dootgeslaegen. 't Garnisoen is d' meeste tijt niet boven de 300 coppen starck geweest, daermede een groot casteel ende stadt moeten besetten, waerover de wachtten seer swaer vallen; ende sal van all het volck met ons' vloote gecomen niet versterckt connen werden, d' wyle meer volck naer d' Molucos ende Banda dient gesonden ende tot assistentie van verscheyde scheepen noodich is, dan medegebracht hebben. Hierover versoecken, dat U Vorsteliche Genaede d' goede handt daeraen gelieve te houden, dat successivelijcken met goet getal soldatten ende bootsgesellen versterckt mogen werden. D' Compagnie ende 't landt sal daeraen seer goeden dienst geschieden.

3.
Staat der
Com-
pagnie. Des Compagnies staet is, Godtloff, door gans Indien in reedelicken goeden standt; niet dan volck ende gelt gebreckt ons. Des vyants stroomen werden van d' onse onveyl ghehouden. Te waeter heeft den Spaingaert geen sonderlinge macht, dan omtrent Goa, Seuratten ende Persia. Van hier is derwaerts in September passato een vloote van seven scheepen vertrocken. D' Engelsen sijn in dat quartier thien goede scheepen starck ende hieromtrent twaelff cleyne scheepen ende jachttien, maer volck ende gelt gebreckt haer, ende gaet d' spraeck, dat Batavia verlaetten sullen. In de Molucquos is de coninck overleden, ende weder in sijn plaets gecooren ende voor coninck verclaert eenen Hamsia, die 18 jaeren by de Spaingaerden ind' Manillia gevanghen is geweest ende in Ternate gesonden was om van d' verlossinge van den ouden coninck te handelen. In de quartieren van Amboina sijn d' gemoederen van d' inwoonderen, na ouder gewoonte, gans onrustich. D' governeur Vlack mit een oppercoopman, capiteyn ende vrouwe, met seeckere Bandinesen, die lange 19/10/13 geveynst hadden ons seer toegedaen t' wesen, in een prauw sonder soldaten van 't eene cylant naer 't ander varende, is door dese Bandinesen overvallen ende op d' cust van Ceram in een miserabele gevankenisse vervoert, waerdor d' cylanden Banda van alle haer voornaemste hooffden ontbloot sijn, welck veel swaericheden veroorsaeckt. Voor dese gevangenen eyschen de Bandaniesen alle d' Pouleronnesen ende ghecrijstende kinderen, off dreygen haer met een wreede doodt.

Naedat ter contemplatie van Mousabeeecque, ambassadeur van Persia, op d' reyse met onse familie vrywat ongemack hadden geleeden, groote arrogante ende petulantie verdraegen, is hy eyntlijcken, op sijn versoeck, met een schip van hier nae Coromandel vertrocken, omme vandaer over landt na Surratten off Persia t' reyssen.

30 OCT. 1627.

't Generael gouvernement wegen d' Vereenichde Nederlanden in Indien is ons den 30^{en} September door d' heer generael Carpentier opgedraegen, in dier vougen gelijck sijn E. 't selvige van ons ontfangen hadde; nae uutterste vermoegen sullen debvoir doen omme d' generale staet ende des Compagnies affairen soo getrouwelick ende wel te derigeeren, gelijck voor desen gedaen hebben. D' Almoogende verleene ons daertoe sijn heylige segen, opdat het gedye tot volcomen genoeghe van hare Ho. Mo., U Vorsteliche Genade ende d' gemeene participanten.

In Batavia, den 30 October 1627.

J. P. COEN.

4. — 9 NOV. 1627. — L L I, 1.

(PER *FREDERICK HENDRICK*).

1. Onsen jongsten ¹⁾, in copie hiernevens gaende, was in dato 29^{en} July laest per d' Engelsche fluyt d' *Expeditie*.

Aan-komst en over-dracht. Tsedert sijn hier, Godtloff, van 't vaderslandt wel gearriveert, te weeten 25^{en} September 't schip *Uytrecht*, 27^{en} ditto de *Galias* ende *Texel*, 9 October *Vianen*, 13^{en} ditto 't *Wapen van Hoorn*, met welcke alhier met syne familie in goeder dispositie wel aengecomen is d' E. heer generael Jan Pietersz. Coen, een welcken dadelyck op syne aencompste aen landt, door den generael Pieter de Carpentier geresigneert ende opgedragen is 't generale gouvernement van India, achtervolgens d' expresse ordre ende last van de gecommitteerde be-winthebberen der generale Oost-Indische Compagnie van Nederlandt, uyt de vergadering van de Seventhiene by haer E. missive van dato 9^{en} January deses jaers, geschreven in 's Gravenhage, herwaerts gegeven.

De *Leeuwinne* ende *Kemphaen* waeren met d' heer generael Coen in compagnie de Cabo de Boa Esperance aengeweest, ende by syne E. vandaer den 13^{en} July vooruyt naer Choromandel afgevaerdicht. Godt geve deselve een spoedige reyse mogen getreft hebben, anders soud' het op de Cust vrywat slecht staen, insonderheyt in de procure der Europische retouren. Onder-tusschen mogen wy alhier ende U. E. aldaer voor een groot geluck reecken en de spoedige overcomste der drye Suratsvaerders, gelijck mede van *Frederick Hendrick* ende *Brouwershaven*, sonder welcker oportuyn ontset Persia, Suratte, Choromandel, Teyouhan ende Battavia, soo veel den handel belangt, in uiterste necessiteyt van substantieel capitael souden vervallen hebben,

¹⁾ Versta: de jongste van de Carpentier.

welcke nu, Godtloff, ter goeder tijt alt' saemen gestijft sijn geworden, soodaenich, dat tot 't naestvolgende secours den handel deser respective quartieren in progressiven trayn soude connen gehouden werden.

2.
Eisch. De comptanten, coopmanschappen, provisien ende nootlicheden met de voorgaende ende dese schepen successive alhier ontvangen, sijn volgens becomen facturen ende bescheyden de generale Compagnie goet gedaen. Wat derselver bevindinge belangt, gelijck mede wat op d' een ende d' ander vorder te raysonneren valt, ende wat opnieuws weder voor India geleyscht werdt, sullen U. E. by neffensgaende petitie voor India vernemen mogen, waerin alles bescheydentlijck wert aengewesen, daertoe ons gedragen.

3.
Retour-
lading. Alsoo de schepen, namentlijck *Groot-Hollandia*, *Frederick Hendrick*, 't *Wapen van Delff*, 's *Landts Hollandia* ende de *Nieuwe Galias* tegenwoordich by haere volle last leggen, is goetgevonden U. E. deselve alsnu op 'tspoedichste in compagnie sullen toegesonden werden, sonder die langer in noodeloos perijckel van brandt, schips-sleedt, verloop van maentgelden, consumptie van vivres etc. op te senden, ende gaet over dese respective schepen verdeelt ende aan de Camers van Amsterdam, Middelburgh, Delff, Rotterdam ende Hoorn geconsigneert, volgens de bysondere facturen ende cognossementen daervan, sijnde een cargasoen bedragende in 'tgenerael f1.334.580 — 10 — 8, bestaende in 64.795 sacken peper, 284.604 ™ giroffel nagelen, 318.038 ™ nooten muscaten, 95.122 ™ foelye in 844 sockels, 12.923 catty rouwe Chineesche syde, 451 balen Persische syde, 17.895 ™ schoone Cantonschen radix China, 21.275 ™ galiga, 55.612 ™ salpeter, geraffineert ende rouw, 40.451 stucx ende 16 balen diversche sorteringe fijn porceleyn, 142 picol ende 63 catty Japanschi cooper, 1050 catty veroverden indigo, 180 catty aloe, 121 $\frac{3}{4}$ caraet diamanten, bestaende in 73 stucx, 11 stucx bezoorsteen, 4 leggers gepeeckelde nooten muscaten, 15 catti muscus, 62 stucx geschut tot ballast, ongetaxeerd, 10 piccol sandelhout, ende 7 packen Custcleeden. D' Almogen-de laet U. E. alles in salvo ende ter goeder tijt toecomien.

Tegen ende per tout de maent December sijn noch van verscheyden quartieren inwachtende, te weeten van Jamby stijff 200 lasten, item van de West-cust van Sumatra 250 a 300 lasten ende van Patane ruym 100 lasten peper; item 't syde retour van China, daervan geene seeckerheyt connen toeseggen hoeveel, alsoo sich 't selve schicken sal nae de behouden overcomste der gesondene subsidien van hier (connende goelijck toelangen tot 300 picol rouwe syde), item nae 't succes van 't Jappanschi silverretour, ende voorts nae den toevoer uyt China selfs, waervan dagelijcx naerder verseeckerheyt ende bescheyt van Teyouhan tegemoet sien.

Voorts soo sijn noch van Japan ontboden, ende werden mede tegen gemelten tijt alhier verwacht 1500 a 2000 picol coper voor 't vaderlandt; item

9 Nov. 1627.

den dagelijcxen aenvoer van Bantam, behalven allen 't voordere welcke hier noch by den handt gehouden, aen de cant van 100 lasten peper. Tot overvoer van welcke voorverhaelde ende verhoopte retouren wel twee goede schepen souden van noode wesen, waertegen alhier gants sober van bequaeme retourschepen versien sijn, niet meer als met 'tschip 't *Wapen van Hoorn*, sulcx dat het geschapen is dit jaer geene retouren meer volgen sullen, maer den Raedt inclineert, dat men deselve tot 'taenstaende saysoen des jaers 1628 op voorraet alhier overbehouden sal, omme alsdan, gelijck nu, de retourschepen sooveel te vroeger ende ter goeder tijt te connen affvaerdigen, te meer, alsoo verstaen werdt, de Compagnie geen verachteringe daerby lyden can, ten aensien haeren eysch van de vier hooftspeceryen, insonderhey't soveel de peper aengaet, met dese schepen voldaen werdt, ende wat de syde van China ende 't coper van Japan belangt, can oock geene vercortinge veroorsaecken, dewijl 'teene in Japan selve ende 't ander in de quartieren van Persia, Suratte ende Choromandel met soo goeden advance can werden gebeneficieert, als in 't vaderslandt selve, sulcx dat het alsmede dient tot versterckinge van 't Inlandtsch funds, d'Inlandtsche proffyten, ende vergrotinge van d'Europische retouren in 'taenstaende. Godt geve het maer 'taenvolgende jaer aen geene goede retourschepen come te gebreecken; aen goede ende groote retouren hoopen wy, soo Godt Almachtich synen segen daertoe geliefst te verleenen, het alhier niet manqueren sal.

Voor 't ongeluckich succes der schepen *Gouda*, *Middelburch* ende *Hollandia* sijn verscheyden mael in de maenden January ende February, soo als 't met de retouren te pas quam, de schepen affgevaerdicht, sonder aensien van tijt, ende geduerende derselver geluckige overcompste is onses wetens noyt soo grooten swaricheyt daerin gemoveert, maer nu, soo 't schijnt, trekken U. E. de laetste stoot soo ter herten, alsoff soodaenigen tijt voor de Nederlandtsche Compagnie tsedert altoos omneus gebleven ware. Niet dat wy willen wederspreecken U. E. goede intentie ende ordre in desen gegeven, welcke wy om verscheyden wichtige redenen bekennen moeten seer goedt te wesen wanneer haer de saecken oock daernaer neigen willen, gelijck als wy niet naerlaten sullen, tot bevoirderinge van dien, naer ons vermogen U. E. last in desen naer te comen; alleen onder correctie behoorden die soo strict niet te bepalen, dat men, naer alle welaengewende debvoiren de retouren evenwel met U. E. ordre niet concurrerende, alsdan soo costelijcken naelast genootsaeckt is over te houden leggen, gelijck met *Hollandia* nu bykans een rondt jaer geschiet is, ende ongetwijffelt nae desen noch wel meer geschieden sal, welck soo in January laetsleden had mogen voortgaen, veel besorgelijcke inconvenienten alhier ontweecken ende by behouden overcompst de Compagnie in Nederland tydiger soulaes soude aengebracht hebben. 't Horribel

aspect van twee nachtbranden alhier ter reede, d'eene aan *l'Esperance* ende d'ander aan *Nieu Bantam*, ende 't seer nae geschapen gelijcke disaster met 't *Wapen van Delff* door *Nieu Bantams* brander veroorsaeckt, bewegen ons en passant sooveel hiervan aen te voeren, hoewel wy nochtans tot rescriberens U. E. intentie sullen trachten t'achtervolgen.

4. Gelijck als U. E. eenen wenschelijcken tijt op 'taffseynden der retouren van India beramen, om alsoo eene spoedige reyse ende een goet saysoen op 't vaderslandt aen te treffen, benefens dat het U. E. aldaer in de dispositie naer India in den tijt oock seer wel slaecht, even alsoo soud het seer wel passen ende de Compagnie aen dese cant gants dienstich wesen, indien U. E. de schepen vandaer naer India mede soo tydelycken conden affvaerdigen, dat se in 't begin van 't Oostermouson, namentlijck tegen de maenden April, May ende Juny ten langsten, hier mochten arriveren, om welcke tijt alsdan vorhanden staen de capitale beseyndingen naer China, Japan, Choramandel, Suratte ende Persia etc.; ende de secoursen nae verloop van dien tijt arriverende, connen voor dat saysoen tot ontset deser quartieren seer weynich ofte niet dienen, maer sijn genootsaeckt een goeden tijt ledich te leggen, tot groote verachtering van de Compagnie.

In de maent van September ofte in 't alder voorste van October, met d'eerste blaes van den Oostenwindt, soud onses oordeels een gewenschte tijt wesen om de schepen van Nederlandt naer India te seynden. Geen andere considerabele obstaculen connen wy hiertegen bedencken, alsdat het dan te vrough soude wesen ten respecte van de slachttijt. Wat aenlangt de provisie van vleys ende speck, daeromme dunckt ons de Compagnie niet behoorde verlegen te vallen, want die op voorraet van de voorgaende slachttijt can opgeleyt worden, ofte de beesten selfs souden tot in de maent February oft in 't begin van Maert in stallen opgeset, alsdan eerst geslagen ende gesouten connen werden; dat het vleys 6 a 8 maenden vroeger gesouten werdt, meenen wy soo grooten swaericheydt niet geven can, ten aensien de schepen soo binnenslandts als naer huys varenden van hier met vleys versien werden, dat somtijts wel twee jaeren ende meer oudt is. U. E. gelieven ons ten goede te nemen soo wy hierin excedeerdten ten aensien van andere obsterende consideratien daer te lande, ons alhier onbekent, alsoo wy maer presumeren te spreecken van 't geene hier ten dienste van de Compagnie seer wel passen soude, ende daeraen haere E. ten hoochsten oock gelegen is, als by verscheyden voorige exemplaren ende dit jaer by de vooruyt gearriveerde schepen gebleecken is, welcke, soo sy mede, gelijck de jongste, in 't vaderslandt verwintert waeren gebleven, eene inestimabele verachtering ende stilstant, soo in den handel van de Compagnie als in de maintenue van haeren staet soo te water als te lande over gants India soude gecauseert hebben.

9 Nov. 1627.

5.
Suratte,
Perzië,
Mocha.

Met *Zierczee*, d' Engelsche *Beer*, *Mauritius* ende 's *Lants Hollandia*, op 6^{en} July alhier van Suratte gearriveert met 450 balen Persische syde, hebben voor Battavia tot den Inlantschen handel niet meer becomen als 249 pacquen cleeden ende elff met droguen, monterende met d'oncosten omtrent f100.000, ende onsen jaerlijxschen eysch was tenminsten van f220.000, welck deffault ontstaen is, doordien U. E. een jaers equipagie naer Suratte overgeslagen hebben, daerop d'onse in Suratte haer verlaten ende de Battavische gesondene secourssen dienvolgende tot bevoirderinge van d' Europische retouren aengeleydt hadden, welcke misslach d' Inlantsche commertie, de reele proffyten ende andere vorderlycke progressen in U. E. colonien dit jaer dapper ten achteren sal setten, behalven d' Europische retouren mede daerdoor sal comen te lyden. 't Ware te wenschen geweest U. E. een jaer vroeger soo goeden onset naer India versorcht hadden, gelijck met de jongste equipagie des herbsts 1626 geschiet is. 't Soude 't funds van de Compagnie in India vrywat te vooren geset, d' Europische retouren dit jaer vergroot, in de saecke van Bantam veel goets gedaen ende de geveynsde vrunden (tot noch toe ende alle dien tijt t' eenemael onmachtich geweest sijnde) een onverwinnelijck voordeel affgesien hebben. Doch wy dancken Godt dat het noch soo wel uyt is gevallen, alsoo 't vry erger geschapen stont, indien U. E. soo goeden resolutie niet genomen ende in 't werck gestelt hadden, waerinne wy U. E. versoecken met vermeerderinge te willen continueren, welck doende, wy met Godts hulpe niet twijfelen 't versuynde eerlang wederom opgehaelt, ende veel besorchede swaricheden in corten overwonnen sullen werden.

Volgens de jongst becomene boecken ende bescheyden van Suratte waeren de restanten over de comptoiren daer te lande seer sober; een Europisch retour was daer soo in Suratte als met 't geene noch dagelijcx met de caffila van Agra ingewacht wierd een cargasoen van omtrent f150.000, bestaende meest in indigo, weynige salpeter, eenige alcativen ende syne cleeden, behalven noch 150 balen Persische syde, van 't voorleden jaer aldaer opgeleyt, allen 't welcke U. E. met Godes toelatinge tegen November vandaer sal werden toegesonden, met noch soo veel meer als tusschen de tijt van d'aencomste der schepen tot op d'affseyndinge van 't vaderlandts retour in Suratte sal connen geprocureert werden, 't welck wy duchten niet veel sal beschietten, insonderheyt in d' opcoop van indigo ende salpeter, alsoo 't capitael nootwendich eerst naer Agra opgesonden, aldaer omgeset moet werden, ende dan noch affcomen, 't welck veel tijts naer hem sleyp, ende qualijck eer als voor de maent February ofte Maert weder in Suratte keeren can.

Wy hebben d'onse geordonneert, soo 't aen retour niet compt te gebreecken, dat *Dordrecht* volladen naer 't vaderslandt affvaerdigen, ende om 't mancquement van desselfs last oock te baet te comen, hebben wy daerin

op voordeel van hier gescheept $56\frac{1}{2}$ last peper, met ordre, soo tot affladinge van 't schip geexcuseert mogen werden, oft soo veel der dan van overich mocht resteren, deselve neffens d' andere gedestineerde coopmanschappen voorts naer Persia te laten gaen, alwaer met seer goede advance gebenefitieert can werden, soodat in allen gevalle de Compagnie geen ondienst daerby lijdt, noch oock hier geen vercorting in d'affladinge der retourschepen veroorsaect.

Wy maecken reeckeninge, soo wanneer van de voorleden jaers overgebleven restanten by de comptoiren Suratte, Cambaya, Amadabat ende Agra affgaen de f 150.000 aen Nederlandts retour hierboven gementioneert; item, als daervan sullen wesen affgeleyt d' opgenomene interestgelden, soo in Suratte als Agra, monterende aen de cant van f 200.000; item, als daervan voorts affgesteecken werden de loopende ongelden, quade schulden ende andere menudentien, datter weynich sal overschieten, midts dat dan noch de speceryen redelijcken asttocht ende vente mogen getroffen hebben, welcke, nae verstaen, vrywat stuyt hadden genomen ende in Agra wel een derde in den prijs gedaelt waren, ten aensien van den toevoer door ons selfs in Persia ende op de cust Choromandel, behalven 't geene Engelschen, Portugiesen ende Deenen daer noch bygebracht hebben, waerdoor d' Armenische ende andere Indostansche coopliden, welcke de speceryen over landt in Agra plachten te comen soucken ende vandaer nae 't rijcke van Persia ende andere omleggende quartieren te vervoeren, soo niet meer trekken als te vooren, ende dien volgende de speceryen comen te sitten; daeromme achten wy gants noodich omme deselve in reputatie, request ende op de proffitableste prijs te houden, dat de quartieren van Choromandel, Suratte, Persia ende Mocha met speceryen in proportie alsoo gedient werden, dat se behoorlijcke sleet treffen mogen eer se den anderen comen te rescontreren, 't welck wy verhoopen nu soo bestelt te hebben, ende in toecomende seer wel sal connen achtervolcht werden, wanneer maer op d' eysschen van de respective quartieren wel wert geleth.

Tot vervolch van den handel in de quartieren van Suratte ende Persia hebben wy den 4^{en} Augusty passato van hier derrewaerts gesonden, onder de vlagge ende 't beleydt van d' E. heer Willem Jansz., gewesene gouverneur in Banda, de schepen *Groot Mauritius*, *Nieu Hollandia*, *'s Landts Mauritius*, *'t Gulden Zeepaert*, *Dort*, *Bommel* ende *Weesp*, gemand met 700 coppen, gearmeert ende gevictualieert naer behooren, daerinne voor de respective quartieren de navolgende comptanten ende coopmanschappen gescheept sijn, te weeten, f 618.000 in gemunt ende ongemunt goudt ende silver, 7000 picol peper, 30.000 ™ giroffel nagelen, 65.000 ™ nooten muscaten, 40 sockels foelie, 150 picol sandela, 47 picol sappanhout, 996 picol Japansch coper, 5000 ™ radix China, 5000 ™ galiga, 120 picol Japansche campher, 460 picol suycker, 540 stucx carmosijn, roode ende andere coleurd laecken, 77 stucx car-

9 Nov. 1627.

sayen, 2686 ™ quicksilver, 2894 ™ vermilioen, 8767 ™ tinn, 73.880 ™ loodt; welck cargasoen volgens onse ordre verdeelt werdende ende in de respective quartieren nae d' ordinary prijs courant afftocht sorterende, aldaer behoorde op te brengen ter somme van 14 tonnen gouts ruym, gelijck wy in onse voor-gaende mentie gemaectt hebben, namentlijck de coopmanschappen voor Suratte, Cambaya ende Agra gedestineert, behoorden te renderen aan de cant van f200.000; item de geordonneerde comptanten bedragen f418.000, t'samen f618.000; item de coopmanschappen voor Persia gedestineert behoorden daer te lande, volgens de gecontracteerde prijs met 's conincks facteur, op te brengen f600.000; ende de geordonneerde comptanten monteren f200.000, t'samen f800.000. Dit is 't capitael daerop, by behouden over-comst, den verachterden handel in Suratte weder gerestaureert ende den soberen in Persia vigoreuser vervolcht sal worden, ende waervan U. E. voor haer contingent de retouren niet eer sullen connen toegesonden werden (alles ten beste slaende) als tegen November 1628, ende nae Battavia, tot den In-landtschen handel, tegen Maert aenstaende.

Wy duchten, dat Suratte qualijck meer (boven de retouren van f150.000 uyt d'oude restanten ende de 150 balen Persische syde) dit jaer uyt voorgemelte nieuw secours voor 't vaderslandt sal connen aenleggen, als omtrent f100.000; ende voor dese Suyder quartieren hebben wy alsnu geeyscht een cargasoen cleeden van omtrent f250.000, t'samen f350.000, welcke alsoo voldaen ende getrocken werdende, van de voorsz. f618.000 alsdan overschieten sal omtrent f268.000, waeruyt d'ongelden van 't loopende jaer 1627 affgesteecken sijnde, 't overschot schaers tot f250.000 sal connen toelangen, waervan wy geordonneert hebben d'eene helft tot incoop van 't Europisch, ende d'ander helft tot opsamelinge van 't Battavisch retour. Hierby connen U. E. ten naesten by reeckeninge maecken, hoe weynich Suratte tegen November 1628 al weder voor Nederlandt vermogen sal op voorraet te procureren, namentlijck aan de cant van f120.000 ende meer niet.

Om onsen vollen eysch van cleeden voor Battavia tegen d'aencomst der schepen anno 1628 met gemack op 't proffytabelste te samelen, hebben wy van den Brouck last gegeven, 't geene tot voldoeninge van dien te cort compt (welck omtrent op f100.000 schatten), voor den tijt van twee, drye a vier maenden op interest sal sien te lichten, liever dan weder in soo schadelijcken achterstal te blyven steecken. Den interest can doch wel dubbelt weder op den tydigen incoop der cleeden gewonnen worden. Had van den Brouck 't voorleden jaer oock soo gedaen (gelijck wy hem daertoe last gegeven hadden, ende nae wy verstaen, wel soude hebben connen doen, soo niet te scrupuleus ware geweest door 't achterblyven van de vaderlantsche secourssen anno passato), 't soude de Compagnie aen dese cant alleen in reeel Inlantsch prof-

fijt wel f 150.000 te vooren geset, gelijck in de retouren tegen 'tjaer aenstaende seer gestijft hebben, daer nu ter contrarien openbare vyanden ende emulerende vrunden in dese Orientische quartieren met de voordeelen doorgegaen sijn. Wy vertrouwen echter U. E. tegen dit schadelijk inconvenient soo veel haer incumbeert voortaeen versien sullen; anders vinden geen swaricheyt dan dat den ommeslach op soo enckelen capitael noch moet gedreven werden, waerdoor, in cas van tardance oft ongeluckich succes, 't groote werck altoos lyden moet.

U. E. jongste advisen ende ordren op de geeyste retouren van Suratte hebben wy d' onse aldaer punctuelijck aengeschreven ende gelast, haer dien volgende, soo in 't overseyden van 't geyscht, als in 't nalaten van 't geene U. E. affschryven, te conformeren; alleen hebben daerby gevoecht, dewyle wy den indigo Zerchees vooreerst wel connen excuseren ten aensien den eysch met de jongste schepen den *Gouden Leeuw*, *Orangie* ende *Walcheren* voldaen is, den Biana nae wensch niet te becomen sijnde, 't gebreck van *Dort*'s affaldinge in sulcken gevalle met baftas ende andere goede lywaeten te suppleren, liever dan een minder schip te depescheren.

Op U. E. voorstel van gestadich een schip ofte twee in 't vaerwater van Suratta, Persia ende Mocha te houden, soo tot vorderinge van U. E. affairen in de respective quartieren, gelijck mede tot overvoer der Moorsche goederen op vracht, tot werving van vruntschap ende vermeerdering van Compagnies estime by d'Inlantsche natien aldaer, item tot soulagiement van U. E. jaerlijcxsche equipagien van Nederlandt nae Suratte ende tot meerder verseeckeringe van U. E. capitalen op de custe van India naerder gelet hebbende, souden 't mede seer dienstich achten, conde sulcx sonder merckelijck perijckel van den vyant ende met d' aengeroerde voordeelen geschieden; maer overleggende de presente constitutie van Compagnies middelen aldaer, dat se niet bastant sijn omme haer tot den Inlandtschen handel van Mocha ende Persia in de gerequireerde proffigtgevende cleeden ende andere Indostansche waren t'extenderen, gelijck mede, dat van den Broucke alsnu by de jongste advisen is aenwysende 't prejuditie welcke de Compagnie by 't overvoeren der Moorsche goederen in haeren handel subject is, item, dat de sobere vrachten nergens na de groote moeyten, tijtquisting, scheepslemmering ende affsloving van ons volck connen recompenseren, hebben wy voor dees tijt ondienstich geacht, op dese consideratie eenige schepen daer te houden. Wat belangt 't soulaes welck de Compagnie in haere equipagie van Nederlandt daerdoor is verhoopende, can haer genouchsaem geworden, al hout men daerom in dat vaerwater geen schepen over. Wanneer U. E. maer de Suratsche ende Persische capitalen, neffens soo vele schepen als tot overvoer der Europeische retouren aen dien cant van noode sijn, tijtlijck vandaer herwaerts over-

9 Nov. 1627.

seynden, gelijck nu met *Dort*, *Bommel* ende *Weesp* is gedaen (connende altoos, Godt de voorste, sonder verachteringe geschieden), wanneer U. E. maer de schepen tijtlijck van Nederlandt depescheren, gelijck in onse voorgaende hebben aengewesen, soo soude de Nederlandtsche ende Battavische uytrustinge gelijckelijck in deffensiver ende verseeckerder gestaltenisse altoos van hier derwaerts connen uytgeset werden.

Op andere insichten hebben wy den commandeur Willem Jansz. ende den Raedt in consideratie gegeven om één a twee van de bequaemste ende deffensibele jachten ofte schepen dit jaer in 't vaerwater aldaer te laten, om 't groot syde-retour, welck anno 1628 van Persia verwacht werdt, soo tijtlijck van daer te mogen halen, dat 't selve U. E. noch met de Suratsche retouren in November des gemelten jaers mocht toegesonden werden, welck andersints geschapen is een geheel jaer weder te sullen moeten overblyven, gelijck nu met de 600 balen van 't voorleden saysoen geschiet is, ende met de verhoopte 300 balen dit jaer van Persia mede sal uytvalken. Tegen welcke voorstellinge onses oordeels geen swaerder obstaeckel sal connen vallen, als 't perijckel van den vyant, byaldien hy met een beduchtelijke macht in Masquatte verwinterde, in welcken gevalle het niet geraden soude wesen daermede voort te varen, maer soo hy syne macht in Goa oplegt, gelijck in 't voorleden jaer gedaen heeft, ende dat onse schepen eer uyt de Golfo keeren connen als hy deselve daer soude connen besetten (gelijck d' onse haer daervan genouchsaem connen informeren), salder geene swaericheyd wesen om dit ons project aldus in 't werck te stellen, waeraen wy vertrouwen de Compagnie goeden dienst soud geschieden. Wat wy hierop vorder aen die van Suratte in bedenkking gegeven hebben, sullen U. E. breeder vernemen connen by onse missive in dato 3^{en} Augusty passato derwaerts gesonden.

Belangende 't sober syde-retour dit jaer van Persia verhoop, hebben wy geordonneert naer Battavia te comen ende niet in Suratte over te behouden, om des te minder onderpandt in der Mooren handen aldaer te betrouwien, te meer dewyle van hier soo tijtlijcken als vandaer, ende mogelijcx eer, naer 't vaderslandt can geretoureert werden.

Wy hebben aen van den Broucke geschreven, byaldien het soo prejuditiabel sy, gelijck hy nu jongst geadviseert heeft, te weten, 't overvoeren van de Moorsche goederen, dat hy sulcx in toecomende excusere, sooveel sonder schadelijck gevolch ende sonder verminderinge van Compagnies estime by de groote ende andere welcke de Compagnie in haeren handel eenigen hinder bieden connen, gevoechlijck geschieden can. In allen gevalle hebben wy verboden 't overvoeren van Moorsche goederen naer Battavia.

Gemerckt de matige quantite speceryen dit jaer naer Suratte ende Persia gegaen, sal 't nu oock niet gelegen comen eene beseyndinge naer Mocha te

doen, 't en ware den Raedt goet conde vinden om voorverhaelde redenen eenige schepen daer te laten, ende dat deselve sonder vercortinge van 't Persisch voyage, middelertijt een tocht naer Mocha doen conden, ende dat se oock middel hadden yets derwaerts uyt te setten, welck met goede advance aldaer in corten tijt conde verhandelt werden, in welcken gevallen wel eene beseyndinge derwaerts souden mogen doen, op 't verleent mandament van den nieuen basschia, ende meteenen onderstaen off sy den coopman de Milde met sijn jongen, volgens des basschias toesegginge, souden connen vrycrygen. Doch wy sijn van gevoelen, soo geen ander volck ende goedt daer gelaten werdt, dat hy de Milde niet licht ontslaen sal, meynende een goet onderpant aen hem te hebben. Ons verlangt te verstaen, wat recompens U. E. wegen d' affgenomen goederen door Fodely basschia by den Grooten Heer sullen geobtineert hebben; van hier isser geen apparentie toe, noch oock door die van Dabul niet, om yets daerin te vorderen, alsoo sy niet meer naer vrede met ons taelen, d'onse in Dabul scherp gevangen houden, ende daer benefens selfs met inlandtsche oorloch belemmert sitten. Wy hebben aen van den Broucke gelast, soo met de Dabulders tot goede conditie comen ende ons volck vrycrygen can, daermede voort te varen, omme U. E. handel in die quartieren soo veel mogelijck buyten der Mooren becommeringe te houden.

Wy hebben mede verboden een permanent comptoir in Mocha te stabilieren voordat een nieuw mandament van den Grooten Heer ende expresse ordre van U. E. daertoe becomen, raedsamer sijnde ondertusschen den handel uyt de schepen gedreven ofte 't eenemael naegelaten werde, soo daer niet meer voordeels te behalen sy, als d' heer Speult saliger jongst aldaer geobtineert heeft, hebbende in alles niet boven de f26.000 aen speceryen daer te lande waerdich connen verhandelen.

Per Vapours missive van den 28^{en} December passato uyt Agra geschreven, hiernevens in copie gaende, sullen U. E. desselfs gewenscht onthael by den Chach Selim ende grooten te hove, gelijck mede den train van U. E. negotie aldaer vernemen connen, waeraen ons gedraegen. Wy hebben d'onse gelast, wanneer den dienst van de Compagnie sulcx vereyscht, gelijck mede de nootwendige verschyninge voor den Chach Selim tot confirmatie van syne verworven gunst, dat Vapour (te hove alreede in goede kennisse ende gesintheyt geraeckt sijnde) ofte in desselfs absentie een ander acceptabel persoon niet de gerequireerde handtvulling gebruyckt werde, tot wylen ende tyde U. E. op een formeel agent sullen hebben gedisponeert.

Met behouden overcomste der schepen den *Gouden Leeuw*, *Walcheren* ende *Orangie*, sullen U. E. volcomen bericht van den standt U. E. affairen in de quartieren van Suratte, Persia ende Mocha becomen, ende onder anderen seer wel verstaen hebben, weshalven in desen geene vordere extensie daervan

9 Nov. 1627.

maecken sullen, ons mede gedraegende aen de brieven ende bescheyden hier-nevens in copie gaende, van gemelte quartieren ontsfangen. Wat vorder ordre ende advisen wy van hier op U. E. affairen aldaer met de jongst vertrockene schepen derwaerts gegeven hebben, sullen U. E. by neffensgaende copien onser missiven ende instructie in dato 3^{en} Augusti passato breeder vernemen connen.

Volgens d' affgeleyde boecken van 't comptoir Suratte, ady ultimo December passato gesloten, monteerden de generale ongelden van een jaer over de comptoires Suratte, Amadabat ende Brotchia, item 't voyagie naer Mocha $f\ 79.000$, daeronder begrepen $f\ 59.000$ voor scheepsoncosten, meest aen de vloot van d' heer Speult saliger (daeronder drye landts-schepen) gegasteert. De generale winst daertegen bedraecht $f\ 123.000$, sonder daeronder begrepen te sijn de winsten ende ongelden van 't comptoir Agra, alsoo de reeckeninge op 't sluyten der boucken in Suratte vandaer noch niet becomen hadden.

U. E. voorgestelde poincten in 't concept raeckende Suratte ende Persia hebben wy den commandeur Willem Jansz. ende Visnich in recommandatie gegeven, om U. E. aldaer ende ons alhier t' sijnder tijt bchoorlijck antwoort daerop te geven.

By de boucken van Persia bevinden dat de generale ongelden aldaer in een jaer tijts, 't sedert primo October 1625 tot primo October 1626, monteren $f\ 17.000$, daeronder $f\ 2000$ aen scheepsoncosten, item $f\ 9000$ aen schenckagie, ende de rest tot montcosten, oncosten ende soldye van Compagnies dienaers verstrekt; daertegen bedraecht de suyvere winst $f\ 234.000$, geadvanceert op 215.000 fl peper $f\ 80.000$; op 50.000 fl nooten muscaten $f\ 70.000$; op 25.000 fl giroffel nagelen $f\ 70.000$; op 30 sockels foelye $f\ 5000$; item op verscheyden andere coopmanschappen $f\ 9000$; t' samen $f\ 234.000$.

Godt geve de Compagnie lange eenen vredigen handel in Persia behouden mach, alsoo 't eene van de apparentste columnen is daerop 't Inlandtsch funds sal connen gestabilieert ende oock geaumenteert werden, insonderhey't soo U. E. tot sleedt van soo groten quantité Persische syde sonder vercortinge van de Chineesche raedt weeten, gelijck als Visnich is remonstrerende, te weeten tot 2 a 3000 balen toe, ende dat U. E. van Nederlandt, wy van hier ende Suratte van daer de geleyschte coopmanschappen ende speceryen in quantite bestellen condt, gelijck sulcx wel sal connen geschieden indien U. E. de saeken daernae begeeren aen te leggen. Ondertusschen dat wy U. E. advijs hierop verwachten, sullen niet naelaten ons beste tot voortsettinge van dien handel te doen, soo veel in ons vermogen alhier bestaat.

Den standt Uwer E. affairen ende gelegenthelyt van den handel in Persia, mitsgaders U. E. estime by den coninck van Persia ende andere particulariteiten meer sullen U. E., hoopen wy, voor desen per missiven van Visnich, soo

over Aleppo als met de jongst vertrocken retourschepen van Suratte, ten vollen verstaen hebben, van welcke wy U. E. andermael neffens dese copie sijn toeseyndende, te weeten, eene van den 23 April 1626, geschreven uyt het leger voor Babilonien, een van den 16^{en} May uyt Casbijn, een van den 24^{en} Juny ende een van den 17^{en} Augusty uyt Spahan, item een van den 27^{en} February 1627, waeraen ons vorder gedraegen. Wat advisen ende ordren wy derwaerts gegeven hebben, sullen U. E. by onse missive in dato 3^{en} Augusty derwaerts gesonden, mede breeder vernemen mogen.

6.
Coro-
mandel.

Tsedert onsen jongsten is hier van Choramandel primo September passato wel aengecomen 't jacht *Medenblicq*, met een cargasoen van $f\ 144.000$, bestaende in 422 pacquen cleeden, 27.135 lb salpeter, gerafineert ende rouw, 30.605 lb yser, 12.700 lb boscruydt, 173 stucx slaven, etc.

Den 28^{en} Augusty hebben wy derwaerts affgevaerdicht 't veroverde jacht *Battavia*, groot ongeveer 150 lasten, met $f\ 20.000$ in comptant, ende den 13^{en} October acnvolgende is mede derwaerts vertrocken 't gemelte jacht *Medenblick*, met een cargasoen van $f\ 120.084 — 15 — 2$, bestaende meest in comptant ende enige weynige speceryen, sullende daer te lande ruym renderen $f\ 180.000$; ende daer te vooren is met *Brouwershaven* ende *Grootenbrouck* gegaen een cargasoen geestimeert daer te lande waerdich omtrent $f\ 280.000$; item met de *Leeuwinne* hebben U. E. derwaerts gesonden stijf $f\ 300.000$; item volgens 't jongst becomen extract van reeckening van de custe Choramandel bevinden, dat daer een goede effecten nae *Medenblicks* affscheyt noch resteerden aan de cant van $f\ 50.000$; t' samen $f\ 830.000$.

Het heeft nu, Godt beter 't, op de Cust mede een langen tijt seer sober toegegaen, soodat onsen eysch tot den Inlandtschen handel nergens nae heeft mogen volstaen, tot merckelijcke verachteringe van de Compagnie, ende dat almede omdat U. E. 't voorleden jaer de Cust voorby gegaen hebben.

Meer Europisch retour als 't bedragen van de *Leeuwinne*'s kapitaal hebben U. E. vooreerst van de Cust niet te verwachten. De rest ende meer sal tot procure van de cleeden tot den Inlantschen handel van noode wesen.

Alsoo de *Leeuwinne* apparent laet op de Cust sal verschynen, dienvolgende hare ladinge tegen de behoorlijcke tijt niet wel sal connen geprocureert werden, oversulcx oock tot het naestvolgende saysoen geschapen staet over te moeten blyven, hebben wy met onsen jongsten per *Medenblick* derwaerts geadviseert, byaldien voor desselfs aencompste aldaer niet gedepescheert ware, in sulcken gevalle de *Leeuwinne* niet voortseynden, maer 't syner tijt nae Battavia laten comen, omme tegen November des jaers 1628 in des te verseeckerder compagnie van hier naer 't vaderslandt te mogen vertrecken; te meer heeft ons hiertoe beweecht den oorloch tusschen Vranckrijck ende Engelandt (soo wy by brieven van de fluyt *Velsen* ende 't jacht den *Arent van*

9 Nov. 1627.

de Cabo onderricht werden) corts voor haer vertreck uyt Nederlandt ontstaen.

Belangende de poincten in U. E. project raeckende de Cust, concurrerende genouchsaem met onse advisen ende ordren voor desen van hier derrewaerts gegeven, hebben wy deselve aan den directeur Martijn Ysbrantsz. overgesonden, met last om U. E. ende ons t'syner tijt behoorlijck antwoort daerop te geven.

Aengaende U. E. voorslach wegen de pacht van Masilipatam, dunckt ons onder correctie voor de Compagnie impracticabel om die aan haer te becomen, veel min voor deselve dienstich, ten aensien onse natie soodanige tyrannique procedures als de Moorsche gouverneurs plegen tegen de coopliden aldaer, niet souden mogen noch willen exerceren, als strydich tegen onsen aert, de goddelijke wetten ende een Christelijcke conscientie, in voegen de Compagnie niet alleen de pacht niet soude connen ophaelen, maer onses gevoelens veel daerby moeten inschieten, want nae verstaen, hebben 't de Moorese gouverneurs, onaengesien hare extorsive procedures, noch quaedt genouch dat sy het connen ophaelen; wy laeten staen de moeyten ende onlusten welcke de Compagnie haer van Europeanen ende andere Indische natien op den hals soud' halen, benefens noch andere consideratien meer; doch om in desen ons by preoccupatie niet te vergrypen, sullen wy 't advijs van de Cust hierover mede gaerne hooren. De consideratien by de Camer van Amsterdam wegen dese pacht gegeven, hebben wy d'onse op de Cust oock overgeschreven, om t'syner tijt met des te beter fundament ten beste van de generale Compagnie op d'een ende d'ander te mogen resloveren. Specery'en hebben dit jaer matich nae de Cust gesonden, om de grooten affslach ende stuyts wille in de quartieren van Guseratte, welck ons in nadencken stelt off oock synen keer niet wel nae de Cust mocht genomen hebben.

Cruydt hebben met alle gelegenthheit tsedert U. E. aenschryven van de Cust ontboden ende met de gekeerde schepen vandaer een redelijcke quantite becomen. Soo U. E. niet versuymen den eysch van sulpher jaerlijx derwaerts te bestellen, sullen genouchsaem vandaer voor gants India connen geriest worden. U. E. dienen echter niet t'eenemaal op te houden om matige party'e goet Nederlandts cruydt herrewaerts te seynden, alsoo dat van de Cust ner gens nae soo durabel is ende qualijck langer als een jaer can goetgehouden werden, daer 't Nederlandts wel twee jaren ende meer dueren kan.

Van d'affgedrongene 16.000 pagoden in Masilipatam, affirmeren wy als noch, dat met soeticheyf off in gevoechlicheyt niets te becomen sal wesen, maer dat met hardicheyt 't kapitael met den interest van dien wel te recouvreren sy, wanneer U. E. saecken daernae gedisponeert staen. Alle jaeren, nae ons den directeur van de Cust adviseert, soud men voor Masilipatam in de maenden February ende Maert tot suffisante repressalie op de Moorsche

schepen comen connen, vastelijck houdende, indien men sulcx eens onderleyde, dat ons recht ende in toecomende beter ontsach wel obtineren souden, ende anders resteert er geen middel tot refactie, alsoo de royale cas van Golconda nimmermeer tot uytpayen verstaen sal, daer benefens oock onmogelijck geacht werdt te hove hierin yets te wege te brengen, wat vrunden men daertoe oock soude mogen uytmaecken, soodat de gevoelijcke redenen de beste vrucht sullen baren. Den directeur wenscht maer d'eere te mogen hebben dit stuck met requisite macht by der handt te mogen nemen, niet twijffelende een goede uytcomste, maer wel vreesende, dat langer uytstel mecrder swaricheyt causeren mocht; evenwel soolange niet wat beter op ons voordeel sijn, ende dat men 't met simuleren alsoo noch gaende can houden, sal men de saecke tot beter oportuniteyt moeten insien.

7.
Bengalen;
de Denen. In den handel van Bengale is vooralsnoch, om redenen U. E. voor desen aengeschreven, geene vorderlijcke negotie voor de Compagnie te behalen. De Deenen, soo 't schijnt, sijn 't daer mede al moede, soodat hun comptoir geerne vandaer souden gelicht hebben, soo hun sulcx door de Moorsche gouverneurs ende coopliden niet verhindert ware geweest, haer alleen daer trachtende te houden tot een onderpandt, om van deselve in zee niet beschadicht te werden. 't Landt van Bengalen is mede vol oorloch ende troubel, soodat alles aldaer genouchsaem buyten ordre staet. Alle maenden comender schier nieuwe gouverneurs, die niet trachten als te schrobben ende tscheeren.

't Deensch jachtjen van Hoorn was in February passato met veerthien eeters voor Trangabary gearriveert, alwaer gesloopt is. Weynich apparentie wasser noch de Deenen enige retouren naer Europa seynden souden, voordat nieuw ontset van Denemarcken bequamen. In Trangabary saten sy vast met schulden belemmert ende laegen met de nayck van Taniahoor overhoop. Met de Moorsche gouverneur Mametacki hadden mede tot Masilipatam moeyte gehadt, die haer tot een begin 500 pagoden alreede geextorqueert hadde. Haer schip *Christianushaven* is dit jaer in Macassar geweest ende was den 17^{en} Juny passato weder voor Masilipatam gekeert met omtrent 60 bhaer nagelen ende 70 bhaer sandelhout. Haer jacht de *Nachtegael*, voor desen in Bengalen aan den grondt geraeckt, hebben sy met groote moeyte ende cost wedler assgecregen. Haer jacht de *Waterhondt* had versheyden Portugiesen ende haere goederen van Pipely op vracht overgebracht ende voor reeckeninge van haere Compagnie partye rijs, neffens 30 a 40 pacxkens suycker ende weynige cleeden, soodat in Bengale meer over stuer als te vooren waren. Haer jacht *Nieuw Bengale* genaemt legt voor Tanassery in dock, by gebreck van volck als andersints. In summa, den Deen heeft het seer slecht, soo hy in corten niet tresselijck ontsedt wert.

Nae *Medenblick*'s affscheidt van de Cust bleven in Paliacatte noch over 600

9 Nov. 1627.

stucx slaven, welcke met de volgende gelegentheyt vandaer sijn wachtende; 't slaven-coopen wil op de Cust niet wel voort, die nu aldaer hadden waeren meest in Arraccan geprocureert ende soo 't schijnt, sullen ons behoeft vandaer wel becomen.

Hier op Battavia is tegenwoordich een gesant van den coninck van Arracan, ons mit eenen brieff over de Cust per *Medenblick* toegekommen, by welck ons dien coninck alle vruntschap, goedt tractement ende vredigen handel in sijn landt is aenbiedende.

't Salpetercoopen legt op de Cust heel onder de voet, soo vermits 't landt vol oorloch is, gelijck mede dat d' onse by gebrek van middelen tot dien tijt toe daerin niet hadden connen doen.

In Armigon deden d' Engelschen vast haer best om onse wevers, schilders ende schuldenaers van Paliacatte nae haer te trekken. Voor desen hebben sy d' onse te laste geleydt dat se haere stabiliatie in Armigon by alle middelen hadden gesocht te cruyssen, maer den directeur bewijst by syne missive van den 27^{en} Juny, jongst met *Medenblick* vandaer becomen ende in copie hier-nevens gaende, gants contrary ende onder anderen dat d' Engelschen by vercregen caul van den heer van 't landt ons uyt die plaatse gestooten hebben, soodat wy nu in Armigon noch in Cottapaten niet handelen mogen, daer wy nochtans van tevooren wel genegotieert hebben. Mooren ende Heydenen werdt den vryen handel daer toegestaen, maer wy alleen moeten daer buyten blyven, soodat wy oock onse schuldenaers, aldaer woonachtich ende van Paliacatte derwaerts verloopen, aldaer niet moeyen mogen. Noch veel meer impertinentien van d' Engelschen werden in voorsz. missive verhaelt, waeraen ons om prolixiteyt te myden, gedraghen.

De diamant-mine was noch open ende daer wierdt redelijck gegraven. Een goede partye diamanten hadden de Portugiesen in de mine opgecocht, soodat de steenen noch op redelijcken prijs stonden. Almede by gebrek van capitaal hadden d' onse daerinne niet connen vorderen.

Volgens de jongst geslotuen boecken op de Cust op ultimo January pastato, bedroech de generale winst omtrent f 80.000, de generale oncosten daertegen monteerden omtrent f 50.000, soodat anno 1626 niet meer als f 30.000 op de Cust is overgewonnen, bycomende eensdeels door 't verlies van de *Fager*, welck de winst seer naeby f 50.000 ten achteren heeft geset, alsmede ten aensien de Cust soo sober gehouden is geweest. Dit jaer mogen een beter hoopen. De vordere particulariteyten vandaer, mitsgaders d' advisen welcke wy successive derrewaerts gegeven hebben, sullen U. E. by neffens-gaende missiven vandaer becomen ende d' onse derrewaerts geschreven breeder vernemen mogen, waertoe ons gedraegeen.

Den Persiaenschen ambassadeur Mousabeeck hebben wy op sijn ernstich

versouck gelicentieert met *Medenblick* nae de Cust te gaen, omme vandaer voorts syne reyse naer Persia over landt te nemen. De coopman Ussainbeeck ende sijn soon sijn hier op Battavia met 's conincks goederen overgebleven, om 't naeste jaer met U. E. schepen van hier over Suratte naer Persia te keeren, alsoo den ambassadeur selfs, hy ende wy oock, niet goedt conden vinden 's conincks goederen over de Cust te risqueren.

8. De Westcust van Sumatra hebben wy, vermidts der Engelschen onvermogentheyt, dit jaer weder alleen ingehadt ende met de schepen den *Witten Beer*, *St. Nicolaes* ende de fluyt *Amsterveen* dit Ooster-mouson aldaer verhandelt, soo in Guseratsche als Choromandelsche cleeden, een cargasoen van $f\ 92.743 - 1 - 8$, waerop in alles is geadvanceert $f\ 60.885 - 11 - 2$, hebbende met gemelte schepen vandaer becomen een retour van 15.000 sacken peper. Voor de tweede tocht sijn in Augusto passato wederom derwaerts uytgeset den *Witten Beer* ende *Amsterveen*, versien met een cargasoen tot opcoop van omtrent 12.000 sacken peper, welcke met Godes hulpe pertout November ofte in 't begin Decembri vandaer weder inwachten, ende hoopien dat naer advenant van de voorgaende negotiatie dese jongste tocht mede sal avanceren aan de cant van $f\ 55.000$, soodat by goedt succes de Westcust dit jaer goelyck over sal gewonnen hebben $f\ 115.000$, de peper gereeckent tegen 24 realen de bhaer. De Westcust is van cleeden redelijck vervult, maer van realen, soo 't schijnt, tsedert der Engelschen achterblyven, vrywat uytgeput, ten aensien door ons eenige jaeren herwaerts geene ofte ymmer seer weynige derwaerts gebracht sijn, soodat oock de peper tegen comptant tegenwoordich wel voor 16 realen de bhaer soude te becomen sijn; doch wy houden 't noch nutter den handel met cleeden als met comptanten te vervolgen.

By onse missive van den 14^{en} December 1626 is U. E. geadviseert hoe wy *Haerlem* den 13^{en} July desselven jaers naer Atchin gesonden hadden met een cargasoen van $f\ 44.000$. Op 23^{en} February passato is gemelte schip met omtrent 800 bhaer peper weder tot Battavia gekeert, hebbende boven alle oncosten opgemelte cargasoen niet meer geadvanceert als $f\ 20.000$, ende dat vermidts de negatie, soo door d' Engelschen als insonderheyt door de Mooren, daer seer bedorven werdt. Dit jaer hebben wy geene beseyndinge derwaerts connen doen, eensdeels omdat het ons een volck, maer bovenal een geestige sorteringe van Guseratsche ende Choromandelsche cleeden (Godt beter 't) gemanqueert heeft. D' Engelschen hebben mede dit jaer naar Atchin niet connen uytsetten, in voegen dat de Mooren van Dabul ende van Choromandel den handel alleen ingehadt sullen hebben. Dit default van onser syde ontstaet alsmede uyt het versuym van Nederlandt, gelijck hiervoren is aengewesen.

9. Tsedert *Schiedam*'s vertreck van hier hebben wy van Jamby tot op dato in Jambi. alles becomen 9000 sacken peper, ende tegenwoordich is 't comptoir noch

9 Nov. 1627.

versien tot opcoop van omtrent 14.000 sacken, waervan wy tegen ultimo November sijn inwachtende aan de cant van 8000 sacken. In den tijt van 17 maenden, te weeten van primo February 1625 tot primo July 1626, dat de boecken van Jamby jongst gesloten sijn, waren in negotie aldaer geadvanceert f 230.000, daertegen d' ongelden beliepen f 225.000. Wat winst tsedert gevallen sy, hoopien met den eersten te vernemen. Wy meenen, dat het al goelijck pro rata van de voorgaende tijdt sal uytvallen, hoewel de jongste advisen vandaer al wat clachtich vielen wegen de sobere winst op den cleedenhandel, ten deeble veroorsaeckt door 't cladden der Engelschen, met welcke natie doch niet stabels in 't stuck van negotie te verrichten is, hoe bondige ende welgemeende accorden men oock met haer maeckt; als 't schaers met haer gestelt is, uyt vreeße men haer voorby mocht loopen, comen sy met reglement ende redres voor den dach, maer soo haest een stroohalm breecken connen, gaet alles weder overhoop, ende dit hebben sy soo dickwils gespeelt, dat haer credit desen aengaende ten eynde is. Daerom hebben wy d' onse gelast met d' Engelschen niet meer in contestatie hierover te treden, maer by alle beoorlijcke middelen in stilheyt U. E. affairen te vorderen soo sy best connen, sonder om der Engelschen wille daerin yets te versuymen, ende nochtans ondertusschen goede vruntschap ende correspondentie met haer te houden.

Die van Jamby ende Palimban staen tegen den anderen in termen van oorlog, alsoo den outsten soone van Jamby by stipulatie van huwelijck 't rijck van Palimban is pretenderende, doch die van Palimban houden hem niet alleen uyt het rijck, maer hebben hem oock van syne wettelijcke huysvrouwe ende alle syne juweelen gespolieert ende alsoo ignominieuselijck ledich naer Jamby gesonden; hierop heeft den ouden coninck van Jamby in July passato een expressen gesant met brieven, soo aan ons als d' Engelschen, naer Battavia gesonden, versouckende onser beyder assistentie tegen die van Palimban, tot reparatie van 't geleden affront ende maintenue van sijns soons gerechticheyt, met toesegginge, soo door onse assistentie Palimban gerecouvreert wierde, in recompense van dien thien jaers tollen in sijn landt aan ieder soude vrygeven. D' Engelschen hielden haer op dien tijt van ons heel abstract (gelijck sy noch doen), soodat oock met ons geene communicatie over dese saecke gehouden hebben, maer boden den gesant dadelijck met grooten boha assistentie van drye jachten, om deselve 't synen believe ende commandement te gebruycken, gelijck sy oock dadelijck deselve derwaerts uytsetteden, alsoo sy doch by gebreck van capitaal geen ander employ voor deselve hadden. Om onse estime by die van Jamby te mainteneren ende geene vorderlijcke conditien aan d' Engelschen alleen te cederen, condon mede niet minder doen, waerover goetvonden derwaerts te seynden 't schip *Zuydt-Hollandt*, 't jacht den *Hazewindt* ende 't fregat *Fortuyntgen*, gemant met 170 coppen, omme

met dese ende de macht in Jamby wesende, den coninck soo wel als d' Engelschen ter assistentie te staen, met expresse last nochtans aan d' onse, dat die van Jamby ende Palimban by alle redelijcke middelen souden trachten te verdraegen, liever als in oorloch te treden; dat mede tot de wapenen tegen die van Palimban niet comen souden, voor ende alleer alle redelijcke conditien geasperneert sijnde, sy onder protestatie daertoe gedrongen wierden, ende dat dan noch niet eerder in d' assistentie haer involveren souden als met schutgeweer uyt de schepen op de stadt, sonder te lande yets t' attenteren, maer 't selve de Jambineesen souden laeten waernemen. Tsedert hebben per missive van den 10^{en} Augusty uyt Jamby verstaen, hoe den coninck aldaer noch geene preparaten tot den oorlogh gedaen hadde, ende soo 't hem liet aensien, weynich middel daertoe wisten. 't Schijnt hy meer met representatie van onse ende der Engelschen assistentie Palimban hoopt tot redelijcke conditien te constringeren, als met geweld van wapenen te dwingen. Oock soo en heeft hy de middel, couragie noch beleyd niet om met gewelt yets te vercrygen, soodat ingevalle die van Palimban tot redelicheyt niet t' induceren sijn, de furieuse mine van Jamby wel eventeren mocht. Wat ordre wy op dese saecke gestelt hebben, blijckt by onse instructie op 8^{en} July derwaerts medegegeven. Ende wat in den handel van Jamby, als andersints in de saecke van Palimban was passerende, gedragen ons vorder aan de missiven vandaer becomen, hier-nevens in copie gaende.

10. Tsedert onsen jongsten sijn hier den 25^{en} Augusty passato wel ingecomend de vrylieden jachten de *Peerl* ende *Revenge*, naedat omtrent twee jaren soo in 't vaerwater van Malacca, in Arraccan, in de Bocht van Bengala, op de Custe Choromandel ende onder Seylon t'souck gebracht hadden, sonder eenich notabel resconter op den vyant oft soulageable prinse becomen te hebben, soodat de reeders groote schade lyden ende qualijck 't vierde part van 't uytgeleyde weder goetmaecken sullen, hebbende haer d' uytredinge over de f50.000 gecost. 't Schijnt, het met de vrylieden, soo op den vyant als de negotie ter zee, niet als te wel voort wil. Wy mogen ondertusschen hoopen, dat nae harde slaegen de gewenste voorspoet te beter volgen sal.

Volgens de jongst becomen advisen van dato 26^{en} Juny passato van onse cruyssende jachten in 't vaerwater van Mallacca verstaen, hoe tsedert de jongst veroverde prinsen *Battavia* ende *Cleen Arnemuyden*, tot dien tijt toe geen voorder resconter gehad hadden, doch de hoope was noch goet; haer vorder succes hebben U. E. t' sijnder tijt te verwachten.

11. Alsoo d'onse in Japan met den Portugieschen Capiteyn Moor van 't Japansche voyagie wegen de verlossinge onser gevangenen in Maccauw ende Mallacca, sijnde vijfthien in getal, gecontracteert hadden, tegen gelijck getal van Portugiesen de wisselingte te doen, ende dat onder de genomineerde Por-

9 Nov. 1627.

tugiesen de principaelste begrepen waren, sulcx dat de rest, die hier souden gebleven hebben, niet dan slecht volck waren, meest door langduerige gevangenis in miserye affgemendt ende allen dagh door sterffe onder de handt wechsmeltende, gelijck als by opgenomen lijste blijckt, dat in den tijt van ses a seven jaeren over de 300 Portugiesen alleen in 't gevangenhuys alhier gestorven sijn; daer benefens, dat by loslatinge van dese principalen weynich uytcomst voor de mindere te verwachten stondt, ende dat men oock in 't rantsoeneren derselue soo goeden conditie niet soude hebben connen nae desen bespreecken als in dese gelegenhey't, wierdt by den raedt verstaen, dat men, soo om dese als andere consideratien meer, wegen de verlossinge van de resterende Portugiesen mede soude handelen, ende sijn dienvolgende 130 persoonen tegen f 30.000 gerantsoneert, te betalen voor de bhare van Malacca ende d' overleveringe van 't volck aldaer mede te doen, gelijck in July laestleden door de jachten de *Hoop* ende *Arnemuyden* geeffectueert is, waermede 152 gevangenen Portugiesen, te weeten 130 gerantsoneerde, 15 gewisselde ende 7 vrygegevene, gelargeert sijn, ende wy f 30.000 met onse 15 gevangene becomen hebben, houdende hier noch omtrent 30 gevangene Portugiesen van de jongst veroverde op voorraedt, om soo eenige van d' onsen nae desen in 's vyants handen mochten comen te vervallen, deselve daer tegen te lossen, hoopende eerlang noch meer in handen te becomen. Tegenwoordich weeten niet datter eenige Nederlanders by den vyant in gants India, van Mosambique aff tot in Manilha toe, Godtloff! gevangen sitten. De voorgemelte f 30.000 hebben wy in Jamby tot opcoop van peper doen aenleggen, niet twijffelende ofte de Compagnie sal daer meer dienst ende voordeel als van een deel miserabele gevangenen trecken. De vordere particuliere insichten ende consideratien welcke ons hiertoe beweecht hebben, sullen U. E. by onse resolutie ende copy-bouck onder de maent Juny deses jaers breeder sien mogen, waertoe ons gedragten.

12. Den 10^{en} Meert passato sijn tot vervolch van den peperhandel in de bocht van Patani. van hier derwaerts vertrocken de jachten *Griffoen* ende *Cleene Hoope*, met een cargasoen van f 46.000, bestaende meest in cleeden ende andere dienstige coopmanschappen, ende 1000 realen in spetie, welck cargasoen met 60 per cento avance gebeneficieert werdende, ghelyck het niet min maer wel meer behoorde te geven, naer onsen overslach sal connen toelangen tot procure van stijf 5000 sacken peper. Per tout November oft in 't begin van December hoopen te vernemen wat succes gemelte jachten in de Bocht getroffen hebben. Wat ordre wy derrewaerts gegeven hebben, sullen U. E. in ons copy-bouck onder dato 10^{en} Meert passato breeder vernemen connen.

13. Tot vervolch van den profitabelen hertevel ende sapan-handel voor Japan, item tot versorging van onse rijsprovisie voor Battavia, hebben wy dit jaer

naer Siam uytgeset, te weeten den 17^{en} Maert de fluyt *Edam*, item den 23 July passato 't schip de *Cameel*; de fluyt om vandaer voorts met de geprocureerde vellen ende sapan naer Japan te gaen, ende de *Cameel* om tegen November oft December aenstaende met rijs naer Battavia te keeren. Tot vordeurige van d' een ende d' ander was 't comptoir aldaer met requisyt captael voorsien tot de somme van f110.000 stijff. Wat succes den handel aldaer sal hebben gesorteert, wat cargasoen naer Siam gesonden werdt ende wat rijsontsedt vandaer becomen sullen, hooppen U. E. nae desen t' adviseren. D' antwoorde van mijnheer den Prince van Orangie sullen wy t' syner tijt neffens 't vereyschte aan syne majesteyt van Siam doen bestellen.

14. Hoe U. E. affairen ende ommeslach in Teyouhan stonden op 't affscheyt
 Tayouan. van 't jacht *Arnemuyden* vandaer in Decembri passato, is U. E. met onse voor-
 gaende missiven aengeschreven. Tsedert is hier voor 't jongste advijs vandaer *26.04.21*
 in Martio laestleden wel aengecomen 't jacht *Teyouhan*, met brieven van den
 4^{en} ditto, hiernevens in copie gaende, ende met een cargasoen van f30.000,
 bestaende in 50 picol rouwe syde ende andere menudentien.

Den 7^{en} January deses jaers waren in Teyohan van Chincheo wel aengecomen 5 joncken van den coopman Simsou, daermede hy de vertrouwde penninghen in syde voldaen heeft, brengende noch daerenboven met ditto joncken
 aen over de 200 picol syde, sulcx d' onse op dien tijt weder by den anderen
 hadden 368 picol syde voor Japan, door welcken incoop 't captael in Teyouhan
 soo gemindert was, dat niet boven 22.000 realen van 8^{en} in comptant by
 de cas behielden, werdende daegelijcx noch goeden toevoer uyt China verwacht,
 in voegen d' onse haer vrywat verlegen vonden ende seer beducht
 waren voor des Compagnies reputatie, insonderheyt soo de Chineesen onse
 schaersheyt begonden te bemerken.

Op 't affscheyt van 't gemelte jacht was *Erasmus* van Japan in Teyouhan noch niet verscheenen, welck, nae Neyenroode by syne missive van den 5^{en} February ons adviseert, hy voorgenomen hadde omtrent den 20^{en} derselver maent vandaer aff te vaerdigen, met soo vele silver als middelertijt byeen souden connen samelen, welck hy schatten op omtrent 50.000 realen. Hiertoe sijn by ons den 10^{en} May passato van Battavia derwaerts gesonden 12.000 realen; item den 27^{en} Juny aenvolgende 64.000 realen; t' samen 126.000 realen, welcke successive wel overgecomen sijnde, gelijck wy eer lange verhoopen vandaer te vernemen, Teyouhan alsdan redelijck sal versien sijn geweest omme den incoop van den Chineeschen toevoer dit Zuydermouson gaende gehouden te hebben.

De jongst-gesondene 64.000 realen hadden wy geordonneert te besteden in rouwe syde voor 't vaderslandt, ende ons deselve in 't aldereerste van dit Noordermouson toe te seynden, sullende stijff tot 300 picol toelangen, waer-

9 Nov. 1627.

toe wy noch 200 picol geordonneert hadden in te coopen, byaldien sulcx uyt de tydige silver-secourssen van Japan hadde connen vallen. Van allen 't welcke U. E. dit jaer nu niet te verwachten hebben, om redenen hiervoren verhaelt; sullende met Godes hulpe met soo goeden proffijt in Japan gebenefitieert werden als in Nederlandt. Tegen 't naeste jaer hoopen wy U. E. des te treffelijcker retour van China te beschicken.

Op 't affscheyt van 't gemelte jacht bevonden haer d' onse in Teyouhan, soo te water als te lande, in alles niet meer als 240 blancke coppen sterck, daermede te besetten hadden 't fort, item 't jacht *Woerden* ende de twee joncquen; al te soberen macht om op soo eene ver affgelegene plaatse ende soo emportanten ommeslach, soo tegen attentaten van openbare vyanden als secrete menees van geveynsde vrunden te bestaan. U. E. gelieven doch tegen soodaenigen schaersheyt vandaer beter te voorsien, off by gebreecke van dien heeft U. E. staet in India grooten aenstoot ende dangereuse uytcomsten te verwachten.

Voor Teyouhan werden by den commandeur, om aldaer gestadich te resideren, gheyscht 400 blancke coppen, namentlijck om 't fort, de logie, de reduyten van de stadt, item 't dorp van Sinchau, mitsgaders de bayen van Wanchan ende Tatkanja, by Zuyden ende by Noorden Teyouhan gelegen, behoorlijck te besetten, ende daerenboven noch om vier joncken te connen mannen, welcke daer gants noodich sijn ende goeden dienst in 't vaerwater daeromtrent souden doen connen, soo tot dwangh van de Chineesche zeerovers als bescherminge van d'aencomende coopliden ende visschers, welcke daer alreedt met 180 joncquen uyt China gecomen waren ende haer in onse protectie begeven hadden, onder recognoissance van de thiende van den vangh.

Met d'inwoonders van Sinchau hielden d'onse goede correspondentie; sy hadden in haer vleck een huys voor ons gemaect, daerinne thien Nederlanders t'haerder assistentie tegen d'inwoonders van Soulang ende Mattau lagen, omme derselver incurssien ende rooveryen op onse vrunden van Sinchau te beletten.

Van des vyants compste op 't Noorteynde van Formosa hebben wy in onsen jongsten verhaelt; 't voorder succes sijn metten eersten verwachtende.

De Japanders, naer ons geadviseert werdt, souden wel aen de cant van 1100 picol syde, item goede partye stoffen ende hartevellen van Teyouhan nae Japan vervoeren.

D'heer Pieter Nuyts, tot ordinary raedt van India in conformite U. E. ordre geassumeert, is den 10^{en} May passato vooruyt naer Teyouhan vertrocken met de jachten *Heusden*, *Slooten*, *Ouwerkerck*, *Queda* ende *Cleen Heusden*, gemant met 300 coppen, ende van alles nae behooren versien, uytgesondert met re-

quisit substantiel capitael tot den handel, anders als de voorgemelte 12.000 realen; ende den 27^{en} Juny sijn derwaerts gevölcht de jachten den *Haen* ende *Westcappel*, met 175 coppen ende 64.000 realen in spetie. D' Almogende, hoopen wy, sal se al t'samen ter gewenschter tijt ende plaets in salvo geleydt hebben. Wat ordre wy op 't employ onser sobere macht tegen den vyant op Formosa, mitsgaders op 't vorder beleyd U. E. affairen in Teyouhan gegeven hebben, item, hoe wy gemelte heer Nuyts nae verrichter saecken in Teyouhan, gecommitteert hebben naer Jappan in extraordinary ambassade aan den keyser; wat informatie ende ordre wy syne E. op 't uytvoeren deser ambassade, insonderheyt tegen de schadelijcke incrupinge van de Japansche capitalen in Thayowan gegeven; item, wat schenckagie wy aan den keyser ende rijcxraden beraemt hebben; hoe wy ditto heer Nuyts, nae bestelder saecken in Japan, geordonneert hebben sich weder naer Teyouhan te vervoege, aldaer te resideren ende de directie U. E. affairen in handen te nemen, tot naerder bescheydt van hier; wat ordre wy vorder op 't employ ende distributie van de capitalen, soo in Teyouhan als Japan gegeven hebben, ende verscheyden andere particulariteyten meer desen raeckende, sullen U. E. volcomentlijck vernemen connen by onse instructie ende advisen den 10^{en} May passato derwaerts medegegeven, gelijck oock by onse naegesonden missive, waeraen ons cortheytshalven gedragen.

't Fort ende de stadt in Teyouhan hebben wy volgens U. E. begeeren geordonneert in plaatse van Provintien voortaan Zelandia t'intituleren.

De generale ongelden in Teyouhan, tsedert October 1625 tot October 1626, monteren volgens de boecken vandaer becomen f70.000; d' overwinst daertegen, alsoo weynich in negotie gepasseert ende niet dan met comptant meest gehandelt is, bedraecht f16.000, sulcx Teyouhan een goet deel ten achteren is gegaen ende weynich verlichting in toecomende noch te verwachten staet, soo lange daer met geene coopmanschappen gehandelt werdt, waertoe noch vooreerst weynich apparentie was. Doch de groote proffyten van Japan sullen de t' achterheden van Teyouhan, ende vry een goede somme daerenboven, soo wy hoopen, genouchsaem by succes van vorderlijcke negotie ophalen.

15. Den 19^{en} Meert passato is hier van Japan wel aengecomen 't schip *Zuyt Hollandt*, met een cargasoen van f93.000, bestaende in 2000 picol cooper, 67 picol yser, 5600 balen rijs, 900 balen terw ende meel, 20 picol boscruydt; item diversche houtwercken ende andere menudentien.

Japan. Den 6^{en} January was vandaer mede naer Siam gedepescheert 't schip *Noort Hollandt*, met 12.000 realen in Japans silver, rijs, provisien, houtwercken, als andere nootlicheden, omme en passant in Teyouhan te lossen, met noch 24.000 realen swaerte in silver, omme daermede voorts naer Siam te loopen. Gemelte schip is Teyouhan door storm voorby geraeckt, den 9^{en} February

9 Nov. 1627.

in Siam, ende vandaer den 21^{en} April passato met alle 't ingeladen Japansch cargasoen, ende daerenboven noch met 3000 picol sapan, partye olye ende rijs alhier, Godtloff, gearriveert. Beyde dese schepen hadden in Japan van verdubbelen, repareren, montcosten, soldye etc. gecost over de f 30.000, ende niettegenstaende dese groote gedaene oncosten, werdt *Zuyt Hollandt* niet suffisant geacht om op eenige sware vaerwaters gebruyczt te werden. 't Sal soo veel wesen als 't halsen mach, soo *Noort Hollandt* de Suratsche ende Persische tocht uytstaet. 't Is ons leedt genouch, maer U. E. ende de colonie van Battavia bovenal schadelijck, dat soo grooten geldt in andere jurisdictie moeten spenderen. Ditmael hebben 't niet voorby geconnen, vermidts de handen hier overvol hadden, gelijck wy noch hebben, ende daertegen gants sober van timmerlieden versien sijn, soodat dese twee schepen souden vergaen hebben eer se beurt hadden connen crygen om aen te leggen. Wy vertrouwen dat U. E. op onse voorgestelde nootwendicheyt van dese ende andere saecken serieuselijck gelet hebbende, voortaan soo versien sullen (gelijck U. E. met dese jongste equipagie redelijck begonnen hebben), dat wy niet meer tegen ons gemoedt ende Compagnies welstandt in andere landen 't gelt sullen behouwen te gaen gasteren.

Neyenroode claechde seer over slappen afftreck in de laecken; bleeff noch versien met 177 stucx. De roode ende zwarte hadden gerendeert 22 tayl ofte omtrent 11 pondt Vlaems de drye ellen. Gemengde coleuren wilden niet wel voort ende conden qualijck 14 a 15 tayl halen.

Den 11^{en} May passato is van hier derwaerts affgevaerdicht 'tschip de *Vreede*, met een cargasoen van stijff f 216.000, bestaende in 300 picol rouwe Chineesche syde, partye Chineesche stuckgoederen, Nederlandtsche laecken, Leytsche waren, peper, sapanhout ende diversche andere coopmanschappen, welcke nae d' ordinary avance in negotie aldaer behooren te renderen stijff f 450.000; item 't cargasoen met de fluyt *Edam* van Siam derwaerts gedestineert, sal by behouden overcomste, hoopen wy, niet min renderen als f 80.000; item van Teyouhan vertrouwen wy dit Zuyt-Oostermouson derwaerts sal ge-gaen sijn ten minsten 600 picol rouwe syde, welcke niet min behoorde op te brengen als f 600.000; item met de *Haen* ende *Westcappel* sijn mede over Teyouhan voor Japan gegaen 120 stucx laecken, 500 picol sapanhout, 200 \varnothing Persische syde tot een monster, welcke wy verhoopen dit Suydermouson naer Japan gesonden sijn ende aldaer renderen sullen stijff f 40.000; item van oude restanten by 't comptoir Firando (alle oncosten ende trage schulden affgetrocken, gelijck mede 50.000 realen, welcke wy gissing maecken met *Erasmus* naer Teyouhan sullen sijn gegaen) behoorden noch overich te hebben ten minste f 100.000, t' samen f 1.270.000, in voegen dat by behouden overcomst gemelter cargasoenen in Firando per tout anno 1627 mogen verhoopt wer-

den ruym $12\frac{1}{2}$ tonnen goudts, ende soo *Groeningen* terecht gecomen sy noch soo veel meer als sijn ingeladen Siams cargasoen aldaer sal connen renderen, welck mede noch wel $f70.000$ a $f80.000$ soud emporteren. Doch van *Groeningen*'s behoudenisse is de hoope sober, alsoo per tout 't Suydermouson 1626 in Japan niet verscheenen, gelijck mede in Teyouhan niet vernomen, noch oock in Siam op *Noort Hollandt*'s affscheÿdt van daer niet gekeert was. Wy mogen noch hoopen dat 't voorleden Noorder-mouson in de Baey van Pandaran, op de custe van Chiampa ofte daeromtrent, ofte in eenige havens op de custe van China mach geschuylt hebben ende dit Zuydermouson noch in Japan voortgeraeckt sy, ende soo hiervan met de naeste geen tydinge van Japan becomen, resteertter geen hoope meer van sijn behoudenis, welck Godt niet geve!

Van dit bovengemelte verhoopte capitaal in Japan hebben wy geordonneert te besteden 4000 picol in cooper, soo voor Nederlandt als tot den Inlandtschen handel; item 400 picol campher, item 20.000 realen van 8ten in silver tot den handel van Siam, sullende alt' saemen, met noch eenige ongelden daeronder gereeckent, toedraegen tot omrent $f200.000$. 't Overige, sijnde ruym $10\frac{1}{2}$ tonnen, hebben wy gedestineert dit aenstaende Noordermouson voor Teyouhan, tot vervolch van den Chineeschen handel ende procure van den eysch voor Nederlandt ende Japan tegen anno 1628, waermede, soo Godt Almachtich synen zegen daertoe verleent, alles in Teyouhan, hoopen wy, vol sal staen.

't Rijscopen hebben dit jaer in Japan affgeschreven, alsoo wy ons soo met de presente voorraedt ende daegelijcxen toevoer van Java, als met d' ontboden ende verhoopte van Siam wel hoopen te behelpen ende rijckelijck toe te comen.

Tsedert de jongstgesloten boecken, loopende tot dato ultimo February 1626, hebben wy alsnoch 't vervolch niet becomen, maer sijn 't selve metten eersten vandaer verwachtende, soodat wy alsnu geen pertinent bescheydt van d' oncosten ende overwinst tsedert aldaer gevallen, geven connen. Onder-tusschen hebben wy by provisie voor de proffyten van 't jaer 1626 affgeschreven $f200.000$, welcke naer ordinary train van negotie ende naer advenant het verhandelde in dien tijt wy gissen aldaer geadvanceert te wesen, daerinne niet begrepen d' advance op de voorverhaelde cargasoenen dit jaer 1627 derwaerts gegaen, waerby U. E. sien mogen hoe proffitabel den handel van Japan alreede voor de Compagnie geweest sy ende noch bet wesen sal, indien alles aan dien cant nae behooren mocht volstaen, gelijck wy verhoopen het eer lange daertoe sal connen gebracht werden.

Hoe voorts de saecken van de Compagnie in Japan stonden, wat onse ge-commiteerde in de jaerlijcxe ordinary reverentie aen den keyser anno 1626

9 Nov. 1627.

te hove bejegent was, hoe de saecke van de Japansche handelaers in Teyouhan te hove verstaen wierdt, wat by d'onse daertegen ingebracht sy, gelijck mede wat advisen wy op d' een ende d' ander nae de presente gelegentheyt ende eysch van saecken derrewaerts gegeven hebben, ende andere particulariteyten meer, sullen U. E. uyt de missiven vandaer becomen ende van hier derrewaerts gesonden, al t' saemen in copie hiernevensgaende, breeder vernemen connen, waertoe ons gedraegen.

Wat voorts tot den Japanschen handel van Nederlandt geeyscht werdt, hebben wy in de generale petitie voor gantsch India geinserert, waernae U. E. haer gelieuen te reguleren.

*16.
Mo-
lukken.* Den *Arent* ende *Orangien*, beyde 't voorleden saysoen van hier met cleeden, rijs ende andere nootlicheden naer de Molucques gesonden, waeren aldaer successive ter goeder tijt, Godtloff, wel gearriveert. Met de *Hoope* ende *Orangie* sijn ons dit jaer vandaer wederom toegesonden in alles 287 bhaer 138 catty Molucco giroffel nagelen, te weeten van 't eylant *Macquian* 248 bhaer 142 catty, van *Ternate* 12 bhaer 7 catty, van *Batsjan* 26 bhaer 189 catty.

19. 43. 't Schijnt den coninck ende raedt van Ternaten op 't rapport haerder gesanten van des Compagnies gelegentheyt tot *Battavia*, welcke sy geduerende hunne residentie alhier met verwonderinge gesien hébben, item op ons serieus aenschryven ende toesegginge van de gouverneur generaels comste in de Molucques wat beter gehoor gegeven hebben, om ons tegen haere quade menees tot geen acerber remedie te dringen ende om onse aenbiedinge van reconciliatie, welck haer nu noch geworden can, niet voorby te laten passeren, waernae, soo wy bemercken, sy uytermaten sijn verlangende, niet soo seer, duchten wy, om haer in toecomende beter te comporteren, maer omme ons t' abuseren, tijt te winnen ende op eenen nieuwen kerffstock haer oude menees weder aen te gaen. Haer was groote hoope gegeven dat den gouverneur-generael 't voorleden jaer soude gecomen hebben, welck doenmaels, omdat U. E. affairen anders vereysten, niet heeft willen vallen, ende sien geen apparentie dattet dit jaer volgen sal.

Om ondertusschen den Ternataen in sijn expectacie te voeden ende van wel tot beter te leyden, hadden wy den coninck ende raedt van Ternaten by onse brieven versocht met onsen gouverneur in provisionele reveue van saecken te willen treden, om te hooren ende te sien wat yder van wedersyden in te brengen hadde ende alle differenten te beslechten welcke by haer vergeleeken conden werden, ende voorts saecken van emportantie, welcke des gouverneur-generael presentie vereyschten, by onderlinge communicatie soo te faciliteren, dat alles t' onser overcompste tot een gewenscht verdrach mocht uytvallen. Hierop is gevolcht dat den gouverneur, siende den Ternataen soo door quaet gouverne des conincks ende grooten, als ook eygen onwillicheyt,

slappelijck in de saecke procederde, eenige poincten aan den coninck ende raedt van Ternaten schriftelijck voorgestelt heeft, gelijck U. E. by de brieven ende resolutien vandaer becomen, hiernevensgaende, breeder sien connen, tenderende in substantie tot verbreeckinge van den trefves met den Tydorees ende Spaingnaert ende hervatting van den oorloch met deselve, item tot redres van den nagel-handel in de Molucques ende Amboina, gelijck mede tot preventie van alle misverstanden in 't stuck van de overcomende Christenen ende Mooren van den vyant, in welck laetste poinct den Ternataen sich mede soo seer als in de twee voorste vrywat tegen 't contract is vergrypende; nae overleveringe van welcke poincten het soo verre is gebracht, dat den coninck eene solemnele vergaderinge van alle de Soya-Sives, Sengagies ende Kimalahas (representerende den raedt van 't coninckrijck) binnen 't casteel heeft laeten beleggen, alwaer hy selfs, vermits syne indispositie, niet present was, maer in syne plaetse committeerde den Goegooge ende Kitchil Aly, syne ooms; in dese vergaderinge leyde den raedt alle de schult op den coninck ende syne quade regieringe, waerdoor sy bekenden niet alleen de Compagnie, maer oock den staet van Ternaten selfs grootelijcx vercort wierdt. Den Goegooge ende Aly protesteerden haer ampten te willen verlaten, soo den raedt tegen 't quaedt gouverne des conincks niet versach, seer hardt tot den oorloch aenhoudende, waertoe den raedt niet wel verstaen conde, uytstel versouckende op eene generale pitsiaringe in haeren tempel; doch advoyeerden eyntelijck tot den oorloch ende belooffden 't landt in voorigen welstandt te willen helpen herstellen, onder bespreck nochtans, byaldien sulcx den coninck mishaechde ende hy hem hierover tegen den raedt formaliseerde, dat den Goegooge ende Aly haer tegen syne indignatie souden beschermen, versouckende met eenen aan den gouverneur, hy de partye wilde helpen verdedigen, welck hy soude oordeelen recht te hebben, welck arrest aldus van wedersyden met eede ende handtasting, met approbatie des conincks, solemnelijck beswooren, in Ternataensche tale beschreven ende by allen onderteyckent is, waer van 't translaet in 't resolutie-bouck van de Molucques geregistreert staet.

Ondertusschen dat alle preparaten, ofte ten minsten de mine tot den oorloch gemaeckt ende 't volck tot dien eynde oock van verscheyde quartieren ingeroepen wierdt, verscheen te Gammalamma seeckeren Kitchil Ham-sia, broeder van den Goegooge ende Aly, 23 jaren neffens synen broeder, den ouden coninck van Ternaten, in Manilha gevangen geseten hebbende, alwaer oock gechristent ende in de Roomsche Kerck getrouw is, welcke corts daeraen met een correcor over Tacomi op Maleye gecomen is, met brieven van den ouden coninck uyt Manilha, niet anders inhoudende (soo men d'onse wijsmaeckte), als dat den coninck ende raedt van Ternaten tot syne verlosinge een middel wilden verschaffen, niet om wederom coninck van 't rijck te

9 Nov. 1627.

werden, maer omdat hy nu door hoogen ouderdom met d' eene voet in 't graft ghinck, sijn leven op sijn vaderslandt in rust mocht affleggen. Voor dit onverwacht incident is den voortganck tot den oorloch t' eenemaal blyven steecken; hoewel den coninck sich daertoe bereydt geliet, resloveerde echter den raedt 't oorloch tegen den Spaengiaert te staeken, doch tegen den Tydorees te vervolgen; haer tegen den gouverneur excuserende, hy dit nu maer pro forma om d'oude conincks wille doen moeste, totdat hy verlost ware.

De saecken in dusdaenige termen staende, is middelertijt den regierenden coninck van Ternaten den 16^{en} Juny passato deser werelt ontruymt, naedat hy een geruymen tijt aan eene quynende sieckte gegaen ende gelegen hadde, nalatende drye soontiens ende een dochterken. Naedat d' uytvaert des overleden conincks gesolemniseert was, is den Ternataenschen raedt op den 22^{en} derselver maent byeen gecomen, omme te delibereren over d' electie van een nieuen coninck, doende den gouverneur sulcx aendienen ende meteenen oock versoucken dat haer in soo een hoochwichtige saecke, ons soo wel als 't rijck betreffende, met raedt ende daet assisteren wilde, voordraegende vier personen, uyt welcke d' electie nae haer seggen geschieden moste, namentlijck 't oudtste soontgen van den overleden coninck, item den Goegooge, Kitchil Aly ende den gemelten Hamsia. Naerdat d' onse de saecke overleydt hadden, dede den gouverneur aan den Ternataenschen raedt voordragen den persoon van Aly, ofte 's conincks oudtste soontgen, waerop den raedt in solemne forme binnen 't casteel verscheen, te kennen gevende hoe sy in d' electie van advijs met den gouverneur differeerden, alsoo sy verstanden dat men Hamsia tot coninck behoorde te verkiesen, allegerende vele frivole redenen waeromme sy tot Hamsia meer als tot Aly, den Goegooge off 's conincks kinderen inclineerden; seggende, soo sy Hamsia voorby gingen ende hy wederom naer Manilha keerde, dat door syne instigatie den Spaignaert wellicht met eene groote macht haeren ende onsen staet in de Molucques mocht comen infesteren ende in groot gevaer stellen, te meer omdat wy, soo sy sustineerden, de handt van de Molucques scheenen aff te trekken, alsoo wy nu enige jaren herrewaerts soo sobere secourssen herrewaerts gesonden hadden ende daerinne, soo sy bemerkten, meenden te continueren.

Tot Aly conden sy niet verstaen, om syne straffheyts wille ende uyt vreeße van hem geringeloort te werden.

Den Goegooge ende 's conincks soontgen ghingen sy voorby, d' eene ouderdoms ende d' andere joncheyts halven; ende soo sy schoon 't soontgen verkosen ende den Goegooge ende Aly als regenten daerover stelden, sy beyde alsdan genouchsaem selfs coningen souden wesen ende doen wat wilden, waerdoor den raedt lichtelijck onderdrukt soude blyven, concluderende derhalven men Hamsia, welcke sy voor de sachtsinnichste ende discreetste hiel-

den, coninck behoorde te maecken; te meer, soo sy seyden de gantsche gemeente daertoe mede seer inclineerde. Wat redenen ende consideratien van momente d' onse tegen d' electie van Hamsia inbrachten, hebben evenwel soo veel niet geffectueert om den raedt van sijn opinie te doen affstaen, maer heeft eyndelingh tegen des gouverneurs advijs den 22^{en} July tot coninck van 't rijck verkosen ende geinaugureert den gemelten Kitchil Hamsia.

Ondertusschen gelieten haer den Goegoegende Kitchil Aly grooten onlust in dese electie te hebben, de schult altemael op den raedt leggende, beluytende echter, dewyle d' inauguratie geschiet was, haer daermede mosten confirmeren.

Dus is door listich besteck, 't sy dan van den Spaengiaerd off van Aly, soo wy best gelooven, off van den Ternataenschen raedt selfs, yder op bysonder maxima off alle te gelijck tot een ooghmerck, een Spaensche creature tot coninck in 't rijck van Ternaten gedrongen.

Des Spaignaerts maxima is notoir, des raedts twijffelachtich, doch de gouverneur is van opinie eygenbaedt meer als staetsucht daermede gemengt sy. Aly soude connen tenderen omme mettertijt des te gevoechlijcker selfs aan de croone te comen, alsoo 't nu mogelijk qualijck soude hebben willen lucken, ende nae desen wel beter passen sal als den ouden Goegoegende overleden, de rechte erfsgenamen een wijl obscur ende verschoven sullen geseten hebben ende Hamsia van kandt geholpen ofte vanselfs gevallen sal wesen. Watter van sy, sal den tijt openbaren. Ondertusschen soud het wel tot eene vreemde ende schadelijke veranderinge in de Molucques uytvallen mogen, insonderheyt soo Hamsia noch tot den Spaengiaert inclineert, waertegen hy met de mondte ende uiterlijck gelaet hoochlijck is protesterende.

Naedat Hamsia aldus by den raedt in 't rijck bevesticht was, is hy den 3^{en} Augusty binnen 't casteel verscheenen, in solemnele vergaderinge sijn aenspraak doende, met hooge protestatie dat hy sich, onaengesien de gedaene verkiesinge, by den raedt evenwel voor geen coninck reputeerde voor ende alleer sulcx met onse bewilliging bevesticht wierd, hooch ende leech obstrende een geswooren vyant van den Spaengiaerd te willen blyven, selfs oock sijn bloet te willen drincken; item d'oude contracten met de Nederlanders in allen deelen religieuselijck te sullen observeren ende den staet van de Compagnie alle fideliteyt toe te draegen, met diere beloosten d' onse in alle redelicheyt te gevalle te sullen staen, alles met solemnele invocatie van d' operste saccrosante macht ende met handtastinge aen den gouverneur becrachtigende, waerop d' onse hem met drye canon-scheuten congratulerende, hy verclaerde sich van dien tijt aff eerst voor geinaugureert coninck te houden, waermede nae verscheyden vruntlijcke contenances hy met de vergadering sijn affscheyt van den gouverneur voor dien tijt met seer goet genoegen

9 Nov. 1627.

(soo sich geliedt) genomen heeft. Soo de daet met de woorden overeencomt, sal 't wel gaen.

By dese vreemde gevlogen in den Ternataenschen staet is te vreesen alles sich noch van quaet tot erger te willen schicken; daeromme sal 't hooch tijt wesen van onser syde daertegen extraordinary ende op 't gevoechlijcxste nochtans versien werde. Met onse missive in dato 14^{en} December hebben wy eenige middelwegen tot redres ende verseeckeringe van U. E. staet in de Molucques voorgestelt, waervan onse laetste voorslach, naer U. E. ende des Ternataens presente constitutie, wy alsnoch voor d' expedienste oordeelen. Den gouverneur Lefebvre is mede van 't selve gevoelen ende meent, dat eene propere vagante macht van 3 a 400 coppen boven 't ordinary garnisoen in de Moluccos, insonderheyt op Macquian, seer goede vrucht soude baren, dat den Ternataen selfs daermede in ontsach gehouden ende d'oncosten met een goede quantité nagelen wel gerecompenseert souden werden; dat daerbe-neffens met vliegende tochten nae Sangi, Mindanao ende andere quartieren veel volcks by middel van wapenen soude connen geconquesteert werden, tot treffelijcke peuplatie van U. E. colonien in de quartieren innowaerts. Dat op dese maniere alreede wat goets verricht sy, blijct by Amboina, welck dit jaer omrent 300 bhaer nagelen aen de Compagnie gelevert heeft, principallijck uyt ontsach van een extraordinary macht van 180 coppen 't voorleden jaer derwaerts gesonden, werdende by yedereen van d' onse gesustineert, soo dese daer niet gecomen waer, dat op 200 bhaer nae sooveel niet souden geobtineert hebben; derhalven soud' ons voornemen wesen het in de Moluccos dit jaer mede op dien voet eens te besoucken, soo het ons aen volck niet comte gebreecken, daervan U. E. ommeslach over gants India heel sober voorsien is, soodat oock d' ordinarie garnisoenen ende uytrustinge ter zee haer competentie van volck qualijck becomen connen. Battavia, 't hert van U. E. staet, ende de schepen hier ter reede sijn nu eenige jaeren herwaerts soo sober van garnisoens- ende varend' volck versien geweest, dat qualijck een pertye van 30 a 50 coppen in 't velt, off een halff dosijn tingans te water hebben connen uytsetten, waerdoor oock die van Bantam soo animeus ende vermeten sijn geworden, tot voor de stadt te lande ende tot in de mondt van de rivier te water te comen plunderen ende moorden, gelijck sy noch onlangs op den 14^{en} Augusty twee Engelsche boots in 't uytvaren van de rivier, onder scheut van 't casteel, by avondt besprongen ende 13 Engelschen deerlijck vermoort, ende corts daernae te lande eenige Nederlanders om den hals gebracht, gelijck mede verscheyden Chineesche visschers ende houthackers hier omrent genomen, vermoort ende eenige gevanckelijck tot Bantam gebracht hebben; tegen welcke affronten wy door gebreck van volck de behoorlijcke revengie ende remedie niet hebben connen verschaffen; daerom willen wy U. E. ver-

socht hebben soo vele volcks met alle gelegenheit naer India te willen beschicken als eenichsints mogelijck is ende de schepen gevouchlijck voeren connen. Sonderlingen dienst sal de staet van de Compagnie daeraen gescheiden, niet om U. E. met sware oorlogen te belasten, maer om het schoone werck, welck nu aen alle canten, Godtloff! in soodaenige termen staet, dat desselfs progres, naest Godt, aen U. E. alleen dependeert, met ontsachelijcke macht in florissanten standt ende gewenscht accressement tegen alle externe oppressien 't hoofst boven te houden, welck principalijck met animate macht ende treffelijck substantiel ende schepen te wege can gebracht werden.

Twee jaeren nae den anderen is den Ternataen vast met hoope gevoedt de gouverneur-generael in persoone nae de Moluccos soude comen, om alle onlusten in 't vruntlijck aff te handelen ende voorts met den anderen soodaenigen voet te ramen, waerdor in 't aenstaende de meeste rust ende welstandt van den staet van de Generale Compagnie ende van Ternaten soude mogen bevoirdert werden. Den neuen coninck Hamsia ende Kitchil Aly hebben andermael dit jaer ernstige instantie daertoe gedaen, gelijck mede om eene gequalificeerde macht tot preventie, soo sy seggen, van des Spaignaerts groote disseynen tegen den Ternataenschen staet. D' onse sijn van gevoelen, dat des gouverneur-generaels presentie in de Moluccos ende Amboina met eene propere macht geaccompagneert, wel eens noodich ware, ende oock goede vruchten soude baren. Dit jaer sal 't daertoe niet wel connen gebracht werden; daeromme sal men 't noch met gevouchlicheyt moeten excuseren ende tegen 't aenstaende jaer de Ternataen met hoope voeden, om hem alsoo in gestadigen ommesicht te houden. Ondertusschen achten wy geraden een propere macht dit jaer vooruyt derwaerts gae, om te onderstaen wat by deselve sal connen verricht werden. Uytwendich thoont sich den Ternataen in allen deelen tot beterschap gants genegen, gelijck nu oock eenichsints met het leveren van soo een onverwachte partye nagelen heeft laeten blijcken. In de quartieren van Amboina heeft hy mede toegeseydt ende alreede oock beginnen ordre te stellen, ten eynde alles daer mede naer behooren ende contentement gaen mach. Doch weynich is daerop alsnoch gevolcht; de vorder uytcompste leerdt den tijt. De grondt is valsch ende men mach vastelijck gelooven, dat alle dese schoone nime geschiet off uyt ontsach, off omdatter eenich bedroch onderhanden off alreede geffectueert sy. Ondertusschen dient evenwel de saecke in den besten voegen gaende gehouden te werden, want het geen van beyde passen soude tot rupture ende publicque wapenen te comen, om redenen in onse voorgaende ten principalen aengewesen.

Alle de garnisoenen in de Molucques bleven op 't vertreck van *Orangien* beset met 420 blancke coppen, behalven den aenhang van slaven ende Mar-dijckers. Te water behielden daer niet meer als een schip, te weeten 's *Landts*

9 Nov. 1627.

D' Engelschen, Deenen ende Portugiesen, nae wy bericht werden, avonturen haere capitalen in de Maccassarsche ende Maleysche joncken tot haer eygen perijckel, ende in salvo keerende, betalen haer in Maccassar 200 realen voor de bhaer, ende comen se te verongelucken off genomen te werden, blijft het verlies tot laste van de risquiers. Weynich beterschap is hierin te verwachten, insonderheyt soo lange den stadhouder van Ternaten dese ontrouwe handelinge der Cerammers dus helpt handthaven. Doch 't beste daer van sijnde is, dat Ceram, vermidts de jongst gedaene destructie, alsnoch weynich ende, soo eenige meynen, qualijck 50 bhaer nagelen van syselven soude connen uytleveren; soodat wanneer Amboina maer in goede devotie ende ontsach can gehouden werden (gelijck wy by de voorjarige begonnen middel meenen ten naesten by sal connen geschieden), de Compagnie voor eerst ten principalen weynich affbreuck door d'ondercruypers te verwachten heeft. Byaldien die van Hittoe ende consorten d' extraordinary gesonden macht van omtrent 200 coppen 't verleden jaer niet ontsien hadden, het soude gewis, soo ons de vrunden van Amboina adviseren, met de levrantie van de nagelen vrywat slechter gestaen hebben. Derhalven persisteren alsnoch by ons advijs, dat men in de Moluccos ende Amboina eene extraordinary vagante macht gestadich dient te houden, om alsoo ontsach ende nagelen t' obtineren, welck andersints geschapen staen beyde ten principalen verlooren te gaen. D' experientie heeft ons nu lange genouch geleert, dat op de goedtwillicheyt van de bondtgenoten niet altoos te bouwen is ende met de forten ende simpele garnisoenen weynich oft niet can gevoirdert werden. Daerom, soo lange men niet gedisponeert is groote redressen by der hand te nemen, moeten de saecken naer ons voorstel aengeleydt werden, off daer is niet goets van die quartieren te verwachten. Propere macht, geldt, cleeden, allerley gerieff, vruntlijck tractement ende punctuele observance van 't contract sijn, onses oordeels, voor dees tijt d'eenige middel om de saecken inne waerts met advantagie gaende te houden.

Die van Amboina eysschen alleene 30 a 40.000 realen van 8^{en} in comptant. Van dese ende van cleeden waren sy tegenwoordich schaers versien, ende 't sal in toecomende nochtans met realen meest te doen sijn om jalouslye ende quade practijcquen voor te comen. Die van Larica, Wackasieva ende andere belichden haer vrywat, dat men hun, die soo trouw waren ende alle haere nagelen aan de Compagnie leverden, met cleeden socht te betalen, daerentegen dat men die van Hittoe ende consorten om haer ontrouw ende losheyts halven met realen involchde. 't Sal derhalven onses oordeels overal op eenen voet dienen toe te gaen. Wat de realen belangt, wy twijfelen niet de comptoiren met goede sorteringe cleeden ende ander gerieff wel versorcht sijnde, off 't meerendeel sal wel weder ingetrocken werden.

't Aenstaende nagelgewas verthoonde sich op Larica, Wackasieu, Lilleboy schoon ende abundant ende bycans buyten perijckel van regen ende windt.

Op Ouri, Asseloula, Hittoe ende omleggende vlecken, alle aan de Oostsyde van Amboina gelegen, was noch geen seeckerheyt van 't gewas, ende op dat van Ceram conde geen vaste reeckeninge (vermidts d' inwoonders ontrouwē) gemaect werden.

De coninck van Maccassar doet vast sijn best om handel ende voet in de quartieren van de Molucques ende Amboina te becomen. Hy had aan den stadhoudēr op Ceram geadviseert, hoe in Maccassar eene natie gecomen was, te weeten Deenen, gesindt sijnde met Maccassar ende die van Ceram een verbondt te maecken, recommanderende den kimolaha ende d'overhooffden een goede pertye nagelen nae Maccasser te willen beschicken: sy souden desselve tot hooger prijs als de Nederlanders betalen; item dat dese Deenen eenen machtigen coninck hadden, tegen welcke de Nederlanders niet derven souden opstaen, ende dat het derhalven nu tijt was op haeren staet te letten, etc.

't Sal gants noodich wesen dat Maccasser by alle middelen den handel ter zee gecoueert werde, soowel als die van Malacca, want van dien cant U. E. meer moeyten ende affbreuck in den nagelhandel innewaerts ontstaet als van den erffvyant selfs. Soo haest eenichsints middel van goede jachten ende volck becomen ende sonder vercortinge van emportanter employ daertoe mogen gebruyckt werden, wy goetvinden, dat men 't vaerwater van Maccassar soowel als dat van Malacca beset hield, want het hooch tijt is daerinne wat gedaen werde, wil men andersints den handel in de Molucques, Amboina, Banda, Solor, Timor, Java ende alle d' omleggende plaatzen aen dese cant voor de Compagnie ende haere colonien beter verseeckeren ende op een proffitabelder voet brengen.

Volgens becomene monster-rolle waeren in Amboina ende omleggende plaatzen tegenwoordich aen de cant van 450 blancke coppen, behalven alle de slaven ende Mardijckers, met welcke den staet van de Compagnie op Amboina redelijck wel verseeckert ende bewaert was. Doch om noch beter vrucht, insonderheyt in den nagelhandel te becomen, dunckt ons vooreerst, totdat alles sich in beter gewoonte sal gestelt hebben, daer noch ten minsten 100 a 150 coppen bygevoucht dienen, waermede alsdan d' ordinary garnisoenen van sorten, reduyten ende negrijs, item 't cleene vaertuych, behoorlijck sullen connen gemant blyven, ende dan noch een propere macht uytgeset connen werden omme de dertele ende trouweloose bondtgenoten in ontsach ende toom te houden, welcke de Compagnie nergens nae soo lastich sal vallen als wel 't nagelretour ende andere beneficien, welcke U. E. staet daerdoor sullen toecomien, soulageabel.

De generale ongelden tsedert primo Maert 1626 tot ultimo February 1627 monteren over gants Amboina f 150.000, daertegen monteert de generale winst in negotie f 48.000; item d' incompsten van 't landt f 14.000; t'samen f 62.000; soodat Amboina noch te quade comt f 88.000, welcke lichtelijck ende meer sullen connen opgehaelt werden, als den handel wat beter voor de Compagnie sal wesen verseeckert.

18. Van Banda hebben dit jaer met *Munnickendam* ende de *Cameel* becomen in alles 466.193 ™ nooten muscaten, 126.401 ™ macis in 1099 sockels. Windt, regen ende storm hadden in de gewassen al weder groote schade veroorsaeckt, soodat een geheel cleen gewasch meest te niet was gegaen. Omme d'inwoonders meer tot plucken van de vruchten ende havenen van de percken te animeren, hadden d'onse by provisie geresloveert de rompen soo wel als de goede nooten te betalen; 't sal voor de Compagnie weynich maecken ende d'inwoonders grootelijcx encouragieren, ende 't sal niet alleen noodich wesen daerby te continueren, maer soo dit noch niet genouch helpen wil, soud' het niet buyten reden wesen om de nooten in 't generael wat te verhoogen, want ten aensien van de macis in prijs al te veel comen te differeren, steeckende de luyden tegen de borst, dat soo groten massa om soo geringen geldt garen, plucken, havenen ende leveren moeten.

't Voorleden Westermousson hadden wy nae Banda gecommitteert, om den gouverneur Willem Jansz. te verlossen, d' heer Pieter Vlack, welcke naedat in Martio laestleden in Banda wel was gearriveert, 't gouvernement aldaer overgenomen ende op vele vervallene sacken seer goede reformatie ende ordre had' beginnen te stellen, in 't oversteeken van Rossingeijn nae Nera met een orangbaey oft roeytuych den 24^{en} July van de Pouloronders, welcke als roeyers medevoeren, overrumpelt ende met sijn geselschap gevankelijck naer Ceram gebracht is, by hem hebbende den opperoopman Zendpaert, capiteyn Colff, de secretaris van de Voorde, een Nederlandtsche vrouw, een lijffschut ende eenige jongers, sonder meer. Lange, nae men verstaet, hebben dese Pouloronders op soo eene occasie geloert, om door soo eene middel alle de Poulorunders, mans, vrouwen ende kinderen, welcke noch op Banda waren, in vryheyt te stellen, tot welcke resolutie, soo men meent, haer te meer geurgeert heeft, dat men hunne kinders in de schoolen begonde te trekken, van 't Moorsdom t' ontaerden ende in de Christelijcke religie op te queecken, waertegen soo groten hadye ingenomen hebben, dat soo 't schijnt, geene desperate attentaten souden naegelaten hebben by der handt te nemen, om haer ende haere kinderen hiervan te vryen. Dat overlang dit een gepremeditteert stuck sy geweest, heeft sich met de daet geopenbaert, alsoo alle de Pouloronsche manspersoonen, sijnde over de 150 sterck, op deselve tijt dat het feyt aengeleydt wierde, haer ter vlucht in 't geberchte begeven hadden,

haere vrouwen ende kinderen verlaten hebbende, welck oock datelijck in verseeckering genomen sijn.

Door dese gevlochte Pouloronders was een tijt lang 't bosch ende nootepercken op Groot-Banda seer onveyl, soodat de vruchten met convoy moesten geint werden, totdat door sonderlinge beschickinge Godes alle de voorsz. gevlochte sonder slach off stoot miraculeuselijck in onse handen gecomen ende in goede verseeckeringe genomen waren.

Naedat de gouverneur Vlack met sijn geselschap aldus een wyle op Ceram vervoert was geweest, is hy met d'overhooffden der Bandanesen ende andere aldaer in onderhandelinge getreden ende geaccoerdeert, hem ende sijn geselschap te lossen tegen alle de Pouloronders, soo mans, vrouwen als kinderen ende haere slaven, in Banda noch sijnde; dat deselve al t'saemen met een onser schepen aan de custe van Ceram gebracht ende aldaer overgelevert souden werden, waerover syne E. met seeckere Cheramsche prauw een brieff aan den raedt in Banda sondt, met last om dit accordt alsoo in 't werck te stellen. In 't eerste vondt sich den raedt vrywat beswaert, sonder ons advijs ende advoy in soo een emportante saecke te disposeren, alsoo daer over de 800 sielen aen dependeerden, benefens noch andere swaere gevlogen, als onder anderen dat soo veele van d'alreede gechristende kinderen wederom ten proye van 't heyloos Moorsdom souden overgelevert werden, waertoe d'ecclesiastique niet wel verstaen condon, gelijck sy oock reden daertoe hadden. Niettemin is eyndelinge den raedt in dese saecke soo verre getreden, dat sy met d'overgocomene van Ceram accordeerden, alle de mans ende vrouwpersoonen, behalven de schoolkinderen, voor haeren gouverneur ende sijn geselschap te willen lossen, waertoe de Cerammers lichtelijck verstanden, hoopende d'onse noch bet by de neus te leyden ende treffelijcker tour te speelen als sy alreede gedaen hadden, gelijck naderhandt uytgecomen is, voorgenomen hebbende 't schip in een quade baeye te verleyden ende met hulpe van die van 't landt 't selve aldaer met correcorren aff te loopen, voor welck disaster Godt Almachtich beter voor d'onse voorschach. Want naedat [de] gevlochte Pouloronders alt'saemen op 't getroffen accordt uyt het geberchte affgecomen waren omme met haere vrouwen t'embarqueren, sijnde omtrent 600 sielen sterck, ende naedat sy alreede gescheept waren in *Monickendam*, mede inhebbende de nooten ende soelye voor Battavia, begonde den raedt eerst te difficulteren hoe soo een hoop volcks, te weeten 600 Bandanesche ende 200 Nederlantsche sielen, van water ende cost in soo een becrompen schip souden connen versien; daer benefens in consideratie nemende de laetheyt van 't Oostermouson, gelijck mede soo dit schip een vaerweer beliep ende Ceram niet dadelijck aen boort creech, in groote miserie stont te vervallen; item dat door de reyse van Ceram 't voyagie nae Battavia lichte-

9 Nov. 1627.

10.9.70
lijck soude connen versuymt werden, ende andere swaermoedige consid-
ratien meer veranderde opeen subyt van resolutie, arresterende de saecke
tot naerder advijs van hier in te sien, nemende ondertusschen alle de Ban-
danesen in goede verseeckeringe, waerdoor Godtloff! groote, beduchtelijcke
swaricheden gemydet sijn ende Banda ondertusschen t'eenemael van dit ge-
vlucht gespuys, tot groote vreuchd' ende ruste van alle d'ingesetenen, vayl
gemaectk is.

Die van Banda, door 't missen haerder principalen hun in soo desolaten
staet bevindende, omme in 't maniement van Compagnies ende 's landts
saecken aldaer erger gevölch soo veel mogelijk met goede ordre voor te
comen, verkosen dadelijck weder tot haer hoofst den persoon van Jacob
Schram, soone van saliger Wybrant Schram, in sijn leven raedt van India,
om tot naerder dispositie van hier by provisie als president 't oppergebiedt
in Banda waer te nemen; ende alsoo wy vermidts syne corte residentie in
India beducht sijn hy tot soo eene emportante bedieninge de gerequireerde
ervarentheyt ende kennisse alsnoch niet wel kan becomen hebben, is by goet-
vindinge van den raedt den 28^{en} October jongst met *den Briel* nae Banda ge-
committeert den oppercoopman Jan Jansz. Visscher, omme als president by
provisie 't oppergebiedt ende maniement van U. E. affairen in Banda, tot
naerder ordre, van gemelten Schram over te nemen, sijnde een persoon welcke
wy vertrouwen door syne lange residentie in de landen van Banda ende door
versoeck van verscheyden andere employementen in U. E. dienst, seer goede
ervaringe becomen heeft ende dienvolgende de Compagnie goeden ende
trouwen dienst aldaer doen sal.

Soo de gouverneur Vlack voor gemelte Visschers aencomst in Banda ge-
reede verlost waer, off naemaels noch verlost mocht worden, is goetgevonden,
syne E. eens herwaerts te laten comen, om ons van den standt van Banda
ende 't vorder gepasseerde aldaer grondige informatie te geven.

Met *den Briel* sijn in compagnie vertrocken de fregatten *Suratte* ende *Mocha*,
neffens noch eene chaloup met soo vele comptanten, cleeden, provisien, Ne-
derlantsche coppen ende slaven als hebben connen inladen, met welck ontset
by behouden overcompst Amboina ende Banda, soo tot vervolch van den
handel als maintenue van des Compagnies ommeslach in dese respective
quartieren, soo sullen gestijft sijn, dat sonder verachteringe de volgende
secoursen met gemack sullen mogen inwachten.

Op 't versouck ende aenschryvens van den raedt in Banda, hadde den gou-
verneur van Amboina voorgenomen sich met den eersten bequamen tijt, om-
trent half October, met een redelijcke macht van 8 a 10 correcoren, gemandt
met 100 Nederlandtsche coppen ende de rest met onderdanen van 't casteel,
naer Banda te begeven, soo tot onderstandt van d'onse off die van Ceram

eenige entrepinse tegen haer mochten voornemen, gelijck mede om behoorlijcke ordre in Compagnies saecken aldaer te stellen.

Dit ongeluckich accident van Banda geeft notoire getuychnisse, hoe wel het gepast heeft Amboina 't voorleden jaer wat extraordinary met volck gestijft is geworden, om Banda in dese onverwachte noot te connen secunderen, behalven de gevoelijcke vruchten welck daerdoor in Amboina selfs genoten sijn; daeromme seggen wy alsnoch, dat eene transportable matige macht boven d' ordinary garnisoenen in de quartieren innewaerts gants noodich sy omme tegen vele swaricheden te mogen bestaan, ende de trouwloose ende moetwillige bondtgenoten tot haer debvoir te constringeren.

De gratificatie aan d' ingesetene van Banda is uyt U. E. name by publycque notificatie behoorlijck geperformeert, op den voet soals wy U. E. in voorige missive van den 14^{en} December anno 1626 hadden voorgedraegen, te weeten aan yder hooft 100 ™ rijs, in twee termynen te verstrecken, dadelijk nae de publicatie d'eene, ende 't jaer aenvolgende d' ander helft; daer benefens is aan alle onvermogene Compagnies debiteurs vergundt twee jaren respijt van betaeling, om alsoo wat tot verhael te comen ende de luyden tot havening der parcquen ende insamelinge van de speceryen des te meer t'encourageren, soals U. E. voorder by de resolutie, in dato 6^{en} February passato daerover genomen, breeder sien mogen.

Byaldien U. E. noch tot royaelder beneficie verstaen conden, ymmerso dienstich, onses oordeels, voor de Compagnie, als sublevabel voor vele verarmde debiteurs, namentlijck tot eene generale quytscheldinge van alle oude, quade ende desperate schulden, soo wel in de Molucques als in Amboina ende Banda, welcke niet min, maer mogelijcx wel wat meer als f300.000 souden aendraegen, ende dat men de luyden voortaaen, gelijck nu eenige jaren herwaerts in train is gebracht, niet meer borchide ende met comptanten, goede cleeden ende andere nootlicheden nae believen voor haere vruchten continueerde te gerieven, wy vertrouwen dat het vele verwyderde gemoederen wederom tot de Compagnie soude doen keeren, ende dat het in de levrantie der speceryen vrywat beter soude toegaen als het nu doet, dienvolgende oock de quytscheldinge in corten rijckelijck soude overgewonnen werden. Met die van de Molucques ende Amboina soude sulcx onder seeckere reserve connen geschieden, om by quade quyting altoos goede actie te behouden; doch in Banda soud hetselfe wel absolut mogen affgedaen werden.

Op U. E. voorstellinge aengaende 't intrekken van 't volck van d' eylanden Ron ende Rosseingeyn sal gelet ende den oirboor ten meesten dienste van de Compagnie versorcht werden.

De gouverneur Vlack had voor sijn ongeluck een generale visite over alle d' eylanden van Banda gedaen; hoe hy de forten, reduyten, packhuysen ende

9 Nov. 1627.

Compagnies gebouwen, mitsgaders de gelegenheit van vele plaetsen bevonden heeft, wat ordre ende reglement, soo in de militie, politie, administratie van civile justicie, item op de scholen, culture der landen als andersints hy by der handt genomen hadde ende vordere particulariteyten, sullen U. E. by dessels missiven in dato 17^{en} April uyt Banda geschreven, gelijck mede by de brieven van den president Schram, hiernevens in copie gaende, breeder vernemen connen. Voorts wat ordre wy alsnu van hier naer Banda gegeven hebben, sal mede blijcken by de copie der brieven ende instructien met den president Visscher derwaerts gesonden.

Van Key ende Arou waeren op 't jongste van 't voorleden Oostermouson 1626 in Banda aengecomen acht jonckgens met sagu ende andere provisien geladen, welcke weder met goedt proffijt nae haer landt waeren gekeert ende belooft hadden dit jaer noch stercker in Banda te verschynen. Watter op gevrolcht sy, hoopen in May off Juny aenstaende vandaer te vernemen.

Van Java waeren daer mede aengeweest vier jonckgens met weynich rijs ende andere provisien, welcke mede met goet genoegen vandaer gescheyden sijn ende apparent dit aenstaende Westermouson weder derrewaerts tenderen sullen.

De generale ongelden over gants Banda bedragen tsedert primo Maert 1626 tot primo Meert 1627 in alles stijff f 93.000. De generale winst daertegen in den handel omtrent f 58.000; item 's landts incomsten f 15.000; t' samen f 73.000. Soodat Banda almede noch in een jaer ten achteren is gegaen f 20.000, welcke t' achterheyt by beter succes van de gewassen, increment van de colonie, vermeerderinge van de consumptien, verwackeringe van commercie ende by behoorlijcke mesnagie niet alleen sal connen gestopt werden, maer daerboven noch een goede somme overgewonnen, waertoe het in corte jaren geschapen staet, insonderheyt indien U. E. ons met 't seynden van vele goede huysgesinnen van Nederlandt de handt daerin bieden. Van slaven sullen wy onbecrompen, soo vertrouwen, den eysch connen voldoen, daeraen 't ons vooreerst minder sal comen te gebreecken als aen goede hooffden ende geschickte meesters om die wel ende behoorlijck te gouverneren.

Alle de forten ende reduyten in Banda waren volgens de jongst becomene rollen versien met 285 coppen, daertoe noch hadden 't schip *Amsterdam* gemandt met 70 coppen, t' samen 355 coppen, behalven de vrye Nederlandtsche borgerye; item de Mardijcquers, Compagnies ende der borgerye lijffseygene, soodat Banda van sielen redelijck wel versien was. Doch 't garnisoen dient onses oordeels in dese gelegenheit wat beter versterkt, omme tegen onverwachte attentaten ende incursien van de Cerammers ende gevvluchte Bandanesen, soo te water als in 't velt, behoorlijck 't hoofst te mogen bieden. 't Sal hier hart houden, soo wy uyt de presente schaersheyt van volck den eysch

sullen connen suppleren, vindende ons alsnoch even schaers ende in d' oude necessiteyt van volck.

19.
Solor
en
Timor.

Van Solor ende Timor hebben dit jaer met den *Hasewint* ende *Tortelduyve* becomen 400 picol sandelhout, 70 picol was, 80 slaven, sijnde soo veel als d'onse voor dat mael aldaer hebben connen opdoen. Op de toegeseyde hoope van beter succes dit jaer hebben wy goet gevonden, den 5^{en} deser wederom derwaerts uyt te setten de jachten *St. Nicolaes* ende 's *Landts Hoope*, met soo veel cargasoen als tot vervolch van den Timorschen sandel- ende was-handel hebben connen byeen brengen, monterende f22.729 — 2, waermede, neffens de restanten by 't comptoir Solor noch sijnde, wy verhoopen dese twee jachten haere ladinge sullen connen becomen. Tot noch toe hebben wy het t'onsen leedtwesen daer niet toe connen brengen, omme dien handel met requisite coopmanschappen, jachten ende volck te mogen voldoen, welck oock niet eer staet te beteren totdat van Chineesche waren, tot dien handel vereyscht, beter gedient werden, ende dat U. E. ons met menichte van volck beter secunderen.

De Portugiesen, Maccassaeren ende andere Indische natien incorporeren dien handel vast sterck ende diep, soodat het tijt is aen die cant mede de saecke wat vigoreuser hervat werde, omme haer te prevenieren ende dien handel, daeraen de Compagnie in 't generael ende hare colonien in Indien bysonder vrywat gelegen is, nae behooren te conserveren, staende geschapen schier oft morgen seer proffitable negatieplaetsen tot den Inlandtschen handel te werden.

Den ouden Kitchil op Solor can gants niet verstaen om met sijn geselschap nae Battavia te comen woonen, onder excuse van hoogen ouderdom ende andere impedimenten, maer insonderheydt onder pretext van religions verschil tusschen ons ende haer; om welcke oorsaecke alleen, soo 't schijnt, hy op Solor alle swaricheden liever soude willen uytstaen, jae oock selfs sterven, als hem onder de Christenen te begeven. Ende aldus gaet het met vele ende meestendeele van dese Mahumetische natien in Orienten toe, ymmer aen dese cant, dat liever uyt enckele partialiteyt 't uiterste van haeren staet getroost sijn te verwachten, als protectie van Christenen t' embrasseren.

20.
Mataram.

Dese somer heeft sich de Mattaram gants stil gehouden, totdat nu onlangs de coninck van Pati, een dach reysens achter Japare gelegen, sich tegen hem geopposeert heeft, soodaenich, dat de Mattaram genootsaeckt is geworden selfs in persoone met een goede macht die van Pati tegemoedt te gaen, heb bende den anderen omtrent een maent geleden slach gelevert, alwaer de Mattaram de victorie behouden ende gants Pati in sijn geweldt becomen heeft. Van de geblevene aen wedersyden werdt seer divers gesprocken, alsoo dat daer niet seeckers van te schryven is.

Nae Balabouang, gelegen aen d' Oostsyde van Java, heeft hy dit jaer niet

9 Nov. 1627.

getaelt. Van Bantam te beoorlogen werdt geene motie meer gedaen. 't Schijnt Battavia hem al te grooten scheytmuer is, insonderheyt te water. 't Hert is te hooch om passagie te versoucken, ende met gewelt siedt daertoe geen remedie; te lande valt het al te verre, behalven dat het niet dan deserte, berghachtige ende marescagieuse passagien verleent, sulcx dat Bantam sonder onse bewililing geen oft weynich perijckel, onses oordeels, van den Mattaram onderworpen is, ende Battavia, naest Godt, noch veel min, insonderheyt als U. E. haeren staet in India continueren jaerlijcx nae behooren de handt te bieden.

Door d' Inlandtschen oorlog ende groote sterfste is Java onder des Mattarams gebiedt vrywat van volck gedesoleert, waerdoor oock verscheyden goede handelplaetsen aen de zeestrandt gelegen, verlaten, den landtbouw vervallen ende de meeste part van d' overige menschen tot groote armoede gereduceert sijn, soodat de negotie uyt des Mattarams landt dit jaer almede weynich beschooten heeft, hebbende tsedert January in den tijt van thien maenden vandaer tot Battavia becomen niet meer als stijff 600 lasten rijs, ende voorts eenige toevoer van andere behoeften. Goede pertye goudt ende silver is dit jaer vandaer gebracht, 't welck een wis teycken is van groote verarming, ende dat de vruchten van 't landt de gerequireerde behoeften van buyten niet opwegen mogen.

21. By gebreck van cleeden, daerinne, Godt beter 't, alhier te Battavia meest Batavia. 't geheele jaer door geseten hebben, is den handel slap ende sijn de prossyten consequentelijck oock, soo voor de Compagnie als de burgery, sober geweest. Om niettemin in dese slechte conjuncture d' onvermogene ingesetenen in gestadige motie ende buyten necessiteyt te houden, sijn wederom, gelijck de voorige jaren, enige publjqque werken onderhanden genomen geweest, waermede d' ordinary lasten buyten beswaring gestelt ende daer benefessens yder een middel gegeven is om rijckelijck aen de cost te coinen.

Soo de ses jongst vertrockene Chineesche joncken in China behouden overgekommen sijn, is 't gesien, dat binnen 3 a 4 maenden na desen weder een goet getal alhier verschynen sal, welcke eene treffelijcke neeringe, veel volcks ende groot leven medebrenghen. 't Voorleden jaer sijn met vijff joncquen over de 2000 Chineesen alhier aengebracht; soo het dit aenstaende saysoen yetslucken wil, twijffelen niet, off 't getal sal vrywat meer aendragen.

Onaengesien dese slappe tijt, sijn evenwel de incompsten van Battavia dit jaer vrywat hooger gelopen als de voorige, hebbende in den tijt van thien maenden, te weeten tsedert January tot priimo November deses jaers, opgebracht aen de cant van 100.000 realen.

't Schort in Battavia niet als aen mennichte van goedt volck, insonderheyt aen geschickte Nederlandtsche familien. Aen wenschelijcke gelegentheyt van clemente saysoenen, van vruchtbare thuynen, saey- ende weylanden, hout

ende vee, rijcke bosschen, item vischrijcke zee ende rivieren, voorts aen alles wat tot 's lijffs sustent ende meer noodich is, ontbreeckt het hier niet, al waer 't oock voor een millioen menschen, om haer te ernerien, soodat U. E. niet eens besorcht hoeven te wesen datter te vele volcks van Nederlandt kan gesonden werden. 't Ware maer te wenschen dat uyt de Geunieerde Provintien vele benaude ende benoodichde herten, die daer aen de cost niet connen geraecken ende den anderen in de weegh sijn, wat beter ganimateert ende ge-induceert mochten worden om haer in U. E. colonien naer Indien te begeven. 't Soude de landen aldaer (onder correctie) van groote armoede ontlasten ende den staedt van India dapper avanceren.

't Casteel Battavia ligt in sijn vier puncten met goede aerde gordynen gesloten, uy'tgesondert aen de zeecant met een sterck houte pallissade, alwaer 't voornemen is met den eersten een goet, sterck steenen huys van d'een punct tot d'ander te trekken van twee verdiepingen hoogh, boven pladt. De punct Robijn is massijf met aerde opgevult, van een hoochde ende circumferentie als den Diamant, ende in calck en steen opgetrocken tot onder de borstweering, welcke binnen een maent a 2 mede in effect hoopen te brengen. Beyde de zeebolwercken leggen alleen in aerde, met opgesette sooden, leeger ende van minder ommevangh als de twee landtpuncten, welcke t' syner tijt almede in steen sullen dienen opgetrocken, gelijck oock de gardynen, doch eer daertoe comen, sullen alvooren 't geprojecteerde groote huys aen de zeecant ende dan noch eenige andere packhuysen ende commoditeyten binnen 't fort gemaect dienen, alsoo tegenwoordich van packhuysen ende logiemachten vry-wat sober, nae den grooten ommeslach, versien sijn.

De versterckinge van de stadt aen d'Oostsyde is, Godtloff, dese somer voltrocken, geslooten sijnde van 't casteels gracht aff tot op de groote rivier Zuytwarts op, met een doorgaende eerde wal ende een goede gracht, soodat van die kant geen ommesien meer is. De stadt van binnen, te weeten tusschen de groote rivier ende gemelte wall, is mede van straten, burchwallen ende grachten nae behooren ende tot groot gerieff van d'inhabitanten gefatsoeneert. Van 't stadhuys is d'eerste verdieping volmaect, boven pladt, leck- ende brantvry, waermede de burgery haer noch lange jaren sullen connen behelpen, totdat eens de couragie becomen om 't bovenwerck mede te voltrecken; ende dewyle aengaende publijcque wercken aen dese kant niet meer resteert, is de meeninge, toecomende drooge tijt d' uittegh van de stadt aen d' oversyde, by Westen de riviere voor te nemen, ende die vooreerst tot bevrydinge met cene goede gracht t' oncingelen, ende dan voorts, nae tijt's gelegenheyt, vermogen ende aenwasch van de borgery, met binnen-wercken t' accommoderen.

22. Niettegenstaende Bantam's langduerige obstinaetheyt door hooge noot-Bantam. dwang vanselfs vrywat verbroocken sy, houdt sich evenwel noch abstrackt

9 Nov. 1627.

ende gesloten gelijck voor desen; alleene gedoocht de peper door Chineesen uytgevoertende tot Battavia gebracht werde, sonder dat de Javanen van Bantam haer daermede bemoeien, haer noch houdende als onversoende vyanden. Onse schepen houden naer ouder gewoonte de reede van Bantam noch beset, om den toevoer ende commercie van buyten vandaer te diverteren, soo lange tot geen solemneel verdrach met Bantam gecomen sijn. De lasten van Bantams besetting tsedert de jongst overgesonden reeckening monteren van primo December 1626 tot ultimo September 1627, volgens neffensgaende bewijs, f 25.618 — 5, welck wy alsoo continueren sullen U. E. van tijt tot tijt toe te seynden, om U. E. soo tegen d'Engelschen als andere daer 't van noode werdt, te mogen dienen.

Dit jaer sijn door de Chineesen van Bantam te Battavia aengebracht aen de kant van 35.000 sacken peper, waervan de Compagnie stijff 20.000, de Chineesche jonquen 8000 ende d'Engelschen 6000 getrocken hebben, ende naer men ons bericht, resteren noch in Bantam niet veel meer als 15.000 sacken, welcke, soo den toevoer vervolgh, in corten tijt mede verhoopen te becomen. Dus is 't hoogh gemoedt van den coninck van Bantam met verdueren ende stilsitten vanselfs gevallen, naerdat alvoorens syne principaelste schatten van goudt ende silver in armoede geconsumeert hadde ende tot d'uyterste behoefticheyt gereduceert was.

23. Soekadana. Tot vervolch van den diamant-handel op Succadana hebben wy den 8^{en} July passato derwaerts affgevaerdicht 't jacht *Cotchin*, met een cargasoen van f 15.339 — 7 omme daermede te procureren diamanten, schiltpadshoorn, draeckenbloedt, mitsgaders enige parangs ende bijltjens van Crimata, tot den handel van Timor gants noodich. Te meer heeft ons beweegt eene beseydinge naer Succadana te doen, omme te vernemen wat de Deenen aldaer voorhebben, alsoo wy verstaen sy aldaer eenich volck gelaten ende een compoort gestabilieert hadden, om oock haer de proffyten van die plectse, soo daer enige te behalen sijn, alleen niet te cederen. Tegen halff December aenstaende sijn wy 't gemelte jacht *Cotchin* weder vandaer verwachtende; 't syner tijt hoopen wy U. E. desselfs wedervaren 't adviseren.

24. Generale boeken. Volgens de neffensgaende ballance ende naerder ontledinge van U. E. staet in India, getrocken uyt de generale boecken op ultimo September passato, ende neffens andere bescheyden in handen van den E. heer generael Coen alhier overgeleverd, blijckt, hoe de bestedelijcke effecten in India ('t capitael met de schepen *Utrecht*, *Vianen*, *Texel*, 't *Wapen van Hoorn*, de *Galiasse*, den *Arent*, de fluyt *Velsen*, de *Leeuwinne* ende *Kemphaen* gesonden daerby gevoucht, ende wederom affgetrocken de retouren van India dit jaer naer Nederlandt te keeren) monteren stijff 40 tonnen goudts, waermede weder geprocureert sullen moeten worden tegen den herbst anno 1628 de Persische,

Suratsche, Choramandelsche, Chinesche ende Japansche retouren, mitsgaders de vier hooft-speceryen voor Europa, welcke naer onsen overslach niet min, maer mogelijcx meer als 25 tonnen goudts sullen aendragen, in voegen ons dan niet meer als 15 tonnen ende 't geene boven de generale oncosten soud' mogen opgehaelt werden, dat omtrent op de drye tonnen goudts schatten, sal overschietten, 't welck immer weynich genoech is ende ongelijck min als uwen ommeslach van India op voorraedt behoorde te staen. Doch wy vertrouwen vastelijck, dat de saecken aldaer mede alsoo geapprehendeert ende ingesien sijnde, U. E. niet sullen hebben overgeslaegen tijtljck op den herbst deses jaers een treffelijck captael herwaerts aen te bestellen, daermede den Inlandtschen handel van India in progressiven trayn sal mogen gecontinueert werden; off soo U. E. weder tot eene becrompene resolutie gekeert sijn ende dienvolgende schaerser naer India geequipeert mochten hebben als van U. E. geleyscht is, connen wy U. E. wel verseeckeren dat alles weder tot groote schade ende verachteringe van de Compagnie, soo hier als ginder, vervallen sal, 't welck wy heel anders verhoopen ende van U. E. beter verwachtende sijn.

Met dese schepen werden U. E., neffens de generale ende andere comptoir-boecken, overgesonden soo veele scheeps-, garnisoens- ende logie-boecken als tot dese tijt hebben becomen ende gereedt sijn, gelijck als by de respective registers hereby gaende, waeraen ons gedraegen, breder is blijckende.

25.
Aan-
gekomen
schepen. Den 18^{en} October passato arriveert hier van de vloot in 't vaerwater van Malacca 's Landts jacht de *Hoope*, met 427 pacquen cleen ende groot Choramandelsche cleden, 15 ditto rocche-vellen, 26.250 staeffkens yser, 10 blanke Portugiesen, 124 slaeven, soo mans als vrouwspersoonen, door den commandeur Carel Lievensz. by Noorden Malacca, in seecker Portugies navet comende van Negapatnam, verovert, getaxeert op f 51.795 — 17. Wat succes Godt Almachtich gemelte vloote tsedert sal hebben verleent, hoopen eerlang van daer te vernemen, alsoo den tijt van desselfs verblyven in voorsz. vaerwater omtrent ultimo October geexpireert is.

Den 18^{en} ende 23^{en} October sijn hier mede, Godtloff, van 't vaderslandt nae den anderen wel ingecomen de jachten den *Swarten Arent* ende de fluydt *Velsen*, te weeten den *Arent* met 67 mans ende 5 vrouwspersoonen, onderwegen verlooren hebbende 1 persoon; item de fluyte *Velsen* met 52 coppen, mede onderwegen een verlooren hebbende. De geleyschte bescheyden by U. E. missiven van den . . .¹⁾ daermede becomen, tot maintenue van U. E's recht tegen de Magalanische Compagnie, sullen soo haest mogelijck gevordert werden, ten eynde U. E. deselve noch met de retourschepen anno 1628 becomen mogen.

¹⁾ In den tekst niet ingevuld.

9 Nov. 1627.

Met voorgaende missive is vergeeten U. E. aan te schryven, hoe 't jacht *Grootenbroeck* den 8^{en} January deses jaers aan de Cabo de Boa Esperance arriveert sijnde, aldaer gevonden heeft seecker naegelaten bescheydt van 't *Wapen van Rotterdam*, op een steen gehouwen, meldende hoe voorsz. *Wapen*, sijnde den 6^{en} February 1626 van *Battavia* gescheyden, den 25^{en} Juny in de baey van Antongil gearriveert, vandaer eerst den 10^{en} November nae de Cabo vertrocken, den 31^{en} December aldaer aengecomen ende den 7^{en} January voorts vandaer naer St. Helena geseylt was.

Per 't Engelsch jacht de *Spiedwel*, den 31^{en} Augusty passato alhier gearrievt ende onderwegen de Cabo aengeweest, hebben schryvens becomen van onse schepen den *Gouden Leeuw*, *Walchren* ende *Orangien*, hoe sy nae duysent uytgestane periculen ende gevaer van verlies van schepen, volck ende goedt, tusschen Madagascar ende 't vastelandt van Africa, eyndelinge door Godes sonderlinge genade den 7^{en} May passato eerst in de Tafelbaey gearrievt waren, met intentie, naedat haer van water behoorlijck souden versien hebben, omme den 23^{en} derselver maendt haer in compagnie van d' Engelse schepen *London* ende de *Reformation* vandaer over St. Helena nae 't vaderslandt te begeven. Wy hoopen Godt Almachtich U. E. dese vier schepen behouden sal hebben toegebracht. Wat harde weder-stroomen, contrarie winden, clippen, ruds'en ende droochten de drye Suratsche retourschepen binnen Madagascar door bejegent sijn, sullen U. E., hoopen wy, met derselver overcomste verstaen hebben, ende by dese haere neffensgaende missiven van den 12^{en} ende 19^{en} May van de Cabo geschreven, mede verneinen connen.

Den 29^{en} October is hier van de Westcust van Sumatra met stijff 150 lasten peper weder wel ingecompen 't jacht den *Witten Beer*, waermede schryvens becomen van de fluyt *Amsterveen*, hoe deselve vandaer mede met haere volle last tegen halff December naer Battavia hoopte te keeren.

Den 24^{en} October arriveert hier van de Custe Choromandel 't Engelsch jacht de *Maurits*, medebrengende voor reeckeninge van d' Engelsche Compagnie, nae verstaen, omtrent 400 pacquen Custleeden.

Per missive van den directeur Marten Ijsbrantsz., met gemelte jacht becomen, werdt ons onder anderen geadviseert de behouden arrivée aldaer van de jachten *Brouwershaven* ende *Grootenbrouck* op 15 Augusty passato. De *Leeuwinne* ende *Kemphaen* waeren daer noch niet verscheenen. Godt geve deselve ter goeder tijt aldaer mede behouden mogen aencomen. De directeur was beducht dat de *Leeuwinne*'s ladinge, vermidts syne lange tardance, in den gelimiteerden tijt niet gereedt soude connen vallen om vandaer directelijck naer 't vaderslandt te mogen gaen, te meer geen salpeter op voorraedt hadden ende 't landt om de Zuydt soo vol oorlogh was, als oyt te vooren, soodat U. E. op 't Choromandelsch retour dit jaer geene reeckeninge te maecken hebben.

26.
Engel-
schen.

Onlangs geleden hebben ons d' Engelschen by twee distincke aenspraeken te kennen gegeven, hoe sy van haeren coninck ende d' Engelsche Compagnie expresse last becomen hadden omme den handel tot Bantam alleen te gaen ondersoucken, daerby noch voegende dat om geenige consideratien ter contrarien soo stricten mandement souden vermogen nae te laeten, al waer 't oock haer leven daeraen dependeerde. Ende alsoo volgens hun seggen voorgenomen hadden drye schepen, te weeten den *Maurits*, *Christoffel* ende den *Eagle*, dit jaer noch naer Engelandt te seynden, ende dat hun tot affladinge derselver noch partye peper quam te gebreecken, waeren sy geresolveert haer eerstdaegs naer Bantam te vervoegen, versoeckende van ons alvooren te mogen weten, off onse schepen, voor Bantam op de wacht leggende, haer eenige verhinderinge hierinne souden aendoen ofte niet. Verscheyden ende vele redenen wierden van onser syden bygebracht om haer van hun onrechtmachich voornemen te diverteren, als nae sich sleypende seer prejuditiabele gevlogen, soowel voor d' een als d' ander Compagnie, voornemelijck in 't stuck van de peper, welcke door soo eene gescheyden handeling vooreerst tot hoogen prys te rysen stondt; behalven dat de pangoran daerdoor oock soude gestijft werden om niet alleen den ouden excessiven toll niet te modereren, gelijck 't ooghmerck van beyde de Compagnien tsedert haer unie altoos daertoe gestreckt heeft, maer selfs oock om die noch bet te beswaren, gelijck die alreede met de Chineesen in trayn gebracht hadde, heffende tegenwoordich eenen toll van 130 realen van 8^{em} van de 100 sacken, in plaatse van 57⁵/₈ realen, welcke in voorige tyden plachten betaelt te werden. Doch alle onse inductien, soo 't schijnt, condon haer van hun voornemen niet doen affstaen, maer persisterden vast daerby dat sy naer Bantam wilden ende moesten gaen. Wy en vonden niet goet haer prompte ende resolute antwoorde hierop te geven, maer naemen (alsoo 't een saecke van grooten gewichte was), tijdt van beraedt. Ondertusschen sijn sy tot noch toe om antwoorde niet wederom gecomen; wy gelooven vastelijck dit haer voorstel principalijck tandeert, om in cas van resistentic actie tegen U. E. op te leggen, temeer omdat wy genouchsaem verseeckert sijn dat sy tegenwoordich van middelen gants ontbloot sitten, immer van soodaenige als tot den peperhandel van Bantam gerequireert werden, alsoo niet anders hebbende sijn als haer jongst sober becomen ontsedt met haer *Mauritius*, van Choromandelsche cleeden, welcke al't saemen noch voor Bantam niet dienstich sijn ende dienvolgende weynich tot vorderinge van den handel aldaer connen bybrengen. Ons voornemen is de saecke soo te beleyden, dat U. E. ten desen regarde in Europa geene molestatie ontstae, sonder nochtans haer onse toestemminge off consent toe te seggen, maer haer op hun eygen goetvinden te laten gewerden, te meer, omdat Bantam meest alle sijn peper tot Battavia gelenst heeft ende de weynige

9 Nov. 1627.

resterende, welcke op schaers 10.000 sacken estimeren, ten meerderen deele eerlang vandaer hooppen te becomen, soodat sy, schoon nae Bantam gaende, U. E. aldaer minder voordeel sullen connen affsien als met actien in Europa beswaren, indien wy haer alhier eenich empeschement boden. Met volgende gelegenheit hebben U. E. particulierder bescheydt te verwachten, soo van der Engelschen aenspraecke, alsmede van de redenen ende weder-redenen aen wedersyden gevallen, ende wat voirder by haer in desen sal wesen geintendeert, ons mede desen aengaende refererende aen de mondelinge rapporten van d' overgaende vrunden.

Hiernevens gaet onder anderen mede eene verthooninge van de generale lasten in de Molucques, Amboina ende Banda, gelijck mede van de speceryen in dese respective quartieren gevallen ende by de Nederlandtsche Compagnie geint tsedert primo Meert 1626 tot ultimo February 1627, waerinne d'Engelschen volgens 't tractaet een derde behooren te fournieren ende te genietten; doch sy sijn dit jaer almede, gelijck de voorgaende, in gebreecke gebleven.

Noch gaet hierby een bewijs van de lasten by de Nederlandtsche Compagnie alleen tot Bantams besettinge gedraegen tsedert primo December 1626 tot ultimo September 1627, monterende volgens den ordinary tax f25.618—5.

Den 5^{en} deser is met 150 coppen, item met cleeden, comptanten, provisien ende alderhande nootlicheden volladen, tot vervolch van den handel, versterckinge van de garnisoenen ende maintenue van U. E. staedt in de Molucques, by provisie derwaerts vooruyt vertrocken 't jacht *Texel*. Godt Almach-tich wil het behouden reyse verleenen,

27.
Visite
van de
Moluk-
ken, Am-
boina,
Suratte.

Volgens U. E. ordre hebben wy 't voorleden Westermouson, tot visite van U. E. ommeslach inde quartieren van Amboina ende de Molucques, als commissaris gesonden gehadt den E. Gillis Seys. In wat goeden staet ende ordre hy alles aldaer gevonden heeft, sullen U. E. by sijn nevensgaende schriftelijck verbael breder connen vernemen, waeraen ons gedragen. Met de jongst vertrockene vloote naer Suratte hebben wy van gelijcken in conformite van U. E. ordre ende instructie tot visite van U. E. comptooren in gemelte quartieren ge-commiteert ende gesonden den opperoopman Dirck van der Lee; t'sijnder tijt hebben U. E. sijn wedervaren ende gebesoigneerde mede te verwachten.

In 't casteel Battavia, desen 9^{en} November anno 1627.

U. E. dienstwillegen

J. P. COEN.

P. DE CARPENTIER.

JACQUES SPECX.

P. VAN DUYNEN.

ANTHONIO VAN DIEMEN.

JEREMIAS DE MEESTER.

5. — 10 NOV. 1627. — O O 168.
 (PER *FREDERICK HENDRICK*).

Dese gaet omme t'accompagnieren d'heer Jacques Specx, Raedt van India, welcke achtervolgende U. E. last ende ordre jongst per *Hollandia* gegeven met dese gereedtleggende schepen is overgaende.

Wy hadden ten aensien veele wichtige ende emportante employementen in U. E. staet alhier als andere respecten, vermits onse presente schaersheyt van sufficante ende gequalificeerde stoffe, gaerne gesien syne E. in syne loffelijcken dienst in India alsnoch voor een tijt had gelieven te continueren, doch alsoo syne E. tot verdedinge van syne eere ende naercomminge van U. E. ordre persisteerde sich met dese gelegenheyt nae 't vaderslant te moogen transporteren, hebben hem syne dimissie niet connen noch willen weygeren; ende alsoo billick is der waerheyt getuychenisse gegeven werde, hebben wy meede niet connen naerlaten U. E. by desen te verwittigen, hoe wy gedurende ons jongste aenwesen alhier in India noyt anders verstaen noch vernomen hebben, ofte gemelten heer Specx heeft sich gedurende de vijff jaeren dat het hoochwichtich ampt van Raet van India by syne E. bedient is geweest, in alles gecomporteert ende gedragen als een eertrachtend ende diligent raetspersoon behoort ende toestaet, versoeckende derhalven U. E. sijn persoon voor gerecommandeert gelieven te houden, ende sulx te bejegenen dat syne E. in sijn loffelijcken yver ten dienste van 't lieve vaderslant ende de generale Compagnie volgens sijn goeden wille ende genegentheyt mach continueren.

Actum in 't Casteel Batavia, ady 10^{en} November anno 1627.

6. — 6 JAN. 1628. — L L II, 1.
 (PER *VIANEN*).

1. Tsedert onsen jongsten (hiernevens in copie gaende) met de schepen *Frederick Henrick*, *Hollandia*, 't *Wapen van Delff*, 's *Landts Hollandia* ende de *Galias* den 12^{en} November passato in compagnie van Battavia gescheyden ende den 15^{en} ditto door de *Strate Sunda* geraeckt, sijn hier, Godtloff, den 17^{en} ende 21^{en} van Teyouhan ende Jappan successive wel aengecomen 't jacht *Erasmus* ende 't schip de *Vreede*, t' samen geladen met 840 picol rouwe Chineesche syde ende 332 picol coper.

Aangekomen schepen.

2.
Retourschip. Op d'aencompste gemelter schepen hebben dadelijck met den raedt overleydt, oft niet oorbaer ende raedtsaem soude wesen noch een schip met partye syde, benefens de becomene advysen van Teyouhan ende Japan, op 't spoedichste de bovengemelte vloote nae te seynden, om deselve noch, 't sy dan aan de Cabo ofte St. Helena te mogen beloopen, waerop aen d'een syde ingesien sijnde, hoe voor 't verloop van den gelimiteerden tijdt op d' affvaerdinge der retour-schepen naer 't vaderslandt (achtervolgende U. E. advisen met *Hollandia* jongst vandaer becomen) niet wel doenlijck soude sijn een schip tot gemelte voyagie seylreedt te crygen, daer benefens, dat tegenwoordich geen andere retour-schepen by der handt hebben als *Vianen* ende 't *Wapen van Hoorn* alleen, behalven dat van 't *Wapen*'s suffisanse tot 't voyagie nae 't vaderslandt seer getwijffelt werdt, item dat tegenwoordich over gants India seer schaers van varend' volck voorsien sijn, ende, sal men d'ordinary handelpaetsen naer behooren waernemen, het sober getal van dien niet meer dient te attenueren, doch principalijcken ende bovenal, dat men vreest U. E. ordre van ter bequamer tijdt op onse landen comende, achter Engelandt om te loopen, door de moetwil ende rebbelye van 't scheepsvolck (welck gemeenlijck op de thuis-reyse de meester maeckt ende d'overicheyt wetten voorschrijft) niet behoorlijck achtervolcht, maer de cours recht door 't Canael nae Nederlandt gestelt mocht werden, alschoon het tijts genouch quam om achterom te loopen; in voegen dat ons om voorverhaelde consideratien eenichsints beswaert vonden de syde dus laet met een schip over te seynden. Doch aen d' ander syde overwogen, hoe noodich het sy U. E. tegen haere excessive lasten met soulageabele retouren soo veel mogelijck verlicht werden, gelijck mede, dat het U. E. animeren sal omme de requisite capitalen tot vigoreusen vervolch van dien advantagieusen handel in 't aenstaende des t'onbecrompener te fourneren, hebben evenwel goetgevonden 't schip *Vianen* op 't spoedichste met $384\frac{1}{2}$ picol syde, 1.331 picol cooper, 7.972 sacken peper, 20.618 v sal-peter, benefens de noodige advisen ende bescheyden aff te vaerdigen. D' Almogende gelieve U. E. dit ende de vooraffgesondene schepen in salvo te laten toecompen.

3.
Patani. Op 20^{en} November is hier van Patane wel aengecomen 't jacht de *Griffen*, geladen met 670 bharen peper, welck vrywat dier compt te staen, ten aensien de cleeden seer goeden coop daertegen verhandelt, soodat voor dees tijdt in dat quartier gants weynich te doen is ende niet noodich wesen sal 't naeste jaer derrewaerts weder te seynden. De rijs was daer uytdermaten dier. De Patanesen vreesen alsnoch dat den Atchinder van Queda te lande derrewaerts comen sal, daer ons beduncft niet veel apparentic toe en is.

4.
Sumatra's Westkust. Van de Westcust van Sumatra is hier den 25^{en} ditto mede wel aengecomen de fluyt *Amsterveen*, met 900 bharen peper, aldaer tegen cleeden verhandelt,

vrywat proffitabelder dan op de custe van Patane, alsoo daer 80 per cento advance geven ende in Patane niet meer als 30. Op ditto Westcust was op 't vertreck van gemelte jacht vandaer noch goede partye peper te becomen ende dat tot redelijcken prijs, doch hebben geldt noch cleeden om derrewaerts te mogen seynden.

5. **Coro-**
mandel. 26^{en} ditto is hier van Masilipatnam ende Paliacatte wel aengecomen 't jacht *Battavia* met 300 slaven ende 134 packen cleeden, slechte sorteringe, alsoo den tijt te cort was omme voor de becomene comptanten van hier met de jachten *Grootenbrouck*, *Brouwershaven* ende *Battavia* eenich ander slach ofte meerder quantiteyt cleeden te becomen, ende dit jaer hebben oock niet anders te verwachten, soodat de Molucques, *Amboina* ende *Banda*, gelijck mede wy hier in Battavia, noch een jaer onvoorsien sullen moeten blyven. Is oock apparent dat U. E. mede in twee jaeren geen retour vandaer becomen sullen, ende dat vermidts U. E. eygen dffectueusheyt in 't derrewaerts beschicken van de jaerlijcx geleyschte capitalen.

De *Leeuwinnē* ende *Kemphaen* waren op 2^{en} November passato, doen d'Engelsche *Abigael* vandaer vertrock, aldaer noch niet verscheenen, ende is apparent, dat geduerende 't Noordermouson daer oock niet sullen connen comen.

De Paliacatsche sorteringe, welck al geschilderde doecken sijn, sal niet eerder dan in May anno 1628 gereedt wesen; over de 32.000 pagoden hadden d' onse op leveringe gegeven.

Om de Zuydt waren de drye naycken vereenicht, waerdoor apparent is, den standt in die quartieren vrywat beteren sal ende dat men mettertijt goede partye salpeter sal connen becomen.

In Paliacatte geeft het goudt van Guinea 10½ per cento advance ende was 't cattoen daer soo dier, als in lange jaren niet geweest is. In Masilipatnam continuuerden de Mooren haere monopolien ende quaedt tractement t' onswaerts; met niemant anders dan met drye pachters mochten d' onse aldaer handelen ende dan noch werdt haer opgedrongen sulcken sorteringe als sy selfs willen, waertegen met soete middelen niet te doen is. Soo de liberteyt van den handel, gelijck mede voldoeninge van d' affgedrongen 11.000 pagoden ende van andere geledene schaden ende interesten meer begeeren, behouven niet anders te doen als ons volck ende goederen voor een tijt van Masilipatnam te lichten ende eenige scheepen in de maenden February ende Meert daervoor te houden, om ons van 't Moorsche vaertuych te verseeckeren ende de groten by dien middel te constringeren tot restauratie van de geleden interesten ende schaden, mitsgaders dat ons den vryen ende onbecommerden handel in Masilipatnam gedoogen. Nae d' onse van de Custe adviseren, behoeven niet eens swaricheyt daerin te maecken, alsoo den handel in

Masilipatnam daerdoor niet lange sullen derven. De grootste Mooren die ons de meeste overlast doen, sijn degeene welcke de voorneemste capitalen nae Mocha, Atchin, Pegu ende elders risqueren. Sy mogen den handel op dese quartieren veel min dan wy Masilipatnam derven. U. E. advijs aengaende 't redres van dese saecke sullen daerop gaerne hooren.

Diamanten sijn daer noch wel te becomen, maer dier.

Per nevensgaende copie van missive, over de Custe Choromandel van Suratte becomen, sullen U. E. sien, hoe d' onse aldaer sonder negotie saten, belast sijnde met f200.000 a deposito gelicht, waervoor groten interest moeten betalen.

De speceryen, nagelen, nooten ende foelye waren meer dan 50 per cento in prijs gedaelt; conden geene vercoopen dan tot leegen prijs.

In Armigon, dicht by Paliacatte, dryven d' Engelschen haren handel, welcke plaatse haer soo dienstich is, als ons Paliacatte. Op haer versouck is d' onse den handel aldaer verboden; hebben daer een steenen huys geboudt, met een aarden wal omtrocken, ende geven uyt aldaer fortificeren sullen.

Met onse jongste is U. E. geadviseert, hoe van hier door de Strate van Malacca nae Masilipatnam gesonden hadden 't jacht *Medenblijcq*, met een capitaal van f120.885 — 15 — 2, daermede oock overgegaen is Mousabeeck, ambassadeur des conincks van Persia. Onse cruyssende jachten hebben 't selve den 30^{en} October passato omrent Poulo Percelaer, by Noorden Mallacca gerescontreert, waerover apparent is dat een spoedige reys doen sal, 't welck Godt geve!

21^{en} Septembris passato was 't jacht *Brouwershaven* van Masilipatnam naer Arraccan vertrocken met een cargasoen van f7900, om 't selve aan slaven oste rijs te besteden, met ordre, dat tegen halff December weder voor Masilipatnam keere.

6. Amboina en Banda. 10^{en} December passato hebben van hier naer Amboina ende Banda met de noodige comptanten, coopmanschappen ende provisien gesonden de schepen *Zuydt-Hollandt* ende den *Arent*, met ordre, dat in compagnie Amboina sullen aendoen ende dat het schip *Zuydt-Hollandt* vandaer voorts naer Banda sal loopen, soo haest in Amboina gemist can worden.

. Met gemelte schepen hebben wy naer Amboina ende Banda affgevaerdicht als onse expresse gecommitteerde den opperoopman Gregorius Cornely ende capiteyn Marten Jansz. Vogel, omme in d' een ende d' ander plaets te bevoirderen sulcx als den meesten dienst ende welstandt van de Compagnie aldaer vereyscht, insonderheyt in de quartieren van Amboina, alwaer wy bevinden, volgens 't schrifstelijck verbael van den commissaris Gilles Seys, in April passato aan de cant van 616 blancke coppen in dienst ende gagie van de Compagnie gehouden wierden, benefens 308 slaven, sijnde voorwaer een

groot getal, daermede de Compagnie in Amboina buyten proportie met over-groote lasten ende evenwel met merckelijcken affganck ende verachteringe in haere negotie ende nagelretour beswaert sit, hebbende in voortyden, doen sy met ongesiender macht, te weeten van 150 coppen ten hoochsten, aldaer geseten was, ongelijk meerder ontsach, vorderlijcker handel ende treffelijcker nagel-retour vandaer becomen; van welcke 616 coppen 162 personen, ende dat apparent van de ervarenste ende cloeckste soldaten, op acht verscheyden plaatzen in garnisoen verdeelt sijn. Behalven dat met voorsz. verdeelinge tot Compagnies progres ende soulagiement in gemelte quartieren gants niet gevoirdert werde, soo is oock deselve niet bastandt omme d'invasien van externe vyanden te connen resisteren, nochte oock d'inwoonders, alsoe ontrouw wesen willen, in ontsach ende dwang te houden, gelijk als op Bouro ende in de Manipes met schande ende verlies van volck ende goedt gebleecken is; derhalven gemelte gecommitteerde precise ordre gegeven hebben, omme de verspreyde macht ('t welck buyten onse kennisse ende last geschiet is) weder in te trekken, met expres verboth, dat in 't aenstaende geene extensie van garnisoenen ofte fortificatiën meer voorgenomen werde, sonder alvooren daertoe speciale last ende ordre van ons becomen te hebben.

Ende dewyle men door extremiteyt van wapenen ('t welck doch niet dan groote lasten, onseeckere uytcompsten, horrible bloetstorting, verderff van menschen ende landen, hadye ende emulatie van nabuyren, mitsgaders voor-eerst groote verachtering in des Compagnies nootwendich soulaes (den nagel-handel) naer hem is sleypende) tegenwoordich niet gedisponeert is den vervallen stant in de quartieren van Amboina naer behooren te restaureren ende te verseckeren, ende dat het in aller manieren geradender ende voor de presente gestaltenisse van de Compagnie nutter sy te simuleren, hebben wy voorsz. gecommitteerde mede gelast ende bevolen, alle vlijt ende industrieus-heyt aan te wenden omme door supportabelder middel, by wege van bevreding, tot beslechtinge van alle gepasseerde misverstanden ende onlusten met die van Hittoe, Lochoe, Combello, Lessidy, Erang ende consorten, als onse oude bondtgenoten, in termen van nieuwe vruntschap te geraecken, daerdoor de gealttereerde ende verwyderde gemoederen in voorige gerustheyt ende pacifique posture herstelt, ende alsoo 't vervoeren van de nagelen in 't aenstaende mochte voorgecomen werden, soolange niet gedisponeert sijn 't selve anders te beletten.

Achtervolgende U. E. instructie tot de visite van U. E. gouvernementen, directien, comptoiren ende residentien in India, bysonder beraamt ende met *Hollandia* becomen, hebben wy voorsz. gecommitteerde mede gelast U. E. ordre desen raeckende in gemelte quartieren van gelijcken te bevoirderen ende waer te nemen, gelijk U. E. by nevensgaende copie van onse instructie,

aen deselve medegegeven, van d'een ende d'ander naerder onderrichtinge sult connen becomen, waeraen ons voirder gedraegen.

7.
Jambi. Van Jamby sijn hier den 15^{en} ende 17^{en} December aengecomen de jachten *Beverwijck* ende de *Haze*, geladen met 51.007 picol peper; aer geldt ende coopmanschappen resteerde by 't comptoir aldaer noch omtrent soo veele, dat ongeveerlijck 150 lasten peper souden connen procureren. Tsedert hebben verstaen hoe alles aer peper besteedt was, waerover d'onse 150 a 200 pacquen cleeden met eenich geldt versoucken, gissing maeckende, soo die gesonden werden, dat tegen Marty toecomende omtrent 5000 picol peper in voorraedt sullen hebben; doch geldt noch cleeden connen derrewaerts seyn-den, voordat nieuw secours van Nederlandt ende Choromandel becomen.

Den opperoopman van Jamby, Cornelis van der Hoeff, adviseert ons, hoe van den coninck van Jamby versocht heeft recompense voor onsen gepresteerdienst op 't exploict naer Palimban, maer heeft niet anders connen obtineren dan uytstel van betalinge des tols, totdat de coninck antwoordt op sijn versouck van nieuw secours tegen Palimban becompt, welcke secours den coninck van ons ongetwijffelt met dier intentie versoeckt, als wel weetende deselve niet becomen en sal, opdat by onse weygeringh' oorsaecke mocht capteren ons de belooffde vryheyt van toll voor 10 a 12 jaren te ontseggen, ofte soo schoon andermael eenich secours sonden, dat hetselue emmers soo vruchteloos als 't voorgaende soude doen slyten ende eventeren, dewyle wy voor seecker houden, dat het die van Jamby met die van Palimban in ernst niet en meenen ende oock wel vandaer sullen blyven. Door toedoen van d'Engelschen sijn voor desen ingeleydt geweest, anders souden die folye niet begonnen hebben. Voor die van Palimban sijn de Jambinesen tegenwoordich vrywat bevreest. Voor desen hebben d' onse verscheyden schepen ledich vandaer herwaerts gesonden ende nu versoecken sy andere, soo om de peper vandaer te lichten, als om Compagnies volck ende restanten aldaer te mogen verseeckeren.

Onse jachten in 't vaerwater van Mallacca cruyssende, hadden niet anders verricht dan met onse jongste geadviseert is. Primo November sijn van de Noort naer Pedra Branca om de Zuydt vertrocken, om op de Maccausche navetten daeromtrent te cruyssen.

8.
Japan. Vooren is geseydt, hoe hier van Teyouhan ende Japan, Godtloss! wel aengecomen sijn de schepen *Erasmus* ende de *Vreede*, 't schip de *Vreede* heel masteloos, sijnde op 5½ graden by Noorden den aequinoctiael alle de masten over boort geslingert ende in groot perijckel geweest. Hebben door haer verstaen, hoe, d' Heere sy gelooft, in Firando wel aengecomen waren, te weeten: van Battavia 't schip de *Vreede*, van Siam de fluyt *Edam*, ende van Teyouhan de jachten *Woerden*, *Heusden* ende *Westcappel*, gelijck mede van Battavia in

Teyouhan, *Heusden, Slooten, Cleen-Heusden, Ouwerkerck, Queda, den Haen ende Westcappel.*

Met de schepen de *Vreede*, *Woerden* ende *Heusden* sijn van Teyouhan ende Battavia in Firando gebracht 898 picol $62\frac{1}{4}$ catty rouwe Chineesche syde, welck meest vercocht is a 295 ende 300 tayl 't picol, dat een goeden prijs is ende omrent 80 per cento advance geest, niettegenstaende de syde dier ingecocht is; resteerde noch onvercocht 165 picol met *Heusden* gecomen, die op hooger prijs gehouden wierde, vermits dit jaer geene fregatten van Maccau in Nangesacque gecomen waren.

U. E. sullen voor desen verstaen hebben, hoe seer door de Japanders in Teyouhan handelende over d' onse by den keyser van Japan geclaecht was van 't quaedt tractement hun in Teyouhan aengedaen ende dat d' onse haer thol hadden affgevoirdert. Om wech te nemen d' inconvenienten ende swaricheden, welcke hiervan souden mogen ontstaen, is voor desen ordre gegeven aen d' onse in Teyouhan, dat de Japanders om toll niet meer moeyen en souden, ende sijn in ambassade aen syne Majesteyt gesonden d' E. heer Pieter Nuyts, raedt van India, ende den oppercoopman Pieter Jansz. Muyser. Terwyle de gesanten van Firando naer Edo reysden, is noch een ander swaricheyt by d' eerste gecomen, namentlijck, alsoo in Teyouhan twee joncquen van Firando geweest sijn, is d' een met contentement vandaer gekeert, maer alsoo d' ander alle sijn syde van de Custe van China door verhindering van de roovers niet heeft connen becomen, noch oock de hulpe onser schepen, soo is 't, dat den capiteyn daervan, Jaffioyo, d' onse te laste leydt, dat zylieden 't selve verhindert hebben, ende het met de roovers eens sijn. Om d' onse in Japan in d' hoochste indignatie ende swaricheyt te brengen, heeft hy van Teyouhan secretelijck met behendicheyt wechgevoert sesthien naturelle van 't dorp Sinckan, ende dat door inductie van een van de haren, Dijcka genaempt, welck onse natie niet gunstich is, maer altijt groote correspondentie met de Japanders gehouden heeft. Dese maeckte vijfthien andere jongelieden wijs, dat met de Japanders op een advantagie souden uytgaen om hoofden te haelen ende binnen thien daegen wederkeeren. In plaatse van op den rooff uyt te gaen, heeft Jaffioyo dese Sinckanders in Nangesacque gebracht ende aldaer uytgegeven, dat het ambassadeurs van 't eylandt Formosa sijn. Den heer van den capiteyn Jaffioyo, Phesedonne genaempt, heeft dese luyden als gesanten toegemaect, geschencken voor den keyser geformeert ende voor haerlieden by syne Majesteyt audientie versocht, voorgevende, dat aldaer comen om den keyser te besoecken ende versoecken dat haer gelieve een regent te geven, alsoo de harde regieringe der Hollanders niet connen verdragen ende veel clachten daerover hadden te doen, waermee het schijnt de Japanders de souverainiteyt van Teyouhan ende Formosa aen haer [trachten] te trekken.

Soo haest den commandeur de Witt 't vervoeren van voorsz. 16 Sinckanders gewaer wierdt ende het disseyn van de Japanders vernam, heeft hy aen d'onse in Japan gesonden schriftelijcke clachte van de vrunden van voorsz. Sinckanders, hoe dat haer volck van de Japanders gestolen ende buyten haer kennisse vervoert waren, ernstelijcken versoeckende, dat gelieven souden te procureren, dat weder by haer thuys mochten comen; met welcke actie verhoopt werdt, dat het valsch voorgeven van Phesedonne ende synen capiteyn Jaffioyo genouchsaem wederleyt sal werden. Doch vreesen evenwel voor groote swaricheyt, alsoo by des keyzers raden diesniettegenstaende geresolveert was, dat de Sinckanders als ambassadeurs te hove souden reysen ende verhoort werden, met gelijcke eere als d' onse, welcke in Edo wel aengecomen waren. Doch 5de October passato hadden noch geen acces by den keyser ofte raden gehadt, maer wierdt ondervraecht wat actie van souverainiteyt op Teyouhan pretendeerden ende wat te claegen hadden over de lieden die daer quamen om den keyser reverentie te doen ende de souverainiteyt van haer landt op te draegen, daerop geen antwoord heeft onthroocken; doch wierdt soo niet aengenomen, off d' onse vernamen dat haere partyen mede vrunden te hove hadden. D' uytcomst sal den tijt leeren.

Groote clachten werden van d' onse gedaen, dat in Firando soo wel als voor desen niet getracteert, maer seer onbeleefd ende qualijck bejegent werden; off dese mishandelinge alleen van d' heer van Firando ende de syne comt, dan off het door ordre van 't hoff geschiet, is ons noch onbekendt.

In Nangesacque werden de Roomsche Christenen uyttermaten hert vervolcht ende vele menschen seer wreedelijck mishandelt ende om 't leven gebracht; 't schijnt, dat voorhebben de Christelijcke religie t' eenemaal in Japan uyt te roeyen.

De voorgaende laecken sijn in Japan tegen coper verruylt. Neyenroode wenschte datter geen andere gecomen waren; van de nieu-gecomene had 80 stucx vercocht, ende vreest dat met de resterende lange beset sal blyven, gelijck mede met enige andere Nederlandtsche waren, als per missive speciale geadviseert werdt ende U. E. by de nevensgaende copie van dien naerder sul len connen vernemen. Verwacht toecomende jaer geene, 't en ware 40 a 60 stucx roode.

Van 't schip *Groeningen* werdt geen tydinge gehoort. 't Schijnt dat yeuwers op de reyse van Siam nae Japan met alle sijn volck gesneuveld ende vergaan moet wesen.

Om tijtlijck een goede somme geldt van Japan nae Teyouhan te seynden, hadden d' onse voorgenomen omtrent 200.000 tayl tegen 18 per cento in 't jaer te lichten; maer alsoo Phesedonne uytstroyde, dewyle d' onse sochten geldt op te nemen, dat sulcx deden om alle onse middelen uyt Japan te

trecken ende door te gaen, als wel weetende hoe qualijck te hove stonden,
 [10.] sijn eenige lieden, die al groote sommen gereedt hadden, affkeerich ende
 wantrouwiche gemaect, ende soo haest Neyenroode dese uytstroyinge ver-
 nam, is van sijn voornemen affgestaen ende heeft de lieden aen doen seggen,
 dat geen geldt begeerde ende hemselfen wel redden soude.

9. Van Teyouhan sijn uyt cruyssen gesonden omtrent Lamo ende Pedra
 Tayouan. Branca de jachten *Ouwerkerck*, *Slooten*, *Cleen Heusden* ende *Queda*, maer
 hebben gants niet verricht. 't Jacht *Ouwerkerck* is niet wedergekeert. Van de
 Chineesche roovers hebben verstaen, dat *Ouwerkerck* omtrent Maccauw des
 nachts door eenige Portugiesche overrompelt ende verbrant is; achtien cop-
 pen souden daervan gevangen, gelijck mede 't geschudt becomen hebben,
 sijnde 't resterende volck alt'samen verongeluckt.

't Jacht *Queda*, by d'eylanden Pehou een Chineesche joncque van Manilha
 bejegenende ende door hardt weder onder 't landt gesedt wesende, sijn van
 haer anckers gespilt, aen de wal gedreven ende beyde verongeluckt, doch
 't volck gebercht.

Het fort van Teyouhan, nae verstaen, is tegenwoordich in redelijcke def-
 fentie ende versien met 330 coppen. De commandeur de Witt, welcke met
 dit schip nae 't vaderslandt is overgaende, heest by provisie, tot de weder-
 comste van d'heer Nuyts uyt Japan, 't opperste gebiedt bevolen aen den
 opperoopman Jan van der Hage.

Wat aengaet den Chineeschen handel, 860 picol rouwe syde hebben hier,
 gelijck vooren geseydt is, van Teyouhan becomen, ende 898 picol isser in
 Firando gebracht; soo van meer comptanten versien waren geweest, souden
 oock meerder quantite becomen ende met tresselijcke advance in Japan heb-
 ben connen vercoopen.

Den handel is voor ons soo naeuw gerestringeert, dat niemand met onse
 natiue handelen mach, dan alleen eenen Simsou, ofte die hy daertoe licentieert,
 waerdoor de syde vrywat dier moeten incoopen ende ons gerieff van alder-
 hande waren niet wel connen becomen. Desen Simsou werdt gemeenlijck ter
 handt gesteldt aen geldt tot opcoop van 200 a 300 picol rouwe syde, ende alle
 de syde, die hy levert, werdt betaelt tegen 142 tayl 't picol. De syde, die andere
 particuliere op haer risiquo in Teyouhan brengen, werdt betaelt tegen 150 tayl
 't picol. Terwyle onse jachten in de riviere van Chincheo lagen, wierdt haer
 onder de handt secretelijcken gepresenteert goede partye rouwe syde tegen
 125, jae oock a 115 tayl 't picol, ende de commandeur de Witt meynt, soo
 men den handel liber ende vry mochten genieten, dat het picol voor 100 tayl
 becomen souden. Tot in de maent Juny 1627 hebben de Chinesen niet willen
 gedoogen datter eenige van onse schepen ofte joncquen van Teyouhan in de
 riviere van Chincheo ofte andere plaetsen op haer custe havenden, doch alsoo

10. naederhandt de Chineesche roovers soo machtich ende sterck geworden sijn, dat genouchsaem meester sijn van de Chineesche Zee ende meest alle de joncquen op de gantsche custe vernielt ende verbrandt hebben, doende mede te lande groote destructie ende rooverye, wordende geschadt sterck te wesen omrent 400 joncquen ende 60 a 70.000 mannen. Den oversten daervan, Icquan genaempt, sijnde des Compagnies tolck in Teyouhan geweest ende stilstwygens vandaer vertrocken, heeft hem tot rooven begeven ende in corten tijdt soo grooten aenhanck gecregen, dat de regenten van China geen raedt wisten om de roovers van haere cust te crygen, hebben sy naer Teyouhan om assistentie aen d'onse gesonden, versouckende eerstelijck, dat met onse schepen de syde selfs uyt de riviere van Chincheo souden halen, alsoo geen raedt wisten om die in Teyouhan te brengen; daerna, dat twee schepen in de rivier van Chincheo wilden houden leggen, om die voor de roovers te bevryden; voorts, dat hun souden willen assisteren om de roovers t'eenemael te destrueren ende verstroyen. Tot haer assistentie hebben een goeden tijdt twee schepen in de rivier van Chincheo gehouden. Den roover Icquan heeft oock langen tijdt goede correspondentie met d'onse gehad ende ons vrywat respect toegedragen, maer heeft eyntelijck sonder ondescheyt genomen al wat becomen conde.

Op 't versouck van assistentie by de Chineesen gedaen, is door d'onse den coopman Simsou te andtwoordt gegeven, byaldien den combon ende toutock, dat is de gouverneur van de provintie van Hocheo ende admirael van der zee, dese huspe selfs schriftelijck versochten, ende daerby wilden belooven de Chineesen liber ende vry in Teyouhan ende Battavia te laten handelen, dat dan met haere presente macht, sonder hulp van de Chineesche armade (alsdoen niet meer dan 80 joncquen sterck wesende) souden onderleggen den roover Icquan met alle sijn gevolch te verdryven.

De commandeur de Witt, in de riviere van Chincheo by hem hebbende de jachten de *Vrede*, *Erasmus*, den *Haen*, *Slooten*, *Cleen Heusden* ende 4 joncquen met Nederlanders gemant, wierden hem daer door den coopman Simsou behandicht twee brieven, d'eene van den combon ende d' ander van den toutock, daerinne selfs schriftelijck versoeken, dat den roover Icquan met sijn adherenten souden willen helpen destrueren ende verdryven, belovende, sulcx gedaen sijnde, dat dan van haeren coninck ende haer schriftelijcke licentie verleent sal werden, dat alle haere onderdanen eeuweliick vry ende liber met onse natie op Teyouhan ende Battavia vermogen sullen te handelen. Op dese toesegginge hebben d'onse voorgenomen de roovers te verdryven, mecnende dat hetselve lichtelijck te wege souden brengen. Den 6^{en} November hebben d'onse den roover Icquan van haer voornemen geinsinueert ende sijn den 13^{en} met voorsz. jachten ende joncquen van Aymoy vertrocken om de roovers om

de Zuydt te soeken. Den 17^{en} November voor de Beerengaey comende, bevonden dat in deselve sterck waren 300 a 400 joncquen; terwylen de roovers in dese baey besedt laegen, hebben deselvē twee uren voor dach verscheyden brandtjoncquen op onse schepen affgesonden, met alle haer macht daerop volgende. Om de brandtjoncken te wijcken, wierden d' onse genootsaeckt haer touwen aff te houwen ende in ruym see te wijcken, een jonck achterlatende, die by de roovers gesonden hadden, ende voorts schutgeveer tegen hunlieden houdende. Buyten de baey sijnde, liepen de roovers om de Noordt, apparent naer Chincheo, daer wel groote schade souden mogen doen, ende alsoo de schepen de *Vreede* ende *Erasmus* costelijck geladen waren, ende ook tijt was dat nae Battavia vertrocken, vonden niet goedt de roovers met de geheele vloote te volgen, maer dat de *Vreede* ende *Erasmus* naer Battavia souden seylen ende d' andere drye, den *Haen*, *Cleen Heusden* ende *Slooten* met de drye joncquen haer beste souden doen om langs de custe op te stoppen ende haer te voegen in de riviere van Chincheo by de macht van den toutock, midts dat de drye jachten daer souden blyven ende de drye joncquen met de 264 picol syde, welcke Simsou aan de Compagnie leveren most, naer Teyouhan souden brengen.

Nae dese misslach heeft de commandeur de Witt aan den gouverneur van de provintie van Hocheo geschreven, hoe de roovers met haer armade ontcomen waren, twee schepen nae Battavia gingen ende de resterende jachten als joncquen nae de riviere van Chincheo t' sijnder assistentie sondt, ende dat om vordere hulpe aan den gouverneur generael naer Battavia souden dienen te schryven.

Hoe schoon d' occasie voorcomt om den vryen handel in China te becomen, sullen U. E. by mondeling rapport van den commandeur de Witt naerder connen verstaen, waeraen ons dienaengaende vorder gedraegen, ernstelijck versouckende, dat U. E. gelieveen soo haest doenlijck een goedt getal bequaeme jachten, wel gemonteert, te seynden, met sulcken somme gelts als retour van China begeeren ende weeten noodich te wesen tot den rijcken sydenhandel van China op Japan. Vooreerst sullen daerin weynich connen doen, alsoo 't ons aen geldt, volck ende schepen gebreeckt.

11. Anno 1626 is van Manilha naer Formosa geseylt een vloote van 3 gallioenen, 6 fregatten, 3 galleyen ende 12 Chineesche joncken ofte wanckans, voorsien met 500 Spaengiaerden ende 1100 a 1200 Papangers, geladen met calck, steen ende andere materialen tot fortificatie noodich. Op Formosa sijn hiervan aengecomen een gallioen, ses fregatten, een galey ende vier a vijff wanckans. Aen 't O. N. O. eynde op seecker eylandt in een baey, hebben begost te fortificeren, maer noch weynich verricht, alsoo wy verstaen de plaatse haer niet bevalt ende mede soo ongesondt is, datter wel 250 Spaengiaerden

Span-
jaardon.

ende veel Papangers gestorven, gelijck mede de resterende meest aen de watersucht impotent ende sieck waren. Met d' inwoonders van 't landt waeren de Spaignaerts in oorloch. Van China hadden noch niet dan eenige materialen becomen. Door d' indispositie van haer volck hadden de Spaengiaerden tegen d' onse niet connen voornemen, ende tegen haer hebben d' onse soo veel niet te wege connen brengen, dat des vyants plaatse eens van verre besichticht sy. In September passato sijn twee Spaensche galleyen voorby Teyouhan langs het riff gelopen, inspectie van d' onse nemende; liepen voorts in Pehou, daer drye daegen gelegen hebben, ende voorts vandaer nae haer rendevouz aen 't O. N. O. eynde van Formosa.

Van de Spaengiaerden, Chineesche roovers ende Japanders werdt Teyouhan dapper gedreycht. Men seydt, dat die van Maccauw soo seer gevreest hebben, dat wy haer met hulpe van de roovers souden comen besoecken, dat daerover de Chineesen van Maccauw hebben doen vertrekken, 't welk die van Cañton soo qualijck hebben genomen, dat Maccauw alle toevoer van victualie soo veel mogelijck onthouden. D' Almogende wil d' onse in Teyouhan behoeden, ende geve dat van U. E. sulcke secourssen mogen becomen, dat des Compagnies saecken tot gewensten standt mogen geraecken.

D' onse meenen, dat door verhinderinge van dese roovers dit jaer geene joncquen van Chincheo tot Battavia sullen comen. Doen 't schip de *Vrede* van Firando met 78.000 realen van 8ten swaerte in silver in Teyouhan aenquam, waren d' onse aldaer aen seeckere Chinesen over geleverde syde schuldich de somme van 60.000 realen van 8ten. Dies niettegenstaende, op hoope dat haest ander secours van Jappan souden becomen, vonden goet 70.000 realen opnieuws aen Simsou in Chincheo te behandigen om weder aen syde te besteden ende deselve mede nae Battavia met d' eerste schepen te voeren; doch niet meer dan 81½ picol hadden in haest daervan becomen.

12. Bantam. Tsedert onse jongste sijn andermael van d' Engelschen geinsinueert geworden, hoe van meyninge waren drye schepen naer Bantam te seynden ende den handel alleen volgens haer conincks last te versoecken. Wy hebben daertegen geprotesteert ende andermael vele redenen, gelijck als voor desen, tot affstandt van soo schadelijcken voornemen bygebracht, doch sijn evenwel daermede op 29^{en} November voortgevaren.

Wy hebben neffens haer twee schepen boven de drye, de wacht voor Bantam houdende, derrewaerts gesonden ende den advocaet fiscael Willem Wijntges gecommitteert, om d' Engelschen andermael van haer voornemen te dissuaderen, met ordre, soo met geen redenen van haer voornemen te bewegen waren, maer onderstonden nae landt te gaen, dat hun soude laten varen onder insinuatie, dat hoewel wy haer in haer onrechtmatisch ende schadelijck voornemen alsnu geen empeschemet begeeren te bidden, nochte de requisite

middelen tot weerhoudinge van 't selve in 't werck te stellen omme d' hostile feytelicheyt tegen soo nabuyrige natie ende met ons in plicht van religie soo nae verbonden, soo veel mogelijck te myden, ende te sien wat middelen noch by occasie ende verloop van tijt tot een paricheyt ende vrede in 't aenstaende souden connen werden gevonden, dat evenwel dese haere vreedige entrance tot Bantam de Nederlantsche Compagnie in geenen deele prejuditieren sal omme deselve t'allen tyden als sulcx mocht goedtvinden te beletten ende aff te snyden, met vorder protestatie, dat alle schaden, lasten, interesten ende onheylen, welcke de Nederlandtsche Compagnie daerby sal comen te lyden, loopen ende redunderen sullen tot laste der gecommitteerde Engelschen alhier ende haer eerw. principalen in Engelandt, ende eyndelinge met reserve van actie op alsulcken portie in de peper, welcke by d'Engelsen tot Bantam soude mogen werden verhandelt, als de Nederlandtsche Compagnie daervan ver-mogens 't contract is competerende.

De drye Engelsche schepen van Battavia nae Bantam vertreckende, in plaets van d' ordinary vlagge die gewendt sijn te gebruycken, hebben een vlagge met des conincks wapen van de groote stenge laten waeyen, quansuys comende als conincklijcke gesanten ende niet als ordinarie coopliden. Soo haest voor Bantam quaemen, sijn nae landt gevaren, ende is daertegen van onser syde door den fiscael Wijntgens geprotesteert, als per nevens-gaende acte.

De coninck van Bantam selfs quam niet te voorschijn, maer een pangoran Gabangh hebben sy overgelevert eene missive van syne Majesteyt van Engelandt, met een schenckagie daer benefens, waeronder d' effigie van syne Majesteyt was, die se seyden hun expres bevolen hadde derrewaerts te gaen om den handel te versoecken, opdat daerover van de Nederlanders niet gemolesteert ofte verhindert souden werden. De missive ende schenckagie is van pangoran Gabangh aengenomen ende d' Engelsche natie den handel vergundt. By provisie is haer van des conincks wegen tot wooninge huysinge gegeven, alwaer tegenwoordich residerende sijn, uytgevende, dat veel peper coopen willen, d' een ende ander radende geen peper meer naer Battavia te brengen, gelijck oock niet geschiet is tsedert sy tot Bantam geweest sijn. Door verscheyden Chineesen hebben verstaen, ende werdt ons oock door Abdul Salam, weger van den coninck van Bantam, geschreven, hoe d' Engelschen daer gecomen waren ende den coninck van Bantam haer assistentie tegen ons gepresenteert hadden, seggende soo den coninck van Bantam op Battavia iets wilde voornemen, dat hem helpen souden. Voor Bantam leggende, hebben d' onse selfs gesien dat d' Engelschen aldaer een landt brachten eenige cas-sen met inusquetten, veel harnassen ende stormhoeden, met eenige pacquen cleeden. Geldt sijn wy verseeckert dat niet en hebben, waerover wy meenen

seecker te wesen, dat voor dees tijt liever gesien hadden, dat hun hadden verhindert naer Bantam te gaen, omme d' actie naer Engelandt te seynden, gelijck eenige van den haren oock rondtuyt seggen. Wy verstaen dat eenige weynige peper aen boordt brengen; off die voor wapenen oft cleeden becomen, sullen met der tijt wel vernemen.

Ten aensien door die van Bantam een langen tijt niet sonders tegen Batavia voorgenomen is, gelijck U. E. met voorgaende missive geschreven hebben, ende dagelijcx veel peper door de Chineesen ons wierd' aengebracht, is by d'E. heer generael Coen op sijn aencomste alhier den raedt voorgedraegen, oft niet geraden ware ter occasie van syne nieuwe aencomste eene beseyndinge aen den coninck van Bantam, met een tamelijcke vereeringe te doen, met simpele geluckwenschinge ende aenbiedinge van renovatie van oude vruntschap, sonder anders, omme te sien off men by wege van dien yets goedts tot bevredinge soude connen verrichten. Den raedt is daertoe wel genegen geweest, als sijnde sulcken saecke daerin geen swaricheyt conden sien, ende syne E. is door Simsuan, Chinees coopman tot Bantam, te meer daertoe beweecht, vermidts deseive continualijck tot dese beseyndinge groote instantie gedaen ende hardt aengehouden heeft, ons verseeckerende, dat tot Bantam goedt gehoor ende liber acces souden obtineren; dat den coninck ende de grooten anders niet en wenschten dan d' occasie ende gelegenheit te becomen omme met ons in goede vruntschap ende correspondentie te mogen geraecken, vastelijck affirmerende voor seecker te weeten, dat sy sochten haeren staet met onse hulpe tegen d' ontsachelijcke macht van den Mattaram te verseeckeren. Doch alsoo ondertusschen eenige spien in Battavia gevangen wierden, daerdoor verstonden datter te water ende te lande tegen Battavia yets groots soude voorgenomen werden, ende om andere consideratien meer, als sijnde een saecke die sulcken haest niet en vereyschte, is dese onse genegentheit naer gebleven, totdat d' Engelschen tot Bantam gegaen sijn; ende alsoo den coninck van Bantam door voorsz. Simsuan onse genegentheit van eersten aff hadden laten weeten ende door denselven gestadich om met de beseyndinge voort te varen aengemaent wierden, is eyntelijck by ons geresolueert met de beseyndinge voort te varen; hebben 't selve den Engelschen president doen aendienen ende versocht off yemant gelieffde neffens d' onse te seynden, dat het ons aengenaem soude wesen, alsoo niet van meyninge waren ons van d' unie te separeren, ofte yets tot haer nadeel voor te nemen, daerop hy antwoorde, dat niemant neffens ons begeerde te seynden, maer dat door den synen wel vernemen soude ofte yets tot haer nadeel ende prejudicie onderstonden.

¶ 11.43 - Op 15^{en} December hebben wy met de fluyt de *Macquereel* naer Bantam gesonden den licentmeester Jan van Hazel met twee oppercoopliden ende een

goede suitte, benefens een schenckagie voor den coninck, sijn soone, item pangoran Gabang ende den tommogon. Soo haest tot Bantam quaemen, wierdt haer audientie verleent. De coninck, welcke d' Engelschen tot dien tijt toe noch niet gesien en hadden ende nu nevens d' onse mede compareerden, quam selfs buyten. Van Hazel heeft onse geschencken overgeleverd, de coninck van Bantam aendienende, d'E. heer generael Coen nieuws uyt Hollandt gecomen was, met die meyninge, omme d' oude vruntschap met syne Majesteyt te vernieuwen, waerover niet hadde connen naerlaten syne Majesteyt te begroeten ende dese cleyne vereeringe te doen, daermede syne goede affectie ende genegentheyt bethoonende. De schenckagie wierdt aengenomen ende van den coninck geantwoordt dat het hem seer aengenaem was, waermede gelicentieert wierden, sonder dat voor dien tijt meer gesprocken wierde. Daernae sijn by des conincks soone, pangoran Gabang ende den tommogon geweest, welcke de vereeringe mede aennamen, sonder dat in redenen, verhaelens waerd, condon geraecken, off oock andere mochten sprecken. D' Engelschen hielden haer oock soo vreemt, dat niet alleene d' onse niet en spracken, maer selfs niet eens wilden off dorsten aensien.

Terwyle dese onse gesanten tot Bantam waren, sijn van den coninck van Bantam andere gesanten nae Battavia gesonden ende is ons door die van Bantam, soo 't schijnt, oock met kennisse van d' Engelschen, een geheel ander wellecomste bereydt, daer weynich op verdacht waren ende d' onse tot Bantam op d' uytcomste van haer boos voornemen getrayneert wierden.

't Is gebeurt, dat den 24sten December van Bantam tot Battavia aengecomen sijn vijf tingans met omtrent 40 Javanen, inhebbende omtrent 150 picol peper ende eenige andere snuysteryen, dewelcke naerdat aan den boom gevisiteert ende al haer geweer, soo men meende, overgegeven hadden, binnen gecomen sijn ende dicht aan de brugge van 't Casteelspleyn, daer syne E. met sijn gevolch dagelijcx passeren moet, plaatse genomen hebben. Ondertusschen dat hier met haer vaertuych lagen, is syne E. eerst tegen den avondt van eenige Chineesen gewaerschouwt, hoe gemelte Javanen wel van eenich quaet voornemen souden mogen sijn. Syne E. insiende 't perijskelt, welcke daerin gelegen was, soo men in den laten avondt motie tot derselver apprehentie oste verseeckeringe maeckte, vondt goet de wacht welcke gewoonlijck aan voorsz. brugge gehouden werdt, buyten ordinaris te laten stercken, omme den volgenden morgen met des te meerder securiteit op derselver verseeckeringe ordre te stellen; welcke versterckinge van wacht, soo 't schijnt, de Javanen omsichtlich heeft gemaect, dat haer boos voornemen wel mochte ontdeckt ende aan den dach gecomen sijn, in voegen dat daerdoor met vreese ingenumen sijnde, des middernachts, omtrent een ure, hun met haer piecken ende crissen uyt de prauwen begeven hebben, stellende haeren cours door de

Heerenstrate nae de brugge over de groote riviere leggende, om alsoo t'ontcomen, gelijck oock geschiedt is, hebbende alvooren de drye schiltwachten welcke omtrent haer vaertuych gestelt waren, overrompelt, een derselver gedoot ende d' ander twee swaerlijck gequetst, vermoordende ende quetsende voorts al wat hun in den wege tegen quam, in voegen datter in de furic seven Nederlanders ende een swart dootgebleven ende bovendien noch eenige borgers deerlijck verwondet sijn geworden, sijnde van den haeren niet meer als een gebleven.

Dienselven nacht hebben haer eenige van de Javanen, welcke hier onder onse bescherminge eenigen tijt geresideert hadden, hun met vrouwen ende kinderen mede op de loop begeven, welck men ongetwijffelt presumeert van den geintendeerden aenslach eenige kennisse gehad moet hebben, vreesende mede ontdekt te worden.

13.
De
Kerstdag. 's Anderen daegs, 's morgens den 25^{en}, op Kersdach, sijn twee andere tingans met omtrent 20 personen van Bantam aengecomen, die gehouden wierden gevolch van voorsz. geselschap te sijn, waerover syne E. eerst voor de predicatie, ende ten tweeden mael nae de predicatie ordre gegeven heeft, dat men deselve met goede verseeckeringe wel nauw soude doen visiteren. Om geen onschuldige t' offendern, is deze visitatie met sulcken scrupule off cleen bedenken onderleydt, dat de Javanen met behendicheyt aan den boom haere wapenen in handen cregen, aan landt sprongen, een van d' onse doorsteeckende ende twee quetsende, langs strandt wechloopende, met verlies van twee van den haeren, die op de plaatse doot bleven.

Nae dit ongeval, ofte om beter te seggen, de misslach van 't verradersch voornemen, wierden condich, datter 2 a 300 prauwen op seecker exploict van Bantam nae Battavia vertrocken waren ende haer onderweegh aen d' eylanden onthielden, gelijck mede dat [met] 40 tingans in de rivier van Ontong Java 2000 mannen gebracht waren, waeraen dat scheen alsnu vorhanden te wesen de generale tocht, welcke die van Bantam overlange te water ende te lande op Battavia voorhadden, dat groote schrick ende vrees onder d' ingesetene van Battavia, maer insonderheyt onder de Chineesen veroorsaeckt heeft.

Terwyle dit tot Battavia geschiede, waren onse gesanten in de schepen voor Bantam nae d' occasie om in verder gesprek met die van Bantam te comen, gelijck mede nae ordre wat vorder in de saecke te doen hadden, van ons verwachtende. Interim wierden door een Chinees gewaerschouwt, dat sy den gouverneur generael souden aenseggen op sijn hoede te willen wesen, alsoo een aenslach op sijn E. voorgenomen was, welcke op Kerstdach ofte Sondach, als met de raden nae de kercke ofte t' 's avonts ten huyse van den capiteyn van de Chineesen soude gaen, in 't werck soude gestelt werden. Doch dese waerschouwinge geschiede te laet, dewyle de bestemde tijt al verloopen was.

Vernamen oock corts daerop van d'Engelschen, dat tot Bantam eenige Javanen, die op den tocht in Battavia geweest waren, een dooden ende eenige gequetsten medebrachten, uytgevende dat den gouverneur generael Kersdach, soo uyt de kercke quam, gequetst ende de huysinge aan de Westsyde van de riviere vernield ende geraseert hadden; waeraen genouchsaem voor seecker vernemen ende bespeuren, gelijck nu by velen geseydt werdt, dat by die van Bantam voorgenomen is den gouverneur generael ende raden met de voorneemste hoofden te doen vermoorden ofte om te brengen, ende op de verslagenheyt, welcke sulcken moordt soude veroorsaecken, yeuwers een inval op 't casteel ofte stadt Battavia te doen. De Chineesen seggen datter op dese moorderye groote premie gestelt soude wesen, namentlijck, soo syne E. van een Engelsman gedoot werdt, dat 2000 realen van 8^{en} daervoor soude genietten, ende soo een Javaen sulcx effectueerde, dat die de digniteyt van een quiey dipathi soude obtineren. Godt sy gelooft dat het haer voor dees tijt gemist is; hoopen in toecomende op diergelycke aenslagen soo veel mogelijcken nauwer te letten.

D'aenslach is soo beleydt geweest, dat byaldien deselve door Godes genade bygeval niet ontdeckt ware geworden, die van Bantam met intelligentie welcke gehadt hebben met de Javaenen tot Battavia residerende, een seer groote moorderye in de stadt souden hebben aengerecht ende deselve, des Godt lange genadelijck gelieve te verhoeden, t' eenemael ofte ten meerderen deele gedestruueert ende verbrandt hebben.

Off het met kennisse ende raedt van d'Engelschen voorgenomen sy, is Godt bekendt; soo veel isser aen, dat wel seecker weeten die van Bantam geen kennisse van onsen Kersdach dan door d'Engelschen connen hebben. Van d'eene nacht tot d'ander hebben tot Battavia 't vervolch van desen aenslach verwacht ende sulcken ordre ter deffentie gestelt, als doenlijck is geweest. In 't casteel bevonden 't garnisoen 275 coppen sterck ende 't selve aan de zeecantt' enemael open; in alles seven busschieters, die 34 stucken te bewaren hadden, wijdt ende sijdt van den anderen staende. De stadt bracht in wapen 200 coppen ende was versien met 57 soldaten, op drye reduyten ende aan den boom verdeylt, welcke souden moeten besetten ende deffenderen 't circuit van de stadt, groot sijnde met propere gangen een groot ure gaens; waeraen U. E. considereren connen, in wat staedt Battavia is ende hoe het gaen soude, soo de vyant sijn voorneimen couragieuselijck hadde derven vervolgen. 't Is waer, dat machtich genouch sijn om het bolwerck de Diamant te houden ende daermede alle 't geweldt van den vyant te wederstaen, maer wat soude het de Compagnie helpen, als de stadt (des Godt verhoede) gedestruueert, 't volck vermoordt, verstroyt, de goederen ende provisien vernield wierden. De Chineesen sijn in de stadt wel 3000 coppen sterck, maer in verscheyden alarmen

hebben gesien dat geen couragie hebben om weer te bieden, maer hun alleen met de vlucht soeken te salveren. Van de schepen hier ter reede leggende connen geen assistentie van volck becomen, alsoo alle daervan seer onvoorsien sijn, gelijck U. E. by neffensgaende register connen sien, dat op 17 schepen, daeronder 't schip *Vianen*, niet meer dan 571 coppen, soo gesonde als impotente sijn, daeronder mede begrepen sijn 28 timmerlieden op Onrust.

Voor desen troubel waeren aan de Westsyde van de rivier vele erven uytgedeelt ende affgeroyt, op vele straten veel nieuwe huysen begonst, maer dewyle de stadt aan die syde noch heel open is, blijft dese nieuwe aenbouw steecken ende heeft meest al het volck aan de Westzyde van de riviere haere wooningen verlaten, etc. D' Almogende wil Battavia voor alle ongeval behoeden!

Dit hebben alsoo wat breedte geextendeert ende verhaelt, opdat U. E. sien mochten, wat men in tijt van noot met soo een handtjen vol volcks tot nootwendige deffentie soude connen verrichten, ende U. E. dienvolgende ganiemeert ende gestijft mochten werden uwen benoodichden ende machtelosen staet alhier, sonder langer versuyt ofte uytstel, met ruymer ende onbecrompener secours van volck op 't spoedichste te secunderen, 't welck wy vastelijck vertrouwen by U. E. niet langer in de windt geslaegen, maer ons de helpende handt mildelijck geboden sal werden, daerop ons verlaten.

14.
Navale
machts.

By dese gaet een lijste van de navale macht, welcke de Compagnie tegenwoordich in India is hebbende, sijnde soo groot als cleen in alles 61 stucx. Onder alle dese isser niet een dat bequaem is om retouren naer 't vaderslandt te brengen, ende daer is oock niet meer als een schip, te weeten *Uytrecht*, 't welck bequaem sy om eenich sonderling exploict te water te doen, off oock notabel gewelt te wederstaen, want andere, die voor desen hiertoe gedient hebben, affgevaren ende gesleten sijn.

In November passato, even op den selfden tijt als d' Engelschen voornamen naer Bantam te gaen, hebben sy haere factorye in Japare doen lichten, alsoo 't schijnt daer weynich negotie voor haer omgingh.

Hier behouden noch over aan de cant van 35.000 sacken peper, te weeten, 4200 picol Bantamsche ende 13.300 picol Jambische ende Priamansche peper, om t'syner tijt naer Persia, 't vaderslandt ende elders geemployeert te worden.

15.
Behoefte
aan volk,
schepen
en
kapitaal.

Tot een besluydt, E. heeren, connen wy niet naerlaten U. E. andermael te kennen te geven den grooten noodd van volck, schepen ende kapitael, daerinne U. E. staet hier in India tegenwoordich is, die in der waerheit door schaersheyd van deselve merckelijcke verachteringe lijdt ende apparent is, tensy U. E. denselven naer desen, volgens ons vertooch, promptelijck secureren, soo vervallen ende verachteren sal, dat de Generale Compagnie in Nederlandt de nae-smerdt van dien wel lange mocht aenhangen, eer sy de

swaricheyt daernaer weder sal connen boven comen. Tegenwoordich resteren ons by 't comptoir alhier niet meer als 62.000 realen van 8ten, te weten 20.000 in spetie ende 42.000 realen in Nederlandtsche munte, daervoor de Nederlandtsche retouren voor 'taenstaende jaer geprocureert, mitsgaders den rijken Chineeschen handel, sal moeten gaende gehouden ende vervolcht werden.

Met dit schip gaet over voor opperhoofst de persoon van Gerrit Frederixz. de Widt, welcke tsedert 't overlyden van den gouverneur Martinus Sonck saliger 't commandement over 't fort in Teyouhan ende de directie van U. E. comptoir ende voorderen ommeslach aldaer met goedt contentement tot noch toe waergenomen ende bedient heeft. Ingevalle gemelten persoon nae desen resloveerde andermael sich in U. E. dienst te laten gebruycken, gelieven U. E. denselven voor gerecommandeert te houden, alsoo 't een jongman van groote apparentie is, daervan U. E. treffelijcken dienst souden connen trekken, gelijck daervan in de bevoirderinge van verscheyden diensten geduerende sijn aenwesen in India, ende insonderheyt in sijn commandement op Teyouhan, genouchsaeme preuven heeft gegeven.

Soo d'Engelsen alhier voorgeven, souden sy binnen acht a thien dagen nae desen twee schepen volladen met peper, te weeten de *Maurits* ende den *Eagle*, naer Engelandt depescheren; off 't selve alsoo sal uytvallen, sal ons den tijt haest leeren.

16. Hiervooren is verhaelt, hoe die van Bantam een verraderschen aenslach op den persoon van den gouverneur-generael ende de principaelste hooffden alhier, mitsgaders op de stadt Battavia, voor souden gehadt hebben, ende hoe deselve door Godes genade ter goeder tijt ontdekt is geworden. Tsedert vernomen sijnde hoe een menichte Javanen, wel 5 a 600, nae gegist werdt, sterck sijnde, haer tegen 't Zuydteynde van de stadt over de groote riviere, omtrent een canonscheut in 't bosch gelegert hadden, sonder dat by deselve yets ten principalen geattenteert wierd, als dat haer soo nu ende dan by nacht ende ontyde aen d' Oostsyde van de riviere met cleene partyen, soo op den Heerenwech als omtrent Compagnies coestal ende in de thuynen daeromtrent verthoonden, ongetwijfelt op 't vervoeren van 't bestiael toeleggende, geduerende welcke legeringe ende excursien de borgerie soo buyten als binnen in groote vreese sittende, insonderheyt de Chineesen, die haer bykans 't eene-mael van alle ordinary handtwerck ende bouwery onthielden ende als stil saten, verwachtende alle uren overvallen ende geslagen te werden; goetgevonden hebben, omme van des vyants gelegenheydt ende sterckte naerder kennisse te mogen becomen ende de vreesachtige borgerye wat couragie te geven, den 3^{en} deser 100 coppen te voet ende 20 te paerde van 't garnisoen alhier in 't velt uyt te setten, met ordre, dat het paerdevolck vooruyt soude gaen om den vyant 't ontdecken, ende 't voetvolck haer in twee trouppen daeromtrent

soude verdeelen, om de ruyterye in cas van disadvantagie promptelijck te mogen secunderen; waerop gevolcht is, dat het paerdevolck den vyant onverhoets, soo 't schijnt, op sijn legerplaets betrappende, couragieuselijck op deselve is aengevallen, doende vijff, ses scharges daerop, in welcke schermutseringe van 's vyants syde, nae geseydt werdt, 20 a 30 dootgebleven sijn ende ongetwijffelt noch meer soude gesneuveld hebben, soo men 't voetvolck mede geordonneert hadde aen te vallen, 't welck om onse presente schaersheyt van volck niet dorsten avontueren. Van onser syde is de capiteyn van 't garnisoen geduerende de voorsz. handtsgemeenheyt gequetzt geworden ende maer een soldaet dootgebleven. Den vyant verliet sijn legerplaets ende retireerde sich op sijn voordeel diepper in 't bosch. Op den middach nae dit gevecht hebben vernomen, dat ongeveer 37 praeuwen van de West comende, by claren dage hun onder scheuts van 't casteel geankert hebben voor de riviere van Ancké, met intentie, soo men presumeert, om den vyant secours van volck ende vivres toe te brengen.

Siet eens, E. heeren, tot wat een extremiteyt ende desolatie U. E. colonie alhier, welcke alreede in soo wenschelijcke termen van progres was staende, door U. E. defiectueusheyt van requisijt secours van volck tot maintenue van dien te seynden, geschapen staet te vervallen. Door loutere onvermogentheyt moeten den vyant soo dicht op den neuse gedoogen ende toelaten, dat in spijt van ons met sijn vaertuych soo onder de oogen heen ende weer comt derven braveren, sonder dat in de tegenwoordige conjuncture daertegen de minste resistentie connen bieden. Waer sal 't heenen, by soo verre de zee-steden om d'Oost van Java gelegen (welcke altsaemen van desen aenslach kennisse hebben), den vyant, daermede sy ongetwijffelt intelligentie houden, toevallen ende ons gesamender macht op 't lijff comen sacken; soud' het wellicht met de stadt, daervan wy qualijck 't vierendeel machtich sijn te besetten, ende dese onse bloeyende republijcque niet 'eenemacl uyt ende gedaen sijn, sonder eenige hoope van redres in 't aenstaende? Daerom, E. heeren! connen niet naerlaten U. E. ander ende andermael op 't alderhoochste aen te manen ende te recommanderen, dat insiende onsen presenten hoogen noodd, U. E. gelieven doch tot renforcement van de languissante constitutie van U. E. staedt, soo hier als over gants India, ons de requisite secourssen van volck, benefens geldt ende schepen op 't spoedichste toe te laten comen, sonder eenige benigne interpretation plaatse te geven, van dat de saecke plausibelder succes als wy duchten sal connen sorteren, ende daerop 't nootwendich soulaes ende hulpe langer, totdat het eyndeling te laet mocht werden, te differeren.

17. Primo January is hier van Siam gants ledich aengecomen 't jacht *Nera*,
Siam. eenige vrylieden toebehoorende, waerdoor verstaen, hoe in Siam den rijs

uytermaten dier was ende gants niet toegelaten wierd eenige uyt te voeren, vermits 't gewas 't voorleden jaer gants qualijck geslaecht was, sijnde den rijs door 't hooge water meest verdroncken. 't Nieuwe gewas stondt schoon ende d' onse verhoopten dat door sonderlinge gunst ende faveur des conincks t'ons-waerts, licentie becomen souden om 't schip de *Cameel* te laden. Item arriveert op dato van de cruyssende vloote in 't vaerwater van Mallacca 't jacht *Victoria* dat onderwegen Jamby aengedaen heeft. Wy verstaen dat van Maccauw aan Poulo Timon gecomen waren 9 navetten; van Mallacca waren haer tegemoet gesonden elff fusten, nieuws van Goa gecomen, met veel ander cleen vaertuych om de navetten t'assisteren ende convoyerden, daerop vijff van onse jachten sijn cruyssende. Haer wedervaren sal den tijt leeren.

18. Kust van China. 4^{en} ende 5^{en} January voorsz. zijn hier aengecomen, te weten van Siam 't jacht de *Cleene Hoope*, niet dan een weynich olye medebrengende, ende van de custe van China een van de vier conincks joncquen, welcke met den commandeur de Witt van Chincheo gevaren waren om de Chineesche roovers te verdryven.

Hiervooren is gesegt, hoe de jachten den *Haen*, *Slooten* ende *Cleen Heusden* met de drye conincks joncquen, daerop 60 Nederlanders, naedat de Beerenbaey hadden moeten ruymen, door den commandeur gesonden waren om weder naer Chincheo op te stoppen; doch omtrent Lamo gecomen sijnde, rescontreerden aldaar soo grooten macht van roovers, dat onder de wal niet dorsten blyven, noch nieuwers anckeren, door vreese dat van de joncquen souden mogen overvallen werden ende de jachten eenige branders op 't lijff mochten crygen, gelijck de roovers onderleyden; daerover genootsaeckt wierden t'zeewaert te houden, alwaer comende, cregen soo harden windt ende stroom tegen, dat al te samen verdreven sijn. 't Jacht den *Haen* is een Barbuquet by de cruyssende jachten gecomen; van *Slooten* ende *Cleen Heusden* hebben geen seeckere tydinge; werdt gepresumeert, dat aan de vaste cust boven d'eylanden van Maccauw souden wesen. Van de tweede joncks behoudenis is goede hoope, doch de derde werdt gevreest, vermitsoudt ende leck was, in 'tonweder gebleven ende gesoncken te sijn. De vierde, welcke by de roovers in de Beerenbay tot onderhandelinge gesonden was, is al 't volck van de roovers dootgeslaegen, uytgesondert vier Nederlanders, die men seydt landewaerts in gevlycht te wesen, in voegen, dat tegenwoordich niet een schip, jacht noch joncque in Teyouhan, noch op de gantsche custe van China sijn hebbende, ende de roovers t'eenemael meesters van de zee sijn, soodat ons volck op Teyouhan van de custe van China affgesneden is ende gelijck als op Teyouhan in haer fort besloten ende belegert sijn, belast met 60.000 realen aen schult, daervooren U. E. de zyde met dese toegesonden werdt.

In Siam was van Firando aengecomen de fleuyt *Edam*, welcke met 40.000

realen aen silver naer Teyouhan gesonden was, maer is 't landt misgedreven; heeft in Siam gelaten 20.000 realen in silver, tot procure van herttevellen etc. In compagnie van voorsz. *Cleen Hoope* is gemelte fluyt van Siam vertrocken; sijn in de straedt van Palimban van den anderen geraeckt, ende werdt hier alle uren verwacht.

19. **Besluit.** Teyouhan is van al sijn vaertuych ontbloedt, gants onvoorsien van geldt; daer is een nieuw onervaren hoofst. De Chineesche roovers sijn meester van de zee ende hebben de custe van China besedt, soodat wel noodich soude wesen dat met den aldereersten een goede vloote met een groote somme gelts derwaerts gesonden wierde. Geldt, als vooren geseydt is, hebben in Battavia gants weynich, ende van volck sijn soo qualijck voorsien, dat niet machtich sijn van de lant-syde van Battavia te verdryven 5 a 600 Javanen, noch van de zeecant 30 a 40 Bantamsche prauwen, die ons voor de stadt braveren. Wat dit worden wil, is de lieve Godt bekendt.

Werdt mede seer gevreest, datter dit jaer geene joncquen van China in Battavia comen sullen, welck de commercie ende incomsten alhier, benefens den troubel van oorloch, vrywat verminderen sal.

Nae verstaen, souden d' Engelschen tot noch toe binnen Bantam niet meer als 150 picol peper becomen hebben, ende nae sy voorgeven, souden binnen een maent nae desen twee schepen, te weeten den *Maurits* ende den *Eagle*, welcke t' samen ruym 300 lasten mogen voeren, naer Engelandt depescheren. Tegenwoordich hebben sy by den anderen 175 lasten Jambise peper; 't manquerende tot affladinge gemelter schepen sullen noch van Jamby ofte Bantam moeten becomen.

In 't casteel Battavia, ady 6^{en} January anno 1628.

U. E. dienstwillige

J. P. COEN.

PIETER VAN DUVNEN.

ANTONIO VAN DIEMEN.

J. DE MEESTER.

7. — 13 JAN. 1628. — L L II ongesolierd.

(PER VIANEN).

1. **Schip Vianen** Naedat 't schip *Vianen* tot bevoirderinge van sijn geintendeerde reyse naer 't vaderslandt den 6^{en} deser van hier vertrocken ende omtrent Pulo Painjang gestijfd. voor Bantam gecomen was, is 't selve van een travade beloopen ende daerby

soo ranck bevonden geworden, dat d' overhooffden van dien niet raedsaem oordeelden hun daermede t' zee te begeven, maer gesamentlijck verstanden naer Battavia te keeren, om 't selve met meerder last van cooper te styven, welcken volgende wy dadelijck op sijn wedercompste de saecke in conside- ratie van d' oudtste ende gequalificeerde schippers hier ter reede geleydt hebben, welcke met eenparige stemmen goetvonden, dat men tot styvinge van 't schip daerinne noch 40 lasten cooper laden soude. Doch alsoo gemelte overhooffden verstanden dat met geseyde quantité den oirboor van 't schip niet conde verschast werden, hebben andermael daerover 't advijs van voorsz. schippers gevordert, welcke eenstemmich verstanden geensints geraden te wesen meerder quantité cooper op een plaatse te hoopen, ende dat het sonder groot tijtverlies niet doenlijck soude sijn 't schip t'eenemael t' ontlossen, omme de gheyschte quantité cooper over 't geheele lichaem van dien naer behooren te distribueren ende verdeelen, in voegen dat wy met advis als vooren goedt- gevonden hebben, 't schip *Vianen* met styvinge van 40 lasten cooper ander- mael naer 't vaderslandt te depescheren. Godt Almachtich gelieve U. E. 't selve ter bequamer tijt in salvo toe te laten comen!

Wat veranderinge in 't overgaende cargasoen met gemelte schip geschiedt sy, sullen U. E. per neffensgaende facture sien connen.

Tsedert 't eyndigen van onse neffensgaende, is hier 't schip *Edam* van Firando ende Siam wel aengecomen. Door de coopman van 't jacht de *Cleene Hoope* was ons geseydt, dat van Firando voor Teyouhan daerinne gescheept was 40.000 realen van 8^{en} swaerte in Japons silver, doch hebben nu verstaen datter niet meer dan 22.000 realen in geweest sijn.

2.
Bantam. Nae d' uytval met 20 paerden op die van Bantam, daervan in onse neffens- gaende gementioneert is, hebben haer leger, welcke geoordeelt 1000 a 1500 coppen sterck geweest te sijn, opgebroocken, ende nae verstaen, souden in dat resconter 17 dooden ende menichtē gecregen hebben.

De prauwen die ons hier in 't gesichte braveerden, sijn mede naer Bantam gekeerd, naedat van een Chineesche joncque, comende van Siam, met ver- lies van eenige van den haeren couragieuselijck affgeslagen waren.

Tegenwoordich houden haer die van Bantam noch hieromtrent met twee trouppen, yder van omtrent 300 coppen sterck. D' eene leydt boven op de riviere van Jaccatra ende d' ander aen de riviere van Ancké, daer hun met pallissaden van coques- ende pinangboomen verstercken, omme daeruyt op d' onse te rooven ende moorden ende 't landt onveyl te houden, ten eynde dat ons gerieff van nootlicheden niet souden mogen becomen ende omme d' arme lieden die hun daermede generen, te doen verloopen.

't Geene alsnu by die van Bantam onderleydt is, verstaen wy dat wel drye jaren lang voorgehadt souden hebben. Seer sterck gaet de spraeck ende van

velen werdt ons vastelijck geaffirmeert, dat haer d' Engelsen tot voortganck van d'aenslach geweldich aengeport souden hebben.

Nae verstaen, maecken d' Engelschen vast gereetschap om in corten met al haer schepen ende volck van Battavia te vertrecken ende tot Bantam te gaen resideren. Om de Chineesen ende andere van Battavia te doen verloopen, werdt onder haer uytgestroyt, dat die van Bantam, met al haer macht van d' omleggende plaetsen, Battavia te lande sullen comen aentasten, ende d' Engelschen te water. Heden hebben sy ons aengedient, dat haer schepen de *Maurits* ende den *Eagle* binnen acht daegen naer Engelandt vertrekken sullen, welcke omtrent 300 lasten peper sullen connen voeren.

Tot opsamelinge van peper hebben den 9^{en} deser gesonden naer Jamby de fluyt de *Macquerel*, met een cargasoen van f 36.186 — 0 — 8, daeronder 4000 realen van 8^{en} in spetie.

In 't casteel Battavia, ady 13^{en} January anno 1628.

U. E. dienstwillege

J. P. COEN.

PIETER VAN DUYNEN.

ANTONIO VAN DIEMEN.

J. DE MEESTER.

8. — 24 JAN. 1628. — L L II, 1.

(PER MAURITS).

Op 11^{en} November passato sijn van hier onder de vlagge van den L. heer generael Pieter de Carpentier volladen naer 't vaderslandt vertrocken U. E. retour-schepen *Frederick Hendrick*, *Groot Hollandia*, 't *Wapen van Delff*, 's *Landts Hollandia* ende de *Galias*. D' Almogende, hoopen wy, sal U. E. deselve voor den ontfanck van desen in salvo toegebracht hebben.

1.
Aan-
gekomen
schepen.

Den 17^{en} December sijn hier van Teyouhan ende Japan successive wel aengecomden de schepen *Erasmus* ende de *Vreede*, met 840 picol rouwe Chineesche syde, waerover geresolveert hebben 'tschip *Vianen*, welck alreede neffens 't *Wapen van Hoorn* volladen lach met peper, met 400 picol syde boven gemelte vloote nae te seynden, omme U. E. tegen haere excessive lasten met soulageable retouren soo veel mogelijck te verlichten, gelijck mede om U. E. tot fournissemont van requisijt captael tot vigoreuser vervoch van dien adventagieusen handel in 'taenstaende te animeren. Voorsz. *Vianen* was den 6^{en} deser tot bevoirderinge van sijn geintendeerde reyse naer 't vaderslandt

naer de strate Sunda vertrocken, doch omtrent Poulo Panjang voor Bantam gecomen ende soo ranck bevonden sijnde, dat d' overhooffden niet raetsaem vonden haer daermede t' zee te begeven, is den 10^{en} ditto alhier weder ingekeert, ende naedat het noch met 40 picol Japansch cooper hadden doen styven, weder nae de strate Baly den 13^{en} ditto vertrocken. D' Almogende wil het geleyden ende U. E. ter goeder tijt in salvo laten toecomen! Wat retour in 'tselve geladen is, sullen U. E. by neffensgaende copie van factura verneemen, waeraen ons gedragen.

2. *Chi-neesche roovers.* Den 7^{en} deser is hier van Firando over Siam, sijnde Teyouhan misgedreven, wel aengecomen de fluyt *Edam*, medebrengende 22.000 realen van 8^{en} in Japans silver, welcke tot vervolch van den Chineeschen handel in Teyouhan daerin gescheept was.

Omme de Chineesche roovers, welcke geseydt werden hun met 400 joncquen ende wel 60 a 70.000 coppen op de custe van China t' onthouden ende alles onvry te maecken, met assistentie van eenige conincksjoncquen vandaer te verdryven, hadden d'onse in Teyouhan dryea vier deffensibile jachten uytgemaect, doch geen advantagie daerop connen behalen, sijnde alt'samen door harden windt ende tegenstroom vandaer verdreven, in voegen dat den *Haen* een Barbuquet by onse cruyssende jachten gecomen, *Slooten* op den 19^{en} deser alhier gearriveert, ende van *Cleen Heusden*'s wedervaren alsnoch niet vernomen is, sulcx dat Teyouhan van al sijn vaertuych ontbloot ende daer benefens gants onvoorsien van gelt is gebleven, sijnde de Chineesche roovers genouchsaem meester van de zee ende de gantsche cust wel vast beset houdende, waeruyt gevreest werdt dit jaer wellicht geene joncquen van China naer Battavia comen sullen, 't welck soo gebeurende, de commercie ende incomsten vrywat ten achteren setten sal.

3. *Bantam.* Omme met die van Bantam vermits onse nieuwe aencompste uyt 't vaderslandt ende entrance in 't generale gouvernement van India weder in termen van vruntschap, gelijck hun d' apparentien daertoe eenigen tijt schoon verthoonden, te geraecken, hadden wy den 15^{en} December passato met een tamelijkke vereeringe aen den pangoran ende grooten aldaer als onsen expressen gesant derwaerts gecommitteert den licentmeester Jan van Hasel, geaccompaigneert met eenige oppercoopliden ende andere suite. Ondertusschen dat gemelte gesanten daer waren, die al audientie by den coningh becomen ende haere vereeringen met danckelijcke aenvaerdinge, soo 't ten minsten scheen, overgeleverd hadden, sijn van Bantam naer Battavia den 24^{en} ditto andere gesanten aengecomen, die ons ongetwijffelt niet sonder kennisje van d' Engelschen een geheel andere wellecomst bereydt hadden, daer weynich op verdacht waren, als hebbende in den sin gehadt, gelijck ons van Bantam voor seecker geadviseert werdt, den persoon van den gouverneur generael ende

raden van India op Kersdach, als syne E. met sijn gevolch uyt de kercke comen ofte in den avonstont de brugge van 't Casteelspleyn, daeronder met haer vaertuych dicht waren comen leggen, passeren soude, te massacrerend ende voorts een generale invasie in de stadt met moorden ende branden te doen. Doch is, Godtloff! door versterckinge van de wacht aen gemelte plaatse daer de schelmen laegen, 't verradersch disseyn verhindert geworden, in voegen dat deselve haer by middernacht over de brugge van de groote riviere op de vlucht begeven, doch alles wat hun in 't passeren langs de straten tegenquam vermoort ende gequetst hebben, in voegen datter op dien nacht seven Nederlanders ende een swart dootgebleven sijn ende noch eenige borgers swaerlijck verwondet geworden, met verlies van een van den haren. Naderhandt is verstaen dat se selve eenige gequetste binnen Bantam gebracht hebben, daeronder drye soonen van de principaelste orancays aldaer, welcke alle drye naderhandt van de quetsuren gestorven sijn.

Eenige daegen nae desen vernomen sijnde, hoe haer een meenichte Javanen tegen 't Zuyteynde van de stadt over de groote riviere omtrint een canon-scheut in 't bosch gelegert hadden, hebben goet gevonden, om van des vyants gelegenthettende sterckte naerder kennisse te mogen becomen ende de vreesachtige borgerye wat couragie te geven, den 3^{en} deser 100 coppen te voedt ende twintich te paeerde van 't garnisoen alhier in 't velt uyt te setten, daer van het paerdevolck op deselve met 5 a 6 charges couragieuslijck aengevallen sijnde, den vyant sijn legerplaets heeft doen verlaten, sijnde 20 a 30 van deselve dootgebleven ende wel 60 a 70 gequetst. Op den middach nae dit gevecht vernamen mede, dat ongeveer 37 prauwen, van de West comende, by claren dage hun onder scheuts van 't casteel geancert hebben voor de riviere van Ancké, met intentie, soo men presumeert, om den vyant secours van volck ende vivres toe te brengen, welck vaertuych ons eenige daegen onder d' oogen hebbende leggen braveren, weder naer Bantam gekoert is, naerdat van een Chineesche joncque, comende van Siam, met verlies van eenige van den haren couragieuslijck affgeslagen was.

4.
**Vertrek
der En-
gelschen.**

't Geene alsnu by die van Bantam onderleyt is geweest, verstaen wy dat wel drye jaren lanck voorgehadt souden hebben. Seer sterck gaet de spraecke ende van veelen werdt ons vastelijck geaffirmeert, dat d' Engelschen, welcke derwaerts op 29^{en} November passato met drye scheepen vertrocken sijn, haer tot voortganck van den aenslach geweldich aengeport, ende genouchsaem verseeckert souden hebben dat aen 't gewenscht succes van dien niet te twijfelen hadden, alsoo 't nae haer seggen een saecke licht om doen sou[de] wesen, syne E. met sijn gevolch in boven verhaelder man[ierre] van buyten naer 't casteel comende aen te tasten ende te ver[moorden]. Off het met der-selver kennisse ende raedt voorgenomen [sy, is] Godt bekent. Soo veel isser

aen, dat wel seecker wee[ten], die van Bantam geen kennisse van onsen Kersdach dan door d' Engelschen connen hebben. D'aenslach is soo beleydt geweest, da[t] byaldien deselve door Godes genade bygeval niet ontdeckt ware geworden, den vyant met intelligentie welcke gehadt heeft met de Javanen tot Battavia residerende, een seer groote moorderye in de stadt soude aengericht ende deselve, des Godt lange genadelijck verhoede, t' eenemael ofte ten meerderen deele gedestruert ende verbrant hebben.

Nae men verstaet, heeft den roep binnen Bantam gegaen, dat den aenslach al geluckt, den gouverneur-generael swaerlijck gequetst ende 't huys van den generalen ontfang al gedestruert ende ter neder geworpen was.

D' Engelschen als vooren geseydt, sijn den 19^{en} November passato volgens d' expresse last van haeren coninck ende d' Engelsche Compagnie, soo sy voorgeven, met drye schepen naer Bantam vertrocken omme den peperhandel aldaer alleen te gaen ondersoucken, daertegen van onser syde geprotesteert is, in forme als U. E. by neffensgaende copie van protest sullen connen sien.

Den 22^{en} deser hebben ons overgelevert antwoorde op gemelte protest, daervan de copie hiernevens gaet, ende ons daerbeneffens aengedient, hoe voorgenomen hadden met al haer schepen ende ommeslach den 25^{en} ditto van hier naer Bantam te vertrecken, ende dat haere huysinge alhier met 2 a 3 Engelschen ende 10 a 12 Swarten souden bewoont laten.

Achtervolgende de reserve van actie, in ons overgelevert protest aan d' Engelschen onder anderen geinsereert op alsulcken portie in de peper welcke sy tot Bantam souden verhandelen, als ons vermogens 't contract van den jare 1619 daervan is competerende, hebben haer den 17^{en} deser eerst ende den 22 ditto andermael daervan aengesprocken ende tot naecominge van dien aengemaent. Sy gelietten haer in 't eerst daermede tevreden te wesen ende belooft den 't selve te presteren, midts dat men onsentwegen van de ingebrachte ende gecochte peper tot Battavia van gelijcken aan haer doen soude. Doch als men van de lasten tot Bantams besettinge, by de Nederlantsche Compagnie alleen gesupporteert, begonde te sprecken, ende dat gehouden souden wesen daervan de helst te draegen, beriepen haer op de protestatie welcke al over vier jaren daertegen gedaen hadden, gelijk mede op 't renvoy van voorsz. point naer Europa, in voegen dat syluyden den peper, welcke sy nu tot lagen prys becomen hebben, voor haer alleen willen houden ende ons de diere ingecochte voor desen aan de handt laten. Hoe U. E. dit verstaen, sullen daerover U. E. advijs ende ordre gaerne hooren, versoekende daervan op 't spoedichste gedient te werden, dat weten mogen, hoe ons in desen neffens d' Engelschen in 't aenstaende sullen hebben te gedraegen.

5.
Coro-
mandel. Den 26^{en} November is hier van Masilipatnam ende Paliacatte wel aengecomend 't jacht *Battavia* met 300 slaven ende 134 pacquen cleeden, slechte

sorteringe, sijnde 't meeste welcke dit jaer vandaer te verwachten hebben, ende is apparent U. E. in twee jaren geen retour, ende dat door U. E. defectueus heyt van requisit capitaal derwaerts te beschicken, vandaer becomen sullen.

De *Leeuwinne* ende *Kemphaen* waren op 2^{en} November passato daer noch niet verscheenen, sijnde apparent, dat geduerende 't Noordermouson daer oock niet comen sullen.

De speceryen, nagelen, nooten ende foelie waren meer dan 50 per cento in prijs gedaelt, ende conden geene verkoopen dan tot leegen prijs.

In Suratte saten d' onse sonder negotie ende daerenboven belast met f 200.000 a deposito onder grooten interest gelicht, gelijck by missive van den directeur van den Broecke over Choromandel verstaen hebben.

In 't *Wapen van Delf* sijn 100 sockels foelie geladen, welcke vergeten sijn in facture te stellen, gelijck U. E. by particuliere missive van den E. van Diemen aen de bewindthebberen ter Camere tot Delf breeder vernemen sullen.

In 't casteel Battavia, ady 24^{en} January anno 1628.

U. E. dienstwillege

J. P. COEN.

PIETER VAN DUVNEN.

ANTONIO VAN DIEMEN.

J. DE MEESTER.

9. — AEN DEN PRINCE VAN ORANGIEN, 2 NOV. 1628. — N N 453.

(PER *PRINS WILLEM*).

1. **Bantam.** Tsedert onse jongste van 30^{en} October 1627 heeft Batavia vrywat aenstoot geleden, eerst door die van Bantam ende daerna door 't volck van de Mattaram. Die van Bantam, versekert sijnde dat het garnisoen alhier gemeenlijck niet meer dan 300 coppen sterck was, namen verleden jaer een aenslach op ons voor, die sy meenden den 25^{en} December 1627 in 't twerck te stellen. Haer voornemen was, my ende de voorneemste hoofden eerst op Carsdach, als met den anderen uit de kercke souden komen, te doen vermoorden, ende daerop een aenval op de stadt te doen. Tot desen eynde maeckten omtrent 200 praeuwen uit, welcke 1500 coppen in de revier van Ontong Java te lande setten ende vandaer nae Batavia marcheerden. Ondertusschen sijn den 24^{en} December omtrent 50 van de cloeckste van de haren, die aengenomen hadden de moort te doen, met verborgen geweer, onder schijn van handelaers in Batavia gekomen, eenige peper met vijf praeuwen medebrengende (welcke 's anderēn

daegs noch twee andere praeuwen met 20 coppen volchden). Maer alsoo 's avonts op dese lieden quaet vermoeden cregen ende regard op haer deden nemen, wierden sy dit gewaer ende liepen 's nachts tusschen 24 ende 25^{en} December door, dootsmytende die haer op straat bejegenden. Te water quamnen 37 praeuwen haer dicht by de stadt vertoonen, ende te lande de voorsz. 1500 coppen, welcke met 25 peerden deden besichtigen, die een wyle tegen haer schermutseerden ende eenige doorschoten. Nadat besichticht waren, ende verstaen hadden hoe 't voornemen van de moorders mislukt was, keerden alt' samen weder na Bantam, sonder vorder t'attenteren. D' Heere sy ge-looft dat soo quaden aenslach verhoet heeft.

Ter goeder tijt heeft ons dit voornemen tot een waerschouwinge gedient ende oorsaecke gegeven omme Batavia wat beter te versorgen, daertoe anders qualijck souden hebben connen comen. 't Garnisoen deden met 200 bootsgellen verstercken ende 't fort oock een weynich beter, voor soo vele na gelegenheyt van tijt en saecken geschieden cost, versien, alsoo men over de gardynen binnen cost loopen, ende de twee bolwercken aan de seecant eerst begost ende qualijck diffencibel waren.

^{2.} Naedat ons die van Bantam 't geheele jaer 1628 met rooven en moorden Matararam; beleg van Batavia. hadden gequelt en wacker gehouden, is ondertusschen door die van de Matararam bykans gelijcke aenslach beleyt, ende om voor te comen dat haer diseyn niet soud worden ontdeckt, gelijck mede omme ons de toevoer van rijs ende andere nootlijckheden t' onthouden, verboden dat niemant, op pene van de doot, na Batavia soud' vaeren. 't Gantsche landt van Java hebben oock alsoo weten te sluyten, datter niet een praeuwe noch mensch in Batavia quam, dan sulcke welcke de tommegon Bouraxa, admirael van der see ende hoofst van d'aenslach, uitmaeckte, omme sijn profijt te doen ende ons t' abuseren; doch ondertusschen cregen over see van andere quartieren wel tydinge dat de Mattaram 100.000 man nae Batavia oft Bantam senden soude, maer wierd weynich geacht, alsoo dit gerucht lange jaren geloopen hadde.

Alsoo 't volck van voorn. tommegon Bouraxa continueel seer sterck op Batavia hebben gehandelt ende daer gesien hoe somtijts meer dan duysent Javanen (sonder eenich opsicht) in de stadt Batavia gelaten wierden, die haer residentie des nachts hadden in haer praeuwen, een 'tpleyn tusschen 't casteel ende stadt leggende; item dat het casteel genoech open was, alsoo men over de wallen ende de twee see-bolwercken loopen cost, gelijck mede seer gevocchelijck door de gracht ende over de wal van de stadt aan d'Oostsyde leggende, sonder dat een de Suyd- ende Westsyde eenich verschut was, beyde, fort ende stadt, met gants weynich Nederlanders versien wesende, soo is 't dat voorsz. tommegon Bouraxa hem vermeten heeft Batavia seer licht te vermeesteren ende aan de Mattaram te leveren, als te weten dat van

2 Nov. 1628.

ons eenige assistentie tegen die van Bantam souden versoucken omme Batavia te meer t' ontbloeten; dat omtrent 1500 mannen als handelaers in de stadt souden schicken (welcke verborgen geweer mede souden nemen, ende oock by nacht ander toegebracht worden) omme des nachts onversiens in 't fort te vallen ende te vermoorden wat vorhanden vonden, ende dat daerop van de lantsyde met eenige duysenden mede in de stadt vallen souden.

Voorsz. tommegon Bouraxa ordre ende volck tot dit voornemen gecregen hebbende, heeft de saecke by der handt genomen; seer ernstelijck sijn wy versocht de Mattaram tegen die van Bantam te willen assisteren, waerop geen ander antwoort gaven dan dat de saecke in bedencken souden nemen. Bouraxa is evenwel met sijn disseyn voortgevaren, heeft omtrent 1500 uytgelesen mannen in hondert goraps ende praeuwen geordonneert nae Batavia te varen, onder schijn van handelaers met eenige rijs, pady, suycer, cocusnooten ende partye hoornbeesten, welcke aan de Compagnie leveren souden, op rekening van 800 stuckx die in April 1627 contracteerden te leveren, tegen 8 realen 't stuck. Met andere hondert praeuwen ende omtrent 2000 coppen, off meer, is de tommegon selfs dicht by Batavia in de revier Marondo gelant, ende te lande sijn van de Mattaram van Ouker ende Sammedang na Batavia gemarcheert 4800 coppen.

Den 22^{en} Augusti arriveerden in Batavia 59 goraps ende praeuwen, met 150 hoornbeesten ende andere nootlijckheden, gemant met omtrent 900 coppen uytgelesen volck. Den 24^{en} quamen noch 7 andere praeuwen aen, die niet begeerden binnen te wesen, maer een pas versochten omme nae Malacca te mogen varen, ende 's anderendaegs souden noch 27 praeuwen met beesten comen. Niettegenstaende gants geen kennisse hadden van 't gene ons naekende was, soo veroorsaeckte nochtans de compste van voorsz. 59 praeuwen vrywat bedenken. Hierover deden de beesten lossen ende de meeste praeuwen (met misnoegen van de Javanen) buytten leggen, de revier met een boom sluyten; leyden oock extraordinarie wacht by de praeuwen op de merct, ende ordonneerden 2 tingans wacht te houden tusschen d' eerstgecomene praeuwen ende de seven die niet hadden willen binnen wesen, om voor te comen dat by nacht geen wapenen souden brengen aen d' eerste, die wy meenden dat onse visiteurs al haer wapenen afgenoem hadden; ende alsoo dese seven praeuwen tegen wille van onse wacht 's nachts tusschen 24 ende 25^{en} Augusti by d' andere wilden vaeren, contesteerden soo lange tegen malkanderen, tot dat aen malkanderen geraeckten ende 't volck van omtrent 20 praeuwen die binnen lagen, de buyttenwacht van de merckt omtrent te middernacht mede op 't lijf vielen ende 't fort van alle canten bestormden. Eenige Javanen vervolchden dese wachters soo cort, dat met haer over de landtgardijn tot binnen 't fort liepen ende al ons volck van de gardijn drevan. Eenige meenden op 't

bolwerck de Robijn te loopen, maer wierden door een hamey, op de gardijn staende, gestut; de meesten hoop bleef op de berm van de Diamant ende 't oude fort. De Javanen van de praeuwen buytten sijnde, liepen door 't water tot aan de berm van de punt de Peerl, alwaer het voornemelijck gemunt hadde, vermits 't fort daer op sijn swackste was ende met gemack over d'aerde wal (12 voeten hooch sijnde) conden loopen; doch met gewelt van mosquetterye wierden afgehouden, maer niettegenstaende dat continualijck op haer schooten, soo bleven aan de berm totdat de dach aenquam, in voegen dat 5 uyren lang tegen de bespringers geschooten wierd. 't Is ongelooflijck, hoe groten couragie oft onbedachtheyt eenige Javanen toonden, maer wierden niet wel van de hare gevölcht. Met 't aencomen van den dach trocken af, veel dooden achterlatende; 't nieuwe huys van den ontfanger, daer veele in waren, verlieten mede.

Den 25^{en} ditto, met den dach, sagen de voorsz. 27 praeuwen aenkommen, doch van 't afgeslagen volck tydinge becomende, landen in de revier van Marondo; sonden enige paerden in 't velt, omme na vorder gevölch te vernemen, ende gaven ordre om alles van buytten in te trekken; in 't veld wierd volck vernomen, welcke scheenen van d'afgeslagenen te wesen.

Den 26^{en} ditto quamen groote menichte volck met vliegende vendels tot in 't gesicht van de stadt marcheren; hierop resolveerden een groot deel van 't Suydteyn van de stadt, daer niet veel steenen huysen waren, af te snyden, verbranden ende raseren, omme 't ander deel te beter te defenderen, alsoo niet mogelijck was dat alles tegen de macht van de Mattaram soudien connen beschermen, ende wiert sulcx datelijck begost. Alle 't volck op de Westsyde van de riviere woonende, gelijck mede d'Engelsen, verlieten vanselfs haer wooningen ende trocken in 't beste deel van de stadt, dat voornamen te sluytten ende defenderen.

27^{en} ditto met den dach waren de voorloopers van de vyandt sterck 800 a 1000 coppen in 't afgesneden deel van de stadt; begosten heur daer te begraeven ende de reduyt Hollandia af te snyden. 't Geheele leger volchde haer met vliegende vendels in goede ordre, doch van 120 soldaten ende enige burgers wiert de vyandt weder uit de stadt gedreven met verlies van veel van de hare, die op de plaatse in de revier ende gracht dootbleven. 't Leger, siende haer volck met disordre uit de stadt vluchten, retireerde mede met ordre na de thuyn van Speckx, daer hun legerplaets vooreerst namen; daerna sijn binnen scheut van mosquet comen legeren, achter beschansinge van cocus-boomen, pinang ende gecloven riet aan malkanderen gebonden, daer met grof geschut niet door schieten connen.

In deser voegen sijn wel onversiens van 't volck van de Mattaram met groote stoutheyt en couragie besprongen; dewyle de name van den Mattaram seer

2 Nov. 1628.

groot is ende niet vernemen conden hoe sterck dat waren, brochten alle d' onse groote vreese aen. De Chineesen namen de vlucht in de praeuwen van de Javanen verlaten; al die begeerde lieten daermede met vrouwen ende kinderen op de rheede by de schepen varen. De Nederlantse vrouwen (dewyle de stadt geheel open was) sonden mede een boort, doch doen de Chineesen sagen met hoe grooten couragie de Javanen van d' onse uit de stadt gedreven wierden, met verlies van groote menichte die op de plaets doot bleven leggen, schepen veele weder moet ende keerden weder in de steenen huysen.

De vyandt aldus van 't ordinary garnisoen, sterck wesende 529 coppen, van 't fort ende stadt afgeslagen wesende, ontbooden wy de schepen van Bantam ende 't eylant Onrust, deden 200 bootsgesellen aen lant comen, wapenden d' ongewapende burgerye ende ambachtslieden. De bolwerckende Peerl, Saphier ende de gardynen, daer men over cost loopen, lieten met riede palissaden besetten, gelijck mede de stadt; staken den brant in de verlaten rieden huysen, ende raseerden dat ons hinder mochte doen ende de vyanden voordeel geven.

D' Engelsen, die tijts genoech hadden omme te bergen al watter in haer huysen was, verlieten deselve met groote partye quaet boscruyt, 200 musquetten, enige sabels, touwen ende veel rommeling, medenemende dat haer best aenstont. 't Quaet cruyt lieten wy in de revier werpen ende 't geweer scheep brengen, omdat het in des vyants handen niet soude comen. Den 26^{en} des nachts leyden wy 50 coppen, soo burgers als soldaten, in dese huysen, om die te beschermen, maer alsoo deselve niet conden defenderen ende genoech met de stadt te doen hadden, wierden genootsaeckt 't selve volck op 't versouck van de burgers in de stadt te laten. Des nachts tusschen den 27 ende 28 Augusti geraecten d' Engelse huysen mede aen brant, doch het packhuys, daer de touwen in lagen, bleef noch onbeschadicht. Haer wierd geraden dat de touwen in de revier souden laten schieten, maer wilden 't niet doen; seyden dat daertoe geen ordre hadden. Dese huysen verbrant wesende, deden wy de mueren mede raseren om voor te comen dat de vyandt binnen deselve niet soude connen legeren ende de stadt benouwen. 31^{en} Augusti quam hier van Bantam 't Engels jacht de *Duyve*, omme haer volck, sijnde 3 Engelsen, met 10 swarten ende goederen te lichten. Dit volck ende gebergde goederen lichten sy ende vertrocken weder na Bantam sonder ons aen te spreken, uutgevende dat een groote somma gelt aen goederen in haer huysen verlooren hadden.

Naedat de hevege moet van de vyant wat gecoelt was, vonden wy goet de punten de Saphier ende Peerl met houtwerck voor aenloop te versekeren, verhoogen ende vergrooten, welck in een maent gedaen is, in sulcken voegen dat vrywat beter dan tevooren gedefendeert connen werden.

's Nachts tusschen 10 ende 11 September is de vyandt binnen scheut van een pistool aan de stadt geaprocheert, alwaer hem begroeven. Hadden in een nacht soo veel hout ende geclooven riet aen malkanderen byeengebracht, dat achter 'tselve van grof geschut scheutvry waren. Den 12^{en} ditto lieten hierop een uytval doen met 65 soldaten, eenige Japonders ende Mardickers (onder faveur van 150 musquettiers, op de wal staende). D'onse trocken tusschen 't leger van de vyandt van achteren in voornoemde aproche, dreven 2 a 300 oft meer vyanden daeruit, ende sloegen 30 a 40 op de plaetse doot. Doen de vyandt aen 't vluchten was, vielen de Chineesen met sulcke menichte uit, dat het wonder om sien was; staken d' aproche in brant, ende brachten veel goet in de stadt. Van d'onse wierd, Godtlof, niet een gequetst.

's Avonts den 21^{en} September begost de vyandt met groote macht by de reduyt Hollandia t' aprocheren, terwyle rontsomme de stadt ende fort loose alarm maeckten, om voor te comen dat haer naerdering niet souden verhinderen ende de reduyt Hollandia assisteren; brachten ladders enderammen by de werken om de reduyt te beclimmen oft de mueren door te rammen, onder faveur van eenige die continualijck met lange roers tegen de reduyt schooten, maer door d'onse, die 24 sterck op de reduyt waeren, wierd soo goeden tegenweer gedaen, dat de gantsche nacht de geheele macht afkeerden, al haer cruyt verschoten ende de vyant niet anders vorderde dan dat hun op vijf plaetsen begroeven ende met houtwerck tegen ons geschut verseeckerden. 's Morgens den 22^{en} ditto resolvoerden de reduyt t' ontsetten ende de naerdering van de vyant te verhinderen; vielen uit met 300 soldaten, 100 burgers ende groot gevölch van Mardickers ende Chineesen, ende dreven de vyandt uit alle haer aproches tot in heur leger met groot verlies van de hare, ja een groote menichte vluchten met vliegende vendels uit haer leger; alle de naerdering die meer dan op thien plaetsen begost was wierd geraseert ende verbrant, gelijck mede de scheutvrye huyskens op de reviere by de reduyt gebracht. D'Heere sy van dese victorie gelooft. Wy houden seker te wesen, datter tot desen dach wel 12 a 1300 vyanden dootgebleven sijn; de gevangene seggen 2 a 3000. Van onser syde 12 Nederlanders, met weynich Chimesen ende Mardickers.

Door sekere gevangenen hebben verstaen dat dit leger van de Mattaram op haer eerste aenkompste sterck is geweest 8, 9 a 10.000 mannen, daeronder 1 a 2000 dragers. Hiervan sijn te lande gecomen 4800 ende te water, d'eene seyt 3500, d'andere 4800, welcke in de riviere Marondo landen, ende dat dese tocht op voorgeven ende versouck van den tommegon Bouraxa by der hant genomen is; dat hy door sijn volck op Batavia handelende (die de overinge van Batavia licht schickten) bedrogen is, ende de Mattaram mede geabuseert heeft, welck sijn leven costen sal soo weder comt, alsoo de Mattaram vast togeseyt heeft Batavia te leveren.

't Blijckt dat de schoone occasie, die de handelaers tot Batavia gesien hebben, de vyanden aengelockt heeft dese tocht met soo cleene macht te doen. 't Ordinarie garnisoen is niet meer dan 300 coppen sterck geweest, de burgerye ten hoochsten mede maer 300, welck de vyanden van d'Engelsen ende andere wel vernomen hebben. 't Fort was niet gesloten dan de Diamant alleen; over de wallen ende twee seebolwercken (die maer begost waren) conde men in 't fort loopen. De stadt was rontsom open; de graft ende walle aan d'Oostsyde van de stadt wesende cond de vyandt niet verhinderen; met haer piecken swemmen by nacht door 't water ende loopen over de wal. De Chinesen ende Mardickers achten sy niet, alsoo de couragie niet hebben omme haer te defenderen.

Hadden voornoemde praeuwen een dach binnen mogen leggen tussen 't fort ende stadt, gelijck altijt een gebruyck is geweest, totdat het volck te lande mede by de wercken ware gekomen, ende dat dan d'een op 't casteel ende d' ander op de stadt (gelijck haer disseyn schijnt geweest te sijn) aengevallen hadden, een groote moort souden gedaen hebben ende Battavia hadde perijckel geloopen; maer door de buyttenwacht sijn die van de praeuwen genoot-saeckt geworden haer aenslach een dach te verhaesten. Soo dese buyttenwacht 't volck van de praeuwen niet in de wech ware geweest ende alarm gemaect hadden, de vyant soude met alle man in 't fort geloopen, groote moort bedreven ende heur, na geoordeelt wort, meester van 't fort (uitgesondert de punt Diamant) gemaect hebben. Gelooft sy Godt, dat soo quaden disseyn dusverde mislucht is. D' Heere wil Batavia vorder bewaren.

Veel meerder couragie, auctoriteyt, beter beleyt ende ordre vernemen wy by dit volck van de Mattaram bewesen dan voor desen aen die van Bantam gesien hebben, welcke oock oorsake is dat die van de Mattaram soo weynich als die van Bantam van d' onse geacht sijn geweest, ende dat voor de versekeringe van 't fort ende stadt soo weynich gesorcht is ende veel groote noodloose onkosten gedaen sijn.

Aen d' aproche door de vyanden gedaen, hebben wy gesien dat het casteel Batavia tegen de macht van de Mattaram qualijck gehouden soude connen werden, al waer 't oock rontsomme met steen ende kalck voltrocken, tensy dat het met stercker garnisoen dan voor dese beset worde.

Naedat de vyandt den 22^{en} September, gelijck vooren is geseyt, uut alle de gedane aproche weder in sijn leger hadden gedreven, met verlies van niet min dan 300 van de syne op dien dach alleen, ontviel haer de moet. Vry vele hielden haer seer stille ende sagen 't gewach van volck in haer leger merkelijck verminderen; daerop van dry bysondere gevangene verstaende dat 't meerendeel van des vyants leger in voorgaende riscontre gebleven, gestorven ende verloopen was, ende de resterende ten hoochsten, met de dragers, niet

meer dan 3 a 4000 sterck waren, daervan veele herwaerts ende derwaerts in 't bos liepen omme haer cost te soecken, resolveerden wy t' onderstaen off de vyant uit sijn leger (welck in twee quartieren aan d' Oostsyde van de stadt lach) souden connen slaen. Tot desen eynde brachten in 't velt, den 21sten October onder 't gebiet van d'heer Jacques Lefebvre als veltoverste, 24 ruyters; 6 compagnien soldaten, yder van 70 coppen; 3 compagnien burgers, yder van 70 coppen; 3 compagnien Japonders ende Mardickers, yder van 70 coppen; 260 van des Compagnies lijfeygenen tot pioniers, 700 gewapende Chineesen ende omtrent 800 byloopers; 42 bosscheters ende bootsgesellen met vierwerken, met 200 byloopers van de burgers slaven; t' samen 2866 coppen. Terwyle dit volck buytten de stadt in 't veld wierd gebracht, sijn twee gesloten schiampans ende seven schuyten ende boots, daerop 150 bootsgesellen waren, des vyants leger genaerdert, ende terwyle sonder ophouden geweldich tegen malkanderen schooten, is 't ander quartier door d' avangarde (sijnde 2 compagnien soldaten ende een compagnie burgers, met noch een andere troupe van dry compagnien Japonders ende Mardickers) aengetast, vermeestert ende de vyanden daeruit gedreven. 't Vendel van de Japonders was eerst op des vyants werck; de Chineesen was mede belast aen te trekken, maer lieten 't nae ende bleven in ordre staen. Voorsz. avangarde vorder nae 't tweede quartier (daer de veltoverste de tommegon Bouraxa lach) marcherende, wierd de gewapende Chineesen andermael belast aen te trekken. Soo haest dese ordre bequamen, liepen met sulcken furie soo treffelijck aen, dat het wonder om sien was, ende terwyle d' avangarde van achteren in des vyants leger trock ende haer hant tegen hant deden wijcken, braecken de Chineesen aen d' ander syde door des vyants werck, clommen daer op, staecken 't in brant ende dreven de vyanden, soo wel als d' onse op d' andere syde deden, in de vlucht, in voegen dat door Godts genade t' eenemael meester van des vyants legerplaets wierden ende haer oock 't velt deden ruymen. D' Heere sy daervan gelooft. 't Houtwerck wierd in brant gesteken ende door 't vier meest geconsumeert, maer d' aerde mosten door de hitte van 't vier ongeslecht laten. Veele van d' onse meenden dat de vyandt uit sijn legerplaets soud vluchten, soo haest voorsz. troupes souden sien aenkomen, maer bevonden anders: bleven soo lange in haer gesloten werck, totdat d' onse daer mede binnen liepen ende haer met enckel gewelt daeruit dreven ende uitbranden. In dese riscontre sijn omtrent 200 mannen van de vyandt op de plaetse ende in de reviere dootgebleven, daeronder de tommegon Bouraxa, veltoverste van de Mattaram, met sijn outste soon ende veel andere adel. Van onser syde hadden 5 dooden, 3 Nederlanders ende 2 Japonders, ende 50 gequetsten, daeronder 26 Nederlanders.

De volgende nacht sonden omtrent 50 stuckx cleen vaertuych, te weten 30

van d'onse ende 20 Chineese praeuwen, nae de revier van Marondo omme des vyants vaertuych aldaer leggende (nae van eenige gevangene hadden verstaen) te vernielen. De Chineesen keerden 's anderendags weder eer des vyants vaertuych vernamen; d'onse met eenige burgers ende Mardickers, sterck sijnde omtrent 400 coppen, voeren voort ende vonden omtrent 80 tingans ende 2 goraps, waervan 36 tingans in Batavia brachten ende d' andere verbranden, in voegen dat de vyanden van 200 stuckx vaertuych, daermede 't volck te water herwaerts gecomen is, 150 afhandich hebben gemaect.

Den 23^{en} October, Maendach, eer voorsz. praeuwen, die men sach aenkomien, noch binnen waeren, sonden buytten de stadt in 't velt seven compagnien, te weten 4 compagnien soldaten, een burgers, een compagnie van 36 Japonders ende een compagnie Mardickers tot bescherminge van omtrent 4 a 500 Chineesen, 150 lijfeygene van de Compagnie ende eenige onser timmerlieden, welcke sekere boomen naest de reduyt Hollandia staende, souden afhacken ende d'aerde van de trencheen des vyants ingenomen leger slechten. In 't velt comende, vernamen hoe de vyandt haer weder een ende in de thuyn van Speckx versamelt ende de wech met cocusboomen toegeset hadden. Hierop resloveerden d'onse by haer selven, sonder ons daervan te verwittigen, de vyandt vandaer te verdryven. Trocken met voorsz. seven compagnien in twee troupen verdeylt derwaerts (de Chineesen achterlatende, alsoo niet begeerden mede te gaen, seggende dat geen geweer hadden ende niet gecomen waeren omme te vechten, maer te wercken). Nae harde wederstant dreven de vyandt uit sijn nieuwe legerplaets ende deden d' opgesette cucusboomen door des Compagnies lijfeygene nederwerpen. Ondertusschen versamelden de vyanden met al haer macht byeen, sterck omtrent 3 a 4000 coppen nae eenige ordeelden, doch andere beelden haer in datter wel 10 a 20.000 waren, met 2 a 300 peerden, ende nieuw secours by den vyant gekomen most wesen, welck grooten schrick onder d'onse (die veele haer cruyt verschoten hadden) veroorsaeckte. In 't astreken liepen de slaven met harden pas deur, d' arriere garde keerde door onervarentheyt met een swier, tromineslach ende harde pas; hierop trocken de vyanden in een halve maen met groote menichte aen. In 't eerste wierden van d'avangarde (die in 't astreken d' arriergarde was geworden) met ordre gestut, doch alsoo dese ordre mosten breecken in 't passeren van een dam aen 't slootjen by de thuyn van Speckx, ende dat ondertusschen d' andere troupe haer t' eenemael (sonder eenige reden oft noot) in de vlucht begaf, haer geweer wechwerpende, soeckende heur in de twee schiampans, op de reviere leggende, te salveren, trocken mede gelijk d' andere, met disordre op de vlucht, meest alle sonder geweer seer schandlijck deurloopende, totdat de vyanden door 't grof geschut van de schiampans ende de stadt getrefst wordende, vanselfs bleven staen. Soo kloeck waren ge-

weest ende met groote troupen inval hadden gedaen, qualijck een van d'onse souder afgecomen hebben ende tot in de stadt, jae, verder hadden sonder wederstant connen gaen, alsoo niet een gesont soldaet in de stadt ende 't fort was ende 't volck van de praeuwen noch niet binnengecomen waren. Onse ruyters droegen haer oock seer qualijck, liepen 't voetvolck onder de voet. In dese riscontre ende disordre sijn van d'onse dootgesmeten ende in de revier verdroncken 56 soldaten ende 4 burgers; daerenboven waren 20 gequetste voor de disordre binnen gebracht; 140 soldaten ende burgers keerden weder sonder geweer, soodat de vyandt 200 stuckx mosquetten, piecken, harnassen ende andersints van d'onse becomen heeft, doch niet min dan 1 a 200 sijnder van de hare gebleven. Dit ongeval heeft veele van d'onse vrywat verslagen. D' Almogende behoed ons voor meerder ongeval ende wil ons met sijn heylige segen helpen. 't Afshacken van boomen ende 't werck dat voorgenomen hadden te slechten is door dese disordre naergebleven, ende de vyandt heeft datelijck weder aengevangen de wech by de thuyn van Speckx (sijnde omtrent een half mijl van 't fort) met d' afgeworpen cocusboomen te sluytten ende sijn leger aldaer weder opnieus neder te slaen.

3.
Roode
loop.

Batavia is niet alleene belegerd van des Mattarams volck, sonder negotie, met dierte van alderleye lijftochten beswaert, maer daerenboven worden noch alderharst gedruckt met een extraordinarie sieckte ende sterfte van de roode loop, die gedurende dese belegeringe seer hart regneert, ende dat insonderheyt, jae bycans alleen, onder de soldaten ende bootgesellen. Des Compagnies lijfeygenen, gevangen en Chineesen hebben daervan geen noot; weynich sterfte isser onder haer. Van 't garnisoen sijn ons in de maenden September ende October afgestorven 157 personen, soldaten ende bootgesellen, ende daerenboven, gelijck vooren is geseyt, 72 in den oorlooch gebleven.

4.
Ternate.

De coninck van Ternaten (welcke de Compagnie gereleveert ende weder in staet gestelt heeft, nadat d' onderconinc van de Spaingnaerden gevangen ende de Tarnatanen verstroyt waren) tracht sijn macht soo te vergrooten ende sijn saecken daernae te beleyden, dat niet van ons behoeve te dependeren, maer wy op sijn genade souden moeten leven. Al 't verstroyde volck ende noch meer daertoe heeft door hulpe van de Compagnie ende met haer ontsach byeen gecregen, ende nu een goede macht by den anderen heeft ende geen volck meer omtrent de Molucos weet te becomen, soeckt de Compagnie selven haer volck in Amboina t' ontrekken ende hem daermede te vergrooten; ende dewyle de Tarnatanen vernemen dat haer quae disseyn bemercken ende tegenstaen, hebben door vreese van ons overlang met de Spaingnaerden ende Tidoresen trevis gemaect, omme ons met haer ontsach te wederhouden. Ons jacht *Texel* heeft in de Molucos van 4 schepen, die van Manilha aen de Spaensche gouverneur aldaer tot secours gesonden waren; een aen de wal ge-

2 Nov. 1628.

jaecht ende den admirael met een Spaensche galleye, die hun te hulpe quam, genomen ende dry Tidoresche correcorren in de gront geschoten, met groot verlies van des vyants volck ende 10 van d' onse.

5. Met 15 schepen ende 2 galleyen sijn de Spaingnaerden 't Suydermousson anno 1627 van Manilha na 't eylandt Formosa gevaren, omme ons fort See-
landia in Tayouhan, dat noch niet wel versien was, aen te tasten; maer alsoo haer een groote storm beliep, wierden genootsaeckt weder te keeren, ende in 't keeren sijn twee galleyen, die d' onse in Tayouhan hadden besichticht, met al het volck gesoncken.

6. Op de custe van China, omtrent de reviere Chincheu, is soo groote rottinge van seeroovers byeengecomen, onder 't gebiet van sekeren Iquan, die tolck van d' onse in Tayouhan is geweest, dat meester van de Chineese see sijn. Men seyt, dat wel 80.000 mannen ende 1000 joncken sterck souden wesen; veel steden, dorpen ende plaatzen hebben sy langs de seecant ingenomen, verbrant, geraeert, ende vermoort dat niet ontloopen conde; met brantschattinge onderhouden haer; onse jachten hebben sy met branders verdreven, de custe doen ruymen ende de Compagnie haren handel t' eenemael verhindert.

7. Tot ambassate sijn verleden jaer van hier uit de naem van U Vorstelijcke Genade nae den keyser van Japan gesonden de E. Nuyts ende Muyser, omme syne Majesteyt te begroeten ende voor ontfangene weldaden te bedancken met een seer goede vereeringe, daeronder vier metale stucken geschut. De compste van dese ambassate was in 't eerste ten hoove seer aengenaem, maer alsoo door des keysers raden daernae vernomen wierd, dat dese ambassadeurs voornamen voor syne Majesteyt tegen syne ondersaten staende te houden, gelijk rondelijck verclaerden, dat ons de souveraineteyt ende 't recht der negotie van Tayouhan toe quam ende dat het volck welcke sekere Japonders van Tayouhan hadden gebracht omme syne Majesteyt, soo sy voorgaven, de souveraineteyt op te dragen ende een gouverneur te versoucken, geen ambassadeurs waeren maer een opgemaect volck, die vandaer steelswijs waren vervoert, soo is 't, dat de rijckxraden, naedat d' onse 37 dagen hadden getraineert, d' ambassadeurs hebben doen aenseggen, dat met hare geschenken souden keeren daer vandaen quamen, seggende tot een pretext, dat geen Batavia noch gouverneur-generael kenden; als eenige ambassadeurs van U Vorstelijcke Genade van Nederlant quamen, souden seer aengenaem wesen. Ondertusschen deden evenwel de vier metale stucken op 't casteel van Osacca blyven.

8. In 't lant van Indostan ende Gesuratte is den Grooten Mogul overleden ende in sijn plaatse gesuccedeert Sultan Chron, syne tweede soone, die lange om 'trijck tegen de vader geoorloocht heeft, sijn outste broeder deed wrgen, de jongste in 't velt versloech ende 'tsoonken van d' outste broeder, die 'trijck

toegeleyt was, mede heeft doen ombrengen; ende alsoo seer streng begint te regeeren, seyt men dat alreede 60.000 mannen vergadert waren omme de wapenen tegen dese nieuwe coninck aan te nemen.

9. Perzië. De coninck van Parsia heeft sijn eenige soone Seffi Couli Mierza over ontdeckinge van eenich voornemen d' oogen uit doen steken ende na Spahan versonden. Het kint van dese Seffi, 4 jaeren out sijnde, sijn vader beschreyende, worchde den vader 't selve, seggende: O ghy, ongeluckich onder den menschen gebooren, wat sout ghy beters als u vader te verhoopen hebben, 't is u beter met u vader u leven te eyndigen! ende dooden daerna hemselfen mede met opium, soodatter nu geen erfgenamen overblyven dan een eenich soone van des coninckx outste omgebrachte soon, 12 a 13 jaeren out sijnde.

D'ambassadeur van voorsz. coninck van Parsia, Mousabeeck, heeft ons van de custe van Choromandel geschreven, hoe daer wel aengecomen was by sijn volck, die hem eerden met gevolch van meer dan 500 personen; recommandeert ons te schryven dat U Vorstelijcke Genade ende hare Hooge Mogende herttelijcke bedanckt voor d'ontfangene eere ende vrientschap, ende doet U Vorstelijcke Genade seer groeten. Van Masilipatnam is hy door Golconda nae Suratte gereyst, omme vandaer met des Compagnies schepen nae Parsia voort te varen. Des coninckx coopman is in Batavia overleden.

10. Engelschen. Weynich vrientschap ende cleene correspondentie houden d'Engelsen met onse natie in Indien; sy sijn met al haer volck over 9 maenden van Batavia vertrocken ende tot Bantam by onse ende hare vyanden (tegen dewelcke formelijcken ter begeerte van syne coninclijsche Majesteyt saliger gedachten vereenicht waeren) gaen resideren.

Alsoo door des Mattarams leger 't grootste deel van de stadt, huysen, tuynen ende watter goets in 't velt ende rontsomme de stadt was vernield, verbrant ende geraseert is, daeronder d'Engelse vervallen huysen, die sy tevoreen verlaten hadden, mede geslecht sijn, beschuldigen ons d'Engelsen seer bitter, even alsoff wy sonder eenige redene tot ons plaisir hare huysen verbrant ende geraseert hadden, alleen om d'Engelsche Compagnie te beschadegen, waerinne haere quade genegentheyt betoonen, jae, sulcke soo de Mattaram alles niet vernielen can, dat sy dan tegen 't geene oversoud mogen blyven actie sullen formeren.

Wy hebben hier seer geerne verstaen, hoe door U Excellentie ten aensien van des vyants machtich leger de stadt Grol gedwongen ende overwonnen was. D'Almogende sy daervan geloost.

Batavia, ady 2 November 1628.

Uwe E. Doorluchtege Vorstelijcke Genade dienstwillige dienaer

J. P. COEN.

3 Nov. 1628.

20 W⁴ 10. — 3 NOV. 1628. — N N 1.
(PER PRINS WILLEM).

1. **Ver-
trokken
scheepen.** Op 12^{en} November 1627 vertrocken van hier naer vaderslandt de scheepen *Fredrick Hendrick, Hollandia, 's Lants Hollandia, 't Wapen van Delff, ende de Galias*, welcke wy verstaen, door schryven van d' heer generael Carpentier van dato ultimo January passato aen Cabo de Boa Esperance gelaten, aldaer, Godtloff, met gesont volck wel aengecomen waren.

Tsedert met de scheepen *Erasmus* ende de *Vrede* den 17^{en} ende 21^{en} December goede pertye rouwe syde van de custe van China becomen hebbende, wiert by den raedt goet gevonden, dat U. E. daervan goede pertye met het schip *Vyanen* ende d' advysen van Tayouhan toeseynden souden, niettegenstaende qualick op d' uytterste termijn, by U. E. op 't affvaerdigen van een adv[ijs] schip gestelt, als namentlijck ultimo December, gereet cost wesen.

D'affvaerdeing van dit schip met alder haeste gevordert sijnde, heeft evenwel niet eer connen geschieden dan January 1628, als wanner na de Straet Sunda vertrock, do[ch] voor Bantam comende, wiert soo ranck bevonden, dat genoo[t]saeckt wierden tot Batavia weder te keeren om 't schip te styv[en]. Ondertusschen woy de wint uyt den Westen soo hart door, dat het scheen de reyse door de Straet Balamboam veel eerder dan door de Straet Sonda doen soude, waerover goetvonden ordre te geven dat 't schip *Vyanen* na de Straet Balamboam soude loopen. 14^{en} January 1628 is derwaerts geseylt, den 25^{en} ditto vandaer t' zee gelopen, ende dat soo Zuydelick, door contrarie Westewinden, dat op 't Suytlant achter Java vervielen ende daer aen de gront geraecte, alwaer 8 a 10 lasten peper ende pertye cooper wierpen, waermede, Godtloff, sonder meerder schade van de gront geraecte; doch in den storm was 't schip so[o] leck geworden, dat 12.000 steecken in 't etmael mosten pompen, daerdoor de scheepsraden goetvonden 't eylant Mauritius aen te doen, omme te sien off 't leck conden stoppen. 't Is daer w[at] gebetert, ende sijn voorts den 24^{en} May aen Cabo de Boa Esperance wel aengecomen, alwaer op 29^{en} ditto by haer arriveerde 't schip *Schiedam*, van 't vaderslant comende, welck *Vyanen* met verscheyde nootlicheden assisteerde. De commandeur de Wit schrijft ons, dat primo Juny van de Caep na 't vaderslandt vertrecken soude in compagnie van drie Engelsche scheepen, de *Palsgraef*, de *Dolphijn* ende *Discouvre*, van Suratte gecommen. D' Almoge[nde], hoopen wy, sal haer met alle d' anderen behouden geleyt hebben. Wy hadden wel verhoopt dat dit schip de vloote van den generael Carpentier beseylt soude hebben, ofte soo spoedich voortgeraect, dat mede achter Engelandt om soude

hebben mog[en] loopen, maer 't heeft Godt niet geliefet, ende verhopen dat U. E. niet qualick nemen sullen dat dit schip door goeden yver met de retouren ende advysen van China soo laet nagesonden zy; verhopen dat het na desen met soo costelijcken retour ende quaet gestelt schip niet geschieden sal.

Den 16^{en} December 1627 is van Suratte mede na 't vaderslant vertrocken 'tschip *Dort*, met een goet retour, als per nevensgaende facture. Verhopen dat 'tselve de voorsz. vijff schepen aen S^et^e *Helena* beseylt sal hebben, alsoo 'tjacht *Vlielant*, aen Cabo de Boa Esperance leggende, 'tselve aldaer den 25^{en} February passato, soo sy menen, heeft sien passeren.

By desen gaet copie van d'onse van 30^{en} October, 9^{en} November 1627, 6^{en} ende 12^{en} January 1628, met de voorsz. schepen *Fredrick Hendrick*, *Hollandia*, 's *Lants Hollandia*, 't *Wapen van Delft*, de *Galias* ende *Vyanen* gesonden, gelijck mede van een andere, den 24^{en} January geschreven met d' Engelse schepen de *Maurits* ende den *Arent*, den 28^{en} February van Bantam naer Engelandt vertrocken, geladen met 320 lasten peper, te weten 4000 sacken Bantamse, daeronder 1000 sacken voor reeckeninge van den coninck van Bantam; de reste Jambyse peper.

^{2.}
Aan-
gekomen
schepen.

Tsedert sijn hier, Godtloff, van 't vaderslant wel aengecomen: den 22^{en} Juny de schepen *Prins Willem* ende *Nassouw*, den 28^{en} July 't schip *der Veer*, primo Augusty de schepen *Vlissingen* ende *Delfshaven*, ende den 4^{en} ditto 'tjacht *Zeeburch*, waermede wel ontfangen hebben U. E. missiven van 10^{en} Augusty, 24^{en} September, primo ende 7^{en} October, als 5^{en} November 1627, waerop in dese de noodige antwoort volgen sal.

De behouden overcomste van de schepen 't *Wapen van Rotterdam*, *Thoolen*, *Leyden*, *Schiedam* ende 't *Wapen van Euckhuysen* hebben geerne verstaen; d'andere drie, *Goude Leeuw*, *Walcheren* ende *Orangie*, die in Engelandt gearresteert waren, hoopen wy, sullen U. E. corts daerna mede wel geworden sijn. Met goede redenen reprehenderen U. E. 't lange ophouden van dese drie Suratsche schepen met soo costelijcken last. Om diergelijken ende andere inconvenienten meer voor te comen, hebben wy goet gevonden na Suratte ordre te geven, dat voortaen vandaer tot naerder ordre van U. E. ofte van ons geen schepen directelijck na 't vaderslandt senden, maer dat alle de zyde van Persia, indigo ende cleeden van Suratte, na *Batavia* seynden, omme van hier met alle andere retouren in een vloote na Nederlandt gesonden te werden, daeraen wy menen de Compagnie grooten dienst geschieden sal. De zyde van Persia moet hier nootlijck comen, ofte soude wel negen maenden in Suratte moeten bly[ven] om bequaem saisoen te verwachten, welck gants ongeraden houden; ende wat aengaet de Suratsche retouren, wy meenen de Compagnie soo schadelick niet te wesen dat die eens een jaer retarderen, als dat alle jaren met een schip alleen van Suratte affgevaerdicht werden.

3 Nov. 1628.

Met droeffheyt hebben verstaen 't ongeval de schepen *Campen* ende *Vliegende Draeck* op de Naelde van Wicht overgecomen. D' Almogende versette des Compagnies schade in een ander. De raden van 't schip *Nassouw* seggen ons, datter geen noot noch reden is geweest waeromme de vloote van den commandeur Block Martsz. hadde behoeven in Engelant te loopen, maer dat sulcx directelick tegen goetvinden ende resolutie van de breede raden door den commandeur ende synen scheepsraedt gedaen is. De commandeur ende syne scheepsraden antwoorden daertegen, dattet niet geraden was met sulcken schepen in 't Canael te cruyssen, ende voegen daer oock by, dat door U. E. niet verboden was datter geen schepen in 't uitseylen in Engelandt souden loopen, maer sulcx wel schriftelijck verboden hadden aan de schepen uut India comende. 't Zy watter oock van is, de schepen *Campen* ende *Vliegende Draeck* sijn daer, Godt beter 't, gebleven. Hier tegen wort ons gerapporteert van eenige van de raden van de schepen *Vlissingen*, *der Veer*, *Delfshaven* ende *Zeeburch*, soo niet in Pluymuyden gelopen waren, dat apparent een machtige vloote van Duynkerke bejegent souden hebben. Wy meenen noodich te wesen, dat alle uitvarende schepen soowel schriftelijck verboden werde in Engelant niet te loopen, als de thuyscomende. U. E. gelieve daerop te disposeren, soals ten dienst van de Compagnie geraden vinden.

In plaatse van de *Vliegende Draeck* heeft d'heer commandeur Block Martsz. van Cabo de Boa Esperance na de Custe Choromandel gesonden de jachten *Wieringen* ende *der Schellingh*, met het gebergde goudt ende andersints na de Custe gedestineert. Sy zijn aen de Mayottes geweest ende op 14^{en} July, Godtloff, voor Paliacatte gecommen. Te vooren was 't jacht *Vlielandt* den 10^{en} Juny aldaer mede wel geariveert. D'aencomste van *Schiedam* hoopen haest mede te vernemen.

Voor desen is U. E. mede geadviseert, hoe de generael Coen den 15^{en} July van Cabo de Boa Esperance vooruyt naer Choromandel affgevaerdicht hadde de schepen de *Leeuwinne* ende de *Kemphaen*. Tusschen Madagascar ende 't landt van Africa is haer langs de vaste custe soo harde contrarie windt ende stroom bejegent, dat geheel veel tijt verlooren eer de Mayottes beseylden ende bycans overal contrary saisoen bejegende, soodat niet eer dan 4^{en} January 1628 tot Paliacatte arriveerden. Byaldien dese schepen haer cours, gelijck de schepen van Batavia varende, een groot deel nae 't Zuytlandt achter Java gestelt hadden, 't is apparent dat seer spoedich op de Custe Choromandel gecommen souden hebben. Hierover gelieve U. E. verdacht te wesen goet sijn zal dat ordre geven, soo wederom eenige schepen, na de Custe gedestineert, laet aen de Caep comen, dat recht door zee by suyden Madagascar na de Custe van Choromandel loopen. Zy sullen, vertrouwen wy, mede spoedich voortcomen.

Alsoo 't schip *der Veer* op d' uytreyse seer leck was, aen Cabo de Boa Esperance comende, veel siecken hadden ende daer geen verversinge becomen conden, wiert by den vice-commandeur Verloren Arbeyt ende den raedt goet gevonden, dat 't selve met 't jacht *Zeeburch* na de Baye van S^et Lucia aen Madagascar, om te verversen, souden loopen. Zy sijn daer geweest, hebben haer cours weder om de Suydt gestelt, ende sijn noch drie dagen voor de schepen *Vlissingen* ende *Delfffshaven* (die van de Caep recht door zee liepen) tot Batavia aengecomden.

Voor de comptanten ende cargasoenen met voorsz. schepen *Prins Willem*, *Nassouw*, *der Veer*, *Vlissingen*, *Delfffshaven* ende *Zeeburch*, mitsgaders 't gesalverde gelt uit *Campen* ende de kist Nederlants payement van *Wieringen* tot Batavia ontfangen, is de Generale Compagnie gecrediteert ter somma van $f\ 1.277.675 - 5 - 14$. De bevindinge sullen U. E. door nevensgaende notitie vernemen. Insgelijcx is de Compagnie mede goetgedaan ende de reeckeninge van Choromandel belast ter somma van $f\ 226.711 - 3 - 8$ voor 't gout ende goederen door de jachten *Wieringen*, *Vlielandt* ende *der Schellingh* op de Custe gelevert.

Ter goeder tijt sijn de voorsz. schepen (Goode zy loff) tot Batavia ende op de Custe Choromandel wel aengecomden. 't Volck comt tot versterckinge van Batavia sonderlinge wel te pas. 't Gelt is na de custe van China, Suratte, Persia, Choromandel ende elders behoorlijck versonden ende gedistribueert, ende de schepen sijn oock van pas tot Batavia gecomen, omme wederom in te nemen de retouren voor 't vaderslandt. Souden anders om retourschepen seer verlegen geweest hebben; soo hier noch een groot schip ofte twee hadden, souden al datelijck mede geladen connen worden. U. E. sy ten hoochsten recommandeert de saecken op alle de Cameren daerna te beleyden, dat alle schepen in September ofte October van Nederlandt na Indien affgevaerdicht mogen werden. De Compagnie sal daeraen treffelijcken dienst geschieden, alsoo de schepen alsdan overal een goet saisoen sullen bejegenen ende hier met Godes hulpe, gelijck vooren is geseyt, in soo bequamen tijt aencomen, dat schepen, volck, gelt ende goederen sullen mogen gebruycken ter plaatse ende in sulcx daer de Compagnie den besten dienst geschieden sal.

Kust van China; Tayouan; Japan. Met onse voorgaende is U. E. geadviseert, hoe alle onse schepen ende jachten van de custe van China verdreven ende de roovers t' eenemael meester van de Chineese Zee waren, daervooren d' onse oock hadden moeten wijcken.

Tsedert is 't resterende jacht *Cleyn Heusden* hier mede wel aengecomden, gelijck oock de tweede conincxjonck, door d' onse gemant. De derde jonck hadden in Haerlem's Bay opgeleyt. Van Haerlem's Bay Noortwaerts hadden de roovers groote moort ende distractie bedreven; daer was niet een haven ofte bay off d' onse vonden daer 30, 40, 50 ende meer doode lichamen.

3 Nov. 1628.

271143 Van Tayouhan sijn hier tsedert van d' heer Nuyts successive na malcanderen aengecomen drie Chinese wanckans, welcke expres met advysen herwaerts gesonden heeft. Wy hebben daermede ontfangen syne E. missiven nevens desen gaende, van dato 27 ende 28 February, 15, 23 ende 26^{en} Marty 1628, waerdoor verstaen hebben, hoe onse gesanten niet alleen onverrichter sake, maer oock onverhoort van Edo ende Japan hebben moeten keeren, gelijck mede de groote clachte, welck d' heer Nuyts over den soberen staet van Tayouhan is doende.

Voor desen is U. E. geadviseert, hoe d' E. Pieter Nuyts ende Pieter Muyser in ambassade na den keyser van Japan met goede schenckagie gesonden waren, soo omme syne Majesteyt te begroeten, als omme met behendicheyt wech te nemen d' onluste die gevreest wierden daer souden mogen rysen door clachte van de Japanse coopliden in Tayouhan handelende, welcke verleden jaer d' onse beschuldichden dat haer tollen hadden affgevordert ende den handel aldaer met de Chineesen ende inwoonders verhinderden.

De comste van dese onse gesanten door d' heer van Firando, die ten hoove was, in 't hoff aengedient sijnde, versocht verloff dat ten hoove mochten comen; hy vercreech daertoe licentie ende sont d' onse tot Miaco pas, dat vandaer op 's keysers kosten ten hove souden comen. Naer veel moyten sijn eyntlijck in Edo aengecomen, wierden daer in een kercke (rontsomme met wacht beset) gelogeert; haer comste, door 's keysers raden van d' heer van Firando verstaen wesende, was haer, soo hy zeyde, seer aengenaem.

't Is gebeurt, terwyle d' onse na 't hoff reysden, dat ondertusschen twee Japanse joncken van Tayouhan in Nangesacke keerden; een van dese, Phesodonne, regent van Nangesacke toecomende, heeft vandaer sonder kennis van d' onse gevoert sesthien naturelle van 't dorp Sinckan. Phesodonne, die groote vrienden ten hove heeft ende een groot vyandt van onse natie bethoont te wesen, gaff uit, dat dese vreemdelingen daer quamen om zyne Majesteyt de souverayniteyt van Tayouhan ende 't eylandt Formosa op te dragen, omme over d' onse te clagen ende een regent te versoeken. Hy maecte haer toe als ambassadeurs, formeerde een schenckage ende versocht voor haer licentie omme ten hove te mogen comen, welcke met gelijcke eere als onse natie vergunt wiert. D' onse, vresende dat hierdoor groote swaricheyt voor de Compagnie soude mogen ontstaen, namen voor, des Compagnies recht ernstelick voor te staen; seyden dat dese Sinckanders geen ambassadeurs waren, maer dat se van den capiteyn van de jonck van Phesodonne steelswijs van Teyouhan verovert ende als ambassadeurs opgemaect waren.

Het schijnt, soo d' onse van dese Sinckanders ende van de souverainytijt van Tayouhan geswegen hadden, dat by den keyser wel audientie becomen ende goet affscheyt vercregen souden hebben, maer alsoo d' onse door Qui-

nosquedonne, een van des keyzers raden, ende twee domestique priesters van syne Majesteyt seer nauw geexamineert wierden, van waer zy quamen, wie haer gesonden hadde, van wie de brieven geschreven waren, van waer de schenckagie quam ende wat sy meer quamen doen als syne Majesteyt te begroeten ende van ontfangen weldaden te bedancken, is ronttuut door d' onse verclaert, dat syne Majesteyt wilden clagen, dat den capiteyn van de joncke van Phesedonne sekere inwoonders van Sinckan, onse onderdanen, steelswijs van Tayouhan hadde vervoert ende Phesedonne uitgaff, dat die als ambassadeurs aan syne Majesteyt gesonden waren ende dat daerover recht wilden versoucken, daerby allegerende wat recht ende souverainiteyt in Teyouhan pretenderen. De rijcxraeden d' intentie van onse gesanten aldus vernomen hebbende, wierd haer daernae selffs verweten dat geen ambassadeurs waren, maer dat eenige coopliden haer opgeraeft ende gesonden hadden om voor geschencken 't stuck van Tayouhan by syne Majesteyt tegens syne onderdanen te defenderen; item dat haren generael niet dan een dienaer van coopliden is, ende nadat 37 dagen getraineert waren, wonderlijcke veel na de qualiteyt van d' heer generael ende de plaets van Batavia gevraecht was, wierde d' onse eyntlijck aengeseyt, dat met haere geschencken van Edo weder souden keeren ter plaatse daer vandaen gecomen waren, alsoo geen Batavia, noch gouverneur-generael kenden (doch de vier metalen stukken heeft d' heer van Firando in Osacca doen blyven), sonder dat syne Majesteyt off oock yemant van de rijcxraden hebben mogen spreecken. D' onse menen dat voornemelijck door toedoen van d' heer van Firando met dese affront affgewesen sijn, maer wy achten datter by de raetsheeren maer praetext gesocht is om d' onse aff te wysen, de tijt aen te sien ende de reputatie van den keyser, haeren heere, geheel te mainteneren. Per nevensgaende journael sullen U. E. sien hoeveel datter met dese ambassaetschap in Edo te doen is geweest.

De schenckagie door d' onse aan eenige particuliere gedaen, bedraecht f 2053 — 10 — 8, ende boven 't defroy van den keyser sijn by de gesanten op de reyse gegasteert f 28.468 — 12 — 4, doch alsoo daeronder veel pertyen loopen, daermede de Compagnie, soo 't schijnt, t' onrechte belast wort, ende dat d' oncosten voornemelijck soo hooch loopen doordien d' heeren ambassadeurs haer suyte ende gevolch, om des t' aensielenlijcker ten hove te compareren, vrywat hooger gemaect hebben dan hier by den raedt in project voorgeschreven was, is goetgevonden dat d' heer Nuyts ende Muyser dese vergrootinge verantwoorden sullen. Ondertusschen is de pertye op haeren naeme te boecke geregistreert.

Soo haest d' onse aldus affgewesen waren, is d' heer Nuyts dadelijck van Edo na Firando vertrocken ende vandaer met 't schip *Woerden* na Teyouhan gevaren ende den 24^{en} December aldaer wel aengecomen, Teyouhan in seer

soberen staet vindende. Met *Woerden* bracht mede 72.000 realen Japans silver. D' heer Nuyts bereeckent in Tayouhan nodich te wesen een guarnisoen van 500 coppen ende heeft daer niet meer dan 300, waeronder geen 120 cloecke mannen sijn, ende al 't volck van *Woerden* medegereeckent is. Waren de vyanden, seyt hy, voor syne comste met *Woerden* gecomen, sonder wederstant souden Tayouhan gewonnen hebben, daerover seer claecht dat de commandeur de Witt, om cleene oncosten in reeckeninge te brengen, 't fort gans qualijck gesfortificeert heeft gelaten ende met alle de schepen ende jachten na de custe van China vertrocken is. D'inwoonderen van de dorpen Sinckan, Balouan, Mattan ende Soulangh pleegden oock groote moetwille tegen d'onse.

Daerna, als namentlijck den 18^e Martius, was van Japan in Tayouhan mede wel aengecomen 'tschip *Heusden*, met 100.000 realen aan silver. *Westcappel* was te vooren met 26.000 realen aan silver van Firando na Tayouhan vertrocken ende aldaer niet verschenen. Pieter Muyser met 't schip *Heusden* by de revier van Chincheu sijnde, verstonit daer, dat de roovers een Nederlants schip met branders corts te vooren hadden overvallen ende 't selve met accoort vermeestert. Aen de omstandigheden welcke de Chinesen wisten te verhalen, wiert voor seecker geoordeelt dat dit *Westcappel* geweest zy. D'Heere wil des Compagnies schade met andere vergoeden.

Groote clachten sijn d' onse over d' heer van Firando doende. Nyenroode slaet voor, ende d' heer Nuyts raedt aen, dat ons comptoir van Firando in Nangesacke souden transporteren, omme 't quaet tractement ende de groote begeerlycheyt van die van Firando t' ontgaen. Meenen, dattet de keyser aengenaem wese soude, omdat Nangesacke onder sijn Majesteyt selfs sorteert. De resolutie hiervan hebben wy tot naerder advijs uitgestelt.

Nyenroode adviseert met zyne jongste, dat de rijcxraeden d' heer van Firando belast hebben d' onse wel te tracteren ende aen te seggen, dat niet droevich souden wesen; in toecomende soude 't verbetert worden, soodat verhopen de swaricheyt in Japan soo groot niet vallen sal, als d' heer Nuyts wel vreest.

Alsoo d' onse met de groote menichte van zwarte laecken in Japan seer verlegen sijn ende die in lange niet sullen connen vertieren, sijn wy genootsaect geworden hier te houden alle de zwarte laecken met de vloote van generael Coen gecomen, 405 stucx bedragende, ende met de schepen *Prins Willem* ende *Nassouw* zijnder noch 222 ditto zwarte lakenen bygekommen. Tot naerder advijs dienen U. E. geene meer te senden.

Dit jaer hebben geene boecken van Firando becomen. Ondertusschen hebben 'tcomptoir Firando by provisie belast met f500.000, die gissinge maecken aldaer in negotie geadvanceert te wesen. Aen oncosten van schepen, huys-houdinge ende voorsz. ambassade sal daertegen by gissinge gegasteert wesen omtrent f66.000.

Van Maccauw waren geen navetten in Japan aengecomen; hadden die opgehouden, door vreeße dat d' onse met de Chineesche roovers een tocht op Maccouw souden doen; evenwel seyt Nyenroode datter dat jaer wel 3000 picol rouwe zyde in Japan gecommen waren.

Op 't jongste van 't mousson soude 'tjacht *Chincheu* van Firando na Tayouhan vertrecken, ende alsoo in Japan gants weynige tydinge van groote macht der roovers was, vreest d' heer Nuyts gelijck ongeval als *Westcappel* belopen sal, daertegen niet versien can.

Op de custe van China was de roover Iquan wel 1000 joncken sterck ende meester van de Chineesche zee; twintich mylen in 't ronde was 't volck voor hem vluchtende; Aymoy ende Haytou hadden sy ingenomen, verdestructeert, verbrant, ende vermoort dat niet ontloopen conde. Men seyde dat sy Simsou 't hooft affgehouden ende sijn huysinge geraseert hadden. Soo 't waer is (gelijck apparent ja), sal de Compagnie met hem verliesen f 49.624 — 18, die Simsou per reste schuldich is. Wy hebben ordre gegeven dat geen groote somma gelt meer aan Simsou, noch andere opleveringe van zyde, noch andere coopmanschappen gegeven werde.

Niet een Chineesche jonck isser verleden Noordermousson uit Chincheu gevaren. Hoe 't aenstaende mousson gaen sal, zal den tijt leeren.

D'oncosten in Tayouhan bedraegen van 12 maenden f 72.093 — 6 — 2, waertegen in negotie niet meer geadvanceert is dan f 7.624 — 13 — 2. Dese groote costen met die van Japan, de schult van Simsou en 't verlies van de schepen *Groningen*, *Ouwerkerch* ende *Westcappel* sullen seer na balanceren de voorsz. f 500.000 in Japan by gissing geavanceert, alsoo apparent is, in Firando mede een goede somme aan quade schulden verliesen sullen.

Tot assistentie van d' onse in Tayouhan ende vervolch van den handel op de custe van China ende Japan hebben weder opnieuws naer Tayouhan gesonden de jachten *Erasmus*, *Domburck*, *Tessel*, *Slooten*, *Diemen*, *Batavia*, *Armuyden* ende *Cleen Armuyden*, gemandt met 405 coppen, met een cargasoen van f 334.645 — 0 — 9, daeronder f 99.650 aan realen van 8^{en} ende rijcxdaelders, met 280 picol rouwe zyde, pertye root carmosijn laecken, groff greynen, sayen, bouratten, rassen, 300 picol peper, sandelhout, oliphantsstanden etc. voor Japan. D' Almogende wil haer alt'samen behouden geleyden. Te vooren was in Tayouhan noch berustende f 400.000 aan goede effecten; bedraecht te samen f 734.645 — 0 — 9. D' Almogende wil de Compagnie daervoor een goet retour verlenen. 't Jacht de *Haen* is mede derwaerts affgevaerdicht geweest, maer alsoo 5 a 6 mylen van Batavia sijnde, 't selve een cleene travade beliep ende de poorten achter de mast open waren, heeft door syne poorten soo veel water ingecregen, dat op 28 vadem gesoncken ende gebleven is. Een jonge isser mede verongeluct ende 't ander volck gebercht.

3 Nov. 1628.

Na Tayouhan hebben ordre gegeven dat d'onse trachten sullen de vaert tusschen Chincheu ende Tayouhan met macht te openen ende veylouden ende van de Chineesche mandorijns procureren den vryen handel, 't sy dan in de revier van Chincheu, yvers elders, ofte dat een yder liber ende vry in Tayouhan laten varen, eer d'onse des conincx mandorijns assisteren ende gewelt tegen de roovers gebruycken. Den vryen handel van Combon, Toutock ende grooten met schriftelijcke toesegginge ende effectueel gevolch becomen hebbende, dat dan des conincx volck met ernst assisteren ende de roovers soo veel mogelick wesen sal, verdryven, verstroyen, ende vernielen. Maer byaldien d'onse den vryen handel niet becomen conden, ende dat met schoone semblanten ofte andersints getraineert wierden, hebben belast dat dan (omme des Compagnies volck, schepen ende middelen niet onnuttelijck te consumeren) den handel om de Noort versoecken; dat oock sullen sien aff te snyden den handel, welck geseyt wort de Chineesen van Hoccheo by de Spaignaerts op Kelangtamsiu aen 't Noortosteynde van Formosa beginnen te dryven, maer insonderheyt, dat met een tamelijcke vloote tusschen Lamo ende Pedro Branco sullen cruyssen op des vyants vaertuych tusschen Nangesacke, Manilla ende Maccouw varende, ende dat ons by gebreck van handel 't silver, welck hebbende sijn ende noch van Japan becomen sullen, weder herwaerts seynden, opdat 't selfde in dese quartieren nae Choromandel, Suratte ende Persia gebruycken mogen.

Aengaende 't recht ende souverainyteyt in Tayouhan, hebben d'heer Nuyts geordonneert dat 't selve voor hare Hoog Mogende ende de Compagnie in allen deelen ongecreukt mainteneren, sonder daervan aen de Japanders ofte eenige andere natie, wie 't oock soude mogen wesen, 't minste te cederen. Dat de Japanders, die daer souden mogen comen, met alle beleeftheyt bejegenen; soo daer begeren te handelen, dat de lasten van de besettinghe, die men nootlijck tegen de roovers ende andere vyanden moet doen, pro rato helpen dragen ofte den handel aldaer naelaten, mits ondertusschen vooreerst met discretie tegen haer procederende, totdat naerder vernemen, hoe hem de saccken in Japan schicken.

Den oppercoopman Nyenroode hebben geordonneert d'heer van Firando ende andere grooten des rijcx op de gevoegeliijkste maniere cont te maecken, dat het ons bedroeft te verstaen de groote affronte, molestie ende facherye, welck d'onse in Japan door toedoen van 't volck van Phesodonne, die in Tayouhan geweest sijn, aengedaen is, maer insonderheyt dat gesocht wort de reputatie ende auctoriteyt van den gouverneur generael by syne keyserlijcke Majesteyt ende rijcxraden te vilipenderen ende verdacht te maecken, ende byaldien desen quaden cours gevolcht wort, dat veel liever onse schepen van Japan willen houden, volck ende goederen vandaer lichten, dan met zijnne

Majesteyt ende de grooten des rijcx in contentie treden over de souverainiteyt van Tayouhan ende de reputatie van onssen staet, ende byaldien verneemt dat onse quaetgunstige soo veel faveur ten hove souden mogen becomen, dat wy 't recht van Tayouhan qualijck souden connen mainteneren sonder in vordere swaricheyt ende becommeringe van onsen handel in Japan te geraecken, dat dan intijts de saecke daerna beleyde, dat alle des Compagnies volck ende middelen van Japan te syner tijt intrecken mogen, alsoo verstaen beter te wesen dat Japan, dan Tayouhan verlaten, doch laten ons voorstaen de saecke sulcken last niet lyden sal. De vordere ordre sullen U. E. door nevensgaende copie van onsse missiven connen vernemen.

4.
Siam. Omme 't cargasoen van Siam in Japan te brengen, is op 24^{en} Mey passato de *Vreede* na Siam vertrocken. 't Hadde wel eer connen ende behooren te gaen, maer vermits 't schip *Heusden* seer lange tardeerde eer van Firando in Teyouhan quam, liet ons d'heer Nuyts met expresse advysen weten, hoe seere vreesde d'onse in Japan met arreste opgehouden wierden, ende alsoo ons mede schepen gebraken, condon qualijck resloveren derwaerts te senden, voordat naerder advijs bequamen. Dewyle swack van schepen, volck ende capitaal sijn, hebben goetgevonden na Firando last te geven, dat tot naerder ordre geen silver tot opcoop van hertevellen na Siam senden, maer dat alles na Tayouhan ofte herwaerts schicke.

Over twee jaren is 't gewas van rijs in Siam soo qualijck geslagen, dat daer in groot gebreck van rijs vervielen ende geene altoos uitgevoert mochte werden, niettegenstaende 't gewas van voorleden jaer seer wel gelucte. Hierover sijn de jachten de *Hoope*, *Nera* ende den *Haringh* ledich van daer gekeert, 't schip de *Cameel* met hout geladen, doch de fluyt *Gorcum* heeft, Godtloff, 150 lasten vandaer gebracht, welck door sonderlinge gunste ende faveur van den coninck toegestaen wierd, niettegenstaande sulcx alle de werelt ontseyde ende groot misnoegen ten hove t' onswaerts vernamen, omdat de missive van syne vorstelijcke Genade met de geschencken voor zyne Majesteyt soo lange tardeerden. Sonder de comste van dese fluytsouden in Batavia in hongersnoot vervallen hebben, alsoo by de stadt geen drie dagen etens was ende 't casteel weynich hulpe conde doen.

Op 26^{en} July passato hebben weder om rijs naer Siam gesonden de schepen *Oudt Mauritius* ende *Zuyt Hollandt*, waermede Willem Cunigom gesonden hebben, omme aen syne Majesteyt de brieven van sijn Excellentie ende geschencken over te leveren. Verhoopen dat daermede d'oude gunste ende faveur weder becomen sullen. Sonder dese geschencken ende missiven was apparent dat in Siam niet aengenaem souden wesen ende geen rijs becomen. Dese schepen hebben duslange daerna moeten ophouden. Sy zijn beyde soo out ende onbequaem, dat niet sonder vreese is off de reyse sullen connen

3 Nov. 1628.

doen. Wy hebben oock ordre gegeven, dat d' onse vooreerst in Siam niet laten sullen dan een assistent oste twee, met wat middelen tot haer onderhout.

5. **Bocht van Patani.** Alsoo de peper in de bocht van Patany verleden jaer dier was ende de cleden daertegen goetcoop verhandelt wierden, hebben dit jaer derwaerts niet gesonden, te meer dewyle qualijck een schip daertoe connen uitmaecken. Wy meenen dat U. E. qualijck bericht sijn van degeene, die seggen nodich te wesen dat de Compagnie in de bocht Patany comptoiren houde.

3. 6. ¹² ⁴ **Vaar-water van Malaka.** Van 't vaerwater van Malacca is den commandeur Carel Lievensz. met al de resterende jachten gekeert, sonder yets meer op den vyandt verricht te hebben. Acht Portugiesse navetten van Maccouw waren onse vloote by nachte gepasseert ende in Malacca wel aengecomen. Van Jamby wort ons geschreven, dat de vyandt op Poulo Timon besettinge geleyt soude hebben omme 't vaerwater tusschen Malacca ende Maccauw te bevryen. Door gebreck van schepen ende volck hebben dit mousson niet een jacht in 't vaerwater van Malacca connen seynden, soodat 't selve vaerwater t' eenemael vry ende open is, welck de Compagnie in haere negatie geen voordeel doet.

7. **Jambi.** Tsedert onse jongste hebben van Jamby becomen 't jacht *Diemen* met 167.623 catty peper, de fluyt *Velsen* met 325.341 catty, de *Maccareel* met 245.800 catty. Gelt ende cleeden isser lang gebreck geweest. Mette fluyt *Velsen* ende *Beverwijck* hebben derwaerts partye gesonden; verhoopen daermede beter coop peper becomen sullen, alsoo de voorgaende wat diere comt te staen, door de groote cladderye van d' Engelsen, wiens middelen aldaer, na wy verstaen, haest bestaat wesent sullen. Den opperoopman Gerrit Broeckmans hebben derwaerts gesonden gehadt, omme t' onderstaen off de coningen van Jamby ende *Palimbam* souden connen vereenigen ende eenige immuniteyt becomen tegen de vryheyt van tol, welck d' onse voor 10 a 12 jaren op 't versoeck van assistentie tegen die van Palimbam toegeseyt was. De tollen ende ongelden duslange in Jamby betaelt, bedragen $12\frac{1}{2}$ per cento. Tegen de vryheyt die d' onse voor 10 a 12 jaren was toegeseyt, wiert by die van Jamby gepractiseert dat 10 per cento souden heffen van degene die de peper van boven de reviere in Jamby brachten. In plaatse van ons eenige vergoedinge van de gedane assistentie te doen, is d' onse sulcx door de coninck van Jamby rontuut ontseyt, ende oock verclaert, dat de nieuwe opgesette tol van 10 per cento mede heffen wil, seggende dattet ons niet aengaet. Wat reden hiertegen geallegeert sijn, 't heeft niet mogen helpen. D' onse wert de schult gegeven dat Palimbam niet vermeestert is, ende den coninck van Jamby versoeckt nieuwe hulpe, niettegenstaende selfs de lust noch macht niet en hebben om yets tegen Palimbam te doen, in voegen dat voor ons danck, in plaatse van $12\frac{1}{2}$ per cento de lasten van $22\frac{1}{2}$ sullen moeten dragen.

Op de Westcuste Sumatra varen wy niet beter. Tsedert onse jongste hebben

8. vandaer becomen, te weten: *Beverwijk* met 931 bhaer peper, *Medenblick* met 795 bhaer, welck mede nochal dier comt te staen, vermits de bhaer tegen cleeden verhandelt op 25 realen wert gereeckent, die om 16 a 20 met contant wel souden becomen. Daerenboven werden noch gedrongen aen d' officieren van den coninck van Atchin alsulcken lasten voor incomen van cleeden ende uitvoeren van peper te betaelen, dat d' oncosten $21\frac{1}{2}$ per cento bedragen, als yder bhaer peper 22 realen wert gereeckent; ende dese lasten moeten met contant betalen, off connen geen handel becomen, al wilden de cleeden oock geven, gelijck die op de Custe ende in Suratte costen. Op verscheyden plaat-
sen plegen voor desen liber ende vry, sonder eenige molestie te handelen, maer alsnu heeft den coninck van Atchin de gantsche Westcust Sumatra soo beset ende d' inwoonderen in sulcken vreese gebracht, dat aen de schepen niet handelen durven. Tegenwoordich sijn wy daer noch hebbende de schepen *Amsterveen*, den *Arendt* ende *Medenblick*. Verhoopen dat haere last wel be-
comen sullen, alsoo daer geen peper gebreect, doch hebben ordre gegeven, dat d' onse haer niet sullen verhaesten, maer trachten de sware lasten t' ontgaen ende hare cleden ten besten te verhandelen off wederbrengen. D' Engelsche sijn mede met twee schepen op de Westcuste, dan alsoo haer contant gebreect om de tollen te betalen, connen met de cleeden alleen niet wel te-
rechte comen.

Om verscheyden consideratiën, als gebreck van schepen, hebben de ver-
leden mousson naer Atchin niet gesonden.

9. Met 't jacht *Cotchin* hebben van Succadana becomen 619 diamanten, we-
gende $305\frac{1}{2}$ caraet, ende alsoo dien handel niet veel beschiet, is derwaerts niet
weder gesonden.

10. Alsoo ons voor desen in Batavia verlaten hadden op de toevoer van rijs uit
des Mattarams landt ende Siam, ende dat van Siam niet anders bequamen
dan voorsz. 150 lasten, ende de toevoer uit des Mattarams lant mede gebrack,
hebben in haest anderen raedt moeten soeken, off souden in Batavia in uyt-
terste hongersnoot vervallen hebben. 't Is ons, Godtloff, soo wel geluct, dat
mette *Haring* van Balamboan becomen hebben 100 lasten rijs, met de fluyt
Gorcum 170 lasten, van Cottaringa op Borneo met de fluytte *Amsterveen* 80
lasten rijs ende 100 lasten pady; item van ditto plaets met *Purmerent* 43
lasten rijs ende 11 ditto pady, ende van de Westcust Sumatra met 't jacht de
Haeze 46 lasten rijs ende 44 lasten pady. Hiermede hoopen wy ons wel be-
helpen sullen totdat secours van Siam, Araccan ende Choromandel becomen.

11. D' Engelsen sijn met twee schepen, d' *Abigael* ende *Roobock*, in Macassar
geweest, ende de Deenen met een. Vandaer heeft het Deenseschip *Christiaens-*
have op de Custe Choromandel gebracht 100 bhaer nagelen, 100 bhaer san-
del, $1\frac{1}{2}$ bhaer macis ende 14 bhaer nootenmuschaten in de dop, eenige Chi-

neese zyde ende wat gout. Men zeyt, dat desen handel dryven met capitaal, eenige Portugiesen, Mooren ende Heydenen toecomende. Een ander schip hebben zy in Japara leggende, daer de cleeden, als oock in Succadana, tot vylen prijs vercoopen d' aftreck van Batavia soo veel krencken als in haer vermogen is. D' Engelsen geven uyt, dat van Macassar wel 250 bhaer nagelen, veel sandel, was, ende andersints becomen hebben, doch hoe veel dattet sy en connen niet seecker vernemen, maer 't gaet vast, dat meest alle dese nagelen ons van Amboina ontrocken sijn ende dat die in Macassar coopen, soo ons gerapporteert wort, voor twee ende drie hondert realen de bhaer. Op Loehoe hebben d' onse oock gesien, hoe daer 14 vaten cruyt van hondert & Europeische fustagie, met Latijnse letteren gemerct, voor 20 realen 't vadt vercocht wierden. 't Is seecker dat dit cruyt ende noch andere caskens meer door d' Engelsen off Deenen van Macassar na Loehoe gesonden is. Per nevens-gaende copie van missive, door Christoffel van Singelinhoff uit Trangabary aan den gouverneur Marten Isbrantsz. op Paliacatte geschreven, sal U. E. mede sien, hoe de Deenen versoucken seecker Spaens fregat omtrent Tran-gabary, in openbaer zee door de *Leeuwinne* aengehaelt, ende openlijck seggen dat het haer vrienden sijn ende die soeken te protecteren; hadden de Spangiaerts van dit fregat oock toegeseyt een slaven ende de last van salpeter (daerom van Manilla gecomen waren) te helpen, ende d' onse doen sy in 't opcoopen van salpeter soo veel hinder als mogelijcken is. D' Heere wil 't de reeders van Nederlant vergeven.

12. Van Persia ende Suratte sijn hier, Godtloff, op 22 ende 23^{en} Juny wel aengocomen de schepen 's Lants *Mauritius*, t' *Zeepaert*, *Out Mauritius* ende de chaloupe de *Nieuwicheyt*, met d' heer admirael Willem Jansz. ('t schip *Noort-Hollandt* was in Suratte gesleten). Brengen mede 350 balen zyde ende 744 packen cleeden, incoops costende f 614.059 — 18 — 13. In Persia heeft dese vloote gelaten een cargasoen in gelt ende coopmanschappen, bedragende f 428.550 — 19 — 14, welck omtrent 900 balen zyde 't aenstaende jaer renderen sal.

Per de boecken van den oppercoopman Visnich sal U. E. sien hoe vooreden jaer in Persia in negotie geadvanceert is f 217.746 — 12 — 14, waertegen gegasteert sijn f 21.127 — 1. Alsnoch is ditto Visnich van de gunste ende faveur des conincx seer wel vernoecht. In Suratte was het tot die tijt mede noch wel; van den Broeck doet goet f 175.459 — 11, in den tijt van 12 maenden in negotie geavanceert, waertegen gegasteert sijn f 58.999 — 18 — 9. Beclaecht hem seer dat soo qualijck van capitaal versien wordt. De scheppen *Bommel*, *Weesph* waren naer Mocha gesonden met een cargasoen van f 12.168 — 17 — 6, omme vandaer in Augusty tot Gamron te loopen ende in te nemen soo veel zyde als Visnich tegen die tijt gereet can crygen, welck

hy verhoorte een goede partye wesen soude, opdat deselfde een jaer eerder met de retouren van Suratte naer 't vaderslandt souden mogen gaen, alsoo de vyandt geen sonderlinge macht te water hadde, die dese schepen behoeffden t' ontsien. Verleden jaer is voorgemelte vloote van ses schepen ende een chaloupe na Suratte gesonden, vermits de vyandt goede macht te water hadde ende gevreest wiert, dat met weynich schepen daertegen niet souden connen bestaan. Tsedert sijn eenige van haere schepen door storm gebleven, andere vergaen ende haer volck is verlopen, soodat nu te water heel machteloo waren.

Van Suratte hebben d' Engelsen naer Engelandt gesonden drie schepen, de *Palsgraeff*, *Dolphijn* ende *Discouvre*, meest met Malabaerse peper geladen, 200 balen syde, weynich indigo, byane, circhees, partye salpeter, groote pertye seylcleeden ende breede baftas, welcke schepen ons schip *Vyanen*, gelijck vooren geseyt is, een Cabo de Boa Esperance bejegent hebben; daerna op 5^{en} Martius 1628 met vier schepen 850 balen zyde van Persia becomende, hebben zy op 25^{en} April 'tschip de *Willem* mede naer Engelant affgevaerdicht, welck twee maenden, soo zy seyden, aan 'teylandt Mauritius bequaem saisoen verwachten soude. Door schryven van den 9^{en} Juny verstaen, dat veel goets vergaderden omme dit jaer tytelijck wederomme twee schepen naer Engelandt aff te laden. Voor d' Engelsen sijn van Suratte tot Bantam aengecomen de schepen de *Blessing* ende de *Refugie*, met eenige cleeden voor haere Compagnie ende eenige voor particulieren, soo Engelsen als Mooren. Haer schip d' *Exchange* was in compagnie van d' onse na Mocha gevaren. Hadden noch in de quartieren van Suratte vijff schepen; gaven uyt, dat dit jaer een groote vloote van Engelandt verwachten ende een tocht voornemen souden; d' onse gissen dat het op Dieu hadden gemunt. Van Engelandt hebben zy hier becomen een jacht, de *Duyve* genaemt, maer connen niet seecker vernemen wat gelt medebrengt.

Op 22^{en} July passato hebben wy van hier naer Suratte ende Persia volladen gesonden de schepen *Utrecht*, 't *Zeepaert*, *Brouwershaven* ende *Negapatnam*, met een cargasoen van f 791.000, daeronder f 450.000 aan goudt ende silver. Daerna de schepen der *Veer*, *Vlissingen*, *Delfshaven* ende *Zeeburch* van 't vaderslandt met goede partye contanten, Godtloff, wel aencomende, hebben dese vloote van Suratte noch nagesonden 't jacht *Zeeburch*, welck den 12^{en} Augusty is vertrocken met f 215.000 aan leeuwendaelders ende rijcxdaelders, met weynich coopmanschappen. D' Almogende wil haer alt'samen behouden geleyden ende de Compagnie goet retour daertegen verlenen.

Als ambassadeur van hare Hooch Mogende aen syne Majesteyt van Persia hebben daermede gesonden den E. Jan Jansz. Smidt, met goede schenckagie, ende ordre, dat U.E. instructie ende 't gene wy daerby hebben gevoecht tot eere van onse natie ende ten besten van de Compagnie, soo veele na

3 Nov. 1628.

uytterste vermogen doenlijck is, voordere; vertrouwen dat de Compagnie van desen persoon in die quartieren wel gedient sal worden. Onder anderen hebben zyne E. ende den oppercoopman Visnich gerecomandeert aan syne Majesteyt van Persia te versoecken, dat jaerlicx op onse costen soo veel zyde na Gamron werde gebracht als goelijck importeert de cargasoenen, welck onse schepen medebrengen, opdat de Compagnie buyten schade mach worden gehouden soo 't geviele dat syne Majesteyt, out sijnde omtrent tsestich jaren, eens onversiens quame t' overlyden, ende 't landt in oproer geraecte, welck verhopen wel vercregen sal worden, alsoo 't den coninck aen geen zyde gebreeckt ende sonder zyne Majesteyts nadeel wel geschieden can, dat onse schepen soo veel zyde weder innemen als gelt ende goederen in Gamron lossen; soo dit obtineren, sal U. E. op een jaer een dobbelt retour van Persia becomen, te weten van 't geene daer te lande is ende de schepen weder opnieuw medebrengen.

Met dese schepen is oock medegegaen de soon van den coopman des conincx van Persia, met retour voor syne Majesteyt. De vader Hussembeecq is hier den 6^{en} April overleden. Wy verstaen, dat door dese soone in Nederlandt ende hier in Batavia seer veele van de middelen des conincx geconsumeert sijn. Heeft ons hier oock groote moeyte aengebracht, hem seer dissolut ende prodigue gehouden; hebben oock vernomen, soo gelegenthelyt ende middelen in handen hadde connen becomen, dat steelswijs vertrocken soude hebben. Aen ons selfs heeft hy versocht Christen te mogen werden, ende oock genochsaem te kennen gegeven dat niet van meeninge was in Persia te keeren. Hierover hebben d' onse belast, soo goeden regard op voorsz. persoon te nemen, dat in Suratte niet aen lant come, maer met onse schepen, benefessens des conincx retour, in Persia werde gebracht, opdat sijn doen ende 't gene aen 't retour mach comen te gebreken by zyne Majesteyt selfs verantwoorde, ende de Compagnie buyten schade blyve.

Den ambassadeur Mousabeecq is van de Custe Choromandel over Golconda na Suratte verreyst, omme vandaer met onse schepen in Persia te keeren.

Omme den E. Pieter van den Broecke in Suratte te verlossen, ende als commandeur van de vloote, is met voorsz. schepen medegevaren den E. Jan van Hazel, welck de Compagnie lange jaren in Indien wel gedient ende hem soo gecomporteert heeft, dat volcomentlijck vertrouwen des Compagnies affairen in de quartieren van Guseratte ende Indostan seer wel dirigeren ende ten besten van de Compagnie schicken sal. Wat ordre zyne E. gegeven hebben, sal U. E. per nevengaende copie van instructie vernemen.

Alsoo goetgevonden hebben, gelijck vooren is geseyt, tot nader ordre geen schepen van Suratte directelijck na 't vaderslant te laten keeren, hebben geordonneert, dat den E. Pieter van den Broeck toecomende jaer met de Perisische zyde, indigo ende andere Suratse waren, als commandeur met alle de

schepen in die quartieren wesende, herwaerts come, alsoo niet geraden is wederom een schip ofte twee na Mocha te laten varen, omme de Persische zyde in September van Gamron te lichten ende soo veel t'eerder na 't vaderlant te senden, opdat in des vyants handen niet vervalle, mits dat ons met een jacht oft meer 't aenstaende mousson soo tijtlijck goede pertye Guseratse cleeden voor dese quartieren senden, dat hier voor d'Engelsen versien mogen werden.

Alsoo vernemen dat d'onse in Suratte soo grooten somma gelt tegen $1\frac{1}{4}$ ter maent op intrest nemen, dat daerdoor een groot deel van de proffyten van den handel aen intrest consumeren, hebben onder andere belast dat d'onse geen gelt meer, insonderheyt merckelijcke somme, op intrest nemen; daer is nu een goet kapitaal na Suratte gegaen, ende verhopen dat successive van U. E. alsoo gescondeert sullen werden, dat de quartieren van Suratte ende Persia in 't aenstaande beter dan voor dese sullen mogen versien.

Per nevensgaende journael van den commissaris van der Lee sullen U. E. sien wat rapport van de visite, in Persia ende Suratte gedaen, is doende. Onder andere seyt hy, dat men jaerlicx in de quartieren van Suratte soude connen vertieren, met 50—75 ofte 100 ten 100 avance, 40.000 ₹ quicksilver, 30.000 ₹ vermelioen, 3 a 400.000 ₹ loot. Ende terwyle voorsz. van der Lee in Amadabat was, dat d'Engelsen in eenen coop vercochten een pertye quicksilver, monterende over de 40.000 realen van 8^{en}, daer niet min dan 80 a 100 per cento mede avanceerde. U. E. gelieve hierop te letten, gelijck mede wat coopmanschappen voorder in nevensgaende notitie werden versocht, ende ons van alles alsoo te versien, als de gelegentheyt van saecken gedoocht. De Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

Alsoo de speceryen, nagelen, nooten ende foelye op de Custe van Choromandel, in Suratte ende Persia op legen prijs sijn ende door d'Engelsen als Deenen op de Cust daermede seer gecladt wort, hebben gants weynich na Suratte gesonden, oock niet veel na Persia ende geen nagelen na de Cust; soo lange d'Engelsen ende Deenen nagelen becomen, connen die in geen reputatie brengen.

Van de voorsz. f 650.000 in contant met de vloote na Suratte gesonden, hebben geordonneert, dat f 100.000 in realen van 8^{en}, nevens de coopmanschappen, na Persia schicken; dat in Suratte f 250.000 aen cleeden voor Batavia besteden; item andere f 250.000 aen indigo, salpeter ende andersints voor Nederlant, ende de resterende f 50.000 aen coopmanschappen voor Persia, volgens den eysch van Visnich, omme die in Gamron met 50 a 100 per cento avance contant te verkoopen, tot styvinge van de weynige contanten derwaerts gedestineert.

Van de Custe van Choromandel sijn hier tsedert onsse jongste wel aen-

13. gecomen 28 February 'tschip *Brouwershaven* met een cargasoen incoops
 Coro-
 mandel. costende f 119.449 — 17 — 2; 2de April 'tschip *Medenblick*, met een cargasoen van f 64.071 — 6 — 4; 8de Augusty *Grooten Beer*, met een cargasoen costende f 152.333 — 6 — 8; 24de September *Wieringen*, met een cargasoen costende f 54.543 — 9 — 7; 30 September de *Kemphaen*, met een cargasoen costende f 42.463 — 12 — 2; t'samen f 432.861 — 11 — 7.

Met eenige cleeden sijn daermede versien geworden, maer noch niet na den eysch wel geweest is; verhoopen eerlange meerder secours te becomen. Boscruyt hebben goede pertye medegebracht, ende als 't aan geen solpher gebreect, connen voor gants Indien vandaer wel versien worden, doch U. E. dienen evenwel niet geheel na te laten cruyt herwaerts te senden, alsoo 't Custcruyt niet dueren can, opdat niet verlegen geraecken.

't Schip de *Leeuwinne* hebben hier lange van de Custe verwacht. 11de October 1627 ordonneerden den gouverneur Maerten Ysbrantsen, dat 't selve tijtlijck herwaerts soude senden, omme in October 1628 met de vloote van hier na 't vaderslandt te varen; maer alsoo daer seer genegen sijn dat de *Leeuwinne* van de Custe na Nederlant vertrecke, wert ons geantwoort, dat vreesen dat het soo laet vallen sal eer met Nederlantse waren volladen zy, dat Batavia niet wel sal connen aendoen, even gelijck off herwaerts niet soude connen seylen, soo 't met Nederlantse waren niet volladen waere. Dese verkeerde genegentheyt vernemende, hebben wy den 11de Augusty 't jacht de *Nieuwicheyt* expres na de Custe gesonden, met ordre dat datelijck, sonder vertoeven, voorsz. schip herwaerts senden met sulcx inne heeft. 't Geene aan de last soude mogen gebreken, sal hier wel voldaen werden. alsoo 't ons aan geen retouren, maer schepen gebreect. Watter op volgen wil, sal den tijt leeren.

Van hier hebben weder op 15de Juny passato met 't schip de *Cameel* na Choromandel gesonden een cargasoen van f 108.166 — 10 — 8, bestaende in 16.000 realen Japans silver, 1687 picol cooper, 35.337 ™ rompen, 30 sockels foelye ende andere clenicheden, ende den 23de July met 't *Wapen van Hoorn* een cargasoen van f 88.341 — 19 — 8, daeronder f 81.000 aen gout. Hebben ordre gegeven, dat d' een met cleeden ende d' ander met rijs werde volladen. Van hier sijn oock na Araccan om rijs vertrocken 't jacht den *Haring* ende de fluyt *Edam*. De Heere wil haer herwaerts weder volladen geleyden.

Per nevensgaande missiven van de coopliden van Masilipatnam sal U. E. sien, hoe d' extorsie ende vexatie aldaer meer ende meer toeneemt, ende al waer 't dat d' onse noch thien mael meer beswaerden, soo moeten 't lyden omme de groote proffyten die wy (seggen de Mooren) van Masilipatnam genieten. Drie personen, Ramina, Contour ende Lingua heeft de gouverneur van Masilipatnam geordonneert omme met d' onse, Engelsen ende Deenen te handelen, ende sulcx alle anderen verboden. Ramina ende Contour waren

de Compagnie schuldich 23.000 pagoden, daeronder 11.000, die haer ten tyde van van Uffele door de gouverneur Mameth Taeky affgedrongen sijn, ende Lingua 4000 pagoden, welck een groote somma bedraecht. Dese lieden dringt de gouverneur aff wat hy begeert, ende sy leveren de Compagnie daerna op affreeckeninge van haer schult 't gene (na haer seggen) vermogen, en dat niet aan sulcke cleeden als d'onse geerne hadden, maers sulcke sorteringe als selffs begeren, in voegen dat na haer welgevallen met des Compagnies middelen speelen. Van 't cargasoen door *Medenblick* tot Masilipatnam gebracht, hadden d'onse aen den gouverneur selven vercocht, alsoo niemant anders daerna dorst taelen, pertye goederen, bedragende omrent 9000 pagoden, contant te betaelen, ende alsoo sonder gereet gelt te geven de goederen niet wel becomen cost, dwongh hy de voorsz. Ramina, Contour ende Lingua deselve over te nemen, mits hem 1700 pagoden tot winst contant geven, ende verleden jaer drongh haer 3000 pagoden aff. Wy meenen dat het niet veel verschilt off dit gelt dese lieden off de Compagnie affgenomen wert.

Ende alsoo met soeticheyd geen vryheyt in de negotie, oude uitstaende schulden noch affgedrongen penningen becomen sullen, hebben wy goetgevonden alle des Compagnies gereetste middelen vooreerst van Masilipatnam in te doen trekken, 't volck vandaer te lichten ende daerna de Masilipatnamse scheepen in arrest te laten nemen, omme de Mooren daerdoor te doen restituieren 't gene de Compagnie ende hare debiteurs affgedrongen hebben ende selffs noch schuldich sijn. Na wy verstaen, sal 't seer gevoegelijck geschieden connen sonder merckelijcke intrest van de Compagnie, alsoo van verscheyden andere quartieren wel becomen connen dat in Masilipatnam cooppen, ende onse waren van andere plaetsen mede wel getrocken sullen werden. Met 't schip de *Cameel* hebben den gouverneur Maerten Isbrantsz. geordonneert, in deser voegen refactie ende redres van saecken te soeken. Daer wort niet getwijffelt ofte sullen in corten tijt goet redres becomen, te meer dewyle wy getroost sijn Masilipatnam t'eenemael te derven.

Boven alle oncosten is op de Custe in een jaer, tsedert primo September 1627 tot primo September 1628, overgewonnen $f\ 95.139 - 17 - 10$. De lasten bedragen $f\ 60.995 - 13 - 2$, d'incomste ende winst daertegen $f\ 156.135 - 10 - 12$.

Van Choromandel sijn onder Punto de Gallo uyt cruyssen geweest 't jacht *Grootebroeck*, met een fregat ende chaloupe. Hebben niet anders verricht dan de Compagnie nieuwe moey-te aengebracht, ende niemant bejegent dan drie Guseratse scheepen, van Atchin na Suratte keerende. In 't eene, dat niet strijcken wilde, schooten sy een man doot; 't ander een pas hebbende, lieten 't weder varen, nadat (soo de Mooren seggen) van 't bootsvolck mishandelt waren. Het derde, geen pas hebbende, brachten voor Paliacatte, menende

dat het een schip van Daboul was; doch soo haest de gouverneur Maerten Ysbrantsz. vernam dat van Suratte was, heeft hetselve weder onbeschadicht ontslagen, vrygekent ende na Masilipatnam vertrecken laten, in sulcker voegen, dat d' overhooffden attestatie gaven dat van d' onse in haer personen niet mishandelt, noch in goederen niet vercort waren, maer d' onse van goet tractement bedanckten.

De twee eerste schepen ondertusschen in Suratte comende, wierde daer uitgestroyt, dat van d' onse seer qualijck getracteert waren ende gepresumeert dat het derde oock genomen hadden. De cooplieden versochten in Suratte, dat de gouverneur ons volck gevangen soud' nemen ende haer packhuysen versegelen. Den hertoch Nacgan ende casset van Bagadet schreeff een dreygende brieff aan van den Broeck, ende van den Broeck, om swaricheyt ende verhinderinge van negotie voor te comen, heeft selven soo schadelijkenaccoort voor de Compagnie met de Mooren gemaect, als 't uutterste bedraecht dat van de Compagnie geleyscht cost werden, namentlijck dat hy uit des Compagnies schepen in Suratte aen de geinteresseerden soude doen leveren thien bharen nagelen, 200 bharen peper ende 100 bharen tin, voor gelijcke waren die d'onse in Masilipatnam uyt voornoemt Moors schip ontfangen souden. De gouverneur Maerten Ysbrantsz. reprehendeert van den Broeck hierover, ende heeft ondertusschen voornoemde goederen doen ontfangen. De nagelen ende peper souden in de *Leeuwinne* schepen, ende het tin was al ontfangen ende vercocht tot veel leger prijs als in Persia gelden soude. In 't retour van Persia sal 't de Compagnie een groot stuck gelts verscheelen; breder bescheyt connen de heeren door nevensgaende pampieren van Choromandel ende Suratte vernemen.

In Bengala was niet te doen, vermits 't landt vol oorloch ende in roeren was.

14.

Solor.

Na *Solor* hebben verleden mousson gesonden de jachten 's *Lants Hoope*, *St. Nicolaes* ende *Cotchin*; 's *Lants Hoope* is op Timor geweest ende heeft ons vandaer gebracht 168 bharen sandelhout, costende f 16.453 — 19 — 9. D' andere twee sijn tot op 't jongste van 't mousson in Solor opgehouden ende nu corteling genoechsaem ledich wedergekeert. Na wy verstaen, wort daer door eenige van d' onse seer qualijck geleest, insonderheyt door den commandeur Jan de Horney met synen raedt; heeft hem niet ontsien trevis met de Portugiesen ende die van Larentucque te maecken. D' overste van onsse bontgenooten Kitchil Protafi claecht mede over hem. Na de boecken uitwysen moet daer noch wesen een kapitaal bedragende f 78.571 — 1 — 1, waertegen geen retour becomen ende opnieuw veel gelt ende goederen versocht wort. 43 Nederlantse coppen is de Compagnie daer onderhoudende; d' ongelden tse-dert primo April 1627 tot primo April 1628 bedragen f 22.829 — 15 — 2, ende

de winst daertegen $f\ 17.463 - 7 - 1$, compt $f\ 5366 - 8 - 1$ te quade. Wenschten wel dat al des Compagnies volck ende goederen vandaer hier hadden; een geheele reformatie dient daer gedaen, off alles gelicht.

15.
Mo-
lukken.

Verleden mousson hebben na de Mollucos gesonden 't jacht *Texel*, recht door, ende de schepen *Orange* ende *Munnichedam* (over Amboina) met car-gasoenen een provisie, coopmanschappen ende weynich gelt te samen bedragende $f\ 98.016 - 7 - 13$. Daertegen is 'tschip *Texel* den 27th Mey met d' heer gouverneur Lefebvre weder hier gekeert, medebringende $91.684 \frac{3}{4} \text{ E} 10 \frac{1}{4} 77$. nagelen, te weten 50.000 E van Amboina ende d' andere van de Molucos. 't Gouvernement over alle des Compagnies forten, volck, goederen ende affairen aldaer heeft d' heer Lefebvre volgens onse ordre getransporteert aen den E. president Gilles Seys. 't Schip 's *Lants Arent* is daer gesleeten, ende 't schip *Orangie* soude in Augusto na Myndenao varen.

Den 5th February passato hebben d' onse met 't jacht *Texel*, Godtloff, van 't Spaense secours dat van Manilla quam, bestaende in vier navetten, onder scheut van twee compagnien Spaensche musquettiers op 't landt Tidor sijnde, een van de jachten aen de wal gejaecht, den admirael groot 140 lasten ende de Spaense galeye (die hem te hulpe quam) overwonnen ende genomen, oock 2 a 3 Tidoresche correcorren stukken geschoten. 't Schip een weynich van 't volck geplundert wesende, ontsonck d' onse, ende naedat seven metalen stukken uit de galeye hadden gelicht, hebben die in brant gesteecken, vermits daermede geen rede condon beseylen. Veel volck isser van de Spaignaerts ende Tidoresen gebleven, maer niet meer dan 4 Spaignaerts ende 12 slaven gevangen. Van onser zyde sijn thien mannen dootgebleven, daeronder de schipper, ende 8 geuest.

Van Manilla verstanden d' onse dat 't Suydermousson 1627 vijftien schepen ende 2 galeyen vandaer na Tayouhan, omme de plaatse aen te tasten, geweest waren, maer door contrarie storm keerden weder schadeloos in Manilla, ende de twee galeyen (die haer voor Tayouhan verthoont hebben) sijn met al het volck gesoncken, in voegen dat d' Heere voor ons gestreden heeft; anders is te duchten soud' Tayouhan perijckel geloopen hebben, dewyle de plaatse, gelijck d' heer Nuyts adviseert, seer qualijck versien was.

Aengaende de gelegentheyt van saecken ende staet in de Mollucos, per nevensgaende journael van den E. gouverneur Lefebvre sullen U. E. sien hoe de Tarnatanen woelen. De nieuen coninck Hamsia ende Tarnatanen sijn vast doende omme volck van alle quartieren te vergaderen; hadden weder opnieuws 1000 sielen van Moro op Malleyo gebracht, ende namen voor, met een vloote correcorren de ronde overal te doen om volck te vergaderen, Botton tegen de Maccassaren t' assisteren, ende de saecken in Amboina te redresseren; sy seggen omme de transgresseurs van de contracten te straffen, maer

wy menen dat het voornemelijck sy omme de Compagnie haere ondersaten ende bontgenoten t' ontrecken; ende opdat de Spaingaerts ondertusschen verhindert souden werden in de Mollucos te comen, versoect den coninck van Tarnate, dat wy een vloote van 15 a 20 schepen na Manilha senden. Met de Spaingaerts ende Tidoresen continueren de vreede ende correspondentie; sullen niet licht oorloch tegen d' een noch d' ander aennemen, niettegenstaende de Tidoresen onderleggen de Tarnatanen eenige plaetsen van de vaste custe met behendicheyt ende gewelt affhandich te maecken, ende nu corteling wel 30 Tarnatanen dootgesmeten hadden. Tegen d' onse toonen oock enige schijn van goet debvoir; de coninck Hamsia seyt selff wel sorge dragen sal dat ons geen nagelen van de Mollucos ontvoert, maer alt'samen gelevert werden, doch daertegen is van d' heer Lefebvre vernomen dat de Tarnatanen geerne een steenen reduyt op de hoochte boven ons fort Telluco souden maecken, omme daerover te mogen domineren, gelijck mede dat geerne sagen onse garnisoenen verdeylt ende wyder uitgebreyt wierden, namentlijck dat volck op Taccony, Gelole, Sabou ende Mothier leyden, welck wy ordeelen vaste teecken van quade disseynen t' onswaerts te wesen, gelijck aen veel andere particuliere saecken mede doen blijcken. Een correccore met advysen van de Spaense gouverneur hadde Hamsia na Manilla gesonden, maer was door contrarie wint weder terugge gekeert.

Des Compagnies forten op Fernate, Mackian ende Batsian waren in goeden staet ende hadden vooreerst geen réparatie van noode, doch op Tahane soude ten versoecke van d' inwoonders een steenen reduyt aan strant gemaect worden. Den 29er Mey 1628 waren al de garnisoenen t' samen 485 blancke coppen, 178 Mardijckers in dienst, ende 35 slaven.

In een jaer beloopen alle d' ongelden tsedert primo Meert 1627 tot ultimo February 1628 f 185.634 — 7 — 8 ende de winst daertegen f 104.352 — 14 — 9, soodat in een jaer f 81.281 — 12 — 15 boven alle winst geconsumeert sijn.

^{16.} Verleden Westemousson sijn van hier naer Amboina gevaren de schepen Amboina. de *Swarten Arent* ende *Griffoen*, met de fregatte *Mochia* ende *Suratte*. Haer cargasoenen bedroegen t' samen f 165.150 — 5 — 12 aen coopmanschappen, contanten ende provisie. Hiertegen hebben wederomme vandaer ontsangen 156.000 ™ giroffel-nagelen, te weten 50.000 ™ met *Texel*, gelijck vooren is geseyt, ende 106.000 ™ met den *Arent* ende *Griffoen*, welcke gelevert sijn, te weten 20.000 ™ van *Hittoe*, 18.000 ™ van *Loehoe*, 39.000 ™ van de dorpen van 't casteel, 49.000 ™ in *Laricque*, 24.000 ™ in *Lilleboy*; 16.000 ™ in ¹⁾; t' samen 156.000 ™.

Van Amboina is met voornoemde schepen alhier wel aengecomen d' heer

¹⁾ Niet ingevuld.

gouverneur Gorcum, welcke 't gouvernement van die quartieren, volgens onse ordre, aan den E. Philips Lucasz. overgetransporteert heeft. Als gesant van de stadhouder des conincx van Tarnate op Loehoe, gelijk mede van wegen die van Loehoe, Combello, Leccidi ende consorten, is medegecomen d'Hamba Ragia Calebatté.

Met 't schip *den Briel* is hier mede aengecomen (quansuys op voorschach ende aenradinge van den gouverneur Philips Lucasz.) capiteyn Hittoe, met sijn jongste soon, schoonsoon ende eenige hooffden van de voornaemste dorpen onder Hittoe staende. Hy zeyt te comen om ons te bewellecomen, ende te vernieuwen den eedt van getrouwicheyt, die hy deed doen van de tocht van Banda in Amboina quamen, doch wy houden dat hy comt omme den quadren cours van die van Hittoe met schoonen schijn te bekleeden, 't voordeel voor de Mooren in 't generael te soecken, ende sijn eygen proffijt te doen.

Met 't fregat *Suratte* sijn daerna alhier mede verschenen Ragia Rossenive, Ragia Soya, 't hoofd van Hativa ende 't hoofd van de Mardickers, omme ons van wegen den landtraedt van Amboina, de Christen-gemeente ende undersaten van 't casteel te begroeten; alle welcke van d' onse bedanckt ende gepresen werden dat haer seer wel comporteren. 't Gewas van de nagelen neemt, Godtloff, in haer quartier omtrent 't casteel seer toe; hebben verleeden mousson gelevert, gelijck vooren is geseyt, 39.000 t nagelen.

Met onse voorgaende is U. E. geadviseert hoe nae Amboina ende Banda gesonden hadden Gregorium Cornely ende Maerten Jansz. Vogel, omme d'ordinary visite te doen ende t' onderstaen off in Amboina met soeticheydt tewege souden connen brengen dat alle de nagelen aen d' onse gelevert werden ende de gealttereerde gemoederen van die van Loehoe, Combello ende consorten wat neder conden setten, dewyle niet gelegen quam, noch oock altijt niet geraden is 't utterste gewelt te gebruycken. Dese gecommitteerden hebben overal uut onssen name de ronde gedaen; haer compste scheen die van Loe-hoe seer aengenaem te wesen, belooffden veel goets ende leverden omtrent 30 bharen nagelen, maer soo haest de joncken van Maccassar daer quamen, leverden niet een nagel meer, ende vercochten alle haere resterende nagelen aen die van Maccassar, sijnde by gissingh ontrent 60 bharen. Die van Combello, Lucidi, Eran ende Manipe hebben geen nagelen altoos aen de Compagnie gelevert, maer alles aen de Maccassaren. Van 't lant van Hittoe sijn oock veel nagelen op Combello vervoert ende daer aen de Maccassaeren vercocht.

Alsoo Quipaty Nary, hoofd van Combello, dickwils tot sijn devoir ende leveren van nagelen aengemaent was geweest, ende verscheyde reysen ten antwoorde hadde gegeven dat geen nagelen hadde ende liever de resterende boomen wilde affhouwen dan altoos soo om nagelen gequelt te worden, resolueerde de gouverneur ende raedt na 't vertreck van voorsz. commissarissen, de

3 Nov. 1628.

schipper van 't jacht *Suratte* in Combello te senden met een missive, omme voorsz. Quipati andermael tot leveren van de nagelen aen te manen, met ordre, soo hem weder excuseerde, dat dan als een present overleveren soude 3 bylen ende 3 parangs, tot een teecken, soo de nagelen niet leveren wilden, dat dan, gelijck dickwils geseyt hadde, de boomen soude affhouwen. Om desen brieffende present over te leveren varen d'onse na landt, uut wantrouwe gewapent met 21 musquettiers. De Maccassaren ende andere vreemdelingen, vresende dat daer gewapent quamen om hare joncken te verbranden, voechden haer mede gewapent by de vergaderinge. Met acht musquettiers wiert voornoemde brieff ende present uit de boot geaccompagneert, ende alsoo in 't overleveren van soo vreemden present de Combelleen gealttereert wierden, geraecten overhoop. Een Combellees wiert by ongeval (soo men seyt) doorschoten, vijf van d'onse op de plaets dootgeslagen ende andere geuest, waer van naderhandt noch drie gestorven sijn. De gouverneur ende raedt, dit ongeluckich succes van hare besyndinge vernemende, resolveerden daerop (ten aensien wy geordonneert hadden dat sien souden met vrientlijcheyt die quartieren gerust te stellen ende de nagelen te becomen) niet geraden te wesen wederom in een formelen oorloch te treden, omme die van Combello haestich te straffen ende de joncken te verbranden, maer dat eerst aensien souden wat recht de stadhouder van *Ternate* doen sal ende wat ordre wy dienaengaende geven sullen, in voegen dat door d'onse met vrientschap noch met gewelt niet verricht ende 't groot garnesoen welck daer hebben, selfs vruchtelooch gehouden is.

Op Loehoe sijn acht joncken geweest, ses op Combello ende twee op Manipe, met cleeden, rijs, slaven, boscruyt ende andere amonitie, welcke, na geseyt wert, haren handel dryven meest met capitalen van d' Engelsen ende Deenen. Soo lange aldus continueren, schijndt het datter geen beter raedt is omme 't vervoeren van de nagelen voor te comen, dan dat alle de joncken op Loehoe, Combello ende daeromtrent comende, verbranden ende t' eenemael vandaer houden, sonder aen te sien dat weder met haer in openbare oorloch souden mogen geraecken ende de Tarnatanen sulcx oock qualijck soude mogen nemen, alsoo den oorloch haer immers soo qualijck soud' comen als ons. De voornoemde Callebatte, gesant van Loehoe, Combello ende consorten, spreeckt hier heel schoon, seyt toe, dat ons voortaen alle de nagelen leveren sullen, doch versoeckt daerby (tegen de schade van 't omhouwen van de boomen geleden), dat de prijs van de nagelen tot op 70 realen souden verhogen, welck by d'onse ongeraden wert gehouden.

De pretentie van de Tarnatanen aengaende de jurisdictie in Amboina is
19.1.47/ soo onredelijck, dat het de mate passeert; trachten na de gantsche souvera-
nieteyt/schamen haer oock niet openbaerlyck te sustineren dat Hitoe onder

den coninck van Tarnaten sorteert, ende niemant de Nederlanders anders dan voor coopliden t' erkennen heeft. Die van Hittoe Lamma, Mamale ende andere dorpen van 't landt Hittoe sijn tot de Tarnatanen genegen, maer derven haer noch niet openbaren; houden haer uutterlijck stil ende ontvoeren ons de nagelen onder de handt. 't Is te duchten dat d' uutterste middelen tegen die van Hittoe, ende Tarnaten noch mede, sullen moeten gebruycken.

Van Amblau, Ourien ende Hatua sijn de garnisoenen ingetrocken, niet sonder onlust van d' inwoonders, die nu de Tarnatanen vreesen. De resterende sullen van tijt tot tijt mede ingetrocken worden, opdat te meerder macht in 't velt mogen brengen. Ultimo May 1628 waren de garnisoenen in Amboina sterck 450 coppen, daeronder 37 swarten, gagie winnende.

De naturelle ondersaten van 't casteel, gelijck vooren is geseyt, houden haer wel, doen goede aenplantinge, maer de Nederlantse burgerye vergaet in excessen ende luyheyt, connen de cost qualick crygen; eenige generen haer met de visscherye, maer de meeste met tappen.

Weynich yver ende dienst, seyt de gouverneur Philips Lucasz., is by de kerckelijcke personen in de dienst ende schoole gedaen: doen maer een predicatie ter weeke ende geen bysondere aenspraek; emuleren tegen malcanderen ende soeken haer by d' inwoonderen te doen erkennen dat niemant subject zijn. Wouter Melchiorsz. schijnt de schoole ende zijn dienst ernstelick te willen behertigen.

Vrywat costen sal in Amboina aen reparatie van nodige huysen, seyt de E. Philips Lucasz., gedaen dienen, ende dat veel groote costen ten tyde van d' heer Speult aen onnutte costelijcke werken gedaen sijn, ende 't noodighe naegelaten heeft.

Aengaende 't aenstaende gewas van nagelen, op Loehoe was een goet gewas vorhanden; van andere quartieren cond' noch niet geoordeelt worden.

Tsedert primo Meert 1627 tot ultimo Februario passato sijn in Amboina in een jaer geconsumeert f 145.931 — 7 — 10 (welck soo hooch loopt ten aensien van 't groot garnisoen dat daer geweest is), ende daertegen weder ingecomend f 66.695 — 8 — 12, soodatter f 79.235 — 18 — 14 in een jaer ten achteren geconsumeert sijn, welcke de 156.000^{fl} nagelen, vandaer gecregen, veel beswaert, doch verhopen dat het in 't aenstaende beteren sal.

De vordere particulariteyten van veel saecken sullen U. E. door nevensgaende missiven van Amboina vernemen, waeraen ons voorder gedragien.

Nevens dese senden U. E. mede alle d' attestatiën, bescheyden ende acten welcke in de Molucos ende de quartieren van Ceram oft Amboina tegen d' inique pretentie van de Magellanise Compagnie hebben connen becomen.

17. Verleden Westmousson hebben na Banda gesonden de schepen *den Briel*,
Banda. *Zuyt Hollant* ende *Purmarent*, met verscheide nootlicheden, coopmanschap-

ANH394214

3 Nov. 1628.

pen ende gelt, te samen bedragende f 125.938 — 6 — 8. Tot retour hebben daerna weder ontfangen, te weten, met Purmerent ende Zuyt Hollant 46.960 catty nooten, 13.805 catty rompen, 13.325 catty macis, 650 catty sockels; item 13 leggers gepekelde nooten; — met den Briel 23.512 catty nooten, 9.484 catty rompen, 11.409 catty macis, 602 catty sockels; — bedragende te samen 70.472 catty nooten, 23.289 catty rompen, 24.734 catty macis, 1252 catty sockels, ende costen f 90.765 — 19 — 9.

D'heer gouverneur Gorcum is in October verleden met 9 correcorren van Amboina na Banda gevaren, omme daer alles ten besten van de Compagnie te helpen beleyden, ende raedt te soecken om d' heer Vlack met sijn geselschap te verlossen. Voor quaet gevolch van 't ongeval in Banda gebeurt, sijn hier vrywat beducht geweest, doch alles is, Godtloff, seer wel geluckt. Vlack was van de Bandanesen op Tombe gevoert een plaatse die de naem hadde onder 't casteel Amboina te staen. Van hier wierden op Quelibon ende Quelimouri veroert. Op 't onversiens meende den E. Gorcum de gevangenen met gewelt te lichten, maer alsoo de correcorren daertoe de dach te vroech opquamen oft zy te laet verschenen ende haer tijt vergist hadden, insinueerde zijn E. d'inwoonderen dat alle d' onse over souden geven oft dat alle de platen van de gantsche custe Ceram verbranden ende jaerlicx affloopen soude. Hierop hebben die van Ceram den E. Vlack ende sijn geselschap tegen wil ende danck van de Bandanesen door enckele vreese overgelevert. D' Heere zy daervan gelooft. 't Was apparent, soo de gevankenis wat langer hadde geduert, dat van de berrebere ende ongemack gestorven souden hebben.

Voor dese is U. E. geadviseert hoe den E. Jan Jansz. Visscher na Banda gesonden hadden, omme by provisie met de name van president 't gouvernement over Banda waer te nemen, ende dat den E. Vlack, als met lieff verlost soude wesen, herwaerts soude comen. Visscher bejegende Vlack in Amboina, voeren t'samen na Banda; door indispositie stelde 't vertreck herwaerts uit, ende is daerna den 29^{en} September met 't schip *den Briel* alhier gecomen, alsnoch de berrebere oft lammicheyt niet quyt wesende.

In reparatie ende bouwinge van noodige fortificatie ende huysinge is daer veele gevordert, gelijck U. E. per nevensgaende pampieren van Banda sien sullen, doch 't en is noch niet al gedaen. D'aenplantinge van boomen isser by d'onse niet gedaen, onaengesien veele vergaen, waerover yder belast is soo veel moschaetboomen ende cocus jaerlicx in sijn perck aen te planten, als hooffden sterck is, gelijck veele door des Compagnies lijsseygenen op Caleboque geplant sijn. Van Poulo Ay sijn 52 sielen, daeronder een Nederlanders vrouwe ende kindt, met een orangbay wechgevaren; soo meer hadde connen voeren, meer souden daermede doorgevaren hebben; de rechte oorsaecke daervan is ons noch onbekent.

De frequentatie van die van Chey ende Aru in Banda neempt toe; versien d' onse met cleen vaertuych ende worden 't aenstaende mousson met 25 joncken verwacht. De Maccassaren varen sterck by haer ende dienen vandaer geweert, oft sullen dese lieden Moors ende ons tot vyanden maecken.

Tsedert primo Meert 1627 tot ultimo Februaryo passato is in Banda in een jaer gegasteert $f\ 176.417 - 6 - 13$ ende daertegen geavanceert $f\ 108.541 - 11 - 8$, soodat $f\ 67.875 - 15 - 5$ ten achteren verteert sijn; verleden jaer zijnder $f\ 20.395 - 16 - 14$ boven de winst geconsumeert, ende tevooren issen goede somme boven alle oncosten geavanceert, welck seer veele verschilt. Daer wort geseyt, dat d' oncosten nu hooch loopen, doordien veele gebout ende gefortificeert is, ende dat 't garnisoen haer gagie verstrekt ende daerenboven noch rantsoen gegeven is. Maer meest comt het door quade mesnagel oft liberaele dispence toe; d' eene gouverneur heeft hem met $f\ 18$ a 20.000 in 't jaer min dan d' andere beholpen. Wy sullen ordre stellen dat beter reglement in de mesnagie gehouden werde.

Alsoo 't in Banda drie maenden lang soo extraordinary geregent heeft, dat de nooten ende foelye in de sonnelucht niet hebben connen droogen, sijn die over 't vier in de roock gedroocht, waerdor de foelye jongst met *den Briel* gecomen, vrywat bruyn is.

Den dienst der kercke ende schoole wert in Banda, seyt Jan Jansz. Visscher, wel waergenomen. Primo September passato was 't garnisoen daer sterck 450 coppen, ende al het volck over gants Banda 4100 a 4200 sielen. Van de Maccassaren wort Banda gedreycht. 't Is onse beste plaets, seggen d' Engelsen, soo 't houden mogen.

18.
Uit-
staando
schulden. Alsoo in de Moluccos, Amboina ende Banda groote somma gelt uytstaet, daer de Compagnie weynich van becomen sal, te weten: in de Moluccos $f\ 154.652 - 13 - 4$, in Amboina $f\ 126.302 - 3 - 8$, in Banda $f\ 196.441 - 19 - 4$; t' samen $f\ 477.396 - 16$, hebben wy de reeckeninge van die quartieren in de generale boeken daervan ontlast ende dese pertyen op oude uitstaende schulden doen stellen, opdat in 't maecken van de staet U. E. aldaer ende wy alhier niet langer werden geabuseert; 't gene daervan becomen can werden, sullen de Compagnie goet doen. De pertye van de Moluccos is meest oude schult van den coninck van Tarnaten, ende alsoo bevinden dat het de Compagnie in veelderleye manieren schadelijck is dat yets uitgeborcht werde, hebben goet gevonden aan de respective overhooffden van de Moluccos, Amboina ende Banda te verbieden dat voortaan aen niemand, wie het oock soude mogen wesen, yets uitborgen, op pene dat selve betalen sullen 't gene de Compagnie daerdoor vercort soud' mogen werden.

By dese gaet mede d' ordinarie notitie van 't gene alle de lasten van de Moluccos, Amboina ende Banda van 't jongste jaer bedragen ende wat spe-

3 Nov. 1628.

ceryen daertegen vandaer becomen hebben, gelijck mede wat de lasten van de besettinge van Bantham belopen, omme by tijt ende wyle in regard van d' Engelschen te mogen dienen.

19. Met onse voorgaende is U. E. geadviseert, hoe die van Bantham een aenslach op ons ende Batavia onderleyt hadden ende haer voornemen, Godtloff, misluckt was. Voor een treffelijcke waerschouwinge heeft het ons ter goeder tijt gedient, ende oorsake gegeven dat wel te passe 't garnesoen van Batavia met eenige bootsgesellen versterckten. Tsedert hebben met partyen te water ende te lande omtrent Batavia op d' onse geroofst ende gemoort, maer weynich voordeel gehaelt, dan dat eens 15 blancken in een tingan versloegen, waertegen oock veel van haer moescoppers in de reviere van Ontong Java geslagen, ende wel 30 tingans met veel andere cleene praeuwen genomen sijn. Met 100 tingans sijn zy 15^{en} Augusty des nachts by Onrust geweest omme d' onse aldaer t' overvallen, maer goede wacht vernemende, weecken weder aff. Ondertusschen zijn continualijk wegen die van Bantam door Simsuum, Chinees coopman, tot accoort versocht ende aengemaent, seggende, dat die van Bantham sochten haeren staet met onse hulpe tegen de Mattaram te verseeckeren; maer alsoo dese persoon gemeenelijck is verschenen als eenige schelmerye onderleyt wiert, heeft sijn credit verlooren.

28^{en} January passato is de president van d' Engelsen met synen raedt van Batavia vertrocken ende hebben haere residentie tot Bantham genomen, 4 Engelschen, geringe personen, vooreerst, sonder middelen, gelt off goederen, tot Batavia latende; daerna hebben al haer volck ende goederen die voor den brant uit haer huysen in de stadt gebracht hadden, den 31^{en} Augusty gelicht, ende met 'tjacht de *Duyve* mede tot Bantham gebracht, sonder ons eens aen te spreecken. Wy verlangen te vernemmen hoe U. E. verstaen dat met haer handelen sullen aengaende de peper, die te Bantham souden mogen becomen ende voor haer alleene pretenderen te houden, ende wat voorder doen sullen aengaende 't acces tot Bantam, onder protestatie toegestaen.

20. Tsedert onse jongste is tot Batavia gants weynich negotie gedreven. Lange sijnder cleeden gebreck geweest; niet een Chineese jonck isser tot Batavia noch elders gecomen. 't Is nu mede omtrent 10 maenden geleden dat door de Tommegon Bouraxa, admirael wegen de Mattaram van de Javaensche zeestrant, verboden wiert, dat niemand sonder zyne licentie na Batavia soud' varen; heeft oock soo goeden wacht doen houden, datter 't sedert voorsch. tijt geen praeuwen dan eenige weynige (die hy sulcx toeliet omme ons t' abuseren) gecomen sijn. Alle vremdelingen in 't landt van den Mattaram gecomen hebben daer opgehouden ende 't gantsche landt alsoo gesloten, dat noyt yet seeckers van haer voornemen conden verstaen; doch 't oude gerucht dat de Mattaram met 100.000 mannen, andere seyden 48.000 te lande ende 3000

praeuwen te water, na Batavia oft Bantam gaen soude, continueerde, gelijck voor dese eenige jaren is geschiet. De geaposteerde praeuwen ontkenden eerst de tommegons verbodt ende verhinderingh, maer overtuycht sijnde, seyden dat de tommegon de praeuwen ophield omme sijn rijs dies te dieder te ver-coopen, gelijck wel meer gedaen heeft; item datter rijs ende praeuwen genoech comen souden ende dat dit jaer door de Mattaram niet voorgenomen soud' worden; doch soo van andere quartieren geen secours van rijs becomen hadden, gelijck vooren is geseyt, souden in Batavia van hongersnoot vergaan hebben. Onder de geaposteerde praeuwen is hier mede den 13^{en} April als gesant verschenen de broeder van den tommegon van Tegal, Chey Ranga, met 21. i. 14 praeuwen rijs. Dese versocht ernstelijck, dat de Mattaram souden willen helpen Bantam aentasten ende een gesant na de Mattaram senden. Op 't ver-soeck van assistentie tegen Bantam namen ons beraedt, ende de besendinge excuseerden met de quade genegentheyt die voorsz. tommagon Bouraxa t' onswaert betoonde. Den 22^{en} Augusty quamen tot Batavia aen 59 goraps ende praeuwen van de voorsz. tommegon Bouraxa, met 150 hoornbeesten, 120 lasten rijs, 10.600 bos pady, 26.600 cocusnooten, 5900 bossen suycker ende andere cleenicheden (soo zy seyden); waren gemant met uitgelesen volck, sterck omtrent 900 coppen; de beesten brachten op reeckeninge van 800 stucx, die in April 1627 gecontracteert hadden te leveren a 8 realen 't stuck. Drie dagen na haer souden noch 27 praeuwen met beesten comen. Haer compste veroorsaeckte veel bedenkens; 's anderden daechs deden voorsz. 150 beesten lossen ende meest al de praeuwen (met misnoegen van de Javanen) weder buyten leggen. 's Avonts den 24^{en} ditto quamen noch 7 praeuwen van Bouraxa aen, die niet begeerden binnen te wesen; versochten een pas omme na Malacca te mogen varen. Om quade desseynen voor te comen, lieten de revier met een boom sluyten, leyden extraordinary buyten-wacht op 't pleyn van 't casteel daer de merckt is, ende ordonneerden twee tingans buyten d' eerstgocomene praeuwen wacht te houden ende voor te comen dat d' andere 7 by d' eerste niet souden comen, opdat haer geen geweer overgaven. Ende alsoo dese seven praeuwen tegen wille van onse wacht by d' andere wilden varen, contesteerden soo lange totdat . . . met weynich Chinesen ende Mardickers ¹⁾.

By dese gaet translaet van vier missiven door de tomaxon Bouraxa, velt-overste van de Mattaram, geschreven. U. E. sullen daerdoor sien hoe ons met 300.000 mannen dreycht, ende geerne soude hebben dat vanselfs van Batavia vertrocken.

Doorseeckeregevangenen hebben verstaen . . . dan voor dese beset worde ²⁾.

¹⁾ Woordelijk gelijk aan bl. 92 hiervóór, regel 5 v. o., tot bl. 95, regel 10 v. o.

²⁾ Woordelijk gelijk aan bl. 95 hiervóór, regel 9 v. o., tot bl. 96, regel 8 v. o.

Omtrent 12.000 cocusboomen waren hier, door de burgerye als van wegen de Compagnie, aengeplant, daervan veele al vrucht begonnen te dragen. Alle dese, gelijck oock d'oude boomen, heeft de vyandt geschenkt, ende alle de tuynen rontsomme de stadt bedorven. Groote schade isser door veel burgerye aan huysen ende thuynen geleden.

Cort voor de comste van voornoemde leger was de pady, door des Compagnies lijffeygenen geplant, van 't velt in 't fort gebracht, bedragende omtrent 25 lasten; maer van 't gene de Chinesen hadden geplant is noch vrywat op 't velt gebleven.

Vernemen niet dat de vyandt van Bantham andere assistentie becomen heeft dan vijff tingans met rijs ende vier potten cruyt; die van Bantham sijn mede in groote vreese ende houden haer volck in de stadt byeen. De voorgemelde Simsuan schrijft van wegen die van Bantam, dat haer seer verheugen dat die van de Mattaram met soo grooten verlies van haer volck affgeslagen ende uit haer trencheen gedreven hebben, ende raedt weder opnieuws aen, ons met Bantam te vereenigen. In 't leger van den vyandt is gants geen rijs; leven meest van seeckere wortel, gadong genaemt, ende van rijs die eenige in de dorpen van Bantam bedelen. 't Secours dat te water becomen, is weynich.

Naedat den vyandt den 22^{en} September 72 in den oorlooch gebleven ¹⁾.

Tsedert primo November 1627 tot ultimo October 1628 sijn in Batavia overleden 395 personen, ende daerenboven 235 op de schepen aldaer te reede leggende. U. E. dienen Indien met den eersten wel te secunderen van cloeck volck, oft is te vreesen dat des Compagnies forten en schepen in groot gebreck vervallen sullen.

21. Klacht over de hoedenheid van het uitgekomen volk.
 't Volck corteling gecomen is soo oolijck, dat veele in haere luyheyt ende vuylheyt vergaen; meest sijn se oock jongh en dom die hier coinen. Het boscruyt dat men spilt om de jonge soldaten te doen exerceren, cost de Compagnie veel meer dan oft ervarene dubbelde soldye gaven. U. E. gelieve te doen letten soo veele mogelijck is, dat herwaerts aen van 't cloeckste volck gesonden worde; de Compagnie sal daeraen dienst geschieden, al waer 't oock dat de gagie vrywat meer dan ordinarie souden moeten verhoogen.

Tsedert de tocht door die van Bantam jongst op Batavia gedaen ende in dese tegenwoordige belegeringe, sijn genootsaeckt geworden meer dan 4 a 500 bootsgesellen van de schepen te lichten ende tot versterckinge van 't garnisoen in Batavia te gebruycken. Veel jongers loopender onder, waervan thien qualijck tegen een cloecke Javaen soude connen bestaan.

Ons gebreecken niet alleen schepen omme de retouren na Nederlandt te voeren, maer oock cloecke oorloochschepen, ende sullen hier mede wel haest

¹⁾ Woordelijk gelijk aan bl. 96 hiervoor, regel 7 v. o., tot bl. 99, regel 15 v. o.

22. schepen tot d'Inlantsche negotie gebreecken. Tsedert een jaer sijn 22 sche-
pen ende jachten gesleten ende verongeluckt, gelijck U. E. per nevensgaende
register sien connen, ende is apparent dat binnen een jaer noch omtrent 36,
als per nevensgaende notitie verhaelt wort, affvaren sullen, soodat alsdan geen
andere schepen behouden sullen dan drie, namentlijcken *Utrecht*, 't *Gulden*
*Zeepaert*ende *Brouwershaven*, met de volgende jachten: *Texel*, *Slooten*, *Die-*
men, *Domburch*, *Grootenbroeck*, *Wieringen*, *Vlielandt*, *Terschellingh*, *Bommel*,
Seeburch, ende de schepen *Leyden*, *Thoolen*, *Schiedam*, 't *Wapen van Rotter-*
dam ende 't *Wapen van Enchuyzen*, die van 't vaderslant verwachten. Waer
dit heene wil, gelieve U. E. te bedencken ende sorge te dragen, dat mede van
der see niet geraecken, gelijck door gebreck van volck 't velt van Batavia voor
een cleyn getal vyanden lange hebben moeten ruymen.

Nu geen schepen hebben, leggen hier packhuysen vol grove cabels ende
menichte van sware anckers, als per nevensgaende notitie blijckt.

23. Lont is hier zoo groot gebreck, dat ons met Custcleeden, soo geen vyger-
touwen hadden, souden moeten behelpen. Voor de belegeringe behielpen
ons met sekere lont die in Batavia door eenige Japonders van bast van boomen
gemaect wierd. Voor hondert vadem daervan mosten twee realen van 8ta
betalen, ende cost niet halff soo lang branden als de Nederlantse lont. U. E.
gelieve hierinne te doen versien, ende insonderheyt mede te senden een
goede quantiteyt lange piecken ende lichte harnassen.

24. By dese gaet notitie hoe de cargasoenen ende capitalen, met de jongste
schepen van Nederlant ontfangen, bevonden sijn, gelijck mede wat provisien,
nootlijcheden ende coopmanschappen voor gants Indien versocht worden.
Den eysch gelieve U. E. te versorgen ende meer niet. Wy vreesen dat veel
swarte laecken in de packhuysen sullen vergaan, off dat die weder terugge-
na Nederlant sullen moeten senden.

Benefens de versochte coopmanschappen dient vorder jaerlicx soo veel
gout ende silver na Indien gesonden, als nodich is tot opcoop van de retouren
die U. E. jaerlicx van hier begeeren. Tot opcoop van 't gene by de jongste
corte memorie door de Compagnie geleyscht wort, sijn noodich omtrent 27
tonnen gout, ende U. E. hebben in alles een coopmanschappen ende gelt ge-
sonden omtrent 16 tonnen gout, soodat aen de besendinge 11 tonnen gout
te cort comen, ofte soo veel in den eysch van de retouren misreeckent is.

D'incompsten van Batavia tsedert primo November 1627 tot ultimo Oc-
tober 1628 bedragen f287.037 — 11 — 4, de winst van den handel f300.000;
d'oncosten (daervan ten behoeve van de schepen alleen verstrect is f310.000)
bedragen daertegen f900.000, waeronder begrepen sijn omtrent f50.000
verleden jaer gespendeert ende niet geregistreert, soodat de somme van d'on-
costen verleden jaer gedaen niet veele verschilt, niettegenstaende dat het

3 Nov. 1628.

guarnisoen dit geheele jaer meer dan eens soo sterck als verleden jaer geweest is.

Met fortificeeren, timmeren ende bouwen is groot gelt in Indien seer onnuttelijck geconsumeert, ja, selfs tot groot nadeel van de Compagnie sijn groote sommen verbout. Dat de garnisoenen overal vry veele versterct ende daertegen door U. E. strictelijck verboden wierd, datter geen oncosten aan fortificatie, bouwen, timmeren van huysen ende schepen gedaen wierd sonder expresse ordre van den gouverneur generael ende raden van Indien: wy houden dat de Compagnie daeraen veel proffiteren ende groten dienst geschieden soude.

't Is noodich, dat U. E. niet toestaen dat de reeckeninge van 't volck, naer Indien varend, belast worde met yets dat in Nederlandt schuldich souden mogen wesen, want soo men desulcke wiens reeckeninge beswaert sijn, niet verstrecken sal totdat boven haer oude schult yets overwonnen sy, moeten desulcke trouloos worden, in gebreck vergaan ofte met dubbelde costen van de Compagnie onderhouden werden.

Tegen Moccha sal geen dadelijckheyt voorgenomen worden. Van den Broeck adviseert dat d'Arabieren de Turcken meest al uit het rijck van Jemen verslagen oft verdreven hebben.

25. Vrije handel. Op 't stuck van den vryen handel sal volgens U. E. ordre geen vordere ouverture gedaen worden. D'Engelsen ende Deenen sijn 't die den Inlantschen handel bederven, in faveur van de Mooren, Heydenen ende Portugiesen. Om Batavia te meer t'onderdrucken, sit d'eene nu tot Bantam ende d'ander tot Japara, gelijck vooren is geseyt.

Met de vryelieden in Batavia gaet het gants slecht; daer sijn eenige weynige die wat middelen hebben, ende seer weynich die yets by der hant nemen omme haer eerlijck te generen; 'tsijn meestal tappers ende dronckaerts; d'eene vergaat in excess van drincken ende d'andere door enckele luyheyt in armoede, daeraen geen deucht wel besteet can worden. Onder haer is geen ander vaertuych dan de jachten de *Peerle*, *Brotchia*, den *Harinck*, *Gorcom* ende 't fregat *Nera*, die alt'samen wel haest slyten moeten.

Aen Boycke Boyckes sijn betaelt, volgens U. E. assignatie, f 4.350.

Gerrit Jansz. Valckooch, vryman, is sijn reeckeninge alhier betaelt, gelijck per nevensgaende extract blijckt.

Willem Adriaensz. van Delft, vryman, is niet by der hant, maer met het jacht de *Peert* in 't vaerwater van Maccouw gaen cruyssen.

20.1.44
't Is de Compagnie proffitabelder dat realen van 8ten, dan rijcxdaelders gesonden worden, al souden de realen oock meer comen te staen, gelijck in bevindinge van de cargasoenen genoteert wort.

De faulte aen 't Guinees linnen in langte ende breete bevonden, is na de

Custe geadviseert, gelijck mede dat geen meer Bengaelse deeckens, Golcondaetse cleetjens, noch verhemelten senden.

Alle schepen naer 't vaderslandt vaerende, sullen strictelijck belasten achter Engelandt om te loopen, gelijck mede, als by de werken comen, dat haer wel slachvaerdich houden, ende dat al haer wedervaren ende ladinge in tijs schriftelijck werde gestelt omme aen de respective Cameren, daer de schepen thuys hooren, gesonden te worden met d' eerste schepen die haer, naer 't vaderslandt varenden, souden mogen bejegenen.

Voor de 63 roosenobels, 6 silvere lepels, 1 schael ende bel door de moeder van Jan Smit herwaerts gesonden, is de Compagnie goetgedaan f808—4—6.

De bussel rouwe syde met $\frac{3}{4}$ strengen vermenigt, hebben gesien, ende sal na Tayouhan gesonden worden, met goede ordre, dat diergelijcke vervalsinge soo veele mogelijck voorgecomen werde. Met dese schepen gaet een weynich sapan; de vordere eysch sullen met de naeste senden.

Wat aengaet de $\frac{3}{4}$ realen van costgelt, die 't volck aldaer clagen t' onrecht op haer reeckeninge gestelt soud' wesen, haer reeckeninge is daermede niet belast; doch evenwel clagen niet sonder reden, alsoo haer rantsoen, ten aensien alles nu in Batavia seer dier is, gants sober valt, waerover geduerende dese belegeringē goet gevonden hebben, boven 't ordinarie rantsoengelt noch een vlees- ende speckdach te weeck aen yder hooft uit te deylen. Soo U. E. goetvinden 't rantsoengelt met $\frac{3}{4}$ realen, die op haer gagie verstreckt wort, te vermeerderen, 't sal in dese tijt mede wel besteedt wesen.

26. Dusverde geschreven hebbende, is hier van de Moluccos aengecomen 't jacht Molukken *Munnickendam*, met brieven van 23 ende 30 Augusty, ende van *Amboina* een en chaloupe met brieven van 5 October, waermede verwitticht worden hoe Kit-chil Aly met 27 stucx correcorren ende praeuwen, gemant met omtrent 1500 coppen, in Amboina aengecomen was, omme, soo hy uitgaff, wech te nemen de misverstanden tusschen d' onse ende d' ondersaten van den coninck van Ternaten geresen, ende de Maccassaren te stutten.

Van de Molluccos brengt *Munnekkendam* mede $13\frac{1}{2}$ bhaer nagelen, in plaatse van 200 bharen, welcke d' heer gouverneur Lefebvre voor seecker meende dat becomen souden, alsoo 't gewas op *Machian*, doen sijn E. vandaer vertrock, seer schoon stond. 't Is oock wel geluckt; maer Hamsia, de nieuwe gespangnoliseerde coninck van Ternaten, heeft het plucken van de nagelen verhindert ende die van *Machian* wel expres verboden voortaan sooveel nagelen aen de Nederlanders niet te leveren als voor dese hebben gedaen. Halff soo veel, seyd hy (na d' onse van de sengagie van *Batchian* is gerapporteert), soud' genoech wesen.

Per nevensgaende missiven van de Moluccos sal U. E. sien, hoe voorsz. coninck Hamsia wonder voorheest; met de Spaensche gouverneur hout dage-

3 Nov. 1628.

lijcx openbaere correspondentie. Kitchil Aly was alreede met 27 stuckx vaertuych van de Molucos in Amboina aengecomen ende sijn broeder, de coninck Hamsia, sal hem aldaer mede vervoegen, met al dat noch van de Molucos ende alle quartieren uitmaecken can, omme de macht van den coninck van Maccassar, die zyne landen, soo hy segt, affneemt, weder te staen. 't Is wel waer dat de Macassaren ende Tarnatanen geen vriend zijn ende dat elck op ander conquesten soeckt, maer omme de Macassaren weder te staen ende de misverstanden in Amboina wech te nemen, is 't niet nodich dat de Tarnatanen met soo groten macht na Amboina varen; waerover wy voor seecker houden, dat onderstaen sullen de Compagnie alle hare ondersaten ende bontgenoten, in Amboina sijnde, met behendicheyt oft met gewelt t' ontrecken, ten eynde dat haere macht daermede souden vergrooten ende ons de middel benemen dat in Amboina noch Banda op onsselven niet souden connen bestaan ende geen macht van volck tegen haer in 't veldt souden connen brennen, opdat genootsaeckt mochten werden haer in alles t' obedieren, oste onse forten selffs te verlaten. De gouverneur Philips Lucasz. is in Amboina wel gewaerschout. Hy schrijft ons dat verhoopt de quae disseynen van de Tarnatanen wel voorcomen sal; maer de trouloose archlisticheyt van de Mooren is soo groot, dat d' aldercloeckste genoech te doen souden geven, ende 't is oock soo verde gecomen, dat wy niet bestaan connen, oft sullen macht ende gewelt tegen de Tarnatanen gebruycken moeten.

Wy seggen andermael, dat de coninck Hamsia ende de Tarnatanen (aparent met raedt van de Spangiaerden ende Engelsen) de Compagnie de nagelen onthouden omme haer vanselffs te doen consumeren, ende daerenboven hare ondersaten ende bontgenoten van Amboina soeken t' ontrecken, omme ons vandaer ende Banda wech te crygen. Intijs dient hiertegen versien, eer het te laet worde. Ons bedunckens is de beste raedt, dat ons vooreerst, sooveele mogelijck, van Banda ende Amboina sien te verseeckeren, ende de Tarnatanen 't hoofst in de Molucos bieden. Middelen hiertoe, als oock U. E. advysen, sullen metten eersten verwachten, ende ondertusschen 't recht van de Compagnie sooveele mogelijck sien te conserveren. De coninck Hamsia heeft meest alle d' inwoonderen van 't eylandt Machian met 12 correcorren onder Kitchil Aly van 't eylandt Machian na Amboina versonden, omme hem van dat eylandt te verseeckeren ende ons daervan te frustreren. Hierdoor sijn de nagelen, die seer schoon stonden, ongeplukt gebleven, ende sullen aparent de resterende mede meestal aan de boomen vergaan. Extraordinarie heeft hy daerenboven dat volck geschat ende geschoren, de principalen oock gedwongen hare kinderen, soonen ende dochteren tot hondert toe aan hem te geven tot synen domestiquen dienst ende staet, welcke tot onderpant van haere trouheytsullen dienen. Met dese hardicheyt sal hy meer dan wy met alle deuchden verrichten.

Niettegenstaende alle dese quade proceduren ontsiet de coninck Hamsia hem niet van ons te versoecken dat een vloot schepen met den eersten na Manilha souden senden; item 6, 7 a 10 schepen na de Molucos, quansuys om voor te comen dat de Spaignaerden geduerende syne absentie in de Molucos niet attenteren; item dat hem souden senden 2 ofte 4 lange stukken geschut tot sijn correcorren, 500 roers ende musquetten, 250 harnassen ende stormhoeden, 250 sacque de maillo, cruyt ende loot na advenant, ende 2 schone peerden. Soo dit ende al wat noch meer soud mogen begeren niet beschickt wort, sullen de Tarnatanen seggen dat het onse schult sy datter geen nagelen gelevert werden.

De gevvluchte Labouwers sijn op toegeseyt pardoen weder onder des Compagnies fort op Batsian comen wonen. In die quartieren vallen veel nagelen, maer 't plucken wort door de coninck van Batsian mede verhindert.

10^{en} Augusty passato is op Malleyo de president Gilles Seys overleden, ende weder by provisie door den raedt aldaer als president in d' overledens plaatste gestelt de fiscael Wagenveldt, welcke een persoon is die beter de tweede dan d' eerste dient te wesen. Godt geve dat de Compagnie door dese veranderinge geen ondienst in de Mollucos geschiede.

Dese gaet met de schepen *Prins Willem, Nassauw, Vlissingen, der Veer* ende *Delfshaven*, waermede gescheept sijn 39.797 sacken peper, 194.203 ™ giroffelnagelen, 347.124 ™ nootenmuschaten, 806 sockels foelye wegende 15.961½ catty Banda, 64.538 ™ salpeter, meest gerafineert, 350 baelen Persische zyde, 6045 catty rouwe witte Chinesche syde, 793 picol 75 catty sapanhout, 11 leggers gepeeckelde nooten, 15.200 stucx porceleyn, 357½ coraet diamanten, 19 stucx besoarsteen, 154 ™ draeckenbloet, incoops costende f 905.511 — 13 — 13, daervoor de Generaele Compagnie in reeckeninge belast hebben. D' Almogende wil haer ende andere gaende ende comende schepen behouden geleyden.

't Schip de *Leeuwinne*, verhoopen wy, sal haer aan Cabo de Bona Esperance oft St Helena beseylen. Soo cort naer dese yet sonders t' adviseren valt, cond' wel gebeuren dat 't schip den *Arent* (welck met peper van de Westcust Sumatra verwachten) oft een ander naersonden, niettegenstaende grootelijcx om schepen ende volck verlegen sullen vallen.

Tegenwoordich blijft hier by 't packhuys door gebreck van retourschepen ende volck 16.000 sacken peper, 326 sockels foelye, 7000 catty rouwe Chineese syde. Toecomende jaer sal U. E., met Godes hulpe, een treffelijck retour te verwachten hebben, namentlijck 't ordinarie, gelijck nu senden ende van de Custe Choromandel gaet; daerenboven dubbelt retour van Suratte, ende omtrent 900 balen Persische zyde, met 't gene van China souden mogen comen. D' Almogende wil daertoe sijn heylige segen verleenen.

3 Nov. 1628.

28.

Balans.

Per nevensgaende balance van de generaele boecken sal U. E. sien hoe d' effecten, tegenwoordich in Indien sijnde, beloopen f 4.903.562 — 1 — 14, waervan te syner tijt retouren te verwachten hebben ende staet op gemaect mach werden, ongeluck uitgesondert.

Verscheyde comptoir-, garnisoen- ende scheepsboecken sijn mede nevens dese gaende.

Radja Soya, tegenwoordich hier sijnde, versoeect aen U. E., dat zynen soon, met 't schip *Walcheren* anno 1620 naer Nederlandt gevaren, tegenwoordich tot Amersfoort in de studie sijnde, met d'eerste gelegenthelyt weder herwaerts aen mocht gesonden worden.

29.
Thuis-
varend
en over-
leden
Raden
van Indië.

Met dese schepen keeren na 't patria d' heeren raden van India, Willem Jansz., Jaecques Lefebvre ende Jan van Gorcum. Wy hadden in dese conjuncture seer gaerne gesien dat haer E. noch voor seeckeren tijt hadden willen continueren, maer hebben daertoe niet connen resolveren, alsoo een ruyme tijt alhier in India sijn geweest ende hun affairen in Nederlant geen langer uutstel cunnen lyden. Ultimo Meert passato is overleden d'heer Pieter van Duy-
nen, ende nu onlangs in October is gestorven Jeremias de Meester, beyde raden van India, soodat nu van vijff raetspersonen ontbloot zijn ende hier seer swack blyven, waerover voornemen, eerstdaechs eenige bequame personen tot versterckinge van onsen raedt te assumeren, omme t'syner tijt tot raden van India te promoveren. Wy willen U. E. gerecomandeert hebben, byaldien eenige oude overcomende raden van India andermael tot U. E. dienst be-
wegen cunt, dat ons dan vandaer gesonden worden zoodanige personen, van sulcken qualiteyt, verstant, goet leven, soo yverich ende labourieus, als U. E. weet den besten dienst van de Compagnie vereyscht.

29.

Van de naervolgende personen hebben hier ontfangen ende aen de Generaele Compagnie goetgedaen de somma van 1500 realen, daervan recepissen hebben gepasseert, om door d'heeren Mayores tot Amsterdam met alsulcken advance als U. E. gewoon sijn te geven, betaelt te worden, te weten, van d'heer Willem Jansz. 400 realen, van d'heer Jan van Gorcum 500 realen, van Willem Arentsz., vryman, 600 realen, t' samen 1500 realen.

In 't casteel Batavia, ady 3^{en} November anno 1628.

U. E. dienstwilige

J. P. COEN.

WILLEM JANSZ.

JAECQUES LEFEBVRE.

J. VAN GORCOM.

PIETER VLACK.

ANTONIO VAN DIEMEN.

ADRIAEN BLOCQ MARTENSZ.

11. — 17 NOV. 1628. — O O 1.
 (PER *LEEUWINNE*).

Dese nevensgaende is copie van d' onse, den 3^{en} November gesonden met de schepen *Prins Willem*, *Nassouw*, *Vlissingen*, *der Veere* ende *Delfshaven*, welcke den 5^{en} ditto van hier vertrocken ende datelijck soo harden Westenwindt bejegende, dat wy vreesen eenige dagen verloopen sullen eer uit de Straet Sonda geraecken. D' Almogende wil haer ende alle andere gaende ende comende schepen behouden geleyden.

1.
Aange-
komen
schepen. Tsedert sijn hier, Godtloff, wel aengecomen, te weten, den 6^{en} November 't schip *Beverwijk* van Jamby, met 3518 picol, 10^{en} ditto van de Westcust Sumatra 't schip den *Arent* met 971 bharen ende *Amsterveen* met 1123 baren peper. Met praeuwen van Bangermassy is hier mede omtrent 50 lasten peper gecompen, ende te voren, gelijck in voorsz. missive hebben geseydt, bleven hier 400 lasten peper in 't packhuys leggen, soodat hier tegenwoordich over de 900 lasten peper overschieten, welcke door gebreck van schepen naer 't vaderslandt niet connen senden; daerenboven verwachten dagelijcx andere 300 lasten met de fluyt *Velsen* van Jamby, ende 't jacht *Medenblick* van de Westcuste Sumatra. Wy meenden U. E. 't jacht den *Dubbelen Arent* mede toe te ~~te~~ 14 senden, maer alsoo qualijck 150 lasten peper can voeren ende veel volck zoude moeten hebben, sullen bequamer schepen verwachten. Ondertusschen sijn met de peper vrywat verlegen, alsoo vier schepen daermede belemmert blyven ende de packhuysen aen landt vol sijn. Met gelt ende cleeden hebben wederom nae Jamby gesonden 't jacht de *Haze*, ende na Amboina ende Banda gedestineert *den Briel*, *Purmerendt* ende 't fregat *Suratte*, daermede keeren sullen de gesanten van daer gecompen, met ordre aen d' onse, dat het recht van de Compagnie tegen d' indrang van de Tarnatanen ende alle andere mainteneren, 't sy met soeticheyt off gewelt, soo als de gelegenheyt van saecken soude mogen vereyschen, onaengezien dat met de Tarnatanen in openbare oorloch souden geraecken.

De chaloupe de *Nieuwicheyt*, den 11^{en} Augusty met advysen van hier naer Choromandel gesonden, is hier den 6^{en} deser wedergekeert. 't Schip de *Leeuwinne* is, Godtloff, den 14^{en} ditto vandaer alhier mede wel aengecomen, waerdoor verstaen hoe 't *Wapen van Hoorn* voor Masilipatnam wel aengecomen was; maer 't schip de *Cameel*, den 15^{en} Juny van hier vertrocken, hadden niet vernomen: wort verhoopt dat in de bocht van Bengala vervallen sal wesen ende voor ongeluck gevreest. 't Schip *Schiedam* is den 29 Augusty 3 mylen besuyden Palliacatte op de droochte omtrent ~~Emour~~ geseylt, alwaer seer hart

17 Nov. 1628.

gestooten heeft, doch met lichten van eenige goederen sonder schade affgeaect is. Op dese droochte heeft 't schip de *Leeuwinne* mede geseten ende seer hart gestooten. Beyde dese schepen sijn daer in groot perijckel geweest; 't schijnt dat de droochte wat verloopen is ende verder t' zee streckt dan d'instructie vermeldt, die U. E. de schepen medegeven. Derhalven is noodich, dat d'instructie ende caerten gecorrigert ende de schepen belast worden dickwils loot te werpen als daeromtrent comen, alsoo dese schepen door achteilosheyt ende versuyminge van loot te werpen daerop verseylt sijn. De gouverneur Marten Isbrantsz. doet in reeckeninge goedt f 258.446 — 6 — 8 voor gelt ende goederen uit 't schip *Schiedam* ontfangen, ende heeft aan den directeur in Suratte geadviseert, dewyle de Cust nu rijckelijck van kapitaal versien is, dat soo de gelegenthelyt voorcomt, wel f 100.000 off meer op hem mach trecken. Hoe de molestie die d'onse in Masilipatnam geschiet niet betert, ende voorsz. directeur Marten IJsbrantsz. seer goeden moet heeft, dat alles volgens onse ordre met de lichtinge van 't comptoir seer wel redresseren ende oock d'affgedrongen penningen ende uitstaende schulden met repre salie wel becomen sal, sonder dat de Compagnie in haren handel merckelijck vercort wierde, sullen U. E. per syne nevensgaende missiven vernemen. Ende alsoo 't schip de *Leeuwinne* niet dan eenige provisie ende seer weinich aan sijn last gebreeckt, hebben goet gevonden, de ledige plaets met folje te vullen ende U. E. 't selve schip datelijck mede toe te senden, dat de vloten in de stract *Sunda* noch achterhalen. Watter in geladen is, sullen U. E. per nevensgaende factura vernemen. D'Almogende wil haer alt'samen behouden geleyden. Ware *Schiedam* alhier met de *Leeuwinne* gecomen, souden hem datelijck mede volladen nae 't vaderslandt senden; verhopen dat noch intijts comen sal. 't Is ons hertelijck leedt, dat dit jaer soo weinich retouren na 't vaderslant gaen, ende dat door gebreck van schepen geen meerder retouren hebben mogen senden; verhopen dat U. E. 't toecomende jaer dies te meerder ende rijcker, gelijck geseydt hebben, becomen sullen, daertoe d'Almogende zynnen segen wil verleenen.

2.
 Sterfte
 onder het
 garni-
 zoen.

Onder 't garnisoen alhier continueert de sterfte noch even seer; dagelijcx sterven ons aff 5, 6, 7, 8 personen, soo soldaten als bootgesellen. Veel siecken vallen noch in ende weinich comen op, niettegenstaende datter, Godtloff, in Batavia geen gebreck is; om de gesonden te conserveren wert haer dubbelt rantsoen gegeven ende de siecken nae uutterste vermogen hulpe gedaen. D' Heere wil 't versien. Van de vier Christenhoofden, van 't casteel Amboina alhier gecomen, sijn mede twee van de loop overleden, namentlijck Castangne, hoofd van Hattiva, ende Paulo Gommes, hoofd van de Mardijckers, welcke d'onse d'eere nageven, dat het twee van d' alderbeste hoofden waren die de Compagnie in Amboina heeft, in de Christelijcke religie wel gefondeert,

die aldermeest voor 't recht van de Compagnie yverden, seer getrouw, neerstich ende yverich waren. Wy verstaen dat de gesanten van d'andere gevynsde vrunden, die van Hittoe, Loehoe ende Combello, haer vrywat verheugen in 't overlyden van de twee gemelte personen, doch verhopen dat d' Heere gelijcken yver ten dienste van de Compagnie in andere weder verweken sal.

3. *Wy sijn genegen des Compagnies volck van Solor te lichten; wenschten oock wel dat van Batsian ontslagen waren, het costelijck ende groot gebouw van Maleyo geraseert was, ende 't garnisoen vandaer op 't eylant Macquian transporteren mochten, alsoo de Compagnie niet dan costen, lasten, schade ende groot hinder van die plaatse te verwachten heeft. Hierover versoecken dat U. E. gelieve op de maintenue van haren staedt in de Molucos, Amboina ende Banda wat naeuwe te letten ende ons hare goetvindinge metten eersten t' adviseren. Soo 't de saecken in Batavia lyden willen, sal 't goet wesen dat de gouverneur generael dit mousson nae Amboina ende Banda vare; soo niet, dient derwaerts een ander bequaem persoon met authoriteyt gesonden.*

Wy meenden dat volgens onse ernstige ordre 't reglement van alle dispensen in Banda beteren soude, maer door ballance, van daer gecomen, vernemen, dat alreede weder opnieuws in vijff maenden, tsedert primo Meert tot primo Augusty 1628, geconsumeert waren f 111.000, daeronder begrepen f 12.500, aen schepen ende jachten verstrect. Omrent f 27.000 isser weder in die tijt verbouwt. 't Schijnt dat eenige luyden haer meer schicken nae welgevalle van d' onbesinnede, dan om eere met de beste dienst van de Compagnie te begaan.

Onder de schepen die U. E. metten eersten herwaerts sullen senden, gelieven ons mede toe te schicken eenige fluyten, groot omtrent 200 lasten, vlot gaende, om hier in 't lant te varen, rijs ende peper te halen, alsoo deselve daertoe seer bequaem vinden: brengen veel aen, ende connen met weinich volck gevoert worden.

4. *Met voorsz. schip de *Leeuwinne* is ons wel geworden U. E. missive van den 29^{en} November 1627, door de respective Cameren van Hollandt geteeckent; gelijck mede een andere van de Camer Amsterdam, dato 4^{en} December. Soo haest de schepen *Prins Willem* ende *Nassoww* alhier arriveerden, ende 't verongelucken van de schepen *Campen* ende *Vliegende Draeck* verstanden, hebben wy informatie doen nemen van 't gene in die tijdt passeeerde. D'advocaet fiscael Wijntjens zaliger trock daerover de commandeur Block Maertsz. in recht, alwaer de saecke tot nu toe door verscheyden toevallen getraineert is; volgens U. E. ordre sal nae bevindinge van saecken gedisponeert worden, mits de voorsz. commandeur ondertusschen van de qualiteit van extraordinary raet van India gesuspendeert houdende. Insgelijcx sullen alle schepen tijdtlijck naer 't vaderslandt affvaerdigen, ende wel expres met openbare publi-*

*Adriaen
Block
Martsz.*

17 Nov. 1628.

catie bevelen, dat op de gesette tijt achter Irlandt ende benoorden Schodtlandt na 't vaderslandt loopen, gelijck de voorgaende schepen alrecde bevolen ende 't volck 't selve met eede oock beloost hebben te doen; alsmede, byal-dien soo laet quamen dat 't Canael mosten aendoen, dat hun dan wel slach-vaerdich houden, geen havenen van Engelant aensoeken, noch gedoogen dat door d' Engelsen daer innegebracht worden.

5.
Mataram. Tsedert onse voorgaende is tusschen ons ende des Mattarams leger niet sonders gepasseert. Hebben seeckerlijck vernomen, dat doen wy den 21^{en} October 't leger van den tommagon Bouraxa opsloegen ende uit 't velt dre-ven, aldaer denselven tommagon, veltoverste, met twee sonen doot bleeff, ende dat 's anderen daegs, den 22^{en}, van de Mattaram by de gevvluchte aenquam een nieuw leger, d' eene seyt met omtrent 5000 ende d' andere 15.000 coppen, met veel peerden, onder dry hooffden, te weten, tommagon Seragulago met 10.000, Cheydupaty Madura Radja ende Cheydupaty Toposanta met 5000 mannen. Dit nieuwe leger heeft hem in tween verdeylt; 't eene deel is gelegen aen d' Oostsyde van de stadt, omtrent de thuyn van Specx, ende 't andere in 't Zuydtwesten van de stadt, van waer elck sijn naerdering doet ende hun al-temet in slachordeningh breet verthoonen. Op de naerderingh by die van 't Zuydtwesten gedaen, sijn genoodtsaeckt geworden volgens advijs van de crijchsraden de boomen van de thuynen van de predicanter Danckaert ende ca-piteyn Hendrick Lievensz. aff te houwen, ende soo haest de boomen van Danckaert den 5^{en} deser geslecht waren, verliedt de vyant d' aproche, welck onder scheut van de reduyt Zeelant gedaen hadden, soodat het schijnt haer voornemen was, onder ende tusschen dese boomen te comen legeren. Tsedert is 't 't gantsche leger van 't Zuytwesten den 15^{en} deser in ordre de voorsz. reduyt Zeelandt genadert (terwyle 't leger aen d' Oostzyde mede approcheerde), doch hebben haer buyten scheuts weder gelegert. 't Schijnt dat voorheb-ben ons te verdueren. Van Bantam sijn hier twee personen met fruyten aengecomen, waerdoor verstaen, dat van de coning aldaer gesonden sijn, omme te vernemen hoe 't met Batavia gaet; seggen, dat dien coning ende grooten haer verheugen dat de Mattaram soo grooten wederstant vindt ende soo veel volck affgeslagen is; dat genegen souden wesen haer met ons, soo 't met Batavia wel gaet, te vereenigen, maer soo wy tegen de Mattaram niet bestaan connen, dat dan sullen sien hun met de Mattaram te verdragen.

De twee halve laecken ende 25 carsayen per den commandeur Adriaen Block Maertsz. uit de geberchde goederen van 't verongeluckte schip *Campen* aen hem genomen, werden, volgens sijn seggen, by de boecken van 't schip *Prins Willem* verantwoort. Wy sullen daer na laten sien ende verzorgen de Compagnie daerinne niet vercort wort; haer E. gelieven daer mede by d' over-comste van voorsz. boecken op te doen letten.

Van Pieter Claesz. Pot, ondercoopman op de *Leeuwinne*, hebben alhier ten dienste van de Generale Compagnie in contant ontfangen 1000 realen van 8^{en}, die U. E. aldaer, volgens onse recipisse daervan verleent, geliefst te laten vergoeden.

In 't casteel Batavia, ady 17^{en} November anno 1628.

U. E. dienstwillegen

J. P. COEN.

P. VLACK.

ANTONIO VAN DIEMEN.

Z 7 12. — 10 FEBR. 1629. — P P 10.
(PER MARIA).

Den 5^{en} November 1628 vertrocken van hier naer 't vaderslant de schepen *Prins Willem*, *Nassouw*, *Vlissingen*, *der Veer*, *Delfshaven*, ende den 17^{en} ditto 't schip de *Leeuwinne*, welcke verhopen met goeden spoet by U. E. wel arriveren sullen, dat Godt geve.

Met brieven van 3 ende 17^{en} November passato adviseerden U. E. daermede de gelegentheyt van des Compagnies affairen, ende alsoo 't Engels schip de *Maria*, voor Bantam leggende, greeft is omme eerstdaechs vandaer nae Engelandt te vertrecken, hebben niet willen nalaten U. E. daermede t' adviseren wat tsedert in des Compagnies saecken toegedragen is.

1. Met onse voorgaende is U. E. geadviseert hoe Battavia van des Mattarams volck seer onversiens vyantlijck aengetast ende belegert was. Van 25^{en} Augusty tot ultimo December 1628 heeft dese belegeringe geduert, eerst een leger van omtrent 10.000 mannen. Dit leger den 21 October 1628 opgeslagen, verdreven ende verstroyt sijnde, gelijck U. E. geschreven is, quam hier 's anderendaegs aen een ander leger van 20.000 mannen onder 't gebiet van de tommegon Suragulagul, met veel van des Mattarams adel. Doen ons volck sonder onse ordre ende kennisse den 23^{en} October de vyanden (die haer opnieuws vertoonden, ende versterckt) seer moedich aentasten ende haer andermael uyt hun versterckinge dreven, wierd al vermoet, om de groote menichte van menschen, datter nieuwe macht gecomen most wesen, maer te dien tyde hadden daervan gants geen kennisse. Dese tommegon Suragulagul is van den Mattaram gesonden met dier meeninge, dat Battavia ongetwijffelt op sijn aencompste door de tommegon Bouraxa vermeestert vinden soude. In desen gevallen had de Mattaram hem belast de costelijckste waren die licht verduystert

costen worden, als te weten 't gelt, de cattoene cleden, laeckenende amphioen, van Bouraxa over te nemen ende in alle versekertheit by Syne Majesteyt in de stadt Mattaram te brengen; maer byaldien Battavia niet verovert was, dat dan den tommegon Bouraxa ende sekere andere edeien die hy medebracht, dringen soude Battavia met gewelt in te nemen, ofte haer doot te vechten; ende soo in gebreck bleven, dat haer selfs dootsmyten soude. De Mattaram had mede belast alle de Nederlanders te doen dooden ende niemant tespaeren. Dese tommegon Suragulagul, voor Battavia comende, vernemende dat 't leger van de tommegon Bouraxa van ons opgeslagen ende 't eenemaal verstroyt was, dat Bouraxa selfs met al sijn adel ende geheel veel volcx dootgebleven waren, was seer perplecx, sloech op sijn borst ende seyde: wat sal ick de Mattaram mynen heere medebrengen? Eerst legerde hy met al sijn macht aen d' Oostsyde van de stadt, omtrent de thuyn van Specx; daernae sont een quartier aen de Westsyde, een groote vertoninge rontsomme doende. Van beyde syden wierd de stadt tot binnen scheuts geaprocheert, insonderheyt aen de Oostsyde, daer 't leger van Bouraxa gelegen hadde; maer siende geen apparentie omme met gewelt voordeel te doen, resolveerde voorsz. tommegon 't onderstaen off de revier van de stadt soud connen verleyden, omme ons de plaatse door gebreck van water te doen verlaten. Tot desen eynde heest omtrent een myle te landewaert boven de stadt dertigh dagen langh duysent mannen daechs doen graven, maer siende hoe weynich vorderden ende dat ondertusschen sijn eygen volck van honger ende gebreck vergingh, werd genootsaeckt dit werck nae te laeten ende van Battavia te vertrecken, vreesende dat meede, gelijck 't leger van Bouraxa, verslaegen ende verdrev'en soud' worden.

Twee edellieden, Cheydupati Madura Ragia ende Cheydupati Topasanta, gebroederen, welcke in 't grootste aensien naest de Mattaram geweest sijn ende belast was met dese tocht genaed te verdienen, onderleyden de reduyt Hollandia met rammen aen te tasten, gelijck Bouraxa te vooren mede hadde gedaen. Den 27^{en} November, des nachts, quamen by de reduyt in de affgesneden stadt met omtrent 100 man, ende de volgende nacht, den 28, met omtrent 300 coppen, maer alsoo ontdeckt ende eenige geschooten wierden, liepen door, haer voornemen nalatende. Hierop heest de tommegon Suragulagul, veltoverste, dese twee edellieden met haer volck doen binden ende by forme van justitie, volgens ordre van de Mattaram, doen dooden, omdat Battavia niet verwonnen, noch haer niet dootgevochten hadden. Eenige weynige sijn 't hoofd affgeslagen, ende d' andere al t' samen met piecken oft poignaerts doorsteecken.

Nadat dit primo December gedaen was, is voornoemde tommegon Suragulagul den 3^{en} ditto met 't resterende leger van Battavia vertrocken, de

doode lichamen tot een spectakel van sijn wreede executie boven d' aerde latende. Hadden wy selfs de lichamen niet gesien, souden 't niet wel connen geloven; 744 doode lichamen sijn daer byeen van d' onse getelt.

Men seyt ende wort voor seecker gehouden, dat van de 30.000 mannen die voor Battavia geweest sijn, niet meer dan omtrent 10.000 weder by de haere gekeert souden wesen; seer veele sijnder van honger ende ongemack vergaen. Doen 't leger van Bouraxa opgeslagen wierd, liepen die van Sammedangh ende Oucker ('t welck de twee naeste gebuersteden van Battavia sijn, in 't geberchte gelegen) datelijken voor 't geheel deur, ontboden haer resterende volck met vrouw ende kinderen, verlieten hare woonplaetse, ende hebben haer in seker geberchte achter 't landt van Bantam begeven, omme de heerschappye van de Mattaram t' ontgaen, alsoo vreesden dat haer doot souden moeten vechten, ofte dat selfs van de Mattaram dootgesmeten souden worden.

Naderhant hebben verstaen, dat de Mattaram voorsz. tommepon Suragulagul, synen veltoverste, met veel edelen meede heeft doen dooden: d' edellieden omdat geen victorie hebben bevochten, ende de veltoverste omdat de voornoemde orangkays Cheydupati Madura Ragia ende Cheydupati Toposancta gedoot heeft, seggende dat hy belast hadde die te spaeren ende haer volck te dooden, daermede het schijnt de Mattaram hem soeckt t' onschuldigen.

De spraecke gaet, dat de Mattaram metten eersten selfs in persoon met meerderre macht wedercomen sal; dat de wegen doet bereyden om groff geschut mede te brengen. Watter van worden wil sal de tijt leeren. Wy verhopen dat ondertusschen de stadt ende casteel alsoo sullen verstercken, dat alle des Mattarams macht niet sullen behoeven t' ontsien, ende hem met Godes hulpe wel affkeeren sullen.

Eer 't leger van Battavia vertrock, waren de twee zeebolwercken mede opgemaect ende gesloten; d' eerste gardijn aan de Westsyde van 't casteel is met een steenen muer omtrent 16 voeten hooch opgetrocken; de tweede gardijn aan de Suytsyde is mede haest met een muer gedaen, d' andere twee gardynen hoopen mede eerlange te voltrecken. De stadt is met seven reduyten omringet ende wort voort met cocusboomen gesloten, welck hoopen mede welhaest gedaen wesen sal. D' affgesneden stadt wort weder als te vooren bewoont, ende sal tot een voorstadt dienen.

Alle gebouwen ende thuynen die rontsomme de stadt waeren, sijn t' eene mael van den vyandt geraseert ende vernield. 't Hert off het pit in de vrucht van de cocusboomen wesende, by d' onse palmijt genaemt, is altsamen van alle de boomen, eenige mylen weechs langs de revier van Battavia staende, door des Mattarams volck opgegeten, soodatter niet een cucusboom overgebleven is ende veel burgers groote schade ge[lede]n hebben; d' Heer wil 't

weeder versien. Met 't hout van de geschende boomen wert de stadt nu gesloten.

Wy verstaen dat d' inwoonderen van alle de plaatzen, langs de seecant van gans Java gelegen, seer besich sijn omme haer te verstercken, door vreese welck hebben dat wy onderstaen sullen ons van haer te revengeren. Eenige Chineesen ende Javanen sijn h[ier] van Cheribon om te handelen aengecommen; 'tschijnt dat des Mattarams ondersaten weder geerne tot Battavia souden comen handelen.

^{2. 32} Nae wy aen d' uytcompst van saecken bemercken, schijndt het dat die van Bantam. Bantam verleden jaer d' offensive attentaten tegen Battavia deden, omme daerdoor des Mattarams gunste te verwerven. Doen 't volck van de Mattaram in Augusto 1628 Battavia eerst onversiens aentasten, verseylden deselfde nacht eenige Chineesen met cleen vaertuych nae Bantam, omme haren handel te dryven. Soo haest daer quamen met tydinge van des Mattarams compste, wierd haer verweten dat tevooren van Batavia niet hadden willen vertreken ende daer quamen nu niet beter mochten; derhalven dat de coninck haer met lijff ende goet aan de Mattaram soude doen overleveren. Eenige Chinesen, dit vernemende, keerden datelijck weder tot Battavia, ons dese tydinge brengende. Verstanden oock, dat de coninck van Bantam de tommegon Bouraxa op sijn aenkompte presenteerde hulp van 2000 mannen, maer dat voorsz. tommegon de hulp weygerde, seggende dat selffs machtich genoech was om Battavia te vermeesteren; doch doen harde wederstant vont ende mettertijt de provisie ende amonitie quam te gebreecken, heeft daernae rijs, cruyt, geschut ende roers van Bantam versocht, maer weynich becomen. De tommegon Suragulagul ende de Mattaram selffs hebben door gesanten van de coninck van Bantam versocht de twee grootste stucken die daer sijn, omme Battavia (seyden sy) daermede te dwingen. Dese twee stucken wierden geweygert, maer vier mindere in haer plaatse gepresenteert, welcke des Mattarams gesanten refuseerden, alsoo die ondienstich oordeelden. Doen die van Bantam op 't leste vernamen datter geen apparentie was dat des Mattarams volck tegen Battavia iets vorderen soude, maer dat selffs door gebreck ende hongersnoot vertreken mosten, wierd d' eene praeuw op d' ander van Bantam na Battavia gesonden omme ons (onder pretext dat fruyten ende vis te merckt brachten) cont te doen, dat seer genegen waeren met ons te verdragen; ende alsoo vernamen datter in Bantam groote vreese van de Mattaram was, ende dat disseigneerden haer met onse hulpe te verstercken, vonden wy goet, d' occasie waer te nemen; sonden na Bantam; ons volck wiert wel bejegent, den handel soo liber ende vry als d' Engelse natie gepresenteert, doch alsoo wy selffs alsnoch niet goet connen vinden weder een comptoir tot Bantam te stabilieren, onderleyden de peper weder tot Battavia, gelijck voor dese, te doen brengen, ende

is aparent dat die becomen sullen soo haest in de prijs verdragen, niettegenstaende wat d'Engelsen daertegen oock doen omme ons van dien handel t'excluderen. Alsoo d'Engelsen gelt noch goederen hebben om peper te coopen, wierd de peper tot Bantam by cleene partye verkocht tot 13 realen de 10 sacken, maer soo haest d'onse daer quamen, is op $22\frac{1}{2}$ reael gehouden; voor tol neemt de coninck alsnu 68 realen van 100 sacken, welck met andere ongelden meer dan 6 realen 't picol soud bedragen. Tot dese prijs sijn ons aen de scheepen ter reede voor Bantam leggende ende tot Battavia gebracht 771 sacken peper, tot groot misnoegen ende verwonderingh van d'Engelse officieren. Wy sijn besich omme t'onderstaen (terwyle d'Engelsen geen gelt hebben), off die niet beter coop becomen connen. 't Is seecker, soo d'Engelsen gelt hadden, dat de peper tegen malkanderen weder hoochgedreven soud worden; maer wat connen wy daertegen doen? moeten 't ons getroosten ende Godt dancken, dat 't groot disseyn welck eenige met Bantam tegen de Nederlantse Compagnie voorhadden, dusverde gemist sy. D'Almogende, vertrouwen wy, sal ons weder helpen. Ons wort geseyt, dat d'Engelsen weder opnieuws eenich gelt op Guseratse cleeden gelicht souden hebben, tegen 5 per cento ter maent, ende dat daermee a 25 realen de 10 sacken eenige peeper coopen, om die tegen ons op hoogen prijs te dryven. Watter van is sal de tijdt best leeren.

3. Sterfte onder het garnizoen.
4. Voorhanden peper.
5. Tayouan in Japan.

De sieckte ende sterfte die onder 't garnisoen was, is, Godtloff, tsedert onse jongste veele verminderd. In de maent January 1629 sijn ons 45 personen affgestorven; verhopen dat het dese maent noch meer verminderen sal.

Met 't schip de *Leeuwinne* hebben U. E. geadviseert, dat hier dit jaer 900 lasten peper overhielden, welck door gebreck van goede retourschepen naer 't vaderslant niet conden senden. Tsedert sijn daerby noch 300 lasten gecomen, te weten 3213 picol 59 catti met *Velsen* van Jamby, ende 1013 bhaer met *Medenblick* van de Westcust Sumatra, ende dagelijckx sijn met *Battavia* ende de *Hase* noch meer van Jamby verwachtende.

Den 26^{en} November passato is hier, Godtloff, van Teyouhan welaengecompen 't jacht *Batavia*, met een cargasoen incoops costende f 277.572 — 15 — 12, daeronder 41.853 catti rouwe syde ende verscheyde sydestoffen. De rouwe syde is redelijckx coops ingekocht, maer de stoffen dier; sijn oock slecht ende voor Nederlant onbequaem; sullen die meest tot cleedinge van 't volck moeten slyten. Onder andere comen daermee 1578 paer gants onbequame syde coussen, die f 8.837 — 8 comen te staen, waermee geen wech weten, alsoo te cley'n sijn omme onder de soldaten gesleten te werden. Wenschten wel dat 't uytgeleyde gelt weder hadden; dit cargasoen is altsamen in de revier Chincheu gekocht. Waeraen het schort dat geen waren gekocht sijn die de Compagnie best dienen ende de meeste avance geven, is ons noch onbekent.

Van Japan sijn den 27 Mey in Teyouhan aengecomen 2 Japanse joncken met 470 coppen. Op de secrete advertentie welck de gouverneur Nuyts van Nieuroode ende d' heer van Firando bequam, als waerschouwinge die sekere Chinesen, met de Japonders comende, deden van de verme[te]ne proposeten die Jaffioye, capiteyn van dese joncken, van hem liet gaen, met andere vordere inditien van quaet voornemen meer, resloveerde sijn E. dese Japanders t' ontwapenen, omme de quade disseynen welcke mochten hebben voor te comen. Den E. Nuyts constringeerde den capiteyn aen lant te comen, hielt hem 5 a 6 dagen in versekeringe, totdat consenteerde de joncken te laten visiteren ende haer wapenen aen landt te brengen, gelijck geschiede.

Dese joncken brachten mede 't volck van 't dorp Sinckan, welck de capiteyn Jaffioye verleden jaer steelswijs hadde vervoert, ende in Japan uytgegeven waren voor ambassadeurs, die den keyser de souverayneteyt van Teyouhan ofte 't eylant Formosa quamen opdragen ende een regent versoecken. Den E. Nuyts, alsnoch verstoort wesende (na 't schijnt), dat door toedoen van deese luyden (die selffs in haer dorp niet bestaan connen, maer van sijn E. gemainteneert ende voor hare vyanden beschermt werden) soo grooten affront in Japan geleden hadde ende de Compagnie groote moeyte ende kosten aengedaen was, heeft dese Sinckanders in boeyen gesloten ende de vereringe van den keyser in Japan bekomen (dat weynich importeert) affgenomen, 't welck voorsz. Jaffioye ende sijn geselschap seer verdroot.

Omme aen syde te verhandelen, brachten dese Japanders mede 40.000 tayl silver, maer siende dat door verlet van de roovers tot geen handel comen conden, resloveerden tijdtlijck weder na Japan te keeren; doch den raedt in Teyouhan vonden goet haer op te houden totdat d'E. Nuyts met de scheepen van de custe van China gekeert soude wesen, omme haer eenige rouwe syde, soo d'onse yets bequamen, voor haer gelt over te doen, hun buyten clacht te houden ende dies te beter genoegen te geven; doch geen syde bekomende, konden de Japanders oock niet helpen, waerop d'onse vorder resloveerden dese joncken op te houden tot de kompste van de scheepen van Battavia, op dat neffens hun na Japan gesonden mochten werden, om voor te comen, dat d'onse, gelijck voor deesen, wederom met valsheyt niet beschuldigen souden hun eenich verlet in den handel gedaen te hebben, dewyle d'onse alsdoen den handel, soo wel als haer, door de rovers verhindert wierd.

De Japanders dese ophoudinge niet connende verdragen, meenden (soo namaels seyden), dat ons volck voorhadde haer te doen sterven, waerover resloveerden in de voorbaet te wesen. Den 29^{en} Juny is voorsz. capiteyn Jaffioye met eenige geconjureerde in des Compagnies huys, buytten 't fort Teyouhan staende, by de gouverneur Nuyts gegaen omme affscheyt van sijn E. te nemen. Hy was alleen in de camer met sijn soontjen, een tolck ende 10 a 14

cooplieden. Na lange onderlinge discoursen heeft voorsz. Jaffioye, cappiteyn van de Japanders, met sijn geselschap den gouverneur Nuyts gevat ende met coorden, na de Japanse maniere, wel vast gekneveld. Verscheyde Japanders die omtrent 't huys versteken waren, 't rumoer hoorende, sprongen met haer geweer voor den dach, sloegen twee Nederlanders doot, quetsten eenige, daerby oock een van de haere 't leven liet. Uyt het fort wierden in een schuyt, die na de joncken voer, eenige Japanders dootgeschooten, maer op 't huys is niet geschoten om den gouverneur Nuyts by 't leven te houden. D'eerste furie over sijnde, wierd de Japanders van die van 't fort aengeseyt, dat den gouverneur Nuyts ontslaen souden, ofte dat met groff geschut op haer souden schieten. De Japanders antwoorden dattet huys noch den gouverneur niet wilden verlaten, voordat gecontenteert ende versekert w[aren] vry te mogen vertrecken. Den gouverneur Nuyts aldus in haer gewelt hebbende, stelden de Japonders d' onse 5 articulen voor:

Ten eersten, versochten tot ostagiers om met hare joncken na Japan mede te nemen, opdat versekert mochten weesen dat in see van onse scheepen niet beschadicht souden werden, 't soontjen van d' heer Nuyts, Pieter Muys, van der Hagen, Hertman ende Moercoort; daertegen wederom presenteerten over te leveren 8 Japanders van qualiteyt, om met een schip benevens hare joncken nae Japan te vaeren.

Ten tweeden de elf Sinckanders, welcke als gesanten van Japan hadden wedergebracht ende van d'onse in de boeyen waren gesloten, met 2 Chineese tolc[ken].

Ten derden, de schenckagie die de keyser van Japan voorsz. Sinckanders gegeven heeft, ende door den gouverneur Nuyts haer benomen was.

Ten vierden, dat de roers van de schepen die in Teyouhan lagen, uyt de haecx gelicht souden werden, opdat dies te meer versekert mogen wesen dat sy [haer] in sec niet sullen volgen.

Ten vijfden, begeerden 200 picol rouwe syde, voor soo veele sy seyden verleden jaer aen gelt nae de custe van China gesonden te hebben, waervan na haer seggen door verlet van d'onse geen retour hadden connen becomen, daertegen hare obligatien aen d'onse souden behandigen, omme d' uytstaende schulden in te vorderen; begeerden mede 15 picol syde, [voor] dese by d'E. heer gouverneur Sonck geconfisqueert [sijnde]. Dit gedaensijnde, souden d' heer Nuyts ontslaen.

Niettegenstaende dese Japanders den gouverneur Nuyts in des Compagnies huys gevangen hadden onder 't gewelt van ons fort ende de schepen, ende dat d'onse met onthoudinge van eten ende drincken de Japanders hadden connen constringeren den gouverneur Nuyts in vryhey't te stellen, heeft den raedt van Teyouhan goetgevonden, nadat Nuyts acht dagen gevangen was

geweest, de begeerte van dese Japanders ten vollen t' accorderen, onaengesien hoe ongefondeert hare pretentie sy ende hoe qualijck haer versoek, behoudens d'eere ende reputatie van onse natie, geaccoerdeert cost worden, en dat omme in Teyouhan, seyt den raedt, hantdadicheyt, ende in Japan meerder swaricheyt voor te comen.

Aldus verdragen wesende, heeft men de Japanders toegestaen uyt des Compagnies packhuys te lichten 120½ picol rouwe syde, ende 18.549 realen van achten, te samen bedragende f 107.164 — 17. Daertegen leverden aen d'onse weder over assignatien van sekere schulden, welck dese Japanders in China hebben uytstaende, die 't merendeel over 3, 4 a 5 jaeren uytgeset sijn. De Sinckanders sijn hun met de presenten oock overgelevert; in triumph hebben die tot in 't dorp Sinckan geleyt ende aldaer met den anderen groote vreucht bedreven. De roers wierden van onse schepen uyt de haecken gelicht ende 't water aen boort van de Japonse joncken gebracht, ende de versochte ostagiers sijn haer overgelevert, daertegen de gouverneur Nuyts ontslagen is.

Naedat voorsz. Japanders d'onse in Teyouhan aldus gedwongen hadden haer wil te doen, sijn sy met hare twee joncken, ende 't schip *Erasmus* neffens haer, den 7^{en} July van Teyouhan na Nangesacki vertrocken. 't Schip *Erasmus* is van den gouverneur Nuyts expres medegesonden omme over dese acte in Japan te clagen, d'affgedrongen syde ende gelt weder te procureren, ende recht over 't gedane gewelt te versoeken; doch sijn E. recommandeert Nieu-roode den handel in Japan te conserveren, ende schrijft, dat hy meent, wy geen ordre geven sullen hart aen te houden om d'affgedrongen 200 picol rouwe syde weder te becomen.

Alsoo hier verstaen wort dat dese moeyte in Teyouhan seer wel had connen vermijt worden, is goet gevonden by provisie den raedt aldaer te debiteren voor f 107.164 — 17, welck d'affgedrongen syde ende realen van achten bedraecht, totdat naerder geinformeert worden. De gouverneur Nuyts meent dat alles in Japan wel gaen sal ende heeft geen swaricheyt gemaect om naderhand de schepen *Woerden* ende *Heusden* met haer cargasoenen, te samen incoops kostende f 298.910 — 1, na Japan te senden, doch wy vreesen dat daer ten hove seer qualijck geinterpretiert worden sal dat de Sinckanders, die voor syne Majesteyt als ambassadeurs sijn gehouden ende geeert, van d'onse soo qualijck getracteert sijn geweest; de tijdt sal 't vervolch leeren. Een groot capitael, veel tonnen gouts bedragende, heeft de Compagnie tegenwoordich in Japan. Wenschten wel, dat altsamen in Battavia was.

In Teyouhan sijn, Godtloff, van Battavia ende Japan by den anderen wel gecomen de schepen *Erasmus*, *Domburgh*, *Texel*, *Battavia*, *Armuyden*, *Slooten*, *Diemen*, *Cleen Armuyden*, *Heusden*, *Woerden*, *Chinchen*, welcke vloote machtigh genoech was omme alle macht van de roovers, soo 't noodich ware

geweest, te verstroyen ende verdryven; maer alsoo den roover Icquan voor de kompste onser schepen des conincx facte[ur] Simpsou verslagen hadde, groot mandorijn van Amoy ende admirael van de seecuste geworden was, vonden d'onse niet geraden macht te gebruycken, noch vorder vryheyt van handel met macht te soeken. Soo haest desen rover groot mandorijn van Amoy geworden was, vielen hem op een tijt tweehondert joncken aff die haer weder t' see op den rooff bega[ven]. In Amoy heeft hy van d'onse byeen gevangen bekom[en] 76 Nederlanders, welcke wapende ende tot garde van sijn huys gebruyckte, ende wel tracteerde, omme door haer middel wederom vrient-schap met d'onse te bekomen. Nadat 14 dagen solemnelyck voor mandorijn verlaert ende aengenomen was, sont hy 14 van d'onse na Teyouhan, vrient-schap aen d' heer Nuyts versoeckende, om sich daerdoor dies te beter in sijn staet te versekeren. Hierop is door d' heer Nuyts versocht restitutie van 't jacht *Westcappel*, met 't ingeladen silver, ende ontslaginge van alle d'onse die gevangen hadde. De rover Iquan ofte mandorijn van Aymoy heeft daer[op] datelijck alle de gevangenen gerelascheert ende *Westcappel* met 't ingeladen silver ende cargasoen gerestitueert, in voegen dat vrientlijck met Nuyts verdragen is.

De gouverneur Nuyts is daerop met de schepen *Woerden*, *Heusden*, *Domburgh* ende *Chincheu* in de rivier Chincheu gevaren; bequam door toedoen van Icquan g[roote] partye rouwe syde, maer alsoo veel particuliere coopliden met d'onse in alle vryhey't begosten te handelen ende Iquan vreesde dat daerdoor van sijn disseyn mocht geraecken, deed' deze coopliden door sijn volck de toegan[ck] tot d'onse benemen, hare goederen berooven ende hun m[et]slaegen vertreken. Nuyts sich hiervan dolorende, v[ie]len tusschen sijn E. ende Iquan enige woorden; daerop Iquan d'onse belaste 's anderendaeghs te vertrecken, off dat haer met branders vandaer soude dryven. Met een cargasoen van f 107.398 — 17, goetcoop ingekocht, s[eyld]e *Woerden* den 5^e Augusti vandaer na Japan; Nuyts keerde met d' andere drie na Teyouhan. Daernae is wederom met 9 seylen in de revier Chincheu gelopen. Iquan aen 't jacht *Texel* comende, is daer van d'onse gehouden, omdat haer tevooren verhindert hadde hun capitael t' employeren, ende aengeseyt, dat daer most blyven totdat d'onse den vryen handel verleent wierd. Hierop beclaechde hem seer, seggende dat sulcx aen de Nederlanders niet verdient hadde, ende gaff daernae by openbare placcaet alle coopliden licentie met de Nederlanders te mogen handelen. Den handel volchde datelijck ende wierde door d'onse besteet f 277.000, welcke goederen, gelijk vooren is geseyt, met *Bat-tavia* alhier wel aengecomen sijn.

D'E. Nuyts heeft daernae met voorsz. Iquan voor drie jaren op ons avoy gecontracteert dat jaerlijcx in Teyouhan aen de Compagnie leveren sal 1400 picol rouwe syde a 140 tayl 't picol, 5000 picol suycker a 3 realen 't picol,

1000 picol geconfyte gember a 4 tayl 't picol, 4000 witte gilanhs a 14 maes yder, 1000 roode ditto a 19 maes yder, te samen beloopende 300.000 realen van achten schaers; soo meer begeeren te besteden door perticulieren, sal 't seer wel geschieden connen. Daertegen sal Iquan 3000 picol peper a 11 realen 't picol ontfangen, ende 't vordere met contant betaelt worden; ende als d'onse de rouwe syde in de reviere Chincheu halen, sullen tien tayl minder voor 't picol geven. Ons bedunckens was 't niet noodich dit contract te maken; de syde ende suycker sijn veel te diere gecontracteert; tot dien prijs plegen de Chineesen die tot Bantam ende Patany te verkopen. De quantiteyt gember ende gilanhs achten oock al te groot te wesen, ende is te duchten dat voor Chincheu geen goede Cantonse gember bekomen sullen.

Voor desen heeft de gouverneur Nuyts geadviseert dat Simsou aan de Compagnie schuldich bleeff 19.086½ realen, maer nu seyt sijn E. naderhant verstaen te hebben, dat op Simpsou's rekeninge goetgedaan sijn 31.783½ realen voor syde door particuliere gelevert, welck daervan betalinge versoeken. Hy seyt dat wy dienen t' ordonneren dat de lieden betalen mach ende haer voor 't lange borgen wat tegemoet comen, in voegen dat de Compagnie by Simpsou soud comen te verliesen 50.870 realen.

7 24 24^{en} Augusty is *Heusden* van Teyouhan na Japan vertrocken, met een cargasoen van Battavia gesonden incoops bedragende f 191.511 — 4. 't Schip *de Vrede* is van Siam nae Firando gevaren met een cargasoen incoops kosten-de f 58.403 — 8 — 12. D' Heere wil ons goet retour daervoor verleenen.

Op Kelangh Tamsiu heeft de Spaensche vyandt een fort met vier punten voltrocken, aldaer in garnisoen 200 Spagniaerden ende 400 Pampangers; daer lagen 2 galeyen ende een galioen. Onder de hant becomen handel uyt Hocchio ende veel porceleyn van de Noort; dicht aan de wal is 't 5 a 6 vadem diep, ende verder 12 a 15. Omme daer yets op t' attenteren, seyt de gouverneur Nuyts noodich te wesen 12 a 1300 kloecke soldaten.

8 24 Ende alsoo sijn E. geen voordeel met de scheepen in dat quartier sach te doen, heeft den 28 October 1628 den commandeur Carel Lievensz. met de jachten *Slooten*, *Diemen*, *Cleen Armuyden*, *Westcappel* ende *Chincheu* van Teyouhan na Pulo Timon gesonden, omme op des vyants vaertuygh te cruyssen, in Teyouhan behoudende *Texel*, *Domburch* ende *Armuyden*. 't Jacht *Westcappel*, onbequaem bevonden wordende om langer te varen, wierd date-lijck door voorsz. commandeur na Battavia voortgesonden, alwaer den 15^{en} December passato arriveerde.

6. Den 26^{en} November passato vertrocken van Battavia na Amboina ende Banda de schepen *den Briel*, *Purmerendt* ende 't fregat *Suratten*, met alderley provisie ende nootlicheden, daermede de gesanten van Amboina, Hitoe ende Loehoe wederkeerden.

Ver-trokken schepen.

Den 16^{en} December vertrocken nae Solor's *Lants Hope* ende de *Kemphaen*, omme den handel op Timor te vervolgen. Den commissaris Gregorius Cornely hebben derwaerts gesonden, met ordre omme 't garnisoen van Solor te lichten ende herwaerts te transporteren, welck wy meenen sonder vercortinge van den handel op Timor wel geschieden can.

7. *Siam.* 't Schip *Suyt-Hollant* is hier den 28^{en} ditto van Siam gekeert met 200 lasten rijs; verscheide joncken sijn vandaer ende van de bocht Patany mede aengecomen met omtrent 400 lasten rijs, ende andere meer worden noch verwacht, soodat verhopen Battavia vooreerst geen rijs gebreecken sal. De brieff van sijn Vorstelijcke Genade aan den coninck van Siam is met de bywesende presenten met grooten staet ende eere, na de maniere van 't landt, ontfangen.

8. *Coro-
mandel.* Den 5^{en} January passato is hier van de custe Coromandel wel aengecomen 't schip *Schiedam*, met een cargasoen van f 177.065 — 11 — 15. Soo dit schip van Nederlandt recht door nae Battavia gesonden was, 't hadde in November verleden met de vloote nae Nederlant connen keeren, ende 't capitaal dat medebrocht soud daerom niet te laeter op de Custe gecomen hebben.

In Masilipatnam wert ons volck evenseer gequelt ende des Compagnies middelen extraordinarie geschooren. D'Engelsen sijn met hare middelen vandaer vertrocken, niet dan een assistent in Masilipatnam latende. Daar wert geseyt, dat haer volck van Arrimagon mede lichten sullen.

9. *Arrakan.* Van Arracan is hier den 23 January de fluyt *Edam* gekeert met omtrent 190 lasten rijs ende eenige slaven, Met de rijs is 26^{en} ditto na Banda voortgesonden 't schip de *Cameel*, welck in Junio verleden van Battavia na Coromandel was gevaren ende lange hebben vermist; is (door hard weer schaede-loos raeckende) in Arracan vervallen, daer meede rijs laeden sal.

10. *Mocha.* Van Battavia sijn, Godtloff, in Suratten wel aengecoomen de scheepen *Utrecht*, 't *Gulden Seepaert*, *Brouwershaven*, *Negapatam* ende *Seburgh*; item van Mocha, over Parsia, *Bommel* ende *Weesp*, maer hebben gants niet verricht. Dese schepen vertrocken primo April 1628 van Suratte, met een cargasoen van f 12.168 — 17 — 6; arriveerden den 15 Mey voor Mocha, alwaer de packhuysen vol goederen vonden ende geen coopers. 't Land was vol oorloge ende stadt Theys swaerlijck van de Arabieren belegerd, in voege datter in negotie gants niet te doen was, waerover van 't weynige dat medebrachten noch min verkochten. De Milde was noch in Theys gevangen; Job Christiaensz. Grijp adviseert ons, soo naerlaten willen d' affgenomene goederen te vorderen, dat dan met den Basschia wel verdragen sullen. Met vrient-schap sullen daervan in Mocha niet becomen: 't sal ten hove by den Grooten Heer versocht moeten worden. 13 July vertrocken weder van Mocha, ende quamen 3^{en} Augusti in Parsia, daer geen syde by der hant vonden; leverden

haer cargasoen over, bedragende $f\ 21.336 - 13 - 2$, daeronder $f\ 11.220 - 5 - 6$ in contant; ende alsoo voorsz. Grijp verstont, door brieven den 24^{en} Augusti van Vissnich uyt Spahan geschreven, dat de syde niet voor January 1629 in Gamron gebracht cost werden, vertrocken den 20^{en} September vandaer ende arriveerden 14^{en} October voor Suratten.

Naedat de schepen *Bommel* ende *Weesp* van Mocha vertrocken waren, quam daer een neuen Basschia aen, welcke met 't Engels schip d' *Exchange* een brieff aen den directeur van den Broeck in Suratte geschreven heeft, waermeede d' onse met vriendelijcke woorden noodicht in Mocha te comen handelen; versoeckt dat die van Daboul, Schaul ende Dieu vrye passagie verleenen, ende presenteert de Milde te relascheren. D' Engelsen hebben haer comptoir, volck ende goederen van Mocha gelicht.

11. Perzië. In Parsia sijn alle coopmanschappen op laegen prijs ende cleene consumptie, door de groote preparaten van oorloge tegen 't leger van den Turck. In Spahan waren de goederen aen des *coöpinckx* facteur Mollimbeeck gelevert, maer de rekeninge niet gemaekt, alsoo Mollimbeeck grooten affslach begeerde, vermits de peper op legen prijs is, de quantiteyt van campher te groot, ende te weynich gelt gelevert was. In missive den 6^{en} Augusti 1628 door Vissnicht over Aleppo aen U.E. geschreven, seyt hy, dat gemeent hadde de Compagnie dat jaer 900 balen syde toe te senden, maer dat het veel van sijn gissinge differeren sal, vermits geen rekeninge hadde gemaect op 't groote onderwicht in de peper bevonden, ende de schult van 't voorgaende jaer (die betaelt heeft); dat niet dan legie ende geen ardassen soude senden; vraecht wat soorte in Europa best begeert is.

12. a Suratte. Den 23 January is hier, Godtloff, van Suratte wel gekeert 't jacht *Seeburgh*, met een cargasoen cleeden, bedragende $f\ 39.833 - 3 - 9$; brengt ons mede brieven van 4^{en} December 1628, waerdor verstaen hoe den directeur van den Broeck volgens onse ordre des Compagnies effecten aen den E. Jan van Hazel getransporteert hadde, bedragende $f\ 271.603 - 1 - 1$, waertegen van Hazel van 't gene medebracht heeft moeten uytscieten, tot betalinge van 't gene van den Broeck schuldich was ende voor de goederen van sekere Mooren, in Masilipatnam aen d' onse overgeleverd, $f\ 369.477$, welck verre uyt onse gissinge gaet, alsoo meenden datter noch een goede somme by van den Broeck was. 't Schijnt dat de costen ende lasten aldaer extraordinarie groot vallen; verhoopen dat volgens onse ordre in 't aenstaende beteren sal.

De schepen *Utrecht*, *Gulden Seepaert*, *Brouwershaven*, *Negapatan*, *Bommel* ende *Weesp* waren gereet ende geheel volladen omme nae Parsia te vertrecken; 't wachten was alleen na den ambassadeur Mousabeeq, die noch in Suratte niet gekomen, maar by der hant was. Sullen in Parsia brengen een cargasoen, incoops bedragende omtrent $f\ 420.000$. D' Engelsen waren geresolveert met

vier scheepen nae Parsia te vaeren, ende sullen apparent in compagnie van d' onse seylen.

H. 2 "Tot retour voor Nederlant was in Suratte gereet 150.790 £ indigo Biano, 229.097 £ geraffineerde salpeter, incoops met d' ongelden costende f 175.000, waerby noch voegen sullen soo veel indigo Circhees als met f 75.000 coopen connen, welck te samen f 250.000 bedragen sal. Dit retour, met cleeden tot den Inlantschen handel noodich, sal de vloote (met de syde van Parsia keerende) van Suratten lichten ende tot Battavia brengen. D' Almogende wil alles behouden geleyden.

D' onse adviseren, dat van Suratten vier scheepen naer Engelandt souden keeren, daeronder een schip met de peper, daermede 't schip den *Arent* verleden jaer van Bantam naer Engelandt voer, in compagnie van 't schip de *Maurits*; welck schip den *Arent* onderwegen soo onbequaem is bevonden, dat d' Engelsen genootsaect wierden nae Suratten te loopen. Wy verstaen dat d' Engelsen in Suratten soo veel sch[ul]dich sijn van penningen a deposito gelicht, dat als de voorsz. schepen affgevaerdicht sullen wesen, alsdan belast sullen bly-ven met meer dan 500.000 ropias, daervan d' intrest ongetwijffelt een groot deel van de winst van den handel consumeert.

Die van Goa sijn met 5 gallioenen in see geweest, omme te rescontreren ende convoyerden de vloote die van Portugael verwachten, waervan niet dan drie scheepkens aengekomen waren. In hare missiven schryven sy te presumeren dat de vloote in Mosambique verwinterde. Beclagen uyttermaten seer de sober gestaltenisse van haren staet; seggen dat die verlooren is, soo van Portugael niet geholpen worden.

't Jacht *Sciburgh* van Suratte herwaerts comende, heeft voor Cochin overtoert een Portugees scheepken van Ceilon na Goa varend, geladen met 830 packen caneel, welck hier gebracht heeft. Wy sijn van meeninge U. E. de meeste paert met de naeste retouren toe te senden.

13.
Vaar-
water van
Malaka.

Van Pulo Timon sijn hier den 6^{en} deser wel aengecomen de jachten *Slooten* ende *Chincheu*, met den commandeur Carel Lievensz., waerdoor verstaen hoe daeromtrent vier Portugiese navetten hadden doen stranden, twee van Manilha gecommen ende twee van Maccouw. Uyt het eene hebben eenige gevangenen becomen, achttien kisten met natte syde stoffen, weynich porceleyn, radix China ende 43 £ 25 loot Chinees gout. Alle d' andere goederen sijn daer gebleven. 't Is niet apparent dat de vyanden, een lant gevlycht, yets dan eenich gout hebben gebercht. Tot halff Martius souden de jachten *Diemen* ende *Cleen Armuyden* in voorsz. vaerwater blyven cruyssende. Naer wy verstaen sijn in alles niet meer dan drie navetten van Maccau vertrocken; off het derde in Malacca geraeckt sy, is noch onseker.

Degevangenen, van Maccau gecommen, seggen dat van Maccau vier navetten

verleden mousson nae Nangesacke gevaren waren; dat daervan twee in Maccau waren gekeert, ende door hun verstaen hadden datter vier Nederlantse scheepen in Japan gearresteert waren, om redenen dat de gouverneur van Teyouhan moelijck gevallen soude wesen de naturellen van 't landt die in Japan waren geweest ende de souveraineteyt van haer landt den keyser opgedragen hadden. Sy seggen datter een schip in Nangesacki lach, 't welck wy houden *Erasmus* te wesen, ende drie in Firando, welck achten *Woerden*, *Heusden* ende *de Vreede* te sijn; dat alle de masten gelicht waren uyt het schip dat in Nangesacki is, de roers ende seylen van d'andere schepen, de goederen in bewaerde hant versekert, ende alle 't volck op twee besondere plaetsen lantwaert in wierde bewaert. Tot noch toe hebben wy geen tydinge van Japan becomen. Watter van is, sal ons de tijt leeren.

14. *Ghijsbert van Lodenseyn.* Den 7^{en} January is van hier na Amboina vertrocken, omme vandaer voort met alderley provisien naer de Molucquen te varen, 't schip den *Arent*. Tot gouverneur van de Molucquen hebben daermede gesonden Ghijsbert van Lodenseyn, met ordre, dat den president Wagenveldt met den eersten herwaerts come. *Medenblick* ende *Seeburgh* gaen oock derwaerts, gelaeden met rijs ende andere provisien; *Medenblick* voor Amboina, ende *Seeburgh* voor de Moluccos.

15. *Aan- gekomen schip.* Den 6^{en} February is hier, Godtloff, van 't vaderslandt wel aengecomen 't schip *Tholen*, met 180 gesonde coppen. Tot op omtrent 500 mylen by Westen Java is 't *Wapen van Rotterdam* met hem gecomen, alwaer bygeval van den anderen geraeckten; hebben te samen aen de Caep de Lobo Gonsalves ende Annabon ververst, *Leyden* ende 't *Wapen van Enchuyzen* niet vernomen, presumeren dat die Sierra Leiona aengedaen sullen hebben; seggen dat in de Bocht van een van de West-Indische schepen, de *Halve Mane* genaemt, ende van 't *Wapen van Rotterdam* (die na haer uytgeloopen sijn) verstaen hadden, dat van Indien in 't vaderslant wel aengecomen waren de schepen *Fredrick Hendrick*, *Hollandia*, 's *Lants Hollandia*, 't *Wapen van Delft*, de *Galias* ende *Dort*, welck ons doet hoopen, dat door U. E. tijtlijck weder een goede vloote herwaerts gesonden wesen sal. D' overkompste van 't schip *Vyanen* sullen mede geerne hooren. D' Almogende wil alle gaende ende comende scheepen van de Compagnie behouden geleyden. Wy connen niet laten andermael te versoecken, dat U. E. alle schepen jaerlijcx soo vroech recht door na Battavia gelieve te senden, als doenlijck is. Can 't in Augusto niet wesen, dat het in September, October ofte ten uyttersten in 't voorste van November geschiede. Sullen dan noch met Godes hulpe Battavia soo vroech wel beseulen, dat de capitalen behoorlijck van hier naer Parsia, Suratten, Coromandel, China ende elders verdeylt ende versonden sullen connen worden, gelijck verleden jaer gebeurt [is] met 't gelt door de scheepen *Prins Willem*, *Nassouw*, *Vlis-*

singen, der *Veer* ende *Delfshaven* gebracht; ende opdat U. E. jaerlijcx de retouren mede vroech in de somer becomen mogen, sullen wy, in 't Godt geliefst, de scheepen jaerlijckx in een vloote omtrent halff October van hier naer 't vaderslant depescheren, daerop U. E. rekeninge mogen maken. Halff October naestcomende hoopen U. E. (soo 't aan geen scheepen gebreeckt) een vloote van acht a thien scheepen met goede retouren toe te senden. D'Heere verleene daertoe sijn genaede.

^{16.} 't Is eenige dagen geleden dat voornamen 't jacht *Grootenbroeck* met advysen naer 't vaderslant te senden. 't Is lange geladen geweest met 2394 picol peper ende 138 sockels foelie, wachten alleen na[e] d'advysen van Japan ende naerder tydinge van Teyouhan. Ondertusschen hebben goet gevonden U. E. dese toe te senden met 't Engels schip de *Maria*; 't geene hierinne gebreeckt ende verder soud mogen toedragen, sal U. E. met *Grootebroeck* geworden.

Dit schip de *Maria* is van Suratte tot Bantam gecompen; gaet nu geladen met 3 a 400 lasten peeper van de Westcuste Sumatra ende Jamby. 't Can sijn, dat eenige nagelen ende veroverde caneel medebrengt. Geen andere retouren sal d' Engelse Compagnie dit jaer van dese quartieren becomen. Sy hebben voor Bantam leggen noch negen jachten ende scheepen, maer 't jacht *Duyfken* is alleen bequaem te vaeren; alle d' andere sullen haest moeten slyten.

In 't casteel Battavia, ady 10^{en} February anno 1629.

U. E. dienstwilige

J. P. COEN.

P. VLACK.

ANTONIO VAN DIEMEN.

13. — 18 MAART 1629. — P P 3.

(PER *GROOTENBROECK*).

't Is lange geleden dat voornamen U. E. met advysen toe te senden 't jacht *Grootenbroeck*, ende alsoo ondertusschen (terwyle *Grootenbroeck* na tydinge van Japan ophielden) d' Engelsen tot Bantam veerdich maeckten haer schip de *Maria*, hebben U. E. daermede op 10^{en} February passato geadviseert, wat sedert 't vertreck van de scheepen *Prins Willem*, *Nassouw*, *Vlissingen*, der *Veer*, *Delfshaven* ende de *Leeuwinne* in des Compagnies affairen toegedragen was. Dit schip de *Maria* is op 16^{en} February van Bantam vertrocken met

noch een kleyn jacht, de *Spicdwel* genaempt; verhopen dat U. E. onse missive voor den ontsanck van desen wel geworden sal sijn. Twee van eenen inhoud hebben met de *Maria* geschreven, d' eene gedirigeert aan de Camer tot Amsterdam in handen van den president Richard Bicx, ende d' ander aan de Camere tot Middelburch in handen van capiteyn Jan Hal.

Ende also onseker is off d' Engelsen onse voornoemde missive van 10^{en} Februari passato recht bestellen sullen, hebben wy goet gevonden U. E. daer van by dese ses van eenen inhoud per 't jacht *Grootenbroeck* te senden, met d' originele pampieren, van Parsia, Suratten, Choromandel ende Tayouhan becomen, (nadat voorsz. ses schepen naer 't vaderslant vertrocken waren), opdat U. E. dies te beter sien mogen wat ons van die quartieren geschreven wort.

1. In voorsz. missive van 10^{en} February is U. E. geadviseert d' aencomste van 't schip *Tholen*. Sedert is hier, Godtloff, den 18^{en} ditto mede wel aengecomen 't schip 't *Wapen van Rotterdam*, met 259 gesonde coppen, hebbende op de reyse 31 sielen verloren.

Aan-
gekomen
schip.

Wy hebben daermede wel ontfangen twee missiven op 3^{en} ende 21^{en} April van de Camer van Amsterdam geschreven, ende een van 17^{en} May van de ge-commiteerde der respective Cameren uit 's Gravenhage, waerop de noodige antwoorde volgen sal. D' andere schepen *Leyden* ende 't *Wapen van Enc-huysen* hebben noch niet vernomen. D' Almogende wil haerluyden mede behouden geleyden.

Van omtrent 120 soldaten met dese schepen van 't vaderslant becommen, hebben wy 65 personen met 't schip 's *Lants Mauritius* naer Banda gesonden, tot versterckinge van 't garnisoen aldaer ende verlossinge van degene die haren tijt uitgedient hebben. In passant sal 't selve schip Amboyna aendoen, omme te helpen verrichten sulcx als den dienst van de Compagnie aldaer soude mogen vereyschen. Naer Amboyna ende de Molucos hebben dit jaer gans geen volck connen senden; ende alsoo dit schip, 's *Lants Mauritius*, niet bequaem is langer te varen, hebben geordonneert, soo de versekeringe van Banda meerder assistentie van volck vereyschte, dat in sulcken gevallen 't selve in Banda sullen slyten ende alle 't volck te lande gebruycken. Maer byaldien den hoogsten noot sulcx niet vereyschte, dat dan in dien gevallen 't selve schip in 't eerste van 't mousson naer Balamboam senden, omme daer te procureren soo veele hoornbeesten, rijs, boonen ende andere provisien als becomen connen, ende daermede op 't spoedichste herwaerts keeren.

2. Den 3^{en} Marty is hier van Siam gekeert 't schip *Groot Mauritius* met 155 lasten rijs ende 3300 picol sappanhout, met eenige andere cleynicheden; meerder rijs hebben daer niet connen becomen, ende alsoo van Araccan ende Choromandel tot noch toe niet gecomen sijn de schepen de *Cameel* ende 't *Wapen van Hoorn*, welcke met rijs geladen vandaer verwachten, ende dattet

Siam.

Westermousson ten eynde loopt, hebben goet gevonden van onse provisie soo veele rijs in 't schip *Beverwijck* te schepen als voeren can, ende 't selve op 't alderspoedichste naer Banda aff te vaerdigen, opdat daer niet verlegen val- len, byaldien voorsz. schepen van de Cust ende Araccan te laet verschenen. Dit schip *Beverwijck* is den 9^{en} Marty naer Banda vertrocken.

In Siam is den ouden coninck overleden ende sijn outste soone in des vaders plaetse gesuccedeert. Tot antwoort van de missive, door syne Vorstelijcke Genade Prins van Orangien een syne Majesteyt geschreven, heeft herwaerts wederomme sekere presenten met eene missive vol van vriendelijcke complimenten gesonden. Naer de maniere van dese landen hebben deselve met groote eerbiedinge ontfangen, ende sal met de naeste vloote overgesonden worden. In 't voorjaer 1628 sijn twee Spaense gallioenen, welcke de Portugiese fregatten van Manilla op Macauw hadden geconvoyeert, in de reviere van Siam geweest, alwaer des conincx joncke, die na Canton soude seylen, met een Japanse joncke ende ander vaertuych hebben genomen ende verbrant. 't Schijnt dat daer een tijt langh naer eenige van onse schepen van Batavia hebben gewacht; maer alsoo 't schip de *Vreede* wat laet van Batavia was ver- trocken, waren dese gallioenen van de reviere van Siam gescheyden eer de *Vreede* arriveerde. Voorsz. schip *Mauritius* heeft ons de meeste restanten ende volck van Siam volgens onse ordre medegebracht. Een assistent isser gebleven met f 7.140 — 9 — 10 aan uitstaende schulden. In twaelf maendien tijt zijn daer een ongelden van schepen ende 't comptoir geconsumeert

3. f 16.182 — 13, ende daertegen geadvanceert f 6047 — 7 — 6. Een groote pertye goederen heeft de schipper van 't schip *Zuyt Holland* voor sijn particu- lier van Siam medegebracht, ende alsoo bevinden 't selve tot groot nadeel van de Compagnie te strecken, te meer dewyle de nootlicheden voor de Compagnie naerlaten te voeren, om selffs te meer proffijt te doen, zijn deselve goede- ren door den raedt geconfisqueert. Naer verstaen, heeft de schipper van 't schip de *Cancel*, verleden jaer van Siam gecomen, sijn eygen proffijt met particulieren handel mede extraordinary gesocht, gelijck aen syne naergelaten goederen blijct; naer behoren sal daerinne door den raedt gedisponeert wer- den. Ende alsoo bevinden dat niet alleen eenige vryelieden op alderleye manieren haer voordeel soeken, maer dat oock grooten ontrouwe door eenige van des Compagnies officieren, tot groot nadeel van de Compagnie, wort ge- pleecht, ende dat d' ontrouwe extraordinarie seer aen malcanderen hangen off malcanderen toegeadaen sijn, valt het seer moyelijck de waerheyt van de saecken voor den raedt te doen blijcken; derhalven gelieve U. E., soo veele mogelick is, te letten dat goede, getrouwe officieren, insonderheyt coopliden, assistenten ende schippers herwaerts gesonden worden. Ondertusschen sullen wy niet laten alle misbruycken ende ontrouwe, soo veele mogelick is, sonder

Ontrouw
dienaars.

aensien, naer behooren te doen straffen ende den dienst van de Compagnie ten uuttersten te bevoirderen.

4. **Vaar-water van Malaka.** De natte syde stoffen in January 1629 door den commandeur Carel Lievensz. in 't vaerwater van Malacca verovert ende alhier aen 't comptoir geleverd, sijn in openbare venditie aen den meestbiedende vercocht, ende hebben gerendeert (58 schuytgens gout, eenige muscus, porceley'n ende radicx China daerinne begrepen) f 53.515 — 19 — 12. 't Schijnt datter onder 't volck enige stoffen ende goudt verduystert is, daer met naersticheyt behoorlijck ondersoeck naer gedaen wort.

5. **Mataram.** Tsedert onse jongste hebben geen naerder tydinge uit des Mattarams lant becomen. Wy menen dat de harde Westelijcke wint sulcx verhindert heeft. Van Siam ende Cambodia is hier, Godtloff, soo goeden pertye rijs gebracht, dat wy hopen die van den Mataram daermede wel verdueren sullen. Tusschen ons ende die van Bantam en is oock niet sonders gepasseert. Het schijnt dat die van Bantam wel genegen sijn haer peper tot Batavia te laten brengen. Maer alsoo 6 realen voor 't picol begeren ende van onser syde alsnoch niet meer als 5 reael is geboden, blijft de toevoer nae, op hope datter noch joncken van China in Batavia souden mogen comen, als wanner apparent is dat meer dan 6 reael 't picol gelden sal. Soo d'Engelsen tot Bantam middel hadde, soud' noch hoger gedreven worden; naer den tijt sullen ons reguleren.

6. **Tayouan en Japan.** Den 4^{en} Marty is hier van Tayouhan aengecomen een cleyn Chinees jonckjen, met advysen van den gouverneur Nuyts, dato 4^{en} February passato, waerdoor verstaen dat tot die tijt geen schepen noch tydinge van Japan hadde vernomen; ende alsoo alhier mede niet vernemen, schijnt het seker te wesen dat des Compagnies schepen *Erasmus*, *Woerden*, *Heusden* ende de *Vrede* in Japan opgehouden worden, tot groot nadeel ende schade van de Compagnie. Wy menen dat de middelen die daer sijn wel thien tonnen gouts bedragen. 't Is moyelick ende verdrietich dat in plaatse van goede retouren van Japan ende Tayouhan te becommen, aldaer in soo groote molestie vervallen, dat alles, volck, schepen, gelt ende goederen opgehouden worden. 't Is seker als des Compagnies quaetgunstige in Japan maligneren mogen ende de rijcxraden haer de hant bieden, dat het voor d'onse niet wel mogelick is de Japanders op Tayouhan varende buyten clachten te houden, doch in dese saecke schijnt het dat d'onse in Tayouhan d'onlusten, schade ende schande wel hadde connen vermyden. Maer alsoo tot noch toe niet wel geinformeert zijn, connen geen seker advijs noch ordeel van de saecke geven. De gouverneur Nuyts schrijft ons soo weynich bescheet, niettegenstaende in andere nodelose discoursen breet genoech is, gelijck U. E. door nevensgaende missive sien sullen, dat geen fondament daeruyt connen vatten, jaer, dat het schijnt hemselfen schaemt ons de grondige kennisse te communiceren.

Onder 't volck wort gesecht, dat alsoo de Japonders voorleden jaer in Tayouhan geweest zijn, den keyser van Japan claechden dat hun door onse natie groote schade ende hinder in de negotie aengedaen was, ernstelick daerby versoeckende, dat zyne Majesteyt sulcx gelieffde te doen repareren; dat daerop van 's keyser's wegen geantwoort soude wesen, dat zyne Majesteyt niet begeerde gequelt te wesen met verschil van saecken die buyten sijn rijck waren gepasseert. Zy mochten weder na Tayouhan varen ende refactie van hare schade van de Nederlanders versoecken. Waeren d' onse, volgens advertentie door d' heer van Firando ende Nyenroode gedaen, continueel op haer hoede geweest, soo verstant ende discretie hadden gebruyc't, daer ware geen swaricheyt gevallen; maer alsoo d' heer Nuyts ervaring gebreect, wat te hart oplopent, eygensinnich ende timide schijnt te wesen, is ons de schade ende schande toegekommen, ende vresen wy dat de Japanders daerdoor oock stoffe becomen sullen hebben omme hare malitie met schonen schijn te coleureren ende d' onse ten hoochsten te denigreren. Wat consideratie datter gebruyc't is ende hoe licht dat men de Japonders al haer begeerte toegestaen ende f 107.000 aen zyde ende silver heeft laten volgen om d' heer Nuyts te verlossen, sullen U. E. door nevensgaende resolutie van de raedt van Tayouhan, als verclaringh van sekere raeden alhier gedaen, vernemen. 't Schijnt oock dat d' heer Nuyts, gevangen sijnde, de resolutie selfs ontworpen off voorgescreven heeft. Sijn E. wenste wel dat voorsz. f 107.000 niet eens weder geleyscht wierde, als den handel in Japan maer onbemannert continueren mogen, ten aensien de Compagnie veel meer schade (soo 't capitael, volck ende schepen in Japan lange wort opgehouden) soude comen te lyden, al waer 't schoon dat alles ten lesten ten beste geluckte.

Met d' onse van 3^{en} November 1628 hebben U. E. geadviseert, hoe wy be-rekenden datter van f 500.000, die meenden verleden jaer in Japan geavanceert te wesen, weynich overschieten soude. Alsnu staet te vresen dat alles verliesen, off mede weynich vordeel doen sullen, niettegenstaende gissinge maecken, datter wederomme omtrent f 400.000 in Japan in negotie behoort geavanceert te wesen, ten aensien van de groote oncosten van Tayouhan ende andere schadelijke toevallen, die seer wel vermijt connen werden ende de Compagnie t' onrechte (soo wy meenen) toegeschickt werden.

Tsedert 8^{en} October 1627 tot 8^{en} October 1628 sijn in Tayouhan geconsumeert f 116.555 — 19 — 8.

Voor dese is geadviseert, dat Simsou schuldich bleeff 19.086½ realen. D' heer Nuyts seyt, dat daerenboven op Simsou's reeckeninge goet gedaen sijn 31.783½ realen voor syde door andere particulieren gelevert, welcke nu betalinge versoecken. Hy seyt dat wy dienen t' ordonneren dat de lieden betalen mach, ende voor 't lange borgen wat tegemoet come; byaldien de Com-

pagnie gehouden is dit te betalen, soo sullen met Simsou verliesen 50.870 realen. U. E. gelieve hiervan Gerrit Fredricx de Wit te spreken ende ons t'adviseren hoe de sake verstaen, alsoo wy daerop advijs verwachten sullen. Dese 31.783½ realen bedragen a 51 stuyvers f 81.047 — 10 — 8. Aen Iquaen, Chinees rover, ende andere, heeft de gouverneur Nuyts tegen onse ordre weder opnieuws uitgeborcht (boven de 50.870 realen die de Compagnie met Simsou geseyt wort te verliesen) f 50.325, welcke vresen mede quade schulden worden sullen. Aen de Japanders heeft den raedt in Tayouhan laten volgen in zyde ende silver f 107.164 — 17, welck voorsz. raedt sal moeten verantwoorden. Bedraecht te samen f 355.093 — 7, waerby d' oncosten van Japan noch comen moeten; daertegen gissen wy, gelijck vooren is geseyt, omtrent f 400.000 in Japan geavanceert te wesen, ende in Tayouhan, tsedert 8^{en} October 1627 tot 8^{en} October 1628, f 14.554 — 10 — 13, in voegen datter niet overschieten sal als 't in Japan al ten besten luckt. Evenwel gaet de gouverneur Nuyts soo breet, alsoff wonder dingen verricht hadde.

Terwyle in Japan gedisputeert wert wie recht heeft, sal weder opnieuws ten minsten f 100.000 in Tayouhan geconsumeert worden, ende misschien andere f 100.000 in Japan, in voegen dat te vresen is dat met reecken (hoe 't oock soude mogen gaen) betaelt sullen worden; doch verhopen beter.

De restanten in Tayouhan zijnde, bedragen f 190.000, waervan mede weynich off geen retouren hebben te verwachten.

Aen quade schulden is daervan uytstaende f 66.111; aen schulden door Nuyts opnieuws uitgeborcht f 50.325; tsedert ultimo September 1628 tot ultimo January 1629 zijn geconsumeert f 27.412; in victualie, ammonitie ende scheepsgereetschappen bestaat f 22.985; in coopmanschappen ende 2207 realen (welck meest tot onderhout van 't volck geconsumeert sal worden) f 22.263; bedraecht te samen f 189.096. Soorder yets van compt, wy sullen 't voor winst reecken.

Terwyle de rover Iquan, die mandorijn van Aymoy geworden is, by den Combon in Hocheo was, is een van zijn capiteyns, Quitsicq genaemt, met 't meeste vaertuych t' zee gelopen ende heeft hem weder op den rooff begeven. Daer wort geseyt dat al 400 joncken sterck is. Hy verhindert de vaert op Tayouhan, soodatter in vier maenden weynich ofte geen handel gedreven is. Doch al wasser yets gebracht, soo soude het door gebreck van gelt ende goet niet connen gecoclit worden. Iquan seyt, dat voornoemde Quitsicq in 't vertrekken medegenomen heeft seven volladen joncken, naer Tayouhan gedestineert, ende twee die volladen waren omme na Batavia te varen, ende dat daardoor zijn schult niet heest connen betalen. Hierover versoeect assistentie van onse schepen om voornoemden Quitsicq te verdryven, ende Quitsicq versoeckt vrygeleyde om in Tayouhan te mogen comen.

Alsoo geen schepen van Japan in Tayouhan gecommen waren ende verleden jaer van Batavia, door gebreck van rijs, derwaerts niet meer dan 40 lasten in plaatse van 150, die versochten, gesonden wierden, zijn d'onse in groot gebreck van rijs vervallen. Van 't landt Formosa ende van Aymoy hebben eenich secours gecregen, waermede hun verhopen te behelpen, totdat van Batavia ofte Japan versien worden.

Den 14^{en} November 1628 heeft de gouverneur Nuyts twee groote joncken, *Walcheren* ende *Vlissingen* genaempt, yder met 16 Nederlanders ende 50 a 70 Chinesen gemant, uitgesonden, met noch drie cleyne Chinese joncken van seeckere rovers, omme tusschen Hoccheo ende Kelangh Tamsiu, des vyants vestplaetse, tot ultimo January 1629 te cruyssen. Soo haest van 't eylant Formosa na de vaste custe van China oversteken souden, overviel hun soo harden wint, dat van malcanderen in hoochsten noot geraecten. Die van de jonck *Walcheren* wierden genootsaeckt hare masten te kerven; vervielen by Haerlem's Bay aen de vaste custe van China, ende geen middel hebbende om de jonck weder te versien, wierden de 16 Nederlanders, daerop sijnde, genootsaeckt haer jonck te verlaten ende met een cleen jonckjen vandaer naer Siam te varen, vanwaer met 'tschip *Mauritius* in Batavia gecommen zijn. D' officieren van de voornoemde jonck *Walcheren* seggen ons, dat dese joncken behoorlijck versien wesende, bequamer dan onse jachten zijn omme in voornoemde vaerwater te cruyssen, ende dat haer dit ongeval overgecomen is, vermits seer qualick van anckers, touwen ende seylen versien waren; dat daeromme genoech gesprocken hebben ende in Tayouhan middel genoech was om haer behoorlijck te versien, maer dat affgewesen wierden met redene, dat van de Chinese joncken middele genoech becomen souden, ende dat vresen de joncke *Vlissingen* in zee gebleven wesen sal, doordien noch qualicker dan de jonck *Walcheren* versien was.

De schepen ofte jachten *Texel*, *Domburch* ende *Armuyden* hout de gouverneur Nuyts in Tayouhan leggen, ende 't schijnt dat oock niet genegen is die herwaerts te senden, alsoo versoeckt dat wy voor deselve metten eersten alderley provisie ende scheepsnootlicheden voor een jaer souden senden. Syne E. seyt niet waeromme dese schepen hout, noch wat daermede doen sal; de raden van de schepen schryven ons oock niet een woort. Het volck welck van Tayouhan comt, seggen dat onder haer de spraecke ginck, dat de schepen door den gouverneur opgehouden wierden omdat voor de Japonders vreesde, ende dat eenige wel seyden dattet jammer was dat men sulcke bequame schepen te vergeeffs liet leggen vergaen. 't Is aparent, dat wy dese drie, *Texel*, *Domburch*, *Armuyden* ende d' andere vier schepen *Erasmus*, *Woerden*, *Heusden* ende de *Vrede*, in Japan sijnde, dit jaer sullen moeten derven, niettegenstaende in Batavia wel van doen sullen wesen omme 't aenstaende mousson

de vaert ende besendinge na de custe van China, Choromandel, Suratten ende Parsia te continueren. Soo eenige van de voornoemde seven schepen eenigen dienst deden, souden ons noch getroosten dat wy se moesten derven, maer 't verdriet ons seer dat soo veel schepen, volck ende gelt in Japan ende Tayouhan vruchtelooch consumeren, te meer dewyle sulcx alleen door een quade capritie schijnt toe te comen.

Voor desen hebben den gouverneur Nuyts geadviseert, dat geensints gera den was met een geaposteerde alleen, gelijck Simsou, te handelen; dat de zyde al te diere wiert gecocht ende eenige waren wel 50 percento te veel betaelde, ende insonderheyt dat niet begeerden dat voortaen eenige geschencken doen soude, noch soo notabele somme gelt, gelijck van 20 tot 60 a 70.000 realen van 8th gedaen was, op leveringe van zyde ende andere waren vertrouwen soude, maer dat met gereet gelt gereede waren coopen soude; doch wat cleyne sommen belangde, daeraen de Compagnie niet veele verliesen cost, dat die soo nu ende dan, als d'occasie presenteerde, op leveringe van alderhande grove ende syne waren die van een, twee a drie avance geven, met discretie wel mochten uitgeset worden, omme de coopliden cont te maecken wat voordeel by ons te doen zy.

Hierop heeft de gouverneur Nuyts wel naergelaten geschencken te doen, maer met Iquan heeft evenwel de zyde, suyckeren ende andersints, gelijck geadviseert hebben, te hooch gecontracteert. De peper, die in China 20 tayl 't picol gelt, heeft tegen 11 realen 't picol gecontracteert te leveren, ende weder opnieuw uitgeborcht al 't gelt dat hy hadde, te weten f 50.325, soodat nu selfs sonder gelt blijft sitten ende 1876 $\frac{5}{8}$ realen op 't comptoir alhier is treckende, voor soo veele sijn E. seyt in Tayouhan voor de Compagnie verschoten te hebben. Hoe dit toegaet connen wy niet verstaen, dewyle van des Compagnies middelen f 107.000 gegeven zijn omme sijn E. uit handen van de Japonders te verlossen. By den raedt alhier sal op de saecke gelet ende de verantwoordinge van alle de raden van Tayouhan gehoort worden.

Dewyle veele gebeurt dat onse goede meninge tot nadeel van de Compagnie ende voordeel van particulieren, jae, selfs daer present sijn, geduydet wert, houden wy geraden dat mede op de custe van China t'enemael verbieden eenich gelt uit te borgen ofte op leveringe van goederen uit te setten, gelijck in Batavia een gebruycck is, ende na de Molucos, Amboina ende Banda mede bevolen hebben.

Wy zijn genegen den gouverneur Nuyts met d'eerste gelegenheytherwaerts t' ontbieden ende een ander in zijn E. plaatse te stellen, omme alles dies te beter in Tayouhan, Japan ende op de custe van China op goeden voet te brengen; anders vresen dat het spade by sal comen, dewyle 't natureel van d' heer Nuyts niet wel overeen schijnt te comen met sulcken humeur als de dienst van de Compagnie in Tayouhan vereyscht.

Soo geen schepen noch tydinge van Japan ende Tayouhan becomen, sal 't seer considerabel wesen oft geraden sijn zal de rouwe zyde ende zwarte laecken, in Batavia sijnde, na Japan te senden; sullen oock qualick een bequaem schip connen vinden daer soo rijcken cargasoen in vertrouwen mogen, tenzy dat ondertusschen eenige bequame schepen van 't vaderslandt becomen.

Wat wy sullen dienen te doen tot wechneming van alle onlusten tusschen de Japanders ende d' onse, tot conservatie van vrientschap ende vermeerderinge van den handel in Japan, connen alsnoch niet adviseren. Wy sullen niet naelaten 't beste na uytterste vermogen ten dienste van de Compagnie te vorderen; een discreet ende verstandich persoon soude veel connen doen. Waren de Japanders soo geltgierich als de Mooren van Parsia, Suratten ende Choromandel, wy souden vreesen datter weynich comen soude van 't groot captael dat in Japan is. Maer dewyle de Japanders heydens sijn ende van een gans ander humeur dan de Mooren, hopen dat het wel gaen sal. Ondertusschen menen wy goet te wesen, dat door syne Vorstelijcke Genade de Prins van Orangien een vriendelicken brieff tot wechneming van onlusten ende continuatie van vrientschap geschreven ende met eenige presenten (die in Japan rare zijn) aen den keyser van Japan gesonden werde. U. E. gelieve hierop te resloveren soals oordelen sullen de dienst van de Compagnie te vereysschen.

Volgens U. E. ordre sullen in Suratten ende Choromandel sooveel geraffineerde salpeter doen procureren als mogelijken is. Met de naeste vloote sal U. E. goede pertye toegesonden werden, alsoo alrede een goet deel op voorraet gereet is. Japans coper sullen tot naerder ordre niet senden. In des vyants vaerwater sullen 't cruyssen continueren, voor soo vele sonder verlet van den handel doenlijck is. Maer soo lange de voorsz. seven schepen ende jachten *Texel, Domburch, Arnemuyden, Erasmus, Woerden, Heusden* ende de *Vrede* in Tayouhan ende Japan opgehouden worden, ende dat van 't vaderslant geen andere bequame becomen, is apparent dat den vyant gants weynich ofte geen hinder in sijn handel sullen connen doen. Veelschepen sijn verleden jaer affgevaren, ende eerlange sullen noch veele andere meer (daermede ons wat behelpen) slyten moeten.

Wy confirmeren andermael dat omtrent halff October toecomende alle de retouren van Indien in een vloote naer 't vaderlant senden zullen. U. E. gelieven daerop vaste reeckeninge te maecken ende d' equipagie, zoo 't mogelick is, daerna te beleyden, dat alle schepen in Augusty, September, October off ten alderlangsten in 't voorste van November van 't vaderslant recht door naer Batavia gesonden mogen worden, gelijck voor desen verscheyde malen versocht hebben. De Compagnie sal daeraen groten dienst geschieden; onno-

dich off ondienstich is 't dat eenige vandaer naer Choromandel varen sonder Batavia aen te doen. Met d'eerste gelegenheit gelieve U. E. mede eenige oncosteliche fluyten van omtrent 200 lasten groot herwaerts te senden, omme daermede rijs, peper ende andere grove waren te procureren.

7. By desen senden U. E. d'afsteyckeninge hoe des Mattarams volck te lande rontsomme Batavia gelegen hebben, met beschryvinge daerby, wat in de belegeringe gepasseert is. Tsedert die tijt is de stadt ende 't casteel vrywat versterckt. D'ingetrocken stadt sal wel haest rontsomme met cocusboomen gesloten sijn. Aen 't casteel zijn twee gardynen omtrent 18 voeten hooch met mueren opgetrocken; verhopen dat d'andere twee gardynen mede wel haest voltrecken sullen, ende dat met weynich costen van de Compagnie. Tsedert d'aencompste van des Mattarams leger is de fortificatie van Batavia met cleyne costen van de Compagnie meer verbetert dan te vooren met excessive groote costen in veel jaren gedaen is.

8. Voor desen is U. E. geadviseert dat eenich geweer (als wanneer des Mattarams volck de stadt Batavia belegerde) uit de verlatene Engelse huysinge in onse schepen hadden doen bergen, omdat het in des vyants handen niet soude comen. Tsedert hebben 't selve, soo goet en quaet gelijck dat gevonden hadden, aan de gecommitteerde, wegen d'Engelse Compagnie tot Bantam residerende, weder doen aenbieden, maer hebben 't selve wel inpartinentlijck geweygert 'aenvaerden, als per nevengaende acte daervan beleyt blijct. Ende alsoo wy wel versekert sijn, dat in de gemelte huysinge, ten tyde van d'Engelse wierde geabandonneert, geen meer noch andere goederen sijn geweest als dit geweer ende perte touwerck, dat wel hadden connen bergen zoo maer gewilt hadden, hebben wy goet gedacht U. E. voorsz. geweer (d'Engelse Compagnie competerende) per dit jacht onder cognoissement van den schipper ende coopman over te senden, ten eynde U. E. in der daet sien mogen, op hoe onwaerdige goederen die natie hun niet schamen soo groote ende exorbitante pretentie van 200.000 realen van achten te maecken, 't welck zy by haer protest (daervan voor desen copie is overgesonden) wel inpudentlijck, tegen de waerheyt ende hun eygen gewisse, derven seggen in haer huysen tot Batavia verloren te hebben. Om alle voirdere actie ende pretentie, die gemelte Engelse over het derven van hun touwerck tegen d'Oost-Indische Compagnie souden mogen inbrengen, te prevenieren, hebben hun doen aenpresenteren alsulcken touwerck ende andere scheepsnootlicheden als voor haer schepen souden mogen van doen hebben; daerop geantwoort is, dat tegenwoordich niet verlegen, maer uit 't schip de *Maria* geholpen waren: deden ons derhalve bedancken, souden aenspreecken wanneer hun dienaengaende yets mancqueerde, als per originele missive van den president George Muchamps, hierneven gaende, naerder blijct.

Na van eenige Engelse officieren vernemen, soude den meesten hoop der Engelsen wel wenschen dat noyt tot Bantam gecomen ende al weder vandaer waren, om de groote travaille die hun aengedaen ende de cleyne extima die van haer gemaect wort. Onlangs sijn tot Bantam by avont twee Engelsen vermoort; dese ende alle andere affronten moeten zy pacientelijck van Heydenen ende Mooren verdragen, sonder dat hun recht off reparatie wort gedaen. Ende dit zijn de luyden die soo grooten luytrop maken over de quade bejegeninge die hun in Batavia gedaen is, sustenerende, dat door onse harde proceduren tegen d' Engelse natie, ende om onse tollen, accysen ende andere exactien (soo zy die noemen) t' ontgaen, genootsaeckt zijn geweest andere residentieplaets te verkiesen.

Tsedert ultimo Mey 1621 tot 9^{en} January 1629 hebben d' Engelsen alhier van haer ingebrachte ende uitgevoerde goederen aen den heer betaelt, in alles niet meer als 5.429½ realen van 8^{en}. Wy geven alle onpartydige te bedenken, off dese natie reden van clagen hebben wegen onse tollen etc., veel min van quade bejegeninge.

In 't schryven deser worden seeckerlick geinformeert, van luyden die 't selve uit den mont van den tommagon off gouverneur van Bantam verstaen hebben, dat d' Engelsen by den coninck van Bantam getracht hebben onse begonnen onderhandelinge van vrede met gemelten coninck te verbreecken, den peperhandel voor haer alleen te procureren ende ons daervan t' excluderen, hem toeseggende, soo den coninck sulcx toestaen ende de Nederlanders affwysen wilde, dat zy hem tegen alle zyne vyanden souden beschermen. Cregen tot antwoort, dat den handel van Bantam voor een yder vry was, ende zijn daermede affgewesen. Off dese luyden hun tegen 't contract van anno 1619 niet vergrypen, daerby d' een Compagnie d' ander niet vermach t' excluderen, ende voornementlijck van Bantam, connen U. E. licht considereren. Wy nemen voor, d' aengevange onderhandelingh met Bantam eerstdaechs naerder te vervolgen; twijffelen niet aen goet succes, 't welck U. E. t' syner tijt staet te vernemen.

Van touwerck ende voornementlijck van grove touwen sijn rijckelijck ende voor eenen ruymen tijt wel versien, zoodat vooreerst daerom niet connen verlegen vallen.

Groote spijckers, namentlijck van 6, 8, 10 ende 12 duym, dienen U. E. tot naerder ontbiedens geen meer te zenden. Die tegenwoordich op voorraet hebben, connen in 5 a 6 jaren niet verbesicht worden.

Al sonden U. E. mede in een a twee jaren geen zyde coussens, souden daerom niet verlegen wesen. Die van Tayouhan hebben ons met soo grooten pertye slechte Chinese syde coussens overcropt, dat niet weten wanneer die quyt sullen worden; wenschte dat goede rouwe zyde, suyckeren, radicx China

ende andere proffijtgevende coopmanschappen daervoor gesonden hadden; beter dienst waer de Compagnie geschiet.

10. Met dit jacht gaet over den ondercoopman Jan Peyn, voor ballast, sonder Ondienstige personen. gagie. Met d'aenstaende vloote hebben U. E. meer diergelycke ondienstige personen te verwachten.

In 't casteel Batavia, ady 18 Meert anno 1629.

U. E. dienstwillege

J. P. COEN.

P. VLACK.

ANTONIO VAN DIEMEN.

14. — 18 MAART 1629. — Q Q I. 136. — AEN DEN PRINCE
VAN ORANGIEN.

(PER GROOTENBROECK).

1. Met d'onse van 2^{en} November 1628 hebben Uwe Vorstelijcke Genade ver-Matarain. witticht hoe Batavia niet meer dan omtrent 10.000 weder by de haere gekeert souden wesen ¹⁾. In 't lant van den Mattaram gaet de spraecke datter niet meer dan 3 a 400, andere seggen 3 a 4000, gekeert souden sijn, maer dit is qualijck gelooffelijck; doch seker is 't dat seer veele van honger ende ongemack vergaen ende de regieringe van den Mattaram ontloopen sijn. Doen 't leger van Bouraxa daermede het schijnt de Mattaram hem soeckt t' onschuldigen ²⁾.

By dese senden Uwe Vorstelijcke Genade asteyckeninge hoe des Matarams volck te lant rontsomme Batavia gelegen hebben, met beschryvinge daarby wat in de belegeringhe gepasseert is.

2. In Junio 1628 is in Teyouhan een notabel acte gebeurt. Teyouhan is een Tayouan. onbewoonde plaetse aan 't eylant Formosa, daer tusschen seeckere sanden voor cleyne schepen goede rhede is, ende daer eertijts eenige Japanders jaerlijcx plegen te comen steelswyse met de Chinesen handelen. In 't jaer 1624, doen wy ter begeerte van de Chinesen Pehou verlieten, hebben ons op aenwysinge der Chinesen op een santplaetse in Teyouhan begost te vesten omme daer volgens 't contract den handel met de Chinesen te dryven. Over desen handel is eerst tusschen seeckere Japonse cooplieden ende d'onse verschil

¹⁾ Woordelijck gelijk aan bl. 141 hiervóór, regel 15 v. o., tot bl. 148, regel 5 v. b.

²⁾ Woordelijck gelijk aan bl. 143 hiervóór, regel 7 v. b., tot bl. 143, regel 22 v. o.

gevallen, ende daerna is soowel d' onse als de Japanders door de Chineese roovers den handel verhindert. Omme d' onse van daer te crygen ende by den keyser van Japon odieus te maken, hebben seeckere Japonders anno 1627 stilswygende 16 naturele van 't dorp Sinckan naer Japon vervoert. Sinckan is een dorp omtrent een mijl van ons fort gelegen, waervan d' inwoonders haer onder protestie van d' onse begeven hebben ende van d' onse tegen d' inwoonderen van andere dorpen, haere vyanden, beschermt werden. Phesedonne, gouverneur van Nangesacqui, die voorsz. Japonders na Teyouhan gesonden hadde ende soo 't schijnt van de Portugiesche vyanden tegens d' onse wel opgemaect mach wesen, gaff uyf dat voorsz. Sinckanders van 't eylant Formosa gesonden waren, omme de souverainiteyt van 't lant aan den keyser van Japon op te dragen, een regent te versoecken ende over de Nederlanders te clagen; de Japonders voechden daerby dat haer den handel in Teyouhan door d' onse verhindert was, ende daerdoor groote schade geleden hadden, aen syne Majesteyt versoeckende dat ordre gelieffde te geven, dat haere schade van de Nederlanders voldaen mochte werden. In Japan hebben d' onse na vermoeden haer ontschult bethoont; seyden oock, dat voorsz. Sinckanders geen lieden van qualiteit waren, noch geen ambassadeurs: dattet wilde menschen van 't dorp Sinckan waren, die de cappiteyn Jaffioye steelswyse hadde vervoert. Op des keysers naem sijn dese luyden als ambassadeurs ontfangen ende met eenige geringe presenten terugge versonden, sonder dat d' onse hebben kunnen vernemen hoe 't point van de souverainiteyt van Teyouhan in 't hoff verstaen wierd. Op 't versoeck van de Japonders soude van keysers wegen (soo geseyt wort) geantwoort sijn, dat syne Majesteyt niet begeerde gequelt te wesen met different van saecken buyten sijn rijck gevallen. Sy mochten naer Teyouhan varen ende haer schade aldaer van de Nederlanders versoecken. Anno 1628 sijn daerop twee joncquen van voorsz. Phesedonne in Teyouhan gecomen, wel gemant met soldaten; brachten voorsz. Sinckanders mede. Van Japan wierden d' onse in Teyouhan gewaerschout op haer hoede te wesen, alsoo de Japonders wel eenich quaet voornemen mochten hebben. Hierop heeft de gouverneur Nuys dese Japonders gedwonghen haer geweer over te geven, gelijck mede de voorsz. Zinckanders. Nadat dese twee joncquen eenigen tijt in Teyouhan gelegen hadden ende door verlet van de Chineesche rovers tot geen handel conden comen, resolveerden weder na Japan te vertrecken, doch hun vertreck wierd van d' onse wat uitgestelt, om haer aen eenighe syde, voor hun gelt, te helpen, ende nieuwe doleantie voor te comen.

Eyndel[ijck] is de cappiteyn van dese Japanders met 30 a 36 personen, die sijtgeweer hadden, gegaen in 't huys van de Compagnie buyten 't fort staende binnen musquetscheut, ende nadat licentie omme te vertrekken versocht hadde ende sulcx wederomme uitgestelt was, hebben sy den gouverneur Nuys

gevat, bonden hem na Japonse maniere in een stoel, twee Nederlanders smeten doot, quetsten enige ende dreven elf soldaten, die in dit huys de wacht hadden, daeruit, eer hun geweer conden becomen; een Japonder bleeff in de furie doot, ende in een schuyt die na haer joncken voer wierden dry andere Japonders uit het fort dootgeschooten, doch om den gouverneur Nuyts by 't leven te houden wierd door enige officieren aan 't fort ende de schepen 't schieten op lijffstraffe verboden. Op seecker teecken welck in 't aenvangen van dit seyt gedaen wierd, voechden andere Japonders hun daerby, tot omtrent 200 personen toe. Den gouverneur Nuyts aldus in haer gewelt hebbende, onder 't geschut van 't fort ende seven schepen of jachten, die daer lagen, te weten *Woerdcn, Heusden, Arnemuyden, Erasmus, Domburch, Westcappel* ende *Chinchen*, in een huys daer eten noch drincken en was, dwongen d'onse (met dreygement, dat anders d'heer Nuyts dooden souden) by 't huys niet te comen, daerop niet t'attenteren, toe te staen, dat provisie uit haere joncken haelden, ende nadat de gouverneur Nuyts acht dagen off meer in haer gewelt hadden gehadt, accordeerden d'onse al 't geene de Japonders versochten, te weten in plaetse van d'gouverneur Nuyts sulcke officieren in handen van de Japonders te stellen als sy begeerden, om mede na Japan te nemen; de roers uit de haken van alle de schepen te lichten opdat versekert mochten wesen dat haer de schepen in zee niet souden volgen; een schip neffens haer na Japan te senden, alle voorsz. Sinckanders weder een haer over te leveren, ende haer uit des Compagnies packhuysen te laten volgen f 107.000 aan syde ende silver, voor sooveele sy seyden dat in China uitstaen hadden; souden d'onse daervan d'obligatie geven omme die weder in te vorderen. Nadat dit van d'onse voldaen was sijn voorsz. Japonders met hare twee joncken triumphant vertrocken, ende 't schip *Erasmus* is neffens haer met sekere ostagiers, die sy d'onse wedergaven, na Japan gesonden, ende tot noch toe isser niet een wedergekeert; hebben oock geen tydinge vandaer vernomen, soodat het schijnt al't samen opgehouden worden.

t'Is eenige jaren geleden dat 2 a 300 Japonders op diergelejcke maniere de coning van Siam (in sijn hof) in haer gewelt namen, ende dat midden in de stadt Judea, daer wel 100.000 mannen waren, waermede gants Siam dwongen haer wille te doen. In 't jaer 1619 onderleyden d'Engelsen met twee schepen op diergelejcke maniere 't jacht 't *Hert* te vermeesteren; sy hadden de schipper, die nieuws van Nederlant quam ende van geen questie wist, vriendelijck een boort genoot; daer gecomen sijnde, onderleyden hem te binden, maer alsoo voorsz. schipper sijn volck toeriep met al haer geschut op d'Engelsen te schieten, waren d'Engelsen blyde dat hem weder lieten gaen; seyden dat een misverstant was; deden hem goet chier ende groote eere aan.

10.2. 44 Icquan, admirael van de Chinese rovers op de custe van China, die men

3.
Chi-
neesche
roovers. seyt dat wel 1000 joncquen sterck was, heest Simsou, admirael van de coninck van China, verslagen, is daerna in sijn plaets admirael van de Chinese see ende groot-mandorijn ofte gouverneur van Aymoy geworden, doch vele van sijn volck daermede niet te vreeden wesende, sijn hem weder affgevallen, gelijck mede een van sijn capiteynen, Quitsicq genaemt, welcke weder 400 joncken sterck is; 't schijnt dat dit groote rijck van China soo vol menschen is, dat d'een d' ander opeedt, ende de gouverneurs d'alteratie niet wel voorcomen connen, niettegenstaende datter in veele saecken extraordinarie goede wetten sijn.

In 't schryven van desen sijnde, wert ons uit het velt gebracht een slange, twintich voeten langh, welck in 't lijff hadde een volwassen hardt off hinne, die voorsz. slange in 't velt gevangen ende geheel ingeswolgen heeft.

In 't casteel Batavia, ady 18^{en} Marty anno 1629.

15. — 18 MAART 1629. — Q Q I. 139. — AAN DE KAMER
ZEELAND.

(PER GROOTENBROECK).

Met 't schip *Tholen* is ons den 4^{en} February passato wel geworden U. E. bysondere missive van 20^{en} May 1628, daerby o. a. gesien wat comptanten ende scheepsnootlicheden U. E. ons met gemelte schip hebben toegesonden, welcke alsamen conform de cognossementen wel ontfangen, getaxeert ende de Generale Compagnie goetgedaan sijn, monterende ter somme van f79.650. D' overige vivres ende andere behoeften sijn alle gelost ende in Compagnies packhuysen opgeslagen; sullen wel gemesnagieert, ende niet anders als ten dienste van de Generale Compagnie gebruyc kt worden.

Den schipper Matthijs Jansz. heeft van de 200 realen van 8^{en} ten behoeve van 't schip ontvangen, alhier een 't comptoir overgetelt 110 realen; de resterende 90 realen sijn gedurende hun voyagie in oncosten gespendeert, daervan ons reeckeninge ende contentement heeft gedaen.

't Schip *Tholen* sal by manquement van grooter en beter schepen voor een retourschip connen dienen, in welcken gevalle wy den schipper, des versoekende, U. E. toesegginge sullen laten genieten.

De coopliden ende assistenten met voorsz. [schip] overgecomen, sullen na eysch van Compagnies dienst geemployeert ende na merite van haere capaciteit t'syner tijt voortgeset worden.

Niet sonder groote redenen clagen U. E. over d'inpertinentien van verscheyde overgesondene scheeps- ende lantboecken; 't en gebreeckt aen geen

goede ordre ende instructie op 't houden ende copieren derselver, lange voor desen gegeven: 't gebreeckt aen de capaciteit, ende oock aen de nonchalance van veele cooplieden. Verstandige, yverighe ende wel gestileerde personen dienen U. E. met alle schepen te senden, soo sullen wy U. E. buyten clachten ende molestie connen houden. Wat dienst can de Compagnie van sulcke luyden trekken, die niet capabel sijn, scheepsboecken volgens U. E. instructie ende ordre in debita forma te stellen? U. E. dienen daerin te versien, ende wij sullen ondertusschen alle aengewesene abuysen ende misbruycken na vermogen doen corrigeren.

Wat boecken van die U. E. sijn eysschende voor dato overgesonden sijn, gelijck mede die U. E. met de volgende schepen hebben te verwachten, wordt U. E., mitsgaders 't geene daer voorder aen dependeert, door den opperoopman Daniel du Bucquoy, die de visite van alle de scheeps- ende logieboecken bevolen is, per desen geadviseert, daeraen ons gedraghen.

In 't casteel Batavia, adi 18^{en} Marty 1629.

16. — 18 MAART 1629. — Q Q I. 240. — AAN DE KAMER
ROTTERDAM.
(PER GROOTENBROECK).

U. E. aengename missive van den 28^{en} April 1628 is ons den 18^{en} February passato per U schip 't *Wapen van Rotterdam* Godtloff wel geworden.

Voor de comptanten ons met gemelte schip toegesonden, bestaende in 36.000 realen [van] 8^{en} ende 20.000 rijcxdaelders, is de Compagnie gecrediteert ter somme van f 142.800. D'overige scheepsvivres ende andere behoeften, met dit schip gecomen, sijn alle gelost ende in Compagnies packhuysen opgeslagen; sullen wel gemenagieert ende niet anders als ten dienste van de Generale Compagnie worden gebruyc kt.

Den opperoopman Michiel de Mayer ende sijn huysvrou sijn beyde op de reyse overleden, nälantende vijff cleyne kinderen, die onder d' opsicht van eerlijcke borgers bestelt sijn.

Hierneven gaet reecqueninge van 200 realen van 8^{en} door U. E. aen ditto Meyer tot scheepsnootdrust op de reyse medegegeven, daerby sien sult dat gedurende in 't Gourese gat gelegen hebben van gemelte 200 realen omtrent f 400 gegasteert sijn. Wy conden qualijck gelooven, dat sulcx met U. E. kennisse ende avoy geschiet is; connen oock niet verstaen, de coopluyden geauthoriseert sijn om soodanige gastos gedurende haer aenwesen ende daer

U. E. selffs present sijn, te doen. U. E. gelieve na desen daerop te letten ende alsulcken ordre stellen gelijck U. E. sullen goetvinden; soo verhael op den persoon waere souden 't op synen laste laten loopen, maer als vooren geseyt, is overleden, sonder eenige middeleu off maentgelden na te laten.

't Dochterken van d' heer Daniel van der Leck zaliger heeft alhier onder de Compagnie staen de somma van f 7.545 — 2 — 10; wy sullen per den eersten advijs ende ordre van U. E. ende de voochden verwachten, wat met gemelte pen[ningen] ten besten van 't kindt begeeren gedaen te hebben.

't Schip 't *Wapen van Rotterdam* wordt geladen ende verhoopen U. E. met een rijck retour in October aenstaende van hier toe te senden. D' Almogende verleene daertoe synen zegen.

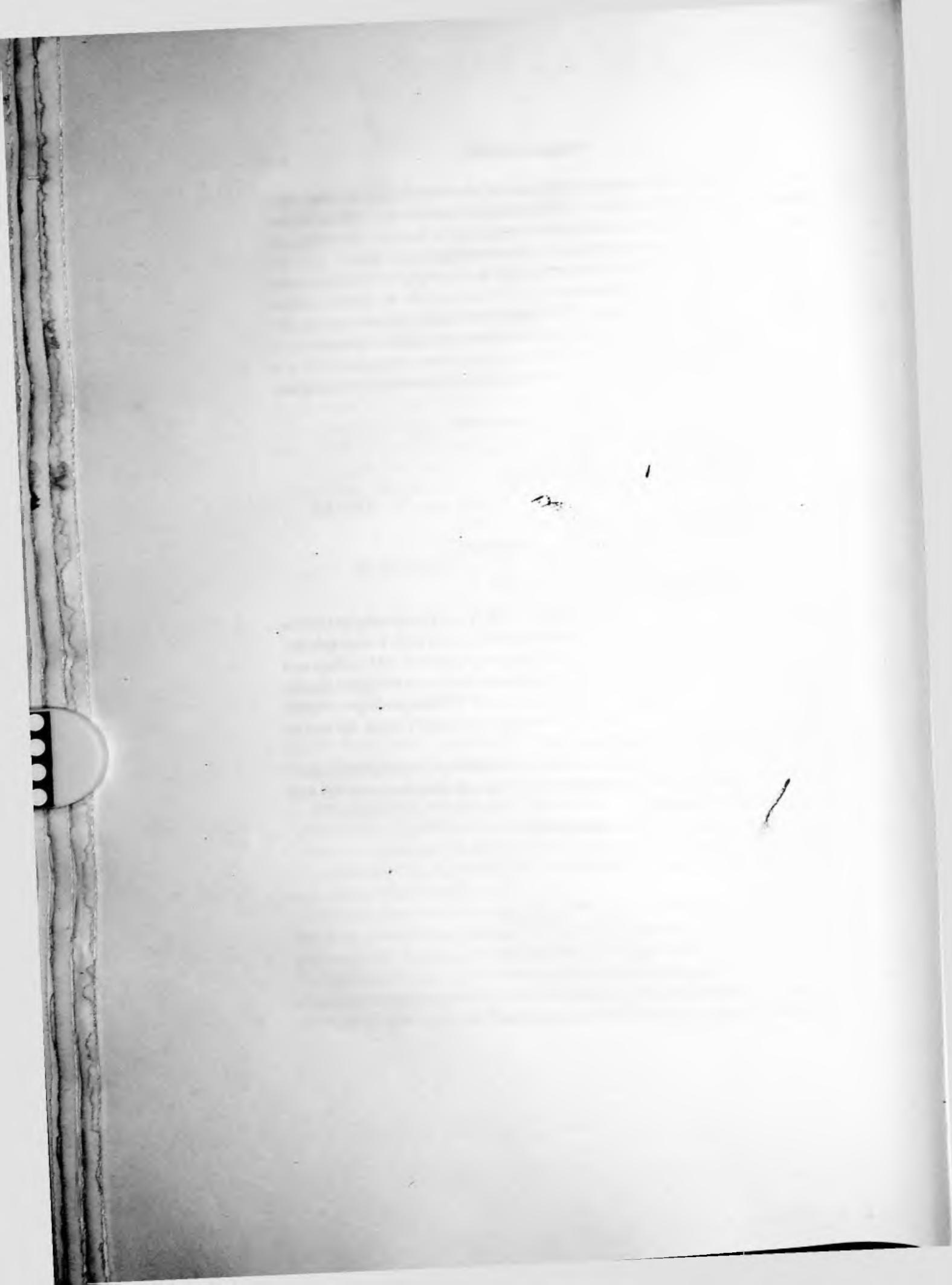
In 't casteel Batavia, ady 18^{en} Marty anno 1629.

17. — 18 MAART 1629. — Q Q I, 140 verso. — AAN DE
KAMER ENKHUIZEN.
(PER GROOTENBROECK)

Desen gaet per 't jacht *Grootenbroeck*, 't welck wy goet gevonden hebben met advysen naer 't patria af te vaerdigen, daerinne voor U. E. Camer geladen een cargasoen bestaende in 4788 sacken groove peper ende 138 sockels met foelyc, in alles monterende, gelijck per inleggende factura ende cognossement geliefst te sien, ter somma van f 52.059 — 13 — 8; d' Almogende geve 't selve spoedich ende in salvo by U. E. mach arriveren; sullen t'syner tijt van de bevindinghe gaeren advijs verwachten.

't Schip 't *Wapen van Enckhuysen*, dat Godt eer lange in salvo geleyde, hebben U. E. tegen October aenstaende met rijcke retouren wederom van hier te verwachten, per advijs.

In 't casteel Batavia, adi 18^{en} Marty 1629.

BRIEVEN NAAR VERSCHEIDEN KWARTIEREN
(1627--1629)

BRIEVEN NAAR VERSCHEIDEN KWARTIEREN

(11 Oct. 1627—18 Aug. 1629).

1. — CHOROMANDEL.

AEN D' HEER MARTEN ISBRANTSZ. PER 'T JACHT *MEDENBLICQUE*,
11 OCT. 1627¹⁾.

By neffensgaende acte sal U. E. sien, hoe wy volgens ordre van de Generale Compagnie op den 28 September passato op de versochte verlossinge van d' E. heer Generael Pieter de Carpentier uit syne Edelheits handen overgenomen, ende dienvolgende andermael aenvaert hebben 't generale gouvernement van India. U. E. gelieve deselve allomme ter plaatzen daer 't behoort, soo te water als te lande, onder U. E. gouvernement ende directie solemnelijck te doen proclameren, mitgaders den eedt van getrouwicheyt allen dien 't aengaet aff te nemen, U. E. voorts recommanderende ons in allen saecken, den dienst van de Generale Compagnie concernerende, gelijck een trouw ende oprecht raedt toestaet (ende U. E. tot noch toe loffelijck bewesen hebt) naer uutterste vermogen met raedt ende daedt t'assisteren, waeraen 't lant, de Generaele Compagnie ende ons eere, dienst, plicht, ende U. E. bysondere loff sal geschieden.

In 't Casteel Battavia, ady 11 October anno 1627.

2. — AEN DEN CONINCK VAN PERSIA.

IN HANDEN VAN DEN AMBASSADEUR MOUSABEECK OVER CHOROMANDEL
PER 'T JACHT *MEDENBLICK*, 11 OCT. 1627.

Grootmachtichsten Coninck ende victorieuse Monarch! Alsoo Mousabeeck, uwe Majesteyts ambassadeur, voor desen aan de doorluchtige en Hoogh Mogende Heeren Staten-Generael der Vereenichde Nederlanden ende den Prince van Orangen gesonden, ende alsnu van Nederlant in ons geselschap alhier tot Battavia, nevens uwe Majesteyts factoor ende sijn soon, in goeden voorspoet ende gesontheyt gearriveert sijnde, tot bevoorderinge van syne thuysreyse een ons ernstige instantie gedaen heeft, dat met een a twee onser

¹⁾ Copieön van 11 Oct. 1627—2 Sept. 1628: O O 118.

schepen directelijck van hier naer Persia, ofte soo 't selve ongelegen quame, met een schip naer de custe van Choromandel mochte overgaen, omme voorts van daer op 't spoedichste over lant synen wech naer Persia vooruit te nemen, ende rapportd van sijn gebesoinggerde aen uwe Majesteyt mogen doen, soo is 't dat wy, insiende t' onser aencomste alhier 't bequaem saysoen omme over Ormus naer Persia te connen keeren alreede overstrekken, gelijck mede dattet ongeraden was, in de gegenwoordige conjuncture des ambassadeurs persoon over dien wech met een schip ofte twee te hasarderen, alsoo men sekerlijck bericht is onsen algemeynen vyant, den Portugees, sich tegenwoordich op de custe van India met een vigoreuse macht t' onthouden, niet hebben willen naerlaten om uwe Majesteyts expectatie nae des ambassadeurs wedervaren niet langer in suspens te houden, den gemelten ambassadeur sijn billick versoeck van over de custe Choromandel te gaen, t'advoyerden, ende uwe Majesteyt by desen te notificeren, hoe uwe Majesteyts factoor ende sijn soon (by goetvindinge ende samenstemminge van den ambassadeur ende factoor selve) alsnoch by ons sijn overgebleven, omme ondertusschen geduerende haer aenwesen alhier den dienst ende profijt van uwe Majesteyt nae vermogen te bevoorderen ende waer te nemen, ende voorts ter gelegener tijt tot meerder verseeckeringe haerder personen ende uwe Majesteyts goederen met onse eerstgaende schepen in een goede defensive vloe over Suratte ende Ormus naer huys te volgen, waeraen wy volcomentlijck vertrouwen uwe Majesteyt een welgevallen hebben sal.

Actum in 't Casteel Batavia, ady 11^{en} October anno 1627.

3. — AMBOINA.

AEN DEN GOUVERNEUR GORCUM PER 'T JACIIT DEN BRIEL, 27 OCT. 1627.

By neffensgaende acte ende U. E. bysondere loff sal geschieden ¹⁾). U. E. gelieve te versorgen dat onse wedercomste alhier ende entrance in 't gouvernement aen den landtraedt ende opperhoofden aldaer, soo ondersaten van 't casteel als geallieerde bontgenooten sijnde, onder solemnele aenbiedinge van alle hulpe, faveur ende addresse onsentwegen op 't vrundelijckste genotificeert werde, gelijck mede aengedient hoe genegen sijn haer by toelaetende gelegenheyt te commen besoecken, omme persoonnelijck d' effecten van onse toegenegentheyt t' haerwaerts met goede offitien te mogen bethonnen. Soo ondertusschen eenige van de hooffden inclineren mochten tot een beseydinge van gesanten herwaerts, sal U. E. soo goeden saecke by alle

¹⁾ Woordelijck gelijk aan n°. 1 hiervóór.

middelen sien te voorterden, ende haer versekeren mogen, ons 't selve op 't hoochste aengenaem sal wesen. Welcke volgende U. E. soo daertoe comen, sorge dragen sal, ende precise ordre geven sal de gesanten op onse schepen passagie verleent, ende onderwegen met alle accommodabel tractement bejegent werden.

Wy vinden mede niet ongeraden U. E. met den raet aldaer eens overlegge off oock tot reconciliatie van gealtereerde ende verwyderde gemoederen eenichsints voorderlijck soude wesen men sommige van de hooffden, welcke daertoe van selfs niet seer genegen mochten wesen, met inductive redenen soo tot de beseyndinge van eenige gesanten herwaerts trachten te persuaderen, 't welck wy 't sy om 't selve naer te laten ofte voortganck te doen sorteren tot U. E. ende des raets voorsichtich overlegh remitteren, gelijck mede off het geraeden ende dienstich soude wesen by alsulcke gelegenheytaen eenige van de principaelen een matige vereeringe te doen, 't welck by U. E. ende den raedt goet gevonden sijnde, wy ons daermede volcomentlijck conformeren.

Met dit schip werden U. E. toegesonden 20.000 realen van 8^{en} en 8000 Hollandsche daelders in spetie. U. E. sy ten hoochsten gerecommandeert bysondere sorchvuldicheyt te draegen, dat soo by wege van gemelte comptanten, gelijck mede voor cleeden, de nagelen overal geint ende aan ons overgeleverd mogen werden, niet naerlatende voorts tot meeste voorteringe van dien aan te wenden alsulcke middelen, als in menschen vermogen staet, ende by deselve te wege can gebracht werden, alsoo de Compagnie in Europa ende ons alhier in India ten hoochsten een rijcke nagelretouren gelegen is.

Met het veranderen van 't mousson sal U. E. besorgen dat van daer partye nagelen vooruitgesonden werden, om de cust Choromandel ende Suratte daermede tijlijck te mogen versien. Laet dit niet naer, alsoo de Compagnie by gebrek van dien grooten ondienst soude geschieden.

Hiernevens gaet een deductie by de Compagnie in Nederlant ingestelt, benessens eenige articulen ende stucken onder A. B. C., aengaende haer proces tegen de Magellanische Compagnie. U. E. sy ten hoochsten gerecommandeert alle mogelijcke debvoiren te doen aenwenden in 't opsoeken van alle nootwendige blijcken ende bescheyden desen raeckende, daermede de Majores by hare gerechticheyt gemeintineert mogen werden. Weest hierinne doch niet versuyymich, maer laet ons deselve met d'aldereerste gelegenheydt, is 't doenlijck, toecomien, omme aan de Majores met de aenstaende retourschepen van anno 1628 noch overgesonden te mogen werden, alsoo haere E. ten hoochsten daeraen is gelegen, ende by mancquement van deselve wel 5 a 6 tonnen gouts souden moeten uitpaeyen.

Ten hoochsten sy U. E. mede gerecommandeert wel toe te sien ende in alle manieren voor te comen dat door de vreemde handelaers, veel min door

vryelieden ende Compagnies dienaers eenige speceryen, noch publijckelijck noch heymelijck, ontvoert werden. Wy hebben alhier een strict placaet doen concipieren, daerinne 't selve op hoge penaliteyt verboden wert, alsoo desen handel aen de Compagnie alleen ende in sijn geheel blyven moet, sonder eenige ondercruyping daerinne te gedoogen. U. E. drage sorge 't gemelte placaet ter eerster gelegenheit allomme gepubliceert, gelijck mede sonder eenige simulatie ofte conniventie in allen deelen punctuelijck geobserveert ende naergecomen werde.

Op U. E. serieuse instantie hebben wy goet gevonden U. E. sijn versoek van verlossinge toe te staen, ende dienvolgende in U. E. plaetse te committeren den persoon van Philips Lucasz., met speciale commissie ende authorisatie omme 't gouvernement aldaer ende aencleven van dien ten dienste van de Generale Compagnie van U. E. over te nemen.

Op U. E. vertreck off soo veel eer als U. E. sich goet vint t' onlasten, sal U. E. in handen van gemelten Philips Lucasz. van alles behoorlijck transport doen ende authorisatie in solemnele forme laten geschieden, recommanderen de U. E. ten hoochsten gemelten uwen successeur geduerende U. E. presentie aldaer van alles toucherende des Compagnies staet ende affairen goede informatie ende behoorlijcke kennisse te geven.

De novos van 't vaderslant als andersints, gelijck mede wat op de negotie ende 't aencleven van dien te advyseren valt, wert u door d' heer van Diemen aengeschreven, waeraen ons gedraegen.

Dese gaet met 't schip *den Briel* als een voorlooper; met naestvolgende beseydinge hebben U. E. op alles breeder advijs te verwachten.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 27^{en} October anno 1627.

4. — AMBOINA.

AEN PHILIPS LUCASZ. PER 'T JACHT *DEN BRIEL*, 27 OCT. 1627.

Alsoo d' heer Jan van Gorcum, gouverneur van Amboina, ernstige instantie aen ons om syne verlossinge gedaen heeft, hebben wy niet connen naerlaten by dese occasie syne E. versoek toe te staen ende op desselfs verlossinge behoorlijcke ordre te stellen, hebbende tot dien eynde met advijs van den E. heer generael Pieter de Carpentier ende onsen rade ten dienste van de Compagnie goet gevonden U. E. persoon te committeren, om uit cracht onser neffensgaende speciale commissie U. E. tot dien eynde verleent, uit handen van den voorsz. heer Jan van Gorcum, nae voorgaende ontslaeginge, 't gouvernement ende 't voorder beleyt van Compagnies affairen ende ommeslach

aldaer t'aenvaerden ende waer te nemen / D' Almogende wil U. E. in dit
aenstaende waerdich ampt ende wichtich emploement met wijsheyt, voor-
sichticheyt ende cloeckmoedicheyt bystaen, opdat U. E. 't selve tot Godes
eere, reputatie van 't lieve vaderslant, meesten dienst van de Generale Com-
pagnie, bysonderen welstant van 't gemeene beste in Amboina, ende tot U. E.
eygen loff bedienen ende uitvoeren moocht.

Dese uwe verleende commissie sal U. E. op desselfs receptie den gouver-
neur Gorcum communiceren, doch die niet eer poogen in 't werck te stellen,
voordat syne E. goet vindt, 't sy met d' eerste oft laeste schip, van daer te ver-
trecken, ten ware selfs by tijs versochte ontlast te werden, off dat personele
indispositie, ofte eenich ander incident ons alhier onbewust, soo langen uit-
stel niet lyden mochten, 't welck wy tot U. E. beyder vertroude discretie al-
daer remitteren.

Hiernevens gaet copie van onse missive aan den heer Gorcum geschreven.
U. E. laete niet naer, gelijck wy daerinne ten hoochsten aen ditto gouverneur
sijn recommanderende, alle debvoiren aen te wenden ten eynde een rijck nagel-
retour, gelijck mede insonderheyt de gerequireerde blijcken ende bescheyden
in de neffensgaende deductie ende articulen van de Mayores vermeld, van
daer op 't alderspoedichste becomen mogen. 't Soude andersints de Compag-
nie in Nederlant te veel comen te verschelen.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 27 October anno 1627.

5. — COMMISSIE
VOOR DEN E. PHILIPS LUCASZ. TOT HET GOUVERNEMENT VAN
AMBOINA, 27 OCT. 1627.

Jan Pietersz. Coen, gouverneur-generael wegen de doorluchtige Hooch
Mogende Heeren Staten-Generael der Vereenichde Nederlanden, syne Prince-
lijcke Excellentie Frederick Hendrick, by der gratie Godes prince van Orangen,
grave van Nassouw etc., mitsgaders d'E. heeren bewinthebberen van de Ge-
nerale Vereenichde Nederlantsche Oost-Indische Compagnie in India, allen
dengenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt! doen te weten, alsoo
den verbonden tijt van den E. heer Jan van Gorcum over d' eylanden van
Amboina overstreecken is, mitsgaders dat syne E. ernstelijck aen ons om syne
verlossinge versocht heeft, ende oversulcx noodich sy een ander gequalifi-
ceert persoon in desselfs plaatse gesurrogeert werde omme 't gouvernement
ende voorder beleyt van den Compagnies affairen aldaer uit handen van syne
E. over te nemen, soo is 't dat wy, den voornoemden E. Jan van Gorcum al-

voren van sijn gouvernement ontslaende, mitsgaders ons van de suffisance ende bequaemheyt van den E. Philips Lucasz. oppercoopman over alle de comptoiren in Amboina, volcomentlijck vergenoucht houdende, met advijs van den E. heer generael Pieter de Carpentier ende onsen rade, denselven als gouverneur over des Compagnies forten, comptoiren, schepen ende volckeren in Amboina ende 't resort van dien, in plaatse van den voornoemden E. Jan van Gorcum, gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck wy sijn E. comiteren ende authoriseeren mits desen, met expresse last ende commissie, om niet alleen de versekeringe ende bewaeringe van de forten aldaer te besorgen, maer oock om de gerechticheyt van den staet der Vereenichde Nederlanden in Amboina te conserveren, ende alle saecken, soo te water als te lande, den oorlogh ende handel concernerende, met advijs van den raedt te dirigeren ende waer te doen nemen, absolutelijck in onze absentie te commanderen, recht ende justitie soo in 't crimineel als civiel t' administreren.

Belasten ende bevelen oversulcx alle opperhoofden, commandeurs, oppercoopluyden, capiteynen, schippers, minder officieren, soldaten, bootsgesellen, ende alle andere soo in als buyten den dienst van de Generale Compagnie, niemant uitgesondert, in Amboina soo te water als te lande sijnde, ende die naer desen aldaer souden mogen verschynen, den voornoemden E. Philips Lucas voor haren gouverneur ende opperhoofst t' erkennen, respecteren ende gehoorsaemen, in voegen off wy selfs present waren, alsooo wy sulcx ten dienste ende welstant van de Generale Compagnie alsooo bevinden te behooren.

Gegeven in 't Casteel Battavia, ady 27 October anno 1627.

6. — MEMORIE

VOOR DEN E. JAN JANSZ. VISSCHER, GAENDE MET 'T SCHIP *DEN BRIEL*
NAER BANDA IN QUALITÉ VAN PRESIDENT, 27 OCT. 1627.

Alsoo in 'tschip *den Briel*, daer U. E. desen morgen sync reyse in den name des Heeren sal aenvangen, een verdeelt cargasoen soo voor Amboina als Banda gescheept is, sal U. E. Amboina eerst aendoen en de lossinge van 't gedestineerde voor die plaatse, neffens d'overlegginge van onse brieven aan den gouverneur aldaer, soo haest doenelijck bevoorderen, omme voorts op 't spoedichste vandaer naer Banda te mogen vertrecken.

In Banda met lieff gecomen sijnde, ende dat den gouverneur Pieter Vlack, die men by de jongste advysen vandaer verstaen heeft in 't oversteken van Rossingain naer Nera by seeckere Pouloronders in een orangbaey met zijn byhebbende geselschap overrompelt ende op Ceram gevanckelijck vervoert

te wesen, van sijn gevanckenis noch niet ontslagen ware, sal U. E. den raedt beroepen, uwe commissie aen denselven verthoonen, daernaer in 't pulijck doen vercondigen, ende alsoo uit handen van den E. Jacob Schram, by den raet aldaer provisionelijck tot het presidentschap over de eylanden van Banda gecommitteert, 't oppergebiet ende beleyt van Compagnies affairen aldaer overnemen ende aenvaerdien.

Doch byaldien gemelten Pieter Vlack gerelascheert, ende wederom in sijn vorich gouvernemant getreden ware, vinden wy goet syne E. daerin sal blyven continueren, ter tijt toe dat volgens onse speciale ordre, welck wy in neffensgaende missive aen sijn E. daervan sijn gevende, met d' eerste overcomende schepen van daer herwaerts aen vertreckt, gedurende welcken tijt U. E. sich tot assistentie van den gouverneur als tweeden persoon in den raet sal hebben te gedragen.

Wat ordre ende advysen tsedert den jaere 1623 tot desen tijt toe by onsen voorsaet derwaerts gegeven sijn, tenderende altsamen, te weten tot voortplantinge van Godes Heilich Woort; dempinge van 't overgebleven heylous Moorsdom aldaer; bevoorderinge van de scholasticque dienste; inleydinge van goede politie ende hanthavinge van justitie onder de borgerye ende ingesetenen aldaer; item op d' administratie van Compagnies bysondere affairen, soo de commercie, militie als andersints concernerende, gelijck mede insonderheyt van een goede gereguleerde mesnagie in 't generael ende in 't bysonder; voorts op 't employement van Compagnies lijffeygenen; item op de heffinge van 's lants incomsten, te weten tollen, accysen; item op de culture van landen, aenteelinge van vee, waerneeming van de visscherie etc.; item wat speciale last ende ordre tot voltreckinge van 't fort op Lonthor in calck ende steen, item tot versterckinge van de hoochte op Selamma met een brantvrye reduyt, mitsgaders tot versekeringe van de Zuytsyde van de voorsz. eylant gegeven; item hoe serieuselijck de maintinue van Compagnies gerechticheyt ende meeste securance van haren staet aldaer, soo tegen schadelijke invasien van externe vyanden als interne complotten, attentaten van geveynsde vrunden, ende voorts wat alles desen in 't bysonder condepenteert, sal U. E. t'samen in neffensgaende extracten van missiven ende instructien, derwaerts gesonden, in 't breede geschreven ende geextendeert vinden, welcke wy alsnoch confirmeren: te weten per instructie van d' heer Willem Jansz. op sijn vertreck naer Banda medegegeven, gedateert den 23^{en} October anno 1623; item per missive van denselven dato aen den president de Bruyne; item per missiven van den 14^{en} January, 20^{en} February, 28^{en} October, 19^{en} November ende 2^{en} December anno 1624; van den 7^{en} February, 21^{en} November ende 17^{den} December anno 1625; van den 18^{en} February 1626; van den 6^{en} January en 6^{en} February 1627, altsamen aen den heer Willem

Jansz. geschreven. Doorleest deselve met aendacht ende incorporeert wel, op dat U. E. des Compagnies ende onse goede intentie ten rechten verstaende, d'expectatie van dien met uwen yver, naersticheyt en laborieusheyt haer gewenscht effect mach doen sorteren. Dese extracten geven wy U. E. principaelijck mede, om op de reyse te useren, ende bytijts u proffijt daermede te doen. Doch in Banda met lieff comende sullen U. E. d'originele derselver met haer implicerende ende gesondene brieven, placcaten ende ordonnantien, ende alle andere byhoorende minueten wel geworden, by welcke U. E. soowel van 't gepasseerde, als van 't tegenwoordige ende 't nootwendige in 'taenstaende concernerende des Compagnies affairen in Banda ten rechten geinstructeert werden, ende neffens eygen ervaringe tot de beste directie van saecken aldaer grondige kennisse becommen [sal].

Alsoo wy volgens ordre van de Generale Compagnie op den 30^{en} September passato op de versochte verlossinge van den E. heer generael Pieter de Carpentier uit syne E. handen overgenomen, ende dienvolgende andermael aenvaert hebben 't generale gouvernement van India, sal U. E. de neffensgaende acte van resingnatie op U aencomste in Banda allomme ter plaatse daer 't behoort soo te water als te lande onder U. E. oppergebiedt ende directie solemnelijck doen proclameren, mitsgaders den eedt van getrouwicheyt allen dien 't aengaet behoorlijck affnemen.

Wy connen niet naerlaten U. E. in ernstige recommandatie te geven de voorstant van vreemde trafficquanten op Banda soodanich te bevoorderen, datse door civile bejegeninge ende accommodabel tractement tot continuatie ende voorder toeneming geencourageert mogen werden, insonderheyt d' inhabitanten van Kaey ende Arou, aen welcker vruntschap ende correspondenie Banda seer veel gelegen is ten respecte van sagu, alderhande timmerhout ende andere commoditeyten meer, welcke van daer te becomen sijn.

Ten hoochsten recommanderen wy U. E. mede wel toe te sien ende in aller mannieren voor te comen dat door de vreemde handelaers, veel min door Compagnies dienaers ende vryeluyden eenige speceryen, noch publijckelijck noch heymelijck, ontvoert werden. Wy hebben alhier een strickt placcaet doen concipieren, daermede 't selve op hooge penaliteyt soowel ten regarde van d'inwoonders als leveraers, gelijck oock van coopers als vervoerders verboden wert, alsoo desen handel aen de Compagnie alleen ende in sijn geheel blyven moet, sonder eenige ondercruypinge daerinne te gedoogen. U. E. draege sorge 't gemelte placcaet op uwe aencomste in Banda ter eerster gelegentheyt allomme gepubliceert, gelijck mede 't selve sonder eenige infractie ofte conniventie, in allen deelen punctuelijck geobserveert ende naergecomen werde.

Met het veranderen van 't mousson sal U. E. besorgen, dat van daer partye noten ende foelye vooruitgesonden werden, om de cust Choromandel ende

Suratte daermede tijtlijck te mogen versien. Laet dit niet naer, alsoo de Compagnie by gebreck van dien grooten ondienst soude geschieden.

Sonderlinge ende ten hoochsten sy U mede gerecommandeert dat het cleyne vaertuygh aldaer, welck men verstaet door slofheyt ende onachtsaemheyt tot een seer sober getal vervallen, ende meest vergaen te wesen, in 'taenstaende beter waergenomen ende in esse gehouden werde, alsoo U. E. kennelijck is hoeveel de Compagnie tot security ende bevrydinge van haren staet aldaer aen 't selve gelegen is.

Met de jongste beseyndinge naer Banda op 7 February passato is onder anderen derwaerts ordre gegeven, dat men d' onvermogende debiteurs aldaer, soo by verloop, versterven van slaven, alsmede door mislucte gewassen verarmt, om deselve eenich soulaes te doen gevoelen ende weder wat op de been te helpen, respijt van twee jaren, te weten naer de publicatie deser gratificatie, soude geven, geduerende welcken tijt niemant, soo lange van Banda niet removeert anders als uit vryen wille, behoeven soude aen de Compagnie eenige betalinge te doen, op afrekening van syne t' achterheyt, welverstaende van sulcke welcker schult aen de Compagnie alleen procedeert uit vercoop van slaven; maer dat men haer soowel als alle andere hunne speceryen, welcke sy innen ende leveren, ten dancke betaele ende verdoen sal. Draecht mede sorge dit alsoo geeffectueert werde, alsoo vertrouwen by dien middel de neerstige weder op de been sullen comen, ende oock ganimateert werden om met couragie t' havenen van hare percken ende insaemelen der speceryen beter als te voren by der hant te nemen.

Ende om de haveninge ende insamelinge van d' een ende d' ander sooveel meer te bevoorderen, ende voort te setten, souden niet ongeraden achten dat ons volck van d' eylanden Ron ende Rossinghein ingetrocken, ende aldaer niet meer gelaten werde als tot nootwendige diffentie ende besettinge derselver noodigh sijn, omme over d' ander vruchtrijcke eylanden verdeelt ende tot vorigen syne geemployeert te werden, daermede U. E. wel sal mogen voortvaeren. Ende alsoo bericht werden grasrijcke plaetse op Pouloron ende Rossinghein te wesen tot alimentatie ende voedinge van 't bestiael, vinden mede dienstich dat hetselfe van alle andere eylanden opgesamelt ende op de twee voorsz. getransporteert werde. Byaldien op U. E. aencomste in Banda de verlossinge van den gouverneur Vlack met sijn geselschap noch niet gevolcht waere, sal U. E. deselve by alle equitabele ende behoorelijcke middelen met den raet aldaer trachten te bevoorderen, volgens d' ordre van het 61^e point in den generalen artikelbrieff van de Compagnie, nopende 't rantsoenneren van de gevangenen naer yders staet ende qualiteyt, doch in gevalle de Pouloronders alsnoch by haere inique petitie van alle haer volck, soo manspersoonen, vrouwen, kinderen als slaven, tegen onse gevangenen

vry te willen hebben bleven persisteren, vinden in geenderley mannieren gera den U soo diep in de saecke te engagieren, maer de gelegentheyt van dien met d'eerste occasie aan ons t'adviseren, ende deselve alsoo tot onse naerder ordre van hier op sijn beloop te laten, doende ondertusschen hooge waerschouwinge ende dreygementen aan vervoerders, dat se onse gevangenen wel tracteren, ofte dat men 't by faul te van dien op de hare altsamen, van de minste tot de meeste, ten uuttersten ende op 't alderrigoreuste verhaelen sal.

Ende om te sien offer tot facilitatie van 't relaschement onser gevangenen, soo by wege van de voorverhaelde dreygementen, gelijck mede op d'herwaerts seyndinge van alle weerbaere Pouloronsche manspersoonen in onse handen aldaer sijnde, [iet] soude connen werden verricht, sal U. E. met d'eerst comende schepen van daer alle de manspersoonen in onse handen aldaer sijnde in goede verseeckeringe herwaerts seynden, alsoo deselve, byaldien de verlossinge van d' onse naer desen op equitabel accordt getroffen wierdt, weder derwaerts connen besteet werden.

Byaldien dit jaer 't gewas in Banda wel geslaecht sy, sal U. E. in sulcken gevallen verdacht wesen de geproccureerde noten te doen garbuleren, 't mid delmaetige voor de Custe herwaerts te seynden, ende 't slechte garbel te verbranden; doch soo 't selve schaerser ende becrompener uitgevallen ware, sult de noten ende rompen te gelijck mogen overseynden.

Tot een besluyt sy U. E. op 't hoochste gerecommandeert bysondere sor chvuldicheyt te draegen dat de speceryen overal behoorlijck geint, tijlijck ge prepareert, ende in groote menichte naer eysch met eerste ende volgende gelegentheyt herwaerts aen gesonden werden, niet laetende tot meeste bevoer deringe van dien aen te wenden alsulcke middelen als in menschen vermogen staet ende by deselve te wege can gebracht werden, alsoo de Compagnie in Europa ende ons alhier in India ten hoochsten op rijcke retouren van Banda gelegen is.

De president Schram heeft aen ons by speciale missive versocht, byaldien in gemelte ampt niet soude mogen continueren, dat dan vandaer mochte verlost werden ende herwaerts aen comen. Wy stellen 't selve aen U. E. ende des raets dispositie aldaer, 't sy dan om hem te behouden ende in sijn vorich ampt van fiscael te employeren, ofte herwaerts te laten comen, naerdat ghy met den anderen voor den dienst van de Compagnie raetsaemst oordeelen sult.

Gegeven in 't Casteel Battavia, desen 27^{en} October anno 1627.

3. — COMMISSIE

VOOR DEN E. JAN JANSZ. VISSCHER TOT HET PRESIDENTSAMPT OVER
D'EYLANDEN VAN BANDA, 27 OCT. 1627.

Jan Pietersz. Coen, gouverneur-generael wegen de doorluchtige Hooch Mogende Heeren Staten-Generael der Vereenichde Nederlanden, syne Princelijcke Excellencie Frederick Heyndrick, by der gratien Godes prince van Orangen, grave van Nassou etc., mitsgaders d'E. heeren bewinthebberen der Generale Vereenichde Nederlantse Oost-Indische Compagnie in India, allen dengenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt! doen te weten, alsoo met de jongste advysen van Banda verstaen is, hoe den E. doctoor Pieter Vlack, gouverneur over d'eylanden van Banda, by sekere Pouloronders in 't oversteken van Rossinghein naer Nera in een orangbaey met sijn byhebbende geselschap overrompelt ende gevankelijck naer Ceram vervoert was; daer-beneffens dat wy goetgevonden hebben gemelten gouverneur, byaldien van sijn' gevankenis ontslaegen ware, ter eerster gelegenheit herwaerts aen-come, ende dienvolgende noodich sy een gequalificeert ende ervaren persoon in desselfs plaatse metten eersten derwaerts gecommitteert werde, omme 't commandement ende opperste gesach over voorsz. eylanden by provisie in qualité ende onder titel van president t'aenvaerden, ter tijt toe in de saecken van den gemelten gouverneur naerder sal wesen gedisponeert, soo is 't dat wy met advijs van den E. heer generael Pieter de Carpentier en onsen rade, naer voorgaende ontslaeginge van den E. Jacob Schram van sijn presidentsampt, daertoe by den raet in Banda provisionelijck vercoren ende gecommitteert is geweest, ons van de bequaemheit ende suffisance van den E. Jan Jansz. Visscher, oppercoopman, wel ende ten vollen vergenoecht houdende, denselven als president ende opperbevelhebber over d'eylanden, forten ende comptoiten van Banda, mitsgaders alle dependentien derselver soo te lande als te water, by provisie gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck wy hem committeren ende authoriseren mits desen, met expresse last omme niet alleen de versekeringe ende bewaringe van de landen ende forten te besorgen, maer oock om de gerechticheyt van den Staet der Vereenichde Nederlanden aldaer te conserveren, den handel te dirigeren ende waer te doen nemen, recht ende justitie soo in 't crimineel als civijl t' administreren, mitsgaders de politie soo over de borgerye als Compagnies dienaers ende andere gesctene, beneffens d'utdeylinge, melioratie ende voortplantinge der voorsz. eylanden sooveel mogelijck te bevoorderen. Belasten ende bevelen oversulcx allen en een yder, soo oppercoopluyden, capiteynen, schippers, minder officieren, soldaten, bootsgesellen, ende alle andere ingesetene, niemant uitgesondert, van wat staet ofte qualiteit die mochte wesen, in d'eylanden van

Banda leggende, residerende ende noch te comen, den voornoemden E. Jan Jansz. Visscher voor haren president t'erkennen, obedieren ende respecteren, alsoo wy sulcx ten dienste ende welstant van de Generale Compagnie alsoo bevinden te behooren.

Gegeven in 't Casteel Battavia, ady 27^{en} October anno 1627.

8. — BANDA.

21.2.1627 AEN DEN GOUVERNEUR PIETER VLACK PER 'TSCHIP DEN BRIEL, 27 OCT. 1627.

Ten dienste ende welstant der Generale Compagnie hebben met advijs van den E. heer generael Pieter de Carpentier ende onsen rade goet gevonden U. E. behoudens sijn offtie ende eere herwaerts aen te ontbieden. Derhalven sal U. E. weldoan ende sich met d'eerste gelegenheit herwaerts vervoegen, omme ons van U. E. wedervaaeren ende 't voordere gepasseerde aldaer by mondeling rapport naerder te informeren. Wy hebben den oppercoopman Jan Jansz. Visscher derwaerts als president gecommitteert ende met onse speciale commissie geauthoriseert omme geduerende U. E. absentie, tot syne wedercomste ofte andere ordre, 't gouvernement over d'eylanden van Banda by provisie waer te nemen. U. E. gelieve den voorsz. E. Visscher van alles behoorlijck informatie te geven, opdat de Compagnie gelijck 't behoort in alle gevalle wel gedient, ende haren staet met den segen Godes daegelijcks meer ende meer gebetert worde.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 27 October anno 1627.

9. — BANDA.

AEN DEN PRESIDENT SCHRAM PER "TJACHT DEN BRIEL, 27 OCT. 1627.

22.2.1627 Op de becomene tydinge van 't disaster den gouverneur Vlack ende sijn byhebbende geselschap den 24 July passato aldaer overcomen, hebben met advijs van den E. heer generael Pieter de Carpentier ende onsen rade om bysondere consideratien goet gevonden in desselfs plaetse met commissie ende authoriteyt van president met dit schip derwaerts te committeren den oppercoopman Jan Jansz. Visscher, omme 't oppergebiedt ende voorder beleyt van Compagnies affairen aldaer in handen te nemen. Wy recommanderen U. E. den voorsz. Jan Jansz. Visscher daervoren aen te nemen, t'erkennen,

mitsgaders behoorlijck transport uwer administratie aan denselven te doen ende van alles behoorlijcke informatie te geven, syne E. met raet ende daet t'assisteren, den dienst van de Compagnie naer vermogen te helpen en bevoorderen, ende voorts naer te comen, sulcx als U. E. by denselven uit onsen naeme geordonneert wert.

Actum in 't Casteel Batavia, lady 27^{en} October anno 1627.

10. — MOLUCQUEN.

AEN DEN GOUVERNEUR LEFEBVRE PER 'T JACHT *TEXEL*, 27 OCT. 1627.

By neffensgaende acte ende U. E. bysonderen loff sal geschieden ¹⁾.

U. E. gelieve mede te versorgen dat onse wedercomste alhier ende entrance in 't generale gouvernement aen den neuen coninck Hamsia, den goegoeghe, Kitchil Aly, de soyasvies, de sengajes, ende alle andere representerende den staet ende raedt van Ternaten, onder solemnele aenbiedinge van alle hulpe, faveur ende addresse onsenthalven, op 't vruntlijckst genotificeert, gelijck mede aengedient werde, hoe wy genegen sijn, haer by toelatende gelegentheyt te comen besoecken, omme personelijck d' effecten van onse toegeneychtheyt t' haerwaerts met goede offitien te mogen bethoonen, daer voorders in 't particulier by voegende hoe wy by dese gelegentheyt niet hebben connen naerlaten den gemelten Hamsia in synen neuen staet ende coninglijcke waerdicheyt met d' alderhoochste geluckwenschinge van lanck leven ende voorspoedige regieringe te doen begroeten.

U. E. sy mede gerecommandeert aen den coninck ende grooten aldaer wijtloopich te verhaelen hoe nu eenige jaeren herwaerts, soo weinich, jae bykans geene naegelen van de Molucquen becomen, ende daerentegen gestadich tot bescherminge van den troon ende den staet van Ternaten by de Nederlantsen Compagnie soo excessive lasten tot besettinge van de forten aldaer, ende affbreuck van onsen algemeynen vyant, gesupporteert sijn, daertoe door instigatie van een deel wangunstige menschen, welcke de qualijckvaert ende ruyne van onsen staet naer uutterste vermogen betrachten, niet anders als verdriet ende onlust genoten hebben, soo met het sluyten van den trefves met den Tydorees ende Spangiaert, als insonderheyt met het onthouden ende vervoeren van de naegelen van Macquian, gelijck mede in de quartieren van Loehoe, Combello, Lessidy etc.; daer voorts by voegende, gelijck ons dese gepasseerde onlusten tot noch toe ten uuttersten bedroest hebben, dat ons aen

¹⁾ Als in n°. 1 hiervóór.

d' ander syde wederom ten hoochsten sijn verheugende met d' electie ende inaugurate van syne Majesteyt tot de croone van Ternaten, als die vermits syne lanckduerige residentie in de Manilha's den boosen ende loosen aert der Spangiaerden tot in 't binnenste gefondeert ende doorgront hebbende, niet anders trachten sal, als omme de trouwhertige Nederlanders met alle goede offitien te bejegenen, daermede syne Majesteyt d' opgenomene suspitien van dat syne Majesteyt te seer gespangoliseert mochte wesen (gelijck wy sulcx niet connen gelooven) wechnemen, ende dooden sal. Bevelende ende recom-manderende oversulcx syne Majesteyt ten hoochsten dat alle secreete intel-ligentie met den vyant afsnyde; den trefves met den Tidorees t' eenemael ver-breecke; alle voordere communicatie, commercie als andersints metten selven naerlate, ende neffens ons naer vermogen den vyant alle mogelijcke afbreuck helpe doen, maer principaelijck, dat behoorlijcke ende strenge ordre tegen 't vervoeren van de nagelen, soo in de Molucquen als de voorverhaelde quartieren van Amboina, gestelt ende extraordinary sorge gedragen werde de Compagnie met een groote quantité nagelen tegen hare sware lasten metten eersten mach werden gesoulageert. 't Welck 't principaelste fundament van 't geheele werck wesen sal, sonder 't welcke niet vruchtaers noch bestendichs can werden verricht.

Dient syne Majesteyt aan, hoe wy volcomentlijck genegen sijn, omme soo haest doenlijck met een goede macht van volck ende schepen in de Molucquen tot afbreuck ende vigoreuser vervolch van den vyant te verschynen, doch dat de precisen tijt van onse apparitie aldaer alsnoch niet connen toeseggen; on-dertusschen haer aendienende hoe wy op Teyouhan, sijnde de Manilha's dicht-by gelegen, plaatse begrepen ende gefortificeert hebben, tot welckers main-tinue, gelijck mede principaelijck tot afbreuck van den Spangiaert, wy een vigoureuse vloe van 10 a 12 seylen jaerlijcks derwaerts uitsetten, ende dat des vyants macht aldaer verbroken wert, ende de Molucquen vandaer het soulaes mede gevoelen sullen.

Ingevalle syne Majesteyt, ondertusschen onse reyse derwaerts noch tar-deert, genegen ware, eenige gequalificeerde personen uit synen name aan ons te committeren, omme soo tot vernieuwinge van d' oude vruntschap ende versterckinge van d' oude contracten als mede tot wechneming van alle quaet vermoeden, welck door vileyne tongen ofte eenige misverstanden mocht ingecropen wesen, ende voorts tot beslechtinge van alle geresene on-lusten ende abuysen, naerder met den anderen te communiceren, mach U. E. syne Majesteyt mede aendienen hoe ons sulcx ten hoochsten sal aenge-naem wesen, verdacht sijnde, soo het daertoe compt, ordre te stellen, de gesanten op onse schepen passagie verleent, ende onderwegen met alle accom-modabel tractement bejegent werden.

Met dit schip worden U. E. toegesonden 5000 realen van 8^{en} in spetie. U. E. sy ten hoochsten gerecomandeert bysondere sorchvuldicheyt te draegen, dat soo by wege van gemelte comptanten, gelijck mede voor cleeden, de naegelen overal behoorlijck geint ende aan ons gelevert mogen werden, niet naerlaetende voorts ter meeste voorderinge van dien aan te wenden alsulcke middelen als by menschen vermogen staet, ende by deselve te wege can gebracht werden. Want dit doch d' eenige maxima is, daer de Compagnie voor dees tijt in de Molucquen naer staet, ende soolange den Tarnataen dus licentieus ende perfideus met de Compagnie handelt (ende sy niet gedisponeert sy haer recht by andere middelen staen te houden) sal men, tot beter oportuniteyt, de saecke alsoo met de minste prejuditie gaende moeten houden.

Ingevalle de realen, welcke nu gesonden worden niet noodich sijn, sal U. E. deselve met het jacht *Texel* neffens 't gereede nagelretour metten eersten naer Amboina seynden, ende den gouverneur aldaer aenschryven, soo die daer mede connen geexcuseert werden, dat deselve neffens de geprocureerde speceryen met gemelte jacht op 't spoedichste voorts naer Battavia laten comen, omme de realen tot vervolch van den Chyneeschen handel, ende de speceryen tot tydige proccure van de Suratse ende Choramandelse retouren te mogen employeren. Laet doch niet naer de tydige vooruitseyndinge van partye speceryen herwaerts sooveel mogelijk te bevoorderen, alsoo de Compagnie by 't missen van dien grooten ondienst soude geschieden. Wy hebben 't selve aan den gouverneur Gorcum op 't hoochste gerecomandeert.

U. E. sal mede in sonderlinge reccmandatie ende sorgen houden dat door de vreemde handelaers, veel min door de vrye luyden ende Compagnies dienaers, enige speceryen noch publijckelijck noch heymelijck ontvoert werden. Wy hebben alhier een strickt placaet (gelijck U. E. by d' originele hierneffens gaende sal connen sien) doen concipieren, daerinne 't selve op hooge penalliteyt verboden wert, alsoo desen handel aan de Compagnie alleen ende in sijn geheel blyven moet, sonder eenige ondercruypinge daerinne te gedoogen. U. E. drage sorge 't gemelte placaet ter eerster gelegenthelyt allomme daer 't behoort gepubliceert, geaffigeert, ende sonder eenige simulatie ofte coninventie in allen deelen punctuelijck geobserveert ende naergecompen werde.

Op U. E. eysch van materialen tot cisternen hebben gelet, ende met dit schip daervan sooveel gesonden als hebben connen byeenbrengen ende derven. U. E. besorge insonderheyt op *Gnofficquia*, ende soo daer noch eenige andere plaetsen sijn, daerse dienstich ende van noode mochten wesen, toebereyt ende gemetst werden.

Tot meerder securance ende vaylicheyt van die van *Tabana* tegen d' incursien der Tidoreesen ende andere vyanden sal U. E. volgens haer versoeck met de bouwinge van een goede defensibele reduyt op de strand wel mogen

voortvaren, mits dat het met assistentie van d' inwoonders, gelijck sy presenteren, ende de minste beswaeringe van de Compagnie geschiede.

Byaldien het oock sonder merckelijcke prejuditie van Compagnies affairen aldaer geschieden can, souden niet ongeraden achten, dat men eens een besyndinge naer Mindanao dede, achtervolgende d' ordre by missive van den 28^{en} February deses jaers daerop aen U. E. gegeven.

^{26.2} Den opperoopman Jacob Jansz. Pattacke, met dit schip derwaerts gaende, sal ten dienste van de Generaele Compagnie, 't sy dan in de Molucquen ofte in Amboina, geëmployeert mogen werden, ofte by goetvindinge des raets weder herwaerts mogen keeren, nae dat den meesten dienst van de Compagnie bevonden sal werden te vereyschen.

Wat aengaet U. E. versochte verlossinge, veele inductien om U. E. van sijn versoeck ('t welck wy bekennen moeten rechtmatich ende billick te wesen) afstandich te maecken, sullen niet gebruycken, maer U. E. eygen discretie ende redelicheyt in consideratie geven, 't sy dan om langer in U. E. loffelijcke dienst aldaer te continueren, ofte by de versochte verlossinge daervan te persisteren. Om evenwel U. E., soo tot geen langer continuance verstaen condet, niettegenstaende onse pertinente schaersheyt van gequalificeerde ende suffisante stoffe tot soo emportanten employ, sooveel mogelijck t' accommoderen, hebben wy met advijs van den E. heer generael Pieter de Carpentier ende onsen rade goet gevonden met dit schip derwaerts te seynden den commissaris Gillis Seys, omme in qualité ende onder titel van president in cas van U. E. vertreck tot onse naerder ordre van hier de directie van Compagnies affairen ende ommeslach aldaer, soowel de commercie als militie betreffende, met assistentie van den blyvenden raet waer te nemen ende te bedienen. Welcken volgenden U. E. op sijn vertreck, ofte sooveel eer als U. E. sich goet vindt t' ontlosten, in handen van gemelten Gillis Seys behoorlijcken transport doen, ende d' authorisatie in solemnele forme allomme sal laten geschieden, recommanderende U. E. ten hoochten gemelten persoon gedurende U. E. presentie aldaer van alles toucherende des Compagnies staet ende affairen goede informatie ende behoorlijcke kennisse te geven.

De novos van 't vaderslant als andersints, gelijck mede wat op de negotie ende 'taencleven van dien voorder t' adviseren valt, wert U. E. door d' heer van Diemen aengeschreven, waeraen ons gedraegen.

Deze gaet met 't jacht *Texel* als een voorlooper. Met naestvolgende besyndinge hebben U. E. op alles breeder advijs te verwachten. De mesnagie ende besnydinge van alle excessive ende ontnoodige oncosten sy U. E. op 't hoogste gerecomandeert, alsoo de Generale Compagnie in de gegenwoordige conjuncture daeraen overtreffelijcken dienst geschieden can.

Hiernevens gaet een originele deductie by de Compagnie in Nederland

ingestelt, benefens eenige articulen ende stucken onder A. B. aengaende haer proces tegen de Magellanise Compagnie. U. E. sy op 't alderhoochste bevolen alle mogelijcke debvoiren te doen aenwenden in 't opsoecken van alle nootwendige blijken ende bescheyden desen raeckende, daermede de Majores by hare gerechtigheyt gemainteneert mogen werden. Weest hierinne doch niet versuymich, maer laet ons deselve met d' aldereerste gelegenheyt, is 't doenlijck, toecomen, omme aan de Compagnie met d' aenstaende retourschepen van anno 1628 noch overgesonden te mogen werden, alsoo hare E. ten hoochsten aan deselve is gelegen, ende by mancquement van dien wel 5 a 6 tonnen gouts genootsaeckt soude werden uittepaeyen.

Tegen d'inique pretentie des conings van Batsian als dat de Labouwers onder sijn gesach ende jurisdictie souden sorteren, waerdoor deselve door rebelsucht ende wederhooricheyt tegen ons geinstigeert ende tot wechloopen ganimateert werden, sal U. E. trachteninder bester voegen des Compagnies gerechticheyt in allen delen te maintineren ende onvermindert te conserveren, ende om by eenich accommodabel middel de verwyderde gemoederen van de Labouwers tot hare vorige gehoorsaenheyt onder ons te reduceren, soud het (onse oordeels) gants dienstich ende geraden wesen, dat men de twee principaelste gevvluchte Labouwers, welck men verstaet aen 't gepleechde verraet meest schuldich te sijn, op vaste toesegginge van perdon, weder entrance verleende, alsoo doch alle de gevvluchten aenhanck, soo lange dese niet in handen becomen, sich ontsien sal weder in hare negris te comen resideren. Handel hierinne met den raet, nae dat by U. E. voor des Compagnies staet in Batsian voorderlijckst sal geoordeelt werden.

Wat het requeste belanckt van Hendrick Harouse, luytenant van 't garnisoen op Malleye, aen ons overgesonden, daerby versoect tot het capiteynsampt gepromoveert te mogen werden, alsoo des persoons comportement ende gepresteerde diensten 't versochte advancement, nae verstaen, wel meriteren, gelijck U. E. ende den raet aldaer de beste kennisse ende ervaringe daervan hebben, mach U. E. hem met gemelte qualité vereeren, ende naer uso solemnelijck daerinne doen authoriseren ende bevestigen.

Tot recreu van de garnisoenen ende verlossinge van d' uitgediende soldaten aldaer gaen met dit schip 50 soldaten mede. U. E. gelieve 't employ ende verdeelinge derselven ten meesten dienst van de Compagnie te versorgen.

Actum in 't Casteel Battavia, den 27^{en} October anno 1627.

11. — DEN GROOTMACHTIGEN CONINCK VAN TERNATEN,
 SULTAN HAMIR HAMSIA, WENSCHT DE GENERAEL PIETER DE CARPENTIER
 VERMEERDERINGE ZIJNS RIJCKX, VICTORIE OVER SYNE VYANDEN,
 LANCK LEVEN ENDE VOORSPOET OP DER AERDEN, 27 OCT. 1627.

Grootmachtige Coninck! Met droeffheyt hebben wy by syne Majesteyts missive verstaen 't overlijden van den coning Modaffar, hoochloffelijcker memorie. Daertegen heeft ons weder sonderlinge verblijdt dat Godt Almachtich uwe Majesteyts persoon uit soo een lanckduerige gevangenis van 23 jaren tot desen conincklijcken staet verheven, ende de croone van dat vermaerde rijck van Ternaten op 't hooft gesett heeft, waermede wy syne Majesteyt mits-desen alle heyl ende prosperiteyt sijn toewenschende, Godt biddende hy 's conings herte met hemelsche wijsheyt ende cloeckmoedichey vervulle, ten eynde den welstant van 't rijck ende van de Generaele Compagnie der Ver- eenichde Nederlanden in allen deelen soo religieuselijck mach gevoordert werden, als wy van onsentwegen van herten sijn toewenschende.

Tot accommodatie ende anneantie van verscheyden gepasseerde onlusten ende misverstanden tusschen beyde natien van langer kant ingecropen, mits-gaders tot preventie van alle occasien welck in 't aenstaende daertoe souden mogen tenderen, hebben wy aan den overleden coninck ende raedt van Ternaten diversche brieven geschreven, welcke oock alreede soo vruchten hadden gebaerd dat by deselve yastelijck was besloten 't oorloog tegen den Spaniaert ende Tidorees, syne Majesteyts ende onse erffyanden, te hervatten ende couragieuslijck als in vorige tyden te verwachten, welck goet voornemen mits dese tusschengevallen verandering wy 't onsen leetwesen verstaen in 't werck noch niet gestelt was; vertrouwende niet te min, dat uwe Majesteyt de saecke naerderhant selfs sal hebben gevoordert. Van onsentwegen connen wy niet ophouden nae de macht welck ons Godt Almachtich geliefst te verleenen onsen erffyant ende desselfs adherenten tot den nuttersten toe te vervolgen ende alle mogelijcken affbreuck aen te doen, tot welcken cynde wy oock voorgenomen hadden, dit jaer in persoon ons by syne Majesteyt naer de Molucquen vervoecht te hebben, welck alsnu mede geen effect heeft connen sorteren, doordien nu onlangs geleden van Nederlant alhier met syne familie wel overgecommen is d'E. heer gouverneur generael Jan Pietersz. Coen, in wiens handen wy achtervolgende d'ordre van onse superieurs 't generale gouvernement geresigneert hebben, sijnde geresolveert ons met 5 gerecht-leggende retourschepen eerstdaegs naer 't vaderslant te transporteren.

Swaerwichtige occupatien hebben tot noch toe weerhouden dat d'E. heer generael Coen vermits syne nieuwe entrance in 't gouvernement alsnoch niet absoluty heeft connen resolveren tot de reyse naer de Molucquen, ende off-

schoon sijn E. dit jaer in persoon aldaer niet commen conde, sal syne E. evenwel de saecken sooveel mogelijk daernaer schicken ten eynde een goede macht derwaerts gesonden werde, 't sy dan directelijck van Battavia off van Teyouhan over de Manilhas.

By provisie gaet alsnu tot een voorsecours ende versterckinge van de forten in de Molucquen ende tot dienst van uwe Majesteyt derwaerts 't schip *Texel* met 150 coppen, vivres, ammonitie van oorloogh ende verscheyden andere nootlicheden versien. Wy willen U. E. vertrouwen dat syne Majesteyt met syne ende onse presente macht aldaer den vyant gesamenderhant vervolgen ende alle mogelijcken affbreuck doen sult.

Ten hoochsten recommanderen wy syne Majesteyt allomme onder sijn gebiet in de Molucquen ende de quartieren van Amboina soo goeden ordre te willen stellen, ten eynde volgens d' oude contracten alles, maer insonderheyt een groote partye naegelen, in handen van de Nederlantse Compagnie alleen gelevert werde, in recompence ende soulaigement van hare sware gesupporteerde ende noch te draegen lasten, tot voorstant van de croone ende 't rijck van Ternaten, opdat sy daerdoor gestijft ende geencourageert mach werden vigoureuselijck daerin te volherden.

In besonder connen wy mede niet naerlaten uwe Majesteyt te versoeken volgens syne gedane belofte de vervallen saecken van Amboina tot behoorlijck redres te bestieren, ten eynde alles aldaer soo wel ende soo gerust toe-gaan mach als in de Molucquen, op welck vertrouwen wy mits desen verloff van syne Majesteyt nemende ende aan deselve tot een vruntlijck affscheyt ende gedachtenisse toeseynden een gouden watervadt, wegende ontrent een-enveertich realen van achten, gaende in handen van den E. heer president Gilles Seys, denwelcken wy uwe Majesteyt als syne sone recommanderen met goeden raet ende daet de helpende hant te bieden, waeraen den Prins een welgevallen, de Compagnie erkennelijcken dienst, ende uwe Majesteyt eeuwigen loff ende cere sal geschieden.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 27 October anno 1627.

12. — MEMORIE

VOOR DEN E. GILLES SEYS, GAENDE MET 'T JACHT *TEXEL* NAER DE
MOLUCQUEN, 27 OCT. 1627.

Alsoo den E. heer Jacques Lefebvre, gouverneur van de Molucquen, ernstige instantien aen ons om syne verlossinge gedaen heeft, hebben wy niet connen naerlaten by dese occasie syne E. versoek toe te staen ende op des-

selfs verlossinge behoorlijcken ordre te stellen, hebbende tot dien eynde met advijs van den E. heer generael Pieter de Carpentier ende onsen rade ten dienste van de Compagnie goetgevonden U. E. persoon te committeren om uit cracht onser speciale commissie aan U. E. verleent uyt handen van voorsz. Lefebvre naer voorgaende ontslaeginge 't gouvernement ende voorder beleyt van Compagnies affairen ende ommeslach aldaer in qualité ende onder titel van president tot onse naerder ordre van hier t'aenvaerden ende waer te nemen. D' Almogende wil U. E. in dit aenstaende waerdich ampt ende wichtich emploement met wijsheyt, voorsichticheyt ende cloeckmoedicheyt bystaen, opdat U. E. 't selve tot Godes eere, reputatie van 't lieve vaderslant, meesten dienst van de Generale Compagnie, bysonderen welstant van 't gemeene beste in de Molucquen ende tot U eygen loff bedienen ende uitvoeren mocht.

Dese uwe verleende commissie sal U. E. den gouverneur Lefebvre communiceren ende deselve niet eer poogen in 't werck te stellen, voor dat syne E. goet vindt, 't sy met 't eerste of 't laatste schip vandaer te vertrecken, ten waere selfs bytijts versochte ontlast te werden, off dat personele indispositie oft eenich ander incident, ons alhier onbewust, soo langen uitstel niet lyden mochten, 't welck wy tot U. E. beyder vertroude discretie aldaer remitteren. Ondertusschen d' heer Lefebvre in sijn gouvernement blijft continueren, sal U. E. sich tot desselfs assistentie als tweede persoon in den raet hebben te gedraegen.

By neffensgaende copie van onse missive sal U. E. sien wat ordre ende advyzen wy aen den gouverneur sijn gevende. Doorleest deselve ende begrijpt onse intentie wel, opdat U. E. affairen ende voorderen ommeslach aldaer ten meesten dienste van de Compagnie met raedt ende daet mocht helpen waernemen ende bevoorderen.

U. E. sy voorts ten hoochsten gerecomandeert onderwegen in 't gaen nae de Molucquen wel op u hoede ende parate diffentie, gelijck mede gedachttich te wesen, byaldien van eenige Spaensche galleryen besichticht mocht werden, soo lange van feytelicheyt op deselve te desisteren, totdat se te degen in 't bewelt van u geschudt becompt, opdat uwe suffisance niet dan met de slach mogen gewaer worden.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 27^{en} October anno 1627.

13. — SOLOR.

AEN DEN SR. JAN D'HORNEY PER 'S LANTS HOPE EN ST. NICOLAES,
27 OCT. 1627.

By neffensgaende acte ende U. E. bysondere loff sal geschieden ¹⁾. U. E. versorge mede dat onse wedercomste alhier ende entrance in 't generale gouvernement aan Gilly Pertauwy, Sengadi Lamekera, Sengadi Adonnera ende andere opperhoofden aldaer, soo ondersaten van 't casteel als geallieerde ende bontgenooten sijnde, onder solemnele aenbiedinge van alle hulpe, faveur ende addresse onsentwegen op 't vruntlijckste genotificeert werde, deselve voorts in conversatie ende ommeganck met alle beleeftheyt bejegenende, goede correspondentie ende vruntschap met haer onderhoudende, ende in geenderhande manieren gedooogende haer van d' onse met woorden ofte wercken eenigen overlast ofte outragie gedaen werde.

Wat belanckt de perfidieuse handelingen van die van Lamahala vinden niet goet, dat tegen deselve in revengie van haer gepleegde moort ende affvall yet verders onderleyt werde, als de macht welcke nu derwaerts seynden, ende der bontgenooten gelegenheydt aldaer gedoocht, waernaer U. E. sich, totdat meerder macht ende andere ordre van hier becomt, sal hebben te reguleren.

De bevoorreringe van den handel op Timor sy U. E. ten hoochsten gerecommandeert; laet niet alle mogelijcke debvoiren aan te wenden ten eynde deselve in wenschelijcke trayn ende continueel progres mach werden gehouden, procurerende soo veel sandelhoudt, was ende circir als becomen condt, ende gedenckende van d' een ende d' ander, insonderheyt van sandelhout, ter eerster gelegenheydt ons partye vooruit te senden, alsoo 't selve tot vervolch van den Chineschen handel noodich van doen sullen sijn.

Helpt mede soo veel mogelijck bevoorderen dat by onse onderdanen aldaer ende bontgenooten den sandelhandel op Timor, gelijck alreede eenige begonnen hebben, op de binnen- ende soo 't doenlijck is, op de buytencust mede met chiamps ofte ander cleyn vaertuych vervolcht werde, mits verplicht blyven de geprocureerde waeren van houdt als andersints aan 't casteel te brengen ende 't selve aan 't comptoir aldaer tot redelijcken pryse te leveren. De Generale Compagnie sal daeraen goeden dienst geschieden.

Om echter in geen inconvenienten ende onlusten met de inwoonders aldaer over 't procureren van pady te vervallen, werden U met dese jachten toegesonden 20 lasten rijs tot provisie van 't fort ende ommeslach aldaer. Wy nemen voor jaerlijckx daerinne by alle gelegenheydt te continuéren ende soo- vele rijs te beschicken als van noode hebt.

¹⁾ Als in n° 1 hiervóór.

SOLOR, 27 OCT. 1627.

Alsoo de jongst gesondene slaven van daer van soo miserabelen ende brutalen conditie sijn, dat meer beesten als menschen schynen, ende dienvolgende de Compagnie in 't minste geen nut ofte dienst van deselve te verwachten heeft, jae den rijs die se eten niet waerdich sijn, sal U. E. 't slaven coopen aldaer, soo lange geen beter slach te becomen is, vryelijck mogen staecken. Cloeck ende bequaem volck soude niet te veel connen gesonden werden, maer sulcken brutale menschen dienen ons niet.

Wy connen niet goet vinden soo lange de borgerie ende handel aldaer noch niet beter geset sy, precise ordre van hier te geven met wat schattinge ofte heffinge van tollen men de borgerye aldaer beswaren sal, maer remitteren 't selve een ulieden ende den Raet, als die van 't vermogen der luyden ende de proffyten die daer te doen sijn, de beste kennisse hebt, nae welcker proportie ghy u oock, soo 't bevonden wert, in belastingen mocht gedraegen, ende verder niet.

De twee veroverde slaven by den jongen Kitchil alhier gebracht, hebben wy goetgevonden hem te vereeren, ende daerbeneffens aen den Kitchil Protavy, gelijck mede aen Sengady Lamekera ende Addonnara, te seynden een schenkagie van een olyphantstant ende dry ellen root laecken yder, ende daerenboven aen den ouden Kitchil in 't bysonder een gouden kettingckjen. U. E. sal versorgen gemelte schenkagie met requisite complementos aen deselve overgelevert werde.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 27^{en} October anno 1627.

14. — AEN DON DIEGO OFT KITCHIL PROTAVY
ENDE DE SENGAGES LAMEKERA ENDE ADONNERA, ONSE TROUWE
BONTGENOOTEN OP SOLOR, 27 OCT. 1627.

Met ons schip de *Tortelduyve*, jongst van Solor gecomen, achtbaere vrunden ende waerde bontgenooten, hebben wy wel ontfangen U. E. brieff aen ons geschreven ende den inhoudt wel verstaen.

Het is ons sonderlinge aengenaem geweest daerby te vernemen niettegenstaende die van Lamahala met verradery acht van ons volck overrompelt, deerlijck vermoort ende daerenboven dese hare trouwloosheyt ende onmenschelijcke daet noch met een schelmschen afvall ende schadelijck verloop tot de Portugiesen op Larantuca beswaert hebben, dat U. E. evenwel met d'onse in goede correspondentie ende stantaftige vruntschap gebleven, ende genegen sijt omme den oorloch gesamenderhandt tegen die van Larentuca met ons aen te nemen. Wy willen U. E. vruntlijck gebeden hebben, by soo

loffelijcken voornemen voortaan te persisteren, totdat de gepleechde misdaet van dien perfidieusen hoop eenmael nae merite gestraft ofte op een ander wyse daerinne gedisponeert ende voorsien sy.

Alsoo wy tegenwoordich goetgevonden hebben voor dees tijt niet meer als twee jachten derwaerts uittesetten, sal daermede vooreerst op den vyant niet wyders iets geattenteert dienen te werden, dan dese onse macht ende onser vrunden ende bontgenooten gelegentheyt aldaer vereyscht.

Voorts soo recommanderen wy U. E. de goede hant aen ons fort te bieden, ten eynde 't selve buyten beswaeringe van de Compagnie behoorlijck mach onderhouden ende gerepareert werden, waeraen onse Compagnie sonderlingen dienst sal geschieden ende U. E. eenen grooten loff ende danck sullen inleggen, welck wy niet naerlaten sullen met alle behoorlijcke danckbaerheit te erkennen.

Tot een besluyt connen wy niet naerlaten U. E. te gedencken met een olyphantstant ende dry ellen root laecken yder. U. E. gelieven 't selve als goede vrunden ter gedachtenisse van onse onverbreeckelijcke vruntschap in danck t' accepteren.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 27 October anno 1627.

15. — COMMISSIE

VOOR DEN E. GILLIS SEYS TOT HET PRESIDENTSAMPT OVER
DE MOLUCQUEN, 4 NOV. 1627.

Jan Pietersz. Coen, gouverneur generael wegen de doorluchtige Hooch Mogende Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, syne Prince lijcke Excellentie Frederick Hendrick, by der gratien Godes prince van Oran-gien, grave van Nassouw etc., mitsgaders d' E. heeren bewinthebberen der Generale Vereenichde Geoctroyerde Nederlantsche Oost-Indische Compagnie in India, allen dengenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt! doen condt alsoo den verbonden tijt van den E. Jaques Lefebvre, gouverneur over de Molucquen, geexpireert is, mitsgaders dat syne E. ernstelijck aen ons om sijn verlossinge versocht heeft ende oversulcx noodich sy een ervaren persoon in desselsfs plaatse gesurrogeert werde, omme 't gouvernement ende voorder beleyt van Compagnies affairen aldaer uit handen van syne E. over te nemen, soo is 't dat wy, den voornoemden E. Jaques Lefebvre alvore van 't gouvernement ontslaende, met advijs van den E. heer generael Pieter de Carpentier ende onsen rade, van de bequaemheyt ende suffisance van den E. commissaris Gillis Seys wel vergenocht sijnde, denselven by provisie tot

onse naerder ordre in quatité ende onder titel van president over 't gouvernement van d'eylanden, forten, comptoiren ende schepen in de Molucquen in plaatse van den voornoemden Lefebvre gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck hem committeren ende autoriseren mits desen, met expresse last om niet alleen de verseeckeringe ende bewaringe van de forten te besorgen, maer oock om de gerechticheyt van den staet der Vereenichde Nederlanden in de Molucquen te conserveren, den handel te dirigeren ende waer te doen nemen, recht ende justitie in 't criminell als civijl t' administreren.

Belasten ende bevelen oversulcx aan allen ende een yder, soo opperooplyden, capiteynen, schippers, minder officieren, soldaten, bootsgesellen ende allen anderen, niemand uutgesondert, in de Molucquen leggende ende noch te comen, den voornoemden E. Gillis Seys voor haren president ende opperhoofst te erkennen, obedieren ende respecteren, alsoo wy sulcx ten dienste ende welstant van de Generale Compagnie alsoo bevinden te behooren.

Gegeven in 't Casteel Battavia, ady 4 November anno 1627.

16. — COMMISSIE

VOOR DEN E. JACQUES SPECX, RAEDT VAN INDIA, 10 NOV. 1627.

Alsoo wy met advijs van den E. heer Generael Pieter de Carpentier ende onsen Rade, goet gevonden hebben, tot commandeur ende overhoofst op 't schip 't *Wapen van Delft* t' ordonneeren ende te stellen d'E. Jacques Specx, Raedt van Indien, omme daermee neffens andere gedestineerde retourschepen onder de vlagge van gemelten E. heer Generael in vlate naer 't vaderslant te verseylen, soo is 't dat wy met advijs als vooren meede geordonneert hebben, gelijck wy ordonneeren mits desen, byaldien de vloote door nootgeval ofte eenich ander onverhoopt incident van gemelten heer Generael quam te versteecken ofte dat syne Edelheyt selffs (des Godts verhoede) quame te ooverlyden, den E. Specx niet alleen oover 't schip, daermee syne E. is oovergaende, maer oover alsulcke schepen meer als haer van de vloote by den anderen omtrent hem souden moogen vinden, 't commandement ende oppergebiet hebben ende de vlagge voeren sal.

Bevelende in sulcken gevallen de overhooffden der generale schepen alsmeede aan alle mindere officieren, soldaten ende bootsgesellen, geene uytgesondert, met deselve oovergaende, gemelten E. Specx als vooren aen te nemen, t' erkennen ende gehoorsamen, ende voorts naer te comen ende t' achtervolgen soodanige instructie, ordre ende last als haer by syne E. ende den Raet

tot voorderinge van de voyagie, meeste ruste ende welstant van de vloote sal werden gegeven.

Actum in 't Casteel Batavia, den 10^{en} November anno 1627.

17. — ORDRE

VOOR D'OVERHOOFDEN VAN DE RESPECTIEVE SCHEPEN *FREDERICK HEYNDRICK, GROOT HOLLANDIA, 'T WAPEN VAN DELFT, 'SLANTS HOLLANDIA ENDE DE GALIASSE*, GAENDE IN VLOOTE VAN HIER NAAR 'T VADERLANT ONDER DE VLAGGE VAN DE E. HEER GENERAEL PIETER DE CARPENTIER, 10 NOV. 1627.

Alsoo de Seventhiene om verscheyden respecten goet gevonden ende dien volgende by haer E. missiven tot noch successivelijck geordonneert is geweest dat de naer huys gaende schepen haere reyse achter Engeland om souden vernemen, soo is 't dat wy goet gevonden hebben met advijs van den E. heer generael Pieter de Carpentier ende onsen Rade, ende by desen dien volgende aan de respective ooverhoofden van de boovengemelte schepen geordonneert hebben, gelijck wy aan deselve ordonneeren mits deesen, dat sy d' Asoris, de bancken van Terra Neuff ofte de hoochte van 't Canael in de maenden May, Juny, July tot halff Augusty een boort crygende, by Westen Ierlant ende by Noorden Schotlant om naer Hollant, Zeelant ofte ter plaat sen daer de schepen geconsingneert gaen, hare reyse bevoorderen sullen, tegen alle peryculen van drooghten, clippen, lant, sandt ende alle andere see nooden goede acht nemende.

Bevelen van gelijcken aan voorsz. ooverhooffden, gelijck mede aan alle andere mindere officieren, soldaten ende bootsgesellen, geene uytgesondert, met dese vloote overgaende, voorts naer te commen ende t'achtervolgen soodanigen instructie, ordre ende last als haer by den E. heer generael Pieter de Carpentier tot voorderinge van 't voyagie, meeste ruste ende welstandt van de vloote sal werden gegeven.

Actum in 't Casteel Battavia, den 10^{en} November 1627.

18. — ACTE VAN PROTEST

TEGEN D'ENGELSE GE COMMITTEERDE ALHIER, NOPENDE HAER PARTICULIERE ONDERHANDELINGE MET DEN CONINCK VAN BANTAM, 28 NOV. 1627.

Hoe de Gecommitteerden van de Vereenichde Nederlantse Compagnie tsedert den aenvanck van 't mutuelaccoort by d'Eerw. respective Compagnie

nien van Engelandt ende de Vereenichde Nederlanden in den jare 1619 gemaectk, altijt getracht hebben 't selve van hunlieder syde in dese quartieren van India punctuelijck in allen deelen, soo in de gemeene trafficque, defentie als andersints ooveral onverscheyden te onderhouden ende bevoorderen, can by onpartydigen genouchsaem uyt alle hun gepleechde proceduren ende actien geoordeelt worden, dienvolgende de voorsz. Gecommitteerde oock verclaren dat tsedert den beginne van 't gemelte accoordt tot nu toe (soo in 't besetten van Bantam, als in alle 't geene dies aengaende by goetvinden van den Raet van Defentie met den Pangoran als andersints verhandelt is) noyt andere meyninge ofte intentie gehadt hebben, als om den vervallen peepershadel tot Bantam ten meesten dienste, benefitie ende progres van beyde de Compagnien te restaureren ende in sulcker manieren te versekeren, dat d'oude gepleechde monopolie (daer sijnde geweest) mochte geweert, 't respect ende gesach van beyde de Compagnien by den obstinaten ende pernitieusen Pangoran in sulcken ontsach ende aensien gebracht werden, dat hy ende alle andere natien hun naermaels mochten daeraen spiegelen ende haer wachten deselve te verongelyken ende tyranniseeren, gelijck hy voor deesen gedaen heeft ende op verscheyden andere plaetsen oock geschiet is.

Hoe onrechtmatigh daerenteegen ende directelijck tegen de meyninge van 't accoort de gecommitteerde Engelsen in de saecke van Bantam van tijt tot tijt gehandelt hebben ende alsnoch sijn handelende, can genouchsaem blijcken niet alleen by hare defectueusheydt ende obstinate naerlaticheydt van desselffs besettinge (welcke nochtans by gemeen goetvinden achtervolgende d'arresten van de Raet van Defensie in dato 28 April ende 22 May anno 1620 by der handt genomen ende tot noch toe tsedert der Engelsen naerlaticheydt by ons alleen ten besten van beyden vervolcht is), maer oock by dit haer pernitieuse voorneemen van den handel tot Bantam alleen te willen gaen ondersoecken, waervan ons by twee distincke aenspraecken op den 28 en 30 October laestleeden, by ordre van den president Hauley, door Mrs Richard Bix, George Muschiamps ende Richardt Stijl openinge gedaen, ende daerbeffen aengedient sijnde hoe van haren coninck ende d'Engelse Compagnie daertoe expresse last ende strict mandament becomen hadden, welcke sy om geenige consideratiën ter contrarien vermoogen souden naer te laten, al waer 't oock dat haer leeven daeraen dependeerden, daer noch byvoegende alsoo sy voorgenomen hadden dry schepen, te weeten den *Maurits*, *Cristoffel* ende den *Eagle*, dit jaer naer Engelandt te seynden, dat hun tot afflaedinge derselver noch pertye peeper quam te gebreecken, dat sy geresolveert waren haer eerstdaegs naer Bantam te begeven, versoeckende voorts van ons alvooren te moogen weeten off onse schepen, voor Bantam op de wacht leggende, haer eenige verhinderinge hierinne souden aendoen, ofte niet. Op welcke

aendieninge doenmaels by ons gerepliceert wiert, hoe wy verstanden d' Engelse Gecommitteerden sulx sonder onse toestemminge met geen recht vermochten in 't werck te stellen, maer gehouden waren, ofte te wachten op het naerder reglement, welck van Europa, soo in 't stuck van Bantam in 't particulier als den gemeenen handel in 't generael, dagelijcx verwacht wert, ofte tot Bantam sich van selfs opende, daertoe d'apparentien groot waren ende dagelijcx toenamen; ofte by tardance van d'een ende d' ander, totdat wy met den anderen eenpaerlijck resoluteeren ende middel ramen souden, omme den handel tot Bantam gesamenderhandt te openen, want gelijck de Nederlanders in dit stuck van Bantam soowel als d' Engelsen bekent moeten staen, soo sijn oock deselve van wedersyden tot noch toe verbonden ende gehouden yeder anders respect ende liberteyt in den handel tot Bantam by den Pangoran te doen gelden, daer ter contrarien uyt de volvoeringe van der Engelsen indirect voornemen in de saecke van Bantam seer prejuditiabele gevlogen, soo wel voor d' een als voor d' ander Compagnie, souden staen te resulteren, voornementlijck in 't stuck van de peeper, welck door soo eene gescheyden handelingh vooreerst tot hoogen prys stondt te rysen, behalven dat den Pangoran daerdoor oock soude gestijft werden, om niet alleen den ouden excessiven tol niet te modereren (gelijck 't oochmerck van beyde de Compagnien tsedert hare unie altoos daertoe gestreckt heeft), maer selfs oock om die noch bet te beswaren, hebbende alrede een sommige Chineesen eenen tol opgeleyt van 117 a 130 realen van 8^{sb} van 100 saecken, in plaets van 57⁵₈ realen welcke in vorige tyden plachten betaelt te werden ende ordinary noch gegeven wert; vermanende ende aenraedende haer ooversulx, dat van soo prejuditiabelen ende pernitieusen voornemen soo lange wilde desisteren, totdat het point van Bantam by mutuel goetvinden van de respective Compagnien gedefnieert, affgehandelt ende advijs daerop van Europa becommen mocht sijn; presenterende haer daerbeneffens de gebrekende peperlast tot affladinge van hare drye geprojecteerde retourschepen naer Engelandt, soo sy voorgaven, uyt onsen voorraet alhier ten prys ons die coste te suppleren, in voegen dat gemelte Gecommitteerde haer by onse gallegeerde redenen oover d' onbilicheyt van hun geintendeerde doen in de saecke van Bantam in conscientie overtuicht vindende, selfs bekenden dat in deesen haren eygen meesters naerdeel meer als hun proffijt soude betracht werden.

Ende dewyle d' Engelse Gecommitteerde niet conden goetvinden by deese onse bondige redenen te acquieseren, maer deesen alle niet tegenstaende op haer eygen believen, sonder dat dit point by mutuel consent in Europa gedetermineert sy, niet aensiende onse vruntlijcke vermaninge volgens plicht van trouwe bontgenooten tot affstandt van soo schadelijck voorneemen gedaen, daerbeneffens verwerpnde onse billicke presentatien van accommoditeyt

in haer geintendeerde peperretour naer Engelandt, soo obstinaetlijck voorgenomen ende sonder aensien van 't contract in den jare 1619 tusschen de respective Compagnien ten overstaen van den Hogen ende Machtigen Coninck van Groot Britangien ende de Ho. Mo. Heeren Staten-Generael der Geunieerde Provintien soo solemnelijck gemaect en besloten, alreede feitelijck sijn onderleggende naer Bantam te gaen ende den handel aldaer voor haer alleen te ondersoecken, soo hebben wy Gecommitteerde wegen d' Eerw. Nederlantse Oost Indische Compagnie, al is 't dat wy haer in haer onrechtmatich ende schadelijck voornemen alsnu geen empeschement begeeren te bidden ende de requisite middelen welck ons volgens 't recht der nature ende volckeren geoorlooft ende eerlijck sijn, in 't werck te stellen, omme van onser syde d' hostyle feytelicheyden tusschen soo naburige natien als wy sijn, welcke religie ende nabuyplicht in reciproque respecten van lieffde ende vrunt-schap verbinden, sooveel moogelijck te myden ende te sien wat middelen by occasie ende verloop van tijdt tot de gewenschte eenparicheyt ende verdrach niet alleen in deese saecke van Bantam, maer oock in al 't geene 't contract van den jare 1619 is meedebregende, souden connen gevonden ende d' onheylen welcke uyt de verwyderinge hoe langer hoe meer geschapen staen te resulteren, geprevenieert ende gemijt werden; soo hebben wy evenwel niet connen naerlaten haer by deesen te insinueren dat hun vredige entrance tot Bantam de Nederlantse Compagnie in geenen deele prejudicieeren ende vercorten sal, omme vermogens haer recht t' allen tyden deselve, hyaldien naer deesen noch prejuditiabeler mocht uytvalLEN als die gegenwoordich ingesien wert, te beletten, verhinderen ende aff te snyden, connende mede niet naerlaten te protesteren, gelijck wy protesteren mits deesen, van alle schade, interesten, lasten ende onheylen welcke de Nederlantse Compagnie door soodanige sinistre procedures ende moetwillige separatie van de voorsz. gecommitteerde Engelsen souden moogen ontstaen; dat alle deselve loopen ende redundeeren sullen tot laste van de voorsz. Gecommitteerde alhier ende hare Eerw. Principalen in Engelandt, om in tyden ende wylen reparatie daer van te soeken ende te voorderen daer ende soo 't behoort, met voorder reserve van actie op alsulcken portie in de peper, welcke by d' Engelsen tot Bantam soude moogen werden verhandelt, als de Nederlantse Compagnie vermogens 't contract van den jare 1619 voor haer contingent is competerende.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 28 November anno 1627.

19. — INSTRUCTIE

VOOR DEN ADVOCÆT FISCAEL WILLEM WIJNTJENS, GAENDE MET 'T SCHIP
UTRECHT ENDE 'T JACHT ARNEMUYDEN NAER BANTAM, 28 NOV. 1627.

Alsoo ons d' Engelssche Gecommitteerden alhier verclaert hebben, hoe van haeren coninck ende d' Engelse Compagnie expresse last ende strict mandament becommen hadden, omme den handel tot Bantam alleen te gaen ondersoecken, ende oversulcx voorgenomen hadden haer met dry schepen tot dien eynde derwaerts te vervoege, hebben wy goet gevonden den persoon van Willem Wijntjens, advocæt-fiscael, met 't schip *Utrecht* ende 't jacht *Arnemuyden* in compagnie van dry Engelse schepen desen morgenstondt derwaerts te committeren, omme 't naervolgende ten meesten dienste van de Nederlantse Oost-Indische Compagnie naer uytterste vermogen te verrichten, te weten:

Uwe reyse naer Bantam sult ghy trachten soo spoedich te bevoorderen dat te gelijck met d' Engelsche scheepen aldaer ter rheede arriveeren moocht. Byaldien d' Engelschen voor U de reede beseylen ende op U aencomste besett leggen, sult met 't schip *Utrecht* soo dicht onder 't Engelse schip, dat de vlagge voert, loopen ende anckeren, dat malcanderen in 't swaeyen geen empeschemet offte verhinderinge doen moocht.

Doch ingevalle ghy voor d' Engelschen daer quaemt te anckeren ende sy 't op hun aencomste een goet stuck weeghs van d' onse gingen setten, sult U ancker lichten ende als vooren daer dicht onder sien te loopen. Van gelijcken sullen d' anderen doen, soo 't jacht *Arnemuyden* als die alreede daer de wacht sijn houdende, hun wel slachvaerdieh ende op hun hoede houdende, omme by versuym ofte al te groot vertrouwen geen nodeloos disaster te incureren.

't Voorverhaalde dus volbracht wesende, sult ghy u, geaccompagniert met den oppercoopman ofte schipper van yder Nederlants schip daer sijnde, aan boort van 't Engelse schip, dat de vlagge voert, vervoege ende U gesamentlijck aen d' overhoofdden van dien adresseren, deselve naer minnelijcke groetenisse communicerende d' oorsaecke van Uwe overcomste aldaer, als namentlijck om haer in 't vruntlijck te versoeken, dat doch van hun schadelijck ende pernitieus voornemen van alleen naer Bantam te gaen, afstant gelieven te doen, omme d' onheylen ende inconvenienten welcke tot onmydelijck naerdeel van beyde de Compagnien ende merckelijck voordeel der heyloose Mooren daeruyt geschapen staen te resulteren, voor te comen, extenderende dese Uwe aensprake soo wijdt ende breet als tijt ende gelegenthelyt van saecken sullen willen gedoogen, waernaer ghy, met de requisite complementos u affscheyt van haer nemende, u wederom naer 't boort vervoege ende naeuw reguard op haer doen neemen sult,

Ingevallen d'Engelsen, sonder dese Uwe persuasieve redenen tot assstant van hun boos concept plaeſte te geven, daermeede feytelijck voortvaren ende met boots ende schuyten naer landt trachten te gaen, sult ghy U, alsvooren geaccompangieert, mede met U boots ende schuyten, naer eyscht gemant ende gearmeert, binnen scheuts van de scheepen ende verder niet daerbeneffens vervoegen, ende eerst mondelingh tegen haer in forme soo als d'acte luyt welcke wy U tot dien eynde sijn meedegevende, protesteren ende daernae deselve aen haer schriftelijck ooverleveren, 't welck volbracht sijnde, ghylieden wederom naer boort sult retireren, latende d'Engelsen voorts huns weegs ongemolesteert, tot naerder ordre van hier, passeeren ende repasseeren, ondertusschen goede acht nemende, soo veel in 't gros doenlijck is, wat waren sy naer lant ende weder vandaer naer boort sijn brengende.

Tegen 't Bantams vaertuych welcke ten dienste van d'Engelsen soo om te lossen als laden heen ende weeder mocht gebruyckt werden sult ghy meede niet vyantlijck tot naerder ordre attenteren ofte eenich empeschemet bidden, 't en ware 't selve in sulcken menichte uyt quame, dattet niet buyten reden suspitie geven mocht van yets nadeelichs ofte eenige entreprinse op onse scheepen daer ter rheede te sullen attenteren, in welcken gevalle 't selve met goede circumspectie ende beleyt tijdtlijck gestilt moet werden, om de gevreesde onheylen voor te coomen.

Weest vooral sorchvuldich ende omsichtich ende stelt ooveral goede ordre dat by nacht ende ontyde geen vreemde natie aen boort van onse scheepen, onder wat pretext sulx oock mocht wesen, 'tsy om peper oft verversinge aen boort te brengen, overcomme, 't welck by dage wel sal moogen werden toegelaten, 'tsy dattet Bantammers ofte andere natien sijn, mits datse in 't overcomen alvorens gevisiteert, ende hun de crissen ende 'tgeweir affgenomen werden, daerbeneffens wel lettende dattet getal van de overcomende u macht niet excedere, trachtende vooral daer meester van te blyven ende deselve in dwanck ende ontsach te houden.

Tegen die van Bantam, als vooren geseyt, sult ghy niet offensive attenteren, maer gestadich wel op U hoede sijn ende scherpe wacht doen houden, dat openbare vyanden ende geveynsde vrunden door onachsaeemyt geen voordeel op onse scheepen behalen; doch soo by de Bantammers ofte yemant anders eenige hostile attentaten tegen U eerst mocht werden onderleyf, sult in sulcken gevalle, volgens de wet der naturen, gewelt moogen wederstaen, ende weder wat sien te raecken.

Bantamsche visschers, welcke omtrent onse scheepen mochten commen visschen, sult meede geen offentie bieden, maer goet regard nemen, dat onder pretext van visschen geen arger voornemken van brantstichten als anders schuylt.

7. 3 1627 Nae gedane protestatie ende dat d' Engelsen tot Bantam gelant sullen weesen, sal den advocaet-fiscael ons van 't gepasseerde tot dien tijt toe pertinent bericht met d' een off d' ander jacht op 't spoedichtste toeseynden.

Ende ondertusschen dat ghy op naerder bescheyt van hier verbeyt, sult ghy, benefens alsulcken meer als U goetduncken sal mede te neemen, soo nu ende dan een boort van d' Engelsen moogen varen ende met deselve correspondentie houden, omme by weege van dien van 't passerende aldaer soo behendich als moogelyck kennisse te crygen, ende ons daervan by alle gelegenheit behoorlyke informatie ende advijs te geven.

Vinden meede niet ondienstich, dat d' Engelsen by wylen een boort van onse scheepen te gaste geroopen ende met allerhande vruntlijck onthael ende complementos bejegent worden, mits toesiende met deselve in discours niet verder te commen als tot beslach van dese hare separatie, welcke sy directelijck tegen de goede meyninge van 't tractaet van den jare 1619 in dese saecke van Bantam feytelijck sijn onderleggende, sonder eens te sien op 'tschadelijck ende pernitieus gevvolch, welck daeruyt voor beyde de Compagnien geschapen staet te resulteren, ten ware de geresene differenten en de misverstanden door eenige accommodabele middelweegen vereffent ende terneder geleyt wierden, daertoe ghy alle gevoechlijcke voorslagen, soo deselve naer loop ende gelegenheit van saecken te passe coomen, wel sult moogen doen.

Byaldien eenige personen van qualiteit tot Bantam residerende, t' sy Chinesen off andere, een boort quamen, mooth deselve vryelijck aendienen hoe den E. heer Gouverneur Generael d' Engelse natie alsnu provisionelijck gedoocht ende toegestaen heeft tot Bantam een lant te moogen gaen, om daermeede te bethoonen de goede affectie ende genegentheyt welcke syne Edelheyt tot accommodatie ende beslechtinge van alle geresene differenten, gelijck meede tot bevredinge met den coninck van Bantam is hebbende; interponerende voorts selfs ende aenbiedende alle vruntlijcke offitien, omme de saecke tusschen syne Majesteyt van Bantam ende den E. heer Gouverneur-Generael tot equitabel accoort, sooveel doenlijck is, te brengen, doende van gelijken door haer aan den coningh van Bantam versoecken, dat reciproquelijck syne goede genegentheyt aan de Nederlantse natie gelieve te bethoonen.

Eenige dagen geleden hebben wy om 't lecke schip *Haerlem* te vervangen naer Bantam gesonden 't jacht den *Hasewindt* omme neffens 't schip *Orangen* de wacht aldaer te houden. Ingevalle gemelte *Haerlem* U onderwegen mochte rescontreren, sult hetselfe, soo 't anders bastant geoordeelt wert, tot versterckinge van onse macht voor Bantam mede weeder terugge nemen, doch soo 't, onvermogentheyt halven, raetsaemer geacht wiert 't selve voorts herwaerts aenquame, sult in sulcken gevalle den oppercoopman Juan Swaen, welcke 't commandement een geruy'men tijt oover de wacht houdende scheepen voor

Bantam waergenoomen ende goede ervaringe van der Bantammers humeuren ende gelegenheyt becommen heeft, op 't schip *Utrecht* oovernemen, alsoo vertrouwt wert, hy in de volvoeringe Uwer verleende commissie niet ondienstich sal weesen.

Sijt mede verdacht d' Engelsen aen te seggen, dat soo wanneer binnen Bantam tot den handel geraeckt ende gereet sullen wesen den peeper aen boort van hare scheepen t' ontfangen, d' onsen tijdtlijck daervan gelijcken te waerschouwen, opdat van onsentwegen ymant mocht werden gecommitteert, welcke neffens haer op de leverantie van de peeper toesien ende daervan kennisse nemen mocht, gelijck meede dat niet weygerich willen weesen ons alsulcke portie in den gehandelden peeper tot Bantam te laten gauderen als ons volgens 't contract van den jare 1619 is competerende, gelijck wy volcomentlijck genegen sijn, haer hun contingent van de ingebrachte ende by ons alhier gecochte peeper, by inspectie van onse boecken ende rekeningen, deughdelijck te laten volgen.

Tot een besluyt willen wy andermael gerecommandeert hebben, dat op de scheepen voor Bantam goede wacht gehouden werde, opdat door onachtsaemheyt haer niet eenich ongeval overcome.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 28^{en} November anno 1627.

20. — INSTRUCTIE

VOOR DE GECOMMITTEERDE, TE WEELEN GREGORIUS CORNELY, OPPER-COOPMAN, ENDE MARTEN JANSZ. VOGEL, GEWESENE CAPITEYN,
GAENDE MET DE SCHEPEN *ZUYT-HOLLANT* ENDE DEN
A 3 44 ARENT NAER AMBOINA ENDE BANDA, 11 DEC. 1627.

Alsoo wy tot bevoorderinge van verscheyden emportante diensten raeckende den welstandt van Compagnies staet ende affairen in de quartieren van Amboina ende Banda goet gevonden hebben als onse expresse gecommitteerde alsnu derwaerts aff te vaerdigen ende te seynden den oppercoopman Gregorius Cornelij ende capiteyn Marten Jansz. Voogel, soo sult ghylieden desen morgenstandt in den name des Heeren Uwe reyse met de schepen *Zuyt-Hollant* ende den *Arent* aenvangen, ende deselve soo spoedich sien te bevoorderen als Godes weer en wint toelaet, ende voorts in 's menschen vermogen is.

In Amboina ende Banda successive met lieff gearriveert sijnde, sult ghylieden in d' een ende d' ander plaetse, sonder eenige nalaticheyt ofte versuyt, precyselijck naercomen ende in 't werck stellen alsulcken ordre ende last als in dese onse instructie, welcke u meegegeven, vermeld wert, gelijck meede die

voor deesen in onse missive, aen den Gouverneur Gorcum naer Amboina in dato 27 October passato, mitsgaders in d' instructie van denselven datum aen den president Visscher op sijn vertreck naer Banda gegeven is geweest (beyde in compagnie hiernevens gaende), welcker inhoudt by deesen alsnoch^t confirmeeren.

Volgens 't schriftelijck verbael van den commissaris Gilles Seys bevinden dat in April deses jaers oover gants Amboina op verscheiden plaetsen aen de cant van 616 blanke coppen in dienst ende gagie van de Compagnie gehouden wierden, benefens 308 slaven, 't welck voorwaer een groot getal is, daermeede de Compagnie in Amboina buyten proportie met oovergroote lasten, ende evenwel met merckelijcken affganck ende verachteringe in hare negotie ende nagelretour, beswaert sit, hebbende in voortyden, doen sy met ongesiender macht, te weeten van 150 coppen ten hoochsten, aldaer geseten was, ongelijck meerder ontsach, voorderlijcken handel ende treffelijck nagelretour vandaer becomen.

Van gemelte 616 coppen sijn 162 personen, ende dat apparent van de erarentste ende cloeckste soldaten, op acht verscheiden plaetsen in garnisoen verdeelt; behalven dat met voorsz. verdeelinge tot Compagnies progres ende soulagement in gemelte quartieren gans niet gevoordert wert, soo is oock deselve niet bastant omme d' invasien van externe vyanden te connen resisteren, noch oock d' inwoonders selfs, als se ontrouw wesen willen, in 't ontsach ende dwanck te houden, gelijk als op Bouro ende in de Manipes met schade ende verlies van volck ende goet gebleken is. Derhalven goet gevonden hebben by desen precisen ordre te geven omme de verspreyde macht weder in te trekken ende soo uyt deselue, gelijk meede welcke daer van 't Casteels garnisoen noch soude moogen bygevocht werden, een ontsachelijck sterck lichaem te formeren, 't welck soo nu en dan op 't onversienste, 't sy te water ofte lande, daer 't den noot vereyscht, sich in 't velt mach presenteeren, 't sy dan ter resistentie van hostile attentaten, defentie van trouwe onderdanen ende bontgenooten, ontsach van rebelsuchtige ende straffe van affvallige, daerby den staet van de Compagnie ongelijck meer dienst staet te trekken, als met geseyder macht alsoo verspreyt, ende genouchsaem aen handen ende beenen op de genade van heyloose Mooren ende trouloose heydenen gebonden te sitten.

Tot intreckinge van de verstroyde macht sult ghylieden by den Gouverneur ende Raet van Amboina serieuselijck aenhouden ende deselue soo trachten te bevoorderen, dat dese onse ordre, voor sooveel sonder dangireuse alteratie geschieden can, sonder uytstel effect sortere, gelijk wy ons voor laten staen, deselue sonder merckelijck prejuditie, is 't niet ooveral, ten minsten op de meeste plaetsen, sal moogen in 't werck gestelt werden.

Ten aensien de Compagnie van Larica ende Ourien, d' een met 19 ende

d' ander met 25 soldaten beset, tegenwoordich de meeste nagelen is trec-kende, soude de lichtinge van 't geseyde garnisoen vandaer, gelijck het by eenige op Amboina verstaen wert, wellicht onder d' inhabitanten soodanige alteratie ende verwyderinge causeeren moogen, dat deselve ons aff ende de Mooren toevallen souden; doch dit perykel achten genouchsaem sal connen geprevenieert werden, als men maer 2 a 3 discrete personen van goet leeuen ende amiabelen ommeganck by deselve laet blyven resideren, ende dat men haer verseeckert dese lichtinge niet en geschiet om haer te verlaten ende ten proeye van de Tarnatanen ofte andere vyanden te exposeren, maer dat se ter goeder trouwen aengeleyt ende gedaen wert, om haer by weege van dien tegen alle invasien ende externe oppressien des te meer te moogen prote-geeren ende versekeren. Doch alhoewel voor seeker houden alle swaricheden by d'inwoonders hiermeede souden connen werden voorgecoomen, hebben evenwel voor dees tijdt niet absolutelijck geordonneert (ten aensien als voren geseyt het tegenwoordich de beste nagelplaetsen sijn) met de lichtinge voort te varen, maer 't selve aan U. E. ende des Raets directie ende rijp ooverlegh aldaer te remitteren, omme daerinne tot meeste soulagement ende voorde-ringe van Compagnies beswaerden staet in Amboina gehandelt te werden.

Op Hittoe leggen 27 soldaten, 't welck d'inwoonders gants tegen de borst steekt ende veel quaets veroorsaeckt, ende dewyle deselve aldaer geen anderen dienst doen, als om 't huys, wanneer daer vele nagelen sijn ende de Compag-nie daer een notabel capitaal van gelt ende cleden is hebbende, des te beeter bewaert ende versekert te houden, sal de besettinge op Hittoe, alsser weynich cargasoen ende nagelen sijn, als onnoodich naergelaten ende 't volck van-daer gelicht werden.

't Huys op de Pas is met een sergeant ende 21 soldaten besett, welcke daer gants geenen dienst doen, maer geheel onnut sijn. Sullen deselve sonder eenich aensien vandaer wel gelicht ende 't huys affgeraseert oft by eenige vryelijck bewoont werden, naerdat den Raet oorboirst vinden sal.

Op 't eylant Oma leggen 2 sergeanten ende 30 soldaten, te weeten 21 in een steenen huys van Hatuwa, ende 11 in een ander houten huys. Van gelijcken is 't eylandt Uleassers met een garnisoentjen van 17, ende 't eylandt Ambleau met 18 coppen versien. Aengesien in voorsz. quartier gants weynich nagelen vallen, ende dienvolgende d' obstante consideratien tegen d' intreckinge onser soldaten van d' een ende d' ander plaatse van cleender emporto sijn, sal men van gelijcken sonder aensien daermeede voortvaren, mits dat men d' inwoon-ders van de respective plaetsen met een a twee geschickte personen als con-tinuele residenten aldaer in devotie ende goede correspondentie met d' onse sie te houden.

Dit wichtich point van intreckinge onser wijt verspreyde macht in Amboi-

na is van tijt tot tijt ernstich gerecomandeert geweest, doch tot noch toe sonder effect gebleven; oversulcx sult ghylieden, als booven geseyt, sonder eenige tegenwerpingen ofte consideratien ter contrarie plaatse te geven, als alleen die wy hiervooren op de lichtinge van Larica en Ourien selfs gemoeveert hebben, daermeede voortvaren, ende op 't spoedichste nae loop ende gelegenthelyt van saken in 't werck doen stellen.

't Is waer, men soude hier met eenigen gelimp tegen moogen inbrengen hoe by lichtinge van voorsz. garnisoenen d' inhabitanten van gemelte plaetsen, haer sullen laten voorstaen dat van ons verlaten ende ten rooff ende proye van de vyanden gestelt werden, daeruyt niet anders als dangereuse alteratien ende hostile ingenomentheden, met van ons aff ende de Ternatanen toe te vallen, te bevreesen souden staen; van gelijcken dat daerby de macht van de woedende Tarnataen tot prejuditiabele contramine van des Compagnies staet in gemelte quartieren meer toenemen ende vergrooten, ende daeren tegen d' onse meer ende meer affnemen ende verswacken soude. Welcke allegatien, te frivole ende ongefundeert sijnde om daerop soo lastigen besettinge van een deel sterile ende nagelloose plaatse te vesten, sonder opmerckinge voorbygaen, ende daerentegen onse geintendeerde maxima van intreckinge der verspreide macht in aller mannieren dient ende moet gevoordert werden, alsoo men doch met de besettinge gemelter plaetsen met een hantjen vol volcx tot maintenue ende versekeringe van de inwoonders tegen der Tarnataen indrach ende macht, gelijck meede om deselve in onderdanicheyt ende ontsach te houden, ten principalen niet vermach, wanneer ons geen trouwe houden willen, gelijck men doch wel weet ende verseekert is, dat het een perfidieus ende weyfelachtich gebroetsel is, heden met ons en morgen met den Ternataen.

Derhalven connen niet naerlaten U. E. by deesen ander ende andermael op 't hoochste te recommandeeren ende te bevelen, dewyle doch des Compagnies staet gegenwoordich niet gedisponneert is door extremiteyt van wapenen 't gewenste redres in de quartieren van Amboina met vrucht ende reputatie te connen obtineren, ende dat het haer oock in de tegenwoordige conjuncture, vermits haer sobere gesteltheyt van volck oover gants India, niet moogelijck is, soodanigen getal van volck in de quartieren van Amboina continualijck te houden; daerbeneffens dat de verhoopte vaderslantse secoursen van volck in nootwendige ende emportante diensten elders sullen dienen geemployeert, dat ghylieden by den Gouverneur ende Raet op Amboina serieuselijck aenhout ende tracht te bevoorderen dese onse ordre van intreckinge der wijt verspreide macht, welcke doch buyten kennisse ende last van den Gouverneur Generael gedaen ende in 't werck gestelt is, in voorverhaelder forme punctuelijck in allen deelen achtervolcht ende naergecomen, gelijck meede ver-

boden werde, in 't aenstaende geene extensie van garnisoenen ofte fortificatie meer voorgenomen werde, sonder alvooren daertoe expresse last ende speciale ordre van ons becommen te hebben, 't welck by deesen aan de respective Gouverneurs van de Molucquen, Amboina ende Banda meede op 't hoochste sijn belastende. Laet dit om gecne consideratien ofte schrupulen nae: sonderlingen dienst sal de Compagnie daeraen geschieden.

Ende alsoò men dan alsvoren geseyt door extremiteyt van wapenen ('t welck doch niet dan groote lasten, onseeker uytcomsten, horrible bloetstortingh, verderff van menschen ende landen, hadye ende emulatie van naburen, mitsgaders vooreerst groote verachteringe in des Compagnies nootwendich soulaes, den nagelhandel, naer hem is sleypende) tegenwoordich niet gedisponneert is den vervallen staet in de quartieren van Amboina naer behooren te restaureren ende te versekeren, sal het in aller manieren geradender ende voor de presente gestaltenisse van de Compagnie nutter sijn te simuleren, ende te sien off men door supportabelder middel by wege van bevredingh de saecke met de minste quetsingh van des Compagnies staet aldaer tot beter oportuniteyt gaende houden, ende door dien middel desselffs nootwendich sustent, dat is een rijck nagelretour, sal connen becommen.

Omme 't welcke te faciliteeren ende des te spoediger effect te doen sorteren, sult ghylieden op U aencomste in Amboina een generale visite doen van alle d'overhoofden, soo ondersaten als bontgenooten van 't Casteel sijnde, ende deselve notificeeren hoe wy van 't vaderslant alhier wederom gearriveert sijn ende andermael 't generale gouvernement van India aenvaert hebben, haer daerbe-neffens onse goede affectie, genegentheyt t' hunwaerts onder solemnele aen-biedinge van alle hulpe, faveur ende addresse, met requisite complementos aendienende, met voorder toesegginge van haer by toelatende gelegentheyt te sullen comen besoecken, omme persoonlijck d' effecten van onse toege-neychtheyt t' haerwaerts met alderhande goede offitien te moogen bethoonen.

In 't visiteren ghemelter overhoofden sult ghylieden degeene die omtrent ende naest het Casteel gelegen sijn, eerst besoecken ende aenspreken, ende by de groetenisse een tamelijcke vereeringe moogen voegen, doende aen de getrouwste ende meest tot ons geaffectioneert dc reinarcabelste erkentenis, ende de rest naer advenant.

Vandaer sult ghy U tot gelijcken eynde naer Larica, Waccasieu ende Ourieu, die in eenige jaren herwaerts de getrouwste leveraers aen de Compagnie ge-weest sijn, vervoegeen, ende met deselve in gelijcke termen als met de voor-gaende handelen.

Nae deesen sullen capiteyn Hittoe ende sijn soon Helleny mede alsvooren besocht, begroet ende met een matige vereeringe onsentweege gengratificeert dienen te werden.

Nae gedaene groetenisse ende de vereyschte complementos aen capiteyn Hittoe, sult ghylieden met denselven in voorder gespreck sien te comen ende U houden als off ghy daer als onse expresse gecommitteerde verscheenen waert, omme te verneemen nae d' oorsacke der onlusten ende differenten tsedert onse absentie tusschen die van Loehoe, Combello etc. ende onsen Gouverneur van Amboina geresen, U gelatende alsoff ons d'extremiteyten tegen die van Ceram gebruyckt ten alderhoochsten leet waren, ende dat wy hem als onsen ouden getrouwuen vrunt versochten sich als middelaer tot verdrach ende eenparicheyt in 't aenstaende tusschen ons ende haer te willen interponeren, ende te bevorderen dat alle misverstanden wechgenomen, d'oude contracten gerenoveert ende deselve voortaen effectuelijk mochten geobserveert ende naergekomen werden, daerby voegende, hoe het ons ten alderhoochsten leet sijn ende bedroeven soude, soo men sonder equitabel accoordt te connen treffen, van gelijcken tot d'uytterste remedie met die van Ceram soude moeten procedeeren, daervan hy, als tusschen beyden sittende, t'onser leetwesen de weerstuyt ende nasmert t'avont ofte morgen wel soude mogen waerneemen ende gevoelen. Dat derhalven vertrouwen door syne industrieusheyt ende vlijt, als een neutrael ende bequaem instrument tot beslechtinge van alle gepasseerde misverstanden ende onlusten, sooveele sal goeffectueert ende te weege gebracht connen werden, dat met die van Loehoe ende consorten als onse oude bontgenooten in termen van nieuwe vruntschap geraken moogen, ende de gealtereerde ende verwyderde gemoederen van wedersyden in vorige gerustheyt ende pacifique posture herstelt werden.

Byaldien ghy by weege van deese plante ende vruntlijcke aenspraecke aen Hittoe, met die van Loehoe, Cambello, Lessidy, Erangh etc., 'tsy dan op Hittoe ofte Ceram selffs, nae dat de gelegentheyt ende loop van saecken sullen incedebrengen, in onderhandelinge comt te geraken, sult verdacht wesen als vooren aen deselve onse groetenisse in bovenverhaelder forme mede te doen, ende haer daernaer voorder aendienen, hoe t'onser grooten leetweesent de saecken van tijt tot tijt buyten onse expectatie van quaet tot erger uytgevallen sijn, ende dat onder anderen de nagelen (sijnnde d'eenige recompense van des Compagnies sware lasten, ende die haer by speciael contract alleen toecomen) ons continualijk onthouden ende by forme van gewelt aen de Macassaren, onse ende haere vyanden, vercocht ende gelevert sijn, niet connende bedencken wat d' oorsacke van soo grooten veranderinge sijn mach; ende ons alsoo niet meer ter herten en gaet dan dat d'oude vruntschap, contracten ende verbonden in allen deelen oprechtelyck geobserveert ende naergekomen mochten werden (gelijck wy van onser syde tot noch toe altijdt betracht hebben ende van haer oock niet anders verwachtende sijn); dat wel wenschten, om voorder onheylen voor te comen, de gepasseerde offentien van wedersyden

in vergetinge gestelt, de geresene misverstanden ende onlusten weder by middel van reconciliatie geaccommodeert ende alles in ruste, vreede ende goede correspondentie gebracht ende herstelt mochte werden, gelijck het eenigen tijt voor deesen tot sonderlinge prosperiteyt ende welstandt van de Tarnatanen, gelijck meede die van Loehoe, Combello, Lessidy, Erangh ende consoorten, benefens alle omleggende landen, ende daerentegen tot notabelen affbreuck onser algemeene vyanden der Spangiaerden ende Portugesen, onderhouden ende toegegaen is geweest; daer voorder byvoegende dat doch eens willen gedencken, hoe sy ende hare consoorten, gelijck meede den co-ninck van Tarnaten selve, uyt hare languissante, miserabele jae desperata constitutie, daertoe sy door oppressie van de Spanjaert, sonder eenige hope van redres, vervallen ende gereduceert waren, door de getrouwe assistentie ende hulpe van de Nederlanders wederom allenskens op de been geholpen ende tot soo florissanten staet geperforeert sijn, als alle de werelt kennelijck is, ende dat het ooversulx een ignominieuse ende verfoeyelyke ondanckbaerheyt soude wesen, dat ons, in plaatse van soo excessive lasten, tot bescherminge van de croon ende staet van Ternaten soo lange jaren ende noch by de Nederlantse Compagnie gesupporteert, met schuldige observance van 't contract ende leverantie van de naegelen te recompenserend vergelden, liever onder deselve souden sien beswijcken, ende de vyanden oorsaecke geeven om haer hooft op te steecken ende oover onse languissante constitutie te glorieren.

Gelaet U meede alsoff gy by den Gouverneur Generael expresselijck gelast waert van haer te verneemen off oock by ymant van ons volck (buyten onse kennisse ende weeten) haer enige offentie geboden ende aengedaen sy, daerdoor de geschepte onlusten te deele ontstaen, gevoedt, ende vermeerdert mochten wesen; dat doch sonder yets achter te houden 't selve vryelyken openbaren ende te kennen willen geven, alsoo wy genegen sijn, de recht schuldige daerover te doen straffen ende haer dienaengaende soo veel moogelijck equitabel contentement te geven, ende in sulcker voegen omme goede gegentheyt t' haerwaerts effectuelijck meede te bethoonen.

Naedat aldus op voorverhaelde manniere Uwe voorstellinge aen die van Ceram wijdtloopich sal wesen gedaen, sult ghylieden goede achtinge neemen op al 't geene by de Cerammers, ofte Capiteyn Hittoe selfs, tot accommodatie van de differenten ende eenparicheyt in 't aenstaende sal werden voorgeslagen, ende byaldien van haerder syde daerop niet geantwoort, veel min eenige voorslagen tot pacificatie gedaen werden, sult ghylieden in discours voorder te pas sien te brengen, hoe geringen saecke ende licht om doen het sy, daerdoor alle gepasseerde misverstanden ende onlusten wechgenomen ende goede vreede, eenicheyt ende correspondentie onder elck anderen in toecomende

soude connen werden onderhouden, als maer ver mogens 't oude contract de nagelen ten gesetten prysen aan de Nederlantsche Compagnie alleen gelevert wierden, ende dat voorts d' een op d' ander sijn ondersaten ofte bontgenooten alle hostile attentaten ofte feytelicheden naerliete te plegen.

Byaldien die van Ceram op dese Uwe motie hertoe condescendeerden, sult ghy by deselve voorder serieuselijck aenhouden, dat doch, om haare genegentheyt tot oprechte observance van 't contract te bethoonen, ordre gelieven te stellen geene nagelen meer aan eenige andere natien, als de Nederlantsche Compagnie alleen, gelevert, vercocht, nocht' oock by ymant vervoert moogen werden ende dat omme 't vervoeren van dien voor te comen ende te beletten, niet toestaen willen ofte gedoogen dat eenigh vaertuych van vreemde handelaren anders als op Loehoe, Combello, Lessidy ofte andere wel gelegen plaatse anckeren noch oock van daer vertrecken mochte, voor en aleer 't selve by expresse gecommitteerde wegen de Nederlantsen gevisiteert sy; ende wat aengaet de differenten ende onlusten welcke tusschen onsen Gouverneur van Amboina ende den stadhouders des conings van Ternaten oover elckanders jurisdictie op Ceram soo nu ende dan geresen sijn, dat voorts, om deselve des te beeter wech te nemen ende te dempen, by alle accommodabele middel [ende] wegen by syne Mayesteyt van Ternaten gelieven te bevoordieren eenmael een plausibel accordt van limitscheidinge tusschen gemelte syne Majesteyt ende den Gouverneur Generael met alle haer bewillinge ende toestemminge mochte getroffen, besloten ende in alle deelen punctuelijck naergecomen werden.

Ingevalle ghy bemerkt dit U voorstel eenich gehoor obtineert, vinden wy goet ofte gants dienstich by haer geinsisteert ende voorder aengehoude werde, dat ten ooverstaen van onsen Gouverneur en Raet op Amboina by provisie op de middelen mochte werden gedelibereert, by welcke t'sijnder tijt op onse ende 's conings van Ternaten approbatie een pacifique scheydinge tot contentement van beyden mochte getroffen worden. Laet niet nae by onderlinge communicatie soo veel mogelijck den wech hertoe te prepareren ende te faciliteren. Overtreffelijcke dienst sal de Compagnie daeraen geschieden.

Omme dese Uwe visite, aenspraecke ende communicatie aen d'een ende d'ander op Amboina ende Ceram des te meer luyster, aensienlijckheyd ende cracht te concilieren, ende dat haer sonder eenich misvertrouwen ofte achterdencken blijcke mooge, ghylieden directelijck als onse expresse Gecommitteerde aen haer affgevaerdicht compt, sal 't in alder manieren geraden ende dienstich weesen, dat ghylieden U ooveral, sonder by den Gouverneur ofte yemant van syne E. wegens geaccompagneert te sijn, eerst verthoont ende presenteert, ende de saecke tot een preparatoire onderhandelinge op 't gevoechlykste, soo als U by desen hiervoren aengewesen wert, siet te bevoordieren ende te beleyden.

op 't alderhoochste gerecommandeert alle mogelijke devoiren te doen ende helpen aenwenden in 't opsoeken van alle nootwendige blijcken ende bescheyden desen raeckende, daermeede de Majores by hare gerechticheyt ge-maintineert mogen werden. Weest hierinne doch niet versuymich, maer helpt besorgen ons deselve met d' aldereerste gelegenthey't, is 't doenlijck, toecom-men mogen, omme aen de Compagnie met d' aenstaende retourschepen van anno 1628 noch oovergesonden te moogen werden, alsoo haer E. ten hoochsten aen deselve is gelegen, ende by manquement van dien wel 5 a 6 tonnen gouts genootsaeckt souden werden uyt te paeyen.

Van gelijcken geven wy U. E. meede een origineele plackaet by ons alhier ingestelt ende geconcipieert, daerinne op hooge penaliteyt 't vervoeren van nagelen, noten ende foely by vryluyden ofte Compagnies dienaers stricktelyk verbooden wert, alsoo desen handel aen de Compagnie alleen ende in sijn geheel blyven moet sonder eenige ondercruypinge daerinne te gedoogen. 't Is de respective Gouverneurs van Amboina ende Banda voor deesen toesonden. U helpen besorgen 't selve alomme gepubliceert (soo 't alreede niet gedaen sy), geaffigeert ende sonder eenige simulatie, connivente ofte verdrach in allen deelen punctuelijck geobserveert ende naergecomen werde.

Nae verrichter saecken in Amboina sult ghy U met 't schip *Zuyt-Hollandt*, ofte soo 't soo haest niet geschieden can met een fregatt ofte correcorre, van daer voorts op 't spoedichste naer Banda transporteren ende U in de bevoorderinge van saecken, welcke daer ten dienste van de Generale Compagnie te verrichten staen, conformatieeren nae d' instructie (in copie hiernevens gaende), den president Visscher op sijn vertreck naer Banda medegegeven, welckers inhoud by desen alsnoch confirmeeren, ende voorts na de ordren ende instructien in diverse missiven van tijt tot tijt derwaerts gesonden, daervan U in Banda d' extracten ter hant sullen gestelt werden. Doorleest d' een ende d' ander met aendacht ende incorporeert se wel, opdat ghylieden des Compagnies ende onse goede intentie ten rechten verstaende, d' expectatie van dien met Uwen yver, naersticheyt ende laborieusheyt haer gewenscht effect mocht doen sorteren.

Op U aencomste aldaer sult ghylieden een generale landtvisite doen ende op de fortificatie ende versterkingen van alle plaetsen, hoe die gequalificeert ende gestelt sijn, sonderlinge achtinge neemen. Gelyck haer die van Amboina tot grooten interest ende beswaringe van de Generale Compagnie met noode-loose fortification ende extensie van garnisoenen al te seer geevertureert ende uytgebreyt hebben, soo verstaen wy aen d' ander cant, dat die van Banda al te scrupuleus, becrompen ende armhertich daerinne gehandelt hebben. 't Fort op Lonthor, welcke anno 1621 in haest van opgeleyden steen tegen de gevreesde incursien t' samen gehoopt wierd, is door enckel versuym ende nae-

laticheyt tot noch toe in calck ende steen niet opgetrocken, niettegenstaende de Compagnie daeraen tot meerder securance ende versekeringe van haren staet aldaer soo veele gelegen is. Wy belasten ende recommandeeren U. E. ten hoochsten, op desselffs performance in calck ende steen, ende dat soo spoedich als doenlijck is, te letten, ende voorts wel toe te sien, off oock de versterckinge ende garnisoenen op Selamma, Wayer, Sammar ende Ouendemmer soodanich sijn, dat deselve tegen invasie van externe vyanden souden connen bestaan; ende daeraen gebreck vindende, te besorgen dat deselve in goede defensie ende buyten ommesien soo veel mogelijck gebracht werden.

Ende hyaldien tot oplegginge ende bergingh van Compagnies dienaers yvers eenige brantvrye packhuysen vereyscht werden, bevoordert meede deselve ter eerster gelegenheyt opgetrocken werden.

De noodeloose eerscheuten ende cruytspillinge, welcke alomme by soo veel lichthartige dienaers, soo verstaen, in swanck gaen, sult mede op peene van onse indignatie, neffens arbitrale correctie, doen verbieden ende sien voor te comen. Van de miscomportementen ende ongeregeldde debauchen sommiger van de gequalificeerde officieren in Banda, als onder anderen van de capiteynen Colff ende Midhoff, wert vele geseyt, gelijck meede van de schipper Pels op 't jacht *den Briel*. Wy ordonneren ende bevelen u by deesen wel expresselijck u van derselver gedragentheden grondich te informeren, ende authoriseren U daerbeneffens, deselve conform de geruchten bevindende, daerinne promptelijck te voorsien ende alsulcken ordre te stellen, als by den Gouverneur ofte den president ende Raet tot meesten dienste ende welstandt van de Generale Compagnie aldaer bevonden sal werden te behooren, 't sy dan met afflanckinge, suspencie ofte finael deportement van qualité ende gagie, nae gelegenheyt van saeken. Dese animadversie verstaen wy niet dat oover de booven genomineerde dry personen alleen, maer oock oover alle andere die sulcx meriteren, soowel in Amboina als Banda, in 't werck gestelt sal werden. Byaldien het tot preventie van erger gevloch raedsaem geacht wordt tot d'uytterste remedie alsovooren geseydt te procedeeren, sult verdacht wesen dat van de gequalificeerde, geschickste ende onbesprokenste Compagnies dienaers, welck daer by der hant sijn, in vacante plaatzen gesurrogeert werden.

Den luytenant Dirck Stadtlander, gegenwoordich in gemelte qualité in Pouloay leggende, heeft een ons syne provisie tot het capiteynsampt ernstich versocht. Ghelyeden sult U van de comportementen des gemelten Stadtlanders informeeren, ende nae merite sijn persoon voor gerecommandeert houden.

Wy vinden goet dat over al de garnisoenen van d'eylanden Banda voortae niet meer als een capiteyn geemployeert sal werden, welcke op d'emportantste plaatse syne residentie nemen ende houden sal, ende dat voorts alle de besette plaatzen by lieutenants, vendrichs, sergeanten ende andere militaire

officieren gecommandeert sullen werden. Dit sult ghylieden sonder eenige exceptie ter contrarien alsoo effect doen sorteeren.

In onse meegegeven instructie aan den president Visscher hebben wy onder anderen, om redenen daerinne vermeld, serieuselijck gerecomandeert dat het bestiael van alle andere eylanden opgesamelt, gelicht, ende op Pouloron ende Rossingijn getransporteert soude werden. Helpt meede sooveel mogelijck besorgen dese onse ordre haer behoorlijck effect sorteren mach.

Wy connen meede niet nalaten U. E. in ernstige recommandatie te geven den voorstant van de vreemde traffiquanten op Banda soodanich te bevoorderen, dat se door civile bejegeningen ende accommodabel tractement tot continuatie ende voorder toeneming geencourageert moogen werden, insonderheyt d' inhabitanten van Key ende Arou, aen welcker vruntschap ende correspondentie Banda ten hoochsten gelegen is, ten respecte van de sagu, alderhande timmerhoudt ende andere commoditeyten meer, welche daer te becomen sijn.

Sijt meede verdacht in Banda met alle sorchvuldicheyt te bevoorderen dat het placaet tegen de nooten- ende foelyvervoerders gepubliceert, geaffigeert ende 't selve tegen de transgresseurs van dien promptelijck ter executie gestelt werde.

't Is ignominieus ende schandelijck dat men 't cleyn vaertuych, by ons in Banda anno 1621 gelaten ende dat de Compagnie soo dier is coomen te staen, soo lelijck verachteloost heeft, dat het gegenwoordich meest vergaen is. Wy ordonneeren ende belasten U. E. precise ordre te helpen stellen ten eynde 't selve in 't aenstaende beter waergenomen ende in essie gehouden werde, alsoo de Generale Compagnie tot security ende bevrydinge van haren staet aldaer aen 't selve ten hoochsten gelegen is.

Naedat U Commissie in Banda volbracht ende ghylieden weder in Amboina gekeert sult sijn, sal den oppercoopman Gregorius Cornely, byaldien de vrunden desselffs verblyven aldaer noodich achten omne de directie ende aen-clevenden ommeslach van 't comptoir aldaer waer te neemen, ende voorts den Gouverneur als tweede persoon te assisteren, sich in sulcken gevallen ten dienste van de Generale Compagnie aldaer moogen laten gebruyken; ofte soo niet, met d' eerstgaende gelegenheyt weder herwaerts keeren, omne ons van sijn gebesoingeerde mondelingh rapport te doen.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 11 December anno 1627.

21. — AMBOINA.

AEN DEN GOUVERNEUR GORCUM PER DE SCHEEPEN ZUYT-HOLLANT ENDE
DEN ARENT, 11 DEC. 1627.

Onsen jongste, aen U. E. in copie hiernevens gaende, was in dato 27 October passato, welckers inhoudte by deesen alsnoch confirmeeren.

Desen gaet omme t'accompagneren den oppercoopman Gregorius Cornely ende capiteyn Marten Jansz. Vogel, welck wy beyde als onse expresse gecommitteerde met de scheepen *Zuyt-Hollandt* ende den *Arent* derwaerts affgevaerdicht hebben, omme in de quartieren van Amboina ende Banda te verrichten sulx als haer by onse meegegeven instructie (waervan wy U. E. de copie by deesen sijn toeseyndende) geordonneert ende bevolen wert, ende omme voorts, achtervolgende d'ordre van de Seventhiene, in gemelte quartieren by der hant te neemen de visite van hare E. gouvernementen, directien, compoorten ende residentien, conform hare E. instructie daerop beraemt. U. E. gelieve te helpen besorgen dat onse ende der Majores goede meininge, voor sooveel U. E. daer aengaen mach, in allen delen punctuelijck haer effect mooge sorteeren, U. E. voorder ten hoochsten recommanderende dese onse Gecommitteerde in alles de goede handt te bieden ende noodige assistentie te presteren, daer 't van doen werdt, mitsgaders oock deselve t' erkennen ende te mainteneren in alsulcken eere, digniteit ende graet als d'ordre van de Bevinthebberen in haere gemelte instructie is medebrengende.

Wy hebben in de meegegeven instructie aen de bovengemelte Gecommitteerde de bevoorderinge van verscheyden emportante saecken raeckende den welstandt van de Generale Compagnie in de quartieren van Amboina ten hoochsten gerecommandeert, ende onder anderen insonderheyd d'intreckinge van de wijtverspreyde macht aldaer, om redenen in gemelte instructie in 't breedte geduceert. U. E. gelieve deselve te doorleesen ende wel te incorporeren, ten eynde onse geintendeerde maxima haer behoorlijck ende nootwendich effect becomen mach, daerop wy ons volcomentlijck verlaten.

Alsoo 't de Generale Compagnie in de presente conjuncture, vermits hare sobere gesteltheyt van volck over gants India ende dat de verwachte secoursen van volck van 't vaderslant in noodtwendige ende emportante diensten elders sullen dienen geemployeert te werden, heel ongelegen ende niet mogelijck is de macht in Amboina, daermede oock de Compagnie aldaer buyten alle proportie ten aensien van haren soberen nagelhandel beswaert sit, van hier te secoureren, hebben wy met advijs van onsen Rade goet gevonden, dewyle door extremiteyt van wapenen 't gewenschte redres vooralsnoch niet t' obtineren is, door supportabelder middel by wege van bevredingh de saecke t' onderleggen, ende te sien off men door middel van dien, tot soulage-

ment van Compagnies excessive lasten, een rijck nagelretour soude connen becomen, te meer alsoo vertrouwen 't selve, vermits onse nieuwe entrance in 't generale gouvernement, onder solemnele aenbiedinge van alle hulpe, fa- veur, ende adresse aen alle d' overhooffden aldaer, soo ondersaten als bont- genooten sijnde, te plausibiler uytcomst sal sorteren, daertoe U. E. neffens onse Gecommitteerde voorsz. alle mogelyke devoiren gelieve aen te wenden.

Wy hebben meede goet gevonden, om de voorsz. saecke des te meer te voor- deren, dat onse Gecommitteerde aen gemelte overhooffden op Amboina haer eerst alleen, sonder by U. E. ofte yemant van syne E. weegen geaccompang- neert te sijn, sullen addresseeren, opdat deselve sonder eenigh misvertrouwen ofte achterdencken blyken mooge, gemelte bescyndinge directelijck van ons come. Naedat de Gecommitteerde in preparatoire onderhandelingen met de- selve getreden sullen sijn, sal U. E. ofte die U. E. goetvinden mocht daertoe te committeeren, de vordere affhandelingen van saecken mogen byweesen, ende achtervolgende onse instructie met toe ofte affdoen, na dat vertrouwt wert ons ooghmerck meest gesuciliteert ende tot 't gewenschte progeres sal connen gebracht werden, alle behoorlijcke vlijdt ende naersticheyt helpen aenwenden, waeraen de Generale Compagnie een oovertreffelijcke dienst ende U. E. by- sondere eere sal geschieden.

Omme de levrantie van nagelen aen de Nederlantsche Compagnie alleen des te meer bevoorderen, hebben wy connen goetvinden van onsen soheren voorraet van comptanten alhier noch 8000 realen van 8^{en} in spetie aff te steken ende met dese gelegenheyt derwaerts te beschicken. U. E. sy ten hoochsten gerecommandeert, soo by wege van dese comptanten als die voor deesen derwaerts gesonden en daer van outs noch resterende sijn, gelijck meede voor cleeden, een rijck nagelretour in handen te becomen. Sonderlingen dienst sal de Compagnie daeraen geschieden. Laet niet nae, gelijck in onsen vorigen mede gelast hebben met d' eerste gelegenheyt ons goede partye nagelen vooruyt toe te seynden.

Laet meede niet nae de culture van landen ende aenplantinge van alder- hande vruchtdragende boomen, welcke tot groote verachtering van Com- pagnies staet aldaer tot noch toe schandelijck verachteloost ende versuymt sijn, soo haest doenlijck in 't werck te stellen.

Weest meede niet versuytmich d' ordre welcke wy op de voltreckinge van 't nieuwe hospitaal aldaer in onse instructie aen de Gecommitteerde gegeven hebben, in allen deelen preciselijck naer te coomen.

By d' intreckinge van de wijtverspreyde macht op voorverhaelde wyse, sal de generale visite van de honies, gelijck die genaempt werdt, voor een tijt wel moogen geexcuseert blyven, alsoo doch de Generale Compagnie daerby wey- nich avantagie op den vyandt behalen can, uyt oorsaecke de beschryvinge van

alle de hooffden gemeenelijck een maent a twee de geintendeerde exploicten voorgaet, ende ondertusschen werden de disseynen gemanifesteert ende ontdeckt; derhalven sult ghy soodanigen visite voortaan naerlaten, ende uyt de ingetrocken ende geunieerde macht een proper lichaem formeeren, om 't selve soo nu ende dan op 't onversienste met correcorren op den vyandt met sekerder hope van avantagieus succes uyt te setten. Wy gelasten U. E. onse ordre in desen meede preciselijck nae te coomen.

Den 6 November passato hebben van hier recht door naer de Molucquen affgevaerdicht 't jacht *Texel*, daermeide oovergegaen is den commissaris Gilles Zeys, omme den Gouverneur Lefebvre, op sijn iterative instantien tot verlossinge, onder titel ende in qualité van presedent tot naerder ordre van hier te vervangen. Godt geve syne E. soo wichtigen employement ten meesten dienste ende welstandt van de Generale Compagnie in gemelte quartieren ende syne bysondere loff ende eere mach waerneemen ende uytvoeren.

Met onse ende des kerkenraets goetvindinge alhier gaet met 't jacht den *Arent* derwaerts met syne huy svrouwe ende familie Wouter Melchiorsz. omme 't predickampt in Amboina meede waer te neemen ende te bedienen, een persoon van stichtelijck leven ende dien Godt met goede gaven, sooveel ons ende de gemeente alhier alsnoch gebleken is, begaest heeft. Wy recommanderen U. E. denselven met Christelyke lieffde te ontfangen ende in behoorlijcke achtbaerheyt, gelijck personen van sulcken bedieninge betaemt, te maintineren, ende hem voorts tot bevoorderinge van de scholastique saecken aldaer de helpende hant te bidden, voor sooveel nae gelegentheyt van tijt, plaets ende volck met vrucht ende stichtinge geschieden can.

In 't Casteel Battavia, ady 11^{en} December anno 1627.

22. — BANDA.

AEN DEN PRESEIDENT VISSCHER ENDE DEN RAET PER 'T SCHIP *ZUYT-HOLLANDT*, 11 DEC. 1627.

Dese gaet omme 't accompagnieren den oppercoopman Gregorius Cornely ende capiteyn Marten Jansz. Vogel, welcke beyde wy als onse expresse Ge-commiteerde met de schepen *Zuyt-Hollandt* ende den *Arent* naar Amboina ende Banda affgevaerdicht hebben omme in de respective quartieren aldaer te verrichten sulx haer by onse meegegeven instructie (waervan wy U. E. de copie by deesen sijn toesendende) geordonneert ende bevolen wert, ende omme voorts, achtervolgende d' ordre van de Seventhiene, in d' een ende

BANDA, 11 DEC. 1627.

d'ander plaetse by der handt te nemen de visite van hare E. gouvernementen, directien, comptoiren ende residentien, conform hare E. instructie daerop beraemt. U. E. gelieve te helpen besorgen, dat onse ende der Majores goede meyninge, voor sooveel U. E. daer aengaen mach, in allen deelen punctuelijk haer effect moge sorteren. U. E. voorts ten hoochsten recommanderende dese onse Gecommitteerde in alles de goede hant te bidden ende noodige assistentie te presteren daer 't van doen wert, mitsgaders oock deselve 't erkennen ende helpen mainteneren in alsulcken eere, digniteyt ende graet, als d'ordre van de Bewinthebberen in hare gemelte instructie is medebrengende.

Wy hebben in de meegegeven instructie aan de bovengemelte Gecommitteerde de bevoorderinge van verscheyden emportante saeke raeckende den welstandt van de Generael Compagnie in Banda ten hoochsten gerecommandeert, ende onder anderen insonderheyt de verslofste fortificatie tot noch toe op Lonthor. U. E. houde de goede hant aen ten eynde deselve, gelijck mede soo 't op eenige andere plaetsen nodich sy, soo haest doenlijck, tot meerder security ende bevrydinge van des Compagnies staet aldaer, haer behoorlijck ende nootwendich effect sortere. Wy recommanderen U. E. onse meegegeven instructie aan gemelte Gecommitteerde, gelijck mede d' instructien, extracten ende bescheyden U. E. op sijn vertreck van hier medegegeven, wel te doorleesen ende incorporeren, ende 't geene in d'een ende d'ander geordonneert ende bevolen wert, met Uwe industrieusheyt ende vlijt sooveel mogelijck te helpen bevoorden, waerop ons verlaten.

In 't Casteel Battaya, ady 11 December anno 1627.

23. — INSTRUCTIE

VOOR DEN LICENTMEEESTER JAN VAN HAZEL, GAENDE MET DE FLUYT DE
MACQUEREEL NAER BANTAM, GEACCOMPAGIEERT MET D'OPPER-
 COOPLIEDEN MARINUS LOURIJSSEN ENDE GERRIT
 BROECKMANS, 14 DEC. 1627

Alsoo wy t'sedert de possessie van 't Coninckrijck van Jacatra met Bantam tot noch toe in hostile termien geseten hebbent, ende nae verscheyden vruchtlose beseyndingen van tijt tot tijt derwaers gedaen, ons eenigen tijt herwaerts door den persoon van Simsuan aengedient ende versekert is de groote geneychtheyt, welcke den coninck van Bantam tot accord ende vrundelyke handelinge met ons soude hebben, gelijck 't genouchsaem blijckt aen 't continueel pepertransport vandaer tot Batavia, soo is het dat wy goedt gevonden hebben U. E. persoon met de fluyt de *Macquereel* derwaerts te committeren, om te onderstaen off men by weege van vruntlijcke aenspraecke tot

reconcilitatie ende eenparicheyt in 't aenstaende soude connen voorderen.

Voor Bantam gearriveert sijnde, sult by den Pangeran audientie doen versoecken ende, die geoptineert hebbende, syne Majesteyt aendienen hoe wy enige weken geleden van Nederlant hier wederom gearriveert sijn ende andermael 't generale gouvernement van India aenvaert hebben, daer voorts, met behoorlijcke complementos ende onder solemnele aenbiedinge van alle hulpe, faveur ende addresse, byvoegende hoe wy dadelijck op onse aencomste alhier genegen geweest sijn (gelijck daervan met Simsuan gedurende desselfs aenweesen alhier verscheyden discoursen gehad hebben) eene besyndinge aan syne Majesteyt te doen omme denselven te besoecken, begroeten ende in syne regieringe langhdurich geluck ende prosperiteyt te wenschen, doch dat sulcx door verscheyden wichtige occupatien, vermits onse nieuwe aencomste ende 't vertreck van onsen predecesseur, tot noch toe niet gevochtelijck heeft connen geschieden, 't welck alsnu niet langer hebben willen uytstellen; ende dat wy dienvolgende Uwen persoon goetgevonden hebben ten voorigen fyne derwaerts aff te vaerdigen, met alsulcken schenckagie, als ghy by neffensgaende memorie, soo aan de Pangoran selffs, als andere grooten tot Bantam specifice sult [sien] gestelt [te] sijn, excuserende op d' overleveringe van dien by d' een ende d' ander de geringheyt van de schenckagie, ende dat wy niet sonderlings, hare Majesteyt (Excellentie) waerdich, van Nederlandt meegebrocht hebben.

Naedat de requisite complementos ende d' overleveringe van de schenckagie in voorverhaelde maniere sal wesen gedaen, sult ghy van voorder propoosten desisteeren ende een weynich tijs affwachten off oock van den Pangoran, ofte yemant synentweegen, hierop enige motie ofte ondersoek van voorder bootschap ende last onsentweegen sal werden gedaen; ende in gevalle sulx conform dit ons voorstel uytvalt, ofte soo niet, sult ghy evenwel van selffs naer een wyle stilswygens voortvaren ende syne Majesteyt aendienen hoe wy van herten wenschten d' oude vruntschap ende mutuele correspondentie, welcke soo lange jaren tusschen die van Bantam ende de Nederlantse Compagnie onderhouden is geweest, eenmael in vorige stant mochte herstelt ende soodanich gerestabilieert werden, dat de reciproque offentien ende onderlinge hostile attentaten op d' een d' anders ondersaten in toecommende cessen ende nagelaten mochten werden; daerby voegende dat versoecken syne Majesteyt ordre gelieve te stellen, naer desen by niemand meer onder syne jurisdictie ende regieringe staende tegens ons yets nadeelichs mochte geattenteert of voorgenomen werden, gelijck meede dat sulx op hooge penaliteit geinterdiceert ende verboden, [ende] tegen de transgresseurs van dit sijn mandaet parate executie in 't werck mochte gestelt werden; dat wy van onser syde ten hoochsten gewillich ende berey't sijn in toecommende daerinne soo-

danich mede te versien, dat syne Majesteyt ende alle de grooten tot Bantam ten reguarde van dien buyten reden van clachte sullen gehouden werden.

Dese aenspraak tot afflegginge van alle hostile ingenomenheden in voorverhaelde termen aldus gedaen sijnde, sult voorder aentreden ende onsent-weegen op 't vruntlijckste versoecken¹⁾, dat alle oude vrunden ende goede naburen toestaet tot voorderinge van de mutuele commercie onse ondersaten ende gesetenen welcke derwaerts tandeeren mochten om haren handel te dryven een vreedige ende ongemolesteerde in- ende uytganck tot Bantam onder syne coninclyke savegarde ende protectie gelieve te gedogen ende toe te staen, daer voorder byvoegende, hoe wy tot sincere ende oprechte opervrance van soo billicken saecke, tot prosperiteyt ende welstandt van elckanders gemeene beste, van gelijcken ten reguarde van de Bantamse coopliden, welcke Battavia mochten comen besoeken, van herten genegen sijn.

Ingevalle U by den Pangoran ('twelck niet meenen) ofte by yemant anders van synentweegen onder den duym affgevraecht mochte werden, ofte de Nederlanders niet van meyninge sijn, gelijck d' Engelsen daer opnieuws te comen resideren, een huysinge te rechten, sult U op dese motie niet voorder bloot geven, alleene simpelijken antwoorden by sooverre ghy seecker waert sulx met 'scodings permissie soude mogen geschieden, dat daervan aan den Gouverneur Generael tot Batavia rapport doen soudet.

Vangelyken of 't gebeurde den Pangoran sich verclaerde genegen te weesen, Bantam voor alderhande natien, soo Europische als Orientische sonder exceptie te openen, omme quansuys van tersyden eens t' ondertasten hoe sulx by ons soude verstaen werden, sult mede verdacht werden dacrop niet voorder te dienen, als dat den Gouverneur Generael, omme syne goede genegentheydt tot equitabel accordtende verdrach in 'taenstaende te bethoonen, alsnu vooreerst aan d' Engelsen een vredigen ende ongemolesterden toeganck derwaerts gedoocht ende toegestaen heeft, 't welck anders buyten onse toelatinge ende consent niet hadde connen geschieden, maer wel beletten moogen, gelijck men wellicht nae deesen noch genootsaect soude moogen werden te doen, byaldien d' Engelsen soo quadren cours ende gangen, tot mercklyke prejuditie van de Nederlantse Compagnie, onderleyden te gaen, als in voortyden gedaen hebben, daervan 't contraryc verhopen; daer voorts byvoegende dat ghy den Gouverneur Generael 'tselve rapporteeren sult ende oock voor seeker houdt, daerinne by syne E. soo gedisponneert sal werden, datter een gemeen welgevallen op te volgen staet, gelijck syne E. tot een inleydinge van dien alrede precise ordre gegeven heeft, geen Bantamsche vaertuych meer door d' onse aengetast ofte beschadicht sal werden, ende dat

¹⁾ Het vervolg der alinea is corrupt, maar de bedoeling niet twijfelachtig.

d' onlangs geschiede aenhalinge van praeuwen tegen ende buyten syne E. ordre ende kennisse toegegaen is, hebbende ooversulx alrede geordonneert, aen d' eygenaers van d' aengehaelde goederen prompte restitutie derselver geschiede.

U. E. sal sich niet verhaesten om van Bantam te scheyden ende herwaerts te comen, maer sult U met alle gelegenheit by d' een ende d' ander soo veel mogelijck informeren wat d' Engelsen tot Bantam sijn doende, hoe den coningh ende andere t' onswaerts genegen sijn, wat peeper noch tot Bantam is ende tot wat prijs die te becoomen sy, wat tol datter betaelt wert, wat quantité peeper de boomen die noch in esse sijn jaerlijx opbrengen connen, gelijck meede in wat termen die van Bantam met den Mataram staen, ende ons met d' eerste gelegenheit van alles advyseeren, 't sy met praeuwen offscheepen, opdat by voorvallende occasie naerder advijs van ons voor U vertreck van daer becoomen moocht.

Alsoo wy den advocaat-fiscael, volgens onse ordre jongst derwaerts gegeven jegenwoordich op de wachthoudende scheepen voor Bantam de vlagge voerende, alle uren vandaer te gemoet sien, vinden wy goet, dat S^r van Hasel op sijn aencomste in cas van des fiscaels vertreck, ofte soo niet, soo haest die vertrocken sal wesen, in desselfs plaatse de preseance in den Raet hebben ende de vlagge van de groote stenge voeren sal; ordonneeren ende bevelen ooversulx by desen wel expresselijck allen oppercoopliden ende andere respective ooverhooffden ende mindere dienaers, jegenwoordich op de scheepen voor Bantam liggende ende nae deesen noch te comen, gemelten van Hasel, gedurende sijn aenweesen aldaer, voor haer opperhoofst aen te nemen, t' erkennen ende gehoorsamen.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 14 December 1627.

24. — MOLUCQUEN.

AAN DEN GOUVERNEUR LEFEBVRE PER 'T SCHIP ORANGE, 27 DEC. 1627.

Hiernevens gaet copie van onsen jongsten, in dato 27 October met 't jacht *Texel* aan U. E. gesonden, welckers inhoudt wy alsnoch confirmeeren.

Tsedert gemelte *Texel*'s depesche sijn wy altoos genegen geweest ende hebben daernover metten Raedt diverse communicatien gehouden, omme de Molucquen noch met twee scheepen te secundeeren, doch heeft daerop vermits onse presente schaersheyt van volck ende scheepen tot noch toe geen finael arrest connen genomen werden. Ondertusschen staende dit beraet,

MOLUCQUEN, 27 DEC. 1627.

hebben voor de tweede beseyndinge naer Amboina ende Banda met de ge-
eyschte provisien ende nootlicheden den 12 deeser affgevaerdicht de scheepen
Zuyt-Hollandt ende den *Arent*. Godt wilse in salvo geleyden.

Met gemelte scheepen hebben wy als onse gecommitteerde tot bevoorde-
ringe van verscheiden emportante diensten, raeckende den welstandt van
Compagnies affairen in de quartieren van Amboina ende Banda, affgevaer-
dicht den opperoopman Gregorius Cornely ende capiteyn Marten Jansz.
Vogel, met expresse last ende ordre, achtervolgende haer medegeven instruc-
tie, omme de wijtverspreyd garnisoenen over de quartieren van Amboina,
't welk doch buyten onse ordre geschiet is, weder in te trekken, ende voorts
te onderleggen wat tot beslechtinge der geresene onlusten ende misverstan-
den met die van Hittoe, Loehoe, Combello ende consoorten, gelijck meede
tot beter levrantie van nagelen ende voorcominge van 't vervoeren derselver
in 't aenstaende, by wege van vruntlyke aensprake ende behendige handelinge,
dewyle door extremiteyt van wapenen 't gewenschte redres in de gegenwoor-
digconjuncture niet vermoogen te vorderen, sullen connen te weege brengen,
ende omme voorts te sien off sy aldaer in preparatoire onderhandelinge van
limitscheydinge tusschen ons ende den Ternataen op onse ende des conings
van Ternaten approbatie soude connen geraecken, welck point van schey-
dinge, als sijnde van grooten gewichte, wy U. E. gesamentlijck by deesen re-
commandeerden ende bevelen, als ván uselven ende niet uyt onsen laste, over
de hant by den coninck ende synen Rade tot weeringe ende voorcominge van
vordere onlusten in 't aenstaende aldaer meede te bevoorderen, als eenich-
sints mogelijck wert, gelijck meede dat den coninck gelieve ordre te stellen,
ons in toecomende geene nagelen meer van Macqian nocte van de custe van
Ceram ontvoerdt werdt, opdat den Gouverneur Generael t'avondt ofte morgen
by accressemēt ende toeneming van voorder misverstanden niet genoot-
saeckt werde, harde remedie tegen haer in 't werck te stellen. Wat voorder
ordre ende last wy gemelte gecommitteerde gegeven hebben, ende wat onse
meyninge desen allen aengaende sy, sullen U. E. by nevensgaende copie van
instructie breder connen vernemen, ende voor sooveel U. E. aldaer aengaet
u nae deselve mede moogen reguleren.

Wy hebben meede een wijl tijts in bedenkinge geweest oft niet voorder-
lijck ware, van gelijcken eenige gecommitteerde van hier directelijck aen syne
Majesteyt van Ternaten te seynden, omme met denselven in provisionele on-
derhandelinge tot pacificatie ende afflegginge van alle misnoegde ingeno-
mentheden te treden, dan alsoo wy van opinie sijn 't aenstaende mousson
eenige gesanten van Ternaten selffs ten dien fyne alhier verscheyden sullen
hebben, om soo emportante saecke met al te grooten graecheyt van onser
syde niet te verhaesten, 't selve voor dees tijdt noch niet connen goetvinden,

te meer alsoo vertrouwen, de gesanten hier verschynende, de saecke advantagieuser ende plausibeler succes te sullen sorteren.

Dese gaet met 't schip *Orangen*, welck wy goet gevonden hebben, U. E. vooreerst oover Amboina met het mancquerende aan U. E. van coopmanschappen ende provisien toe te seynden, uytgesondert den rijs, waervan ons alznoch niet goetvinden t' ontblooten, te meer dewyle de Molucquen daervan noch redelijck versien bleven, ende de verwachte secourssen van Siam ende elders noch niet ingecomen sijn.

Dit schip gaet gemant met 75 coppen, te weeten 60 varent volck ende 15 soldaten, sijnde sooveel als van onse presente schaersheyt van volck hebben moogen derven; derhalven sullen U. E. 't uytgediende volck aldaer onder redelijcke verbeteringe tot langer continuatie sien te bewegen, ende die daertoe niet verstaen connen, soo met dit als 't vooraff gesondene volck met *Texel* verlossen moogen.

Volgens de becomende advysen van Teyouhan ende Jappan is 't niet apparent dat de Molucquen dit mousson eenige notabel secours van Manilha te verwachten hebben, alsoo den Spangiaert alle syne macht geseyt wert op te samelen, omme op Teyouhan een enterprinse voor te nemen, waeroover oock genootsaeckt werden onse macht soo dicht byeen te houden als eenichsints sonder prejuditie van ordinary handelplaetsen sal connen geschieden, omme d' onse in Teyouhan tegen d' invasien ende hostile attentaten van de Spangiaerden ende Portugiesen, byaldien eenige voornamen, des te vigoureuser te mogen assisteren, daer noch by comt de vreese welk men voor de Chineese roovers is hebbende, die geseyt werden hun met 400 oorlogsjoncken ende 60 a 70.000 coppen op de custe t' onthouden ende alles onveyl te maecken.

Nae de geruchten loopen, soude van Manilha 't voorleeden jaer een armade van 3 galioenen, 6 fregatten, 2 galleyen ende 12 wanckans, t'samen gemant met 500 Spangiaerden ende 11 a 1200 Papangers, naer Formosa uytgeset sijn geweest, daervan niet meer als een galioen, 6 fregatten, een galeyn ende 5 a 6 wanckans aan 't O. N. O. eynde van 't eylandt aengecomen waren, alwaer in een baey souden begost hebben te fortificeeren, sonder dat noch veele verricht ofste yets op de onse hadden connen voornemen, vermits wel 250 Spangiaerden gestorven ende 't resterende volck meestal aan de watersucht impotent waren. In September passato waren langs 't rif van Teyouhan in 't gesicht van d' onse twee galeyen gepasseert, die naer Pehou ende vandaar voorts na haer eylandt aan 't O. N. O. eynde van Formosa liepen. Door swackheyt ende sober gesteltheyt van volck hadden d' onse van gelijcken op den vyant niets connen voornemen.

Door gevangenen van Macassar over de Molucquen becomen, hadden d' onse in Teyouhan mede verstaen, dat d' ervarentste ende cloeckste soldaten

ende bootsgesellen uyt de Molucquen gelicht ende naer Manilha gebracht waren om op 't geïntendeerde exploict naer Formosa gebruyc kt te werden, ende dat dienvolgende den vyant aldaer van volck soo swack ende onvoorsien bleeff, dat hare galleyen aen de wal moesten houden. Wat hiervan sy, sullen U. E. daer best ervaren. 't Gaet in alle geval seeker, dat den Spangiaert aen de behoudenisse van de Chineeschen handel vry wat meer als aen de Molucquen gelegen is, ende ooversulx wel apparent, dat syne meeste macht vooreerst naer Formosa sal wenden, alsoo by lange ervaringe doch wel geleert heeft, dat met gewelt in de Molucquen niet veel advantagie voor hem te behalen sy. U. E. gelieve den coningh van Ternaten ende syne Raden in 't wijdt ende breet voor te houden ende t' ontleeden, wat een notabel soulagement ten re-garde van de Spaensche macht de Molucquen by onse vygoreuse uytrusting, naer de Custe van China van tijt tot tijdt gedaen, commen te gevoelen, ende dat haer oversulx wel gerust behooren te stellen, al is het dat wy de Molucquen met soo veele schepen niet assisteeren als wel gaerne sien souden, sijnde ons onmogelijck het ooveral t' evens te connen waernemen.

Alsoo 'tjacht *Texel* een van de defensibelste ende bequaemste jachten is, welcke de Compagnie gegenwoordich in India is hebbende, sullen U. E., gelijck in vorigen mede gerecommandeert hebben, ons'tselve op 'tspoedichste oover Amboina laten toecomen, om daervan noch naer Teyouhan gedient te mogen werden.

Hiernevens gaet andermael in copie de deductie by de Generale Compagnie in Nederlant uytgestelt, benefens eenige artijckelen ende stucken onder A. B. C. aengaende haer proces tegen de Magellanise Compagnie. U. E. sy andermael op 't alderhoochste gerecommandeert ende bevolen alle mogelijcke debvoiren aen te wenden in 't opsoeken van alle nootwendige blijcken ende bescheyden desen rakende, omme aen de Compagnie met d'aenstaende retourschepen anno 1628 noch oovergesonden te moogen werden, om redenen in onsen vorigen verhaelt.

Nae d'advysen welcke alsnoch van Teyouhan verwachten, [sullen] ons in de beseyndinge van noch een schip a twee naer Amboina ende de Molucquen reguleeren, soodat U. E. by deesen daervan niet seekers connen advyseeren.

Den 17 ende 21 deeser zijn hier yan Teyouhan ende Japan successive wel aengecomen descheepen *Erasmus* ende de *Vreede* [met] 840 picol rouwe Chineese syde, waeroover geresolveert hebben 'tschip *Vyanen* primo January toecomende met 400 picol syde naer 't vaderslant aff te vaerdigen, omme de Majores tegen hare excessive lasten met soulageabele retouren sooveel mogelijk te verlichten, gelijck mede om deselve tot fournissemont van requisijt capitaal tot vigoureuser vervolgh van dien advantagieusen handel in 't aenstaende te animeeren.

Naer ons de vrunden van de Cust Choromandel advyseeren, soude het met den cleedenhandel aldaer dit jaer, vermits mancquement van captael, seer sober uytvallen, soodat U. E. sich in 't opsamelen van nagelen met de gesondene cleeden, soo nu als voor deesen met *Texel*, benefens de comptanten, op 't gevoechlijckst tot naerder ontset sal moeten behelpen, alsoo om voorverhaelde reden met volgende beseydinge geene cleeden meer vermoogen sullen derwaerts te beschicken.

In 't Casteel Battavia, ady 27^{en} December anno 1627.

25. — AMBOINA.

AEN DE GOUVERNEUR GORCUM PER *ORANGE*, 27 DEC. 1627.

De uvensgaende is copie van onsen jongsten, in dato 11 December per de schepen *Zuyt-Hollandt* ende den *Arent* aan U. E. geschreven, welkers inhoud by deesen alsnoch confirmeeren.

Dese gaet met 'tschip *Orange*, welcke wy goetgevonden hebben, met de geyschte provisien ende coopmanschappen oover Amboina naer de Molucquen te seynden, omme byaldien U. E. ende den Raet oordeelen 't selve aldaer ten dienste van de Compagnie noodich van doen te weesen, een maent ofte twee tot het verloop van 't mousson oover behouden, ofte soo niet, omme door den gevoechlijcksten wech naer de Molucquen metten eersten gedepescheert te werden.

Soo haest het jacht *Texel* van de Molucquen aldaer verschijnt ('t welck wy aan den Gouverneur Lefebvre serieuselijck gerecommandeert hebben in 't aldereerste van 't mousson oover Amboina te depescheeren) sal U. E. niet naerlaten 't selve met de gercede nagelen op 't spoedichste voorts herwaerts aan ass te vacerdigen, ten eynde 't selve onder anderen tot assistentie van d' onse in Teyouhan noch tijts genouch mach gebruycckt ende derwaerts gesonden werden, alsoo 't een van de defensibelste ende suffisanste jachten is, welke de Compagnie gegenwoordich in India is hebbende, ende dienvolgende in de tegenwoordige conjuncture, dat den Spangiaert het soo dapper op Formosa schijndt gemunt te hebben (gelijck U. E. by neffensgaende copie van onse missive aan den Gouverneur Lefebvre naerder sal connen sien) seer wel te passe comen sal. Weest hierinne toch niet versuymich. Overtreffelyken dienst sal de Compagnie daeraen geschieden.

U. E. laete mede niet nae achtervolgende den teneur van de medegegeven instructie aan onse Gecommitteerde, te weeten den oppercoopman Gregorius Cornely ende capiteyn Marten Jansz. Vogel, de saecken in Amboina met alle

AMBOINA, 27 DEC. 1627.

mogelijcke vlijdt ende naersticheyt te helpen dirigeren ende beleyden, ten eynde onse gewenschte maxima aldaer in allen deele haer behoorlijck ende nootwendich effect mach sorteeren.

Na d' advysen welcke alsnoch van Teyouhan verwachten, sullen ons in de beseyndinge van noch een schip a twee naer Amboyna ende de Molucquen reguleren, soo dat U. E. by deesen daervan niet sekers connen advyseren.

In 't Casteel Battavia, ady 27^{en} December anno 1627.

26. — AEN DEN HEER GENERAEL PIETER DE CARPENTIER

PER 'T SCHIP VIANEN, 6 JAN. 1628.

U.E. spoedich succes in 't passeeeren van de strate Sunda met de gantse vloote is ons aengenaem geweest te verstaen. D' Almogende gelieve deselve voorts ter gedestineerde plaatse in salvo te geleyden.

Omme de Heeren Majores tegen hare excessive lasten met soulageable retouren soo veel mogelijk te verlichten, gelijck mede om deselve tot fournissement van requisite capitalen, volk ende scheepen in de gegenwoordige conjuncture, daer over gants India om d' een ende d' ander ten uyttersten benoedicht sijn, te animeeren, ende aan te maenen, hebben niettegenstaende verscheyden emportante obstante consideratien in onse generaele missive gemoveert, goetgevonden U. E. vloeit dit schip *Vyanen* na te seynden, op hope dat het noch by spoedich succes van voyagie U. E. aan de Cabo ofte St. Helena soude moogen beloopen.

Omme prolixiteyt in desen te eviteren, gelieve U. E. eene van onse generale missiven aan de Majores geconsingneert, te openen, ende na gedane lecture deselve onder U. E. cachet weder te sluyten. Wat tsedert U. E. vertreck soo hier op Battavia als verscheyden andere quartieren van India, daervan ons d' advysen geworden sijn, gepasseert is, wert daerinne altsamen in 't breede geschreven, waeraen ons dienaengaende gedragten.

Alsoo U. E. kennelijck is in wat een benoodichde ende machteloose posture, soo van volck, gelt, ende scheepen, de staet van de Compagnie gegenwoerdich sy, willen U. E. op 't alderserieuste gerecommandeert ende versocht hebben, by de Majores de goede hant aan te houden, ten eynde hare E. eenmael mogen opgewekt werden, om ons naer den eysch met een groote somma gelts ende goede macht van volck ende scheepen op alderspoedichste te secoureren, sonder dat haer E. eenige benigne interpretationen plaatse gelieve te geven, van dat de noodt soo groot niet soude wesen, off dat de saecken plausibler succes, als wy duchten, sullen sorteren, ende dat se daerop oorsaecke

nemen 't nootwendich soulaes ende hulpe langer, totdat het eyndeling te laet mocht werden, te differeren.

In 't Casteel Battavia, ady 6^e January anno 1628.

27. — ORDRE

VOOR DEN E. COMMANDEUR GERRIT FREDERICKSZ. DE WITT ENDE DEN
RAET VAN 'T SCHIP VYANEN GAENDE VAN HIER NAER 'T PATRIA,
6 JAN. 1628.

Alsoo de Generale Compagnie aen de spoedige overcomste van dit schip, soo ten aensien van 't retour als d' emportante advysen met 't selve gaende, seer veel gelegen is, belasten wy U de reyse soo seer te voorderen als emmers doenlijck sij.

Weest altijt slachvaerdich, maer insonderheyt comende omtrent de Vlaemse eylanden, omme van de zeeroovers, openbare vyanden, als geveynsde vrunden, ongewapent niet schielijck oovervallen te werden, maer dat deselve tot allen tyden prompte resistentie mocht bieden, soo U d' een off d' ander onvoorsiens overquam.

Alsoo de Seventhiene om verscheyden respecten goetgevonden ende dienvolgende by hare E. missiven tot noch toe successivelijck geordonneert ende bevolen hebben, dat de naer huys gaende scheepen d' Azores, de bancke van Terraneuff oft de hoochte van 't Canael in de maenden May, Juny, July tot half Augusty aen boort crygende, bewesten Irlandt ende by Noorden om naer Hollant ofte Zeelant, daer de scheepen geconsingneert gaen, hare reyse souden vervoorderen, soo is 't dat wy U by deesen mede wel expresselijck ordonneren ende belasten U met voorsz. ordre van de Majores in allen delen te conformeren, ende in voorsz. tijt op onse landen comende, achter Engelant om te loopen, tegen alle periculen van droochten, clippen, lant, sandt ende alle andere zeenooden goede acht nemende.

Tot een behulp geven wy U meede een caerte om by Noorden Schotlandt om te seylen, waernaer ghy U in 't gemelte vaerwater eenichsints sult hebben te reguleren.

Ende opdat gedurende de reyse behoorelijck eenicheyt ende ordre onderhouden werde, hebben wy goetgevonden het oppergebiet ende commandement oover dit schip ende de medevarende personen te bevelen aen den E. Gerrit Frederixz. de Witt als commandeur, omme den Raet te beroepen, in denselven continualijck te presideren, ende voorts met advijs van denselven te versorgen sulx als tot meeste voorderinge van 't voyagie sal strecken.

Den Raet van dit schip sal bestaan ende haer stemmen hebben als volgh:

Gerrit Fredericksz. de Witt, commandeur; Abraham du Bois, schipper;[✓]
Pieter Dircksz., oppercoopman; Daniel Wolff, luytenant;¹⁾, ondercoop-
man;¹⁾, opperstierman;¹⁾, hoochbootsman.

Eyndelinge belasten ende bevelen U. E. ingevalle ghy by spoedich succes
van voyage, dat Godt geve, de vooraff gesondene vloete onderwegen 't sy aen
de Cabo off S^e Helena quampt te belopen, alsdan voort naer te comen ende
t'achtervolgen soodanigen instructie, ordre ende last, als U by d'E. heer Gene-
rael Pieter de Carpentier tot voorderinge van 't voyage, meeste ruste, ende
welstandt van de vloote sal werden gegeven.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 6^{en} January anno 1628.

28. — JAMBI.

AEN DEN OPPEROOPMAN CORNELIS VAN DER HOEFF PER DE FLUYT
¶, ¶, ¶ DE MACQUEREEL, 9 JAN. 1628.

Tsedert onsen jongsten in dato 11 October met *Medenblick*²⁾ sijn ons ver-
schenyden Uwer missiven wel geworden, te weeten een van primo November
per *Arnemuyden*, een ander van 24 dito met *Beverwijck* ende de *Hans*, de
derde van 14 December per d'Engelsen *Coster*, ende de jongsten van 17^{en} dito
per 't jacht *Victoria*, by alle welcke wy 't succes in Compagnies affairen ende
eenige voordere novos aldaer seer wel verstaen hebben, waerop U. l. oock door
d'heer van Diemen met d'Engelse *Christoffel* ondertusschen 't noodige ge-
adviseert is.

Dese gaet met de fluyt de *Macquereel*, waarmede U. l. wert toegesonden een
cargasoen van f 3618 — 0 — 8, bestaende in 63 packen cleeden, met noch
4000 realen van 8^{en} in spetie daertoe, sijnde sooveel als van onse presente
schaersheyt van d' een ende d'ander hebben connen afsteecken ende derven.
U. l. mach vry rekeninge maecken, dat het ons onmogelyck sal wesen, soo-
lange van 't vaderlandt, Choramandel ende Suratte geen ontset becomen,
nae deesen yets meer naer Jamby te seynden, al waer 't oock om noch soo
plausibelen occasie; derhalven sal U. l. d' een ende d'ander niet licht uyt te
hant werpen, maer wel mesnagieren, ende in de tegenwoordige conjecture, dat
U d' Engelsen by mancquement van capitael geen hinder in den opcoop

¹⁾ Niet ingevuld.

²⁾ Deze was nog van de Carpentier, en is derhalve niet in ons werk opgenomen.

connen bieden, voor deselve goede quantité peper, ende dat goeden coop, sien te procureren.

Gemelte fluyt sal U. l. ter eerster gelegentheyt volladen weder herwaerts aen affvaerdigen ende soo wel de peper welcke na desselffs affladinge aldaer noch overblijft, als die noch naderhant daerenboven soude mogen geprocureert werden, met eenige der jachten van de cruyssende vloete in 't vaerwater van Malacca ons tsijnder tijt laten toecompen, daerbeneffens verdacht wesende een suffisant jacht van gemelte vloote aldaer te behouden, soo tot inladinge van peper als omme Compagnies comptoir, volck ende middelen aldaer in tijdt van noodt te mogen versekeren.

't Is seer qualijck gedaen, dat men de gedestineerde scheepen tot de Palimbansse expeditie ons soo leedich terugge heeft gesonden, ende nu weer sulcken instantie is doende om met andere van hier opnieuws geassisteert te mogen werden, die men met groote moeyten ende tijtverlies tegen windt ende stroom buyten saysoen weder derwaerts moet opseynden, blyvende ondertusschen d' opgesamelde peeper ende Compagnies middelen aldaer de periculen van brant ende andere onverwachte incidenten onderworpen; derhalven U. l. ten hoochsten gerecomandeert ende bevolen willen hebben in 't aenstaende ryper overlegh ende beter consideratie van saecken te gebruycken.

De gesondene peper met *Beverwijck* ende *de Hase*, welcke meest voor cleeden verhandelt is, bevinden wy in factura hooger getaxeert te sijn als die voor comptant gecocht wert. U. l. sy bevolen sulx in toekomende nae te laten, ende de verhandelde voor cleeden niet hooger in rekening te brengen, als die voor comptant geprocureert wert.

Noopende des conings versoeck van nieuwe assistentie tegen die van Palimban, daerop heeft U. l. met naestvolgende gelegentheyt ons advijs te verwachten.

Tegen 't vaertuych van de Palimbanders sal U. l. offensive niet attenteeren, maer 't selve ongemoeyt laten, soo lange geen feytelicheyt tegen ons voorneimen ofte de riviere van Jamby soecken t'ontvryen, in welcken gevalle ghy volgens 't recht der nature ende natien gewelt met gewelt sult moogen wederstaen, ende 't selve tot meerder securance ende versekertheit van onsen handel in Jamby soo veel mogelijck van daer weren.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 9 January anno 1628.

29. — ORDRE
VOOR DE NEDERLANTSCHÉ SCHEPEN LIGGENDE OP DE WACHT VOOR
BANTAM, 1 FEBR. 1628.

Den commandeur in 't particulier ende de hooffden in 't generael van de wachthoudende scheepen ter rheede voor Bantam recommanderen ende b'velen wy wel expresselijck goede ende scherpe wacht op hun scheepen te doen houden, ten eynde datter door onachtsaemheyt, versuym off quade toesicht, 'tsy dan by openbaer gewelt, branders, off onder schijn van vruntschap, geen ongeval aen onse scheepen ende volck gebeure.

Tegen die van Bantam sult ghylieden geen offensive attentaten by der hant nemen, maer simpelijck op Uwe defentie staen, 't en ware sy off yemant anders eerst yets feytelijx op U voornamen, als wanneer volgens de wet der naturen gewelt met gewelt sult wederstaen, ende passen dan wat te raecken.

Visschers ende ander cleyn vaertuych sult, aldaer ter rheede ende in zee bejegenede, niet beschadigen noch op deselve schieten, maer ongemoles-teert tot onse naerder ordre haers weegs laten varen.

Grooter vaertuych als daer sijn (ende oock dagelijx nae Battavia staen te comen) de joncquen van de Westcuste van Sumatra, Jamby, Andrigiry, Patany, Cambodia, Siam, Couthin-China, ende voornementlijck die van China, sult ghylieden geen toeganck in Bantam admitteren, noch oock niet gedoogen dat aldaer ter rheede anckeren; ende om dit gevoechelijck voor te comen, achten wy goet datter eenige van de scheepen off jachten, tot de wacht voor Bantam bescheyden, gestadich wat van de rheede in zee cruyssen, ende dat de reste mede altijt zeylreet sy, omme soo haest eenich vaertuych compt te vernemen, daer naer toe te loopen ende 'tselve, voor ende aleer 't tot Bantam arriveert, t' onderscheppen ende nae Battavia te convoyereren.

Met d' Engelsen aldaer ter rheede sult ghylieden goede correspondentie houden. Tracht door haer sooveel verversinge uyt Bantam te becomen, als noodich voor de scheepen van doen hebt. Ghy sult U by haer op 't gevoehelijckste informeeren van 't geene in Bantam passeert. Maeckt oock t' onderstaen wat quantité peper alreede gecocht hebben, tot wat prijs ende hoeveel haer die tot aen boort toe comt te costen; item offer voorhants noch goede partye peeper in Bantam sy. Houdt ook goede notitie van de scheepen die d' Engelsen versenden, gelijck mede die aldaer comen t' arriveeren, vanwaer dat comen, waer naer toe gaen ende wat haer lading sy, ende geeft ons van tijt tot tijt advijs van sulx als ghylieden aldaer, soo van d' Engelsen als uyt andere, compt te verstaen, daertoe U geen gelegenheyd sal gebreeken, alsoo voorneemen gestadich eenige jachten, omme d' advysen oover ende weer te brengen, in 't vaerwater te houden.

Byaldien van Bantam eenige Chinesen, Javanen ofte ander natie, 't sy dan met verversingh, peeper of simpelijck om een praetjen, aen boort coomen, hoort die spreken ende tracteert se vruntlijck. Maeckt uyt hun de gelegentheyt ende 'tvoornemen van die van Bantam soo nae te vernemen, als doenlijck sy. Geeft de Chinesen by alle occasie te kennen dat in Battavia meer voordeel ende proffijt aen de peper als in Bantam te doen is, etc. Maer sijt altijt verdacht dat ghylieden niemant met geweer, 't sy bedectelijck off onbedectelijck, oover laet comen, noch oock geen meer volcx als ghy wel meester sijt, opdat U soo geen ongeluck treffe als die van 't schip *Haerlem* ervaren hebben, alwaer die van Bantam hun critsen, daermeede den coopman ende schipper in de cajuit vermoorden, seer behendelijck in de verversinge die aen boort te coopen brochten verborgen hadden.

Byaldien Simsuan ofte ymant synentweegen aen boort quame, sult onder anderen deselve aendienen, hoe alsnoch, gelijck voor desen, genegen sijn peeper te coopen, in gevalle raedt weet eenige te leveren, ende dat haer die tot hoogeren pryse sullen betalen als d' Engelsen; ende by soo verre noch Simsuan, noch ymant uyt synen name verscheen, sult alsdan gelegentheyt sien te becomen, om op 't gevoechlijckste 'tselve door anderen aen Simsuan te doen notificeren. Van gelijcken sult ghy de Javanen ende alle andere die aen boort comen, dese onse genegentheyt by occasie mogen aendienen.

Met d' Engelsen als vooren sult goede correspondentie ende vruntschap onderhouden, ende byaldien 't gebeurde eenige joncken van China ofte elders verschenen, welcke sy souden mogen soeken van haer geintenteerde reyse herwaerts te diverteren ende naer Bantam te trekken om ons daervan te frustreeren, sult by alle middelen 'tselve beletten, de joncken naer Batavia wesen, ende, des noot sijnde, derwaerts oock laten convoyeren.

In welcken gevalle ghy d' Engelsen beleeffdelijck sult aendienen, nadien wy de besettinge van Bantams rheede alsnoch op den ouden voet ten besten van beyde Compagnien goetvinden te continueren, dat oversulx niet connen toestaen de joncquen tot Bantam souden getrocken werden, maer dat deselve naer Batavia wesen, alwaer 't hun als sijnde een vrye coopstadt neffens ons vry staet den handel te genieten.

Actum in 't Casteel Battavia, ady primo February anno 1628.

30. — MOLUCQUEN.

AEN DEN GOUVERNEUR LEFEBVRE PER 'T JACHT MUNICKENDAM,
13 FEBR. 1628.

Hiernevens gaet copie van onsen jongsten, in dato 27^{en} December per 't schip *Orange* aen U. E. geschreven, welckers inhoude by desen alsnoch confirmeeren.

Dese gaet met 't jacht *Munickendam*, daerinne 't gebreeckende aen U. E. eysch van provisien ende nootlicheden, voor soo veel hebben connen byeen brengen ende derven, gescheept is. D' Almogende laet U. E. 't selve ter goeder tijt in salvo toecomen.

't Compt seer wel in de gegenwoordige conjuncture, nu men 't verhoopte rijssecours van Siam, vermits het qualijck geslaechde gewas aldaer, moet derven, de Molucquen voor deesen soo van rijs geprovideert sijn geworden, dat sonder incommodatie het naeste jaers ontset sullen mogen inwachten. Soowel de Compagnies scheepen als 't vrylieden vaertuych dit jaer naer Siam om rijs gesonden, werden om 't voorverhaelde incident genootsaeckt ledich weder herwaerts te keeren; derhalven sy U. E. ten hoochsten gerecomandeert den presenten voorraet van rijs aldaer op 't spaersaemst te mesnaigeren. In toecomende hopen bytijts soodanigen ordre op de procure van goede quan-tité rijs nae verscheyden quartieren te stellen, dat het ons met Godes hulpe in d' expectatie van dien soo niet gelijck alsnu ontschieten sal.

Van de custe Choromandel hebben tot noch toe geen ander ontset van cleeden als voor deesen met *Battavia* becomen. 't Jacht *Brouwershaven* wert dagelijx vandaer ingewacht, doch sullen, volgens de voorgaende advysen van den directeur Marten Isbrantsz., de cleeden daermee te comen, gelijck mede van Suratte, daer 't comptoir een notabel somme, a desposito tot grooten interest gelicht, ten achteren staet, weynich beschieten, soo dat U. E. dit jaer geene meer vermogen sullen toe te seynden, ende U. E. sich met de gesondene voor deesen in d' opsamelinge der speceryen, neffens de comptanten op 't gevoechlyckste tot ruymer ontset sult dienen te behelpen, 't welck wy aen U. E. beleyt ende discretie remitteren.

Den 7^{en} January is hier van Firando over Siam, sijnde Teyouhan misgedreven, wel aengecomen de fluyt *Edam*, medebrengende 22.000 realen van 8^{en} in Japans silver, welcke tot vervolch van den Chineschen handel in Teyouhan daerin gescheept was.

Omme de Chinesche rovers, welcke geseyt werden, hun met 400 joncquen ende wel 60 a 70.000 coppen op de custe van China t' onthouden ende alles onveyl te maecken, met assistentie van eenige conings joncquen vandaer te verdryven, hadden d' onse in Teyouhan dry a vier defensibele jachten uytge-

maeckt, doch geen advantagie daerop connen behalen, sijnde al t'samen door harden wint ende tegenstroom van daer verdreven, in voegen dat den *Haen* aen Barquett by onse cruyssende jachten gecomen, *Sloten* op den 19 ende *Cleen Heusden* op den 30^{en} January alhier gearriveert sijn, ende Teyouhan van al sijn vaertuych ontbloot, gelijck mede, vermits *Edam*'s misdryven, gants onvoorsien van gelt is gebleven, sijnde de Chineesche rovers genouchsaem meester van de zee ende de gantsche cust wel vast beset houdende, waeruyt gevreest wert dit jaer wellicht geene joncquen van China naer *Battavia* comen sullen, 't welck soo gebeurende, de commercie ende incomsten vry' wat ten achteren setten sal.

Derhalven U. E. op 't serieuste gerecomandeert ende bevolen willen hebben, de saecken onder U. E. directie ende beleyt staende, soo te mannieren dat de Generale Compagnie (welck het dit jaer op de custe Choromandel, soo by gebreck van requisijt captael als misluckinge van 't catoengewas, gelijck mede in Teyouhan om de voorverhaelde inconvenienten in d' advance ende voortsettinge van haren handel soo dapper buy'ten gissinge gaen sal), eenich soulagiement tegen hare excessive lasten van daer gevoelen mach. Naer ons uyt 't vaerwater van Malacca met den *Gouverneur Coen*, den 8^{en} deser alhier gearriveert, geseyt werdt, sal men dit jaer oock weynich sustent by prinsen op den vyant becomen, alsoo alrede acht Maccause navetten rijck geladen binnen Malacca behouden ingecomen waren, ende niet seker ginck off eenige meer volgen souden. Siet oversulx by de gevoechlijckste wegen, soals in onsen voorgaende geadviseert hebben, goede partye nagelen in handen te becomen. Beswaert de Compagnie met geene lasten als die tot bevoorreringe van haer affairen noodwendich gedaen dienen. In summa de generale mesnagie, soo in fortificatie, schenckagie, huyshoudinge als andersints, sy U. E. andermael op 't alderhoochste gerecomandeert. Oovertreffelijken dienst sal de Compagnie daeraen geschieden ende U. E. bysondere eere daerby inleggen.

Omme met die van Bantam vermits onse nieuwe aencomste uyt 't vaderslant ende entrance in 't generale gouvernement van India, weder in termen van vruntschap, gelijck hun d' apparentien daertoe met het continueel pepertranspordt vandaer tot *Battavia* eenigen tijt schoon verthoonden, te geraecken, hadden wy den 15^{en} December passato met een tamelyke vereeringe aen den Pangoran ende grooten aldaer als onsen expressen gesant derwaerts gecommitteert den licentmeester Jan van Hazel, geaccompangieert met eenige opercoopliden ende andere suite. Ondertusschen dat gemelte gesanten daer waren, die al audientie by den coninck becomen ende hare vereeringe met danckelyke aenvaerdinge, soo 't ten minsten scheen, oovergelevert hadden, sijn van Bantam naer *Battavia* andere gesanten aengecomen, die ons, ongetwijfelt niet sonder kennisje van d' Engelsen, een geheel ander wellecomst bereyten.

hadden, daer weynich op verdacht waren, als hebbende in den sin gehadt, gelijck ons van Bantam voor seeker geadviseert werdt, den persoon van den Gouverneur Generael ende Raden van India op Kersdach, als syne E. met sijn gevolch uyt de kercke comen, ofte in den avontstont de brugge van 't Casteelspleyn, daeronder met haer vaertuych dicht waren comen leggen, passeren soude, te massacreren, ende voorts een generale invasie in de stadt met moorden ende branden te doen; doch is, Godtloff, door versterckinge van de wacht aen gemelte plaatse, daer de schelmen lagen, alsoo men eenich quaet vermoeden hadt, 't verraders disseyn verhindert geworden, in voegen dat deselve haer by middernacht over de brugge van de groote revier op de vlucht gegeven ende alles wat hun in 't passeeren langs de strate tegen quam, vermoort ende geuest hebben, sulx datter op dien nacht 7 Nederlanders ende een swart dootgebleven sijn, ende noch eenige borgers swaerlijck verwondt geworden, met verlies van een van den haren. Naderhant is verstaen dat se seven geuesten binnen Bantam gebracht hebben, daeronder dry soonen van de principaelste Orangkays aldaer, welcke alle dry aen de quetsuren naderhant gestorven sijn.

Eenige dagen nae desen vernomen sijnde, hoe haer een menichte Javanen tegen 't Zuyteynde van de stadt oover de groote revier ontrent een canon scheuts in 't bosch gelegert hadden, hebben goet gevonden, omme van des vyants gelegentheyt ende sterckte naerder kennisse te mogen becomen ende de vreesachtige borgerye wat couragie te geven, den 3^{en} January 100 coppen te voet ende 20 te paerde van 't garnisoen alhier in 't veldt uyt te setten, daer van het paerdevolck op deselve met 5 a 6 charges couragieuselijck aengevalen sijnde, den vyant sijn leegerplaetse heeft doen verlaten, sijnde 20 a 30 van deselve doot gebleven ende wel 60 a 70 geuest. Op den middach nae 't gevecht vernamen mede, dat ongeveer 37 praeuwen, van de West cornende, by claren dage hun onder scheuts van 't Casteel geanckert hebben voor de reviere van Ancke, met intentie, soo men presumeert, om den vyant secours van volck ende vivres toe te brengen, welck vaertuych ons eenige dagen onder d' oogen hebbende leggen braveren, weder naer Bantam gekeert is, naerdat van een Chineese joncque, comende van Siam, met verlies ende eenige geueste van wedersyden couragieuselijck affgeslagen was.

't Geene alsnu by die van Bantam onderleyt is geweest, verstaen wy dat wel 3 jaren lanck voorgehadt souden hebben. Seer sterck gaet de spraeck, ende van veelen wert ons vastelijck geaffirmeert, dat d' Engelsen, welcke derwaerts op 29 November passato met dry scheepen vertrocken sijn, haer tot voortganck van den aenslach geweldich aengeport ende genouchsaem versekert souden hebben, dat aen 't gewenscht succes van dien niet te twijfelen hadden, alsoo 't nae haer seggen een saecke licht om doen soude wesen,

syne E. met sijn gevolch, in bovenverhaelder manieren van buyten naer 't Casteel comende, aen te tasten ende te vermoorden. Off het met kennisse derselver ende raedt voorgenomen sy, is Godt bekent. Sooveel isser aen, dat wel seeker weeten, die van Bantam geen kennisse van onsen Kersdach dan door d'Engelsen connen hebben. D'aenslach is soo beleyt geweest, dat by-alien deselve door Godes genade by geval niet ontdeckt ware geworden, den vyant, met intelligentie welcke gehadt heeft met de Javanen tot Battavia residerende, een seer groote moorderye in de stadt soude aengerecht ende deselve, des Godt lange genadelijck verhoede, t'eenemael ofte ten meerderen deele gedestruert ende verbrandt hebben.

Na men verstaet heeft den roep binnen Bantam gegaen, den aenslach al geluckt, den Gouverneur Generael swaerlijck gequetst ende 't huys van den generalen ontfanck al gedestruert ende terneder geworpen was.

Tot vigoureuser resistantie van den vyant, welcke ons te water ende te lande soo dicht op de neuse lach, hebben wy, alsoo seer swack van volck aen lant versien waren, 100 coppen van de scheepen hier ter rheede moeten lichten ende daermeede 't garnisoen versterken, sulx bycompt men dit jaer niet meer als met 36 coppen heest connen mannen, derhalven U. E. in de presente schaersheyt sal dienen alle mogelijcke debvoir aen te wenden, omme soo vele van 't uytgediende volck in de Molucquen onder een redelyke verbeteringe in dienst te continueren, als daertoe te bewegen sijn, ende die daertoe niet verstaen willen, sal U. E. soo met dese als voor deesen met *Texel* ende *Orange* verlossen moeten.

D'Engelsen, als vooren geseyt, sijn den 17^{en} November passato volgens d'expresse last van haren coning ende d'Engelse Compagnie, soo sy voorgeven, met dry scheepen, te weeten den *Maurits*, *Christoffel* ende den *Eagle* naer Bantam vertrocken, omme den peperhandel aldaer alleen te gaen onderzoeken; daertegen van onser syde haerlieden geinsinueert is, dat alhoewel wy haer in haer onrechtmatich voornemen alsnu geen empeschement begeeren te bieden, nochte de requisite middelen tot weerhoudinge van 't selve in 't werck te stellen, omme d' hostile feytelicheyden tegen soo naebuerige natie, ende met ons in plicht van religie soo nae verbonden, sooveel mogelijk te myden ende te sien wat middelen noch bij occasie ende verloop van tijt tot eenparicheyt ende vrede in 't aenstaende souden connen werden gevonden; dat evenwel dese hare vredige entrance tot Bantam de Nederlantse Compagnie in geenen deeple prejuditieren sal, omme deselve t'allen tyden, als sulcx mocht goetvinden, te beletten ende aff te snyden, met voordere protestatie dat alle schade, lasten, interesten ende onheylen, welcke de Nederlantse Compagnie daerby sal comen te lyden, loopen ende redunderen sullen tot laste van de gecommitteerde Engelsen alhier, ende haer Eerw. principalen

in Engelandt; ende eyndeling met reserve van actie op alsulcken portie in den peper, welcke by d' Engelsen tot Bantam soude mogen werden verhandelt, als de Nederlantse Compagnie daervan ver mogens 't contract is competende.

Gemelte schepen van Battavia nae Bantam vertreckende, in plaets van d' ordinarie vlagge, die gewoon sijn te gebruycken, hebben een vlagge met des conings wapen van de groote stenge laten wayen, quansuys comende als coninglyke gesanten, ende niet als ordinary cooplieden.

Op 15^{den} January hebben d' Engelsen hare residentie alhier opgebroocken ende hun met al haer scheepen ende ommeslach naer Bantam metter woon begeven, latende hare wooninge alhier alleen met 2 a 3 Engelsen ende 10 a 12 swarten beset. Hoe deese procedure in Nederlant sal werden verstaen, ende wat uytkomste deselve sorteren sal, leert den tijdt.

Byaldien 'slants jacht den *Arent* noch in 't vaerwater ende sufficant sy om herwaerts te comen, sal U. E. in sulcken gevalle *Orange* ende *Munnickendam*, byaldien daer beyden van nooden sijn, mogen behouden, ende den *Arent* met de laeste vruchten herwaerts seynden; oste soo verstaen wert, dat het daer met een schip genoechsaem sal connen bewaert werden, mach U. E. ons 't sijnder tijt *Munnickendam* mede weder laten toecommen.

Alsoo ons op 't versoek van den kerkenraet van Maleyen door den predicator Heurnius alhier verthoont sijn eenige poincten, daerop sy onse dispositie ende ordre sijn voorderende, als namentlijck dat op Malleye een predickstoel in de sael van des Gouverneurs huysinge mochte gestelt ofte een kerckjen gebouwt werden; item datter eenige habile kinderen doorgaens in de school onder alimentatie van de Compagnie mochten opgetrocken werden, sonder des middachs ende des avonts t' huys te gaen; item dat de siecken in 't hospitaal, welcke boven 't rijs-, oly-, asijn- ende arackrantsoen maer een achste van een reael van 8^{en} 's daechs hebben, wat meer gelts crygen mochten, hebben goetgevonden 't selve aan U. E. ende des raets dispositie aldaer te remitteren, om in d' een ende d' ander met de minste beswaeringe van de Compagnie, ende nochtans buyten reden van clachte, gehandelt te werden; doch wat aengaet het bouwen van een kerkjen, vinden in geenderhande manieren geraden in de presente sobere gestaltenisse de Compagnie daermeede vooralsnoch te beswaren. Met een predickstoel in de sale te stellen, sal het vooreerst noch wel connen affgesien werden.

Seker proponent aldaer, genaempt Pieter Bomes, heeft ons door gemelten Heurnius mede laten versoeken, dat hem verbeteringe van rantsoen neffens andere proponenten, welcke in Amboina, ende Banda, soo hy schrijft, souden sijn, mochte werden toegeleyt. Item eenen Cornelis Jacobsz., cranckbesoeker op Taffesoh, claecht seer, jaet tot den bedelsack toe, oover'ts oober tractement welcke aldaer geniet. Alsoo U. E. van de gelegentheyt van saecken aldaer de

beste ervaringe sijt hebbende, sal U. E. d' een ende d' ander, na dat elck bevonden sal werden te meriteren, eenige verbeteringe nae discreetie mogen toeleggen, daermeede buyten juste reden van clachte gehouden werden.

De publicatie van 't placcaet tegen de nagelsluyckers, mitgaders de bevoorreringe van de documenten ende bescheyden nopende 't proces van de Majores tegen de Magellanische Compagnie, daervan U. E. voor desen eens ende andermael d' originele deductie is togesonden, willen U. E. van gelijcken op 't hoochste gerecomandeert ende bevolen hebben in achtin ge te houden, ende te besorgen ons deselve dit jaer noch togesonden werden, omme met d' aenstaende retourschepen voort te laten gaen ende de Majores van voordere schade te indemneren.

In 't Casteel Battavia, adi 13 February anno 1628¹⁾.

31. — ORDRE

VOOR D' OVERHOFFDEN VAN 'T JACHT MUNNICKENDAM, GAENDE VAN
HIER NAER AMBOYNA, 13 FEBR. 1628.

Alsoo in 't jacht *Munnickendam* dryderley cargasoen gescheept is, te weeten voor Amboina, Banda ende de Molucquen, sult ghylieden Uwe reyse in Godes name van hier eerst naer Amboina bevoorderen, ende naedat ghy daer ge-

¹⁾ „Nota dat de bovenstaende missive in substantie, alleon mutatis mutandis, mede naer Amboina ende Banda gesonden is, uytgesondert dat by de brieff naer Amboina gevoecht is 't naervolgende, te weten:

„Aengesien in dit jacht *Munnickendam* mede een cargasoen voor Banda gescheept is, zal hetzelve, ingevalle *Zuyt-Hollant* alreede voortgesonden ware, derwaerts mogen gaen, om 't gedestincerde voor die placte te lossen, alsoo men oordeelt 't selve weder tijts genouch in Amboina sal connen wesen, om voort ter bequamer tijt nae de Molucquen te vertrecken, daerop U. E. sal hebben te letten, opdat het voyagie van Tornaten daerbij niet vercordt werde.

„Met dit jacht gaen mede over twee cruytmaeckers, welckers verbonden tijt binnen 5 a 6 maonden gaet expireren. Byaldien deselve ten dienste van de Compagnie daer nodich sijn, moocht se ten besten employeren, ende soo niet, ter eerster gelegenheit weder herwaerts later keeren omme nae 't vaderslant te gaen. Gemelte personen hebben hier tsedert hun aenkomste uyt 't vaderslant by manequement van employ ledich geloopen. Byaldien gesint sijn nae d' expiratie van hun tijt langer in dienst te continueren, moocht deselve voor hun loopende gagie, ende hooger niet, weder aennemen.

„Alsoo dit jacht van boscruyt niet wel geprovideert gaet, sal U. E. sorge draegen, 't selve op de reyse naer Ternaten behoorlijck daervan versien werde, om in eas van hostil resconter de nootwendige tegenwoer te bieden.

„Tegen 't jongst van dese maent hopen U. E. voor do laetste beseyndinge 't jacht de *Grijfhoen* noch toe te laten comen. Laet niet nae, 't jacht *Taxel* uyt de Molucquen daer verschynende, 't selve met de gereede vruchten op 't spoedichste herwaerts aen te depeschieren, alsoo 't solve metten eersten tot nootwendich onde emportant employ van doen sullen hebben.

„In 't Casteel Battavia, ady 13de February anno 1628”.

comen sijnde 't gedestineerde voor die plaatse gelost sult hebben, byaldien sich geen ander gelegenheit presenteert, voorts naer Banda loopen, 't inhebbende cargasoen voor dat quartier daer meede lossen, ende voorts op 't spoe-dichste weder in Amboina keeren, omme voorts tijdtlijck naer de Molucquen te vertrecken, alwaer ghy dit jaer overblyven oste herwaerts keeren sult, nae d' ordre welk ghylieden tot een off ander van den Gouverneur aldaer becomen sult.

Sijt verdacht op Uwe reyse van Amboyna naer de Molucquen wel op u hoede, ende altijt slachvaerdich te weesen, opdat u by onverwacht hostil resconter geen ongeval oovercome.

Sijt mede gedachtich, off d' occasie sich presenteerde dat ghy Batsian aenddet, aldaer goede quantité antsjoves te procureren ende ons deselvē t' sijnder tijt ter hant te laten comen; bysonderen dienst sal ons daeraen geschieden.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 13^{ea} February anno 1628.

32. — AEN DEN CONINGH VAN MACASSER
PER 'T VRYLIEDEN JACHT BROTHIA, 23 FEBR. 1628.

Grootmachtichste Coning. Alsoo Juan Maria Moretty, inwoonder onser stede Battavia, sich willende quyten in sijn belofte aan hare Majesteyt voорleden reyse gedaen, van deselvē ter eerster gelegenheit wederom te sullen comen besoecken, op ons versocht heeft dat met een brieff van recommandatie aan hare Majesteyt in faveur van sekere compagnie Nederl[anders], welcke nu met hem na Macassar sijn gaende ende sonder welckers geselschap het hem niet wel doenlijck ware geweest de reyse derwaerts te beginnen ende uyt te voeren, mochte werden versien, soo is 't dat wy hem 't selve niet hebben connen nochtte willen weygeren, versoeckende oversulx seer gedienstelijck hare Coninglyke Majesteyt gelieve niet alleen den voorsz. Moretty, maer oock sijn byhebbende geselschap, sijnde al t' samen borgers ende inwoonders deser stede, in hare Coninglyke protectie aen te nemen, mitsgaders alle hulpe, faveur ende addresse tot bevoorderinge van hunnen handel in hare Majesteyts lant te laten genieten, belovende van gelijcken, soo wanneer het hare Coninglyke Majesteyt tot anneantie ende vergetinge van de voorgaende misverstanden ende vernieuwinge van d' oude vruntschap gelieven sal eenich van hare Majesteyts onderdanen vaertuych naer ons porto te licentieren, 't selve soodanigen hulpe ende accommodabel tractement te bewysen, dat wel vernoecht ende met goede proffyten naer huys sullen keeren.

In 't Casteel Battavia, ady 23 February anno 1628.

137

33. — COMMISSIE

VOOR DE REEDERS VAN 'T JACHT BROTCHELIA, GAANDE VAN HIER NAER
MACASSER, 23 FEBR. 1628.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur-Generael wegen den staet der Vereenichde Nederlanden in India, allen dengenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt! Doen condt, alsoo met onse permissie by sekere borgers ende inwoonders deser stede Battavia geequipeert ende uytgereet is 'tjacht genaemt *Brotchelias*, omme daermede soo op den inlantsen gepermitteerden handel alsmede tot affbreuk van onse algemeyne vyanden te mogen varen, leggende jegenwoordich hier ter rheede zeylreedt.

Soo is 't, dat wy de voorsz. rheders vergunt ende gelicentieert hebben, gelijck wy haer vergunnen ende licentieren mits desen, omme met voorz. jacht van hier naer Macasser tot bevoorderinge van haren particulieren handel volgens d' ordonnantie daerop beraamt te mogen varen, met voorder commissie omme onderwegen, soo in 't gaen als keeren, alle Portugiesen, Spangiaerden ende hare adharenten, item die van Bantam ende van andere vyanden plaetsen, gelijck mede die van Amboina ofte de Molucquen eenige nagelen mochten vervoert hebben, aen te tasten, te vermeesteren, hare goederen ende personoenen in goede versekeringe onder behoorlijcken inventaris naer geleghetheyt alhier ofte aen d' eerst comende scheepen, comptoiren ofte jachten van de Generale Compagnie oover te brengen, om op de deuchdelijckheyt van de prinsen gedisponneert te werden nae behooren, welverstaende dat op 't voorsz. ofte andere vaerwaters niet sullen vermogen te beschadigen ofte empescheren eenige Europische natien in confederatie ofte vrientschap met de Doorluchtige Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden staende, gelijck mede eenige Indische natien, onse vrunden, geallieerden ende bontgenooten, als daer sijn die van Palimban, Jamby, Andrigiry, Patane, Siam, Cambodia ende alle die onder des Matarams gebiet staen, van vrunden ende neutrale plaetsen comende, ofte derwaerts gaende; ende alsoo tot uytvoeringe van voorsz. voyagie noodich achten dat gemelte jacht met een goedt overhoost versien werde, soo hebben wy op 't versoek van de voorsz. rheeders geeligeert, gestelt ende geauthoriseert, gelijck wy eligeren, stellen ende authoriseren mits desen, den persoon van Bartholomeus Claesz. de Wilde, omme als capiteyn ende opperhoofd over 't selve te commanderen, in den Raedt te presideren ende 't voorvallende tot welstant van de generaliteyt ende haer particulier welvaren nae behooren te dirigeren. Belasten ende bevelen oversulx de schipper, stierluyden, officieren, bootsgesellen ende alle andere op 't voorsz. jacht varenden, den voornoemden Bartholomeus Claesz. voor haer opperhoofd t' erkennen, respecteren ende gehoorsamen, gelijck

mede ordonneren aen alle Gouverneurs, Commandeurs ende andre respective ooverhooffden soo te water of te lande in dienst van de Generale Vereenichde Oost-Indische Compagnie sijnde, welcke voorsz. Bartholomeus Claesz. souden mogen bejegenen, denselven vry ende vranc te laten passeren ende repasseren, ende des van noode hebbende, tot voordering van sijn voorgenomen voyagie naer vermogen, ende voor soo veel sonder prejuditie van de Compagnie geschieden mach, te helpen ende assisteren, alsoo 'tselve tot welstandt van 'tgemeene beste ende dienst van de Generale Compagnie alsoo bevinden te behooren.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 23^{en} February anno 1628.

34. — MOLUCQUEN.

AEN DEN GOVERNEUR LEFEBVRE PER 'T JACHT DE GRIFFIOEN,
4 MAART 1628.

De nevensgaende is copie van onsen jongsten in dato 13^{en} February per 't jacht *Monnickendam* oover Amboina geschreven, welckers inhoud by desen alsnoch confirmeren.

Op 28^{en} February is hier van de custe Choromandel wel aengecomen 't jacht *Brouwershaven* met 323 packen cleeden, daervan U. E. 32 packen by desen werden toegesonden, sijnde soo veel als daervan voor de Molucquen hebben connen uytmaecken. U. E. drage sorge voor deselve, gelijck mede die voor deesen gesonden sijn, benefens de comptanten, goede quantité nagelen opgesamelt ende 't jacht *Texel*, soo 't alrede niet geschiet sy, met de gereede vooruyt naer Amboina op 't spoedichste affgevaerdicht werde, omme ons vandaer, soo haest het mousson dienen wil, voorts toe te comen, alsoo 'tselve tot d' aenstaende beseyndinge naer de custe van China sijn bequamheysts halven onder anderen nodich van doen sullen hebben.

Vermits onse presente schaersheyt van volck hebben U. E. dit jaer den eysch daervan niet connen suppleren, derhalven U. E. sich in de verlossinge van 't uytgediende volck aldaer sal moeten reguleren, naer d' ordre in onsen vorigen aen U. E. dienaengaende gegeven. Volgens de jongste advysen van 't vaderslant becomen was in September passato een vloote van 10 seylen, soo scheepen als jachten, met goet ontset van volck herwaerts uytgeset. Godt geve ons deselue spoedich in salvo mogen toecomien, omme de benoodichde quartieren oover gants India wat te mogen soulagieren.

Onse groetenisse aen den nieuwe coning Hamsia, den Goegoeghe, Kitchil Aly, de soyasives, sengages ende alle andere reprenterende den staet ende

Le 34
raedt van Ternaten, sal U. E. met de behoorlijcke complementos gelieven te doen, ende by deselve op 't gevoechlijckst tot reconciliatie van de gealtereerde ende verwyderde gemoederen, dewyle doch 't redres aldaer tegenwoordich niet anders vermoogen te voorderen, sien aen te houden, ende soo by weege van dien, gelijck mede voor gelt ende cleeden, goede partye nagelen in handen te becomen. Oovertreffelyken dienst sal de Compagnie daeraen geschieden.

De generale mesnagie, soo in fortificatie, schenckagie, huyshoudinge als andersints, blyve U. E. op 't alderserieuste gerecommandeert.

In 't Casteel Battavia, ady 4^{en} Marty anno 1628.

35. — AMBOINA.

AEN DEN GOUVERNEUR GORCUM PER 'T JACHT DE GRIFFIOEN,
4 MAART 1628.

De nevensgaende is copie van onsen jongsten in dato 13^{en} February per 't jacht *Munnickendam*, welckers inhoudte by deesen alsnoch confirmeren.

Dese gaet met 't jacht de *Grieffoen*, welke wy goetgevonden hebben ten overvloede derwaerts aff te vaerdigen, omme byaldien het in gemelte quartieren, een welcker welstant ende securance de Generale Compagnie seer vele gelegen is, eenigen dienst doen conde, 't sy dan om op de nagelvervoerders te cruyssen, een tocht naer Banda tot overvoer van nootlijkheden te doen, ofte oock tot intreckinge van de wijtverstroyde macht aldaer, volgens onse ordre voor deesen dienaengaende gegeven, des te ruymer ende onbecrompener aldaer versien te mogen wesen, ofte soo 't daer geexcuseert can werden, ons 't selve ter gelegener tijdt weder toe te laten comen.

In dit jacht sijn van 323 packen cleeden, op 28 February met *Brouwershaven* alhier van de Custe becomen, 19 packen voor Amboina ende 32 voor de Molucquen gescheept, sijnde sooveel als voor gemelte quartieren dienstich daervan hebben connen uytmaecken. U. E. drage sorge, soo voor deselve, gelijck mede die voor deesen gesonden sijn, benefens de comptanten, goede quanti[t]é naegelen opgesamelt ende ons met 't jacht *Texel*, soo haest van de Molucquen daer verschijnt ende 't mousson dienen wil, partye daervan op 't spoedichste toegesonden werde, alsoo het gemelte jacht tot de geintendeerde beseyndinge naer de custe van China, daertoe het seer dienstich ende bequaem geoordellet werdt, tijdtlijck van doen sullen hebben. U. E. gelieve dese onse ordre sonder exceptie nae te comen.

De gedestineerde cleeden voor de Molucquen, hierneffensgaende, sal U. E., in gevalle *Orange* al versonden ware, in *Munnickendam* doen overscheepen ende den Gouverneur Lefebvre neffens dese onse missive toeseynden.

Vermits onse presente schaersheyt van volck hebben dit jacht niet meer als met 33 a 34 coppen connen voorsien. Volgens de jongste advysen, van 't vaderslant becomen, was in September passato een vloote van 10 seylen, soo scheepen als jachten, met een goet ontset van volck herwaerts uytgeset. Godt geve ons deselve spoedich in salvo mogen toeocomen, omme de benoodichde quartieren oover gants India wat te mogen soulageren.

Onse groetenisse aen capiteyn Hitoe, den Lantraedt ende opperhooffden aldaer, soo ondersaten van 't Casteel als gealligeerde ende bontgenooten sijnde, sal U. E. met de behoorlijcke complementos gelieven te doen, ende by deselve op 't gevoechlyckste tot reconciliatie van de gealttereerde ende verwyderde gemoederen, dewyle tegenwoordich ten principalen doch anders niet vermogen, sien aen te houden, ende by weege van dien, gelijck mede voor gelt ende cleeden, goede partye nagelen in handen te becomen. Overtreffelyken dienst sal de Compagnie daeraen geschieden.

Boven *Den Briel* ende *Zuyt-Hollant*, voor desen naer Banda gesonden, hebben tot accommodabelder ende vlytiger transpoort van alle de Bandaneese manspersoonen, in Banda in onsehanden sijnde, byaldien 't volgens onse ordre by den Raet tot facilitatie van 't relaschement onser gevangenen op Ceram ofte tot ruste der landen, alsoo 't doch maer een rebelsuchtich ende perfidieus gebroetsel is, raetsaem geoordeelt wiert, goetgevonden in compagnie van dit jacht derwaerts aff te vaerdigen 't jacht *Purmereynde*. D' Almogende gelieve d'een ende d' ander in salvo te geleyden.

In 't Casteel Battavia, ady 4^{en} Marty anno 1628.

36. — BANDA.

AEN DEN PRESIDENT VISSCHER PER 'T JACIIT PURMERENDT,
4 MAART 1628.

De neffensgaende is copie van onsen jongsten in dato 13^{en} February per 't jacht *Munnickendam* oover Amboina geschreven, welckers inhoudt by desen alsnoch confirmeeren.

Alsoo wy in d'instructie, U. E. op sijn vertreck naer Banda medegegeven, onder anderen tot U. E. ende des Raets dispositie aldaer geremitteert hebben de herwaerts seyndinge van alle weerbare Bandaneesche manspersoonen in onsehanden aldaer sijnde, byaldien d'apparentie sich verhoonde dat by weege van dien 't relaschement van den gevangen gouverneur met sijn byhebbende geselschap soude connen gefaciliteert ende gevoordert werden, ofte dat het andersints tot veylicheyt ende ruste der landen, alsoo 't doch een perfidieus

ende onrustich gebroetsel is, raedtsaem geoordeelt wiert, hebben goetgevonden, op avontuer 't schip *Amsterdam* alreede aen de wal geleyt ende gesloopt mocht sijn, U. E. noch boven *Den Briel* ende *Zuyt-Hollandt* toe te seynden dit jacht *Purmereyndt*, omme by wege van dien, ingevalle gemelte herwaerts seyndinge voortganck sorteerde, des te beeter gelegenheit tot veyliger ende accommodabelder transport der Bandanesen te hebben, ende deselve niet al t' evens over één bodem, tot groote risquo van schip ende volck, te moeten seynden.

Byaldien de gewenschte verlossinge onser gevangenen op Ceram noch niet gesuccedeert ware, sult deselve by alle mogelyke middelen op equitabel accoordt, soals U. E. in onse medegegeven advysen wijdtloopich aengeschreven is, alsnoch trachten te bevoorderen.

Soo haest het mousson dienen wil, sal U. E. ons de gereede nooten ende macis met d' een off d' ander gelegenheit toeseynden, omme ons in d'aenstaende beseyndinge naer Choromandel ende Suratte tijdtlijck daervan te moogen dienen.

Den handel op Key'en Arou, mitsgaders de mutuele vruntschap ende correspondentie met d' inwoonders derselver, item de goede mesnage ende affsnydinge van alle excusabele lasten, soo in fortificatie als andersints, willen U. E. op 't hoochste gerecomandeert ende bevolen hebben.

In 't Casteel Battavia, ady 4^{en} Marty anno 1628.

37. — SOLOR

AEN DEN OPPEROOPMAN JAN D'HORNEY PER 'T JACHT *COTCHIJN*¹⁾.

De nevensgaende is copie van onsen jongsten in dato 27 October passato per 's *Lants Hope* ende *Ste Nicolaes*, welckers inhoud by desen alsnoch confirmieren.

Dese gaet met 't jacht *Cotchijn*, welck wy goetgevonden hebben Ul. toe te seynden, niettegenstaande 't saysoen seer naby verloopen is, met een cargasoen van f 6813 — 7 — 6, sijnde sooveel als van Teyouhan ende Succadane nu onlangs (daeromme genootsaeckt sijn geweest de beseyndinge tot noch toe te trayneren) tot bevoorderinge van den Timorsen handel dienstich becomen hebben. Ul. drage sorge 't selve ten meesten proffyte van de Generale Compagnie op d'advantagieuste plaatse aen de buyten- ofte binnencust van Timor gebeneficiceert werde.

¹⁾ Onder het afschrift van dezen brief is geen datum gesteld. Vermoedelijk 4, 5, 6 of 7 Maart 1628.

Laet niet nae, gelijck wy in onse jongste mede serieuselijck gerecomman-deert hebben, d' een off d' ander jacht met goede partye sandelhout, soo haest het mousson sulx toelaten wil, vooruyt herwaerts aen te depescheren, omme ons daervan tijdtlijck in de beseyndinge naer de custe van China ende elders te mogen dienen.

22. 3. 1628.

Onse groetenisse aan Kitchil Protavi, de sengages Lamekera ende Adon-nara ende andere opperhoofden aldaer, soo ondersaten van 't Casteel als ge-alligeerde ende bontgenooten sijnde, sult met de behoorlijcke complementos doen, ende by deselve insisteren, dat door hare assistentie ende hulpe de noot-wendige reparatie ende onderhoudt van 't fordt Henrique geschiede ende de Generale Compagnie by wege van dien in de lasten van de fortificatie, dewyle doch den handel weinich beschiet ende de proffyten sober vallen, mach wer-den gesoulagieert.

Byaldien ghylieden aldaer raedtsaem oordeelt dit jacht tot bevoorderinge van den handel, 't sy dan aen de buyten- ofte binnencust, dit jaer daer over te bly-ven, sult hetselfe daer mogen behouden ende ten meesten dienste em-ployeren; ende soo niet, ons tijdtlijck weder laten toecomen, om 't selve tot d' een off d' ander tocht, 't sy nae de cust van China, 't vaerwater van Malacca ofte elders uyt te setten.

Wat voorder op de negotie ende aencleven van dien t' adviseeren valt, wert U door d' heer van Diemen aengeschreven, waeraen ons gedragen.

38. — JAMBY.

AEN DEN OPPEROOPMAN CORNELIS VAN DER HOEFF PER DE FLUYT
VELSEN, 7 MAART 1628.

Tsedert onsen jongsten (in copie hiernevens gaende) per de fluyt de *Mac-quereel* in dato 9^{en} January, welckers inhoudt by desen alsnoch confirmeren, is ons op den 4 deser per de jonck van Chili Japon wel geworden U. E. aenge-name missive van den 18^{en} February, daerby onder anderen verstaen hebben hoe Compagnies negotie aldaer by mancquement van capitael eenige weken stilgestaan hadde; item de cladde der Engelsen met haer Armigonse cleeden, niettegenstaende voor dees tijt den handel genouchsaem voor haer alleen was; item 't verlangen, welcke de coningen van Jamby hadden naer onse antwoorde op haer gedane versoeck van nieuwe assistentie tegen die van Palimban.

Dese, daerinne wy 't noodige op den uwen sullen beantwoordigen, gaet met de fluyt *Velssen*, daermede U. E. werden toegesonden 25 packen cleeden, sijnde sooveel als wy voor Jamby dienstich hebben connen uytmaecken. 't

Jacht *Brouwershaven* is hier den 28 February van de Cust wel aengecomen, medebrengende niet meer als 323 packen cleeden. Volgens d'advysen van den Gouverneur Marten Isbrantsz. soud' het noch wel 6 a 7 maenden aenloopen alleer nieuw ontset van daer souden connen becomen, derhalven U. E. serieuselijck gerecommandeert willen hebben, de cleeden, soo nu als voor deesen met de *Macquereel* gesonden, in reputatie ende op een rysende markt te houden, gelijck mede de comptanten (daervan gegenwoordich gants gedisprovideert sitten ende geene meer vermogen te seynen) wel te mesnageren. Laet d'Engelsen al vry woelen ende cladden, 't sal haest daermede gedaen sijn, vermits de sobere gesteltheyt haerder affairen in Armigon, vanwaer dit jaer geen secours meer te verwachten hebben; ende soo se hun op de Suratse sorteringe mochten verlaten, om adem t'erscheppen ende hare quade gangen te vervolgen, daer sullen wy met Godes hulpe soo dicht ontrent connen wesen als sy, soodat ons daer mede sonderling geen voordeel sullen affsien.

Dat de negotie aldaer by mancquement van capitaal eenige weeken in onmacht heeft moeten leggen, is ons leet geweest te verstaen, doch moeten patientie nemen, totdat deselve in gewenschter ende vigoureusester posture mach werden herstelt, welcke met Godes hulpe eerlange verhopen te sien, alsoo de Compagnie op de custe Choromandel (daer het eenigen tijt herwaerts, om 't voorverhaelde gebreck, seer slecht gestaen heeft) dit jaer seer op haer voordeel geraken sal, sulx dat geschaepen staet van daer een treffelijck retour voor dese Zuyderquartieren van India in Augusto ofte September aenstaende te sullen becommen.

Alsoo onder de cruyssende jachten van Carel Lievens geene sijn, daerinne yets merckelijcx can geladen werden, sal U. l. ons de gereede peper aldaer met de *Macquereel* en de *Velsen* metten eersten toeseynden; 't jacht den *Hazewindt*, sijnde bequaem ende dienstich op de reviere te gebruycken, hebben U. E. in corten na desen van hier te verwachten.

Aengaende der coningen van Jamby versoeck van nieuwe assistentie tegen die van Palimban, alsoo men by de voorgaende beseyndinge onder 't beleyst van den commandeur Cunst genoechsaem heeft connen bespeuren haer de saecke soo seer niet ter herten gaet als daervan d'uytterlyke mine wel verthoonen, hebben niet connen goetvinden de Compagnie in nieuwe lasten (uyt vreesde de saecke wederom soo vruchtelos ende spottelijck mocht uytvalLEN, als voorgaende gebleken is) om Jambijs wille te engagieren, maer geraedener geacht dat men door onse tusschenspraecke de geresene misverstanden ende onlusten van wedersyden by wege van reconciliatie trachten sal te beslechten ende wech te nemen, om redenen in onse neffensgaende missiven aan hare Majesteyten van Jamby ende Palimban breeder geducederteert. U. E. helpe sorge dragen deselve nae den sin duydelijck getranslateert,

gelijck mede dat daerin de gerequireerde eertitels ende complementos, nae ghy weet de grooten aldaer gehumeurt te sijn, geobserveert werden. Brenger deses, genaemt Gerrit Broeckmans, welcken wy als onsen expressen gesant aen d'een ende d'ander coning tot beslechtinge der geresene misverstanden gecommitteert hebben, sal U. E. in alle saecken welke tot facilitatie ende voordeeling van de geintendeerde appaysatie souden mogen strecken, de helpende hant bieden, met goeden raedt assisteren ende grondelijck van alles informeren, opdat de saecke ten besten volgens onse expectatie uytvalle, Jamby in ruste ende wy van de moyelyke sollicitation t'haerder assistentie, daer doch geen voordeel off danck voor te verwachten hebben, al is 't saecke veel schoons beloven, in 't aenstaende ontslagen mogen blyven.

Al is 't schoon wy in onse missive aen de Coninck van Jamby geen vermaen doen van eenige remuneratie voor de lasten welcke wy ten dienste van hare Majesteyt met dit gesantschap opnieuw sijn supporterende, sal U. E. evenwel met onsen gesant ende den Raedt aldaer overleggen wat daerinne tot benefitie ende soulagement van de Generale Compagnie nutst gedaen dient, 'tsy dat men, byaldien de toegeseyde tolvryheyt voor 10 jaren te groff ende hooch soude lopen, deselve voor 2 a 3 jaren, osts ten minsten immuniteyt van tol voor de laetste geprocureerde peper urgeren, osts eenich ander soulageabel expedient naer tijt ende gelegenheit van saecken voorstellen soude, welck wy aen Uwer alt'samen rijp ende discreet overlegh aldaer remitteren.

By mancquement van ander gelegenheyt, sal gemelten Broeckmans tot uytvoeringe syner commissie sich met eene der jachten van de cruyssende vloete naer Palimban mogen transporteren, also vertrouwen hy deselve voor haer vertreck herwaerts daer noch beloopen sal.

U. E. sy gerecomandeert, tot meerder eenparicheyt ende ruste, gemelten Broeckmans in soodanigen achtinge ende eere aldaer te houden als ghy in discretie bevinden sult d' uytvoerders van soodanigen last ende commissie te competeren.

Wat belanckt de saecke van Citchil Japon daervan U. E. schrijft, alsoo ons van denselven mede een brieffken ter hant is gecomen, daerinne gants geen mentie van sulxis maeckende, connen ons niet laten voorstaen, hem 't voorsz. versoek ernst sy, doch byaldien hy daerop instantie is doende ende dat ghy merckt hem 'tselve ter herten gaet, moocht daerinne by den coninck naer discretie handelen.

In 't casteel Battavia, ady 7^{en} Marty anno 1628.

39. — AEN DEN CONINCK VAN JAMBY
PER DE FLUYT VELSEN, 7 MAART 1628.

Grootmachtige Coninck. Hare Majesteyts aengename missive in dato 19^{en} November 1627 hebben wy den 17^{en} December volgende wel ontfangen, ende daerby onder anderen gesien 't versoek welcke hare Majesteyt is doende, om haer op nieuws met wapenen tegen die van Palimban ofte andersints met goeden raedt te assisteren. Wat aengaet de wapenen, alsoo deselve gemeenelijck groote lasten, onseker uytcomste, horrible bloetstortinge, verderff van menschen, steden en landen, mitsgaders oock emulatie ende hadye van nabueren naer haer sijn sleypende, heeft ons naer rijp overleg van saecken voor den staet van Jamby geradender gedacht hare Majesteyt sich in d' inconvenienten van d' alverdervende oorloge niet verder soude inwickelen, ende dat tegen een soo naburige ende van ouden tyden met haer vermaechschapte natie, maer dat, achtervolgende den aert van alle vredelievende princen, van haer recht veel liever een weynich cedere, omme by wege van dien tot een pacifique posture herstelt te mogen werden, als 't selve door extremiteyt van wapenen, sijnde, als vooren geseyt, soo veel hasardeuse incidenten geexposeert, te vervolgen, ende dat noch in soodanigen conjuncture van tijt, nu den woedende Atchijnder, die doch genouchsaem tot het monarchael gebiet van Sumatra aspireert, sich alreede van 't vermaerde rijck van Jhoor ende omleggende plaetsen volcomen meester gemaekt hebbende, met syne oorlogsmacht nae hare Majesteyts grenzen allenskens neder comt sacken, omme gelijck de geruchten loopen Andrigiry, Jamby ende Palimban onder sijn tyrannisch jock mede te doen buygen, daertoem hem d' occasie, soo lange de saecken tusschen hare Majesteyt ende die van Palimban dus in hostile termen blyven, veel plausibeler geschapen staet te dienen, om bey-de te gelijck te incorporeren ende in te slotken, als wanner, d' oneenicheyt ende misverstanden wechgenomen ende beslecht sijnde, beter middel ende gelegenheyt voor beyden wesen sal omme denselven met een gecombineerde macht couragieuselijck 't hoofst ende wederstant te bieden. Derhalven also ons d' oude vruntschap ende mutuele commercie soo nae tot hare Majesteyt verbonden ende verplicht heeft, dat ons niet meer ter harten gaet, als de croone van Jamby tegen alle usurpateurs gemaintineert ende 't rijck in gedurige florissante constitutie, gelijck het gegenwoordich is, tegens alle incruyvers geconserveert te sien, hebben goetgevonden brenger deses, genaemt Gerrit Broeckmans, als onsen expressen gesant aan hare Majesteyt af te vaerdigen, omme sich uyt onsen name tusschen hare Majesteyt ende die van Palimban als middelaer tot beslechtinge van alle geresene misverstanden ende onlusten te interponeren, versoekende hare Majesteyt gelieve al 't gene by gemelten onsen gesant

concernerende de saecke sal werden geproponeert ende in 't werck gestelt, voor vast ende bondich te accepteren, gelijk de middelen ende voorslaegen tot vrede soo toegeneychden oore te leenen, dat by weege van dien de saecke een gewenscht ende plausibel succes volgens onse expectatie sal mogen sorteren.

In 't casteel Battavia, ady 7^{en} Marty anno 1628.

40. — AEN DEN CONING VAN PALIMBAN

PER DE FLUYT VELSEN, 7 MAART 1628.

Grootmachtige Coninck. Alsoo eenigen tijt herwaerts t' onser kennisse gecomen is, hoe hare Majesteyt met den coninck van Jamby oover seekere differenten in oneenicheydt ende questie geraeckt was, sonder dat tot noch toe getracht is geweest, by wege van bevreding de geresene misverstanden te beslechten ende wech te nemen, ende alsoo ons niet meer ter herten gaet, als de croone van Palimban ende Jamby in soodanigen fleur ende progressiven stant, gelijk die tegenwoordich sijn, gemaintineert ende geconserveert te sien, daer ter contrarie te beduchten sy, door extremiteit van wapenen, daertoe dese oneenicheden ten lesten wel uytbarsten mochten, d' een ende d' anders ruyne ende ondergangh mochte gevoordert werden, insonderheyt nu den Atchijnder, de rijcken van Jhoor en Linga vermeestert hebbende, met syne oorlogsmacht nae de quartieren van Andrigiri, Jamby ende Palimban, om deselve mede onder sijn jock te doen buygen, allenskens comt nedersacken, hebben goetgevonden brenger deses, Gerrit Broeckmans, als onsen expressen gesant aen hare Majesteyt aaf te vaerdigen, omme sich uyt onsen name tusschen hare Majesteyt ende die van Jamby als middelaer tot beslechtinge van alle geresene misverstanden ende onlusten te interponeren, versoeckende hare Majesteyt gelieve al 't geene by gemelten onsen gesant concernerende de saecke sal werden geproponeert ende in 't werck gestelt, voor vast ende bondich te accepteren, gelijk mede de middelen ende voorslagen tot vrede soo toegeneychden oore te verleenen, dat by weege van dien de saecke een gewenscht ende plausibel succes, volgens onse expectatie, sal mogen sorteren, te meer alsoo hare Majesteyt by vrede met Jamby beter gelegenheit ende middel hebben sal, omme met een gecombineerde macht den woedenden Atchijnder couragieuslijck 't hoofst ende wederstant te bidden, ingevalle eenige vyantlyke attentaten tegen d' een ende d' ander mocht voornemen. In teecken van vruntschap seynden wy hare Majesteyt by desen een gestickte deecken, versoeckende hare Majesteyt gelieve d' een ende d' ander in dancke t' accepteren.

In 't Casteel Battavia, ady 7^{en} Marty anno 1628.

41. — INSTRUCTIE

VOOR DEN OPPEROOPMAN GERRIT BROECKMANS, GAENDE IN GESANT-SCHAP AEN DE CONINGEN VAN JAMBY ENDE PALIMBAN, 9 MAART 1628.

Alsoo by den ouden ende jongen coninck in Jamby andermael onse assistentie van volck ende scheepen tegen die van Palimban over sekere contentien ende oneenicheden tusschen haer geresen, versocht is, ende wy niet raedtsaem geacht hebben (uyt vreese die wederom soo vruchteloos ende spottelijck mocht uytvalken, als met de voorgaende onder 't beleyt van de commandeur Cunst geschiet is) de Compagnie in nieuwe lasten om Jamby wille te engagieren, maer dienstiger geoordeelt, dat men door onse intercessie ende tusshenspraecke de geresene misverstanden ende onlusten van wedersyden by weege van reconciliatie trachten sal t'assopieren ende wech te nemen, soo is 't dat wy goetgevonden hebben Uwen persoon als onsen expressen gesant aen d' een ende d' ander coning aff te vaerdigen omme sich tusschen haer uyt onse name als middelaer tot beslechtinge van alle gepasseerde onlusten te interponeren ende de saecke met Uwe vlijdt ende industrie sooveel mogelijck te derigeren ende beleyden, dat, deselve volgens onse expectatie ten besten uytvallende, Jamby voortaen in rust, ende wy van de moyelijcke sollicitatien t'haerder assistentie (daer doch geen voordeel ofte danck voor te verwachten hebben, al is 't saecke veel schoons beloven) in 't aenstaende mogen ontslagen blyven.

In Jamby (derwaerts ghy desen morgenstondt Uwe reyse in Godes name met de fluyt *Velsen* bevoorderen sult) met lieff gecomen sijnde, sult ghy dese onse instructie, mitsgaders de last die wy U daerin sijn gevende, den opperoopman van der Hoeff ende den Raedt aldaer communiceren, welcke U (gelijck wy haer in onse neffensgaende missive geordonneert hebben) van alles wat tot bevoorderinge ende facilitatie van deese geintendeerde pacificatie strecken mach, grondelijck informeren, de helpende hant bieden, ende met goeden raet assisteren sullen, alsooo vermits hare continuele residentie aldaer van d' een ende d' ander conings gelegenheyt ende humeuren de beste kennisse ende ervaringe hebben.

Onse missiven aen hare respective Majesteyten, welk wy u ongetranslateert sijn medegevende, sult helpen besorgen nae den sin duydelijck overgeset, ende daerinne de requisite eertitels ende complementos sooveel mogelijck geemployeert werden.

Nac becomen audientie ende overleveringe onses briefs aen hare Majesteyten in Jamby, sult ghy, omme de vreedehandelinge des te meer scheuts tot de gewenschte uytganck te geven, haer onder andere voorts in 't lange ende breedte mondelinge voorhouden d'inconvenienten ende onheylen, welcke uyt

d' alverwoestende oorloge, ende daerentegen doen gedencken wat heylsame vruchten ende commoditeyten uyt de Godtlievende vrede geschapen staen te resulteren, insonderheyt in dese conjuncture van tijt, nu de onversadelijcke Atchijnder, nae syne glorieuse conquesten der wijtvermaerde rijcken van Jhoor ende Linga, sich den wech soeckt te baenen, omme als absolut dominiteur over Sumatra te heerschen, comende tot dien eynde met syne oorlogsmacht na de grenzen van Andrigiri Jamby ende Palimban, omme sich daervan meester te maecken, allenskens nedersacken, dewelcke haer, dus in tweespalt sittende, te lichtelijck inslocken soude, als wanner sy, met de banden van vrede onderling verknocht sijnde, by wege van t'saemgevoechde macht de dreygende onheylen ende tirannisch jock des woedenden Atchijnders souden kunnen afkeeren ende ontgaen.

Al is 't schoon wy in onse missive aan hare Majesteyt van Jamby geen vermaen doen van eenige renumeratie voor de lasten, welcke wy t' haren dienste met dit gesantschap opnieuw sijn supporterende, sal U. E. evenwel met den Raedt aldaer (gelijck wy deselve mede aengeschreven hebben) overleggen wat daerinne tot soulagement ende benefitie van de Generale Compagnie nutst gedaen dient, 't sy dat men, byaldien de toegeseyde tolvryheyt voor den tijt van thien jaren te groff ende hooch soude loopen, deselve voor 2 a 3 jaeren, ofte ten minsten immuniteyt van tol voor de laest geprocureerde peeper urgeren ofte eenich ander soulageabel expedient naer tijt ende gelegenheit van saecken voorstellen soude, 't welck wy aen uwe alt'samen rype ende discreet overlegh aldaer remitteren.

U. E. sal mede met den Raet delibereren over de maniere van transport uwes persoons naer Palimban, 't sy dan oover lande ofte met eenich Jambisch vaertuych te water; ofte soo het omme te meer aensienlijcheyts by de Palimbanders te concilieren, raedtsaemer geacht wiert met een schip ofte jacht daer te verschynen, sult in sulcken gevalle daertoe een van de bequaemste jachten van de Malacse vlope (welcke wy meenen ghy voor haer vertreck herwaerts daer noch beloopen sult) mogen verkiesen ende gebruycken, alsoo de fluyte de *Macquereel* ende *Velsen* met de geprocureerde peper metten eersten weder herwaerts aen ontboden hebben, oft andersints by mancquement van d'een ende d'ander gelegentheyl met 't jacht den *Hazewindt*, welcke wy u om op de riviere van Jamby gebruyckt te werden in corten hopen nae te seynden.

In Palimban gekomen ende by den coning ingelaten sijnde, ingevalle hare Majesteyt by forme van indignatie u mochte exproberen ende voorwerpen hoe wy die van Jamby voor deesen alreede actuele assistentie met volck ende schepen t'haerder offentie gepresteert hebben, sult hetselfe beleeffdelijck ende op de gevoechlijckste wyse sien te excuseren, allegerende 't selve meer pro forma als in ernst tot hare Majesteyts offentie geschiet te sijn, gelijck d'

uytcomste van de saecke selffs sulx genouchsaem heeft geleert ende bevesticht, ende omme hare Majesteyts misnoegen, byaldien eenich daerover geschept mocht hebben, noch bet te mitigeren ende wech te nemen, sult ghy haer uyt onse name aenbieden alle hulpe, faveur ende addresse, ende haer noodigen, om ons porto, sijnde haer soo wel te pas in den wech na den Mataram, haren ende onse vrundt, gelegen, te comen besoecken, haer aendienende ende versekeringe dat alle civil ende accommodabel tractement genieten, gelijck mede wel vernoecht ende met goede profyten van hier sullen scheyden. In summa, legt alle uwe crachten ende bedenckelijcke middelen te wercke, om U gesantschap tot een gewenscht effect te brengen.

Ende om 't selve des te meer te faciliteren ende te voorderen, willen U. E. mede serieuslijck gerecommandeert ende bevolen hebben, met den anderen aldaer goede eenparicheyt ende vrede te onderhouden, sonder over d' observance van 't poinct d'honneur in nodeloose ende onstichtelijcke quereelen te vervallen, welke de kitteloorige partyen, daeraen ghy om 't appayseren gesonden wert, argeren ende dienvolgende in den voortganck van bevreding eenige obstaculen mochten causeren. Wanneer aen den oppercoopman van der Hoeff d'authoriteyt ende directie van sijn comptoir, ende van gelijcken aen den gesant Broeckmans d' uytvoeringe sijnder commissie gelaten wert, sonder dat d'een d'anders opgeleyde last trachte te ondercruypen, sal onses oordeels de gerequiereerde tranquilliteyt ende ruste wel connen werden onderhanden, 't welk wy U by desen andermael op 't hoochste injungeren ende belasten nae te comen.

Byaldien 't noodich ware den ondercoopman in Jamby, Jan Oosterwijck, vermits syne becomen ervaringe in gemelte quartieren t' uwer assistentie mede nae Palimbang gingh, sult denselven met goetvinden des Raets aldaer meede mogen nemen ende nae gelegenthelyt gebruycken.

In 't Casteel Battavia, ady 9^{en} Marty anno 1628.

42. — ORDRE

VOOR DEN COOPMAN JAN DE COSTER ENDE DEN RAEDT VAN DE FLUYTE
AMSTERVEEN, GAENDE NAER COTARINGIN, GELEGEN OP BORNEO,
22 MAART 1628.

Alsoo ons tegenwoordich wat schaers van rijs geprovideert vinden, ende dat nae alle apparentie den toevoer uyt des Matarams landt vooreerst weinich sal beschieten, gelijck mede dat het verwachte secours van Siam buyten expectatie lang tardeert ende wellicht (ter oorsaecke van 't quaet gewas aldaer) soo goeden quantité niet becomen sullen als wel verhoopt wert ende vandaer

is geeyscht, soo ist dat wy goet gevonden hebben (omme in geen gebrekk van rijs te vervallen) de fluyt *Amsterveen*, groot ongeveer 160 lasten, met requisijt cargasoen nae Coutaringin (gelegen op 't eylandt Borneo ontrent 50 mylen seylens Oostelijcker als Succadana) af te vaerdigen, omme de rijslast, die aldaer nae geinformeert worden in 't cort te becomen sy, te procureren. Ghylieden sult derhalve desen aenstaende morgen in Godes name onder seyl gaen ende U reyse op 't spoedichste derwaerts bevoorderen. In Coutaringin met lieff gearriveert sijnde, sult ghylieden den coning Uwe aencomste laten weten, onse missive nevens de schenckagie met behoorlijcke complementos overleveren, ende hem met eenen aendienien hoe sijn E. nu dit schip op des conings versoeck tot een preuve is seyndende omme te sien, wat profyten in sijn landt te doen sy; dat hem derhalven gelieve sulcke ordre te stellen, ghylieden met goet contentement op 't spoedichste volladen met rijs moocht affgevaerdicht worden, omme des te eer wederom derwaerts te keeren.

't Cargasoen (bestaende in packen Custcleeden etc., monterende als per nevensgaende facture *f*¹⁾) gaet geconsingeert in handen van den coopman Jan de Coster, omme door denselven gebenefitieert ende tegen rijs oovergeset te worden.

Ende opdatter geduerende 't voyagie goede ordre onderhouden ende in alle voorvallende saecken belangende de voordernisse van Compagnies affairen behoorlijck mach werden gedisponneert, hebben wy goet gevonden voorsz. Coster 't oppergesach soo over de directie van 't cargasoen als d' appendentien van dien, mitsgaders de convocatie van den Raedt ende de presence in denselven, te bevelen, daernae een yder op dese fluyt varenden sich heeft te reguleren.

Dit cargasoen sal in Coutaringin nae onsen ooverslach ruym 4000 realen renderen, ende wy maecken rekening dat de rijslast van *Amsterveen* niet boven 3000 realen sal comen te bedragen. 't Surplus sal U. E. sien te besteden in drakenbloet, besoarsteen, rottang, parangs off goedt gout.

Wy willen U. E. gerecomandeert ende bevolen hebben alle mogelyke debvoir aen te wenden, Uwe rijslast (daeromme ghylieden expresselijck gesonden wort) te bevoorderen ende daermede op 't spoedichste, hoe eer hoe liever, herwaerts aen te comen. Wy maken rekening, dat ghylieden boven 3 maenden niet sult uytwesen. Soo ghy 't corter maeckt, 't sal ons aengenaem sijn en de Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

By gebrekk off schaersen toevoer van rijs, 't welck wy niet verhopen, sult 't gebreeckende aen de last om tijt te winnen aldaer met gesneden padi suppleren, ofte by mancquement van d'een ende d'ander eenige omtrent gelegen

¹⁾ Niet ingevuld.

plaetzen mogen aendoen, daer hope sy om rijs te connen becomen, waervan ghy aldaer de beste opening ende informatie crygen sult.

Gedurende den tijt dat ghylieden voor Coutaringin off elders in de ladinge licht, sult gestadich goede wacht doen onderhouden. Laet geen meer volck aen lant voeren als tot den handel van noode sy, ende den dienst van de Compagnie vereyscht, opdat 't schip altijt wel gemant blyft ende U by onachtsaemheydt geen ongeluck treffe.

Eenige Spangiaerden, Portugiesen ende alle andere onse vyanden begeende, sult alle mogelijke affbreuck doen, die in U gewelt sien te becomen, hare goederen onder behoorlijcken inventaris overnemen, ende 't volck in goede versekeringe bewaren; ende sijdt altijt voorsichtich in 't aentasten van den vyant, opdat U door al te haestich enteren, ofte andersints, geen ongeval geschiede.

Tot een besluyt recommanderen U. l. alt' samen op 't serieuste Uwen last in rijs soo spoedich als eenichsints mogelijck sy te procureren, ende daermede sonder eenich versuy'm herwaerts aen te keeren, alsoo goede quantité van doen sullen hebben omme Teyouhan in 't begin van 't Oostermousson te secunderen. Compt dit sonder exceptie nae. Goeden dienst sal de Compagnie daeraen geschieden.

In 't Casteel Battavia, ady 22 Marty anno 1628.

43. — JAMBY.

AAN DEN OPPEROOPMAN CORNELIS VAN DER HOEFF PER
 'T FREGAT DE MUYS, 21 APRIL 1628.

Tsedert onsen jongsten (in copie hiernevensgaende) per de fluyt *Velssen* in dato 7^{en} Marty, welckers inhoudt by desen alsnoch confirmeren, is ons op den 3^{en} deser par de commandeur Carel Lievens wel geworden U.l. aengename missive van den 25^{en} Maert, daerby onder anderen verstaen hebben, hoe Compagnies negotie aldaer by manquement van kapitaal eenigen tijt stil gestaan hadde. Item U.l. serieus versoek om met den eersten met het fregat de *Muys* gedient te mogen werden, gelijck mede der coningen van Jamby ernstich verlangen om onse antwoorde op haer versoek van nieuwe assistentie.

Dese, daerinne wy 't noodige op den Uwen sullen beantwoorden, gaet met het fregat de *Muys*, welcke wy tot voordering van diensten, in den Uwen gementioneert, goet gevonden hebben metten eersten derwaerts affte vaerdigen in plaatse van den *Haswindt*, welck wy U by onse jongsten beloofst hadden toe te schicken, doch also 't selve vermits sijn insuffisance ende swackheydt ge-

nootsaeckt werden aan wal te leggen, onse belofte daerinne niet connen presenteren. Met 't jacht de *Hase*, sijnde van seer dienstich gebruyck op de reviere van Jamby, gelijck voor deesen meermalen gebleken is, souden U.l. wel voorsien hebben, 't en ware wy 't selve tot procure van rijs nae de Westcust van Sumatra (derwaerts wy het eerstdaechs voornemen aff te vaerdigen) in de presente schaershey't noodich van doen hadden. Vertrouwen ondertusschen U.l. sich soo met dit fregat, welcke nu seynden, met 't jacht *Diemen*, van des commandeurs Lievens' vloe aldaer over behouden, mitsgaders de fluyten de *Macquereel* ende *Velsen*, voor desen gesonden, soo tot den op- ende affvoer op de reviere, transport van den gesant Broeckmans naer Palimban, welcke oock ten quaets[ten] comende, met praeuwen can geschieden, gelijck mede tot inladinge ende overvoer van de opgesamelde peper herwaerts, genouchsaem sult connen behelpen.

By mancquement van Suratsch ende Choromandelsch cargasoen, gelijck mede van 't vaderslants ontsett, welck alle uren te gemoete sien, hebben U.l. tot styvinge van de handel met dese gelegenheyt niet voor Jamby dienstich connen toeseynden. Soo haest d' een ende d' ander sal ingecomen sijn, hebben U.l. een goet secours te verwachten. Sijt ondertusschen verdacht de voor desen gesondene comptanten ende cleeden wel te mesnagieren ende op een rysende markt te houden.

De geprocureerde ende gereet leggende peper aldaer, sal U.l. ons metten eersten al t' samen toeseynden, sonder deselve op nodoeloos perykel van brant ofte eenich ander onverwacht inconvenient aldaer langer te houden leggen. Tot transport derselver achten wy 't jacht *Diemen*, welcke wy vertrouwen voor den ontsanck deser al herwaerts een gedepescheert sal sijn, item de fluyten de *Macquereel* ende *Velsen* bastant ende capabel te sullen wesen. Tot berghing ende inladingh van de peper welcke noch nae de depesche gemelter jachten aldaer geprocureert sal werden, hebben U.l. d' een off ander schip oft jacht, soo haest ontset becomen, te verwachten.

U.l. sy gerecommandeert ende bevolen niet in gebreecke te blijven, gelijck voor deesen meermalen geschiet is, ons met alle gelegenheyt van tijt tot tijt pertinent advijs te geven, wat peperrestant by 't comptoir aldaer overblijft, gelijck mede wat apparentie daer sy tot procure van dien in 't aenstaende.

Laet ons mede metten eersten weten, in wat termen de saecken tusschen die van Jamby ende Palimban gegenwoordich staen, ende off er apparentie sy de geresene misverstanden door onse tusschenspraecke vergeleken ende wechgenomen sullen connen werden. Laet niet nae neffens onse gesant alle mogelijcke industrie ende vlijdt aan te wenden, ten eynde de vrede tusschen beyden getroffen ende wy van de moeyelijcke sollicitatien der Jambinesen om prejudiciable assistentie eenmael ontslagen mogen werden. De Generale

Compagnie sal daeraen goeden dienst ende U. l. bysondere eere geschieden.

Van des Atchijnders preparatiën ten oorloge ende werwaerts die 't hooft gewent heeft, gelijk mede van der Portugiesen constitutie in Malacca, sal U. l. sich soo veele moogelijck trachten te informeeren, ende ons van d'een ende d'ander met alle gelegenheitlyk advijs ende bescheyt geven.

Den 3^{en} deser is 't Engelsche schip de *Blessingh* van Suratte ter rheede voor Bantam gearriveert, medebrengende partie Guseratse cleeden. Nae d'Engelsen voorgeven souden eerstdaechs een schip nae de Westcust van Sumatra tot procure van peper met requisijt cargasoen affvaerdigen. Jamby achten wy dat mede provideren sullen, byaldien het haer aan een schip ofte volck, daervan seer sober versien sijn, niet comt te gebreken.

In 't Casteel Battavia, ady 21^{en} April anno 1628.

44. — TEYOUHAN.

AEN D'HEER PIETER NUYS, PER DE JACHTEN *ERASMUS, DOMBURCH*
ENDE DEN HAEN, 18 MEI 1628.

By neffensgaende acte van resignatie sal U. E. connen sien, hoe wy volgens ordre van de Generale Compagnie op den 30 September passato (naedat den 27 ditto alhier met onse familie in goede voorspoet ende gesondtheyt, Godt loff, gearriveert waren) uyt handen van d'E. heer Generael Pieter de Carpentier overgenomen ende dienvolgende andermacl aenveert hebben 't generale gouvernement van India.

U. E. gelieve deselve alomme ter plaatse daer 't behoort, soo te water als te lande, onder U. E. gebiedt ende directie solemnelijck te doen proclameren, mitsgaders den cedt van getrouwicheyt allen dien 't aengaet behoorlijck af te nemen, U. E. voorts recommanderende ons in allen saecken, den dienst van de Generale Compagnie concernerende, gelijk een trouw ende oprecht Raedt toestaedt, naer uytterste vermogen met raedt ende daedt t'assisteren, waeraen 't lant, de Generale Compagnie ende ons eere, dienst, plicht, ende U. E. bysondere loff sal geschieden.

Tsedert U. E. aiffscheydt van Batavia sijn hier Godt loff van 't vaderslant van de naejaers equipagie 1627 successive wel aengecomen de naervolgende schepen, te weeten: 25 September *Utrecht*; 27 ditto de *Nieuwe Galias* ende *Texel*; 9 October *Vyanen*; 13 ditto 't *Wapen van Hoorn*; 18 ditto 't *jacht den Arent*; 23 ditto de fluyt *Velsen*; item op de Custe Choramandel: 20 January *Leeuwinne* ende *Kemphaen*, geladen met alderley coopmanschappen, provisien, nootlicheden ende f 444.575 in realen ende Nederlants gelt, benefens noch f 300.000 in goudt ende coopmanschappen voor de Cust.

Hiertegen is d' heer generael Carpentier den 11^{en} November passato van hier naer 't vaderslant gescheyden met de schepen, te weten: *Frederick Hendrick, Groot Hollandia, 't Wapen van Delft, 's Lants Hollandia, de Nieuwe Galias*, daermede over de voorsz. schepen verdeelt ende aan de Camers van Amsterdam, Middelburgh, Delft, Rotterdam ende Hoorn geconsingneert gegaen is een cargasoen, bedragende incoops in 'tgenerael f 1.334.580 — 10 — 8, bestaende te weeten in: 64.795 sacken peper, 284.604 ™ giroffel nagelen, 318.038 ™ noten muscaten, 95.122 ™ foely in 844 sockels, 12.923 catty rouwe Chinesche zyde, 451 balen Persische zyde, 17.895 ™ schoonen Cantons radix China, 21.275 ™ galiga, 55.612 ™ salpeter gerafineert ende rouw, 40.451 stucx ende 16 balien diverse sorteringe fijn porceleyn, 142 picol 63 catty Japans coper, 1.050 catty veroverden indigo, 180 catti aloe, 121 $\frac{3}{4}$ caraet diamanten bestaende in 73 stucx, 11 stucx besoarsteen, 7 leggers gepeckelde noten muscaten, 15 catty 6 tayl veroverde muscus, 10 picol sandelhoudt, 7 packen cleden van de Cust als andersints, 62 stucx geschut tot ballast, ongetaxeert.

Welcke voorsz. vloete den 13 January van hier noch gevolcht is 't schip *Vyanen*, geladen met een cargasoen, bestaende in 't naervolgende, te weten: 384 $\frac{1}{2}$ picol zyde, 1.331 picol coper, 7.972 sacken peper, 20.618 ™ salpeter, incoops costende f 327.961 — 2 — 12.

Item van Suratte is den 16 December passato mede naer 't vaderslant affgevaerdicht 't schip *Dordrecht* met een cargasoen van f 339.674 — 8 — 13, bestaende in 't naervolgende te weeten:

16.725 ™ catoene garen van Brotchia, 6.324 ™ catoene garen van Cambaia, 5.600 stucx montacis, 386 stucx alcativen van Agra, 6 stucx alcativen van Persia, 300 stucx chauters chemiamis, 45 stucx t'chits, 300 stucx ambertis, 200 stucx cassen de Bengala, 2.172 ™ spica nardi, 1.500 ™ borax, 1.863 ™ segellack, 292.240 ™ geraffineerde salpeter, 150 balen Persische zijde, 1.564 $\frac{1}{2}$ picol Jambische peper, 8.000 ™ giroffel naegelen, 133.708 $\frac{1}{2}$ ™ indigo Benjana, 236 tola ambergris, 61.500 stucx ammerdana, 8.000 stux mercksteen, 4.036 ™ indigo Zirchees, 26.850 ™ cattoen.

D'Almogende gelieve soo de gesondene van hier als van Zuratte alt'samen ter gedestineerde plaetse behouden te laten arriveren. De heeren Majores zullen daermede een treffelijck ontset becomen omme des te ruymer ende onbecompener haren benoodichden staet over gans India te mogen secouren.

Van de custe van China, Teyouhan en Japan sijn hier mede successive wel aengecomen de schepen, jachten ende joncquen te weten:

17 December 't jacht *Erasmus*, 21 December 't schip de *Vrede*;

19 January 't jacht *Sloten*, 30 January 't jacht *Cleen Heusden* benefsens een van 's conings joncquen, gemant met 34 Nederlanders, 8 February 't jacht

den *Hacn*, naedat tsedert 28 December in 't vaerwater van Malacca by onse cruyssende vloete op 't Maccaus vaertuych vertoeft hadde, al t'samen verdreven;

21 Marty de jonque *Zeelant*, 25 April de joncke *Pehou*, daermede ontfangen hebben Uwe aengename missiven in dato 22 July van Teyouhan, 7 September uyt Meaco, 27, 28 February ende 15 Marty andermael van Teyouhan, ende daeruyt, gelijck mede by mondeling rapport der respective overhooffden van de bovenverhaelde jachten als joncken, den stant ende gelegentheyt van saecken op d'een ende d'ander plaatse verstaen.

Wy hadden wel gewenscht ende verhoopt aengenamer tydinge van Compagnies affairen in gemelte quartieren te vernemen, dan wat isser in te doen. Misslaegen sijnder begaan, daer is soo wel te hardt als te sacht geloopen. Wie can de rechte mate treffen? Godts wille moet geschieden, ende voor sooveel mogelijck is, moeten ons daerinne gerust stellen. Het schijnt ende is oock inderdaet soo geschiet de commandeur de Witt ende synen Raedt gesocht hebben, de saecke soo te beleyden, dat vrienden van twee machtige naeburige vyanden mochten blyven ende met beyde wel staen, daertoe oock getracht hebben, deselve op seeckere maniere met gewelt van malckanderen te houden, stellende haer alsoo genouchsaem om van beyden te gelijk de slagen op den hals te crygen, gelijck in diergelijcke occurrentien de minste (als wy daer waren) gemeenelijck onderworpen sijn; 't heeft oock niet veel gescheelt off de Compagnie soude een haer schepen, volck ende goederen door branders van de roovers groote schade geleden hebben, doch is Godtloff noch op 't quaetste niet uytgevallen.

Den roover Icquan hadde lang soo schoonen samblant gethoont, dat de Witt ende synen Rade voor seker meenden hy soude met een goet deel van sijn gevolch van de custe van China vertrocken ende nae Battavia gevaren hebben. Hierover resloveerden met de schepen de *Vrede*, *Erasmus*, de *Hacn*, *Sloten*, *Cleen Heusden* ende 4 joncquen hun nae des rovers vloete te vervoegen omme deselve met representatie van soo een aensienlijcke macht op simpele insinuatie te doen vertrecken, sonder dat behoeven soude tot de wapenen te comen, welcke d'oorsaeck is, de Witt ende synen Rade niet goet en vonden dat de 80 oorlogsjoncqen van den coning van China, die Simsou gereet hadde, in sijn compagnie mede na de rovers voeren, sijnde een seer grote misslach geweest, daerdoor den haet ende vyantschap van beyde partyen op den hals heeft gehaelt. Simsou claecht genouchsaem van wegen den coninck van China dat de Witt oorsaecke is, de macht van de roovers soo groot geworden ende de zeecuste daerom hier soo verdestrueert ende affgeloopen sy. 't Gaet seker den roover Icquan, soo 't Godt niet merckelijck hadde verhoedt, soude de Witt op de gedane insinuatie met de slach geantwoort ende alle des Compagnies scheepen vermeestert ende vernield hebben. Waren d'onse soo reso-

luyt ende voorsichtich als dese rovers geweest, souden haer t' eenemael geslagen, verstroyt, verdestrueert ende groote schade begaan hebben, alsoo de macht, 't recht ende de goede occasie daertoe wel hadden. Dit gepasseerde roeren alleenlijck aen, niet om den Raedt haer faulte te reprocheren, maer om U. E. ende den Raedt aldaer te recommanderen, in diergelyke voorvallende occasien soo goede voorsichticheyt ende wijsheyt te gebruycken, dat ons recht ende goet voornemen met Godes hulpe ten besten van de Generale Compagnie mach gedyen.

U. E. seyt in syne missive van 15^e Marty geresolveert te hebben, omme de roovers onse vruntschap, behoudens d' eere van onse natie, aan te bidden, ende d'onse, by haer gevangen, te versoecken. Dat de vryhey't van de gevangen procureren, is wel gedaen, maer seer dangiereus is 't andermael in vruntlijcke correspondentie met de roovers te treden, dewyle U. E. ook vruntschap met de gehoorsame van den coning van China sijt houdende. Al wat wy beloven, moeten wy naecomen; ende geen van beyden, noch roovers noch 's conings mandorijns, sijn nae hare wet verbonden ons trouwe te houden, soodat men hem selven, met sulx te doen, wederom in soodanigen gevaer soude stellen als de Witt voor desen geweest is. Niettegenstaende de roovers (na men seyt) wel 1000 joncken ende 100.000 mannen sterck sijn, houden wy hare openbare vyantschap U. E. soo periculeus niet te wesen, als wel hare vruntlijcke correspondentie, gelijck oock minder gelooven mogen 't schoonste gelaet van de Chineesche mandorijns, dan alle de macht van China behoeven te ontsien. Oversulx recommanderen U. E. daerinne soo goeden circumsttie te gebruycken, als na 's menschen overleggende beleyt doenlijck is ende te wege gebracht can werden.

't Is ons leet dat onse gesantschap aen syne Majesteyt van Japan soo gans vruchteloo, jae schadelijck uytgevallen is, ende dat U. E. niet alleen onverrichter saecken, maer selfs onverhoort heeft moeten keeren. Wy meenen soo U. E. selfs gedaen haddet 't geene aen Nyenrode naderhant heest belast, dat wel audientie becomen soudet hebben, namentlijck soo van de saecke van Teyouhan ofte Sinckanders niet haddet geroert, maer alleen versocht om syne Majesteyt onse vereeringe te presenteren, ende daer benefessens dat met sijn faveur ende gunst t' onswaerts gelijck voor desen gelieffde te continueren, alsoo U. E. niet gesonden was, omme tegen syne keyserlijcke Majesteyt voor synen Rade selfs over de souverayniteyt van Teyouhan te playdoyerend. 't Is niet lange geleden dat sekere gecommitteerde van de Generale Compagnie naer Engelant gesonden wierden, omme aen syne Majesteyt van Groot-Brittangien ende synen Rade, ten overstaen van d' ambassadeurs van hare Ho. Mo., te verthoonen 't recht van souvereyniteyt welck hare Ho. Mo. ende de Compagnie van d' eylanden Banda, Battavia ende andere plaetsen was

competerende, tegen 't gene d' officieren van d' Engelse Compagnie sustineerden, als te weten dat hare Majesteyt van Groot-Brittangien de souverayniteyt van Lonthor toequame, maer emmer soo qualijck, jae noch slimmer wierden de gesanten in Engelandt, dan U. E. met sijn geselschap in Japan getracteert is geweest; daeromme ons niet vreemt dunckt, dat U. E. onverhoordt teruggesonden is; doch al had U. E. audientie becomen, het different soude daermede niet geslist wesen, maer alleen soud voor de gemeente soo claeer niet gebleken hebben, dat qualijck ten hovestonden, als 't nu welschijndt.

Dewyle U. E. van de jachten *Heusden*, *Westcappel*, ende *Chincheo*, die op sijn vertreck van Japan in Firando liet, 15 Marty passato noch niet vernomen hadt, is te duchten dat in Japan van 's keysers wegen opgehouden ende d' onse aldaer wellicht in verder molest geraeckt mochten sijn, ende dat op d' actie van schade ende interest, die de Japanders, in Teyouhan handelende, souden mogen pretenderen; doch sullen evenwel 't beste verhopen.

Naedat eenige dagen met grooter devotie naerder tydinge van Japan hadden verwacht, gelijck mede eenige nieuwe schepen van 't vaderslant om met des te beter fundament op de saccken van Teyouhan ende Japan te mogen resolueren ende U. E. tijdtlijck t' advyseren waernaer sich te reguleren haddet, hebben eyntlijck goet gevonden, siende dat de tijdt verliep ende 't mousson begonde deur te waeyen, vooruyt naer Teyouhan te seynden de jachten *Erasmus*, *Domburch* ende den *Haen*, met soo vele provisien ende nootlicheden als gevoechelijck bergen connen, t' samen gemant met 130 coppen, opdat U. E. de saecken in Teyouhan by provisie des te beter in goeden standt soudet mogen behouden, totdat meerder hulpe ende naerder ordre van hier becomt, U. E. ondertusschen regulerende naer 't gene volcht, namentlijck:

T' ontyde willen U. E. niet bevelen groote dingen t' onderwinden, want met dese dry jachten *Erasmus*, *Domburch* ende den *Haen*, *Woerden*, dat in Teyouhan is, ende al waren daer van Japan oock bygekommen de jachten *Heusden*, *Westcappel* ende *Chincheo*, soo sijn dese seven stux met al haer volck niet bastant om yets groots tegen de roovers voor te nemen, maer sijn met Godes hulpe sufficent om alles in staedt te houden gelijck het is, soowel ter defentie tegen alle de macht van de roovers, van de Spaensche vyandt ende oock de macht van China, off oock van Japan, soo yemandt yets offensive tegen Teyouhan wilde voornemen, gelijck wy meenen vooreerst noch niet geschieden sal.

Hierover recommanderen U. E. andermael vooreerst ende vooral, alles in staet te houden totdat meerder hulpe, een goet capitaal ende naerder advijs becomt. Wat hiermede meenen, sullen naerder verclaren, als te weten:

Dat U. E. vooreerst sich niet verhaeste de machtige roovers onse vruntschap aen te bieden, noch oock oorlogh aen te doen, maer dat sich in Teyouhan op sijn voordeel stil houde ende aensie, waer het henen wilt, verwachtende off

syluyden geen aenspraek doen sullen, om de saecken met des te meerder voordeel te mogen beleyden, soo omme de verlossinge van onse gevangenen te procureren, als omme des Compagnies proffijt met haer te doen.

Wat aengaet den vryen handel met China, met gisten ende gaven, hardt loopen ende jaegen, sullen die oock niet become; 't moet sijn tijt hebben ende schijnt deselve nu hart te genaecken, waerover ernstelijck dient gelet op d' occasie, die nu begint te verschynen. De combon ende toutock hebben den commandeur de Witt schriftelijck van 's conings wegen toegeseyt, soo hy Zimsou de roovers van de custe van China wilde helpen verdryven ende destrueren, dat een yder van hare ondersaten toelaten souden by d' onse in Teyouhan ende Battavia nae haer welgevallen te gaen handelen, soo haest de roovers verslaegen ofte verdreven souden sijn, welcke toesegginge oock presenteerten met schriftelijcke acte van den coning selve te becrachtigen.

Wy weten wel dat dit een swack riedt is om op te steunen, maer off schoon langen tijt met de roovers eens bleven, om naerder verseeckertheyt van den vryen handel in China te become (gelijck U. E. meendt dat men behoort te doen), wat connen eyndtlijck anders daerby winnen, dan diergeleijcke schriftelijcke toesegginge, met een begin van 't effect, dat altijt weder connen assnyden ende oock doen sullen, als daerby proffijt weten te haelen? Hierover meenen wy niet geraden te wesen, dat men langer wachte de mandorijns van den coninck van China de handt te bieden, omme de roovers, op nieuwe toesegginge van den vryen handel, van de custe te verdryven, doch niet eer voor U. E. de rechte occasie ende gelegentheyt daertoe becomt, te weten als U. E. sooveel macht by een heeft, dat sulx alleenich can doen, ofte oock met hulpe van de macht des conings van China.

Wy meenen mede goet te wesen dat U. E. onse macht in Teyouhan byeen houdet, verwachtende dat de mandorijns van China andermael onse hulpe versoecken; ende soo 't daertoe comt, thoont U alsdan daertoe wel genegen te wesen, mits dat U. E. wederomme opnieuw schriftelijck toesegginge doen van een yder haerder ondersaten liber ende vry met onse Compagnie in Teyouhan te laten handelen, off oock onse schepen op hare custe, nae de gelegentheyt soude mogen voorcomen.

Als U. E. hiervan op nieuws schriftelijck acte in der bester forme van den toutock, combon ende coning selve becomt, sal U. E. daertegen vaste toesegginge van onsentwegen mogen doen, dat alle devoir sult aenwenden omme de voorneemste macht der roovers te breecken, ende haer soo veel mogelijck te verstroyen ende vernielen.

Soo hierop de saecken hun soo toedragen, dat daer goede apparentie sy, U. E. met Godes hulpe d' overhant van de roovers soudt connen become, sal U. E. de saecke ernstich by der handt nemen ende Godt voorts d' uyt-

comste bevelen. Maer soo lange geen apparent voordeel siet, bevelen U. E. wel expresselijck niet by der hant te nemen, alles op sijn defensie te blyven staen ende 't versoeck van de Chyneesche mandorijns tegen de roovers te voeden ende trayneren, totdat meerder macht ende hulpe van hier becomt ende den coning selve een goede vloote tegen de roovers uytsette, ofte totdat die in haer selven alsoo consumeren off verdeylt werden, dat U. E. met de macht, die daer byeen can brengen, d' overhant van de resterende roovers mocht behouden.

Wat aengaet de souverayniteyt van Teyouhan ofte 't eylant Formosa, welck de Japanders schynen te pretenderen uyt crachte van d' opdracht, die eenige Jappanders seggen dat 16 personen van 't dorp Sinckan (steelwijs van Teyouhan verovert) aen den keyser van Japan aenbieden: in Teyouhan sal U. E. in geenderley mannieren 't recht, welcke de Compagnie daer toecompt ende tot noch toe gebruyckt heeft, aen geene natie ter werelt cederen, maer ongeviolet tegen een yder, 't sy Japanders, Orientische ofte eenige Europische natien, wie het oock soude mogen wesen, mainteneren, gelijck tot noch toe gedaen is. Laet de Sinckanders haer selven in 't dorp Sinckan regeren gelijck gewoon sijn. Dat de keyser van Japan in Japan sulcken souverayniteyt gebruycke als syne Majesteyt daer toecompt: in Teyouhan verstaen wy heeft hy niet te pretenderen, ende sal U. E. aldaer sulcke wetten stellen, ordre ende regel houden, als U. E. conform de last ende intentie van de heeren Majores met den Raedt goet vindt.

Soo eenige Japanders in Teyouhan gecomen sijn, ofte noch soude mogen verschynen, sal U. E. haerlieden met alle vruntlycke beleefstheydt bejegenen, soo lange haer des waerdich bethoonen, mits haer in den handel sulcken vryheyt vergunnende als sonder merckelyke prejuditie ende nadeel van de Compagnie geschieden can, ende meer niet; maer soo al te seer met een vermetele hoochmoet quamen te exederen, sult die met discrete graviteyt in thoom houden, gelijck d' aerdt van die natie vereyscht. Extraordinarie groots, hoovaerdich ende streng sijn sy in hare regieringe. D' hoovaerdye ende grootsheyt mogen wy wel naerlaten; genoech sal 't wesen dat met strengheyt (soo 't soo moet wesen) in thoom gehouden werden.

Soo d' onse in Japan over de souverayniteyt van Teyouhan ofte Formosa aengesprocken werden, 't is onnoodich ende oock ongeraden dat daerop antwoordt geven, off ook eenige verdedinge doen van 't recht dat ons aldaer is competende. Soodanige questien sal men t' onswaerts renvoyeren. Wy meenen hoe daervan minder in Japan gesproken werdt, hoe 't beter wesen sal, alsoo 't schijnt niet dan te meerder haedt op den hals halen soude, die dit point aldaer in ons faveur tegen de Japanders soude willen maintineren.

Wy sien wel, soo den keyser van Japan de souverayniteyt van Teyouhan op

't vals voorgeven syne[r] ondersaten ende opdracht van d' opgemaekte 16 Sinckanders in ernst begeert aen te nemen, dat in Japan, soo lange daer van de Compagnies volck ende middelen sijn, veel swaricheden ende becommeringen te verwachten hebben, doch hopen dat d' Almogende alles ten besten wel schicken sal. Wat syne Majesteyts meyninge sy ende hoe groot de pretentie van de Japanse coopliden soude mogen wesen, connen alsnoch niet weten; als naerder bescheyt daervan becomen, sullen oock naerder daerop resloveren.

Dewyle 15^{en} Marty passato geene joncken van Japan in Teyouhan gecomen waren, ende dat U. E. oock niet vernomen haddet van de jachten *Heusden*, *Westcappel* ende *Chincheo*, die hier oock niet verschenen sijn, soud' wel mogen wesen, dat d' onse in Japan met de reste gequelt ende opgehouden wierden, op actie ende pretentie van de schaede ende interest die de Japanders souden mogen voorgeven, door ons toedoen geleden te hebben; doch hopen dat het soo quaet niet wesen sal, ende dat naderhant noch aldaer by U. E. verschenen sullen sijn.

Wy sijn lange seer genegen geweest de resterende rouwe syde, wesende ontrent¹⁾ picol, weder van hier naer Japan te seynden, insonderheyt soo tijdtlijck geen goede somma gelt van 't patria bequamen, op hope dat mede gelijck de voorgaende tot goeden prysie in Japan souden werden vercocht, ende dat U. E. 't retour in silver metten eersten soudet mogen becomen ende 't selve in rouwe syde ende andere Chyneesche waren besteden; dan, alsoo geen seeker tydinge becomen hoe 't in Japan staedt, de nieuwe zecourssen van 't vaderslant tarderen, gelijck mede dat onseker is, wat uytcomste den troubel op de custe van China nemen sal, hebben hierop alsnoch niet connen resloveren, maer is apparent, soo geen naerdertydinge van die quartieren becomen, dat den Raedt eer resloveren sal de zyde naer 't vaderslant als nae Japan te seynden.

Met de jongste [schepen] sijn hier van 't vaderslant gecomen laecken, daeronder swarte, die nieuwers dan in Japan gevendt connen werden. Wy meenden se derwaerts te seynden, maer alsoo verstaen, dat d' onse aldaer met sulcken sorteringe verlegen sijn, ende dat Nyenrode wenscht in twee jaren geene mochten gesonden werden, 't en ware een weinige roode, hebben goet gevonden deselve tot het naeste jaer hier te houden, verhopende dat ondertusschen de saecken aldaer beter sullen staen dan tegenwoordich vermoeden. Dese swarte laecken moet nae Japan gaen ofte naer 't vaderslant terug gesonden werden, alsoo in gansch India nieuwers begeert sijn.

't Verleden jaer sijn van hier naer Siam om rijs gevaeren 't schip de *Cameel* benefens de jachten de *Cleene Hope*, *Nera*, den *Harinck* ende de fluyt *Gorcum*, daervan de fluyt alleen met omtrent 150 lasten rijs gekeert is, recht op dien tijdt als ons den rijs uyt het landt van den *Mataram* onthouden wiert ende alle

¹⁾ Niet ingevuld.

de provisie in de stadt geconsumeert was. De *Cleyne Hope*, *Nera* ende den *Haerinck* sijn hier ledich gekeert; de *Cameel* was met timmerhout herwaerts een affgevaerdicht, maer hebben die tot noch toe niet vernomen, ende is soo laet van Siam vertrocken, dat apparent dit mousson alhier niet sal connen comen. Wy hadden voorgenomen 't schip de *Vrede* naer Siam te seynden, omme de gecontracteerde hertevellen voor Japan, incoops omtrent 350 tayl Siams bedraegende, met eenige rijs voor Teyouhan in te nemen; dan, alsoo by den Raedt, doen ditto *Vrede* zeylreedt was, naerder geconsidereert wiert, soo 't selve in Siam quam sonder de lang verwachte brieff ende presenten van Syne Vorstelijcke Genade, den Prince van Orangien, aen den coninck van Siam mede te brengen, dat het daer nieuwe onlust ende vermeerdering van affgunst tot onse natie soude veroorsaecken, jae dat misschien mede geen rijs noch vellen soude toegestaen werden te laden; [ock] dewyle de hertevellen seer dier waren ende oversulx mede als alle d'andere schepen een vruchtelose reyse doen mochten, de swaricheyt van arresten die men in Japan vermoedt ende de tardance van de vaderlantse schepen, [voorts omdat] nae diverse quartieren om rijs moeten seynden ende daertoe geen ander by der hant sijn, dan voorsz. schip de *Vrede*; *Wapen van Hoorn* ende de fluyt *Edam*, die t' samen ontrent 6 a 700 lasten connen laden, daertegen wel 2000 lasten van nooden hebben, hebben wy 't selve opgehouden. Met de joncken, die van hier naer Siam gevaren sijn, hebben ordre gegeven, soo de *Cameel* daer noch is, off door contrarie mousson daer wederkeert, dat het hout weder lossen ende daerinne schepen sullen d'hertevellen ende wat meer voor Japan dienstich gereet soude mogen hebben, doende daerby sooveel rijs voor Teyouhan als voorder laden can; ende dat ditto *Cameel* op 't spoedichste naer Teyouhan seynden, omme voorder door U. E. naer Firando gedepescheert te werden.

Soo voorsz. schip de *Cameel* met de hertevellen van Siam [in Teyouhan comt], vinden wy geraden dat U. E. deselve met dat schip oft een ander nae Firando seynde, al waer 't oock, dat geen ander tydinge van Japan becommen haddet. De vellen van Teyouhan mach U. E. oock daerby wel doen, alsoo 't bedersfelijske waren sijn; maer soo lange geen seker advijs van Japan becomt, dat d'onse aldaer onbecommert mogen gaen, keeren ende negotieren, houden wy best te wesen dat geen rouwe zyde nae Japan zeynde, maer alles dat becompt metten eersten herwaerts schicke, om voorder naer 't vaderslant gesonden te werden.

Maer byaldien U. E., gelijck wy verhopen, naerder tydinge van Japan becomen heeft, ende dat de swaricheyt aldaer soo groot niet sy, als gevreest werdt, soo sal U. E. in sulcken gevalle nae Japan seynden al 't gene voor die quartieren dienstich becomen can, met ordre dat U. E. daervan 't retour in silver op 't spoedichste toegesonden [werde], omme 't selve wederom metten

eersten een rouwe zyde ende andere goede Chynnesche waeren te besteden, ende ons daervan soo veel toe te seynden, als doenlijck wesen sal.

Soo de *Cameel* in Teyouhan niet verschijnt ende geen naerder tydinge van Japan becomt, dan wy tegenwoordich hebben, sal U. E. in sulcken gevallen van de minste jachten, op 't soberste met Nederlanders gemant, nae Firando zeynden ende laten weten dat het expres van ons derwaerts gesonden werdt omme te vernemen wat van de jachten *Heusden*, *Westcappel* ende *Chincheo*, gelijck mede van 't resterende capitael aldaer sy, ten aensiene vreesen haer eenich ongeval, des Godt verhoede, overgecomen moet wesen. De hertevellen die U. E. in Teyouhan gereet heeft, sal daermede oock wel mogen zeynden, 'ten ware dat die aldaer in Teyouhan met goede advance aan de Chynnesen vercoopen cost.

Soo de hertevellen, in Siam getracteert, by d'onse ontsangen sijn (daeraen wy twijfelen, vermits de prijs wat geresen was) ende tot het naeste jaer aldaer overblyven, staet te vreesen, dat vrywat verargeren sullen; dan moeten ons des getroosten, off meerder ongemack onderwerpen.

Tot naerder ordre sal U. E. van Teyouhan, noch Sr Nyenrode van Firando, geen silver naer Siam seynden tot opcoop van hertevellen off sapan voor Japan. 't Is beter, soo lang ons capitael soo cleen is, dat het wat intrecken ende U. E. 't selve tot den Chynneschen handel gebruycke. Wat van Japan becomt, ofte soo het daer door verhinderinge van de rovers aen geen Chynnesche waren besteden can, dat het ons in sulcken gevallen toegesonden werde.

Soo 't schip de *Cameel* in Teyouhan comt, sy U. E. gerecomandeert te versorgen, dat hetselve met 't eerste Noordermousson, 't sy dan van Teyouhan ofte van Japan, waer 't in die tijt soude mogen wesen, naer Siam gesonden werde, met ordre dat sy 't vol rijs laden ende ons allier op 't spoedichste tocsynden, mits dat, tot opcoop van de rijs noodich ende doenlijck sijnde, silver mede gesonden werde.

Om nu te comen tot particularisatie van eenige bysondere saecken, sy U. E. voorder ten hoochsten gerecomandeert, de goede mesnagie ende alderley depensen, hoedanich die oock op de ballance van syne boecken genoemt mogen werden, soo vele te besnyden als eenichsints mogelijck ende doenlijck is. De Compagnie sal daeraen grooten dienst geschieden. Wat U. E. versparren can, sal gewonnen geldt sijn, oock d'alerbeste ende rechtvaerdichste winst die vercrijgen can. 't Is hoochnoodich dat U. E. dit wel behartige, ende considereert hoe groote lasten de Compagnie alrede gedragen heeft, om haer in Teyouhan te vesten ende den Chynneschen handel te vercrygen, daertegen tot noch toe weynich vruchten genoten hebben ende d'apparentie noch cleen is.

U. E. beschuldicht den commandeur de Witt, dat naergelaten heeft behoor-

lijcke fortificatie ende noodige bouwinge te versorgen, om cleene oncosten in reeckeninge te brengen. Alsoo de Witt vertrocken is, connen sijn verantwoordinge niet hooren, noch oordeel geven wie in desen recht heeft, maer dit weten wel, dat het de Majores veel aengenamer wesen sal, dat van haer captael, op de custe van China wesende, retour in syde becomen, dan dat het in Teyouhan aan fortificatie geconsumeert werde.

Het dunckt ons oock vreemt, dewijl het captael van de Compagnie soo cleen is, dat altoos sonder 't gelt sijn ende qualijck yets byeen te schrapen [is] om aen retouren rouwe zyde ende andere Chineesche waren te besteden, dat U. E. desniettegenstaende in 't hoofst heeft saecken die noch meerder costen ende lasten nae haer slepen, als te weten bouwinge van een nieuw fort aan 't Noorteynde van de plaat, vermeerdering ende extensie van garnisoen. Wy verstaen met U. E. seer wel, dat het goet wesen soude in Teyouhan houden mochten een garnisoen van 506 coppen (gelijck U. E. reeckent daer noodich te wesen), ende de plaatse soo gefortificeert ware dat geen macht van vyanden hoeffden t'ontsien, mits dan noch soo royalen captael tot den Chineeschen handel overhielden als de Portugiesen ende Spangiaerden daerinne gebruycken. Maer dewyle de Compagnie sulx niet en vermach, moeten een ander overlegh doen.

Andermael recommanderen U. E. sich soo sober te behelpen ende soo cleyne oncosten in Teyouhan te maecken als eenichsints doenlijck is. Beesteedt eerst in retouren wat becomen ende besteden condt, om met negotie soo veel oover te winnen, dat Teyouhan mettertijt van noodige fortificatie ende bequame wooninge verbeteren mogen; maer om 't eerste geldt daeraen te besteden, connen niet goet vinden.

Wat de swaricheydt van vyanden aengaet, die men ons hiertegen voorstelt, wy meenen die soo groot niet te wesen als eenige haer wel imagineren. De Spanjaerts hebben selffs genoech te doen, om de nieuwe besettinge te versekeren, welck sy aen den Zuyt-Oosthoeck van Formosa op Kelang Tangsiu voornemen. Wy meenen dat meer reeden hebben, om voor ons te vreesen, dan U. E. voor haer. De Portugiesen sijn in desen van geen consideratie; de Chyneesen voor dees tijt emmers soo weynich, want hebben op haer custe tegen de roovers genoech te doen. Voor de Japanders hoeven oock niet seer te vreesen, want weynich macht te water brengen connen. Oock is 't niet apparent dat vooreerst met openbaer gewelt tegen ons in Teyouhan yets sullen voornemen; ende wat de roovers aengaet, die voor dees tijdt de considerabelste sijn, sy soeken buyt ende geen slaegen: hebben oock weynich lust om tegen ons geschut te stryden; haer rijck can niet lange dueren. Wy meenen dat een groot deel selffs sal verloopen, verstroyen, verdeylen, vergaen, ende hopen dat U. E. van de resterende 't meesterschap der zee met Godes hulpe

wel becomen sal; ende soo 't gebeurt dat yemant op Teyouhan yets voorname, verhopen dat wel affgeslagen sullen werden van de macht die U. E. alsnoch byeengetrocken heest, alsoo de vyanden daer geen lange belegeringe connen houden, ende voor een corten tijt groot gewelt met cleyne macht wel affgekeert can werden. Dit seggen wy niet om U. E. achteloos te maecken off yets te reprocheren, maer om te recommanderen soo goeden temperament ende discretie gelieve te gebruycken als U. E. kennelijck is, den staedt van de Compagnie te vereysschen, gedenckende wel soude connen gebeuren, dat Teyouhan van selfs t' eenemael verlieten, niettegenstaende wy de plaetse van emportantie houden. Doen men in Nederlandt van alle dese swaricheden in 't minste niet en wiste, maer tydinge quam, dat den handel van China in Teyouhan vercregen was, droegen de hooftparticipanten (daer U. E. vrundt de Ridder Courten mede ender onder was) de Seventhiene voor, of 't niet best ware men Teyouhan verliet ende de Chinesen in Battavia liet brengen, sulx men van haer begeerde, ende dat alleen om d' oncosten van 't garnisoen van Teyouhan te verspaeren ende de middelen van de Compagnie te meer byeen te houden. Hart drongen eenige hierop, soekende d'een ende d'ander daertoe te persuaderen. Is dit in die tijdt geschiet, wat sullen sy seggen als sy U. E. missive vernemen, ende dat haer naerder condt werde dat geen geldt hebben om aen Chynneesche waren te besteden, ende evenwel bykans gants vruchtelos soo groote costen in Teyouhan moeten draegen, ende daerenboven noch de lasten van soo veele schepen ende jachten die in 't vaerwater van de custe van China ende Japan gebruycken, 10 a 12 stux bedragende.

Wy meenen wel gedaen te weesen dat U. E. 't volck van de zantplaete in 't fort getransporteert heeft, maer wat aengaet de batterye die in 't incomen van 't canael een cartouwscheut van 't fort gemaectt ende met 10 stukken beset is, twijffelen off dit wel gedaen sy, alsoo te vreesen hebben, soo den vyant daervan meester wiert, dat alles groot perijckel soude loopen, insonderheyt dewyle U. E. soo swack van volck is dat beyde de plaetsen niet wel besetten can, daeromme van verre beter schijndt te wesen, dat alle 't volck in een masse byeen gehouden wert totdat meerder hulpe becomt.

Wy meenen niet quaet ware geweest U. E. 't schip *Woerden* met weynich volck in plaetse van de joncken ende de campher herwaerts gesondet haddet; recommanderen U. E. aen 't selvige schip, gelijck oock aen alle andere in Teyouhan ende Japan, soo cleene oncosten te laten doen, als mogelijck is; 't gelt of retouren in Chynneesche waren daervoor herwaerts seyndende, sal onse heeren Majores veel aengenamer wesen, alsoo de timmering in Japan costelijck valt, ende de schepen evenwel oude schepen blyven.

Soo lange geen meerder vryheyt in den handel van China becomen, maer alleen met eenige geaposteerde, gelijck Zimsouw is, moeten handelen, heest

die niet te beduyden, ende souden soodoende d' oncosten, al hadden vry een goet captael, qualijck connen overwinnen. In Teyouhan coopt U. E. de rouwe zyde a 150 tayl 't picol, ende doen onse jachten tot assistentie van de Chynesen tegen de roovers in de reviere van Chincheo laegen, wierdt daer de rouwe zyde door particulieren gepresenteert a 115 tayl 't picol, welck al te vele verschilt; minder, jae tot 100 tayl seggen d'onse dat sy meenen, soo daer hadden mogen continueren, de zyde wel becomen souden hebben. Verscheyde andere waren, van Teyouhan alhier becomen, sijn mede wel 50 per cento te dier betaelt. Al te veel willen Simsou ofte de mandorijns winnen. Achten dat het soo weinich geraeden is, aen andere gelt op leveringe van zyde ende andere waren te geven, als aen Simsou. U. E. dient anderen raedt te soecken, off Teyouhan is ons niet dienstich. In Patana ende tot Bantam hebben de rouwe syde voor desen beter coop gecocht, dan nu in Teyouhan doen.

De monster van de zyde, daer U. E. seyt de cooplieden 160 tayl voor eyschen, is seer schoon; hebben daer niet tegen, dat d' een ende d' ander nae sijn waerde betaelt werde, off dat men se, onder malkanderen geassorteert, tot redelijcken pryscoopt.

Lange is ons volck in Jamby sonder geldt ende cleeden geweest ende hebben moeten aensien, dat d' Engelschen alleen peper coopen. Gelt noch cleeden connen derwaerts seynden, alsoo lange alhier sonder gelt ende cleeden geseten hebben. Resteren by 't comptoir alhier niet meer als 4 kisten met 32.000 daelders, soodat U. E. voor dees tijdt mede geen geldt zeynden connen. 't Gene met de jongste schepen van 't vaderslant gecomen is, [is] op verscheyden plaetsen versonden ende aen peper besteedt. Doen ik van Nederlandt vertrock, wiert in 's Gravenhage by de gecommitteerde van de Seventhiene, aldaer vergadert, gecalculeert nodich te wesen dat de Compagnie vooreerst twee a dry jaren achter den anderen naer India sonde niet min als 25 tonnen goudts, te weten $20\frac{1}{2}$ in gelt ende $4\frac{1}{2}$ in coopmanschappen, gelijck U. E. per nevensgaende nottie sien sal. Niettegenstaende d' Heer Generael Pieter de Carpenter met syne jongste missive 13 tonnen gouts was eysschende, wierde dese calculatie evenwel soo gemaeckt. Alle degene, die extraordinary arbeyden, omme jaerlijcx groote uytdeylinge te becomen, sullen hiertegen wesen. Wat becomen sullen, hopen haest te vernemen, alsoo tydinge hebben, dat in October anno 1627 10 schepen ende jachten herwaerts aen vertrecken souden, gelijck by de vergaderinge van de Seventhiene, in Martyo desselven jaers gehouden, geresloveert was. Het point van captael hadden uytgestelt tot de comste van de schepen uyt India.,,

Meer heeft U. E. de Bandaneesen beloofst dan ons wel gevalt. De verkeerde bermherticheyt ofte al te goet vertrouwen heeft d' heer Vlack in een ellendigen staedt, ende des Compagnies saecken in Banda in groot perijskel gebracht.

Syne E. is met sijn geselschap van seeckere Bandanesen op Ceram gevanklijck gevoert, daer hem met een miserabele doodt dreygen, byaldien alle de Bandaneesen, soo mannen, vrouwen als kinderen, in Banda sijnde, niet gerelascheert werden. Om syne E. te verlossen, is den Raedt aldaer bycans soo verre gecomen, dat geschapen stont alles daer in uytterste gevaer te vervalen. Derhalven recominanderen U. E. de Bandanesen, aldaer wesende, niet veel te vertrouwen. Houdt ze daer ende laet se hier niet comen. Doen sy wel, tracteert se wel, sonder haer te vertrouwen.

In Battavia sijn soo sober van rijs [versien], dat d'affvaerdeing van dese dry scheepen om 't gebreck van rijs alleen eenige dagen hebben moeten trayneren. Elck schip is voor 10 maenden geprovideert, ende senden U. E. 25 lasten toe; mesnagiert die wel, alsoo onseker is, wat naer desen becomen sal. De brieff van den Prince van Orangien aen den coningh van Siam hebben wy medegebracht, maer de schenckagie verwachten met d'eerste scheepen. Soo haest die comt, sullen naer Siam om rijs seynden; sonder deselue hebben van daer niet te verwachten.

Dewyle ditt jaer geen joncquen uyt China gevaren sijn ende oock geene incomen sullen, is apparent dat de prijs van de peper ende andere waren aldaer rysen sal, daerover verhopen, dat U. E. het weinige van peper ende sandelhoudt, dat noch heeft, tot redelijcken pryse verhandelen sal. Wy meenen soo van 't vaderslant sulcken secours becomen, dat op de custe van China geen rovers behoeven t' ontsien, in sulcken gevalle wel geraden wesen soude, dat noch goede quantiteyt peper, daervan wel versien sijn, naer Teyouhan sonden.

Alsoo d'Engelsen extraordinarye drongen omme tot Bantam, volgens expresse precyse ordre van haren coning ende meesters, te gaen handelen, hebben wy op consideratie van de saecken d' entrance aldaer onder protestatie toegestaen. Met al haer volck ende scheepen sijn sy van Battavia vertrocken, een quidam 2 a 3 latende om haer huys alhier te bewaren. Sy sijn noch tot Bantam; hebben in alles vandaer gescheept ende onder anderen naer Engelandt gesonden 4000 sacken peper, daervan 1000 sacken den coning van Bantam toecomnen. Alsoo die van Bantam lange hadden gedreycht ende den voortganck van haer voornemen door d'Engelsen (van wien sy genouchsaem onderricht waren, dat het garnisoen uyttermaten swack was, te weten qualijck 300 coppen sterck) seer gevoordert wiert, hebben sy in December voorleden onderleydt haer voornemen te effectueren. Te lande quamen haer voor de stadt met 1 a 2000 mannen verthoonen, ende te water met 40 praeuwen noch wel 150, soo men seyde, by de werck sijnde. Vijstich personen waren in de stadt als handelaers gecomen, om ons ende den Raedt op Kersdach te vermoorden, doch is Godtloff mislückt. De 50 moorders ontdeckt sijnde, begaven haer's nachts op de vlucht. Een troupe van ontrent 20 paerden, te lande

uytvallende om des vyants gelegentheyt t' erkennen, geraeckten aen 't schermutseren ende queten haer soo, hoewel mannelijck gestut wierden, dat de vyanden te lande ende te water niet langer plaets dorsten houden, maer haest weder naer Bantam retireerden. Tsedert sijn weer opnieuws van haer ende alle de macht van de Mataram gedreycht. Den tijt sal 't gevolch leeren.

Tot een besluyt van dese sy U. E. andermael ten hoochsten gerecomman-deert met alle discretie ende naersticheyt te procureren, dat in Teyouhan be-come de restanten in Japan sijnde, die wy meynen niet min dan dry tonnen gouts bedragen, om hetselvige, met hetgene noch in Teyouhan heeft, aen rouwe zyde ende andere goede Chyneese waren te besteden. Insgelijx mede 't gene noch onder handen van Simsou is, bedragende t'samen f200.000, welcke naer onse gissinge, behalven 't gene daerby van Siam soud mogen comen, te samen monteert f500.000. Can 't in Japan met handelinge vermeer-dert werden, 't sal maer sooveel te beter ende ons aengenaem wesen; soo niet, sullen 't retour metten eersten alhier verwachten.

Aengaende 't versoeck des lieutenants van 't garnisoen aldaer van verbete-ring van tractement, ofte soo niet, van verlossinge, alsoo deselve een hooge gagie wint, te weten f75 ter maent, dunckt ons sich daermede wel behoorde vergenoucht te houden, sonder nae verbetering, in die qualité sijnde, te tenderen. Byaldien voor gemelte gagie tot geen langer continuance in synen gegenoegdigen dienst te bewegen sy, sal U. E. hem met d' eerste gelegent-heyt ons mogen laten toecomien. Naer ons bericht wert, soude gemelte per-soon al vry wat tot den dranck sijn genegen, 't welck in soo een hoofstofficier, als sijnde een quade voorganger aen den mindere, niet te dulden is, insonder-heyt ter plaatse, daer den dranck (gelijck in Teyouhan by toevoer van Chyne-sche bieren, als anders) abundant te crygen is. Derhalven U. E. hem, soo sich tegen dese presentatie sportelich ofte onwillich toont, vryelijck sal mo-gen licentieren, met d' eerst verstreckende schepen herwaerts te comen ende een ander meritabel persoon onder redelyke verbeteringe in desselfs plaets surrogeren.

Hiernevens gaet sekere ordre by forme van placcaet aen d' overhoofden der respective schepen, welcke van Firando naer Teyouhan, gelijck mede van Battavia directelijck, ofte over Siam naer Teyouhan gedepescheert wer-den, daerby deselve expresselijck gelast werden, hoe, om Teyouhan tot groo-ten ondienst ende schade van de Compagnie, gelijck meer malen gebeurt is, niet voorby te dryven, off mis te raecken, hunne courssen sullen hebben te stellen, op pene van confiscatie aller hunner maentgelden, welcke bevonden sullen werden voorsz. ordre gecontravenieert te hebben. U. E. helpe versor-gen deselve punctuelijck achtervolcht ende naergecomen, gelijck mede dat tegen de contraventeurs van dien op 't rigoreuste geprocedeert werde.

Hierneffens gaen mede op U. E. versoeck terugge de particuliere brieven van U. E. vrundt de Ridder Courten ende Guillaume Cobrijsse, by U.E. aan d' heer Generael Pieter de Carpentier gedirigeert geweest. Wat voorder op de negotie ende aencleve van dien in Teyouhan t' advyseren valt, wert U. E. door d' heer van Diemen aengeschreven, waeraen ons gedraegen.

In 't Casteel Battavia, ady 18 Maej anno 1628.

44. — JAPAN.

AEN DEN OPPEROOPMAN NYENRODE PER 'T JACHT DOMBURCH OVER
TEYOUHAN, 18 MEI 1628.

U. l. aengename missive van den 1^{en} ende 21 October hebben per 't schip de *Vrede* over Teyouhan wel ontfangen, ende daerby de gelegentheyt van Compagnies affairen in Firando verstaen, gelijck mede hoe de zyde met goede advance aldaer gebenefitieert was. De resterende zyde alhier, wesende ontrent 430 picol, hadden wel gewenscht U. l. toe te schicken, op hope deselve soo goeden markt als de voorgaende mede souden treffen, omme 't retour van dien in silver naer Teyouhan tot styvinge van den Chyneeschen handel gesonden te werden; doch alsoo geen sekere tydinge van U. l., noch van Teyouhan becomen hebben hoe 't in Japan staet, ende wy vreesen mits de tardance der jachten *Heusden*, *Westcappel* ende *Chincheo*, volgens de jongste advysen van d'heer Nuyts in Teyouhan noch niet verschenen, deselve wel becommert ende in arrest gehouden mochten sijn, hebben daertoe niet connen resolveren, maer goetgevonden de syde voor 't vaderslant alhier te behouden omme met d'eerstgaende retourschepen over te gaen.

't Is ons leet dat d' ambassade aan Syne Keyserlijcke Majesteyt van Japan soo gants vruchteloos, jae schadelijck uytgevallen is, ende dat d'onse niet alleen onverrichter saecken, maer selfs oock onverhoort terugge hebben moeten keeren. Wy meenen, soo van de saecke van Teyouhan ofte Sinckanders niet hadde geroert, maer alleen versocht geweest, om syne Majesteyt onse vereeringe te presenteren, item dat met syne gewoonlijcke faveur ende gunste t' onswaerts gelieffde te continueren, dat wel audientie becomen, [ende] de beseyndinge soo vruchteloos niet afgeloopen soude hebben. Doch nu 't soo geschiedt is, moeten daerinne gedult nemen ende verhoopen, dat het evenwel soo quaet niet wesen sal als ons wel inbeelden, gelijck mede, dat de bovenverhaelde jachten van 't arrest, soo daerop eenich gedecerneert ende geexcuseert sy geweest, ontslaegen ende noch naer Teyouhan affgevaerdicht sulien sijn.

Dewyle tegenwoordich van comptanten soo destituyt ende schaers gepro-

videert sitten, dat tot bevoorderinge ende voortsettinge van den handel in Teyouhan niet een reael van hier vermogen te beschicken, maer de jachten met enckele provisien ende consumptive nootlicheden derwaerts moeten affvaerdigen, sy U. l. ten hoochsten gerecommandeert sich soo sober te behelpen ende soo cleynen oncosten in Firando te maecken als eenichsints mogelijck wert, opdat aldaer by wege van goede mesnagie eenichsints mach werden verspaert 't gene by voorderlycke negotie in de gegenwoordige conjuncture, vermits de voorverhaelde schaersheyt, niet connen winnen. Grooten dienst sal de Compagnie daeraen geschieden, gelijck mede soo U. l. sorge draecht ende bevlytiget, de restanten in Japan noch sijnde, die wy meynen niet min dan f 300.000 te bedragen, naer Teyouhan soo spoedich als doenelijck te seynden, omme 't selve neffens 't gene noch in Teyouhan, gelijck mede in handen van Zimsou is, bedraegende tsamen ruym f 200.000, aen rouwe zyde ende andere goede Chineesche waren besteedt te werden. Derhalven sal U. E. verdacht wesen geen silver naer Siam tot opcoop van hertevelen off sapan te seynden, maer alles voor Teyouhan onvermindert byeen te houden, ende derwaerts als voren geseydt op 't spoedichste beschicken.

Wat aengaet U versoeck van rariteyten voor syne Majesteyt, wy hebben op de procure van dien ordre gegeven, ende hopen met naestvolgende gelegenheydt U. l. eenige te becomen sijnde, toe te schicken.

Hiernevens gaet seker ordre by forme van placcaet aen d' overhooffden der respective schepen welcke van Firando naer Teyouhan, gelijck mede van Batavia directelijck ofte over Siam naer Teyouhan gedepescheert werden, daerby deselve expresselijck gelast werden, hoe om Teyouhan tot grooten ondienst ende schaede van de Compagnie, gelijck meer malen gebeurt is, niet voorby te dryven off mis te raecken, hunne courssen sullen hebben te stellen, op pene van confiscatie aller hunner maentgelden, welcke bevonden sullen werden voorsz. ordre gecontravenieert te hebben. ^{U. l. helpe versorgen,} deselve punctuelijck achtervolcht ende naergekomen, gelijck mede dat tegen de contraventeurs van dien op 't rigoureuseste geprocedeert werde.

Wat advysen wy aen d' heer Nuyts raeckende den staedt ende affairen van de Compagnie in Teyouhan sijn seyndende, sal U. l. by neffensgaende copie van missive connen vernemen, waeraen ons gedragan.

Wat voorder op de negotie ende aencleven van dien te advyseren valt, wert U. l. door d' heer van Diemen aengeschreven.

Off geviele by U. l. in Firando motie van eenige Japanders gemaect wierd aengaende de souverayniteyt van Teyouhan, vinden wy onnoodich ende oock ongeraden, dat U. l. daerover in contestatie met deselve trede, off eenige verdedinge doe van 't recht, 't welck ons aldaer is competerende, nochte antwoort geve als dat de abusen by den commandeur de Witt, voor desen

in Teyouhan als opperhoofst wegen de Nederlantse Compagnie geresideert hebbende, begaen, by den gouverneur generael ende synen Rade staen geredresseert te werden; renvoyerende alsoo de questie aen ons, welke sy daerover moveren, ende d' oorsaecke van 't opgeraepte misnoegen schuyvende op den hals van personen welcke daer niet weder staen te verschynen, omme by wege van dien by de grooten aldaer selffs de mooye man te blyven, alsoo doch schijnt grooten haet op den hals halen souden, die dat point aldaer in ons faveur tegen deselve soude willen mainteneren. Derhalven U. l. andermael recommanderen, daerinne soo goeden circumspectie ende tooversicht te gebruycken, dat U. l. de gewoonelijcke saveur ende gunste by de grooten aldaer conserveren, ende de Generale Compagnie buyten troubel ende molest in haren advantagieusen ende proffytabelen handel blyven mach.

In 't Casteel Battavia, ady 18^{en} Maey anno 1628.

45. -- ORDRE, 18 MEI 1628.

Jan Pietersz. Coen, gouverneur generael wegen den stadt der Vereenichde Nederlanden in India, allen dengenen die desen sullen sien ofte hooren leesen, saluyt! doen condt.

Alsoo de Generale Compagnie tot benefitie ende voortsettinge van den Chineeschen handel aen de correspondentie van de comptoiren Firando ende Teyouhan seer vele gelegen is, soo in 't transport van 't zydecargasoen naer Firando, als 't silverretour van daer naer Teyouhan, ende daerentegen dickwils gebeurt is, dat de schepen welcke van Firando naer Teyouhan gedepescheert werden, 't sy dan by misstellinge van haren cours, opgeset versuym ofte eenich ander voorcomelijck indicent, de plaatse voorby gedreven sijnde, de Compagnie by 't missen van capitael ende nootlijcheden groote verachteringe in haren handel ende ommeslach aldaer is comen te lyden.

Soo is 't dat wy tegen soo prejuditiabele ende schaedelijcke inconvenienten in 't aenstaende willende voorsien, met advijs van onsen Rade, nae voorgaende communicatie ende overlegh met de bedrevenste schippers ende stierlieden in gemelte vaerwater gehouden, goet gevonden hebben, gelijk wy goet vinden mits desen, wel expresselijck t' ordonneren ende bevelen aen d'overhooffden, te weten d'oppercoopliden, schippers, opperstierlieden ende den Raedt der respective schepen, welcke van Firando naer Teyouhan gedestineert ende affgevaerdicht werden, t'seyl gaende hunne courssen naer Cabo de Soinber ende voorts langs de custe van China tot op 26 graden te stellen, omme van daer nae 't Noorteynde van [de] Lequeos over te steecken ende langs deselve tot op de lengte van Teyouhan te houden, ende opdat diergelijcke faulte van mis-

dryven by de schepen welcke van Battavia directelijck ofte vandaer over Siam naer Teyouhan gesonden werden, niet comen te ontstaen, werden d' overhooffden derselver by desen mede wel expresselijck gelast ende bevolen, haren cours naer de strate van Palimban, van daer voorts by Oosten Linga nae Poulo Timon, Poulo Condor, ende van daer nae de custe van Cambodja ende soo voorts nae de custe van Chiampa, binnen de droochten van Pracel, tusschen Poulo Cecir de Mar ende Poulo Cecir de Terra, nae Poulo Caton, vandaer nae 't eylandt Aynam ende soo voorts langs d'eylanden van Maccauw tot Ilhe Lema te stellen ende vandaer nae Formosa over te steecken, 't welck also by d' een ende d' ander naergecomen ende achtervolcht werdende, 't perijckel van misdryven met Godes hulpe genocchsaem voorgecomen ende de Compagnie voor schade sal connen verhoet werden, op pene dat alle degene welcke dese ordonnantie bevonden sullen werden gecontravenieert te hebben, met confiscatie van alle hun verdiente maentgelden sullen werden gestraft.

Ordonneren ende belasten oversulk onsen advocaet fiscael, mitsgaders alle andere hooge ende mindere officieren van justitie, dien de maintenue ende executie van desen onsen placcate eenichsints aengaet ende concerneert, tegen d'overtreders ende contraventeurs van dien sonder enige coniventie, simulatie ofte verdrach op 't rigoureuste te procederen ende doen procederen, gelijck dat betaemt, alsoo wy sulx ten meesten dienste ende welstant van de Generale Compagnie bevonden hebben te behoren.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 18 May 1628.

46. — INSTRUCTIE

VOOR DEN COOPMAN JAN HARTMANS ENDE DEN RAET VAN DE JACHTEN
ERASMUS, DOMBURCH ENDE DEN HAEN, GAENDE VAN HIER IN
 EEN VLOTE NAER TEYOUHAN, 18 MEI 1628.

Alsoo wy goetgevonden hebben met de noodige advysen ende provisien vooruyt naer Teyouhan off te vaerdigen de jachten *Erasmus*, *Domburch* ende den *Haen*, sult ghy desen aenstaenden morgenstondt Uwe reyse in Godes name derwaerts aenvangen ende deselve soo spoedich trachten te bevoorderen, als Godes weer ende windt toelaten sal, aengesien d' onse aldaer aen den tydigen ontfanck, soo van d' advysen als provisien met gemelte jachten gaende, seer vele gelegen is; derhalven willen U. E. gesamentlijck gelast ende bevolen hebben, omme 't perijckel van misdryven sooveel mogelijck te voorkomen, Uwen cours van hier eerst na de strate van Palimban, vandaer voorts by Oosten Linga nae Poulo Timon, Poulo Condor, ende van daer nae de custe van Cambodja ende soo voorts nae de custe van Chiampa, binnen de droochten

Pracel, tusschen Poulo Cecir de Mar ende Poulo Cecir de Terra, nae Poulo Caton, vandaer naer 't eylandt Aynam, ende voorts langs d'eylanden van Maccauw tot Ilhe Lema te stellen ende van daer naer Formosa over te steecken, 't welck alsoo naercomende ghylieden Teyouhan buyten 't selve te missen gevoechlijck aendoen sult.

In compagnie van gemelte jachten keert weder derwaerts de joncke *Soulang* daer overste van is den tolck Kunsick, sijnde in Compagnies dienst, welke Teyouhan misgedreven ende neffens 't jacht *Clecn Heusden* den 30^{en} January passato alhier gearriveert is. Wy recommanderen U. l. tot Teyouhan toe daer by te blyven, deselve te protegeren ende, des versocht sijnde, alle hulpe ende assistentie te presteren, voor sooveel buyten prejuditie van de Compagnie ende verlet van Uwe reyse geschieden can.

Eenige Spangiaerden, Portugiesen ende derselver adherenten, gelijck mede die van Macasser ende alle andere onse vyanden onderwegen bejegenende, sult alle mogelijcke affbreuck doen, in U gewelt sien te becomen, hare goederen onder behoorlijcken inventaris overnemen ende 't volck in goede versekeringe bewaren. Dit verstaen wy, soo deselve U elders in 't vaerwater comen te rescontreren, ende niet, dat ghy Uwe reyse om die te soecken off nae te jagen verletten ofte verachteren sult, alsoo, gelijck vooren geseyt, aen Uwe spoedige arrivé in Teyouhan d' onse seer vele gelegen is, behalven dat U sulx oock met geladen jachten niet wel te passe souw comen.

Sijt gedurende Uwe reyse wel op U hoede ende altijt slachvaerdich, opdat U door openbare vyanden, geveynsde vrunden off de roovers welcke haer op de custe van China met een vigoureuse macht gegenwoordich onthouden, geen ongeval overcome.

Omme alle confusie ende disordre voor te comen, hebben goetgevonden den coopman Jan Hartmans 't oppergebiet over dese jachten gedurende de voyagie tot in Teyouhan te bevelen, welcke volgende deselve den Raet be-roepen, daerinne presideren ende de vlagge van de groote stenge voeren sal. Belasten ende bevelen oversulx d' overhooffden der respective schepen, gelijck mede alle mindere officieren ende varend volck op deselve bescheyden, gemelten Hertmans daervoren t' erkennen ende aen te nemen.

In Teyouhan met lieff gearriveert sijnde sult ghy onse missive aen d' heer Nuyts overleveren, ende voorts naercomen soodanigen ordre ende last als syne E. ende den Raet aldaer U. l. goetvinden te geven.

Wy souden niet ongeraden achten, dat ghy op de custe van China comende, Haerlems baey ofte eenige andere bequame plaetse daerontrent aendedet, omme van des rovers macht ende gelegenthelyt, gelijck mede waer omtrent deselve sich onthout, t' informeren, alsoo vertrouwen daervan beter kennisse aldaer becomen sult, als in Teyouhan, om alsoo met des te minder omsicht

ende perijckel derwaerts te mogen oversteeken, 't welck wy aen U. l. ende des Raets goetvinden remitteren, om daerinne met goede circumspectie ende beley't ten besten van de Compagnie gehandelt te werden.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 18^{en} Maey 1628.

47. — TEYOUHAN.

AEN D'HEER NUYTS, PER DE JACHTEN *ERASMUS ENDE DOMBURCH*,
20 MEI 1628.

Naedat wy om 't benoodichde Teyouhan met provisien ende nootlicheden naer ons present vermogen te secoureren, derwaerts op den 19^{en} deser affgevaerdicht hadden de jachten *Erasmus*, *Domburc* ende den *Haen*, sijn den 20 ditto *Erasmus* ende *Domburc* hier weder ingekeert, tyding brengende, hoe 't jacht den *Haen* omrent 2 mylen buyten d'eylanden van Battavia op 28 vadem opgeseylt ende met sijn ingeladen cargasoen gesoncken, doch alle 't volck, uytgeseydt een jongen, gesalveert was, ende alsoo ons bewust is, wat de Generale Compagnie in Teyouhan, om de saecken by provisie aldaer in staet te mogen houden, aen spoedich ontset van hier gelegen is, hebben goet gevonden gemelte twee jachten sonder langer versuym hun geintendeerde reyse derwaerts evenwel te laten bevoorderen. D' Almogende gelieve deselve ter gedestineerde plaatse spoedich in salvo te laten arriveren.

Wy connen niet naarlaten U. E. by desen andermael op 't hoochste te recommanderen den voorraedt van rijs, welcke met dese 2 jachten is gaende, op 't spaersaemste te mesnagieren, alsoo ons tegenwoordich daervan seer sober geprovideert vinden, ende alsnoch niet seker advyseren connen, off U. E. sich op eenige meer nae desen van hier sal mogen verlaten.

Den 18^{en} en 19^{en} ditto arriveren hier Godtloff van Banda met een rijck speccerye retour 't jacht *Purmereynde* ende 't schip *Zuyt Hollandt*, inhebbende te weten *Purmereynde* 10.609 catty foely, bestaende in 506 sockels, 27.045 catti Bandanoten, ende 6425 catti rompen, costende incoops f36.021 — 14½, ende 't schip *Zuyt Hollandt* 3116½ catti Banda macis in 144 sockels, 19.915 catti noten, 7380 catti rompen ende 13 leggers gepeekelde noten, costende f15.666 — 15. Waerdoor verstaen hoe den gouverneur Vlack met sijn geselschap, uyt vreese ende ontsach van negen correcorren, daermede de gouverneur van Amboyna in Banda ende op de custe van Ceram onse gevangene was comen eysschen, door de Cerammers, tegen danck ende wille der Bandanesen, die haer vervoert hadden, gerelascheert ende verlost was.

Item is hier den 20^{en} ditto van Jamby wel aengecomen 't jacht *Diemen* met 167.623 catti peper, costende met ongelden f33.081 — 12 — 12,

Het pacxken met 6 damasten voor desen per de joncque *Zeelant*, benefens 2 balien met castanien ende 2 ditto Japansche sacky gesonden, hebben wel ontsangen. U. E. gelieve ons by alle gelegenheyt met soodanige tafelpresanten ofte andere die daer vallen ende becomelijck sijn, te gedencken, ende 't comptoir Battavia daervoor, gelijck mede voor 't bovenverhaelde, te belasten; ons sal sulx op 't hoochste aengenaem wesen.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 20^{en} Maey 1628.

48. — SIAM.

AEN DEN COOPMAN ADRIAEN DE MAREES PER "T SCHIP DE VREDE,
23 MEI 1628.

U. l. aengename missiven van den 21 October, een van December sonder datum, benefens een van 30 ditto 1627, sijn ons successive wel geworden, daeruyt den stant ende gelegenheyt van Compagnies affairen aldaer verstaen hebben.

Dese gaet met het schip de *Vrede*, welcke goetgevonden hebben U. l. op 't spoedichste toe te seynden, omme de gecontracteerde hertevellen ende sapanhoudt voor Japan, byaldien deselve, volgens ordre met de joncque voor deesen aen U. l. gegeven, niet vercocht sijn, in te nemen. U. l. drage sorge, dewyle 't mousson seer verloopen is, ende het sijn tijt hoochnoodich van doen sal hebben, sal 't de reyse voor Japan ophalen, desselfs depesche soo spoedich te bevoorderen als eenichsints doenlijck werdt. Tot de beseyndinge van dit schip sijn te meer bewogen geworden, omdat 't schip de *Cameel* in de strate van Palimban by de joncque *Orangie*, comende van Teyouhan naer Battavia, 10 a 11 dagen geleden versprocken is ende alle uren hier te verschynen staedt; item omdat by d' advysen van Nyenrode op gisteren met gemelte joncque becomen, vernemen, hoe van d' arresten ende becommeringe onser schepen in Japan, daervoor men om verscheyden redenen eenigen tijt bevrest is geweest, niet met allen sy, gelijck mede dat den 5^{en} Marty de laeste joncquen van Japan naer Siam noch niet vertrocken waren ende dienvolgende apparent is, dit jaer daer geene meer verschynen sullen, als die alrecede daer gecomen sijn; 't welck soo gebeurende, de vellen by mancquement van coopliden de Compagnie aen de handt blyven, ende aldaer tot 't naeste jaer niet sonder groote schade, alsoo 't een verderfelijscke ware is, souden moeten ooverblyven, die nu noch by dese gelegenheyt in Japan een goede markt sullen connen treffen. Doch by soo verre daer noch eenige joncken van Japan quamen te arriveren, ende vreese ware dat het schip, vermits de laetheyt van saysoen, van sijn geintendeerde reyse naer Japan versteken soude blyven, sal U. E. in

sulcken gevallen de vellen, sulx met goede advance connende geschieden, volgens vorige ordre aen Japanders vercoopen ende U daervan ontlasten mogen ende des *Vrede's* ladinge herwaerts in rijs soo spoedich als eenichsints doene-lijck sien te procureren.

U. l. sy verdacht, soo 't schip naer Japan voortgaet, daerinne 25 a 30 lasten rijs voor Teyouhan, byaldien 't sonder merckelijck verlet geschieden can, te schepen, omme en passant, weer ende windt sulx toelatende ende sonder verachteringe van 't Japanse voyagie connende geschieden, deselve aldaer te lossen, alsoo d' onse den toevoer uyt China, vermits de custe daeromher by de roovers seer getroubleert ende geinfesteert wert, t' eenemaal ontbeeren moeten, ende wy alhier soo schaers geprovideert sijn, dat haer weynich provisie van rijs vermogen by te setten. Dit verstaen wy soo 't sonder verlet van de reyse naer Japan geschieden can; ende soo by U. l. geoordeelt wert, sulx daer sonder niet sal connen te wege gebracht werden, sal d'inladinge van rijs voor Teyouhan oock wel mogen nae blyven, ende 't schip directelijck naer Firando gedepescheert werden.

Dewyle tegenwoordich van comptanten soo destituyt ende schaers geprovideert zitten, dat tot bevoorrering ende voortsettinge van den handel in Teyouhan niet een reael van hier vermogen derwaerts te beschicken, hebben wy de vrunden in Firando aengeschreven dit jaer geen silver naer Siam te seynden, maer alles voor Teyouhan onvermindert byeen te houden ende derwaerts ofte nae Battavia te beschicken, welcken volgende oock U. l. gerecommandeert ende bevolen willen hebben geen vellen off sapan tot naerder ordre te contracteren, U. l. daerbeneffens ten hoochsten bevelende sich soo sober in Siam te behelpen ende soo weynich oncosten aen schepen als andersints te maecken, als eenichsints mogelijck werdt, opdat aldaer mede by wege van goede mesnagie eenichsints mach werden verspaert, 't gene by voorderlijcke negotie in de tegenwoordige conjuncture vermits de voorverhaelde schaersheyt niet connen winnen; groten dienst sal de Compagnie daeraen geschieden ende U. l. bysonder eere by inleggen.

't Verlies van *Westcappel*, comende met 26.000 realen in silver van Firando na Teyouhan, item van 't kapitaal welcke onder Zimsou noch was berustende, bedraegende niet min als 20.000 realen, beyde in handen van den voornoemden roover gevallen, sal de Compagnie al vry wat smerten. D' Almogende versoet hare schade in een ander.

't Heeft ons niet wel gevallen U. l. ons 't schip de *Canceel*, siende desselffs ladinge in rijs niet succederen wilde, soo lange onthouden hebt. 't Ware beter gedaen geweest 't selve met de vellen tijtlijck naer Japan affgevaerdicht haddet, ofte ons eerder terug gesonden, alsoo doch tegenwoordich geene schepen t' over, maer wel eenige van doen hebben omme tot opsamelinge van rijs,

daer ons gegenwoordich heel sober van geprovideert vinden, nae verscheyden plaetsen te verseynden. Van gelijcken is niet wel gedaen U. l. niet eens de copie des briefs, met de *Cameel* gesonden, ons met de fluyte *Gorcum* hebt laten geworden, omme van des Compagnies saecken in Siam by deselve geinformeert sijnde, des te beter ende eerder op de beseyndinge derwaerts te hebben mogen disponneren. U. l. sy op 't hoochste bevolen, soodanigen slofficheyt in 't aenstaende te corrigeren ende ons met alle vertreckende gelegenheyt, soo wel van vrylieden als Compagnies schepen ende vaertuych off joncquen, pertinent bescheyt van de gelegenheyt van saecken aldaer toe te seynden.

U. l. is voor desen met de joncke by d' heer van Diemen aengeschreven hoe by d' heer Generael Coen de brieff van den Prince van Orangien in antwoorde van des conings van Siam missive medegebracht was, etc. Byaldien daer inotie viel waeromme dit schip sonder gemelten brieff ende schenckagie daer verschijnt, sult U conformeren met 't gene wy aen Oya Berckelang dienaengaende sijn schryvende, ende syne Majesteyts misnoegen, byaldien eenich mocht comen te scheppen, soo veel mogelyck sien te mitigeren ende versachten, deselve onder anderen aendienende, hoe alle de schepen, welcke van 't vaderslant uytgeseylt waren, noch niet ingecom en sijn, ende dat met d' achterwesende noch dagelijx eenige rariteyten staen te comen, welcke syne Majesteyts op 't hoochste aengenaem sullen sijn, ende dat deselve becomen wesen-de, dadelijck een expressen gesant derwaerts sullen affvaerdigen omme d'een ende d'ander aen syne Majesteyt te presenteren, daer voorts pro forma byvoegende d' obstaculen in onse wichtige besoinges, soo by 't afsterven van mijn huisvrouwen broeder, moeder ende ons eenich kindeken, gelijck U. l. voor deesen by d' heer van Diemen aengeschreven is, trachtende alsoo op aller manieren te voorcomen dat in de depesche van de *Vrede* naer Japan, soo 't geraden wert gevonden dat die derwaerts voortgae, geen empeschemet ofte obstakel ter dier oorsaecke geboden werde.

De missive aen Oya Berckelang hebben ongetranslateert gesonden. U. l. helpe besorgen deselve duydelijck nae den sin overgeset, gelijck mede de behoorlyke eertitels ende complementos daerinne geobserveert werden.

't Mishaecht ons op 't hoochste dat U. l. den rijs, welcke ons by 's conincks licentie toegestaen was uyt te mogen voeren, alt'samen aen de vrylieden overgelaten ende ons evenwel 't schip de *Cameel* soo lange t' onsen grooten ongerieve onthouden, mitsgaders 't selve vruchteloos met wat hout geladen toegesonden hebt. Wy bevelen U. l. op onse indignatie in toecomende beter toe te sien, ende soodanige abuyzen niet meer te begaan.

In 't Casteel Battavia, ady 23^{en} Maey anno 1628.

49. — SIAM.

AEN OYA BERCKELANGH, PER 'T SCHIP DE VREDE, 23 MEI 1628.

Jan Pietersz. Coen, gouverneur generael wegen den staedt der Vereenichde Nederlanden in India, wenscht U. E. Grootmogende Heer Tjancroa Berckelang sy'nen groeht.

Alsoo wy hier van Nederlant met onse gantsche familie wel gearriveert sijn ende andermael 't generale gouvernement van India aenvaert hebben, welcke wy vijff jaren geleden geresingneert hadde in handen van d' heer Pieter de Carpentier, daermede U. E. ('t welck ons ten hoochsten aengenaem ende lieff is geweest te vernemen) 't sedert ons affscheydt van hier altijt goede correspondentie ende eenparicheyt geliefst heeft te onderhouden, hebben niet willen naelaten, U. E. by desen onse wedercomste te verwittigen ende bekent te maecken om d'oude vruntschap ende kennisse te renoveren, mitsgaders onse affectie ende toegeneychtheyt tot U. E. in 't aenstaende meer ende meer te doen aenwassen ende toenemen.

't Verheucht ons uyttermaten seer, dat, gelijck wy 't geluck gehadt hebben op onse reyse naer Nederlandt de missive van hare Conincklycke Majesteyt van Siam aan den Prince van Hollant te mogen accompagneren, alsoo oock van gelijcken op onse wedercomste herwaerts d' antwoorde van gemelten Prince daerop te vergeselschappen, welcke wy voornemen aen gemelte Hare Majesteyt op 't alderspoedichste met een expresse te doen behandigen, alleenelijck noch een weynich tijts vertoevende op 't arrivement van eenige onser achtergebleven schepen, met welcke yets inwachtende sijn, daer onse geintendeerde beseyndinge aen Hare Majesteyt sonderling aen gelegen is. Oock heeft ons 't onverwacht overlyden eerst van mijn huysvrouwen broeder ende daernae van hare waerde moeder, naedat de ongemacken ende periculen van soo een langduerigen reyse, als van Nederlandt herwaerts, met goede voorspoet ende gesondtheyt uytgestaen hadde, uyttermaten seer bedroeft, doch bovenal 't onlangs verlies van ons eenich ende lieff kindeken, omtrent de 2 jaren oudt, invoegen ons den druck ende hertenleedt, over 't droevich affsterven van soo veel onser lieffster panden (gelijck het gemeenelijck in soodanige gevallen plach toe te gaen) ons niet weynich ontset ende geen cleyne verachteringe in onse wichtige besoinges veroorsaeckt heeft, alle 't welck U. E. op 't gevoechelijckst hare Majesteyt sult gelieveien aen te dienen ende daerby de tardance der lang verwachte antwoorde van gemelten Prince, om de voorverhaelde ende andere indicenten veroorsaeckt, alsnoch te excuseren, oimme alsoo by wege van dien te voorcomen d'impressien welcke hare Majesteyt over verachtelooсте ofte by ons qualijck gaegeslaegen vruntschap soude mogen opnemen, gelijck wy vertrouwen eerstdaechs, onsen gesant met

den brieff ende geschencken van gemelten Prince daer verschynende, metterdaedt anders te sullen bethoonen. Ondertusschen willen U. E. vruntlijck versocht ende gerecomandeert hebben, door U. E. toedoent niet alleen dit schip een spoedige depesche becomen, maer oock alle andere saecken betreffende onse affairen in Siam U. E. gewoonelijcke faveur ende goedertierenheit behouden ende genieten mogen, waeraen ons sonderlinge vruntschap geschieden sal. In teecken van dien gelieve U. E. in danck t'accepteren 10 ellen root laeken ende een stuck sandelhout.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 23^{en} Maey anno 1628.

50. — TEYOUHAN.

AEN D'HEER PIETER NUYTS, PER 'T SCHIP DE VREDE OOVER SIAM,
23 MEI 1628.

Naedat wy den 20^{en} deser naer Teyouhan afgevaerdicht hadden de jachten *Erasmus* ende *Domburch* (welcke wy hopen voor den ontfanck deses U. E. behouden sullen toegecomen sijn), is den 22 ditto alhier gearriveert de joncke *Orange*, daermede U. E. missive in dato 23 ende 26 Marty wel ontsangen ende den stant ende gelegentheyt van Compagnies affairen in Teyouhan ende op de custe van China verstaen hebben. Gelijck ons 't behouden arrivement van *Heusden* aldaer seer verblyft, soo heeft daerentegen bedroest te vernemen 't disaster 't jacht *Westcappel* van de Chineesche roovers overcommen, in wiens handen het gevallen is, gelijck mede 't captael welcke noch onder Zimsouw was berustende. D' Almogende versoet de schade van de Compagnie in een ander.

Alsoo wy [nae] lange ende veel delibe[re]rens eyntlijck noch goet gevonden hebben 't schip de *Vrede* nae Siam te seynden om in te nemen ende vandaer voorts over te voeren naer Japan de gecontracteerde hertevellen ende sapanhoudt van 't voorleeden jaer, soo is het dat wy, wetende den rijsnoodt daerinne Teyouhan sich vermits de troubleuse constitutie op de custe van China, wegen de roovers, by manquement van toevoer is bevindende, ende wy van hier 't selve geen requisijt ontset van rijs vermogende te beschicken, van gelijcken goet gevonden hebben, d'onse in Siam aen te schryven dat niet naerlaten daerinne 25 a 30 lasten rijs voor Teyouhan te scheepen om en passant, weer ende windt sulx toelatende ende sonder verachtering van 't Japansch voyagie connende geschieden, deselve aldaer te lossen. U. E. sy gerecomandeert, gemelte quantité becominende, deselve neffens de van hier gesondene op 't spaersaemste te mesnagieren, alsoo niet seker advyseren connen off U. E. sich op eenige meer van hier sal mogen verlaten.

Dewyle gegenwoordich van comptanten soo destituyt ende schaers geprovideert sitten, dat tot bevoorderinge ende voortsettinge van den handel in Teyouhan (alschoon die nae wensch geopent waer ende voortginck) niet een reael vermogen te beschicken, maer de jachten welcke U. E. vooruyt toege-sonden sijn, met enckel provisien ende consumptive nootlicheden hebben moeten affvaerdigen, sy U. E. op 't alderhoochste gerecommandeert sich soo sober te behelpen ende soo cleyne oncosten aldaer te maken, als eenichsints mogelijck wert, opdat aldaer by wege van goede mesnagie, eenichsints mach werden verspaert 't gene by voorderlijcke negotie in de tegenwoordige troubleuse constitutie niet can overgewonnen werden. Overtreffelijcken dienst sal de Compagnie daeraen geschieden. U. E. gedencke aan 't verlies van *Westcappel* met sijn inhebbende kapitaal, gelijck mede 't gene noch in handen van Zimsou was, alt'samen ten proye van de roovers geworden, daerbeneffens aan d' excessive depensen ende oncosten op U. E. ambassade aan den keyser van Japan gedaen, item aan d' ongelden van reparatie van schepen, de groote lasten van Teyouhan, etc., welcke alt'samen ruy'm de overwinst van soo treffelijken kapitaal, als de Compagnie 't verleden ende dit jaer in Japan ende Teyouhan gehadt heest, sullen ballanceren. Voorwaer, soude het in 't aenstaende soo moeten voortgaen, waer het beter dat Japan, Teyouhan ende de custe van China in tijts 'eenemael verlieten, de middelen introcken, ende elders met meerder gerusthey't beter sochten te besteden. 't Verongelucken van schepen connen niet beteren, maer d' excessive groote despensen wel matigen ende besnyden. 't Is waer, wy hebben U. I. aengeschreven hoe met de schepen *Zuyt Hollandt* ende *Purmerynde* van Banda onlangs becomen ende in September aenstaende noch van daer te verwachten hebben een rijck specerye retour; doch wat mach 't baten? Wy bevinden by de boecken vandaer becomen dat d' ongelden anno 1627 aldaer gedaen d' overwinst in de negotie ende d' incomsten der landen als andersints wel ter somma van f70.000 excederen, 't welck voorwaer soo grooten ende onredelijken disproportie is, ten regarde van de voorgaende gouverneurs, welcke 20, 30 jae f40.000 overwinst in reeckeninge gebracht hebben, dat wy niet hebben connen resoveren die voor goet aen te nemen, maer goet gevonden deselve een expresse commissarisen alhier te renvoyeren, ende by den gouverneur Vlack t' sijnder comste alhier uyt Banda, welcke in September aenstaende wesen sal, te laten verantwoorden, 't welck wy voornemen mede aan anderen te doen in 't werck stellen, die wy bevinden hierinne geexhorbiteert ende de mate groffelijck te buyten gaen te hebben.

Belangende 't poinct van tollen in reguarde van de Japansche negotianten in Teyouhan verschynende, daer U. E. ons advijs op versoect, alsoo de naem van tollen haer seer odieus is, souden niet geraden vinden, onder tijttel van

dien haer yets aff te voorderen, maer liever met sachte ende discrete myne voorhouden ende remonsteren, wat groote lasten wy in de gegenwoordige constitutie, soo omme ons tegens de roovers als andere naeby gelegen vyanden, te weten de Spangiaerden van Manilha, te defenderen, verseeckeren ende staende te houden, in Teyouhan soo met fortificatie te lande als groote macht van scheepen te water te dragen hebbent, dat oversulx, byaldien genegen sijn, ons deselve voor seker contingent te helpen dragen, van gelijcken tevreden sijn, haer in den handel voor sekere portie te admitteren, opdat de lasten, welcke daer te supporteren sijn, op ons alleen niet geschoven ende by haer costeloos ende schadeloos de gewenschte vruchten van den handel souden gejouisseert ende genoten werden. Dit mocht haer soowel op 't vruntlijckst voorhouden, gelijck mede soeken aen te raden, dat haren principalen in Japan sulx aendienen ende haerlieden advijs ende goetvinden daeroover voorderen. Wy vertrouwen de saecke op desen voet aengeleyt ende vervolcht werdende, dat sy sich van deselve wel schicken, en de Japanders buyten misnoegen ende clachte blyven sullen.

Wy souden niet ongeraden vinden, dewyle U. E. tegenwoordich een treffelijck captael, met *Heusden* uyt Japan becomen, in handen sijt hebbende, byaldien 't selve in de gegenwoordige constitutie wegen de roovers in Chincheo niet geemployeeert soude connen werden, maer vruchteloos aldaer moeten blyven leggen, dat U. E. eens om de Noort eenige schepen, nae de macht ende middel welcke aldaer sijt hebbende, ende noch van hier becomen mocht, ter eerster gelegenheyt affvaerdichde, om te sien wat daer ten dienste ende soulagiement van de Generale Compagnie, in den presenten schaerssen tijt, by wege van handel soude connen gevoordert ende te wege gebracht werden, dewyle Nancqien de provintie is, daer de syde meest valt, ende van waer deselve nae Chincheo opgevoerd wert. U. E. mach dit met den Raedt serieuslijck overleggen ende daerinne handelen nae dat U. E. weet den meesten dienst van de Compagnie te vereysschen.

Hiernevens gaen een Nyenrode de copien van missiven soo aan U. E. als Nyenrode voor desen met *Erasmus* ende *Domburch* gesonden, gelijck mede d' originele, welck wy nu met de *Vrede* naer Firando seynden. U. E. mach deselve alt'samen openen ende insien ende daer voort byvoegen, sulx als ghy weet tot bevoorderinge van Compagnies affairen aldaer te strecken.

Eenige aengename frutagien ende tafelpresenten op de custe van China vallende ende becomelijck sijnde, sal U. E. gelieven ons by alle gelegenheyt tot provisie van de tafel toe te schicken ende in facture te stellen. Goeden dienst sal ons daeraen geschieden.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 23^{en} Maey anno 1628.

51. — FIRANDO.

AEN NYENRODE, PER 'T SCHIP DE VREDE OVER SIAM, 23 MEI 1628.

Naedat wy den 20^{en} deser naer Teyouhan affgevaerdicht hadden de jachten *Erasmus* ende *Domburch* (daermede wy U. l. d'originele van de nevensgaende copie, welckers inhoudt by desen alsnoch confirmeren, toegesonden hebben) is den 22^{en} ditto van Teyouhan alhier wel aengecomen de joncque *Orangie*, medebrengende onder anderen U. l. copie van missive aen ons per 't jacht *Westcappel* geschreven in dato 17^{en} February ende geen ander, daerby verstaen hebben den standt ende gelegentheyt van Compagnies affairen in Japan, gelijck mede hoe U. l. *Westcappel* met 26.000 realen in silver vandaer naer Teyouhan affgevaerdicht haddet. Gelijck ons by missive van d'heer Nuyts 't behouden arrivement van *Heusden* in Teyouhan seer verblijdt, daertegen heeft ons bedroest by deselve te vernemen 't disaster 't jacht *Westcappel* van den Chyneeschen roover overcomen, in wiens handen het gevallen is, gelijck mede 't captael welck noch onder Zimsouw berustende was, bedragende 20.000 realen. D' Almgende versoet de schade in een ander.

Wy sijn lange seer irresolut [geweest] omme een schip naer Siam tot ineming ende overvoer van de gecontracteerde hertevellen ende zapan voor Japan te zeynden, eensdeels vermits om verscheyden apparente redenen bevreest waren, onse schepen in Japan eenich arrest oste becommeringe mochten beloopen hebben, anderdeels vermits het retardement van 't schip de *Cameel* van Siam, derwaerts het op den 23^{en} July 1627 om rijs gesonden ende tot noch toe niet ingekeert is, doch principalijck omdat noode eenige schepen vruchteloos versonden souden hebben, dewijl deselve noodich van doen sijn, nae verscheyden plaetsen om rijs te seynden. Dan, alsoo gemelte *Cameel* by de boven verhaelde joncque in de strate van Palimban 10 a 11 dagen geleden versproken is, ende alle uren hier te verschynen staet, gelijck mede dat by copie van U. l. missive vernomen hebbende aen de gevreesde arresten ende becommeringe in Japan niet met allen sy, hebben eyntlijck goet gevonden 't schip de *Vrede* naer Siam te seynden, omme de hertevellen ende sapan, byaldien noch onvercocht ende in onse handen mochten sijn, in te nemen ende soo spoedich als doenlijck daermede nae Japan te loopen. U. l. sy gerecommandeert ende bevolen gemelte cargasoen, daer verschynende, ten meesten proffsyte van de Generale Compagnie te benefitieren.

Van gelijcken willen U. E. bevolen hebben, byaldien in Japan geen obstakel ter contrarie ende de rijs redelijcks coops te becomen sy, gemelte schip daermede aff te laden ende ons ter eerster gelegentheyt tae te seynden, doch soo den rijs daer dier oste swaricheyt om die uyt te voeren, ende dat die in Siam, nae d'advysen welke U. l. volgens onse ordre vandaer ontvanght, wel

te becomen sy, in sulcken gevalle 't selve derwaerts aff te vaerdigen met sooveel silver als noodich sy om sijn ladinge in rijs aldaer te procureren, met ordre dat het en passant Teyouhan aendoe, om aldaer in de gegenwoordige schaersse conjuncture 25 a 30 lasten rijs tot provisie van 't fordende den ommeslach aldaer te lossen. Dit recommanderen ende bevelen U op 't hoochste sonder eenige exceptie nae te comen.

Soo lange de roovers haer soo sterck op de custe van China onthouden, dat den handel niet dan met groote macht dienen te vervolgen, ende dat noch met groote onsekerheydt off die vercrygen zullen, is 't onses bedunckens niet geraden, dat men de rouwe zyde, welcke hier noch by der hant is, naer Japan zeynde, maer achten geraedener, dat die met d'aenstaende retourschepen naer 't vaderslant overgae, dewyle doch in de presente troubleuse constitutie 't silverretour van dien in China in geen zyde soude connen omgeset ende besteedt werden.

Alle uren sijn de schepen ende jachten van de najaers equipagie 1627 van 't vaderslant inwachtende, welcke met lieff ingecomen sijnde, sullen alsdan met beter fundament op de saecken van Teyouhan, de custe van China ende Japan connen resloveren ende disponneren, daervan U. l. nae deesen advijs te verwachten heeft.

Wy connen niet nalaten U. l. andermael op 't hoochste te recommanderen, te belasten ende bevelen, sich soo sober te behelpen ende soo cleyne oncosten aldaer te maecken, als eenichsints mogelijck werdt, opdat aldaer by wege van goede mesnagie eenichsints mach werden verspaert 't gene by voorderlyke negotie in de tegenwoordige conjuncture niet connen winnen. U. l. gedencke aan 't verlies van *Westcappel* met sijn inhebbende kapitaal, gelijck mede 't gene noch in handen van Zimsouw was, sijnde alt'samen ten proye van de roovers geworden; daerbeneffens aan d' excessive oncosten ende dispensen by de ambassadeurs, aan den keyser van Japan gesonden, gedaen, item d' ongelden van reparatie van schepen, de groote lasten van Teyouhan, etc., welcke alt'samen ruym de overwinsten van soo treffelijken kapitaal, als de Compagnie 't voorleden ende dit jaer in Japan ende Teyouhan gehadt heeft, sullen ballanceren. Soude het in 't aenstaende dus voortgaen, waer het beter, dat Japan, Teyouhan ende de custe van China t' eenemael verlieten, de middelen introcken, ende elders met meerder gerustheyt beter sochten te besteden. 't Verongelucken van schepen connen niet beteren, maer d' excessive groote dispensen wel besnyden.

Gelyck in onse voorgaende geschreven hebben, alsoo schryven by desen alsnoch, dat U. l., of 't geviele eenige motie aengaende de souverayniteit van Teyouhan gemaect wiert, altijt tracht de goede man te blyven ende de gratie ende gunst van de groote t' uwaerts sooveel mogelijck te conserveren. 't Sal

genouch wesen dat 't gemelte point by den heer Nuyts ende synen Rade in Teyouhan gemaintineert werde, ende oversulk onnoodich U. l. sich de disgratie der grooten in 't defenderen van dien soudet exposeren.

In onse voorgaende hebben U. l. aengeschreven, dat geen silver naer Siam tot naerder ordre seynden sult tot opcoop van hertevellen ofte sapan. U. l. sy andermael by desen bevolen 't selve nae te comen ende geen silver te zeynden, anders als tot des *Vrede's* ladinge in rijs (ingevalle die derwaerts gaen moest) van noode sy.

Eyndeling sy U. l. gerecomandeert ende bevolen ons eenige aengename frutagien ende andere taselpresenten, aldaer vallende ende becomelijck sijnde, tot provisie te bestellen, gelijck mede eenige potten biscuit soo gesuyckert als ongesuyckert, item eenige terwe ende meel, stellende d'een ende d'ander in factura.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 23^{en} Maey anno 1628.

52. — ORDRE

VOOR D'OVERHOOFFDEN VAN 'T SCHIP DE *VREDE*, GAENDE OVER SIAM
NAE JAPAN, 23 MEI 1628.

Alsoo wy goetgevonden hebben, niettegenstaende 't vry wat laet is, 't schip de *Vrede* naer Siam af te vaerdigen, tot inneming van overvoer van de gecontracteerde hertevellen ende sapan 't voorleden jaer voor Japan, byaldien deselve, conform onse voorgaende ordre, niet vercocht en waren, sult ghylieden desen aenstaenden morgenstondt derwaerts uwe reyse aenvangen ende deselve soo spoedich sien te bevoorderen, gelijck mede in 't innemen ende laden van 't cargasoen alsulcken debvoir ende vlijdt aenwenden, dat ghy 't voyagie vandaer voort nae Japan noch moocht ophaelen.

Wy hebben d'onse in Siam aengeschreven, dat in gemelte schip 25 a 30 lasten rijs voor Teyouhan, byaldien 't sonder merckelijck verlet geschieden can, laden sullen, omme en passant, weer ende windt sulx toelatende ende sonder verachteringe van 't Japans voyagie connende geschieden, deselve aldaer te lossen, 't welck wy expresselijck alsoo gelast hebben omme dat weten hoe d'onse in Teyouhan by mancquement van toevoer uyt China, vermits by de roovers de gantsche cust daeromher ten uyttersten getroubleert ende geinfesteert werdt, van rijs seer gedisprovideert sitten, ende wy haer van hier in de presente schaersheyt weinich provisie vermogen by te setten. Derhalven willen U. l. op 't serieuste bevolen hebben, uwe reyse van hier naer Siam ende van daer naer Firando soo spoedich te bevoorderen, dat ghy, sonder van de-

selve versteken te blyven, Teyouhan en passant tijtlijck aendoen ende d' inhebbende rijs aldaer lossen moocht; doch soo by laeter depesche als wel verhopen, by contrarie windt ofte eenich ander onmydelijck incident, ghylieden naer eygen ervaeringe, die u best informeeren ende leeren sal, oordeelen mooght 't aendoen van Teyouhan niet sonder perijckel van de Japanse reyse te verliesen sal connen geschieden, sult ghy in sulcken gevalle 't selve naerlaten ende uwe reyse recht door nae Japan bevoorderen, ende nae verrichter saecken aldaer, 't sy dat ghy directelijck nae Battavia ofte over Siam van daer gedepescheert wert, in 't wederkeeren Teyouhan om gemelte rijs aldaer te lossen aendoen, alsoo vertrouwen het met de gesondene rijs van hier met *Erasmus* ende *Domburch* soo lange wel sullen connen uythouden. Dit bevelen U. l. op 't hoochste alsoo nae te comen ende t'achtervolgen.

Sijt geduerende uwe reyse, insonderheyt op de custe van China comende, wel op u hoede ende altijt slachvaerdich, opdat u door openbare vyanden, geveynsde vrunden ofte oock door de roovers, welcke haer op de custe van China met een rigoreuse macht gegenwoordich sijn onthoudende, 't ongeval niet overcome 't welck 't jacht *Westcappel*, van Firando naer Teyouhan gaende, te beurt gevallen is.

Eenige Spangiaerden, Portugiesen ende ders[elv]er adherenten, gelijck mede die van *Macasser* ende alle andere onse vyanden onderwegen bejegnende, sult alle mogelijcke affbreuck doen, in u gewelt sien te becomen, hare goederen onder behoorlijcken inventaris overnemen ende 't volck in goede versekeringe bewaeren. Dit verstaen wy soo deselve u elders in 't vaerwater comen te rescontreren, ende niet dat ghy uwe reyse, om die te soeken ofte nae te jagen, verachteren sult, alsoo ghy u tijdt dubbel over van doen sult hebben, omme Teyouhan en passant aen te doen ende dan noch in Japan te comen.

In 't Casteel Battavia, ady 23^{en} Maey anno 1628.

53. — CHOROMANDEL.

AEN D'HEER MARTEN ISBRANTSZ., PER 'T SCHIP DE *CAMEEL*, 14 JUNI 1628.

Naedat het Compagnies comptoir anno 1619 in Masilipatnam gerestablieert is geweest sonder dat daertoe behoorlijcke ordre van hier, ofte oock 't redres van saecken, daerom 't gelicht was, becomen hadden, ende tsedert gemelten tijt tot nu toe tegen de vexatie, extorsie ende monopolien welcke by de Moorese gouverneurs tot Masilipatnam tegen d'onse meer ende meer in swang gegaen hebben ende noch gaen, met hardicheyt niet onderleyt is te

arbeiden, maer alles met gedult in der bester voegen tot bequame gelegentheyt ende voordeel aengesien is geweest, om meerder quaet te vermyden, soodat by lancheyt van tyden genouchsaem bevonden hebben geene hope van beterschap ende redres in den handel aldaer met soeticheyte verwachten, noch oock eenichsints tot restitutie van d'affgedwongen 16.000 pagoden, gelijck mede tot voldoeninge van der gouverneuren Busbulraeuws, Pyleppes ende andere haer schulden ende t'achterheden te comen sy, tensy ons selven rechten, alsoo doch de royale cas van Golconda nimmermeer tot uytضاeyen verstaen sal, wat vrunden oock te hove daertoe souden mogen uytmaaken ende gebruycken; daer noch by te considereren staet, hoe in 't gouvernement aldaer wederom gestelt is deselfde gouverneur welck d' heer van Uffelen saliger alle die moeyte, maer de Compagnie de grootste schade aengedaen heeft, die, siende sijn voorgaende boosdaet sonder eenige wederstoot soo ongewroken passeren, wellicht tot reprinse van diergelyke ofte grooter molestien ende extorsien als de voorleden soude mogen tenderen.

Waerover alsnu goetgevonden hebben den Raedt in deliberatie te geven off het omme de strooperyen in 't aenstaende te ontgaen, mitsgaders tot reparatie van de geleden affronten ende ongelyken, gelijck mede tot refactie van de schaden ende interesten, welcke de Generale Compagnie in hare middelen ende affairen aldaer, soo voor als naer, geleden heeft, te mogen comen, niet raedtsaem soude sijn dat men tot de nootwendige revengie by wege van feytelicheyt tracht te procederen, waerop aen d'eene syde verscheyden prejudiciabele inconvenienten, welcke daeruyt geschapen staen te resulteren, gemoveert sijnde, als namentlijck dat men by 't voornemen ende onderleggen van feytelicheyt genootsaeckt sal worden van Masilipatnam te removeren ende dienvolgende de dienstige ende welgetrocken sortementen van cleeden, welcke daer vallen, moeten missen; daerbeneffens dat men by gemelte remontie in den ordinary affstreck der speceryen, welck men over die plaetse placht te slyten, seer sal staen te verachteren; doch aen d'ander syde overwogen, hoe men om de Zuyt van Masilipatnam op verscheyden plaetsen, te weten in Armagon, Trangabary, Teganampatnam, gelijck mede om de Noort van Narcepour Pete ass, langs de custe van Gingely, tot Orixa toe, genouchsaem sijn gerieff sal connen becomen, sonder dat men om de Masilipatnamsche sorteringe sal hoeven verlegen te wesen; item dat de speceryen over Suratte des te meer scheuts crygen, off oock wel over eenige andere plaetsen op de Custe selve, sonder juyst door 't lant des Conings van Golconda, keer nemen sullen, is eyntlijck om voorsz. als andere emportante consideratien goetgevonden ende gearresteert, dewyle de gevoechelijcke redenen het beste expedient hierinne sullen weten ende oock geen ander middel tot refactie resteert, dat men sonder langer uytstel ende versuym ordre geven sal, omme 't vaerwater van

Masilipatnam te besetten, de rijcke geladen Moorsche scheepen, op Mocha, Pegu, Arracan, Tenassery, Atchijn ende andere quartieren handelende, in arrest te nemen, ende daeraen soowel Compagnies uytstaende ende affgedrongen captael als den intrest van dien sien te recouvreren.

Van welck goetvinden noodich geacht hebben U. E. by dese particuliere missive ende openinge te doen, omme bytijts de saecke daernae te mogen dirigeren ende beleyden, met ernstige recommandatie ende bevel 't selve secreet, jae oock met den Raedt selfs daerover geen communicatie te houden, voordat alles wel geprepareert ende noodich sy hant aen werck te slaen, opdat dese onse maxima t'ontye niet ondeckt, ende wy dienvolgende in 't uytvoeren van dien by de Mooren tot onse meerder confusie ende schade geprevenieert werden.

Derhalve omme met de minste prejuditie ende achterdeel van de Generale Compagnie hierinne te mogen ontstaen, recommanderen ende belasten U.E. by desen wel expresselijck 't uytstaende aldaer bytijts in te voorderen ende de restanten daer noch sijnde, gelijck mede 't captael welck nu met dit schip ende noch met volgende gelegentheyt voor die plaets dienstich voornemen in corten te seynden, benefens 't geene noch van Nederlant daertoe becomen moogt, aleer eenige acte van hostiliteit onderleydt ende gepleecht werde, alt'samen metten eersten te benefitieren ende in goede voorraedt van witte lywaten, chavenijs, betilles, salampouris, parcallen, Guinees lywaet, mourijs, dongrijs om te setten, 't welck vooreerst noch op andere plaetsen qualijck souden connen becomen; 't welck wy hopen tegen January ofte February aenstaende met Godes hulpe wel sal connen te wege gebracht werden.

Ondertusschen d'een ende d'ander als vooren verhaelt bevordert wert, sal U. E. soo om de Noort van Narcepour Pete aff langs de custe van Gingely tot Orixa toe, als om de Zuyt van Masilipatnam een beseyndinge doen omme sekerlijck te vernemen, ter wat plactse men van de beste goederen ende ten minsten prysoude connen gedient werden in plaets van die met het verlaten van Masilipatnam souden moeten derven, gelijck mede werwaerts de speceryen, welck men over Masilipatnam door 't lant van Golconda gewoon is te vertieren, haren keer ende affstreck souden connen nemen, alsoo ons laten voorstaen ende vertrouwen, dat by 't verlaten van Masilipatnam de Compagnie in de procure van hare retouren, gelijck mede in den uytvent van speceryen, geen sonderlinge verachteringe sal comen te lyden, maer in ende over eenich ander quartier genouchsaem van d'een ende d'ander connen gedient werden.

't Voorverhaelde dan in dusdaniger voegen met goede circumspectie op 't veylische ende aldersecreetste beleydt ende tegen January ofte February aenstaende, soo Godt wil, gevlocht sijnde, belasten U. E. alsdan voorts tot de lichtinge van 't comptoir, volck ende alle den ommeslach, mitsgaders tot trans-

port van d'een ende d'ander naer Paliacatte soo haest doenlijck te procederen, ende met requisite macht, daervan wy U. E. tijtlijck hopen te versien, de voorverhaelde represalie sonder eenich tijdtverlies met goede circumspectie ende beleyd by der handt te doen nemen, sonder dat men vertrouwt noodich te sullen sijn, 't redres als voren tot February 1630 gediffereert werde, alsoo geerne sagen 't selve ter geseyder tijdt hoe eer hoe liever voortganck sorteerde, daertoe wy U. E. belasten alle industrie ende mogelijcke vlijt aen te wenden.

By soo verre het dan daertoe come, dat men met de Mooren aldaer in termen van dadelijcheyt op voorverhaelde wyse geraecke ende dienvolgende genootsaeckt werde, vandaer op te breecken, vinden in geenderhande manieren geraeden ende verbieden U. E. oock by desen expresselijck, eenmael opgebroken sijnde, hoe aenlockelijcken ende schoonen mine oock naderhant verthoonen mochten, opnieuws entrance aldaer sonder speciale ende naerder ordre van hier t' onderleggen. Hoe 't ons voor desen aldaer becomen, gelijck mede d'Engelschen in Zuratte vergaan is, nadat haer op gelijcke wyse aen de Mooren aldaer gerevengiert hadden, is noch in verscher memorie, soodat het in alder manieren ongeraden is, dat men sich onder haer tyrannisch ende monopolisch jock weder soude begeven, alsoo doch voorhants genoechsaem weten de laeste doling erger als de voorgaende soude uytvallen; derhalven U. E. trachten sal de saecken soo te beleiden ende sich van 't meesterschap ter zee soo sien te valeren, dat de Mooren, byaldien haer vaert continueeren willen, genootsaeckt werden, van ons daertoe passen te vorderen, ende in plaatse dat wy tot noch toe aen haer tol betaelt hebben, sy die aen ons gehouden werden op te brengen, gelijck in voortyden aen de Portugiesen gedaen hebben; soo cloende sullen mettertijdt wel cleynder leeren singen ende hunnen onverdraechelyken trots naerlaten.

Aen d'overhooffden welcke op 't exploict gebruyckt werden, sal U. E. ordre geven, dat by aenhalinge van eenige emportante schepen (daerop U. E. haer belasten sal principalijck toe te leggen) deselve in goede ordre ende versekeringe naer Paliacatte brengen, om by U. E. ende den Raedt daeruyt soodanige somme ofte waerdye voor de Compagnie geeigent te werden, als haer uytstaende ende affgedwongen kapitaal met den intrest van dien bedraecht, daerbenessens besorgende, dat gedurende de defentie der scheepen de Mooren van qualiteyt ende naem, welcke daermeede in onse handen souden mogen sijn gevallen, met alle civil ende accommodabel tractement bejegent, ende aen hare personen geen overlast aengedaen werde.

Naedat U. E. onse competentie uyt de schepen sal hebben gelicht, sult deselve ontslaen, ende met hare resterende ladinge vredich naer Masilipatnam laten keeren, sonder, als vooren geseyt, weder nae die plaatse, buyten ordre van hier, te talen off om te sien.

Wanneer ghy in posture sult staen om slach te geven, ende eerder niet, om niet ondeckt te werden, sal U. E. over Paliacatte aan den directeur van den Broecke in Zuratte daervan advertentie doen, opdat bytijts in de weer mogen wesen ende tegen 't onweer voorsien, welck haer andersints van de Mooren aldaer in weerwraecke van die van Masilipatnam, alsoo 't doch een aen malkander hangend gebroetsel is, onverhoets soude mogen beloopen.

Ende alsoo by de remotie van Masilipatnam de correspondentie, welck vandaer over landt met d' onse in Zuratte tot noch toe onderhouden is geweest, ende daeraen de Generale Compagnie, gelijck U. E. weet, ten hoochsten gelegen is, meede sal comen te cesseren, recommanderen ende belasten U. E. van gelijcken op 't serieuste te besorgen, deselve voortaan over Palliacatte, gelijck mede eenige andere gelegen plaetsen, in ordinary train hersteldt werde, omme d'incommodatie ende ongerieff, welck men andersints by 't opbreecken van Masilipatman daerinne soud hebben te lyden, by soodanige expedient ende middel gevoechlijck te voorcomen.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 14^{en} Juny anno 1628.

54. — CHOROMANDEL.

AEN D'HEER MARTEN ISBRANTSZ. PER 'T SCHIP DE CAMEEL, 14 JUNI 1628.

Tsedert onsen jongsten in dato 11^{en} October 1627 per 't jacht *Medenblick* sijn ons per 't jacht *Battavia* op den 26^{en} November, 't Engelsch jacht d' *Abigail* 8^{en} December 1627, per *Brouwershaven* 28^{en} February, ende jongst met *Medenblick* den 2^{en} April successive wel geworden U. E. aengename missiven van den 20 October ende 2 November 1627, 24 ende 31 January 1628, daeruyt den standt ende gelegenthelyt van Compagnies affairen aldaer, gelijck mede 't arrivement van de *Leeuwinne* ende *Kemphaen* aldaer van Nederlant, verstaen hebben.

D'effecten ende retouren van 't notabele captael welck U. E. gegenwoordich in handen sijt hebbende, soo voor dese Zuyderquartieren van India gelijck mede voor 't vaderslant, sullen per naeste met verlangen inwachten.

Dese, daerinne wy 't noodige op d'uwe sullen beantwoorden, gaet met 't schip de *Cameel*, welck wy goetgevonden hebben U. E. vooruyt toe te seyn den met een cargasoen van f 108.166 — 10 — 8 realen, gelijck U. E. per neffensgaende facture sal connen sien. D'Almogende laet U. E. 'tselve spoedich in salvo toecomen.

Wy recommanderen ende bevelen U. E. 't selve soo haest doenlijck ten besten van de Generale Compagnie te benefitieren ende 't provenu van dien

in dienstige ende welgetrocken sortementen van cleeden, conform onse nef-fensgaende generalen eysch, op 't spoedichste om te setten.

Alsoo ons eenige maenden herwaerts, vermits den toevoer uyt des Mata-rams landt bykans t' eenemael opgehouden heeft, van rijs seer schaers gepro- videert vinden, sijnde deselve tegenwoordich tot 33 ponden per reael geresen, hebben goet gevonden, omme de dreygende onheylen van hongersnoot soo veel mogelijk aff te weerden, den oppercoopman Marine Lowijsz. met de fluyt *Edam* van hier directelijck door de strate van Malaccā naer Arracan tot procure van rijs, met een cargasoen van 3000 realen in silver, te depescheren, met ordre omme ons, doenlijck sijnde, deselve geladen op 't spoedichste weder toe te seynden, ende daerenboven noch goede quantité in voorraedt op te samelen tot ladinge van de *Cameel*, welck U. E., soo haest daer gemist mach werden, ten dien eynde derwaerts mede affvaerdigen sult, opdat wy met d' een ende d' ander 't nootwendich ontset tijdtlijck becomen mogen, daeraen de staedt van de Generale Compagnie overtreffelijken dienst sal geschieden.

By medegegeven instructie hebben voorsz. Lowijsz. belast, byaldien door mislucht gewas, inlaste oorlogh ofte eenich ander verachterlijck ende schade- lijck inconvenient ('t welk niet verhopen) in Arracan geen rijs te becomen sy, dat in sulcken gevallen sonder tijtverlies sich met de fluytte naer Orixia op de custe van Gingely begeve, alwaer het, nae men ons berecht aen d'opsame- linge van goede quantité rijs niet ontbreecken sal.

Met gemelte fluyt is weder derwaerts gekeert des conings gesant, 't voor- ledien jaer over Choromandel alhier gecomen. Op sijn ernstich versoeck heb- ben hem toegestaen eenich van sijn volck met de *Cameel* nae de Cust te mogen gaen, omme vandaer voorts ter gelegener tijt hare thuysreyse te bevoorderen. Wy recommanderen U. E. deselve in 't gene versoecken favorabel ende be- hulpsaem te sijn, voor sooveel buyten prejuditie van de Compagnie geschie- den can ende sy haer des waerdich maken.

Alsoo de Generale Compagnie, gelijck ons d' experientie sulx soo nu als voor deesen meermalen geleert heeft, by de beseyndinge van diergelecke gesan- ten herwaerts niet dan coste, schade ende groote hinder in haere negotie is toecomende, verbieden U. E. by desen wel expresselijck ('t welck U. E. van gelijcken aen alle onder u gebieth sorterende doen sult) geen passagie aen eenige meer nae desen, van wat plaetse die oock souden mogen comen, met onse scheepen herwaerts te verleenen, 't Geene enige coningen aen ons te ver- soeken ende wy op hun versoeck te disponneren hebben, sal door reciproque brieven gevochtelijck connen besteld werden.

In handen van gemelte Lowijsz. gaen tot een vereeringe aen den coning van Arracan 't naervolgende, te weten: 2 picol sandelhout, 50 catty foely, 100 ditto noten, 50 ditto giroffelnagelen, 10 ellen roodt laecken; daerenboven

volgens des conings versoek noch eenich touwerck tot uytrustinge van een fregat, benefens enige goede clingen, welcke in facture hebben doen stellen omme daervan satisfactie aldaer gevordert te werden.

Wy belasten voorsz. Lowijsz. alle mogelijcke debvoir aen te wenden, ten eynden eenige sgelias, sijnde nae men ons bericht een wonder wel beroeyt ende snel vaertuych, vandaer becomen mogen, met eenige roeyers daertoe om 'tselve te mannieren. 't Sal ons tegen de Bantammers ende andere vyan-den, die ons nu ende dan comen infesteren, sonderlingh dienstich sijn langs de wal te gebruycken.

Wat het slaven coopen belangt, U. E. sy gerecomandeert ende bevolen in d' opsamelinge van dien matelijck te continueren ende ons met alle vertreckende gelegenheit van daer soo vele toe te seynden, als de schepen bequamelijck voeren connen, opdat te minder ongemack op d' herwaertsreyse lyden mogen, sonderlinge acht nemende d' herwaerts seyndinge in 't voor-mousson geschiede, om spoediger voyagie te mogen treffen ende dienvol-gende d' inconvenienten van impotentie, sieckten als andersints, op lange penibele reysen, vermits contrarie saysoen, gemeenlijck ontstaende, sooveel mogelijck te prevenieren. Tot meerder accommodatie, geriest ende voorco-minge der onheylen welcke by gebrekk van water onderwegen in 't herwaerts comen nu ende dan onder deselue ontstaen sijn geweest, hebben ordre gege-ven U. E. soo met dit als noch te volgen schepen de ruy-mte van leggers toe-geschickt werde. U. E. draege sorge deselue over de slaefvoerende schepen herwaerts behoudelijck gedistribueert ende verdeelt werden.

Wy recommanderen ende bevelen U. E. op 't hoochste overal ter plaetse daer d' opsamelinge van slaven onderstaen wert en geschiet, stricte ordre ende last te geven, dat niet dan jonge cloecke lieden, soo mans als vrouwsper-sonen, van 8, 10 tot 20 jaeren toe out sijnde, opgecocht ende d' oude, onbe-quame ende ondienstige naergelaten werden; ende soodanigen slach niet te becomen sijnde, hebben liever 't slaven coopen t' eenemaal naerblive.

Onder de Bengaelse slaven vernemen wy de sterfte soo op de reyse her-waerts, hier in Battavia gelijck mede in andere Compagnies colonien daerse versonden werden, ongelijck meer te domineren als onder de Perrians ofte Tayoles; daerbeneffens ondervindt men deselue meer tot wechloopen gene-gen, daerenboven luy ende traech te sijn, ende minder met hun toegeleyde rantsoen als d' andere tevreden. Hoe deselue ouder sijn, hoe minder tegen on-gemack ende veranderinge van climaten opmogen, in voegen ons hoe jonger hoe beter dienen; derhalven U. E. ander ende andermael op 't alderserieuste recommanderen ende bevelen d' opsamelinge van jonge cloecke lieden te doen bevoorderen. Soodanige niet te becomen sijnde, hebben liever, als voren geseyt, de procure van slaven t' eenemaal gestaeckt werde.

't Heeft ons op 't hoochste mishaecht d' onse in Masilipatman d' ambassadeur van Persia d' inladinge van 102 packen caneel ende gummilacca in onse schepen herwaerts toegestaen hebben. Wy belasten ende bevelen U. E. by desen mede wel expresselijck, op alle plaetsen onder U. E. directie staende scherpe ordre te stellen, in 't aenstaende geene Mooren meer hare goederen in Compagnies schepen laden, ofte hunne personen met deselve herwaerts transporteren; dit prerogatifff ende voorrecht begeeren vooralsnoch een niemand anders als onse eygen natie ende onderdanen van de Compagnie ingewilicht te hebben.

Dewyle by U. E. advysen vernemen de speceryen daer tegenwoordich in seer cleene requeste waren, hebben niet connen resolveren met dit schip anders als wat rompen, weinich foelye, sandelhoudt ende coper, sonder naegelen, te seynden, doch alsoo 't schijnt d' Engelsen ende Deenen ons dit jaer in de quartieren van Amboina over Macasser goede quantité naegelen ondercropen hebben, soud' het wel connen gebeuren, dat met naestvolgende gelegentheyt eenige weinige sonden, enckelijck om tegen d'een ende d'ander daermede te cladden.

U. E. sy gerecomandeert d' uitvendt van 't cargasoen welk met dit schip voor Masilipatnam dienstich gesonden wert, gelijck mede de requisite incoop daertegen van nodige doecken aldaer soo haest mogelijck te doen bevoorderen.

Dewyle vernemen de extorsive ende monopolische proceduren van den Moorsen gouverneur aldaer sooverre buyten den regel van equiteit sijn comen te exorbiteren, dat oock de speceryen ende andere geloste ende aen landt gebrachte coopmanschappen (gelijck jongst noch met *Brouwershaven's* rijs van Arracan gebeurt is) d' onse tot vielder ende leeger pryse genoechsaem affgedrongen werden, als andere haer die presenteren ende overboodich sijn te betalen, vinden in geenderhande mannieren geraden, ende sal U. E. oock strickteliick doen verbieden, geene goederen meer in Masilipatnam gelost werden voor ende aleer sekerlijck gecontracteert sijn, wat voor deselve ontfangen sullen; ende soolange hiervan niet versekert sijn, sullen die in Paliacatte gelost ende opgeleydt moeten werden.

Ons is niet onbekendt, al schoon men een goede ende vaste prijs met de Mooren contracteert, dat evenwel de coopmanschappen in handen crygende daervoor niet meer betalen sullen als haer selven wel gevaldt, ende dat om verscheiden pretexten ende uytvluchten, welcke sy lichtelijck en listelijck sullen weten te practiseren ende voor te geven; doch sulx gebeurende staedt ons dit voordeel daeruyt te trekken, dat met alle recht ende reden dese actie mede sullen vermogen te registreren ende stellen by d'affgedrongen 16.000 pagoden, mitsgaders d'oude schulden van de voorgaende gouverneurs, om in tyden ende wylen, macht ende middel daertoe hebbende, de behoorlijcke re-

factic van d'een ende d'ander op d'expedienste wyse te voorderen. Voorder tot dien eynde van d'onse in Masilipatnam pertinente notitie van 't bedraegen der schaden ende interesten, welcke de Generale Compagnie by gemelte affarsinge van tijt tot tijt is comen te lyden.

Opdat alles met goede ordre ende minste prejuditie van de Generale Compagnie sal mogen toegaen in 't benefitieren ende besteden van de capitalen, welcke by particulieren met dit als de volgende schepen van hier souden mogen medegebracht werden, hebben wy seker placaet doen instellen (gelijck U. E. by d'originele hier neffensgaende sal connen sien), daernae haer deselve voortaan sullen hebben te reguleren. U. E. drage sorge 't selve met den eersten daer 't behoort gepubliceert (gelijck wy op 't vertreck van 't schip hier hebben laten doen), geaffigeert ende sonder eenige simulatie ofte verdrach in allen deelen punctuelijck geobserveert ende naergekomen werde.

Om U. E. des te ruymer ende onbecrompener tot inladinge ende overvoer van cleeden ende slaven, gelijck mede tot besettinge van 's vyants vaerwater als andersints te voorsien, sijn van meyninge corts nac desen U. E. 't *Wapen van Hoorn* benefens eenige defensibele ende wel beseylde jachten toe te zeynden.

Volgens U. E. versoeck gaet hier neffens eenige licht geschudt om op jachten, fregatten, chaloupen etc. gebruyckt te werden, item eenige cleene ankers voor deselve.

Seker inwoonder van Palliacatte, genaemt Marten Vinck, heest ons te kennen gegeven hoe op sijn dimissie ende vertreck van Ceilon sekere vrouwspersoon van sijn maechschap aldaer noch sijn gebleven, welcke hy mede wel gaerne ontslaegen ende neffens hem op Palliacatte ofte elders onder ons gebieth ter neder geset saege, ende oversulx versocht, men U. E. de saecke ernstich wilde recommanderen, teneynde by U. E. ter gelegener tijt tot relaschement derselver d'expedienste ende bequaemste middelen ter hant genomen ende in 't werck gestelt mochten werden. U. E. sal sorge draegen, soo haest eenige jachten ofte vaertuych onder Ceylon oft Puncto de Galo uyt cruyssen gaen, ofte by eenige andere voorvallende gelegenheit, een brieff met behoorlijcke complementos aan de Coning van Ceilon uyt onse name ingestelt ende gedepescheert werde, daer by men op 't minnelijkste versoecke ende aenhoude voorsz. vrouwpersoonen hare vrydom erlangen ende by hun maechschap op Palliacatte comen mogen; ende ingevalle gemelten Vinck sich genege thoondt (gelijck sich hier heeft laten verluyden) om selfts in persoone tot bevoorderinge van voorsz. saecke met onse jachten mede te gaen, sal U. E. hem 't selve toestaen ende daerbeneffens alle hulpe, faveur ende adresse tot facilitatie ende voordering van sijn voornemen, dese raeckende, laten genieten.

Op d'aendieninge van voorsz. Lowijsz. hebben wy volgens U. E. versoeck

twee gevangenen gelicentieert derwaerts te gaen, in welcker plaetse met den eersten conform U. E. beloeste sullen verwachten.

By missive van de Seventhiene in dato 11^{en} January 1627 was U. E. aengeschreven d'overseyndinge van fyne cattoene lywaten tot ander ordre te schorten, uyt oorsaecke hare E. daervan soo vervult saten, dat oordeelden deselve in 4 a 5 jaren niet souden connen verthieren. Doch alsoo tsedert ons by de Gecommitteerde uit Texel met brieven van den 6^{en} April volgende verwitticht is, hoe de fyne lijnwaten met'slants schip den *David* ontfangen tot beter prijs dan de voorgaende gevendt ende vercocht waren, 't welk tegen d' opinie van de Seventhiene uytgevallen was, ende hare E. oversulkx goetvinden U. E. met d'eerste gelegenheit wederom goede partye van soodanige sortementen als metten *David* voor Nederlandt beschicke, sal U. E. sorge dragen der Majores eysch in desen, benefess hare competentie van Guineese lijnwaten, sooveel mogelyck voldaen werde.

Alsoo 't ons hier gegenwoordich met den rijs soo schaers ende benepen om comt, dat gestaen hebben in termien van hongersnoot ofte wellicht van een oploop (gelijck de benaeude tyden gemeenelijck soodanige dangereuse inconvenienten nae haer slepen) te vervallen, ten ware de vrylieden fluyte *Gorcum* van Siam (welcke boven ordinary lange getardeert heeft) met eenich ontset noch eyntlijck verschenen ware, willen U. E. op 't serieuste gerecomandeert ende bevolen hebben, omne soodanige dreygende onheylen van ons te helpen affweeren, d' opsamelinge van rijs, overal daer die eenichsints becommelijck is, te doen bevoorderen. Op den toevoer van Java, schijnt het, mogen ons in 't minste niet verlaten. Wat de Mataram ende grooten met Batavia voorhebben, gaet noch niet seker. Nae de geruchten loopen, wert het dapper daervan gedreycht. 't Succes leert den tijt.

Alsoo die van Bantam Battavia lange hadden gedreycht ende de voortganck van haer voornemen door d' Engelsen (welck met al haren ommeslach van volck ende schepen van Battavia opgebroken sijn ende tot Bantam nedergeslaegen hebben) seer gevoordert wiert, als die haer genouchsaem onderrechteden dat het garnisoen alhier uyttermaten swack was, te weeten qualijck 300 coppen sterck, hebben sy in Dècember laestleden onderleyt 't selve te effec-tueren. Te lande quamen haer voor de stadt met 1 a 2000 coppen verthoonen ende te water met omtrent 40 praeuwen, noch wel 150 soo men seyde by de werck sijnde; 50 avonturiers waren in de stadt onder schijn van handelaers gecomen om ons ende den Raedt op Kersdach te vermoorden, doch is den aenslach Godt loff mislukt. De 50 moorders ontdeckt sijnde, begaven haer 's nachts op de vlucht. Een troupe van omtrent 20 paerden, te lande uytval-lende om van des vyants gelegenheit naerder kennisse te becomen, geraeck-ten aen 't schermutseren ende queten haer soo, hoewel mannelijck gestudt

wierden, dat de vyant te lande noch te water langer plaets dorsten houden, maer haest weder naer Bantam retireerden. Tsedert sijn weer opnieuws van haer ende de Mataramse macht gedreycht. Den tijt sal 't gevolch leeren.

Alsoo d'Engelsen extraordinarie hart drongen omme tot Bantam volgens expresse ende strickte ordre van haeren coninck ende principalen te gaen handelen, hebben wy haer op consideratie van saecken d' entrance aldaer onder protestatie toegestaen, ende hebben sy tsedert hare residentie aldaer in alles gescheept ende onder anderen van daer naer Engelandt gesonden 4000 sacken peper, daervan 1000 sacken den coningh van Bantam toecomen.

Den 3ra April is haer schip de *Blessing* ende ultimo May 't jacht de *Refuge* van Zuratte ter rheeede voor Bantam gearriveert. In 't affseylen van daer herwaerts is dito jacht ongeveer 2 mylien van de rheede op den 4 deeser omgeraeckt ende met al sijn ingeladen cargasoen gesoncken. Van onse schepen uyt Persia ende Zuratte hebben op dato noch niet vernomen. Godt wil se in salvo geleyden ende ons ter goeder tijt laten toecomen.

U. E. sal niet naerlaten met den directeur van den Broecke in Zuratte by brieven over landt communicatie ende correspondentie te houden ende ons by alle gelegenheit daervan advyseren, opdat van tijdt tot tijdt weten mogen wat aldaer in de bevoorderinge van Compagnies affairen als andersints passeert. Van gelijcken nemen wy voor aen gemelten directeur t' sijnder tijt mede te recommanderen ende belasten sulx punctuelijck nae te comen.

Tot een besluyt connen niet naerlaten U. E. op 'tallerhoochste te recommanderen, belasten ende bevelen alle excusabele oncosten, soo in fortificatie, schenckagie, montcosten, huyshoudingh als andersints op 't naeuste te besnyden ende sich [soo] sober te behelpen, als eenichsints doenlijck wert. Overtref-felijcken dienst salde Compagnie daeraen geschieden, insonderheyt nu deselve eenigen tijt herwaerts soo notabelijck affbreuck in hare capitalen ende middelen geleden heeft: 't jacht *Westcappel*, comende van Firando naer Teyouhan, is met sijn inhebbende silverretour, monterende omtrent f70.000, in handen van de Chineesche roovers, welcke met 1000 joncken ende met wel 100.000 coppen de gantsche cust daeroenher infesteren ende onveyl houden, benef-sens noch 20.000 realen van 8^{en}, welcke Simsou op leverantie van zyde in handen gestelt waren, gevallen, daer noch by comt 't ongeluckich zucces van de costelyke extraordinarie beseyndinge aen de Keyserlyke Majesteyten van Japan, daer wel f30.000 gastos voor in reeckeninge gebracht werden; hereby gevoecht de lasten van Teyouhan, item de excessive oncosten 't voorleden jaer over d'eylanden van Banda gevallen, bedraegende wel f70.000 meer als die van de voorleden jaren, daerin wel 20, 30, jac f40.000 overwinst in reeckeninge gebracht is, behalven noch de contramine ende ondercruypinge, welke de Compagnie soo by d'Engelschen als Deenen in haren speceryhandel

comt te lyden. Derhalven sal U. E. desselffs oorboir ende 't gemene beste soo by soulageable mesnagie als advantagieuse ende voorderlijcke negotie soo veel mogelijk helpen bevoorderen, opdat se eenmael uyt d' onmacht, daerinne nu eenigen tijt door de voorverhaelde incidenten geseten heeft, in vigoreuser ende gewenischter posture gerestaureert ende herstelt mach werden.

U. E. sal niet naelaten 't schip de *Leeuwinne* met de vaderlantse retouren, soo haest mogelijk, directelijck naer Battavia te depescheren omme van hier tegen 't aenstaende saysoen deses jaers in compagnie van de Battavische re-tourschepen des te versekelder naer Nederlandt te mogen vertrekken. Comt dese onse ordre sonder eenige exceptie nae, vermits wy 't selve ten dienste van de Generale Compagnie alsoo bevonden hebben te behooren.

Den opperoopman Marinus Lowijsz. hebben wy ordre gegeven dat sich nae besteler saecken in Aracan voorts naer Choromandel met d' een off d' ander gelegentheyt vervoegen sal. U. E. sy gerecommandeert op desselffs employ in een honorable bedieninge, 't sy dan in Paliacatte ofte Masilipatnam, nae dat den dienst soude mogen vereyschen, te letten. Gemelten persoon, voor sooveel ons is gebleecken, is een discreet, vlytich ende eertrachtend jongman, welcke de Compagnie in gemelte quartieren, daervan hy vermits sijn lang-wylige residentie aldaer goede ervaringe ende kennisse van saecken becomen heeft, goeden dienst soude connen presteren, derhalven U. E. andermael recommanderen denselven in achtinge te houden ende nae sijn capaciteit ende merite te employeren, ofte soo daer geene condigne plaetsen vaceren, t'sijnder tijt weder herwaerts laeten keeren.

Nae verstaen souden in Arracan noch eenige kinderen van Nederlantse vaders, ende onder anderen van eenen Jacob Dirxz. Cortenhoff geprocreëert, overgebleven sijn. U. E. sy gerecommandeert met alle gelegentheyt derwaerts ordre te geven alle industrie ende vlijdt tot derselver dimissie by den Coning aldaer aengewendt ende in 't werck gestelt werde.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 14^e Juny 1628.

55. — MASILIPATNAM.

AEN DE COOPLEDEN MARTEN VAN ROSEN ENDE BARENT PIETERSZ.,
PER 'T SCHIP DE *CAMEEL*, 14 JUNI 1628.

U. I. aengename missiven in dato 10 October 1627 ende 15 January anno 1628 sijn ons successive per de jachten *Battavia* ende *Brouwershaven* op den 26 November ende 28 February wel geworden; daerby den stant ende gelegentheyt van Compagnies affairen aldaer wel verstaen hebben.

D'effecten ende retouren van 't notabele capitael welck U. l. tsedert soo van hier als Nederlant becomen hebben, soo voor dese Zuyderquartieren van India gelijck mede voor 't vaderslant, sullen per naeste met verlangen inwachten.

U. l. sy gerecommandeert ende bevolen d'uytvent van 't cargasoen welck met dit schip voor Masilipatnam gesonden wert ende noch in corten te volgen staet, gelijck mede de requisite incoop daerteegen van noodige ende goede sortementen van doecken aldaer, soo haest mogelijk te bevoorderen, te weeten: witte lywaten, salanpourijs, betilles, percallen, chanenijjs, mourijs, dongrijs, Gunees lijnwaet, gelijck breeder door d'heer van Diemen desen aengaende geschreven werdt.

Alsoo de monopolien, quellingen ende extorsien in Masilipatnam, gelijck U. l. schryven, noch niet gedaen waren, maer al goelijck op den ouden voet ('t welck ons leet is te vernemen) tot extreme prejuditie ende nadeel van de Generale Compagnie, mitsgaders tot vilipendentie van de natie, bleven conti- nueren, sullen U. l. met alderhande goede debvoiren ende offitien betrachten ende arbeyden, ten eynde de Moorse gouverneur ende synen perfidieusen aenhanck, door de rechtmaticheyd ende billicheyt derselver als overtuycht sijnde, van hun snoode gangen desisteren, ende tot reparatie ende beternis van voorledene ende noch dagelijcx in swang gaende schennissen ende ongerechticheden resloveren mogen.

't Heeft ons niet weinich ontsteldt te vernemen dat met goede oogen aensien ende lyden mogen, de monopolische ende extorsive procedures van den Moorschen gouverneur ende consoorten aldaer soo verre buyten den regel van d'equiteyt sijn comen t'exhorbiteren, dat oock de speceryen ende andere geloste ende een lant gebrachte coopmanschappen (gelijck jongst noch met *Brouwershoven's* rijs van Aracan gebeurt is) d'onse tot vielder ende leeger prysen genouhsaem affgedrongen werden als andere presenteren ende overbodich sijn haer die te betalen, weshalven niet connen goetvinden, maer U. E. wel stricktelyck verbieden, geene goederen meer in Masilipatnam gelost werden voor ende aleer sekerlijck gecontracteert sy, wat voor deselve ontfangen sullen; ende soo lange hiervan niet verseeckert sijn, sullen die in Palliacatte gelost ende opgeleydt moeten werden.

Ons is niet onbewust, al schoon men een goeden ende vasten prijs met de Mooren contracteert, dat evenwel, de coopmanschappen in handen crygende, daervoor niet meer betaelen sullen als haer selven wel gevalt, ende dat op versheyden pretexten ende uytvluchten, welcke sy lichtelijck ende listelijck sullen weten te practiseren ende voor te geven. Doch sulx gebeurende sullen dit voordeel daeruyt trecken, dat met alle recht ende reden dese actie mede sullen vermogen te registreren ende stellen by d'affgedrongen 16.000 pago-

den mitsgaders d'oude schulden van de voorgaende gouverneurs, om in tyden ende wylon, de macht ende middel daertoe hebbende, de behoorlijcke refactie van d'een ende d'ander op d'expedienste wyse te voorderen. Laet ten dien eynde in geenderhande manieren nae, aen den gouverneur Marten Isbrantsz. over te seynden pertinente ende distincke notitie van 't bedraegen der schaden ende interesten welcke de Generale Compagnie by gemelte affparssinge van tijdt tot tijdt is comen te lyden.

't Heest ons op 't hoochste mishaecht ghylieden directelijck tegen der Majores ende onse ordre, over lang gegeven, van tijdt tot tijdt gecontinueert ende jongst opnieuws gerenoveert, den ambassadeur des conings van Persia toegestaen. heft 102 packen caneel ende gummilacca in Compagnies schip (ende dat tot voorcominge van sijn indiscreet misnoegen, sonder op onse indignatie acht te slaen) herwaerts te schepen. Wy belasten ende bevelen U. l. op 't hoochste in 'taenstaende niet te gedoogen eenige Mooren meer hare goederen in Compagnies schepen laden ofte hunne personen met deseelve herwaerts transporteren, alsoo dit prerogatiff ende voorrecht vooralsnoch aen niemand anders als onse eygen natie ende onderdanen van de Compagnie begeeren ingewilicht te hebben, daermede ghy U in toecommende sonder enige exceptie sult hebben te conformeren.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 14^{en} Juny anno 1628.

56. — CHOROMANDEL.

AEN D'HEER MOUSABEECQ, AMBASSADEUR DES CONINGS VAN PERSIA
AEN DE HEREN STATEN GENERAEL, PER 'T SCHIP DE CAMEEL,
14 JUNI 1628.

Welgeboren Heere. By syne E. aengename missiven hebben syne E. spoedich arrivement op de custe van Choromandeel met de vreuchde verstaen, te meer opdat syne E. cortwylige voyagie d'ongemacken ende moyten, welcke aen 'treysen gemenelijck vast sijn, gemitigeert ende versacht heeft, maer insonderheyt omdat syne E. schrijft in een landt by den synen gecomen te sijn, daer d'eere ontmoet heeft van met een suite van 500 dienaers sterck geaccompanteert te werden. D'Almogende gelieve syne E. op dese werelt met aenwas van eere hoe langs hoe meer te begenadigen, tot dat dit sterfelijske affgeleydt hebbende in d'eeuwige ende onsterffelyke glorie hierboven opgenomen werde.

T'sedert sijn E. vertreck van hier heeft het den Almogenden Godt beliefst ons met het asterven eerst van mijn huysvrouwen broeder, daerna van hare

waerde moeder, ende jongst van ons eenich ende lieff kindeken te huys te soecken. Wy vertrouwen Syne Vaderlijcke barmherticheyt onse droeffheyt over 't verlies van soo veel onser liefster panden eerlange met de vreuchde van een nieuw afsetsel gelieven sal te soulagieren.

De coopman des conings van Persia Hussenbeeck is mede, naedat eenigen tijt aen een sware bloetganck gegaen hadde, deser werelt comen te overlyden, ende is 't lijck, met ons personeel ende andere onser voorneemste officieren gevolcht, op een gelegene plaets buyten de stadt statelijck ter aerden gedaen. Sijn naergelaten sone Mamet Taclick sijn oude gangen van liberaelijck te spenderen, continuende, hebben onder onse auspitie ende opsite binnen 't Casteel doen logieren, opdat de middelen van de Chiabas, syne E. heer ende meester, welcke hier sijn, des te minder affbreuck souden hebben te lyden.

Dat syne E. met 't jacht *Texel* volgens onse presentatie van Cabo de Boa Esperance niet recht door naer Persia gegaen is, daervan is niet ons, maer gemelten Hussenbeeck de schult te imputeren; hy is gerust, Godt wil hem de misdaet vergeven.

Tot noch toe sijn onse schepen van Zuratte ende Persia niet ingekeert, dan werden alle uren tegemoetgesien. Wy sijn vast geoccupeert om eenige tot 't voyage derwaerts, daertoe de tijt vast naectt, opnieuws te prepareren. Op 't favorabel ende accommodabel tractement van syne E. hier gelatene dienaers hebben conform syne E. versoeck ordre gestelt, ende werden syne E. goederen wel gadegeslagen ende voor bederff soo veel mogelijck gepreserveert. Ter gelegener tijt sullen deselve in onse derwaerts gaende schepen doen embarqueren. Godt wil se syne E. spoedich in salvo laten toecompen.

Syne E. willen wy op 't alderserieuste gerecommandeert hebben dat in Persia by den coning synen Heer verschynende, soodanige rapporten van sijn wedervaren gelieve te doen, daerdoor d' onderlinge correspondentie ende vruntschap tusschen gemelten Coning synen Heere, syne Princelijcke Exclentie den Prince van Orangien, mitsgaders de doorluchtige Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, meer ende meer mogen accresceren ende toenemen mitsgaders alle oorsaecken tot onlusten ende misverstanden wechgenomen ende geweert werden, daerby syne E. sonderlinge eere inleggen, ons bysondere vruntschap, mitsgaders den staet van Persia ende de Vereenichde Nederlanden goeden dienst sal connen geschieden. Achtervolgende syne E. recommodatie nemen wy voor, ter eerster gelegenheydt syne E. gebiedenisze aen gemelten Heere Prince ende Staten Generael met requisite complementos in onse missive te doen.

In 't Casteel Battavia, ady 14^{en} Juny anno 1628.

57. — PALLIACATTE.

AEN CAPITEYN SULENSTEYN, PER 'T SCHIP DE CAMEEL, 14 JUNI 1628.

U. l. aengename missive van den 24^{en} January laestleden hebben op den 28 February volgende par *Brouwershaven* wel ontsfangen, ende daer by 't arrievement aldaer van de *Leeuwinne* ende *Kemphaen* op 4^{en} January, mitsgaders derselver succes op de custe van Malabar, item de depesche van 't jacht *Grootenbroek* neffens 't fregatt *Bon Remedio* met noch een chaloupe daerby naer Ceylon op 's vyants vaertuych, mitsgaders de goede gestaltenis ende hope van Compagnies negotie aldaer verstaen. Godt geve deselve eenmael uyt d'om macht, daerin eenigen tijt herwaerts geseten heeft, geraecke ende in vigoureusester posture herstelt werde.

U. l. laete niet nae ons met alle vertreckende gelegenheit van 't passeeren aldaer t'advyseren, mitsgaders den dienst van de Generale Compagnie naer vermogen te helpen bevoorderen, daeraen U. l. bysondere eere, ende ons wel gevallen ende 't gemeene beste dienste geschieden sal.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 14^{en} Juny anno 1628.

58. — PLACCAET

'TEGEN 'T HEYMELICK BESTEDEN VAN DER VRYLIEDEN CAPITALEN OP
DE CUSTE CHOROMANDEL, 14 JUNI 1628.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen den staedt der Vereenichde Nederlanden in India, allen dengenen die desen sullen sien ofte hooren leesen, salut!

Doen condt, alsoo ons eenigen tijt herwaerts t'onsen groten misnoegen verscheyden clachten voorgecomen sijn oover de verachterlyke impedimenten ende schaden welke de Generale Compagnie op de custe Choromandel in haren handel, soo by ondercruyping als opjaging van prijs der cleeden, is comen te lyden, ende dat vermits het clandestin ende heymelick besteden, buyten ordre ende weten van den gouverneur aldaer, van de particuliere capitalen welcke by de vrylieden, met onse licentie derwaerts gaende, medegebracht ofte van hier derwaerts gesonden werden.

Soo is 't dat wy tegen schadelijke inconvenienten in 't aenstaende willende voorsien, met advijs van onsen Rade goetgevonden hebben expresselijck by desen t'ordonneren ende belasten dat voortaeen geene vrylieden vermogen sullen hunne capitalen selfs te verhandelen ende besteden, maer dat gehouden sullen sijn, deselve in handen van den gouverneur ofte desselfs gesub-

stitueerde aldaer te intregeren, omme by deselve t' hunnen meesten proffyten, conform d'ordre daerop geraemt, geemployeert ende gebenefitieert te werden, op pene dat soo wie contrarie dit ons verbot bevonden sal werden gehandelt te hebben, verbeuren sal soodanige goederen, welcke buyten ordre ende weten van de overhooffden voorsz. soude mogen geprocureert ende opgecocht werden, benefens arbitrale correctie naer exigentie van saecken.

Ordonneren ende bevelen oversulx onsen avocaet-fiscael, mitgaders alle andere hooge ende minder officieren van de justitie, dien de maintenue ende executie van desen onsen placcate aengaet ende concerneert, tegens de contraventeurs ende overtreders van dien sonder eenige conniventie, simulatie oft verdrach op 't rigoureuste te procederen ende doen procederen gelijk dat betaemt, alsoo wy sulx ten meesten dienste ende welstandt van de Generale Compagnie alsoo bevinden te behooren.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 14^{en} Juny anno 1628.

59. — INSTRUCTIE

VOOR DEN OPPEROOPMAN MARINES LOWIJSSSEN ENDE DEN RAET VAN DE FLUYT EDAM, GAENDE VAN HIER NAER ARRACAN, 15 JUNI 1628.

Alsoo ons, gelijck U. l. genouchsaem kennelijck is, op den toevoer van rijs uyt des Matarams landt geensints verlaten mogen, ende eenigen tijt herwaerts soo schaers daervan geprovideert sijn geweest, dat gestaen hebben in termen van hongersnoot, ofte wellicht van een oploop (gelijck de benaeude tyden gemeenelijck soodanige inconvenienten nae haer slepen) te vervallen, ten ware der vrylieden fluyte *Gorcum* van Siam, welcke boven ordinary lange getardeert heeft, met eenich ontset noch eyntlijck verschenen ware, ende wy oversulx goet gevonden hebben, dese fluyte *Edam* met requisijt captael naer Arracan tot opsamelinge van goede quantité rijs expresselijck aff te vaerdigen, sult ghylieden desen aenstaenden morgen stondt uwe reyse derwaerts aenvangen ende soo spoedich sien te bevoorderen als Godes weer ende windt toelaet, stellende uwen coeurs tot spoediger voyagie buyten Sumatra om.

Eenich onser vyanden ofte derselver adhaerenten vaertuych en passant begenende, sult alle mogelijcke affbreuck doen, in U gewelt sien te become, hare goederen onder behoorlijken inventaris overnemen ende 't volck in goede verseeckeringe bewaren. Dit verstaen wy ingevalle U iets in den wech moet, ende niet dat ghy uwe geintenteerde reyse, om wat te soeken off nae te jagen, verletten ofte verachteren sult, alsoo, gelijck voren geseyt, aen Uwe spoedige arrivé in Arracan de Generale Compagnie seer vele gelegen is.

In Arracan met lieff gecomen sijnde, sult onse neffensgaende missive ende vereeringe aen den coning aldaer met requisite complementos overleveren, ende syne Majesteyts faveur ende assistentie in d' opsamelinge van goede quantité rijs sooveel mogelijck met alderhande goede debvoiren ende offitien sien te verwerven.

In de procure van rijs belasten U. l. te versorgen dat niet alleen de fluyt haer ladinge (daermede ghy ons deselve soo 't lucken wil op 't spoedichste weder toesenden sult), maer oock 't schip de *Cameel* off een ander, soo haest van Choromandel daer verschijnt (daertoe wy derwaerts ordre gegeven hebben), becomen moge, omme van gelijcken soo haest doenlijck met de nootwendige rijssubsidien hier weder te mogen verschynen.

Op U arrivement in Arracan sult ghy sonder eenich uytstel off tijdtverlies de fluyt, ondertusschen dat haer ladinge opgesamelt wert, doen kielhalen ende schoon maecken, omme, den rijs gereet ende byder hant sijnde, sonder ommesien ofte yewers nae te wachten, deselve in te mogen nemen ende herwaerts keeren.

Byaldien door mislucht gewas, inlantse oorlogh ofte eenich ander verachterlijck ende schadelijck inconvenient ('t welck niet verhopen) in Arracan geen rijs tijtlijck te becomen sy, sult ghylieden in sulcken gevalle sonder tijdtverlies met de fluyte naer Orixia ende Gingely loopen, alwaer het (na men ons bericht) aen d' opsamelinge van goede quantité rijs niet ontbreecken sal.

U. l. sal in Arracan alle mogelijcke debvoir aenwenden ten eynde eenige sgalias, sijnde nae verstaen een wonder wel beroeyt ende snel vaertuych, vandaer becomen moge, met eenige roeyers daertoe om 't selve te manieren. 't Sal ons tegen de Bantammers en de andere vyanden, welcke ons nu ende dan gelijck ghy weet commen infesteren, sonderlinge dienstich sijn langs de wal te gebruycken.

Om d' een ende d' ander, soo d' opsamelinge van goede quantité rijs als d' obtenure van voorsz. vaertuych te faciliteren ende te voorderen, sy U. l. op 't serieuste bevolen den gesant des conings van Arracan, welck met dese fluyte weder derwaerts is keerende, wel te bejegenen ende alle accommodabel tractement, nae sich des waerdich maeckt, te laten genieten, opdat, sich des bedankende, loffelijcke ende favorable testimonie van ons by den coning geven moge.

Alsoo de Generale Compagnie (gelijck ons d' experientie sulx soo nu als voor deesen meermalen geleert heeft) by de beseyndinge van diergelijcke gesanten herwaerts niet dan coste, schade ende oock groot hinder in hare negotie is toecomende, sult ghylieden, byaldien gemelte coning andermael tot d' affvaerdinge van een gesant herwaerts mocht inclineren ende resolveren, gelijck mede passagie daertoe met onse schepen versoecken, 't selve op 't ge-

voechelijckste excuseren, ende in geenderhande mannieren toestaen. 't Gene by den coning aen ons te versoecken ende by ons daerop te disponneren [sy], sal door reciproque brieven bequamelijcken connen besteldt werden.

Wat het slaven coopan belangt, U.I. sy gerecomandeert ende bevolen te helpen besorgen in d'opsamelinge van dien matelijck gecontinueert, ende ons met alle vertreckende gelegentheyt soovele toegesonden werden als de schepen bequamelijck voeren connen, opdat te minder ongemack op d'herwaertsreyse lyden mogen; item dat d'herwaertsseyndinge in 't voormousson geschiede, om spoediger voyagie te mogen treffen ende dienvolgende d'inconvenienten van impotentie, sieckten als andersints, op lange penibele reyzen, vermits 't contrarie saysoen, gemeenelijck ontstaende, sooveel mogelijck te prevenieren.

U.I. helpe mede versorgen overal ter plaetse daer d'opsamelinge van slaven onderstaen wert ende geschiet, dat niet dan cloecke jongelieden, soo mans als vrouwspersoonen, van 8, 10 tot 20 jaren toe oudt sijnde, opgecocht ende d'oude onbequame ende ondienstige naergelaten werde, ende soodanigen slach niet te becomen sijnde, hebben liever 't slaven coopan t'eenemaal naerblyve.

Onder de Bengaelse slaven vernemen wy de sterfte soo op de reyse herwaerts, hier in Battavia, gelijck mede in andere Compagnies colonien, daer se versonden werden, ongelijck meer te domineren als onder de Perreas ofte Tayoles; daerbeneffens ondervint men deselve meer tot wechloopen genegen, daerenboven luy ende traech te sijn ende minder met hun toegeleyde rantsoen als d'andere tevreden. Hoe deselve ouder sijn, hoe minder tegen 't ongemack ende veranderinge der climaten op mogen, invoegen ons hoe jonger hoe beter dienen; derhalven U.I. ander ende andermael op 't alderserieuste recommanderen ende bevelen d'opsamelinge van jonge cloecke lieden te helpen bevoorderen; soodanige niet te becomen sijnde, hebben liever als vooren geseyt de procure van slaven t'eenemaal gestaeckt werde.

Nae verstaen souden in Arracan noch eenige kinderen van Nederlantse vaders, ende onder anderen van eenen Jacob Dirxz. Cortenhoeff geprocreëert, t'overgebleven sijn. Laet niet naer alle industrie ende vlijt aan te wenden teneynde deselve haer dimissie erlangen ende by ons comen mogen.

Om alle confusie ende disordre voor te comen hebben goetgevonden den oppercoopman Marinis Lowijsz. by desen tot opperhoofd van Compagnies comptoir in Arracan geduerende sijn aenwesen aldaer te authoriseren; recommanderen ende belasten oversulx wel expresselijck alle Compagnies soo meerder als minder officieren ende varend volck, gegenwoordich daer sijnde ende noch te comen, voorsz. Lowijsz., soo lange daer verblijft, daervoraen te neimen, t'erkennen ende respecteren.

Nae verrichter saecken in Aracan sal sich gemelte Lowijsz. met d'een off

d'ander gelegentheyt van daer naer Choramandel vervoegen, 't sy omme soo 't des Compagnies dienst vereyscht aldaer te blyven, ofte soo niet, t'sijnder tijt weder herwaerts te keren, nae dat den Raedt aldaer goetvinden sal.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 15^{en} Juny 1628.

60. — AEN DEN CONING VAN ARRACAN
PER DE FLUYT EDAM, 15 JUNI 1628.

Grootmogende Coninck. Ons is ten hoochsten aengenaem geweest uyt syne Majesteyts gesant te verstaen de goede prosperiteyt ende gesteltenisse van syne Majesteyts persoon ende rijck, mitsgaders de victorie, welcke Godt geliefst heeft syne Majesteyt door syne mogentheyt ende verstant over syne vyanden te verleenen. Wy wenschen deselve meer ende meer toenemen mach.

De 10 stuckx slaven door syne Majesteyt aan ons gesonden hebben door den gesant wel ontfangen, daervoor syne Majesteyt op 't hoochste sijn bedankende.

Is ons mede seer aengenaem geweest te verstaen de goede correspondentie ende vruntschap, welcke syne Majesteyt met onse natie, in 't gerieff ende comoditeyten van sijn landt te laten genieten, tot noch toe onderhouden heeft. Wy versoecken syne Majesteyt in gemelc goetjonsticheyt t'onswaerts alsnoch gelieve te continuieren.

Op de vrundtlijcke aenbiedinge welcke syne Majesteyt door de gesant heeft laten doen, ende op hope van d'selve 't gewenscht effect sorteren sal, sijn bewogen geworden dit schip alsnu naer syne Majesteyts landt aff te vaerdigen. Syne Majesteyt gelieve ordre te stellen, het sijn ladinge in rijs op 't spoedichste becomen, gelijck mede ons volck in 't gene versoecken alle hulpe ende faveur genieten moge, belovende van gelijcken ons in 't gene syne Majesteyt te versoecken heeft, volvaerdich ende bereyt te thoonen.

Eenich touwerck welck d'onse versocht hebben men voor syne Majesteyt wilde beschicken, hebben in dit schip doen laden; syne Majesteyt sal 't selve begerende door den coopman geworden.

Soo 't geschieden can willen syne Majesteyt vruntlijck versocht hebben ons met twee sgelias met roeyers daertoe gelieve te versien. Ons sal sonderlinge vruntschap daeraen geschieden.

Tott een wis pandt van oprechte vruntschap gaen hierneffens tot een vereringe aen syne Majesteyt 2 picol sandelhout, 50 catty foely, 100 catty noten, 50 catty giroffel naegelen, 10 ellen rood laecken. Syne Majesteyt gelieve d'een ende d'ander in danck t'accepteren.

In 't Casteel Battavia, ady 15^{en} Juny anno 1628.

61. — ZURATTE.

AEN VAN DEN BROECKE, PER 'T SCHIP DE CAMEEL OVER CHOROMANDEL,
15 JUNI 1628.

U. l. aengename missiven van den 25^{en} December 1627, mitsgaders 9^{en} ende 19^{en} January 1628, sijn ons successive soo over de custe Choromandel als per 't Engelsche schip de *Blessing* wel geworden, daerby 't gepasseerde in de negotie, gelijck mede de behouden overcomste aldaer onser schepen onder de vlagge van d'heer Willem Jansz., verstaen hebben.

Den 3^{en} April is gemelte *Blessing* ende ultimo Maey laestleden 't Engels jacht de *Refuge* van Zuratte ter rheede voor Bantam gearriveert. In 't affseylen vandaer herwaerts is ditto jacht ongeveer twee mylen buyten de rheede op den 4 deser omgeraeckt ende met al sijn ingeladen cargasoen gesoncken. Van onse schepen van Zuratte hebben op dato noch niet vernomen. Godt wil se in salvo geleyden ende ons ter goeder tijt laten toecomen.

q5. 11 By rapportd der overhooffden van ditto *Refuge* (daermeide van U. l. geen schryvens becomen hebben) verstaen wy, dat 5 a 6 dagen naer hun vertreck van Zuratte herwaerts een volgen souden twee onser scheepen, item dat twee nae Nederlandt gedepescheert, twee naer Mocha gedestineert waren ende een gesleten. De comende herwaerts sijn dadelyck met verlangen inwachttende; de novo hebben derwaerts by provisie geprojecteert 't schip *Utrecht* ende 't jacht *Brouwershaven*. Wat ende hoeveel daer noch met d'aencomste van de vaderlantsche schepen, gelijck mede welke van Zuratte inwachten, vermogen sullen daerby te doen, connen niet seggen, gelijck mede niet wat quantité comptanten derwaerts sullen beschicken. Wat de coopmanschappen belangt, hopen daervan den eysch ten naestenby te sullen connen voldoen.

Alsoo de Majores genegen sijn ende wy oock sulx raedtsaem achten, dat alle de geprocureerde Zuratsche ende Persische retouren voor 't vaderslant voortaan herwaerts gesonden werden, omme van hier met de retourscheepen des te versekelder naer Nederlandt te mogen gaen, belasten ende bevelen wy U. l. de saecken in 't aenstaende daernae aen te leggen, teneynde alles dat voor 't vaderslant neffens 't gene voor dese Zuyderquartieren van India in Zuratte ende Persia geprocureert is met onse vertreckende schepen vandaer becomen mogen, 't welck U. l. sonder exceptie naercomen ende geensints naerlaten sal.

Dewyle men verneempt de speceryen daer tegenwoordich in seer cleynen requeste waren, te weten naegelen, noten ende foely, nemen wy voor met d'aenstaende vlope derwaerts weinich te seynden, derhalven U. l. gewaerschouwt sy, welk daer noch onvercocht resteren, in reputatie ende op een rysende marckt te houden.

Jegenwoordich comt het ons met den rijs soo schaers ende benopen om, dat gestaen hebben in termen van hongersnoodt ofte wellicht van een oploop te vervallen, t'en ware nae extraordinary lang tarderen der vrylieden fluyte *Gorcum* noch eyntlijck met eenich ontset van Siam verschenen ware. Van taruwprovisie sijn mede bykans ten eynde. 't Laet sich aensien dat met d'eerstgaende vlope wellicht goede quantité tarw vandaer ontbieden mochten. U. l. draege sorge bytijts partye van dien in voorraedt opgesamelt werde om ter eerster gelegenheit daervan gedient te mogen werden. Laet mede niet nae ons van eenige aengename tafelprovisien, welcke in Persia ende Zuratte vallen ende becommelijck sijn, te voorsien, stellende deselve in facture. Aengename dienst sal ons daeraen geschieden.

Alsoo d'Engelschen extraordinarie hart drongen omme tot Bantam volgens de expresse ende strickte ordre van haren coning ende principalen te gaen handelen, hebben wy haer op consideratie van saecken d'entrance aldaer onder protestatie toegestaen; met al haer volck ende schepen sijn sy van Batavia vertrocken, een quidam 2 a 3 latende om haer huys alhier te bewaren, ende hebben tsedert hare residentie aldaer in alles gescheept ende onder anderen van daer naer Engelandt gesonden 4000 sacken peper, daervan 1000 sacken den coning van Bantam toecomen.

't Jacht *Texel* alleen is in de Molucqen tegen 't zecours welck van Manilha quam slaegs geweest, ende heeft den Spaenschen admirael benefens een galleye vermeestert ende noch dry correcorren, welcke onder anderen van lant tot assistentie van de Spaensche affgeprest waren, in de grondt geschoten, soodat het meestal in de loop gebleven is, ende den Spangiaert dit jaer al vry wat smerten sal.

Hiereeegen sijn de Chineesche roovers op de custe van China met 1000 joncken ende wel 100.000 coppen genoechsaem meesters van de zee. 't Jacht *Westcappel*, comende van Japan met een silverretour van f 70.000, is in haer handen gevallen, gelijck mede noch 20.000 realen welcke Simsou op leverantie van zyde in handen gestelt waren, ende houden de gantse cust daeromher soo benaeuwt ende gesloten dat niemand uyt mach. Dit jaer sijn hier noch nieuwers geen Chineese joncken verscheenen, 't welck ons in d' incomsten ende negotie vry ten achteren sedt.

Tegen gemelte schade ende verachterlijcke impedimenten aen dese cant sal de Generale Compagnie, soo by goede mesnagie als advantagieuse ende voorderlijcke negotie in andere quartieren, gesoulagieert moeten werden, sal se staende blyven, daertoe wy U. l. belasten alle industrie ende mogelijcke vlijt aen te wenden, mitsgaders alle excusabele dispensen ende oncosten nae te laten ende sich soo sober als doenlijck te behelpen. Overtreffelijcken dienst sal de Compagnie in de jegenwoordige constitutie daeraen geschieden.

Wy belasten U. l. van gelijcken ons met alle vertreckende gelegenheit van daer soo wel met d' Engelse als onse scheepen, gelijck mede per via de Choromandel, van tijt tot tijt van Compagnies stant ende gelegenheit aldaer te advyseren, opdat bytijts weten mogen wat aldaer passeert, gelijck waernaer ons in de beseyndinge derwaerts sullen hebben te reguleren; de correspondentie door brieven over landt met den Gouverneur Marten Isbrantsz. begeeren wy, dat meer bevlychtende ende onderhouden sal werden als tot noch toe wel gedaen is. 't Selve hebben wy syne E. mede op 't hoochste gerecommandeert, alsoo de Generale Compagnie, gelijck U. l. weet, daeraen ten hoochsten gelegen is.

Niettegenstaende d' Engelsen, gelijck U. l. schrijft, de Mooren overal ten dienste staen met het overvoeren hunner persoonen ende goederen in haer scheepen, soo begeeren wy evenwel in geenderhande manieren, ende verbieden U. l. by desen wel expresselijck, eenige Mooren, 't sy dan onder titel van ambassadeurs, gesanten oft coopliden, noch oock eeniger hunner goederen plaetsende ende passagie in onse scheepen te verleenen, alsoo dit prerogatijff ende voorrecht vooralsnoch aan niemand anders als onse eygen natie ende onderdanen van de Compagnie begeren ingewilicht te hebben, daermede ghy U sonder exceptie sult hebben te conformeren.

Dese gaet met het schip de *Cameel* over Choromandel als een voorlooper. Met naestvolgende gelegenheit heeft U. l. op alles breeder advijs te verwachten.

In 't Casteel Battavia, ady 15^{en} Juny anno 1628.

62. — ORDRE.

VOOR D' OVERHOFFDEN VAN 'TSCHIP DE CAMEEL, GAENDE NAE DE CUSTE CHOROMANDEL, 15 JUNI 1628.

Wert mits desen geordonneert aan de overhooffden van 't schip de *Cameel* haer geintendeerde voyagie nae de custe Choromandel in den name Godes desen aenstaende morgenstondt aan te vangen, ende de strate Sunda gepasseert sijnde, haren cours alsdan Westwaerts aan te stellen, soo lange dat de lengte van 't eylandt Ceylon ruym ingeseylt hebben, als wanneer Noortwaerts over sullen steecken op Ceylon aan, trachtende soo hooch de cust aan te doen dat Palliacatte ruym beseylen connen, alwaer met 't schip aenlopen, onse medegaende missive aan d' heer Gouverneur Marten Isbrantsz., Raedt van India, overleveren, ende voorts achtervolgen sullen alsulcken ordre ende last als van denselven ofte den Raedt aldaer sullen ontfangen.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 15 Juny anno 1628.

63. — TEYOUHAN,

AEN DEN HEER PIETER NUYTS PER DE JACHTEN *TEXEL, DIEMEN, SLOLEN,*
BATTAVIA, ARNEMUYDEN ENDE CLEEN ARNEMUYDEN, 26 JUNI 1628.

Onsen jongsten aen U. E. (waervan hiernevens de copien gaen) sijn ge-weest in dato 18 ende 20 Maey per de jachten *Erasmus* ende *Domburch*, ende 23^{en} dito per 't schip de *Vrede* over Siam, welekers inhoude by desen alsnoch confirmeeren.

Tsedert 't vertreck gemelter schepen met den Raedt overleydt hebbende, aen d' eene zyde hoe de navale macht in Teyouhan soo met de jongst gesondene als van oudts daer sijnde te samen niet bestant is omme tot openinge ende versekeringe van de Chineesche handel tegen de vigoreuse macht van de roovers, welcke de gantse custe van China infesteren ende onveyl houden, yets ten principalen te connen verrichten, maer dat niet verder dienen can, als om de plaets in staet te houden; ende aen d' ander syde overwogen hoe vele de Generale Compagnie aen 't genot van een vredigen ende onbecommerden handel aldaer gelegen is, hebben eyntlijck om 't gewenschte effect daerin te mogen becomen, goetgevonden alsnu tot versterckinge van de macht aldaer te seynden de jachten *Texel, Diemen, Sloten, Arnemuyden, Battavia* ende *Cleen Arnemuyden*, alt' samen nae behooren gemant, gearmeert ende voor den tijt van negen maenden gevictualieert. D' Almogende gelieve U. E. deselve alt' samen spoedich in salvo te laten toecomen.

Ende opdat onse goede meyninge ende intentie desen raeckende ten besten van de Generale Compagnie haer behoorlijck effect sorteren mach, sal U. E. dadelyck op 't arrivement gemelter jachten aldaer de saecke op 't gevoechelijckste met alle de macht welcke dan by den anderen sal sijn by der hant nemen ende soo trachten te beleyden dat den handel geopent ende vercregen mach werden op naervolgende wyse, te weten:

Off dat ons deselve in de reviere van Chincheo off elders op een bequame plaetse, 't sy dan om de Zuyt oft om de Noordt, al waer 't tot Corea toe, ge-consenteert ende toegestaen werde.

Off dat de Chineesche cooplieden sonder onderscheyt gelicentieert werden, alsulcke waren ende coopmanschappen in Teyouhan te mogen brengen als wy begeeren ende ons die ten redelijken prys vercoopen, gelijck voor desen alreede eenige cooplieden met rouwe zyde daer begonnen hebben te frequenteren, welcke wegen de strooperyen ende overlast van de roovers naderhandt genootsaeckt sijn geworden, 't selve na te laten.

Derhalven ingevalle de verachterlijcke impedimenten in den handel aldaer weegen de roovers op de receptie deses alsnoch blyven continueren, U. E.

trachten sal cene van de voorverhaelde twee weegen met gewelt te openen, 't sy dan met de roovers tegen den coninck van China aen te spannen, ofte ons by den coningh tot derselver destructie ende vernielinge te voegen.

Om met de roovers tegen de grooten van China aen te spannen, achten wel soo veylich ende geraden niet, ende dat om verscheyden redenen, te weten omdattet roovers sijn, welckers rijck niet lange staen can, alsoo lichtelijck onder den anderen tot rupture ende scheuringe connen vervallen; item dat de vigoreuse oorlogsmachten des conings van China aen de zeeandt, daervan de roovers haer sustent ende noodich onderhoudt by wege van contributie ende brantschattinge moeten haelen, verschynende, deselve daerinne soodanigen verhinderinge connen bidden dat genootsaeckt werden te separeren, verstroyen ende elck sijns weeghs om een heencommen uyt te sien; item dat oock op 's conings toesegginge ende vaste belofte van pardoen lichtelijck hare wapenen neerleggen, ons verlaten ende op goet vertrouwen hun onder 's conings gehoorsaemheyt wedersouden mogen begeven; 't welck soo gebeurende, wat souden anders als ons te meer haets ende hindres in den handel in 't aenstaende by den coninck ende grooten in China op den hals halen? Derhalven, als vooren geseyt, niet geraden connen vinden, soo openlijck met de roovers aen te spannen, ten ware men sulx [by] simulatie by der hant nam, omme by dien middel 't relaschemet onser gevangen en by haer, gelijck mede restitutie van *Westcappel's* aengeslagen silverretour, benefens de 20.000 realen welcke noch in handen van Zimsou waren berustende, te voorderen, ofte oock om hare constitutie ende gelegenheyt te verspieden om des te beter occasie ende voordeel tot derselver destructie ende vernielinge te becomen, in weerwraeck van 't verradersch concept, welcke sy onder schijn van vruntschap op de costelyke geladen vloe van den commandeur de Witt met branders voornamen; daer noch by te considereren staet, soo men vernemen conde, de roovers by eenige grooten, welcke haer tegen 't rijck opgeworpen mochten hebben, gestijft ende gemainteneert wierden, ons derselver assistentie ende hulpe tot voorderinge van ons voornemen raeckende d' opening van handel soude connen dienen. In welcken gevalle het niet geraden soude sijn, ons deselvete vyant maecken ende op den hals te haelen. Doch sulx niet vernemende, alsoo 't, gelijck vooren geseydt is, maer roovers sijn, een perfidieus gebroetsel, daerop men sich niet verlaten mach ende die langer geen trouwe noch contract houden, dan hunselve wel gevalt, achten geraedener te wesen, ons selven aen 's conings syde te houden.

Derhalven U. E. dadelijck op d'aencomst deser vloe met alle de macht welcke dan by den anderen sal sijn, trachten sal dc roovers van Chincheo mitsgaders 't vaerwater tusschen de revier ende Teyouhan (daertoe wy vertrouwen de macht bastant genoech sal sijn) te openen ende met den combon

toutock oft eenige grooten in gespreck ende accoordt van opening van handel te comen, ende dat op naervolgende conditien, te weten :

Off dat ons, soo sy de roovers vreesen, den handel in de reviere van Chincheo aan onse schepen ofte elders op een bequame plaatse aan 't vaste land, 't sy dan om de Zuydt off om de Noort, al waer 't toe Corea toe, consenteren ende toestaen.

Oste dat gedoogen de Chyneesche cooplieden, sonder onderscheyt, ons alsulcke waren ende coopmanschappen in Teyouhan te brengen als wy selve begeeren, ende dat den monopolischen handel, welck men door geaposteerde tot noch toe heeft moeten vervolgen, in 't aenstaende mach naerblyven.

Byaldien daertoe verstaen ons de geseyde conditien in te willigen ende d' effecten van dien op d' een off d' ander wyse met der daedt promptelijck laten genieten, is 't widt getroffen daer men nae schiedt, ende sal U. E. alsdan in recompense van dien van onser zyde haer aendienen, dat bereydt ende overboodich sijn alle mogelyke vlijdt ende naersticheyt aen te wenden om met al onse macht welcke daer hebben, benefens degene welcke sy goet-vinden mochten daerby te voegen, de roovers te destrueren ende vernielen, mits dat, gelijck voren geseydt is, ons den vryen handel dadelijck laten genieten sonder eenige exceptie ofte uytstel te gebruycken ofte seggen, „als de roovers verjaecht ende verslaegen sijn, sullen den handel openen”, alsoo te hasardeus soude sijn, sulx op 't onseecker aen te gaen, mitsgaders Compagnies volck ende schepen ten dienste des conings te consumeren, die naedat de roovers verslaegen ende sy van derselver vreese onlast souden sijn, echter met ons naer sijn welgevallen omspringen, geen belofte houden, ofte soo weinich daervan als 't hem selfs goet docht, soude mogen presteren, jae wellicht selve t' onser destructie ende ruyne op d' een off d' ander zyde toeleggen, gelijck het doch een perfidieuse natie is, die 't oock aen listen ende verradersche practijken niet ontbreekt, daervan men soo nu ende dan genoechsame ervaringe becomen heeft.

Ingevalle de grooten, daermede ghy in gespreck comt, moveerden eenich misvertrouwen van ons te hebben ende dat ter oorsaecke van de trouweloose procedures (gelijck sy die souden mogen interpreteren) by den commandeur de Witt op sijn vertreck vandaer gepleecht, als dien sy te laste leggen, oorsaecke te sijn des roovers macht niet verslaegen is ende dat die daerover soo groot geworden, mitsgaders de gantsche custe van China soo verdestrueert ende afgeloopen sy, onde dat oversulx scrupuleus ende omsichtich sijn, om haer met andermael door onse trouweloosheyt (gelijck sy die noemen mochten) diergelyke inconvenienten te exposeren, ons soodanige conditien van vryen handel als met haer soeken aen te gaen, te accorderen, voor ende aleer by ons d' actuele offentie tegen de roovers mitsgaders derselver totale des-

tructie niet ernst bevoordert ende gesuccedeert sy, daerop U. E. haer dienen sal, ons niet veel rechtvaerdiger reden te beklagen hebben over hare perfidieuse ende trouweloose handelingen, ende nevens dien indachtich maecken hoe wy in den jaere 1623 Pehou, daer wy tot excessive costen van de Generale Compagnie alreede plaets begrepen ende gefortificeert hadden om handel met haer te stabilieren, op hare vaste toesegginge van ons dien in Teyouhan te sullen openen verlaeten, ende ons dienvolgende vandaer naer Teyouhan met alle den ommeslach van middelen, volck ende scheepen geremoveert hebben, daerop evenwel naederhant, als 't verlaten van Pehou effectuelijk naergecomeen ende men in Teyouhan nedergeslaegen is geweest, geen ander effect contrarie hare belofte becomen heeft als alleen een monopolischen handel door een geaposteerd Zimsou, welcke ons de waeren ende coopmanschappen 40 a 50 percento dierder heeft doen betaelen als den prijscourant aldaer is. Voorts hoe in denselven jaere den toutock van Aymoy onder schoon samblant van accoordt ende vreedehandelinge eenige van ons volck, op 't woordt van den toutock onder cautie van ostagiers ende 't gewoonelijck vryteecken van twee pylen aen landt gecomen sijnde, tegen alle natien gebruyck ende gesanten prerogative, gevancelijk opgehouden ende daerna gedoodt, mitsgaders 't bootsvolck van de scheepen onder schijn van vruntlijck onthaal met vergistigen cost ende dranck soo aen landt als binnen scheepsboordt onderleyt heeft te vergeven, jae oock op een ende denselven tijt op twee onser jachten, welcke op 't versoek van den toutock dicht onder de stadt waeren comen anckeren om met te minder moeyten aff ende aen te mogen varen, wel 50 brandende joncken te gelijck op 't lijff gesonden heeft, soo dat d' eene, in den brandt beset sijnde, aengesteken, met man ende muys gesprongen, ende d' ander, door groote cloeckmoedicheyt van 't scheepsvolck den brant geuutet sijnde, ternaeuwernoodt ende miraculeuselijck ontcomen is, ende dat de commandeur de Witt, voor soodanigen tragedie mede vresende, te meer siende de belooffde openingh van handel niet en volchde, niet heeft connen resolueren om hem tegen de roovers met de vloten van Zimsou te vermengen, maer geradender gedacht, sich met sijn byhebbende macht alleen nae des rovers vloten te begeven, om te onderstaen oft hem volgens sijn gedane toesegginge met gevoechlijckheydt van de custe soude connen doen vertrecken, daerinne sich verre buyten sijn expectatie bedrogen vond, alsoo den roover gelijken aenslach met branders op hem voornam, als van den toutock van Aymoy hiervoren verhaelt is; sulx dat de commandeur de Witt, niet wetende wien te vertrouwen, goet gevonden heeft sich met twce syner scheepen, die geladen waren, nae Battavia te begeven om aen den Gouverneur Generael rapport van sijn wedervaren te doen ende meerder macht t' haerder assistentie by syn E. te voorderen, seyndende de reste van de vloten weder nae de reviere van

Chincheo, welcke door contrarie windt ende harde stroom van daer verdreven is. Daer U. E. dan voorder byvoegen sal, hoe op desselffs aengewende debvoiren t' haerder assistentie by den Gouverneur Generael de costelijcke ende lastige vloe alsnu derwaerts expresselijck affgevaerdicht comt, omme de roovers met alle mogelickheyte verdryven ende vernielen, byaldien in vergeldinge van dien van gelijcken willich ende bereyt sijn, sonder eenich dilay ofte uytstel promptelijck den vryen handel in voorverhaelde termen te consenteren ende openen, daarop U. E. vast sal blyven staen, sonder affwijcken.

Ende by soo verre de grooten tot dit ons versoek condescenderen ende effectuelijck op d' een off d' ander wyse ons den handel openen, sal U. E. den combon, toutock ende andere grooten van China naer uytterste vermogen op d' expedienste wyse tegen de roovers assisteren, deselve t' eenemael sien te verstroyen, vernielen, ende alle mogelijcke affbreuck te doen.

Voorsz. reviere ende vaerwater alsoo geopent ende ons den handel 't sy dan in de reviere aan de schepen, yewers aen 't vaste landt, daersy 't goet vinden, ofte in Teyouhan selffs toegestaen sijnde, sal U. E. 't capitaal welck daer al reede sijt hebbende ende noch van Japan daertoe becoomen mooght, tot redelijcke en civijlder prys als voor deesen in rouwe zyde ende andere advantagieuse ende proffijt gevende waeren, conform de nevensgaende ordre, sien t' employeren ende besteden.

Doch byaldien U. E. verneempt de Chynesen onse prompte assistentie tegen de rovers wel begeeren, maer dat se integendeel 't gene wy (daer se volgens hare belofte, voor desen gegeven, aen gehouden sijn) in recompense van dien nopende d' openinge van vryen handel van haer begeren, niet dadelijck soecken te presteren, maer met schoone beloftsen ende semblant ons daerinne andermael slepende houden, totdat, der roovers destructie gesuccedeert sijnde, de handen ruym hebben mochten om ons, alsoo se doch niet veel te betrouwen sijn, weder een voordeel op d' een off d' ander wyse aff te sien, vinden niet geraden des Compagnies volck ende schepen langer op 't onseecker te consumeeren, noch oock ons soo openlijck in vyantlijcke posture tegen den roover te stellen, maer soo de roovers de Chyneesche coopliden een liberen ende onbecommerde vaert, sonder onderscheyt, op Teyouhan gedoogen, ofte ons selve alderhande coopmanschappen tot civilen ende redelijken prijs aldaer toebringen wilden, dat men in sulcken gevalle sich stil ende neutrael soude mogen houden, sonder sich met d' een ofte d' ander, 't sy roovers ofte 's conings grooten, te vermengen, totdat men saege hoe hun de saecken in 't coninckrijck van China schicken.

Ende alsoo, gelijck voren geseydt is, dese vloe expresselijck gesonden werdt omme de rovers, byaldien den vryen handel op voorverhaelde conditien geobtineert conde werden, soo vele mogelijk te verdryven ende vernielen ende

anders niet, sal U. E., naedat alles op 't gevoechgelijckste sal wesen onderleyt ende geen apparentie van goet succes in den handel voorhanden sy, omme deselve tot groeten interest van de Generale Compagnie daer niet vruchteloos te houden leggen, in 't voorder empleo ende verdeelinge derselver op naervolgende wyse handelen, te weeten, eerstelijck:

Alsoo U. E. schrijft dat van Hoccheo 8 a 10 joncken met alderhande coopmanschappen naer Kelang Tangsiu souden gevaren sijn, sal U. E. twee a dry scheepen derwaerts affvaerdigen, te weten [nae] Hoccheo, om te onderstaen off aldaer eenigen handel te becomen sy, gelijck mede om de joncken die van daer nae des vyants plaatse tenderen de vaert aff te snyden, ende die becomen connen voor goede prinsen aenslaen, met voorder ordre, byaldien daer ten dienste van de Generale Compagnie in d'een off d' ander niet te verrichten sy, in sulcken gevalle alsdan voorder om de Noort nae de custe van Nancquin, daer de rouwe zyde valt, tot Corea toe, soo't van noode sy, te loopen, ende by alle gevoechlijckheyt t'onderleggen, wat aldaer op d'een off d' ander plaets in den handel soude connen te wege gebracht ende gevoordert werden.

Ten anderen sal U. E. de resterende macht aldaer op d'advantagieuste plaatse in 't vaerwater van Maccauw, tusschen Lamo ende Sanchoan ofte daeromtrent, op 's vyants vaertuych, van Japan ende Manilha nae Maccauw comende, uyt cruyssen seynden, alwaer tot September off October aenstaende vertoeven, ende nae expiratie van gemelte tijt voorts vandaer nae Pulo Timon affcomen sullen, omme aldaer op de Portugiesche navetten, van Maccauw nae Malacca gaende, te passen.

Dit verstaen wy alsoo sal moeten naergecomend ende in 't werck gestelt werden, wanneer men alvore alle gevoechelijcke expedienten tot openingh van den vryen handel sal hebben onderleydt, ende aan 't gewenscht succes van dien gedespereert werdt.

Ende omme Teyouhan, byaldien d'openinge van handel op d'een off d' ander wyse nae wensch quame te succederen, met requisijt capitaal daertoe sooveel mogelijck te assisteren, sal U. E. dadelyck op d'aencomste deser vloe aldaer de 300 picols rouwe zyde ende andere coopmanschappen welcke voor Japan dienstich medegaen, gelijck mede die U. E. daer noch sijt hebbende, alt'samen met een der bequaemste schepen ende dat daer best te missen sy, derwaerts voorts seynden, ende 't silver, welcke vandaer weder naer Teyouhan daervoor sal werden geretourneert, weder in rouwe syde ende andere goede Chineesche waren besteden ende omsetten, besorgende dat partye van de zyde naer Battavia come omme, tot soulagiemt van der Majores excessive lasten, met d'aenstaende retourschepen naer Nederlant te mogen gaen, doch de meeste naer Japan gesonden werde omme tot styvinge van 't capitaal in Teyouhan de gewoonelijcke advance aldaer te mogen genieten.

Doch byaldien 't zilver by mancquement van toevoer, continuerende [de] overlast wegen de roovers, ofte eenich ander empeschement, niet conde be-steedt werden, sal U. E. 't selve ter eerster gelegenheit meestal herwaerts seynden ende weinich daer behouden, alsoo 't ons tot voorderinge ende vervolch van [den] Coromandelschen, Zuratsen ende Persischen handel beter te passe sal comen, als dat het daer vruchtelos overblyven.

yt. dier Wat 't recht ende gesach belangt welck den staet der Vereenichde Nederlanden in Teyouhan is competerende, belasten U. E. 'tselve in allen deelen ongescurenckt ende onvermindert voor de Generale Compagnie te conserveren, sonder daervan aen de Japanders ofte eenige andere natien, daer verschynende, niet, oock soude mogen wesen 't minste, te cedeeren.

De Japanders welcke alreede in Teyouhan verschenen sijn ofte noch mochten comen, sal U. E. met alle civil ende accommodabel tractement, nae haer des waerdich bethoonen, bejegenen, [sonder] als voren geseyt in 't minste van de souverayniteyt, recht ende gesach, welck de Compagnie daer is competente, te wijcken. Ende wat aengaet den handel die aldaer naer haer welgevallen met de Chynesen souden mogen pretenderen te dryven, soo sulx met alderleye behendige dexteriteyt sonder blijckelijcke offentie niet verhinderen condt, sult haer dan eyntlijck op 't aldergevochelijckste aendienen dat tevreden ende berey't sijt, in reciproquen respecte van vruntschap, faveur ende gunste, welcke de Nederlantsche natie in Japan nu sooveel jaeren achter den anderen genoten heeft, haer in Teyouhan daer wy 't gebiet hebben van gelijken alle eere, vruntschap ende accommodabel tractement te bewysen ende haer voor seecker portie in den handel te admitteren, byaldien sy genegen sijn ons prorato te helpen draegen de lasten welcke de Generale Compagnie in de jegenwoordige constitutie in Teyouhan, soo met fortificatie te lande als groote macht van scheepen te water, tegen Spangiaerden, roovers ende andere vyanden te supporteren heeft, alsoo 't onredelijck soude sijn deselve op ons alleen geschoven ende by haer costeloos ende schadeloos de gewenschte vruchten van den handel souden genoten werden, ende by soo verre de Japanders tot soulagiemant ende verlichtinge van de lasten voor seecker contingent contribueren, sult haer dan oock prorato in den handel admitteren; maer soo lange daertoe niet verstaen willen, sal U. E. met alle behendicheyt tegen haer alsoo procedeeren, dat de Compagnie daerby de minste interest come te lyden, syliden in Teyouhan niet wederkeeren, ende nochtans soo weynich bewijs van offentie ende clachten over ons in Japan brengen als eenichsints doenlijck is. Met groote circumspectie ende voorsichticheyt recommanderen U. E. dese saecke te beleyden, opdat de Compagnie in Japan geen meerder schade ende interest, soo lange daer groote capitaelen sijn, come te lyden, dan in Teyouhan met de maintenne van 't uyterste recht voordeel connen

doen. Op een barst dient haer den handel niet affgesneden, maer van trap tot trap daertoe geprocedeert te werden, [tot] soo lange men siet waer de saecke heen wil ende hoe 't point van Teyouhan by den keyser van Japan verstaen sal werden.

Ende byaldien men, sonder voorverhaelde redenen gehoor oft plaets te geven, d' onse in Japan soude willen constringeren, de Japanders in Teyouhan, sonder dat in de lasten aldaer gehouden willen sijn, den handel in te moeten ruymen, verstaen wy in sulcken gevallen geradener te wesen Japan t' eenemael te verlaten, omme met des te minder scrupule ende omsicht 't geschach ende recht, in Teyouhan ons competerende, te mogen mainteneren. Derhalven soo d' onse aldaer vernemen de saecken daernae aengeleyt wierden, sullen bytijts alle Compagnies middelen, in Japan sijnde, sonder luyde te roepen, intrekken ende deselve naer Teyouhan ende Battavia transporteren, mits dat alvorens 't gene bestedelijck is, ten beste van de Generale Compagnie sien te benefitieren, ende 't retour van dien soo naer Teyouhan als Battavia seyn den, ende hun voorts met al den ommeslach van volck ende schepen vandaer removeren, ende vooreerst niet meer dan een man 2 a 3 by 't comptoir laten.

Dit verstaen wy soo te sullen moeten werden achtervolcht byaldien den handel in Teyouhan geopent ende de verhinderinge, welcke de roovers daerinne eenigen tijdt herwaerts geleden hebben, wechgenomen sy, doch by soo verre sulx niet is gevolcht ende de roovers de custe van China even naeue besloten ende besett houden, sal alles in Japan in state gelaten werden gelijck het is, alsoo ons laeten voorstaen in sulcken gevallen geen perijckel te loopen hebben, van met de Japanders over de souverayniteyt ende traffique van Teyouhan in naerder contentie ende onlusten te sullen vervallen, want siende in Teyouhan niet te doen ende geen proffijt te haelen sy, ende dat daer vruchteloos van daen moeten keeren, sal haer de vaert derwaerts van selfs wel affsoeten ende [sullen sy] de plaatse verlaten.

By d' overgesonden ballance van Teyouhan vernemen onder anderen een notabel somme geduerende dese troubleuse constitutie aldaer aan d' een ende d' ander verschoncken te sijn. Wy laeten ons wel voorstaen dat se besteedt sy aan personen die men meent ons in d' openinge van den vryen handel sonderlinge dienstich souden connen sijn ende veele daerin vermogen, maer alsoo van te voren qualijck te weten is, off ons deselve, alschoon 't vermogen hebben, voorderlijck souden willen sijn, is het gantsch ongeraden op 't onseecker te schenck groote sommen uyt te handt te werpen, ende belasten U. E. by desen wel expresselijck, 't selve in 't aenstaende t' eenemael naer te laten. Doch omme geen middel welcke voorderlijck mochten sijn onversocht te laten, sal men aan personen die men vertrouwt 't vermogen te hebben omme yets goets ten dienste van de Compagnie in d' opening ende vervolch van

handel te connen verrichten, eenige vereeringe ofte oock seeckere portie van proffyten, welcke sy weeten aen te brengen, mogen toeseggen, ende laten volgen, wanneer ons effectelijck 't selve doen gevoelen ende eerder niet; moet oock sulcken voorsichticheyt ende discretie gebruyc kt werden, dat niet genoten werden door desulcke die in de saecke niet toe noch aff doen connen.

Dewyle wy by d'advysen van Teyouhan vernemen, hoe de grooten van China selfs onse assistentie tegen de roovers versocht hebben, dunckt het ons ongerijmt ende vreemt dat men de versoeckers van onse hulpe met geschenken trachte te gratificeren, daer het integendeel met de reden beter overeencomt, de Chinesen tot facilitatie ende voordinger van de versochte hulpe ons in recognoissance van dien enige vereeringen toebracht, sulx dat de geschenken in de jegenwoordige constitutie gants verachterlijck ende schadelijck achten, vermits de Chinesen, als connende genoechsaem onse graecheyt daerby affmeten, gestijft werden, om te meerder geschenken van ons te trekken, d' openinge van dien tetrayneren; behalven dat ons selven met soodanige vilité genoechsaem subject stellen om haer, wil men den handel geopent hebben, tegen de roovers te moeten assisteren ende mainteneren, daer noch bycomt dat het aen de authoriteyt ende dispositie van de mandorijns (daeraen de geschenken gedaen werden) niet en dependeert, ons den handel toe te staen ofte t' ontseggen. Desselffs openinge moet van hooger handt comen, ofte moet steelsgewijs onder den duym gedreven werden. Van hooger handt sal men die sien te contracteren, ende 't effect als voren geseydt doen succederen, eer men de versochte assistentie tegen de roovers by der hant neemt. Daerbeneffens sal ende can men den handel onder de hant vercrygen, wanneer maer de coopliden kennelijck werdt wat advance by ons te haelen sy; daerom U. E. trachten sal op de custe van China kenbaer te maecken wat emolumanten ende voordeelen by ons te doen sijn, als mogelijck wert, ende voortaan naerlaten op 't onseeckere groote geschenken te doen, alsoo doch weinich ofte niet te voorderen is met groote sommen van te voren uyt de hant te werpen.

Gelijck voren geseydt is, verstaen wy geen vryen handel te wesen, sulcke als voor deesen met Simsou gedreven is, daer men geen meester van 't syne heeft mogen blyven, maer van te voren excessive sommen op leverantie van zyde ter hant moeten schicken, ende 't retour van dien in quantiteyt ende qualiteyt nae 't welgevallen van den geaposteerd handelaer tot grooten ondienst ende schade van de Compagnie aennemen, ende dat dickwils 5 a 6 maenden na den gelimiteerden tijt van leverantie. Voor d' obtenuē van soodanigen handel opnieus, begeren niet U. E. sich tot der Chinesen assistentie tegen de roovers engagieren sal, maer dat deselve, ende aen ydereen sonder onderscheyt, liber ende vry [sy] om te mogen gaen ende keeren ende soodanige coopman-

schappen in soorte ons toe [te] brengen, als wy selffs begeeren, opdat voor gereede waren ende die wy van te voren sien wat se sijn, onse gereede pen[ningen] besteden ende uytgeven mogen; derhalven U. E. belasten in 't aenstaende de manniere van handeling door een ofte meer geaposteerde met vertrouwen van notabele sommen op leverantie naer te laten.

Dit verstaen wy van soo notabele sommen als voor desen aen Zimsou op credit ter hant gestelt sijn geweest, te weten van 20 tot 60 a 70.000 realen van 8^{en} toe; maer wat cleene sommen belangt, daeraen de Compagnie niet veel verliesen can, sullen soo nu ende dan, als d'occasie hem presenteert, op levrantie van alderhande grove ende syne waren, daer men van 1, 2 a 3 advanceren can, met discretie wel mogen uytgeset werden, om de coopliden condt te maecken wat voordeel by ons te doen sy.

By toedraegen van gespreck ofte accoort met den roover sal U. E. op d'expedienste wyse by denselven tot restitutie van 20.000 realen, welcke noch onder Simsou waeren berustende, gelijck mede van *Westcappel's* aengeslagen silverretour ende relaschemet onser gevangene, op 't serieuste doen aenhouden.

De plaatse van 's vyants vestinge sal U. E. niet naerlaten by d'een off d'ander gelegenheit te doen besichtigen, sonder, soo lange geen sufficante macht hebt, eenigen landttocht daerop voor te nemen; maer byaldien bevonden wert, derwaerts soo frequenten vaert van de custe van China gehouden te werden, als de geruchten gaen, sal U. E. ordre geven de plaatzen, daer de vaert vandaen compt, aengedaen werden om te onderstaen off men den handel by interceptie van s'vyants plaatse diverteren ende deselve aldaer voor ons sal connen stabilieren. Laet hierinne niet versuymen, alsoo dit een poinct is, daeraen de welstandt van de Generale Compagnie in de bevoorde ringe ende obtenure van den Chineschen handel, gelijck mede tot crenckinge ende affbreuck van den algemeynen vyant, ten hoochsten is gelegen.

Met voordacht hebben voren naegelaten te seggen, dat U. E. van de Chineesche mandarijns, soo tegen de roovers hulpe begeeren, bedingen soude dat een yder met syne joncquen soowel nae Battavia als nae Teyouhan varen laten, ende dat vermits ons voor laten staen niet geraden te wesen dat U. E. daerom sollicitere, veel min eenige vereeringe diesaengaende doe, alsoo wel verseeckert sijn, dat de Chynesen noch grager sijn om met haer joncquen van Chincheo naer Battavia te varen, als wy selve gaerne hier sien te voorderen de vaert van de joncquen van Chincheo naer Battavia, opdat sulx in plaets van voorderen niet en verachtere, gelijck lichtelijck geschieden soude soo den combon ende toutock quamen te vermercken, dat daervan werck maeckten. Om dit punt sult in 't alderminste de Chinesen niet te wille sijn, jae niet een duyt vereeren.

Soo eenige Chyneesen versoecken met onsescheepen nae Battavia te vaeren, sult haer passagie verleenen voor sooveel de scheepen bequamelijck voeren connen. De Compagnie sal daeraen dienst geschieden; insonderheyt wenschten wel dat een goet getal Chynees vrouwvolck becomen costen.

Wat aengaet transport van ons comptoir van Firando in Nangesacqui, de reden die U. E. en Sr Nyenrode daertoe doen inclineren sijn considerabel en goet, comen ons oock niet vreemt voor; doch terwylen ons kapitaal in die quartieren alsnu cleyn is, de roovers den handel verletten, ende niet seker is, wanneer die vry becomen sullen, maer insonderheyt ten aensien niet en weten hoe hooch off verre de questie tusschen ons ende de Japanderds over de souverayniteyt ende trafficque van Teyouhan soude mogen loopen, heeft den Raet goet gevonden d' uytspreeck tot naerder advys vandaer te differeren, mits dat ondertusschen den heer van Firando op t' aldergevoechlijckst condt gemaect werden, dat wy genegen sijn veel liever al ons volck, schepen ende goederen van Japan te houden als om de souverayniteyt van Teyouhan met syne Majesteyt den keyser ofte grooten van Japan te disputeren, ende daer sulcken ignominie te draegen, gelijck gesocht wert uyt de mont ende met attestatie van d' aldergeringste ende vielste personen onse qualiteyt aen te doen. Met onse discreteit dient dit wijdloopich niet alleen d' heer van Firando, maer oock andere personen van qualiteyt claechsgewijs condt gedaen.

Alsoo Sr Nyenrode niet wel versien is met sulcke personen als om de gewoonelijcke reverentie aen syne Majesteyt te doen, vereyscht, sal U. E. een van de capabelste comisen, met dese vlete gaende, nae Firando seynden, omme de gewoonelijcke reverentie te doen, denselven van alles behoorlijck instruerende.

De quade menées van d' heer van Firando dienen met discretie te simuleren ende over 't hoofst te sien. 't Is onseker off ons in Nangesacqui, als daer schoon ten besten geseten waren, beter tractement soude gebeuren, alsoo de begeerlijcheyt in alle landen ende alle menschen een gemeen gebreck is, doch minder ende meerder by d' een dan by d' ander, waerover met de vrunden mede wel genegen sijn 't minste quaet te soecken. f 28.000 isser op de reyse van d' ambassade nae den keyser geconsumeert. Soo de helft daervan ware verspaert (gelijck men met meerder ende groter eere seer wel had connen doen, alsoo een prachtige verthooninge by de grooten soo grooten jalousie ende haet baert, alsse by de geringe aensien ende respect veroorsaeckt), ende daer van d' eene helft, sijnde f 7000, hadde gebruyckt om d' heer van Firando ende andre te vereeren, soo souden d' ambassadeurs voor de Compagnie noch f 7000 verspaert ende misschien d' heer van Firando een ander cours doen gaen hebben, daer mogelijck geen affronte door ware bejegent. In de clachten van Sr Nyenrode hebben wel gesien dat de begeersucht van d' heer van Firando

al te groot is ende door de Compagnie niet voldaen can werden. Daerom doen de vrunden seer wel dat de plaatse soecken t' ontgaen daer de plaegen vallen, vermits de begeerlicheyt met geschencken dickwils wel seer groter [gemaect] dan versadicht werde.

Wy connen niet goet vinden met deroovers yet op Maccauw voor te nemen, noch oock om te onderstaen met haer naerder vestinge op de custe van China te doen. Veel te swack van volk sijn wy daertoe, ende de roovers mogen niet vertrouwen; al te groote garnisoenen souden houden moeten om ons dicht aan de vaste cust te mainteneren. Ende als 't al geraden ware dat ons elders soecken te vesten dan in Teyouhan, soud het veel beter sijn dat sulcke exploicten alleen deden.

Soo lange in Teyouhan geen incomsten genieten, meenen wy niet geraden te wesen, dat U. E. een de soldaten ende bootsgesellen, gelijck voorneemt te doen, gelt tot rantsoen geve. 't Is een quaet voornemen dat U. E. genegen is de Chynesen die daer sijn met dit geldt te benefitieren, om 't selve daernae met hooftgelt oft andersints weer in te trekken. Des Compagnies [middelen] sijn al te swack om dit verschot te doen. 't Gelt ende coopmanschappen welck U. E. aldaer heeft ende noch soudet mogen becomen, sal niet besteden dan alleene een goede retouren, bestaende in alderleye Chyneesche waren, blyvende vooreerst in 't uytgeven van 't rantsoen aan de soldaten ende bootsgesellen by voorgaende coustume ende ordre.

Alsoo vernemen dat op eenige plaetsen op 't importun aenhouden van sommige luyden dickwils meer gelt op hare reeckeninge gegeven werdt dan betaemt, jaer selfs oock ter plaatse daer de Compagnie weinich ofte geen geldt en heeft om een retouren te besteden, hebben niet connen naelaten (hoewel sulx in Teyouhan noch niet gebeurt is), U. E. te recommanderen ende bevelen, geen gelt aan yemant op hare reeckeninge te doen, volgens de generale ordre over gants India ingestelt, renvoyerende sulcke versocckers aan 't comptoir generael, ende gebruycck des Compagnies middelen soo veel mogelijck tot advantagieuse negotie.

't Vertimmeren van de schepen in Japan (gelijck U. E. seer wel seydt) valt extraordinary costelijck. Soo 't in Teyouhan beter coop gedaen can werden, wy hebben daer niet tegen dat de vertimmeringe, die men nootlijck doen moet, in sulcken gevalle in Teyouhan geschiede, maer sal U. E. verdacht wesen geen oncosten aan 't vertimmeren van schepen te doen, dan sulcke die niet voorby mogen ende daer sonder verlet van saecken geschieden connen [beter] dan in Battavia.

Sr Muyser is niet wel bedacht geweest dat weygerich bleef de reyse herwaerts te volbrengen. Sullen verhopen dat dese faulte met andere goede diensten trachten sal te verbeteren ende wech te nemen, dat geerne hooren sullen.

Alsoo onseker is, wat rijs U. E. met 't schip de *Vrede* van Siam becomen sal, hebben goetgevonden van de weinige toevoer tsedert onsen jongsten hier becomen U. E. voor provisie van Teyouhan toe te schicken 20 lasten, met de scheepen gaende. U. E. sy andermael gerecommandeert deselve wel te messagieren, alsoo geen toesegginge connen doen off van dit jaer meer van hier becomen sal. Soo van scheepen wel voorsien waren, souden een expres om rijs voor Teyouhan naer Siam seynden; maer door gebreck van scheepen moeten 't naerlaeten. Wy verhopen dat in dese quartieren ons gerieff van rijs becomen sullen; derhalven hebben nevens desen aen St Nyenrode geordonneert dat van Japan geen rijs meer voor Battavia seynden sal. Soo hier van rijs wel versien hadden geweest, dese vloe soude eenige dagen eerder connen affgevaerdicht hebben; maer door gebreck van rijs is 't niet eer dan nu geschieden connen, waertegen in toecommende met Godes hulpe hopen te versien.

't Gene U. E. van de coopmanschappen, met dese scheepen nae Japan gedestineert, met redelijcke advance aen de Chynesen verhandelen can, sal nae Japan niet verseynden, maer vryelijck aldaer ten besten van de Compagnie benefiteren.

U. E. sy verdacht des Compagnies middelen aldaer niet alleen in goede rouwe syde te besteden, maer oock in alderleye andere Chynesche waren. Veel goederen sijnder daerop soowel in Japan als in andere quartieren van India ende Europa meer advance als op rouwe syde gedaen can werden; derhalven U. E. recommanderen het capitaal dat aldaer heeft, ende noch soude mogen becomen, te besteden aen goede rouwe syde, alderhande sorteringe van syde lakenen, van de beste suyckeren, radix China, porceleyn, confituren, cangans ende watter oock uit China comt, gelijck nevens dese van onsent wegen door d' heer van Diemen breeder geschreven werdt, ende in conformiteyt van de nevensgaende lijste door d' heeren Majores jongst gesonden.

Soo 't gebeurde dat de Japanders haer in Teyouhan soo verre quamen te verloopen, dat genootsaeckt wierden in sulcker voegen tegen haer te procederen daerdoor syliden oorsaecke ende stoffe soude mogen becomen om weder opnieuws groote clachten in Japan te brengen, daermede Phesedonne ende andere onse quaetgunstige materie becomen mochten om ons noch meer by den Keyser ende Rijcksraden te denigreren dan voor desen geschiedt is, jae soo dat voor voordere molestie ende arresten (als niet verhopen) souden hebben te vresen, sal U. E. verdacht wesen, in sulcken gevallen soo weynich middelen na Japan te seynden als eenichsints voorby mach, treckende mede van Japan al wat vandaer intrecken condt, mits des Compagnies middelen in dien gevallen employerende in waren voor Battavia ende Europa dienstich, ende niet in Japansche waren; alle retouren die in sulcken gevallen van China ende Japan becomen condt, metten eersten herwaerts seyndende.

U. E. sy verdacht dat apparent is in 't aenstaende geen scheepen van hier later naer 't vaderslant vertreken sullen dan halff November ten uyttersten, derhalven dienen voor dien tijt hier te wesen sulcke Chyneesche retouren als voor Europa dienstich becomen condt. 't Gene U. E. ons voor dien tijt niet toeschicken can, daermede sal hem naer dien tijt niet behoeven te verhaesten, alsoo vast even wel wesen sal off sulcke retouren na halff November alhier comen in December, January, February ofte Maert.

6. J. Insonderheyt sy U. E. gerecomandeert ons metten aldereersten te advyseren de gelegenheyt van de standt des Compagnies affairen in de quartieren, soo haest het mousson begint te veranderen, door een expresse wanckan ofte andere gelegenheyt, opdat ons nae den eysch van saecken mogen schicken ende d'heeren Mayores met de schepen, in October off November van hier vertreckende, daervan mede verwitticht mogen werden, anders soud het een heel jaer, langer aenloopen eer haer E. daervan advijs souden connen toeschicken.

Dewyle dit jaer, vermits de roovers de gantsche cust van China soo naeuw gesloten ende beset houden, hier op Battavia noch yewers geene joncken verschenen sijn, ende wy ons oversulx laten voorstaen de prijs van de peper in China seer geresen sal wesen, souden wel genegen sijn een schip met peper expres aff te laden ende naer Teyouhan te seynden, doch moeten 't selve by mancquement van schepen mede naerlaten.

U. E. sy verdacht de schepen, welcke in de reviere van Chincheo tot bevrydinge van deselve souden mogen gehouden werden, van comptanten, nae de middelen welck aldaer hebbende sijt, tot opcoop van alderleye Chineesche waeren te versien, opdat haer by mancqement van dien geen plausibile occasie van handel onslippe, gelijck voor desen de commandeur de Witt gebeurt is, die ons gerapporteert heeft, dat in de reviere van Chincheo leggende hem de rouwe syde tot 115 tayl 't picol aan boort gepresenteert wierdt te vercoopen, connende by gebreck van gelt soo schoonen gelegenheyt niet waernemen, jae liet hem vastelijck voorstaen, soo gelt gehadt hadde, dat de zyde voor 100 tayl 't picol becomen soude hebben.

In 't schryven deses arriveren alhier Godtloff van 't vaderslant de schepen *Prins Willem* ende *Nasson*, daerby onder anderen verstaen hebben hoe onse scheepen den *Gouden Leeuw*, *Orangie* ende *Walcheren*, t'samen omtrent 30 tonnen gouts waerdich, van Zuratte comende in Engeland gearresteert waeren, item hoe twee schepen van haer vlotte, te weten *Campen* ende de *Vliegende Draeck*, in 't Canael op de naelde van Wicht verongeluckt sijn. De voordere tydinge daermede becomen, werden U. E. door d'heer van Diemen geschreven.

Ten aensien van 't ontset van comptanten met deselve becomen, werden

U. E. tot styvinge van 't captael in Teyouhan daervan toegesonden 5 kisten, te weeten twee in realen van achten in spetie, ende dry in rijckxdaelers. Meer hebben voor dees tijt van 't becomen geldtsecours sonder vercortinge van andere emportante handelplaetsen niet connen missen. U. E. sy gerecommandeert ende op 't serieuste bevolen gemelte comptanten tot opcoop van rouwe syde ende andere advantagieuse Chyneese waren te employeren.

Nevens dese werden U. E. toegesonden de copien van missiven met gemelte schepen van 't vaderslant becomen, te weeten twee van de Seventhiene in dato 10 Augusty, ende een van de Camer van Amsterdam in dato 27 September 1627, benefens haer E. generalen eysch van coopmanschappen. U. E. sal sich volgens d' advysen van d' heeren Mayores, voor soo veel U. E. in die quartieren aengaet, daernaer reguleren.

Hierboven is geseyt, dat U. E. de grooten van China tegen de roovers niet soudt assisteren voor ende aleer ons actuelijck den vryen handel openden, 't welck eenichsints schijnt te stryden met 't geene wy in onse vorige (waervan hierneven de copie gaet) U. E. aengeschreven hebben, namentlijck dat haer assistentie sout mogen doen, wanneer van den combon ende toutock schrifstelijck acte tot opening van vryen handel soudt becomen hebben. Om onse meyninge dienaengaende naerder te verclaren, seggen wy te verstaen dat als de grooten de schriftelijcke toesegginge doen, oock dadelijck daerop 't begin van effect van sulcken vryen handel dient te volgen; dat onse cleyne captaelen aldaer besteedt mogen werden, terwyle d' assistentie geschiedt, ofte soo dien handel niet en volcht, dat U. E. in sulcken gevalle sich niet verhaesten sal 't uytterste gewelt tot hulpe van de Chynesen tegen de rovers te gebruycken, ende de Compagnies volck ende middelen op 't onseker te consumeren.

Tot recru[teering] van 't garnisoen ende versterckinge van dese vlope gaen met dese schepen 60 soldaten. U. E. sy gerecommandeert deselve ten meesten dienste van de Compagnie aldaar te employeren.

Den predican Candidius claecht ons by syne brieven dat hem sijn toegeseyde rantsoen by U. E. vermindert, gelijck mede die clenicheden, die hem voor dese toegestaen sijn geweest uyt te reycken aen enige inwoonders van 't dorp Sinckan, daer sijn residentie houdt, om deselve t' onswaerts te trekken, soo besneden sijn, dat sijn gewoonlijcke liberaelheyt aen deselve niet vervolgen can, ende dit soude ontstaen doordien syne brieven om nae Battavia besteldt te werden niet directelijck aen U. E. geadresseert, maer aen een sieckentrooster hadde doen geven. Wy recommanderen U. E. dat pointc soo hooge niet te heffen (niettegenstaende onbehoorlijck weesen soude dat U. E. soude soecken (als niet en dencken) de kennisse syner missiven t' onthouden), maer in state te laten tot naerder reglement ende ordre van de Mayores, hoe hun de kerckelijcke neffens ons daerinne sullen hebben te gedragen. Onder-

tusschen sal U. E. gemelte persoon naer zijn ampt ende merite tracteren, mitsgaders de helpende hant te bidden, ten einde in sijn loffelijck begonnen yver tot bekeeringe der blinde heydenen niet gediscouragiert, maer meer ende meer tot voortplantinge des H. Evangeliums ende winninge veler dwalende sielen geanimeert werde, daeraen de staedt van de Generale Compagnie dienst geschieden sal.

Capiteyn Bencon, overste der Chynesen alhier, heeft ons te kennen gegeven, hoe noch in China sijn moeder ende een broeder in 't leven soude hebben, ende versocht, byaldien sijn broeder in Teyouhan verscheen, uyt Compagnies middelen aldaer 2 a 300 realen van 8^{en} mochten verstreckt werden, voor welcker voldoeninge gemelte Bencon sich alhier responsabel stelt. Byaldien voorsz. persoon 't selve daer quame versoecken, [ende] U. E. sekerlijck vernemen condt Bencons broeder te wesen, sal U. E. hem met gemelte somma accommoderen ende 't comptoir Battavia daervoor belasten.

By onse ordre werdt U. E. door d' heer van Diemen toegesonden extract uyt de generale boecken, daerby sien sult, hoe U. E. ende Sr Pieter Jansz. Muyser by provisie ende tot naerder verantwoording, conform de resolutie daervan genomen ende in copie hier by gaende, belast staen voor de dispensen ende ongelden, monterende f 28.468 — 12 — 4, op de reyse van Firando naer Edo by U. E. ende sijn gevolch gedaen²t Gene U. E. desen raeckende breeder door d' heer van Diemen aengeschreven wert, sal U. E. sonder exceptie metten eersten nacomem.

In 't Casteel Battavia, ady 26^{en} Juny anno 1628.

64. — TEYOUHAN.

AEN DEN PREDICANT CANDIDIUS PER 'T JACHT TEXEL, 26 JUNI 1628.

Eersame welgeleerde. Twee Uwer missiven in dato 24^{en} October 1627 ende 22nd Marty 1628 sijn ons successive wel geworden, daerby verstaen hebben de gelegenheit ende standt van de ecclesiastique saecken aldaer.

Wy recommanderen U. E. in sijn loffelijck begonnen yver tot bevoorde ringe ende voortplantinge des H. Evangeliums onder de blinde heydenen ende bekeeringe veler dwalende zielen met alle mogelijcken vlijt te continueren. Den staedt van de Generale Compagnie sal daeraen sonderlingen dienst ende U. E. bysondere eere geschieden.

Wat belangt de clachte die U. E. aan ons doet over de verminderinge van sijn toegeleyde rantsoen, gelijck mede soodanigen besnydinge in de clenicheden, die U. E. voor deesen toegestaen sijn geweest aen eenige inwoonders van 't dorp Sinckan uyt te reycken om deselve t' onswaerts te trekken, dat de ge-

woonelijcke liberaelheyt daeraen niet vervolgen condt, wy recommanderen U. E. sich wat reckelijck te thoonen ende d' oorsaecken, daeruyt soodanigen onlusten tusschen U ende den Gouverneur in 't aenstaende meer souden mogen spruyten, sooveel mogelijck voor te comen ende wech te nemen. Liever wat toegeven als op 't uytterste recht te staen. Wy hebben den gouverneur van gelijcken gerecommandeert goede correspondentie met U. E. te houden ende naer U. E. ampt ende merite te tracteren. Wy hopen nae desen d' effecten van d' een ende d' ander ten goede te vernemen, 't welck ons lieff sal sijn; ende soo niet geschiedt, latet ons weten, opdat, des noodich wesende, verder daerinne mogen versien.

Andermael recommanderen U. E. op 't hoochste den dienst des H. Evangeliums in gemelte quartieren met sulcken industrie, vlijt ende couragie te bevoorderen ende waer te nemen, dat de gewenschte vruchten van dien becomen ende vernemen mogen.

In 't Casteel Battavia, ady 26^{en} Juny anno 1628.

65. — TEYOUHAN.

AEN DEN ONDERCOOPMAN ABRAHAM DE MOURCOURT PER 'T JACHT TEXEL,
26 JUNI 1628.

U. E. missiven in dato 27^{en} February ende 15 Marty sijn ons successive wel geworden, daerby den soberen stant ende gelegenthey't van Compagnies affairen in Teyouhan ende op de custe van China verstaen hebben, gelijck mede onder anderen hoe daer groote vreese in Teyouhan voor de comste der Castilianen van Manilha was, als hebbende haer met twee galeyen by claren dage voor 't Canael van Teyouhan verthoont.

Wat de swaricheyt belangt, wy meenen deselve soo groot niet te weesen als eenige haer wel imagineren. De Spangiaerts hebben selffs genoech te doen om de nieuwe besettinge te verseeckeren, welcke sy aan de Z. O. hoeck van Formosa op Kelang Tangsiu voornemen, ende laten ons voorstaen, dat meer reden hebben om voor ons te vreesen dan wy voor haer, soodat geraedender achten, dewyle 't kapitaal jegenwoordich soo becrompen aldaer omcomt, 't selve tot vervolch van den handel byeen te houden ende soo weinich oncosten aan fortificatie gedaen werden, als mogelijck is. Wy houden wel voor goet ende noodich 't opwerpen van een baterye aan 't Canael gelijck U. l. schrijft onderhanden was, byaldien daer requisite macht van volck om 't een ende 't ander te besetten waere, maer soo sober daervan alsnu versien sijnde, wat soude deselve, byaldien 't gebeurde de vyant met een goede macht verscheen

TEYOUHAN, 26 JUNI 1628.

ende sich daervan meester maeckte, anders als tegen ons selven dienen? Derhalven daerinne met goede circumspectie sal moeten gehandelt werden.

U. l. laete niet naer ons met alle vertreckende gelegentheyt 't passerende aldaer soo in de negotie, resconter van vyant, roovers als andersints te advyseren, gelijck mede naer uytterste vermogen des Compagnies beste aldaer te helpen bevoorderen, daeraen U. l. eere ende ons een welgevallen geschieden sal.

Tot openinge ende verseeckeringe van de Chineesche handel, mitsgaders destructie ende vernielinge van de roovers welcke de custe van China infesteren ende onveyl houden, gaet nu derwaerts onder de vlagge van den commandeur Carel Lievensz. een goede vloe van ses seylen, welcke wy oordeelen neffens degene, daer sijnde, bastant te sullen wesen om d' een ende d' ander ten besten van de Generale Compagnie te sullen connen verrichten, gelijck U. l. breeder by onse missive, aen d' heer Nuyts geschreven, sal connen sien. Godt verleuen deselve een goet succes.

In 't Casteel Battavia, ady 26 Juny anno 1628.

66. — INSTRUCTIE

Gedr. VOOR DEN E. CAREL LIEVENSZ., COMMANDEUR, ENDE DEN RAET VAN DE VLOTE NAER TEYOUHAN ENDE DE CUSTE VAN CHINA
GEDESTINEERT, 26 JUNI 1628.

Alsoo wy tot versterckinge van de navale macht in Teyouhan goet gevonden hebben alsnu derwaerts te seynden de jachten *Taxel, Diemcn, Arnemuyden, Sloten, Battavia* ende *Cleen Arnemuyden*, alsamen naer behooren gemant, gearmeert ende voor negen maenden gevictualieert, sult ghylieden in vloe desen aenstaenden morgenstandt Uwe reyse derwaerts aenvangen ende soo spoedich sien te bevoorderen als Godes weer ende wint toelaten sal, sonder U onder wegen met onnoodich aendoen van plaatzen te amuseren off tijt te verliesen, alsoo aen U spoedich arrivement ter gedestineerde plaatse de Generale Compagnie ten hoochsten gelegen is.

Op de custe van China comende sult d' eylanden van Maccauw aendoen ende de stadt soo dicht in 't gesicht voorbyloopen, als doenlijck is, om te sien off en passant eenich voordeel op den vyant te becomen sy. Dit verstaen wy dat maer in 't passeeren sal geschieden, ende niet dat ghylieden om iets te soecken off nae te jagen tijt versuymen sult.

Ende alsoo gelijck voren geseyt is dese vloe expresselijck gesonden werdt tot versterckinge van de navale macht in Teyouhan, welcke soo met de jongst gesondene als van oudts daer sijnde, te samen niet bastant is, omme

tot openinge ende verseeckeringe van de Chineesche handel tegen de vigoreuse macht van de roovers, die de gantse cust van China infesteren ende onveyl houden, yets ten principaelen te connen verrichten, sult ghylieden dadelijck op U aencomste, met advijs ende ordre van den Gouverneur ende Raet aldaer, ten meeste dienste ende welstandt van de Generale Compagnie, by combinatie ende t'samenvoeginge deser vloe met de macht daer sijnde, trachten de riviere van Chincheo mitsgaders 't vaerwater tusschen de revier ende Teyouhan (daertoe wy meenen de t'samengevoechde macht bastant te sullen wesen) te openen ende met den combon, toutock ofte enige grooten in gespreck ende accoordt van opening van handel sien te comen, ende dat op conditien, gelijck ghylieden in neffensgaende copie van missive aan den Gouverneur Nuyts geschreven, in 't brede sult connen sien. Doorleest deselve ende incorporeert se wel, ten eynde ghylieden U in 't uytvoeren Uwer last ende commissie nae behooren ende volgens onse goede meyninge ende intentie quyten mocht.

Byaldien de grooten tot ons versoeck van opening van handel condescenderen ende effectuelijck op d' een off d' ander wyse ons den handel openen, sult ghylieden den combon, toutock en de andere grooten van China in recompense van dien naer uytterste vermogen op d' expedienste wyse tegen de roovers met de vloe, welcke goet gevonden werdt daertoe te gebruycken, promptelijck assisteren, deselve t' eenemael sien te verstroyen, vernielen ende alle mogelijcke affbreuck doen.

Doch naedat alles aengaende 't voorverhaelde versoeck van handel op 't gevoechelijckst sal wesen onderleyt, ende geen apparentie van goet succes daerinne vorhanden sy, sal op 't voorder empleo ende verdeelinge van de vloe, om deselve tot grooten interest ende schade van de Generale Compagnie daer niet vruchteloos te houden leggen, volgens de gegeven ordre in gemelte onse missive aan d' heer Nuyts gehandelt werden op naevolgende wyse, te weten:

Dat men 2 a 3 bequame jachten naer Hoccheo affvaerdigen sal, omme te onderstaen off aldaer eenigen handel te becomen sy, gelijck mede om de joncquen, die geseydt werden vandaer naer Kelang Tangsiu, sijnde des vyants vestplaetse op de Z. O. hoeck van Formosa, met alderhande coopmanschappen te tenderen, de vaert aff te snyden, ende die becomen connen werden voor goede prinsen aenslaen, met voorder ordre, byaldien daer ten dienste van de Generale Compagnie in d' een off d' ander niet te verrichten sy, in sulcken gevalle alsdan voorder om de Noort nae de custe van Nancquin, daer de rouwe syde valt, tot Corea toe soo 't noodich sy, te loopen, ende by alle gevoechelijckheit t' onderleggen wat aldaer op d' een off d' ander plaatse in den handel soude connen gevoordert ende te wege gebracht werden.

Item datt voorts de resterende macht aldaer op d' advantagieuste plaetse in 't vaerwater van Maccauw tusschen Lamo ende Sanchoan ofte daeromtrent op 's vyants vaertuych, van Japan ende Manilha naer Maccauw comende, uyt cruyssen sal werden gesonden, alwaer tot September off October aenstaende vertoeven, ende naer d' expiratie van gemelten tijt voorts van daer naer Poul Timon affcomen sal om aldaer op de Portugiese navetten, van Maccauw nae Malacca gaende, te passen.

Ende alsoo 't voorverhaelde onse intentie sy, waertoe dese vloete expresselijck naer Teyouhan affgevaerdicht gaet, belasten U. I. by desen met advijs ende ordre van den Gouverneur ende Raet, als voren geseyt, tot de bevoorde ringe van d' een ende d' ander alle mogelijcke debvoiren aen te wenden, ten eynde de Generale Compagnie haergewenscht effect daerinne becomen mach.

Ende alsoo tot uytvoeringe van d' exploichten, daertoe dese vloete uytgeset wert, noodich sy een gequalificeert ende ervaren persoon gebiet daerover hebbe, is goetgevonden 'tselve te bevelen aen den E. Carel Lievensz., achtervolgende onse speciale commissie syne E. ten dien eynde verleent, in welcken respect ende graedt alle medegaende personen met dese vloote, soo hooge als leege officieren, soldaten ende bootsgesellen, gemelten Carel Lievensz. sullen hebben aen te nemen, t' erkennen ende gehoorsamen.

By de jongste advysen van Jamby vernemen wy, hoe de geruchten daer gaen de Castilianen van Manilha met 8 gallioenen op Poul Timon gevallen souden sijn ende d' inwoonders verdreven hebben, met intentie daer een fort op te werpen. Wy recommanderen ende belasten U. I. in 't passeeren van gemelte eylant wel op U hoede ende slachvaerdich te wesen, opdat U van de vyant, ingevalle de geruchten waer sijn, geen onverwacht perykel overcom.

Omme 't perykel van misdryven sooveele mogelijck te voorcomen, geven wy U mede seeker placaet daerinne pertinentelijck aengewesen werdt, hoe ghy Uwen cours van hier naer Teyouhan aenstellen sult. Wy belasten U. I. wel expresselijck, op pene in 'tselve vervadt, onse ordre dienaengaende promtelijck sonder exceptie nae te comen.

Ende opdat geduerende 't voyagie naer Teyouhan alles met des te meerder gerustheyt ende stichtinge moge toegaen, sal den breeden raet deser vloete bestaan in de naervolgende personen, te weeten: Carel Lievensz., commandeur; Nicolaes L. Coeckebacker, oppercoopman op *Texel*; Michiel Ham, oppercoopman op *Diemen*; Dirck Bouwensz., schipper op *Battavia*; Harman Claesz. Streyen, oppercobpmann op *Sloten*; Aris Cornelisz. Groes, schipper op *Cleen Arnemuyden*; Reyer Claesz., schipper op *Arnemuyden*; Huybrecht Mytens, vendrich.

Enige Spangiaerden, Portugiesen ende derselver adherenten vaertuych, gelijck mede die van Macasser ende alle andere onse vyanden onderwegen

bejegenende, sult allen mogelijcken affbreuck doen, in U gewelt sien te becomen, hare goederen onder behoorlijcken inventaris overnemen ende 't volck in goede verseeckeringe bewaren. Dit verstaen wy, soo deselve U elders in 't vaerwater comen te rescontreren, ende niet dat ghy Uwe reyse om die te soecken off te jaegen verachteren sult.

In Teyouhan met lieff gecomen sijnde sult onse missive overleveren, ende voorts naercomen soodanigen ordre ende last als syne E. met advijs van den Raet goetvinden sal U. l. te geven.

In 't Casteel Battavia, ady 26^{en} Juny anno 1628.

67. — FIRANDO.

AEN DEN OPPEROOPMAN NYENRODE, PER 'T JACHT *TEXEL* OVER
TEYOUHAN, 26 JUNI 1628.

Twee origineele missiven hebben 't voorleden Noordermousson van U. l. ontfangen, eene per 't schip de *Vrede*, gedateert primo ende 21 October, ende d'andere per de fluyt *Edam*, van 29 ende 30 ditto 1627. Daernae is ons onder couverte van d'heer Nuyts mede geworden copie van een missive door U. l. per *Westcappel* aan ons geschreven, gedateert 17 ende 20 February 1628.

By dese gaet copie van d'onse van 18 ende 23 May aan U. l. gelijck mede aan d'heer Nuyts provisioneel geschreven, welcker inhoudt confirmeren voor soovele dese ende nevensgaende aan d'heer Nuyts niet contrarieert. Om noodloose replicquen te vermyden hebben goetgevonden andermael nevens dese aan U. l. te seynden copie van 't geen aan d'heer Nuyts ende den Raedt van Teyouhan sijn schryvende; recommanderen U. l. d'inhoude voor soovele hem aldaer aengaet naer te comen, ende de saecke dienvolgende in Japan alsoo te beleyden, dat des Compagnies proffjt aldaer voor soovele mogelijck is ten besten bevoordert ende alle schadelijke empeschemachten vermijdt werden. Hadden wel gewenscht dat U. l. ons wat wijtloopiger ende breeder geadviseert hadde 't gunst d'ambassade van d'heer Nuyts ende Muyser aengaet, ende waertoe dat U. l. meent 't hoff van Japan aengaende de souverayniteyt van Teyouhan inclineert; connen niet bedencken hoe U. l. dienaengaende soo cort is, tensy dat naergelaten heeft breeter te schryven, gelijck wy vermoeden, omdat het hoff van Japan sich soo gesloten hielde, dat niet sekers vernemen cost. Watter van sy, gelieve ons per naeste t' adviseren.

Wy seggen andermael dat ons tot de nevensgaende aan d'heer Nuyts geschreven gedragen, U. l. daerbeneffens recommanderende ende bevelende d'heer van Firando ende andere grooten des rijcx condt te maecken op de gevoechelijckste manniere, gelijck den aert van die natie vereyscht, dat het ons

hier bedroeft heeft te verstaen de groote affronte, molestie ende fascherie, welcke d'onse in Japan aengedaen is door toedoen van 't volck van Phesedonne die in Teyouhan geweest sijn, ende insonderheyt datter gesocht is, uyt de mont van d' alderonwetenste ende vielste lieden daer sijnde, stoffe te soecken omme de reputatie ende authoriteyt van den Gouverneur Generael by syne Keyserlyke Majesteyt ende Rijx Raden te vilipenderen ende verdacht te maecken, teneynde dat in haer vals voorgeven dies te beter souden mogen werden aengenomen; ende byaldien naer desen vernemen dat desen quadren cours gevolcht werde, dat wy genegen sijn veel liever onse scheepen van Japan te houden, volck ende goederen vandaer te lichten, dan met syne Majesteyt den Keyser ende grooten in contentie te treden over de souverayniteyt van Teyouhan oft om d'authoriteyt ende achthaerheyt van onsen staet aldaer te mainteneren. Alsoo ons laten voorstaen d'heer van Firando ons vertreck vandaer niet gaerne sien soude, houden wy goet te wesen, dat hem ende andere dese onse inclinatie condt werde gedaen, op hope dat daerdoor beweecht mach werden soo seer in ons faveur [te spreecken als in 't achterdeel] van Phesedonne ende andere onse vyanden, gelijck mede opdat ten hove over hemselfen niet geclaecht soude werden.

[Het] transport van 't comptoir van Firando in Nangesacqui hebben gedif- fereert, als per copie aen d'heer Nuyts, tot naerder advijs van U. l., om onder- tusschen te vernemen hoe 't met de roovers op de custe van China soude mogen gaen ende waertoe syne Mayjesteyt ende Rijx Raden raeckende de saecken van Teyouhan souden mogen inclineren.

Intrim sy U. l. gerecommandeert sich soo te schicken ende reguleren nae bevinden sal den dienst van de Compagnie daer te vereysschen. De souverayniteyt ende 't recht van Teyouhan sullen wy niet mogen verlaten, ende heeft U. l. seer wel gedaen, dat aen de bongois van d'heer van Firando weygerde nae Teyouhan aen d'heer Nuyts te schryven, dat de Japanders aldaer ongemoeyt nae haer welgevallen met de Chinesen soude laten handelen, gelijck mede dat geen gecommitteerde nae boven hebt gesonden. Soo U. l. bespeuren can noodich te wesen dat ons volck ende goederen daeromme van Japan lichten, sult intijts de saecken daernae beleyden, dat het met de minste incommodatie mach geschieden, de middelen die daer sijn ten besten benefitierende ende bytijts nae Battavia ende Teyouhan sendende.

Dewyl het schijnt noodich te wesen (al waer 't oock dat niet souden behoeven van Japan te vertreken) dat het comptoir van Firando in Nangesacqui getransporteert werde, sal U. E. geen oncosten doen om een nieuwe groot ende brandtvry pachuys in Firando te timmeren, maer 't selve tot remove- ment ofte naerder ordre refereren.

Aen d' heer Nuyts hebben ordre gegeven, dat U. l. van dese vloote een be-

quaem persoon toeseynde om d' ordinary reverentie aen den keyser te doen.

Op den eysch van rariteyten werden U. l. alsnu eenige vreemdcheden gesonden, welke verhopen in 't hoff aengenaem sullen sijn.

Voor desen hebben wat twijffelachtich aengaende 't zeynden van rijs herwaerts aen ges[chreven], ende alsnu goet gevonden U. l. te bevelen dat tot naerder ordre geen rijs nae Battavia seynden, alsoo de Japansche rijs seer dier valt ende van andere quartieren verhopen versien te werden; doch eenige lasten terwe, bisquyt, meel, wat fruyten, jonge planten, sullen verwachten.

Wy verstaen dat door ons volck in Firando ende Coutchy groote hoererie ende dieverye wert gepleecht; recommanderen U. l. daertegen te versien ende 't selve sooveel mogelijck voor te comen, doende tot exempl straffen die in gebreck werden bevonden, in aller mannieren voorderende dat d'onse soo eerlijck ende stichtelijck leven als Christenen betaemt.

Dewyle U. l. met de zwarte laecken seer verlegen is, hebben goet gevonden hier te houden 407 stux by 't comptoir wesende, doch sullen eyntlijck geen ander wech daermede weten als die nae Japan off weder terugge nae 't vaderslant te seynden; derhalven sal U. l. de handt lichten met degene die noch heeft, alsoo beter is, can't met geen winst geschieden, dat men se met cleyn verlies in Japan vercoope, dan weder terugge nae 't vaderslant te seynden.

Alsoo gegenwoordich van comptanten schaers geprovideert sitten ende dienvolgende niet meer als 5 kisten gelts naer Teyouhan hebben connen seynden, hebben goet gevonden tot styvinge van 't captael in Teyouhan U. l. toe te schicken 300 picols rouwe zyde ende eenige andere clencheden. U. l. sy gerecomandeert deselve ten besten van de Generale Compagnie aldaer te benefitieren, ende 't retour van dien soo haest doenlijck nae Teyouhan ofte Battavia seynden.

By onse vorige hebben U. l. aengeschreven geen silver naer Siam te seynden, anders als tot des *Vrede's* ladinge in rijs van noode soude sijn. Alsnoch persisteren daerby, ende bevelen U. l. sulx tot naerder ordre naer te laten.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 26 Juny 1628.

68. — CHOROMANDEL.

AEN D' HEER MARTEN ISBRANTSZ. PER 'T JACHT DEN *HARINGH*,
7 JULI 1628.

De neffensgaende is copie van onsen jongsten in dato 15 Juny per 't jacht de *Cameel* aen U.E. geschreven, welckers inhoudt by desen alsnoch confirmeren.

Dese gaet met het jacht den *Haring*, welcke wy aen seeckere compagnie borgers alhier toegestaen hebben tot voorderinge van hun particulieren handel

t' equiperen ende uyt te rusten, ende daermede naer Arracan te varen tot opsamelinge van goede quantité rijs, soo voor gemelte jachts ladinge als noch een ander vaertuych, welcke goetvinden mochten in Arracan daertoe te coopen, ende alsoo gemelte borgers tot styvinge van hun kapitaal versocht hebben eerst de cust Choromandel te mogen aendoen omme aldaer eenich yser, toeback ende andere dienstige waren voor Arracan te procureren ende daermede voorts ten vorigen syne derwaerts te loopen, soo is 't dat wy, insiende onse presente sobere voorraedt van rijs, gelijck mede dat de Compagnie by der vrylieden vaert in den lastigen provisjyhandel mettertijt merckelijck soude connen gesubleveert werden, goetgevonden hebben haer 'tselve van gelijcken te advoyerent ende toe te staen. U. E. sy gerecomandeert deselve in 't gene versoecken, voor sooveel buyten Compagnies prejuditie geschieden can ende sy haer des waerdich maecken, de helpende hant promptelijck te bieden ende favorabel te wesen, waeraen de Compagnie dienst ende ons welgevallen geschieden sal.

Gemelte rheeders hebben mede toegestaen, byaldien door mislukt gewas, inlantsen oorlogh ofte eenigh ander verachterlijck inpediment hun medegebrachte kapitaal in Arracan in rijs niet conden employeren, dat in sulcken gevalle vermogen sullen weder 't sy met de geheele kapitael, ofte sooveel haer daervan onbesteedt resteren sal, nae de Cust te keeren om in U. E. handen geïntegreert ende by U. E. besorghd te werden goede sortementen van cleeden daervoor geprocureert, mitsgaders des *Haring's* depesche herwaerts soo haest doenlijck mochte gevoordert werden. Wy recommanderen U. E. van gelijcken onse ordre, voor desen gelijck mede by onse jongste op 't employ ende besteden van der particuliere capitalein gegeven, strictelijck geobserveert ende achtervolcht werde, ende de Compagnie geen ondercruypinge in haren handel come te lyden.

Van de najaers equipage 1627, bestaende in 11 seylen onder de vlagge van de commandeur Adriaen Block Martensz., sijn naer Choromandel vertrocken de jachten *Der Schelling* ende *Vlieulant*, mitsgaders *Wieringen* in plaets van den *Vliegenden Draeck*, welck benefens 't schip *Campen* op de Naelde van Wicht verongeluckt sijn. D'Almogende sal U. E. deselve voor de receptie deses hopen wy in salvo hebben toegebracht met een kapitaal van f 250.000 in goudt, benefens verscheyden coopmanschappen. U. E. sy gerecomandeert deselve ten meesten profyte van de Generale Compagnie te benefiteren.

Tot overvoer van slaven ende cleeden hebben wy goetgevonden 't schip 't *Wapen van Hoorn* U. E. toe te seynden, 't welck binnen corten dagen volgen sal, daermede U. E. breeder advijs te verwachten hebben.

In 't Casteel Battavia, ady 7^{en} July anno 1628.

69. — COMMISSIE

VOOR HEYNDRICK BRUYSTENS, GAENDE MET DE JACHTEN DE NIEUWE
PEERL ENDE BROTCHIA TOT BEVOORDERINGE VAN DEN PARTICU-
LIEREN HANDEL, GELIJCK MEDE OM DEN VYANT AFFBREUCK
TE DOEN, 7 JULI 1628.

Jan Pietersz. Coen, gouverneur generael wegen den staet der Vereenichde Nederlanden in India, allen dengenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, salut!

Doen condt, alsoo met onse permissie by Heyndrick Bruystens, coopman ende borger deser stede ende medestanders, geequipeert ende uytgereet sijn de jachten genaemt de *Nieuwe Peerl* ende *Brotchia*, omme daermede soo op den inlandtsen gepermitteerden coophandel, alsmede tot affbreuck van onse algemeene vyanden te mogen varen, leggende gegenwoordich hier ter rheede seylreedt.

Soo is 't dat wy de voorsz. rheeders gelicentieert ende toegestaen hebben, gelijck wy haer licentieren ende toestaen mits desen, omme met voorsz. jachten haren particulieren handel te mogen bevoorderen ende eerst van hier door de strate van Palimban ende Sabon, naer de custe van Siam, Cambodja, Chiampa, Couchinchina ende vandaer voorts naer de custe van China, Teyouhan ende Japan te loopen, met voorder commissie omme onderwegen soo in 't gaen als keeren alle Portugiesen, Spangiaerden ende hare adherenten, item de Chineesche joncquen, 't sy roovers ofte andere, gelijck mede die van Java, Macasser, Solor etc. nae vyanden plaetsen gaen ofte vandaer comen mochten, aen te tasten, affbreuck te doen, mitsgaders hare personen ende goederen in goede verseeckeringe onder behoorlijcke inventaris naer gelegentheyt 't sy alhier ofte an de naeste comptoiren, schepen ofte jachten van de Generale Compagnie over te brengen, om t'sijnder tijt alhier op de deuchdelijcheyt van de prinsen gedisponneert te werden naer behooren, wel verstaende dat op voorsz. ofte andere vaerwaters niet sullen vermogen te beschadigen ofte empescheren eenige Europise natien in confederatie ofte vruntschap met de doorluchtige Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden staende, gelijck mede gene Indische natien, onse vrunden, geallieerde ende bontgenoten, als daer sijn die van Palimban, Jamby, Andrigiry, Jhoor, Patany, Siam, Cambodja, Surrobaya, Grissy ende alle andere die onder des Matarams gebiet staen.

Ende alsoo tot voorderinge van voorsz. voyagie nodich sy gemelte jachten met een goet overhooft versien werden, soo hebben wy ten versoecke van de voorsz. rheders geeligeert, gestelt ende geauthoriseert, gelijck wy eligeren, stellen ende authoriseren mits desen, den persoon van Heyndrick Bruystens voornoemt, omme over voorsz. jachten te commanderen, goede ordre, regle-

ment ende eenicheyt te houden ende doen onderhouden, ende alle voorvallende saecken soowel tot reputatie ende welstandt van de generaliteyt als tot meeste advantagie van de rheeders in 't bysonder te verhandelen.

Belasten ende bevelen oversulx de capiteynen, schippers, stierluyden, minder officieren, bootsgesellen ende alle andere op voorsz. jachten varende, niemand uytgesondert, gemelten Heyndrick Bruystens voor haer opperhoofdt erkennen, respecteren ende gehoorsamen.

Recommanderen ende ordonneren daerbeneffens aan alle gouverneurs, commandeurs ende andere respective overhooffden soowel te water als te lande in dienste van de Generale Vereenichde Oost-Indische Compagnie sijnde ende onder onse gehoorsaemhelyt sorterende, die gemelte jachten souden mogen bejegenen, deselve met volck ende ingeladen goederen vry ende vranc te laten passeren ende repasseren, ende des van noode hebbende, met vivres, ammonitie van oorloge ofte andere nootlicheden tot voordinger van haer voorgenomen voyagie naer vermogen te helpen ende assisteren, alsoo 't selve tot welstandt van 't vaderslant ende dienste van de Generale Compagnie bevinden te behooren.

Gegeven in 't Casteel Battavia, ady 7^{en} July 1628.

70. — JAMBY.

AEN D'OPPERCOOPMAN CORNELIS VAN DER HOEFF PER DE FLUYT
VELSEN, 16 JULI 1628.

Met 'tjacht *Diemen* ende de fluyt *Velsen* hebben wy ontsangen U. I. brieven in dato . . . ,¹⁾) daerby den stant ende gelegentheyt van Compagnies affairen in Jamby vernomen hebben. Wat belangt de bevindinge van de peper met deselve becomen, refereren ons dienaengaende aan 't schryven van d' heer van Diemen, neffens dese gaende.

Dese gaet met de fluyt *Velsen*, daermede becomen sult goede partie Guseratsche cleeden ende 4000 realen in spetie; recommanderen U. I. alles ten besten van de Compagnie ende tot soo goeden prys als doenlijck is, tegen peper te verhandelen, ende dese fluyt, gelijck mede de *Macquereel*, soo noch niet vertrocken is, geladen met peper soo haest mogelijck herwaerts aen te seynden, opdat de schepen naer 't vaderslant daerdoor niet geretardeert, maer tijtlijck volladen mogen werden; doch sal U. I. verdacht wesen dat niet verstaen hem soo sal verhaesten dat daeromme de cleeden tot vielen prijs uyt de hant sal hoeven te werpen, gelijck d'Engelsen doen, maer sal U. I., gelijck d'heer van Diemen breeder adviseert, geen cleeden verkoopen dan met goede ende redelijcke advance, ende dat den peper mede tot redelijcken prijs [worde]

¹⁾ Niet ingevuld.

ingecocht, alsoo apparent is, dat d'Engelsen U daerinne vooreerst geen hinder sullen connen doen, dewyle wy meenen haer gelt ende cleeden quijt sullen sijn, ende dat oock in lange geen ander geldt noch cleeden van Choromandel ende Zuratte becomen sullen. Liever hebben wy, soo de cleeden niet haestich met goede advance tegen peper verhandelen condt, dat dese verhandelinge met gemack ende mettertijt geschiede, dan dat die tot leegen prijs quijt gemaect werden; ende soo daer eenige sorteringe is, die daer niet wel getrocken sijn, sendt die wederom herwaerts.

Geldt wert niet meer gesonden, vermits al 't gene met de schepen *Prins Willem* ende *Nassouw* van 't vaderslant becomen hebben, nae Suratte ende Choromandel gesonden dient tot opcoop van cleden tegen toecommande jaer, daerinne wy meenen 't gelt veel voorderlijcker voor de Compagnie geemployeert, dan tot Jamby aen peper besteet sal werden: anders souden ons toecommande jaer wederom cleeden comen te gebreecken, welck de Compagnie, soo 't gelt nu in Jamby, daer wy meenen d'Engelsen geldt noch cleeden hebben, besteedt wierde, wel cent per cent verschelen soude. U. l. dient hem sooveel mogelijck is sonder geldt te behelpen. Verstaen noch begeeren oock niet, dat om geldt te maecken eenige cleeden uyt de hant werpen sal, om dan met eenich geldt qualijck getrocken cleeden quijt te maecken. Wy seggen andermael, sijnder qualijck getrockene, sendt ons die weder terugge. U. l. heeft daer oock soo grooten oncosten niet te doen, dat daertoe, om geldt te soecken, eenige cleeden tot leegen prys behoeft te vercoopen. Als de peper in de schepen geladen sy, sal de coningh hem voor de tol mede wel laten paeyen, op 't alderbeleefste bejegent sijnde, met de middelen die vorhanden heeft. Derhalven recommanderen U. l. mede dese 4000 realen is 't niet geheel, ten minsten t'meerderen deel mede tot opcoop van peeper op 't voorderlijckste te gebruycken.

Insonderheyt sy U. l. mede gerecomandeert de saecke met alle beleeftheyt daertoe te brengen, dat in 't rekenen van de tol de peper niet hooger getaxeert werde dan courant tegen comptant is geldende, gelijck mede dat de nieuwe tol van 10 per cento, die de coninck van de Chinesen begeert boven de 12½ welck ons doet betaelen, naeblyven oft affgeschaft mach werden, op dat daerom in sulcken onlust met Jamby niet vervallen, als eertijts om dese poincten met Bantam gebeurt is. Met aller discretie ende dexteriteyt sult hierinne 't beste van de Compagnie sien te voorderen.

't Soude wel connen wesen, dat d'Engelsen haer saecken, gelijck U. l. aen haer doen oordeelt, daernae schickten om met al haer middelen vooreerst van Jamby te vertrecken, want gelt noch cleeden hebbende om peper te coopen, hebben oock tot Jamby niet te doen. Wy bevelen U. l. mede des Compagnies saecken daernae oock te beleyden, dat insgelijcks vertrecken

moocht, soo haest onse ordre becomt. Des Compagnies huysinge sult taliter qualiter onderhouden voor sooveele met cleyne oncosten geschieden can. Tot naerder ordre sult daeraen geen groote costen doen, alsoo genegen sijn, d'Engelsen vertreckende, ons volck mede van daer te lichten ende den handel met gaende ende comende schepen te vervolgen, gelijck van hier op de Westcust van Sumatra doen, ende dat om verscheyden consideratien, waer van oock eene is om met discretie tegen te staen de quade cours welck die van Jamby beginnen te gaen. Dit point sal U. E. met alle discretie mesnagieren, spreken ende swygen naer 't te passe compt.

Wat daer in den handel omgaet, hoe de cleeden vercocht, de peper gebocht, wat in Jamby, Palimban ende omleggende quartieren passeert, sult ons in 't breedte advyseren, gelijck mede van des vyants gelegenheydt, voor soovele daervan vernemen condt.

Ten versoecke van capiteyn Bencon, overste der Chinesen alhier, hebben wy dese neffensgaende in faveur van de gevangene Chinesen aen den coning van Jamby geschreven; hare verlossinge sy U. E. gerecommandeert met discretie te voorderen, gelijck oock de restitutie ende vergoedinge van 't gene haer beroost is, maer 't sijn onse ingesetene die wy gehouden sijn te protecteren, gelijck de coning van Jamby syne inwoonders doet, soowel vreemdelingen als naturelle ende ingeboorne. Dese protectie heeft de coning van Jamby voor desen soo ter herten genomen, dat hem niet ontsien heeft de somme van 4000 realen uyt des Compagnies casse te doen nemen, omme daermede te betalen eenige van syne ondersaten die van des Compagnies dienaers, soo hy seyde, beschadicht waren. Dit seggen wy niet omdat soo hevich begeeren te procederen, maer alleen om hem heuselijck sooveel mogelijck tot redelicheyt te bewegen, daertoe U. l. recommanderen debvoir te doen ende oock niet verder te gaen.

Nevens dese seynden U. l. twee copien van missiven door den coninck van Jamby aen ons geschreven, waerop onse bedunckens niet noodich is, haestige antwoorde te geven. Dat de coninck over U. l. claecht ende versoect wy U daer souden lichten, sult U in 't alderminste niet belgen noch oock geensints blijcken laten, daervan kennisse te hebben. Leght een steen uyt de wech soovele mogelijck is, ende soeckt des Compagnies dienst ende proffijt met alle mogelijcke naersticheyt ende vlijt te bevoorderen, insonderheydt met alle discretie ende circumspectie, opdat den goeden yver oock niet te verde gae ende onlust van quade consequentie verwecke. Wat de Jambinesen sijn, is ons bekent ende hebben lange wel ervaren.

Dat U. l. ons advijs versoect hoe sich draegen sal soo den Atchijnder in de reviere quame, wy seggen daerop, gelijck van Palimban hebben geseyt, dat de reviere van Jamby, soovele in U vermogen sy, veyl moet houden, sonder

daerinne yemant te ontsien, 't sy oock wie het soude mogen wesen, ende dat ter defentie ende assistentie van die van Jamby; maer om offensive yets voor te nemen, can onses bedunckens wel geexcuseert werden. 't Is een gemeyn gebruyck, dat/een yder assistere ende helpe defenderen de plaets daer residentie houdt. Soo die van Jamby voornamen Atchijn aen te tasten, souden d'onse, in Atchijn residerende, die van Atchijn van gelijcken tegen de Jambinen vryelijck sonder omsien mogen helpen.

Ons bedunckens is 't alsnoch onnoodich ende oock ongelegen den handel in Andrigiry te hervatten. U. l. sal wel doen ende sien die van Andrigiry te bewegen, dat hare peper tot Battavia brengen. De Compagnie sal daeraen ongelijck meer dienst geschieden dan dat wy se in Andrigiry gaen soecken. 't Is beter dat de peper 50 per cento dierder in Battavia betaelt werde.

In 't Casteel Battavia, ady 16 July anno 1628.

71. — AEN DEN CONINCK VAN JAMBY

PER DE FLUYT VELSEN, 16 JULI 1628.

Grootmogende Coninck. Alsoo Bencon, overste der Chinesen alhier, ons aengedient heeft, hoe eenigen tijt geleden sekere Chinesen, tot 20 in getalle ofte daeromtrent, alsamen inwoonders deser stede, met onse licentie ende pas nae Bantam gevaren sijnde, omtrent Ontong Java ontmoet hebben seker Jhoors vaertuych, daervan vy'antlijck besprongen, haer verhoonde pas verscheurt, de Chinesen alt'samen vermeestert, gespolieert ende met verlies van twee derselver gevancelijck naer Jamby gevoert sijn geworden, alwaer noch tegenwoordich souden sijn, ende oversulx versocht, men by syne Majesteyt van Jamby tot relaschemet derselver, mitsgaders tot refactie van hun geleden schade ende restitutie der gerooffde goederen soude willen intercederen, soo is 't dat wy, ons niet meer ter herten latende gaen als 't heyl ende welyaren onser onderdanen ende ingesetenen, niet hebben connen noch willen naerlaten hare Majesteyt by desen op 't vrundelijckst te versoecken, byaldien gemelte Chinesen noch in Jamby sijn, deselve van haer detentie gelieve t'ontslaen ende in vry'heyt t' herstellen, ten eynde wederom by ons comen ende haer nae gewoonte erneren mogen; daerbeneffens dat hare Majesteyt gelieve ordre te stellen hare gespolieerde middelen mogen gerestitueert, ofte by verduysteringe ofte verstroyinge derselver ten minsten in een ander goet gedaen werden, waertoe wy ons sullen vertrouwen 't gewenschte effect daerinne metten eersten te sullen vernemen, belovende de vruntschap die ons daeraen geschieden sal by voorvallende occasie danckelijck te erkennen.

In 't Casteel Battavia, ady 16 July anno 1628.

72. — INSTRUCTIE

VOOR DEN E. COMMANDEUR ENDE RAEDT VAN DE SCHEPEN UTRECHT,
 'T GULDEN ZEEPAERT, BROUWERSHAVEN ENDE 'T JACHT
 NEGAPATNAM NAER SURATTE ENDE PERSIA
 VARENDE, 18 JULI 1628.

Tot commandeur ende opperhoofd van dese vloete hebben wy met advijs van onsen Rade goetgevonden vooreerst te eligeren ende authoriseren den E. Jan van Hazel, varende nae Zuratte tot verlossinge van den directeur van den Broecke. Derhalven ordonneren ende bevelen aan alle opperhooffden, officieren, soldaten ende bootsgesellen, op voorsz. scheepen varende, de gemelten Jan van Hazel voor haren commandeur t' erkennen, respecteren ende gehoorsamen, gelijck behoort.

Dese vloete van Zuratte nae Persia vertreckende, sal alsdan t' oppergesach ende gebiet over deselve hebben den E. Job Christiaensz. Grijph ofte die voorsz. directeur van Hazel ende Raedt aldaer daertoe authoriseren sullen, welcke over de vloete commanderen sal tot dat wederom van Gamron in Zuratte keerdert.

Ende van Gamron in Suratte gekeert sijnde, sal den E. Pieter van den Broecke, soo haest transport van des Compagnies affairen aldaer aan den E. Jan van Hazel gedaen sal hebben, 't opperste gebiedt over voorsz. vloete gegeven werden, ende sal ditto van den Broecke daermede voor commandeur herwaerts keeren. Doch byaldien van den Broecke sich van des Compagnies affairen in Zuratte onlasten ende daervan aan d' heer van Hazel transpordt doen condt, eer de vloete van Zuratte nae Gamron vertreckt, sal 't niet noodich wesen dat gelijck voren een derde persoon 't opperste gebiedt gegeven werde, maer sal in sulcken gevalle van den Broecke van landt dadelijck in van Hazels plaetse mogen gestelt werden ende 't opperste gebiedt over de vloete aenvaarden, om daermede de reyse naer Persia te doen ende voorts herwaerts keeren.

Den breeden Raet deser vloete sal bestaan in de naervolgende personen te weten:

Op *Utrecht*: Jan van Hazel, commandeur, Wouter de Leeuw, ondercoopman, Cornelis Jansz., schipper.

Op 't *Zeepaert*: Frans Tijsz., schipper, Michiel Macquelijn, ondercoopman.

Op *Brouwershaven*: Hans van den Berge, oppercoopman, Teunis Willemesz., schipper.

In welcken Raet de commandeur continualijck presideren, proponeren ende conclusie van saecken by pluraliteyt van stemmen nemen sal, ende soo by affsterven off absentie van eenige der genomineerde Raetspersonen den Raedt incompleet ware, sal den commandeur by steeckinge van stemmen in sulcken gevalle twee stemmen hebben.

Doch byaldien den Heer Ambassadeur welcke wy uyt name van de Doorluchtige Ho. Mo. Heeren Staten Generael aen syne Majesteyt van Persia affgevaerdicht hebben ende met dese vlete mede gaet, in den Raet gelieffde te compareren, sal den commandeur syne E. de preseance cederen, mits dat den commandeur evenwel in den Raet proponeren ende conclusie van saecken als voren geseydt nemen sal, welcke preseance den Heer Ambassadeur in alle byeengomsten gegeven sal werden, totdat in Persia gecomen ende van daer weder herwaerts gekeert sy.

De vlete buyten de Straet Sunda gecomen sijnde, sal haer cours Zuydtwaerts aen stellen tot op de hoochte van 8, 10 ende 12 graden Zuyderbreedte, nae dat vroech off laet de doorgaende Zuydt Ooste winden ende goede coelte bejegenen sult, loopende dan vandaer Westelijck aen, totdat gepasseert sullen wesen de lengde van 't eylant S^e Brandaon, vanwaer Noorden aen seylen sullen totdat landt comen te sien, ende vandaer sullen haer cours stellen nae Zuratte, gissing makende aldaer niet eerder te comen dan nae 't verloop van de maent van September, te weten omtrent halff October.

't Vier sal handt over handt gevoert werden, eerst by 't schip *Utrecht*, daernae by 't *Zeepaert*, ten derden by 't schip *Brouwershaven*. 't Jacht *Negapathman* sal gebruycckt werden tot voorseylen, insonderheyt daer landen ofte drooghten vermoet werden.

Insonderheyt sy d'heer commandeur ende Raden gerecomandeert sorge te dragen ende goede orde te stellen dat de vlete continualijck by den anderen blyve ende van malkanderen niet geraecke. Tot dien eynde sal altoos door de vierman op de qualijck beseylst seyl gemaeckt werden. De cours sal gestelt ende oock verandert werden soo als de commandeur ende Breeden Raet met advijs van de stierluyden geraden vinden sullen.

Portugiesen, Spangiaerden, derselver onderdanen ende adherenten bejegen[en]de, sult alle mogelijcke affbreuck doen, ende eenige prinsen veroverende, sorge draegen deselve behoorlijck geinventariseert, mitsgaders ten meesten dienste van de Compagnie gebenificeert werden. Sooveel volck als ghy becomt ende bequamelijck op de schepen bergen condt, sult in goede versekeringe bewaren ende t' sijnder tijt herwaerts aen brengen. Aen toevoer van veel volck sal de Compagnie treffelijcken dienst geschieden.

Vrunden, als daer sijn die van Zuratte ende al wat onder des Moguls gebiet sorteert, item die van Persia, van Mocha, gelijck mede van Masilipatnam ende van plaatzen daer de Compagnie comptoiren ofte correspondentie van handel is houdende, sult ghylieden niet beschadigen, opdat Compagnies middelen en volck, ofte oock haren handel in gemelte quartieren, daerdoor in geen moeyte ende hinder, tot groote prejuditie van de Compagnie, comen te vervallen.

Francen, Deenen ofte eenige andere Europische natie, staende in alliantie

met den staet der Vereenichde Nederlanden, bejegenende, sult deselve niet molesteren, U haerder niet aentrecken, maer laten se hunnes weechs varen soo als ghy se vindt, opdat ghy U daeraen niet comt te branden ende de Compagnie in Europa een nieuwe moeyten te helpen, gelijck met het schip *Leyden* over syne gepresteerde assistentie aan 't Fransche schip *l'Espérance* gebeurt is.

De commandeur ende Raet werden by desen expresselijck gelast ende bevolen goede sorge te draegen ende ordre te stellen, dat het cruydt, welk de vloe tot haer defentie medegegeven werdt, in geen onnodiige eerscheuten geconsumeert ende gespilt werde, ende byaldien ymant sich hiertegen quame te vergrypen, begeren wy dat het gespilde ende onnuttelijck geconsumeerde cruydt op syne reeckeninge gestelt, ende daerenboven naer exigentie van saecken met arbitrale correctie gestraft werde.

Aangaende de schepen *Bommel* ende *Weesp*, welcke dese vloe gelijck wy verhopen in Zuratte bejegenen sullen, deselve off een van beyde sullen met de syde van Persia ende eenige cleeden voor deese quartieren op 't spoedichste herwaerts aen gedepescheert werden, ten ware dat van Persia geen zyde medegebracht hadden, in welcken gevalle soo den Raedt oordeelde noodich te weesen ten aensien van des vyants navale macht, dat dese vloe met deselve versterckt wierde, soo sullen de schepen *Bommel* ende *Weesp* alsdan tot versterckinge van dien mede nae Gamron gaen, maer byaldien dese verstercking niet noodich ware, sal 't best wesen dat deselve op 't spoedichste van Zuratte herwaerts werden gesonden met sulcke cleeden als voor deese quartieren in haeste becomen connen, opdat daermede d' Engelse mogen prevenieren, de schepen alhier repareren ende ten dienste van de Compagnie gebruycken daer 't noodich vereyscht mach werden.

Soo 't gebeurde dat van wegen de coninck van Persia eenige assistentie tegen de Portugiesen ende adherenten versocht wierd terwyle dese vloe voor Gamron leydt, sult denselven alle mogelijcke hulpe presteren, sonder de vloe langer op te houden als de bevoorderinge van Compagnies handel aldaer gedoocht, reeckeningh maeckende dat de schepen wederom van Gamron soo tijtlijck in Suratte dienen te keeren dat ten langsten ontrent ultimo Meert met de retouren van Suratte nae Battavia scheyden connen. Wat binnen dese tijd tot assistentie des Conings van Persia niet doen condt, sult met beleeftheyt excuseren ende naerlaten t' onderwinden.

Alsoo de schepen de *Gouden Leeuw*, *Walcheren* ende *Orangien* in Engeland gearresteert sijn, ende qualijck affgemeten can werden, hoe verre de misverstanden tusschen de twee Compagnien souden mogen loopen, insonderheyt dewyle overall vernemen dat haer met onse vyanden vereenigen ende d' onderganck van de Nederlantsche Compagnie nae haer vermogen in alle quartieren soeken te voorderen, sult U met d' Engelsche natie off schepen

niet vermengen, verenigen, noch deselve in 't minste vertrouwen, maer soo wel overal voor haer op U hoede wesen gelijck voor openbare vyanden moet doen, mits haer evenwel van Uwe zyde in 't minste geen occasie van offentie gevende ende haer met alle vruntschap ende beleeftheyt bejegenende. Doch sult haer, gelijck voren van de Francen ende Denen geseydt is, in wesen laten gelijck se sijn, goede sorge dragende dat U geen volck van de schepen ontrekken, gelijck sy dit jaer van de vlope van d' heer Admirael Willem Jansz. in Suratte gedaen hebben.

Dewyle dagelijcx meer ende meer bevinden dat het overvoeren van eenige ambassadeurs, 't sy oock van wat quartieren dat het soude mogen wesen, nae Nederlandt ende Battavia streckende is tot groote costen, naedeel, hinder ende schade van de Compagnie, verbieden by desen wel expres aen den commandeur, oppercoopliden ende schippers van dese vlope ende alle andere schepen meer, gene ambassadeurs in hare scheepen over te nemen, noch herwaerts te brengen, sonder onse expresse licentie, al waer 't oock dat sulcx by den directeur ende oppercoopliden in Suratte ende Persia begeert wierd. Van Persia noch Suratte sullen oock geene Mooren aenbrengen.

Byaldien Mousabeeck, Ambassadeur des conings van Persia, 't voorleden jaer van hier naer Choromandel vertrocken, vandaer over landt in Suratte verschenen sy ende passagie met onse schepen voorts naer Persia versoect, sult ghylieden denselven met sijn by-hebbende geselschap overnemen ende in Gamron brengen.

In 't Casteel Battavia, ady 18^{en} July anno 1628.

73. — INSTRUCTIE

VOOR DEN E. JAN VAN HAZEL, GAENDE NAER SURATTE VOOR COMMAN-
DEUR OVER DE SCHEPEN UTRECHT, 'T GULDEN ZEEPAERT BROUWERS.
HAVEN ENDE 'T JACHT NEGAPATNAM, GELIJCK MEDE OM TE VER-
LOSSEN DEN E. PIETER VAN DEN BROECKE, DIRECTEUR OVER
DES COMPAGNIES NEGOTIE IN 'T LANDT VAN DEN
GROOTEN MOGUL, 18 JULI 1628.

In Suratte met lieff gecomen sijnde, sult dese onse neffensaende aen den E. Pieter van den Broecke, directeur aldaer, met requisite beleeftheyt overleveren, gelijck eenoudt dienaer toecomt, welcke de Compagnie in soodanigen graedt ende digniteyt lange gedient heeft, ende voorts van syne E. overnemen volgens onse ordre 't oppergesach ende gebieth over des Compagnies affairen aldaer, soo haest sulx met gevoechlijckheyt geschieden can, ende dat in mannieren ende voegen, soo als ghy beyden, met advijs van den Raedt, ten besten dienste van de Compagnie oorboirlijckst vinden sult.

Met dese vlate gaet in comptant mede $f\ 450.000$, daervan in spetic $f\ 100.000$ nae Persia gedestineert hebben. D'andere $f\ 350.000$ sult in Suratte, benefens de weynige medegaende speceryen ende coopmanschappen aldaer gedestineert, doen lossen, ten besten van de Compagnie benefitieren ende employeren als volgh, te weten:

Voorerst sal U. E. dadelijck, soo haest doenlijck, afflossen ende betalen al 't gene van des Compagnies wegen a deposito gelicht is, omme de Compagnie t' ontlasten van de lastige interest, daermede noch beswaert soude mogen wesen.

Ende alsoo bevinden dat 't merendeel der proffyten van de handel in de quartieren van Suratte een oncosten ende interest van penningen, a deposito gelicht, geconsumeert werden, bevelen U. E. by desen, geen gelt meer op interest te nemen, ende met opcoop van goederen geen voorderen voorcoop te doen dan de middelen strecken connen, welck de Compagnie daer is hebbende; doch byaldien 't geviele soo goeden occasie voorquame, dat eenige indigo ofte cleeden voor de Zuydt tot avantagieusen prysse ingecocht ende met de schepen versonden conden werden, ten tyde eenige speceryen ofte andere coopmanschappen, aldaer sijnde, noch onvercocht mochten wesen, in sulcken gevalle soud het niet ongeraden schynen, dat tot dien opcoop sooveel geldt op interest genomen wierd, als met deselve speceryen weder betaelt can werden, mits datter dan goede apparentie sy om de speceryen oft coopmanschappen haestich aen den man te helpen, om niet lang met den interest beswaert te blyven; anders souden 't ongeraden achten. Wy sullen U. E. vertrouwen, daerinne te disponneren soals daer ten besten dienste van de Compagnie geraedtsaemst werdt bevonden, sonder voordere penningen op interest te nemen, seggen andermael, dan de Compagnie daer te lande middelen heeft.

Van de comptanten voor Suratte gedestineert sal U. E. doen besteden aan alderleye goede sortementen van cleeden voor dese quartieren conform, nevens gaende ordre, de waerdye van omtrent $f\ 200$ a $f\ 250.000$ incoops, ende deselve cleeden met dese vlate toecomende jaer in retour herwaerts seynden.

De speceryen ende coopmanschappen, met dese schepen gaende, vercocht ende alle schuldt betaelt wesende, maecken wy reeckening, dat dan noch boven de voorsz. $f\ 250.000$, tot opcoop van cleden gedestineert, overschieten sullen omtrent $f\ 100.000$, welcke U. E. te sijnder tijt sal doen besteden in retouren voor 't vaderslant, voornemelijck aen goeden indigo biana, geraffineerde salpeter, wat indigo zirchees ende catoene garen, volgens neffens-gaende eysch van de Seventhiene op 10^{en} Augusty 1627 geraemt, daernae U pro rato nae de middelen welck hebbende sijt, reguleren sult. Tot voldoeninge van hare E. eysch sijn meer dan $f\ 400.000$ tot opcoop van noode.

De commissaris van der Lee draeckt ons voor dat in Suratte eenige grove

waren, als te weten rijs, taback, gummi lacca, cattoen, indigo ende andersints opgecocht ende weder in Gamron comptant vercocht connen werden met vijftich a cent per cento advance. Soo 't de tijdt ende gelegentheyt van saecken lydet, souden geraden achten, dat een voorsz. waren 10 a 12.000 realen van 8^{en} besteedt wierden, om de groote oncosten ende lasten van Persia te soulagieren, gelijck mede tot styvinge van 't weynich comptant, derwaerts gaende. Doet hierinne den besten oorboir, nae den meesten dienst van de Compagnie vereyscht.

Byaldien des Compagnies middelen met dese vloe gaende in Suratte sooverre niet reycken conden, dat f 250.000 aen cleeden voor dese quartieren ende f 100.000 aen retouren voor 't vaderslant besteedt conden werden, sal U. E. in sulcken gevalle prefereren den eysch voor Battavia, doende niet min dan omtrent f 200.000 aen goede sortementen cleeden voor Battavia besteden, ende daernae 't gene voorder overschiet tot retouren voor 't vaderslant, gelijck voren is geseydt.

De goederen ende comptanten nae Suratte gedestineert aldaer gelost sijnde, andere affairen beschickt ende den tijdt gecomen wesende, sal de vloe onder 't commandement van den E. Pieter van den Broeck, ofte sulx niet connende geschieden van den E. Job Christiaensz. Grijph, hare reyse nae Gamron vervoorderen, met f 100.000 in comptant ende de coopmanschappen voor Persia gedestineert.

Doch soo 't geviele dat eenige deser coopmanschappen met soo goeden advance in 't landt van Indostan als Persia vercocht conden werden, in sulcken gevalle sal U. E. aldaer soo vele mogen houden als met gelijcke advance van Persia vertieren ende ten besten van de Compagnie benefitieren can.

Ten aensien van de groote periculen, welcke een schip ofte twee van India op onse landen comende, souden loopen, soo van de Duynkerkers, represalie van d' Engelsen als andere ongemacken, hebben wy met advijs van onsen Rade goetgevonden U. E. by desen wel expres te bevelen, dat tot naerder ordre geen schepen met retouren van Suratte directlijck nae 't vaderslant seynden sal, maer belasten U. E. by desen dat alle de retouren, voor Europa dienstich, de zyde van Persia, indigo, salpeter, catoene garen ende wat andersints voor Nederlandt opgecocht mach werden, benevens de cleeden voor de Zuydt, nae Battavia seynden sult, ende dat met sulcke schepen ofte vloe als ten minsten pericule geschieden can, opdat soowel Zuratsche retouren als Persische zyde in een vloe op de bequaemste tijdt des te verseeckerder met Godes hulpe van hier nae 't vaderslandt gesonden werden.

Dewyle de schepen *Bommel* ende *Weesp* in April 1628 expres van Suratte naer Mocha gesonden sijn omme in July van daer nae Gamron te seylen, ende de Persische syde in October oft November aenstaende in Suratte te brengen,

ten eynde dat deselve syde benevens de retouren van Suratte in December volgende van daer naer 't vaderslant soude mogen gaen, sal U. E. verdacht wesen dat niet geraden vinden, ten aensien van de groote periculen welcke soo rijcke retouren met een schip ofte twee op onse landen, als voren geseydt is, souden lopen, deselve van Suratte nae 't vaderslant te laten gaen; derhalven bevelen U. E., ingevalle de schepen *Bommel* ende *Weesp* met partie syde tijdtlijck in Zuratte quamen, deselve zyde alt'samen dadelijck nae Battavia te seynden met sulck een schip ofte schepen als by den Raet goet gevonden werden sal, doende daerby sulcke voordere retouren als voor Nederlant ende Battavia in Suratte gereedt mogen sijn ende dese schepen laden connen.

Doch byaldien voorsz. schepen *Bommel* ende *Weesp* sonder syde in Suratte keerden, ende dat niet geraden oft dienstich gevonden wierd deselve ofte een van haer met retouren van Suratte vooruyt nae Battavia te seynden, in sulcken gevallen sullen de schepen *Bommel* ende *Weesp* met dese vlope t'haerder versterckinge wederom nae Gamron oft Persia gebruycckt mogen werden; maer byaldien de vyandt geen groote macht ter zee ende de Persische vlope dese versterckinge niet van node heeft, in sulcken gevallen sal 't best wesen dat voorsz. twee scheepen met den eersten met de gereedtste retouren ende advysen nae Batavia gesonden werden, opdat de Compagnie van haer volck, schepen ende goederen in dese quartieren mach werden gediendt, soo als haer welstandt soude mogen vereysschen.

Als de vlope van Suratte in Persia gekeert sy met 't ordinary zyderetour sal U. E. daerby voegen alle de retouren welck voor Battavia ende Nederlandt becomen can met de middelen die hebbende sijt, sonder de Compagnie gelijck voren geseydt is, met interest te beswaren, ende dese vlope soo tijdtlijck herwaerts een depescheren als doenlijck is, onder 't commandement van den E. Pieter van den Broecke, gelijck per instructie, de vlope aengaende, geordineert hebben.

Alsoo alle de coopmanschappen naer Suratte ende Persia met dese vlope gaende in d'een ende d'ander plaets tot goede prysel wel vercocht sullen werden, ende oock niet geraden is, andermael een schip ofte twee nae Mocha te seynden omme de zyde daermee in Augsti, Septembris of Octobris van Gamron te lichten, sal U. E. tot naerder ordre geen schepen meer nae Mocha seynden, maer alle de schepen, gelijck voren geseyt, soo tijdtlijck herwaerts schicken als doenlijck is.

Alsoo bevinden, gelijck voren geseyt is, dat de meeste profyten van den handel in de quartieren van Suratte, Agra, Amadabat ende Brotchia een intrest, oncosten ende dispensen geconsumeert werden, gelasten ende bevelen U. E. wel expresselijck niet alleene geen gelt meer op interest te nemen, maer alle oncosten ende expensen soo te reguleren ende matigen, dat de Com-

pagnie 't gewenscht effect van haer lang verwachte hope becomen mach, ende de proffyten niet langer aan ongelde consumeerden.

D' oncosten ende montcosten, welck in de quartieren van Suratte, Agra, Amadabat ende Brotchia gedaen sijn, verstaen wy dat wel tweede derde vermindert ende besneden connen werden, alsoo meest door onnutte ostentatie werden vergroot, als naementlijck datter niet alleene te vele Nederlanders op de comptooren sijn, veel te veel inlantsche dienaers, suite ende insonderheyt veel onnoodige paerden; derhalven bevelen U. E. soo te reguleren ende mes-nagieren, dat alle onnoodige dispensen nablyven, de Compagnie wel gedient ende de reputatie oock gemainteneert werde. Hoe wy meenen des Compagnies affairen in voorsz. quartieren wel waergenomen connen werden, volcht hieraen een provisioneel project. Soo 't meer besneden can werden, laet het niet naer; de Compagnie sal daeraen dienst geschieden. 't Is een groot misverstandt dat d' onse in de quartieren van Suratte met groote oncosten te doen, pracht ende staet te voeren, eere ende reputatie by de Mooren soecken, dewyle selfs geen gelt tot de negotie hebben, ende van jaer tot jaer genootsaeckt sijn geworden, van de Mooren groote sommen op interest te nemen om de schepen te depescheren.

Hierover bevelen U andermael alle onnoodige dispensen aff te snyden, geene onnutte staet noch pracht te voeren, alsoo U. E. ende alle des Compagnies dienaren naer Suratte gesonden ende daer gehouden werden om profijt te soecken, ende niet om de winst van den handel te consumeren. Dewyle ons kapitaal, gelijck U. E. weet, soo cleen is, dat in Suratte niet fornieren connen de helst van 't kapitaal welcke daer noodich is tot opcoop van de retouren voor Nederlandt ende Battavia, moeten met goede mesnagie ende reglement sien te winnen, 't gene by gebreck van kapitaal comen te derven. Soo daer eenige cooplieden sijn, die haer in desen volgens onse intentie ende U. E. directie niet wel souden mogen schicken, sult deselve licentieren ende her-waerts aen seynden, mits weder in haer plaatse stellende sulcke, daer de Compagnie best mede gedient sy. De paerden, in Suratte ende elders wesende, sult verkoopen ende ons retouren daervoor naer Battavia seynden, in Suratte oock niet meer dan een huys houden, de lijffschutten ende andere overtollige suite affdancken.

U. E. sal sich wel informeren van de comportementen van Compagnies volck op alle comptooren, ende soo eenige bevonden werden daer de Compagnie niet wel mede gedient sy, sult deselve licentieren ende weder in haer plaatse gebruycken de bequaemste ende geschickste in de vlete wesende, daertoe U. E. authoriseren, oock gelasten ende bevelen alsoo te disponneren als met de Raet ten besten van de Compagnie bevinden sal te behoren, gelijck wy U. E. goede discretie toevertrouwen.

In de quartieren van Suratte ende 't hoff van Agra verstaen wy, dat insonderheyt de goede affectie ende genegentheyt van den coningh ende Groote Mooren t'onswaerts vercregen ende gemainteneert werden can met beleeffde bejegeningen, minnelyke ende civile ommeganck, mitsgaders goedt comportement van leven; derhalven recommanderen U. E. sulcke personen in de voorneemste ampten van des Compagnies dienst te gebruycken, wiens natuurel de cleene presenten, welcke soo nu ende dan aen de groote gedaen dienen, soo bevallich mogen maecken, dat daermede de gunste van den coning ende grooten gecapteert werde. Met een cleentjen can dickwils veel meer als met groote geschencken vercregen werden.

Soo 't nodich ende geraden gevonden wert, van de nieuwe coning met een redelijcke vereeringe, gelijck de directeur van den Broecke meent, een nieuw firman te versoecken, gedragen ons dienaengaende nae dat U. E. ende den Raedt goetvinden sal daerin te disponneren.

Den ambassadeur welcke wy volgens de last van de Mayores van hier aen syne Majesteyt van Persia affgevaerdicht hebben ende met dese vlete mede gaet, sal U. E., achtervolgende d'ordre van de Bewinthebberen in haer project aengaande den handel van Persia, soo op 't voyagie nae Suratte als gedurende sijn aenwesen aldaer, de preseance cederen ende overal in rang laten voorgaan.

Alsoo de reeckeningen ende boecken van de negotie voor desen in Suratte niet gehouden sijn conform de gemene ordre over gans India gegeven, ende daerinne oock verscheyden abusen begaen sijn, recommanderen U. E. daerop selffs beter te letten dan voor desen gedaen is, ende de reeckeninge te houden conform nevensgaende ordonnantie daerop geraemt.

Insonderheyt sy U. E. gerecomandeert metten aldereersten soo haest doenlijck goede partye van alderleye sorteringe cleeden vooruyt nae Battavia te seynden, ende dat met een expres schip oft jacht, nae de gelegenthelyt toelaet, opdat voor d'Engelsen daervan versien mogen werden ende sylleden ons daermede 't voordeel niet meer ontrekken, gelijck dit jaer gebeurt is.

Dit jaer seynden weynige nagelen nae Suratte, vermits d'Engelsen aldaer daermede seer cladden ende in Europa op hoogen prijs sijn. Wy verstaen dat weder goede partye derwaerts brengen, gelijck oock de Denen eenige nae de custe Choromandel, die ons over Macasser uyt de quartieren van Amboyna ontrocken hebben. Naer Choromandel seynden geene, gelijck mede weynige noten ende foelie, maer goede partye rompen. Ende alsoo wy hopen toecomende jaer 't vervoeren van de nagelen voor te comen, sal U. E. verdacht wesen, als d'Engelsen haer nagelen vercocht sullen sijn, d'onse op prijs te houden, gelijck mede de noten ende foelie, die sy ons niet wel ontrecken connen, alsoo voor seker houden dat toecomende jaer over de custe Choromandel mede weynich off gene speceryen in 't landt van den Mogul comen

sullen. Vercoopt oock gene notenmuscaten, rompen oste foelie dan tot goeden prysse, alsoo qualijck mogelijck is yemant ons daermede de markt soude connen bederven. Veertich sockels foelie sijn in Battavia aen particuliere Engelsen vercocht tegen 100 realen 't picol, welck soo hoogen prijs is, dat versekert sijn, daermede yewers niet cladden sullen.

Volgens 't generale verboth, lange voor desen gegeven, renoveren selve ende verbieden U. E. by desen mede, geen geldt noch cleeden in Suratte aen enige van des Compagnies dienaers, op de schepen varend, op haer reeckeninge te geven; die sulcx souden inogen versoecken, sult na Battavia renvoeren, ende wat aengaet 't volck op de comptoiren van Suratte ende dependentien sijnde, sult haer oock niet meer verstrecken, dan noodige onderhoudt van cleedinge. Veelmin sultryemand eenich gelt van de Compagnie verstrecken off crediteren, maer alle des Compagnies middelen alleen tot goede retouren employeren.

U. E. sy mede verdacht van den standt ende gelegentheyt van Compagnies affairen onder U. E. directie aldaer aen de Mayores by alle gelegentheyt te advyseren, ende ten dien eynde Uwe brieven met de vlope, naer Persia gaende, aen den coopman Visnich te beschicken, omme alsoo te gelijck met de syne over landt voort naer Nederlandt besteldt te werden.

De 350 balen zyde welcke met de vlope van d' heer Admirael Willem Jansz. dit jaer van Persia becomen hebben, sijn in Suratte van paccagie verbetert geworden. U. E. sy van gelijcken verdacht de zyde van Persia, in Suratte comende, jaer op jaer verpact werde. Goeden dienst sal de Generale Compagnie daeraen geschieden.

U. E. sal van de paerden welcke in Persia by Visnicht gecocht ende in Gamron gescheept werden, in Suratte comende, geene daervan lichten, maer alt'samen soo se sijn ons laten toecomem.

't Houden van dachregister over alle comptoiren ende plaetsen onder U. E. directie sorterende, van 't gene daer, soo den handel als andersints concernerende, passeert, sy U. E. op 't serieuste mede gerecommandeert te bevoorderen, ende niet toe te laten daerinne eenich versuym oste nalatich gecommitteert werde, alsoo d' expresse ordre van de Mayores 't selve is mede brengende.

Volgh provisionele raminge met advijs van den commissaris van der Lee gemaect, wegen 't getal der personen, daermede men vertrouwt Compagnies affairen in de quaitieren van Guseratte sullen connen waergenomen werden, te weten:

Op 't comptoir Suratte: 1 opperoopman oste overhoofst, 2 cloecke ondercooplieden, 3 assistenten, 1 tolck, 1 voorleeser, 1 jongen, 1 barbier; Nederlanders samen 11 personen¹⁾; 6 inlandse dienaers,

¹⁾ Aldus; het totaal is echter 10 personen.

namentlijck: 1 cock, 1 carreman, 1 poortier, 3 andere ten behoeve van 't huys, inlandtse dienaers samen 6 personen	17
Op 't comptoir Agra: 1 oppercoopman, 1 goedt ondercoopman, 3 assistenten goet volck, 1 jongen, Nederlanders samen 6 personen; 4 inlandtsche dienaers, 4 personen	10
Op de comptoiren Amadabat ende Cambaya: 1 oppercoopman, 1 ondercoopman, 2 assistenten, samen 4 personen; 4 inlandtsche dienaers, 4 personen	8
Op 't comptoir Brotchia: 1 goedt ondercoopman, 3 assistenten, samen 4 personen; 3 inlandtsche dienaers, 3 personen	7
Samen	42

In Suratte: 2 a 3 paerden tot convoy van [de] caffila naer Agra; 1 carre met twee ossen.

Amadabat ende Cambaya: 1 a 2 paerden; 1 carre met 2 ossen.

Agra: 2 paerden tot convoy van de caffila nae Suratte; 1 carre met twee ossen.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 18^{en} July anno 1628.

74. — MEMORIE

VOOR DEN E. DIRECTEUR JAN VAN HAZEL AENGAENDE MAMET TACHICK,
NAEGELENATEN SONE VAN USSENBEECK, WYLEN COOPMAN DES
CONINGS VAN PERSIA, 18 JULI 1628.

Alsoo Mamet Tachick, soone van Ussenbeeck den overleden coopman des conings van Persia, hem soo dissolut gedraegen heeft, dat niet alleen in Nederlant synen Vader ende d' Heeren Bewinthebberen veele onlusten verwekt, maer insonderhey't hem tot Batavia soo qualijck gecomporteert heeft, dat de Magistraet deser stede continualijk oversyne onbehoorlijcke procedures door clachten der borgerye gemoejt is geworden, ende apparent een groot deel van de middelen des conings van Persia door denselven met debauchen ende onnutte dispensen geconsumeert sijn, sulx dat d' E. heer Generael eyntlijck genootsaeckt is geworden op desselfs persoon naerder regard te doen nemen ende in 't Casteel te confineren, ten eynde dat voordere onlusten voorgecomen mochten werden ende des conings middelen (daer de Mamet niet eens heeft willen nae sien) te beter souden blyven geconserveert ende niet meer verminderd werden.

Mamet Tachick vresende (gelyck apparent is) voor rigoreuse straffe van den Coning synen Heere, heest over lange gelegentheyt ende middelen gesocht, hoe best de strenge correctie van den coning soude mogen ontgaen, ende dienvolgende voorgenomen nae Persia niet te keren, gelyck d' E. heer

Generael door verscheyden Mooren, Armeniërs, als de dienaers van den ambassadeur Mousabeeck, veradverteert wierd, ende naedat dese disseynen syne E. naerder gebleeken waren aan 't versoeck welcke voorsz. Mamet Tachick, geaccompangieert sijnde met Marcus Oldenburgh, aan syne E. dede, als naementlijck begeerde Christen te werden, in Battavia te blyven resideren ende nae Persia niet wilde gaen, is hy, gelijck voren geseydt is, in 't Casteel Battavia geconfineert geworden.

Geconfineert sijnde, niettegenstaende somtijts gelicentieert wierd met eerlijck geselschap hem in de stadt ende daer buyten te gaen vermaecken, soo heest sich altemet soo gealtereert gethoont, dat men hem naeuwe heeft moeten bewaren, 'tgeweert ontnemen, dat hem selven geen leedt soude doen, ende in de camer sluyten. 't Is oock gebeurt op sijn vaders doodt, doen neffens hem gecommitteerde geordonneert wierden omme gesamentlijck op des conings goederen regard te nemen, dat hy dese toesicht qualijck nemende, hem daervan separeerde ende door sijn dienaers schriftelijck deed stellen, dat hy ontvocht wierd. Onlangs geleden is 't oock gebeurt dat eenige van syne dienaers onderleyden met vierpoppen brandt te stichten ter plaatse daeromtrent eenige van syne ofste 's conings goederen waren, sulx dat men sekerlijck bespeurt ende vernomen heeft den voorsz. Mamet Tachick was soeckende middelen niet alleen om in Persia niet te keeren, maar oock eenige schynelyke redenen ende occasie, daermede hem voor synen coning soude mogen excuseren, dat syne Majesteyts goederen door hem niet vermindert sijn, maer dat alle verminderinge ende schade die daer geschiedt sy, door de dienaers van de Compagnie gedaen soude wesen. Hiervoren is noodich op desen persoon goedt regard genomen werde, dat hy in Suratte geen middelen in handen become ende aldaer uyt onse handen niet geraecke, alsoo noodich is, dat beneffens des conings goederen in Persia gebracht werde, opdat syne Majesteyt van Persia de rechte waerheyt van alles mach vernehmen, syne actien by den coning verantwoorde, ende de Compagnie buyten molestie blyve. Opdat ditto Mamet Tachick op de reyse nae Suratte gerust soude wesen, heeft hem d' heer Generael doen aenseggen dat hy met deschepen naer Suratte varen sal by den ambassadeur Mousabeeck, omme denselven condt te doen wat van des conings goederen sy, hoe sijn vader overleden is, ende voorder met den anderen 't beste te resolveren.

Soo haest de schepen in Suratte komen, wert d' heer van Hasel by desen gelast, ordre te stellen, dat voorsz. Mamet Tachick niet aan landt come, wel bewaert blyve, jae soo 't noodich werdt bevonden in een camer in de hutte opgesloten werde totdat de schepen naer Persia vertrecken, als wanneer denselven nae Persia sal laten varen, in maniere dat daervan versekert blyve, ende aen des conings officieren in Gauron overgelevert werde.

Doch so 't geviele dat den ambassadeur Mousabeeck over sich wilde nemen by den coning van Persia te verantwoorden, soo Mamet Tachick in Suratte wechliep ende hem absenteerde, in sulcken gevalle dunckt ons dat men hem, soo den ambassadeur Mousabeeck sulcx versocht, wel in vryheydt soude mogen stellen, maer anders niet.

Dit hebben wy goetgevonden d' heer van Hasel in 't bysonder te bevelen, opdat ons oogemerck niet eer ruchtbaer ende kennelijck werde, dan, als gelijck voren is geseydt, de schepen voor Suratte geancert sullen sijn, opdat Mamet Tachick tot daertoe gerust blyve, met hope dat daer wel ontcomen sal, ten eynden onse officieren op de schepen met hem geen meerder moeyte ende onlust becomen, als hier vele gegeven heeft.

In 't Casteel Battavia, ady 18^{en} July anno 1628.

75. — SURATTE.

AEN DEN DIRECTEUR VAN DEN BROECKE PER DE SCHEPEN Utrecht,
T GULDEN ZEEPAERT, BROUWERSHAVEV ENDE 'T JACHT
NEGAPATNAM, 18 JULI 1628.

Per 't Engelsch schip de *Blessingh* hebben wel ontsfangen U. E. missive van den 25 December anno 1627 ende 9^{en} January 1628, gelijck mede daernae per descheepen *Groot Mauritius*, *'s Landts Mauritius*, 't *Gulden Zeepaert* ende de chaloupe de *Nieuwicheyt* U. E. missiven van 8, 17 ende 18 April passato, waerdoor, als oock per mondeling rapport van d' heer Admirael Willem Jansz., den commissaris van der Lee ende overcomende vrunden, seer geerne verstaen hebben den standt van des Compagnies affairen in die quartieren, gelijck mede hoe des vyants navale macht geconsumeert was. D' Almogende sy gebeten des vyants voordere disseynen meer ende meer te verhinderen ende des Compagnies negotie te zegenen, tot goedt genoegen van de participanten ende welstandt van de Vereenichde Nederlanden.

De cleeden ende zyde, in voorsz. scheepen gescheept, sijn hier alt'samen wel geconditioneert ontsfangen, maer de cleden nae wy verstaen al te dier ingevocht. Alsoo 't schip de *Blessingh* den 3 April voor d'onse alhier met d' Engelsche Suratsche cieeden arriveerde, hebben syliden ons daermede 't voordeel op de cust van Java, Jamby ende de Westcust van Sumatra ontrocken, welk men wel hadde connen voorcomen, alsoo daertoe in Suratte geen scheepen noch gelt gebraecken. Hierover sy U. E. ende alle d' andere Compagnies officieren gerecomandeert, sulcx in 't aenstaende voor te comen, ende soo tijdtlijck een schip oft jacht met goede partye cleeden voor dese quartieren

herwaerts aen te seynden, dat die voor d' Engelschen becomen mogen. De Compagnie sal daeraen treffelijcke dienst geschieden.

Tot vervolch van des Compagnies handel in Suratte ende Persia hebben goedtgevonden alsnu derwaerts te seynden onder 't gebieth van den E. Jan van Hazel, de schepen *Utrecht*, 't *Gulden Zeepaert*, *Brouwershaven* ende 't *jacht Negapatnam*, daerinne by den Raedt goetgevonden is, te schepen $f\ 450.000$ in comptant, weynich coopmanschappen voor Suratte, maer voor Persia soovele als de schepen voeren connen, incoops bedragende $f\ 341.463 - 9 - 7$, met de comptanten samen beloopende $f\ 791.463 - 9 - 7$, gelijck U. E. per nevensgaende facture naerder sien sal.

Van de comptanten hebben $f\ 100.000$ nae Persia gedestineert, d' ander $f\ 350.000$ nae Suratte, te weeten $f\ 250.000$ tot opcoop van alderleye goede sortementen cleeden voor Batavia, ende de resterende $f\ 100.000$ tot procure van indigo, salpeter ende catoene garen voor Nederlant, reeckeninge maeckende de coopmanschappen, voor Suratte gedestineert, omtrent sooveel renderen sullen, als de Compagnie aldaer ten achteren mach wesen; doch verclaren wy onse meyninge te sijn, dat men soo haest de scheepen in Suratte comen, dadelyck alle des Compagnies schuld met de comptanten betalen sal om deselve van den lastigen interest, die de profyten van den handel consumeert, t' ontlasten. Daernae sal men met de voordere comptanten de cleeden voor Battavia coopen tot de somme van $f\ 200$ a 250.000 incoops, ende ten lesten de retouren voor Nederlandt opcoopen, als alle de specery'en ende coopmanschappen vercocht ende gebenefitieert sullen sijn, sonder geldt op interest te nemen, welck U. E. ende alle des Compagnies officieren by desen wel expresselijck verbieden. Wenschten wel dat noch $f\ 3$ a 400.000 seynden mochten, maer alsoo geen gelt meer hebben, ende al't resterende dat hier is (sijnde omtrent $f\ 70$ a 80.000 , behalven een kist met 8.000 realen van 8^{en}, die hier alleene houden) nae Choromandel gaet, can nae Suratte noch Persia niet meer gesonden werden. U. E. sy gerecomandeert de goede handt daeraen te houden, dat onse intentie effect sorteert ende des Compagnies middelen t' haren besten, volgens nevensgaende ordre, geëmployeert werden.

By onsen Raedt is goetgevonden, dewyle U. E. verbandt voor de vierde mael geexpireert is, tot U. E. verlossinge nae Suratte te seynden den E. Jan van Hazel. U. E. sal aen denselven volgens onse commissie ende ordre alle des Compagnies restanten transporteren, gelyck mede 't beleydt ende directie van alle des Compagnies affairen in de quartieren van Indostan, ende van den voorsz. van Hazel wederaenvaarden 't commandement over dese vloe, omme daermede herwaerts te keeren, soo haest de reyse van Persia gedaen sal sijn, opdat mondeling metten anderen mogen overleggen, wat in die quartieren ten beste dienste van de Generale Compagnie geraedtsaemst sy. Soo U. E.

sich van des Compagnies affairen in Suratte onlasten can, eer de scheepen nae Gamron vertrecken, soo sal daermede de reyse als commandeur van de vloe na Persia doen; maer byaldien U. E. van des Compagnies affairen in Suratte soo haest niet gemist conde werden, in sulcken gevalle sal den E. Job Christiaensz. Grijph met voorsz. vloe als commandeur nae Gamron varen, 't opperste gebiet ende sorge waernemen tot weder in Suratte keere, als wan-neer 't selve U. E. cederen sal.

Ten aensiene de meeste profyten van den handel in Suratte aen interesten, oncosten van coopmanschappen ende huyshoudinge geconsumeert werden, hebben wy den E. Jan van Hazel ernstelijck gerecomandeert ende bevolen geen geldt meer op interest te nemen ende alle oncosten soo te reguleren, dat men de profyten van den handel niet langer consumere, maer 't effect become, daerom de scheepen nae Suratte gesonden ende volck in 't landt gehouden werdt: dat is, omme soo wel van de winst van coopmanschappen als van 't geldt, dat derwaerts seynden, goede retouren te become. U. E. sy gerecomandeert den voorsz. Jan van Hazel daertoe te assisteren soo veel mogelijck is, insonderheyt denselven wel te informeren ende instrueren, hoe men met de grooten dient te handelen, ende in wat voegen de meeste profyten voor de Generale Compagnie te become sijn. De Compagnie sal daeraen treffelyken dienst geschieden ende U. E. (als groote kennisse ende lange ervaringe van die quartieren hebbende) groote eere begaan.

Alle voorsz. capitaelen ende cargasoenen, soo voor Persia als Suratte, sijn geconsigneert in handen van den E. Jan van Hazel. In de medegaende facture sal U. E. sien, hoe weynich speceryen naer Suratte seynden, ten aensiën daer op leegen pryse sijn, ende in Nederlandt hooch vercocht werden. Nae Choromandel hebben geene nagelen noch noten muscaten gesonden, alleen een weynich foely ende partye rompen. Dit jaer sullen d' Engelse noch eenige nagelen in Suratte brengen, gelijck mede de Denen eenige op de custe Choromandel, maer verhopen dat het toecomende jaer voorcomen sullen, waerover apparent is, als d' Engelschen ende Denen haer nagelen quyt sijn, dat den prijs van nagelen mede soo wel als die van de nooten en de foely rysen sal; derhalven sal men daerop letten ende onse speceryen niet licht uyt de handt werpen.

Per nevensgaende copie van instructie den E. Jan van Hazel medegegeven, sal U. E. sien, hoe goet gevonden hebben om verscheiden respecten te ordonneren, dat tot naerder ordre geen scheepen meer van Suratte directelijck nae 't vaderslant seynden sullen, maer dat alle de Persische zyde met de Nederlandtsche Suratsche retouren, alrede in Suratte gereedt wesende ende die noch become sullen, soowel als de cleeden voor Batavia, herwaerts aen gesonden werden, opdat de Persische syde, indigo, salpeter ende andersints in

vloete met alle andere retouren des te versekederder in 't bequaemste saysoen van Battavia nae 't vaderslant gesonden mogen werden. Soo 't schip *Dordrecht* de vloete van d'heer Generael Carpentier, gelijck ook 't schip *Vyanen*, aen 't eylandt St. Helena niet beseylen, is te duchten dat beyde dese costelijcke schepen groot perijckel van vyanden, roovers ende geveynsde vrunden loopen sullen; doch verhopen dat d' Almogende haer geleyden ende voor alle ongeval verhoeden sal.

Wat d' heer van Hazel voorder gerecomandeert hebben, sult in voorsz. instructie naerder sien. Recommanderen U. E. de goede handt daeraen te houden, dat de meeste profyten ende dienst van de Compagnie naer uytterste vermogen gesocht ende bevoordert werde.

Bij dese gaet instructie raeekende 't beleyd van de vloete ende voorderinge van 't voyagie naer Suratte ende Persia, soo in 't gaen als keeren, waernae sich sooveel U. E. concerneert ende aengaet sal hebben te reguleren.

Met dese vloete gaet mede een ambassadeur aen Syne Conincklijcke Majesteyt van Persia, genaemt Jan Jansz. Smit, welcke wy volgens expresse ordre van de Mayores, uyt name ende vanwegen de Doorluchtige Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ende Syne Vorstelijcke Genade den Prince van Orangien, van hier affgevaerdicht hebben, om te verrichten sulx hem by project van instructie der Seventhiene ende onse voordere ordre tot welstandt van de Generale Compagnie in de quartieren van Persia belast werdt. U. E. werdt by desen mede bevolen gemelten ambassadeur, achtervolgende der Mayores ordre in gemelten project, overal de preseance te cederen ende in rang te laten voorgaan.

Bedancken U. E. seer van de rariteyten, die tot danckbare erkentenis van de ontsangen weldaet aen ons sent. U. E. sal 't comptoir Battavia daervoor debiteren, anders sal 't ons niet aengenaem sijn ende tot U. E. comste geconserveert werden.

Actum in 't Casteel Battavia, 18 July anno 1628.

76. — SURATTE.

AEN DEN COMMANDEUR GRIJPH PER DE SCHEPEN UTRECHT, ZEEPAERT,
BROUWERSHAVEN ENDE 'T JACHT NEGAPATNAM, 18 JULI 1628.

Per de vloete van d'Admirael Willem Jansz. is ons wel geworden U. E. aengename missive in dato primo April 1628, daerby onder anderen verstaen hebben hoe U. E. met de schepen *Bommel* ende *Weesp* met een tamelijck car-gasoen naer Mocha waert gaen verwinteren, om van daer tijdtlijck nae Gammron te seylen ende de syde, welcke daer in September off October gereedt

soude wesen, in te nemen ende daermede nae Suratte te keeren. Wy verhopen U. E. voor de receptie deses goede partye syde in Suratte in salvo sult hebben gebracht.

By d'instructie ende bescheyden welcke wy den E. Jan van Hazel (naer Suratte tot verlossinge van den E. Pieter van den Broecke gecommitteert) medegegeven hebben, sal U. E. onder anderen connen sien, hoe wy derwaerts ordre gegeven hebben, dat tot naerder last geene scheepen vandaer directelijck naer Nederlandt affvaerdigen, maer soowel de syde van Persia, als de Guseratsche Nederlandtsche retouren alt'samen naer Battavia sullen laten comen, opdat deselve schepen, met de retourschepen van hier, des te versekerder in 't bequaemste saysoen in een vloete nae 't vaderslant vertrekken mogen. U. E. sy gerecomandeert te helpen bevoorderen dese onse ordre alsoo naergecomen werde.

Byaldien den directeur van den Broecke voor 't vertreck der vloete van Suratte nae Persia aen syne verlosser geen transport doen conde, ofte dat des Compagnies affairen in die quartieren syne presentie soo haest niet conden missen omme 't commandement over de vloete t'aenvaerden ende daermede nae Persia te gaen, hebben wy met advijs van onsen Rade goet gevonden U. E. daertoe te committeren omme gedurende 't Persische voyagie soo in 't gaen als keeren 't oppergebiet over de schepen te voeren, mits t'Uwer wedercomste in Suratte 't selve aen den directeur van den Broecke te cederen, ende voorts nae te comen soodanigen ordre ende last aengaende 't employ van U. E. persoon als den directeur van Hazel ende Raet aldaer U. E. goetvinden te geven. Wy recommanderen U. E. sich als een trouhertigh dienaer van de Compagnie te bethoonen ende haren dienst, voor soo veel U. E. concerneert ende aengaet, naer uytterste vermogen te helpen bevoorderen, waeraen ons welgevallen ende U. E. bysondere eere geschieden sal.

Actum in 't Casteel Battavia, 18 July anno 1628.

77. — EXTRACT

UYT DER HEEREN BEWINTHEBBERS PROJECT NOPENDE HARE E. INSTRUC-
TIE, DEN AMBASSADEUR AEN DEN GROOTMACHTICHSTEN CONING
VAN PERSIA MEDE TE GEVEN, 26 AUG. 1626.

Eerstelijck dient nae Persia met commissie van den Gouverneur Generael ende des Raedts van India als ambassadeur gesonden een der bequaemster personen in Battavia sijnde, die in manieren ende beleydt van afferes in Parcia aengenaemst ende de Generale Compagnie voorderlijcxt kan wesen.

Ende sal denselven niet, maer een ander het commandement hebben over

de schiepen van Battavia naer Parcia gaende, opdat den ambassadeur te meer respect hebbe. Ten dien eynde sal oock den gemelten ambassadeur sessie hebben ende overal rangh houden boven den commandeur als mede boven de Raden van India selfs (de heer Generael alleen uytgenomen) soo haest hy sijn commissie in Battavia vercregen sal hebben.

In Gamron en Ormus aengecomen ende met eene cleyne, aensienlijcke suite van bequaeme personen versien werdende, sal den ambassadeur hem overal gedragen in syne qualiteyt ende commissie, sooals behoort tot eere ende voordeel der Nederlandtsche regieringh in Indien ende dien d' selve presenteren.

In Gamron sal wel besichtigen en goede inspectie nemen van de reden voor deschepen daeromtrent ende onder Ormuz, ende wat sekerheyt aldaer jegenwoordich is tot beringingh derselver onder de forten ende casteelen aldaer sijnde; ende indien daeraen iets gebreeck, te dispisieren hoe 't selve geremedieert sal connen werden, 't sy by den coninck van Persia ofte by ons selven, by toestaen des gemelten conings. Hierop dient insonderheyt wel gelet, om den meesten dienst van de Compagnie by syne Majesteyt te connen bevoorderen ende ons de beste informatie dienaengaende te connen geven met den aldereersten.

In Ormuz ende Gamron sal den ambassadeur yder in sijn qualiteyt ende digniteyt bejegenen vriendelijck ende beleeffdelijck, insonderheyt den Gouverneur van Ormus ende den Sulthan in Gamron, met eenige aensienlijcke (doch cleyne ende oncostelijcke) vereeringe nae usantie van die quartieren. Van gelijcken in Laer, in Xyraz ende andere principale plaetsen, daer den ambassadeur ende onse caffile passeeren met de waren die van Spahan over ende weder gevoert werden; ende opdat het meeste respect ende eere aan onse ambassadeur in die passagie van Gamron nae Spahan gewerdt, vinden wy goet dat hy den heer ambassadeur Mouca Begh vooruyt laet gaen onder het een ofte ander pretext, ende dat hy alleen volge, om op het spoedichste by den coningh te comen.

By syne Majesteyt sal hy te kennen geven, hoe dat hy comt als ambassadeur by commissie ende last van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael ende van sijn Princelijcke Excellentie, om sijn Majesteyt eere aan te doen, de coopliden van de Nederlandtsche Compagnie te recommanderen in 't conincklijck fauvre in toecomende, alsmede te bedancken voor de faveuren alrede genoten, soodat in effect dese besendingh van den ambassadeur sal dienen alleen tot een compliment, ende omme wel alles te mogen hooren wat den coninck sal voorslaen, maer omme niets aff te slaen nocte oock aen te nemen, nocte oock selfs niet te thoonen ofte aengenaem ofte onaengenaem sal sijn, maer om alles in staet te houden op sijn rapport aen de heer Generael.

Ende sal de ambassadeur sijn verblyven by den coningh soo cort maecken als met fatsoen doenlijck is, om geen occasie tot engasiemendt van besoignes

te geven, ende d' oncosten voor de Compagnie soo cleen te maecken by goede mesnagie van tijdt ende middelen als eenichsints doenlijck is.

Ende gedurende het verblyven by ofte omtrent den coningh sal den ambassadeur by goede conportementen ende vryndelijcke vertooch overal sien te bevorderen de goedtwillicheyt van den coning ende van die natie.

Alsoock, enige questie onstaende tusschen onse cooplieden ende de Persiaense, in den handel ende tot bevorderingh van de commercie te intercederen, ende alles te modereren ende te doen wat dienstich ende mogelijck is, insonderheyt in d' observantie van de artykelen by het accoort by syne Majesteyt aen d' onse voor desen geoctroyeert, sijn selven altijt dragende niet als partie oft coopman, maer als protecteur van onsen handel, ende als ambassadeur van de publicque handt comende.

Insgelijcx sal den ambassadeur mogen vermanen by den coningh aengaende de seeckerheyt ofte onseeckerheyt van de reeden onder Gamron, Ormus ende andere plaetsen daeromtrent gelegen, item sijn opinie met goede modiratie aen syne Majesteyt proponeren, hoe de reden meer verseeckert souden connen werden tot preservatie van alle schaden ende verhinderingh deser Compagnies schepen ende middelen.

Den ambassadeur sal mede (sijn Majesteyt daervan vermanende, ende anders niet) representeren hoe dat d' heer Generael gelast heeft aen den commandeur van de vlope omtrent Ormus sijnde, ondertusschen by alle occasien alle affbreuck te doen in generale voorvallende gelegentheden, maer en sal gantschelijck niet accorderen in eenich dissein dat den coningh mocht hebben, 't welck van langh beleyt ende gevolch soude wesen, ende daeruyt eenich engagemendt in toecomende soude ontstaen, in allen geval alles verder uytstellende op sijn rapport aen d' heer Generael, als voren is gesecht.

Ende alsoo ons meest gelegen is aen de kennis van den handel in Persia ende van alle gelegentheyt daertoe behorende, soo sal den ambassadeur op alles wel acht ende goede informatie nemen ende doen nemen, opdat wy onse saken in toecomende daernae mogen ten besten reguleren.

De heer Generael ende Raden van India, nae de manier van 't landt aldaer, sal den ambassadeur medegeven ende autoriseren tot enige schenckagie, maer dat 't selve soo succint ende cleyn sy als doenlijck, omme d' oncosten cleen te houden, daerop de heer Generael insonderheyt hebbe te letten.

Latende de sake daermede berusten tot onser nader last ende order, uyt Nederlant derwaerts te senden; ende opdat wy d' selve order mogen geven soo als betaemt, soo sal ons overlandt by den ambassadeur alles in 't brede met de meeste seeckerheydt over Aleppo verwitticht werden in chijffre die wy U. E. hiernevens toesenden.

78. — VERVOLCH VAN D' INSTRUCTIE

DER SEVENTHIENE, DOOR DEN E. HEER GENERAEL ENDE RAEDT AEN
 DEN E. JAN JANSZ. SMIT, AMBASSADEUR VAN DE HO. MO. HEEREN
 STATEN GENERAEL ENDE SYNE EXCELLENTIE PRINCE
 VAN ORANGIEN AEN SYNE MAJESTEIT VAN
 PERSIA, MEDEGEGEVEN, 18 JULY 1628.

Volgens toesegginge van de Doorluchtige Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ende ordre van de vergaderinge der Seventhiene, representerende de Vereenichde Oost-Indische Compagnie, is by d'E. heer Generael ende Raden van India goet gevonden van wegen hare Ho. Mo. ende syne Vorstelyke Genade Frederick Hendrick, Prince van Orangien etc., als Ambassadeur aen den grootmachtichsten coningh van Persia te seynden den E. Jan Jansz. Smit, met de jongste schepen van de Vereenichde Nederlanden herwaerts gecomen.

Derhalven sal syne E. sich embarqueren in dese gereedt leggende schepen ende daermede varen nae Suratte ende Persia, omme Syne Majesteyt door last ende ordre van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael ende van sijn Vorstelyke Genade, den Prince van Orangien, te begroeten eere aen te doen, mitsgaders sijn Conincklyke Majesteyt te bedancken voor de gunst ende faveur, die onse natie in sijn landt alredē genoten heeft, ende te versoecken, dat in 't aenstaende met syne conincklyke gunst alsoo gelieve te continuieren tot voorder augmentatie van vruntschap, gelijck naerder ende breeder te sien is by 't originele project van instructie, by de Seventhiene den 26 Augusty 1626 geraemt, daernae d'heer Ambassadeur hem dienaengaende reguleren sal.

Tot een eerlijcke ende aensienlijcke suite sullen met d'heer Ambassadeur nae den coningh van Persia reysen, te weten :

D'heer Jan Jansz. Smit als hooft van d'ambassade; Marcus Oldenburch, eerste suite; Hendrick Verbrugge, tweede ditto;¹⁾, assistent, derde ditto; Heynderick Ferreres, adelborst, vierde ditto; met een jongen 2 a 3 wel geacoutreert.

De brieven van credentie van hare Ho. Mo. ende syne Vorstelijcke Genade sal d'heer Ambassadeur met alle behoorlijcke reverentie ende eerbiedinge aen den coning van Persia overleveren, geaccompangieert met sulcke presenten als van hier daertoe gedestineert hebben, ende soodanige rariteyten als Syne E. voorder van den directeur van den Broecke in Suratte daertoe sal connen becomen, gelijck mede sulcx meer als uyt het cargasoen met de schepen nae Persia gaende, door den Ambassadeur, met advijs van den oppercoopman Vismich ende Raedt in Persia, geraedtsaem bevonden werden sal.

¹⁾ Niet ingevuld.

Dese presenten sullen met advijs van den oppercoopman Vismicht alsoo geformeert werden, dat by syne Majesteyt van Persia aengenaem mogen wesen ende Compagnie oock niet al te costelijck ende lastich vallen. Hierinne sy d' heer Ambassadeur ende den Raedt gerecomandeert sulcken discretie te gebruycken als d' emportantie van de saecken sonde mogen vereysschen, welck den oppercoopman Visnich ten hove te versoecken soude mogen hebben, waertoe ons gedragten.

Insgelijcx sullen daernae oock geformeert werden de voordere presenten, welck aen den Hertoch van Siras ende andere grooten, als Mamet Alibeeck, gedaen soude mogen dienen.

Per voorgemelte project van instructie der Seventhiene sal d' heer Ambassadeur sien, hoe dese ambassade eerstelijck tot compliment dient, ende daernae omme by voorcomende occasie met alle discretie ende dexteriteyt te modereren 't verschil dat tusschen onse ende de Persiaensche cooplieden soude mogen ontstaen, ende omme te intercederen ende goede handt te bieden in 't gene den oppercoopman Visnich tot voorderinge van des Compagnies handel voorder ten hove soude mogen versoecken, daertoe d' heer Ambassadeur recommanderen alle mogelyke dexteriteyt te gebruycken, in maniere als de qualiteit van sijn persoon medebrenght, ende niet als coopman ofte sollicitant.

't Contract, door den oppercoopman Visnich met des conings facteur Molimbeek gemaect, gaet anno 1629 expireren. Wy verstaen van den admiraal Willem Jansz. dat by Visnich voorgenomen was, omme daervan renovatie by den coningh te versoecken. De hulpe die Visnich desen aengaende, om's conings faveur ende gunste te becomen, van doen soude mogen hebben, sy d' heer Ambassadeur insonderheyt gerecomandeert met behendicheyt de goede handt daertoe te bieden.

Voor desen is voor dry jaren gecontracteert, dat jaerlijcx in Persia souden brengen sekere quantiteit van diversche coopmanschappen, gelijck per nevensgaende notitie blijckt, ende dat des conings facteur deselve ten gesetten pryse voor syne Majesteyt aennemen soude, mits dat geaccompagniert sy met sooveel comptant geldt als het derde van de coopmanschappen daer te lande waerdich bedraecht, welck soo goeden somme beloopt dat seer beswaerlijck jaerlijx soo veel geldt van hier nae Persia, benefens de coopmanschappen, tot employ van Persische syde seynden connen, ofte souden dese competenten tot opcoop van andere voorderlycke coopmanschappen, die meer dan eens sooveel profijt als de Persische syde geven, moeten derven, welck de Compagnie, soo langh het haer niet gelegen comt, groot captael naer India te seynden, aen d' eene zyde meer schaden soude, als op d' andere zyde in Persia voordeel doen connen. Hierover hebben den oppercoopman Visnich

gerecomandeert, alle mogelyke neersticheyt te doen om 't contract alsoo te vernieuwen, dat de Persische zyde, zoo 't mogelijck is, sonder geldt, met coopmanschappen becomen mogen ofte ten minsten, can't niet sonder geldt geschieden, dat de somme dan soo cleyn sy als eenichsints bedingen can. De Compagnie sal daeraen grooten dienst geschieden. U. E. sy gerecomandeert dese saecke ten besten van de Compagnie te helpen beleyden ende voorderen, opdat de groote costen ende lasten, welck de Compagnie in die quartieren te supporteren heeft, met advantagieusen handel rijckelijck overgewonnen mogen werden, want anders in Persia niet te doen hebben.

De coopmanschappen met dese vlope nae Persia gaende, werden geextimiert aldaer waerdich te wesen f 816.000, waervan het derde in comptant soude bedragen f 272.000, ende niet meer dan f 100.000 heeft de Raedt connen resloveren nae Persia te seynden, in voegen dat apparent is, Molimbeeck, des conings factoor, veel difficulteyten moveren ofte grooten afslach pretenderen sal, eer dese coopmanschappen sal willen aennemen. De questie, die hierover soude mogen rysen, sy U. E. gerecomandeert als een neutrael publijck persoon, van de hoochste handt comende, te helpen vergelijken soo als bevinden sal den besten dienst van de Compagnie ende 't welgevallen van syne Majesteyt van Persia te vereysschen.

U. E. sy gerecomandeert in sijn ambassade de Compagnie met soo weymich costen te beswaren als eenichsints doenlijck is. Het defroyement ende tractement 't welck den ambassadeur Moussabeeck ter eeren van de coninglyke Majesteyt van Persia in Nederlandt aengedaen is, heeft niet min dan f 100.000 gecost; daertegen sijn de personele comportementen, absurde ende onbetafelijke manieren van den ambassadeur Moussabeeck soo excessijff geweest, dat sulx een groot affkeer gebaert heeft, ende niemandt in ons landt meer aengenaem wesen soude, Persiaensche ambassadeurs te sien. De sone van des conings coopman heeft hem oock niet wel gecomporteert, ende seer vele soo wy menen van 's conings middelen onnuttelijck geconsumeert.

't Schijnt dat hij soeckt hem daeruyt te draeyen ende des Compagnies officieren voorneemt te calumieren, als off des conings middelen door haer ontrouw vermindert souden wesen, omme daerdoor syne Majesteyt van Persia te bewegen sijn garandt aan Compagnies middelen te soeken. U. E. sal hem van Marcus Oldenburgh ende Heyndrick Verbrugge, gelijck mede Pedro Jean, Armeniër, op 't schip *Utrecht* varende, die overal present sijn geweest ende volkommen kennisse van saecken hebben, van alles pertinentelijck connen informeren.

't Sal noodich wesen dat U. E. dese personen op de reyse versheyden malen doet verhalen off nock schriftelijck laet stellen, wat gedurende de reyse van voorsz. ambassadeur Moussabeeck ende des conings coopman gepasseert

sy, opdat, soo 't noodich ware, ~~aen~~ syne Majesteyt van Persia levendich ende claelijck bethoont werde, ~~wal~~ eere syne Majesteyt van Persia in den persoon van sijn ambassadeur aengedaen is ende hoe grooten sorge voor des conings goederen gedragen sy; maer insonderheyt, dat in 't alderminste syne coninglyke goederen door d' onse niet mishandelt noch vermindert sijn, maer altoos seer goede sorge daarvoor gedragen is, jae selfs in Nederlandt ende oock tot Battavia veel goederen van de Compagnie overgebleven sijn, opdat syne Majesteyts goederen des te beter plaets in de schepen bequamen, vermits alles niet conden voeren, gelijck mede insonderheyt 't retardement van 't wederkeren van syne Majesteyts ambassadeur ende goederen, alsoock den ommewech ofte lange reyse die gedaen hebben, niet by en comt, noch door de Compagnie noch door yemandt van hare officieren ofte dienaren, maar alleen door den ambassadeur ende des conings coopman selve, welcke veel gevoechlijcker een jaer eerder in Persia hadden connen keeren.

Gelijck des conings ambassadeur (als voren verhaelt) met sijn gevolch in Nederlandt tot excessive laste van de Generale Compagnie overal gedefroyeert is geworden, sal U. E. van gelijcken in Persia, met sijn suite, op 's conings costen, achten wy, vry gehouden werden, ende soo sulx (gelijck wy niet en meenen) quame te failgeren, sy U. E. op 't serieuste gerecomandeert de dispensen ende oncosten soo te reguleren ende besnyden, dat de Compagnie met de minste beswaringe sal mogen ontstaen, daerby de Compagnie sonderlinge dienst geschieden ende U. E. bysondere eere inleggen sal.

U. E. sy mede verdacht door een habil ende bequaam assistent pertinent dachregister te doen houden van al 't gene U. E. op de reyse, soo in 't gaen als keeren, comt te wedervaren, opdat van d' een ende d' ander 't Uwer E. wedercomste alhier tes de grondiger informatie ende kennis mogen becomen.

Dewyle de coning van Persia, nae 'tschryven van Visnich, een man is van hoogen ouderdom (welcke geen ander nacomelingen heeft dan een jongelingh van 12 a 13 jaren, sone van sijn oudtste soone), ende oversulx te duchten is, den coninck schielijck comende te overlyden, 't rijck van Persia lichtelijck in een troubleuse constitutie soude mogen vervallen, hebben wy aen den oppercoopman Visnich gerecomandeert, omme Compagnies-achterdeel ende schade in sulcken gevalle soo veel mogelijck te voorcomen, by syne Majesteyt mede versoecken sal dat jaerlijx partie syde op Compagnies costen van Spahan tot Gamron in voorraedt mochte gebracht werden, opdat ter aencomste onse schepen aldaer ten naesten by soodanigen partie syde souden mogen laden, als cargasoen aenbrachten. Hierop diendt sonderlinge gelet ende alle mogelijcke industrie ende vlijdt aengewendt te werden, ten eynde daartoe licentie becomen mogen, alsoo andersints des Compagnies rijcke middelen by voorverhaelde incident van 's conings afflyvicheyt groot gevaaer in de lan-

den van Persia souden loopen, 't welck by dit expedient gevoechlijck voorgecomen can werden sonder eenich hinder ofte naedeel aan syne Majesteyt. U. E. sy van gelijcken gerecommandeert gemelte Visnich in sijn versoeck desen raeckende by syne Majesteyt de helpende handt soovele mogelijck met alle behendicheyt te bidden. D' Heeren Bewinthebberen recommanderen dat d' heer Ambassadeur sijn verblyven by den coninck van Persia soo cort sal maeken, als gevoechelijck can geschieden, presupponerende dat in den tijdt van een jaer, welck syne E. nootlijck daer te lande blyven moet, genoechsaem verhandelt sal connen werden 't gene soude inogen voorvallen. Doch soo 't geviele dat eenige voorderlijcke contractatie meerder tijdt vereyschte, ende apparent ware de Compagnie goeden dienst soude connen geschieden, in sulcken gevalle sal d' heer Ambassadeur sijn verblyven mogen verlengen, nae bevin den sal den meesten dienst van de Generale Compagnie te vereyschen.

Aaengaende d' assistentie welck de Coning van Persia soude mogen versoeken tegen den Grooten Heer van Constantinopelen, daermede hare Ho. Mo. in alliantie sijn, sullen d' onse niet voornemen, maer sijne Majesteyt van Persia tegen de Portugiesen ende Spangiaerden met de macht daer wesende alle mogelijcke assistentie doen, voor soovele geschieden can sonder vercor tingue van des vlotes wederkeringe tot Battavia in May ofte Juny 1629.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 18^{en} Juli 1628.

79. — SPAHAN.

AEN DEN OPPEROOPMAN HUBERTO VISNICH PER DE SCHEPEN UTRECHT,
'T ZEEPAERT ENDE BROUWERSHAVEN, 18 JULI 1628.

Met de schepen *Groot Mauritius*, 's *Landts Mauritius*, 't *Gulden Zeepaert* ende de chaloupe de *Nieuwicheyt* hebben door d' heer Admiraal Willem Jansz. ende andere overcomende vrunden wel ontfangen Uwe aengename missiven van 13 ende 17 February passato, ende geerne verstaen de goede standt van des Compagnies affairen aldaer, als oock hoe des vyants navale macht geconsumeert was.

De 350 balen syde in voorsz. schepen door U. E. gescheept, sijn in Suratte van paccagie verbetert, ende hier wel geconditioneert aengecomen. De 900 balen syde, die U. E. verhoopte te becomen voor 't cargasoen met voorsz. vloten ontfangen, sullen hier 't naeste jaer mede verwachten, alsoo niet geraden is deselve van Suratte off Persia met een schip ofte twee nae Nederlandt te laten varen, sijnde 't perykel van de Duynkerke roovers ende geveynsde vrunden

al te groot. De scheepen *Gouden Leeuw*, *Walcheren* ende *Orangien* waren met hare rijcke last in Engelandt gearresteert. U. E. sy gerecommandeert d' onse van Suratte indachtich te maecken, dat jaerlijcx alle de syde daer comende van paccagie verbetert werde, gelijck nu gedaen is. De Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

Tot vervolch van des Compagnies handel in Suratte ende Persia hebben goetgevonden alsnu derwaerts te seynden de schepen *Utrecht*, 't *Gulden Zeepaert*, *Brouwershaven* ende 't jacht *Negapatnam* met f 450.000 in comptant ende f 341.463 in coopmanschappen, als per facture. D' Almogende wil alles behouden geleyden.

Van de comptanten hebben voor Suratte geordonneert f 350.000, te weten f 250.000 tot opcoop van cleeden voor Battavia, ende f 100.000 tot procure van indigo, salpeter ende andersins voor Nederlant, met een weynich coopmanschappen. Meest alle de coopmanschappen, ende de resterende f 100.000 aen geldt, sullen U. E. met voorsz. schepen voor Persia geworden om aen zyde te verhandelen. Wenschten wel dat benefessens de coopmanschappen soo vele geldt mochten seynden, als volgens contract vereyscht werdt ende U. E. daerenboven tot betalinge van oncosten seght noodich te wesen, opdat sonder moeyte d' hoochste merckt van de coopmanschappen becomen mocht; maer alsoo dit jaer van 't vaderslant noch geen andere scheepen gecomen sijn als *Prins Willem* ende *Nassouw*, ende hier geen gelt en is, hebben niet meer dan voorsz. f 100.000 nae Persia connen seynden. Tot retour voor Nederlandt ende Battavia souden ten minsten noch wel andere f 350.000 nae Suratte gesonden werden, maer door gebreck van geldt moet het naeblyven.

U. E. sy gerecommandeert met alle mogelijcke behendicheyt ende vlijt voor te comen de difficulteyt welcke des conings factoor Molimbeeck soude mogen maecken omme de coopmanschappen volgens prijs van 't contract aen te nemen, vermits de bedongen comptanten daerby niet sijn. Tot desen eynde sal U. E. dienen partye coopmanschappen in Gamron voor comptanten te vercoopen, voor soovele ten minsten naedeel van de Compagnie geschieden can, ofte sal des conings gunste ende faveur, gelijck mede de goede genegentheyt van den facteur Molimbeeck ende andere grooten, met redelijcke vereeringe moeten soeken, gelijck voor desen gedaen is.

Wy sijn van opinie dat het de Compagnie soo schadelijck niet wesen sal, dat in Gamron eenige coopmanschappen om geldt te maecken comptant vercocht ende in Persia een redelijcke vereeringe gedaen werde omme de goederen volgens 't contract met weynich geldt tegen de zyde te doen verhandelen, als benefessens de coopmanschappen sooveel comptant geldt naer Persia seynden als U. E. versoeckt ende daerdoor te minder geldt nae Suratte destineren, want geldt, dat in Suratte aen retouren voor Nederlandt besteedt

werdt, daer rendeert van een dry, ende de comptanten die benevens de coöpmanschappen in Persia een zyde verhandelt werden, connen in Nederlandt niet meer opbrengen dan van een omtrent een en dry quaert, 't welck seer vele verschilt. 't Gelt dat in Suratte aen cleeden voor Battavia besteedt werdt, daeraen menen wy, geschiet de Compagnie noch meer dienst dan off daer aen Nederlandtsche retouren besteedt wierde. Dit hebben wy goet gevonden aen te roeren, opdat U. E. kennelijck sy wat ons beweecht $f\ 350.000$ nae Suratte te seynden ende niet meer dan $f\ 100.000$ nae Persia. Soo de resterende schepen van 'tvaderslant aengecomen waeren, meerder geldt souden naer Suratte ende Persia seynden, maer alsoo niet compareren ende hier geen geldt hebben, dient U. E. aldaer de comste van soo weynich geldt te excuseren met 't achterblyven van de resterende schepen ende 't verongelucken van de twee schepen *Campen* ende de *Vliegende Draek*, op de Naelde van Wicht gebleven, mits dese excuse met redelijcke vereringe, gelijck voren geseydt is, accompagnerende.

Met dese schepen gaet voor ambassadeur van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael ende sijn Vorstelijke Genade den Prince van Orangien den E. Jan Jansz. Smit, met de jongste schepen van 't vaderlant gecommen. U. E. sal denselven daervoor respecteren gelijck 't behoort, ende syne E. volgens ordre van de Seventhiene overal de preseance cederen ende in rang voor laten gaen.

De brieven van credence dienen met sulcke presenten aen den coning van Persia overgeleverd, welcke syne Majesteyt aengenaem mogen wesen ende de Compagnie niet al te lastich vallen. Tot desen eynde hadden van 't vaderslant wel eenige rariteyten gewenscht, maer van daer is niet gecommen. Hier hebben oock soo weynich connen uytmaecken, dat genootsaeckt werden nae Suratte ordre te geven, dat vandaer nae Persia schicken noch yets dat aengenaem mach sijn.

Per nevensgaende copie van instructie, welck d' heer ambassadeur van de Seventhiene ende van ons mede gegeven is, sal U. E. wel sien tot wat eynde deselve gesonden werdt.

Omme syne Majesteyt van Persia te vereren heeft het defroyement van den ambassadeur Mousabeeck in Nederlandt, ende d'eere die hem aengedaen is, wel $f\ 100.000$ gecost, waertegen deselve Mousabeeck, gelijck mede des conings coopman ende syne sone, hare Ho. Mo., syne Vorstelijcke Genade den Prince van Orangien, d' heeren Bewinthebberen, ons, ende alle des Compagnies officieren groote moeyte aengedaen ende vele onlusten gegeven hebben. Om des conings ende ambassadeurs goederen in de schepen over te voeren, sijn in Nederlandt ende oock in Battavia verscheyden goederen van de Compagnie aen lant gebleven. Extraordinary groote ondanckbaerheyt is door voorsz. Mousabeeck ende 's conings coopman voor alle d' ontfangen weldaden be-

thoont; selfs hebben versuy mt eerder nae Persia te keeren, ende soeken noch des Compagnies officieren te beschuldigen als off die van hare tardance oorsaecke waren. Van al datter gepasseert is, sal U. E. volcomentlijck geinformeert connen werden by Marcus Oldenburgh ende Heyndrick Verbrugge, gelijck mede by Pedro Jean, Armenier, in compagnie van d' heer ambassadeur gaende, welcke overal present geweest sijn. U. E. sy gerecommandeert d' heer ambassadeur wel t' informeren van al 't gene de dienst van de Compagnie soude mogen vereysschen, opdat des Compagnies affairen daer mede mach beleyden ende U. E. met alle discretie ende behendicheyt behulpsaem sy in 't gene des Compagnies dienst vereyscht. Insonderheyt recommanderen U. E. te helpen voorcomen dat ons vandaer geen ambassadeurs meer toe en comen. Begeren die sonder onse oste der Mayores expresse ordre met onse schepen niet overgevoert te hebben.

D' heer ambassadeur hebben geordonneert dat de schenckagien voor den coning ende grooten door syne E. met U. E. ende des Raedts advijs gesformeert sullen werden nae bevinden sullen de saecken emportant te wesen, die ten hove voor souden mogen vallen. U. E. sy gerecommandeert in desen d' ere te bewaren ende de Compagnie oock soo weynich te beswaren als eenichsints voorby can, alsoo 't om profijt te doen is, dat nae Persia seynden. Souden wy de profijt van den handel aan ongelden consumeren, veel beter waer 't dat van daer bleven.

D' oncosten in Persia vallen groot ende swaer. U. E. sy gerecommandeert deselve soo wel te reguleren ende mesnagieren als eenichsints doenlijck is.

Dewyle 't contract anno 1629 expireert, sy U. E. gerecomandeert, soo 't niet gedaen is, 't selve op 't voorderlijckste voor de Compagnie te vernieuwen, te weten, soo 't doenlijck is, dat goede partye coopmanschappen tot goeden prys tegen des conings syde aengenomen mogen werden, sonder geldt, alsoo 't de Compagnie seer ongelegen comt veel geldt nae Persia te seynden. Can 't niet geheel sonder gelt geschieden, dat de somme dan soo cleyn bedongen werde als mogelijck is. Wy menen oock goedt te wesen dat het contract wat langer van jaren gemaectk werde. Dit dient door U. E. ten hove versocht ende vervolcht te werden. Wy hebben d' heer ambassadeur gerecommandeert dat U. E. in sijn versoeck behulpsaem sy ende met alle dexteriteyt ende behendicheyt den dienst van de Compagnie voordere, soo vele doenlijck is, in maniere gelijck een ambassadeur ende publijck persoon betaemt.

Per nevensgaende instructie, d' heer van Hasel nae Suratte medegegeven, sal U. E. sien hoe goet gevonden hebben, dat tot naerder ordre gene schepen meer van Suratte directelijck nae 't vaderslant gesonden werden, maer belast hebben dat alle de zyde, indigo ende andere retouren, alrede in Suratte gereedt wesende ende die noch souden mogen becomen, metten eersten nae

Battavia seynden. Vinden ook niet geraden de zyde van Persia met een schip ofte twee, gelijck dit jaer met *Bommel* ende *Weesp* onderleydt is, buytens tijts tot groot perijckel van des Compagnies rijcke retouren van Gamron nae Suratte te doen brengen; derhalven sal U. E. hem niet verhaesten omme de zyde na Gamron aff te brengen, maer de saecken daerna schicken dat des Compagnies zyde in Gamron gebracht werden tegen de maenden December ende January, opdat met deselve vloete, die de coopmanschappen daer brengen, in retour weder naer Suratte keren ende neffens alle de Suratsche retouren in de maendt Marty vandaer met de vloete na Battavia gebracht werden, ten eynde dat alle retouren van gans India in de maendt October met een vloete van Battavia naer 't vaderslandt moghen gaen, daeraen de Compagnie groten dienst geschieden sal ende vele inconvenienten, soo wy verhopen, geweert sullen werden. U. l. sal sich daernae reguleren.

Dewyle de coning van Persia een man is van hoogen ouderdom, welcke geen andere nacomelingen heeft dan een jongeling, gelijck U. E. seydt, van 12 a 13 jaren, sone van sijn oudste sone, ende oversulx te duchten is, den coning schielijck comende te overlijden, 't rijck van Persia in een troubleuse constitutie soude moghen vervallen, recommanderen U. E., omme Compagnies achterdeel ende schade in sulcken gevalle soo veel mogelijck te voorcomen, by syn Majesteyt mede te versoecken, dat jaerlijcx party'e syde op Compagnies costen van Spahan tot Gamron in voorraedt mochte gevoert werden, opdat ter aenkomste onse schepen aldaer ten naesten by soodanigen party'e syde souden moghen laden als cargasoen aenbrachten. Hierop dient sonderlinge gelet ende alle mogelijcke industrie ende vlydt aengewendt te werden, ten eynde daertoe licentie becomen moghen, alsoo andersins des Compagnies rijcke middelen, by voorverhaelde indicent van 's conings affluyvigheyt, groot gevaer in de landen van Persia souden loopen, welck by dit expedient gevoechlijck voorgecompen kan werden, sonder eenich hinder ofte naedeel aan syn Majesteyt. D'heer ambassadeur hebben mede gerecommandeert, U. E. hiertoe soo vele mogelijck met alle behendicheyt te helpen.

Omme de groote oncosten ende lasten van Persia te soulagieren, gelyck mede tot styvinge van 't weynich comptant derwaerts gaende, hebben wy aen den directeur van Hazel onder anderen mede belast in Suratte ter somme van 10 a 12.000 realen van 8^en in eenige grove waren, als te weten rijs, taback, gummi lacca, cattoen, indigo etc. (welke, na men ons bericht, in Gamron met advance comptant vercocht werden) te besteden ende met de vloete nae Persia te seynden. U. E. sy gerecommandeert voorsz. waren, becomende deselve, ten meesten dienste van de Generale Compagnie soo haest doenlijck te benefiteren.

Aengaende de comptanten welcke d'heer ambassadeur gedurende sijn

eygen onderhoudt, als andersints, mocht van noode hebben, sal U. E. hem uyt des Compagnies middelen aldaer verstrecken, goede reeckeninge daervan houden ende 't comptoir generael daarvoor belasten.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 18^{en} July 1628.

80. — SURATTE.

AEN D'HEER MOUSABEECK, AMBASSADEUR DES CONINGS VAN PERSIA AEN
DE HEEREN STATEN GENERAEL, PER DE SCHEPEN Utrecht, 'T ZEE-
PAERT, BROUWERSHAVEN ENDE 'T JACHT NEGAPATNAM, 18 JULI 1628.

Welgebooren Heere. 't Bovenstaende is copie van onse jongste aen syne E. nae de custe Choromandel geschreven, welcke wy hopen U. E. voor de receptie deses wel sal sijn geworden.

Dese gaet omme t'accompagnieren syne E. goederen, welcke wy neffens de goederen van syne Mayesteyt van Persia in onse schepen, naer Suratte ende Persia gaende, hebben doen schepen. D' Almogende gelieve syne E. deselve in salvo te laten toecomien, gelijck mede syne E. met goede voorspoedt ende gesondtheyt naer een langduyrige reyse in Persia by den coning synen heere te laten verschynen.

De vereeringe welcke syne E. op sijn vertreck van hier naer Choromandel by den E. heer Gouverneur Generael gedaen is, gaet onder d' opsicht ende auspitie van sijn E. hier gelatene dienaers in 't schip *Utrecht* mede.

Andermael recommanderen syne E. op 't serieuste by den coningh synen heere verschynende, soodanige rapporten van sijn wedervaren gelieve te doen, daerdoor d' onderlinge correspondentie tusschen syne Majesteyt van Persia ende den staet der Vereenichde Nederlanden meer ende meer mach toenemen ende vermeerderen. Hiermede eyndigende, wenschen syne E. naer onse hertelyke groetenisse in de genadige protectie des Alderhoochsten.

In 't Casteel Battavia, ady 18^{en} July anno 1628.

81. — CHOROMANDEL.

AEN D'HEER MARTEN ISBRANTSZ, PER 'T SCHIP "T WAPEN VAN HOORN,
18 JULI 1628.

Den 14^{en} Juny passato hebben U. E. 't schip de *Cameel* toegesonden ende daermede geschreven, als per nevensgaende copie blijkt, dat te voren naer Arakan om rijs gesonden hadden de fluyt *Edam*, ende dat U. E. voorsz. schip

de *Cameel* soude senden om insgelijx vol rijs geladen te werden ende beyde met den eersten herwaerts te keeren. D' Almogende wil haer beyden geleyden.

Dese gaet met het schip 't *Wapen van Hoorn*, welck derwaerts senden tot overvoer van de cleden, die wy verhoopen voor dese quartieren soo vele gereet sult hebben als ten naesten by voeren can. U. E. sy gerecomandeert 't selve schip soo haest, volladen met cleeden ende wat andersints gereet heeft, herwaerts te senden als mogelyken is. 't Schip de *Leeuwinne* sullen mede met den eersten met alderleye goede sorteringe cleden, salpeter, indigo, catoene garen ende andersints voor 't vaderslant verwachten; 't en dient niet lange te tarderen, alsoo voornemen de vlope niet laeter dan ontrent halff a ultimo October ten langsten naer 't vaderslant af te vaerdigen, daerop U. E. gelieve verdacht te wesen.

Ingevalle voor den ontfanck van desen partie cleden in 't schip de *Cameel* gescheept waren, ende dat by den Raet geraetsaempst wert bevonden 't selve schip voort aff te laden, in sulcken gevallen sal 't *Wapen van Hoorn* in plaatse van de *Cameel* na Aracan om rijs gesonden dienen. U. E. sy gerecomandeert te besorgen, dat d' een off d' ander neffens de fluyt *Edam* vol rijs becomen, alsoo ons daerop verlaten sullen. Soo in Aracan rijs gebraecke, in sulcken gevallen dient die op de custe van Gingely ende Orixia geprocureert. 't Jacht den *Harinck* is van de borgers deser stede den 9^{en} deser mede van hier naer Aracan om rijs versonden, met ordre soo daer een Geentoffis off Moors schip redelijcx coop becomen conden, dat 't selve mede nevens den *Haring* vol rijs herwaerts brengen. U. E. sy gerecomandeert haer de behulplicke hant te bieden voor soo vele sonder prejuditie van de Compagnie geschieden can, ende haer des weerdich maecken.

Tsedert onsen jongsten sijn hier Godtloff van 't vaderslant wel aengecomende schepen *Prins Willem* ende *Nassouw*, waerdoor verstaen, hoe de heeren Mayores nae de custe van Choromandel affervaerdicht hadden de schepen de *Vliegende Draeck*, *Vlielandt* ende *Der Schellingh*, met f 250.000 in contant ende coopmanschappen. De *Vliegende Draeck* is Godt beter't met 't schip *Campen* op de naelde van Wicht verongeluckt. Van Cabo de Boa Esperance heeft de commandeur Block Maertsz. in plaatse van de *Vliegende Draeck* 't schip *Wieringen* met voorsz. jachten *Vlielant* ende *Der Schelling* nae de custe van Choromandel gesonden met de contanten ende gebergde coopmanschappen derwaerts gedestimeert. Verhopen deselve voor den ontfanck van desen aldaer wel gearriveert sullen wesen.

Van de contanten met voorsz. schepen *Prins Willem* ende *Nassouw* ontfangen, hebben wy met de schepen *Utrecht*, 't *Seepaert*, *Brouwershaven* ende 't jacht *Negapatnam* nae Suratte en Persia gesonden, f 450.000 in gout ende silver, te weten f 350.000 voor Suratte ende f 100.000 voor Persia. De resterende

comptanten, by 't comptoir Batavia wesenende, senden U. E. met voorsz. *Wapen van Hoorn*, bedragende nevens eenige cleenicheden daerby sijnde f. . .¹⁾ als per facture. U. E. sy gerecommandeert deselve, ende wat noch van 't vaderslandt ende dese quartieren in wesen heeft, ten besten van de Generale Compagnie te besteden aen goede sortementen cleeden voor Battavia ende Nederlant, gelijck mede aen goede gerafineerde salpeter, indigo ende cattoene garen, volgens voorgaende ordre, ende ons alles soo spoedich herwaerts aen te schicken als doenlijck is. De Compagnie sal daeraen seer goeden dienst geschieden.

Met de voorsz. schepen is voor commandeur medegegaen, tot verlossinge van den directeur van den Broecke, den E. Jan van Haesel. U. E. sy gerecommandeert goede correspondentie met denselven te houden.

Voor ambassadeur van haere Ho. Mo. ende syne Excellentie aen den coninck van Persia is daermede voort gegaen de heer Jan Jansz. Smit.

26. 8. 1628. Van 't vaderlant sijn dagelijcx verwachtende de resterende schepen van de vloete van den commandeur Block Maertsz., te weten: *Vlissingen, Ter Veer, Zeeburch ende Delffshavcn.* Byaldien tijtlijck arriveren ende veel gelt medebrengen, verhoopen U. E. daervan mede goede partye toe te schicken. In 't voorjaer 1628 souden van 't vaderslant mede nae Batavia vertrekken vijff andere schepen, te weten *Leyden, Tholen, Schiedam, 't Wapen van Rotterdam* ende 't *Wapen van Enckhuysen*. D' Almogende wil haer alt'samen geleyden.

Met onse jongste hebben geadviseert hoe van meininge waeren U. E. bennens 't *Wapen van Hoorn* noch toe te senden eenige goede deffensibele jachten omme ten dienste van de Compagnie tot affbreuck van den vyant ende andere noodige affayren te gebruiken, maer alsoo tsedert verstaen hebben hoe de jachten *Wieringen, Vlieland* ende *Der Schelling* nae Coromandel geseylt sijn, verhoopen dat daermede wel waergenomen sal connen werden 't gene den dienst van de Compagnie soude mogen vereysschen. U. E. sal deselve daer gebruucken ende alleene herwaerts senden die daer ondienstich sijn.

Met alle schepen sullen sooveele slaven verwachten als gevoechlijck voeren connen, wel te verstaen goede jonge lieden, soo manspersoonen als jongers, jonge vrouwen ende meyskens; maer sent ons geen oude, bedaechde lieden, alsoo gans ondienstich sijn ende niet veel goets daervan te verwachten is. De Bengaelse slaven met *Brouwershaven* gecomen, die seer aansienlijck waren, sijn hier meestal gestorven ende dat van de rode loop; veele daervan sijn oock door enckel luyhey't in 't bos wechgelopen, alwaer eenige van honger gestorven sijn ende oock eenige, die by geval gerescontreert wierden, gans uytgehongert wedergebracht sijn. Nae wij verstaen is dit gebreck soo seer onder

¹⁾ Niet ingevuld.

de Tayoles niet gemeen. U. E. sy andermael serieuselijck gerecommandeert overal goede neersticheyt te laten doen omme goede jonge slaven van 10 a 20 jaeren te becomen. De Compagnie sal daeraen treffelijcken dienst geschieden; desulcke connen ons niet te veel toegesonden werden, maer de oude sijn al te halstarrich ende connen oock de verhanderingh van 't climaet niet wel verdragen.

De heeren Meesters adviseren ons met hare missiven van den 24 September ende primo October 1627, met de jongste scheepen ontfangen, hoe veel Guinese lywaten te cort ende te smal bevonden hebben, gelijk mede dat in verscheyden packen diverse cleden te cort bevinden, gelijk blijkt per extract van haere nevensgaende missive. U. E. sy gerecommandeert, ordre te stellen dat in 't aenstaende beter gelet werde op den ontfanck ende 't packen van de cleden, gelijk mede dat al t'samen op hare behoorlijcke breete ende lengte gemaect worden. Beneffens de Guinese lywaten sult oock redelijcke quantiteyt syne lynwaten voor Nederlant herwaerts senden.

De Bengaelse ende Golcondaetse cleetjens gelden in 't vaderslant niet meer dan op de Cust costen; de verhemelten gelden oock weynich; de heeren Be-winthebberen begeren van dese sorteringe geene meer gesonden te hebben. U. E. sal haer ordre volgen ende diergelijcke geen meer senden.

De scheepen *Orangien*, *Gouden Leeuw* ende *Walcheren*, van Suratte naer 't vaderslant varende, sijn 24 September 1627 in Portsmuyden aengecomen ende aldaer door ordre van syne Majesteyt van Engelant gearresteert.

In 't Casteel Battavia, ady 18^e July anno 1628.

82. — INSTRUCTIE

VOOR DEN E. WILLEM CUNNIGOM, VARENDE MET DE SCHEPEN GROOT
MAURITIUS ENDE ZUYT HOLLANDT NAER SIAM, 18 JULI 1628.¹⁾

Alsoo 't laet op de tijdt is, sal U. E. alle mogelijcke naersticheyt doen omme op 't alderspoedichste met de scheepen *Groot Mauritius* ende *Zuyt Hollandt* in Siam te comen.

Met lieff aldaer gecomen sijnde, sult dese onse nevensgaende met een cleene vereeringe aan Oya Berckelang overleveren ende syne E. aendienen hoe wy U. E. expres derwaerts seynden omme aan de coning synen heere over te leveren eene missive van sijn Vorstelijcke Genade den Prince van Orangien, met eene vereeringe, bestaende in de navolgende stucken, te weten : 1 mor-

¹⁾ Van deze instructie is een origineel bewaard in Kol. archief, aanwinsten nr. 40, fol. 22—26. Het draagt den datum 25 Juli 1628.

lioen met vergulde banden, 1 rondasse als voren met vergulde banden, 1 sijtgeweer met gout ingeleyt, 6 vergulde partisanen met fluwele stocken; 2 pistolen met haer holsters, spanners ende crassers; 1 stuck Neerlants goude laecken lanck 19 ellen; 1 stuck carmosijn root laecken; 1 stuck geel laecken; 1 groote schoone spiegel met silver ingeleyt; versoeckende sijne E. gelieve te voordeeren d'overleveringe metten eersten gedaen moge werden, ende soo haest sulx geschieden can, sal U. E. dese neffensgaende missive van syne Vorstelijcke Genade met voorsz. goederen tot schenckagie aen syne Majesteyt van Siam met alle behoorlijcke eerbiedinge ende solemnitet na den maniere van den lande overleveren; daerbeneffens syne Majesteyt oock mondeling te bedancken van alle vruntschappen, goede gunst ende faveur, die tot noch toe aen onse natie bethoont heeft, versoeckende in 't aenstaende alsoo gelieve te continueren: dat bereyt sullen sijn, d' selve met voorcomende occasie danckbaerlijck t' erkennen. De brieff van sijn Excellentie sal U. E. in de Siam-sche oste Maleysche spraeck doen translateren, nae den sin, voor sooveel eenichsins doenlijck is, met alle behoorlijcke complementos nae den maniere van den lande.

13. 8 Soo gevraecht werdt hoe d' antwoorde op 's conings brieff soo lange naergebleven is, sal U. E. de tardance in der bestervoegen excuseren, als namentlijck dat de missive van syne Coninglyke Majesteyt met den heer Generael Coen selfs naer Nederlandt gegaen is'ende door syne Excellentie sal[iger] gedachte, Mauritius van Nassouw, Prince van Orangien, ordre gegeven was, dat de heer Generael Coen d'antwoorde aen syne Coninglyke Majesteyt weder medenemen soude. Ondertusschen is syne Excellentie Mauritius van Nassouw in den Heere gerust, syne Excellenties broeder Frederick Henrick van Nassouw in desselfs plaatse als Prince van Orangien gesuccedeert, d' heer Generael oock doodtlijck cranck geworden, ende verscheyden saeken van emportantie voorgecomen, waerdoor syne E. niet eerder van Nederlant heeft connen vertrekken; doch byaldien nae de tardance niet gevraecht wierde, menen wy niet noodich te wesen dat U. E. dese excuse doen.

D' overleveringe van voorsz. missive ende presenten met alle behoorlijcke complementen gedaen ende 't gene daer voorder aen depenteert vericht sijnde, sal U. E. van sijn Majesteyt niet anders versoecken dan licentie, omme de schepen metten eersten vol te mogen laden, met rijs, eenich sapanhout, balcken ende wat andersints ten dienste van de Compagnie geraedtsaemst sy.

Te sijnder tijt sal U. E. met alle eerbiedinge weder affscheyt van syne Majesteyt nemen ende met des Compagnies schepen, al haer volck ende restanten weder herwaerts keeren, sonder ander volck in Siam te laten dan alleen een bequaem assistent, met noch een adjunct tot hem ende sooveel geldt als voor een jaer tot haer onderhoudt van noode hebben, ende meer niet.

Niettegenstaende gissinge maecken, dat de Compagnie noch een goedt capitael in Siam heeft, seynden met dese schepen derwaerts 3000 realen swaerte in Japansch silver met eenige coopmanschappen, ten eynde dat U. E. des Compagnies profijt dies te beter soudet mogen voorderen in 't gene voor soude mogen vallen.

Vooreerst sal U. E. tot retour voor Battavia doen coopen te weten omtrent 2000 picol sapanhout; 50 balcken, lang 30 à 36 voeten, dick 15 à 18 duym; 400 potten coques oly; voorder sooveel rijs als de schepen *Mauritius*, *Zuyt Hollandt* ende de *Vrede*, 't welck wy menen van Japan daer comen sal, laden connen.

Doch ingevalle partye sware peper tot goeden prijs in Siam te becomen ware, sult daeraen soovele mogen besteden als 't capitael boven de rijs, welck de schepen laden connen, verstrecken can.

Soo eenige van de beste benzuin tot goeden prijs becomen condt, sult daer van 80 a 100 picol, gelijck mede omtrent 100 picol gummi lacca, voor Suratte ende Persia coopen.

Eenige Chineesche waren aldaer goedtcoop te becomen sijnde, sult 't overige geldt daeraen besteden.

't Gene, gelijck voren geseyt is, niet besteedt werden can, sal U. E. in goudt ofte silver nae Battavia brengen, sonder eenich capitael ofte oock uytstaende schulden in Siam te laten.

Om verscheyden reden, die onnoodich achten hier te verhalen, hebben wy goetgevonden den handel met hertevellen ende sapanhout van Siam op Japan naer te laten, totdat weder anders sullen resolveren. Derhalven hebben ordre gegeven, dat tot dien eynde geen capitael van Japan nae Siam werde gesonden, ende sal U. E. alle des Compagnies middelen, in Siam sijnde, intijts intrekken ende ons deselve toeschicken, in maniere gelijck voren hebben geseyt, soo haest doenlijck is.

Den coopman Adriacu de Marees sal U. E. ordre geven dat met al sijn geselschap herwaerts come met sulcken schip ofte schepen, als geraden vinden sult, de meublen van den huyse ten besten van de Compagnie beneficierende; op U vertreck alleen in Siam latende, gelijck voren hebben geseydt, een bequaem assistant met een adjunct, met sooveel geldt als voor een jaer tot onderhout bchoeven, ende dat omme de vruntschap ende goede correspondentie met syne Majesteyt van Siam t'onderhouden.

Des conings officieren sal U. E. aendienen, soo gevraecht werdt, waeromme al ons volck ende capitael intrekken, dat het geschiet vermits de profyten cleen sijn, welck met de hertevellen op Japan vallen, ende daertegen de moeyten ende periculen seer groot, gelijck lange jaren tot groot naedeel met verlies van volck, schepen ende goederen ervaren hebben; doch dat d' E. heer Gene-

rael op Siam jaerlijcx van meyninge is, den handel van Battavia met scheepen te continueren.

Alsoo wy door geintercipeerde brieven sekerlijck bericht sijn, dat eenige grooten van naem in Siam voor souden hebben, de vaert naer Malacca met joncquen te frequenteren, ende alsoo onse erffvyanden met toevoer van rijs ende provisien testyven, sy U. E. gerecomandeert de grooten, daermede ghy ter spraecke comt, ofte oock by voorvallende occasie den coning selffs, met alle beleeftheyt ende heusche mine te versoecken, dat doch gelieve de personen welcke, als vooren geseydt, naer Mallacca tenderen mochten, daervan te diverteren ende ter contrarien te persuaderen, dat met hunne joncquen ende goederen naer Battavia comen, alwaer met alle civiel ende accommabbel tractement bejegent sullen werden, goede profyten genieten ende met goedt contentement van daer sullen scheyden; daerby voegende, ingevalle evenwel nae Malacca gingen ende oversulk eenige joncken by onse schepen mochten aengetast werden, dat syne Majesteyt 't selve niet qualijck gelieve te nemen, alsoo geensins gedoogen mogen, onse vyanden met toevoer souden gestijft werden.

Byaldien U. E. enige clachten mochten voorcomen van de miscomportementen ende ergerlijcke procedures welcke eenige van onse natie, syne Majesteyts landt frequenterende, aldaersouden gepleecht mogen hebben, sy U. E. mede gerecomandeert 't misnoegen, soo daerover eenich geschept mocht wesen, met alle beleeftheyt te mitigeren ende wech te nemen, versoeckende 't selve niet onse natie in 't generael, maer 't particulier onverstandt en onhebbelijckheyd dergene die daer[aen] schuldich sijn, geimputeert ende toegeschreven mach werden, daerby voegende den E. heer Generael, van de gelegentheyt der misusen geinformeert wesende, niet naelaten sal aen de rechtschuldige in alle billickheyt soodanigen straffe te statueren, als syne E. naer exigentie van saecken bevinden sal te behooren.

Als vooren geseyt sal U. E. op sijn vertreck geen volck in Siam meer laten, als een bequaem assistent met een adjunct; tegenwoordich leyt daer eene Joost Schouten, daervan tot noch toe niet dan alles goets hebben vernomen; heeft daer oock een ryumen tijt gecontinueert, want daer redelijcke experientie heeft becomen. U. E. sal denselven met advijs van den Raedt ende bevindingh van saecken daer mogen laten.

U. E. sal desen Schouten, ofte die geraden vint in Siam te laten, op 't hoochste recommanderen ende bevelen, dat, als wanneer U. E. vertrocken sal wesen, niet nalaten ons by alle volgende gelegentheyt, 't sy dan met jonquen, vrylieden vaertuych off andere, t' adviseren van 't gene aldaer passeert. De Compagnie sal daeraen dienst geschieden. Belast hun dan op 't serieuste, dat hierinne niet versuymen, opdat wy dienaengaende hier conteinent becomen.

Andermael recommanderen U. E. geen comptanten noch uytstaande schulden in Siam te laten, maer besteedt t' uwer aencomste alles in de geeyste retouren; op de getrocken coopmanschappen, die aldaer noch souden mogen onvercocht sijn, sal U. E. de behoorlijcke advance procureren; d'ongetrockene helpt die aen den man ten besten dat cundt, al waer 't oock gelt om gelt, liever als die terugge te brengen.

Per 't schip de *Vreede* hebben nae Siam den 23^{en} Maey passato gesonden 142 picol cleyne Jambische peper, ende nae verstaen heeft den coopman de Marees aldaer van de rheeders van de fluyte *Gorcum* noch partye lichte peper in betalinge van rijs aengenomen; byaldien eenige derselver noch onvercocht is, doet debvoir om die te benefitieren ende aen den man te helpen, al waer 't oock met schade, als 't niet anders wesen can. Licht de hant daermede ende maeckt die voor U vertreck te verkoopen ofte vermangelen; herwaert dient die niet gebracht; moet in Siam verhandelt werden.

Tot een monster senden nu mede een casken met clatergoudt. Voor desen is dat in Siam wel getrocknen ende met goet proffijt vercocht geweest. Beneficieert het ten besten, ende soo 't niet van der hant wil, brengt het terugge.

Byaldien de roode chalos, daervan een pack tot monster met de *Vreede* gesonden hebben, in Siam niet verbetert sijn, cunt die al mede weder herwaerts brengen.

Eenige Spangiaerden, Portugiesen ende alle andere onse vyanden in zee bejegenende, sult alle mogelyke affbreuck doen, haer goederen onder behoorlijcken inventaris overnemen ende U van 't volck wel verseeckeren, om die t' sijnder tijt herwaerts te brengen.

Van eenich vyants vaertuych te vervolgen, sult geen tijdt soeck brengen. U scheepen sijn daertoe oock niet bequaem. [Recommanderen U] als vooren U reyse recht door zee op 't spoedichste nae Zyam te bevoorderen.

Op de bare van Siam gecomen sijnde, sal U. E. ordre stellen, dat gedurende de schepen aldaer in laeding liggen, gestadich op haer hoede sijn ende goede wacht houden, opdat hun geen onverwacht ongeluck overcome, ende past altijt meester van Compagnies scheepen te blyven.

Om disordre ende confusie voor te comen ende opdatter in alle voorvallende saecken belangende de voordernisse van Compagnies affairen behoorlijck mach werden gedisponneert, hebben wy goet gevonden, gelijck wy bij desen goetvinden, den E. Willem Cunnigom 't oppergesach soo wel over dese twee schepen als de directie van 't comptoir in Ziam, mitsgaders de convocatie van den Raedt ende de preseance in denselven te bevelen, daernae een yeder, wegen de Generale Compagnie in Siam residerende ende op de schepen *Mauritius* ende *Zuyt Hollandt* varende, sich [sal] hebben te reguleren.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 18 July 1628.

SIAM, 18 JULI 1628.

83. — SIAM.

AEN DEN COOPMAN ADRIAEN DE MAREES PER GROOT MAURITIUS
ENDE ZUYT HOLLANDT, 18 JULI 1628.

De neffensgaende is copie van onsen jongsten aan U. l. per 't schip de *Vrede* in dato 23 May passato geschreven. Tsedert is ons wel geworden U. l. missive per 't schip de *Cameel* in dato ultimo February passato, daermede den standt ende gelegentheyt van Compagnies affairen in Siam verstaen hebben.

Dese gaet met de schepen *Mauritus* ende *Zuydt Hollant*, daermede goet gevonden hebben als onsen gesant met de brieff ende geschencken van den Prince van Orangien aan syne Majesteyt van Siam aff te vaerdigen de persoon van Willem Cunnigom. U. l. sy bevolen desselfs....¹⁾ aen den coninck ende grooten sooveel mogelijck te helpen bevorderen, ten eynde d' overlevinge van d' een ende d' ander metten eersten mach geschieden.

By medegegeven instructie aen gemelten Cunnigom sal U. l. sien, wat cargasoen met gemelte schepen derwaerts sijn seyndende, niettegenstaende noch een redelijck kapitaal onder U. l. was berustende. U. l. sy bevolen soo 't gene nu seynden als van oudts daer sijnde, in soodanige waren ende cooperschappen, als by voorsz. instructie gelast hebben, op 't spoedichste te helpen omsetten, ende 't geene niet besteet can werden in goudt ende silver te retourneren.

By voorverhaelde instructie sal U. l. mede sien hoe wy ordre gegeven hebben dat U. l. neffens sijn geselschap met dese schepen herwaerts comen sult, soo haest d' een ende d' ander, in onse instructie gementioneert, sal wesen verricht; derhalven U. l. gelasten alle mogelijcke vlijt aen te wenden, ten eynde ons uytstaende kapitaal aldaer metten eersten ingetrocken ende soodanich als vooren geseydt geemployeert ende besteedt werde. Tot continuatie van vruntschap ende correspondentie met syne Majesteyt van Siam hebben goet gevonden dat daer sal gelaten werden een habil ende bequaem assistent met een adjunct tot hem, sonder haer meer in handen te laten als tot een jaer onderhoudt van noode sy. Dese onse ordre ende 't gene U voorder by gemelten Cunnigom uyt onsen name sal werden belast, begeren dat U. l. sonder excepcie ofte tergiversatie alsoo naercomen ende achtervolgen sal.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 18 July 1628.

¹⁾ Een woord niet ingevuld.

84. — SIAM.

AEN OYA BERCKELANGH PER DE SCHEPEN GROOT MAURITIUS ENDE
ZUYT HOLLANDT, 18 JULI 1628.

Jan Pieterszen Coen, Gouverneur Generael wegen de Staet der Vereenichde Nederlanden in India, wenscht U. E. Grootmogende Heer Tjancroa Berckelangh sijnen groet. Alsoo wy met de jongst aengecomen schepen onser vloe (welcke wy U. E. voor desen hebben laten weten noch achter waren) becomen hebben de rariteyten, die wy voor syne Majesteyt van Siam daermede noch waren verwachtende, hebben niet willen nalaten den brieff ende geschencken van syne Vorstelijcke Genade den Prince van Orangien een syne Coninklijcke Majesteyt op 't spoedichste voort te seynden, ende dienvolgende tot d' overleveringh van dien een gemelte syne Majesteyt als onsen expressen gesant den persoon van de E. Willem Cunnigom, brenger deses, te committeren. U. E. gelieve denselven in 't acces by den coninck, gelijck mede in alles wat tot uytvoeringh sijnder commissie, desen raeckende, dienstich mochte sijn, favorabel te wesen ende de helpende handt gunstich te bieden.

Insonderheyt willen U. E. gedienstelijck versocht hebben, de saecke ten hove soo te beleggen, dat d'overleveringe des brieffs ende geschencken aan syne Majesteyt metten eersten mach geschieden, gelijck mede 't versoect welck d'onse aan den coning te doen hebben tot bevoorderinge der affairen daertoe voorder uytgesonden sijn, soo te faciliteren, dat een spoedige depesche erlangen mogen, waeraen ons sonderlinge vruntschap geschieden sal.

In teecken van dien seynden U. E. bij desen 10 ellen roodt laecken; 2 picol sandelhout. Syne E. gelieve 't selve in dancke t'accepteren.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 18 July 1628.

85. — CHOROMANDEL.

AEN DEN GOUVERNEUR MARTEN ISBRANTSZ. PER 'T JACHT DE
NIEUWICHEYT, 11 AUG. 1628.

De nevensgaende sijn copien van onse jongsten in dato 14 Juny ende 18 July per de schepen de *Cameel* ende 't *Wapen van Hoorn* aen U. E. geschreven, welckers inhouden by desen alsnoch confirmieren.

T'sedert is hier Godtloff op 8ten deser wel aengecomen 't jacht *Grootenbroeck*, geladen met diversche sorteringe cleeden ende eenige slaven, incoops costende f 122.333 — 6 — 8, daervan de bevindinge naer desen geadvyseert werden sal. Al te weynich packen goelangs sijn daermede gecomen. U. E. sy gerecom-

mandeert extraordinarie naersticheyt te laten doen, dat daervan goede quan-
titeyt met de volgende schepen werde gesonden. De Compagnie sal daeraen
goeden dienst geschieden, alsoo een sorteringe is, die veel getrocken werd
ende in dese quartieren goede advance gheest. Met voorsz. jacht hebben wel
ontfangen U. E. missiven van den 8^{en} ende 10^{en} Juny, met de brieven van den
directeur van den Broecke van Suratte dato primo Maey ende van de cooplied-
den van Masilipatnam van 22^{en} Juny passato, waerdor verstaen hebben wat tse-
dert 't voorgaende schryvens in die quartieren gepasseert is; ende alsoo onder
anderen vernemen dat U. E. niet genegen is 't schip de *Leeuwinne* van de
Custe naer Battavia te seynden voordat geheel volladen is met waren voor
Europa dienstich, ende dat sulcx naer 't schryven van de cooplieden van Ma-
silipatnam niet eer sal connen geschieden dan October aenstaende, sulcx dat
voorsz. schip alsdan nootlijck vandaer alleen naer 't vaderslant soude moeten
gaen, recht tegen onse expresse ordre ende d' intentie van d' heeren Meesters,
soo is 't dat wy goet gevonden hebben dit jacht de *Nieuwicheyt* met dese ad-
vysen expres op 't alderspoedichste U. E. toe te seynden, met ordre dat U. E.
dadelijck op den ontfanck van dese voorsz. schip de *Leeuwinne* nae Battavia
seynde, soo 't niet alrede gedaen is, met sulcke goederen, als voor Nederlandt
gereedt sijt hebbende, opdat de vaderlandtsche vlope hier beloopen mach
ende met deselve in compagnie nae Nederlandt gesonden werde, alsoo niet
geraden is dat alleene vare, sijnde 't perijckel op onse landen van de vyanden
ende geveynsde vrunden al te groot, gelijck voor desen geadvyseert hebben.

Soo de *Leeuwinne* niet volladen is met Nederlandtsche waren, sult daerby
voegen alsulcke cleden als voor Battavia gereed sijt hebbende, ende soo die
met andere jachten versonden waren, sult de *Leeuwinne* evenwel herwaerts
seynden met sulcx inne heeft. 't Gene aan desselfs lading gebreeckt, sal hier
wel gesuppleert werden. Weest hierinne niet natalich, opdat de Compagnie
geen meerder ondienst geschiedt ende de vlope niet te vergeeffs opgehouden
werde.

't Is een groot misverstant dat U. E. niet genegen is 't schip de *Leeuwinne*
nae Battavia te seynden dan alleen volladen met Nederlandtsche waren, alsoo
de Compagnie seer goeden dienst geschieden soude byaldien 't selve schip
tijdtlijck vandaer herwaerts werde gesonden met sulcken last als gereet sijt
hebbende. De goederen welcke *Grootcnbroeck* nu gebracht heeft, soude de
Leeuwinne mede wel hebben connen brengen, ende 't gene aan sijn last voor
Nederlandt soude mogen gebreken, can hier altijt met peper oft andere waren
gesuppleert werden, sulcx dat voorsz. schip in dier voegen seeckerlijck in
compagnie van andere retourschepen soude connen varen, daer 't anders in
twyffel soude sijn off het deselve in Battavia off aan Cabo de Boa Esperance
beseylen soude.

De tijdtlijcke comste van de *Leeuwinne* was hier oock noodich, omme d' andere scheepen met salpeter ende indigo te styven, alsoo geen raedt weeten om ballast te becomen, ende de schepen nu met geschut moeten ballasten.

U. E. sal geen vygertouwen meer doen maecken, ende die alrede heeft, connen hier oock wel missen, alsoo tegenwoordich van grove cabels wel versien sijn.

't Jacht van Jan Buys met 30 slaven van Arracan hebben hier niet vernomen.

't Is ons leedt dat de cruyssende jachten omtrent Ceylon op den vyant niet verricht hebben, maer dat ter contrarie door 't jacht *Grootenbroeck* een Moorsch schip van Suratte aengehaelt ende tot Paliacatte gebracht is, gelijck mede dat noch twee andere van d' onse bejegent ende aengerandt sijn, daerover den directeur van den Broecke becommert is, des Compagnies volck in Suratte groote moeyten ende in hare negotie groote hinder ende schade aengedaen werden sal, jae oock soo dese schepen quamen te verongelucken off dat van de Portugiesen genomen wierden, dat de schade de Nederlandtsche Compagnie soudendoen betalen. Dewyle 'taengehaeldeschip door U. E. onbeschadicht gerelascheert is, ende d' andere twee met d' oliphanten voorby Masilipatnam nae Bengale gelopen sijn sonder d' onse bejegent te hebben, hoopen wy dat des Compagnies volck ende goederen in Suratte ongemoejt sullen blyven. U. E. sy gerecommandeert in 't aenstaende soo goeden ende claren ordre aan d' onse te geven, dat diergelijcke faulte niet meer begaan. 't Is noch beter, als de rechte mate niet connen treffen, dat onvrye Moorsche schepen laten passeeren, dan, op den name van onvrye, vrye aentasten, ofte desulcke die thuys hooren ter plaetsen daer de Compagnie groote capitalen heeft.

Insgelijcsx recommanderen U. E. aan den directeur van den Broecke, soo 't niet gedaen is, alsulcke bescheyden te seynden, daermede in Suratte volcomentlijck bethoont mach werden hoe hare schepen van d' onse niet beschadicht sijn. Hebben sy ongemack geleden, 't is haer eygen schult dat geen pas van den directeur van den Broecke medenamen.

Aengaende 't Portugiesche fregat, door 't schip de *Leeuwinne* omtrent Trangabary aengehaelt met omtrent 7000 pondt suycker, 50 corge geheel groff porceleyn, wat root hout ende 120 heel slechte plancken, welck de Denen van 't fort Trangabary reclameren (onderstaende de Portugiesen als haer vrienden te preexteren), U. E. sal dit fregat ende de weynige goederen by provisie houden, voor de Compagnie gebruycken ende de Denen aensegggen, soo sy menen dat haer ongelijck gedaen werdt, dat hare actie ende recht in Battavia gelieuen te verhoonen ende vervolgen. Haer sal aldaer goedt bescheyt gegeven ende recht gedaen werden.

Met onse jongste is geadviseert, hoe 't schip de *Vliegende Draeck* op de naelde van Wicht verongeluckt is. Het goudt dat daermede nae de Custe ge-

destineert was, is door den commandeur Block Martensz. van Cabo de Boa Esperance met eenige weynige geberchde goederen nae Paliacatte gesonden met de jachten *Wieringen* ende *Dcr Schelling*. Verhopen dat voor den ontfang van desen [by] U. E. sullen sijn gearriveert.

Tsedert onse jongsten hebben door een Engelsche jacht genaemt de *Duyve* van Cabo de Boa Esperance ontfangen eene missive geteekent door den coopman ende schipper van 'tschip *Schiedam* dato primo Juny passato, waermede ons advyseren dat door de heeren Bewinthebberen in plaatse van de verongeluckte *Vliegende Draeck* in haeste uytgesonden sijn met f 200.000 aen goudt met ordre daermede recht door naer de custe Choromandel te seylen. Verhopen dat voor den ontfangh van desen mede by U. E. sal wesen gearriveert, dat Godt geve. Soo sal de Custe dit jaer weder opnieuws van een treffelijck kapitaal versien wesen, als namentlijck omtrent f 638.000 te weeten: f 200.000 in goudt met *Wieringen*, f 200.000 dito met *Schiedam*, f 88.000 dito met 't *Wapen van Hoorn* ende omtrent f 150.000 aen coopmanschappen, Japansch silver ende coper, met 't schip de *Cameel* gesonden. U. E. sy gerecommandeert daervan vooreerst te versorgen den eysch van alderhande goede sorteringe cleden voor Battavia, Molucquen, Amboyna, Banda ende andere quartieren van India, ende daernae 't resterende kapitaal te besteden aen de geleyschte retouren voor Nederlandt, te weeten Guineesche lywaten, cartoene garen, goede indigo, gerafineerde salpeter ende fyne lywaten, volgens nef-fensgaende eysch der Vergadering van de Seventhiene.

Alsoo wy meynen, dat het schip *Schiedam* op de custe Choromandel wel gemist can werden, sullen 't selve metten eersten hier mede verwachten, geladen met sulx als 'tselve metten eersten laden condt, te weten groote quan-titeyt geraffineerde salpeter, cleden ende indigo voor Nederlandt, als alderleye cleeden voor Battavia, ende daerbeneffens sooveel rijs als vorder laden can.

Weest niet versuy'mich ons goede quantité rijs toe te seynden voor sooveel doenlijck is, alsoo ons daerop verlaten, dewyle uyt des Matarams landt gans geen toevoer becomen, doch verhopen van Siam ende Cambodja mede goede assistentie becomen sullen.

Van hier noch Nederlandt heeft U. E. dit jaer geen ander kapitaal te verwachten.

Met de scheepen *Utrecht*, 't *Gulden Zeepaert*, *Brouwershaven* ende 't jacht *Negapatman* is d'heer Jan van Hazel gegaen om den directeur van den Broeck te verlossen, ende in comptant hebben daermede gesonden te weten voor Persia f 100.000 ende voor Suratte f 350.000 met eenige coopmanschappen, ende alsoo tsedert van 't vaderlant Godt loff hier wel aengecomen sijn de scheepen *Der Vere*, *Vlissingen*, *Delfshaven* ende 't jacht *Zeeburgh*, daermede een redelijck somme comptant hebben becomen, hebben wy goedtgevonden

't jacht *Zeeburgh* de vlore nae Zuratte nae te seynden met omtrent f200.000 aan rijcxdaelders ende leeuwendaelders, welcke jacht alsnu mede seylreedt is.

Hiernevens gaet een originele missive mitsgaders de copien van de voor-gaende brieven met de vlore aan d' onse in Suratte geschreven, U. E. sy gere-commandeert deselve over landt op 't spoedichste voort te seynden, opdat se aldaer tijdtlijck weten mogen 't jacht *Zeeburgh* met sulcke somma als geseydt is, derwaerts op comende wege is, ende ordre stellen mogen met sulcke sche-pen als daer byderhandt hebben, 't selve voor eenige vyants macht op de custe van India mach geprobeert ende ter gedestineerde plaatse in salvo gebracht werden.

By inspectie der rekeninge van ongelden op de cust Choromandel dit jaer gevallen, bevinden deselve soo in fortificatie, betalinge van de vrygevende personen als andersins, vry wat te excederen. U. E. sy gerecommandeert gene oncosten te maecken als die noodich gedaen dienen, ende deselve soo te reguleren ende matigen, dat de winsten van den handel aan deselve niet geconsumeert werden, maer de Generale Compagnie 't soulaes van de wel-geschikte mesnagie mach gevoelen. Onder anderen sien wy oock dat aan eenige vrygegevene personen een notabele somme tot haer affbetalinge uyt-gegeven is. Wy recommanderen U. E. van gelijcken 't selve in 't aenstaende naer te laten ende geene personen meer vry te geven, welcke een mercke-lyke somme aan de Compagnie te goede hebben. Byaldien, gelijck het schijnt, aldaer eenige gequalificeerde personen sijn, welcke haere vrydom versoe-ken, sult deselve naer Battavia aan ons renvoeren omme alhier 't selve te voor-deren. Dese onse ordre gelasten U. E. preciselijck nae te comen ende gene sulcke personen, als geseyt is, meer vry te geven, maerde comptanten, welcke soo van hier als 't vaderslant U. E. toegeschickt werden, alt'samen in Euro-pische retouren, gelijck mede voor dese Zuy-derquartieren, te employeren. Dit bevelen U. E. sonder eenige exceptie alsoo 't achtervolgen ende nae te comen.

Andermael gaen hierneffens d' extracten uyt der heeren Bewinthebberen missiven nopende de cortheyt ende smalheydt, welcke haere E. in de Guinee-sche lywaten bevinden, gelijck mede in 't minder getal van cleeden in de packen als deselve in facture gestelt werden. U. E. sy gerecommandeert, alle mogelijcke naersticheyt in toecomende aan te wenden, ten eynde de frauden in d' een ende d' ander niet meer gebeuren, ende de Generale Compagnie voor schaden soo veel mogelijck verhoet werde.

De Denen sijn met een schip in Japara geweest ende met een ander in Macassar, van waer ons uyt de quartieren van Amboyna wederom eenige nage-len ontrocken ende onse vyanden met cruydt geassisteert hebben, gelijck d' Engelschen oock doen. Haer cleeden verstaen wy seer goeden coop ver-coopen, waerdoor ons groote schade in den handel aendoen. In 't gaen ende

CHOROMANDEL, 11 AUG. 1628.

keeren sijn soo verre t' zeewaert Battavia ende Bantam gepasseert, dat van onse schepen niet gesien sijn. U. E. sy gerecomandeert nae den standt van de Denen ende haren handel soo naeuwe te doen vernemen, als doenlijck is, ende ons met alle gelegen[heyt] pertinentelijck te advyseren wat daervan verstaen cont. Nae ons van Nederlandt geadviseert werdt, hebben de Denen van hare principalen geen secours te verwachten. Soo 't geviele dat sy van Trangabary vertrocken ende die plaatse verlieten, sal U. E. sien deselve van den Nayck te becomen, 't sy in coop off contractatie, nae best verdragen condit; volck van des Compagnies wegen aldaer leggende.

By aldien U. E. van 't capitael, welcke soo van Nederlandt als Battavia dit jaer nae de custe Choromandel gesonden is, yets conde missen, sal U. E. in sulcken gevalle daervan een d'onse in Suratte ende Agra metten eersten advijs geven, ten eynde by deselve vandaer op Masilipatnam off Paliacatte getrocknen mach werden soo vele de Custe derven can, om 't selve in retouren voor Nederlandt te besteden.

Achtervolgende der heeren Mayores eysch hierneffens gaende recomman-deren ende gelasten U. E. sorge te dragen, dat groote quantité Bengaelsche zuyckeren geprocureert werden, alsoo buyten twijfsel aan deselve in Neder-landt gedurende de troubleuse constitutie op de custe van Brasilien, gelijk mede in Parsia, goede proffyten sijn te doen. 't Sal noodich wesen [dat by] U. E. een expres schip ofte jacht, welck daer best gemist sal connen werden, met soodanigen cargasoen als tot desselffs ladinge noodich sy, derwaerts metten eersten gesonden werde; weest hierinne niet versymich, alsoo hare E. 't selve op 't hoochste sijn recommanderende.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 11 Augusty anno 1628.

86. — MASILIPATNAM.

AEN DE OPPERCOOPLIEDEN MARTEN VAN ROSSEN ENDE BARENT PIETERZ.
PER 'T JACHT DE NIEUWICHEYT, 11 AUG. 1628.

De nevensgaende is copie van onse jongste aen U. E. geschreven, welckers inhoud by desen alsnoch confirmeren.

Tsedert is ons per 't jacht *Grootenbroeck* wel geworden U. E. aengename in dato 22^{en} Juny passato, daerby ongeerne verstaen hebben de vexatien ende monopolische procedures van den Moorsen gouverneur, welcke aldaer noch meer ende meer continueren, sulk dat den Moorsen gouverneur alleen coo-per is ende niet toestaet, dat yemant anders dan de dry geaposteerde, te weet Ramina, Lingena ende Coutour, eenige cleeden aen d'onse mogen leveren, welcke dry wy sien U. E. groote sommen vertrouwen ende by den gouverneur

haer weder naer sijn welgevallen affgedrongen werden, dat seer weynich verscheelt off de Moorschie gouverneur des Compagnies gelt uyt hare cassen name. Wy hoopen dat de Mooren dese vexatien eens naerlaten ende tot better kennisse komen sullen; soo niet, sullen selffs reparatie moeten soecken. Ondertusschen sullen U. E. hem reguleren nae d' ordre, welck op onse advysen van d' heer Marten Ysbrantsz. becomen sult, waertoe ons gedraegen.

De bevindinge van de goederen, in 't jacht *Grotenbroeck* gescheept, sal U. E. nae desen geadviseert werden.

Van 't vaderslant sijn nae de cust Choromandel gesonden te weten, f200.000 aen goudt met 't jacht *Wieringen*, andere f200.000 aen gout met 't schip *Schiedam*, f88.000 aen goudt met 't *Wapen van Hoorn*, ende te voren met de *Cameel* de waerdy van f150.000 aen Japansch coper, silver ende weynige coopmanschappen, dat te samen een goede somme bedraecht. U. E. sy gerecommandeert ende bevolen, gemelte kapitaal, voor sooveel U. E. daeraen langt, ten besten van de Generale Compagnie op 't spoedichste sien te benefiteren ende in alderhande goede sorteringe cleden om te setten.

Hierneffens gaen dry extracten uyt der Heeren Bewinthebberen missiven, nopende de cortheyt ende smalheyt welcke hare E. in de Guinesche lywaten bevinden, gelijck mede in 't minder getal van cleeden in de packen, als deselve in facture gestelt werden. U. E. sy mede gerecommandeert ende bevolen, alle mogelyke neersticheyt aen te wenden, ten eynde in toecomende de frauden in d' een ende d'ander niet meer gebeuren mogen, ende de Generale Compagnie voor schade soo veel mogelijck verhoet werde.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 11 Augusty 1628.

87. — ORDRE

VOOR D' OVERHOFFDEN VAN 'T JACHT DE *NIEUWICHEYT*, VARENDE
NA DE CUSTE CHOROMANDEL, 11 AUG. 1628.

Alsoo wy goet gevonden hebben dit jacht de *Nieuwicheyt* met noodige advysen expresselijck naer de custe Choromandel aff te vaerdigen, werdt mits desen aen d' overhooffden van 'tselve geordonneert, haer geintendeerde voyagie derwaerts in den name Godes desen aenstaende morgenstondt aen te vangen, ende de Strate Sunda gepasseert sijnde, haren cours alsdan derwaerts Westwaerts aen te stellen, soolange tot dat de lengde van 't eylandt Ceylon ruymingescylt hebben, als wanneer Noordtwaerts over sullen steecken op Ceylon aen, trachtende soo hooch de Cust aen te doen, dat Paliacatte ruy m beseulen connen, sonder eenige tijdt te versuymen met voordeel op de vyandt

te soecken, maer wel toe te sien dat geen advantagie op U. l. become, sorge dragende in 't voorbyseylen buyten 't gesichte [van] St. Thome ende Negapatnam te blyven, om geen disaster van des vyants fregatten te loopen.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 11^{en} Augusti 1628.

88. — SURATTE.

AEN DEN DIRECTEUR VAN HASEL PER 'T JACHT ZEEBURCH, 11 AUG. 1628.

Alsoo hier nae U. E. vertreck van 't vaderslant Godtloff wel aengecomen sijn de schepen *Der Veer*, *Vlissingen*, *Delfshaven* ende *Zeeburch*, by U. E. vloe in 't uytseylen, uytgesondert *Zeeburch*, bejegent, ende dat daermede redelijcke somme geldts bequamen, hebben wy goet gevonden U. E. daervan met het jacht *Zeeburch* nae te seynden de somme van $f\ 208.172 - 10$ in rijcksdaelders ende leeuwendaelders, met eenige weynige coopmanschappen voor Persia. D' Almogende wil 't selve behouden geleyden.

Dewyle hiermede vry wat beter dan te voren versien sult wesen, hebben goet gevonden U. E. te bevelen, dat aan alderleye goede sortementen cleden voor Battavia volgens den eysch besteden sult niet min dan $f\ 250.000$, ende ons deselve soo haest doenlijck herwaerts seynden.

Item aen rijs, toback, gummi lacca, indigo ende cleeden voor Persia, volgens 't versoek van den coopman Visnich, sult besteden omtrent $f\ 50.000$, ende 't selve met de vloe nae Gamron seynden, omme daer comptant vercocht te werden, gelijck wy verstaen met 50 a 100 per cento advance geschieden can, tot verstercking van de weynige comptanten, welck derwaerts hebben connen seynden.

't Resterende kapitaal, welck wy gissen bedragen sal omtrent $f\ 250.000$, sal U. E. doen besteden aen retouren voor Nederlandt, te weten goeden indigo Beana, indigo Zirchees, groote quantiteit geraffineerde salpeter, catoene garen ende andere cleenicheden, volgens den eysch van de vergaderinge der Seventhiene, ende deselve goederen, soowel als de cleeden voor Batavia, soo haest doenlijck herwaerts seynden, opdat met d' ordinarie vloe van hier naer 't vaderslant mogen gaen, gelijck nu de zyde van Persia, volgens onse voorgaende ordre, sonder yets van daer directelijck nae 't patria te seynden.

Andermael bevelen U. E. by desen geen geldt meer op interest te lichten, alsoo de interest de Compagnie te lastich valt ende de profyten van den handel consumeert.

Van Nederlant ende Battavia is dit jaer nae de cust Choromandel gesonden omtrent $f\ 64.000$ meest in goudt, goede party'e coper ende weynich Japansch

silver. Wy hebben den gouverneur Marten Ysbrantsz. geordonneert, soo daer van yets missen can, dat sulx nae Agra ende Suratte advysere, ten eynde dat vandaer op Masilipatnam off Paliacatte getrocken werde soo veele de cust Choromandel derven can, daerop U. E. letten sullen, mits in retouren voor Nederlandt bestedende 't gene vandaer soudt mogen becomen.

Andermael sy U. E. gerecomandeert goedt reglement ende mesnagie in alle dispensen te houden, alsoo 't noodich is, dewyle de speceryen op leuge pryse sijn ende weynich coopmanschappen nae Suratte seynden, opdat versparen mogen 't gene met den handel by gebreck van getrocken waren moeten derven; vinden ook niet geraden dat U. E. aldaer eenich volck vryhey't geve, gelijck sonder onse ordre op de cust Choromandel gedaen is, eensdeels omdat het voor de Compagnie aldaer niet dienstich en is, ende ten anderen opdat daeraen geen gelt geconsumeert werde.

By dese gaet copie van sekere ordre die in 't secreet aan den gouverneur Marten Ysbrantsz. gegeven hebben; U. E. sal 't selve aldaer mede secreet houden, soo lange des Compagnies dienst sulx vereyscht, de saecke communicerende met d' heer ambassadeur Smit ende den directeur van den Broecke, sonder meer. Wy hebben goet gevonden U. E. dit te communiceren, opdat des Compagnies affairen nevens den gouverneur Marten Ysbrantsz. alsoo beleydet, dat de Compagnie in 't landt van den Grooten Mogul geen ondienst geschiede door onse ordre nae Choromandel gegeven.

U. E. missive van den 30^{en} July aen de Prince-eylanden geschreven, hebben wel ontsangen. 't Is wel gedaen, dat U. E. de twaalf persoonen die haer sonder ordre in de vlete hadden begeven, terug gesonden heeft.

't Is ons leedt dat den oppercoopman van 't schip *Vlissingen* met groote impertinentie geweygert heeft 't schip 't *Zeepaert* met sijn chirurgijn t' assisteren; wenschten wel dat U. E. denselven met autoriteyt gelicht haddet. Wy connen ende sullen oock d' impertinentie weygering wel doen straffen, maer wat can sulx 't volck van 't *Zeepaert* helpen? Derhalven recommanderen U. E. in diergelijcke gevalle sulcken autoriteyt te gebruycken, als de beste ende meeste dienste van de Compagnie vereyscht.

U. E. sy gerecomandeert dit jacht *Zeeburch*, olte een ander welck daer best gemist can werden, met partie cleden ons soo spoedich weder te laten toecomen, dat van deselve in December aenstaende gedient mogen werden, daerop ons sullen verlaten.

In 't Casteel Battavia, ady 11 Augusti 1628.

89. — SURATTE.

AEN DEN DIRECTEUR VAN DEN BROECKE PER 'T JACHT ZEEBURCH,
11 AUG. 1628.

Alsoo hier nae 't vertreck van de vlope nae Suratte van 't vaderslant wel
aengecomen sijn . . . 't gene met den handel by gebrekk van getrocken waren
moeten derven.¹⁾

By den Directeur van Hazel sal U. E. gecommuniceert werden sekere ordre
welcke wy in 't secreet aen den gouverneur Marten Ysbrantsz. gegeven
hebben. U. E. sal 't selve aldaer mede secreet houden soo lange des Compag-
nies dienst sulcx vereyscht.

Wy hebben goetgevonden U. E. dit te doen communiceeren, opdat des
Compagnies affairen nevens den gouverneur Marten Isbrantsz. alsoo moocht
helpen beleyden, dat de Compagnie in 't landt van den Grooten Mogul geen
ondienst geschiede door onse ordre nae Choromandel gegeven. U. E. sy ge-
recommandeert ende bevolen te helpen versorgen dit jacht *Zeeburch* ofte een
ander welcke daer best gemist can werden, met partie cleeden ons soo spoed-
ich werde toegesonden, dat daervan in December aenstaende gedienst mog-
gen werden, daerop ons sullen verlaten.

't Is ons leet dat door 't jacht *Grootenbroeck* een Moors schip van Suratte
aengehaelt ende tot Paliacatte gebracht is, gelijck mede dat noch twee andere
van d' onse bejegent ende aengerandt sijn, daerover U. E. becommert is, des
Compagnies volck in Suratte groote moeyte ende in hare negotic groote
schade ende hinder aengedaen sal werden, jae oock, soo dese schepen qua-
men te verongelucken off dat van de Portugiesen genomen wierden, dat de
Nederlandtsche Compagnie de schade souden doen betalen. Dewyle 't aenge-
haelde schip door den gouverneur Marten Ysbrantsz. onbeschadicht gerela-
scheert is, ende d' andere twee met d' oliphanten voorby Masilipatnam nae
Bengale geloopen sijn, sonder d' onse bejegent te hebben, hopen wy dat des
Compagnies volck ende goederen in Suratte ongemoejt sullen blyven.

Wy hebben gemelten gouverneur gerecommandeert alsulcke bescheyden
nae Suratte te seynden, daermede volcomentlijck bethoont mach werden
hoe hare schepen van d' onse niet beschadicht sijn. Hebben sy ongemack ge-
leden, 't is haer eygen schuld, dat van U. E. geen pas gevoordert ende mede-
genomen hebben.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 11 Augusty anno 1628.

¹⁾ Woordelyk gelijk aan de passage in ons no. 88 op bl. 386—387.

90. — SURATTE.

AEN DEN AMBASSADEUR JAN JANSZ. SMIT PER 'TJACHT ZEEBURCH,
11 AUG. 1628.

U. E. aengename van de Prince-eylanden aan ons geschreven, hebben wel ontfangen, ende daerby onder anderen seer ongeerne verstaen de groote impertinentie welcke den coopman van 't schip *Vlissingen* begaan heeft in 't obstinaetlyck weygeren van sijn chirurgijn aan 't schip *Zeepaert*, gelijck mede d'insolentien by den capiteyn van de praeuwen aan den oppercoopman Gerrit Broeckmans gepleecht.

't Ware wel geweest byaldien den chirurgijn met authoriteyt gelicht had geworden, ende wenschten wel U. E. sulx den commandeur van Hazel aengeraden hadde te doen. U. E. sy gerecommandeert in diergelycke occuren-
tien te helpen besorgen dat behoorlijcke authoriteyt in 't werck gestelt werde
ende des Compagnies schepen ende volck by de wrevelicheyt haerder diena-
ren geen ondienst lyde. Wat d' onbetamelycke procedures van den capiteyn
van de praeuwen belangt, hebben ordre gegeven deselve na merite gestraft
werden.

Uyt schryvens van den Gouverneur Marten Ysbrantsz. van de cust Choromandel hebben onder anderen verstaen, hoe den ambassadeur des conings van Persia, Moussabeeck, van Masilipatnam nae Golconda vertrocken was, om sich van daer voort nae Suratte te transporteren. U. E. sy gerecomman-
deert, denselven, daer verschynende, met behoorlyke complementos ende eere te bejegenen, mitsgaders onse groetenisse aan deselve te doen, onder-
houdende daermede gedurende sijn aenwesen aldaer goede correspondentie
ende eenicheyt.

Tot styvinge van 't kapitaal in Suratte hebbe met d'aencomste der sche-
pen *Vlissingen*, *Der Veere*, *Delfshaven* en *Zeeburch*, daermeede een redelijck
ontsett van comptanten becomen hebben, goet gevonden dit jacht *Zeeburch*
de vloe nae Suratte nae te seynden met f 215.688 — 7. D' Almogende wil
het in salvo ter gedestineerde pletse laten arriveren.

Met 't Engelsche jacht de *Duyve* hebben van Cabo de Boa Esperance een
brief becomen by d' overhooffden van 't schip *Schiedam* geschreven, daerby
onder anderen verstaen hebben hoe gemelte jacht, op de tyding van 't ver-
ongelucken der twee scheepen op de Naelde van Wicht, in aller haest nae de
cust Choromandel affgevaerdicht was met f 200.000 aan goudt, sulx dat
voorsz. cust met een treffelijck kapitaal, soo van hier als 't vaderslant, alles
behouden overcomende, versien sal wesen, dat Godt geve.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 11^{em} Augusti 1628.

91. — PERSIA.

AEN HUBERTO VISNICH OVER SURATTE PER 'T JACHT ZEEBURCH,
11 AUG. 1628.

De nevensgaende is copie van onse jongste in dato 8^e July aen U. E. per de vloe nae Suratte ende Persia geschreven, welcken inhoudt by deesen alsnoch confirmeren.

Alsoo hier nae 't vertreck van de vloe nae Suratte en Persia van 't vaderslant wel aengecomen sijn de schepen *Der Veer*, *Vlissingen*, *Delfshaven* ende *Zeeburch*, ende daermede redelijcke somme geldts becomen hebben, is by ons goet gevonden, daervan met het jacht *Zeeburch* de vloe nae te seynden f 208.172 — 10 in rijckxdaelers ende leeuwendaelers, met eenige weynige coopmanschappen voor Persia. D' Almogende wil 't selve behouden geleyden.

Dewyle Suratte hiermede vry wat beter als te voren versien sal wesen, hebben wy mede goet gevonden, d' onse aldaer aen te schryven ende t' ordonneren, dat ter somme van f 50.000 aen rijs, toback, gummilacca, indigo ende cleeden voor Persia, volgens U. E. versoek aen deselve gedaen, souden besteeden, ende U. E. d'een ende d'ander met de vloe nae Gamron op 't spoeidichste toeseynden. U. E. sy gerecommandeert, gemelte coopmanschappen met lieff becomende, deselve soo haest doenlyck in Gamron comptant te vercoopen, alsoo 't selve tot bevoorderinge van de zydehandel in Spahan in de gegenwoordige conjuncture, dat Persia met weynich comptanten hebben connen versien, wonder wel te passe comen sal.

Andermael sy U. E. op 'talderserieuste gelast ende bevolen, met den ambassadeur Jan Jansz. Smit, welcke wy uytten name ende van wegen de doort. Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden ende syne Vorstelijcke Genade de Prince van Orangien aen syne Majesteyt van Parsia van hier affgevaerdicht hebben, by U. E. aldaer verschynende, goede correspondentie ende eenparicheyt te onderhouden, syne E. van alles grondich te informeren ende instrueren, daerby occasie capteren moge om U. E. in 't gene tot bevoorderinge van den handel, renovatie van 't expirerende contract met des conings factoor als andersints te versoeken ende te verrichten hebt, met alle dexteriteyt ende behendicheyt te assisteren ende de helpende hant te bieden, daeraen de Generale Compagnie sonderlingen dienst ende ons welgevallen geschieden sal.

De heeren Mayores sijn onder anderen in haeren generalen eysch van Persia eyschende 2000 lb rhubarbar. U. E. sy gerecommandeert ende bevolen alle naersticheyt aen te wenden, ten eynde deselve van gemelte quantité, ende die goedt sy, gedient mogen werden.

In 't Casteel Battavia, ady 11^{en} Augusti anno 1628.

92. — ORDRE

VOOR D'OVERHOOFFDEN VAN 'T JACHT ZEEBURCH, NAE SURATTEVARENDE,
11 AUG. 1628.

Nevens dese gaet copie van d'instructie welcke wy den E. Commandeur ende Raedt van de schepen *Utrecht*, 't *Gulden Zeepaert*, *Bronwcrshaven* ende 't jacht *Negapatnam*, den 18^{en} July passato naer Suratte ende Persia vertrocken, mede gegeven hebben. Wy gelasten ende bevelen U. l. deselve t'achtervolgen ende nae te comen, voor sooveel U. l. aengaet ende dese niet is contrarierende.

Ende alsoo wy goedtgevonden hebben 't jacht *Zeeburch* gemelte vloote met redelijck kapitaal nae te seynden, sult ghylieden uwe reyse nae Suratte desen morgenstondt aenvangen ende deselve soo spoedich sien te bevoorderen als Godes weer ende wint toelaten sal, U. l. voorder recommanderende ende bevelende, byaldien ghylieden gemelte vloote onderwegen quaemt te achterhalen, in sulcken gevalle U onder de vlagge ende 't commandement van den E. Jan van Hazel te begeven.

Tot spoediger voyagie sult ghylieden, buyten de *Strate Sunda* gecomen sijnde, uwen cours Zuydtwaerts aen stellen tot op de hoochte van 8, 10 a 12 graden Zuyderbreede, nae dat vroech ofte laet de doorgaende Zuyt-Ooste winden ende goede coelte bejegenen sult, loopende dan van daer Westelyck aen, tot dat gepasseert sult wesen de lengde van 't eylandt St. Brandaon, vanwaer Noort-aen seylen sult, totdat landt comt te sien, ende vandaer sult voorts uwen cours stellen nae Suratte, gissing maeckende aldaer niet eerder te comen dan tegen 't laeste van October, opdat de vloete voor U. l. aldaer moge wesen gearriveert ende ghylieden de rheede van Zuhali des te verseeckerder mocht aendoen; ende byaldien, daeromtrent comende, eenige zeylen in 't gesicht crijcht, 't sy dat het vyanden ofte vrunden sijn, sult haer niet aensoeken, op vyanden niet attenteren, ende die voor vrunden gehouden mochten werden, oock niet aensoeken ofte ten antwoordt staen, t'en ware dat des Compagnies schepen selfs bejegenden, maer trachten 't kapitaal, welck sijt inhebbende, met Godes hulpe in Suratte behouden te brengen.

Ghylieden sult mede verdacht sijn, altijt wel op U hoede ende slachvaerdich te wesen, opdat U. l. by resconter van eenige vyandts macht, ofte oock van de fregatten van Goa, geen ongeval overcome, gelijck 't Engels schip de *Lion* in de Golfo van Persia eenige jaren geleden overcomen is.

't Gene boven geseyt is, verstaen wy dat U. l. geen tijdt versuymen sult om vyanden nae te jagen ofte voordeel op deselve te soecken, doch byaldien U. l. eenich vyandts vaertuych in de wech bejegende, daervan ghy oordeldet sonder merckelijck perijckel meeester te connen werden, sult 't selve mogen

aentasten ende U daervan sien te valeren, mits U van 't volck ende veroverde goederen wel versekerende ende 't selve onder behoorlijcke inventaris overnemende.

In 't Casteel Battavia, ady 11^{en} Augusty anno 1628.

93. — JAMBY.

AEN DEN OPPEROOPMAN CORNELIS VAN DER HOEFF PER 'T JACHT
BEVERWIJCK, 14 AUG. 1628.

Onsen jongsten aen U. l. (waervan hiernevens de copie gaet) is geweest per de fluyte *Vclscn* in dato 16^{en} July passato, welckers inhoud by desen alsnoch confirmieren. D' Almogende hopen wy sal U. E. gemelte fluyte met sijn ingeladen cargasoen voor den ontsangh van desen in salvo hebben toegebracht.

Tot bevoorreringe van den peperhandel in Jamby hebben wy goetgevonden alsnu derwaerts te zeynden 't jacht *Beverwijk* met een cargasoen soo in cleeden als comptanten ter somme van f....,¹⁾ gelijck U. E. by nevensgaende facture sien sal. U. E. sy gerecomandeert ende bevolen gemelte comptanten, gelijck meede de cleeden, welcke met dit jacht gaen, als die voor desen gesonden sijn, wel te mesnagieren ende in reputatie te houden, sonder sich met d'uutvent van dien anders als met goede advance te verhaesten, gelijck in onse voorgaende mede geadvyseert hebben; te meer alsoo ons d' Engelschen dit jaer, nae vernemen connen ende oock seeker schijnt te gaen, niet in de wege sullen sijn, ende sober ontsett van Engelandt te verwachten hebben.

Waeraen des *Macquereels* depesche aldaer tardeert, verwondert ende verlangt ons te vernemen, alsoo wy deselve al te lang te gemoet gesien ende ingewacht hebben. U. E. sy gerecomandeert ons d'selve, soo 't alrede niet gedaen sy, met de gereede peeper soo spoedich toe te seynden als doenlijck is.

Alsoo vernemen de coning van Jamby 30 a 35 per cento is heffende van de peper die wy vandaer uytvoeren, als namentlijck 12½ per cento doet ons van d' uytvoer betalen, 10 per cento neemt hij van de gene die de peper van boven de revier in de stadt brengen, ende dan taxeert de peper op 8 realen 't picol, welck voor 5 a 6 realen met comptant connen coopen, dat een seer quade belooninge is voor de assistentie tegen die van Palimban gepresteert, hebben niet connen nalaten U. E. te recommanderen met alle discretie ende behendicheyt te voorderen, dat de nieuwe tol van 10 per cento nae mach

¹⁾ Niet ingevuld.

blijven ende in 't betalen van de tol de peeper niet hooger gereeckent werde, als men die comptant can coopen, gelijck sulx overal gebruykelijck is, ende niet tegen acht realen 't picol, alsoo 't ons een groote somme verschelen soude. Om hiertoe te comen dient U. E. sijn profyt te doen met de vreese welck die van Jamby van de Atchijnder sijn hebbende, alsoo 't apparent haer beurt wel haest vallen sal, dewyle de coning van Atchijn de gantsche Westcust onder sijn gebiedt gecregen heeft, ende geen peeper dan alleen van Tico ende Pria-man gecocht ende veroert mach werden, alwaer die van 't landt ende de vreemdelingen beyde grooten tol doet betalen. Soo de coningh van Jamby niet te bewegen sy, de nieuwe belastinge naer te laten, dient U. E. door de derde man ruchtbaer te maecken, wellicht soude connen gebeuren dat door deese nieuwe beswaringe ons volck ende middelen van Jamby trocken ende naerlieten daer te gaen handelen, sulx dat in dier voegen die van Jamby soowel [sonder] onse assistentie als de hulpe van d' Engelschen souden comen te doen.

In 't Casteel Battavia, ady 14^{en} Augusty 1628.

94. — COMMISSIE, 2 SEPT. 1628.

Jan Pieterz. Coen, Gouverneur Generael wegen den Staet der Vereenichde Nederlanden in India, allen dengenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt! doen condt.

Alsoo in de presente constitutie van saecken hoochnoodich sy dat een gequalificeert ende ervaren persoon over de schepen hier ter rheede leggende 't opperste gebiet ende gesach voere, soo omme op 't stuck van de wachten als andersins behoorlyke ordre ende reglement te stellen.

Soo is 't dat wy, ons van de bequaemheyt ende sufficance van den E. Jan Gijsbertsz. Booneter, schipper op 't schip *Vlissingen*, wel geinformeert ende vergenoegd houdende, met advijs van onsen Rade, zyne E. gecommitteert ende geauthoriseert hebben, gelijck wy syne E. committeren ende authorisieren by desen, omme tot onse naerder ordre 't opperste gesach over gemelte schepen te hebben ende dienvolgende de vlagge van de groote stenge van 't schip, daerop is varend, te voeren ende alle 't voorvallende, met advijs van den Rade, ten meesten dienste van de Generale Compagnie te dirigeren ende beleyden.

Ordonneren oversulcx ende bevelen by desen wel expresselijck allen opper-cooplieden, schippers, minder officieren, bootsgesellen ende alle andere op voorsz. schepen varend, niemant uytgesondert, den voorsz. Jan Gijsbertsz. voor haer opperhoofd aen te nemen, t' erkennen, respecteren ende gehoor-

samen, in voegen off wy daer selfs present waren, mitsgaders syne E. in alle 't geene soo tot meesten dienste van Compagnies schepen, als conservatie van 't minder ende cleyn vaertuych onder derselver protectie schuylende, goedtvinden mocht te ordonneren ende gebieden, met raedt ende daedt promptelijck te assisteren, alsoo wy sulx ten dienste van de Generale Compagnie alsoo bevinden te behooren.

Gegeven in 't Casteel Battavia, ady 2^{en} September 1628.

95. — INSTRUCTIE

VOOR DE E. RADEN VAN INDIA EN D'OVERHOFFDEN VAN DE SCHEPEN
PRINS WILLEM, NASSOUW, VLISSINGEN, VEERE ENDE DELFFSHAVEN,
 GAENDE IN COMPAGNIE NA 'TVADERSLANT, 3 NOV. 1628.¹⁾

Achtervolgens d'expresse ordre van de Edele heeren Bewinthebberen, sult ghylieden gedurende dit U voyage tot in 't Patria toe met den anderen compagnie houden, ende om geenige redenen u separeren. Maer soo ghylieden door storm off eenich onmydelijck ongeval (als Godt verhoede) van den anderen quaemt te geraecken, in sulken gevalle sult alle mogelijcke neersticheyt doen om weder by den anderen te comen, opdat ghy tegen aensoeck van vyanden ende roovers des te stercker ende verseeckerder onse landen mocht aendoen.

Ende alsoo de Generale Compagnie aen de spoedige overcompste deser schepen, soo ten aensien van de retouren als d'importe advysen met deselue gaende, seer veel gelegen is, belasten wy u al t'samen de reyse soo seer te vorderen als immers doenlijck sy, sonder onderwegen 'teylandt Mauritius nochte eenige andere eylanden ofte ververschplaetsen te besoecken. Maer sult van hier recht door de Cabo de Bona Esperance in 'tgesicht loopen, omme deselue (soo 't den noot verey[schte]) aen te mogen doen, van daer naer S'Helena, ende soo voorts na 't vaderslandt uwen cours stellende.

Weest altijt slachvaerdich, maer insonderheyt comende omrrent de Vlaemse eylanden, omme van zeerovers, openbare vyanden als geveinse vrunden ongewapent niet schielijken overvallen te worden, maer deselue tot allen tyden prompte resistentic te mogen bieden, soo U d'een off d'ander oversiens overquam.

Onderwegen eenige scheepen off jachten van de geallieerde der Ho. Mo. Heeren Staten Generael van de Vereenichde Nederlanden bejegenende, a[ls]

¹⁾ 00, 4.

daer sijn Engelsen, Francen, Denen ende andere ge[confe]dereerde natien, dese zult ghylieden niet molesteren, nochte eenigen overlast ofte hostiliteyt laten passeren, ten waere U eerst van ymandt eenige offentie ofte hostiliteyt wierd aengeboden, in welcken gevallen ghylieden (volgens 't recht der nature) gewelt met gewelt hebt te wederstaen.

In zee ofte aan eenige ververschplaatse Engelsche schepen gemoetende, zult ghylieden omsichtich voor haer wesen, ende altijt op u hoede ende tegen onverwachte attentaten op u gereede duffentie staen, sonder haer nochtans van uwer zijde eerste oorsaecke van misnoegen te geven, veel min eenige diffidentie te laten blijcken, haer alle vruntschap bewysende, bijaldien zy haer met behoorlijcke bejegeninge sulx waerdich maecken.

In geenderhande maniere sult ghylieden gedoogen eenige mytterie ofte samenrottingh onder 't volck op de respective schepen varende, maer tracht sulck dangireus quaet bytijts voor te comen; neempt daervan scherpe informatie, ende soo het de misdaet meriteert ende de noot vereyscht, onlast U bij wegen van justitie van de rechtschuldige. Ende byaldien sulcx om goede consideratie niet geraden wierd gevonden, maer dat om erger voor te comen, gesimuleert diende, neempt dan van alles behoorliche informatie, ende levert de heeren Bewinthebberen datelijck op uwer aencompste de schuldige nevens de gerequireerde bescheyden in handen, opdat de misdadigers na merite mogen worden gestraft.

Alsoo de Seventhienen om verscheyden respecten, namentlijck de quaede genegentheyt der Engelsen tegen de Nederlantse Compagnie, sijnde sooda-nich, dat onderleyt ende op ongefondeerde pretentien in September passato de schepen den *Gouden Leeuw*, *Walcheren* ende *Orange*, comedende rijckelijck geladen van Suratte ende Persia, tot Porsmuyden in arrest genomen hadde[n]; item dat 't Canael, vermits de Francen ende Engelsen in openbaer oorloge sijn, seer onveyl ende getroubleert wort, mitsgaders dat die van Duynkerken met groote vlooten seer sterck in zee houden, goetgevonden ende dienvolgende by haere E. jongste missiven geordonneert ende scherpelijck bevolen hebben, omme alle onheylen ende swaricheden (soo veel mogelijck wert) voor te comen, dat de naer huys gaende schepen d' Azoren, de bancke van Terreneuff off de hoochte van 't Canael in de maenden May, Juny, July tot halff Augusty aen boort crygende, by Westen Yrlandt, ende by Noorden Schotlandt, naer Hollant off Zeelant (daer de schepen geconsigneert gaen) haere reysse souden bevoirderen, soo is 't dat wy U alsamen mede wel expres-selijcken ordonneren ende bevelen op den eedt van getrouwicheyt daermede ghylieden aen gemelte Compagnie verplicht sijt, U met voorsegde ordre van de heeren Mayores in allen deele te conformeren, ende in voorsegden tijt ('t welck Godt de voorste niet ontstaen sal) op onse landen comedende, achter

Engelandt om te loopen, op pene van alle vivres, verdiende gagien ende daerenboven arbitrale correctie, die bevonden sal worden contrarie dese onsse ordre gedaen te hebben.

Maer byaldien ghylieden by verloop van tijt, sieckte, sterffe, mancquement van victualie, off om eenige andere inconvenienten genootsaeckt wierden 't ordinary vaerwater door 't Canael te moeten passe[ren], sult ghylieden in sulcken gevalle U wachten, gelijck sulcx oock wel expresselijck by de heeren Mayores verboden wort, in eeniger manieren aen te soecken off aen te doen eenige havens off reeden van Engelandt, 't welck ghylieden op 't hoochste sult verhoeden, om buyten arest ende schade te blyven.

Ende alsoo ghylieden door uyttersten noot gedwongen wiert om schip, goederen ende lijff te salveren eenich lant off haven van Engelandt aen te do[en], soo sult ghy soodanige havens verkiesen, daer ghylieden buyten 't gewelt van de Engelse casteelen met de scheepen liggen mooght, omme in u vertreck niet verhindert te worden.

Voor de Engelsche oorloghschepen die in 't Canael off daerontrent souden mogen cruyssen, sult ghy U oock met voorsichticheyt dienen te wachten.

De custe van Vranckrijck zult ghylieden van gelijcken schuwen, veel min eenige derselver havenen aenloopen, omme mede van de Francen niet gemolesteert te worden.

Tot een behulp geven wy yder schip mede een caerte omme bynoorden Schotlandt om te zeylen, waernae ghy U in gemelte vaerwater eenichsiuts sult hebben te reguleren, U. E. alsamen recommanderende wel toe te sien omme alle perijckel van droochten, clippen, landt ende zee te vermyden.

Ende alsoo d'heeren Willem Jansz., Jacques Lefebvre ende Jan van Gorcum, alle raden van India, ende gewesene gouverneurs in de Molluccos, Amboina ende Banda, geresolveert ende van voornemen sijn hun met dese vloote na 'tpatria te transporteren, sonder dat sich ymandt tot langer continuatie in Compagnies dienst heeft connen bewegen laten, hebben wy met onsen Raede goetgevonden, gelijck by desen goetvinden, opdatter geduerende de wederomreyse behoorlijcke eenicheyt ende goede ordre mach worden onderhouden, dat de bovengemelte raden van India by beurte maent om maent de vlagge van de groote stenge voeren, dienvolgende de raedt beroepen ende in deselve presideren sullen. Ende opdat sulcx met behoorlijcke ordre geschiede, sal d'eerste beurte ingaan ende beginnen van de heer Willem Jansz. op 't schip *Prins Willem*, de tweede van d'heer Jacques Lefebvre op 't schip *Nassoww*, de derde ende laetste beurte sal hebben d'heer Jan van Gorcum op 't schip *Delfshaven*, ende soo voorts successive, totdat met lieft in 't vaderslandt sullen sijn aengecomen.

De raedt van dese vloote sal bestaen in oppercoopluyden, schippers

ende alsulcke officieren meer als de artijckelbrieff van de Generale Vereenichde Oost-Indische Compagnie is ordonnerende.

Entlijck recommanderen ende bevelen d'E. Raden van India, mitsgaders de oppercoopluyden ende schippers op dese respective scheepen bescheyden, dat tytelijck al hun wedervaren op de reyse, de gestaltenisse van hun volck, de ladingh van haere scheepen ende sooveel hun van 't gepasseerde alhier, den stant ende gelegenheit van India raeckende, bekent is, schriftelijck stellen, omme aende respective cameren daer de scheepen thuys hooren gesonden te worden, met d'eerste scheepen off jachten, die U in zee, na 't vaderslandt varend, souden mogen bejegenen. Dit recommanderen d'heeren Mayores ernstelijck alsoo de Generale Compagnie aen de eerste advysen veel gelegen is.

In de Noortzee met lieff gecomen, ende alle perijckelen van vyanden gespaert sijnde, sal yder schip vervoegen ter camere daeraen geconsigneert compt.

In 't Casteel Batavia, ady 3 November anno 1628.

96. — ORDRE

VOOR D'OVERHOFFDEN VAN 'T SCHIP DE *LEEUWINNE*, GAENDE NAE
'T PATRIA, 17 NOV. 1628.¹⁾

't Bovenstaende is copie van instructie, de schepen *Prins Willem*, *Nassouw*, *Vlissingen*, *Vere* ende *Delfshaven* medegegeven, waernae ghylieden U op de reyse mede sult hebben te reguleren, U met gemelte instructie conformatende ende deselve, soo veel U aengaet, in alles naecomende.

Ghylieden sult alle debvoir doen, opdat gemelte schepen noch in de Strate Sunda moocht belopen, omme met haer in compagnie na 't vaderslant [te] bevorderen.

By de vlete, 't sy dan in de Strate Sunda, in zee, ^{na}en Cabo de Bona Esperance, St^e Helena, off elders gecomen sijnde, sult U onder haere vlagge begeven ende d'ordre van d'heeren Raden van India, op gemelte schepen bescheyden, nacomen.

Ten overvloede seggen ende bevelen U andermael, by Westen Irlant, ende by Noorden Schotlandt uwe reyse na Nederlant te vorderen, op pene van verbeurte aller uwer verdiende maentgelden.

Ende of 't gebeurde by d'een off d'ander ongeval (welck niet verhopen), dat ghylieden na den bestemden tijt van halfi Augusty eerst omtrent 't Canael

quaemt t' arriveren, soo sult ghylieden U van de Vlaemsche Eylanden aff slachvaerdich houden ende wel op u hoede sijn, ende in geener manieren de havenen van Engelandt aensoeken, ofte oock niet gedoogen, dat ghylieden door d' Engelschen, 't sy onder wat pretext het soude mogen wesen, daerinne gebracht wort, maer sult 't selve met gewelt, soo 't niet anders wesen wil, tegenstaen. Dit belasten wy U alsamen op den eedt van getrouwicheyt, daermede ghylieden aan de Generale Compagnie verplicht sijt, ende op verbeurte van alle uwe maentgelden, ende daerenboven noch arbitralijcken gestraft te worden, die contrarie dese onse ordre sal hebben gedaen.

In 't Casteel Batavia, ady 17^{en} November 1628.

96. — ORDONNANTIE

VOOR 'T SCHIP DE *LEEUWINNE*, 'T VOLCK OP HUN VERTRECK PUBLICKE.
LIJCKEN VOORGELESEN, 17 NOV. 1628¹⁾.

Wert by desen wel strictelijck geordineert aan d' overhooffden en alle andere personen, op 't schip de *Leeuwinnē*, na huys varendे hunne reyse achter Irlant ende benoorden Schotlant om na Nederlant te bevoorderen omme alle perijckelen van 't Canael, macht van vyanden ende molestie der Engelsen te schuwen.

Ende byaldien ghylieden by verloop van tijt, siechte, sterfte, manquement van victualie ofte eenige andere inconvenienten na den bestemden tijt van halff Augusty eerst omtrent 't Canael quaemt t' arriveeren, ordonneeren ende bevelen wy by desen wel expresselijck, dat ghylieden u altsamen, van de Vlaemsche eylanden aff, slachvaerdich hout, ende wel op u hoede sijt omme van zeerovers, openbaere vyanden off geveynsde vrunden ongewapent niet schielicken overvallen te werden, gelijck wy by desen mede wel ernstelijck verbieden in geender manieren de havenen van Engelant aen te soeken, noch oock niet te gedoogen dat ghy door d' Engelsen ('t sy onder wat pretext het soude mogen wesen) daerinne gebracht wort, maer sult 't selve met gewelt (soo 't niet anders wesen wil) tegenstaen ende voorcomen.

Dit alles belasten wy u altsamen na te comen op den eeth van getrouwicheyt, daermede ghy aen 't vaderlant ende de Generale Compagnie verplicht sijt, ende op verbeurte van alle uwe verdiende maentgelden, ende daerboven noch arbitralijcken gestraft te werden, die contrarie dese onse ordre sal hebben gedaen.

Actum in 't Casteel Batavia, ady 17 November anno 1628.

¹⁾ O O 79.

97. — AMBOINA.

AEN DE GOUVERNEUR PHILIPS LUCASZ., PER 'TJACHT DEN BRIEL,
25 NOV. 1628¹⁾.

U.E. missiven van 11 May, 17 Juny, 10 September ende 5 October, met by-wesende pampieren, sijn ons wel geworden, ende hebben daerdoor verstaen 't gene tsedert verleden jaer in die quartieren gepasseert is, ende daeren-boven oock gehoort 'trelaes van d' heer gouverneur Gorcum, de commissarien Gregorius Cornely ende Vogel, gelijck mede van d'heer gouverneur Leefbvre, over Amboina van de Molucques gecomen, soodat ons van die quartieren geen rapporten noch schriften gebreken, maer wel 't effect van goede nagelretouren (daer 't al om te doen is, ende by eenige luttel genoech op gepast wordt). 't Gaet hiermede gelijck het gemeenlijck met de siecken doet: veel raedt weten haer alle doctoren te geven, maar dickwils weinich baet.

Wy hadden de vrienden alt'samen seer ernstelijck gerecomandeert, dat vooreerst trachten souden met behendige soeticheydt de gealtereerde gemoeideren van die van Loehoe, Combello ende consorten gerust te stellen, 't veroeren van de nagelen voor te comen, ende dat in allen mannieren sien souden alle de nagelen, volgens 't contract, voor de Compagnie te become; ten anderen, dat men de wijdtuitgebreyde garnisoenen in soude trecken, omme te meerder macht in 't velt te mogen brengen, ende die dan op sijn onversienst te gebruycken, daer de dienst van de Compagnie prompte remedie off gewelt soud mogen vereysschen; maer onse goede intentie is, Godt beter't, soo qualijck verstaen, datter geen behoorlijcke soete, discrete behendicheyt, noch oock openbaer gewelt gebruycckt is omme des Compagnies recht te maintineren, in voegen dat ons de meeste nagelen wederomme, gelijck voor desen, ontvoert sijn, ende 't groot garnisoen, welck de Compagnie in Amboina onderhoudt, by den raedt aldaer selfs gants vruchteloos gehouden ende geconsument wert. De E. raden alhier gecomen, hebben wy gevraecht, doen vernamen dat die van Loehoe, Combello ende consorten haer oude gangen gingent ende dat met soeticheydt niet vorderen costen, waeromme dat daernae, insonderheyt nadat acht van d'onse op Combello (door een gants quade bedachte besendinge) om den hals waren geraeckt, geen gewelt gebruycchten ende de joncquen, op Combello wesende, niet verbranden, soo en souden geen nagelen hebben connen vervoeren ende de lust verliesen omme daer weder te keeren. De raden antwoorden, dat sulcx over haer niet dorsten nemen. Siet doch eens waertoe sy vervallen: des Compagnies recht derven met macht niet maintineren, door vreese dat het qualijck uitvallen mocht, ende sy ontsien haer niet

¹⁾ Copieën van 25 Nov. 1628—18 Aug. 1629: QQ 1, 68.

met goede oogen aen te sien, dat de Compagnie de nagelen ontvoert werden ende soo groten garnisoen vruchteloos consumeren, welck een veel snooder nalaticheyt is dan stoutheyt genaemt mach werden, dat men 't recht van de Compagnie met macht soeckt te conserveren. D'Almogende wil dese verkeertheyt van d'onse weerden ende U. E. bedachter maecken.

Wy verstaen dat d'Engelsen van de quartieren van Amboina door Maccassar becomen hebben omtrent 200 bharen nagelen, ende de Deenen 100 bhaer, gelijck voorleden jaer mede gebeurde; daeraen offineten condt wat schade de Compagnie is lydende, dat sulcx by den raedt in Amboina met goede oogen aengesien is, sonder daertegen iets te doen. Doen wy capiteyn Hitoe de trouloose vervoeringe van de nagelen verweten, antwoorde hy ons, dat het de gouverneur ende raedt in Amboina lange geweten hadden ende daertegen niet en deden: wat soude hy dan? Dit jaer hebben van Amboina ontsangen 156.210 fl nagelen, costende $f\ 41.984 - 15 - 14$ incoops, ende van de Molucques 50.203 fl , costende $f\ 11.969 - 16 - 6$. Daerenboven is in Amboina $f\ 79.235 - 18 - 14$ boven d' incomsten en de winst van den handel in een jaer geconsumeert, ende in de Molucques boven de winst $f\ 81.281 - 12 - 15$. De quade schulden van Amboina bedragen $f\ 103.331 - 19 - 7$, ende die van de Molucques (alsnu mede afgeschreven) $f\ 146.783 - 4 - 2$, in voegen dat 206.413 fl nagelen, dit jaer van de Molucques ende Amboina becomen, de Compagnie comen te costen $f\ 464.587 - 7 - 10$, behalven d' oncosten van de schepen ende gagie van 't volck van de Molucques ende Amboina, dewelcke in Nederlandt ende elders betaelt worden; ende dit is noch 't quaetste jaer niet, want daer sijnder gepasseert, dat op deselve oncosten veel minder nagelen bequamen. De gedachtenisse hiervan renoveren by dese, omdat vernemen dat de langdurige quade secourssen ende onse ernstige recommandatie op 't reglement van alle dispencen gedaen, U. E. soo weinich ter herten gaet, dat daerenboven t' ontyde voorneemt veel oncosten te doen in saecken, die wel uitstel lyden mogen ende exuseren can.

Hierover recommanderen ende bevelen U. E. by dese andermael wel expres selijck, des Compagnies middelen wel te menageren ende alle dispencen soo te reguleren, datter geen gelt noch goederen uytgegeven worde dan daer 't nodelijck wesen moet ende geensintsexcuseren can. Het bouwen van 't huys op La-rique mach noch wel uitgestelt worden. Verbieden U. E. mede wel expres, tot naerder ordre geen steenen kercke te beginnen, gelijck mede geen onnodighe oncosten aen 't bouwen van een toren off poorte van 't casteel te doen; wort er reparatie aen 't huys van 't casteel vereyscht, item de cruytmolen, slavenhuys ende houthuys, reparereert 't geene nootlijck gedaen dient met de minste costen, endestelt het vordere tot beteren tijt uit, want des Compagnies middelen na Amboina niet gesonden worden om daer in gebouwen ende overtollige

dispence magnificantia te bethoonen, maer omme nagelen daervore te become ende des Compagnies volck redelijck t' onderhouden. 't Was een ander tijt doen wy voornamen een steenen kercke te doen bouwen; soo 't den E. Speult saliger gedaen hadde, in plaatse van de costelijcke onnutte wercken, die sonder ordre ende kennisse gemaeckt heeft, meerder eere ware hem daervan naergebleven.

Aengaende d' onredelijcke pretentie ende quade disseynen van de Ternatanen, 't vervoeren van de nagelen ende de verhooginge van prijs, welck die van Loehoe door haer gesant Calembatte ende capiteyn Hittoe versoeken, wy hebben diesaengaende met den raedt van Indien goet gevonden, gelijck per nevensgaende extract van resolutie sien sult, geensints geraden te wesen de prijs van de nagelen te verhoogen, ende dat om verscheyden consideratien, waerover 't selve voorsz. gesanten rondtuut hebben ontscyt, ende U. E. mede verbieden hierinne niet te treden. Dat eenige cleeden voor een tijt wat beter coop dan voor dese tegen nagelen verhandelt worden, moet sijn beloop hebben totdat beter mogen, ende langer niet, waerinne discretie gebruycken sult; item dat trachten zullen 't vervoeren van de nagelen in aller manieren voor te comen, 'tzy met gevoechelijcke middelen ofte openbaer gewelt, sonder aensien dat daeromme met die van Loehoe, Combello ende consorten, als Ternatanen, in openbare oorloch souden mogen geraecken; derhalven bevelen U. E. hiertoe 't uutterste debvoir te doen ende geen middelen onversocht te laten omme alle de nagelen te become ende 't vervoeren voor te comen, sonder yemant dienaengaende t' ontsien ofte eenich respect te dragen. Met cruyssen in zee connen de joncken niet geweert worden: veel jaren is hier sulcx vruchtelos onderleyt. Wy meenen best te wesen, dat als de joncken op 't landt gehaelt sullen wesen, dat U. E. deselve alsdan op sijn onversienst verbrande, 't sy op Loehoe, Combello, Lessidi, Manipe, Bouro ende waer die soud mogen vinden, jae, oock op Hittoe, des noodich wesende. Soo d' inwooners hun daertegen stellen ende de vreemdelingen soeken te diffenderen off assisteren, sult hun insgelijcx met gewelt wederstaen. Byaldien Kitchil Aly off de coning van Ternaten selven de vreemdelingen dit jaer van die quartieren niet weren, gelijck wy meenen dat doen sullen om credit by U. E. te become, ende daernae noch meerder quaet t' onderleggen, soo sult selven trachten voorsz. joncken te verbranden, voor soo vele met de macht welck daer byeen cont brengen doenlijck is, sonder des Compagnies volck al te lichtvaerdich off onbedacht te hazarderen, off oock t' ontyde gewelt te gebruycken. 't Is een groote faulte dat het verleden jaer niet gedaen is; meerder discretie hadde den raedt aldaer toevertrouwt. Een goet verstant is een halff woort genoech.

Op d' onredelijcke pretentie ende quade disseynen van de Ternatanen is goet gevonden, dat deselve wederstaen sullen met sulcke middelen als ons

AMBOINA, 25 Nov. 1628.

Godt verleent ende daertoe vereyscht moghen werden; derhalven bevelen U. E. 't recht van de Compagnie in aller manieren tegen d' usurpatie van de Ternatanen in sijn geheel te conserveren. Wy houden voor seecker, dat den coninck van Ternate ende Kitchil Ali met de macht der Ternatanen na Amboina niet en varen omme de misverstanden wech te nemen off ons eenich goet te doen, maer wel om meerder quaet tegen ons te plegen, soo daertoe maer comen connen. Hierover bevelen U. E. wel op sijn hoede te zijn, de Ternatanen in 't minste niet te vertrouwen; ontsiet u niet wantrouwe te bethoennen: sy mogen wel weten wat van haer gevoelen. Blijff op u voordeel ende reputatie staen; geeft geen voordeel over; hout onse macht byeen; vermengt noch en vereenicht die met de Ternatanen niet; neempt met haer macht gesamenderhant niet voor. Excuseert u met de beste expedienten, insonderheyt dat de leverantie van de nagelen aan de Compagnie behoorlijck volgen moet, eer hun eenich credit connen geven. Seght vry dat haer tocht qualijck begost is, gelijck claerlijck blijckt, want geven uit dat na Amboina varen omme alle misverstanden wech te nemen ende ons alle de nagelen te doen leveren, ende ondertusschen is Kitchil Aly tijtljck met meest al het volck ende 12 correcorren van Mackjan gevaren, omdat de nagelen, die daer schoon stonden, ongeplukt souden blyven ende aen de boomen vergaan, gelijck voor desen meermaelen gedaen hebben. Verbiet oock alle des Compagnies ondersaten, geallieerde ende bontgenooten, insonderheyt die van Hitoe, op pene van indignatie, dat haer met de Ternatanen, die van Loehoe ende consorten op de roy niet begeven ende aen haer oock geen schattinge geven; in geenderley manieren sult de Ternatanen eenich gesach off recht op 't landt van Hitoe toestaen, maer 't recht van de Compagnie, soo daer als elders op alle andere plaetsen, ongevioleert conserveren.

Alle des Compagnies ondersaten, geallieerde ende bontgenooten sult oock voor alle gewelt ende overlast der Ternatanen diffenderen, haer recht ende vryheyt maintineren met sulcke middelen als vereyscht worden ende vorhanden sijn. Plegen de Ternatanen eenich gewelt, weester met gewelt tegen; ontsiet haer veel min dan sy u doen; schrijft haer sulcke wetten voor als de verseeckering van des Compagnies recht, volck, goederen, ondersaten, geallieerde ende bontgenooten vereyscht, ende doet het oock, voor sooveel in u macht is, naercomen. Insonderheyt sult de Ternatanen met sulcken macht omme 't casteel niet laten komen, noch daer sulcke vergaderinge houden, daermede de Ternatanen oorsaecke becomen souden mogen omme iets quaets op d'onse t'attenteren; buyten u voordeel ende op haer genade sult u ende d'onse in hare vergaderinghe niet vertrouwen, ende wat aengaet de lemitscheydinghe, daer men soo breedt van spreekt, 't zyn maer praatjens, gelijck U. E. verneempt aen d'onredelijcke ende onbeschaemde pretentie der Ternatanen.

Soo wij haer accorderen al dat zy begeren, dan souden wel verdragen, maer anders niet; daeromme laet u hiermede niet amuseren noch abuseren. Willen sy de Compagnie laten 't recht dat haer in de landen ende eylanden van Amboina op 't lant van Hittoe, op Ceram, Buro, Ambblau ende elders in die quartieren toecompt, soo mocht met haer wel verdragen ende een provisionele limitscheydinge maecken, maer anders niet. In deser voegen sijn U. E. alsulcken authoriteyt gevende, als Kitchil Aly van de coninck van Ternaten heeft.

Alsoo door lange ervaringe vernemen de Compagnie in verscheyde respecten gants schadelijck te wesen, dat eenich gelt off goet uitgeborcht worde, hebben wy met onsen raedt goetgevonden de respective gouverneurs ende overhooffden van de Molucques, Amboina ende Banda te verbieden (gelijck per nevensgaende resolutie sien sult), voortaan geen gelt noch eenige goederen aen yemant ter werelt uitteborgen, 't sy ook wie 't soud mogen wesen, aen groote noch cleyne, witte noch swarte ingeboornen, vreemdelingen noch Nederlanders, jae selffs oock niet aen den coninck van Ternaten off andere grooten. Derhalven bevelen U. E. dese ordre aldaer in sijn quartier precies, sonder eenige exceptie, naer te comen ende doen naercomen, op pene dat selffs vergoeden sal de schaede ende interest welck de Compagnie (ter contrarie doende) daerdoor soud mogen lyden. In Batavia is dit lange in treyn geweest ende bevinden ons daermede seer wel. 't Gene op den ontfanck van dese onder de borgers ende andere soud inogen uitstaen, sult datelijck intrekken ende daerna niet meer borgen, mits ons van 't gevolch pertinent advijs gevende; doende mede neersticheyt omme soo veele als mogelijck is van de quade schulden te becomen. Op 't comptoir Batavia sult oock geen voor-schryving van creditbrieven doen, maer alleene trekken sulcke penningen als daer contant betaelt werden.

't Is ons lieff te verstaen dat d'ondersaten van 't casteel haer soo wel houden, dat U. E. ende d'heer Gouverneur Gorcum hun des bedancken. Recommanderen ende bevelen U. E., haer mede alsoo te bejegenen ende tracteren, dat oorsaecke becomen omme U. E. reciproque mede te bedancken; 't sal ons sonderlinge aengenaem wesen. De vier hooffden, hier gecomen, hebben d'heer Gorcum eensdeels van wegen de Camere hare principalen wel bedanckt, maer ten anderen ons mede geclaecht, gelijck de Camere door een van haere missiven oock schriftelijck doet, dat haer volck te lande dickwils met grooten arrebeyt, ende te water met veel onnodighe tochten seer beswaert sijn geweest; dat men nu ende dan, om een brieff off blaeuwe bootschap te bestellen, correcorren heest doen affsetten; in 'tgeene verby mogen versoecken sy, dat haer volck souden willen excuseren, presenterende geen moeyte noch arbeyt t'ontsien omme sulcke diensten ende tochten te doen, als des Compagnies welstant soud mogen vereyschen ende de moeyten waert sijn.

Ten anderen clagen mede, dat haer volck, die met werpnetten visschen, dickwils grooten overlast lijdt van de Nederlanders die ceres houden; dat haer netten affnemen ende nae hun schieten soo binnen scheut omtrent haer ceres comen; dat het d'arme lieden selden gelegen compt, ende oock altijt geen acces hebben, omme daerover by d'heer gouverneur te beklagen. Derhalven versoecken dat eens voor al 't misbruyck redresseren willen.

Ten derden versoecken mede dat ordre soude willen stellen, dat die van de Uleassers belast wierde correcorren te maecken voor 't volck aen 't casteel woonende, gelijck eertijs plegen te doen, omdat vry sijn van d'ordinarie last ende dienst, welck die by 't casteel woonen meer dan d'inwoonders van de Uleassers presteren.

Ten vierden voechden daer oock by, dat des Compagnies slaven off Teolesen haer thuynen seer beschadigen ende beroven.

Ende alsoo 't billick is, dat alle misbruycken soo vele mogelijck werden ende nae behooren werde versien in 't geene des Compagnies ondersaten soud mogen beswaren, bevelen U. E. den raedt van 't casteel ofte Camere op dese vier poincten naerder te hooren, ende hun daerinne sulcken contentement te geven (voor soo veel doenlijck is), dat hun des bedancken; insonderheyt recommanderen ende bevelen U. E., des Compagnies getrouwe onderdanen met geen overlast van onnoodige wercken off tochten te beswaren, jae selfs oock des Compagnies slaven niet, maer verleent haer tijt om selfs thuynen te maecken ende te beplanten, soo sal haer de noot niet dringen andere te beroven, ende sy sullen des te beteren dienst aen de Compagnie doen, gelijck hier ervaren. Des Compagnies costelijcken rijs sullen dan mede niet onnuttelijck consumeren.

Soo haest voornoemde vier hooffden alhier arriveerden, wierden alle vier met haer meeste volck sieck, gelijck vele van die van Hittoe ende Calimbatte mede gebeurde. De twee die U. E. ons sonderlinge recommandeert, als te weten Paulo Gomes ende Castainge, sijn beyde tot ons groot leetwesen in den Heere gerust, eer hun behoorlijck hebben mogen hooren spreken, off eenige vruntschap betoonen, daerinne d'andere geveynsde vrienden haer vrywat verheugen. Ter goeder gedachtenisse senden d'erffgenamen van de twee overleden hooffden gelijcke vereeringe als Radgia Rosseniva ende Radgia Soya gedaen hebben. U. E. sy gerecommandeert, goede achtinge te nemen ende oock te bevoorderen (soo 't noodich is), dat over 't volck van Hattiva ende de Mardijckers weder als hooffden vercoren ende gestelt werden sulcke die daertoe alderbequaemst sijn ende daer de Compagnie de beste trouwe ende dienst van te verwachten staedt.

't Is wel gedaen dat de garnisoenen van Ambbau, Hatuaha ende Ourien gelicht sijn; insgelijcx sult met d'andere buytengarnisoenen mede doen, soo

't niet gedaen is, mits de bontgenooten off ondersaten evenzeer als te voren in haer recht maintenerende ende protecterende, onaengesien dat daeromme met de Ternatanen in oorlogh souden moeten comen.

My verwondert dat U. E. vraecht, off 2400 realen verschieten sal voor 40 bharen nagelen, welcke de coninck van Ternate die van Ceram ende Hitoe ordonneert aan d' heer Lefebvre ende sijn savoy, geschoren Chinees, te betalen. Voorwaer, 't is een schande dat U. E. ons sulcx voorstelt. Is de coninck van Ternaten niet genoech schuldich? sal men hem van des Compagnies middelen laten disponeren, gelijk eertijs tot groot nadeel van de Compagnie geschiede? 't sijn practijcken gelijk die, daermede de Mooren tot Masili-patnam de roverye van des Compagnies middelen bedecken ende veel ongerechticheyt door gepleecht wort; laet sulcx verre van ons sijn.

20.9.4 Tegen de plaetsen welcke de wechgelopen slaven van de burgers aenhouden, sal U. E. eens ter goede occasie met represalie valeren, insgelijcx mede behoorlijck straffe doen over de moorderye ende roverye door die van Combello, Xula ende Boano begaan, soo 'tselve door de coninck van Ternaten niet gedaen wordt ende als U. E. d' occasie ende gelegentheyt becomt.

Aen 't huys op de Pas sult geen oncosten meer doen, noch volck daertoe vergeeffs houden. Soo eenige burgers genegen zijn 't selve te bewoonen, moocht het hun toestaen ende 't groot hospitael insgelijcx ten besten doen gebruycken tot packhuysen, wooninge, kercke off andersints, sonder oncosten te doen; 't oude verlaten, vervallen huys van d' Engelsen in den wechstaende, mach wel wechgedaan worden, mits te vooren behoorlijck acte makende in wat gestaltenis 't selve sy, ende hoeveel aldaer waerdich is ten tyde door U. E. gesletten wort.

De clappusboomen binnen de pagger van seeckere burgers staende, sult aen haer vereeren, met conditie ende reserve, dat gehouden zullen blyven de thiende van de vruchten aen den heer te geven ende vordere aenplantinge op deselue erven te doen; maer aengaende de pacht van de visscherie off ceres, den raedt heeft niet goet connen vinden deselue aff te schaffen, gelijk U. E. per nevensgaende resolutie sien sal.

U. E. sy andermael ten hoochsten gerecomandeert, d'aenplantinge van nagelboomen by de naturelle ondersaten van 't casteel na uutterste vermogen te bevorderen; wenschten wel, dat haer met 200 jongers ende meyskens van Mindenao off Timor (gelijk versoecken) mochten assisteren; verhopen dat 't schip *Orangie* eenige van Mindenao medebrengen sal. U. E. mach deselue daertoe gebruycken. D'aenplantinge van alderleye vruchtboomen, insonderheyt cocusboomen, gelieve mede in continuele recommandatie te houden ende ten besten doen bevoorderen.

Wy houden U. E. niet wel bedacht te wesen, dat voorneemt wederom een

comptoir op Loehoe te stabileren; derhalven sal sulcx naerlaten, 't volck ende goederen wederom lichten, soo daer eenige geordonneert heeft, doende de nagelen die daer te becomen sijn in jachten off fregaten schepen ende aen 't casteel brengen soo haest ontfangen worden, opdat de quade aert van die natie haer moetwil aen des Compagnies volck ende goederen, gelijck voor desen, niet meer plegen, endesyliden des te beter in toom gehouden mogen werden, welck niet wel geschieden can als van ons onderpantin haer gewelt hebben.

't Is ons leet, dat de kerckelijcke personen ende schoolmeesters aldaer cleenen yver bethoonen ende weynich dienst doen, insonderheyt dat tegen malcanderen emuleren ende meer trachten naer de weerltse hoocheyt, dan om de dienst Godes waer te nemen. Met alle beleefstheyt sult haer tot hunne devoir vermanen, ende niet toestaen dat iets sonder uwe approbatie by der hant nemen, veel min dat eenige onbehoorlijcheyt tot nadeel van de wettige overheyt plegen. Van de ondienstige sult de Compagnie onlasten ende de goede behulpsaem wesen. Wat aengaet het committeren van een persoon oft twee in de vergaderinge van d' ordinarie kerkenraet, in Nederlant is 't in eenige steden een gebruycck ende in sommige oock niet, daeraen het schijnt sulcx voor een middelmatige saecke verstaen wort, even gelijck den reynen alles reyn is; dienvolgende is 't voor desen in Batavia oock geschiet, maer alsnu wort het niet gedaen, omdat de kerckelijcke personen daertoe geen oorsaecke geven ende hun wel comporteren; derhalven sal U. E. hem in dese saecke mede reguleren nae de tijdt ende gelegentheyt van saeken, als comportementen van de kerckelijcke personen, ter eeren Godes ende ten besten dienste van de Compagnie soud moghen vereysschen.

't Is ons lieff dat U. E. wel genegen is de Compagnie dry jaren boven d' expiratie van synen tijt te dienen, mits dat nae behooren van qualiteyt ende gagie verbetert worde. Verhoopen dat U. E. met onse naeste daerinne contenteren doen sullen. Voor dese is 't niet geschiedt, omdat niemand sulcx van U. E. wegen gevoordert heeft, ende wy continuueel met dagelijcxen voorvallende affairen geoccupeert sijn geweest.

By provisie sal U. E. vooreerst betalen aan Sansio de los Consiglos 200 realen van 8^{en}, ende met 't geene voorder pretendeert de tijt noch wat aensien, alsoo geseyt wort dat Marschalck ende Crayvanger (onder welcken syne goude ketting berusten soude) met de naeste schepen van 't vaderslant comen sullen.

Wat aengaet 't versoeck van de weduwe van Sybrant Meuwisz. van Jeveren, myne gewesene lijffschudt, in 't minste gedenckt my niet dat haer eenige vereringe schuldich gebleven soud wesen; 't heest oock weynich apparentie.

De dry soldaten van 't garnisoen van Amboina, sonder licentie herwaerts gecomen, sijn gestraft.

D' affwijckinge van die van Asselolo sal U. E. ter goeder tijt behoorlijck straffen, ende haer weder tot gehoorsaemhelyt ende devoir brengen.

Voor d'ontfangh van U. E. missive sijn betaelt geweest 215 reaelen van 8^{en}, seeckere Moor van Japara toecomende, in voegen dat de reeders van de joncq *Gorcum* daeraen niet helpen connen. Verhoopen dat met represaille 't haere wel weder becomen zullen.

30. Janv. Hoe Batavia over dry maenden van des Mattarams volck onder vrientlijcken schijn vyantlijck aengetast wierd ende tsedert te lande belegert is geweest, sal U. E. door nevensgaende verhael van 't gepasseerde verstaen. 't Eerste leger van omtrent 10.000 mannen is 'teenemael geconsumeert, de veldt-overste tommogon Bouraxa is selfs mede met twee zonen dootgebleven; daerna is een ander leger met 10 a 15.000 mannen gecomen onder 't gebiet van den tommogon Surragulagul, welcke Batavia buyten schoots noch besett houden.

Van de weynige ambachtslieden die hier zijn, connen vooreerst geene gemist worden.

Dese gaet met de jachten *Den Briel*, *Purmerendt* ende *Suratte*, waermede derwaerts keeren de gesanten van Loehoe, Combello, Hittoe ende van de hooffden onder 't casteel sorterende. Wy hebben haaraengeseyt, dat seer genegen zijn selfs met den eersten persoonlijck na Amboina te varen ende dat eer lange volgen, off yemant met authoriteyt senden zullen, doch dat ondertusschen de coninck van Ternaten off Kitchil Aly met U. E. sullen sien t'accorderen het differendt van lemitscheydinge, sonder nae onse compste te vertoeven. Hierover authoriseren U. E. by dese, met voorsz. coninck van Ternaten of Kitchil Aly by provisie ende tot onser naerder approbatie in de lemitscheydinge te verdragen, soals met advijs van de raden aldaer bevinden sal 'trecht van de Compagnie ende de welstant van hare onderdanen ende bontgenooten te vereyschen.

Als tot desen eynde off om andere saecken vergadering beleyt wordt, recommanderen ende bevelen U. E. wel expres sorge te dragen ende ordre te stellen, dat de vergaderinge gehouden werde in sulcker voegen ende ter plaatse dat de trouloose Mooren daerdoor geen occasie gegeven worde om eenich voordeel op U. E. persoon, des Compagnies volck, landen, forten ende goederen vyantlijck te soecken, gelijck ten tyde van d' heer admirael Verhoeven zaliger in Banda gebeurde, ende hier in Batavia verscheyde reysen onderleytis.

Meer dan seven jaren lang hebben die van den Mattaram met d' onse in Batavia goede correspondentie ende vrientschap onderhouden, ende dat voor-nemelijck om credit te becomen, ten eynde dat hun daerna meester van 't casteel, de stadt ende alles datter is souden mogen maecken, gelijck in Augusty verleden onderleyden; maer 't is Godtloff gemist ende niet wel becomen,

Wy houden voor seecker, dat Kitchil Aly, nae zijne gewoonte, vooreerst insgelijcx veel goets doen sal om credit te becomen, als namentlijck dat het vervoeren van de nagelen voorcomen zal ende dat alle de nagelen aen d'onse sal doen leveren; soo 't soo geschiet, sal U. E. daertegen wederomme gelijcke vruntschap bethoonen, omme alle 't voordeel van hem te trekken dat trekken condt, maer in geenderley maniere sult daeromme eenich afstant doen van 't recht van jurisdictie, souverayniteyt off protectie eeniger landen, noch oock voorsz. Kitchil Aly soo vele vertrouwen, dat eenige occasie become omme tot des Compagnies nadeel iets t'attenteren. Vertrout hem, noch oock de coninck van Ternate, noch eenige Ternatanen in 't alderminste niet, ja immers soo weynich als die van Loehoe, Combello ende Hittoe.

Andermael recommanderen U. E., op alderleye maniere alle mogelijcke naersticheyt te doen, omme alle de nagelen te becomen ende 't vervoeren voort te comen, 't sy met soeticheydt off gewelt. Soo de coninck van Ternaten, Kitchil Aly ende Ternatanen hierinne geen devoir doen, doet ghy soo vele vermocht ende de welstant van de Compagnie vereyscht, gelijck voren hebben geseyt. Insonderheyt bevelen U. E., mede wel te letten op 't goet reglement van alle dispensen, ende des Compagnies voordeel insgelijcx in den handel alsoo te soeken, dat d' oncosten van Amboina met de winst van den handel geballanceert mach worden ende aldaer niet langer ten achteren teeren.

De voorsz. schepen ende jachten *Den Briel*, *Purmerent* ende *Suratte* hebben geordonneert na Amboina te seylen ende U. E. ordre naer te comen; de goederen ende cargasoenen voor Banda sijn in *Purmerendt* gescheept, doch alsoo verstaen dat 't schip *Den Briel* bequamer is omme noten ende foelye te laden, sal 't goet wesen dat U. E. 't selve schip met de goederen, na Banda gedestineert, derwaerts zende, ende *Purmerendt* aldaer houde.

Per nevensgaende placcaet sal U. E. sien, hoe verboden hebben dat niemand van d' onse haer vervordere eenige cleeden in de Molucques, Amboina off Banda te brengen; soo yemant ter contrarie doet, laet daertegen volgens d' ordre nae behooren procederen; insgelijcx hebben mede verboden dat geen arack na Amboina noch Banda gebracht werde.

Soo U. E. de gelegenheyt becomt omme na de Molucques te schryven, sult wel doen ende zenden copye van onse missive, ordre ende resolutie aen den president ende raedt aldaer, opdat tijtlijck verwitticht werde wat ordre wy geven tot maintenue van des Compagnies recht, ten eynde dat haer dienaengaende in die quartieren daernae mede schicken ende overal de forten wel gesloten ende wel versien in goede duffentie houden, opdat van de Ternatanen niet overrompelt noch overvallen worden, soo 't geviel dat U. E. genootsaeckt wiert eenich onredelijck voornemen der Ternatanen aldaer met gewelt te wederstaen, ende dat voorder, om ['t] recht van de Compagnie te

mainteneren, met haer in openbare oorloch geraeckte. Alsnoch is 't onseecker wanneer een expres schip off schepen recht door naer de Molucques senden zullen; de tijt moeten noch een weynich aensien.

In 't Casteel Batavia, ady 25^{en} November anno 1628.

98. — BOUTTON.

AEN DEN CONINCK, 25 NOV. 1628.

Grootmogende heer ende coninck. Twee brieven zijn ons van uwe Majesteyt wel behandicht, den eersten door onsen gouverneur van Amboina, den jongsten per den coopman met ons schip uit Ternaten gecommen, daeruit gesien hebben hoe Bouton door die van Macasser seer gedreycht wort, ende dat uwe Majesteyt voor inval ende destructie van sijn landt seer beducht sijt. Wy gelooven niet, dewyle Kitchil Aly alreede in Amboina is aengecomen ende dat de coninck Hamsia met de resterende Ternataense macht voorgenomen hadde in Amboina ende Bouton tot assistentie van uwe Majesteyt te verschynen, den Macassar soo vermetel ende stout sal wesen om iets op Bouton t'attenteren ende sich met sijn gorabs tegen de Ternataensche corre-corren ende soo strijtaer volck sal hazarderen.

Wy sullen oock nimmer toestaen dat hare Majesteyt van syne ende onse vyanden soude overwonnen worden, tot welcken eynde ende tot meerder verseeckeringe dese dry schepen naer Amboina zenden, om den coninck van Ternaten tegen die van Maccassar ende alle andere vyanden t'assisteren.

Selfs in persoon had voorgenomen met dese schepen innwaerts te varen, maer alsoo noch wat geoccupeert zijn met des Mattarams leger, dat hier nu dry maenden, sterck zijnde 20 a 30.000 man, omtrent Batavia heeft gelegen, hebben ons vertreck noch moeten uitstellen; sullen echter eerlang met een vlotte volgen, daerop haer Majesteyt sich mach verlaten. In teecken van goede genegentheyt sende syne Majesteyt een buffelsleere culder, die in danck geïst t'accepteren.

In 't Casteel Batavia, ady 25^{en} November anno 1628.

99. — AEN D'OVERHOFFDEN VAN 'T LANDT VAN HITTOE,
ONSE GETROUWE VRINDEN ENDE BONTGENOOTEN, 25 NOV. 1628.

Alsoo onse schepen seylreedt leggen omme nae Amboina te vertrecken, ende dat capiteyn Hitoe sijn affscheyt daermede versocht heeft, hebben wy

410 AAN D' OVERHOFFDEN VAN 'T LAND VAN HITTOE, 25 Nov. 1628.

't selve toegestaen, ende meteene goetgevonden U. l. alsamen mits desen te begroeten ende oock tot uwen schuldigen plicht aen te manen, namentijck dat wel doen zult heylighlyck t' onderhouden alle de voorgaende verbonden ende contracten, gelijck dat tot maintenue van onderlinge vruntschap ende bescherminge van de landen betaemt, ende insonderheyt te versorgen, dat alle de nagelen van 't eylant van Hittoe aan onse coopluyden gelevert ende geen meer ontvoert worden. Dit doende, sullen de voorgaende fauten by ons vergeten blyven ende sullen U. E. niet behoeven te vreesen voor de macht der Maccassaren, Portugiesen, Spangiaerden, noch Ternatanen off andere, die onderstaen mochten 't landt van Hittoe eenigen overlast aen te doen, als wanner wy U. l. daervoor, met Godes hulpe, wel zullen beschermen; maer desulcke welcke souden mogen continueren ons de nagelen t'ontvremden ende de contracten te breken, mogen haer wel verzekeren, dat Godes straffe, 't sy dan door d' eene natie off d' ander (soo 't van ons niet geschiet), wel becomen sullen, gelijck daervan exemplen gesien worden. Hiertoe zullen ons verlaten ende U. l. alsamen in de bewaringe Godes bevelen.

Actum in 't casteel Batavia, ady 25^{en} November anno 1628.

100. — AEN DE RAETCAMER VAN AMBOINA
PER 'T SCHIP *DEN BRIEL*, 25 NOV. 1628.

Twee missiven hebben van U. E. ontfangen, d' eene door onse commissaris Vogel ende d' andere door d' heer gouverneur Gorcum. U. E. gesanten sijn hier nevens die van Loehoe, Combello ende Hittoe mede wel aengecomen ende ons sonderlinge aengenaem; wenschten wel dat beter tijt ende geluck hadden getreft, doch des Heeren wil moet geschieden; wie can daertegen? Overal sijn wy sterffelijck. Wat door die van Loehoe, Combello ende Hittoe voorgestelt ende door ons geantwoort is, zullen U. E. door Radgia Rossenive ende Radgia Zoya verstaen.

't Is ons sonderlinge lieff ende aengenaem geweest, te vernemen, dat U. E. altesamen met sulcken trouwe, neersticheyt ende vlijt den dienst van haere Ho. Mo., syn Vorstelijcke Genade den Prince van Orangien ende van de Compagnie in de landen aldaer alsoo waergenomen hebben ende waernemen, dat d' heeren gouverneurs Gorcum ende Philips Lucasz. U. E. daervan ten hoochsten bedancken ende grooten loff nageven. Recommanderen U. E. daerinne met gelijcken yver, neersticheyt ende vlijt te volherden. Wy sullen van onser syde mede niet nalaten de welstant, ruste ende vrede van uwe ende onser landen aldaer ten hoochsten nae vermogen te vorderen, ende nae be-

hooren oock wederstaen desulcke, die haer souden mogen verstouten onse getrouwe ondersaten, vrienden ende bontgenoten eenige overlast off ongelijck aen te doen, U. E. recommanderende, met d' heer gouverneur Philips Luccasz. sorge te dragen, dat niemant, 't sy oock wie 'tsouden mogen wesen, d' onse eenich voordeel affsie.

Watt aengaet d' extraordinarie last daer U. E. volck te water ende te lande mede beswaert worden, gelijck oock de drie andere pointen door U. E. gesanten voorgestelt, wy hebben den E. gouverneur Philips Lucasz. geordonneert, dat hem van de saecke wel informere, U. E. ende ons volck in geenderley maniere onbehoorlijck met onnoodige tochten ende overlast van arbeyt besware, gelijck mede dat d' andere abuySEN nae behooren redressere ende U. E. goet genoegen geve. 't Gevolch hiervan sullen U. E. gelieven met d' eerste gelegentheyt ons condt te doen, opdat versekert mogen wesen dat onse ordre naegecomen zy. De gesondene vereeringe hebben wel ontfangen; toteen getuychenisse van onse goede genegentheyt t' Uwaerts, senden U. E. een aem Spaensche wijn, 6 syde petolen van 5 asta, 6 ditto van 8 asta, 6 goude petolen, 10 petolen serassen Malleye, 30 petolen witte betilles.

In 't Casteel Batavia, ady 25 November anno 1628.

101. — AMBOINA.

AEN DEN PREDICANT DE PRAET PER 'T SCHIP *DEN BRIEL*, 25 NOV. 1628.

Eerwaerde in den Heere. 't Is ons leidt dat van de quartieren van Amboina vernemen, dat niet alleene de Nederlanders ende Amboinesen ter nauwer noot eens ter weecke tot gehoor van Godes heylige woort verschynen, maer dat de kerckelijcke dienaeren ende schoolmeesteren mede gants weynich yver in 't waernemen van de dienst Godes betoonen, ende dienvolgende in soo vele verloopen jaeren gants weynich dienst gedaen soud hebben. 't Sy watter van is, wy sullen geen oordeel geven totdat naerder versekert zijn waeraan het schort. Ondertusschen recommanderen U. E., de dienst Godes met een extraordinarie goeden yver nae uutterste vermogen te bevorderen, sonder daerinne eenige moeyte, arbeyt noch oock de tegenheyt off weersin van d'onverstandige aen te sien, ende dewyle de lieden qualijck eens ter weecke tot gehoor verschynen, dienen sy dies te meer in 't bysonder besocht, aengesprocken, aengemaent ende tot haer devoir opgeweckt. Wilt hierinne, versoecken wy, met U. E. confraters niet gebreeckich wesen, soo zal de Heere ontwijffelijck sijn heylige segen ende wasdom verleenen; is 't niet in d'oude, 't sal dan in d'aencomelingen geschieden. Wat aengaet de verhoo-

AMBOINA, 25 Nov. 1628.

ginge van tractement ende vrye huyshuere die U. E. versoeckt, dewyle niet volcomen geinformeert zijn ende wel soud connen gebeuren dat selfs innwaert voeren, sal U. E. te syner tijt daerop bescheet become.

Actum in 't Casteel Batavia, ady 25^{en} November anno 1628.

102. — AMBOINA.

AEN DEN PREDICANT WOUTER MELCHIORSZ. PER 'T SCHIP *DEN BRIEL*,
25 NOV. 1628.

Eerwaerde in den Heere. 't Heest ons sonderlinge verheucht te verstaen, dat door U. E. met goeden yver, neersticheyt ende vlijt de dienst der kercke ende schole by der handt genomen is. Recommanderen U. E. daerinne te volharden ende insonderheyt bysondere continuele aenspraak ende vermaeninge aan de Nederlantse burgers ende Amboinesen te doen, soo sal den Heere, vertrouwen wy, sijn heylige zegen ende wasdom verleenen. Wy meenen datter geen beter middel is omme de traecheyt van de lieden te weeren ende hun tot ghehoor van Godes heylige woort te bewegen, dan de visite die nu door U. E. by der hant genomen is; d' Almogende wil U. E. daerinne verstercken ende sijn heylige segen verleenen. Wy hebben D. Heur-nius aengeseyt, soo onse hulpe noodich zy in 't versorgen van 't gene U. E. versoeckt, dat ons aenspreecke; zullen hem helpen in 't gene vereyscht mocht worden.

In 't Casteel Batavia, ady 25^{en} November anno 1628.

103. — AEN HAMSIA,

CONING VAN TERNATE, 25 NOV. 1628.

Grootmachtigen coninck. Met onsen gouverneur Jaecques Lefebvre over Amboina, ende naderhandt met 'tschip *Monnickendam* van de Molucques, sijn ons geworden hare Majesteyts aengename missiven. Uwe Majesteyts desseynen tot affbreuck van syne ende onse vyanden hebben seer gaerne vernomen; Godt wil deselve segenen ende tot welstant van haere Ho. Mo., syne Vorstelycke Genade den Prince van Orangie ende de croone van Ternaten, mitsgaders de Generale Vereenichde Compagnie, wenschelijck succes sor-teren laten.

't Is ons lieff, dat sijn Majesteyt voorgenomen ende geresolveert hadde in persoon naer Amboina te gaen, omme eenmael de geresene misverstanden ende gepasseerde onlusten aldaer te accommoderen ende te slechten, op alles

soo goeden ordre te stellen, dat ons de nagelen van die quartieren niet meer ontvrempt, maer volgens 't contract gelevert souden worden.

Wy vertrouwen dat syne Majesteyt hierop soodanigen regel ende ordre sal ramen, dat na desen geen oorsaecke meer sullen hebben ons hierover te beklagen.

't Sal ons mede aengenaem wesen te vernemen, dat sijn Majesteyt tot exempel van andere, behoorlijcke straffe sal hebben gestatuueert aan de transgresseurs van de contracten, mitsgaders over de massacre aan ons volck by die van Combello, Xula ende Beano begaan.

Wyders willen sijn Majesteyt versocht hebben soo goede sorge te dragen, dat alle de nagelen in handen crygen, opdat daerdoor middelen mogen becomen om goede macht, soo wel te water als te lande, uit te maecken tot bescherminge van de croon van Ternaten ende tot affbreuck van 's conings ende onse vyanden; maer byaldien ons de naegelen onthouden worden ende sijn Majesteyt daertegen geen remedie stelt, sullen wy den coninck niet connen assisteren, maer veel eer genootsaeckt worden zelven d'overtrueders van de contracten ende vervoerders der nagelen naer merite te straffen, opdat het beyde ons ende den coninck wel gae.

Ende alsoo wy in de quartieren van Amboina veele ende verscheyden vrunden, ondersaten ende bondtgenooten sijn hebbende, sal syne Majesteyt gelieven soo goede sorge te dragen, dat deselve van sijn volck niet vercort, noch geen overlast worde aengedaen, opdat hun geen oorsake gegeven werde van clagen, noch ons dienaengaende eenich misnoegen.

Wy sijn van voornemen personeljck naer Amboina te varen, 't welck met dese schepen niet wel can geschieden alsoo wat geoccupeert sijn, vermits die van de Mattaram met een leger van 20 a 30.000 mannen omtrent de stadt leggen; ende alsoo 't leger op sijn vertreck staet, hoopen eerlang te volgen.

Ondertusschen hebben den gouverneur Philips Lucasz. geauthoriseert omme met syne Majesteyt over de geresene misverstanden in alle billicheyt te verdragen ende op alles goede ordre te stellen, sonder op onse comste te wachten ofte de saecke daerna uit te stellen.

In desen oorlogh tegen den Mattaram hebben veel wapenen ende ammunitié van oorloge geconsumeert ende noch dagelijcx doen, soodat tot ons leetwesen sijn Majesteyt in sijn versoeck voor dees tijt niet connen assisteren. Wy sullen aan sijn Vorstelycke Genade den Prince van Orangie om wapenen schryven ende sijn Majesteyts versoeck meteenen te kennen geven.

In 't vaerwater van Manilha ende Teyouhan sijn tegenwoordich 14 a 15 van onse schepen, die den Spanjaert de handen daer soo vol geven, dat haer geen middelen overschieten sullen omme op des conings landen in Ternaten iets t'attenteren, vertrouwen wy vastelijck.

't Silver service door syne Majesteyt versocht, heeft door den oorloge niet gereedt connen vallen; sullen 'tselve soo haest mogelijck doen procureren. Een silver signet gaet hiernevens; per naestvolgende gelegentheyt sullen een grooter senden.

Actum in 't Casteel Batavia, ady 25^e November anno 1628.

48. — AEN KITCHIL ALY,
ADMIRAEEL TER SEE WEGEN DEN CONINCK VAN TERNATE, 25 NOV. 1628.

Edele, doorluchtige, welgeboren vorst ende heere. Op 'thoochste zijn ons aengenaem geweest uwe Excellenties missiven, soo met den gouverneur Le febvre als naderhant uit Amboina ontfangen.

't Was ons lieff te zien syne Excellentie in Amboina wel aengecomen was, ende noch aengenamer te verstaen, dat syne Majesteyt van Ternaten voorgenomen hadde eer lange in die quartieren mede te verschynen, omme alle geresene misverstanden ende onlusten terneder te leggen ende de saecke tot een gerust ende vredich eynde te brengen.

Wy willen sijn Excellentie gerecomandeert hebben, dat de saecken aldaer door uwen goeden raet ende wijs beleyt soo mogen werden bestuert, dat zijn Vorstelycke Genade den Prince van Orangie daeraen een welgevallen mach hebben, de Generale Vereenichde Compagnie volgens de contracten alle de nagelen in handen crygen, ende dat d'instigateurs van alle voorgaende onheylen nae behooren werden gestraft.

Voorder hebben wy sijn Excellentie willen indachtigen, dewyle in de quartieren van Amboina veel vrunden, ondersaten ende bontgenooten sijn hebende, dat sijn Excellentie goede sorge geliefst te dragen deselve aldaer niet vercort, noch van U ofte des conings volck overlast wordt gedaen, opdat hun geen oorsake werde gegeven van clagen, noch ons dienaengaende eenich misnoegen.

Wy sijn van resolutie persoonelijck in Amboina te verschynen, 't welck met dese schepen niet wel heeft willen vallen, vermits door 't leger van Mataram, sterck omtrent 20 a 30.000 man, dat sich nu dry maenden omtrent Batavia onthouden heeft, wat verhindert sijn geworden; maer alsoo 't leger nu op sijn vertreck staet, hoope eerlang te volgen.

Ondertusschen hebben den gouverneur Philips Lucasz. geauthoriseert, om met sijn Majesteyt ende uwe Excellentie over de geresene differenten in alle billicheyt te verdragen, sonder naer onse comste te verwachten, off de saecke daerop uit te stellen. Godt geve datter ten dienste ende welstant van

haere Ho. Mo., zyne Vorstelijcke Genade den Prince van Orangien ende den coningh van Ternaten, mitsgaders de Generale Vereenichde Oost-Indische Compagnie, tot affbreuck van onse vyanden wat goets mach worden verricht.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 25 November anno 1628.

105. — BANDA.

AEN DEN PRESIDENT JAN JANSZ. VISSCHER PER 'T JACHT PURMERENDT,
25 NOV. 1628.

Met deschepen *Purmerendt*, *Zuyt Holland* ende *Den Briel* sijn ons U. E. missiven van 25 April ende primo September geworden, ende wel ontfangen de noten ende foelie daerinne gescheept, als te weten 70.472 catti noten, 23.289 catty rompen, 23.485½ catti macis in 1252 sockels, 13 liggers gepeeckelde noten, te samen incoops costende f 90.765 — 19 — 9, welcke 't comptoir Banda in reeckeninge goet gedaen zijn. Door de boecken vandaer gecomen hebben gesien, hoe boven de winst van den handel ende incomptsten aen ongelden geconsumeert zijn f 67.875 — 15 — 5, ende daerenboven hebben noch affgeschreven voor de quade schulden f 196.083 — 14 — 2, welck de voorsz. noten ende foelie soo veele verswaert, dat de 1252 sockels macis ende 70.472 catti noten de Compagnie comen te costen f 355.083 — 14 — 2, daeraen U. E. sien can, hoe noodich het sy, dat in 't aenstaende beter gemesnageert worde: souden anders niet bestaan connen.

't Verleden mousson hebben in alles van de Moluccos ende Amboina becomen 206.413 fl nagelen, welcke de Compagnie, met d' affgeschreven quade schult ende 't gene boven de winst verteert is, costen f 464.587 — 7 — 10, dat mede costelijcke nagelen vallen. De voordere oncosten van de forten ende schepen daerby gedaen sijnde, is apparent dat voorsz. noten, foelie ende nagelen in Nederlant sooveel niet sullen connen renderen, als de Compagnie met alle oncosten comen te staen. Derhalven is noodich dat de saecken aldaer beter geschickt ende beleyt worden, ofte de Compagnie, des Godt verhoede, soude haerselven consumeren.

Niettegenstaende dat U. E. soo ernstelijck bevolen hadden des Compagnies proffijt ende voordeel ten hoochsten te bevorderen, alle dispensen wel te reguleren ende mesnageren, soo vernemen evenwel, dat in de tijt van vijf maenden, tsedert ultimo February tot ultimo July, weder opnieus in Banda geconsumeert sijn f 111.000, dat voorwaer een groote somma is; ander reglement ende beter mesnagie hadden van U. E. verhoopt. Banda besitten niet omme des Compagnies middelen aldaer te consumeren, maer om proffijt ende voordeel daervan te genieten.

Hierover bevelen U. E. andermael by dese wel expres des Compagnies voordeel in den handel alsoo te procureren ende alle dispensen soo te reguleren, dat de lasten met de winst van den handel ende d' incomsten van 't lant vervallen ende overwonnen werden, gelijck voor dese by tyde van d' heer Willem Jansz. geschiede ende alsnoch seer wel gedaen can worden; 't schort maer een goede ordre ende goet reglement.

De noodige fortificatie dient niet versuynt, maer met discretie ten besten gevordert ende onderhouden te worden, voor sooveele met de minste costen van de Compagnie doenlijck is ende de nooddt vereyscht; maer het bouwen van soovele groote ende costelijcke huysen als op een tijt by der hant genomen sijn, had wel minder gemaeckt ende uitgestelt connen werden. Mesnagieert noch ende excuseert al wat excuseren cont: de Compagnie sal daeraen dienst geschieden, alsoo de landen van Banda niet besitten omme des Compagnies middelen te consumeren, maer om proffijt van daer te trekken.

Per nevensgaende placcaet sal U. E. sien, hoe publijck verboden hebben dat niemand hem vervordere eenige cleeden off arack na Amboina ende Banda te voeren, op pene van confiscatie derselve ende voordere arbitrale correctie. U. E. sal daerop letten, ende die ter contrarie doet, na behooren straffen.

Boven de voorsz. f 196.083 — 14 — 2, van outs uitstaende, vernemen wy dat noch wel f 20.000 daerenboven uitgeborcht zijn. Wy recommanderen ende bevelen U. E. neersticheyt te doen, omme van 't een ende 't ander met den eersten te innen soovele mogelijck is, ende 't selve neffens alle andere effecten beter dan voor desen te besteden. Verbieden U. E. mede wel expres, volgens dese neffensgaende resolutie by ons ende den raet van Indien genomen, op den ontsfang van desen geen slaven, gelt noch goet uit te borgen, 't zy aen wie het oock soude mogen wesen, Nederlanders noch andere ingesetene, vrylieden noch Compagnies dienaers, op pene dat U. E. oft de coopliden die sulcx tegen onse ordre souden mogen doen, vergoeden sullen de schade ende interest die de Compagnie daerdoor soud mogen lyden.

De bevorderinge van d' aenplantinge van muschaet ende cocusboomen sy U. E. andermael gerecomandeert. Die 't lant ofte percken besitten, sult daertoe constringeren, ende 't selve door des Compagnies lijffeygenen mede laten doen. Consumiert haer niet met bouwen van onnodige wercken, gelijck gemeenlijck geschiet, maer verleent haer tijt omme oock thuynen te maecken ende te vissen, opdat daervan goet onderhout becomen ende buyten des Compagnies last onderhouden werden, soo zullen des te beteren dienst van de lijffeygenen genieten.

Nu selffs heer ende meester van Banda sijn, comen ons de noten ende soe lie veel dierder te staen dan doen die van de Bandanesen cochten. Maeckt doch dat de rechte vruchten van Banda eens genieten; 't is een landt dat sijn

inwoonders rijckelijck voeden can, gelijck voor dese gesien hebben; 't schort niet dan een goede mesnagie, beleyt ende ordre.

Met die van Chey, Arou ende Tanimber, als andere naestgelegen plaetsen, dient U. E. goede correspondentie ende vrientschap t'onderhouden. Trect die lieden aen, soo veel mogelijck is; beter is 't dat sy in Banda comen dan dat wy na Chey, Arou ende Taminber senden. De Macassaren zal U. E., soo veele mogelijck is, van daer weer en vyantelijck aen doen tasten waer die becomen can.

't Is ons sonderlinge aengenaem, dat de dienst der kercke ende schoole wel waergenomen wort; wenschten wel dat sulcx mede van Amboina mochten hooren. Aengaende de kinderen van Poulo Ron die de Compagnie ter schoole onderhout: eenige sullen wel langer dan tot 10 a 12 jaeren daerby mogen blyven, maer voor de meeste part is 't niet noodich, noch niet geraden; als het tijt is de nooten en foelie te plucken, sult hem daertoe mede gebruycken laten.

Aengaende de hoorenbeesten: per nevensgaende resolutie sal U. E. sien, hoe by ons ende den Raedt andermael goet gevonden is, deselve van 't lant van Banda, Lonthor, Poulo Ay ende Rossingeyn te doen transporteren; derhalven sal U. E. daermede voortvaren. 't Is qualijck gedaen dat het verleden jaer volgens onse ordre niet gedaen is; 't gemeene beste behoort altijt voor 't particuliere te gaen.

Alsoo wellicht soud connen gebeuren dat door de Macassaren, Ternatanen, Portugiesen, Sanjaerden off andere een inval oft tocht op d'eylanden Banda gedaen oft voorgenomen wierd, als minst daerop verdacht souden wesen, gelijck de Mattaram op Battavia onderleyt heeft, recommanderen ende bevelen U. E. goede sorge te dragen ende sulcken ordre te stellen, dat alle des Compagnies forten, reduyten ende plaetsen continueel in goede defentie werden gehouden, wel versien van volck ende andere nootlicheden, victualie, cruyt, loot, lont ende wat ter defentie vereyscht wort, opdat de vyanden geen voordeel becomien, soo 't gevial dat eens iets vyantelijck voornamen, gelijck wy verneemen, geschieden sal. Soo 't vlacke velt oft bos niet defenderen connen, maeckt dat ten minsten de forten, huysen ende plaetsen versekert ende bewaert blyven, totdat naerder ende meerder macht becomt.

Door nevensgaende copie van d'onse, aen den Gouverneur Philips Lucasz. geschreven, sal U. E. sien hoe met de Ternatanen staen ende wat gevoelen van haer hebben. Soo daer eenige verschynen, sult hun immers soo weynich als openbaere vyanden vertrouwen.

Hoe Battavia van den Mattaram aengetast is ende wat hier in dry maenden in den oorloch gepasseert sy, sult per nevensgaende verhael verneemen, daertoe ons dienaengaende gedragen.

Met de naeste sullen op 't versoek van U. E. verlossinghe disponeren.

BANDA, 25 Nov. 1628.

Wy verstaen dat op 12^{en} December 1627 met een orangbay 25 sielen van Poulo Ay gevaren sijn, ende soo de saecke te nauste ondersocht waere, dat bycans geheel Poulo Ay daeraen schuldich bevonden soude hebben geworden; U. E. sal wel doen ende vernemen wat d' oorsaecke van sulcken vertreck geweest sy, mits ordre stellende dat in 't aenstaende d' oorsaecke van diergelijk vertreck voorcomen worde, gelijck wy voor seecker houden wel geschieden can.

In 't Casteel Battavia, ady 25^{en} November anno 1628.

106. — BANDA.

AEN DEN COOPMAN ARENT GARDENIJS PER 'T JACHT PURMERENDT,
25 NOV. 1628.

Met *Purmerendt* ende *Den Briel* sijn ons uwe missiven van 26 April ende primo September wel behandicht, daerop de vereyschte antwoorde aan den president Visscher wort geschreven, waeraen ons gedraghen.

't Is ons aengenaem dat ghy als oppercoopman by den Raedt in Banda op 't comptoir Nera waert geordonneert. D' Almachtige verleene U syne segen, omme 't selve ten dienste van de Generale Compagnie ende t' uwer eeran uyt te voeren.

Wy recommanderen ende bevelen U. l. serieuselijck sooveel U aengaet te helpen bevorderen, dat alle oncosten in Banda soo gereguleert worden, daertegen de winsten ende incomen van den lande met alle mogelijcke devoiren soo geaugmenteert, dat den anderen jaerlijcx ten minsten moghen egualeren. Banda is voorleden jaer f70.000 ten achteren geteert; dit jaer sal 't niet min wesen; overlegt dit eens, ende cargoert de vruchten die daer vallen met dese consumptie, item de gagien die in Banda verdient ende per reste in Nederlant affbetaelt worden, d' oncosten van schepen tot overvoer van deselve, soo sult ghy bevinden dat Banda de Compagnie niet nut is, ende dat de vruchten, die van daer becomen, de Compagnie sooveel niet connen renderen als comen te costen; derhalven moet hierin nootsaeckelijck worden versien ende alle onnodighe timmeragien ende gastos affgeschaft ende, beter als nu gedaen is, gemesnageert. Alles gaet door u handen, draecht derhalven goede sorge dat van daer beter contentement ten dienste van de Compagnie mogen becomen als nu wel hebben.

't Mishaecht ons dat den coopman Schooff soo mercklijcke somme op zijn administratie te cort compt, maer nog meer dat ghy kennisse soud gehadt hebben, als wanner transpoort van de winckel op Nera van hem overnaempt, veel ten achteren was, 'twelck oock naderhant uyt d' effecten van Poulo Ay

aen U vergoet soude hebben. Soo sijnde heeft U. I. niet na schuldigen plicht gehandelt, 't selve verswegen, ende sijt oorsake de Compagnie soo groten schade by desen quant compt te lyden. Wy hebben den president Visscher belast informatie daervan te nemen; ghy sult u verantwoordinge dienaengende hebben te doen.

In 't Casteel Battavia, ady 25^{en} November anno 1628.

107. — POULO AY.

AEN DEN COOPMAN, 25 NOV. 1628.

Met den uwen van den 28^{en} Augusty hebben verstaen dat ghy by den Raedt als coopman ende hoofd op Poulo Ay waert geordonneert te liggen. D'Almogende verlene U synen seegen ende geve 't selve ten dienste van de Generale Compagnie ende t' uwer eere bedienen ende uytvoeren moocht.

Wy willen U serieuselijck gerecommandeert ende bevolen hebben alle uwe crachten aan te wenden, omme goede partye nooten ende foelie over te senden, d' oncosten soo te besnyden ende de winsten by alle mogelijcke naersticheyt soo t' augmenteren, dat den anderen equaleren, off de Compagnie can in Banda niet bestaan. Volcht den ouden sleur niet, maer siet alles ten besten te reformeren, opdat boven anderen eere moocht inleggen. Reguleert ende mesnagieert d' ongelden aldaer in dier vougen, datter niet anders gedaen wort als dat nodich vereyscht te geschieden. Onnodige timmeragie ende reparatie laet na. Dit recommanderen U ten hoochsten, ende continueert jaerlijcx in U advisen.

In 't Casteel Battavia, ady 25^{en} November anno 1628.

108. — BANDA.

AEN DEN KERCKENRAEDT PER 'T JACHT PURMERENDT, 25 NOV. 1628.

19/10/14 Godtsalige ende eerwaerdighe vrunden. Uwe aengename brieven van 15^{en} April ende 30 Augusty sijn ons met Purmerendt ende *D'n Briel* wel ter hant gecomen, daerby grondich ende wijtloopich wegen den goeden stant der kercke ende schoole in Banda bericht sijn geworden.

't Heest ons seer verheucht dat door de schickinghe Godes ende uwen sonderlingen yver ende naersticheyt 't Christengelove onder d' inwoonderen ende andere vreemde natien van Banda seer aengroeyde endesoo goedevruch-

ten voort hadde gebracht, dat alreede eenige onder haer tot het gebruyck des Heyligen Avondmaels waren ingelaten. D'Almogende verhoopen wy sal uwen arrebeyt meer ende meer segenen, tot voortplantinghe van de Christelijcke religie ende verbreydinge sijns heilighen naems aldaer.

't Is ons mede seer aengenaem te vernemen de goede getuychenisse die den E. president Visscher van U is gevende wegen de goede devoiren, die by U. E. tot voorderinge van de schoole ende opqueeckinge van de jonge jeucht werden aengewent. Wy recommanderen U. E. in 't eene ende 't ander te volherden; wy sullen oock niet nalaten de hulpende hant daerin te bidden ende Godt sal sijn segen verleenen, denwelcken wy bidden U alt'samen te willen nemen in sijn heylige bewaeringe ter salicheyt. Amen.

Door den predican Heurnius worden de schoolkinderen van pampier ende pennen versien.

In 't Casteel Battavia, ady 25 November anno 1628.

109. — ORDRE

VOOR D'OVERHOFFDEN VAN DE SCHEPEN *DEN BRIEL, PURMERENDT ENDE
'T FREGATTE SURATTE, GAENDE IN COMPAGNIE NA AMBOYNA ENDE*
BANDA, 25 NOV. 1628.

Van hier sult ghylieden in Godes name uwe reyse gesamenderhant op 't spoedichste na Amboyna vorderen, loopende de custe van Java langs, ende soo dicht als sonder perijckel ende verachteringh van de voyagie mach geschieden.

Op de reede van Japara eenige Macassarsche ende Javaensche joncquen off cleynder vaertuych vernemende, sult die voor goeden buyt aenslaen, de goederen onder behoorlijcken inventaris overnemen ende 't volck in 'goede verseeckeringe bewaren.

Die van Bantam ende die onder des Mattarams gebiedt staan, mitsgaders alle andere onse vyanden sult en passant alle mogelijcke affbreuck doen, sonder nochtans veel tijt daerom te versuymen.

In handen van den opperoopman Jacob Jansz. Patacce gaet een missive aen den coninck van Bouton met een kulder tot schenckagie van den heer Generael. Byaldien u gelegenthelyt toelaet, sult daer aenloopen, gemelte missive ende schenckagie aen den coninck met behoorelijcke complimenten overleveren, sonder daer nochtans om tijt te versuymen off uyt uwen cours te gaen.

Byaldien gedurende de reyse yets ten dienste van de Generael Compagnie voorviele te verhandelen, sal alsdan den opperoopman Patacce den Ract

beroopen, daerinne presideren ende dienvolgende de vlagge op *Den Briel* van de groote stenge laten wayen.

In Amboyna met lieff gecomen sijnde, sult ghylieden d' ordre van den Gouverneur Philips Luccasz. ende den Raedt aldaer nacomen.

In 't Casteel Battavia, ady 25^{en} November anno 1628.

110. — JAMBY.

AEN DEN OPPEROOPMAN CORNELIS VAN DER HOEFF PER 'T JACHT
BATTAVIA, 6 DEC. 1628.

Om 't comptoir Jamby op voordeel te versien, hebben wy goet gevonden alsnu weder derrewarts te senden 't jacht *Battavia* met 8000 realen in spetie ende de resterende versochte cleden; recommanderen U. l. alles op 't voordeelichste ten besten dienste van de Compagnie te besteden. Coopt met contant gelt niet duerder dan $4\frac{1}{2}$ riael 't picol, maer is 't mogelijck, siet de peper 4 realen 't picol te becomen, alsoo met d' oncosten ende leccagie noch dier genoech comt te staen. Met de cleden sult de hant oock niet lichten, maer trachten deselve met gemack op 't voordeelste tegen peper te verhandelen, alsoo apparent is dat U. l. noch d' Engelsen in lange geen ander cargasoenen off cappitaal becomen sullen; derhalven sult U niet verhaesten om het gelt ende cleden te besteden. Soo de fluyt *Velsen* niet vertrocken is, sult dit jacht *Battavia* met de gereetste peper herrewaerts senden, alsoo *Velsen* aldaer dienstiger dan 't jacht *Battavia* is, ende *Battavia* metten eersten alhier verdubbelt dient. By de coningen van Jambi sult met discretie aenhouden omme de tol van peper met peper te betalen, vermits de tollen anders al te swaer vallen. Voorder refereren ons aen 't schryven van de heer van Dienen, hiernevens gaende, gelijck mede aengaende ['t geen] tsedert 't vertrekken van 't jacht de *Haze* in den oorloch tusschen 't leger van den Mattaram ende ons gepasseert sy, ende hoe eyntlijck 't selve leger seer desolaet van hier vertrocken is. Geeft alles de coningen van Jamby in behoorelijcke maniere te kennen; de Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

In 't Casteel Battavia, ady 6^{en} December 1628.

111. — INSTRUCTIE

VOOR DEN HEER COMMISSARIS GREGORIUS CORNELY, GAENDE MET DE
JACHTEN 'SLANTS HOOPE ENDE KEMPHAEN NA SOLOR, 15 DEC. 1628.

Alsoo wy ten dienste van de Generaele Compagnie goet ende geraetsaem hebben gevonden dc besettinge van 't fort Henricus op Solor niet langer te

continueren, maer Compagnies middelen ende ommeslach aldaer te lichten ende herrewaerts te transporteren, sult ghy desen aenstaenden nacht in Godes name onder seyl gaen ende u reyse op 't spoedichste derwaerts bevorderen.

In Solor met lieff gecomen sijnde, sal U. E. sonder eenich delay, alsoo 't alreede laet is, de jachten de *Hoope* ende *Kemphaen* met requisijt cargasoen doen versien, ende tot bevorderinghe van de sandelhandel aen de buyten-cust van Timor op 'tspoedichste derrewaerts affvaerdigen, gebruyckende totte directie van gemelten handel den oppercoopman Jan Tombergen.

De negotie tot procure van 'tsandelhout, was ende slaven bestelt, ende de jachten van de Zuydtcuste van Timor vertrocken sijnde, sult alles tot de lichtinge van 't fort ende comptoir aldaer soo prepareren, dat met den eersten, soo haest de jachten weder in Solor verschynen, sonder eenige incommodatie met Compagnies volck ende goederen herrewaerts aen moocht comen.

Geen vryluyden, onder onse gehoorsaemheyt sorterende, sal U. E. daer laeten, maer die genegen sijn na Battavia te comen, sult passagie verleenen ende met haer middelen herrewaerts overvoeren. Byaldien eenige na Amboyna of Banda versochten te vertrecken ende daertoe met prauwen off ander vaertuych selven gelegentheyt hadden, moocht haer sulcx wel consenteren, ende soo 't jacht den *Kemphaen* conde gemist worden, souden wy wel inclineren dat men de borgerye alt'samen, des versoekende, daermede na Amboyna off Banda transporteerde. Na gelegentheyt ende bevindinge van saecke sal U. E. ten dienste van de Generale Compagnie daerin mogen disponeren.

Onse vrunden ende bontgenooten in Solor sullen haer buyten twijffel over dese lichtinge ende 't verlaten van 't fort beklagen. U. E. sal de principaelste hooffden derselver van onsentwegen groeten ende aendienen, dewyle sy met de Portugiesen, die van *Larentucke* ende andere onse vyanden in treves sijn, ende dat wy niet vermogen met deselve in vrede te treden, hebben wy onno-dich geacht 't casteel op Solor tot hun bewaeringhe langer met guarnisoen met groote costen van de Compagnie beset te houden, gelijck mede dat wy tot onse leetwesen vernemen, dat door de quade comportementen van onse overhooffden aldaer groote oorsaecke van misnoegen aen eenighe onser bontgenooten wort gegeven, waerover, ende om alle misverstanden ende meerder questiën voor te comen, wy goetgevonden hebben den commandeur van daer t'ontbieden, ende voorts den handel op Solor ende Timor met schepen jaerlijcx waer te nemen, hun voorder recommanderende, dat d'oude vrunt-schap gelieven t'onderhouden, ende dat niet naerlaten sullen haer tegen die haer overlast sullen aendoen t'assisteren.

Voorder, alsoo ons niet alleen verscheyde quade geruchten van de miscomportementen ende quade handelinge van den commandeur Jan d' Horney ter ooren gecomen sijn, maer dat eenige opinieren 't hoofst wel na den vyant

mocht hebben, sal U. E. op sijn aencomste aldaer van voorsz. commandeurs actien ende gedragentheyt scherpelijck informeren ende na ondervindinge van saecken, des noot sijnde, denselven in versekeringh nemen, omme t' syner tijt alhier sijn verantwoordinghe te doen; maer de faulten van soo groten gevolge niet sijnde als hier wel gerucht wort, sal U. E. behoorelijck transport van de goederen ende Compagnies middelen, onder sijn administratie berustende, uit sijn handen overnemen, van alles behoorlijck reeckeninge voorderen, ende hem alsoo t'syner tijt mede herrewaerts voor ons laten comen. U. E. sal hierinne, seggen wy, na bevindingh van saecken ende met discretie handelen, altijt sorge dragende dat de Compagnie in haere reparatie ende middelen door toedoen van haer eygen dienaers niet wordt vercort.

Doet alle devoir omme de restanten en de coopmanschappen, in Solor dienstich, voor U vertreck sooveel te gelde te maken als mogelijck wert, ende dat niet vercoopelijck is brengt herrewaerts, sonder iets ofte eenige uitstaende schulden na te laten.

Tracht alle d' inlantsche Christenen, gelijck veel in Solor sijn, te bewegen dat hun na Amboyna, Banda off wel na Battavia metterwoon begeven; prijst haer dese gelegentheyt van de plaetsen aen, ende stelt hun d'apparente profyten, die daer meer als in Solor te doen sijn, schoon voor; doet hier wat extraordinary devoir in, ende siet dese luyden van daer te diverteren. De Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

Kitchil Protavi ende sijn soon sullen hun apparentlijck seer beklagen, haer van ons verlaten siende ende dat tegen hunne vyanden niet sullen connen bestaan; presenteert haer in sulcken gevalle dat mede na Battavia comen ende haer daer ter neder slaen, alwaer hun geen hulpe ende faveur van sijn E. sal manqueren, maer immer soowel als in Solor sullen cunnen ernereren. Omme in Amboyna off Banda te resideren houden niet geraden; sult daervan niet spreecken.

Gedenickt van Solor mede te brengen eenige goede tolcken voor Tymor, opdat aldaer na desen, als eenige jachten tot den handel derrewaerts senden, niet verlegen vallen.

Alles in Solor verricht, Compagnies volck, middelen, geschut ende alle den ommeslach van daer scheep sijnde, sal U. E. de punten van 't casteel met boscruyt opblasen, de guardynen raseren, ende alles door de Mardijckers ende ons volck sooveel doen slechten als geschieden can, opdat de Portugiesen daervan geen nut becomen off hun daerin verstercken.

Onderwegen eenige Spangiaerden, Portugiesen, Maccassaren die van Bantam ende alle die onder des Mattarams gebiedt sorteren, als daer sijn die van Tegal, Pacalonna, Candael, Japara, Damacq, Giri, Jortan, Surrobaya, Grissy ende Madura, bejegeneude, sult alle mogelijcke affbreuck doen ende in u ge-

welt sien te become, hunne goederen onder behoorelijcke inventaris overnemen, 't volck in goede verseeckeringe bewaren ende 't vaertuych, dat niet bequamelijck cunt bergen, vernielen ende verbranden.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 15 December anno 1628.

112. — SOLOR.

AEN DEN OPPEROOPMAN JAN D'HORNEY PER DE JACHTEN DE HOPE
ENDE KEMPHAEEN, 15 DEC. 1628.

Met 's *Lants Hope*, *Cotchijn* ende *St. Nicolaes* sijn ons successive [uwe misiven] wel ter hant gecomen, daerby 't gepasseerde in Solor vernomen, ende alsoo goet gevonden hebben met dese jachten de *Hope* ende *Kemphaen* derrewaerts te committeeren d'heer commissaris Gregorius Cornely om op Compagnies affairen in Solor soodanigen ordre te stellen als wy ten dienste van de Generale Compagnie goet gevonden hebben hem by instructie te belasten, willen wy U. l. gerecommandeert ende bevolen hebben, gemelten Gregory voor onsen commissaris t' erkennen, respecteren ende gehoorsamen, mitsgaders de preseance ende 't opperste gesach te cederen, gelijck mede in alle voorvallende saecken met raedt ende daet na u vermogen t' assisteren, ende voorts sonder eenige contradictie na te comen ende doen nacomen sulx als by sijn E. ende den Raet tot welstant van de Generale Compagnie aldaer sal werden goet gevonden, waertoe ons verlatein.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 15^{en} December 1628.

113. — ORDRE

VOOR DEN OPPEROOPMAN GERRIT BROUCKMANS, GAENDE MET 'T SCHIP
MAURITIUS NA BANTAM, 16 DEC. 1628.

Alsoo wy seeckerlijck geinformeert sijn dat tot Bantam redelijcke partye in voorraet is, ende dat die van d' Engelsche Compagnie, aldaer residerende, gants onversien ende van middelen ontbloot sitten, soodat de peper d'inwoonderen van Bantam genoechsaem tegen hunnen danck aen de hant blijft, hebben wy goet gevonden U. l. derrewaerts te committeren, omme t' onderstaen off met die van Bantam in onderhandelinge conde geraecken ende alsoo goede quantité peper redelijck coops, voor dat d' Engelschen ontset van gelt become, uyt Bantam te trekken, daeraen de Compagnie in verscheyde respecten groote dienst soud geschieden.

Ghy sult derhalven dese aenstaende nacht met het schip 's *Lants Mauritius* derrewaerts seylen ende nevens den *Griffioen* ende *Cleyn Heusden*, tegen-

woordich aldaer op de wacht leggende, voor Bantam te rheede loopen, latende de witte vlag achteraf wayen; ende byaldien iemant, gelijck vertrouwen ja, 't sy in 't openbaer of bedecktelyck aen boort compt om te vernemen, waeromme daer gecomen sijt, sult hun te verstaen geven dat van den Gouverneur Generael gesonden sijt om met den Gouverneur te spreecken, ende dat tot dien eynde licentie versoeckt omme aen lant te mogen comen.

1 a 2 dagen voor Bantam gelegen hebbende ende datter interim niemant aen boort quame, sal U. l. van uwentwegen 't sy met een praeuw off schuytjen aen lant senden ende u versoeck aen die van den boom te kennen geven. Licentie van aen lant te mogen varen becomen hebbende, sult met een cleyne suite derrewaerts gaen ende U addresseren aen den Gouverneur van de stadt, hem aendienende dat ghy van den heer Generael gesonden compt om hem te begroeten ende middelen te soeken omme alle de gepasseerde onlusten ende oneenicheden t'assopieren ende den vervallen handel wederom in treyn ende sleur te brengen; ende byaldien hun daertoe mede geneegen thoonen, sal U. l. voordragen ende versoecken, dat gelijck wy van onser syde ydereeën vry ende ongemolesteert laten over en weder van Battavia na Bantam vaeren, dat sy van gelijcken den handel willen openen ende de vaert vry geven, omme peper ende alle andere coopmanschappen na Battavia te voeren. Byaldien U gevraecht wierde off geen peper begeerde te coopen, sult daerop antwoorden dat wel geneghen sijt goede partye peper, redelijck coops te becomen sijnde, te coopen, ende vragen met eenen na den prijs, ende hun aendienen dat ghy d' heer Generael van alles sult verwittighen.

Hiernevens gaet in cleden als andersints de waerde van omtrent 100 realen van 8^{en}; U. l. sal op u aencomste daeruit aen [den] Tommogon een cleyne vereringe doen, ende voorts aen eenige andere die 't selve meriteren, ende daer de Compagnie dienst van te verwachten staet.

Gelijck per onse voorige ordre ende instructie, sal den oppercoopman Broeckmans, wien dese cargo bevolen wert, den Raet beroepen ende continuellijk in deselve presideren, ende de vlagge van de groote stenge voeren op 't schip daer sijn residentie is hebbende.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 16^{en} Decembris anno 1628.

114. — AMBOINA.

AEN DEN GOVERNEUR PHILIPS LUCASZ. PER DE VRYLUYDEN
FLUYTE GORCUM OVER BALABOANGH, 21 DEC. 1628.

Na Amboyna ende Banda hebben van hier affgevaerdicht de schepen *Den Briel* ende *Purmerent* met het fregat *Suratte*, ende sijn den 26^{en} November pas-

sato van de rheede alhier vertrocken. Lang voor den ontfang deser verhoopen dat by U. E. wel sullen sijn aengecomen, daermede U. E. soo uyt d' overgaende vrunden als onse missiven ende d' advysen van 't gepasseerde alhier ampel bescheyt sullen hebben vernomen.

Soo gemelte schepen des morgens van de reede seylden, arriveerde des avonts alhier van Teyouhan 't jacht *Battavia* met een cargasoen van f 270.000, bestaende in 400 picol rouwe Chineese zyde, syde waren, getwerende syde, suyckeren, geconfyte gember, pertye Chineesche gangans, etc. / sijnde de sake *3 q 400.* op de cust van China beter gesuccedeert als wel geopinieert hadden.

Den rover Icquan, nadat zich meester van de see gemaect hadde, Aymoy ingenomen ende 't lant rontsom gedestruueert, is met die van China veraccoerdeert, mandorijn van Aymoy ende admirael van de Chinese see gemaect; heeft uyt sijn eygen motijff alle de Nederlanders by hem gevangen, sijnde 76 in 't getal, in vrydom herstelt ende na Teyouhan gesonden, ons jacht *Westcappel* met sijn inhebbende silver ende goederen gerestitueert, gelijck dat genomen hadden, ende voorts in contract met d' onse getreden om jaerlijcx groote partye zyde, syde waren, suyckeren, gember als andersints te leveren. D' Almogende late alles voorts ten dienste van de Compagnie succederen.

Van Japan waren in Teyouhan aengecomen twee joncken, gemant met 470 coppen ende van aimonutie van oorlogh wel versien; gemelte Japonders hebben by surprinse Compagnies huysinge, in Teyouhan staende buyten 't casteel, overrompelt, ende nadat haer van den Gouverneur Nuyts (die alleen met sijn soontjen ende den tolck daerbinnen was) versekert hadden, ditto Gouverneur ende Raet, opseeckere gefabriceerde ende onrechtmatige pretensiën, uit Compagnies middelen in syde ende silver affgedrongen de somme van f 107.000 voor ende aleer den Gouverneur wilden largeren, ende sijn met ditto syde ende silver in compagnie van ons schip *Erasmus* onder ostagiers na Japan vertrocken. Hoe dit aldaer verstaen sal worden, leert den tijt. 't Staet te beduchten de Compagnie swaerlijck aan 't hare weder sal geraecken; 't en wort hier niet wel genomen den Raedt in Teyouhan soo schandaleus ende prejudentiabel contract hebben aengaen.

't Geene tusschen ons ende des Mattarams leger tot op 't vertreck van *Den Briel* ende *Purmerent* was voorgevallen, sullen U. E., als vooren geseyt, uit de vrunden ende onse missiven hebben vernomen. Tsedert hebben sekerlijck vernomen, dat onder 't gebiedt van den Tommogon Suragulagul een nieuw secours van 20.000 man alhier uyt de Mattaram is aengecomen, last hebbende om de voornaemste goederen, als laecken, cleden, amphioen ende realen van 8ma, die presupponneerden alreede met *Battavia* verovert waren, uyt handen van Bouraxa over te nemen ende aan den Chochouangh te brengen;

ende byaldien Battavia op sijn aencomste niet was overwonnen, dat in sulcken gevalle Bouraxa met sijn volck soud aendryven om te vechten off hun selver doot te slaen; maer alsoo Bouraxa ende een groot deel van sijn volck voor ditto Tommogons comste 't leven gelaten hadden ende de reste meest verloopen ende van ongemack gestorven, heeft den Tommogon sijn commissie niet connen volvoeren, weynich moeyte gehadt om Bouraxa metsijn volck te doen vechten, veel min om transpoort van de veroverde goederen uit sijn handen over te nemen; alleenelijck dat seeckere groote edelluyden, namentlijck Quiey du Paty Madura Radgia ende Quiey du Paty Topusancta, met omtrent 700 man in sijn compagnie door last van de Mattaram herrewaerts gebracht om haer doot te doen vechten off selver om te brengen, alt'samen dry dagen voor sijn vertreck heeft doen critsen, ende dedoodelichamen alhier toteen spektakel nagelaten.

Den Tommagon Suragulagul geen apparentie siende Battavia met gewelt te vermeesteren, heeft onderleyt de riviere een myle booven de stadt te verleyden, omme deselve omtrent Battavia uit te droogen, op hoope om ons per gebrek van water sonder vechten te doen verloopen, maer nadat een maent met 1000 man daechs aan dit werck besich geweest hebben, alreede een lange sloote gegraven, is eyntlijck door groote misserie, hongersnoot ende sterfte genootsaeckt geweest 't werck te staken ende Battavia te verlaten, soodat gemelten Tommogon den 3^{en} deser sijn leger heeft opgebroocken, nadat seer gesmolten was, ende is weder seer desolaet na den Mattaram gekeert. Godt sy loff dat van dese vyanden sijn verlost. Battavia sal hierdoor seer geronommeert werden, hebbende soo machtigen vyant wederstaen ende affgekeert, sijnde dat d'eerste lage die den Mattaram tsedert sijn regieringe heeft gehadt, ende apparent in alle sijn dagen sooveel volcx niet verlooren als hier voor Battavia. Off licht herrewaerts weer tendeeren sal, leert den tijt. U. E. sullen dese tydinge overal ruchtbamer maken, ende de Ternatanen met de vrunden, die alhier sijn geweest, alles communiceeren.

Allederuochtboomen, principalijck de clappus ende pienangh, sijn rontsom de stadt ende de revier op gants geruyneert ende alle thuynen geschenkt; daertegen hebben 't lant met veel graven ende doode lichamen besayt gelaeten. Veele worden hier ende daer op de wegen doot gevonden, soodat niet sonder groote armoede ende verlies van volck thuys sullen comen.

Die van Bantam geven vrywat beter coop als oyt voor desen, soecken niet als met ons te bevredigen, ende sijn in onderhandelinge. Watter van vallen wil leert den tijt, ende sal U. E. naer desen verstaen.

Van Siam ende de Bocht van Patany sijn hier alreede met joncquen over de 400 lasten rijs aengecomen. Goede pertye wert noch verwacht, soo dat Godtloff geen gebrek sullen hebben, ende U. E. eerlangh goet ontset sult becomen.

AMBOINA, 21 DEC. 1628.

8!

Desen gaet per de fluyt *Gorcum*, die wy geconsenteert hebben van hier nae Balamboangh om rijs te vaeren, ende daermede na Amboyna ende Banda te loopen. De rheeders van gemelte fluyte hadden gaerne gesien de Compagnie hunnen rijs tot een seeckeren prijs aengenomen hadde in Amboyna off Banda t' ontfangen, om alsoo by slappen afstreck off andersints aldaer niet verlegen [te] vallen, ende souden apparent deselve wel tot 45 off 50 realen 't last gecontracteert hebben, maer sijn E. heest 't selve niet geraden noch voor de Compagnie dienstich gevonden, alsoo goede partye van Siam ende Choromandel wachten, daermede de quartieren innewaerts noch voor d'aencomste van dese fluyte tot sieviler prijs hopen te provideren. Ondertusschen hebben op 't ernstich versoeck van dese rheeders niet connen ofte willen naerlaten, U. E. by desen te recommanderen op d'aencomste van dese fluyte, 't sy in Amboyna off Banda, daer 't soude moghen wesen, haer in 't beneficieeren van hunne rijs de hulpe hant te bieden, ten eynde deselve onder d'inwoonders met redelijcke avance, ende soo spoedich als mogelijck sal sijn, moghen quijt raken, haer voorts alle hulpe, adres ende faveur bewysende, soo veel eenichsints buyten prejuditie ofte merckelijcke verachtering van de Generale Compagnie can geschieden.

Wy twijffelen niet off sullen hunne last aldaer onder dc borgerye ende d'inwoonders genoechsaem ende spoedich venten, ende byaldien op 't jongste met een last 20 off 30 verlegen bleven off daeromme lang souden moeten vertoeven, sal U. E. deselve haer tot een redelijcke prijs (daerby de Compagnie niet al te seer beswaert wert ende sy behouden moghen blyven) affnemen, opdat andermael volgens hun voornemen en passant de last in Balamboangh haelen ende tijdelijck daermede op Battavia moghen verschynen.

Wy hebben de rheders en capiteyn Hendrick Lievensz. als hooft op dese fluyte varende, ernstelijck gerecommandeert ende verboden dat niet onderstaen de Compagnie eenige nagelen, nooten ende foelye te ontvoeren; met eede hebben beloofd daernae niet sullen trachten, noch oock niet gedogen ymant van de haere 't selve sal onderleggen. U. E. sullen haer sulcx op hun aencomste vermanen ende indachtigen, daer voortscherpelyck op doen letten, ende dese fluyte, wanner op sijn vertreck leydt, op sijn onversienst wel doen visiteren, opdat de Compagnie dienaengaende niet vercort wort.

't Gelt dat van de rijs procedeert, des versoeckende, sal U. E. wel voor de Compagnie moghen aannemen, omme alhier te betalen per advijs.

In 't Casteel Battavia, ady 21^{en} December anno 1628.

115. — COMMISSIE

VOOR HENDRICK LIEVENSZ., GAENDE VAN HIER MET DE FLUYTE *GORCUM*
TOT BEVOORDERINGE VAN DEN HANDEL NAER BALAMBOANGH,
21 DEC. 1628.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen den Staet der Vereenichde Nederlanden in India, allen denegeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen salut! doen cont.

Also met onse permissie by seeckere borgers ende inwoonders deser stede Battavia geequipeert ende uitgeroet is de fluyte genaamt *Gorcum*, omme daermede tot affbreuck van onse algemeyne vyandten, alsmede soo op den inlandschen gepermitteerden coophandel te mogen varen, leggende tegenwoordich hier ter rhede seylreet, soo is 't dat wy den voorsz. rheeders vergunt ende gelicentieert hebben, gelijck wy haer vergunnen ende licentieren mits desen, omme met voorsz. fluyt langs de custe van Java naer Balamboangh ende van daer naer Amboyna ende Banda tot bevorderinge van haeren particulieren handel volgens d'ordinantie daerop geraempt te mogen varen, met voorder commissie omme onderwegen soo in't gaen als keeren alle Portugiesen, Spaniaerden ende haere adherenten, item alle degeene welcke onder des Mattarams gebiedt sorteren ende van andere vyanden plaetsen, gelijck mede die van Amboyna ende Moluccos eenige nageelen mochten vervoert hebben, aen te tasten, te vermeesteren, haere goederen ende persoonen in goede verseeckeringhe onder behoorlijcke inventaris naer gelegentheyt alhier ofte aen d'eerst comende schepen, comptoiren ofte jachten van de Generaele Compagnie over te brengen, om op de deuchdelijckheit van de prinsen gedisponeert te werden na behooren; welverstaende dat op 't voorsz. ofte andere vaerwaters niet sullen vermogen te beschadigen ofte empescheren eenige Europische natien, in confederatie ofte vrientschap met de Doorluchtige Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden staende, gelijck mede eenige Indische natien onse vrunden, geallieerde ende bontgenooten, als daer sijn die van Jamby, Andrigiry, Patany, Siam, Cambodja, ende van vrunden ende neutrale plaetsen comende ofte derrewaerts gaende; ende alsoo tot uitvoeringe van voorsz. voyagie nodich achten, dat gemelte fluyte met een goet overhoost versien werde, soo hebben wy op 't versoeck van de rheeders geeligeert, gestelt ende geauthoriseert, gelijck wy eligeren, stellen ende authoriseren mits desen, den persoon van Hendrick Lievensz. omme als capiteyn ende opperhoost over 't selve te commanderen, in den Raedt te presideren ende 't voorvallende tot welstant van de generaliteit ende haer particulier welvaren na behooren te dirigeren. Belasten ende bevelen oversulx de schipper, stierluyden, officieren, bootsgesellen ende alle andere op voorsz. fluyte varende, den voorsz.

Hendrick Lievensz. voor haer opperhoofst' erkennen, respecteren ende gehoor-samen, gelijck mede ordonneren aen alle gouverneurs, commandeurs ende alle andere respective overhooffden, soo te water als te lande, in dienste van de Generaele Vereenichde Oost-Indische Compagnie sijnde, welcke voorsz. Hendrick Lievensz. soude mogen bejegenen, denselven vry ende vranch te laten passeren ende repasseren, ende, des van noode hebbende, tot voorde-ringh van sijn voorgenomen voyagie naer vermogen ende, voör sooveel sonder prejuditie van de Compagnie geschieden mach, te helpen ende assisteren, alsoo 't selve tot welstant van 't gemeene beste ende dienst van de Generale Compagnie alsoo bevinden te behooren.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 21^{en} December anno 1628.

116. — ORDRE

VOOR DEN E. GIJSBERT VAN LODENSTEYN, GOUVERNEUR IN DE MOLUCCOS
ENDE DE RADEN ALDAER, MET 'T SCHIP DEN ARENT NAER
DE MOLUCCOS VERTROCKEN, 6 JAN. 1629.

Alsoo Kitchil Aly in October 1628 met 27 correcorren ende prauwen van de Moluccos in Amboyna gecomen was, ende de coning van Ternaten met alle de macht die noch soude cunnen uitmaecken aldaer mede over Bouton comen soude, hebben wy goet gevonden dit schip over Amboyna ende niet recht door langs de custe van Chelebes na de Moluccos te senden, op avontuer off U. E., 't selve schip ende volck in passant eenige dienst in Amboyna connen doen, gelijck opdat U. E. den coningh van Ternaten dies t'eerder soude mogen bejegenen; derhalven sult trachten met 't selve schip soo spoedich in Amboyna te comen als doenelijck is, sonder onderweg in 't aendoen van eenige plaetsen tijt te versuymen.

Den coninck van Ternaten in de quartieren van Amboyna bejegen[en]de, sult hem, sijn broeder Kitchil Aly, admirael van der zee, ende allen den Ternataenschen adel van onsentwegen begroeten ende den coningh cont doen, dat goet gevonden hebben, U. E. na de Moluccos te senden omme van onsentwegen 't gouvernement over des Compagnies forten, schepen ende affairen aldaer waer te nemen, met last Amboyna aen te doen omme te sien hoe verde gebesoigneert sy tot wechneming van de gepasseerde onlusten, ende off U. E. tot accommodatie van saecken iets goets tot gemeen welgevallen soude connen vorderen.

Per nevensgaende copie van resolutie, by den Raet van Indien genomen, ende missive aen den Gouverneur Philips Lucasz. gesonden, sult sien hoe sijn E. ten hoochsten belast hebben naerstich te vigileren tegen de quade prac-

tijcken ende desseynen van de Ternatanen, 't recht van de Compagnie in aller manieren te mainteneren, ende insonderheyt 't vervoeren van de nagelen voor te comen met sulcke middelen als daertoe vereyscht worden, sonder aen te sien dat daerom in openbare oorloge tegen de Ternatanen souden moeten comen.

Soo 't geviel dat d' assistentie van dit schip ende volck in Amboyna nodich ware omme 't recht van de Compagnie te mainteneren, haere ondersaten ende bontgenoten te protecteren, ende insonderheyt om 't vervoeren van de nagelen voor te comen, sal den E. Gouverneur Philips Lucasz. deselvige aldaer wel een tijt mogen ophouden totdat naerder secours van hier becomt, ofte dat het tijt sy na de Molucquen te vertreken.

Maer byaldien de hulpe van dit schip ende volck in Amboyna niet sonderlinge noodich ware, sal den E. Gouverneur Lodensteyn daermede metten aldereersten op 't spoedichste na de Moluccos vaeren.

Tusschen de coning van Ternaten, Chitchil Aly ende den Gouverneur Philips Lucasz. sult in uy'terlijcke verthooninge de goede personnage spelen, de misverstanden die daer soude mogen wesen ten besten sien t' accommoderen voor sooveele sonder mercklijcke prejuditie ende nadeel van des Compagnies recht geschieden can, den coning van Ternaten, Citchil Aly ende den Ternataenschen adel met alle vriendelijckheit ende discretie bejegenen sooals de tijt soude mogen vereysschen, doch onder de hant sal U. E. den Gouverneur Philips Lucasz. met raedt ende daet assisteren omme 't recht van de Compagnie, haere ondersaten ende bontgenooten sooveel mogelijck te mainteneren. Dit bevelen wy den E. Lodensteyn, omdat wy meenen niet nodich te wesen dat hem in Amboyna by de Ternatanen odieus maeckte eer selfs in 't gouvernement van de Moluccos getreden sy, ende niet omdat sijn E. de Ternatanen ontsien soude, alsoo den E. Gouverneur Philips Lucasz. voor desen belast hebben 't recht van de Compagnie ten uyttersten tegen de Ternatanen te mainteneren sonder de Ternatanen in 't minste te ontsien; doch soo des Compagnies dienst anders vereyschte, sal den E. Lodensteyn niet nalaten, de wapenen soowel in Amboyna tegen de quade proceduren der Ternatanen als de Gouverneur Philips Lucasz. te gebruycken.

In de Moluccos comende sal den E. Lodensteyn volgens onse commissie van den E. president Wagenvelt overnemen 't gouvernement over des Compagnies volck, forten, schepen ende affairen, aldaer de visite overal doen, alles in goede ordre stellen, onderhouden ende doen onderhouden sooals ten besten dienste van de Compagnie ende tot versekeringe van haren staet, volck, forten, schepen ende goederen vereyscht wort, gelijck voor desen ten tyde van den E. heer Gouverneur Lefebvre loffelijck gedaen is.

Na ons bericht is, sijn alle des Compagnies forten op d'eylanden Ternaten,

Macquian ende Batsian ofte Labova in goeden staet, ende sooveel ter defentie noodich is, voltrucken, sulcx dat niet nodich is voordere oncosten van fortificatie noch bouwinge van huysen te doen. 't Nodige onderhout can seer wel sonder des Compagnies costen door de Mardijckers ende Compagnies slaven gedaen werden, gelijck by tyden van den Gouverneur Lefebvre geschiet is.

Voor desen hadden toegestaen, dat men op 't versoek ende met hulpe van die van Tahane een reduyt op haer strant bouwen soude, maer na wy verstaen is de voortganck door den coninck van Ternaten, Hamsia, verhindert, nietegenstaende te vooren geveynst hadde 't selve mede volgens 't versoek van den sengagie Tahane goet te vinden. In plaatse van dese reduyt verstaen wy dat voorsz. sengagie versoek dat boven op de negri 2 a 3 stukken geschut met eenige weynige soldaten leggen souden, by sijn versouck een dreygement vougende, soo sulcx niet doen, dat dan geen nagelen sal connen leveren. Hierop vinden goet den E. Gouverneur ende Raden by desen te bevelen, dat in geenderley manieren eenich geschut noch volck boven op de hoochte van Tahane noch elders leggen. 't Maken van een reduyt aan de strant mach mede wel nablyven, alsoo 't bouwen van 't selve alleen op 't versoek van d'inwoonderen toegestaen hebben.

Alsoo de coninck van Ternaten, Hamsia, sich in 't gouvernement der Ternatanen alsoo draecht (gelijck ten tyde van de voorgaende coninck Modaffa door de Ternatanen mede geschiet is), dat met recht al haer doen voor suspect mogen houden, als streckende tot nadeel van de Compagnie, insonderheyt den quaden cours welcke voorsz. Hamsia gaet; selfs seyt hy van den Spaenschen gouverneur, audience real ende [d']joude gevangen coningh van Manilha na de Moluccos gesonden te wesen omme synen broeder Chitchil Aly (die sy verstanden 't meeste credit by de Nederlanders hadde) te gewinnen ende de Hollanders met sijn hulpe met behendicheyt van de Moluccos te crygen, maer 't blaetje was ghekeert (seyde Chitchil Aly): Hamsia is selfs coninck geworden, wil met de Nederlanders, gelijck hy, leven ende sterven; ondertusschen practiseert elck sijn beste om voordeel van d'onse te become, ende sy ontsien haer niet evenseer gemeenschap ende correspondentie met de Spangiaerden te houden. Hierover bevelen by desen den E. Gouverneur ende Raedt in de Moluccos wel expres, gestadich ophaer hoede ende voordeel te wesen, den coningh Hamsia, sijn broeder Chitchil ende de Ternatanen, sijn gevolch, in 't alderminste niet te vertrouwen.

De coninck ende Ternatanen hebben voorgehad eenen steenen reduyt op de hoochte van Tellouce te bouwen, onder pretext alsoff sulcx tot een versekerde retraitie deden, maer was tot dien eynde, opdat 't tot haer welgevallen over ons fort Telluco ofte Hollandia soude mogen domineren. Met behendicheyt sijn sy door den E. Gouverneur Lefebvre van dit disseyn gediver-

teert. Soo 't geviel dat de Ternatanen andermael voornamen eenige sterckte op de hoochte van Telluco ofte elders, daer 't eenige van onse forten hinderlijck ofte prejuditabel mochte wesen, te bouwen, sult zulcx in geenderley manieren toestaen, maer verhinderen met de beste pretexten ofte schoonste schijn, die vinden condt; doch soo 't om geen redenen noch soet verthoon nalieten, maer dattet noodich waere de verhinderingh met gewelt te doen, sult U niet ontsien daertoe te comen ende haere quade disseynen met gewelt voor te comen.

Van wegen den coning Hamsia heeft Chitchil Aly aan den Gouverneur Le-feuvre versheyden malen versocht, dat eenich volck op Tacomy soud leggen om die plaatse, soo hy seyde, tegen de Spangiaerden te versekeren; dit is mede, als onnodich wesende, dewyle de Ternatanen in vrede met de Spangiaerden waren, geexcuseert. Voorts sijn wy bericht dat mede voorhadden te versoeken, dat wy eenich volck op Gelolo, Saboua ende Mothir souden leggen, ende alsoo voor seecker houden dat dit niet dan quade desseynen van de Ternatanen sijn, streckende om ons volck wijt te verdeylen, de Compagnie met lasten te beswaren, daerinne te doen consumeren ende om haere eygen voordeel by dese extentie te doen, verbieden by desen mede wel expres geen uitbreydinge van garnisoenen te doen ende geen volck op Tahane, Tacomy, Geloly, Saboua noch Mothir te leggen, noch oock op eenige andere plaetsen meer, waer 't oock soude mogen wesen, ende op wat pretext dat de Ternatanen het oock souden mogen versoeken.

Wy seggen andermael dat by desen wel expres verbieden dat men in de Molucquen geen nieuwe forten, reduyten noch huysen bouwen, noch yewers eenich volck uit d' ordinarie guarnisoenen op andere plaetsen leggen sal, sonder ons advijs ende ordre. Soo 't door de coningh Hamsia ofte de Ternatanen ernstelijck versocht wort ende dat met geen redenen te payen sijn, sal men haer versoek aan ons verwittigen, ende haer uytstellen totdat daerop van ons advijs ende ordre gegeven wort.

Alsoo de Spangiaerden op Ternaten dickwils onderleyt hebben d' onse uit onse sterckten op Maleyo in 't velt te locken, daer macht van volck verborgen hadden geleyt, ende 't selve nu corteling op 25 October 1627 met kennisse van den coningh van Ternaten, Hamsia, mede deden, schijnt het dat niet alleen de Spangiaerden voordeel soecken met het massaceren van ons volck ende ontblootinge van onse forten, maer dat insgelijcx de tegenwoordige coninck van Ternaten met de Spangiaerden daerinne eens is, ofte dat selffs eenich bysonder [voordeel] tot ons nadeel soeckt; hierover verbieden mede niet alleenich geen uitvallen met menichte van volck op den vyandt te doen, opdat in haer verborgen lagen niet en vallen, maer insgelijcx mede de forten van volck soo niet t'ontbloten, om eenich apparent voordeel van den

vyant te becomen, hoe schoon dat het hem oock soude mogen vertoonnen, [om]dat de Ternatanen daerdoor occasie souden mogen becomen omme hun meester van onse forten ende middelen te maken. U. E. ende Raden sullen haer immers soo seer voor de Ternatanen wachten, als voor de openbare vyanden, de Spangiaerden ende Tidoresen.

Met hulpe van de Compagnie onder protectie van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael sijn de Ternatanen soo verde gecomen, dat haer niet ontsien de contracten te breecken ende voordeel met des Compagnies nadeel te soeken, gelijck verscheyde jaren achter den anderen ervaren hebben. Als haer doen ten besten duyden, hebben sy met de Spangiaerden vrede gemaeckt, ende vermyden oock d'oorloge met de Tydoresen, opdat hun dies te beter met haer eygen gewas sonder ons toevoer onderhouden mogen; maer na de opinie van eenighe continueert de coning Hamsia de vrede ende correspondentie met de Spangiaerden, omme met haere hulpe eenich heer ende meester van de Moluccos ende omleggende landen te worden; ende om voor te comen dat wy op ons selven niet souden connen bestaan, ende wy te machtich mochten werden, hebben de Ternatanen lange jaeren onderleyt de Compagnie haere onderdanen ende bontgenooten in de quartieren van Amboyna t'onttrecken, ende alsoo haer voor laten staen, dat sonder de nagelen van de Moluccos ende quartieren van Amboyna niet bestaan connen, maer onse macht aldaer affnemen moet, nadat de retouren van nagelen comen te derven, gebruycken practijcken omme de retouren van nagelen te verminderen ende ons tot haer wille te crygen. Van de quartieren van Loehoe, Combello ende Hittoe, gelijck mede van Macquian, sijn ons lange jaren veel nagelen ontvoert; die van Hittoe hebben oock vele aen haer boomen laten vergaen, ende opdat de nagelen op 't eylant Macqian niet souden werden geplukt maer aen de boomen vergaen, hebben de Ternatanen d'inwoonders van 't eylandt Macqian soowel ten tyde van den overleden coningh Modaffa als de tegenwoordige coningh Hamsia in onnutte werken besich gehouden ende oock op tochten van 't lant vervoert, dese haere quade desseynen met verscheyde pretexten beclledende; ende alsoo met geene redenen in toom gehouden connen werden, noch met goedicheyt tot haer devoir te brengen sijn, is 't noodich dat trachten met behendicheyt off openbaer gewelt haer quaede disseynen tegen te staen, conform de resolutie van dato primo November 1628, by ons ende Raden van India genomen.

Wat ordre dienaengaende aan Philips Lucasz., gouerneur in Amboyna gegeven hebben, sullen U. E. per nevengaende copie van missive vernemen; 't conde wel gebeuren, dat d'onse daerover in openbaere oorloghe met de Ternatanen in de quartieren van Amboyna geraeckten. Hierover recommanderen ende bevelen U. E. andermael, ons volck overal in de Moluccos in goede

ordre op haer diffentie te houden, de forten wel gesloten, geen macht van Ternaten met wapenen (ooste sonder) binnen de forten te laten, oock geen menichte van volck buyten de forten in der Ternatanen gewelt te vertrouwen; begeeren oock niet dat al de voorneemste officieren haer tegelyck buyten de forten by de Ternatanen begeven, maer als d' een buyten gaet, dat d' ander binnen blyve, opdat de Ternatanen geen occasie gegeven werde omme in de Moluccos enige feytelicheyt met voordeel te plegen.

Wat ons desen aengaende in de Molucquen met behendicheyt ende gewelt te doen staet, sullen hier niet discoureren, maer U. E. alleene stuxwijs bevelen 't geene by provisie gedaen dient.

Ten hoochsten sy U. E. gerecomandeert alle mogelijcke naersticheyt te doen omme voor te comen, dat op 't eylandt Macqian de nagelen niet meer ongeplukt blyven, dat ons vandaer niet ontvoert, maer alt'samen aan de Compagnie gelevert werden. Met behendicheyt ende oock hardicheyt dienen de Ternatanen ende die van Macqian hiertoe gedrongen te werden; met behendicheyt can't geschieden in dier vuogen, dat men make dat se ons offeenige goederen uyt onse handen van doen hebben, ende met gewelt, dat men de Ternatanen weder verstroye gelijck verstroyt geweest sijn, ende die van Macqian in hare vryhey't onder ons en haere eygen gouverneur stelle. Omdat lange jaren met soetichey't niet gevordert hebben, [hebben] sy naer 't schijnt vrede met de Spangiaerden gemaekt, meynende ons daerdoor in toom te houden; maer 't conde wel gebeuren, dat t' avont ooste morgen selven bedrogen wierden. Terwyle den tijt noch wat aensien, sal U. E. ondertusschen in 't aenstaende met alle middelen onderstaen voor te comen, dat de coning van Ternaten ende de Ternatanen 't volck van Macqian sonder uwe licentie op geene tochten meer gebruycken, alsoo 't haer geensints geoorloft is, ende dit eylant door de Compagnie van den vyandt met den sweerde gewonnen is; de licentie sult niet geven ten tyde als daerdoor 't plucken van de nagelen verhindert mocht worden, noch oock als die van Macqian te veel beswaren; ende byaldien de Ternatanen onderleyden die van Macqian sonder u kennisse ooste tegen u advys ende goetvinden in enige nodeloosche werken t' occuperen ooste [tot] eenighe exploichten te gebruycken, sult daer met gewelt tegen sijn, soo veel in u vermogen is, haer dreygende, soo 't op Macqian met gewelt niet beletten cont, hun van 't eylant Ternaten te verstroyen ende verdryven.

Terwyle de Compagnie lange jaren de retouren van nagelen heeft moeten missen ende nader verwachten te verstaen, hoe hun de saecken in Amboyna sullen begeven, sy U. E. ende de Raden in de Moluccos gerecomandeert 't goet reglement over alle despensen ende mesnagie, gelijck mede des Compagnies voordeel in 't beneficieren van haere goederen, ten hoochsten te soecken, opdat met goet reglement ende goede mesnagie versparen mogen

een goet deel van 't geene de Compagnie door 't missen van de nagelen derven moet. 't Is nodich dat U. E. dit behartige ende des Compagnies proffijt in 't benefiteren van haere coopmanschappen, ten hoochsten soecke, opdat in de lasten niet consumeeren, terwyle beterschap van de Ternatanen ende meerder retour van nagelen verwachten. De nagelen, eenige jaren van de Moluccos ende Amboina becomen, comen de Compagnie meer te costen dan in Europa gelden mogen.

Per nevensgaende copie van resolutie sult mede sien, hoe met onsen Raedt goet gevonden hebben, door gants Indien te verbieden, insonderheyt in de Moluccos, Amboyna ende Banda, dat niemant hem vervordere eenich gelt off goederen uit te borgen, 't sy oock aen wie het soude mogen wesen; derhalven verbieden U. E. by desen geen gelt noch goederen uit te borgen, noch toe te staen dattet door ymant van de coopluyden gedaen worde, 't sy oock aen wie het soude mogen wesen, Ternatanen, andere inwoonders noch Nederlanders, ja oock selfs den coninck van Ternaten, Chitchil Aly ofte anderen adel niet, op pene dat wie ter contrarie doet, de Compagnie vergoeden sal de schade ende interest, die van daer soude mogen comen te lyden; 't geene alrede uytstaende is, dat goede schulden sijn, sult met den eersten doen betalen, ende van de oude schulden dagelijcx mede sooveel mogelijck invoorderen.

Verbieden mede geene schenckagie aen ymant te doen, ende soo 't geviel de redene vereyschte dat enige gedaene diensten erkent ende beloont dienden, in sulcken gevalle is 't veel better dat yets uutterhant verschoncken wort, dan dat men des Compagnies middelen uytborge.

De president Wagenveldt heeft een goede somme gelt aen enige van des Compagnies dienaers op haere reeckeninge doen verstrecken, recht tegens 't generale verbot langhe voor desen gegeven, alsoo 't gelt na de Moluccos gesonden hebben omme retour van nagelen daervoor te becomen, ende de Compagnie niet gehouden is, haer volck daer noch elders in Indien te betalen. Hierover bevelen U. E. ende de Raden andermael geen gelt aen de Compagnies dienaers op haere reeckeninge te verstrecken. Soo ymant iets versoeckt, sult haer na Battavia renvoyeren, ende alleen de nootlicken onderhout in stoffen tot cledinge verstrecken.

Wy verhoopen dat 't schip *Orangie* met goet retour van Mindenao weder in de Moluccos gekeert sal wesen; soo van daer enige slaven gecomen sijn, sult deselve aen den gouverneur Philips Lucasz. senden, omme des Compagnies ondersaten daermede t' accommoderen, opdat d'aenplantinge van nagelen aen 't Casteel dies te beter mogen voorderen. Recommanderen U. E. den handel op Mindenao te continueren, goede correspondentie met de coningen van Mindenao, Bonaya, Solocq ende Saragamy te houden ende de vrient-schap met haerlieden sooveel mogelijck te vermeerderen. De Compagnie sal

daeraen dienst geschieden. Met die van Sangi ende andere omleggende volkeren, die de Ternatanen en haer doen haten, sult U. E. mede sooveel moegelijk is vruntschap maken, goede correspondentie houden, ende haer in haere vryheyt tegen de Ternatanen sien te mainteneren.

Wy verstaen, dat den coning van Ternaten, Hamsia, seeckere gechristende Mardijckers, van de Spangiaerden wechgelopen omme naer Moro, haer vaderslant, te keeren, tegens 't contract tot hem getrocken, Moors gemaectt ende onder de syne gesteecken heeft, seggende dat dienaengaende op 't contract met ons gemaectt, niet paste, ende geen Hollanders soo stout rade, omme desulcke uit sijn quartier ofte elders te halen. Wy bevelen U. E. in diergelijcke saecken niet te conniveren, maer volgens 't contract d' overcomende gechristende tot U te trekken ende in de Christelijcke religie te mainteneren, onaengesien wat de Ternatanen daerteghen souden mogen doen.

Alsoo verstaen, de voorsz. coninck Hamsia hem voor laet staen niet gehouden te wesen aan 'taccoort, dat sijn voorsaet met d'onse gemaectt heeft, niet-tegenstaende geswooren heeft, doen voor coningh aengenomen wierz, dat 't selve onderhouden soude, sal 't goet wesen dat U. E. trachte d'inhoude van 't selve contract met desen coningh Hamsia te vernieuwen ende amplieren, .soo veele als met gemeen genoegen ten dienste van de Compagnie ende tot onse nadere approbatie metten raedt goetvinden sult.

Alsoo van 't eylant Batsian gants weynich nagelen becomen, 't plucken derselver door den coningh aldaer mede verhindert wort, ende de Compagnie niet dan costen ende lasten van 't guarnisoen heeft, sonder datter oock eenige hoope sy, yets goets van daer te becomen, sal U. E. metten Raedt overleggen off niet geraden sy, dat 't fort Barneveld op 't eylant Labova raseren, 't guarnisoen van daer op Maleyo ofte Macqian, ende de gechristende Labouwers in Amboyna transporteerden, mits ons 't advys van de Raden aldaer metten eersten condt doende.

Met 't eerste schip van de Moluccos kerende sal de president Wagenveldt sich herrewaerts vervoegen om ons van die quartieren mondeling rapport te doen, opdat met dies te meerder kennisze naerder mogen disponeren op 't geene den dienst van de Compagnie in die quartieren voorder souden mogen vereysschen.

Wy verstaen dat op Macqian ende Batsian, daer geen diaconen sijn, 't gelt van de aelmoessen door eenige cooplieden alleen sonder kennisze van de kercklijcke personen uytgedeelt wort. U. E. sullen ordre geven dat het voort-aen gedaen worde met wete ende kennisze van een proponent, voorleser ofte sieckentrooster, die ter plaatse soude mogen wesen.

Verstaen mede dat in de Moluccos door veele van d'onse een seer quaet ja goddeloos leven wort geleyt, met dronckenschap, hoererye ende overspel;

dat het een gemeyn gebreck soude sijn ende veele hun niet schamen sulcx openbaer te plegen, ja daervan roem te dragen; dat d'overlast soo groot is, welck de getroude Mardijckers lyden, dat veele daerdoor haer van d' onse by de Spanjaerden ende Mooren begeven, vermits door onse opperhooffden niet beschermt nochte gemainteneert werden, maer eenige selve hun, soowel als de gemeene soldaten, verloopen. Recommanderen ende bevelen U. E. sich hiervan t'informeren, alle debausche, ongeregeltheyt ende quaet leven sooveel mogelijcken uit te royen, de goeden in haere vryhey't, recht ende echten staet te maintineeren, ende de quaden, die hun verloopen, ten hoochsten te straffen ende herrewaerts senden, sonder daerinne yemant te verschonen, opdat de straffe des Heeren ontgaen ende synen heyligen zegen becomen mogen, mits ons hierop bysonder advijs gevende.

Alsoo Jan Gerritsz. Block, voorleser op Batsian, met sijn huisvrou, soo wy verstaen, niet wel leeft maar veel schandael veroorsaeckt, sal U. E. denselven met d' eerste gelegentheyt herrewaerts senden.

Den coningh van Ternaten sal U. E. aendienen [ende] in Amboyna ende de Moluccos oock ruchtbaer maken, dat d'E. heer Generael evenseer gelijck voor desen genegen is, om selfs persoonelijck innewaerts te varen; dat U. E. niet en twijffelt off sijn E. sal haest verschijnen, dewyle 't leger van de Mataram lange van Battavia vertrocken was, ende alleene na de comste van eenige schepen vertoeffde.

Wy sijn genegen ten minsten noch een schip na desen naer de Moluccos te senden, ende na Amboyna ende Banda verscheyden andere, na de gelegentheyt van saecken medebrengen sal. Vooreerst vertreckt het schip *Zuyt Hollandt* na Balamboangh omme van daer gelijck de fluyt *Gorcum* na Amboyna ende Banda voort te vaeren.

U. E. sullen den coningh van Ternaten, Chitchil Aly ende Ternataenschen Raedt aendienen hoe van tijt tot tijt verwitticht sijn, dat de Ternatanen ende Macquianesen overlange veel nagelboomen uytgeroyt ende thuynen in plaatse gemaectt hebben; dat ons veel nagelen met welgevallen des conings van Macqian, Loehoe, Combello, Lessidie ende omleggende quartieren ontvoert souden wesen; dat de coningen Modaffia ende Hamsia 't volck van Macquian dickwils in noodeloose wercken occupeerden ten tyde de nagelen rijp waren, en dat omdat niet geplukt souden werden maer aen de boomen vergaen; dat nu jongst Kitchil Aly tijtlijck met 't meeste volck van Macqian nae Amboyna gevaren is, omdat de nagelen, die schoon stonden, niet geplukt noch aen des Compagnies volck gelevert souden werden.

Dat wy alsnoch niet volcomen geinformeert sijn wat van dese beschuldinge sy, maer wel bevinden dat in veel jaren gants weynich nagelen van de Molucquen ende quartieren Loehoe ende Combello becomen hebben, jae soo wey-

nich, dat qualijck de last van een jaer (die de Compagnie om de nagelen draecht) daeraen verwinnen connen, in voegen dat ons door gebreck van nagelen de middelen omme de Spangiaerden t'eenemael van de Moluccos te verdryven, de Tidoresen t'onder te brengen ende den coningh van Ternaten eenich heer ende meester van de Molucquen te maken, comen te gebreecken; ende alsoo hieruyt tusschen ons ende de Ternatanen veel onlusten ontstaen connen, dat wy goetgevonden hebben den coningh Hamsia endesynen Raedt te doen voorstellen, off niet geraden sy om swaricheden voor te comen, dat wy alle onse garnisoenen van Ternaten, Macqian ende Batsian lichten, dewyle de Ternatanen alsnu soo sterck ende machtich byeen sijn, dat onse hulpe niet meer van doen hebben ende haer selven wel connen maintineren, te meer dewyle met de Spangiaerden verdragen sijn.

D'antwoord die U. E. hierop becomt ende wat gelaet de coningh van Ternaten ende synen Raedt bethoonen, sullen U. E. ons metten eersten wytloophich advyseren; tesynner tijt op dese discoursen van U selven daer by doende, soo de Compagnie de nagelen op diergelijcke maniere lange onthouden werden, dat voorseeker tans off morgen alle onse garnisoenen van Ternaten, Macqian ende Batsian gelicht sullen werden, gelijck die van Calematte, Tacomi, Marieco, Mothir, Saboua, ende Gammacannore gelicht sijn ofte dat de Generael selven 't redres van quade courssen byderhant nemen sal.

Aen seeckere geschooren Chinees, savohe van den coning van Ternaten, metten *Arent* derrewaerts keerende, hebben op sijn Majesteyts versoeck doen verschieten 450 realen, welcke een cleden ende andersints bestaat sijn. U. E. sult deselve den coning doen leveren ende 't gelt weer invoorderen laten, sonder de Chinesen 't goet te vertrouwen.

By dese gaet 't placcaet, daerinne verboden hebben dat niemant hem vervordere eenige cleden in de Moluccos te brengen. U. E. sal scherpelijck doen letten oft oock ymant ter contrarie doet, ende soo ter contrarie bevonden wort, sult d' ordre volgens 't placcaet doen executeren.

In plaatse van klinckers ende seiment [seynden] eenige martavanen voor Guoffiquia, die wy meenden aldaer beter sullen dienen.

Den oppercooptman Jan Noyen adviseert ons dat op Maleyo aen lant geordonneert is, niettegenstaende de president Zeys zaliger van meeninge was hem weder met de schepen na Battavia te laten keeren, alsoo voor hem in de Moluccos geen plaets open was ende de Compagnie aldaer geen sonderlinge dienst cost doen. Soo voorsz. Jan Noyen aldaer gemist can werden, sal U. E. denselven herrewaerts senden, gelijck mede sulcke andere coopliden ende assistenten meer, die daer ten overvloede mochten wesen.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 6^{en} January anno 1629.

117. — AEN HAMSIA,
CONINCK VAN TERNATEN, 6 JAN. 1629.

Grootmachtige coninck. Tsedert onse jongste schryven is 't resterende volck van de Mattaram gants machteloo van hier vertrocken, ende hebben wy door verscheyde gevangen naerder ende seeckerder kennisse van haer becomen, 't welck niet hebben willen naelaten U Majesteyt schriftelijck te communiceren, dewyle 't selve soo haest mondelingh niet cunnen doen. In 't eerste ginck de spraeck dat de Mattaram 100.000 mannen na Battavia sondt, ende terwijl 't leger voor de stadt lach, wierden van de veltoversten gedreycht, dat noch 150.000 comen souden, maer in alles sijn hier niet meer dan 30.000 mannen geweest. Eerst quam hier een leger van 10.000 mannen, onder 't gebiedt van Tommogon Bouraxa. Als cooplieden sijn daervan onder vrundelijcken schijn omtrent 1000 in de stadt gecomen, welcke des middernachts met een amack 't Casteel (dat noch met geen guardynen gesloten was) aentasten, maer wierden met groot verlies van de haere terugge gedreven, gelijck mede d' andere, die twee dagen daerna van de lantsyde in d' opene stadt trocken. Daerna maeckte voorsz. Tommogon Bouraxa hem in een besloten leger vast, ende approcheerde de stadt met veel trenchementen, terwijl 't groote leger verwachte. Ondertusschen hebben wy alle de naerderingh ende oock de legerplaets met gewelt ingenomen, seer veele dootgeslagen, ende alle de resterende t' eenemael in de vlucht gedreven ende verstroyt. De Tommogon Bouraxa bleeff selfs met twee soonen ende alle den adel op de plaatse doot; van dese 10.000 sijn weynich ofte geene by de Mattaram gekeert. Omtrent 3000 bleven in 't gevecht doot. Veele sijn van honger ende gebreck vergaen, ende eenige van de Mattaram afgeweken ende landewaerts in 't geberchte gevlycht.

Soo haest 't resterende volck van ditto eerste 10.000 t' eenemael verslagen ende verdreven waren, quam hier 's anderen daechs aen [het] tweede leger, sterck 20.000 mannen, daeronder 1000 ruyters, onder 't gebiedt van den Tommogon Suragulagul. Dese Tommegon bracht mede twee gebroeders van groote qualité, genaempt Quiey du Pati Madura Radgia ende Quiey du Pati Topasanta, met haer volck, welck in de disgratie van de Mattaram waren ende belast was haer genaede alhier met mannelijcke courage te verdien, ofte op de plaets doot te blyven.

De Mattaram hadde voorsz. Tommogon Suragulagul bevolen, soo Battavia op sijn arrivement van den Tommogon Bouraxa niet overwonnen was, dat hy Tommogon Bouraxa, Quiey du Pati Madura Radia ende Quiey du Pati Topasancta met haer volck Battavia soude doen bestormen ende innemen, off haer alt'samen selfs doot smyten.

Nadat het eerste leger van den Tommogon Bouraxa verslagen was, ende ons

volck 's anderen daechs wederomme een nieuwe vergaderinge ende versterckinghe vernamen, sonder te weten dat [het] het nieuwe leger van den Tommogon Suragulagul was, tasten 't selve met groote couragie aen, namen de legerplaets in, drevën 't geheele leger soowel als 't voorgaende op de vlucht, ende sloegen omtrent 300 mannen op de plaatse doot.

Dese Tommogon Suragulagul soo harden resconter vindende, ende verne-mende dat 't geheele leger van Bouraxa verslagen ende verstroyt was, heeft de stadt soo na als Bouraxa niet dorven comen, maer sijn leger verre buyten schoots van 't groff geschut nedergeslagen, ende d' aencomste wel vast besloten. De voorsz. Quiey du Paty approcheerden met haer volck ter plaatse daer 't groote leger van Bouraxa gelegen hadde, maer alsoo met al haer macht geen voordeel met gewelt op de stadt Battavia te doen sagen, ja een reduyt alleen met al haer macht niet hadden cunnen vermeesteren, resolveerde de Tommogon Suragulagul de reviere te verleyden. Omtrent een myle landewaerts in heeft hy 30 dagen 1000 mannen daechs doen graven, maer siende hoe weynich vorderden, ende dat ondertusschen sijn volck van honger ende gebreck vergingen, vreesende mede gelijck 't leger van Bouraxa t'eenemael verslagen te worden, resolveerde te vertrekken.

Op sijn vertreck heeft voorsz. Tommogon Suragulagul volgens ordre van de Mattaram de voorsz. Quiey du Paty Madura Radja ende Quiey du Pati Topasancta met al haer volck, die becomen conde, doen binden ende by forme van justitie doen dooden, omdat volgens ordre van de Mattaram haer niet doot gevochten, noch yets van Battavia gewonnen hadden.

Nadat des Mattarams leger dry maenden ende negen dagen omtrent Battavia gelegen hadden, is voorsz. Tommogon Suragulagul met 't resterende volck van sijn leger, die niet veel waren, vertrocken, tot een spectakel van zijn wreede executie 744 doode lichamen van de voorsz. ellendighe menschen op sijn legerplaets latende. Men seyt dat de Mattaram noch wel 4000 van 't selfde volck ende alle de vrouwen van de Tommogon Bouraxa heeft doen dooden, omdat hij gemist heeft Battavia te winnen.

't Resterende volck van 't voorsz. leger was soo uytgehongert ende machteloo, dat seer veele in 't wederkeeren vergaen sijn, ende van de 30.000 mannen die de Mattaram herrewaerts gesonden heeft, geen vierdepart bij de Mattaram (na veele oordelen) keeren sullen.

150 gorabs ende praeuwen, daermede de Tommogon Bouraxa met een deel volcx te water gecomen was, hebben wy met veel provisien becomen, ende weynich vaertuych is 't ontcomen.

Van onser syde sijn gedurende de gantsche belegeringe in 't gevecht doot gebleven 72 soldaten met eenige weynige Mardijckers ende Chinesen; daer-enboven hadden 100 gequetsten, die alt' samen genesen sijn.

Volgens Uwe Majesteits begeerte hebben aen [haeren] savohe doen verschie-ten 450 realen, welcke in cleden ende andere rariteyten voor Uwe Majesteyt besteet sijn, die hier neffens sende; 't gelt gelieve de cooplieden te voldoen.

't Wapen van Uwe Majesteyt, tot een groot singnet in silver gesneden, sende nevens dese: de costen sijn ter eeran van Uwe Majesteyt betaelt. Godt beware Uwe Majesteyt.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 6^{en} January anno 1629.

118. — MOLUCCOS.

AEN DEN PRESIDENT WAGENSVELT, PER DEN ARENT OVER AMBOYNA,
6 JAN. 1629.

Met 't jacht *Monickendam* is ons den Uwen in dato 23 Augusty 1628 den 28 October passato (met een al te sober nagelretour) geworden, daerby onder andere advysen van 't gepasseerde in de Moluccos verstaen, hoe den president Zeys den 10^{en} Augusty in den Heere ontslapen was ende U. E. by den Raedt aldaer provisionelijck op ons nader ordre in desselffs plaatse ver-cooren waert.

Ende alsoo wy ten dienste van de Generale Compagnie met advijs van onsen Rade goet gevonden hebben van hier over Amboyna per 't schip *Arent* naer de Moluccos te senden den E. Gijsbrecht van Lodesteyn, met volcomen commissie ende autoriteyt omme in qualité als Gouverneur de directie van Compagnies-affairen ende ommeslach aldaer over te nemen, recommanderen ende bevelen U. E., gemelte Lodesteyn op sijn aencomste van alles behoorelijck transpoort te doen ende gedurende uwe presentie aldaer onsen Gouverneur concernerende Compagnies staet ende affairen soo goede informatie ende behoorelijcke kennis van saecke te geven dat by syne missive van daer mogen verstaen, U. E. hem dienaengaende contentement hebt gedaen; daerop ons verlatende, sullen U. E. met 't eerste keerende schip uit de Moluccos herrewaerts verwachten, om ons van die quartieren mondelingh rapport te doen, opdat met dies te meerder kennis ende fondament nader mogen disponeren op 't geene den dienst van de Generale Compagnie aldaer soude mogen vereysschen.

Hiernevens senden U. E. copie van d'ordre die wy goet gevonden hebben tot maintenue van Compagnies welstant den Gouverneur Lodesteyn mede te geven, om sich daerna te reguleren. Overleest die ende helpt alles ten dienste van de Compagnie, soo lange daer sijt, na onse goede intentie bevorderen.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 6^{en} January anno 1629.

119. — MOLUCCOS.

AEN DEN OPPEROOPMAN CORNELIS DE MEYER, PER 'T JACHT DEN ARENT
OVER AMBOYNA, 6 JAN. 1629.

Op u versoeck nopen de verbeteringe, aen d'heer van Duynen zaliger gedaen, hebben goet gevonden, omme U. E. niet te discouragieren, maer meer en meer in synen dienst tot welstant ende bevorderinge van de Compagnies affairen t'animeren, gelijck mede op de goede gedragenthey't, die van U. E. vernemen, een verbeteringe van f 15 per maent toe te leggen, soodat U. E. volgens inleggende acte sult winnen f 100 ter maent. Wy recommanderen U. E. in alles den dienst van de Compagnie na uutterste vermogen te helpen bevoorderen, t'en sal t'syner tijt aen geen voordere verbeteringe ende avancement gebreecken.

Hoe wy goet gevonden hebben Sr Wagensvelt op t'ontbieden ende den E. Gijsbert van Lodensteyn als Gouverneur over de Molucquen ende de Compagnies ommeslach aldaer met 't schip den *Arent* over Amboyna derrewaerts te senden, mitsgaders wat ordre tot welstant ende maintenue van Compagnies staet ende haer affairen aldaer sijn gevende, sal U. E. uit copye van instructie, gemelten Gouverneur verleent, connen sien; doorleest ende incorporeert deselve wel ende tracht met alle naersticheyt onse goede meeningh tot welstant van Compagnies saecken te helpen dirigeren, ten eynde de Compagnie eenmaal de gewenschte vruchten becomen tegen de langli gesuporteerde oncosten ende sware lasten, tot maintenue van de Molucquen sooveel jaren sonder proffijt gedragen, ende geest ons jaerlijcx ample advysen van 't geene by U passeert, daeraen ons vruntschap ende de Compagnie dienst sal geschieden; ende blijft hiermede den Almogende in genade bevolen.

In 't Casteel Battavia, ady 6^{en} January anno 1629.

120. — MOLUCCOS.

AEN DEN OPPEROOPMAN JAN NOYEN, PER 'T JACHT DEN ARENT OVER
AMBOYNA, 6 JAN. 1629.

Den heer Gouverneur Lodensteyn hebben volgens u versoeck ordre gegeven soo daer gemist can werden, dat U. E. met d' eerste schepen herrewaerts sende om elders gebruyckt te werden, daer den dienst van de Compagnie soude mogen vereyschen, doch by aldien tsedert U. E. schryven de tijt sulcke veranderinge medegebracht hadde, dat daer occasie voorviele omme de Compagnie dienst te doen, sy U. E. gerecommandeert geen uitvluchten te soeken noch

na veranderinge van plaetse te trachten, maer des Compagnies dienst in alles
 na uutterste vermogen te bevorderen. Lange is de Compagnie met groote
 13. 1. costen van de Molucquen beswaert geweest, sonder daertegen de verhoopte
 retouren van nagelen (daeromme de lasten dragen) te becomen. Helpt d'on-
 costen verminderen ende de retouren in nagelen vermeerderen, soo zal U. E.
 eere begaen ende de Compagnie grooten dienst doen. Soo herrewaerts niet
 enkeertende andermael, als niet verhopen, cleen retour van nagelen gesonden
 wiert, advyseert ons wijtloopich waeraen het schort ende wat in die quartieren
 passeert, opdat dies te beter raedt mogen soeken, hoe de Compagnie van de
 sware last van de Molucquen best ontlasten sullen, eer selfs van de last onder-
 drukt wert, ende voordert ondertusschen, segge andermael, des Compag-
 nies welstant ende proffjt sooveel in U uutterste vermogen is.

In 't Casteel Battavia, ady 6^{en} January anno 1629.

121. — AMBOYNA.

AEN DEN GOVERNEUR PHILIPS LUCASZ., PER DEN ARENT, 6 JAN. 1629.

Met de schepen *Den Briel*, *Purmerendt* ende 't fregat *Suratte*, den 26^{en} No-
 vember passato van hier in compagnie na Amboyna vertrocken, hebben aen
 U. E. geschreven gelijck in copy hiernevensgaende sien cunt, welcker in-
 houden by desen confirmeren.

Dese gaet per 't jacht den *Arent* in handen van de heer Gijsbrecht van Lo-
 densteyn, denwelcken na de Moluccos senden omme 't gouvernement over
 Compagnies forten, schepen ende affairen aldaer waer te nemen.

Ende opdat gemelte heer Gouverneur den coninck van Ternaten, die men
 verstaet voorgenomen hadde over Bouton in de quartieren van Amboyna te
 verschynen, dies t'eer soud' mogen bejegenen, maer principalijck op avon-
 tuer off dit schip ende volck en passant by U. E. eenige dienst conde doen,
 hebben wy goet gevonden 't selve over Amboyna na Ternaten ass te vaer-
 digen, weshalven, soo 't geviele d' assistentie van dit schip ende volck in Am-
 boyna noodich waere tot maintenue van Compagnies recht, bescherminge
 haerder ondersaten ende bontgenooten, mitsgaders ende insonderheyt om 't
 vervoeren van de nagelen te weren ende voor te comen, sal U. E. 't selviche
 totdat ander secours van hier becompt off dat het tijt wort om na de Moluc-
 cos te vertrecken, aldaer by U. E. ten dienste van de Compagnie wel mogen
 ophouden; maer byaldien de hulpe van dit schip ende volck in Amboyna niet
 sonderlinge nodich sy, willen U. E. gerecommandeert ende bevolen hebben
 'tselve op 't spoedichste hoe eer hoe liever naer de Molucquen mach vertrec-
 ken, opdat d'heer Lodesteyn tijtlijck in sijn gouvernement mach verschynen,

ende op alles conform onse goede intentie ten besten van de Compagnie ordre stellen.

Hiernevens gaet copie van d'ordre, die wy goet gevonden hebben d'heer Gouverneur Lodensteyn mede te geven, daerby U. E. onse intentie ende 't geene ten dienste van de Generale Compagnie oordeelen in de Molucquen gedaen dient, sult vernemen, daertoe ons gedragen. Wy recommanderen U. E. met gemelten onsen Gouverneur goede correspondentie te houden, [ende] denselven van alles goede informatie te geven; de Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

Na Balambouangh is van hier om rijs te laden vertrocken de fluyt *Gorcum*, met intentie de last in Amboyna ende Banda te comen venten. Per de fluyte hebben U. E. geadviseert d'aencomste van 't jacht *Battavia* uyt Teyouhan, 't vertreck van des Mattarams leger, ende hoe 't selve met verlies van veel volcx ende in groote miserie na huys is gekeert, gelijck U. E. per nevensgaende copye cunt sien.

Eerstdaechs nemen voor een schip ofte jacht na Balamboangh te senden, omme van daer gelijck de fluyte *Gorcum* na Amboyna ende Banda voort te vaeren. Wy sijn mede geneghen ten minsten noch een schip na desen na Ternaten te senden, ende na Amboyna ende Banda verscheyde andere, daerby U. E. nader advyzen hebt te verwachten.

Ondertusschen willen U. E. tot een besluyt op 't serieuste gerecomman-deert ende bevolen hebben, conform onse intentie ende ordre 't recht van de Compagnie in de quartieren van Amboyna te mainteneren, de quade practijcken ende disseynen der Ternatanen te prevenieren, 't vervoeren van de nagelen voor te comen, ende insonderheyt te versorgen by alle mogelijcke middelen dat groote partye nagelen tot soulagement van Compagnies swaere lasten in handen mogen become, daertoe den Almogende sy'nen segen ver-leene, in wiens protectie wy U. E. bevelen.

In 't Casteel Battavia, ady 6^{en} January anno 1629.

122. — ORDRE

VOOR 'T SCHIP DEN ARENT, GAENDE VAN HIER OVER AMBOYNA NAER
TERNATE, 6 JAN. 1629.

Van hier sult ghy in den name Godes op 't spoedichste uwe reyse naer Amboyna bevorderen, loopende in passant de rhede van Japara in 't gesicht, ende van daer medenemende alsulcke joncquen off ander vaertuych als aldaer soud mogen bejegenen, sonder nochtans tijt daerom te versuymen.

In Amboyna met lieff gecomen sijnde, sult ghy lieden, soo haest als de ge-

legentheyt ende den dienst van de Compagnie aldaer vereyscht, uwe reyse van daer naer Ternate bevoorderen.

Onderwegen eenige Spangiaerden, Portugiesen, Macassaren ende alle die onder des Mattarams gebiedt sorteren, als daer sijn die van Tegal, Pacalonna, Caendael, Japara, Grissy ende Madura, in see bejegenende, sult alle mogelijcke affbreuck doen ende in u gewelt sien te becomen, hunne goederen onder behoorlijcke inventaris overnemen, 't volck in goede versekeringe bewaren ende 't vaertuych, dat niet bequamelijck condt bergen, vernielen ende verbranden.

Onse vrunden ende die onder onse passe varen, als daer sijn die van Siam, Cambodia, Patany, Jamby, Palimban, Succedana, Coetaringa ende Benjarmassingh, naer vrunden plaatse gaende ofte vandaer comende, in see bejegenende, sult in 't minste niet beschadigen, maer ongemolesteert varen laten.

Alle die naer Malacca tenderen off uyt dito vaerwaters comen, 't sy vrunden offvyanden, sultsonder aensien voor goeden buyt aenslaen, alsoo niet toestaen cunnen, dat yemant met onse vyanden gaen negotieren.

In 't rescontreren van eenige vaertuych sult voorsichtich sijn ende 't selve niet onbedachtelijck aentasten, maer de vyanden met schietgeweer dwingen dat ongewapent overcomen, opdat U door al te haestich entren geen ongeval overcome.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 6^{en} January 1629.

123. — INSTRUCTIE

VOOR DEN OPPEROOPMAN PAUWELS CROOCK ENDE DEN RAEDT VAN DE
 14 ^a₄ FLUYT VELSSEN ENDE DE CHALOUPE DE NIEUWICHEYT, GAENDE
 NAER BENJARMASSING, GELEGEN OP 'T EYLAND
 BORNEO, 20 JAN. 1629.

Alsoo tot vervolch van de peperhandel in Benjarmassingh goetgevonden hebben de fluyte *Velssen*, groot omtrent 160 a 170 lasten, nevens de chaloupe de *Nieuwicheyt* uyt te setten, sult ghylieden in Godes name trachten uwe reyse op 't alderspoedichste derrewaerts te voorderen, gissingh makende, dewijl 't Wester mousson nu op hartste deurwayt, soo tijdelijck na Borneo over te steken, dat ghylieden Benjarmassing niet mis drijft.

Op hoope van voorderlijcke negotie, ende procure van goede pertye peper, gout, als andersints, hebben in gemelte fluyt doen schepen een cargasoen bestaende in 66 packen Guseratse ende Choramandelse cleden, pertye loot, stael, comijn etc., monterende als per factura incoops f 25.789 — 15 — 5.

Wij recommanderen ende bevelen U. l. in 't benificieren van het cargasoen de behoorelijcke advanse op de cleden te procureren, ende tracht onse ordre dienaengaende ten dienste van de Compagnie beter na te comen als op de

jongste voyagie na de Westcuste van Sumatra gedaen hebt, alwaer uwe cleden tot veel minder prijs als onsen last medebracht verhandelt sijn, ende daerenboven de peper in retour gebracht dierder als andere ingecocht, soodat het op gelijcke quantite peper, tusschen U ende coopman Claes Behoort op dito cust gehandelt, over f 9500 op 't 1000 bhaer comt te verschelen, dat die van Behoort minder als den uwen comt te costen. Tracht deschade, is 't mogelijck, op dese voyagie t' emenderen.

Ende alsoo dese cleden, alsamen seer goede sorteringe, in Benjarmassingh ende andere omliggende quartieren wel getrocken [sijn], verstaen wy dat U. l. die in reputatie sult houden ende niet uyttehant smyten; minder als van de gulden een reael, off ruym een cent boven d'ongelden, behoeven niet te renderen; ende soo eenige dit niet halen mogen, begeren veeleer dat terugge worden gebracht als tot minder prijs vercocht.

Naer onse calculatie, ende soo van de prijs in Benjarmassing geinformeert worden, sal dit cargasoen aldaer tusschen de 18 a 20.000 realen van achten renderen, daervan omrent peper tot *Vesssen's* last van doen sal wesen tot op-coop van 3.000 picol 15 a 16.000 realen ten hoochsten. 't Overighe sult in goet hout, was, rottangh, besoarsteen en drakenbloet besteeden.

Benjarmassingh off Martapoura, daer den coning sijn residentie hout, leyt omrent 4 a 5 dagen varens de revier op, ende met groote jachten can men tot voor de stadt comen. Voor de reviere leyt een banck, daer met ordinary ty twee vadems waters op compt, gelijck sult dienen binnen te loopen ende den handel aldaer verwachten sonder met de fluyt voor de stadt te varen, alsoo die van Benjarmassing een quaetaerdich volck ende gants niet te vertrouwen sijn; d'onse, met 't jacht den *Haen* in July 1626 derrewaerts gesonden, hebben omrent 2 dagen varens beneden de stadt geankert gelegen ende haere goederen by cleene pertye in de stadt vercocht, alwaer een huys gehuert hadden.

Byaldien den handel aen 't schip niet succederen wil, sal U. l. mede op dien voet moeten wercken, ende geen meer goet tevens aen lant brengen als den dagelijcxsen affstreck vereyscht, oock geen volck meer aen lant laten als tot den handel van noode sy, mits gestadich goede wacht houdende dat niet bestoelen wort, alsoo 't volck daer seer diesfachtich ende niet te vertrouwen sijn.

In Benjarmassingh werden de cleden tegen gelt verhandelt, de peper ende alle ander coopmanschappen weder met gelt ingecocht, te weten met pittjens off cassjens, die 4.000 voor een reael van achten reecken, sijnde dit gelt daer seer corent, ende can men daermede beter te rechte comen als met realen van achten.

De peper wert daer by 't picol vercocht ende oock by de gantangh gemeten, die sy offstrijcken ende reecken 30 gantangh voor een picol.

Eenige groote, die goede pertye peper hebben, sullen die wel tegen cleden verhandelen; dan sullen soowel van de cleeden als de peper eerst prijs maeken, ende niet gelijck op de Westcuste, alwaer de peper tegen cleeden verruylt wert.

Maer om de slechte lieden, die cleene pertijckens peper te coop brengen, te gerieven, sal U. l. pittgiens moeten hebben, soodat ghy in alle manieren moet sien pertye goederen tegen gelt te vercoopen.

De peper tracht tot soo siviele pryse als immer cunt, te becomen: begeren die niet hooger als tot 4 en $4\frac{1}{2}$ reael, ten uuttersten 5 realen 't picol (soo niet minder te becomen is) ingecocht, ende soo tot dien pryse niet te becomen sy; laetet na, ende besteet u capitael in goet gout, daervoor alsoo goet retour sullen aennemen als diere peper.

Eenige jonckjens van Giri ende andere plaetsen, oock van Benjarmassing selver, sijn voorleden jaer in Jortan ende Japara met peper van Benjarmassingh geweest, ende hebben deselve daer $4\frac{1}{2}$ reael 't picol vercocht, waerop wat gissingh moocht maecken.

Ende alsoo voorleden jaer vry wat peper van Benjarmassingh na Siam, Maccasser, Jortan, Japara ende ander plaetsen, soo met jonckjens als prauwen, is vervoert, hebben wy goet gevonden, deselve besending wat tydelijck van hier te doen, omme de peper van Benjarmassingh alsamen in handen te crygen ende 't vervoeren derselver by die middel alsoo voor te comen, sijnde dit wel ons principaelste oogemerck waerom dese besendinge derrewaerts doen, weshalven sult de saecke aldaer soo sien te beleyden, dat geen peper als na Battavia wert vervoert off dat alles selver opcoopt; in Augusty passato sijn van daer alhier aengecomen omtrent 50 lasten peper, die tegen 7 realen 't picol gecocht hebben ende met cleeden betaelt.

Wy recommanderen U. l. de reyse soo cort te maken, als doenelijck sy, ten eynde tegen primo off halff May aenstaende soo 't niet eer wesen can, met de volle last weder hier wesen moocht.

By gebreck van peper 't welck wy niet verhoopen, sal U. l. de resterende last in Cotaringe (omtrent 5 dagen Westelijcker als Benjarmassingh gelegen) met rijs ofte pady suppleren. Vooral draecht sorge dat met een geladen schip, 't sy dan met peper, rijs, rottangh, was, ende sulcx U. l. meer bevinden sult voor de Compagnie dienstich te sijn, ter gestemder tijt moogt verschijnen.

In Cotaringe comt den rijs, jongst per den coopman Jan de Coster van daer gebracht, op $26\frac{1}{2}$ realen 't last te staen, ende de pady 16 realen.

't Capitaal dat in peper ende rijs niet can worden besteet, sult tegen gout, goede besoarsteen, was, drakenbloet ende rottangh oversetten, ende de cleden die met geen behoorlijcke advance cunt vertieren, sult teruggebrengen.

Op den incoop van gout sult wel letten, opdat daermede niet bedrogen wert. Coopt niet dan goet fijn onvervalscht gout; na men ons bericht, wert 't gout daer vercocht 15 realen ende minder het tail van $1\frac{5}{8}$ realen swaerte.

Om rottangh sijn verlegen, soo voor de quartieren innewaerts als hier in Battavia. Maeckt van daer niet min als 6 a 8.000 bos mede te brengen. In Benjarmassing is groote menichte te crygen, ende can men daer 20 ende meer bos voor een reael becomen.

Aen goede oprechte besoarsteenen can mede geen quaet gedaen werden, dan daer loopt groot bedroch onder. De grootste slach werden daer tegen gout opgewogen, cleynder naer advenant.

Was tegen 15 a 17 realen 't picol te becomen sijnde, moocht wel goede pertye coopen.

Aen redelijcke pertye goede Borneose campher can mede geen quaet gedaen worden.

Cicir off schilpatshooren sult sooveel opcoopen als becomen cundt.

Drakenbloet voor 't patria begeeren mede wel, mits dat niet hooger als 8 a 10 stuyvers 't catti compt te costen.

De chaloupe de *Nieuwicheyt* hebben goet gevonden tot bevoorrering van den handel in compagnie van *Velssen* mede te senden. Laet deselve ten besten soo in 't lossen als laden op de riviere van Benjarmassing ende Cotteringe off elders gebruycken, ende soo haest daer geen dienst meer doen can ende gemist mach worden, sendt ons deselve met advijs van 't gepasseerde op 't spoedichste herwaerts met sooveel rottangh als laden can.

Gedurende dat ghylieden 't sy dan op de riviere van Benjarmassingh, Cotterringe off elders in handelinge licht, sult gestadich wel op u hoede sijn, ende geen volck, als vooren geseyt, meer aen lant laten gaen als tot den handel van noode is ende den dienst van de Compagnie vereyscht. Draecht goede sorge voor de chaloupe de *Nieuwicheyt*, voornemelijck in Benjarmassingh, opdat door achtelosheyt ende versuym van goede wacht niet wert overvallen, 't welck wel licht conde gebeuren, als sijnde boven open ende gants niet diffencibel.

Wy verbieden U.I. expresselijck geen uitstaende schlulden te maken noch eenich restant off volck daer te laten. Wy sullen geen schulde in reeckeninge passeren, maer deselve tot laste van de uitsetters laten.

Ende opdatter gedurende 't voyagie goede ordre onderhouden ende in alle voorvallende saecken, belangende de voordernisse van Compagnies affairen, behoorlijck mach werden gedisponeert, hebben wy goet gevonden den oppercoopman Paulus Croock 't opperste gesach soo over de directie van 't cargasoen, als d'appendentien van dien, mitsgaders de convocatie van de Raet ende de preseance in denselven te bevelen, daernae een yder, soowel op de fluyte *Velssen* als op de chaloupe de *Nieuwicheyt* varend, sich heeft te reguleren.

In Benjarmassingh gecomen sijnde, sult ghylieden U aan Codia Babouw, sabandar aldaer, addresseren, hem ende den coningh van onsentwegen groeten ende een geringhe vereeringe doen.

Voor den coninck sal U. l. 't succes van des Mattarams oorloge tegen Batavia verhalen, ende hoe met verlies van veel volck in groote miserie weder na huys gekeert is; dat meer als 20.000 man nagelaten heeft, ende hoe den Tommegon Suragulagul door last van de Mattaram twee groote edelluyden, namentlijck Quiey du Paty Madura Radja ende Quiey du Paty Topasancta, met omtrent 1000 man van haer volck dry dagen voor sijn vertreck heeft doen critsen, omdat haer tegen Battavia niet wilden dootvechten. Wy twijffelen niet off dese tyding sal die van Benjarmassingh, Cottaringe, Succadana ende omliggende quartieren aengenaem sijn, dewijl sy de Mattaram seer vreesen ende van hem gedreycht worden, weshalven verhaelt alles in 't breedte.

Onderwegen 'tsy in 't gaen off keeren eenige Spanjaerden, Portugiesen ende derselver adherenten, die van Macasser ende alle die onder des Mattarams gebiedt sorteren, die van Bantam ende alle andere onse vyanden in see begeenende, sult alle mogelijke affbreuck doen ende in u gewelt sien te become, hunne goederen onder behoorlike inventaris overnemen, 't volck in goede versekeringe bewaren ende 't vaertuych dat niet mannen cunt vernielen ende verbranden.

In 't rescontreren van eenich vaertuych sult voorsichtich sijn ende 't selve niet onbedachtelijck aentasten, maer de vyanden met schietgeweer dwingen dat ongewapent overcomen, opdat U door al te haestich entren geen ongeval treffe.

Voordat van daer vertreckt sult U grondich informeren wat voorderlijcke negotie voor de Compagnie soo in Benjarmassingh als Cottaringe ende omliggende quartieren te behalen zy, maer insonderheyt wat quantité peper Benjarmassingh tegenwoordich jaerlijcx can uitleveren, ende off d'aenplantinge noch seer gevordert wort, item wat sortementen van cleeden ende andere coopmanschappen daer dienstich sijn, wat quantité daer jaerlijcx soude connen gesleten worden ende tot wat prijs, mitgaders wat proffijtelijke waren ende wat quantité van yder, behalven de peper ende 't gout, van daer weder in retour connen becomeen werden; eyntlijck off het gout aldaer in sulcken abondantie sy, dat men altoos by gebrekk van ander retour sijn cargasoen (gelijck geseyt wort) daertegen soude connen employeren ende quijtraecken.

Gelijck den coopman Coster zaliger verscheyden inwoonderen van Benjarmassing, Cotteringe ende Succedane beweecht heeft, dat verleden jaer goede pertye peper ende rijs hier gebracht hebben, sy U. l. gerecommandeert sulcx mede te behartigen ende deselve aen te raden dat na Battavia gaen handelen: dat den rijs, peper ende andere coopmanschappen daer veel dierder is als op

eenige andere plaatzen; dat niet moeten twijffelen off sullen groote proffyten doen, ende animeert haer daertoe sooveel kunt: 't soude de Compagnie proffytelijcker sijn, ons de peper van die quartieren herrewaerts werde gebracht, als dat die selver moeten haelen, ende soo versekert waren dat de peper door die van Siam, Jortan, Giri, Japara gelijck voorleden jaer niet soude vervoert worden, wy souden dese besendingh excuseren ende vertrouwen dat deselve door d'inwoonders selver beter coop soud hier gebracht worden, alsdat wy die daer gaen soecken; derhalven sult de Compagnie groote dienst doen, d'inwoonders te bewegen dat haere goederen op Battavia comen venten.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 20^{en} January 1629.

124. — BANDA.

AEN DEN PRESIDENT VISSCHER, PER DE FLUYT EDAM, 25 JAN. 1629.

De nevensgaende sijn copyen van onse missiven aan U. E. met *Purmerendt* ende den *Arcto* over Amboyna geschreven, aen welcker inhoudt ons gedragten.

Per inleggende copie van factura aan U. E. sien wat voor Banda in *Purmerent* gescheept hebben. D'Almogende, verhoopen wy, sal U. E. 't selve voor den ontfange deser in salvo hebben toegebracht, ofte t'syner tijt laten geworden.

Wy hebben met gemelte jacht ordre gegeven dat 't selve in Amboina, by aldien den dienst van de Compagnie sulcx vereyschte, wel eenigen tijt mochten ophouden, soodat wel conde gebeuren voor d'aencomste deser by U. E. noch niet gearriveert waere, in welcken gevallen nevensgaende copien U. E. tot advijs connen dienen.

Op eergisteren is alhier van Arracan aengecomen de fluyte *Edam*, geladen met rijs ende slaven, dewelcke wy in allerijl met sijn volle last goetgevonden hebben recht door na Banda aff te vaerdigen, ende wort U. E. daermede toesonden 190 $\frac{1}{2}$ lasten rijs met 200 slaven ende slavinnen, t'samen bedragende als per inleggende factura ende cognossementen des somma van f27.208—14. Na goeden ontfang sal U. E. 't generael daervoor crediteren ende ons t'syner tijt de bevindinge, ende hoe den rijs respondeert, laten weten.

Wy hebben den rijs pro rato den incoop van Arracan, ende gelijck denselven in Battavia gelt, getaxeert, ten eynde den tax over des Compagnies comptoiren egael gae ende 't een quartier geen dierder rijs als d'andere become.

Hier in Battavia heeft den rijs een ruymen tijt niet min als 60 realen 't last gegolden; tegenwoordich is noch geldende van 40 tot 50 realen. De Compagnie heeft den Siamschen rijs gecocht namentlijck de witte 47 ende den bruy-

nen 42 realen 't last, daervan eerstdaechs, soo haest ontfangen sal sijn, goede pertye met 't jacht *Medenblick* voornemen naer Amboyna te senden, naer welcke prijs U. E. sich in 't vercoopen dient te reguleren, alsoo den rijs van Arracan de Compagnie mede niet min compt te staen, wanneer de vracht, gagie van 't volck ende alle andere ongelden behoorlijck souden werden greeckent; per advys.

De slaven sijn meestal jong, bequaem volck, daer mettertijt goeden dienst van te verhoopen staet. Wy recommanderen U. E. daerop te letten, dat deselve ten beste van de Compagnie worden geemployeert ende de gewenschte vruchten daervan mogen getrocken worden. Vercoopt geen derselver als met goet proffijt ende voor contant.

Onder gemelte slaven sijn 30 manspersoonen, wat ouder als den gemeenen hoop, van den coninck van Araccan aen d'heer Generael geschoncken om op seecker gelias, die vandaer ontboden hadden, te roeyen, ende alsoo [ditto] galias by interval niet mede gecomen is, hebben goet gedacht dese personen na Banda te laten gaen, dewyle verstaen, tot pangayen ende roeyen daer wel van noode ende dienstich sijn. U. E. sal daerop letten ende yder na sijn aert ende wetenschap ten dienste van de Compagnie gebruycken laten.

Tegenswoordich sijn hier in ladinge de jachten *Medenblick* ende *Seeburch* om metten eersten na Amboyna ende *Ternate* te vertrecken.

Dagelijcx verwachten van Choromandel ende Siam noch goede pertye rijs; soo haest eenige derselver becomen, heeft U. E. voor Banda niet min als noch 300 lasten rijs te verwachten, nevens 't geene aen den eysch gebreeckt ende met *Purmerendt* niet voldaan is.

Op contanten sal U. E. geen reeckeninge maecken: cunnen van hier geen bestellen, 'ten ware de vaderlantse schepen ons noch tijtlijck ende ruym met cappitael secondeerde, dat seer ongesien staet; weshalven schickt de saecke daer intjts na, dat U. E. daeromme in 't opsamelen van de vruchten niet verlegen valt; maent sooveel van de uitstaende schulden in, als immer te becomen is; behelpt U metten rijs, cleden ende slaven; wy vertrouwen, dat om geen gelt sullen verlegen vallen soo alles maer behoorelijck gemesnagieert ende gedirigeert wort.

Dese fluyte *Edam* met lieff in Banda gearriveert sijnde, sal U. E. op 't spoedichste doen lossen ende hem datelijck weder doen prepareren omme in 't veranderen van 't mousson met de gereede nooten ende foelie herrewaerts te senden. Byaldien yets aen dese fluyte te timmeren valt, laet het in aller ijlg geschieden ende licht de timmerluyden die hem van hier expres daertoe medegegeven sijn, daer niet aff, maer laet se 't schip behoorelijck versien, ende schickt de saecke daerna dat wy dese fluyte *Edam* met pertye noten en foelie in 't beginsel van May, soo 't niet eer wesen can, wederom hier mogen hebben,

omme deselve in andere voyagie, 't sy dan om peper off rijs, te versenden, alsoo apparent tegen die tijt om schepen verlegen sullen vallen.

Den 18^{en} May voorleden jaer arriveerden alhier uit Banda *Suyt Hollantende Purmerendt*. Grooten dienst zal de Compagnie geschieden soo dese fluyt soo spoedich off eer alhier mach verschynen.

Gelyck vooren geseyt, nemen voor met den eersten nog een schip met rijs ende verscheyde nootlicheden na Banda te senden, daermede U. E. op alles onse nader ende onse advysen hebt te verwachten.

Intusschen willen U. E. gerecomandeert ende bevolen hebben, de saecke in Banda soo te dirigeren dat de Compagnie eenmael de gewenschte vruchten vandaer becomen mach. Laet alle onnodighe gastos ende timmeragien na; 't geene dat noodich gedaen dient, doet het op 't spaersaemste met Compagnies slaven ende eygen volck, sonder dat gelt of cleden vooruitgeeft; beneficieert ende maeckt alles ten gelde dat vercoopelijck is, procureert goede pertye nooten ende foely, maent deschulden scherpelijck, voordert d'incomsten van de landen na behooren, doet voorderlijcke negotie ende versorcht d'aenplantinge, niet alleen van nootenboomen, maer alderhande andere vruchten tot onderhout van d'inwoonderen aldaer, opdat de Compagnie Banda niet alleen sonder lasten, maer met proffyt mach besitten, 't welck doch seer gevoechelijck can geschieden, soo de saecke daer maer met ernst ten dienste van de Compagnie worde geraemt.

't Jacht *Zeeburcht* is alhierden 23^{en} deser van Zuratte met 111 packen Guseratse cleden wel aengecomen, hebbende omtrent Cotchijn een Portugies scheepken, comende van Ceylon, met 220 bhaer caneel verovert.

Met groote devotie sijn dagelijck de vaderlantsche schepen verwachtende; wy sijn in haer tardance al wat verwondert.

Nac 't schryven deser heeft ons den schipper van de fluyt aengedient, dat tsedert van Araccan gescheyden is, ten behoeve van 't scheepsvolck ende slaven van sijn last geschaft heeft, ende tot hiertoe dry lasten rijs geconsumeert. U. E. zal de fluyte daervoor belasten, gelyck mede voor 't gene, totdat in Banda compt, sal consumeren.

In 't Casteel Battavia, ady 25^{en} January anno 1629.

125. — AMBOYNA.

AEN DEN GOUVERNEUR PHILIPS LUCASZ. PER 'T JACHT MEDENBLICK,
9 FEBR. 1629.

Per 't jacht den *Arent* is onsen jongsten in dato 6^{en} January passato geweest, daervan hiernevens copye gaet, welcker inhouden alsnoch confirmeren.

Desen gaet per 't jacht *Medenblick*, daermede wy U. E. voor Amboyna sijn toesendende 160 lasten Siamsen witten rijs, 10 packen Custleden, eenige syde waren, Chineese cangans als andersints, monterende t'samen, als per inleggende factura ende cognoissement blijckt, ter somme van f23.508 — 17. Na goeden ontsfangh (dat Godt gunne) sal U. E. 't generael daervoor crediteren ende ons van de reecquening ende bevinding t'syner tijt advijs geven.

169.4. Den rijs is alhier van de Siammers gecocht ende ontsangen, cost de Compagnie 47 realen van 8^{en} contant 't last van 230 Batavise gantans, maer alsoo met onse schepen pertye rijs van Siam ende Arracan becomen hebben, die de Compagnie beter coop comt te staen, hebben den prijs van die quartieren met den incoop alhier doen reduceren, ende wert dienvolgende desen rijs niet hoocher in factura gestelt als 35 realen per last, ten eynde den tax over de Compagnies comptoiren equal gae ende 't eene quartier geen dierder rijs als 't andere become. In Battavia heeft den rijs een ruymen tijt niet min als 60 realen 't last gegolden; tegenwoordich is noch geldende 40 ende 45 realen 't last; per advijs.

Alle de platgevouwen roode peta malleya, aritchiodes, dragans ende samadramorijs, jongst met *Schiedam* van de custe Choromandel ontsangen, gaen hiernevens, daermede den eysch voor Amboyna ten naesten by voldaen blijft; 't syner tijt sullen gaerne vernemen hoe by U. E. getrocken sijn ende wat quantité in 't aenstaende vereyscht wort, omme ons in 't adviseren aan den directeur op de custe Choromandel daerna te mogen reguleren.

Per faute van Suratse cangans gaen per desen 506 stuckx Chineese, in meerder pertye van de custe van China ontvangen; gans qualijck sijn [ditto] cangans by die van Teyouhan gesorteert, daerop U. E. in 't verkoopen sult dienen te letten, ten eynde ten meesten proffytte van de Compagnie mogen worden gebenefitieert. Laet ons de bevindinge weten, ende of de Chineese soowel als de Suratse cangans by U. E. getrocken sijn.

Meer als 1500 paer slechte syde coussens sijn ons uit Teyouhan toegesonden, daermede al wat verlegen blyven. Per desen gaen van deselve slach 100 paer, die ten besten van de Compagnie ende metten eersten dienen aan de man gebracht.

't Jacht *Zeeburch*, met sijn inhebbende cargasoen na Ternate gedestineert ('t welcke wy goet gevonden hebben in compagnie van *Medenblick* over Amboyna te laten gaen), twijfelen niet off sal den gouverneur Lodensteyn aldaer noch beloopen, om gesamenderhant na de Moluccos te verseylen; maer byaldiën gemelte Gouverneur met den *Arent* voor d' aencomste deser vertrocken is, sal U. E. dit jacht op 't spoedichste nasenden, ten ware den dienst van de Compagnie in Amboyna anders vereyschte, in welcken gevalle 't selve aldaer wel voor eenen tijt ende tot in Mey sal moghen werden opgehouden, dat ter dispositie van U. E. ende den Raedt remitteren.

Dit jacht sal in Amboyna van achteren tegen rescontre van vyant wat dienen versien; in den corten tijt 't sedert dat van Zuratte alhier gearriveert is, gelijck mede dat wat schaers van houtwerck sijn, heeft 't selve niet wel connen geschieden. U. E. sal sorge dragen dat behoorlijck wort geholpen ende 't hout daertoe versorcht; per advijs.

Den 23^{en} January passato arriveerde alhier met 190 lasten rijs ende slaven de fluyte *Edam* van Araccan, ende is den 26^{en} ditto met de rijslast ende 200 slaven van hier recht door na Banda vertrocken; d' Almogende geleyde dat ende alle andere Compagnies schepen in salvo.

Op dato arriveerde mede van Suratte 't jacht *Zeeburch* met 100 pacquen Gusuratse cleden, hebbende in passant voor Cotchijn een Portugeesscheepken, comende van Seylon, geladen met caneel, verovert.

Den 4^{en} deser is alhier Godtloff van 't patria wel aengecomen 'tschip *Tholen* met gesont volck, sijnde ultimo Mey 1628 van daer vertrocken; compt in compagnie van 't *Wapen van Rotterdam* geseylt, sijnde primo January passato door storm van den anderen versteken op de lengte van St. Pauwel, Zuyderbreete 33½ graden, soodat ditto schip alle uren verwachten. D' Almogende brenge 't selve met de schepen *Leyden* ende 't *Wapen van Enckhuysen*, die eenige dagen te vooren uitgeloopen ende achter Engelant om geseylt sijn, in salvo.

D' Heer Generael Carpentier was met sijn vloote ende naderhant 't schip *Dort* in 't vaderslant wel ende spoedich aengecomen.

Tegen September anno 1628 hadden d' heeren Mayores voorgenomen een goede vloote na Indien uit te setten, soodat tydelijck een goet secours sijn verwachtende.

Onse schepen den *Gouden Leeuw*, *Walcheren* ende *Orangie* bleven noch in Engelant gearresteert.

Hoe verre in de saecke wegens d' executie van d' Engelse in Amboyna in Nederlant geprocedeert was, can U. E. uit nevengaende extract, ende wat d' heeren Mayores daervan schryven, sien.

Den oorloch tusschen Engelant ende Vranckrijck bleeff noch continueren; ambassadeurs waren uit onse landen vertrocken omme middelen te vinden gemelte coningen te vereenigen. De West-Indische Compagnie hadde op nieuws een treffelijck equipagie gedaen ende een vloote van tsestich seylen t' zee geseth; d' Almogende wil ten dienste van de landen haer voornemen segenen ende goet succes verleenen.

Den vyant was noch sterck t' zee; te lande attendeerde niet. De negotie bleeff eeven slap, ende de licenten noch al gesloten.

Uut 't vaerwater van Mallacca is alhier gekeert den 6^{en} deser den commandeur Carel Lievensz. met 't jacht *Sloten* ende 't fregat *Chincheo*, hebbende

den vyant vry meer afbreuck gedaen, als wel de Compagnie voordeel aengebracht. Vier Portugiese navetten, namentlijck twee van Maccaw ende andere twee van Manilha comende, heeft doen stranden, die meest vergaen ende door den vyant seler in brant gesteken sijn; uyt de dry eerste gants geen voordeel becomen; 43½ gout is met 't vierde veroverd nevens eenige zyde waren, perte porceleyn ende radix China, 't welck alle nat ende meest beschadicht ende bedorven is.

Tot noch toe hebben geen nader advijs van Teyochan noch Japan vernomen. Na eenige gevangen Portugiesen van Maccaw rapporteeren, souden onse schepen tot vier in 't getal in Japan gearresteert sijn, ende alle des Compagnies volck ende goederen in verseeckeringhe genomen, ende dat, na hun seggen, vermits d'onse sekere gesanten van 't dorp Sinckan, van den Keyser uyt Japan in Teyouhan gekeert, niet wel bejegent hadden. Watter van sy leert den tijt; wy vreesen grootelijcx voor swaricheyt in Japan.

Hiernevens gaet op 't versoek van Halleny, zoone van Capiteyn Hittoe, een trommel, sijnde in een vat gecuypt. U. E. sal hem deselve uit onsen name nevens dese onse bygaende missive behandigen.

Ende alsoo cort na desen voornemen noch een a twee scheepen costi te senden, daermede op alles nader ende breder ordre hebt te verwachten, sullen desen eyndigen, U. E. ernstelijck ondertusschen recommanderende de saecken in Amboyna, conform onse goede meeninghe ende voor desen gegeven last, soo te behertigen, dat Compagnies recht aldaer in sijn geheel geconserveert blijft, haer onderdanen ende bontgenooten voor overlast beschermt, 't vervoeren van de nagelen beleth, alle oncosten behoorlijck ende spaersaem gemesnagieert, ende dat een rijck nagelretour mogen becomen.

Dit jacht *Medenblick* is gemant met 40 coppen ende gefictualieert voor 6 maenden als per nevens inleggende lijste cunt sien.

Alsoo wy seeckerlijck geinformeert worden, dat eenige perticuliere ende oock principaelste hoofden van schepen hun vervorderen tegen onse placaten steelswyse uit te voeren ende in Compagnies schepen te versteecken aracq, cleden als andersints, soo is 't dat wy U. E. by desen wel expresselijck ordonneren ende bevelen soo goeden ordre ende wacht op d'aencomste van de schepen te doen stellen, dat de contraventeurs van dien mogen worden ontdeckt, de verswegen ende verbooden goederen ten dienste van de Compagnie aengeslagen, ende de fraudeurs sonder eenige conniventic gestraft, ende geeft ons daervan t'syner tijt notitie.

In 't Casteel Battavia, ady 9^{en} February 1629.

126. — MOLUCCOS.

AEN DEN GOUVERNEUR LODENSTEYN PER 'T JACHT ZEEBURCH,
9 FEBR. 1629.

16.9.4. U. E. salvo arrivement over Amboina in Ternate sal ons t'syner tijt, nevens de gestaltenis van des Compagnies staet in gemelte quartieren, aengenaem sijn te vernemen.

Desen gaet per 't jacht *Zeeburch*, 't welck wy goet gevonden hebben U. E. over Amboina in compagnie van 't jacht *Medenblick* voor Ternate toe te senden, geladen met 63 lasten Siamsen rijs, eenige weynige geleyschte cleden, jongst met *Schiedam* van Choromandel becomen, met 2 kisten dubbelde stuyvers, in alles bedragende, gelijck per inleggende factura ende cognossementen blijckt, ter somme van f 29.128 — 11 — 14, daervoor U. E. 't comptoir generael na goeden ontfang sal crediteren, ende ons t'syner tijt de bevindingh laten weten.

Den rijs wort in factura niet meer als 35 realen 't last getaxeert, ende cost ons hier namentlijck den witten 47 ende den rode 42 realen 't last; van Siam ende Arracan hebben pertye rijs becomen die de Compagnie beter comt te staen; hebben derhalven den prijs van die quartieren met den incoop van Battavia gereduceert, opdat den tax over des Compagnies comptoiren equal sy, ende 'teene quartier geen dieder rijs als 't andere become. Den rijs gelt tegenwoordich in Battavia 40 a 45 realen 't last.

Wy sijn van gevoelen dat dit jacht U. E. in Amboina noch sal belopen, omme alsoo in compagnie van den *Arent* naer Molucco te varen; maer byal-dien U. E. voor d'aencomste deser vertrocken waert, hebben den Gouverneur ende den Raedt in Amboyna geordonneert U. E. dit jacht met sijn inhebbende cargasoen op 't spoedichste na te senden, 'ten waere den dienst van de Compagnie anders aldaer vereyschte, in welcken gevallen het tot in Mey sullen mogen ophouden.

U. E. sal verdacht wesen gemelte jacht van achteren tegen rescontre van vyanden wat versien dient. Hebben 't selve per faute van tijt ende hout hier niet kunnen doen. In Amboyna can sulx gevoechelijk geschieden. U. E. sal 't selve besorgen ende den schipper belasten dat behoorelijck wert gedaen. Wy hebben 't selve mede aen den Gouverneur Philips Lucasz. geschreven ende gerecommandeert.

19.9.4. Dit jacht is gemant met 60 coppen ende gevictualieert voor 8 maenden, gelijck per inleggende lijste blijckt. U. E. drage sorge de provisien behoorelijck werden gemesnagieert. Wy sullen verlanghen te vernemen, wat 'tschip *Orangie* in Mindenao sal hebben verricht, ende off met soo goeden partye rijs vandaer sal sijn gekeert als verhoopt wiert; item wat voorderlijcke negotie

meer aldaer voor de Compagnie te behalen sy; wy sijn seer genegen om dien handel te continueren, ende vinden geraden dat U. E. andermael een beschendinge derrewaerts doet.

By behouden overcomste sal U. E. in de Moluccos byeen hebben de scheepen *Orangie*, den *Arent* ende *Zeeburch*; tot de voyagie van Mindenao can andermael *Orangic* off den *Arent* geemployeeert werden, nadat den dienst van de Compagnie aldaer ende de gestaltenisse van de scheepen sal vereyschen. *Zeeburch* sal U. E. ons met de gereede nagelen vooraff metten eersten herrewaerts senden, alsoo dito jacht op andere voyagies, 't sy na China ofte elders, hebben te gebruycken, ten waere den dienst van de Compagnie in de Moluccos anders vereyschte; maer om nagelen over te brengen sal U. E. 't selve niet ophouden, alsoo de nagelen op 't laetste van 't mousson met den *Arent* off *Orangie* wel connen gesonden worden, als wanneer tijs genoech sullen comen, dewyle ondertusschen om nagelen niet verlegen sullen sijn.

Wy seggen dan, dat gaerne sagen, gelijck wy oock meenen gevoechelijck sal connen geschieden, dat *Zeeburch* in Juny aenstaende, soo 'tniet eer wesen can, wederom hier waere, *Orangie* off den *Arent* tot de voyagie van Mindenao gebruyckt, ende dat op 't jongste van 't mousson met de nagelen herrewaerts wort gesonden off den *Arent* off *Orangie*, na dat de gelegentbeyt gedoocht ende den dienst van de Compagnie vereyscht; 't welck wy tot U. E. ende des Raets dispositie aldaer laten.

Voorts recommanderen U. E. ten hoochsten, serieuselijck op de maintenue van des Compagnies staet in de Moluccos te letten, de quaede desseynen ende practijcken, soo der Ternatanen als Spangiaerden, te prevenieren; incorporeert onse intentie, U. E. per instructie ten dienst van de Compagnie medegegeven; stelt deselve in 't werck, versorcht dat by alle mogelijcke middelen een rijck nagelretour uit de Molucquen tot soulagement van Compagnies swaere lasten mogen becomeen. Laet geen nagelen van 'teylant Macquian vervoeren. Let op de mesnagie ende besnijt alles dat besneden mach worden; ende gedenckt dat alle boecken, pampieren ende reeckeningen van de Molucos in debita forma tijtljck herrewaerts overgesonden worden.

Alsoo notitie¹⁾.

In 't Casteel Batavia, adi 9 Febr. 1629.

¹⁾ Als aan het slot van n° 125 hiervóór.

127. — AMBOINA

AEN HALLENY, ZONE VAN CAPITEYN HITTOE, PER 'T JACHT MEDENBLICK,
9 FEBR. 1629.

Goetgunstige vrundt. Op U. l. versoeck ende 't voordragen van uwen vader Capiteyn Hittoe, die den Almogende verhopen wy lang voor den ontsangh deser in gesontheyt sal hebben thuys gebracht, gaet met dit ons schip *Medenblick* een trommel met sijn toebehooren, die U. l. door onsen Gouverneur van Amboyna sal werden behandicht; 't sal ons aengenaem wesen 't syner tijt te vernemen deselve becomen hebt ende dat daermede gedient sijt.

Wy willen U. l. op 't hoochste gerecommandeert hebben goede ende getrouwe correspondentie ende vruntschap met onsen Gouverneur 't onderhouden, de gerechticheyt van de Compagnie ende 't lant van Hittoe na vermogen te helpen bevoorderen ende bewaren, sorge te dragen, dat de nagelen by 't contract aen de Compagnie verbonden, haer niet langer ontvrempt ende andere toegevoert, maer aen onse coopluyden gelevert mogen werden, ende voorts alle acte van goede affectie ten dienste van de Compagnie te bethouren, gelijck wy U. l. toevertrouwen, al 't welcke ons te syner tijt sonderlingh aengenaem sal wesen van U. l. te vernemen, ende sal by ons oock niet ongerecompenseert gelaten werden, daerop U. l. sich wel mach verlaten; ende blijft met uwen vader Capiteyn Hittoe ende Kakialy, uwen broeder, die Godt lange in gesontheyt beware, van ons gegroet.

In 't Casteel Batavia, ady 9^{en} February anno 1629.

128. — BANTAM.

AEN DEN E. JAN HAEL, COMMANDEUR VAN D'ENGELSEN, PER 'T JACHT
CLEEN HEUSDEN, 10 FEBR. 1629.

U. E. wel aengenaeme missive neves een tonneken met booter is ons door den schipper Frans Loncken behandicht, daervoor wy U. E. op 't hoochste sijn bedankende.

Ende alsoo wy uyt U. E. missive vernemen geresloveert sijt na Engelant te vertreken, hebben niet connen nalaten, U. E. met dit nevensgaende briefken¹⁾ te belasten; versoecken U. E. gelieve 't selve, met lieff in Europa gecomen sijnde, per d' eerste commoditeyt aen de heeren Mayores van de Oost-Indische Compagnie der Vereenichde Nederlanden tot *Middelburch* in seeckerheyt te doen bestellen, daeraen ons sonderlinge vruntschap sal geschieden, ons altijt verobliegt houdende reciproque vruntschap te presteren.

¹⁾ Hiervoor, bl. 141.

BANTAM, 10 FEBR. 1629.

Hiernevens sende U. E. tot een gedachtenisse een rol wit damast met een podt geconfyte gember. U. E. gelieve 't geringhe in danck aen te nemen. Wy hadden U. E. na merite wel wat aengenamer willen toeschicken, maer alsoo tot noch toe uyt China alhier geen joncken noch schepen verscheenen sijn, hebben 't selve niet connen bybrengen, weshalven geliefst ons te excuseren.

In 't Casteel Battavia, ady 10^{en} February 1629.

129. — BANDA.

AEN DEN PRESIDENT VISSCHER PER 'T SCHIP 'S LANTS MAURITIUS,
1 MAART 1629.

Onsen jongsten aen U. E., daervan hiernevens den gelijcken gaet, was in dato 25^{en} January passato per de fluyte *Edam*, van hier recht door met 190 lasten Arracanse rijs ende 200 slaven na Banda vertrocken. Godt geve t' syner tijt de behouden aencomste ende dat van *Purmerent* mogen vernemen.

209 Alsoo de scheepen met rijs, die dagelijcx van Choramandel ende Chiam inwachten, tot noch toe niet verschenen sijn, ende dat het mousson op 't eynde gaet, soodat de laetste besendinge inwaerts niet veel langer can worden uitgestelt, hebben wy by provisie goet gevonden, opdat by langer tardance der rijsscheepen van d' een ende d' ander niet gefrustreert blijft, U. E. met dit schip 's *Lants Mauritius* voor Banda toe te schicken alsulcke cleden ende nootlicheden als aen Banda's eysch gebreekt ende met *Purmerendt* niet gesonden sijn, nevens noch 25 vaten vlees ende speck, 4 amen olye ende een kiste met 7.000 realen van 8^{en} aen daelders ende dubbelde stuyvers, alles monterende, gelijck per nevengaende facture ende cognossement sien cunt, f 29.656 — 2. D' Almogende laet U. E. 't selve met lieff geworden ende ten dienste van de Generale Compagnie benefitieren. Na goeden ontfang sal U. E. 't comptoir generael crediteren ende ons van de bevindinghe t' zyner tijt advijs geven.

Tot versterckinge van de guarnisoenen in Banda ende verlossinge van d' oude soldaten gaet met dit schip *Mauritius* een compagnie van 60 soldaten onder den sergeant Jan Gateau. Wy waren wel genegen meer volck voor Banda te schicken, maer alsoo met de scheepen *Toolen* ende 't *Wapen van Rotterdam* weynich soldaten van Nederlant worden gesonden, ende dat de scheepen *Leyden* ende 't *Wapen van Enckhuysen* tarderen, hebben vooralsnog geen volck meer cunnen missen.

Wy hebben goet gevonden dit schip ende volck Amboina eerst aen te laten loopen omme te vernemen off aldaer en passant eenigen dienst conden doen, met ordre soo haest 't Ambonis cargasoen aldaer gelost is, ditto schip op 't

spoedichste voort na Banda te senden alsoo vertrouwen de soldaten in Banda meer als in Amboyna nodich sijn.

Volgens instructie aen den coopman Ewout Spieringh medegegeven, sal U. E. connen sien dat g' ordonneert hebben dit schip in 't keeren van Banda Balambouangh aenlopen sal, omme aldaer sooveel koebeesten, buffels, rijst, pady, boonen, oly ende andersints te procureren, als *Mauritius* gevoechelijck sal cunnen bergen, ende aldaer te become sal sijn, daertoe wy gemelte Spieringh mede gegeven hebben een cargasoen aldaer na onsen overslach omtrent 6.000 realen van 8th waerdich, bestaende in verscheide coopmanschappen, ende custleden, gelijck per nevensgaende facture blijckt. Byaldien eenighe der selver in Banda dienstich sijn ende met proffijt tegen nooten ende foely off comptant connen werden vercocht, sult die wel mogen lichten ende daertegen in plaatse weder fornieren, sulx by U. E. voor Baly ende Balambouangh getrocken by der hant is.

U. E. sal dit schip aldaer niet ophouden maer soo haest 't mousson begint te veranderen ende voordeel doen can, sijn despeche geven omme volgens onse ordre de last in Balambouang te procureren ende tijdtlijck alhier weder te verschynen.

By behouden overcomste van *Purmerendt*, *Edam* ende een ander schip met rijs, dat noch hoopen innewaerts te senden, sal U. E. geen gelegentheyt ontbreken omme de nooten ende foely herrewaerts te senden ende sullen van daer de fluyte *Edam* met d'eerste ende gereetste vruchten verwachten t'en ware na desen anders ordonneerde.

Per desen gaet den qredicant Michiel Clarenbeeck met sijn huysvrou, den welcken op ons advoy by den Kerckenraedt alhier beroepen is om sijn bedieninge in Banda waer te nemen. D' Almogende verleene hem synen zegen ende laet U gemelte persoon voor gerecomandeert blyven.

Op 't voordragen van den Kerckenraet hebben goetgevonden t'approberen den proponent Dirck Jansz. Nagel g' examineert synde, als predican bevesticht sal worden, om synen dienst in Banda mede waer te nemen.

Aen den predican Clarenbeecq hebben alhier op sijn versoek doen verstrecken de somma van 50 realen van 8th, daervoor Banda in factura belast is; U. E. sal 't generael daervoor crediteren ende gemelten Clarenbeeck op sijn reeckeninge doen stellen.

Noch hebben Banda gedebiteert voor f 110 — 10, dat d' ondergeschreven personen met *Mauritius* overgaende alhier meer genooten als verdient hebben namentlijck: Rogier Herwee van Londen, soldaat, f 46 — 3 — 10; Philips Fonteyn van Hesduyn f 64 — 6 — 6, gelijck per nevengaende hare reecqueninge blijckt, draecht sorge ditto personen bij U. E. daervoor worden gedebiteert per advijs.

Met *Mauritius* gaet voor Banda een halve camer hart broot, die U. E. op sijn aencomste sult doen lichten.

Den coopman Hendrick Kerckring gaet (met sijn huijsvrou) per dit schip over omme in Amboyna off Banda gebruycckt te worden. By U. E. verschynende sult hem na gelegentheyt accommoderen, ende ter plaatse daer synen dienst vereyscht wort employeeren.

D' Hollantse lont, gelijck voor desen geschreven sal wel dienen gemesnagieert: niet meer als 36 bos wort U. E. gesonden, ende is 't al dat hebben connen uitmaken.

Wy waren wel genegen per desen op uwe gedane instantie wegen syne verlossinge ordre te stellen, maer gelijck voren gesyt, sijn met de schepen *Tholen*, 't *Wapen van Rotterdam* sober van volck ende bequame personen versien geworden, soodat sulcx alsnu niet gevoechelijck heeft kunnen geschieden; ende alsoo dagelijcx per de schepen *Leyden* ende 't *Wapen van Enckhuysen*, mitsgaders van andere quartieren, volck verwachten, ende dat voornemen noch pertye rijs na Banda te senden, verhoopen dat ondertusschen gelegentheyt ende middel sullen becomen omme op uwe verlossing behoorlijck ordre te stellen; maer alsoo 't mousson begint seer te verloopen ende de schepen met rijs, daervan pertije voor Banda destineren, noch van Choromandel ende Siam moeten comen, ende de vaderlantse schepen mede niet verschynen, condet wellicht, by langer tardance als wel verhoopen, gebeuren dat U. E. van d'een en d'ander tot 'tnaeste jaer versteken bleeff. Om rijs, geloven wy, sal Banda interim niet verlegen wesen, ende vertrouwen dattet U mede in sulcken gevallen omme de Compagnie een jaer langer te dienen niet vervelen sal, maer gelijck vooren in uwen gewoonelijken yver ten dienste van de Compagnie onder behoorlijcke erkentenis sult continueren, daertoe ons alsdan sullen verlaten; ende willen U. E. voorts ernstelijck gerecommandeert hebben, goede soige voor de versekeringe van Compagnies landen, forten, volck ende middelen te dragen, opdat deselve by onverwachten overval van vyanden (gelijck sulcx wellicht conde gebeuren) geen perijckel ende schade comen te lyden. Hout derhalven alle des Compagnies forten, reduyten ende plaetsen aldaer in goede deffentie met goet volck na gelegentheyt wel beset, ende versorcht, dat van alle nootlicheden, victualie, cruyt, loot, lont ende watter, gestadich wel versien syn, opdat in tijt van noot (dat Godt verhoede) niet verlegen valt.

Wij verhoopen dat de guarnisoenen in Banda met dese 60 soldaten redelijck sullen versterkt worden ende dat de verlossinge soo met desen, als eenich volck van de schepen, gevoechelijck sonder verswackinge sal connen geschieden; ende soo de schepen *Leyden* ende 't *Wapen van Enckhuysen* van 't patria tijtlijck verschynen, heeft U. E. noch meer secours te verwachten, maer by-

aldien ons dit ontstaet, gelijck sulcx wellicht conde gebeuren, ende dat de guarnisoenen in Banda by sterfte off andere inconvenienten, ons onbekent, soodenich mochten verswackt wesen, dat den staet van de Compagnie in Banda by mancquement van volck perijckel mocht comen te lyden, verstaen wy dat beter waere U. E. in sulcken gevallen dit schip *Mauritius* aldaer aan de wal leyden ende 't volck al tsamen tot u versekeringe ende besettinghe van de forten behielt ende gebruycckten. Dit, seggen wy, souw U. E. wel mogen doen, wanneer den hooch dringenden noot 't selve vereyscht, maer soo lang men sich eenichsints can behelpen, moet men daer niet licht aencomen, ende sagen oock liever dit schip weder herrewaerts quame.

Hout goede correspondentie met die van Chey, Arou, Tanimber ende andere nagelegen plaatzen; soeckt dat volck sooveel tot U te trecken als cundt, opdat met haere nootlijckheden in Banda comen ende U daervan moocht dienen.

Gedenckt den rijs intijs wat te mesnagieren ende U van goede partye sagte versien, of 't gebeurde, dat niet verhopen, den toegeeysheten rijs quame te mancqueren, opdat geen quade reecqueninge maeckt ende niet verlegen valt off, dat Godt verhoede, *Edam* een ongeluck bejegende.

Wy confirmeren onse ordre per *Purmerendt* gegeven wegen het transpoort van de koebeesten van 't lant van Banda, Lonthor, Poulo Ay na Rossingeyn ende Poulo Ron; soo 't selve noch niet gedaen is, sal U. E. onse ordre per den eersten effect laten sorteren.

Eyntlijck recommanderen U. E. alle devoir te doen ten eynde ons een rijck retour van nooten ende foely mach geworden, opdat de Compagnie tegen alle swaere lasten wat mach werden gesoulagieert. Uit nevensgaende extract van missive, aan den Gouverneur Philips Lucasz. geschreven, sal U. E. onder anderen vernemen, hoe de Compagnie eenen grooten slach van Japan te verwachten heeft. Meer als 10 tonnen gouts soud daer connen verloren worden, dan wy hoopen een beter; maer al ten besten luckende, sal de verachteringhe, dat soo grooten cappitael, 4 schepen ende volck daer apparent een heel jaer vruchteloos sullen moeten overblyven, de Compagnie seer smarten ende ten achteren setten; derhalven, alsboven geseyt, sal de Compagnie daertegen van ander quartieren met rijcke retouren dienen gesoulagieert ende met cleyne oncosten beswaert, 't welck wy U. E. belasten te behartigen, opdat de saecken van de Compagnie in balance mogen werden gehouden.

Alsoo wy verstaen, dat voor desen eenige vryeluyden ende Compagnies dienaers onderstaen hebben, tegen haren eedt van getrouwicheyt aan de Compagnie gedaen, steelswyse nooten ende folye uit Banda te voeren ende deselve herwaerts over te brengen, sy U. E. by desen gerecomandeert ende bevolen daerop soodenigen regart ende ordre te stellen, dat sulcx niet meer

geschiede. Belast de coopliden en schippers daervoor sorge te dragen, op pene van haer offitie, confiscatie van haere maentgelden, soo contrarie wort bevonden, ende soo eenige betrapt, doet die sonder simulatie straffen tot exempel van andere; ende alsoo wy verstaen ende seeckerlijck geinformeert worden, dat particuliere ende oock de principaelste hooffden van de schepen hun vervorderen tegen onse placcaten uit te voeren ende in Compagnies schepen te versteken aracq, cleden, als andersints, soo is 't dat wy U. E. by desen wel expresselijck ordonneren ende belasten soo goeden ordre ende wacht op d'aencomste van de schepen in Banda te stellen, dat de contraventeurs van dien mogen werden ontdeckt, de verswegen ende verboden goederen ten dienste van de Compagnie aengeslagen, ende de fraudeurs sonder eenige conniventie gestraft, ende geeft ons t'syner tijt advijs van 't geene hierin gedaen hebt.

Wy twijfelen niet, byaldien U. E. volgens ons nabrieffken, per *Edam* gesonden, behoorlijck visite op dit^e fluyte hebt laten doen, off sult wel yet^s ontdeckt hebben, dat t'syner tijt gaerne sullen vernemen.

Den Mayoer Marten Jansz. Vogel heeft alhier seecker vaertuych nevens een chaloupe geequipeert, daermede op ons advoy persoonelijck voorneempt innewaerts te varen, omme en passant voordeel op den vyant te soecken ende voorts synen handel in Chey, Arou ende omliggende plaetsen te dryven, als voorder by copie van sijn commissie hiernevens gaende, hem daerto verleent, blijkt. In Banda comende sal U. E. gemelten Vogel sooveel faveur ende addresse doen, als sonder prejuditie van de Compagnie mach geschieden.

21 q 7 Eenige cleden hebben hem toegestaen met syn vaertuych uit te voeren, mits dat deselve niet sal vermogen te benefitieren ter plaatse daer de Compagnie comptoiren is houdende.

Uut onse schaersheyt senden voor Banda alsvooren geseyt 7000 realen van 8^{en} in daelders ende dubbelde stuyvers; wy maecken reeckeninge dat daermede rijckelijck sult toecomen. U. E. moet sich met d'uytstaende schulden, coopmanschappen ende trekken off gelt opnemen behelpen, ende byaldien eenich gelt overich houdt ende aldaer gemist can werden, sendt ons dat terugge; sal voor Suratte ende Persia wel te passe comen.

In 't Casteel Batavia, ady primo Marty anno 1629.

130. — AMBOINA.

AEN DEN GOUVERNEUR PHILIPS LUCASZ., PER 'S LANTS MAURITIUS,
1 MAART 1629.

Onsen jongsten, daervan hiernevens den gelijcken gaet, was met de jachten *Medenblick* ende *Zeeburch*. Godt geve t'syner tijt de behouden overcomste derzelver, gelijck mede van *den Briel*, *Purmerendt*, 't fregat *Suratte* ende den *Arent*, alle van hier naer Amboyna vertrocken, moghen vernemen.

Desen gaet per 's lants schip *Mauritius*, daermede voor Banda tot recreu van de guarnisoenen aldaer senden 60 soldaten, met ordre eerst in Amboyna sal aenloopen, omme te vernemen off aldaer en passant eenigen dienst sal cunnen doen; ende byaldien dit schip en volck in Amboina niet nodich sy, noch geen dienst doen can, sal U. E. 't selve op 't spoedichste naer Banda laten vertrecken, alsoo ons laten voorstaen 't volck aldaer tot versterckingh van garnisoenen ende verlossinge der oude soldaten nodiger als in Amboina sijn, maer soo den dienst van de Compagnie anders vereyschte ende de sacciken in Amboyna sich soo toedragen, dat dit ontset sonder merckelijcke verachteringe niet conde worde gemist, sal U. E. met den Raedt daervan disponeren, soools de nootwendicheyt van saeken ende de welstant van de Compagnie aldaer vereyscht.

Voor Amboina hebben in dit schip doen schepen vijftien vaten vlees ende speck, twee leggers goede Spaense wijn, 3 verckens met witte poeyer suycker, 20 sacken tarruwe ende andere clenicheden, alle bedragende, gelijck per inleggende facture ende cognosissement blijckt, ter somme van *f*3072 — 6 — 4, daervoor U. E. 't generael naer goeden ontfang sal crediteren.

Voor Banda sijn mede in ditto schip geladen enige provisie, cleden ende andere nootlicheden, met een kiste Nederlants geldt, gelijck U. E. per facture in handen van den coopman Spieringh cunt sien. Wy recommanderen U. E., 't selve in sijn geheel naer Banda mach worden bestelt.

Wy hebben de ruyntje van boscruyt naer Banda gedestineert, namentlijck 7000 *R*, ende 't schip behout voor sijn provisie ruynt 2000 *R*. Byaldien den *Arent* op d'aencomste deser noch in Amboina waere ende gelegenheit heeft om cruyt te bergen, sal U. E. wel 2, 3 a 4000 *R* voor de Molucquen daerin mogen doen overschepen, ende de reste voor Banda laten voortgaen.

Met dit schip gaet een camer hart broot, daervan U. E. de helft voor Amboyna sult lichten, latende de reste voor Banda.

Niet meer als een vaetjen met 36 bos Hollants lont connen U. E. beschicken, ende 't conde wel gebeuren dat dit mousson niet meer souden senden; mesnageert derhalven de lont, gelijck voor desen geschreven.

Rijs heeft U. E. apparent geen meer te verwachten, dan 't geene alrede met *Medenblick* is gesonden.

Met de comptanten die aldaer sijt hebbende sal U. E. sich moeten behelpen. Mesnagieert die ten besten ende geest geen gelt uut als voor nagelen; maent d'uytstaende schulden scherpelijck in, ende tracht de Compagnie van dien cancker eens t' ontslaen.

Dit schip *Mauritius* hebben geordonneert, in 't keeren van Banda, Balambouangh ende Baly aen te loopen omme aldaer sooveel koebeesten, buffels, rijs, padi ende oly'te procureren als 't schip gevoechelijck sal cunnen laeden, tot welcken eynde wy den coopman Ewout Spieringh medegegeven hebben een cargasoen, aldaer naer onsen overslach waerdich omtrent 6000 realen van 8^{ea}, bestaende in verscheyden coopmanschappen, gelijck U. E. uut nevensgaende facture sal cunnen sien. Byaldien eenighe derselver in Amboyna dienstich waren ende teghen nagelen off comptant met proffjt conden werden vercocht, sal U. E. die aldaer lichten ende voor crediteren, mits daertegen in plaatse weder fornirde 't geene by 't comptoir voor Bali ende Balambouangh dienstigher als in Amboina mocht wesen.

Met *Medenblick* is U. E. d'aencomste van *Thoolen* uut 'tpatria geadviseert; tsedert is hier op 18^{en} February mede wel aengecomen 't schip 't *Wapen van Rotterdam*. Wy worden sober van soldaten met dito schepen gesecondeert; waren anders wel genegen in dese conjuncture meer volck in Amboyna te schicken, al sou 't maer om 'taensien ende welstaenshalven sijn; dan alsoo met de schepen *Leyden* en 't *Wapen van Enkhuyzen* meerder ontset verhopen, ende dat dagelijcx noch schepen met rijs van Choramandel ende Siam verwachten, daervan noch eenighe innwaerts sullen moeten gaen, hebben goet gedacht met de besending van meer volck ende 't committeren van yemant extra-ordinary uut onse name derrewaerts noch wat aen te sien. Ondertusschen sal U. E. in 't bevoorderen van Compagnies affairen daerop niet wachten; 't mousson gaet op 't eynde ende 't conde wel gebeuren, dat 't verwachte secours langer tardeerde als wel vermoeden ende dat U. E. bij 't verloop van 'tmousson daervan gefrusteert bleve, weshalven sult op geen naerder ordre wachten, maer de maintenue van Compagnies staet aldaer soo behartigen, dat van haere onderdanen ende bontgenooten niet worden ontvrempt, de quade desseynen van de Ternatanen gestut ende met groote omsichticheyt gepreveniert. Let op de versekeringh van Compagnies forten, volck ende goederen, ende laet U door schoon voorgeven, soete woorden ende valsche schijn niet bedriegen, maer sijt gestadich wel op u hoede; gedenckt dat U. E. daer sijt om nagelen te procureren, ende dat de Compagnie om de nagelen haer forten ende volck in Amboina ende Molucquen is houdende. Tracht dan grootelijcx pertye nagelen in handen te becomen ende belet het ver-

voeren derzelver, 'tsy met min off onmin, onaengesien dat daerover in de wapen soude moeten comen: de Compagnie moet nagelen hebben off de forten aldaer sijn haer onnut.

Op u voorstel dat genegen zijt de Compagnie noch voor een seeckeren tijt te dienen, hebben goet gevonden, conform nevengaende acte, U. E. voor dry jaren de novo aan te nemen onder een tractament van f200 ter maent om 't gouvernement in Amboyna met gelijcke autoriteyt ende waerdicheyt te bedienen, als uwen voorsaet de heer Jan van Gorcum, ende sal U. E., nevens de raden van India by d'heer Generael sijnde, sessie in den Raedt van India hebben; d'Almogenden begenadige U omme 't selve ampt ten dienste van de Compagnie, welstant van 't vaderslant ende uwe bysondere eere te mogen bedienen, ende wenschen U daermede geluck.

Met dit schip gaet over den coopman Hendrick Kerckringh met sijn huys-vrouwe omme de Compagnie 't sy in Amboina off Banda dienst te doen; ~~soo 21. 7. 44.~~
by U. E. can geemployeeert worden, moocht hem gebruycken, soo niet, laet hem voort na Banda varen, alwaer wy achten wel soo dienstich sal sijn.

Gaen met dit schip de ruymte van assistenten. U. E. can sich daervan dienen ende eenige jonge bequame personen aenqueecken, omme alsoo erva-ring van Compagnies affairen aldaer mettertijt te become.

Bestelt ons wat geconfyte Ambonise worteltjens, gelijck voor desen vandaer wel gehadt hebben; suycker gaet hiernevens omme deselve te prepareren.

Wy willen U. E. andermael gerecomandeert hebben dit schip ende volck in Amboina buyten hoochdringende noot niet op te houden; soo eenichsints connen gemist worden, despescheert hun datelijck aff na Banda, want als vooren geseyt sullen in Banda oin volck verlegen wesen, alsoo de garnisoenen daer swack sijn, ende van hier tot noch toe geen ander secours als dit gesonden is.

Den Mayoore Marten Jansz. Vogel heeft alhier seecker vaertuych nevens een schaloupe geequipeert, daermede op ons advoy persoonelijck voorneempt innewaerts te varen, omme en passant voordeel op den vyant te soecken ende synen handel in Chey ende Arou ende omleggende quartieren te dryven, volgens commissie, daervan hierneven copie gaet, hem daertoe verleent. Wy recommanderen U. E., in Amboina comende, hem sooveel faveur ende adres te doen als sonder prejuditie van de Generale Compagnie can geschieden; eenighe cleeden hebben hem toegestaen met sijn vaertuych uit te voeren, mits dat d'selve niet sal vermogen te beneficieren ter plaatse daer de Compagnie comptoiren heeft.

Gelyck per onse missive met *Medenblick* geschreven, sijn seer beducht dat een grooten slach in Japan te verwachten hebben; meer als 10 tonnen gouts soude de Compagnie daer connen schaede lyden. Wy hoopen een beter, doch

ten besten afloopende, sal de verachteringh, dat soo grooten capitael daer een jaer vruchteloos overblyven moet, de Compagnie seer smarten.

By goede ende spaersame mesnagie, affschaffinghe van alle onnodighe oncosten, procure van rijck nagelretour, recommanderen wy U. E. de Compagnie van uwer syde daertegen sooveel te soulagieren, als met alle mogelijcke middelen can te wege worden gebracht.

Andermael connen niet nalaten U. E. te recommanderen, sorge te dragen dat den heer van syne gerechticheyt niet wort gefrusteert. Doet derhalven conform onse voorige ordre goede wacht op d'aen- ende affgaende schepen stellen, opdat alle quade practijcken mogen voorgecompen worden.

In 't Casteel Battavia, ady primo Martij anno 1629.

131. — MOLUCQUEN.

AEN DEN GOUVERNEUR GIJSBERT VAN LODENSTEYN PER 'S LANTS
MAURITIUS, 1 MAART 1629.

Onsen jongsten, daervan hier nevens copie gaet, was per 't jacht *Zeeburch*, over Amboina voor de Molucquen met sijn inhebbende cargasoen, gedestineert. Godt geve t'syner tijt de behouden aencomste mogen vernemen.

Dese dient alleen om gemelte copie ende onse voorige ordre te confirmeren, ende andermael op 't hoochste te recommanderen, den welstant van de Compagnie te behartigen, 't recht dat haer in de Molucquen ende Amboina competeert tegen usurpatie van geveynsde vrunden ende openbaere vyanden na vermogen te conserveren, 't vervoeren van de nagelen voor te comen ende te besorgen dat een rijck nagelretour mogen becomen. Laet U de verseeckeringh van Compagnies forten, volck ende middelen bevolen sijn; sijt altijt wel op u hoede ende siet wel toe, dat door schoon semblant der Ternatanen niet geabuseert wort. Doet (gelijck wy g'ordonneert hebben) ter contemplatie van de Ternatanen geen extentie van garnisoen, noch begrijpt geen nieuwe versterckinge; als den coning off ymant van den adel daervan voorslaet, soo brengt daertegen in, dat voor seker hout, byaldien geen middel verschaffen dat jaerlijcx meer nagelen werden gelevert, de Compagnie niet alleen geen nieuwe plaetsen sal begrypen, maer genootsaeckt sal worden, gelijck Calamatte, Tacomy, Mothir, Marieco, Saboua ende Gammacanorre gelicht ende alreede verlaten sijn, andere plaetsen meer, die noch met guarnisoen beset houden, mede op te breken, ende wellicht de heele Molucquen mochten ruymen.

In de dagelijcxe conversatie ende ommegangh met de Ternatanen, thoont

U discreet ende bejegent se vrundelijck. Soeckt de correspondentie tusschen den Spangiaert, Ternataen ende Tydorees behendelijck te verbreecken, ende let wel wat tusschen hun passeert, om u proffijt daermede te doen.

Den coninck sal U. E. gestadich aenmanen dat ordre sal dienen te stellen, de nagelen behoorlijck mogen werden geplukt ende aan de Compagnie geleverd, opdat de Compagnie middel mach becomen, een goede macht na de Molucquen uit te setten, omme niet alleen den Spangiaert vandaer te dryven, maer oock den Tidorees geheel t'onder te brengen ende den coning van Ternaten alsoo heer ende meester van de Molucquen te maken; maer insigneert hem daertegen in 't vrundelijck, byaldien sijn Majesteyt niet versorge dat de nagelboomen wel worden gehavent, de vruchten geplukt, 't vervoeren derselver van Macqian, Loehoe, Combello, Lessidi ende omleggende quartieren beleth, maer dat de Compagnie, gelijck nu veel jaren gebeurt is, van de nagelen die haer volgens contract toecommen gefrusteert blijft, dat sijn Majesteyt sich wel mach versekeren, dat alle onse garnisoenen van Ternaten, Macqian ende Batsian wellicht sullen oplichten; dat hem derhalven de saecke in ernstighe bedencking gelicest te nemen ende op alles beter ordre tot leveringh van de nagelen stelle. D'antwoorde die U. E. hierop becompt ende de mine die hierover gehouden wort, sal U. E. ons t'syner tijt largo adviseren.

Tot een besluyt willen U. E. gerecomandeert hebben, alle oncosten soo spaersaem te mesnagieren als geschieden can, ende siet de Compagnie met goede partye nagelen ende proffijtelijke negotie sooveel te soulagieren als mogelijck wert tegen den swaren slach, daermede sy van Japan gedreycht wordt, alwaer over de 10 tonnen gouts met 4 schepen ende volck in arrest worden gehouden, op alsulcke pretentie als per onse voorgaende met *Zeeburch* geadviseert; doch verhoopen het noch ten besten sal aflopen. Tot noch toe hebben geen advysen uut Japan becomen.

In 't Casteel Batavia, ady primo Marty 1629.

132. — INSTRUCTIE

VOOR DEN OPPERCOOPMAN EWOUW SPIERINGH ENDE DEN RAEDT VAN
'S LANTS SCHIP *MAURITIUS*, GAENDE VAN HIER NAER AMBOINA
ENDE BANDA, I MAART 1629.

Van hier sult ghylieden (in den name Godes) uwe reyse recht door naer Amboina voorderen, ende alsoo 't Westermousson op 't eynde gaet, sult ghy onderwegen geen plaetsen aensoeken, ten ware den hoochsten noot anders vereyschte; met najagen van eenich vyanden vaertuych sult U oock niet amuseren, noch tijt soeck brengen, maer tracht u gedestineert voyagie op 't spoedichste te voltrecken.

In Amboina met lieff gecomen sijnde, sult onse missive aan den Gouverneur Philips Lucasz. aldaer overleveren ende 't ingeladen cargasoen voor dat quartier in der haest sien te lossen, omme met alle gelegentheyt voort naer Banda te mogen verseylen.

Wij hebben den Gouverneur van Amboina geadviseert, dat met dit schip tot recreu van 't garnisoen in Banda een compagnie soldaten van 60 coppen gaet, ende dat goet gevonden hebben deselve Amboina eerst aan te senden omme te vernemen off aldaer en passant eenigen dienst conde doen, met ordre de gemelte soldaten, soo haest in Amboina cunnen werden gemist, voort na Banda sal laten vertrecken, alsoo ons vastelijck laten voorstaen dit volck in Banda tot versterckingh van 't garnisoen ende verlossinge der oude soldaten nodiger als in Amboina sijn. Ghy sult derhalven in Amboina niet lange mogen tarderen, maer met den eersten uwe reyse vandaer naer Banda trachten te voorderen, 't en ware d'affaire van de Compagnie in Amboina anders vereyschte ende dat het geraetsamer waer tot maintenue van den staet aldaer 't schip ende volck in Amboina bleven, 't welck wy ter dispositie van den Gouverneur Philips Lucasz. ende den Raedt hebben geremittcert, welckers resolutien ende ordre ghylieden sult nacomen.

Byaldien ghylieden den *Arent off Zeeburch*, die na Ternate gedestineert sijn, in Amboina noch beloopt, ende gelegentheyt hebben omme pertye boscruyt te bergen, sult haer van de 7000 fl die in *Mauritius* voor Banda sijn gescheept wel 2, 3 a 4000 fl mogen overgeven, alsoo 't boscruyt immers soo noodich in de Molucquen als Banda vereyscht wort.

Van Amboina vertrocken ende met lieff in Banda gearriveert sijnde, sult ghy onse missive aan den heer president Visscher overleveren ende 't inhebbende cargasoen voor Banda aldaer lossen, ende voorts nacomen d'ordre die aldaer van den president ende raet sult ontfanghen.

Den coopman Hendrick Kerckringh gaet met sijn huysvrou op dit schip innwaerts omme de Compagnie 't sy in Amboina off Banda dienst te doen; daar sijn persoon vereyscht wort, sal sich aen lant transporteren omme sijn beroep waer te nemen.

Soo haest 't Westermousson verloopen sal sijn, /sult ghylieden van Banda naer Baly ende Balambouangh verseylen omme aldaer sooveel koebeesten, buffels, rijs, padi, boonen ende oly te procureren als 't schip gevoechelijck sal cunnen innemen, tot welcken fyne in gemelte schip hebben doen schepen een cargasoen bestaende in versheyden Custleden, yser, stael ende andere coopmanschappen, gelijck by factura sult connen sien. Na onsen overslach sal voorsz. cargasoen aldaer omtrent 6000 realen van 8^{en} renderen. Wy recommanderen U. E. 't selve ten meesten profyte van de Compagnie tegen de geleyschte nootlicheden te benefitieren.

Vooral sal U. E. trachten sooveel jonge koebeesten ende buffels op te coopen als 't schip can overbrengen; na geinformeert werden, sal 't aldaer aen geen bestiael gebreken.

Ses aachtgoedestercke jonge paerden, te becomen sijnde, begeren mede wel. 't Resterende capitaal sult in rijs, padi, boonen ende oly besteden voor sooveel doenelijcken is; vooral draecht sorge dat met een geladen schip, 't sy dan met rijs, padi, boonen ende oly, na dat het best ende reetst te becomen sy, hoe eer hoe liever wederom alhier mocht verschynen; de Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

Na verstaen valt in Balambouangh veel cattoene garen. By overich capitaal off schaersheyt van rijs en boonen, sal U. E. daervan, redelijcx coops te becomen sijnde, wel goede pertye mogen coop omme voor 't patria te dienen. Op de custe van Choramandel compt 't pont Hollants $8\frac{1}{2}$ a 9 stuyvers te kosten, ende voor desen hebben d'onse 't Javaens garen in Surrobaya ingecocht 35 ende 40 strengen voor een reael van 8^{en} .

In Amboina off Banda sult ghylieden buyten ongeluck gemoeten de fluyte *Gorcum*. Van de vrunden op ditto fluyt varende sal U. I. sich van de gelegentheyt van Balambouang ende Baly connen informeren, ende meteen onderstaen wat apparentie daer sy, omme de lading off goede pertye rijs ende boonen te becomen.

Byaldien verneempt dattet aldaer aen rijs, pady ende boonen niet sal manqueren, sal U. I. verdacht wesen om van Amboina mede te nemen sooveel plancken als tot garniering van 't schip *Mauritius* van noode sy, opdat Compagnies goederen bequamelijck gebercht worden; maer soo den rijs daer schaers ware ende weynich boonen te becomen sijn, sult niet veel oncosten doen ende geen off weynich plancken van Amboyna procureren, alsoo ditto schipoudt ende meest afgevaren is.

Dit schip gaet gevictualieert voor 7 maenden, gemant met 60 coppen vaarend volck; wy vertrouwen de reyse soo lange niet duren sal, ende recommanderen U. I. soo spoedich met de geeyschte nootlicheden wederom herwaerts aen te comen als eenichsints doenelijck wert.

By schaersheyt van bestiael ende dat sijn gerieff in Balambouangh ende Baly ('t welck wy anders verhoopen) niet becomen condet, souden wy niet ongeraden achten dat in passant Grissy aendedet omme 't onderstaen off vandaer pertye coebeesten ende buffels condet becomen. Wy vertrouwen dat dese luyden wel genegen sijn met ons te handelen, maer alsoo van de Mattaram overheert sijn, sullen wat scrupuleus wesen, ende ghylieden sult oock geen volck aen landt mogen vertrouwen, alsoo wellicht gehouden off vermoort souden worden. Sult derhalven, om ongeluck voor te comen, die van Grissi, soo met eenige te spraecke compt, sien te bewegen dat selver goede

partye beesten off boonen aen boort brengen; dan wy vertrouwen U. l. sijn gerieff in de straete van Balambouangh sal becomen ende Grissy sal connen derven.

Ende opdatter gedurende 't voyage goede ordre onderhouden ende in alle saecke belangende de voordernisse van Compagnies affairen behoorlijck mach werden gedisponeert, hebben wy goet gevonden den oppercoopman Ewoud Spieringh t'oppergesach soo over de directie van Baly ende Balambouangs cargasoen, als d'appendentien van dien, mitsgaders de convocatie van den raedt ende de preseance in deselve te bevelen, daerna een yder op dit schip varende sich heeft te reguleren.

24. q. 14. Onderwegen 't sy in 't gaen off keeren eenige Spangiaerden, Portugiesen ende derselver adherenten, die van Macasser ende alle die onder des Mattarams gebiedt sorteren, die van Bantam ende alle andere onse vyanden in zee bejegenende, sult alle mogelijcke affbreuck doen ende in u gewelt sien te becomen, hunne goederen onder behoorelijcke inventaris overnemen, 't volck in goede versekeringh bewaren ende 't vaertuych, dat niet mannen cunt, vernielen ende verbranden.

In 't rescontreren van eenich vaertuych sult voorsichtich sijn, ende 't selve niet onbedachtelijck aentasten, maer de vyanden met schutgeweer dwingen, dat ongewapent overcomen, opdat U door al te haestich entren geen ongeval treffe.

Voor dat van Balambouangh vertreckt, sult U grondich informeren wat quantité rijs, pady, boonen ende oly daer jaerlijcx te becomen sy, gelijk mede wat voorderlijcke negotiē daer meer voor de Compagnie te doen is, om op u wedercomste daervan, gelijk mede van de gelegenheit van 't lant ende 't volck, t' informeren.

Met die van Baly, ende voornementlijck met 't volck van Balambouangh, sult goede correspondentie houden ende in alle manieren seer vruntlijck bejegenen, haer aendienen d'heer Generael seer genegen is hun tegen den Mattaram t'assisteren, ende dat maer wensten te weten, wanneer des Mattarams volck die van Balambouangh wilden bevechten; soude niet nalaten, schepen ende volck tot haer hulpe ende affbreuck van haere ende onse vyandt, den Mattaram, derrewaerts te schicken. Verhaelt haer mede in 't lange 't succes van des Mattarams oorloge tegen Batavia, 't verlies van omtrent 20.000 menschen, daeronder den Tommogon Bouraxa ende andere veel meer grooten adel, 't achterlaten van meer als 200 van sijn beste vaertuych, ende 't geene daer voorder aen depenteert, ende hoe alles gepasseert sy.

Tot een besluyt willen U alt'samen gerecommandeert ende bevolen hebben in allen deelen den dienst van de Compagnie te behertigen ende volgens den eedt, daermede ghylieden aen deselve Compagnie verplicht sijt, haer proffijt

ende voordeel te soeken ende 't selve sonder eenige exceptie off nalatichey't voor al ende andere te prefereren. Besteet dan u cappitael daeraen ghy meent de Compagnie den meesten dienst sal geschieden, ende maeckt dat met een volladen schip soo spoedich herwaerts aencompt als doenlijcken wert.

Actum in 't Casteel Batavia, ady primo Marty anno 1629.

133. — COMMISSIE

VOOR DEN E. MARTEN JANSZ. VOGEL, GAENDE VAN HIER TOT BEVORDE-
RINGHE VAN SYNEN PERTICULIEREN HANDEL, ALS MEDE OP DEN
ALGEMEYNEN VYANT UYT CRUYSSEN, 1 MAART 1629.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen den staet der Vereenichde Nederlanden in India, allen dengeenen die desen sullen sien off hooren lesen saluyt! doen condt.

Alsoo met onse permissie bij den E. Marten Jansz. Vogel, borger deser stede, geëquipeert ende uitgereet sy 't jacht genaemt 't *Reygertjen*, omme daermede neffens een schaloupe soo op den inlantsche gepermitteerde coophandel alsmede tot afbreuk van onse algemeyne vyanden te mogen varen, leggende jegenwoordich hier ter rhede zeylreet.

Soo is 't dat wy den voornoemden Marten Jansz. Vogel gelicentieert ende toegestaen hebben, gelijck wy licentieren ende toestaen mits desen, omme met voornoemde jacht ende chaloupe synen perticulieren handel te mogen bevorderen ende eerst van hier te varen langs de custe van Java naer Macasser off langs de custe van Baly, Bima ende Solor naer Amboyna, Banda, Chey ende Arou, ende vandaer naer Exoula ende Taliabo, item langs de custe van Chelebes ende vandaer naer Majauw, Tasori, Sangi ende Mindenao, met voordere commissie omme onderwegen, soo in 'tgaen als kerent herrewaernts, alle Portugiesen, Spanjaerden ende haere adherenten, item alle degene welcke onder des Mattarams gebiedt sorteren ende van andere vyanden plaetsen, gelijck mede die van Amboina off de Molucquen eenige nagelen mochten onderstaen te vervoeren, aen te tasten ende te vermeesteren, mitsgaders haere personen ende goederen in goede versekeringe onder behoorlijcke inventaris naer gelegentheyt 't sy hier off aen de naeste comptoiren, schepen off jachten van de Generale Compagnie over te brengen, omme t' syner tijt op de deuchdelijkheyt ofte ondeuchdelijkheyt van de princen gedisponeert te werden naer behooren, wel verstaende dat op voorsz. off andere vaerwaters niet sullen vermogen te beschadigen off empescheren eenighe Europische natien in confederatie ende vruntschap met de Doorluchtige Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden staende, gelijck mede gene Indische

natiën, onse vrunden, g' allieerden ende bontgenoten, als daer sijn die van Balambouangh, Jamby, Andrigiri, Jhoor, Patani, Siam, Cambodja ende van vrunden off neutrale plaetsen comende off derrewaerts gaende.

Ende alsoo tot vorderinge van voorsz. voyagie noodich sy gemelte jacht ende chaloupe met een goet overhooft versien werde, soo is 't dat wy geëligeert, gestelt ende geauthoriseert hebben, gelijck wy eligeren, stellen ende authoriseren mits desen den persoon van Marten Jansz. Vogel voornoemt omme over voorsz. jacht ende chaloupe te commanderen, goede ordre, reglement ende eenicheyt te houden ende doen onderhouden ende alle voorvallende saecken soowel tot reputatie ende welstant van de generaliteyt als tot sijn selfs meeste avantagie in 't bysonder te versorgen. Belasten ende bevelen, oversulcx den schipper, stuerlieden, minder officieren, bootsgesellen ende alle andere op voorsz. jacht varende, niemant uitgesondert, gemelten Marten Jansz. Vogel voor haer opperhoofst t' erkennen, respecteren ende gehoorsamen.

Recommanderen ende ordonneren hierbenessens aen alle gouverneurs, commandeurs ende andere respective overhoofden soo te water als te lande, in dienste van de Generale Oost Indische Compagnie sijnde ende onder onse gehoorsaemheyt sorterende, die gemelte jacht ende chaloupe soude moghen bejegenen, deselve met volck ende ingeladen goederen vry ende vranck te laten passeren ende repasseren, ende des van noode hebbende met vivres, ammonutie van oorloge off andere nootlicheden tot bevoorreringe van haere voorgenomene voyagie naer vermogen te helpen ende assisteren, alsoo 't selve tot welstant van 't vaderslant ende dienst van de Generale Compagnie bevinden te behooren.

Gegeven in 't Casteel Battavia, ady primo Marty 1629.

134. — ORDRE

VOOR DEN OPPEROOPMAN HERMAN CLAESZ. STRYEN ENDE DEN RAEDT
VAN DE JACHTEN SLOOTEN ENDE CLEYN HEUSDEN, GAENDE
OM D'OOST TOT VOOR JAPARA, 6 MAART 1629.

Alsoo den tijt vorhanden is, dat de joncquen, van China na Batavia gedestineert, behoorden te verschynen, ende dat van Cambodja herrewaerts aen vertrocken sijn 4 joncquen met rijs ende andere coopmanschappen geladen, daervan de 2 cleynte den 25^{en} deser alhier sijn aengecomen ende de resterende 2 met rijs geladen dagelijcx worden verwacht, gelijck mede eenich vaertuych van Cotchinchina, ende dat het wellicht conde gebeuren eenige derselver 'tsy door harde Westelijcke winden, stroomen ofte quade gissingh verby

geraeckten ende dienvolgende tot groote verachteringh van de commertie in Batavia ende tot hun eygen schade eenige andere havens op Java souden mogen aenloopen, soo is 't dat wy goetgevonden hebben de jachten *Slooten* ende *Cleyn Heusden* van hier langs de custe van Java tot voor Japara te senden, omme te sien off eenich van gemelte vaertuych soude moghen bejegenen.

Ghylieden sult derhalven van hier tot voor Japara lopen, houdende by dage gestadich een man aen de stenge, die wel uutkijckt ende waerschout wanner eenigh vaertuych in see verneempt. By nacht sult geen grooter vaert maken dan ghy by gissingh des morgens beoogen cunt de plaets daer ghy des avons vandaen gescheyden sijt.

Onderwegen eenige joncken van China, Patany, Sangora, Cambodja, Siam ende Cotchinchina bejegende, 't sy dat naer Batavia directelijck gedestineert comen ende te lege vervallen waren, off dat het elders gemunt mochten hebben, sult die met het jacht *Cleyn Heusden* in goede versekering herrewaerts aen doen brengen, sorge dragende dat geenige derselver aen haer persoon off goederen werden beschadicht off overlast gedaen. Soo rijs off water van noode mochten hebben, sult haer naer vermogen assisteren, ende voorts in allen deelen vrundtljck bejegenen. Met 't jacht *Slooten* sal U. l. in sulcken gevallen u reyse alleen na Japara voirderen.

Onderwegen sal U. l. sich niet amuseren in 't vervolgen van eenich cleyn off visschersvaertuych, noch lichtvaerdelyck eenich volck hasarderen.

Alle joncken ende groot vaertuych onder des Mattarams gebiedt sorte rende ende die ghylieden voorder in see sonder onse passe na vyanden plae se gaende compt te bejegenen, sult aenslaen, 't volck in goede versekering bewaren ende de goederen onder behoorlijcken inventaris ondernemen; 't vaertuych daermede verlegen sijt vernielen ende verbranden.

In 't gaen ende keeren (met geen joncken belemmert sijnde) sult ghylieden Cheribon, Tegal, Pacalonna ende Candael soo na loopen, als sonder perijckel geschieden can, meer om de boha te maecken ende een verthooning te doen, om hun in gestadighe vrese te houden, opdat des t'eer den handel ende vrede selver comen versoecken, als om t'offenderen.

Den coningh van Cheribon heeft op ons versocht dat eenige schepen voor sijn stadt wilden senden ende op deselve met loos cruyt doen schieten, om sich tegen den Mattaram te excuseren, die hem (soo hy seyt) belast hadde, eenich volck met prauwen na Balambouangh te senden, om die te quellen. Omrent Cheribon comende ende soo yemant van conings wegen aen boort compt 't selve andermael versoecken, sult wel 6 a 8 stucken op de stadt mogen lossen.

Voor Japara sult ghylieden U onthouden tot 25^{en} deser. Alle joncquen als vooren geseyt, van China, Patany, Sangora, Cambodja, Siam ende Cotchin-

china gedurende U aenwesen aldaer verschynende, off die aldaer op u aencomste mochten leggen, sult in u protestie ende bewaringhe nemen ende soo haest weer en wint toelaet herrewaerts brengen. Soo om rijs ende water verlegen sijn, sult die na vermogen assisteren ende 't volck wel bejegenen.

Alle andere joncken ende vaertuych dat voor Japara te rhede vindt ende naderhant sonder onse passe verschijnt, sult voor goeden buyt aenslaen, ende voorts die van Japara sooveel affbreuck doen als u macht ende middelen gedoogen, sonder nochtans als vooren geseyt lichtvaerdich volck t'aventuren. Gedurende dat voor Japara licht, sult gestadich wel op u hoede sijn ende goede wacht houden, opdat U door achteloosheyt geen ongeluck overcome.

Tot den 25^{en} deser als vooren geseyt sult ghylieden het daer houden, 'ten ware den wint eer quam te veranderen ende Oostelijck wierd, als wanneer wel eer van daer sult mogen scheyden; maer by continuatie van stercke Weste winden ende stroomen sult wel tot ultimo Meert moghen vertoeven, ende alsdan op 't spoedichste wederom herwaerts keeren, alsoo wy 't jacht *Slooten* nodich in 't beginsel van 't Ooste mousson op ander voyagie sullen hebben te gebruycken.

De Spangiaerden, Portugiesen, Maccassaren ende alle andere onse vyanden in see bejegenende, sult alle mogelijcke afbreuck doen, haere goederen onder behoorelijcke inventaris overnemen ende U van 't volck wel versekeren.

Ende opdat alles gedurende dese reyse met ordre ende goede eenicheyt mach toegaen, hebben wy goetgevonden den opperoopman Harmen Claesz. Stryen 't oppergesach over dese twee jachten te bevelen; sal dienvolgende den raedt beroepen, gestadich in denselven presideren ende de vlagge van de groote stenge op 't jacht *Slooten* voeren, daerna een yder, op dese jachten varende, sich heeft te reguleren.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 6^{en} Marty anno 1629.

135. — AMBOINA.

AEN DEN GOUVERNEUR PHILIPS LUCASZ. PER 'T JACHT BEVERWIJCK,
9 MAART 1629.

Met 't schip 's *Lants Mauritius*, primo deser van hier costi vertrocken, is onsen jongsten geweest, daervan hiernevens copye gaet, een welcker inhoud ons gedragen. Tsedert is alhier van Siam wel aengecomen 't schip *Groot Mauritius*, medebringeende niet meer als ongeveer 160 coyangs rijs, die wy goetgevonden hebben in haeste te doen overschepen ende 'tschip *Beverwijck* (per denwelcken desen gaet) nevens andere 43 lasten rijs naer Banda te senden; d'Almogende geleyde het in salvo.

Wy waren wel genegen meerder partye rijs na Amboina ende Banda te schicken, maer 't secours dat van Choromandel behoort te comen wacht soo langh dat daerop geen toesegginge connen doen, ende vreesen het mousson sal verloopen voordat de schepen sullen verschynen, soodat dit wellicht de jongste besendingh mocht wesen, ten ware gemelte schepen van Choromandel ende 't patria eerlang compareerden.

Ende alsoo tsedert *Mauritius'* vertreck weynich is geinnoveert, alleen dat van Teyouhan alhier aengecomen is een wackan met advysen van den 3^{en} Februari passato, als wanner aldaer noch gants geen tydinghe uut Japan vernomen was, sullen desen eyndigen. U. E. tot een besluyt ernstelijck re-commanderende, byaldien dit schip 't sy in 't gaen off keeren Amboina aen-quame, 't selve aldaer niet wert opgehoudcn, alsoo hier om schepen sullen verlegen vallen om d'aenstaende besendinge tegen April ende May te vol-dozen, weshalven sijt verdacht noch dit noch andere schepen nodeloos op te houden, maer sendt ons per den eersten sooveel schepen terugge als aldaer sonder vercortingue van Compagnies dienst can gemist worden.

In 't Casteel Batavia, ady 9^{en} Marty anno 1629.

136. — BANDA.

AEN DEN PRESIDENT VISSCHER, PER 'T JACHT BEVERWIJCK, 9 MAART 1629.

Primo deser hebben van hier over Amboina na Banda assgevaerdicht 't schip 's *Lants Mauritius*, daermede U. E. geadviseert is gelijck per neengaende copie, alle 't welcke wy by desen andermael confirmeren. Wat voor Banda in ditto schip geladen hebben, sal U. E. in 't inleggende copie van factura vernemen. D' Almogende late U. E. alles wel geworden.

Tsedert is hier van Siam gekeert 't schip *Groot Mauritius* met omtrent 160 coyangs rijs, welcke wy goet gevonden hebben in aller yl over te doen schepen in 't schip *Beverwijck*, omme U. E. deselve voor Banda nevens sooveel meer als ditto schip heeft cunnen innemen toe te schicken, soodat met voorsz. *Beverwijck* costly gaet 198½ lasten rijs, namentlijck 155½ coyangs Siams, yder coyang ongeveer van 2880 fl , ende 43 lasten alhier gecocht ende gemeten van 230 Batavische gantans per last, alles monterende, gelijck by de facture te sien is, ter somma van $f\ 13.157 - 15$. Na goeden ontfangh sal U. E. 't generael daervoor crediteren.

Den Siamsen rijs, namentlijck de 155½ coyangs, is ongemeten overgescheept om tijt te winnen. U. E. dient goet regard op den ontfang te doen nemen ende ons t'syner tijt t' adviseren hoe deselve respondeert; de resterende 43

lasten sijn by d' onse allier uut joncquen met de gantan ontsangen; per advijs.

Wy recommanderen U. E. dit schip op 't spoedichste, in Banda gecomen sijnde, te doen lossen, omme soo haest voordeel can doen weder herwaerts te keeren; seer sullen om schepen verlegen vallen. U. E. sal derhalven geen schepen aldaer ten overvloede ophouden, maer sendt ons dit ende *Edam* in der haest terugge, opdat in 't beginsel van May aenstaende hier mogen wesen om in andere voyages gesupployeert te werden.

Mauritius, gelijck U. E. uyt copie van nevensgaende missive sien can, hebben geordonneert in 't keeren van Banda, om bestael, rijs, ende boonen te procureren, Balambouangh sal aenlopen, weshalven hoe eer van Banda gedespecheert wort, hoe vroeger ditto ontset hier wederom te verwachten hebben.

Buyten onse expectatie blyven de schepen van Choromandel ende uut 't patria alsnoch tarderen, ende 't mousson gaet op 't eynde, soodat in twijfsel trecken off naer desen meer secours innewaerts sullen connen senden; echter soo in 't corte eenighe verschynen, sijn wel genegen Banda met noch pertye rijs ende volck te provideren, dan connen daerop geen vaste toesegginge doen. Ondertusschen vertrouwen met dit ende 't voorige per *Edam* gesonden (dat Godt in salvo geleyde), mitsgaders 'tgene van outs noch op voorraet in Banda was, rijckelijcken tot 't naeste jaers ontset sult toecompen, gelijck wy ons oock verlaten, dat byaldien cort na desen op uwe verlossinge geen ordre stellen, tot 't aenstaende mousson met soo grooten yver ende lust ten dienste van de Compagnie sult continueren gelijck U. E. deselve tot noch toe beharticht hebt, 't welck ons aengenaem sal sijn; U. E. voorts recommanderende voor de versekeringe van des Compagnies welstant in Banda sorge te dragen, de schulden in te manen, geen nieuwe te maken, alle ongelden op 't spaersaemst te mesnagieren ende ons een rijck retour van noten ende soely te beschicken, daeraen des Compagnies dienst ende Uwe perticuliere eere gevordert wort, daertoe den Almogende synen zegen verlene, in wiens heylige bewaringe wy U. E. bevelen.

In 't Casteel Batavia, ady 9^{en} Marty anno 1629.

137. — MOLUCQUEN.

AEN DEN GOUVERNEUR LODENSTEYN PER BEVERWIJCK, 9 MAART 1629.

Desen gaet per 't schip *Beverwijck*, geladen met 190 lasten rijs voor Banda, ende dient alleenlijck omme 't bovenstaende copie van onse jongste missive, per *Mauritius* over Amboina geschreven, gelijck mede alle onse voorige gegeven ordre, te confirmeren, U. E. recommanderende deselve wel t'incorpo-

reren ende alles na tijt ende gelegentheyt van saecken in 't werck te setten.

Om schepen sullen verlegen vallen; sent ons derhalven uit Ternaten 't jacht *Zeeburch* soo tijtlijck terugge als geschieden can, 'ten ware om goede redenen den dienst van de Compagnie aldaer anders vereyschte; ende alsoo hier tsedert *Mauritius* niet sonders is geinnoveert, alleen dat den 3^{en} Februari passato in Teyouhan noch gants geen tyding uit Japan becomen *2694* hadden, sullen desen eyndigen, ende U. E. bevelen in de bewaering des Alderhoochsten.

In 't Casteel Batavia, ady 9^{en} Marty anno 1629.

138. — INSTRUCTIE

VOOR D'OVERHOFFDEN VAN 'T JACHT GROOTENBROECK, GAENDE NAE
'T PATRIA, 18 MAART 1629.

Alsoo dit jacht met advysen expresselijck na 't vaderslant gesonden wort, belasten U. E. hun reyse soo spoedich rechtdoor derrewaerts te bevoorderen als mogelijcken wert, sonder onderwegen nodeloosse ververschplaetsen aen te soeken.

De Cabo de Bona Esperance sult ghylieden niet aendoen, ten waere om water verlegen vielt, maer in 't gesicht loopen, omme een vasten ende seeckeren cours na Sint Helena te stellen, ende soo voorts na 't patria te seyen.

Hout gedurende 't voyagie goede ordre ende regel op 't jacht; gedoocht geen myterye off samenrotting van u eygen volck, maer siet deselve bytijts voor te comen; neempt daervan goede informatie, ende soo het de noot vereyscht, ontlast U by wege van justicie van de rechtschuldige, ende soo sulx by gebreck van autoriteyt niet geschieden conde, maer om erger voor te comen gesimuleert most werden, sult dan t' uwer aencomste in 't vaderslant d' heeren Bewinthebberen van 'tvoorgevallene behoorlijcken informeren, opdat de schuldige aldaer mogen werden gestraft.

Weest altijd slachvaerdich, maar insonderheyt comende omtrent de Vlaemse eylanden, omme van zeeroovers, openbare vyanden, als geveynsde vrunden, ongewapent niet schielijcken overvallen te worden, maer deselve na vermoegen tot allen tyden prompte resistantie te mogen bieden, soo U d' een off d' ander onversiens overquame.

In see ofte aen eenige plaetsen Engelse schepen gemoetende, sult haer in 't minste niet betrouwien, maer op u hoede ende defentie staen, sonder haer nochtans van uwer syde eerst oorsake van misnoegen te geven, veel min eenige diffidentie te laten blijcken.

In 't Canael comende, wacht U voor eenige havens van Engelant in te loopen, 't en ware door uytterste noot, in welcken gevalle, mogelijck sijnde, soodanige verkiesen sult daer ghy buyten schudt van d' Engelse casteelen havenen moocht, opdat ghylieden niet gearresteert wort, gelijck de schepen den *Gouden Leeuw*, *Walcheren* ende *Oranje* geschiet is.

Voor d' Engelse schepen die in 't Canael ofte daeromtrent souden mogen comen, sult ghylieden U oock met voorsichticheyt dienen te wachten. De cust van Vranckrijck sult ghy schuwen, veel min eenige derselver havenen inloopen, omme mede van de Franse niet gemolesteert te werden. Voor de Duynkerckers, die met groote vloote sterck in see houden, sult wel op u hoede syn.

U wedervaren op de reyse, de gestaltenisse van u volck, de ladinge van u schip ende sooveel U voorder van 't gepasseerde, den stant ende gelegentheyt van India bekent is, sult tijdtlijck by geschrift stellen, omme aan de heeren Bewinthebberen vooruit te senden met d'eerste schepen off jachten die U in see na 't vaderlandt varende souden mogen bejegenen: dat recommanderen d'heeren Mayores ernstelijck, alsoo de generale Compagnie aan d'eerste advysen veel is gelegen.

Ende opdatter gedurende de reyse, tot in 't vaderslant toe, goede ordre ende eenicheyt mach werden onderhouden, hebben goetgevonden den schipper Hendrick Claesz. Jongh 't oppergesach over dit jacht mitsgaders de convocatie van den Raedt ende de preseance in den selven te bevelen, daerna een yder, op dit jacht *Grootenbroeck* varende, sich sal hebben te reguleren, ende gemelten schipper daervoor t'erkennen ende te gehoorsamen.

Andermael ende tot een besluyt recommanderen U. l. alt'samen op 't alderspoedichste uwe reyse, gelijck vooren geseyt is, te vorderen ende alle naersticheyt aen te wenden ten eynde voor de vertrocken Engelse schepen de *Maria* ende *Spiedwel*, den 16 February passato van Bantam na Engelant geseylt, in Nederlant moocht arriveren, daeraen de Compagnie een goeden dienst sal geschieden.

Het Canael ende de Hoofden met lieff gepasseert sijnde, sult ghylieden na gelegentheyt van weer ende windt trachten te comen ter Camere van Enckhuysen, daer ghy aen verschreven gaet.

In 't Casteel Batavia, ady 18^{en} Marty anno 1629.

139. — BANTAM.

AEN DEN CONINCK, 23 MAART 1629.

Grootmogende Heer en Coninck. Door Limlaccos zijn ons wel geworden dry van onser ingesetene slaven, die Uwe Mayesteyt ons geliefst heeft wederom te senden, daervoor t'allen tyden danckbaer sullen wesen.

't Is ons op 't hoochste aengenaem geweest te verstaen dat syne Mayesteyt last ende bevel had gegeven omme 't resterende volck mede op te soeken ende herrewaerts te senden, ende sullen die, soo haest te voorschijn sijn gecomen, mede verwachten, daeraen ons vruntschap sal geschieden.

Tsedert sijn door ons volck alhier uit Ancque ingebracht dry Javanen die daer gecomen waren om quaet te doen ende 't arme volck, die haer cost daer gaen soeken, te bestelen; ende alsoo wy verstaen dat dit volck van Bantam is, die onder Uwe Mayesteyt sorteren, hebben daeraen geen straffe willen doen, maer senden die een zyne Mayesteyt op, dat van haer de waerheyt selber mach vernemen.

't Sal ons op 't hoochste aengenaem wesen te verstaen dat syne Mayesteyt behoorlijcke justitie sal hebben gedaen aan desulcke die buyten kennisse van zyne Mayesteyt omtrent Batavia comen stelen, ende soeken alsoo de begonnen onderhandelinghe door Lacco tusschen Uwe Mayesteyt ende ons te verbreecken ende te vernietigen. Wy sullen mede van onser syde niet naerlaten harde straffe te doen aan d'onse [welcke] die van Bantam, off [die] onder de croone van Bantam sorteren, eenich overlast off ongelijck souden mogen vergen.

Alsoo wy genegen sijn de begonnen onderhandelinge met syne Mayesteyt te continueren ende te vermeerderen, hebben wy goet gevonden den commandeur Adriaen Blocq Martensz. ende den oppercoopman Nicolaes Behoort na Bantam te senden, omme syne Mayesteyt onse meeninghe mondelingh nader te kennen te geven. Syne Mayesteyt gelieve dese onse gesanten gehoor ende credit te verleenen.

Ende in teecken van onse goede genegentheyt ende vermeerderinghe van vruntschap senden wy sijn Mayesteyt een Arabis paert, dat syn Mayesteyt gelieve in danck aen te nemen.

In 't Casteel Batavia, ady 23^{en} Marty anno 1629.

140. — ORDRE

VOOR DEN E. COMMANDEUR ADRIAEN BLOCK MARTENSZ. ENDE OPPER-COOPMAN NICOLAES BEHOORT, GAENDE MET 'T SCHIP *THOLEN* NAER BANTAM, 23 MAART 1629.

Op verscheyde consideratien ende goede insichten hebben wij goet gevonden, om in naerder onderhandelinge met die van Bantam te comen ende de gepasseerde onlusten sooveel mogelijck wech te nemen, U. E. met dese onse missive ende schenckagie van een Arrabys peert aen den coninck van Bantam te senden, te meer wy seeckerlijck van den Chinees Limlacco ende andere geinformeert worden dat gemelte coning naer ons schryven ende besendinge seer is verlangende. U. E. sullen derhalven op morgen met schip *Tholen* naer Bantam seylen ende soo haest de gelegenheit toelaet met een redelcke suyt naer lant vervougen, dese onse missive ende schenckagie uit onsen name aen den coningh overleveren, hem van onsentwegen groeten, ende voorts mondelingh aendienen, hoe de heer Generael verstaen heeft, dat wel soud connen gebeuren den Mattaram eerlangh weder om de West yets voorname, 't sy dan om 't affgeweken volck van Oucker ende Sammedangh weer te become, tegen Batavia of die van Bantam yets t' attenteren; wat Batavia aengaet, dat wy sijn macht wel getroost sijn; maer alsoo onder die pretexten sijn quaet voornemen tegen syne Mayesteyt ende die van Bantam wel soud mogen in 't werck leggen, heeft sijn E. goetgedacht (niettegenstaende vertrouwt selfs machtich genoech is om syne vyanden weder te staen), syne Mayesteyt te verwittigen, dat d' heer Generael seer genegen is, Bantam tegen den Mattaram t' assisteren ende de passagie te water ende te lande, sooveel doenlijck is, te verhinderen, weshalven versoect, soo haest sijne Mayesteyt verneempt den Mattaram herwaerts soude mogen tenderen, dat gelieve syn E. daervan tijdljick te verwittighen, ende ondertusschen met reciproque vrundtschap ende goede correspondentie met d' heer Generael te continueren.

Door die van den Mattaram is d' E. heer Generael dickmael versocht den Mattaram tegen die van Bantam t' assisteren met hulpe van schepen, omme provisie van rijs voor sijn leger te voeren, des Mattarams volck te water ende te lande vry passagie na Bantam te verleenen ende de stadt Bantam met onse schepen te water te besetten, omdat Bantam dies te beter souw mogen vermeesteren; dan sijn E. heeft sich noyt willen verclaren, maer 't volck van den Mattaram altijt twijfslachitich geantwoort; ende dewyle sijn E. de quade gegenentheyden van den Mattaram claerlijck heeft gesien, ende genegen is, d' oude vrundtschap, die de Nederlanders sooveel jaren met Bantam gehouden hebben, te renoveren ende voor des Mattarams vruntschap te prefereren, heeft sijn E. dienvolgende goetgevonden sijn hulpe die van Bantam aen te bieden.

Wy sijn verseeckert dat die van Bantam geerne souden sien, dat wederom volck ende middelen tot Bantam sonden omme daer gelijk voor desen te negotieren; soo U. E. hiervan yets voorcompt, sult niet verclaren hoe wy genegen sijn, maer U selven altoos houden als middelaers omme den heer Generael sooveel mogelijck is met sijn Mayesteyt ende die van Bantam te verdragen ende tot haere genegentheyt te bewegen, evengelyck off ghylieden geerne saecht datter weder een comptoir tot Bantam gestabilieert wierde, met allegatien van redenen, waerom sulx soo haest niet geschieden can, namentlijck dat alles sijn tijt moet hebben totdat de geoffenceerde gemoeideren gesett sijn, opdat de coopliden, die daar souden mogen comen resideren, in haere goederen ende persoonen buyten kennisse van sijn Mayesteyt door eenige quaetwillighe, off die pretenderen gedurende de misverstanden tusschen ons ende Bantam van de Nederlanders verongelijkt te sijn, in weerwake niet vercort worden, neffens meer andere redenen tot dien eynde dienende, die U. E. sal connen inbrengen.

Sult ondertusschen met discrete trachten te bevorderen de peper wederomme gelijk voor desen tot Battavia gebracht wert. Doen wy voorleden jaer de grove suyvere peper tot Batavia om 8 realen 't picol cochten, gaven 6 realen voor de peper van Bantam, ende nu de grove om 7 realen becomen, souden niet gaerne meer als [5] realen voor 't picol van die van Bantam geven. Onderstaet met goede voorsichticheyt ende discrete, wat hierinne te doen sy, ende laet ons weten wat dienaengaende ten besten dienste van de Compagnie geraetsaem is.

Om eenige geringe schenckagie, daer 't te passe compt ende den dienst van de Compagnie vereyscht, te doen, gaet in handen van den coopman Nicolaes Behoort, omme daervan reeckeninghe te houden, verscheyde goederen, gelijk per nevensgaende memorie blijckt.

Den pangoran Gabang, den Tommegon off gouverneur van de stadt ende eenige andere gequalificeerde persoonen, daervan U. E. Limlacco sal connen informeren, sult ghylieden met gelegentheyt in haere huysen eens gaen besoeken, haer van onsentwegen vrundelijck groeten ende een geringe schenckagie uit onsen name doen; voorts goede correspondentie met hun houden, ende in uwen omganck sijt met een yder vrundelijck.

D'heer commandeur Adriaen Blocq Martensz. die als hoofst wegen dese besendingh aan den coninck van Bantam wert gecommitteert, sal gedurende sijn aenwesen aldaer de vlagge op 't schip *Tholen* voeren ende in den Raedt, wanneer yets ten dienste van de Compagnie, dese syne besendinghe raeckende, voorvalt te verhandelen, presideren. Den commissaris van der Lee blijft sijn commandement over de wachthoudende schepen aldaer ter rhede houden, maer sal om confusie voor te comen sijn vlagge gedurende *Tholen*'s aenwesen

innemen, ende sal sich, soo sulcx goet vindt, wel by den commandeur op 't schip *Tholen* mogen vervoegen.

Voor Quiey Laemoy gaet hiernevens 2 ellen swart laecken, 't welck U. E. hem uit onsen name sult vereeren.

't Arabys peert, als vooren geseyt, gaet neffens onse missive voor den coning. Een ander Javaens peert heeft Limlacco versocht om aan des conings zoon te vereeren; 't selve gaet hiernevens; sult sijn ordre daermede volgen.

In 't Casteel Batavia, ady 23^e Marty anno 1629.

141. — INSTRUCTIE

VOOR DEN OPPEROOPMAN NICOLAES BEHOORT ENDE DEN RAEDT VAN
'T SCHIP *THOLEN* ENDE DE FLUYT *AMSTERVEEN*, GAENDE NA DE
WESTCUST VAN SUMATRA, 5 APRIL 1629.

Alsoo wy tot vervolch van de ordinary peperhandel op de Westcuste van Sumatra goet gevonden hebben toe te rusten ende met requisit cargasoen te versien 't schip *Tholen* ende de fluyt *Amsterveen* alsnu seylreit leggende, soo sult ghylieden in Godes name uwe reyse gesamenderhant desen aenstaende morgen op 't spoedichste derwaerts vervoirderen.

Ende opdat gedurende 't voyagie des te beter ordre ende reglement in den handel onderhouden, mitsgaders in alle voorvallende saecke belangende de voordernisse van Compagnies affairen behoorlijck gedisponeert mach werden, hebben wy goet gevonden den opperoopman Nicolaes Behoort 't oppergesach over dese twee schepen ende de directie van de ingeladen cargasoenen, als d'appendentien van dien, mitsgaders de convocatie van den Raedt ende de preseance in denselven te bevelen, daerna een yder, soowel op *Tholen* als *Amsterveen* varende, sich heeft te reguleren.

Voor de medegaende cleden, contanten ende andere coopmanschappen, monterende in alles gelijck by nevengaende facturen blijckt / 110.931 — 5 — 5, sal na onse calculatie geprocureert connen worden ryym 3.000 bharen peper. Wy recommanderen ende belasten den opperoopman Nicolaes Behoort, gelijck mede den coopman Daniel Tresel op *Amsterveen* bescheyden, ende alle de geene welcke by hun in den handel souden mogen geëmployeert worden, haer uutterste devoir aen te wenden, ten eynde gemelte cargasoenen met behoorlijcke avance op 't spoedichste sonder versuym mogen worden gebeneficieert, omme soo tijdtlijck met peper volladen weder herwaerts te keeren als eenichsints mogelijck sy.

Ende alsoo de thollen ende andere ongelden van de coninck van Atchin, die hy in Ticco ende Priaman [is] heffende ende nieulicx op verscheide plaetsen

langs voorsz. custe mede heeft soecken in te voeren ende te voorderen, extraordinarius groot ende lastich vallen, waerdoor de peper buyten proportie beswaert ende d'advance op de cleden vermindert wort, sy U. l. alt'samen gerecommandeert ende bevolen alle mogelijcke middelen aen te wenden omme de ladingh gelijck voor desen buyten last van de gemelte Atchinse tollen te procureren, gelijck wy vertrouwen in Celebar, Bancola, Indrapoura, Cota-*21.9.44.* tengende ende omliggende quartieren gevoechelijck sal connen geschieden, daerby de Generale Compagnie een mercklijck voordeel sal comen te genieten. Sult derhalven, soo u gerieff in voorsz. peperplaetsen cunt becomen, na Priaman noch Tico niet tenderen, te meer voornemen, soo haest gelegentheyt van schepen becomen, derrewaerts te senden.

Wyders willen U alt'samen gerecommandeert hebben, gelijck vooren geseyt, de behoorlijcke avance op uwe cleeden te bevoorderen. Hout se in reputatie ende werpt die tot soo vielen prijs niet uit de hant, gelijck wel voor desen. Sijt niet te jachtich, maer procureert uwe ladinghe op 't voordeelijcxst. Wy twijfelen niet off alles sal mettertijt wel weder op den ouden voet connen worden gebracht. Hooger als 20 realen de bhaer sal U. l. de peper niet in reeckeninge brengen, ende niet min, maar eer meer als 1 cent boven alle oncosten behoorden alsdan op de cleeden ende coopmanschappen gewonnen te sijn. Wij vertrouwen, byaldien van d'Engelse niet getroubleert wort, gelijck sulcx niet apparent is, genoechsaem tot ons voornemen ende aen redelijck coop peper geraccken sult.

Soo 't gebeurde d'Engelse van Bantam off wel met eenige schepen van Suratte op de Westcuste verscheenen ende naer haer oude gewoonte om peper te becomen met hunne cleden cladden, sult U van haer geen voordeel ass laten sien, maer maeckt dat weynich ende diercoop peper becomen, ende thoont U immer soo graech tot de peper als sy doen, wel verstaende ter pletse daer nevens haer in ladinge licht, mits dat ondertusschen, daer d'Engelsen niet sijn ende den handel alleen hebt, u cleden des te dierder siet te venten, omme aen 't voordeel te blyven.

't Contant dat wy U medegeven, bestaende in 8.000 realen van 8^{en}, sult wel menageren, ende niet als voor goeden coop peper uitgeven; meer als 16 realen contant voor de bhaer verstaen wy niet dat sult betalen, maer wel min, ende soo daervoor niet te becomen is, brengt ons de realen terugge off bestaat die in goet onvervalst goudt.

By schaersheyt van peper (dat niet verhoopen), off soo eenich capitael, wanneer de last inhebt, compt over te schieten, sult al uwe middelen wel in goudt mogen besteden, alsoo goet gout redelijcx coops voor soo goeden retour sullen aennemen als den peper.

Ende byaldien, 't sy door schaerssen toevoer ofte eenige andere inciden-

ten, de last van de geseyde 2 schepen wel soo spoedich niet wilde succederen als gaerne sagen, sal U. l. verdacht sijn *Tholen* te prefereren ende 't selve vooraf tesenden, al souw 't mancquement uit *Amsterveen* moeten gesupleert worden. Grooten dienst sal de Compagnie geschieden soo *Tholen* de retour tegen July aenstaende mocht hier wesen, om 't selve of na 't patria off in andere voyagie te gebruycken.

Wy verstaen dat op eenige plaetsen van de Westcuste salpeter soud vallen; informeert U mede ter plaatse daer ghylieden comt te handelen, wat hiervan sy, wat quantité ende tot wat prijs men die soud becomen connen, en off daer oock apparentie is, dat men by succes van tijt wat groots daerin soud connen tewege brengen. Op de custe Coromandel comt den ongerafineerde salpeter op 4 realen 't picol te staen, ende den gesuyverden goelijcken eens sooveel. Soo daer mettertijt off presentelijck groote pertye redelijck coops te becomen ware, grooten dienst soude de Compagnie ende den staet van ons vaderslant daeraen geschieden. Voor desen hebben daer ordre op gegeven, maer tot noch geen rapport daervan vernomen. Let daerop, ende te becomen zijnde, brengt ons een monster mede.

Soo daer eenich groff vee te becomen sy, als buffels, koebeesten ende jonge paarden, brengt er sooveel mede als de schepen gevoechlijck connen voeren. In *Tholen* is daertoe goede gelegentheyt, ende wy sijn hier om bestiael, principalijck koebeesten ende buffels, vry wat verlegen.

Hoe ghylieden U voorts soo in 't stuck van den handel alsmede by rescontre van vyanden als andersints in u voyagie hebt te gedragen, vertrouwen wy dat soo door eygen ervaringh als by onse voorjarighe instructie genouch-saem sult sijn geinformeert, waeraen ons voorder gedragen; ende sullen U. l. alt'samen voorts tot een besluyt op 't serieuste recommanderen ende bevelen goede correspondentie ende eenicheyt met den anderen te houden, in allen deelen den dienst van de Compagnie te behartigen, ende volgens den eet, daer-mede ghylieden aan de Generale Compagnie sijt verplicht, haer proffijt ende voordeel te soecken, ende 't selve sonder enige exceptie off nalatichey't voor al ende andere te prefereren, waerop ons sullen verlaten.

In 't Casteel Batavia, ady 5^{en} April anno 1629.

142. — INSTRUCTIE
VOOR DEN E. GOUVERNEUR HANS PUTMANS ENDE RAEDT IN TEYOUHAN,
24 APRIL 1629.

Tot vervolch van Compagnies affairen in Teyouhan hebben alsnu goetge gevonden vooreerst derwaerts volladen te senden met provisien ende coop-

manschappen de jachten *Slooten, Wieringen* ende *Batavia*. Den E. Gouverneur Putmans ende Raden derselver jachten wert ten hoogsten gerecommandeert haer reyse naer Teyouhan sooveel te voorderen als doenlijck is.

In Teyouhan met lieff gecomen sijnde, sal den E. Gouverneur Putmans volgens onse ordre ende commissie van den E. Gouverneur Pieter Nuyts overnemen 't gouvernement over 't fort Zelandia, aencleven van dien in Teyouhan ende des Compagnies affairen op de custe van China, ende dat soo haest onse ordre verthoont wert, ende sulcx in de beste ende gevouchelijckste maniere geschieden can.

Den E. Gouverneur Putmans 't gouvernement in Teyouhan overgenomen hebbende, sal datelijck trachten de saeken aldaer soo te beleyden, dat des Compagnies stant ende affairen ten besten dienste van de Compagnie redressere ende verbetere, voor sooveel van tijt tot tijt met Compagnies middelen doenlijck is.

Ende alsoo niet weten connen in wat gestaltenisse men Teyouhan ende de custe van China vinden sullen, is niet wel mogelijck van hier pertinente ordre te geven hoe in alle voorvallende occasien den dienst van de Compagnie best gevoordert dient; derhalven sy de Gouverneur Putmans ende de Raedt in Teyouhan gerecommandeert in alle voorvallende occasien den dienst ende proffijt van de Compagnie alsooo te procureren, als volgens onse voorige ordre ende dese instructie te wege gebracht can werden.

Wat ordre voor desen aan den Gouverneur Nuyts in Teyouhan gegeven hebben, sal U. E. sien per nevensgaende copien van onse missiven van dato 18 ende 20 May als 26 Juny 1628, waervan den inhout confirmeren voor soovele de volgende ordre niet contrarieert.

Met dese jachten senden een cargasoen van diverse provisien, nootlicheden, contant gelt ende coopmanschappen, beloopende *f.....¹⁾* De provisien ende nootlicheden sal U. E. ten besten mesnagieren. Tot vervolch van den Chinesen handel gaen daermede [in] rijcxdaelers 20.000 realen van 8^{en}, in spetie 40.000, ende in coopmanschappen in Teyouhan waerdich omtrent 38.000 realen; bedraecht tesamen naer gissinge 98.000 realen. U. E. sy gerecommandeert deselve op 't talderproffytelijckst ten dienste van de Compagnie te besteden volgens nevensgaende memorie van coopmanschappen, die voor Batavia ende Nederland werden geleyscht, ende 't retour daervan soo haest doenelijck metten eersten herrewaerts te senden. In voorschreven memorie van coopmanschappen sullen U. E. sien, hoe qualijck veel goederen bevallen, die jongst met 't jacht *Batavia* gecomen sijn, niettegenstaende dat alles in de rivier Chincheu ingebocht is. Daer is veel gelts soo qualijck besteht, dat in langen tijt het uitgeleyde gelt niet weder becomen sullen.

¹⁾ Niet ingevuld.

Na onse calculatie hebben van Japan te verwachten retour van omtrent thien tonnen gouts; soo haest 'tselve in Teyouhan becompt, sult daervan een goede somme besteden aan goudt voor Batavia, maer 't meerendeel in goede rouwe syde ende andere waren in Japan dienstich, wel te verstaen byaldien den handel in Japan sonder molestie vervolghen moghen; maer ingeval den handel in Japan sonder swaricheyt off molestie niet soude mogen continueren, sij U gerecommandeert, alsdan op te coopen sooveel goederen als voor Nederlant ende Batavia geleyscht worden, ende 't resterende Japans silver in Chinees gout te besteden ende alles herrewaerts te senden, soo haest doenelijck is. Meerder avance sal 't Chinees gout in Indien, dan de rouwe zyde in Nederlant geven.

Naerdat den admirael van de Chinese rovers, Icquan genaempt, mandorijn van Amoy was geworden, heeft de Gouverneur Nuyts metten selven tot onse naerdere approbatie voor 3 jaren gecontracteert dat jaerlijcx leveren sal, te weten:

1400 picol rouwe zyde a 140 tayl 't picol, 5000 picol suycker a 3 realen 't picol, 1000 picol geconfyte gember, 4000 witte gilems a 14 maes yder, 1000 roode dito a 19 maes yder.

Dat [aen] Icquan tot betalinge 2000 picol peper a 11 realen 't picol leveren sal, ende de reste in silver ofte realen, mits dat thien tayl voor yder picol rouwe syde affgetrocken worden sal, als d'onse deselvē in de riviere Chincheu halen.

Ende alsoo wy meenen 'tselve een schadelijck contract voor de Compagnie te wesen, directelijck tegen onse voorighe ordre strydende, connen 'tselve niet approberen; begeeren oock niet dat U. E. sich daeraen binde, maer dat sijn vryheyt houde ende des Compagnies goederen ten besten vercoope ende haere middelen wederomme bestede aan sulcke waren die 't meeste voordeel geven ende in onse memorie geleyscht worden.

Met de leccagie compt ons hier de Jambische peper te staen op $8\frac{1}{2}$ reael 't picol; d'heer Nuyts heeft gecontracteert 2000 picol a 11 realen 't picol te leveren ten tyde dat de peper in China, soo hier geseyt wort, 20 tayl 't picol gelt.

De rouwe syde is te diere gecontracteert; a 115 tayl is deselvē aan d'onse in de riviere Chincheu gepresenteert geweest.

De suyckeren sijn mede veel te dier. De quantiteyt van de geconfyte gember ende gilems is te groot, ende soude daeronder al te veel bedrochs loopen. De gember van Chincheu is ons oock niet dienstich.

Insonderheyt hebben wy den Gouverneur Nuyts voor desen geadviseert dat niet goet condēn vinden, door een geaposteerde alleen, gelijck Simsou was, te handelen, derhalven dat sijn vryheyt soude behouden, ende met gereet gelt gereede waren coopen, die de Compagnie best dienen. Wat sijn E. beweecht heeft contrarie onse ordre te doen, connen niet bedencken.

Insonderheyt meenen wy qualijck gedaen te wesen, dat de broeder van Icquan in Teyouhan genomen is, quansuys op de name alsoff denselven in handen van d'onse wierde gegeven tot een onderpant, dat Icquan 't gemaekte contract voldoen soude, alsoo apparent is denselven ende andere meer van Icquan in Teyouhan gehouden worden, omme andere perticuliere handelaers vandaer te weren ende d'onse tot groot nadeel van de Compagnie te blinden ende t'abuseren. Hierover bevelen U. E. ernstelijck te letten, dat in Teyouhan geen volck worde gehouden die den handel van daer souden mogen soecken te weerden ende ons hinderlijck sijn.

Voor desen heeft ons d'heer Nuyts geadviseert dat Simsou aen de Compagnie schuldich bleeff 19.086½ realen, maer naderhandt seyt hy verstaen te hebben, dat op Simsous reecqueninge goet gedaen sijn 31.783½ realen voor syde, door perticuliere (die daervan betalinge versoecken) aen de Witt gelevert, soodat de Compagnie in dier vuogen met Zimsou soude verliesen 50.870 realen ende niettegenstaende sijn E. belast hebben, geen notabele sommen meer op leveringhe van zyde off andere waren te geven, maer met gereet gelt gereede waren te coopen, heeft sijn E. wederom opnieuw aen Icquan ende andere op leveringe van goederen gedaen f 50.325, welck al 't gelt was dat hy hadde, soodat niet behielt om yets te coopen van 't geene in Teyouhan mocht werden gebracht; welck tegen onse goede meaninghe ende tot groot nadeel van de Compagnie is strekende. 't Schijnt dat sijn E. dit gedaen heeft, omdat wy hadden geseyt dat Simsou al te grooten somme, van 20 tot 60 a 70.000 realen van 8th, ter hant waren gestelt, maer wat cleene sommen aenginck, daerby de Compagnie niet veel en conde verliesen, dat die by occasie op leverantie van waren, daer men van 1, 2 a 3 avanceren conde, met discretie wel uitgesett mochten worden; even gelijck off wy verstanden dat men tot de somme van 20.000 realen wel souden mogen uitsetten, welck verre van onse goede meaninge is.

Om voorder ende meerder schade voor te comen, bevelen U. E. by desen wel expres geen gelt noch goederen op leveringe van syde off andere Chinese waren te geven, off yemants yet te crediteren, maer met gereet gelt gereede waren te coopen, gelijck voor desen mede bevolen hebben.

D'heer Nuyts zeyt, dat wy dienen t'ordonneren dat voorsz. 31.783½ realen betalen mach, ende dat de luyden voor 't lange borgen wat tegemoet comen. Wy seggen hierop aen de heeren Bewinthebberen geschreven te hebben, dat haer E. gelieven hun van den commandeur de Witt te informeren, wat van de saecke sy, ende ordre te geven wat daerinne begeeren gedaen te hebben. Ondertusschen sal U. E. mede niet laten naersticheyt te doen, omme met alle middelen in te voorderen de groote sommen welcke de Compagnie, boven 't geene van haer gepretendeert wort, in China uutstaende heeft.

Alsoo onder 't gebiedt van den Gouverneur Sonck ende de Witt groote sommen aen diverse Chinesen vereert sijn tot groot nadeel van de Compagnie, hebben voor desen d'heer Nuyts t'eenemael verboden geene schenckagiën meer te doen, alsoo veel beter met reden overeen compt, dat de Chinese mandorijns de Compagnie met vereeringe gratificeerden om haere assistentie tegens de rovers te becomen. Met missive van 26^{sr} October 1628 versoeckt voorsz. Nuyts, dat hem souden licentieren naer discretie te mogen verschencken; ende alsoo geen reden geeft waeromme sulcx versoekt, connen niet nalaten onse vooriche ordre diesaengaende gegeven te confirmieren; derhalven bevelen den Gouverneur Putmans ende Raden, naer te laten eenighe geschenken te doen.

Verscheyde Chinesen, in Batavia residerende, hebben wy goetgevonden toe te staen dit mousson eenige joncquen met coopmanschappen van Batavia naer Teyouhan te senden omme weder na haer welgevallen met retouren van Teyouhan naer Batavia te keeren. Niettegenstaende 'tselve de Compagnie in 't vercoopen van haren peper schadelijck soude mogen wesen, hebben sulcx toegestaen, omdat verhoopen den handel in Teyouhan daerdoor tresselijck verbetert worden sal. Hierover recommanderen U. E. dese ende alle andere negotianten de goede hant te bieden, in uwe protectie te nemen, gunstich ende favorabel te wesen voor soo veele sonder des Compagnies nadeel doenlijck is. Soo dese Chinesen te wege connen brengen dat haere waren, die sy naer Teyouhan voeren, door andere Chinesen van de custe van China in Teyouhan afgecocht ende weder toegebracht worde 't gene sy begeeren, vry wat groots sullen daervan te verhoopen hebben; 't sal in Batavia ende Teyouhan toeloop van volck veroorsaecken, d'incomste vermeerderen ende de negotie van de Compagnie voorderen. Hierover bevelen U. E. andermael, den toeloop van volck ende handelaers in Teyouhan soo veele te voorderen als mogelijck is. Laet oock met joncken off wamkans naer Batavia varen alle die sulcx versoeken, mits dat een redelijcke tol aen de Compagnie betaLEN; doch sal U. E. niemant licentieren elders dan na Batavia te varen.

Tot vermeerkinge van den handel in Teyouhan is 't insonderheyt nodich dattet vaerwater tusschen de reviere Chincheu ende Teyouhan veyl gehouden werde. De Gouverneur Nuyts adviseert met syne jongste van 4 February 1629 dat seker capiteyn, Quitsicq genaempt, van Icquan assgevallen was ende hem weder op den rooff begeven hadde; dat alreede 400 joncken sterck was ende 't vaerwater van Teyouhan gants onveyl hielde, sonder dat sijn E. daertegens yet dede, niettegenstaende de middel wel hadden om de rovers te verdryven, welck wy oordelen de Compagnie seer schadelijck te wesen; bevelen U. E. derhalven met alle middelen 't vaerwater tusschen de custe van China ende Teyouhan veyl te houden, de rovers van daer te verdryven sooveele moge-

28 Febr.

lyck is, haer geen stede noch plaetse omtrent Teyouhan, de Piscadores ende Chincheu te verleenen. In Teyouhan mach men wel laten comen die sulcx souden mogen versoecken, maer 't is niet geraden dat van daer weder eenige joncquen uutvaren dan sulcke die men versekert is, dat haer niet wederom op den rooff begeven sullen; ende om sulcx voor te comen is 't noodich, dat alle de roovers, die in Teyouhan souden mogen comen, ontwapent werden ende dat men haer vaertuych in versekeringhe houde.

't Soude wel cunnen gebeuren dattet geraden ware een expres ambassade naer den combon ende toutock te senden omme haer aan te bidden onse hulpe om benefens des conincks macht de roovers t'eenemael te verstroyen ende verdryven, ende daertegens in recompense te becomen 't effect van den vryen Chinesen handel. Wy houden dat in Teyouhan onse macht daartoe sufficient genoech wesen sal soo d' occasie voorcompt, dat hierinne wat goets gedaen can werden, 't sy door onse schepen alleen, off gesamenderhant met des conings armade. U. E. sullen daerop disponneren sooals met den Raedt ten besten van de Compagnie geraden vinden sult, promptelijck tot dien eynde gebruycckende de middelen die hebbende sijt.

't Verdryven van de rovers omtrent Teyouhan is niet alleen noodich tot voorderinghe van den handel in Teyouhan, maer oock om te doen continueren de groote visscherye welcke de Chinesen met 4 a 500 joncquen omtrent Teyouhan plachten te doen, daervan d'incomste voor desen soo vele bedroech, dattet garnisoen van Teyouhan 2 maenden van de thiende gespijst conde werden. Om dit benefitie te genieten ende den toelop van volck in Teyouhan te vermeerderen, recommanderen U. E. dese visscherye sooveel mogelijck te voorderen.

Ten hoochsten sy U. E. gercommandeert, beter dan voor desen op den handel van China te letten, de negotianten met alle vriendelijckheyt ende accommodabel tractement sooveel mogelijck is in Teyouhan aen te trekken. Als in Teyouhan tot redelijcken prijs 't geene ons dient, becomen connen, sal 't onnodich wesen tegen wil ende ordre van de grooten van China den handel in de riviere Chincheu te versoecken; maer soo langhe ons gerieff tot redelijcken prijs Teyouhan niet becomen connen, sal U. E. niet alleene onderstaen den handel in de riviere Chincheu te procureren, maer oock op de custe van Hoccheo ende voorder om de Noort, nadat ten besten van de Compagnie doenelijcken wesen sal.

Soolange de cust van China door onse schepen bevaren is, hebben wy ge-last gehad, dat d'onse de custe van China voorder om de Noort, van Chincheu afflangs de custe van Nancquin tot Correa toe, souden ontdecken, ende onderstaen wat daer in den handel te doen sy; maer tot noch toe isser niet in gedaen. 't Verleden jaer belasten de Gouverneur Nuyts, dat eenige jachten tus-

schen Hoccho ende Kelangh Tamsiu, des vyants vestplactse, soude doen cruyssen omme haren handel te verhinderen ende t'ondersoecken off daeromtrent goeden handel soude connen becomen. Hierop heeft Nuyts 2 joncqen uitgemaect, yder met 16 Nederlanders ende 50 a 70 Chinesen gemant, ende de schepen *Texel*, *Domburch* ende *Arnemuyden* vruchteloos in Teyouhan gehouden. Dese 2 joncqen, genaempt *Walcheren* ende *Vlissingen*, sijn met noch 3 andere Chinese roovers in November 1628 van Teyouhan vertrocken, maer alsoo haer in 't oversteken na de custe hard weder beliep, geraeckten van malcanderen in grooten noot; die van de joncq *Walcheren* wierden gedrongen haer masten te kerven, ende sijn by Haerlems Bay aen de vaste custe van China vervallen; ende alsoo geen middel hadden om de joncq weder t'equiperen, wierden genootsaeckt met een cleen Chinees joncqjen na Siam te loopen, vanwaer alhier met 't schip *Mauritius* aengecomen sijn. Seggen ons, dat presumeren de joncq *Vlissingen* in see gesoncken wesen sal, ende dat haer dit ongeval overcomen is, vermits seer qualijck van touwen, anckers ende seylen versien waren; dat daeromme genouch versocht hebben ende datter in Teyouhan middel genouch was om haer te versien, maer dat niet becomen conden, ende gedwongen wierden gants qualijck versien t'see te loopen. U. E. sal informatie doen nemen wat van de saecke sy ende diergelijcke faulte voorcomen; item waeromme volgens onse ordre geen schepen in voorsz. vaerwater gesonden sijn, ende waeromme de schepen *Texel*, *Domburch* ende *Arnemuyden* in Teyouhan werden gehouden sonder eenighen dienst te doen; maer insonderheyt, waeromme dese 3 schepen off eenige van die op 't leste van 't mousson na Batavia niet gesonden sijn. Hierop sal U. E. ons metten eersten pertinent advijs toesenden.

Niettegenstaende de heer Nuyts van Japan geen tydinge bequam van de schepen de *Vrede*, *Erasmus*, *Woerden* ende *Heusden*, heeft sijn E. daerenboven in Teyouhan overgehouden voorsz. schepen *Texel*, *Domburch* ende *Arnemuyden*, sonder dat eenich advijs vernemen waeromme, noch tot wat eynde. Dese 7 schepen moeten wy met haer volck missen, ende daerenboven versoeckt hy dat voor haer ende 't fort Zeelandia senden souden groote menichte van alderleye provisie ende nootlicheden, met 150 lasten peper ende 150 lasten rijs, niettegenstaende sijn E. wel kennelijck is hoe weynich schepen de Compagnie in Indien heeft. Om schepen sijn hier seer verlegen; groote schade, last ende interest lijt de Compagnie, dat voorsz. 7 schepen met haer volck gants vruchteloos in Teyouhan ende Japan consumeren.

Hierover bevelen U. E. in 't aenstaende des Compagnies schepen wel te gebruycken, te weten vooreerst den handel te versorgen, 't vaerwater van Teyouhan veyl te houden, in des vyants vaerwater te doen cruyssen voor sooveele na gelegentheyt doenelijck is ende ter plaatse daer 't meeste voor-

deel te verwachten hebben, ende als het sonder verlett van beteren dienst geschieden can, sal U. E. doen ondersoecken wat om de Noort te doen is. In sonderheyt bevelen U. E. geen schepen vruchteloo op te houden, maer na Batavia te senden die eenichsints missen can, al souden se maer gesonden worden omme de nootlijcke provisie voor Teyouhan te halen, soo sal de Compagnie daeraen dienst geschieden, alsoo daertoe anders andere schepen ghebruycken moeten, welck niet dan met groot verleth van andere affairen geschieden can.

De vier jachten *Slooten*, *Wieringen*, *Diemen* ende *Batavia*, die nu na Teyouhan senden, connen qualijck halff soo veele voeren als d'heer Nuyts in syne memorie eyscht. Godt weet wanneer gelegenheydt becomen sullen, omme 't resterende te senden, ende als de gelegenheydt al becomen, wat dienst can de Compagnie geschieden, dat sooveel schepen in voorsch. vaerwater ghebruycken, ende waermede sullen d'oncosten overwinnen?

Anno 1627 is door den Gouverneur de Witt in een jaer in Teyouhan boven d'incomst ende de winst van den handel geconsumeert f65.000; daerna heeft Nuyts anno 1628 in een jaer ten achteren geteert f 102.000. Wy recomman-deren U. E. in 't aenstaende op alle dispencen ende consumptie soo goeden regel ende ordre te houden ende doen houden als mogelijck is. Om dese groote laste van 't guarnisoen ende schepen die in 't vaerwater van China houden t'overwinnen, is nodich dat extraordinary werde gearbeyt omme goede quantiteyt peper ende andere coopmanschappen in Teyouhan te vennen ende daer eenige incomsten te becomen. U. E. sy gerecomandeert alle mogelijcke naersticheyt daertoe te doen.

De nootlijcken eysch van cledinge sal U. E. des Compagnies volck op haer reeckeninge doen geven, maer niemant eenich contant gelt verschieten, alsoo 't selve senden omme een goede retouren te besteden.

D'heer Nuyts hout ernstelijck aan, dat 't guarnisoen in Teyouhan souden uitbreyden, vergrooten ende de plaatse beter verstercken. Extentie van guarnisoen te doen, compt de Compagnie niet gelegen; connen tegenwoordich oock niet een soldaet derwaerts senden; maer wat aengaet de fortificatie, recomman-deren U. E. 't fort Zelandia sooveele te verstercken als met de minste costen van de Compagnie doenlijck is. Soo 't op u aencomste niet diffen-cibel genoech is, laet het behoorlijck voltrecken ende des Compagnies mid-delen wel mesnagieren.

Den gouverneur Nuyts hebben voor dese geordonneert, dat met des Compagnies schepen herwaerts een soud laten comen sooveel Chinesen als de schepen voeren connen. Tot noch toe is daerop weynich gevولcht, endesijn E. schrijft oock dat hy meent sulcx niet wel geraden te wesen. Ons is hier oock geclaecht dat sijn E. selfs d'overcomst van Chinesen na Batavia ver-

hindert. Wat hem daertoe moveert, is ons alsnoch onbekent. 't Is seecker dat de Compagnie seer grooten dienst geschieden sal, dat groote menichte van Chinesen in Batavia werden gebracht. Hierover bevelen U. E. sooveel Chinesen met schepen ende joncken herwaerts te schicken als mogelijck; soo vrouwen te becomen sijn, sullen mede willecom wesen. De vermeeringe van Chinesen in Teyouhan dient immer sooseer als in Batavia gevoordert. In geenderleye maniere sal U. E. naerlaten dese onse ordre te volghen, noch gedoogen dat getraverseert werde, gelijck voor desen door Chineese tolcken ende andere om haer perticulier gewin gedaen is. Soo eenige Chinesen, die passagie versoecken, middel hebben omme daervoor eenich gelt te geven, 't mach dan wel ten proffsyte van de Compagnie ontvangen worden, maer anders niet.

Anno 1624 sijn d'onse met de mandorijns van de coningh van China in Pehou verdragen, dat sy die plaatse souden verlaten, haer in Teyouhan vesten, ende de mandorijns toestaen souden dat haer volck aldaer met d'onse handelden. In Teyouhan residentie genomen hebbende volchde de Chineesen handel soo niet als d'onse wel belooft was, ende alsoo tusschen d'onse ende seeckere Japanse coopliden ongenuchten resen over den handel aldaer (pretendeerden gelijcke vryheyt als d'onse, ende dat niet gehouden waren de gouverneur voor hooft van de plaatse t'erkennen noch onder sijn gebiedt te staen), is d'onse van tijt tot tijt bevolen de souverainiteyt van Teyouhan voor haere Ho. Mo. Staten Generael der Vereenichde Nederlanden onverdeylt te maintineren, ende geen natie ter werelt daerinne te wijcken; met ordre, soo de Japanders daer begeerden te handelen, dat pro rato contribueren souden in de lasten die nootlijck aldaer tot versekeringh van de plaatse gedragen moeten werden; maer byaldien daertoe niet conden verstaen, dat men in sulcken gevalle met alle behendicheyt soude trachten haer de lust van dien handel te benemen, opdat vanselfs vandaer mochten blyven, mits haer soo weynich redenen van clachten gevende, als eenichsints doenelijck was, opdat de vruntschap met den keyser van Japan ende de commertie aldaer geconserveert mocht blyven. Ende alsoo d'onlusten hierover van tijt tot tijt toenamen ende sekere Japanders anno 1627 onderstonden, apparent door toedoen van de Portugiesche vyanden, met 16 naturellen die steelswyse van 't dorp Sinckan vervoerden, ende als ambassadeurs opmaeckten, den keyser van Japan wijs te maken, dat syne Majesteyt de souverainiteyt van Teyouhan opgedragen was, ende naer 't schijnt in voordere contentie te brengen [ons] eyntlijck van Teyouhan ende Japan te verdryven, is de saecke wat naerder van ons behericht; maer alsoo 't hoff van Japon haer soo gesloten hieldt, dat d'inclinatie van den keyser noch raden niet conden vernemen, hebben wy d'onse vooreden jaer geordonneert, met alle behendicheyt ende dexteriteyt de vrunt-

schap ende commertie in Japan te conserveren sonder van 't recht ende gesach off souverainiteyt in Teyouhan te wijcken; maer byaldien de saecken ^{29. 9. 11.} haer soo toedroegen dat beyde niet conserveren costen, dattet dan beter ware Japan dan Teyouhan te verlaten; derhalven dat in sulcken gevalle, als niet beter mochten, des Compagnies middelen stilswygend van Japan souden schicken ende eyndelijck haer volck mede doen vertrecken.

In plaatse dat de Gouverneur Nuyts ende Raden in Teyouhan volgens onse ordre verstant ende discretie souden gebruycken, omme in Teyouhan ons recht ende in Japan de commercie te conserveren, hebben haer gemoet door quade bewegingen ende onbedachtsaemheyt soo verre laten transporteerden, dat te vresen is des Compagnies vyanden daerdoor stoffe becomen sullen hebben, omme onse natie ten hoochsten in Japan te denigreren, de keyser ende rijcxraden voorder tegen ons te irriteren, ende al waer 't dat alles eyndelijck ten besten noch uitviele, soo sal evenwel d'interest groot wesen die de Compagnie moest lyden, dat in Japan 4 schepen de *Vrede, Erasmus, Woerden* ende *Heusden*, met een cappitael van om trent 10 tonnen gouts, soo lange vruchtelos werden opgehouden. Dese swaricheyt, meenen wy, hadden d'onse in Teyouhan seer wel connen voorcomen, te meer dewyle van Japan gewaarschout waren datter 2 joncken van Nangesacqui naer Teyouhan voeren, die 't volck van Sinckan weder souden brengen ende apparent eenich quaet voor-nemen hadden.

In plaatse van middel te gebruycken, die geen voorder onlusten gaven noch schijn van offentie aenbrachten, heeft de heer Nuyts de cappiteyn van de 2 Japanse joncquen gedrongen aen syne E. over te leveren de Sinckanders die weder van Japan brachten, die in Japan als ambassadeurs waren ge-eert ende van de keyser beschoncken; heeft haer in boeven gesloten, des keysers geschencken affgenomen ende die aen d'een ende d'ander geschoncken. Waertoe syne Majesteyt dese affronte gedaen? wat dienst conde de Compagnie daeraen geschieden? Verscheyde coningen sijnder in de werelt, die geen meerder actie souden wenschen om al te confisqueren, datter in Japan is. Om minder redenen werden van de Compagnie 3 schepen in Engelant in arrest gehouden, die omtrent 25 tonnen gouts waerdich sijn.

In plaatse dat men de Japanders van dese 2 joncquen op 't spoedichste, gelijck begeerden, hadde behooren te laten vertrecken ende haer aen eenighe syde te helpen, gelijck die oock versochten tot sulcken pryse dat sonder nadael van de Compagnie wel geholpen conden werden, is haer de syde ontseyt ende sijn sonder reden soo lange opgehouden, dat daerdoor (soo sy seggen) gedrongen sijn geworden een desperate resolutie voor te nemen omme van honger ende gebreck niet te vergaan.

Omtrent 200 Japonders d'heer Nuyts in sijn huys, daer eten noch drincken

was, in haer gewelt gecregen hebbende onder 't scheut van 't fort ende des Compagnies schepen, is 't gebeurt dat dese Japonders, die eerst maer 30 sterck waren, d'onse soo viel en cleynmoedich maeckten, dat haer selffs spijs ende dranck, terwyle Nuyts gevangen hadden, toebrengen lieten, in plaatse dat dese Japonders hadden connen ende oock behooren te dringhen met onthoudinghe van spijs ende dranck, voorsz. Nuyts te relascheren. D'onse, t'eenemael van 't genereus gemoet onser natie, verstant ende discretie getransporteert sijnde, hebben geene middelen altoos connen bedencken, niettegenstaende datter middel genoech was, om d'heer Nuyts gevoechelijck te verlossen, maer hebben al geaccoerdeert, tot groote schande ende disreputatie van onse natie, wat dese Japanders begeerden, ende haer daerenboven van des Compagnies middelen noch laten volgen om d'heer Nuyts te verlossen f 107.164 — 17, doch met pretext al off dese somme de Compagnie niet ontvreemt soude werden, maer dat men 't maer pro forma soude laten volgen, omme de vrient-schap ende commertie in Japan te conserveren ende dat 't gelt de Compagnie in Japan weder gerestitueert soude werden. 't Is oock in factura gestelt al off het ten dienste van de Compagnie met *Erasmus* na Japan ware gesonden; maer daerna heeft ditto Nuyts selffs ordre na Japan gegeven, dat d'onse voorsz. afgedrongen gelt soo moderaet procureren, dat den handel (seyt hy) in Japan geconserveert blyve. Ende alsoo geen van dese acten connen approberen noch lauderen, sullen 't recht van de Compagnie teghen d'een en d'ander conserveren, omme haer garand t'syner tijt naer behooren te vinden; ende opdat de verantwoordinghe van de raden in rechte mach werden gehoort, sal U. E. ter gelegener tijt herrewaerts schicken alle de raden die voorsz. Japonders in soo schandelijcke saecke te wille sijn geweest.

Niet alleene sijn voorsz. f 107.164 — 17 aen d'onse in Japan niet weder gerestitueert, maer werden daerenboven (naer 't schijnt ter oorsake van 't geene in Teyouhan is gepasseert) in Japon opgehouden de voorsz. 4 schepen de *Vreede*, *Erasmus*, *Woerden* ende *Heusden*, met een cappitaal niet minder dan 10 thonnen gouts bedragende. Dewyle gants geen tydinghe becomen wat in Japan passeert, connen alsnoch op de saecke niet resoveren; verhoopen dat eerlanghe tydinghe becomen sullen, ende dat d'Almogende alles ten besten van de Compagnie schicken sal. Soo geen tydinge becomen, sal 't nodich wesen dat een expres jacht met een discreet persoon naer Japan senden omme te vernemen wat daer passeert, ende by te brengen 't geene den dienst van de Compagnie soude mogen vereysschen.

Ondertusschen recommanderen ende bevelen U. E., de souverainiteyt ende 'trecht in Teyouhan voor haere Ho. Mo. geheel te conserveren. Niemand sult daerinne wijcken, noch meer toestaen dan de dienst ende welstant van de Compagnie gedoocht. Weest altijt op U hoede; hout 't fort Zelandia in be-

hoorelijcke defentie, wel versien omme gedefendeert ende gemaintineert te connen werden tegen alle degeene die met behendicheyt, surprinse of met gewelt yets souden mogen voornemen. Soo weder eenige Japonders in Teyouhan commen, om daer vriendelijck te negotieren, draecht sorge dat U mede geen voordeel aff sien ende bejegent haer vriendelijck omme de vrientschap ende commercie, soo 't geschieden can, in Japan te conserveren, doende ende in den handel daertoe staende al wat sonder mercklijcke nadeel ende schade voor de Compagnie doenlijck is, maer 't geene merckelijcke schade ende nadeel voor de Compagnie mocht veroorsaecken, sult in geenderleye maniere toestaen; ende soo eenige Japonders gewapender hant verschynen ende iets met gewelt voornemen, weest daer sonder aensien met gewelt tegen, de gneusheyt van onse natie cloeckmoedichlijck bethoonende, opdat voorsz. schande, soo d' occasie verschijnt, affgeweert werde.

Alsoo d'inwoonders van 't dorp Sinckan door toedoen van de voorsz. Japanders van d'onse seer vervreemt sijn, met behendicheyt ende clenicheyt hebben de gemoederen tot haer getrocken ende tegen d'onse seer verbittert, sijnde de brutaliteyt van dit volck daerenboven soo groot, dat de predicator Candidius bycans geen hoope schijnt te hebben om haer te siviliseren ende totte Christelijcke religie te brengen. Dese flauwheyt bedroeft ons te vermenen, dewyle daertegens sien dat een deel Japonders, die bycans soo brutaal zijn als de Zinckanders, haer met soeticheydt tot haeren wille hebben weten te crygen ende daermede soo groten quaet tot nadeel van de Compagnie te weghe hebben gebracht. Leeuwen ende beeren can men temmen, wat soude d'onse gebreecken omme soowel haer voordeel met dat volck te doen als de Japanders hebben gedaen? Wy laten ons voorstaen dattet maer schort aen 't gebreck ende nalaticheydt van d'een off d'ander van d'onse. Bevelen U. E. op alderleye middelen te onderstaen omme de herten van voorsz. inwoonders van 't dorp Sinckan ende andere naest gelegene plaetsen meer t'onsewaerts te trekken ende tot de Christelijcke religie te brengen. Biedt domine Candidius daertoe de hant; helpt syne E. daer U. E. hulpe van noode mocht hebben, ende gebruyckt daertoe noch soo veele andere personen meer als geraden vinden sult. Soeticheydt ende vriendelijckheyt meenen wy dat meest gebruyckt dient; daer herdicheyt ende straffe gebruyckt wort, laet die spaersaem met discretie gebruycken. Soo eenige van d'onse genegen mochten worden om haer in den echten staet met vrouwspersoonen van Sincan ofte andere plaetsen te vereenigen, weest daer niet tegen, maer laet haer vereenigen, alsoo verhoopen dat het een middel wesen sal, daermede des Heeren zegen te meer becomen sullen.

Door Capiteyn Bencon, overste van de Chinesen alhier, wort ons aengedient dat de voorgemelte roover Quitsicq licentie versoeckt, omme met sijn

gevolch hier te mogen comen ende in Batavia te resideren. Soo de gouverneur Putmans verneempt dat hy 't ernstich meent, sal hy Quitsicq met sijn gevolch, ende oock alle andere die sulx souden mogen versoecken, uit onsen name vrygeleyde daertoe geven ende vastelijcken toeseggen dat haer comste in Batavia ons aengenaem wesen sal, ende dat gelijck alle andere behoorelijcke vryheyt genieten ende wel getracteert sullen werden. Voor desen heeft den rover Icquan mede uitgegeven dat met sijn gevolch naer Batavia wilde varen, doch 't is gebleken dat de gouverneur de Witt daermede geabuseert ende geamuseert heeft, omme syne persoonagie te spelen ende te beter tot sijn disseyn te comen, gelijck 't hem geluckt is. Hierover recommanderen U. E. sulck voorgeven niet al te veel gelooff te geven, ende voor te comen dat U mede geen voordeel aff en sie.

Met 't eerste schip off schepen die van Teyouhan herwaerts souden mogen comen sal d'heer Nuyts als overhoost van deselve herrewaerts keeren ende terwyle den tijt verbeyt, sal hem ten dienste van de Compagnie laten gebruycken soals de gouverneur Putmans ende Raedt goetvinden sullen, ende wort d'heer Putmans by desen geauthoriseert den E. Nuyts in den Raedt te roepen off daeruyt te laten, na dat sijn E. ten dienste van de Compagnie geraden vinden sal.

Tot besluyt van dese wert de gouverneur Putmans ende Raedt ten hoochsten gerecomandeert 't voordeel ende proffijt van de Compagnie naer uiterste vermogen te voorderen ende goede sorghe te dragen dat van niemand ter werelt vercloeckt werden. Den rover Icquan is den gouverneur de Wit (die hy voor tolck hadde gedient) te cloeck geweest, ende de gouverneur Nuyts ende gantschen raedt van Teyouhan hebben haer van een weynich (meest ongewapende) Japanders laten dwingen tot haer eeuwige schande ende seer groote schade van de Compagnie.

Al waer 't dat in Japan ten hoochsten wel genomen wiert 't geene Nuyts ende Raden zeggen toegetstaen te hebben (uyt respect die de keyser van Japan toedragen) omme de vrientschap ende commercie in Japan te conserveren, sijn sy niet t' excuseren, alsoo de Japanders niet te wille sijn geweest door verstandige libre verkiesinge, maer d'eene heest hem daertoe laten brengen door een schandelijcke ydele vreese, ende d'andere door groote onbedachtheyt. Siet doch waertoe d'onse sijn gecomen; eer Nuyts gevangen was heest men de keyser soo weynich respect gedragen ende soo weynich gedacht omme de vruntschap ende handel in Japan te conserveren, dat men de Japanders weygerde een weynich rouwe syde a 180 tayl 't picol te vercoopen, ende daernaer is haer 200 picol in gelt ende syde (bedragende f 107.164 — 17) om niet gegeven, onder schijn van redene dat de vruntschap ende handel in Japan meerder waerdich was. Dit verhalen wy omme U. E. te vermanen, dat

haer van diergelijcke extreme faulten (die niet t' excuseren sijn) ten hoochsten wachten, meer verstant ende discretie gebruycken, opdat eere mocht begaan ende de dienst van de Compagnie ten besten werde gevoordert daertoe d' Almogende sijn heylige zegen verleene.

Actum in 't Casteel Batavia, ady 24^{en} April anno 1629.

143. — MEMORIE

VOOR DEN E. GOUVERNEUR HANS PUTMANS VAN DE COOPMANSCHAPPEN
ENDE WAREN DIE JAERLIJCX UYT CHINA VOOR MOCHA, ZURATTE,
AGRA ENDE PERSIA, DE CUSTE CHOROMANDEL, BATAVIA ENDE
DE ZUYDERQUARTIEREN, MITSGADERS TOT DEN TIMORSEN
HANDEL WORDEN VEREYSCHT, 24 APRIL 1629.

5 ofte 600 picol goeden radicx China. Dese ware moet met verstant inge-cocht werden ende bestaat de deucht van desen radicx China in groote gave sware wortelen, in de snede mals ende niet hart, item wit van binnen ende niet bruyn ofte root; de schille van buyten moet niet swart off verschrom-pelt sijn, maer hoe effener hoe beter wel gevoet. Al is de schorsse wat bruyn-achtich, treckende op 't ros, daer is weynich aen gelegen, als maer inwendich blanck ende mals is. Den radix China die de Portugiesen van Maccou in Canton becomen, valt schoon; die de Chinesen uyt de rivier van Chincheu bren-gen is slecht, cleen van wortel ende heel mager. Geen ander als Cantonse (te becomen sijnde) dient ons gesonden, ten waere 50 off 60 picol tot monster. Naer verstaen wort die in Canton 4, 5 ende 6 realen 't picol ingecocht. Met goede pertyen galiga moet die vermengt worden om voor de worm en kac-kerlacken te preserveren.

2 a 3000 picol witte poeyer suyckeren, schoon, witt, drooch ende sterck van greyn, niet vochtich, bruyn noch vet. De Chinesen weten dese suyckeren aer-dich te vervalschen, gelijck voor dese bevonden hebben, doende boven op de canasters een hantbreed dick schoone witte suycker, ende de reste is gantsch slecht ende bruyn; eenige canasters hebben bevonden, die soowel onder als boven met schoone zuyckeren waren gevoyert, ende in 't middel slecht ende bruyn. Met een yseren goote dienen de canasters doorboort van boven tot op de gront, om die valsche packinghe voor te comen. 2 ende 2½ realen 't picol hebben d' onse voor desen de zuyckeren ingecocht; die jongst ontfangen per 't jacht *Batavia* costen in de riviere Chincheu 2½ reael 't picol. Dese suyckeren vallen slecht ende sijn noch verergert geworden, doordien in vlees-en speckvaten overgestort sijn, waerdoor de zuyckeren, vermits ditto vaten pekelachtich sijn, gantsch vochtich sijn geworden. Niet als in heele drooge fustagie moet de zuycker gepackt worden, off in de canasters gelaten.

50 picol candi suycker, blanck in groote stucken, helder en drooch, niet poyerachtich, bruyn, veth noch vochtich; is by den commandeur de Wit gecocht 3 en $3\frac{1}{2}$ reael 't picol.

500 picol geconfyte gember van Canton van de beste, groot ende wel gevoet van claeuwen, mals, niet haerachtich, de sieroop blanck ende suyver. De gember die d' onse tot noch toe in Teyouhan becomen hebben, is slecht ende maer gemeen goet, valt mager ende haerachtich, cost 4 tayl van 70 stuyvers yder tayl 't picol, gelijck d' heer Nuyts mede op 't advoy van d' heer Generael tot dien pryse met Icquan onder andere 1000 picol gecontracteert heeft 'ontfangen, maer proffitabiler sal 'twesen, voor oprechte schoone malse Cantonse gember, gelijck de Portugiesen van Maccauw brengen, 6, 7 ende 8 tail voor 't picol te betalen, te becomen sijnde.

900 picol aluyn, moet suyver ende helder wesen, hoe groover hoe beter; gelt in China $\frac{1}{2}$ a $\frac{3}{4}$ realen 't picol; is by d' onse in Teyouhan a 1 reael 't picol betaelt.

500 picol spiauter off tintenago; gelt in China 6 ende $6\frac{1}{2}$ reael 't picol.

16 a 20.000 pampieren goutdraet van de beste ende grootste slach; daer valt cleyn ende groot goutdraet, 't welck in de prijs veel verscheelt; moet rijck ende wel gedeckt van gout sijn, niet ydel.

4000 realen van 8th in alderhande sorteringe van syn en grof porceleyn, gelijck per den commandeur de Wit anno 1626 in de reviere van Chincheu gecocht, sijnde een goede sorteringe ende redelijcx coops; dienstich voor 't patria, Zuratten, Mocha ende Persia.

4000 stucx cangans; te weten de $\frac{2}{3}$ zwarte oste bruynblaeu; 't resterende $\frac{1}{3}$ lichtblaeu, rouw ende wit. Met 't jacht *Batavia* sijn ons jongst van Teyouhan 7864 picols gesonden, die door den anderen op 30 stuyvers comen te staen, dat dier is; waren oock niet wel gesorteert, maer de beste met de slechte vermengt ende onder den anderen gepackt.

2000 stucx lanckings ofte cleyne cangans, alle bruynblaeu.

100 stucx sware damasten, de helst roode, en de rest differente coleuren; alle groot bloemwerck ende 5 a 6 van een figure. Op de verwe dient mede gelet, dat die goet sy. De Chinesen gebruyccken veele casomba, dat geen vaste verwe is; de gomme lacca geeft vaster, beter ende levender couleur, daerop geleth dient, ende behooren dese damasten niet hooger als 7 ende 8 realen 't stuck gecocht te werden. Voor desen hebben d' onse in Teyouhan daervoor 9 realen betaelt, dat te dier ende geen proffijt is.

1000 stucx van de beste armosynen, de helst root ende geel, de reste alle andere coleuren, eenige witten ende weerschynen. De Chinesen weten d' armosynen met pampier te voeren om des t' aensielenlijcker ende grooter in 't ooge te schynen. Weten oock haer syde waren wel te monsteren, sijnde

vooraen wel gevrocht, goede syde, in 't midden ende achter heel slecht ende heel slordich; op al welck bedroch goet regard dient genomen; ende met verstant gecocht ende wel besien.

400 stucx haere gilems ofte chirpes, de helft witte, een quaert roode ende de reste alle andere coleuren; connen in Teyouhan voor 1 reael 't picol gecocht worden.

150 stucx syde gilems, root ende wit; de jongste, met *Batavia* gecompen, vallen slecht ende te dier ingecocht. D'heer Nuyts heeft met Icqueuan over 5000 picols gecontracteert, namentlijck 1000 picols roode a 19 maes 't stuck, ende 4000 witte a 14 maes. Voor *Batavia*-eysschen nu maer 150 picols, ende sullen vooreerst niet meer van noode hebben, soo dat de reste in Japan soude moeten vertiert worden; dan wy achten de quantité te veel ende oock te dier om aldaer met behoorlijcke avance te slyten; per advijs.

300 stucx gasen, de helft wit, een quaert blaeuw, de reste al andere coleuren.

600 stucx pansies, namentlijck 300 stucx witte, de reste blaeuw, groen ende swart. Met *Batavia* sijn ons van d'heer Nuyts 5000 picols geworden; costen van 2 tot 3 realen yder, alle seer slecht goet, ende connen daervan niet geraken; daer ter contrarie, soo goet waren geweest, groote pertye met advance onder de Chinesen souden vertiert hebben. Nu moet men die onder ons eygen volck tot cledinge slyten, ende 't en sijn oock al geen pansies, daer loopen veel linteres onder, die corter vallen ende ruym de helft minder van waerdye sijn; diergeleijcke slach dient ons geen meerder gesonden. In Lanckin ende Hou-sieuw, naer de Chinesen seggen, worden de beste pansjes gemaeckt; dese souden in Chincheu geweven sijn, by de Chinesen gantsch niet getrocken.

12 picol getwerende syde: $\frac{2}{3}$ picol wit, de reste alderhande couleur, heel sacht gedrayt; de syde door d'heer Nuyts gesonden, is heel wreet ende hart gedrayt. Den eysch was oock meest witte ende becomeu recht contrarie weynich witte.

3 picol goede syne poyl syde, alderhande couleur. De 48 catty enckelde poyl in lange strengen, per *Batavia* ontfangen, costende 130 tayl 't picol, was extraordinary schoon; is nevens andere waren alhier vercocht $5\frac{1}{2}$ reael 't catti. De rouwe poyl is voor dese quartieren niet dienstich.

10 a 12 picol goede vlos syde, alderhande couleur lange strengen; de corte is gantsch niet getrocken.

50 stucx schoone effen fluwelen, namentlijck groen, root, swart, blau ende geel.

500 stucx Patanise gordels.

1000 stucx groote ysere pannen.

Voor Timor 't naervolgende: 1800 stucx enckelde armosynen, namentlijcken 600 greele, 300 rode, 300 blauwe, 300 groene, 300 witte.

2000 stucx tjackes; sijn een maniere van sluyers, plat in pampier gevouwen, van allerleye coeur, ydel geweven, van de slechte syde, sijnde van cleene waerden, daervan 't monster op 't comptoir Teyouhan is berustende.

50 catty retros ofte greele syde.

200 catty combales off paerdestaerte, lang van hair, namentlijck $\frac{3}{4}$ rode ende de reste witte ende swart; sijn voor desen in Teyouhan 3 ende $3\frac{1}{4}$ reael 't catty gecocht.

2 picol loyangs ofte copere armringen.

150 stucx cleyne Chineese gommen.

6 stucx geborduerde deeckens.

400 stucx ysere pannen met 1 ende 2 ooren.

10 a 12 stucx rouwe parangs; connen in China voor $1\frac{1}{2}$ a 2 realen 't stuck gecocht worden.

Item alderhande Chinese cramery als slechte spiegeltjens, naelden, wayers, cammen, bellen, ende 3 picol Chinees corael, alderhande sorterings; eenige quitesollen, etc.

't Bovenstaende souden jaerlijcx tot den inlantschen handel van noode hebben, ende sal naer onsen overslach op de custe van China met omtrent 40.000 realen van 8^{en} ingecocht connen werden, 't welck by schaersheyt van capitael voor den incoop van syde geprefereert dient, alsoo de Compagnie daer meerder dienst ende grooter advance van trecken sal; derhalven soo lange dese waren te becomen sijn ende 't capitael niet voorder toelangen mach, sal men geen gelt aan syde voor 't vaderlant besteden.

Wat voor Japan vereyscht wort ende tot dien handel nodich sy, daervan sal U. E. de memorie by 't comptoir Teyouhan vinden, daerna sich hebt te reguleren; den incoop van dien moet mede voor den vaderlantschen eysch geprefereert worden, wanneer de questien ende differenten aldaer sullen sijn vereffent ende den handel liber buyten eenich molest.

't Naervolgende sullen vooreerst, ende dat jaerlijcx, tot cledinge van 't volck van noode hebben, dat ons volck sal dienen bestelt, wanneer sulcx sonder vercortingh van 't geleyschte tot den inlantschen handel geschieden can ende dat [t]capitael 't selve lyden mach, anders niet; te weten

600 stucx goede gesigureerde sataynen.

100 stucx effen schoone satynen, namentlijck: 50 stucx swart, 50 stucx alderleye coeur.

50 stucx damasten van 3, 4 ende 5 realen yder.

30 stucx effen fluwelen, soo swart als gecoleurde, van de beste slach; geen gemeen slecht goet.

20 stucx schoone caffaen.

Met 't jacht *Batavia* sijn ons den 26^{en} November anno 1628 van de heer Nuyts uit Teyouhan geworden goede pertye rouwe syde, syde waren, suyckeren, consyte gember als andersints, alle in de reviere van Chincheu gecocht, ende bedraecht gemelte cargasoen als per factura de somma van f 277.572 — 15 — 12.

Wy hebben goetgedacht de bevindinge van gemelte cargasoen alhier te noteren, gelijck mede hoe ons seeckere syde stoffen, tot monsters gesonden, gevallen ende wat daerinne ten dienste van de Compagnie in toecomende gedaen dient, omme U. E. daerna te reguleren.

De rouwe syde die gesien hebben is redelijck, maer niet soo goet als die van 't voorleden jaer per de Wit ingebocht; dese valt wat harder ende straffer, ende al uit soo wit niet. De Siammers, gelijck U. E. gesien hebben, weten daer mede keure in. In den opcoop van rouwe syde dient volck geemployeert, die kennisse ende verstant hebben, want aen goede suyvere syde is de Compagnie veel gelegen.

Wij geven U. E. mede een bondel Chinesche syde, per de heeren Mayores met de vloote van commandeur Blocq terugge gesonden; dese syde is seer subtylijck door de Chinesen vervalst, sijnde van binnen krengen ende van buyten gelijck met een huyve van seer schoone witte syde overtrocken. Op dit en diergeleijcke bedroch dient scherp regard genomen ende de syde bondel voor bondel wel gevisiteert ende van binnen doorsien, gelijck mede op d'onderbanden, dat die niet te swaer ende te groot sijn, gelijck voor desen wel ervaren hebben. D'zyde met *Batavia* gecomen, sijn d'onderbanden wel soo swaer als voor desen, dan mach geenis passeren, ende daer moet alijt tegen gesproken worden om geen inbreuck te lyden.

De pangies sijn uuttermaten slecht, gelijck U. E. selver gesien heeft; d'onse in Teyouhan sijn daermede bedrogen off sonder kennisse sijn die ingebocht. Veel linteens loopen daeronder, die veel corder ende van slechter stoffe als de pansjes sijn. Naer de Chinesen rapporteren werden de beste in Lanckin ende Housieuw gemaect, ende dese, soo sy seggen, sijn in Chinche geweven; niet meer als 800 a 1000 picols hadden geeyscht, ende men heeft er ons over de 5000 gesonden, die ons, vermits haer slechticheyt ende dat van de Chinesen alhier niet begeert sijn, langh aen de hant sullen blyven. D'heer Nuyts adviseert dat d'overige na Japan gesonden connen werden.

De 999 stucx syde gielems vallen slecht ende te dier na haer waerdye; de syde is te straff. Op suyver wit ende schoon root moet geleth worden.

Seer qualijck ende tot grooten ondienst van de Compagnie heeft men omtrent de f 9000 in syde coussens besteeft; de Compagnie sal haer uytgeleyde . gelt daervoor niet crygen, ende in eenige jaren connen die niet vertiert worden;

sijn gantsch ondienstich, soo cort ende engh dat niet als jongens daermede gedient connen worden, ende, gelijck U. E. gesien heeft, seer gepleckt ende eeniche met gaten ende andere halfsleten waeren. Van hier is geen ordre gegeven om één paer te coopen, ende ons worter 1578 paer met *Batavia* gesonden.

De getwerende syde valt mede heel slecht, wreet van syde ende te hart gedrayt, de couleur gantsch droevich, ende 't wit off getaent ende beroockt waert. Wy hadden de meeste pertye witte geleyscht, ende dese pertye van 19 picol, met *Batavia* becomen, is al couleur ende weynich witte, soo dat die onder ons volck sullen moeten slyten, ende wort weynich vercocht.

De fyne gecoleurde poyl syde, daervan 48 catti tot een monster becomen hebben, valt extraordinary schoon; cost 130 tayl; meyne dat groote quantité met treffelijcke avance in Japan gesleten souw werden; 3 picol sal voor Batavia jaerlijcx van noode sijn.

De 63 catty rouwe poyl, tot een monster gesonden, costende 155 tayl, is hier niet begeert; voor Batavia noch Nederland dient geen gesonden: in Japan sal goede avance geven.

De 267 catti greele rouwe syde, costende 135 tayl 't picol, moet men niet coopen, soo lange goede witte rouwe syde te becomen is; wert in Japan mede veel vertiert, maer gelt wel 3, 5 ende 4 tayl min als d' ordinari syde, ende noch met minder aftreck.

110 74

De cangans is d'heer Nuyts van opinie dat tot seer sivilen pryse sijn inge-cocht; costen van 3 tot $5\frac{1}{2}$ maes; de maes is ruym 7 stuyvers, soodat de pertye van omrent 8000 picols op 30 stuyvers 't stuck door een comt te staen, dat ons dier schijnt te wesen. Eenige sijnder onder die haer gelt waert sijn, maer de rouwe niet. Op de custē Choramandel sijn voor desen eenige gemaeckt die niet boven 5 a 6 stuyvers quamen te staen, ende sijn soo goet als dese, die de minste 15 a 16 stuyvers costen. Sendt derhalven geen rouwe cangans, ende draecht sorge dat in toecomende beter als nu gedaen is gesorteert worden, ende niet soo confuselijck slechte ende goede sonder distinctie van prijs in de cassen gepackt ende herrewaerts gesonden worden. De Compagnie geschiet daer ondienst aen.

De 60 picol poyersuycker, a $2\frac{1}{2}$ reael 't picol gecocht, valt wat bruyn ende seer vochtich; dese suyckeren sijn in vlees- ende speckvaten overgestort ende sijn de vaten niet wel uitgebrant, soodat seer vochtich van de peeckel uytgeslagen sijn, waerdoor de suyckeren bruyn, gans ongesien ende nadt sijn geworden. Niet als in drooge fustagie moeten de suyckeren gepackt worden, off beter in de canassers gelaten.

De geconfyte gember is redelijck ende de sieroop blanck; cost 4 tayl 't picol, doch moeten de clauwen wel grooter, malsser ende beter gevoet sijn.

Die de Portugiesen van Canton brengen, valt veel schoonder. Van de beste dient ons gesonden, al sou men 5 ende 6 tayl voor 't picol betalen.

De slechte armosijntjes voor Timor is goede sorteringhe; costen 5 maes yder, dat te veel is; behoorden voor $3\frac{1}{2}$ maes ten hoochsten gecocht te werden.

De gouwe laecken, satynen, fluwelen, damasten chauls heeft U. E. silver gesien; sijn slecht ende dier. Stoffen gelijck de Portugiesen van Maccauw brengen, dienen geprocureert ende herwaerts gesonden om voordeel te doen.

Camelotten noch velpen dienen geen gesonden.

Wat aengaet de monsters van sydewaren met ditto *Batavia* in seker casse n°. ... V.O.C.¹⁾ ontvangen, daervan de contramonsters by 't comptoir Teyouhan gehouden sijn, hebben alhier nagesien ende een verscheiden gethoont, ende hebben goet gevonden 't naervolgende daerop t'advyseren.

't Stuck satijn met gout doorwrocht, dat in factura kuntovan genaemt wort, is niet meer als $6\frac{1}{2}$ realen waerdich, ende tot dien prijs souden wel 20 stucx jaerlijcx begeren; maer tot 9 realen (gelijck d'heer Nuyts adviseert daervoor geleyscht wort) sal U. E. ons geen senden; sal hier geen 12 realen halen.

Breede geele damasten, die genaemt werden souvarintovan, sijn te dier; a 5 realen 't stuck te becomen sijnde, souden eenige weynige gesonden mogen worden; voor 7 ende 8 realen is boven de waerde ende begeeren geen.

Ocking ofte keepepangh, daer $2\frac{1}{4}$ a $2\frac{1}{2}$ [realen] 't stuck voor begeeren, sijn hier niet dienstich, al waer 't oock voor een reael ende minder. Naer ons hier geseyt wort, connen die noch min gecocht worden.

Breede pelings, genaemt cheouking, souden wel 3 a 4 corgie begeeren, a 6 realen 't stuck te becomende sijnde; voor 7 realen souden ons niet ontstaen.

De zwarte gefigureerde groffgreynen, gouron genaempt, is een heel slechte stoff. Daer wort 7 realen in China voor geleyscht; souden hier geen $4\frac{1}{2}$ realen halen; dienen naer Japan noch hier niet gesonden.

Swart gebeelt satijn, phonasoun genaemt, daer $6\frac{1}{2}$ reael voor 't stuck begeren, mogen wel 20 picols gesonden worden als tegen 5 ende $5\frac{1}{2}$ reael te becomen sijn; hooger niet.

Swart satijn met figuren gewrocht, sevapesy genaempt, is een sorteringh voor Japan; hier noch voor 'tpatria niet dienstich. Tegen 16 realen 't stuck, ende hooger niet, can daer voor Japan geen quaet een gedaen worden.

Fouatouans sijn gefigureerde diergelycke; sijn hier uit de Chineese joncq tegen $3\frac{1}{2}$ ende 4 realen 't stuck gecocht; behoorde niet hooger als $2\frac{1}{2}$ ende $2\frac{3}{4}$ realen in Teyouhan ingecocht te worden. Voor cleding van ons volck eyschen 600 stucx.

Chiambintoangh sijn gebloemde chauls, seer goet van syde. Tegen 4 ende

¹⁾ In het hs. staan deze letters in monogramvorm. Het eijsfer voor het monogram is niet ingevuld.

$4\frac{1}{2}$ reael 't stuck te becomen sijnde, gelijck de monsters costen, mogen wel eenige gesonden worden, maer 6 realen gelijck, geadviseert wort daervoor in toecomende sou moeten betaelt worden, is boven haer waerden, ende dienen dan geen off weynich gesonden.

Gebeelde armosijnen off kimavoytouangs ten prysse van $2\frac{1}{2}$ reael 't stuck te becomen sijnde, begeeren wel goede pertye; $3\frac{1}{2}$ reael, gelijck daervoor geyscht wort, loopen wat hooch; evenwel niet min te becomen sijnde, mach men ons wel 100 picols toeschicken.

Met de jachten *Slooten, Diemen, Wieringen* ende *Batavia* gaet een cargasoen bestaende in verscheyde geyschte nootlicheden, eenige coopmanschappen ende f 150.000 in comptanten, alles bedragende, gelijck per nevensgaende factura blijckt, ter somme van f¹⁾.

De coopmanschappen in de voorsz. jachten geladen sijn: 1945 picol Jambische peper, 170 picol sandelhout, 100 picol loot, 5146 oliphantstanden, welcke naer prijscourant in China ofte Teyouhan niet min behooren te renderen als ongeveer 38.000 realen.

De comptanten met ditto jachten gaende sijn: 40.000 realen in specie, 20.000 rijcxdaelders, t' samen de somma van . . . 60.000 realen.

Somma monteert dit captael dat tot opcoop van Chinese waren per dese jachten sijn sendende 98.000 realen.

Volgens dese onse memorie bedraecht den eysch van coopmanschappen tot den inlantschen handel van India 40.000 realen.

Item de syde stoffen tot cleedingh van 't volck, mitsgaders enige sydewaren tot monsters, sullen ongeveer beloopen 5.000 realen.
45.000 realen.

't Resterende captael, sijnde 53.000 realen, sal men voor Nederlant in naervolgende coopmanschappen, te becomen sijnde, trachten t'employeren, namelijk:

4500 off 5000 picol schoone witte droge poyersuycker, sal ongeveer bedragen. 12.000 realen.

300 picol Cantonse geconfyte gember 2.000 realen.

300 picol radicx China van Canton, off by gebreck van dien van de beste die in Chincheu te becomen is 1.500 realen.

600 picol galiga, die met den radicx gemeen ende onder den anderen gemengt gescheept dient 1.500 realen.

600 picol spieauter compt ongeveer 3.000 realen,

Aen fijn schoon porceleyn begeeren wel in de naervolgende sorteringe besteet 10.000 realen, te weten:

600 stucx heele schootels, 4.000 stucx halve ditto, 6.000 stucx $\frac{1}{3}$ part
¹⁾ Niet ingevuld.

ditto, 8.000 stucx $\frac{1}{4}$ ditto, 30.000 stucx pieringen als boterschotels, 15.000 fruytschalen, 10.000 stucx cameelscoppen met opstaende canten, 1.000 stucx clapmutsen, 2.000 stucx $\frac{1}{2}$ ditto, 10.000 stucx chauchierkens off 6.000 stucx halve fruytschalen, goede pertye cloecke theecopkens, item eenige andere goede sorterings; alleen begeeren geen pimpels 10.000 realen.

Aen sydewaren, te weten alderhande coleuren armosynen, item gebeelde schoone witte sattynen, damasten met groote bloemen, te weten 5 a 6 stucx van een couleur ende een bloem; voorder eenige andere fraycheyt omtrent 12 a 15000 realen incoops 12.000 realen.

In China valt groote quantité salpeter redelijcx coops, maer na verstaen mach daer niet uitgevoert worden; byaldien iets daerin te doen waere ende dat goede pertye onder den duym condet becomen, de Compagnie soude daeraen grooten dienst geschieden. De prijs in China, soo geseyt wort, is 4 realen 't picol gerafineert, sijnde niet meer als de ongerafineerde op de custe Choromandel gecocht wort. Byaldien dese resterende 11.000 realen ofte meer daerin geemployeert connen worden, sal ons aengenaem sijn; wert nu in 't patria f 1 t' pont vercocht; ende byaldien, nadat alle behoorlijcke devoiren sullen sijn gedaen, geen salpeter te becomen is, sal U. E. gemelte 11000 realen in goet Chinees gout besteden; item begeren oock wel 2 a 3000 in oprechte rabarber, muscus ende andere drogen besteet, daer U. E. oordeelen proffijt aen te sijn. 11.000 realen.

98.000 realen.

De Portugiesen brengen van Maccauw geconfyte radicx China, daer op de custe van India veel vrage na is, ende in Persia wert die tegen silver opgewogen; te becomen sijnde mach U. E. wel 5 a 6 picol tot een preuve senden, maer most exquis schoon, groote clauwen, wel ende mals geconfijt sijn.

Soo lange 't cappitael dus sober is ende dat geen meerder middel na Teyouhan connen beschicken, vinden wy oock niet geraden, dat U. E. eenich gelt aen rouwe syde voor Nederlandt incoopt, alsoo de Compagnie vry meer proffijt ende voordeel op de gheyschte waren als aen syde sal behalen; boven 28 stuyvers 't \AA comptant is de jongste overgecomen Chineesche zyde niet vercocht, dat qualijck 1 cent advance geeft, daer ter contrarie de retouren die per desen sijn eysschende 3, 4 ende meer van een sullen renderen. Compt derhalven onse ordre naer; de Compagnie sal daeraen dienst geschieden; maer byaldien eenighe rouwe zyde op u aencomste in Teyouhan uit China gebracht was, off naderhant verscheen, sal deselve niet terugge dienen gesouden te worden, maer soo goede coop gecocht als eenichsints doenelijck sy, met waerschouwinge dat geen syde in Teyouhan brengen voor en al eer die ontbiet, opdat den toevoer van de waren die sijn eysschende, des te opulent werde.

Naer onse calculatie heeft de Generaele Compagnie in Japan een kapitaal van omtrent 10 tonnen gouts, daeronder begrepen f 45.000 in cooper tegen laken verruylt, dat t'syner tijt herwaerts verwachten, soodat in Japan resteert f 955.000, daervan wy hoopen op u aencomste goede pertye in Teyouhan sult vinden, ende dat de reste t'syner tijt mede volgen sal. Soo sijnde, 't welck Godt geve, ende dat voorts alles buyten quaestie ende molestie is in Japan, souden wy verstaen, dat U. E. van gemelte f 955.000 wederom voor Japan in rouwe syde ende andere proffijt gevende waren volgens d'advysen ende memorien, die U. E. aldaer vinden sult, employeert en derwaerts sondt de weerde van f 600.000. De resteerende f 355.000 sal U. E. in goet Chinees gout oversetten ende ons herrewaerts aan beschicken, alsoo wy vertrouwen 't gout voor de Compagnie wel een van de proffitabelste retouren sy. Niet min als 70 a 80 percento sal daer in Suratte ende Choromandel op worden geadvanceert; naer verstaen wort 't goudt aldaer tegen 7, 7½ ende ten uuttersten 8 't gewicht goudt voor silver gecocht.

Maer byaldien den handel in Japan sonder moleste niet soude cunnen continueren, off wel dat ons Japan geheel ontseyt wierd, gelijck sulcx wel conde gebeuren ende aen de Spangniaerden gedaen is, sy U. E. gerecommandeert van 't kapitaal, dat van Japan in Teyouhan verhoopt wort, te besteden voor Nederlant 80 a 100.000 realen in goede rouwe Chinese zyde, ende 't restant in goet Chinees gout voor Batavia.

In Canton, na ons hier van de Portugiesen geinformeert hebben, gelt de beste rouwe syde 140 a 150 realen 't picol, ende oock 160 als die schaers is, dat is omtrent van 115 a 120 tayl 't picol. Dierder behoort die in Teyouhan niet ingecocht te werden, maer wel eer beter coop, alsoo de syde van Canton schoonder ende beter valt als die uit de rivier van Chincheu compt. 't Gout coopen de Portugiesen in Canton de 10 tayl, dat ruy'm 13½ reael swaerte is, voor 110 a 115 realen, per advijs.

De comptoir- ende logieboecken van Teyouhan worden in goede forme gehouden. Laet die soo vervolgen, ende versorcht dat ons die van jaer tot jaer gesonden ende op 12 maenden gesloten worden.

Op u aencomste in Teyouhan sal U. E. alle des Compagnies effecten aldaer overnemen ende daervan reecqueninge houden, gelijck mede van d'ingeladen cargasoenen, per dese vloote gaende. Sooveel rijs ende andere nootlicheden hebben doen schepen als de jachten hebben connen bergen. Aen den eysch van den heer Nuyts gebreeckt noch vry veel; met de naeste geleghentheyt, dat hopen cort na desen sal wesen, sullen alles suppleren. Ondertusschen twijfelen niet U. E. sullen mettet tegenwoordige ende 't geen noch Teyouhanresteert, 't volgende secours gevoechelijck connen inwachten. Wy hadden wel gewenscht, Teyouhan met meer Nederlants lont te connen versien.

Van 2 cassen, die ons hier resteren, hebben een in dese jachten geladen. U. E. sy verdacht, dat de Hollantse lont wel gemesnagieert wordt, opdat in tijt van noot niet verlegen valt. Soo haest de schepen van 't patria verschynen, sullen U. E. beter provideren.

In factura hebben 't comptoir Teyouhan belast voor $111\frac{1}{2}$ realen/aen 't volck van de verongeluckte joncque *Walcheren* (over Siam gecomen) verstrekt, gelijck per nevensgaende notitie blijckt. U. E. sal't generaell daervoor crediteren ende een yder op sijn reecqueninge belasten. Dito personen sijn alt'samen op 't schip *Mauritius*, tegenwoordich in de straete Sunda; sullen met de naeste gelegenheit naer Teyouhan keeren.

D'heer Nuyts adviseert ons, uyt sijn eygen middelen voor de Compagnie in Teyouhan verschooten te hebben $1876\frac{5}{8}$ realen, met 17 rijcxdaelders, in seker geltkiste, van Batavia becomen, te cort bevonden, welcke penningen ons ordonneert alhier in spetie aen den ontfanger Maseyck uit te keeren; hoe dit verschooten is, connen niet wel weten. Tot naerder bescheyt hebben de betalinghe gediffereert; de 17 rijcxdaelders sal U. E. in reeckeninge passeren ende affschryven laten, maer in de vergoedinghe van de $1876\frac{5}{8}$ realen sal U. E. niet treden ende de betalinge van dien herwaerts renvoyeren.

Hiernevens gaet extract uit de generale negotieboeken van India, daerby U. E. sien sal den Raet in Teyouhan belast sijn ter somme van f 107.164 — 17 over de syde ende 't silver welcke gemelte raden uyt Compagnies packhuysen aan Jaffioye, capiteyn van de Japanse jonquen hebben, ter hant gestelt, 't welck U. E. diene per memorie ende advijs.

In 't Casteel Batavia, ady 24^{en} April anno 1629.

144. — TEYOUHAN.

AEN D'HEER PIETER NYUTS PER DE JACHTEN *SLOOTEN, DIEMEN, WIERINGEN ENDE BATAVIA*, 24 APRIL 1629.

Alsoo wy ten dienste ende welstant van de Generale Compagnie met advijs van onsen Raede goet gevonden hebben met de jachten *Slooten, Diemen, Wieringen* ende *Batavia* als gouverneur over Compagnies fort ende den omme-slach in Teyouhan en op de custe van China derrewaerts te senden den E. Hans Putmans, ende U. E. herrewaerts t' ontbieden, sal U. E. gemelten gouverneur Putmans op sijn aencomste 't gouvernement aldaer cederen, behoorlijck transport van alle des Compagnies middelen, onder U. E. directie staende, in syne handen overleveren, achtervolgende d'expresse commissie hem daertoe verleent, ende sal U. E. sich met 't eerste schip ofte schepen die van Teyouhan na Batavia sullen vertrekken als overhoofst van deselve herre-

waerts transporteren, mits U ondertusschen ten dienste van de Compagnie gebruycken latende, soals d'gouverneur Putmans ende den Raet goetvinden sullen. Wy recommanderen ende bevelen U. E., dese onse ordre promptelijck ende sonder exceptie alsoo naer te comen ende desen uwen verlosser van alles behoorlijck informatie ende kennisse van saecken wegen des Compagnies stant ende haer gelegenthett in Teyouhan ende op de custe van China te geven, opdat alles met des te beter fondament ten besten van de Compagnie mach werden gedirigeert.

Met 't jacht *Batavia* ende de joncke *Nassou* sijn d'uwe van 26 October 1628 ende 4 February passato den 26 November ende den 4 Marty daeraenvolgende wel geworden, daerop U. E. de nevensgaende memorie, die wy goet gevonden hebben d'heer Hans Putmans tot sijn instructie mede te geven, in antwoordt dienen sal; ons tot deselve referende, sullen U. E. in de bewaringhe des Alderhoochsten bevelen ende met d'eerstcomende schepen herwaerts verwachten.

In 't Casteel Battavia, ady 24^{en} April 1629.

145. — TEYOUHAN.

AEN D'OVERHOFFDEN VAN DE JACHTEN *TEXEL*, *DOMBURCH* en
ARNEMUYDEN, 24 APRIL 1629.

't Heest ons op 't hoochste mishaecht te verstaen de jachten *Texel*, *Domburch* ende *Arnemuyden* in Teyouhan soo vruchteloos sonder eenigen dienst te doen opgehouden sijn geworden, temeer ons noch by brieven off eenige andere bescheyden blijckt de redenen van dien; overgrooten ondienst geschiet de Compagnie, ende ghylieden sult 't selve mede te verantwoorden hebben, immers soo d'heer Gouverneur tot beter employ van gemelte schepen niet heest cunnen resoveren, had ghylieden volgens u offitie behooren te quyten ende den Gouverneur t' uwer ontlastinghe aen te spreken ende voor te dragen dat daer behoorde andere ordre in te stellen, opdat soo schoone schepen, volck ende provisien niet vruchteloos bleven in Teyouhan consumeren, soo souden wy gesien hebben, dat U. E. den dienst van de Compagnie eenichsints ter herte gingh. Wy sijn om schepen ende volck uuttermaten verlegen ende cunnen de behoorlijcke provisien bij gebreck van dien voor Teyouhan niet bestellen. Wy sien wel dat ghylieden een grooten eysch van vivres ende scheepsbehoefsten sijt versoeckende, maer beter waere geweest dat met den anderen onderleyt haddet ende selver daerom herwaerts gecomen waert. Wy en cunnen niet dencken wat overleg daer sy, [dat] soo diffencibele jachten noch

tot affbreuck van de vyant noch tot bevorderinghe van den handel aldaer off ten minsten herrewaerts gesonden sijn. Wy sullen t' syner tijt uwe verantwoordinghe hierop verwachten, ende willen U. I. ondertusschen recommanderen ende bevelen, in toecomende den dienst van de Compagnie, voor sooveel U aengaet, beter te behertigen, ende blijft den Almogende in genade bevolen.

In 't Casteel Battavia, ady 24^{en} April anno 1629.

146. — TEYOUHAN.

AEN DEN PREDICANT CANDIDIUS PER DE JACHTEN SLOOTEN, DIEMEN,
WIERINGEN ENDE BATAVIA, 24 APRIL 1629.

Eerwaarde Heere. Twee missiven hebben van U. E. ontvangen, gedateert 20 Augusty 1628 ende 4 February anno 1629, welcke ons sonderlingh aengenaem sijn. Wy hebben daerdoor verstaen hoe de groote brutaliteyt seer qualijck van de Zinckanders verdryven cost, ende dat in de voortplantinghe van de Christelijcke religie onder dese rouwe ende onbesnedene menschen door verscheyde beletselen verhindert wierd, doch evenwel door gedurigen arrebeyt veele de gebeten ende principaelle vraechstucken geleert hadde; de beletselen die van onser zyde gecomen sijn, hoopen wy door toedoen van den Gouverneur Putmans in 't aenstaende geweert sullen worden. Wat isser dat een goeden yver door de genade Godts niet vermach? derhalven recommanderen U. E. in sijn begonnen werck ende goede yver niet te verflauwen. De Gouverneur Putmans, daer dese mede gaet, hebben wy ten hoochsten gerecommandeert U. E. in alles t'assisteren; vertrouwen oock dat het met volcomen genoegen geschieden sal. Tot een medehulper in de dienst Godts, ende niet omme in U. E. plaatse te treden, gaet met sijn E. Robertus Junius. 't Sal ons bedroeuen soo U. E. 't goede begonnen werck nalaet, omme de menschelijcke passie ende genegentheyt vol te doen; 't ware beter dat noyt van syne geboortplaetse waere vertrocken, dan dat sonder merckelijcke vrucht van synen arrebeyt naer te laten, weder derrewaerts keere. De Japonders, dat immers mede rouwe, brutale menschen sijn, hebben haer persoonnagie met dese Zinckanders alsoo weten te spelen, dat tusschen ons ende de Japonse natie groote questie geresen is ende apparent de Compagnie excessive groote schade lyden sal, ende 't schijnt dat d'onse bycans geen hoope hebben iet vruchtblijcks te verrichten. Recommanderen U. E. in sijn begonnen werck te volharden met goede leeringe, verstant, discretie ende vriendelijcken omme-ganck alsoo te arbeyden, dat voorsz. brutale menschen tot de Christelijcke religie worden gebracht, 't quaet door de Japonders gedaen affgekeert, ende

des Compagnies dienst gevordert. D'Almogende Godt wil daertoe sijn segen verleenen, in wiens bescherminge wy U. E. bevelen.

In 't Casteel Batavia, ady 24^{en} April anno 1629.

147. — TEYOUHAN.

AEN HUYBRECHT MYTENS PER 'T JACHT SLOOTEN, 24 APRIL 1629.

Wy hebben d'heer Putmans, die met dese vloote voor Gouverneur naer Teyouhan gaet, u versoeck wegen syne verlossinghe te kennen gegeven, ende met eenen gelast, byaldien daer alsnoch by persisteert, u versoeck toestaen sal, soo den dienst van de Compagnie sulcx eenichsints gedoocht. Ghy sult U derhalven een gemelten Gouverneur adresseren ende u resolutie te kennen geven, ende byaldien genegen sijt aldaer noch voor een tijt te continueren ende u huysvrou by U t' ontbieden, sullen ordre geven dat met d' eerste gelegentheyt na Teyouhan bij U come, U. E. voorts recommanderende den dienst van de Compagnie na vermogen te behartigen ende goede sorge voor 't fort ende guarnisoen in Teyouhan, voor sooveel U aengaet, te dragen.

In 't Casteel Batavia, ady 24 April 1629.

148. — TEYOUHAN.

AEN HENDRICK CLOET PER 'T JACHT SLOOTEN, 24 APRIL 1629.

Wy hebben d'heer Putmans, met dese vloote als Gouverneur naer Teyhouan gaende, U versoeck, een ons gedaen, te kennen gegeven ende met eenen recommandeert t' syner aencomste aldaer op u persoon ende comportement teletten, omme U na merite alsulcken verbeteringe ende qualité toe te leggen als de tijt ende gelegentheyt sal toelaten. Ghy sult U dienvolgende een gemelten heer Gouverneur adresseren ende u saecken te kennen geven, U voorts recommanderende soo in den dienst van de Compagnie te compoteren, dat sich een goede verbeteringe ende qualité waerdich maeckt, dat ons t' syner tijt aengenaem sal sijn te vernemen, ende sijt den Almogenden bevolen.

In 't Casteel Batavia, ady 24^{en} April anno 1629.

149. — ORDRE

VOOR D'HEER GOUVERNEUR HANS PUTMANS ENDE DEN RAET VOOR DE
JACHTEN SLOOTEN, DIEMEN, WIERINGEN ENDE BATAVIA, GAENDE
VAN HIER NAER TEYOUHAN, 24 APRIL 1629.

Van hier sult ghylieden in den name Godes op morgen onder seyl gaen ende uwe reyse op alderspoedichste naer Teyouhan bevoorderen sonder onderwegen eenige plaetsen aen te doen, ten waere den hoochdringende noot anders vereyschte, alsoo d'onse op de custe van China by lange tardance deser vloot wellicht in groot gebreck van verscheyden nootlicheden, ende principalijck rijs, souden mogen commen te vervallen. Sult derhalven uwen cours stellen van hier naer de strate Balimban, van daer voorts by Oosten Linga na Poulo Timon, na Poulo Condor, vandaer naer de custe van Cambodja, ende soo voort naer de custe van Chiampa binnen de droochte van Parcel, tusschen Pulo Cecir de Mar ende Poulo Cecir de Terra na Poulo Caton, van daer naer 't eylant Aynam ende soo voorts langs de custe van China op St. Juan in 't vaerwater van Maccauw tot Teyouhan. Om die van Maccauw in naebedencken ende vreese te stellen, sal U. E. met de vloote soo weer en wint toelaet, Maccauw in 't gesicht voorby loopen ende den vyant in passant sooveel affbreuck doen als sonder verleth van tijt geschieden can.

Op de custe van China gecomen sijnde, sult gestadich wel op u hoede ende slachvaerdich sijn, opdat U door de rovers ende andere vyanden geen ongeval overcome.

Onderwegen eenige Spangiaerden, Portugiesen, die van Macasser ende alle andere onse vyanden bejegenende, sult alle mogelijcke afbreuck doen, in u gewelt sien te become, haere goederen onder behoorlijcke inventaris overnemen, 't vaertuych daermede verlegen sijt, vernielen ende verbranden ende 't volck in goede versekeringe bewaren.

D'heer Gouverneur Hans Putmans wert 't commandement over dese vloote bevolen, ende sal dienvolgende de vlagge van de groote stenghe van 't jacht daer sijn E. is op varend, gevoert werden, daerna een y'der sich heeft te reguleren.

In 't Casteel Battavia, ady 24 April 1629.

150. — CHOROMANDEL.

AEN D'HEER MARTEN YSBRANTSZ. PER 'T WAPEN VAN HOOREN, 12 MEI 1629.

Tsedert, onse jongste met de jachten de *Nieuwicheyt* ende Engelse *Swa-luwe* geschreven, hebben wy verscheyden missiven van U. E. ontvangen, te weten van 21 July 1628 per 't jacht *Wieringen*, 30 ditto per de *Kemphaen*, 24

ende 25^{en} September per de *Nieuwicheyt* ende *Leeuwinne*, twee van den 3^{en} December per *Schiedam*, twee van 5^{en} February per 't *Wapen van Hooren*, waerdoor verstaen hebben wat in die quartieren passeert. De bevindinghe van de cargasoenen, met voorsz. schepen ontfangen, ende wat de dienst van de Compagnie voorder vereyscht, wert nevens dese door d'heer van Diemen geadviseert, daertoe ons gedragen. U. E. sal d'ordre naercomen voor sooveel ten besten dienst van de Compagnie doenelijck is, ende ons met alle gelegenheit condt doen watter passeert.

Door missive van de coopluyden van Masilipatan geschreven, hebben verstaen, hoe de gouverneur ofte pachter van Masilipatam onse handel meer ende meer verhindert ende beswaert, ende dat boven de 16.000 pagoden, van ous uitstaende, weder opnieus 30.000 pagoden resteerde onder handen van Lingena, Ramana ende Coutour, daer niet van becomen sullen, tensy de gouverneur met gewelt gedrongen worde 't uytstaende te doen betalen. Hebben oock gesien dat U. E. gesint was geweest sich niet te verhaesten, omme volgens onse ordre des Compagnies volck ende goederen van Masilipatam te lichten ende den gouverneur met gewelt te dringen de groote uitstaande schulden ende afgedrongen penningen te doen betalen, ten aensien gissinge maeckte dat het retour van de Mooren, welck in February, Meert ende April 1629 in Masilipatnam wierd verwacht, qualijck sooveel importeren soude als de Compagnie in Masilipatnam uitstaande heeft, doch dat eyndelijck geresolueert ende de coopliden tot Masilipatnam geordonneert hadde (omme van d'Engelse niet geprevenieert te werden ende in geen voorder achterstal te geraken) des Compagnies volck ende goederen van Masilipatam te lichten ende de Moorsche schepen in arrest te nemen; 't voordere gevvolch verwachten te verstaen. Wy houden wel gedaen te wesen dat U. E. volgens onse ordre voorgenomen heeft, 't gewelt ende overlast van den Moorschen gouverneur met gewelt af te keeren, omme de groote uitstaande schulden ende redelijcke vryheyt in den handel te becomen. Verhoopen dat d'onse daerover geen molestie in Suratte sullen lyden, ende al waer 't oock soo, dat het de Groote Mogol ende de coninck van Golconda dienaengaende eens waren, meenen wy dat het voor de Compagnie noch beter wesen soude haer cappitalen in te trekken ende beyde dese plaetsen te verlaten, dan d'extraordinarie groote overlast van Masilipatam te gedogen, alsoo apparent is, gelijck ons door den E. van Hazel van Suratte geadviseert wort, dat de gouverneur van Suratte de maniere van Masilipatam volgen soude, in welcken gevalle de Compagnie geen voordeel in Masilipatam noch Zuratte soude connen doen, maer voor de Mooren moeten varen. Niettegenstaende 't redres in een quade tijt by der hant schijnt genomen te wesen, verhopen evenwel dat het door U. E. met goet beleyt ende discretie tot een goet eynde sal werden gebracht. Hierover re-

commanderen ende bevelen U. E. andermael volgens onse voorgaende ordre voort te varen, in sulcker vougen ende manieren als bevinden sal den besten dienst van de Compagnie te vereysschen. Al wat wy doen is al om de meeste eere ende 't meeste proffijt voor de Compagnie te genieten; derhalven sult de saecke daerna schicken ende ons wijtloopich adviseren watter passeert.

't Is ons leet dat het schip de *Cameel* ende *Jager* soo lange in Arracan opgehouden sijn. Meerder discretie hadde Marinus Louyssen toevertrout. Soo by hem eenige consideratie ware geweest, soude hy wel hebben connen affmeten, soo niet in tijs met de *Cameel* vol rijs in Batavia, de Moluccos, Amboyna ende Banda arriveerde, dat het des Compagnies volck naderhant niet soude connen helpen; derhalven dat het veel beter waere, dat tydelijck met de *Cameel* ende *Jager* ledich van Arracan waere vertrocken ende andere dienst gesocht hadde te doen. Alsoo wel gissinge maeckten, dat U. E. om schepen verlegen wesen soude, sijn wij genegen geweest in 't eerste van 't mousson besending naer Choromandel te doen, maer door gebreck van dienstighe schepen hebben 't niet te wege connen brengen. Soo haest 't *Wapen van Hooren* bequamen, hebben 'tselve doen lossen, kielhalen ende op 'talder-spoedichste wederomme vaerdich doen maken ende sijn 't selve U. E. alsnu toesendende, met ordre dat eerst Negepatnam aendoe omme de salpeter ende cleden, aldaer gereet synde,inne te nemen. Recommanderen U. E. dit schip op 't alderspoedichste weder herwaerts te senden, volladen in 't geheel ofte ten deele met sulcke goederen als eerst becomen can. 't Nodichste, dat voor eerst van doen sullen hebben, sal de retouren voor Nederlant wesen, insonderheydt de salpeter, Guinees linnen, indigo ende de geyschte witte fyne doecken. De salpeter sal eerst in de schepen gescheept ende tot ballast over de vloot verdeelt dienen, ende alsoo de vloote niet later dan omtrent halff October van Batavia naar 't vaderlant vertrecken sal, is 't nodich dat U. E. ons op 't alderspoedichste sooveel salpeter toesende als doenlijck is. Al hebben d' andere Nederlantse waren soo grooten haest niet, dienen evenwel in September hier te wesen, off sullen een jaer over moeten blyven; derhalven laet niet tijdtlijck af te senden al wat senden cont: de Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

Per nevensgaende missiven van de heeren Bewinthebberen, jongst becomen met de schepen *Tholen* ende 't *Wapen van Rotterdam*, sal U. E. sien hoe seer gerecomandeert wort den opcoop van groote partye salpeter, ende hoe die tot 100 ende meer 't cento geresen is, vermits van Oosten geene in Nederlant conden comen; derhalve bevelen U. E. extraordinarie groote naersticheyt te doen, omme ons op 't alderspoedichste soo groote partye gerafineerde salpeter toe te senden als doenlijck is. Soo haest de *Cameel* hier becomen, sullen U. E. 't selve schip ofte een ander weder toesenden, opdat het daer aen geen scheepen gebreecke.

Met dese nevensgaende gaet ordre aan den directeur van Hazel, dat mede trachte soo groote pertye gerafineerde salpeter op voorraet te versamelen als becomen can; ende alsoo gissinghe maken dat daer naer 't vertreck van de vloote weynich capitulo overschieten sal, hebben sijn E. bevolen pertye gelt op U. E. te trekken, ofte soo daertoe geen gelegenheydt becomen can, dat dan wederomme eenich gelt op intresse neme, voor sooveele tot opcoop van salpeter nodich zy. U. E. sal dese onse missive metten eersten op 't aldersekerste naer Suratte senden ende den directeur van Hazel metsulcke peningen assisteren als doenelijck is.

5.10.46/ Van rijs sijn hier gegenwoordich Godt loff wel versien. Soo haest dat de lieden kennelijck wiert, dat in openbare oorlog met den Mattaram waren, is ons dies te meer rijst van alle andere quartieren toegebracht, doch 35 ende 40 realen compt de Compagnie 't last te staen.

Soo haest U. E. verneempt dat d' oorlog off troubelen in Bengale cesserent ende datter apparentie sy, omme goede pertye suyckeren tot redelijcken prijs te becomen, dient U. E., gelegenheydt van schepen hebbende, derwaerts om suycker te senden, alsoo in Persia goede pertye tot redelijcken prys vercoopen connen.

't Is ons lieff dat U. E. geordonneert heeft dat alle des Compagnies volck van Arracan na Paliacatte vertrekken, alsoo mede onnodich achten, datter eenich volck in Arracan worde gehouden.

Papendrecht ende sijn geselschap sal U. E. uut onsen name, tot antwoort op haer versoeck, perdoen toeseggen.

Het vaetgen cruyt dat door een Nederlander gemaect is, bevalt hier wel ende wort door onsen constabel geoordeelt beter te wesen, dan 't geene door de swarten gemaakt is. Het monsterken van de salpeter is uitnemende schoon; condt alles soowel geraffineert werden, de Compagnie soude daeraen goeden dienst geschieden.

In geenderley manieren sal U. E. gedogen, dat de schepen tot Paliacatte thuys hoorende ofte derwaerts gedestineert sijnde, door d' Engelschen aengehaelt ende tot Arimagon gebracht werden. 't Is een gantsch quaet, offendicif ende onvriendelijck voornemen; weest daertegen met sulcke middelen als 't recht ende de dienst van de Compagnie soude mogen vereysschen.

De kerckeraden alhier hebben ons te kennen gegeven hoe de predican Molineus in 't begraven van de Christelijcke lichamen publicque gebeden soude doen, directelijck tegen d' ordre ende coustume van de kercke. Met ons advoy sal de kerckeraet Molineus bevelen dit nieuw gebruyck naer te laten; soo U. E. autoriteyt daertoe nodich sy sal, 't selve mede verbieden.

Bij desen wenschen U. E. geluck in den houwelijcken staet. D' Almogende wil U. E. beyde zegenen. Op de goede genegentheydt die U. E. ten dienste

van de Compagnie bethoont, hebben met advijs van onsen Rade goet gevonden U. E. andermael voor 2 jaren aen te nemen met toelegginge van f250 ter maent, ingaende van d'expiratie van sijn jongst verbonden tijt. Recommanderen U. E. met soo goeden yver ten dienste van de Compagnie voort te varen, gelijck tot noch toe gedaen heeft.

In plaatse dat de participanten eens becomen souden 't effect van haere goede hoope, daer wel 25 jaren na verlangt hebben, is weder opnieus haer goede hoope met een extraordinarie last getraverseert. Met arrest wierden in Engelant noch opgehouden de drie schepen *Orangie*, *Walcheren* ende de *Gouden Leeuw* omtrent 25 tonnen gouts waerdich. Andere vier schepen: de *Vrede*, *Erasmus*, *Woerden* ende *Heusden*, met een capitael van omtrent 10 tonnen gouts, sijn in Japan opgehouden. Daerenboven sullen noch 2 a 3 tonnen gouts moeten missen van 't capitael dat wy meenen in Teyouhan te wesen soo aen ongelden als quade schulden. Noch andere drie schepen: *Texel*, *Domburch* ende *Arnemuyden*, heeft de Gouverneur Nuyts tot grooten ondienst van de Compagnie in Teyouhan overgehouden. Om Teyouhan te versien hebben derwaerts opnieus moeten senden *Slooten*, *Wieringen*, *Batavia* ende *Diemen*, welcke een groote last ende beswaringe voor de Compagnie is. Hierover recommanderen U. E. andermael, de dienst van de Compagnie in aller manieren soo vele te voorderen als mogelijck is, opdat dese sware lasten verwinnen moghen ende de participanten 't effect van de lange verwachte hoope becomen. 't Is seker, dat in 20 jaren geen 6 ten hondert 'sjaers van haer gelt hebben genooten.

By den inventaris van de nagelaten goederen van Reyer Saeckels, schipper op 't schip de *Cameel*, in Arracan overleden, wort bevonden by hem laest van hier naer de Cust gevoert te sijn seeckere quantiteyt gout waervan 's Heeren gerechticheyt niet en is betaelt, soodat 't selve by den Raet van justitie alhier aengeslagen ende geconfisqueert is, namentlijcken een pacxken goudt met linnen overcleet, waervan 't gewicht onbekent is; een ditto wegende $76\frac{1}{2}$ rea- len swaerte gout (beyde aen U. E. geconsigneert); een ditto wegende $56\frac{1}{4}$ realen swaerte gout, geconsigneert aen Carel Reyniersz. U. E. gelieve dese bovenstaende pertyen om voorsz. reden ten proffyte van de Compagnie in te houden, ende de name dergener die 't selve met voorsz. schipper derwaerts gesonden hebben, neffens de principaele brieven daer 't gout by geweest is, metten eersten over te schryven, opdat (in gevalle voor dato eenich retour daervoor mocht herwaerts gesonden sijn) by den Raet daerinne voorder, naer ordre, naer behooren mach geprocedeert werden.

De pampieren aen d'heer van Hazel hiernevensgaende, hebben openge- laten omme aldaer andermael te doen copieren ende met twee distincte pat- mars naer Suratte te senden; per advijs.

U. E. gelieve aen Dirck Ment 50 ofste 100 realen van 8^{en} te doen behandigen, naer dat oordeelt dat het aen hem bestaat sy, ende 't comptoir generael daervoor te doen debiteren, houdende denselue naer syne merite voor gerecommandeert.

In 't Casteel Batavia, ady 12^{en} May anno 1629.

151. — SURATTE.

AEN D' HEER JAN VAN HAZEL PER 'T LANTS MAURITIUS OVER PALIACATTE,
12 MEI 1629.

Seer gaerne hebben verstaen U. E. goet arrivement met de vloote ende geselschap in Suratte, gelijck mede d'aencomste van *Zeeburch*, *Bommel* ende *Weesp*. *Zeeburch* is hier mede Godtloff wel gekeert, met een Portugies scheepken vol canneel, omtrent Cotchin verovert. In 't laetste van dese maent sullen de geheele vloote met de retouren ende naerdere advysen van Persia ende Zuratte verwachten. D'Almogende wil haer behouden geleyden. Diverse missiven hebben van U. E. ontvanghen, te weten twee van 20 ende 28 October over Masilipatam, van den 19^{en} November per 't Engels schip de *Maria*, ende een van den 4^{en} December per 't jacht *Zeeburch*, waerdoor de gelegenheit van Compagnies affairen in Suratte verstaen hebben. 't Is ons mede vry wat uit de gissinghe gegaen; meerder cappitaal meenden wy datter in Suratte was. Verhoopen dat in 't aenstaende gelegenheit becomen sullen, omme Zuratte beter te mogen versien, ende dat daer oock beter regel ende ordre dan voor desen gehouden worden sal.

Een goede vloote met goet cappitaal sijn van 't vaderslant verwachtende, doch alsoo niet seker weten wat gelt medebrengen sullen, connen U. E. alsnoch niet verwittigen wat cappitaal vermogen sullen naer Suratte ende Persia te senden. In May 1628 sijn van 't vaderslant herwaerts een vertrocken de schepen *Leyden*, 't *Wapen van Enckhuyzen*, 't *Wapen van Rotterdam* ende *Tholen*. De twee laetste sijn hier wel aengecomen, maer van d'andere twee hebben noch geen tijdinghe. By desen sende U. E. copye van de missiven met de voorsz. schepen van d'E. heeren Bewinthebberen ontvangen. U. E. sal onder anderen daerinne sien, hoe de salpeter in 't vaderslant geresen is tot 100 ende meer 't cento, ende hoe seer d'heeren Mayores daerinne recommanderen dat op alle quartieren sooveel geraffineerde salpeter souden doen opcoopen als becomen connen; ende opdat sulcx dies te beter werde beherticht, hebben wy goet gevonden U. E. voorsz. copye van missive by dese expres over landt toe te senden, niettegenstaende vertrouwen dat volgens onse vorige ordre in 't opcoopen van den salpeter door U. E. niet versuymt wert. Soo U. E. tot opcoop van groote quantité salpeter gelt quame t'ontbreken ende dat geen

gelegenthelyt becomen conde, omme op den gouverneur Marten Ysbrantsz. te trecken, sal U. E. in sulcken gevalle op intrest nemen sooveel gelt als aen salpeter besteden can. Dewyle daertoe geen groot cappitaal nodich is, verhoopen dat d'interest daervan de Compagnie niet veel beswaren sal. Wy hebben goetgevonden t'ordonneren dese lichtinghe te doen, omdat anders vreesen, soo des Compagnies comptoir in Suratte niet versien waere, dat seer veele in 't versameLEN van groote quantiteyt salpeter versuymt soude worden, byaldien U. E. soude moeten wachten totdat van hier gelt becompt; alsoo seker is, dat sulcx niet voor October toecomende geschieden can. Recommanderen ende bevelen U. E. hierinne niet te versuymen, soo groote pertye salpeter op te doen coopen als becomen can, ende voorder te disposeren sooals bevinden sal den besten dienst van de Compagnie te vereysschen.

Alsnoch sijn hier dit jaer geen Chineesche joncken gekomen. Van Japan hebben oock geen schepen noch tydinghe becomen. 't Schijnt dat daar gearresteert sijn de schepen *Erasmus*, de *Vrede*, *Woerden* ende *Heusden* met een cappitaal van omtrent 10 tonnen gouts, door toedoen van sekere Japanders in Teyouhan handelende, als cleene discretie ende groote passie door den heer gouverneur Nuyts gebruycikt. Drie andere schepen: *Texel*, *Domburch* ende *Ar-nemuyden*, heeft ditto Nuyts in Teyouhan opgehouden. Niettegenstaende gants weinich schepen hebben, sijn genootsaeckt geworden weder opniew naer Teyouhan te senden de jachten *Slooten*, *Wieringen*, *Diemen* ende *Batavia*. Soo geen bequame schepen tijtlijck van 't vaderslant becomen, [vreesen] wy dat soo goeden vloote naer Suratte niet sullen connen senden als nodich is. Met *6. 10. 1629* de voorsz. jachten hebben wy den E. Hans Putmans als gouverneur naer Teyouhan gesonden, met ordre dat den E. Nuyts met den eersten herrewaerts come. Van 't cappitaal dat in Teyouhan geweest is, sullen mede wel 2 a 3 tonnen gouts moeten missen. Na wij verstaen is in Masilipatman mede omtrent 2 tonnen gouts uitstaende, doch verhoopen dat die wel becomen sullen.

Hoe verde tegen die van Masilipatam geprocedeert sy tot recouvre van des Compagnies uitstaende middelen ende redres van saecken, sal U. E. door den gouverneur Marten Ysbrantsz. verwitticht wesen. Verhoopen dat des Compagnies volck ende goederen daerover in 't lant van den Mogol geen molestie sullen lyden; doch 't sy oock hoe dat het in 't lant van den Mogol wort genomen, d'overlast welck de Compagnie in Masilipatam aengedaen wort is soo groot, dat die niet langer verdragen connen. Byaldien die van Zuratte de maniere van Masilipatam willen volgen, soude mede wel connen gebeuren dat Suratte soowel als Masilipatam verlieten, want als geen redelijcke vryheyt genieten mogen noch in den handel proffijt doen connen, hebben in Masilipatam noch Zuratte niet te doen.

By dese nevensgaende sal U. E. sien 't geene gedurende de belegeringhe

SURATTE, 12 MAY 1629.

deser stede Batavia tusschen ons ende de Mattaram gepasseert is, daeraen
ons gedragen.

In 't Casteel Batavia, ady 12^{en} May anno 1629.

152. — MASILIPATNAM.

AEN DE COOPLIEDEN MARTEN VAN ROSSEN ENDE BARENT PIETERSZ.,
PER 'T WAPEN VAN HOOREN, 12 MEI 1629.

Met verscheyde schepen hebben tsedert onsen jongsten diverse missiven van U. I. ontfangen, als te weten van 30 Juny, 23 Augusty, 25 September, 24 November 1628 ende 23 January 1629, ende daerdoor verstaen wat in des Compagnies negotie in Masilipatam passeeerde ende hoe de Moorsche gouverneur off pachter U. I. van tijt tot tijt meer ende meer vexeerde, den handel aen hem selfs treckt, ende de leveringe van de gecontracteerde doecken alsoo verhinderde, dat, soo van outs als 't geene door U. I. opnieus uitgegeven is, 46.000 pagoden waren uitstaende. Om 't uitstaende gelt te becomen, voorder schade ende meerder last t'ontgaen, hebben wy den gouverneur Marten Ysbrantsz. voorleden jaer geordonneert des Compagnies volck ende goederen van Masilipatam te lichten, ende als alles gelicht sy, dat dan den Moorschen gouverneur soude dringen met aenhalinge van de Moorsche schepen 't resterende te doen betalen, gelijck U. I. door onse voorgaende missiven gesien hebben. Met de jongste brieven van syne E. hebben verstaen, hoe dat U. I. bevolen hadde dese onse ordre te beginnen in 't werck te stellen; 't goede gevölch daervan verwachten met verlangen te verstaen. Recommanderen ende bevelen U. E. d'heer Marten Ysbrantsz. in raet ende daet alsoo t'assisteren, dat de Compagnie 't hare van Matilipatam becomen, ontlast mogen worden van de groote overlast, die lange jaren in Masilipatam geleden hebben, ende dat evenwel in haren handel soo weynich vercort worden als mogelijck is. Wy laten ons voorstaen dat het seer wel geschieden can. Sullen ons derhalven op U. I. goede vigilante verlaten, ende 't gevölch van saecken met verlangen verwachten te verstaen.

In 't Casteel Batavia, ady 12^{en} May anno 1629.

153. — ORDRE

VOOR D' OVERHOFFDEN VAN 'T SCHIP 'T WAPEN VAN HOOREN, GAENDE NA
DE CUST CHOROMANDEL, 12 MEI 1629.

Ghy sult dese aenstaende morgen onder seyl gaen ende in Godes name u
reyse op 't spoediche na de custe Choromandel bevoorderen.

Soo haest de Strate Sunda gepasseert sijt, sullen uwen cours Westwaerts aen stellen, soolang totdat de lengte van 't eylant Ceylon ruym ingeseylt hebt, als wanneer Noortwaerts oversteken sult, op Ceylon aen, trachtende soo hooch de cust aen te doen, dat Tegenanpatman ruym beseylen cunt, alwaer eerst sult aenloopen ende van daer medenemen alle de salpeter, cleden, slaven als andersints, die gereet sult vinden.

Soo haest de gerede goederen van Tegenampatman geladen sijn, sult ghylieden voort na Paliacatte verseylen, verdacht sijnde de droochte van Enour, omtrent Paliacatte geleghen, wel te schuwen, gestadich 't loot werpende, opdat ghylieden daermede niet aen de gront en raeckt ende in perijckel compt van schip ende goet te verliesen, gelijck de *Leeuwinne* ende *Schiedam*, comende van 't patria, door achteloosheyt ende quade toesicht gebeurt is, hebbende op ditto droochte 3 mijlen besuyden Paliacatte vastgeseten.

Byaldien ghylieden te laege quaemt te vervallen (dat niet verhoopen), sult U niet lichtvaerdich aen lant begeven, maer U eerst wel informeren van de gelegentheyt ende hoe 't in die quartieren staet, opdat in geen moeyte ende ongeluck geraeckt, alsoo vastelijck laten voorstaen d' onse met die van Masilipatam in openbaere oorloge sijn.

Met dit schip gaen vier veroverde Portugiesen, daervan twee bij ons vrygegeven sijn, namentlijck Juan de Gouverende Manuel Jacomo; d'andere twee gaen gesloten ende hebben belooft voor haer vrydom op te brengen 1000 realen van 8^{en}. Ghylieden sult haer, in Paliacatte gecomen sijnde, aen d'heer Gouverneur Marten Ysbrantsz. overleveren. D 10.4.7

Onderwegen ende gedurende 't voyagie eenige Spangniaerden, Portugiesen, haer adherenten ende alle andere onse vyanden in see bejegenende, sult alle mogelijke affbreuck doen, in u gewelt sien te becomen, haere goederen onder behoorlijcke inventaris overnemen ende 't volck in goede versekeringe bewaren.

In Paliacatte met lieff gecomen sijnde, sult onse missive aen de gouverneur aldaer overleveren, ende voorts syne ordre nacomen, altijt bevoorderende, sooveel U aengaet, soo spoedich met een geladen schip weder herwaerts moocht comen, als eenichsints sal connen geschieden.

Den schipper Claes Hendricx wort gerecommandeert ende bevolen goet regard op d'afladinge van sijn schip te nemen, ten eynde de goederen wel gestuwt ende voor verergeringh bewaert blyven.

In 't Casteel Batavia, ady 12^{en} May anno 1629.

154. — INSTRUCTIE

VOOR DEN OPPEROOPMAN FRANS ADRIAEN SZ. DE VRIES, GAENDE MET
DE FLUYT *Velsen* NAER JAMBY, 22 MEI 1629.

Omme Compagnies affairen ende den peperhandel in Jamby soo te dirigeren, dat altijt onbelemmert ende sonder verachteringh, wanneer den dienst van de Compagnie sulcx sal comen te vereyschen, vandaer mogen opbrecken, ende om ondertusschen niet langer by maniere van onderpant onder den coninck ende de quaetwilliche Mooren aldaer te sitten, gelijck tot noch toe geschiet is, mitsgaders omme alle andere molestie, ongeluck van brant ende dieverye, die Compagnies huyssingh, middelen ende volck in Jambi gestadich onderworpen sijn, voor te comen ende de Compagnie voorder van veele nootloose oncosten t' ontlasten ende buyten beswaeringh van quade schulden te houden, hebben goet gevonden den handel aldaer met schepen, gelijck op de Westcuste van Sumatra ende elders gedaen wort, te vervolgen, tot welcken eynde onder u directie met de fluylt *Velsen* naer Jamby senden een wel gesorteert cargasoen Choromandelse ende Gusuratsche cleden, [bedragende] als per nevensgaende facture blijckt f 57.311 — 11 — 13. Op 't spoedlichste recommanderen U. l. sijn reyse derwaerts te voeren.

In Jamby met lieff gecomen sijnde, sult trachten dit cargasoen, ende 't geene voornemen, eerstdaechs met 't schip *Suyt-Hollant* U. l. na te senden, ten meesten proffijt van de Generale Compagnie tegen goede swaere suyvere peper over te setten.

Geen uitstaende schuldeu begeeren gemaect, ende verbieden U. l. by desen wel expresselijck op leverantie van peper (gelijck tot noch toe aldaer gedaen is) cleden noch realen uit te doen, maer meester van Compagnies middelen te blyven, de peper in Jamby te verwachten ende deselve aldaer op u voordeel te procureren.

Veel dierder comt de peper die nu eenige jaren genegotieert is te costen als in verscheyde andere quartieren is geldende. De peper jongst met *Batavia* vandaer ontfangen wert in reeckeninge gebracht incoops te costen $6\frac{1}{2}$ reael 't picol, soodat deselve de Compagnie met de thollen [ende] d' oncosten aldaer compt te staen ruym 8 reaelen 't picol. Op de Westcuste van Sumatra gelt tegenwoordich niet meer als 15 a 16 realen de bhaer, is 5 a $5\frac{1}{2}$ realen 't picol, in de bocht van Patany $4\frac{1}{2}$ a 5 realen, Benjarmassing 4 a $4\frac{1}{2}$ realen, in Palimbangh $3\frac{1}{2}$ realen ende hier in Batavia 7 a $7\frac{1}{2}$ realen, daervan den heer sijn gerechticheyt treckt, weshalven belasten alle den peper, die aldaer voor de cleden sal worden geprocureert, niet hooger als 5 realen 't picol in reeckeninge te brengen, mits dat evenwel 't behoorlijck proffijt op de cleden behaelt wort, ende dat deselve niet min als van de gulden 1 reael off ten minsten 1 cent

avance boven alle oncosten renderen, 't welck ons laten voorstaen gevoechelijck sal connen geschieden, te meer volgens de jongste advysen van den oppercoopman van der Hoeff, 't comptoir aldaer van cleden gantsch was ontbloot ende geheel uitvercocht. Met contant verstaen wy dat U. E. den peper niet hooger als 4 realen 't picol sult incoopen, maer wel min, te becomen sijnde, mits pertinente aenwysinge in de facture doende van de peper die tegen cleden is geruylt ende voor gelt gecocht, taxceerende gelijck vooren geseyt den peper die voor cleden sult procureren niet hooger als 5 realen 't picol, ende die voor contant becomt, niet meer als deselve sult incoopen, opdat de Compagnie niet langer, gelijck tot noch toe geschiet is, geabuseert wordt met een ydele winst ende diercoop peper.

Den tol die in Jamby van peper wort betaelt valt extraordinary lastich, ende compt $12\frac{1}{2}$ per cento te bedragen. Met peper off cleden, naer ons den oppercoopman van der Hoeff adviseert, is den coninck voor synen tol niet te contenteren, alhoewel groote instantie daeromme gedaen heeft, maer begeert contant gelt, ende is tot noch toe met realen van 8^{en} betaelt, tegen 8 realen 't picol, niettegenstaende den peper gegenwoordich in Jamby niet meer als 4 ende $4\frac{1}{2}$ reael is geldende, in vouge de Compagnie aldaer voor uitvoeren van de pepperuym 24 per cento betaelt. Den coninck, seyt van der Hoeff, beroept hem op seker contract (dat niet te vinden is), daerby hem van Soury geaccordeert wort, 't sy de peper op hooch off lege prijs sy, dat de coningstol tegen 8 realen 't picol sal worden gerekent ende met realen betaelt. Wy connen niet verstaen dat dit in reden bestaat. U. l. sal mede aenhouden ende alle devoiren doen om den coninck te bewegen, dat men den peper voor sijn tol in betalinge ontvangt, off dat deselve, gelijck reden is, niet hooger taxeren als waerdich sy ende met contant aldaer can worden ingevocht.

Sommige cooplieden die tsedert eenigen tijt herrewaerts de directie van Compagnies affairen in Jamby bevolen is geweest, hebben hun particulier proffijt tot grooten ondienst van de Compagnie by gemelte tollen bevoordert, ende haer buyten proportie daermede verrijckt. Wy belasten U. l. ende alle andere die 't soude mogen aengaen, op den eedt van getrouwicheyt daermede aan de Compagnie verplicht sijt, mitsgaders op pene van deportement van offitie ende confiscatie van alle uwe verdiende maentgelden, soo snoode procedures niet te volgen, U niet toe te eygenen (gelijck andere gedaen hebben) 't geene de Compagnie met recht toecompt, maer alles dat by verswyginge van tollen off andersints in 't affscheepen van de peper wort geproffiteert, aan de Compagnie goet te doen, sonder U selven 't sy directelijcken off indirectelijcken daermede te vergrooten, ende betracht 't voordeel van de Compagnie alleen, als een consientieus ende eertrachtent persoon toestaet te doen ende gelijck wy U. E. toevertrouwen.

14.10.84.

Dit cargasoen in *Velsen* geladen, ende 't geene eerstdaechs voornemen met *Suyt-Hollant* naer te senden, sal na onsen overslach ruym 300 lasten peper renderen; als vooren geseyt gaet alles in uwe handen geconsigneert omme daervan reecqueninge te houden. Met advijs ende behulp van den oppercoopman Cornelis van der Hoeft ende de vrunden aldaer sal U. l. deselven conform onse meeninge op 't spoedichste benefitieren, ende geen goederen noch peper meer aan lant risqueren, maer den handel uit de schepen vervolgen ende ons van 't succes t'syner tijt goede advise ende informatie geven.

De gemelte cargasoenen verhandelt sijnde, sal U. l. sich met het retour, omme daervan reecqueninge te geven, herrewaerts aen vervougen, ten waere intrim anders goetvonden t' ordonneren.

Den oppercoopman Cornelis van der Hoeft, wiens tijt geexpireert is, hebben op sijn versoeck toegestaen, dat sich met 't schip *Suyt-Hollant* nevens sijn restant van peperretour herrewaerts sal vervougen.

Tot op sijn vertreck verstaen wy, dat gemelte van der Hoeft de preseance in de raet ende 't opperste gesach over 't comptoir, Compagnies volck ende schepen in Jamby sal behouden, daerin U. l. ende alle andere hem gedurende sijn aenwesen sult erkennen ende respecteren.

Van der Hoeft vertrocken sijnde, sal den oppercoopman Frans Adriaensz. de Vries in desselffs plaets succederen, ende wert hem dienvolgende de preseance ende 't oppergebiet aldaer bevolen. Recommanderen alle ende een yder in Jambi sijnde, gemelte de Vries daervoor aen te nemen, t' erkennen ende denselven met raedt ende daet t'assisteren ende den dienst van de Compagnie na uutterste vermogen te helpen bevoorderen.

Ende alsoo den ondercoopman Jan Oosterwijck, die nu omtrent 4 jaren in Jamby geresideert ende kennisse van saecken becomen heeft, soodat hem alle personen die van outs aen de Compagnie schuldich sijn ten vollen sijn bekent, hebben wy goet gevonden t' ordonneren, gelijck by dese goetvinden ende belasten, dat gemelte Oosterwijck op van der Hoeffs vertreck uit sijn handen sal overnemen alle d'uytstaende schulden die de Compagnie aldaer is hebbende, omme deselven by alle mogelijcke devoiren in te vorderen, daervan reecqueninge te houden ende retour te doen, gelijck mede de slaven by ditto comptoir sijnde ende [die] aldaer niet gemist connen worden.

By vertreck ofte aflyvicheydt (dat Godt verhoedt) van den oppercoopman de Vries sal voorsz. Oosterwijck in desselffs plaets succederen ende Compagnies affairen in Jamby als hoofst tot onse nader ordre, off dat anders sullen goetvinden te belasten, waernemen.

Ende alsoo tot onser kennisse gecomen is, dat hun de coopliden, schippers ende minder officieren niet ontsien tegen onse expresse ordre ende haeren gepresteerd eedt in prejuditie van de Generale Compagnie, soo voor haer

perticulier als andere, verscheyde goederen ende coopmanschappen van d'een plaets na d'ander te vervoeren, den heer in sijn gerechticheyt te vercorten, deselve soo voor hun eygen als andere te benefitieren, soo is 't dat by desen den oppercoopman, schipper ende alle andere op dese fluyte varende, wel expresselijck verbieden ende interdiceren, op pene van hun offitie ende confiscatie van alle haere verdiende maentgelden, voor hun eygen noch oock voor andere eenige goederen, 't sy hoe die mochten wesen, sonder onse kennisse ende expres consent van hier te vervoeren ende na andere plaeften te transporteren directelijck off indirectelijck, onder wat pretext het soude mogen wesen, alsoo de Compagnie daerby op 't hoochste wert vercort ende den heer van sijn gerechticheyt gefraudeert, alle op pene als vooren, mitsgaders confiscatie van de goederen selffs.

Onderwegen in 't gaen off keeren eenighe Spangniaerden, Portugiesen, haere adherenten, d'ondersaten van den Mattaram, die van Macasser ende alle andere onse vyanden bejegenende, sult alle mogelijcke affbreuck doen ende met voorsichticheyt in u gewelt sien te becomen, haere goederen onder behoorlijcke inventaris overnemen, 't volck in goede versekeringhe bewaren, 't vaertuych, daermede verlegen sijt, vernielen ende verbranden, opdat de vyanden [daer] andermael geen genut van becomen.

Tot een besluyt sy U. l. gerecomandeert ende bevolen Compagnies voordeel in allen deelen te behertigen, alle oncosten op 't spaersaemst te mesnagieren, geen reparatie aan de huysinge in Jamby te doen. Alle nootloose schenckagie sult excuseren ende geene doen tensy met voordeel, daeraen des Compagnies dienst ende U bysondere eere gelegen is.

In 't Casteel Batavia, ady 22^{en} May anno 1629.

155. — JAMBY.

AEN DEN OPPEROOPMAN VAN DER HOEFF, PER DE FLUYT VELSEN,
22 MEI 1629.

Met d'Engelse jachten de *Duyve* ende *Cooster*, de fluyt *Velsen*, de *Peerle*, *Batavia*, de *Muys* ende nu jongst per 't jacht *Diemen* sijn ons successive U. E. aengename brieven in dato 13 November, 7^{en} December 1628, 7^{en} February ende 8 Meert passato wel ter hant gecomen, daermede den stant van Compagnies negotie ende 't voorder gepasseerde in Jamby seer wel [hebben] vernomen.

Wy hebben gaerne gesien de cleden in Jamby op rysende merckt waren; dat Compagnies packhuys van d'oude restanten gesuyvert ende alles aan den man geholpen haddet.

Soo 't ons aen geen schepen gemancqueert hadde, over lange ware U. E. op synen eysch tot vervolch van de peperhandel aldaer geprovideert geworden; 't en gebreeckt Godtloff aen geen cleden ende coopmanschappen dienstich voor Jamby.

Ondertusschen willen wy verhoopen de Compagnie daerby sonderlingh niet sal sijn vercort, dat d'Engelse dewyle geen macht noch middelen hebben, ons geen voordeel sullen hebben affgesien, dat de cleden maer des te beter getrocken sullen worden ende de peper tot leger prijs gebracht sal sijn, 't welck ons t'syner tijt staet te vernemen.

U. E. seggen dat noch met goede pertye van de jongst gesondene contanten versien bleeff, daermede weynich condet verrichten, vermits de vervalsingh die aldaer door de Chinesen ende andere in de munte [wert] gepleecht. 't Waer goet geweest dat U. I. ons de quantité van de realen geadviseert haddet, om met des te beter fondament reecqueninge van Jambys staet te mogen maken. 't Is een abuys dat men ons diergelijke sake blinthout ende geen nader verclaringhe doet.

't Sal gants noodich sijn dat men bij den coninck aenhout, straffe over de valse munters mach worden gedaen, off sal andersints, gelijck U. I. seggen, een groot verloop in Compagnies negotie veroorsaken; wat redres den coninck in dese saecke ende alle andere overlasten, ons in Jamby bejegent, sal hebben gedaen, sullen mede t'syner tijt gaerne verstaen.

Seer wel hebt U. I. gedaen Brustens herwaerts gesonden hebt; na alle apparenzie sijn veel ende seer quade disseynen, strekende tot disreputatie ende nadeel van de Generale Compagnie, daermede voorgecompen. De saecke wert hier in rechte vervolcht, ende ondertusschen blijft gemelte Brustens binnen 't Casteel in hechtenis gedestineert.

Voor de peper, met *Velsen*, *Batavia* ende de *Muys* ontfangen, hebben Jamby conform factura ontlast, ende voor de nootlicheden, uyt de *Paele* ten dienste van de Compagnie gelicht, is u comptoir gedebiteert ter somme van *f* 981 — 12.

Desen gaet per de fluyt *Velsen*, daermede tot vervolch van de Jambische handel ende procure van peper sijn sendende een cargasoen geconsigneert in handen van den oppercoopman Frans Adriaensz. de Vries, monterende als per nevensgaende facture *f*¹⁾. D'Almogende geve 'tselve conform onse intentie ten dienste ende meeste proffijt van de Compagnie mach benefiteren.

Ende alsoo met advys van onsen Rade goetgevonden hebben U. E. op sijn versoek te verlossen ende by provisie den oppercoopman de Vries in uwe plaatse te committeren omme d'affairen van de Compagnie ende den handel

¹⁾ Niet ingevuld.

in Jamby volgens onse instructie hiernevensgaende waer te nemen ende te vervolgen, sy U. E. gerecomandeert ende bevolen gemelte de Vries van alles ten dienste van de Compagnie aengaende goede onderrechtinge te geven, alle pampieren ende ordres by 't comptoir zijnde ter hant te stellen, ende hem voorts in 't benifitieren van sijn cargasoen alle hulpe gedurende uwe presentie te presteren.

In gemelte instructie sal U. E. sien hoe voornemen, eerstdaechs 't schip *Suyt-Hollant* costi te senden, dat achte ten uuttersten 8 a 10 dagen sal aendragen, omme U. E. met sijn peperrestant, dat gisse op omtrent 250 lasten te wesen, daermede herrewaerts te transporteren. Sijt derhalven verdacht ordre te stellen de peper die in voorraet is tijtlijck tegen d'aencomste van dit schip beneden wort gebracht, opdat geen tijt wort versymp. Dese fluyte *Velsen* ende de *Haze* sal U. E. daertoe dienen te gebruycken, ten eynde soo spoedich op Batavia moocht verschynen als immers doenelijck is.

Op u vertreck sult aan den coopman Jan Oosterwijck transpoort van d'uytstaende schulden doen, gelijck mede van de slaven die aldaer niet gemist connen worden, omme daervan reeckeninge te houden, hem recommanderende daervan sooveel't'innen als becomen can, ende 't retour in peper over te senden.

Ende alsoo wy goetgevonden hebben den handel in Jamby met schepen te vervolgen, hebben den coopman de Vries belast, soo haest dit cargasoen ende 't geene met *Zuyt-Hollant* voornemen na te senden gebenificieert is, sich met 't retour van dien weder herwaerts sal vervoegen, als wanneer den ondercoopman Oosterwijck 't oppergesach in Jamby in ditto de Vries plaatse sal beleden, 't en ware anders na desen ordonneerde.

Voor u vertreck sal U. E. ernstelijck by de coningen aenhouden dat den tol voortaan met peper mach werden betaelt, off dat denselve in alle gevallen niet hooger wort gerekent, gelijck de peper in Jamby met contant wort gebocht. Sult oock insisteren omme de vergoedinghe van d'oncosten, die de Generale Compagnie heeft gedragen wegens d'assistentie, op hun versoek tegen die van Balimbang gedaen; 't sal ten minsten dienen om hun t' overtuigen ende geen nieuw off diergelijck versoek te doen. Voorts sal U. E. een vrundtlijck asscheyt van de coningen ende de grooten in Jamby nemen.

Byaldien Chili Japan uwe recommandatie in sijn faveur by de grooten in Jamby versoect, sult hem die laten genieten voor sooveel sonder verachteringh van de dienst van de Compagnie can geschieden.

Gelijck vooren geseyt sal *Suyt-Hollant* eerstdaechs volgen, daermede eenige provisie voor Jamby sullen senden, ons voorder gedragende aan d'instructie de Vries mede gegeven; recommanderen U. E. den handel aldaer conform deselve gedurent u aewesen te helpen bevoorderen ende alles ten beste van de Generaele Compagnie te dirigeren.

By gelegentheyt sal U. E. sich verluyden laten eerlang met alle man van Jamby sullen opbreecken, U fonderende op de cleyne proffyte ende de sware tollen die daer vallen.

Voor de *Haze* gaet per dese fluyt 1 pomp, 1 schoverseyl ende besaen.
In 't Casteel Batavia, ady 22^{en} Mey anno 1629.

156. — JAMBY.

AEN D'ONDERCOOPMAN JAN OOSTERWIJCK PER DE FLUYT *VELSEN*,
22 MEI 1629.

Hoe goetgevonden hebben den opperoopman van der Hoeff op sijn versoeck herwaerts t'ontbieden ende Sr Frans Adriaensz. de Vries met de *Velzen* in desselfs plaetsen derrewaerts te committeeren, wat ordre wy op den handel in Jamby hebben geraemt ende hoe in toecomende begeeren vervolcht, sal U. l. uit nevensgaende instructie sien. Wy recommanderen U. E. sich daermede te conformeren, den dienst van de Compagnie te helpen bevoorderen ende de Vries in alles t'assisteren teneynde sijn cargasoen op 't spoedichste tegen goetcoop peper mach oversetten.

In gemelte instructie sal U. E. mede sien, hoe aen van der Hoeff hebben geordonneert in uwe handen transpoort van alle d'oude uitstaende schulden te doen, 't welck alsoo goetgevonden hebben, ten aensien U de personen sijn bekent. Doet devoir soo veel daervan in te manen als becomen condt.

Voorts tot een besluyt U recommanderende goede correspondentie met den opperoopman de Vries gedurende sijn aenwesen aldaer te houden, hem behoorlijck informatie van alle den handel ende Compagnies affairen Jambi concernerende te geven, ende maeckt dat dienaengaende geen clachte vernemen.

Na 't vertreck van de Vries sal U. E. als hoofst in Jamby blyven ende Compagnies affairen waernemen, 't en ware na desen anders ordonneerde.

Gedenckt ons met alle gelegentheyt van 't gepasseerde in Jamby large advysen te geven. De Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

In 't Casteel Batavia, ady 22^{en} May anno 1629.

157. — INSTRUCTIE

VOOR DEN SECRETARIS VAN DEN ORDINARY RAET VAN JUSTITIE, DAERNA
HEM IN 'T FORMEREN ENDE HOUDEN VAN DE BOECKEN RAECKENDE
DE CONFISCATIEN, SOO VAN GOEDEREN, MAENTGELDEN, GEREDA
BOETEN ALS ANDERSINTS BY GEMELTE COLLEGIE GEWESEN,
SAL HEBBEN TE REGULEREN, 25 MEI 1629.¹⁾

Eerstelijck alle geconfisqueerde ooste verbeurde maentgelden van Compagnies dienaers, 't sy dat haer reecqueninge op dit comptoir Battavia, t'scheep ooste elders lopen, sullen tot laste van de gesententieerde op reeckeninge van condemnatie ende den fiscael, yder voor hun gerechte portie, goetgedaan worden, als namentlijck:

N. N. is schuldich aan ondergeschreven *f. voor ... maenden gagie a f. per maent, daerinne denselven als per sententie in dato is gecondemneert, te weten:*

Aen reecqueninge van condemnatie *f. over $\frac{2}{3}$ parten voor den Heer.*

Aen Anthony van den Heuvel, fiscael, *f. over sijn derde part.*

De sententie gepronuntieert ende in maniere als boven geboeckt sijnde, sal den secretaris daervan behoorlijcke memorie overleveren aan den oppercoopman Daniel de Bucquoy ofte die de last van de soldie- ende scheepsboecken bevolen is, ende sal gemelte memorie promptelijck sonder uitstel op hun reecquening doen debiteren, als wanneer deselve memorie wederom aan den secretaris ter hant sal stellen met schriftelijcke verclaringhe by hem, Bucquoy onderteekent, dat alles op reeckeninge is gestelt.

Soo haest den secretaris gebleken sal wesen, dat alles behoorlijck geregistreert ende op reeckeninge daer 't behoort gestelt is, sal hy de debiteurs in sijn boecken ontlasten ende haer reeckeninge sluiten, te weten:

Alle personen wiens reeckeninge op 't comptoir Batavia lopen, sullen onlast worden aan soldye, als sijnde in de soldyeboecken van Batavia voor gelijcke somme beswaert.

Alle 't varent volck wiens reeckeninge scheep loopen, sal gemelte secretaris crediteren per 't comptoir Batavia, als sijnde door den coopman van dito comptoir tot laste van scheepsequipagie gebracht, ende op de delinquenten haer loopende reeckeninge t'scheep gestelt.

Alle personen die over hun faulste bij gemelte collegie sullen werden gecondemneert in geltboeten, contant te betalen, sullen als vooren onder haere namen gedebiteert werden ten behoeve van condemnatie ende den fiscael, yder voor hun gerechte portie. Ende sal den secretaris alleen, sonder ymant

¹⁾ In *Plakaatboek I*, 245 wordt medegedeeld dat dit stuk in het Bataviasche archief niet is aangetroffen.

anders, gemelte geltboeten promptelijck inmanen, ontvangen sijnde, sijn cassa aan de betaelders belasten, ende alsoo de gecondemneerde debiteurs haer reeckeninge op de boecken sluyten.

Omme alle confusie op des fiscaels reeckeninge voor te comen ende de verbeurde maentgelden met de pecuniele boeten (t'synen proffy te gewesen) niet t'enbroelieren ende met den anderen te vermengen, sal den secretaris de reeckeninge van den fiscael twee colommen, soowel in debit als in credit, geven, in de voorste colommen op de rechte hant uittrekken de verbeurde maentgelden, ende in d'achterste de pecuniele off geltboeten.

Alle twee off dry maenden, min off meer, na dat de saecken sullen verey-schen, sal den secretaris aan den fiscael uitkeren in contant sooveel bevonden sal worden hem op syne reeckeninge voor geltboeten te competeren, daervoor gemelte secretaris sijn casse sal ontlasten ende de reeckeninge van den fiscael debiteren, de somma in d'achste colomme op de slinckerhant uittreckende.

Ende off het gebeurde dat ondertusschen aan den fiscael om redenen off andersints eenige penningen op sijn reeckeninge toegestaen worden te lichten, sal den secretaris als vooren des fiscaels reeckeninge aan sijn casse belasten.

Alle goederen sooals die souden mogen wesen, by den fiscael gecauseert sijnde, daerop den Raet promptelijck can disponeren, sullen na uuttingh van saecken datelijck by openbaere uutroep voor contant worden vercocht.

Ende sal den secretaris sijn cassa voor 't procedido van de gemelte aengeslagen goederen belasten, condemnatie ende den fiscael volgens sententie, yder voor hun portie, crediteren, mits verclaringe in sijn boecken doende van wien de goederen gecomen sijn.

Alle goederen ende coopmanschappen, van wat qualiteit die oock sijn, welck by den Raet op d'aenclachten van den fiscael by provisie souden mogen gesequestreert blyven tot naerder decisie van saecken, sullen den secretaris worden ter hant gestelt ende in sijn bewaringhe bevolen.

Alle welcke goederen de secretaris in syne boecken sal registreren ende inschryven onder den titel van gesequestreerde goederen aengaende N. N., onder specificatie, waeruit die bestaan; debiterende deselve provisionelijck aan reeckeninge van taxatie voor al sulcke somme als deselve ten naesten by geschat worden waerdich te sijn.

By den Raet daerop gedisponeert sijnde, 't sy dat deselve vry off schuldich worden gekent, sullen ditto goederen weder per reeckeninge van taxatie gecrediteert worden; vry sijnde aan den eygenaer onder behoorlijcke quitantie ter hant gestelt, daervan de secretaris in 't affschryven van gemelte pertye in syne boecken sal verclaringe doen; soo deselve confiscabel worden verclaert, sal alles datelijck by openbare uutroep worden vercocht, 't procedido

by den secretaris gevordert, ende volgens sententie tot laste van sijn cassa (als-vooren van de aengeslagen goederen is geseyt) te boeck gestelt ende ingeschreven werden.

Alle beswaerde penningen, gout, silver, diamanten ende juwelen, sal de secretaris van gelijcken in forme als boven geseyt registreren ende boecken, deselve onder syne handen bewaren totdat daervan sal sijn gedisponeert.

Soo haest de secretaris voor reeckeninge van 's Heeren condemnatie in casse sal hebben 600, 800 off 1000 realen, sal hy sich daervan onlasten, de gemelte penningen onder quitantie aan den cassier van de Compagnie overleveren, debiterende daervoor 't comptoir Batavia aan cassa voor sooveel aan den cassier van de Compagnie is getelt over 't procedido van al sulcke condemnatie ten behoeve van den Heer gewesen, alles perfectelijken aenwysende ende extenderende na behooren.

Soo 't gebeurde dat particulierlijck bij d'heer Generael uyt consideratie aan de onbekende aenbrengers eenige gratitudo wierd toegeleyt off gegunt, sal de secretaris (volgens ordonnantie) deselve betalen, 't comptoir Batavia daervoor debiteren ende sijn cassa crediteren, mits 't selve contant aan den cassier in reeckeninge brengende, opdat diergelijke posten door den coopman van 't comptoir alhier tot laste van de generale condemnatie mogen worden geregistreert.

Alle 't gene by den Raet ten proffyte van de aenbrengers sal worden toegeygent, daervoor sullen d'aenbrengers onder onbekende namen werden gecrediteert ende by den secretaris contant betaelt, als wanneer haer reeckeninge weder sullen worden gedebiteert aan cassa.

In 't sluyten van de boecken sal men des fiscaels reeckeninge vereffenen met 't comptoir Battavia, soldye ende cassa: namentlijck voor de verbeurde maentgelden welcke den fiscael competeren uit de verdiende gagien wiens reecqueninge scheep loopen, sal de fiscael gedebiteert werden aan 't comptoir Batavia; voor de verbeurde maentgelden wiens reeckeninge op Batavia loopen, sal gemelte fiscael aan soldye gedebiteert worden, als sijnde hem gemelte boeten per de voorsz. comptoiren op sijn loopende reeckeninge goet gedaen; ende 't geene hem van pecuniele boeten resteert, sal per cassa vereffent ende affgeschreven worden.

In vuogen dat geen reeckeninge open sullen blyven als condemnatie, soldye ende 't comptoir Batavia, blyvende de reeckeninge van 't comptoir Batavia ende soldye effen schuldich 't geene de reeckeninge van condemnatie moet hebben, die alsdan met den anderen moet gesloten ende vereffent worden.

Ende opdatter goede correspondentie met 't comptoir Batavia, de soldye-boecken ende die van de Raetcamer mach werden gehouden, ende opdat

alles te beter mach nagesien ende metten anderen geconfronteert worden, hebben goetgevonden aen den oppercoopman Jan van der Burch ende Daniel du Bucquoy t' ordonneren ende te belasten, dat voortaan dese navolgende reeckeninge in haer boecken sullen formeren, namentlijck den oppercoopman van der Burch sal op syne boecken van 't comptoir Batavia d'heer fiscael Anthoni van den Heuvel een reecqueninge geven ende op dito reeckeninge goet doen syne portie, die hem uit de verbeurde maentgelden van de personen wiens reecqueninge die op de scheepen loopen, toegetwesen sijn, ende sal gemelte van der Burch, volgens de memorie die hem van den secretaris sal worden ter hant gestelt, equipagie van schepen debiteren aen ondergeschreven, namentlijck aen condemnatie voor 's Heeren portie ende aen den fiscael voor sijn gedeelte, voorts sorge dragende dat de delinquenten behoorlijck op de scheepsboecken worden belast.

Alle dry off vier maenden off na datter veel off weynich voorvalt, sal de reeckeninge van den fiscael aen soldye werden gedebiteert, omme door den coopman Bucquoy in de logieboecken deses casteels op de loopende reeckeninge van den gemelten fiscael goet gedaen te worden.

Ende sal de coopman Bucquoy, off die de guarnisoen- ende logieboecken waernemen, een reeckeninge van condemnatie in 't logieboeck formeren ende op deselve goet doen al sulcken portie als den Heer uyt de verbeurde maentgelden van de personen wiens reeckeninge hier aen lant loopen sal toegetwesen sijn, mits de rente, sijnde des fiscaels gedeelte, ter eerster instantie op sijn loopende reeckeninge goet doende.

Alle dry off vier maenden sal men de reeckeninge van condemnacie sluyten, deselve debiteren aen 't grootboeck, ende aen den coopman van 't comptoir Batavia opgeven, omme aldaer op generale condemnatie goet gedaen te worden.

Ende alsoo tot noch toe versheyden abuyzen ende disordren in 't registeren ende boecken van condemnatie, den Heer ende fiscael aengaende, sijn gecommitteert, hebben goetgevonden dese voorsz. instructie ende ordre daerop te ramen, weshalven wel expresselijck by desen belasten aen alle die het aengaet, deselve na te comen ende haer boecken dienvolgende te conformeren, op pene als contraventeurs van onse ordonnantie gemulcteert ende gestraft te werden.

Actum in 't Casteel Battavia, ady 25^{en} May 1629.

158. AEN DEN APRA VAN DE JAPANDERS,
WOONACHTICH IN SIAM, 28 MEI 1629.

U. E. seer aengename missive ende schenckagie is ons door nachoda Simy wel behandicht, daervoor wy syne E. gants vrundelijck sijn bedankende, gelijck mede voor de presentatie om ons ende d'onse in Siam residerende alle dienst ende vruntschap te doen. Versoucken dat U. E. in deselve goede genegentheyt t'onswaerts belieft te continueren, goede correspondentie met onsen factoer, aldaer leggende, te houden, alle hulpe ende faveur daerinne U. E. souw mogen van doen hebben te presteren. Wy sullen van gelijcken de Japanse natie, ende alle die van U. E. herwaerts souden mogen gesonden worden, onse gunste genieten laten, gelijck wy oock aen desen uwen nachoda en volck, als selver sullen getuygen, bewesen hebben; alle haere medegebrachte rijs hebben gecocht, spoedich voort geholpen ende 's Heeren gerechticheyt, soo van incomen als uitvoeren, geschoncken ende vry gegeven. Soo dese joncke 2 maenden vroeger hier aengecome ware geweest, souden ongelijck meer van haeren rijs gemaeckt hebben; byaldien U. E. resolveert tegen d'aenstaende mousson rijs, oly ende andere provisie herrewaerts te senden, sal 't goet wesen dat tijtlijck van Siam vertrekken, ende onse gunste, hulpe ende faveur sal haer niet manqueren.

In teecken van vruntschap ende goede genegentheyt t'uwaerts senden U. E. een dommecracht; gelief deselve in dancke t'aenvaerden.

In 't Casteel Batavia, ady 28^{en} Mey 1629.

159. — INSTRUCTIE

VOOR DEN OPPEROOPMAN GERRIT BROUCKMANS ENDE DEN RAET VAN
DE SCHEPEN SCHIEDAM ENDE DE CHALOUE DE NIEUWICHEYT, *10.10.45*
GAENDE NA DE BOCHT VAN PATANI, 31 MEI 1629.

Ten aensien van de sobere proffyten ende dieren coop peper, nu eenighe jaren in de bocht van Petany gevallen, is 't dat wy voorleden jaer 1628 niet hebben connen resolveren tot vervolch van dien handel derrewaerts te senden; ende alsoo uit de rapporten van verscheyde Chinesen, Maleyers ende andere vreemden natien (met rijs ende andere verscheyde provisien jongst van daer op Batavia verscheenen) verstaen, in gemelte quartieren goede pertye peper redelijcx coop op voorraet was, gelijck sulcx oock met brieven, van den coenck van Ligor ende Cheri Paducka van Patany aen ons geschreven, geconfirmeert wort, soo is 't, dat wy op hoope van beter succes in de negotie aldaer ende op andere goede consideratien meer, goet gevonden hebben na de ge-

melte bochte van Patany uit te setten ende met een requisijt cargasoen onder consingnatie van den oppercoopman Gerrit Broeckmans derrewaerts te senden 't schip *Schiedam* ende de chaloupe de *Nicuwicheyt*. Sult dienvolgende uwe reyse met den anderen in Godes name aenvaerden, ende soo spoedich trachten in de bocht te comen als eenichsints doenelijck is.

Aen cleden, yser ende andere coopmanschappen, met 12.000 realen in spetie, wert U medegegeven een cargasoen van f 71.780 — 8 — 7, als per nevensgaende factura breeder blijckt. Wy recommanderen U. l. 't selve ten meesten proffyte van de Generale Compagnie te benefitieren ende 't provenu nevens de megaende contanten in retour van schoone suyvere peper t'employeren tot soo civilen prijs als immers doenelijck sy.

Naer wy vernemen, selfs uit de gesanten van Ligor, was de peper daer ongelijck beter coop als voor desen; wierd 12 teyl de bhaer vercocht, dat is f 38 — 8 de 3 picol; comt een weynich meer als 5 realen 't picol. Niet minder te becomen sijnde, sal U. l. syn cappitael daerinne mogen besteden.

De peper tot hoger prijs als 12 tayl de bhaer aldaer in te coopen, souden niet goet cunnen vinden, ten aensien deselve in veel andere quartieren noch beter coop ende tot minder prys te becomen is; als namentlijck op de West-cust van Sumatra gelt de peper 15 realen de bhaer ende minder; in Jamby $4\frac{1}{2}$ a $4\frac{3}{4}$, in Balimbang $3\frac{1}{2}$ realen, ende hier in Batavia, die van buyten wort ingebrocht, daervan tol genieten, 7 ende $7\frac{1}{2}$ realen 't picol; weshalven tracht de peper soo goetcoop te coopen als immers doenelijck ende te becomen sy.

Engelsche, Chinesen off andere vreemde natien, waerdoor den peper voor desen opgejaecht ende als om strijt gecocht is, sullen U dit jaer niet hinderlijck sijn. D'Engelsen, gelijck U kennelijck is, leggen heel in onmacht; de custe van China wort van de rovers soo getroubleert, dat in twee jaren geen joncken uit China sijn gevaren. Neemt dan dese occasie waer, ende tracht een voorderlijcke negotie voor de Compagnie te doen ende procureert goede coop peper in retour soo haest doenelijck wert.

Wy willen seer wel geloven, soo haest U. l. daer sal verschynen, d' inwonderen volgens haere aengeboren begeerlijckheyt de peper stijff sullen houden ende de merckt verhoogen, haer selven inbeelden dat sonder peper niet sullen vertrekken maer deselve tot haer appetijt affscoopen, waertegen weder met een traechsame graecheyt tot den opcoop van peper sult moeten procederen, ja des nodich sijnde 'tancker lichten ende U gelaten off om peper niet verlegen waert, maer u voordeel elders wildet gaen soeken. Gebruyct dese ende andere middelen meer, die tot voorderinge van saecken oordeelt goet te sijn.

De maniere van handelinge in de bocht van Patany ende omliggende quar-

tieren sullen U. l. alhier niet voorschryven, maer gedragen ons dienaengaende aan U. l. ervaringe ende onse voorige instructie, U toevertrouwende in alles den dienst ende 't meeste voordeel van de Compagnie sult soecken, gelijck een eertrachtent jonckman ende trou dienaer toestaet ende behoort.

De proffyten op de cleden door d'onse tot noch toe in gemelte bocht verhandelt sijn al te sober. De jongste voyagie heeft geen 50 per cento gerendeert, daermede de Compagnie niet behouden can varen. 't Is achter stuer soo niet suyver 1 cent behouden ende als de peper meer als 5 realen 't picol comt te staen.

Wy recommanderen U. l. dienvolgende syne cleden niet meer tot soo vielen prijs uyt de hant te smyten, maer tracht de behoorlijcke advance daerop te behalen; voor desen is men genootsaeckt geweest de vente der cleden wat te verhaesten om gelt tot incoop van peper in Ligor te fourneren, daerom nu niet verlegen cunt vallen, alsoo goede pertye realen medesenden omme de saecke in Ligor tijtlijck by der hant te vatten. Oock sal dit peperretour per de vloote, die voornemen October aenstaende na 't patria te senden, niet connen medegaen, maer tot 't naeste jaer over moeten blyven, in vouge dat U. l. cargasoen sonder eenich verleth ofte incommodatie op sijn proffytelijcxst wel moocht beneficieren.

Ende alsoo voorleden jaer, gelijck ons d'heer directeur Marten Ysbrantsz. van de cust Choromandel adviseert, de Moorsche schepen na Tanassery ge destineert (ghelyck mede des conings schip van Siam) alle verongeluckt ende in zee vergaan sijn, soodat die quartieren over Tanassery gelijck voor desen van cleden niet geprovideert sijn geworden ende apparent dit jaer vandaer mede niet te verwachten staet, dewyle seker is, die van Masilipatnam in quessie sijn, ende de rede aldaer soo van ons als d'Engelse beseth ende gesloten wort gehouden, 't welck wy belast hebben te continueren totdat ons reparatie sal sijn gedaen van d'overlasten, molestie ende vexatien in onsen handel als andersints door toedoen van den Moorschen gouverneur aldaer geleden, d'uytstaende schulden ende affgedrongen penningen, monterende in alles over de 46.000 pagoden, betaelt ende den handel in volcomen vryheydt herstelt, waerover niet twijfelen off de cleden sullen in de bocht beter als voor desen getrocken ende met meerder avance worden vercocht; sult derhalven dese occasie mede waernemen ende de Masilipatanse doecken, te weten betillis, salemouri, parcallen ende Guinees linnen, in reputatie houden, deselve niet min als met een cent voordeel overlaten. Liever hebben die teruch gebracht, als met minder proffyt vercocht, te meer om ditto sorteringh wellicht mochten verlegen vallen, soolang met Masilipatam in oorlooch blyven. Wat aengaet de tapegrosses, chindes ende andere geschilderde cleden, dewyle daer rijckelijck van sijn geprovideert ende ons deselve door de Masilipatnamse

questie niet sullen ontstaen, connen daer soo geen precise ordre op geven, maer handelt daermede ten meesten dienste van de Compagnie gelijck vooren geseyt ende na den astreck sal vereysschen.

Dit cargasoen met de behoorlijcke advanse gebeneficieert sijnde, sal niet min maer meer als 2000 bhaer peper renderen, sijnde omtrent 50 lasten meer als 't schip sal connen laden; 't overige sal U. l. in gout ende realen van 8^{en} terugge brengen off in Masilipatnamse witte ende roode cleeden, die met een cent advance cunt quijt worden, alsoo de bietties, salemouri, parcallen ende Guinees linnen voor soo goeden retour sullen aennemen als gout off realen van 8^{en}.

By mancquement van peper, dat niet verhoopen, sult 't gebrekende van de last met alsulcke waren suppleren als oordelen sult voor de Compagnie proffijtelijck ende dienstich sijn, te weten: was van 15 tot 18 realen 't picol, goede pertye rottangh, schoonen benjuwijn, van de beste soorte, tot 20 a 25 realen 't picol, goede gomme lacca, ende goet gaeff durabel houtwerck.

Guite gomme begeeren wel 15 a 20 picol, voor Persia als tot ons eygen gebruyc.

Heunich souden mede wel 10 a 15 picol begeeren; te becomen sijnde, eenige rubarbe, ende omtrent 5 a 600 realen aan Patanise canten off lijsten voor Amboyna.

Sijt verdacht, om [de] peper in 't lant van Ligor niet op te jagen, sooveel voorcoopers niet uutsent dat de peper tegen den anderen opcoopen, gelijck verstaen dat voordesel wel geschiet is. Beter sou 'tsijn dat de peper uit d'eerste hant conde becomen worden ende dat de voorcoopers ('t welck al Chinesen ende vervalschers van de peper sijn) niet gebruyc kt wierden.

Op den ontsang van de peper sal U. l. goet reguard doen nemen ende trouw volck gebruycken, ten eynde de Compagnie niet gefraudeert wort. D' onderwichten op de peper, tot noch toe uit de bocht ontfangen, is extraordinarie groot geweest ende excedeert alle andere peperplaetsen. U. l. sal daerin versien. Wy sijn van opinie de voorcoopers haer persoonagie daerin spelen.

Hiernevens gaet een brieff aan de coninginne van Patany, die U. l. nevens een geringe schenckagie met behoorlijcke complementen sult overleveren.

Aen Ceri Peduca schryven mede een brieffken in antwoorde, gelijck by de nevensgaende copye sult sien. Ditto Peducca maeckt eenige pretensie, daervan U. l. de beste kennisse hebt. Sult hem contentement doen na de saecken vereysschen ende sooveel buyten prejuditie van de Compagnie can geschieden.

In u compagnie vertreken de gesanten van den coninck van Ligor met hun joncqve; soo lange sonder verachteringhe by U connen houden, sult ghy niet van haer scheyden, maer soo daerby verleth soudt worden, sult u reyse voorderen.

Hiernevens gaet copye van missive in antwoorde aen den coninck van Ligor geschreven; byaldien U. l. voor de gesanten in Ligor arriveert, cunt deselve aen de coninck verthoonen.

In Patany sult ghy trachten, ende oock, dies nodich sijnde, by de coninginne aenhouden, met minder als d' ordinary lasten van anckeragie ende thollen te mogen bestaan; mede dat de coopmanschappen, die aldaer niet worden vercocht ende terugge brengt, excent van tollen mogen wesen, U beklagende, dat de Compagnie niet alleen niet behouden, maer eenige jaren herrewaerts niet dan met groote schade derrewaerts gevaren heeft; dat daeromme oock 't verleden jaer niet verschenen sijt.

Belasten U. l. wel expresselijck geen uitstaende schulden te maecken; sullen tot Uwer eygen verantwoordinge loopen. Volck noch restanten sal daer mede niet laten, maer alles herwaerts brengen.

Soo haest de chaloup de *Nieuwicheyt* gemist can werden ende geen dienst meer doen can, sal U.E. deselve met ample advysen herrewaerts aen depecheren, opdat weten mogen wat aldaer passeert. 't Schip *Schiedam* sal noot-saeckelijck dienen versorcht ende gekielhaelt. Na wy verstaen is in Sangora daertoe seer goede gelegenheyt ende can daer sonder eenich verleth van saecken seer wel geschieden, weshalven recommanderen ende belasten den schipper Jan Fransz. sorge te dragen den oirbaer aen 't schip worde gedaen. Soo den tijdt sulcx toegelaten hadde, souden ditto schip hier gekielhaelt ende schoon gemaect hebben.

Voor 9 maenden hebben 't schip doen vichtualieren. Wy verhoopen dat de reyse soo lang niet duren sal. Ondertusschen belasten U. l. al t'samen de vivres wel te mesnagieren, gedurende de reyse geen off immer soo weynich oncosten te doen als geschieden can, ende besteet u gelt in peper, daerom het medegegeven wert. De Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

Doet u beste om de Patanesen ende andere van de Bocht t'induceeren, dat sy met haere joncken ende coopmanschappen na Batavia comen handelen, haer versekerende van ons favorabel onthael ende wisse proffyten in den handel alhier. Laet niet na u uuterste devoir in desen te doen, alsoo de Compagnie in 't generael ende den staet van Batavia in 't bijsonder daeraen een overtreffelijken dienst can geschieden.

Onderwegen in 't gaen off keeren enige Spagniaerden, Portugiesen, haere adherenten d'ondersaten van de Mattaram, die van Maccasser ende alle onse vyanden bejegenende, sult alle mogelijcke affbreuck doen ende met voorsichticheyt in u gewelt sien te becomen, haere goederen onder behoorlijcke inventaris overnemen, 't volck in goede versckering bewaren, 't vaertuych daermede verlegen sijt vernielen ende verbranden, opdat de vyanden andermael geen nut daervan becomen.

Ende alsoo tot onser kennisse gecomen is, dat hun de cooplieden, schippers ende minder officieren niet ontsien tegen onse expresse ordre soo voor haer particulier als andere verscheyde goederen, coopmanschappen ende contante penningen te vervoeren, den Heer van sijn gerechticheyt te frauderen ende de Compagnie in haren handel ende ordonnary proffyten te vercorten, soo is 't dat by desen den oppercoopman, schippers ende alle andere op dit schip *Schiedam* ende de chaloupe de *Nieuwicheyt* varende, verbieden, op pene van hun offitie ende confiscatie van alle haer verdiende maentgelden, voor haer eygen noch voor andere eenighe goederen off contante penningen, 't sy hoe die mochte wesen, sonder onse kennisse ende speciael consent van hier na andere plaatzen te transporteren, directelijck oft indirectelijck, op pene als vooren, mitsgaders confiscatie van de goederen ende gelden selffs.

Ende opdatter gedurende 't voyagie behoorlijcke ordre ende eenparicheyt in 't bevoorderen van Compagnies affairen onderhouden werde, hebben wy goetgevonden den oppercoopman Gerrit Broeckmans als opperhoofst over dit schip *Schiedam* ende de *Nieuwicheyt*, mitsgaders over de directie der negotie in de Bocht, te stellen om in alle voorvallende saecken den Raet te mogen beroepen, in denselven te presideren, de vlagge van de groote stenge te voeren, ende voorts met advijs van den Raet op alles te disposeren soo als den meesten dienst van de Compagnie vereysschen sal, waervoor wy U. I. alt'samen belasten den voorsz. Broeckmans t'erkennen ende te respecteren.

Tot een besluyt recommanderen U. I. alt'samen in 't generael, ende ider in 't bysonder, goede eenicheyt, regel ende ordre met den anderen te houden, 't volck behoorlijck te gouverneren, met goede exemplen voor te gaen ende yder sich in 't syn te quyten gelijck dat betaemt ende soo ghylieden voor ons sult willen verantwoorden.

In 't Casteel Batavia, ady ultimo May anno 1629.

160. — LIGOR.

AEN DEN CONINCK, 31 MEI 1629.

Grootmogende Coninck. Door Uwe Mayesteyts gesanten Tanrett Nadi Radia ende Mambang Sangara is ons wel behandicht syne Mayesteyts gantsch aengename missive met de schenckagie die Uwe Mayesteyt ons geliefst heeft toe te ougen. Alles hebben volgens syne Mayesteyts schryven ontfangen, ende sullen 't selve t' allen tyden na vermogen danckbaerlijcken erkennen.

Met groote blyschap ende verheuginge onses gemoets hebben uit haere Mayesteyts brieven vernomen de groote genegentheyt van syne Mayesteyt den coninck van Siam tot de Nederlanders, mitsgaders de vruntschappen,

faveuren ende hulpe, buyten alle andere natie onder deselve altijt betoont ende bewesen. Wy soeken dat daerinne alsoo mach werden gecontinueert, ende dat door Uwe Mayesteyts hulpe ende goede gunste de Nederlanders in de rijcken van Siam ende Ligor soo mogen worden gefavoriseert, dat de oude vruntschap ende aliancie tusschen beyde de natien onverbreeckelijck, soolang son en maen haer schijnsel geven, mogen blyven geconserveert, in spijt ende tot affbreuck van haere ende onse vyanden.

Door de cappiteynen van onse schepen, 't mousson verleden alhier van Siam gekeert, hebben mede de quade genegentheyt ende de roveryen van de Spagniaerden, tegen 't rijck ende d' ondersaten van den coninck van Siam gepleecht, verstaen. 't Was hun goet, dat voor d' aencomste van onse schepen van Siam vertrocken waren.

Nu senden na Ligor ende omliggende quartieren onsen capiteyn Gerrit Brouckmans met twee schepen om aldaer synen handel te dryven, denwelcken wy met eenen belast hebben, alle rovers ende vyanden van den coninck van Siam die in de Zeekoey ende langs de custe aldaer soud mogen bejegenen, alle mogelijcke affbreuck te doen, te verdestrueren ende vernielen.

Wy versoecken, als onsen gemelten capiteyn Broeckmans by sijn Mayesteyt verschijnt, dat hem alle hulpe ende vruntschap in sijn Mayesteyts lant gelijck voor desen mach worden gedaen, ten eynde een redelijcx coop peper mach geraecken ende tijdtlijck affgevaerdicht worden, mitsgaders dat hem alsulcke vryheyt ende preference gegunt wort gelijck de Nederlanders van outs in 't coninckrijcke van Ligor altijt genooten hebben, te weten dat voor alle andere natien de peper een haer moet worden gelevert, daeraen ons dienst ende vruntschap sal geschieden ende oorsaecke sijn dat jaerlijcx de vaert sullen continueren en Ligor met onse schepen, volck ende coopmanschappen sullen comen besoecken.

Uwe Mayesteyts gesanten hebben na vermogen soo goeden tractement gedaen ende voorts alle hulpe, addresse ende faveur bewesen, dat geen oorsaecke van misnoegen connen hebben, maer vertrouwen dat syne Mayesteyt dienaengaende uit haere mondelinge rapporten groot contentement sult scheppen. Wy hebben haeren rijs affgecocht ende hebben haer in 't lossen van de rijs met ons eygen vaertuych behulpsaem geweest, ende voorts den tol met alle andere gerechticheden geschoncken ende vrygegeven.

Byaldien dese Uwe Mayesteyts gesanten met haer joncke twee a dry maenden vroeger alhier waren aengecomen, ongelijck meerder souden voor haren rijs hebben gemaect, weshalven soo Uwe Mayesteyt resoluteert eenige joncken met peper, rijs off andere coopmanschappen wederom herwaerts te senden, laet die vroeger comen; sullen meer proffijt doen, ende sal ons faveur ende miltrijcke gunste altijt over syne Mayesteyts onderdanen sijn ende blyven.

In teecken van onse goede genegentheyt ende onverbreeckelijcke vrunt-schap senden tot een gedachtenisse aen sijne Mayesteyt in handen van Taur-rett Nady Radia ende Mambang Sangarra een alcattijff lanck acht ende breet dry Hollantse ellen. Versoucke syne Mayesteyt gelieve 'tgeringe in dancke te nemen, meer siende op 'tgoet herte als op de waerdicheyt van 't geschenck.

In 't Casteel Battavia, ady ultimo May anno 1629.

161. — PATANI.

AEN CERY PADUCKA, 1 JUNI 1629.

Den Gouverneur Generael wegen den staet der Vereenichde Nederlanden in India wenscht Cery Paducka van Patany sijn vrundelijcke groete, ende laet sijn E. weten dat mijn wel ter hant is gecomen sijne aengename missive met een schenckagie van twee pangis, daervooren sijn E. gants vruntlijck bedancke.

11.10.43 Voorts hebbe seer wel verstaen 't geene van Willem de Loy ende van onsen cappiteyn Gerrit Brouckmans, mitsgaders van verscheyde andere persoonen, sijt pretenderende. Seer sijn wy genegen om U in alles behulpsaem te wesen ende te rechte te helpen, maer dewyle geen kennisze van saecken hebben ende alles voor mijn aencomste in India gepasseert is, hebben onsen cappiteyn Broeckmans, die nu met twee scheepen na Patany gaet, belast sich van U.E. pretensie ende versouck te informeren omme mondelingh rapport van alles, ende U.E. sooveel contentement dienaengaende te doen als mogelijck wert; U.E. voorts recommanderende gemelten Brouckmans, gelijck voor desen altijt gedaen hebt, alle hulpe ende faveur te bewysen, opdat spoedlich met goede proffyten vandaer weder herrewaerts mach keeren, omme soo jaerlijcx te mogen continueren twee scheepen ende coopmanschappen na Patany te senden, 't welck geschieden sal soo wel getracteert wort, buyten molestie blijft ende met weynige ongelden beswaert.

In teecken van vruntschap sende U.E. twee haex, een lemmer, met een stuck sandelhout, 't welck geliefst in dancke t'aenvaerden.

In 't Casteel Batavia, ady primo Junio anno 1629.

162. — INSTRUCTIE

VOOR DEN COOPMAN ADRIAEN DE MAREES ENDE DEN RAET VAN DE FLUYTE EDAM, GAENDE NAER DE WESTCUSTE VAN SUMATRA, 1 JUNI 1629.

Ghylieden sult van hier op 't spoedichste na de Westcuste van Sumatra verseylen omme aldaer uwe ladinghe in peper te procureren, daertoe U mede-

geven een cargasoen bestaende in verscheyde goede sorteringh Gusuratse ende Choramandelse cleden, eenige rouwe syde ende pertye yser, met 7.000 realen van 8^{en} in spetie, monterende als per nevensgaende factura blijckt f 50.172 — 12 — 9, welck naer onse calculatie ruym 1200 bhaer peper sal renderen.

Den 6^{en} April passato sijn tot opsamelingh van peper van hier na voorsz. Westcuste vertrocken onder de directie van de oppercoopman Nicolaes Behoort 't schip *Thoolen* ende de fluyt *Amsterveen* met ordre omme haer ladinghe in Bancoele, Celebar, Indrapura, Cotatenge ende omleggende quartieren op te sameLEN, ende alsoo wy vertrouwen den handel in voorsz. plaetsen by gemelte schepen genoechsaem ende ten vollen sal connen waergenomen worden, sult ghylieden in den peperhandel aldaer niet onderstaen, maer voorder om de Noort loopen naer Priaman, Tico, Gassang ende Passenangh, ende aldaer uwe ladinge op 't spoedichste ten meesten dienste ende proffijt van de Compagnie procureren.

En passant sult ghylieden de vrunden van *Tholen* ende *Amsterveen* daer in ladinge leggende aenspreecken, dese onse nevensgaende missive aen den coopman Behoort behandigen, U vorder informeren van de gelegentheyt ende den handel aldaer, uwe instructie ende ordre met hun communiceren, ende voorts met haer overleggen waer apparent de meeste peper ende grootste proffyten te behalen sijn, omme U alsoo volgens haer advijs derrewaerts te transporterend ende uwe ladinge soo haest te procureren als doenelijck wert.

Omme de sware thollen ende andere ongelden die in Tieco ende Priaman betaelt worden t'ontgaen, sult ghylieden alle mogelijcke devoiren doen ende naersticheyt aenwenden om u ladingh in see te becomen. Al sou men oock de cleden daerom wat te beter coop moeten geven, 't sal noch voorderlijcker sijn als soo swaren tol van 444 realen 't 100 bhaer in Ticco ende omliggende quartieren aen den coninck van Atchin te bethalen.

Ende byaldien den handel 't sy door al te scherpen toesicht ofte stercke wacht van de Atchinder in see niet wilde succederen, ende dat genootsaeckt wierd den handel aen lant te vervolgen, sult ghylieden trachten u cleden sooveel dierder te venten ende de peper beter coop te becomen, opdat de swaere lasten van tollen daeraen mogen gevonden worden, ende dat de peper de Compagnie niet meer comt te staen als die in see verhandelt word.

Hiernevens gaet copye van instructie voor desen ende nu jongst aen den oppercoopman Nicolaes Behoort medegegeven, daerby ghylieden sult cunnen sien, in wat ougen den handel op dito cust wort gedreven, tot wat prijs de peper met comptant begeeren ingecocht, wat avance de cleden behooren te renderen als de peper a 20 realen de bhaer van 3 picol, ende die voor contant procureert, niet hooger als daer ingecocht sal werden, gelijck mede hoe

ghylieden U tegens d' Engelse, soo in een plaatse met haer compt te handelen, sult gedragen. Wy confirmeren by dese gemelte instructie sooveele den handel concerneert, ende sult ghylieden U daer mede na reguleren ende deselve in alles sooveel U aengaet naercomen.

Den ondercoopman Willem Jacobsz. heeft seer goede experientie van den handel aldaer. U. l. sal sonder desselfs advijs ende communicatie niet voor-nemen, maer gesamenderhant de saecke ten beste van de Generale Compagnie dirigeren.

Eenige Franssen, Deenen ende andere Europische natien, in aliantie met de Ho. Mo. heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden sijnde, in see bejegen[en]de, sult deselve laten varen ende U haerder niet aentrecken. In wat gestaltenisse die oock souden mogen wesen, laet se soo se sijn, opdat ghy u handen daer niet aan verbrant ende de Compagnie aan moeyte helpt, gelijck voor desen met 't Frans schip *l'Esperance* is geschiet.

Portugiesen, Spangiaerden, haere ondersaten ende alle andere onse openbare vyanden bejegenende, sult alle mogelijcke affbreuck doen, haere goederen onder behoorlijcke inventaris aenslaen, 't volck in goede versekerehelyt nemen ende ter gelegener tijt herwaerts brenghen.

Doet' doorgaens goede wacht op u schip onderhouden ende laet geen volck meer aan lant varen, als tot bevordering van den handel vereyscht wort, ende past altijt meester van Compagnies schip ende goederen te blyven.

Ende opdatter gedurende 't voyagie goede ordre onderhouden ende in alle voorvallende saecken belangende de voordenis van Compagnies affairen behoorlijck mach werden gedisponeert, hebben wy goetgevonden den opper-coopman Abraham de Marees 't oppergesach, soo over de directie van 't cargasoen als d'appendentien van dien, mitsgaders de convocatie van den Raet ende preseance in denselven te bevelen.

Voorts alsoo verstaen dat bywylen door wederhoricheyt van de schippers, soo voor desen op voorsz. Westcuste gebruyckt sijn geweest, Compagnies affairen soodanige voordernisse niet hebben connen sorteren als sy wel ver-eysschen, soo willen wy den schipper mits desen in 't particulier gerecom-mandeert ende bevolen hebben, soo in 't verseylen mettet schip van d'een plaatse na d'ander, gelijck mede 't aan lant senden van de boot ende schuyt op des coopmans versouck ende begeeren ten dienste van de Compagnie, [hem] prompt ende willich te thoonen sooveel eenichsints na seemanschap geschieden can ende gelijck als hy voor ons sal willen verantwoorden.

Van gelijcken recommanderen wy den coopman Adriaen de Marees, den ondercoopman Willem Jacobsz. ende degeene welcke in den handel aldaer by voornoemde Marees soude mogen worden geemployeeert, haer uytterste devoir aan te wenden teneynde 't cargasoen met behoorlijcke avance op 't

spoedichste sonder versuymenisse mach worden gebeneficieert ende scheepslast in peper geprocureert, omme soo tijdtlijck wederomme herrewaerts te comen als eenichsints mogelijck sy.

Ende alsoo tot onser kennisse gecomen is, dat hun de coopliden, schippers ende minder officieren niet ontsien, tegen onse expresse ordre, soo voor haer particulier als andere verscheyde goederen, coopmanschappen en de contante penningen te vervoeren, den Heer in sijn gerechticheyt te frauderen ende de Compagnie in haren handel ende ordinary proffyten te vercorten, soo is 't dat by desen den oppercoopman, schipper ende alle andere op de fluyt *Edam* varende verbieden, op pene van hun offitie ende confiscatie van alle haere verdiende maentgelden, voor haer eygen noch voor andere eenige goederen off contante penningen, 't sy hoe die mochte wesen, sonder onse kennisse ende speciale consent van hier naer andere plaetsen te transporteren, directelijck oft indirectelijck, op pene als vooren, mitsgaders confiscatie van de goederen ende gelden selffs.

Soo 't geviel dat eenige schepen off jachten, van 't patria, Suratte ende Choromandel na Batavia gedestineert, op de Westcuste van Sumatra quamen te vervallen off alreede aengecomen waren, sult ghylieden haer uit onsen name belasten ende bevelen, dat hun op 't spoedichste herrewaerts vervougen ende met de lant- ende seewint sonder 't lant uyt 't gesicht te loopen sien op te comen, gelijck sulcx doenelijck is ende by d' onse, die op gemelte cust handelen, jaerlijcx wert gedaen, ende des nodich sijnde sult haer met een ervaren stuerman versien.

In 't Casteel Batavia, ady primo Juny anno 1629.

163. — WESTKUST VAN SUMATRA.

AEN DEN OPPEROOPMAN NICOLAES BEHOORT PER DE FLUYT *EDAM*,
1 JUNI 1629.

Desen gaet per fluyt *Edam*, dewelcke wy goetgevonden hebben met een car gasoen van f 50.172 — 12 — 9, bestaende in Gusuratsche [ende] Choromandelsche cleden, eenige syde, pertye yser ende 7.000 realen in contant, onder consignatic van den coopman Adriaen de Marees, tot vervolch van de peperhandel langs de Westcuste van Sumatra te senden; ende alsoo wy vertrouwen den handel volcomentlijck in Indrapura ende Cotatenga by U. I. can waergenomen worden, hebben gemelte Marees ordre gegeven dat om de Noort sal loopen ende sijn last aldaer procureren, mits dat in passant U. I. ende de vrunden sal verspreecken om te vernemen wat aldaer in den handel passeert,

nader informatie te become ende dese onse missive aan U. l. te bestellen.

Wy recommanderen ende bevelen U. l. alt'samen den dienst van de Compagnie te voorderen, ditto Marees van alles wat den handel concerneert goede onderrichtinge te doen, ende met den anderen wel t'overleggen waer gemelte fluyte *Edam* op 't spoedichste ende met de meeste proffyten sijn last sal dienen te procureren, alsoo wy vertrouwen U. l. aldaer de beste kennisse ende nader advysen van de gelegenheyt sult hebben, weshalven soo U. l. met advys van den Raedt oordelen de last van dese fluyte elders ende met meerder advantagie als in Tico ende Priaman geprocureert can worden, sal U. l. ende Sr Marees hun aan onse instructie niet binden, maer doet dat best is; sullen 't selve voor welgedaan houden.

Wyders recommanderen U. l. sijn medegegeven cargasoen conform onse intentie ende instructie op 't spoedichste tegen goede suyvere peper te benificeren, ten eynde soo spoedich herwaerts mocht keeren als doenelijck sy. Wy verlangen wat succes den handel sal hebben gesorteert, ende sullen metten eersten advijs verwachten.

D'Engelse liggen hier heel in onmacht, ende tensy eerlangh secours van gelt, coopmanschappen, schepen ende volck become, is't apparent dat ghylieden van haer in den handel aldaer niet getroubleert sult werden.

Tot noch toe hebben tot ons groot verwonderinghe geen schepen uit 't patria vernomen. *Leyden* ende 't *Wapen van Enckhuysen* blyven tarderen ende van de nieuwe vloote compareert noch niemand. Of't gebeurde, dat niet verhoopen, eenige derselve by U. l. op de Westcust quam te vervallen, recommandeert ende belast haer uyt onsen name, [dat] alle mogelijcke debvoir doen herrewaerts te comen; informeert haer wat cours hebben te houden om spoedich, gelijck de Westcustvaerders doen, op te comen, ende des noodich sijnde geeft haer een ervaren stierman mede. Wy sijn hier om schepen ende volck uit de mate verlegen, weshalven beharticht dit, soo eenighe uit 't patria van Suratte of Choromandel by U. l. quamen te verschynen; grooten dienst sal de Compagnie daeraen geschieden.

In 't Casteel Batavia, ady primo Juny anno 1629.

164. — ORDRE

VOOR DEN SCHIPPER FRANS LONCKEN ENDE ONDERCOOPMAN CORNELIS
DOETMENUYT, MITSGADERS DEN RAET VAN DE JACHTEN *CLEYN*
HEUSDEN ENDE *TEYOUHAN*, GAENDE NEFFENS TWEE TINGANS
OM D'OOST TOT TEGAL, 4 JUNI 1629.

Alsoo de geruchten seer sterck loopen dat den Mattaram wederom een tocht soude voorhebben om na Batavia, off, gelijck andere seggen, na Bantam.

te comen, tot welcken eynde, soo gerapporteert wort, goede pertye rijs doet versamelen, omme deselue met prauwen door de rivieren van Lossary, Pamucan off Cravangh tot provisien van sijn leger na te doen brengen, soo is 't dat wy goetgevonden hebben, om naerder kennisse van saeken te crygen, U.1. met de jachten *Heusden* ende *Teyouhan* neffens twee tingans om d'Oost tot voor Tegal te senden; ghylieden sult dienvolgende desen aenstaenden morghen onder seyl gaen ende u reyse langs de wal bevoorderen, omme te vernemen off yewerts eenighe vergaderinghe van prauwen soud mogen ontdecken, tot welcken eynde ghylieden in 't gaen ende comen alle de rivieren tusschen Batavia ende Tegal gelegen sult aendoen ende visiteren, sooveel sonder mercklijcke perijske geschieden can.

Ende eenige vergaderinge gewaer wordende, ofte dat U 't sy in 't gaen oft keeren een vloote van tingans ende ander Javaens vaertuych, met rijs geladen, compt te bejegenen, sult deselue aentasten, vernielen ende destrueren.

Enige handelaers rescontrerende, 't sy dat na Batavia tenderen offelders, pas of geen pas hebbende, sult vruntdelijck bejegenen ende haer ongemoles teert varen laten, alleenelijck scherpelijck U van haer informerende van des Mattarams desseynen.

Enige tingans off ander vaertuych omtrent de wal in 't gesicht crygende, sult die trachten t' onderscheppen ende in u gewelt sien te becomen omme van haer eenige naerdere tydinge en kuntschap van des Mattarams voornemen te becomen; sult deselue in u gewelt hebbende vruntlijck bejegenen ende geen hostiliteit bethoonen, hun ondervraecht hebbende weder laeten varen.

Soo ghylieden seecker bescheyt becompt van eenige vergaderinge van prauwen om rijs in d' een off d' ander rivier 't leger na te brengen, sult ons 't selve datelijck per tingang advyseren ende U ondertusschen onthouden omtrent de rivier daer ghy verstaen sult hebben haer rendevoes te sullen sijn, opdat wy U sooveel secours in der haest toesenden als sullen connen uitmaecken, om alsoo des Mattarams quade desseynen sooveel te beletten als doenelijck wert.

Byaldien ghylieden geen mercklijck rescontre tusschen dit ende Tegal becompt, noch genootsaeckt wort eenige hostiliteit tegen die van den Mattaram te gebruycken, sult alsdan, voor Tegal gecomen sijnde, een man 2 a 3 aen landt mogen senden, den tommogon van onsentwegen groeten ende eenich bestiael, hoenders, gansen ende eenden tot ververssinghe voor 't volck procureren, tot welcken eynde wy den coopman Doetmenuyt 1000 realen van 8^e in spetie medegeven, omme daervan reeckeninge te houden.

Voor Tegal sult niet tarderen, maer wederom herwaerts aen al soetgens langs de wal keeren om ons van u wedervaren rapport te doen,

12. 10⁴⁴ Soo die van Tegal vraechden waerom daer gecomen sijt, sult hun antwoorden dat d' heer Generael gerapporteert was eenige rovers de custe onveyl maeckten, ende dat van sijn E. gesonden sijt om die te verjagen, opdat de handelaers onbeschadicht over en weer varen mogen.

Byaldien ghylieden spoedich sonder rescontre off iets te vernemen tot in Tegal compt ende daer mede van geen preparaten verneempt, sult ghylieden soo hem de wint eenichsints voegen will, voorts tot voor Japara loopen ende daer alles dat ter rheede vint, geen pas van ons hebbende, in der haest vernielen, aenslaen ende destrueren, ende vandaer soo spoedich herrewaerts comen als doenlijck zy.

Eenige joncken, ondersaten van den Mattaram, die na Japara ende elders tenderen, sonder onse passe in see bejegenende, sult voor goede buyt aenslaen.

Die van Bantam bejegenende sult ongemolesteert laten, gelijck mede alle ander vaertuych dat van Borneo, Bali, Bima ende elders herrewaerts soude mogen tenderen.

Den Raet van dese jachten sal bestaan uit navolgende personen te weten: den schipper Frans Loncken, den ondercoopman Cornelis Doetmenuyt, schipper Pieter Reynerts, den ondercoopman van der Dussen, sergeant Hendrick Man, ende Marten Crael, ondercoopman op Teyouhan, in welcken raet schipper Frans Loncken gedurende dese reyse sal presideren ende de vlagge van boven op 't jacht Cleyn Heusden voeren. Belasten een ygelijck, op gemelte jachten en tingans varende, hun daernaer te reguleren.

In 't Casteel Batavia, ady 4^{en} Juny anno 1629.

165. — JAMBY.

AEN DEN OPPERCOOPMAN FRANS ADRIAENSZ. DE VRIES PER 'T SCHIP
ZUYT-HOLLANT, 9 JUNI 1629.

U salve arrivement met de fluyte Velsen in Jamby sullen t'syner tijt, nevens 't geene aldaer sal toedragen, gaerne verneemen.

Desen gaet, gelijck wy U. E. toegeseyt hebben, per 't schip Zuyt-Hollant met een cargasoen van f 27.595 — 13 — 1, bestaende in 4000 realen van 8^{en}, pertye cleden ende eenighe provisien, als per factura ende 't cognossement in 't largo blijckt. D'Almogende laet U alles met lieff toecomen ende met proffijt ten dienste van de Compagnie beneficieeren; na goeden ontsanck sal U. E. 't generael daervoor crediteren ende ons de bevindinge adviseren.

Dit schip wort gesonden tot overvoer van de gereede peper, soo voor reeckeninge van den oppercoopman van der Hoeff aldaer als 't geene by U sal op-

gesamelt sijn, daermede wy gemelte van der Hoeff op sijn versoect [hebben] toegestaen sich herwaerts te transporteren. U. E. sy gerecomandeert te helpen bevoorderen [dat] ditto schip op 't spoedichste mach werden afgevaerdicht.

Na van der Hoeff's vertreck sal U. E. Compagnies affairen conform de instructie U. E. verleent in Jamby dirigeren ende deselve als hooft waernemen; per desen confirmeren gemelte ordre, U. E. andermael recomanderende, ghelyck wy U oock wel serieuselijck belasten, voortaan geen uutstaende schulden te maecken, geen gelt noch cleden op leverantie van peper uut te doen, geen peper noch captael aan lant te pericliteeren, maer den handel uut de schepen te dryven, de peper in Jamby te verwachten ende deselve aldaer met contant ende cleden op 't voordeelijcxste te procureren, opdat wy t' allen tyden, als de gelegenheit voorcompt, onbelemmert van Jamby mogen scheyden, alsoo onse intentie is (ghelyck U. E. mondelinge geseyt hebben) om mettertijt geheel van Jamby op te breecken ende de saecken daerna te schicken dat de peper ons vandaer met joncken door Chinesen ende andere alhier toegebracht wort, omme alsoo eenmael van de vexatie, overlasten, sware oncosten ende lastige tollen der Jambinesen ontslagen te blyven, ende niet meer Compagnies middelen by maniere van onderpant in haer gewelt te vertrouwen.

Wy laeten ons voorstaen de saecke eerlangh ende seer gevoechelijck daer-toe sal connen worden gebracht, te meer d' Engelse gants onmachtich sijn, genoechsaem buyten hoope van redres in toecomende, wy nu tot Bantam verdragen ende in vrede sijnde, daer 't aen geen peper sal manqueren, mits-gaders dat wel middelen sullen vinden 't vervoeren van de Jambische peper na Malacca ende anders te beletten.

U. E. sal ondertusschen die van Jamby, Palimbangh ende alle andere induceren, dat met haer peper ende coopmanschappen na Batavia varen, haer versekerende van ons favorabel onthael ende wisse proffyten in den handel alhier. Laet niet na u uutterste debvoir in desen te doen, alsoo de Compagnie in 't generael ende den staet van Batavia in 't particulier daeraen goeden dienst sal geschieden.

Ende alsoo wy calculatie maecken, als dese cargasoenen sullen sijn gebene-ficeert, met 't peperrestant van van der Hoeff meer peper in Jamby sullen hebben als *Zuyt-Hollant*, *Velssen* ende de *Haze* sullen connen overvoeren, nemen voor, soo haest gelegenheit becomen, noch een schip na Jamby te senden, daermede U. E. naerder advysen hebt te verwachten; ende blijft hier-mede den Almogende Godt in genade bevolen.

In 't Casteel Batavia, ady 9^{en} Juny anno 1629.

166. — JAMBY.

AEN DEN OPPEROOPMAN VAN DER HOEFF PER 'T SCHIP ZUYT-HOLLANT,
9 JUNI 1629.

Onsen jongsten aen U. E. is geweest in dato 22^{en} May passato per de fluyt *Velsen*, daervan hiernevens de copye gaet, gelijck mede d'instructie, den opperoopman Frans Adriaensz. de Vries medegegeven, alle welcke by desen andermael confirmeren, U. E. recommanderende gedurende sijn presentie aldaer onse intentie ende ordre, tot bevoorderingh van Compagnies affairen ende handel in Jamby gegeven, na vermogen te helpen invoeren ende gemelte de Vries soo goede onderrechtinghe te geven, dat by U. E. vertreck de Compagnie geen schadelijke verachteringhe in haer handel aldaer come te lyden.

Dese gaet, gelijck per onse voorgaende toegeseyt hebben, met *Suyt-Hollant*, daerinne gescheept een cargasoen bestaende in 4000 realen van 8^{en}, pertye cleden ende eenige provisien van rijs, vlees, speck, olij, azijn ende arack, monterende te samen als per nevensgaende factura f 27.595 — 13 — 1, geconsigneert aen den coopman de Vries; van den ontsangh ende bevinding sullen t' uwer aencomste advijs verwachten.

Dit schip *Zuyt-Hollant*, als per vorige missive geseijt, senden omme u persoon ende sijn peperrestant herrewaerts te transporteren. Sult U dienvol-genden soo spoedich na Batavia vervoegen als doenelijck wert, nevens al-sulcke peper als by de Vries opnieus sal opgesamelt zijn ende *Zuyt-Hollant* bequamelijck voeren can.

Wy recommanderen ende bevelen U. E. andermael op 't serieuste geen uitstaende schult te maecken, gelt noch cleden op leveringh van peper uit te setten, geen cappitael noch peper aen lant meer te risqueren, maar den handel uit de schepen te vervolgen ende de peper in Jamby te verwachten, omme t'allen tyden, als de gelegentheyt presenteert, van Jamby onbelemmert te mogen opbreken, alsoo onse intentie is mettertijt geheel vandaer op te breecken, de saecke daerna te schicken dat ons de peper van daer mach werden toegebracht, omme alsoo van de vexatie, overlasten, exactien ende sware tollen der Jambinesen ontslagen te blyven ende Compagnies middelen niet meer by maniere van onderpant onder hun te vertrouwen. Wy hebben goeden moet de saecke eerlangh daertoe sal connen worden gebrocht, te meer d'Engelsen in onmacht leggen, buyten apparentie van redres in toecomende, sijnde nu met die van Bantam veraccoerdeert ende in vrede, alwaer 't oock aen geen peper sal manqueren. 't Vervoeren van de Jambise peper naer Malacca hoopen dat middel sullen vinden om te beletten.

Op u vertreck sult een vruntlijck offscheyt van de coningen ende grooten

in Jamby nemen, haer de blyvende vrunden recommanderende, ten eynde gedurende haer aenwesen aldaer ongemolesteert haren handel in aller versekereheyt mogen vervolgen; versoeckende mede des conings hulpe omme noch soo veele van de oude uytstaende schulden in te crygen, als by alle debvoiren condt te wege brengen.

Die van Palimbangh in Jamby sijnde sult de goede genegentheyt van d'heer Generael t'hunwaerts aendienend ende alle de vruntschap uyt sijn E. name toeseggen, haer voorts animerende dat met haer peper ende alle andere coopmanschappen na Batavia varen, haer versekerende van ons favorabel onthael ende wisse proffyten in den handel. Laet niet u uutterste devoir in desen te doen; de Compagnie sal daeraen dienst geschieden.

De saecken van Brustens verthoonen hun hoe langer hoe slimmer; sijn deseynen sijn seer quaet geweest; Godtloff dat deselve voor den tijt sijn ontdeckt.

In 't Casteel Batavia, ady 9^{en} Juny anno 1629.

167. — COMMISSIE

VOOR CORNELIS WILLEMSZ. BOM, GAENDE MET 'T JACHT DEN HARINGH TOT BEVORDERINGE VAN PARTICULARIERN HANDEL, GELIJCK MEDE OM ONSE VYANDEN ALLE MOGELIJCKE AFBREUCK TE DOEN,

10 JUNI 1629.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen den Staet der Vereenichde Nederlanden in Indien, allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen saluyt, doen cont alsoo met onse permissie by de rheders geequipeert ende uitgerust is 't jacht genaempt den *Haringh* om daermede soo op den inlantschen gepermitteerden handel alsmede tot affbreuck van ons algemeene vyanden te mogen varen, leggende gegenwoordich hier ter rheeide seylreit, soo is 't dat wy de voorsz. rheders vergunt ende gelicentieert hebben, ghelijck wy haer vergunnen ende licentieren mits desen, om met voorsz. jacht van hier langs de custe van Java naer Balimboangh ende Baly ende van daer herwaert tot bevoorderinghe van haeren particulieren handel, volgens d'ordonnantie daerop beraamt, te mogen varen, met voorder commissie omme onderwegen soo in 't gaen als keeren alle Portugiesen, Spagniaerden ende andere adherenten, item alle degene die onder des Mattarams gebiedt sorteren ende van andere vyanden plaatzen comende ofte derrewaerts gaende, sonder onse pas varende, aen te tasten, te vermeesteren, haere goederen en personen in goede verseeckeringhe onder behoorlijcke inventaris naer gelegenheydt alhier ofte aan de eerstcomende schepen, comptoiren ofte jachten

van de Generaele Compagnie over te brengen omme op de deuchdelijcheyt van de prinsen gedisponeert te werden, welverstaende dat op 't voorsz. ofte andere vaerwaters niet sullen vermogen te beschadigen ofte empescheeren eenige Europische natien in confederatie ofte vrundtschap met de Doorl. Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden staende, gelijck mede geen Indische natien, onse vrunden, geallieerde ende bontge-nooten, als daer sijn die van Balimban, Jambi, Andrigiry, Patany, Siam, Cambodja, Succadane, Cotaringe, Benjarmassingh, en van vrunden off nutrale plaatse comende ofte derwaerts gaende.

Ende alsoo tot uytvoeringe van de voorsz. voyagie nodich achten, dat gemelte jacht met een goet overhoost versien werde, soo hebben wy op 't ver-soeck van de voorsz. rheders geeligeert, gestelt ende geauthoriseert, gelijck wy eligeren, stellen ende authoriseren mits desen, den persoon van Cornelis Willemesz. Bom, omme als schipper ende overhoost over 't selve te coman-deren, in den Raet te presideren ende 't voorvallende tot welstant van de generaliteyt ende haer particulier welvaren naer behooren te dirigeren.

Belasten ende bevelen oversulcx den stuerman, minder officieren, boots-gesellen ende alle andere op voorsz. jacht varende, den voorsz. Cornelis Wil-lemesz. Bom voor haer opperhoofst' erkennen, respecteren ende gehoorsamen.

Recommanderen ende ordonneren daerbeneffens alle gouverneurs, com-mandeurs ende alle andere respective overhooffden soo te water als te lande in dienst der Generaele Vereenichde Oost-Indische Compagnie sijnde ende onder onse gehoorsaemheyt sorterende, die gemelte jacht souden mogen bejegenen, 't selve met volck ende ingeladen goederen vry ende vrank te laten passeren ende repasseren, ende, des van noode hebbende, met vivres, amonietie van oorloge ofte andere nootlicheden tot vorderinghe van haere voorgenomen voyagie naer vermogen te helpen ende assisteren, alsoo 't selve tot welstant van 't vaderslant ende dienste van de Generaele Compagnie bevinden te behooren.

Gegeven in 't Casteel Batavia, ady 10 Juny anno 1629.

168. — INSTRUCTIE

*173. le 47. VOOR DEN E. WILLEM JANSZ., GAENDE MET 'T SCHIP DEN SWARTEN ARENT
NAER TEYOUHAN ENDE JAPAN, 22 JUNI 1629.*

Wat tsedert onse vestinge op Formosa in Teyouhan tusschen d'onse ende eenige Japanse coopliden gepasseert is, hoe gemelte Japonders gelijcke vryheyt nevens d'onsen in den handel aldaer pretenderen ende den gouver-

neur als hoofd van die plaatse niet willen erkennen, wat moeyte ende spor-telinghe d' onse met haer van tijt tot tijt hebben gehad omme 't gros van den handel aldaer voor de Compagnie te conserveren, wat ongenuchte 't selve gebaert heeft, hoe den gouverneur Pieter Nuyts anno 1627 expres van hier in ambassade aen den keyser van Japan gecommitteert is geworden, omme naerder openinge van ons doente op de custe van China aen syne Mayesteyt te geven ende de clachten die tegen ons ten hove ingebracht waren met alle beleeftheyt ende humble mine t' excuseren ende te dempen, wat succes gemelte besendingh gesorteert heeft ende hoe gemelte Nuyts onverhoort afgewesen ende onverrichter saecken in Teyouhan gekeert is, mitsgaders hoe sich de saecke tsedert sijn aencomste aldaer toegedragen hebben, wat affronte ende schade de Compagnie aengecomen is door 't quaet beleyst van voorsz. Nuyts ende den Raedt aldaer uyt een desperate resolutie van capiteyn Jaffioye met de Japanders van twee joncken van Nangesacke in Teyouhan sijnde, hoe den Raet op d'innicque pretentie van gemelte Japonders ende om d'heer Nuyts uyt haer handen te verlossen aen voorsz. Jaffioye uit Compagnies middelen hebben laten volgen, ende met haere joncquen in compagnie van 't schip *Erasmus* naer Japan laten keeren, in rouwe zyde en de Japans zilver de waerde van f 107.164 — 17, is U. E. ten deele bekent, ende sult alles uit onse nevensgaende pampieren naerder cunnen vernemen. Doorleest deselve ende incorporeert se wel, omme U. E. daervan te dienen als de gelegenheit voorvalt ende te passe comt.

Niettegenstaende alle dese gepasseerde onlusten ende dat des Compagnies vyanden in Japan daerdoor materie ende stoffe sullen becomeen hebben omme onse natie aldaer ten hoochsten te denigreren ende voor den keyser ende rijcxraden odieus te maecken, heeft d'heer Nuyts naderhant, genoechsaem tegen onse gegeven ordre ende goede intentie, gelijck by nevensgaende bescheyden blijckt, van Teyouhan naer Japan gesonden rijckelijck geladen de schepen *Heusden* ende *Woerden*, ende van China is derwaerts gevaren met een cargasoen hartevellen ende sapanhout 't schip de *Vrede*, in vuogen de Compagnie in Japan is hebbende vier schepen, namentlijck de *Vrede*, *Erasmus*, *Woerden* ende *Heusden*, met een cappitaal van omtrent 10 tonnen gouts.

Ende alsoo met de jongste advysen van dato 4^{en} February passato uit Teyouhan verstaen wort dat tot die tijt toe geen schepen noch tyding van Japan hadde vernomen, mitsgaders dat alhier tsedert geen naerder advysen noch schepen verschenen sijn, is 't apparent, dat (gelijck wy uit sekere gevangene Portugiesen van Maccauw vernemen) Compagnies schepen ende middelen in Japan werden opgehouden.

Weshalven met advys van onse Rade goetgevonden hebben, U. E. met 't schip den *Swarten Arent* derrewaerts expres te committeeren omme te ver-

nemen wat van de saecke sy, de misverstanden, questien ende onlusten soo voorgevallen sijn uyt onsen name ten besten van de Compagnie te helpen vereenigen ende wechnemen ten eynde den handel ende de vruntschap met die in Japan in toecomende mach blyven geconserveert, daeraen de Generale Compagnie op 't hoochste is gelegen.

Ghy sult dienvolgende uwe reyse in den name Godes op 't spoedichste van hier na Teyouhan voorderen sonder onderwegen eenige verversplaetzen aen te doen om geen tijt te verliesen, 'ten waere de hoochdringende noot anders vereyschte.

In Teyouhan met lieff gecomen sijnde, sult u cargasoen voor die plaatse gedestineert, bestaende in 1000 picol peper, 80 picol sandelhout, 50 lasten rijs ende eenige andere provisien, als per nevensgaende facture sien cunt, aen d'heer Gouverneur Putmans overleveren ende versorgen 't selve in aller yl wort gelost, om uwe reyse tijdtlijck na Firando in Japan te vervolgen.

Wy laeten ons voorstaen ende vertrouwen vastelijck, dat U. E. op sijn aencomste in Teyouhan naerder tydinge ende schepen uit Japan vinden sult, daerna U. E. in sulcken geval [sich] sult hebben te reguleren.

Ingevalle by naerder advysen in Teyouhan verneempt de saecken in Japan wel staen ende alles buyten swaricheyt is, sal U. E. op 't goetvinden van den Raet van daer mede na Japan mogen nemen alsulcke waren ende coopmanschappen als daer by 't comptoir voor Japan dienstich sijn ende in den *Arent*, nevens 't cargasoen van hier affgesonden, gebercht connen werden.

Maer byaldien geen schepen noch nader tydingen in Teyouhan vernomen sijn, sal 't niet geraden wesen eenich cappitael meer na Japan gesonden worde, dewyle alrede maer te veele onderpant aldaer sijn hebbende. Alleen de laeckenen ende 't geene van hier in den *Arent* voor Japan gescheept sy, sult mede derrewaerts nemen, 't welck sijn reden heeft, dewyle de zwarte laeckenen ende d'andere manifasture in geen quartieren van India als in Japan alleen connen gebenisfitteert worden, soodat deselve nootsaeckelijken aldaer moeten worden vercocht, hier in 't packhuys vergaan, off weder naer Europa gesonden, 't welck ons t'eer tot desen risico heeft doen resolveren om deselve in Japan te pericliteren op hoope van goet succes.

Gedurende u aenwesen in Teyouhan verstaen wy dat de tweede stem in den Raet sult hebben ende de tweede persoon aldaer sult presenteren, daerna een yder in Teyouhan sich heeft te reguleren.

Van Teyouhan gescheyden sijnde ende omtrent Japan comende, sult trachten 't sy uyt visschers oste andere vaertuych, dat omtrent de wal sult comen te bejegenen, sooveel cuntschap van Compagnies stant in Japan ende haere gelegentheyt te vernemen als by alle mogelijcke middelen sult cunnen te wege brengen, om U met des te beter fondament in 't aendoen van de

haven van Cotche te moghen reguleren ende uwe saecke daernae te schicken.

't Schip volgens de Japanse coustume gevisiteert sijnde ende consent becomen hebbende om te mogen landen, sult U na Firando by den opperoopman Cornelis van Nieuwroode vervougen ende dese onse missive overleveren.

De saecke in Japan noch in questie ende ongedecideert vindende, ende U van den heer van Firando ofte andere gevraecht sijnde, wat daer compt maken ende van waer dat compt, sult hun beleeffdelijck daerop dienen, dat van d'heer Generael uit Batavia gesonden sijt omme te vernemen naer de schepen die verleden jaer van Siam ende Teyouhan naer Japan sijn gevaren; dat sijn E. tsedert hun vertreck gans geen tyding van haer wedervaren heeft vernomen, niet wetende off deselve in Japan sijn aengecomen, in see vergaen off eenich ander ongeluck bejegent, ende dat sijn E. te meer daerinne beducht is, vermits in een ront jaer ende meer geen schryven van sijn volck, in Japan residende, heeft vernomen.

Dus verre in communicatie met d'heer van Firando getreden sijnde, ende dat U. E. oordele geraden sy, voor die tijt in naerder conferentie met hem te treden, sal U. E. hem voorder aendienen, hoe den E. heer Generael tot sijn groot leetwesen (met de schepen dit jaer van Teyouhan in Batavia aengecomen) vernomen heeft, dat tusschen den gouverneur in Teyouhan en de Japanse natie different gevallen ende misverstant geresen was, ter oorsacke aldaer van Nangesacke twee joncken, extraordinari sterck gemant, wel van alderhande amonutie van oorloge ende andere wapenen versien, onder 't beleyt van capiteyn Jaffioye verscheenen waeren, 't welck den Gouverneur suspect sijnde ende in nabedencken van quade desseynen gebracht hebbende, de Japanders van haer geweer t' syner versekeringe hadde ontbloot, waerover de heer Generael gemelten gouverneur Nuyts by provisie van Teyouhan heeft opontboden ende een ander persoon in sijn plaatse gestelt; dan alsoo sijn E. geen volcomen kennis van saecken hadde, was U. E. van d'heer Generael expres belast omme aldaer volcomen informatie te nemen wegens d'offentie die den gouverneur in Teyouhan aen de Japanders soude mogen gedaen hebben, opdat de behoorlijcke straffe daerover mach werden gedaen; hem voorts van de goede genegentheyt van sijn E. verzekерende, ende dat U. E., sooveel in sijn vermogen ls, [sich] seer gaerne wilt gebruycken laten ende oock last hebt om de geresene misverstanden te vereffenen ende alle verschillen (byaldien daer eenige sijn) in 't vrundelijck ende met de gevoeschelijcxste middelen te veraccorderen ende t'asopieren, versoeckende aen den heer van Firando ende alle andere grooten, daer d' occasie sal presenteren, volgens haere aengeboorne goedertiernheyt ende goede affectie die altijt tot de Nederlandse natie hebben gedragen, haere goeden raet, faveur, hulpe ende addresse daertoe te willen prestenteren; U voorder bedroeft

ende als verwondert gelatende, siende de misverstanden soo hooch geresen tusschen beyde de natien, daer ter contrarie als voor desen in Japan sijt geweest, de vruntschappen ende faveuren, die de Nederlanders in Japan gaudeerden, alle andere vreemde natien excedeerden; dat U. E. van opinie ende oock versekert sijt, dit alleen door toedoen ende ophitsingh van de Spagniaerden ende Portugiesen, onse erffvyanden, compt, die niet liever souden sien als dat de Nederlanders uit Japan gejaecht ende den handel ontseyt wort, omme alsoo hun proffijt daermede tot nadeel van beyde natien te doen.

Dit punct dient de grooten van Japan met aller discretie ende beleeftheyt geremonstreert, hun versoeckende 't selve in achting te willen nemen, ten eynde geen ongefondeerde clachten ende calumnie lichtvaerdich tegen ons mach werden aengenomen.

Ende alsoo wy niet geinformeert sijn hoe de saken in Japan op uaencomste sult vinden, dewyle geen advysen vandaer hebben becomen, vertrouwende altijt dat alles in beter termen sal sijn als hier wel opinieren, cunnen dienvolgende geen precise ordre op alles geven. Naer voorvallende occasien sal U. E. sich moeten reguleren ende den dienst van de Compagnie voorderen, trachtende by alle gevoechelijcke middelen ende goede offtie U t'insignueren in de gunste van de grooten om by middel van dien d'openstaende differentie te faciliteren ende tot een goet eynde te brengen. Discreet ende beleeft, niet trots noch importun willen de Japanders bejegent sijn; versorcht dan dat aan Uwer syde dienvolgende geen mancquement sy, ende laet dit u wit sijn, naamentlijck te behertigen dat de vruntschap tusschen ons en de Japanse natie geconserveert blyve, de commertie sijn libre voge gelijck voor desen mach sorteren, ende dat uit Japan sooveel van Compagnies middelen getrocken na Teyouhan ende Batavia geretoureert wert als immer by alle menschelijcke naersticheyt ca[n] worden tewege gebracht.

17.10.44

Tot alle gevoechelijcke accommodatie van saecken sult U genegen thoenen, U verluyden laten seer gaerne de misverstanden ende verschillen aan d'uytspraecke van sijn Mayesteyt ende de rijcxraden te willen differeren, off dat de cooplieden onder den anderen hun different op d'uytspraecke van onertydige gecommitteerde vereffenen, omme alsoo de Japanders met alle beleeftheyt ende discretie de mate vol te meten.

Byaldien den dienst van de Compagnie vereyscht dat een besendingh aan den keyser sal moeten worden gedaen, 'tsy d'ordinary off d'extraordinary, sal U. E. sich daertoe laten gebruycken ende [als] hoofd van de besendingh derwaerts gaen, U. E. recommanderende, alles met de minste pompe aengeleyt worde. Beter houde dat de statie ende uwe suite cleyn sy ende de schenckagie des [te] aensienelijcker, gelijck by experientie bevinden dat de pracht ende

't groot gevolch van d'heer Nuyts ten tyde van sijn ambassade de grooten in Japan suspect ende daervan jelours waren, [ende] niet dan groote verachtingh in saecke heeft gecauseert.

Byaldien eenige grooten van Japan off ymant anders, 't sy bygeval, off oock desulcke die daer expres toe mochten geaposteert sijn, met U. E. in discours quamen over de souverainiteyt van Teyouhan, den gepretendeerden vryen handel der Japanders ende 't geene dienaengaende meer mocht worden versocht, sult op alles seer spaersaem ende met voorbedachten raet antwoorden, met beleeftheyt ende modestie aennemen de saecke by d' heer Generael voor te dragen ende te helpen bevoorderen de Japanse natie contentement wort gedaen, U by alle wegen ende voorvallende occasie als een middelaer stellende, [ende] op 't soetste met alle beleeffheyt d'affhandelinge van soo capitale puncten aan d'heer Generael in Batavia refereren.

Met den coophandel sal U. E. sich niet moeyen, maer U gedragen als een gesant van sijn E. gesonden omme te vernemen hoe Compagnies saecken in Japan staen ende de geresene misverstanden te helpen beslechten. Soo U. E. wegen 't coopen off verkoopen van eenighe goederen wort aengesprocken, wijst die met een minnelijcke tronye aan den oppercoopman Nieurode; by aldien U gevraecht wort wat coopmanschappen medebrengt, laet dat door den coopman van 't schip, Joost Schouten, beantwoorden.

Gedurende u aenwesen in Firando, daer den oppercoopman Nieuroode present is, sal deselve als hooft van die plaatse presideren ende sal U. E. den tweeden persoon aldaer presenteren. Wy recommanderen U. E. goede correspondentie ende onderlinge vruntschap met den anderen te houden, ten eynde Compagnies dienst na behooren mach worden gevordert ende d' affairen van de Compagnie soo mogen worden gedirigeert, dat onderlinghe vruntschap met den Japander mach blyven gecontinueert, de negotie geconserveert ende goede retouren na Teyouhan ende Batavia afgesonden; dit is 't wit daerna U. E. alt'samen moet schieten, ende d' oorsaecke daeromme derwaerts wort gesonden.

Gedurende de reyse sal den E. Willem Jansz. den Raet beroepen ende continuellck in denselven op 't schip den *Arent* presideren.

Hoe U. E. [sich] in 'trescontreren van vrunden ende vyanden hebt te dragen, wat coursen sult houden, hoemen Teyouhan ende Japan hoort aen te soecken, sullen U. E. alhier niet voorschryven, maer gedragen ons aen U. E. goede ende lange ervaringe; d' Almogende verleene U alt'samen behouden reyse.

Alle de nevensgaende open pampieren sal U. E. den oppercoopman Nyenroode communiceren ende hem om te lesen ter hant stellen.

In 't Casteel Batavia, ady 22^{en} Juny anno 1629.

169. — TEYOUHAN.

AEN DE GOUVERNEUR PUTMANS PER LIMLACCO'S JONCK, 15 JUNI 1629¹⁾.

Wy verhoopen dat U den Almogende met syne vloote voor den ontfang deser ter gedestineerde plaetse in salve sal hebben gebracht ende Compagnies affairen aldaer in gewenschte termen sal hebben gevonden, alle 't welck t'syner tijt seer gaerne sullen vernemen.

Desen gaet per joncke van Limlacco, die wy op sijn versouck geconseert hebben na Teyouhan ende China te varen om synen handel aldaer te dryven ende t'syner tijt wederom herrewaerts te keeren. Wy recommandeerden U. E. (des versouckende) hun sooveel faveur ende addresse te laten genieten als sonder mercklijcke prejuditie van des Compagnies negotie aldaer sal connen geschieden. Wat coopmanschappen ende waren in ditto joncke gescheept is, sal U. E. by nevengaende memorie ende tolbrieff connen sien. U. E. sal sorghe dragen 's Heeren gerechticheyt aldaer, soo van incomen als uytgaen, behoorlijck gevoordert ende voldaen wort.

Tegenwoordich leyt hier in ladinge, omme in 5 a 6 dagen per costi en Japan te vertrekken, 't schip den *Arent*, sijnde den 9^{en} deser met 355 bhaer giroffelnagelen uit Ternate alhier aengecomen, daermede U. E. te verwachten heeft 50 lasten rijs, 50 lasten peper, eenich sandelhout, alle de zwarte laecken en voor Japan, ende voorts sooveel provisie als 't schip vorder zal connen innemen.

Van contanten blyven hiergans ontbloot ende sijn tsedert U. E. vertreck noch geen schepen van 't patria aengecomen, soodat, byaldien voor de depesche van dit schip deselve niet verschynen, U. E. geen contanten te verwachten heeft.

Van Japan noch Teyouhan hebben 't sedert u vertreck geen naerder advysen vernomen.

Ende alsoo, gelijck vooren geseyt, den *Arent* cort na desen met noch een joncke van capiteyn Bencon staet te volgen, daermede U. E. naerder ende breeder advysen hebt te verwachten, sullen desen eyndigen, U. E. ondertussen recommanderende de bevoorderinge van Compagnies welstant aldaer na vermogen te behertigen.

In 't Casteel Batavia, ady 15^{en} Juny anno 1629.

170. — TEYOUHAN.

AEN DEN GOUVERNEUR PUTMANS PER 'T JACHT DEN ARENT, 22 JUNI 1629.

Met de joncke van Limlacco is onse jongsten geweest, daervan hiernevens de copyen senden.

¹⁾ Dit stuk, hoewel eerder afgezonden dan het vorige, is blijkbaar later dan dat gesteld; vandaar deze plaatsing in het copieboek.

Dese gaet per 't schip den *Arent*, daermede goetgevonden hebben na Japan te committeren den E. Willem Jansz. By nevensgaende instructie sal U. E. sien wat ordre ten dienste van de Compagnie goetgevonden hebben derwaerts te geven.

In gemelte instructie sal U. E. vernemen hoe ons op naerder advysen, die uit Japan in Teyouhan souden mogen aengecomen wesen, gedragen omme ingevalle de saecken in Japan beter afgeloopen waren als wel geopinieert wort, nevens de zwarte laecken ende andere manifiture, in den *Arent* voor Japan geladen, daerby in te schepen alsulcke coopmanschappen als U. E. in voorraet dienstich voor Japan by der hant sult hebben; maer geen naerder tydinge becomen hebbende, off de verschillen aldaer noch ongedecideert sijnde, connen niet geraden vinden meer cappitaal derwaerts te vertrouwen. Na d'advysen ende tydinge [die] aldaer (buyten onse kennisse) becomen mocht hebben, sal U. E. de saecke van Japan met advijs van den Raet ten besten van de Compagnie dirigeren, ende dienvolgende sooveel van onse ordre na Japan gegeven aff off toe doen, als geoordeelt sal werden den welstant van de Compagnie in die quartieren te vereysschen; daeraen ons gedragen.

Wy hebben ten dienste van de Compagnie goetgeacht dat den E. Willem Jansz. op sijn aencomste ende gedurende sijn verblyven in Teyouhan de tweede stem in den Raet aldaer sal hebben. U. E. sal hem daervoor aennemen ende onse ordre dienaengaende effect sorteren laten.

Per dit schip den *Arent* wordt U. E. voor Teyouhan gesonden een cargasoen bestaende in $741\frac{3}{4}$ picol peper, $80\frac{3}{4}$ picol sandelhout, 50 lasten rijs ende verscheyde andere provisie, gelijck per nevensgaende facture sien cunt, monterende f 29.417 — 18 — 2. Na goeden ontsang sal U. E. 't generael daervoor crediteren ende ons t'syner tijt de bevinding adviseren.

Wy recommanderen U. E. dit schip, in Teyouhan gecomen sijnde, in alleryl te lossen ten eynde op 't spoedichste sijn reyse na Japan mach vervorderen, dewijl 't alrede laet in 't mousson begint te gaen.

Wat cargasoen voor Japan in den *Arent* gescheept is, can U. E. uyt nevensgaende facture, in handen van den E. Willem Jansz. berustende, beogen. Directelijck hebben 't selve aan den oppercoopman Nyenroode in Firando geconsigneert, soodat U. E. daervan geen reeckeninge te houden hebt.

Met dit schip keeren na Teyouhan de resterende personen van de verongeluckte joncke *Walcheren*, met 't schip *Mauritius* over Siam alhier aengecomen, gelijck per nevensgaende rolle blijckt. Voor 't geene alhier genooten hebben sal U. E. haer aldaer na behooren doen debiteren, [ende] d'overledene haer reeckeninge sluyten; per advijs.

Tot noch toe sijn de langverwachte schepen *Leyden* ende 't *Wapen van Enckhuysen* niet opgedondert, ende van de nieuwe vloote die op den herbst

anno 1628 volgens de toesegginge van de heeren Mayores tijdtlijck behoorden uyt onse landen geseylt te sijn, hebben 'onser grooter verwonderinge tot noch toe niet vernomen; d'Almogende geleyde d'een en d'ander haest in have.

Wy nemen voor, soo haest deschepen uit 't patria verschynen, een redelijck schip off cloeck jacht met capitael ende de gebreeckende nootlicheden U. E. toe te schicken; dan soo ons 't selve by langer tardance als wel verhoopen compt t' ontstaen, is 't apparent U. E. na desen geen voorder ontset sullen connen toesenden, alsoo gans distitut van comptanten, bequame schepen ende volck sijn, daerna U. E. by provisie de saecke wel mocht beginnen te schicken, mesnagierende alle de vivres ende nootlicheden die in voorraet sijt hebbende op 't spaersaemste.

't Sobere capitael dat in Teyouhan is, sal U. E. in geen andere als de geleyschte waren besteden, ende voornementlijck in zulcx dat voor Choromandel ende Suratte ende Persia wort geeyst; alles conform onse memorie U. E. op sijn vertreck medegegeven.

Van Zuratte ende Persia is hier op 19de deser aengecomen 't schip *Utrecht* met den commandeur van den Broeck, sijnde van de schepen 't *Zeepaert*, *Brouwershaven*, *Bommel* ende *Weesp* op de custe van India gescheyden, alle seer rijckelijck geladen met 910 balen syde, pertye indigo, cattoene gaeren, salpeter ende 660 packen Guseratse cleden, monterende t'samen over de 11 tonnen gouts. De peper was in Persia op slappen mart, daertegen alle de geleyschte Chineese waren wel begeert.

De coninck van Persia was overleden ende sijn soons soone in sijn plaatse gesuccedeert.

Om goutdraet voor de Cust tot de goelongs ende andere cleden sijn seer verlegen. De jongste cleden, van Choromandel becomen, sijn meest sonder goutdraet; 't is U. E. bekent hoe schadelijck dat voor de Compagnie is. Met t' eerst kerende schip sullen goede pertye verwachten.

Soo haest onse schepen uit Japan in Teyouhan verschynen, sal U. E. rypelijck met den Raet overleggen wat navale macht op de custe van China vereyscht wort, soo tot defentie van Compagnies volck ende middelen, offentie van vyanden als vervolch van de negotie aldaer; ende na goeden overlech conclusie genomen hebbende, sendt alle d'overige macht op 't spoedichste herwaerts. Hout geene schepen vruchtelos op, gelijck voor desen geschiet is. Wy sullen die hier wel van noode hebben. 't Sal alhier schaers genoech ommoken, om alles na behooren waer te nemen.

Ondertusschen sy U. E. gerecommandeert volgens onse intentie ende medegegeven instructie de tegenwoordige scheepsmacht, die sijt hebbende, wel te gebruycken, soo tot opening van de Chinese handel, affbreuck ende prinse

op den vyant, 't vaerwater tusschen Hoccheo ende Kelang Tansin, de vyants vestplaetse, te trubleren ende de custe van China om de Noort, soo lang voor desen gerecomandeert, naerder t'ontdecken.

Die van de Moluccos adviseren ons dat aldaer uit sekere overgecomene Spagniaerden verstaen hadden, in Manilha groote preparatiën gedaen ende sterck geequipeert wierde, omme ons fort in Teyouhan t'encorporeren, ende dat den gouverneur van de Manilha in persoon met de macht derwaerts comen soude; dan alsoo in 't lant van Manilha een seer heftige pestilentiale sieckte ontstaen was, die veel menschen consumeerde, wierd aan de voortgang van gemelte exploict getwijffelt. Ondertusschen sy U. E. gerecomandeert op sijn hoede te wesen, overal goede ordre te stellen, de noodige fortificatiën te versorgen ende op de versekeringh van Compagnies fort, schepen, volck ende middelen soo te letten, dat door openbaer gewelt noch by onverwachten overval geen perijckel comt te lyden.

Batavia wordt opnieus van de Mattaram ghedreycht; de geruchten loopen dat groote preparaten ten oorloghe doet; dat met 70 a 80.000 man affcomen sal; eenige meynen dat na Bantam tenderen sal. Wat ons aengaet, sijn sijn aencomste getroost, ende vertrouwen met Godt geen meer voordeel als voor desen behalen sal.

Gelyck vore geseyt, byaldien de zaecken in Japan wel en buyten questie sijn, sal U. E. soo veel rouwe syde derwaerts schicken als byderhandt hebt; van hier connen niet resoveren tot nader advysen eenige derrewaerts te seynden, ende nemen voor de syde alhier in voorraedt na 't patria af te schepen; sult derhalven Japan van daer moeten provideren soo alles wel is.

Doet het schriftelijck verhael van des Mattarams oorloghe tegen Batavia, U. E. op sijn vertreck medegegeven om aan d'heer Nuyts te behandigen, copieren, ende sent het aan Sr Nieuroode in Japan.

In 't Casteel Batavia, ady 22^e Juny anno 1629.

171. — JAPAN.

AEN SR. NIENRODE PER 'T SCHIP DEN ARENT, 22 JUNI 1629.

Onse jongste brieven aan U. E. sijn geweest per de vloote van den comandeur Carel Lievensz. in dato 27 Juny anno 1628 over Teyouhan. Sedert hebben tot onse groote verwondering tyding, schepen noch schryven van Japan vernomen, 't welck ons doet presumeren, gelijck hier uyt eenige van Maccauw verstaen, Compagnies schepen, volck ende middelen aldaer werden opgehouden.

De verachteringe, soo daer maer geen groote schaede uit ontstaet, sal de Compagnie seer smarten. Wy laeten ons voorstaen veele van dese swaricheden ende d' affronten in Teyouhan geleden, wel hadden connen worden vermijt, soo d' heer Nuyts syne passie had connen bedwinghen ende wat sivielder met de Japonder gehandelt. D' Almogende versette Compagnies schade ende geve haer affairen in Japan ten beste mogen nutvallen.

Ende alsoo Compagnies negotie op de custe van China by d' heer Nuyts niet worden gedirigeert als den dienst van de Compagnie is vereysschende, hebben op den 25^{en} April derwaerts gecommiteert met de jachten *Slooten, Wieringen, Diemen*, ende *Batavia* d' heer Hans Putmans, omme 't gouvernement op sijn aencomste aldaer uit handen van d' heer Nuyts over te nemen. Wat ordre ende instructie gemelten Putmans van hiermede gegeven hebben, can U. E. sien uit copye derselver, in handen van den E. Willem Jansz. berustende, daeraen ons gedragen.

Lang sijn in suspens geweest wat ordre op de saecke van Japan [stellen] souden; 't heeft ons oock een scheepen ontbrocken; eyntlijck hebben geresolveert den E. Willem Jansz. met 't schip den *Swarten Arent* naer Japan aff te vaerdigen. By nevensgaende instructie sal U. E. sien, wat ordre ten dienst van de Compagnie goet gevonden hebben derwaerts te geven.

Wy recommanderen ende bevelen U. E. met gemelte Willem Jansz. goede correspondentie te houden ende den dienst van de Compagnie na vermogen te voorderen, ten eynde onse ordre ende instructie effect mach sorteren.

Wy hebben ten dienste van de Compagnie goet gevonden voorsz. Willem Jansz. de tweede stemme in den raet van 't comptoir Firando te geven. U. E. sal hem daervoor aennemen ende doen respecteren, gelijck wy hem mede als hoofd geauthoriseert hebben, om dies nodich sijnde in d' ordinary off een extraordinari besendingh aan den keyser gebruycft te worden.

Met dit schip den *Arent* wort U. E. toegesonden een cargasoen bestaende in 629 stucx zwarte laecken, pertye Leytse manifasture, 300 fl quickzilver, enige fijn lywaet ende andere geschilderde doecken tot schenckagie, als per facture ende cognosissement breeder blijckt bedragende; in alles $f\ 90.867-14-8$. D' Almogende laet U. E. 't selve met lieff toecomen ende ten besten van de Compagnie beneficieren; t' syner tijt sullen de bevindingh gaerne vernemen.

Op wat insichte soo mercklijcke pertye zwarte laecken sijn sendende, can U. E. uit nevengaende instructie beoogen; menageert de quantité ende maeckt die, is 't doenelijck, niet bekent; ende siet ondertusschen de hant te lichten. Procureert deselve soals de gelegenthelyt ende constitutie van saecken aldaer mede sal brengen; wenschten dat alles in goet cooper verandert ware.

In handen van d' E. Willem Jansz. gaen buyten facture, die hem belast

hebben te procureren eenige rariteyten, als 1 a 2 Persiaense rocken, alcativen, schapen, pauwen, caketouwen etc., omme te verschencken daer den dienst van de Compagnie sal vereysschen.

Tsedert onse jongste sijn dese navolgende posten tusschen 't comptoir Firando ende 't generael voorgevallen, namentlijck:

Voor de goederen als andersints per de schepen *Woerden* ende *Heusden* van Teyouhan ontfangen, blijft Firando belast ter somme van f 307.702; item voor 't cargasoen met de *Vrede* van Siam ontfangen f 58.403 — 8 $\frac{3}{4}$. Hiertegen blijft 't comptoir in Firando gecrediteert voor 't silver als andersints per 't jacht *Chinchen* naer Teyouhan gesonden f 24.896 — 1 — 4; item voor 200 balen rijst, per den capiteyn Jaffioye van Nangesacke in Teyouhan vercocht, f 875.

Met *Heusden* sal U. E. ontfangen hebben twee cassen n°. 194 ende 198, inhoudende 8 zwarte stametten ende 33 stucx grove rassen, ongetaxeert; gelijck mede een casse met laeckens n°. 133; daervoor 't comptoir Firando in de bovenstaende somme van f 307.702 belast wort, alles costende gelijck per nevensgaende extract is blijckende.

Tsedert onsen jongsten sijn hier van 't vaderslant aengecomen de schepen *Tholen* ende 't *Wapen van Rotterdam*, sijnde in May 1628 nevens de schepen *Leyden* ende 't *Wapen van Enckhuysen* (die noch blyven tarderen) uitgeseylt.

In 's lants saecken was weynich veranderinge voorgevalen.

De West-Indische Compagnie had wederom een trefelijcke macht t' zee geset, bestaende in sestich zeylen.

Den Generael Carpentier was (met sijn vloe) geluckich in 't vaderslant aengecomen.

In November passato sijn van hier naer 't vaderslant gekeert de schepen *Prins Willem*, *Nassou*, *Vlissingen*, *Vere*, de *Leeuwinne* ende *Delfshaven*, alle rijckelijck geladen, daermede overgegaen sijn d' Heeren Willem Jansz., Lefebvre ende Gorcum; d' Almogende geleyde haer in salvo.

Tsedert is in Marty gevölcht 't advijsjacht *Grootenbroeck*.

Uyt nevensgaende schriftelijck verhael sal U. E. sien wat succes des Mattarams oorloge tegen Batavia heest gehadt ende wat tsedert 3 $\frac{1}{2}$ maent beleggings alhier gepasseert is. De geruchten loopen sterck, dat andermael groote preparaten ten oorlogh doet ende op Batavia off Bantam soude gemunt hebben; 't gevölc leert den tijt.

Ingevalle by U. E. ende den Raet ten dienste van de Compagnie goetgevonden wort tot bevorderinge van saecken aldaer ymant expres uyt onsen name onder den tytel van ambassadeur na boven te committeren, hebben wy daertoe geauthoriseert den E. Willem Jansz., gelijck per nevensgaende copye

van syne acte sien cunt. Wy recommanderen U. E., dat hem in sulcken gevalle de behoorlijcke eere ingeruymt werde.

Gedenckt dat ons met d' eerstcomende schepen goede pertye Japans pam-pier wert gesonden, gelijck mede de Japanse zyde stoffen, voor desen geleyscht.

Hiernevens gaet copye van seeckere acte aen den E. Willem Jansz. verleent omme daerby in Japan te verthoonen dat uit onsen name gesonden wort, soo U. E. ende den Raet goetvint hem in ambassade te gebruycken; sulcx niet geraden sijnde, can achtergehouden werden. Wy remitteren 't selve aen den Raet aldaer, omme daerinne ten besten dienst van de Compagnie te be-soigner.

In 't Casteel Batavia, ady 22^{en} Juny anno 1629.

172. — TEYOUHAN.

AEN DEN GOUVERNEUR PUTMANS PEE CAPITEYN BENCONS JONCQ,
22 JUNI 1629.

Onsen jongsten was in dato 15^{en} deser per joncke voor Limlacco alhier ge-equipeert ende per coste affgesonden. Desen gaet met de joncke door capiteyn Bencon van hier affgeladen, in compagnie van 't schip den *Swarten Arent* ge-destineert naer Teyouhan ende Japan; d' Almogende geleyde hun in salvo.

Ende alsoo capiteyn Bencon ons voorschryven aen U. E. heeft versocht, ten eynde dese syne joncque ende volck, by U. E. verschynende, alle faveur, vruntschap ende addresse tot voordering van syne desseynen mach erlangen, hebben hem sulcx niet connen noch willen weygeren, weshalven sy U. E. ge-recommandeert ende bevolen, gemelte joncke by U. E. verschynende ende des versouckende, mits hun sulcx oock waerdich maeckende, deselve de hel-pende hant te bidden, ende voorts soodanige vruntschappen ende addressen te laten genieten als sonder prejuditie van de Compagnie ende haren handel can geschieden, alle 't welcke ons t' syner tijt lieff sal sijn te vernemen tot contento volgens dit ons voorschryven gegaudeert hebben.

Uut d'advysen van de Moluccos vernemen, dat aldaer uut seker overge-comen Spagniaerden verstaen wort in Manilha sterck wierd geequipeert, ende een tocht op ons fort in Teyouhan voornamen. Den gouverneur van Manilha wort geseyt dat selfs in persoon mede soude gaen; dan alsoo in 't lant van Manilha een pestilentiale sieckte was ontstaen die menichte van volck wech-nam, was gedifficuiteert, off gemelte toerustinghe voortgang sal nemen. On-dertusschen sy U. E. gerecommandeert op de versekering van Compagnies fort, volck ende middelen te letten ende soo goeden ordre te stellen, dat by

openbaer gewelt noch onverwachten overval geen perijckel compt t' encoueren, dat Godt verhoede, in wiens bewaringhe wy U. E. neffens sijn lieve huysvrouwe sullen bevelen.

In 't Casteel Battavia, ady 22^{en} Juny anno 1629.

173. — CREDENTIAEL, 22 JUNI 1629.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur-Generael wegen de Doorl. Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, syne Vorstelijcke Genade Fredrick Hendrick, by der gratie Godts Prince van Orangien, Grave van Nassau etc., mitsgaders de Heeren Bewinthebberen van de Generale Geocstroyerde Oost-Indische Compagnie in India, allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen, saluyt!

Alsoo tot ons groot leetwesen vernomen hebben, dat tusschen de Nederlantse natie ende eenige Japanse coopluyden van Nangesacke different ende questie is ontstaen, sijnde ons de redenen ende oorsaecke van dien meest onbekent.

Ende dewyle ons niet meer ter harten gaet als alle beginselen van moeyten ende questien moghen worden vermijt ende tijtlijck gedempt.

Soo is 't dat wy goetgevonden hebben onsen capiteyn Willem Jansz. expres derwaerts met een schip te committeren, omme sich ten rechte wat van de saecke sy t' informeren ende uit onsen naem by alle mogelijcke middelen ende goede offtie te bevoorderen, de misverstanden, crackelen ende verschillen, die t'sy door misdudydingh off wel door toedoen van onse vyanden, de Portugies ende Spagniaert, tusschen beyde de natien souden moghen wesen ontstaen, ten besten moghen worden geaccommodeert ende t' eenemael geassopieert.

Weshalven versoecken gants vruntelijck syne keyserlijcke Mayesteyt, de rijcxraden ende alle andere de groote ende eedelen van Japan, die desen souw moghen worden verthoont, gemelten onsen capiteyn Willem Jansz. volcomen credit ende gelooove te geven in 't geene desen aengaende voor te dragen heeft.

In 't Casteel Batavia, ady 22^{en} Juny anno 1629.

174 — ORDRE

VOOR D'HEER COMMANDEUR ADRIAEN BLOCQ MAERTSZ. ENDE DEN RAET
VAN DE JACHTEN *CLEYN ARNEMUYDEN*, DE *KEMPHAEN* ENDE *CLEEN
HOOPE*, GAENDE NEVENS DRY TINGANS VAN HIER OM D' OOST
TOT OMTRENT ENDE VOOR TEGAL, 26 JUNI 1629.

Op de geruchten die ons dagelijcx ter ooren quamen, dat den Mattaram sich prepareerde om andermael een tocht op Batavia off Bantam voor te nemen, mitsgaders dat langs de seestrant ordre gegeven hadde versameling van groote pertye rijs ende padi te doen, omme deselve door de riviere van Lossari, Pamanucan off Crauwan tot sustent van sijn leger na te voeren, hebben wy den 6^{en} Juny langs de wal om d'Oost tot Japara gesonden de jachten *Cleen Heusden*, *Teyouhan* ende dry tingans om nader kennisse van saecke te becomen, 't rendevous van de versamelingh van rijs ende padi 't ontdecken ende den toevoer derselver by alle mogelijcke middelen voor te comen ende te beletten, gelijck per copye van d'ordre hiernevensgaende, doemaels den schipper Frans Loncken ende den oppercoopman Cornelis Doetmenuyt medegegeven, sult connen sien.

De gemelte jachten sijn sonder rescontre tot voor Tegal gecomen, alwaer denselven dach dat arriveerden hebben sien invaren 52 prauwen met padi geladen. D'onse hebben haer door den tommegon aldaer met een schoon praetjen laten abuseren ende geen verhindering aen gemelte prauwen gedaen, regelrecht met haer instructie ende ordre strydende, even off vergeten hadden, waerom gesonden waren, latende die schoone occasie soo achteloos passeren.

Ende alsoo tsedert seeckere informatie becomen hebben, selffs uit eenen Warga, die omme de gelegentheyt van Batavia te bespion alhier van Tegal met 12 prauwen onder schijn van handelaers aangecomen ende door ons in versekering genomen is, dat den Mattaram geresolveert was sijn macht na Batavia te wenden, ende dat de provisie van rijs ende padi voor sijn leger in Tegal wierd gemaaserte, omme vandaer door de riviere van Maronde, Craewang, dan apparentelijck door die [van] Pamanucan 't leger na te brengen, soo is 't dat wy goet gevonden hebben 'omme de saecke 't hervatten, gemelten toevoer te beletten ende af te snyden ende den misslach, by die van *Cleyn Heusden* ende *Teyouhan* begaen, te repareren, U. E. van hier langs de wal om d'Oost tot omrent Tegal te senden met de jachten *Cleen Arnemuyden*, de *Kemphaen* ende de *Cleyne Hoope*, nevens dry tingans, gemant boven 't ordinary scheepsvolck met 60 musquettiers.

U. E. sal dienvolgende Uwe reyse in Godes name op morgen, soo spoedich doenlijck wert, voorderen, siende langs de wal met de lant- ende seewint op te comen, alle mogelijcke middelen aenwendende omme 't gemelte secours van

pady ende rijs t'atraperen; weshalven soo eenighe prauwen off ander vaertuych van de Javanen in vloote U comt te bejegenen, sult deselve datelijck aentasten, vernielen ende destrueren.

Alle vaertuych dat in see ende onder de wal gemoet, sult aanslaen, 't volck in goede versekeringe bewaren, sonder ymant te relascheren, opdat den vyant geen kennisse van ons desseyn becompt.

Van de gevangene sult U scherpelijck informeren van des Mattarams voornemen ende preparaten, mitsgaders waer de rendevoys sy ende in wat rivier de padi ende rijs die 't leger sal worden nagevoert gebracht wort, opdat U.E. met des te beter fondament daerop mocht wachten.

Wy sijn seer genegen Tegal aff te loopen om de pady ende rijs aldaer in voorraet sijnde haer affhandich te maecken, alsoo vastelijck vertrouwen, dat by goet succes des Mattarams desseynen daermede souden gestut worden.

Maer dewyle sober van volck sijn versien ende niet weten wanneer des Mattarams macht hier verschynen sal, hebben 't selve tot nader ontset van volck, dat dagelijcx verwachten, uitgestelt, ende goetgedacht U.E. by provisie vooruit te senden, omme, ondertusschen dat secours verwachten, 't vervoeren van gemelte provisie te beletten.

't Sal derhalven niet geraden sijn dat men die van Tegal t' ontyde wacker maeckt off waerschout, maer dat U.E. met haere jachten by Westen Tegal ende by Oosten Pamanucan op de wacht blijft, ter plaatse daer U.E. oordelen 't meeste voordeel te behalen sal sijn, off by informatie sult verstaen hebben den toevoer best can worden beleth; U.E. op 't hoochste recommanderende in allen gevalle met de beste circumspectie de saecke te behertigen, alsoo vertrouwen den Mattaram door 't missen van dese provisie sal worden geïncomodeert, ja dat sijn desseynen ten principalen daermede sullen worden verachtet ende gestut.

Draecht goede sorge dat de jachten *Cleen Heusden* ende *Teyouhan* in 't keeren van Japara [U] niet verby loopen, alsoo wy goetvinden dat U.E. sijn vloote daermede sal verstercken ende haer aldaer ten dienste van de Compagnie sult gebruycken. Laet gestadich daer wel na uitkijcken, ende voert des nachts licht aan de mast.

Dese jachten bejegenende sult ghy U van haer wegen Tegals gelegenthelyt wel informeren; den schipper Frans Loncken ende den ondercoopman Doetmenuyt sijn daer een lant geweest ende sullen apparent goede kennisse van de gestaltenisse ende macht van 't volck aldaer hebben, ende soo U.E. na goede informatie ende rype deliberatie geraden vont ende [U] mans genoech kende met de presente macht, die sijt hebbende, de plaatse met apparentie van goet succes aen te tasten ende af te loopen, vaert daermede voort, ende den Almogende verleene u t' samen victorie over onse vyanden.

Maer byaldien sulcx met groot perijckel ende hazaert sout moeten worden onderleyt, sal U. E. alles op onse nader ordre uitstellen ende ons de gelegentheyt van de saecke per 't jacht *Cleen Heusden* adviseren, off wel met een tingan na dat sulcx best geraden sult vinden.

Ende opdatter gedurende dit exploict goede ordre ende eenicheyt wort onderhouden, hebben wy goetgevonden dat d' heer commandeur Adriaen Blocq Martsz. 't gebiet over dese jachten, gelijck mede over de jachten *Cleen Heusden* ende *Teyouhan*, sal voeren, den Raet beroepen, continuelijcken in denselven presideren ende de vlagge van boven voeren op alsulcke jacht als sijn E. sal varen; recommanderen ende bevelen dienvolgende aan alle schippers, coopluyden, soldaten ende bootsgesellen, op de gemelte jachten ende tingans varende, voorsz. Blocq Martsz, voor haren commandeur 't erkennen ende obedieren, gelijck sulcx voor ons sult willen verantwoorden.

Tot u behulp ende om te gebruycken daer U. E. 't selve geraden sult vinden, gaet mede schipper Dirck Bouwensz.

U. E. sal op deselve tocht continueren soo lange de vivres connen toelangen, off totdat andere ordre van ons becompt.

U. E. voorts tot een besluyt recommanderende, goede sorge te dragen dat den vyant van sijn provisie mach gefrusteert blyven, ende beter op onse ordre ende intentie te letten als die van de jachten *Cleen Heusden* ende *Teyouhan* hebben gedaen.

Onse vrunden, als daer sijn die van Benjarmassingh, Cotaringa, Succadane, Borneo, Bima ende Baly, sult onbeschadicht passeren ende repasseren laten, des noot sijnde hun alle hulpe ende faveur bethoonen, sooveel sonder prejudentie van de Generale Compagnie can geschieden.

In 't Casteel Batavia, ady 26^{en} Juny anno 1629.

175. — OM D' OOST.

AEN ADRIAEN BLOCQ MAERTSZ. PER 'T JACHT DE MUYS, 29 JUNI 1629.

Desen gaet per 't jacht de *Muys*, 't welck wy op des rheeders versoeck toegestaen hebben mede om d' Oost tot afbreuck van onse vyanden onder uwe vlagge ende gebiedt te moghen cruyssen, met last, van hier seylende hun debvoir sullen doen, om op 't spoedichste [aen] te comen ende dese onse missive aan U. E. te behandigen.

Dit jacht ende volck sal U. E. tot versterckinge van sijne vloote mogen gebruycken, off wel op haer selven, des versouckende ende geraden sijnde, laten cruyssen om haer voordeel te soecken. Na gelegentheyt van saecke sal U. E. dienaengaende op haer voorstellinghe mogen disposeren ende alles ten besten

dienste van de generale Compagnie, affbreuck van den vyant ende verhinderingh van haer desseynen dirigeren.

Met 15 cloecke Nederlanders ende eenige swarte is dit jacht gemant.

Tsedert u vertreck sijn hier van Tegal andere dry prauwen met 29 man aengecomen, die mede in versekeringh hebben genomen; brachten brieven van de tommogon, clagende dat de jachten *Cleyn Heusden* ende *Teyouhan* eenige prauwen hadden aengehaelt, 't welck den Mattaram verstaende op 't hoochste qualijck nemen soude; dat oock den tommegon daerover licht in ongenade soude raecken; versocht dat sulcx wilden voorcomen ende die van de jachten daerover straffen; adviseert mede aan Warga, dat byaldien hy verneempt t'aenhalen van de prauwen met onse ordre ende kennisse wort gedaen, dat sich dan in der haest na Tegal soude vervougen ende thuys comen.

Hierneven gaet schriftelijcke verclaringe van Warga, gelijck mede van de principale der dry prauwen, na u vertreck alhier aengecomen, daerby U. E. des vyants desseyn sult vernemen; cunt U, soo geen nader ende beter informatie becomen hebt, in 't beletten vanden toevoer daerna ten besten reguleren.

Tegenwoordich sijn hier omtrent 170 man van des tommogons volck in hechtenisse, ende na geseyt wort hout noch eenich volck omtrent Dermeyo op de wachte, in vrouge de macht in Tegal seer [is] verswackt, soodat wy ons laten voorstaen dat U. E., geassisteert met de jachten *Cleyn Heusden*, *Teyouhan*, ende de *Muys*, suffisant sijt om die plaetse op sijn onversienst aen te tasten ende af te loopen, weshalven, soo U. E. by naerder kennisse ende informatie na rype ende goede deliberatie geraden vint, de saecke by der hant te nemen, vaert daermede voort, met de beste ordre ende meeste voorsichticheyt als immer doenelijck sy, ende den Almogende geve U. E. goet succes.

Na ons 't volck van de jongste dry prauwen rapporteren, was in Tegal op haer vertreck niet meer als twee tochten met pady ingecompen samen 92 prauwen sterck.

't Sy dat U. E. resoluteert off niet, Tegal aen te tasten, off by goet succes, de plaetse affgeloopen sijnde, de gemaasseeerde pady ende rijs geruineert ofte in handen becomen hebt, sy U. E. gerecommandeert, [omme] met de beste circumspectie den voorderen toevoer [te] beletten, uwe macht ende jachten op de bequaemste plaetsen [te] verdeelen, 't sy dan de jachten byeen te houden daer U. E., [na] by naerder kennisse van eenige gevangene soudt mogen verstaen hebben, den besten dienst cunnen doen.

By Oosten Tegal sal den toevoer met immer soo grooten avantagie verhandelt connen worden als by Westen, te meer de grootste quantité van de provisien vandaer te verwachten staet; 't sal derhalven goet wesen, 't sy dat Tegal affloopen off in esse gelaten wort, eenige jachten by Oosten die plaetse op de wacht gesonden worden. Na wy verstaen sijn alle de seeplaetsen tot op 't

Oosteynde van Java, ende die van de Madura, gelast toevoer van pady ende rijs te doen, gelijck U. E. uit de nevensgaende verclaringe naerder cunt sien; U. E. sy gerecommandeert ten besten daerop te letten. 't Is seker, soo hun dese provisie can worden affgesneden, dat 't heel desseyn teniet sal wesen.

U. E. sal mede verdacht sijn dat de Javanen, soo haest U gewaer worden, haer spien sullen uutsenden om te vernemen waer hun de jachten onthouden, ende dat trachten sullen deselve by nacht ende t'ontyde met hare provisien te passeren ende voorby te loopen; dient sich derhalven een geen vaste plaetsen te binden.

In alle maniere sal U. E. sorge dragen, dat de jachten *Cleyn Heusden* ende *Teyouhan* U niet missen; ende soo op den ontsfang deser niet verscheenen sijn, souden niet ongeraden achten een jacht daerom uutsondt.

De jonckjens, op den 27^{en} ende 28^{en} deser versproken, sijn hier wel aengecomen, ende uw memoriken, aen den ontfanger gedirigeert, bestelt.

Geen volck sal U. E. largeren, maer alles dat becompt in goede versekeringe bewaren. Daer mede verlegen sijt, sent ons die met een van de jachten herwaerts.

Desendusverre geschreven sijnde, arriveren alhier de jachten *Cleyn Heusden* ende *Teyouhan*, die soo wijs thuys comen als uitgevaren sijn. Wy hebben goet gevonden U. E. deselve op staende voet weder toe te senden, omme in onse desseynen niet verachtert te worden.

Ende alsoo dese jachten soo voor Japara als langs de custe eenige prauwen hebben aengehaelt, ende dat U. E. apparent mede al eenige rescontre sult gehadt hebben, mitsgaders dat Warga met sijn geselschap alhier opghouden wert, sullen de Javanen langs de cust ongetwijffelt op haer hocde wesen, daerop U. E. wel dienen verdacht te sijn, ende niet als met goede voorsichticheyt, rype deliberatie ende grondige kennis eenich lanttocht byder hant te nemen.

Tot noch toe sijn alhier geen schepen verscheenen, soodat U. E. tot ons leetwesen geen naerder secours cunnen toesenden.

In 't Casteel Batavia, ady 29^{en} Juny anno 1629.

176. — ORDRE

VOOR PIETER TEUNISZ., CAPITEYN ENDE SCHIPPER OP 'T JACHT DE MUYS,
GAENDE OM D' OOST NA DE VLOOTE VAN DEN HEER COMMANDEUR
ADRIAEN BLOCQ MARTENSZ., 29 JUNI 1629.

Op 't versoek van uwe rheeders hebben wy toegestaen dat langs de custe van Java U voordeel op d'ondersaten van de Mattaram, onse vyanden, sult

mogen soecken, mits U alvooren addresserende aan den heer commandeur Adriaen Blocq Maertsz., op den 26^{en} deser met de jachten *Cleyn Arnemuyden*, *Kemphaen* ende *Hoope* tot affbreuck van gemelte vyanden ende om den toevoer van rijs ende padi na des Mattarams leger, die men verstaet langs de custe versamelt wort, te beletten, derwaerts gevaren.

Ghylieden sult dan u reyse op 't spoedichste langs de cust bevoorderen, ende by gemelten commandeur gecomen sijnde, dese onse missive aan hem overleveren ende voorts sijn ordre nacomen.

Soo ghylieden resolveerde op U selven te cruyssen ende u eygen voordeel te soecken, sult dat d'heer commandeur Blocq voorstellen, ende soo sulcx ten dienste van de Compagnie goetgevonden wort, sal U daertoe licentie worden vergunt; anders sijnde, sult U reguleren na d'ordre van de Raedt aldaer, 't welck U bevelen na te comen.

Alle de prauwen, joncken ofte ander vaertuych, ondersaten van de Mattaram, die becomen cunt, sult voor goeden buyt aenslaen ende 't volck in goede versekeringh bewaren, ende t'syner tijt haer aan des Compagnies jachten overleveren.

Onse vrunden sijn die van Jamby, Patany, Cambodja/Siam, Borneo, Succedane, Cottaringhen, Benjarmassingh, Bima ende Baly. Dese sult in 't minste niet beschadigen, maer, des noot sijnde, alle hulpe ende faveur bewysen.

In 't aentasten van eenich vaertuych sult voorsichtich te werck gaen, opdat U geen ongeluck door al te haestich entren overcompt.

Voorts bevelen wy alle op dit jacht bescheyden, Pieter Theunisz. voor uwen capiteyn ende schipper t'erkennen ende denselven daervoor te gehoorsamen, ghelyck ghylieden voor ons sult willen verantwoorden.

In 't Casteel Batavia, ady 29 Juni anno 1629.

177. ORDRE

VOOR D'OVERHOOFDEN VAN DE JACHTEN *CLEYN HEUSDEN ENDE TEY-OUHAN*, GAENDE MET TINGANS OM D'OOST OM HAER TE VOUGEN BY DEN HEER COMMANDEUR ADRIAEN BLOCQ MAERTSZ., DER-WAERTS OP DE WACHT GESONDEN, 29 JUNI 1629.

Ghylieden sult desen aenstaenden morgen, soo haest de wint dienen wil, onder seyl gaen ende uwe reyse op 't alderspoedichste trachten te voorderen, omme den commandeur Adriaen Blocq Maertsz. (op den 26 deser met de jachten *Cleyn Arnemuyden*, *Kemphaen* ende *Hoope* van hier om d'Oost gevaren) soo haest doenelijck wert t'achterhalen ende U tot verstercking van sijn macht by hem te voegen.

By gemelten commandeur ende sijn vloote gecomen sijnde, sult ghylieden dese onse nevensgaende missive aen hem overleveren, ende voorts syne ordre nacomen.

Wat last wy goetgevonden hebben de voorsz. jachten mede te geven, sult ghylieden uit nevensgaende copye van instructie vernemen, daerna ghylieden U mede hebt te reguleren.

In 't gaen ende keeren eenige van des Mattarams ondersaten bejegenende, sult alle mogelijke affbreuck doen, alles aenslaen, geen volck largeren, maer in goede versekeringe bewaren, ghelyck per instructie van den commandeur Blocq Maertsz. wort gelast.

Onse vrunden, als daer sijn die van Borneo, Succedane, Cotaringe, Benjarmassingh, Bima, Baly, Jamby, Patany, Cambodja ende Siam, sult niet beschadigen, maer ongemolesteert passeren ende repasseren laten.

In 't Casteel Batavia, ady 29^{en} Juny anno 1629.

178. — COMMISSIE, 2 JULI 1629.

Jan Pietersz. Coen, Gouverneur Generael wegen den Staet der Vereenichde Nederlanden in India, allen dengeenen die desen sullen sien ofte hooren lesen saluyt! doen condt.

Alsoo met onse permissie by d'E. Adolff Thomasz. ende Sebalt de Wonderaer, coopluyden ende vryborgers deser stede, geequipeert ende uutgerust is 't jacht genaempt de *Peerl*, om daermede soo op den inlantschen gepermitteerde handel alsmede tot affbreuck van onse algemeyne vyanden te mogen varen, liggende gegenwoordich hier ter rheede seylreet.

Soo is 't dat wy deselve vergunt ende gelicentieert hebben, gelijck wy haer vergunnen ende licentieren mits desen, omme met 't voorsz. jacht van hier langs de cust van Java naer Palimbang, van daer voorts naer Chiam ende wederom van daer herrewaerts tot bevoorderinge van haren particulieren handel, volgens d'ordonnantie daerop beraempt, te mogen varen; met voorder commissie omme onderwegen, soo in 't gaen als keeren, alle Portugiesen, Spagniaerden ende haere adherenten, item alle degeene die onder des Mattarams gebiedt sorteren ende van andere vyanden plaetsen comende ofte derwaerts gaende sonder onse passe, aen te tasten, te vermeesteren, haere goederen ende personen in goede versekeringe onder behoorlijcke inventaris naer gelegenheydt alhier ofte aan de eerstcomende schepen, comptoiren ofte jachten van de Generale Compagnie over te brengen, omme op de deuchdelijcheyt van de prinsen gedisponeert te worden naer behooren, wel verstaende dat op

't voorsz. ofte andere vaerwaters niet sullen vermogen te beschadigen ofte empescheren eenige Europische natien in confederatie ofte vruntschap met de Doorl. Ho. Mo. Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden staende, gelijck mede geen Indische natien, onse vrunden, geallieerde ende bontgenooten, als daer sijn die van Palimban, Jamby, Andrigiry, Patany, Siam, Cambodja, Succadane, Cotharinga, Benjarmassingh, ende van vrunden ofte nutrale plaetsen comende ofte derwaerts gaende.

Ende alsoo tot uitvoeringe van voorsz. voyagie nodich achten, dat gemelte jacht met een goet capiteyn ende overhooft versien werde, soo hebben wy op 't versouck van de voorsz. rheeders geeligeert, gestelt ende geauthoriseert, ghelyck wy eligeren, stellen ende authoriseren mits desen, den persoon van Sebalt Wonderaer, omme als capiteyn ende overhooft over 't selve te commanderen, in den raedt te presideren ende 't voorvallende tot welstant van de generaliteyt ende haer particulier welvaren naer behooren te dirigeren.

Belasten ende bevelen oversulcx den schipper, stierman, minder officieren, bootsgesellen ende alle andere op voorsz. jacht varende, den voorn. Sebalt Wonderaer voor haren capiteyn ende opperhooft t' erkennen, respecteren ende gehoorsamen.

Recommanderen ende ordonneren daerbeneffens alle gouverneurs, commandeurs ende alle andere respective overhooffden, soo te water als te lande, in dienst der Generale Vereenichde Oost-Indische Compagnie sijnde ende [onder] onse gehoorsaemheyt sorterende, die gemelte jacht soude mogen begrijpen, 't selve met volck ende ingeladen goederen vry ende vranck te laten passeren ende repasseren ende, des van noode hebbende, met vivres, amonutie van oorlooge ofte andere nootlicheden tot voorderinge van haere voorgenomen voyagie naer vermogen te helpen assisteren, alsoo 't selve tot welstant van 't vaderslant en den dienst van de Generale Compagnie bevinden te behooren.

In 't Casteel Battavia, ady 2^e July anno 1629.

179. — ORANGKAYA RETUADI RADIA,
SABANDER VAN DEN CONINCK VAN BENJARMASSINGH, IN DE STADT
MARTAPOURA, 7 JULI 1629.

Door nachoda Wanga ende Teecho is mijn uwen brieff nevens de schenkagie wel behandicht, daervoor U. E. sy bedankende.

't Is my leet te verstaen 't ongeluck dat uwe jonck ende vloote door haer eygen onvoorsichticheyt getreft heeft.

Ick hebbe hier, gelijck brenger deses gehoort ende gesien heeft, scherpelijck doen ondersoecken hoe dit toegegaen is, ende bevinde dat Orangcaye

door sijn eygen volck grootelijcx wort geabuseert ende bedroogen; versoeck daerover gans vruntlijck U. E. gelieve sijn volck nader te examineren, ende haer wegen de valscheden ende 't onrecht dat ons te laste leggen na behooren te straffen. Oranckaya sal na goet ondersoect bevinden, dat niet de Nederlanders, maer die van de joncke selver alle de cleden ende de voornaemste goederen met haer chaman medegenomen hebben.

Sy sijn oock 't ontyde ende sonder noot gevlycht, medenemende de pas, die haer van capiteyn Croock verleent was, latende by de geabandonnerde joncke een oude pas, in Batavia geschreven.

Mijn volck heeft op de joncke niet geschoten, maer sijn daerby gecomen als 't volck lanck te vooren daaruit gelopen waren. Hebben oock geen volck gesien, ende niet anders in de joncke gevonden als dit navolgende: 22 sacken rijs, 6 sacken peper, 24 sacken gout, 500 oude clappus, 44 bos herpuys, 14 bos stroye hoeden, eenige staven yser, eenige cadjangs ende groote matten, wat gesoute ende gedroochde vis, met 24 waterpotten. Orancayē mach wel versekert sijn dat dit alles is, dat myn volck in de joncken gevonden hebben, ende 't geene meer gemist wort, is by u volck selffs wechgevoert ende verduystert.

Orancaya mach wel vastelijck geloven, soo sijn volck maer by de joncke gebleven waren, souden in 't minste niet beschadicht sijn geworden, maer omdat soo bytijts vluchten ende niet weder na de joncke omsagen, heeft mijn volck de joncke verbrant, meynende dat het vyanden waren, alsoo vrunden voor vrunden niet behooren te loopen.

Ick versouck gans vruntlijck dat U. E. in toecomende 't volck van Benjarmassinh belast, als in see van de Nederlantse scheepen bejegent worden, dat doch niet vluchten maer in haer vaertuych blyven ende vryelijck na de scheepen toecomen: sullen in 't minste niet beschadicht worden; ende o'f't gebeurde dat door misverstant ymant van Martapoura in zee van de Nederlanders wierden aengehaelt, belast haer dat hun vrywillich gevangen geven ende dat niet soecken te vluchten off tegenweer te doen, soo sal daer niemandt doot geslagen worden; ende soo haest op Batavia gebracht sullen sijn, sal ick die vry ende onbeschadicht weder na huys laten varen, ende soo eenige, wie het oock soude mogen wesen, die met pas varen, gevangen worden, ick blyve daer borge voor dat niet een penninck sullen verliesen, maer sal alles ten dancke wederom doen geven, daerop Orancaye hem wel mach verlaten, ende soo sullen veel onlusten ende crackelen voorgecomen ende gemijt worden.

't Is ons lieff te verstaen 't goet tractement dat onsen capiteyn Croock in Martapoura genooten heeft. Wy sullen niet nalaten van gelijcke te doen aan 't volck van sijn Mayesteyt van Benjarmassingh, dat hier sal comen.

In teecken van onse overbreeckelijcke vruntschap sende U. E. tot een gedachtenisse vijff corges zwarte baftas, 't welck geliefst in dancke te nemen, meer siende op 't goet harte als de waerdicheyt van de gifte.

In 't Casteel Batavia, ady 7^{en} July anno 1629.

180. — INSTRUCTIE

VOOR DEN OPPEROOPMAN PAULUS CROOCK ENDE DEN RAET VAN 'T SCHIP
ASSENDELFT, GAENDE NA DE WESTCUSTE VAN SUMATRA, 13 JULI 1629.

Tot procure van 't ordinary peperretour hebben na de Westcuste van Sumatra gesonden, namentlijck den 5^{en} April passato, 't schip *Tholen* ende de fluyte *Amsterveen*. Tsedert is derwaerts gevolcht den eersten Juny de fluyte *Edam*, daermede by goet succes, dat Godt geve, niet min als 4200 bhaer peper in retour verwachten.

Ende alsoo wy vertrouwen dat *Tholen* ende *Amsterveen* voor desen haere ladinge conform onse ordre sullen hebben becomen ende alrede herwaerts aen vertrocken ende dagelijck hier te verwachten sijn.

Soo is 't dat wy goetgevonden hebben tot vervolch van dien handel met requisijt cargasoen derwaerts uit te setten 't schip *Assendelft*, groot omtrent 180 lasten.

Ghylieden sult dan in Godes name op morgen onder seyl gaen ende uwe reyse op 't spoedigste bevoorderen na de Westcust Sumatra omme aldaer dit u ingeladen cargasoen, bestaende in 120 packen Guseratse ende Choromandelse cleden met 5.000 realen van 8^{en} in spetie, monterende als per neengaende facture f 51.576 — 10, ten meesten proffyte van de Generale Compagnie te beneficieren ende tegen suyvere ende goede coop peper over te setten.

Ende opdatter gedurende 't voyagie goede ordre ende eenicheyt onderhouden ende in alle voorvallende saecken belangende de voordernisse van Compagnies affairen behoorelijck mach wordengedisponeert, hebben wy goetgevonden den opperoopman Pouwels Croock 't oppergesach, soo over de directie van dit cargasoen als d'appendentien van dien, mitsgaders de convocatie van den Raet ende de preseance in denselven te bevelen.

Hierneven gaet copie van d'instructie, de coopluyden Nicolaes Behoort, Daniel Tresel ende Adriaen de Marees op haer vertreck na voorsz. Westcuste medegegeven, welcke wy, sooveel de verhandeling van cleeden, taxatie van de peper, 't empleo van de comptanten ende de vordering van dien handel aengaet, by desen confirmeren; sult U daernaer reguleren, altijt 't meeste voordeel van de Compagnie soeckende.

Wy cunnen U geen precise handelplaetsen ordonneren, maer sult de ladinghe procureren daer 't meeste voordeel ende de beste coop peper te becomen sal sijn. Uut nevengaende instructie sult ghylieden vernemen in wat quartier op voorsz. cust de vrunden van *Tholen*, *Amsterveen* ende *Edam* gelast hebben haer ladingh te soecken; byaldien eenich derselve op u aencomste noch in handeling waren, sult haer geen verhinderinge doen, maer u car-gasoen elders soecken te beneficeren, om d'opjaginge van de peper voor te comen.

In alle manieren sal U. E. trachten de thollen van den coninck van Atchin t'ontgaen, ende by alle mogelijcke middelen de last in see sien te becomen.

23/10/1629. Om peper sijn niet verlegen, ende sal tegen 't vertreck van de retourschepen na 't patria meer last by de wercken sijn als de schepen sullen connen overvoeren.

Sult U derhalven niet verhaesten, maer de ladinge met voordeel procureren ende de cleeden met de behoorlijcke avance tegen peper oversetten tot beter ende meerder proffyte als voor desen gedaen hebt; sijn d'inwoonders niet graech en steeckt haer de walch van de cleden, hout u immer soo coel ende toont noch minder begeerte tot de peper.

U. E. sy wel kennelijck haer peper niet gaerne overbehouden, ende dat na alle apparentie d'Engelsche haer deselve niet sullen connen affhalen; weshalven staet op u voordeel.

De contanten gaen ten overvloede mede, alsoo de cleden bastant sijn om scheepsladinge te suppleren, ende niet min na onse calculatie sal deseelve renderen als 1200 bhaer, met voordeel ende tegen goetcoop peper, te weten tot 14, 15 ende ten hoo[ch]sten 16 realen de bhaer, begerende dito contanten wel bestaat, ende in sulcken gevalle sal U. E. wel eenige cleden, die met proffijt tegen goet onvervalst gout niet condt oversetten, mogen terugge brengen.

Goet gout, redelijcx coop te becomen, sullen voor soo goeden retour als den peper aennemen, ende begeren 't overige gelt ende cleden daertegen wel verhandelt.

Byaldien d'Engelse op de cust verschynen, gelijck niet vermoeden, laet U van haer geen voordeel affsien, maer maeckt dat haer gelt ende coopmanschappen niet strecken ende dat diere peper becomen, volgens onse intentie in nevengaende instructie geextendeert.

Omme kennisse ende ervaring in den handel op de Westcuste van Sumatra te becomen, hebben goetgevonden op dit schip nevens U. E. derwaerts te senden den persoon van Cornelis Vlack, met 't selve schip voor coopman uit 't patria gecomen. Wy recommanderen ende belasten U. E. gemelten Vlack ende alle andere tot den handel gedestineert, op *Assendelft* varende, goede onderrechtinge ende openinge van de maniere der negotie op voorsz. cust te

doen, onbedectelijck voor haer te handelen ende toeganck tot alles te geven, opdat grondige kennisse becomen ende na desen op hun selven derwaerts mogen werden gebruyc; maeckt dat daerinne niet versuympt, ende dat by rapport mogen vernemen voorsz. Vlack dienaengaende contentement sy gedaen. Dese ende de nevensgaende instructie sal U. E. doen copieren ende den coopman Vlack ter handt stellen tot syner verlichtinghe ende informatie.

Byaldien ghylieden eenige schepen of jachten, tot den handel op de Westcuste van Sumatra bescheyden, compt te bejegenen ende datter yets ten dienste van de Compagnie voorviele te verhandelen, in sulcken gevalle sal den oppercoopman Croock den Raedt derselver mogen beroepen ende daerinne presideren.

Ende alsoo tot onser kennisse gecomen is, dat hun de coopluyden, schippers ende minder officieren niet ontsien tegen onse expresse ordre soo voor haer particulier als andere verscheyde goederen en coopmanschappen ende contante peningen te vervoeren, den Heer in sijn gerechticheyt [te] frauderen ende de Compagnie in haren handel ende ordinary proffyten te vercorten, soo is 't dat by desen d'oppercooplieden, schipper ende alle andere op *Assendelft* varenden verbieden, op pene van hun offitie ende confiscatie van alle haer verdiente maentgelden, voor haer eygen noch voor andere eenige goederen off contante penningen, 't sy hoe die mochten wesen, sonder ons kennisse ende speciael consent van hier naer andere plaetsen te transporteren, directelijck off indirectelijck, op pene als vooren, mitsgaders confiscatie van de goederen ende gelden selffs.

Tot een besluyt recommanderen wy den oppercoopman Croock, den coopman Vlack ende degeene welcke in den handel voorder sullen werden geemployeert, haer uutterste devoir aen te wenden teneynde 't cargasoen met behoorlijcke avance op 't spoedichste sonder versuymenis mach worden gebeificeert ende de scheepslast in peper geprocureert, omme soo tijdtlijck wederomme herwaerts te comen als eenichsints mogelijck sy.

In 't Casteel Batavia, ady 13^{en} July anno 1629.

181. — ORDRE

VOOR DEN COMMANDEUR FRANCISCO PELSAERT ENDE DEN RAET VAN
'T JACHT SERDAM, GAENDE NAER 'T ZUYDERLANT, 15 JULI 1629.

Alsoo den commandeur ende schipper nevens 45 persoonen, met de boot van 't schip *Batavia* den 7^{en} deser alhier aengecomen, tydinge brengen hoe voorsz. schip *Batavia*, comende van 't vaderslant, op de hoochte van 28¹₃

graden Suyderbreete verseylt ende, Godt beter 't, verongeluckt is, sijnde 't resterende volck, sterck omtrent de 250 sielen, soo mans, vrouwen als kinderen, op seker eylanden ofte klippen, omtrent 8 a 10 mylen van 't vaste lant gelegen, gelaten in d'uytterste miserie, omme van dorst ende hongersnoot te vergaan.

Soo is 't dat wy goetgevonden hebben 't jacht *Serdam* in alleryl te lossen ende derwaerts te senden om 't volck tytelijck te secoureren, [ende] sooveel gelden ende goederen van gemelte verongeluckte schip te salveren ende herwaerts te brengen als mogelijck wert.

Sult dienvolgende in den name Godes op morgen seyl gaen ende uwe reyse by alle mogelijcke neersticheyt voorderen, ten eynde op 't spoedichste moodt arriveeren ter plaatse daer ghylieden 't schip verlooren ende 't volck verlaten hebt, sijnde alsvooren geseyt op de hoochte van $28\frac{1}{2}$ graden Zuyderbreete, genaemt Houtmans droochte.

Aldaeer met lieff gecomen sijnde, sult trachten te bergen sooveel volck, gelt ende goederen als in wesen sult vinden ende by alle mogelijcke middelen te becomen sal sijn.

Omme de gelden ende andere goeden op te duycken, gaen met dit jacht eenige exparte swimmers ende duyckers namentlijck twee Nederlanders ende vier Guseratten. Animeert haer dat hun devoir doen, onder toesegginge dat van ons wel sullen worden beloont, ende tracht, is 't doenelijck, alle de comptanten te salveren, opdat de Compagnie tegen haer groote schade eenichsints mach worden gesoulagieert. Gedenkt het casken met juwelen, dat voor u affscheyt alreede op 't eylandeken by 't volck gebercht was, herwaerts te brengen.

Byaldien geen van ons volck omtrent het verongeluckte schip off op de byleggende eylandekens verneempt, dat niet verhoopen, sult onderstaen oft sich oock ymandt na 't vaste lant begeven heeft, trachtende de plaatse daer omtrent soo na t' ontdecken ende 't volck op te soeken, als immer mogelijck ende doenelijck sal sijn.

Alles gebercht ende gesalveert sijnde, dat te becomen is, sult ghylieden U op spoedichste wederom herwaerts aen vervougen.

Byaldien door quaet weder, storm ende harde winden verleth wiert ende de clippen daer 't schip verongeluckt is, niet te genaecken waren, ende voorhants geen middel saecht omme de gelden te bergen, sult echter daer niet lichtvaerdich affscheiden ende onverrichter saecken herrewaertskeeren, maer verdacht sijn dat de son om de Suydt compt, de somer op handen is ende dagelijcx schoon ende bequaem weder hebt te verwachten, weshalven sult aldaer op beter gelegentheyt vertoeven, goet weder ende cleen water waernemen omme, is 't doenelijck, alle de contanten (daertoe goede hoope hebben) te becomen, al sou 't oock dry, vier ende meer maenden dueren.

Ten waere ghylieden op u aencomste aldaer noch soo goeden getal van ons volck bejegende, dat door gebreck van water genootsaeckt wierd eer herrewaerts te comen, in welcken gevallen alles ten besten van de Compagnie sult overleggen, vooral wel lettende off een 't vaste lant, 't sy om de Zuyt of om de Noort, geen bequame havenplaets ende water te vinden is, omme 't volck aldaer te transporteren ende 't jacht te bergen totdat de son by Zuyden de linie gecomen sal wesen, als wanner niet twijfelen off sal beter tijt bejegenen ende middelen vinden alle 't gelt te bergen, daeraen des Compagnies dienst ende uwe eere gelegen is. Ondertusschen sal U. E. sijn inhebbende water wel doen menagieren, ende by regen sooveel versamelen dat de vaten geestadich vol mogen blyven, is 't mogelijck.

Op uwe reyse sult perfect journael houden, goede aenteckeninge doen der landen, droochten, clippen, inhammen, bayen ende hoecken, die soud mogen bejegenen ende ondecken; alles op sijn behoorlijcke hoochte, lengte ende streckinge leggende.

Ende opdatter gedurendt 't voyagie goede ordre ende eenicheyt mach werden onderhouden, behoorlijck devoir in 't salveren van Compagnies volck ende goederen gedaen, hebben wy goet gevonden den E. Francisco Pelsaert, gewesene commandeur op 'tschip *Batavia*, 't oppergebiet over dit jacht ende 't voorder beleyt van saecken te bevelen, ghelyck wy 't selve hem by desen bevelen; ordonneren ende belasten derhalven alle officieren ende bootsgessellen op 't jacht *Serdam* bescheyden, mitsgaders die van 't verongeluckte schip *Batavia* souden mogen werden gebercht ende herwaerts gebracht, gemelten Pelsaert voor haer overhoost t' erkennen ende te gehoorsamen, ghelyck ghylieden alle dat voor ons soudt willen verantwoorden.

Actum in 't Casteel Batavia, ady 15^{en} July 1629.

132. — OM D' OOST.

AEN DEN COMMANDEUR ADRIAEN BLOCK MAERTSZ., 19 JULI 1629.

Met de *Cleene Hoope* is ons u aengename missive den 16^{en} deser wel geworden, daeruit seer gaerne 't gepasseerde ende 't geluckich succes van 't exploict op Tegal hebben vernomen; de Almogende sij voor de fictorie gedanckt ende geve met d'eerste gelegenheit mogten vernemen den vyandt omrent Damacq voorder afbreuck ende schade gedaen sy.

Ende alsoo tsedert geen ander kuntschap van des vyants doen vernomen hebben, connen U. E. tot nader advijs geen andere ordre geven als dat by alle middelen ende goet beleyt den toevoer van rijs, padi ende andere provisie

OM D'OOST, 19 JULI 1629.

voor des vyants leger tracht te verhinderen ende te ruwineren, de jachten langs de custe wel verdeelt, de riviere van Pamanucan ende Craewang, off daer U. E. by sekere informatie van eenige gevangene sult vernemen haer rendevous ende spijscamer te wesen, soo te besetten, dat buyten hoope blyven omme haer desseyn te effectueren.

De principaelste reviere ende plaetsen waerdoor eenich toevoer souden mogen doen ten besten beset ende versekert sijnde ende noch eenige jachten overschietende, souden geraden achten, dat U. E. gestadich dedet cruyssen ende by wylen eenige coursen om d'Oost liet doen, al waer 't tot voor Japara, ende verder omme de strant in gedurige onrust te houden met de beste versekeringh tot afbreuck van den vyant. Recommandeeren U. E. daerinne te handelen na de cuntschap die U. E. aparent aldaer van des vyants gelegentheyt naerder sult hebben ontdeckt.

Op u versoeck ende om U te vervangen hebben goetgevonden met dit jacht de *Salm* derwaerts te committeren den E. Pieter Wagenveldt. U. E. sal hem op sijn vertreck over de cruyssende jachten als commandeur in uwe plaetse authoriseren ende de wacht aldaer tot onse nader ordre bevelen, hem wel instruerende in wat vougen de besettinge best gedaen dient, ten eynde de provisie van des Mattarams leger mach afgesneden blyven; informeert hem van de gelegentheyt ende stelt hem alle onse pampieren onder U. E. berustende ter hant, opdat kennisse van saecken becomen ende onse ordre des te beter mach uitvoeren. Dit gedaen sijnde, sal U. E. sich herwerts vervougen, met alsulcken jacht als daer best gemist can worden ende de minste dienst doen can; remitteren 't selve aan 't goetvinden van U. E. ende den Raet aldaer.

Soo haest U. E. alhier sal sijn aengecomen ende rapport sullen hebben gehoort, nemen voor nader op de continuatie van onse cruyssende jachten aldaer te resolveren. Ondertusschen senden met dit jacht de *Salm* tot provisie van de jachten *Cleen-Hcusden*, *Arnemuyden*, *Kemphaen* ende *Teyouhan* gelijck per nevensgaende lijst blijckt. U. E. zal 't selve na gelegentheyt verdelen daer het best van noode is.

De ligger Spaense ende varcken Franse wijn sal U. E. over de jachten in 't generael doen verdelen, ende versorcht dat yder sijn portie krijcht.

U. E. sal den coopman van 't comptoir Solor, Jan Stoffelsz., op de *Kemphaen* varende, opsenden ende nevens U. E. herwaerts brengen.

Tsedert den 2^{en} July tot heden sijn hier Godtloff van 't patria wel aengecomen de scheepen *Assendelft*, *Fredrick Hendrick*, *Sardam*, *Buren*, *Dort*, de *Salm*, *Leyden* ende de *Beets*; dagelijcx sijn noch verwachtende de schepen *Hollandia*, daermede de heer Specx met sijn huysvrou compt, 't *Wapen van Delft*, *Oost*- ende *Wessanen*, *Der Goes*, *Broeckerhaven*, ende na Choramandel

sijn gevaren de *Galiasse* ende *Davidt*. Een treffelijck nieuw schip, *Batavia* genaempt, is op 't Zuyderlant [op de hoochte van] 28½ graden [Zuyderbreete, genaemt] Houtmans droochte, verongeluckt met f 250.000 in contant ende veele coopmanschappen. Omtrent 250 sielen sijn op een cleyn eylandeken, 8 a 10 mylen buyten 'tvaste lant, sonder water verlaten ende de boot is hier met 48 sielen aengecomen. *Serdam* hebben derwaerts gesonden op hoope van noch eenich volck ende gelt te bergen. Seker cleyn jacht *Soutelande* is onder St. Anthonio verongeluckt; volck ende gelt gebercht. 't Schip 't *Wapen van Enckhuysen* is omrent Siralionas gesprongen; niet anders als 57 persoenen gebercht. 's *Gravenhage*, sijnde de reste van dese equipagie, is in Seelandt door storm gekeert, dat op 't voorjaer met den heer Aert Gysels volgen sal; d'heer Raemburch is met *Prins Fredrick Hendrick* in goede dispositie wel aengecomen.

Die van de West-Indische Compagnie hadden onder 't beleyt van Pier Heyn de vlate van Nova Spange verovert, waerdich ongeveer 140 tonnen gouts, daeronder omrent 43 lasten silver. Noch andere prysen hadde ditto Compagnie becomen.

De voordere particulariteyten sal U. E. op sijn aencomste nader connen verstaen ende sullen desen hiermede eyndigen, U. E. in de bewaringe des Alderhoochsten bevelende.

In 't Casteel Batavia, ady 19^{en} July anno 1629.

183. — CHOROMANDEL.

AEN DEN GOUVERNEUR MARTEN YSBRANTSZ. PER 'T SCHIP DE BEETS,
1 AUG. 1629.

Met 't *Wapen van Hoorn* is onsen jongsten geweest, daervan hierneven copie gaet, welcker inhoudt alsnoch confirmeren voor sooveel in desen niet contrary goetvinden t' ordonneren.

Per via de Zuratte is ons met de schepen *Utrecht*, *Brouwershaven*, *Bommel*, *Weesp* ende 't *Seepaert* seker missive van dato 3^{en} Marty, voor Masilipatnam uit 't jacht *Der Schellingh* aan den directeur van Hazel geschreven, wel geworden, daeruyt seer gaerne verstaen 't arrivement van 't langh verwachte schip de *Cameel* van Araccan tot Masilipatnam ende met wat ladinge herwaerts gedestineert was te comen, gelijck mede hoe Compagnies volck ende middelen van Masilipatnam ende omliggende quartieren gelicht waren, wat ordre endewacht op d'incomende Moorsche schepen gestelt was, alle 'twelcke ons aengenaem is geweest te vernemen, ende sullen met de *Cameel* off een

ander schip, dat dagelijcx tegemoet sien, nader advysen van 't geene t'sedert toegedragen heeft, verwachten.

Met de gemelte schepen is ons een rijck cargasoen van Persia ende Suratte geworden, bedragende incoops ruym elff tonnen gouts, bestaende in 190 balen zyde, indigo, salpeter, cattoene gaeren ende Gusuratse cleden.

Desen gaet per 't schip de *Beets*, dat U. E. toegesonden wort om de retouren die aldaer in voorraet sijn herwaerts te brengen, alsoo ons laten voorstaen, wellicht mocht verlegen vallen ende schepen gebreck sult hebben om 't geprocureerde soo voor Batavia als 't vaderslant herwaerts te schicken.

Wy recommanderen U. E. niet alleen dit schip, maer alle andere die aldaer cunnen worden gemist, op 't spoedichste volladen herwaerts aan te senden, ende die met cleden, salpeter ende andere waren ten vollen niet connen afgeladen werden, sal U. E. 't gebreeckende aan de last met rijs suppleren, alsoo wel 2, 3 a 400 lasten rijs van de Cust souden begeren, als maer sonder vercorting van d'andere retouren connen worden overgebracht, daerop wy U. E. recommanderen te letten.

Wy hebben niet connen goetvinden met dit schip goutgelt noch coopmanschappen te senden, alsoo ons laten voorstaen de Cust ten overvloede van cappitael versien is, te meer dat 't schip de *Galiasse* ende 't jacht den *Davidt*, gelijck ons de heeren Mayores van *Hooren* adviseren, in November passato met een treffelijck cargasoen, bestaende in f 305.185 een ongemunt gout ende f 35.754 — 6 in coopmanschappen, na de custe Choromandel is gevaren. D'Almogende geve by U. E. voor den ontfangh deser in salvo aengecomen is, 't welck per de *Galiasse* selver off een ander eerlangh hooppen te vernemen.

Den salpeter was in 't patria vry wat gedaelt ende van f 100 op f 75 de hondert ponden gevallen, ende dat ter oorsaecke den verleden somer in onse landen geen legers van wedersyde te velde waren geweest, soodat de consumptie in 't boscruyt soo excessif niet gevallen was als wel de voorleden jaren; weshalven sal U. E. verdacht sijn, gelijck de heeren Mayores advyseren, dat wel groote pertye geraffineerde salpeter begeeren, maer niet met verhooginge van prijs. Sijt dan niet te jachtich, maer tracht den eysch vol te doen ten besten coop ende tot minder prijs als voor desen, is 't practicabel.

Tegenwoordich sijn van Javaensche sortering wel versien ende den astreck is sober, soodat als met lieff become de cleeden die U. E. adviseren aenbesteet ende gereet haddet, van gemelde sorteringh rijckelijck voor twee jaren sullen geprovideert blyven. Sult derhalven op den ontfangh deser, ende tot anders ordonneren, geen Javaense doecken meer doen maecken; 't geene voorhants ende noch onder de wevers is, sullen van tijt tot tijt verwachten.

Guinees linnen ende alle andere witte doecken sal U. E. ons de ruymte

beschicken, daeraen geen diligentie gespaert moet worden, oft sullen andersints, tot groote verachteringh van den inlantschen handel ende opsaemelingh van peper ende nagelen, verlegen vallen. 't Geene by verlaten van Masilipatnam sullen moeten derven, sal om de Suyt ende elders in 't werk dienen gestelt.

Op den 17^{en} Juny passato is hier ter rhede van Japara aengecomen den Generael van de Deenen, Roelant Crappe, met de schepen de *Christiaens-haven* ende den *Waterhont*; door contrarie winden heeft ditto Crappe de reyse naer Maccasser niet cunnen winnen, ende is alsoo van sijn voornemen versteecken ende met meest alle syne cleden te Batavia gecommen. Den *Waterhont*, als onbequaem sijnde, heeft hier opgeleyt, *Christiaenshaven* met onse assistentie wat gerepareert ende bequaem totte voyage na de Cust gemaect, derwaerts hy mede voorneemt binnen een a twee dagen te volgen. De heer Crappe op sijn aencomste alhier vernomen hebbende hoe slecht de saecken wegen hun Compagnie in Deenemarcken stonden, sijnde buyten apparentie van redres in toecomende, heeft verscheyden discoursen gemoveert ende voorslagen gedaen om sich van 't fort Draesburch in Trangebaere t'ontlasten ende in onse handen te stellen. Wy hebben om verscheyde consideratien daer niet willen in treden, eerstelijck vermits ons niet genoechsaem geinformeert hielden van de gelegentheyt aldaer ende van wat importantie die plaatse voor de Compagnie sy; dat oock des Compagnies negotie daer sonder een fort wel gevoordert can werden, sijnde de Compagnie niet dan al te veel nootloose forten belemmert; voorder laten ons voorstaen dat gemelte Crappe geen last heeft, noch van syne coninck geauthoriseert is 't fort te verkoopen ende behoorlijck leveringe te doen, 't welck genouchsaem selver uit syne irresolutie hebben bespeurt, soodat voor onse Compagnie niet als onlust te verwachten staet ende gehouden souden sijn, als met den Deen niet wilden overhoop liggen, op sijn believen van dito fort t'allen uren wederom affstant te moeten doen.

Eyntlijcken heeft ons versocht, dat aen U. E. souden schryven om met hem over dese saecke te delibereeren ende in accord te treden, weshalven daer verschynende, ende soo met U. E. in onderhandelinge comt, mocht sijn voorstellungh hooren, maer om redenen als vooren souden niet connen goet-vinden aen 't fort te comen ende de Compagnie daermee t'engagieren, maer neemt goede inspectie ende informatie van de gelegentheyt aldaer, ende leth off de plaatse tot voordering van des Compagnies handel dienstich is, om by gelegentheyt met den nijck off heer van 't lant selver over een residentie-plaatse aldaer te contracteren, soo den dienst van de Compagnie en de versekering van haren handel sulcx vereyscht ende den Deen de plaatse abandoneert ende 't fort springen laet, gelijck hy voorgeeft doen sal, soo met ons niet accordeert.

Byaldien Maleye, gelijck voor desen geadviseert, tot gemelte fort noch inclineerde ende sulcx voor de Compagnie ende haren handel niet schadelijk oordeelde, souw niet ongeraden achten U. E. hem onder de hant wat stijfde om 't selve in eygdom te besitten; maer off Maleye te vertrouwen is ende meester van 't spel sijnde, de Compagnie aldaer niet [eer] schadelijk als wel voorderlijck souw wesen, staet te considereren. U. E. dient gestadich een ooch in 't seyl te houden ende sien hoe hun de saecken aldaer toedragen, om 't beste ende proffytabelste voor de Compagnie te verkiesen, 'twelck U. E. op 't hoochste recommanderen, ons voorder aan U. E. ende des Raets dispositie gedragende. D'heer Crappe heeft ons 't fort 20.000 realen van 8^{en} geloofst, ende souw omtrent 12 a 13.000 realen volgens hun seggen gecost hebben.

Voorder heeft ons aengedient dat op de Custe noch perte indigo ende sal-peter heeft, die gesint is aan onse Compagnie te verkoopen. Soo U. E. daervan aenspreekt, mocht die wel mercxgangh overnemen ende betalen.

Hier hebben van hem gecocht ende ontfangen 1310 picol peper a 6 $\frac{3}{4}$ realen 't picol.

Enige Nederlanders sijn in Trangebare op 't Deens fort, soo van den commandeur Caen als elders wechgelopen, daervoor dito Crappe haer versoeck aan ons geintercedeert ende pardoen versocht heeft, dat hun toegestaen hebben. By U. E. verschynende, mocht die vrydom toeseggen ende herwaerts senden.

Wat advisen over de bevindingh van versheyde doecken van Amboyna ende Ternaten becomen hebben, wat schepen van 't patria alhier aengecomen sijn ende noch verwacht worden, wat in 's lants saecken gepasseert is ende hoe Batavia opnieus van de Mataram wort gedreycht, wort U. E. door van Diemen aengeschreven, daertoe ons gedraghen.

Tot een besluyt willen U. E. gerecomandeert ende bevolen hebben alle mogelijcke vlijt ende naersticheyt aen te wenden om de rijcke middelen op de Cust sijnde, soo in goede geleyschte retouren voor 't patria als cleeden voor de Zuyt op 't spoedichste ende ten meesten proffyte voor de Compagnie t' employeren ende herwaerts te schicken, opdat tot soulagement van sware lasten ende costelijcke equipagie die de Compagnie doet, mitsgaders tegen de verliesen van 't schip *Batavia* ende 't *Wapen van Enckhuysen*, sijnde 't eene op 't Suyderland verseylt ende *Enckhuysen* omtrent Sierraliona gespronghen ende in see vergaen, spoedich met rijcke retouren moghen worden gesolageert. Over de f 370.000 in contant verliest de Compagnie met gemelte 2 schepen, behalven de coopmanschappen, d'equipagie, schepen ende d'appendentien van dien. Met spaersame mesnagie ende voorderlijcke negotie dient dese schade gerepareert, daerinne U. E., sooveel hem aengaet, gerecomandeert blijft sijn uytterste debvoir te doen.

De nevensgaende pampieren aan den directeur van Hazel sal U. E. op den ontfangh deser spoedich voorts na Suratte bestellen. Alles gaet open, opdat U. E. sien mach wat derwaerts ordonneren. Doet de brieven copieren om deselve met twee differente patamers te senden, ende adviseert mede derwaerts 't geene by U. E. voorgevallen is.

In 't Casteel Batavia, ady primo Augusty anno 1629.

184. — SURATTE. *10245*

AEN DEN DIRECTEUR JAN VAN HAZEL/PER 'T SCHIP DE BEETS OVER
CHOROMANDEL, 1/AUG. 1629.

Onsen jongsten was per 't *Wapen van Hoorn* over de cust van Choromandel, daervan hiernevens copye gaet, welcker inhouden confirmeren tot sooveel in desen niet anders belast wert.

Tsedert sijn hier Godtloff van Suratte ende Persia wel aengecomen namentlijck den 19 Juny 't schip *Utrecht*, ady 7^{en} July de schepen *Brouwershaven*, *Bommel* ende *Weesp*, ende den 19^{en} dito 't schip 't *Seepaert*, daermede uwe aengename missiven van den 18^{en} April passato ons wel geworden sijn, dewelcke per desen niet voornemen te beantwoorden, maer sullen 't selve tot volgende gelegenheit uitstellen.

De schepen *Utrecht*, *Brouwershaven*, *Bommel* ende *Weesp* sijn gelost en de goederen wel geconditioneert overgekommen; 't *Seepaert* leyt noch geladen; gelost sijnde, sal U. E. de bevindingh t'syner tijt geadviseert werden.

Desen gaet per 't schip de *Beets* over de custe Choromandel, dienende om U. E. vooruy'tt' adviseren hoe voorgenomen hebben een vloote van ses schepen na Suratte ende Persia te senden met een cappitail van 10, 11 a 12 tonnen gouts in contant, behalven verscheyden coopmanschappen. De vijff schepen, namentlijck *Tholen*, *Brouwershaven*, *Buren*, *Bommel* ende *Weesp*, leggen in ladinge, ende 't seste wort noch van 't patria verwacht. Voor 15 deser sal dito vloote niet connen vertreken, daerop U. E. verdacht sal wesen, byaldien deselve wat langer als ordonnary quam te tarderen, ende soo ondertusschen geen schepen van 't patria verschynen, gelijck niet verhoopen, sullen apparent geen andere als de voorsz. vijff connen uitmaecken met niet meer als 10 tonnen gouts in contant; maer de schepen, die dagelijcx tegemoet sien ende niet veel langer tarderen connen, verschynende, heeft U. E. 't seste mede te verwachten nevens 12 tonnen gouts in gelt, daerop sijn reeckeninge wel mocht maecken. D'Almogende geve 't geprojecteerde in salvo becomen moocht, daermede Suratte dan eenmael op sijn voordeel sal geraecken, ommie 't ge-

eychte voor Europa ende de Zuyt rijckelijcken te connen supleren ende daerenboven na onse calculatie in voorraet noch overbehouden sult omtrent f300.000, omme daermede te procureren de retouren voor anno 1631.

Hiernevens gaet extract uit missive van de Seventhiene, daerby U.E. sien sal wat retour van Zuratte voor Nederlant geleyscht wort. Wy recommanderen daerop te letten ende alles vol te doen; 't en sal, verhoopen wy, nu aldaer aen geen middelen manqueren.

Wy souden niet ongeraden houden ende 't sal de Compagnie dienstich sijn, dat U.E., byaldien dit ons advijs voor de comste van schepen in Suratten verschijnt, datelijck op den ontfangh deser een goede somme gelt a deposito licht ende deselve in goeden indigo Chirchees, salpeter ende andere waren voor 't patria employeert. Wy laeten ons voorstaen den intrest rijckelijcken daerby gewonnen sal werden, temeer 't ontset voor de deure sal wesen, omme U tijtelijck sonder groote beswaernisse weder te connen onlasten. Compt derhalven onse ordre na ende maeckt sooveel retour in voorraet voor de comste van de schepen te become, als doenelijck wert. De Compagnie sal daeraen dienst geschieden, want 't is seker, soo haest de schepen verschynen, dat alles opslaen sal ende veel dierder als voor 't arrivement sal moeten ingecocht worden, gelijck daervan experientie hebben.

Volgens de jongste advysen van de heeren Mayores was den salpeter in Nederlant vry wat gedaelt ende van f100 op f75 affgeslagen, ende dat vermits geen legers verlede somer in onse lande te velde waren geweest, soodat weynich cruyt geconsumeert wierde. Sijt derhalven verdacht soo jachtich met den opcoop van salpeter niet te sijn, dat de merckt daerdoor comt te rysen. Groote pertye begeert de Compagnie wel, maer niet met verhoginge van prijs, ende 't souw wel mogen gebeuren de salpeter in onse landen noch meer quam te vallen. Maeckt dan de salpeter soo goetcoop te become als doenelijck wert ende tot minder prijs als voor desen, is 't practicabel.

Van 't patria sijn hier successive wel aengecomen de schepen *Assendelft*, *Frederik Hendrick*, *Sardam*, *Bueren*, *Dort*, *de Salm*, *Leyden*, *de Beets*, *'t Wapen van Delft*, ende na Choromandel sijn gevaren *Galiasse* ende den *Davidt*. Een vloot van 18 schepen met 22 tonnen gouts in gelt is op den herbst anno 1628 bij de heeren Mayores geequipeert ende na Indien gesonden, daervan noch resteren te comen ende dagelijcx verwacht worden 't schip *Hollandia*, *Der Goes*, *Broeckerhaven*, *Oost-* ende *Westsanen*. 's Gravenhage was door lecte in Seelandt gekeert ende sal op 't voorjaer volgen; de resterende twee, namentlijck 't schip *Batavia* ende 't jacht *Soutelande*, sijn Godt betert verongeluckt: *Batavia* op 't Suyderlandt verseylt ende *Soutelande* onder 't eylant St. Anthonio gebleven. 't Schip 't *Wapen van Enckhuysen* is omtrent Sierraliona gesprongen ende in see vergaan, welcke verliesen de Compagnie hert smarten;

over de f370.000 in gelt sijn met dese schepen gebleven, behalven de coopmanschappen, de schepen ende d'appendentie van dien. Wy recommanderen U.E., sooveel hem aengaet, te bevoorderen de Compagnie tegen dese sware slagen ende groote equipage met goede ende rijcke retouren te soulageren, een goede ende spaersame mesnagie te houden ende een proffyttabale negotie te maecken, opdat Compagnies affairen in balance mogen werden gehouden.

De schepen de *Gouwen Leeuw*, *Walcheren* ende *Orangie* waren van 't arrest in Engelant ontslagen ende in onse landen wel aengecomen, onder conditie dat men met den eersten recht soude doen over de rechters ende de saecke van Amboyna, ende dat mede eenige gedeputeerde van wege de Compagnie naer Engelandt sullen gaen, omme te helpen liquideren alle differenten tus-schen beyde de Compagnien sijnde, soo doenlyck is.

't Schip *Vyanen* was mede in 't patria, Godtloff, wel gearriveert.

D'Engelse namen sonderling geen equipagie naer Indien voor. Daer wert geseyt datter twee schepen na Suratte souden vertrecken, dan waren in January passato noch gants ongereeet. Van *Bantam* is 't schip den *Fonas* na Suratte vertrocken; sal de Mayottes aenloopen omme haere schepen uit Engelant daer te verwachten. 't Is apparent dat het met haer dit jaer niet veel beschieten sal.

In 's lants saecken was weynich veranderingh voorgevallen. Alle de groote preparaten, soo van de coningh van Spanjen als den Keyser, daer voorleden jaer van gerucht wierd, sijn in roock verdweenen, ende staet alles in vry beter termen ten besten van onsen landen als wel geopinieert wierde.

Die van de West-Indische Compagnie hebben onder 't beleyt van den Admiraal Pier Heyn de vloote van Nova Spanga vermeestert ende seer geluckich verovert, sijnde de buyt over de 130 tonnen gouts waerdich, bestaende in 46 lasten silver ende andere coopmanschappen, dat geen cleyne verslagentheyt in Spangien causeert.

D'equipagie die in Portugael na Indien voorgenomen was, gelijck by onsen voorgaende geadvisceert, verstaen mede niet gevolcht is, soodat het met den Portugies mede niet veel aen 't lijff hebben sal.

Ende alsoo gelijck vooren geseyt tegen halff deser ten uuttersten voornehmen, de vloote na Suratte aff te vaerdighen, heeft U. E. daermede op alles nader ende breeder advijs te verwachten.

In 't Casteel Batavia, ady primo Augusty anno 1629.

SURATTE, 18 AUG. 1629.

185. — SURATTE.

AEN DEN DIRECTEUR VAN HAZEL PER DE VLOOTE, 18 AUG. 1629.

Over de custe van Choromandel met de schepen 't *Wapen van Hoorn*, den 13^{en} May, ende de *Beets*, ady 2^{en} deser van hier derwaerts gevaeren, zijn onse jongste missiven aan U. E. geweest, daervan de copien hierneven gaen. Godt geve deselve spoedich ende lang voor den ontfang deser becomen ende conform onse ordre goede pertye salpeter ende indigo in voorraet versamelt ende opgecocht hebben.

Uut gemelte brieven sal U. E. hebben verstaen d'aencomste van 't Engels schip de *Maria* voor Bantam, cort na dato ons jacht *Zeeburch*, ende eyntelijck de vloote van den commandeur Pieter van den Broecke voor Batavia, mitsgaders den ontfang van diverse missiven over de Custe aan ons geschreven ende 't geene voor die tijd goet geacht hebben t'adviseren, 't welck alsnoch confirmeren.

De cargasoenen met de schepen *Utrecht*, *Brouwershaven*, *Bommel*, *Weesp* ende 't *Seepaert* sijn Godtloff wel geconditioneert overgecomen, de vaderlantsche retouren over de schepen derwaerts gedestineert verdeelt, de cleden, taruwe ende rijs aan lant gelost. Voor 't bedragen van dien is 't comptoir Suratte ten rechten onlast.

't Is seer wel gedaen de Persische syde in Suratte hebt doen herpacken. In toecomende, zulcx van noode zijnde, sult daerin continueren.

Van cleden voor de Zuyt sijn redelijckerwyse wel met d'aencomste van dese vloote versien geworden; de vryelieden ende andere hebben 't hier met tape chindes ende chits soo overcrot, dat in jaer en dach niet sal vertiert worden, ende wort de merckt daerby gants bedorven; emmer soo confuselijck als de cleden by haer geprocureert ende ingecocht sijn, wert daermede weder geclad om quijt te geraecken, tot groote prejuditie van de Compagnies handel ende vente van haere cleden alhier.

Tape chindes ende chits dienen U. E. ons voor dit jaer geen te zenden.

Ende om soo schadelijcken gevölch, namentlijck d'opjaginge van de cleden in de quartieren van Zuratte ende wederom de cladderye hier te Battavia voor te comen, gelijck mede op de clachten, die U. E. over de comportementen sommiger vryelieden doet, hebbe goetgevonden met dese vloote niemant derwaerts te licentieren, maer toegestaen dat haer cappitaelen sullen mogen oversenden omme aldaer met u kennisse geemployeert te werden; wy recommanderen U. E. sorge te dragen, dat sulx met ordre geschiet, opdat de Compagnie in haeren handel niet wert vercort.

Door den ontfanger Maseyck wort U notitie gesonden van de gelden ende

goederen voor particuliere met dese schepen overgaende, ende aen wien deselue geconsingneert comen.

Wy sijn wel verwondert geweest de vryelieden 't jaer voorleden soo indiferent gelicentieert sijn na Persia te varen. U. E. had 't selve, siende de Compagnie daer soo mercklijcken bij geprejudiceert wierd, wel mogen weygeren. In toecomende sal U. E. niemant derwaerts toestaan te varen.

't Overvoeren der Moorsche goederen in onse schepen van Suratte na Persia dient mede afgeschaft, insonderheyt alsulcke waren daer de Compagnie mercklijcken ondienst aen geschiet, ende als de Compagnie haer scheepsruymte selver te gebruycken heeft; 't is oock te grooten belemmering, ende by rescontre van vyant souden de schepen wellicht daermede verlegen vallen, behalven 't prijckel ende ander ongeval die de schepen door de menichte van 't volck met deselve overvarende onderworpen sijn; weshalven excuseert alles op 't gevoechelijkste ende tracht het weder op den ouden voet te brengen van geen goederen op vracht over te voeren.

Insonderheyt sal U. E. voorcomen dat Compagnies dienaers, wie die oock mochten wesen, voor haer selven off voor andere eenige goederen off coopmanschappen, hoedanich die oock sijn, van Suratte na Persia overbrengen. Weest daer met autoriteyt tegen ende slaet alles aen dat buyten u kennisse tot dien eynde scheep wert gebracht, ende 't geene niet weerent cunt, geeft ons daervan kennisse wie die personen sijn ende wat goederen overgevoert hebben; sullen de faute hier op haer aencomste naer behooren corigeren.

't Voorleden jaer is hier soo in geexcedeert ende sijn de scheepen van de Compagnie met de goederen van particuliere soo overladen geweest, dat selver de coopmanschappen van de Compagnie in een Moorsch schip gescheept wierden, 't welck geen cleyn perijckel liep van den vyant genomen te werden, ende sijn daerenboven door gebreck van scheepsruymte veele van Compagnies goederen, voor Persia gecocht, in Suratte aen lant moeten blyven; dese ontrouwte is gepleecht by sommige der principaelste hooffden van de vloote, ende sijn daerover alhier by den Raet van Justitie gedeporteert ende van Compagnies dienst ontslagen den opperoopman van *Utrecht* met de schippers van *Brouwershaven* ende *Weesp*, [ende] de goederen, by den commandeur Grijp ende Otto van Westerholt soo heen en weer gevoert, ten behoeve van den heer aengeslagen; 't was noodich ende hooch tijt dat hierin wirde versien, sal de Compagnie bestaan.

Eenige schippers ende coopliden van dese vloote hebben op haer versoek toegestaen 2a300 realen mede te nemen tot haer perticulier employ onderspecial acte. Byaldien 't selve versoucken over Suratte na Persia te verhandelen endesulcx sonder nadeel van de Compagnie toegestaen can werden, sullen daer met U. E. ende des commandeurs licentie, ende anders niet, mogen vervoeren.

Desen gaet per de schepen *Tholen, Brouwershaven, Bueren, Bommel, Weesp ende Beverwijck*, daermede tot vervolch van den Suratsen ende Persischen handel aen U. E. geconsigneert compt een cargasoen bedragende als per factura $f\ 1.182.420 - 8 - 5$, bestaende aen $f\ 1.012.560 - 17$ in contant ende de reste aen coopmanschappen.

Van de contanten hebben $f\ 300.000$ voor Persia gedestineert ende noch $f\ 150.000$ omme in Suratte aen coopmanschappen voor Persia besteet ende met dese schepen derwaerts gesonden te werden; de resterende $f\ 562.000$ nevens $f\ 64.000$ in coopmanschappen die voor Suratte projecteren ende aldaer na prijscourant $f\ 217.000$ sullen renderen, t'samen monterende $f\ 779.000$, sijn tot employ van de vaderlantse retouren ende cleden voor de Zuydt, bedragende in alles ongeveer $f\ 620.000$, te weten tot opcoop van de goederen die d'heeren Mayores per haere missive hier nevensgaende eysschen omtrent $f\ 420.000$, ende tot onsen eysch voor de Zuydt sal van noode wesen $f\ 200.000$, in vuogen dat 't comptoir Suratte by behouden overcomste van dit cargasoen ende ordinari astreck in de coopmanschappen, als Persia sijn competente portie sal hebben, den vaderlantschen eysch ende de cleden voor de Suyt voldaen, op voorraet versien sal blyven met een capitael van ruym $f\ 159.000$ boven 't geene aldaer van outs resteert, dat omtrent op $f\ 30.000$ gissen, daermede ghy dan middel sult hebben, de schepen vertrocken sijnde, de retouren voor anno 1630 met gemack te procureren.

Sult dienvolgende uwe saecken daerna beleyden, ende alles op den besten tijt met gelegentheyt ten meesten proffyte van de Compagnie syne overige middelen tegen goede cleden, salpeter, cattoene gaeren ende indigo oversetten.

Dit verstaen wy byaldien in de quartieren van Suratte alles wel ende buyten hinder is, maer soo in 't rijck selver voor oorlog, questien ofte andere impedimenten gevreest wird, off dat uit de lichtinge van Masilipatnam swaricheyt te verwachten stont off alreede was, daervan tot noch toe geen kennise hebben, souden niet connen geraden vinden soo goeden cappitaal onder de macht ende 't gewelt van de Mooren te risqueren, maer souden in sulcken gevallen goetvinden U. E. alle de middelen tevens, doenelijck sijnde, soo in Nederlantse retouren als goede getrocknen cleden datelijck bestedet ende ons alles naer Batavia sondt.

26.10.44 De saecke soude daer oock soo mogen toedragen, 't zy dan door de questie met die van Masilipatnam, inlantsche oorlog selver ofte eenige andere inconvenienten ons onbekent, dat het niet geraden waer, soo mercklijcke somme aen lant te vertrouwen, maer dat 't beter waere, 't cappitaal in 't geheel off ten deele met de schepen naer Persia versont, daerop van hier geen precise ordre connen geven. Naer gelegentheyt van tijt recommanderen U. E. daerinne te handelen ende 't voordeel van de Compagnie waer te nemen, altijt

verdacht sijnde, byaldien in Suratte swaricheyt vermoet wierde, soo weynich cappitael aldaer te vertrouwen, als sonder mercklijcke verachteringhe van de Compagnie geschieden can.

't Sal noch beter wesen de gelden in Persische syde besteet werden, als dat in Suratte vruchteloo souden moeten overligen tot onderpant van de Mooren.

't Staet oock te considereren, dewyle d'Engelse soo mercklijcke somme van 500.000 ropias in Suratte schuldich sijn ende wellicht conde gebeuren dat in faute van betalinge bleven, off de middelen van de Compagnie daervoor niet aengesprocken ende becommert souden werden, daerop U. E. belasten wel te letten.

Wy recommanderen U. E. soo haest de vloote met lieff in Suratte sal aengocomen wesen ende het gedestineert cappitael voor 't comptoir aldaer gelost, de f 150.000 in alleryl aen waren voor Persia mogen geinployeert ende in de schepen geladen werden, teneynde de vloote soo haest doenelijck wert na Persia vare ende niet, gelijck voorleden jaer, soo laet te semmelen, opdat des t'eer in Suratte mogen verschynen ende tijtelijken na Batavia keeren, daeraen de Compagnie een merckelijcken dienst zal geschieden.

Wy geven U mede in consideratie off niet geraden sy *Beverwijck* met grove waren als salpeter, pertye taruwe ende indigo chirchees afflaet ende vooruyt na Batavia laet comen. Soo sulcx goetvint ende geen redenen in contrarie sijn, can, als de vloote na Persia vertreckt, mede t'zee lopen ende soo herwaerts aencomen, 't Sal niet nodich wesen, dat U. E. daermede eenige cleden voor de Zuyt sende, noch oock dat hem haeste opcoop van diergelijcke te doen, alsoo hier tegen 't naeste jaer met goede pertye op voordel versien blyven.

Ghelyck hier vooren geseyt, moet men zien 't overvoeren van de Moorsche goederen sooveel t' excuseren als mogelijck zy, opdat de schepen daerdoor niet getardeert worden haer voyagie te voorderen, gelijck mede dat de vloote door toedoen van de Mooren niet opgehouden wert om haer schepen met d' onse in compagnie te senden. Voor desen sijn genouchsaem van haer gedwongen geweest met de geheele vloote 8 a 10 dagen ende meer te wachten tot dat gereet waren. Soo sulcke ofte diergelijcke onlydelijcke overlasten andermael gevercht werden, sult U daerover by den gouverneur grootelijcx beklagen, met beleeftheyt de schade ende intresten die daerby lijt te kennen geven ende dat daerinne sal dienen te versien ende ordre te stellen dat onse negotie liber ende onbedwongen sy, off dat in Suratte niet bestaen mogen; hem minnelijck te kennen gevende, soo daer niet in versiet, dat misschien eerder van Zuratte opbreecken sullen dan hy wel meent, opdat weten mach soo aen Suratte niet sijn gebonden, dat daerom der Mooren travailen ende soodanige onlydelijcke proceduren souden willen uytstaen ende gedoogen.

Intrem dat de vloote naer Persia is, sal U. E. sich bevlytigen dat de ge-

eyschte retouren voor 't vaderslant ende India gereet gemaectt ende vaerdich sijn, om sonder versuyt van tijt op 't arrivement der gemelte schepen geembarqueert te worden, opdat soo vroech als mogelijck is herwaerts aen mogen keeren nevens de syde uit Persia.

't Cargasoen sal U. E. pertinentelijck met syne ongelden in facture belasten ende niet in nareeckeninge brengen als voor desen gedaen, gelijck oock sult belasten de coopmanschappen die met gelt, a deposito gelicht, gecocht zijn, met 't bedragen van den intrest totdat de penninghen afgeleyt sullen zijn, opdat volcomentlijcken mach blycken wat de coopmanschappen comen te costen.

Wy recommanderen U. E. de coopmanschappen die per dese vloote senden ten besten van de Compagnie te benefitieren; om gelt te hebben sal U. E. die niet behoeven uyt de hant te smyten, maer alles connen versenden ter plaatse daer best getrocken is ende den hoochsten prijs can haelen. Laet Agra naer eysch versien ende hout de speceryen in reputatie. Engelse noch Deenen sullen ons de mercxt niet verderven, ende door 't lant van Golconda is niet te verwachten. Beneficeert 't quicksilver, fermelioen ende Chinese syde ter plaatse daer se 't meest gelden; geeft ons van de bevinding advijs ende laet ons in toecomende weten wat quantité van yder coopmanschappen in die quartieren gevent ende gesleten connen werden, inet de prijs daerby. Sendt ons een pertinente ende wel gereguleerde eysch van 't geene by U. E. ende omliggende quartieren getrocken ende van noode is.

Hierneven gaet missive van de Seventhiene jongst uyt 't patria ontfangen. Wy recommanderen U. E. d'ordre van de Mayores sooveel U aldaer aengaet na te comen ende haren eysch jaerlijcx te suplere.

In gemelte missive zal U. E. sien dat meer tot den indigo Beane inclineren als tot indigo Chirchees, daerop U. E. hebt te letten ende soo goeden quantité te procureren als becomelijck is, maer vooral dient den prijs van den indigo Biane weder op den ouden voet gereduceert, daertoe wel middel te vinden sal sijn wanneer de Mooren ende Benjanen haeren indigo met onse schepen naer Persia niet meer overvoeren mogen.

Verscheyde monsters van drogen worden in gemelte missive mede geleyscht, soo bekende als onbekende, ende omme des te beter ende met fondament hierinne te connen voldoen, senden per desen een goet apoteecker, genaemt Willem van Zeller, die U. E. daer sult gebruycken, maer geen gelt tot op-coop vertrouwen. Is hier getrouw. Sendt hem nevens sooveel monsters van droogen terugge als te becomen sijn, met goede notitie daerby.

Naer Persia gaet mede een kender van droogen, soodat desen van Zeller in Suratte tot de wedercomste van de schepen sal mogen verblyven om aldaer goet ondersoeck te doen.

Extraordinary onderwicht heeft den indigo Biane met *Dort* overgecomen

gegeven, als by gemelte missive sien cunt. Draecht doch sorge dat over den ontfangh van de goederen goet ende getrouw volck werdt gebruyckt, opdat de Compagniet niet vercort wert.

Wat de heeren Mayores van 't cattoene gaeren schryven, sult mede uit gemelte missive cunnen vernemen; comt haere ordre na ende maeckt dat de strengen in 't midden niet gecruyst werden. De strenge die d'heeren Mayores seggen te senden is hier niet vernomen; achte met *Batavia* verongeluckt is.

't Punct van Poule Ron ende Rosengeyn, daer d'heeren Meesters in de haere mentie van maecken, sal U. E. by hem houden ende tot kennisse van d'Engelse off andere niet laten comen, gelijck U. E. mede aen St. Visnicht niet sult laten blijcken, eenich discontentement van hem by d'heeren Bewint-hebberen is, maer sult hem op sijn aencomste vruntlijcken bejegenen ende behoorelijcke eere geven na sijn qualité.

Wyders sal U. E. mede in gemelte missive vernemen d'heeren Meesters goetgevonden hebben t' ordoneeren dat geen schepen van Suratte noch Persia na 't vaderslant werden gesonden, maer dat over Batavia in vloote na Nederlant keeren sal.

Wy verstaen mede wel niet quaet wesen soude, dat de schepen, van Batavia naer Suratte gedestineert, in 't voorste van July behoorden te vertrecken om aen Mauritius te ververschen ende 't volck in gesontheyt te houden, maer 't en heeft voor dees tijt niet cunnen geschieden, ende is ons leet dus lang aengeloopen heeft. Op hoope dat de schepen *Hollandia* ende *Der Goes* van 't vaderslant ingecompen souden sijn, omme dese vloote boven haer inhebbende cappitaal met noch twee tonnen gouts te verstercken, is deselve 5 a 6 dagen opgehouden, maer alsoo gemelte schepen niet verschynen, hebben goetgevonden de vloote haere reyse te laten bevoorderen, niet sonder hoope dat voorsz. schepen off eenige derselver in 't uytloopen van de straat Sunda sullen rescontreren, in welcken gevalle aen den commandeur ordre gegeven hebben f 200.000 daeruit te lichten.

Dese schepen gaen beter als voorleden jaer van wijn, aracq ende andere victualien versien, soodat geen ofte weynich oncosten in Suratte ende Persia behoorden te maecken; zijn mede extraordinary van branthout ende water geprovideert.

Dewyle de schepen *Bommel* en *Weesp* voorleden jaer in Mocha zoo weynich off niet verricht hebben, ende dat tsedert de troubelen aldaer in 't lant sijn vermeerdert, hebben niet connen goetvinden andermael besendingh derwaerts te doen. Ondertusschen, byaldien middel gevonden can werden, omme de Milde met synen jongen te verlossen, laet daer sooveel toe doen als redelijck is. Tot noch toe adviseren de heeren Mayores in Constantinopele gants geen reparatie over de schade, by Fodely Basscha in Mocha de Compagnie

gedaen, becomen hadden, ende dat daertoe noch seer cleyne apparentie was.

Uut onse brieven over Choramandel geschreven, sal U. E. verstaen hebben, dat in Portugael sterck na India geeeuipeert wird. Tsedert hebben vernomen, gelijck U. E. per de *Beets* geadviseert is, mede over Choramandel, dat gemelte equipagie door gebreck van touwen, masten ende andere toerustingh geen voortganck sorteerde, zoodat wy den vyandt in die quartieren niet seer te vreesen hebben, dat ons oock heeft doen resoveren, dese vloe met geen andere ende grooter schepen te accompagneren, te meer sulcx sonder vercorting van de schepen tot overvoer van de vaderlantse retouren niet conde geschieden. D'Almogende verhoopen wy sal dese geleyden ende met goede retouren tot ons laten keeren.

Byaldien in ons project wegen de huysdienaers ende andere wat becrompen sijn, U. E. can 't selve emenderen ende sich naer eysch versien. Wy vertrouwen daerinne niet sult excederen.

Dewyle nootsaeckelijcken een bequaem persoon in 't hoff van Arga gehouden dient, ende voornementlijck in dese conjuncture dat met die van Masilipatnam in questi sijn ende den oppercoopman Vapour daer dienstich oordeelt, can U. E. hem onder een redelijcke verbeteringh voor 2 a 3 jaren continueren.

Byaldien goet vindt den coopman Wollebrant Geleynsz. te continueren ende de Compagnie, gelijck verstaen, daer goeden dienst doet, mocht hem met verbeteringh van gagie aennemen ende voorts alsulckelieden daer houden die de Compagnie ten besten dienst doen, ende sendt d'ondienstige sonder aensien van personen herwaerts, mits ons deselve bekent maeckende.

Wy verstaen hier dat veele van des Compagnies coopliden de moeyte niet eens nemen omme haer oge over de cleden te laten gaen; dat alles op de maeckelaers aencompt, dat sich niemant bevlyticht eenige verbeteringe aan de cleden ende schilderyen derselver te betrachten, latende alles op den ouden sleur heenen gaen, sonder wat nieus te practiseeren off te versorgen dat de verven wel geleyt wort. U. E. sal sich hiervan informeren ende soodanige nonchalante coopliden casseren ende opsenden. Moet het op de maeckelaer alleen aencomen, soo sijn daer geen coopliden van noode. Stelt hier behoorlijcke ordre in ende maeckt dat de coopliden volgens d'ordre van de heeren Meesters overal selver bystaen ende sorge voor haer meesters goederen dragen, ende die daer niet toe gesint is, danckt die aff. Den coopman Adam Verhoeven zal U. E. na Batavia senden.

Sien mede dat de schepen, jongst van Zuratte gekeert, extraordinari oncosten gedaen hebben, ende dat ons meest mishaecht is, dat by haere boecken geen specificatie blijckt; de coopluyden seggen, dat selfs qualijck weten waervoor sulcx is; men sent haer een cladde toe met ordre dat soodanighe somme boecken souden. Dit is gelijck U. E. wel weten tegen d'ordre, ende can hier in

reeckeninge niet gepasseert werden, tensy de cooplieden haer oncosten onderteekent hebben, die ten behoeve van de cooplieden sijn verstrekt. U. E. sal ons hiervan beter contentement doen ende in toecomende versorgen, alles met ordre gae ende dat alle oncosten op 't spaersaemste gemesnagieert worden, ghelyck wy U. E. toevertrouwen. Begeeren oock niet dat aldaer eenich gelt aen 't varendt volck ende andere verstrekt: 't gelt wert na Zuratte tot opcoop van retouren gesonden ende niet om 't volck daermede te betalen.

Wy hebben met verwonderinge gesien voorleden jaer soo mercklijcken pertye boscruyt tegen onse expresse ordre in soo noodeloose eerscheuten geconsumeert is. Naer ons de reeckeninge verthoont wert, is daer by de commandeurs ende principaelste hoofden van de vloote vry wat in geëxcedeert; 't is een groote faulte ende abuys die daerby eere meenen in te leggen. 't Is seker de Mooren daermede spotten, ende ondertusschen blijft de Compagnie in de laste. Wy recommanderen ende beveelen U. E. dese ende alle andere excesses t'emenderen, ende voorts alle onnodige dispensen af te snyden, goet reglement ende een spaersame mesnagie op alle comptoiren onder uwe directie staende te doen onderhouden, alle mogelijcke diligentie doende omme de Compagnie met rijcke retouren te soulageren, opdat haere saecken tegen de merckelijcke verliesen ende schade, onlangs geleden, in balance gehouden mogen worden.

Met dese schepen gaet voor commandeur na Persia omme den opperoopman Huberto Visnicht te verlossen, onse secretarius Anthonio del Court; recommanderen U. E. gemelten del Court sooveel van de gelegentheyt ende Compagnies affairen in Persia t'informeren als U bewust sy, daeraen de Compagnie dienst sal geschieden.

De bevindinge van eenige cleden ende 't nieuws soo van Nederlant als India, gelijck mede hoe hier weder opnieus van den Mattaram werden gedreycht, wert U door d' heer van Diemen geschreven.

Ingevalle dese vloote de vaderlantsche schepen in de straat Sunda rescontraert, ende dat volgens onse ordre noch twee tonnen gouts uit deselve in dese scheepen overgescheept werde, sal U. E. met den Raet aldaer overleggen hoe deselve ten besten van de Compagnie gemployeert dient, namentlijck off niet geraden sy een tonne gouts in gelt ende coopmanschap meer dan vooren geordonneert hebben, na Persia werde gesonden ende dan noch een tonne gout aen retouren voor Nederlant besteet, wel te verstaen soo tot redelijcke prysen daeraen comen ende de schepen 't selve voeren connen, maer soo 't daeraen gebreeckt, sal een redelijcke somme te meer op voordeel tegen 't naeste jaer overbehouden mogen worden, ende ons pertinentelijck te adviseren wat restanten U. E. daer overhout, soo in gelt als coopmanschappen.

In 't Casteel Batavia, ady 18^{en} Augusty anno 1629.

SPAAN, 18 AUG. 1629

186. — SPAAN.

AEN DEN OPPEROOPMAN HUBERTO VISNICK PER DE VLOTE,
18 AUG. 1629.

Over Suratte is ons per de schepen *Utrecht*, 't *Zeepaert*, *Brouwershaven*, *Bommel* ende *Weesp* den uwen van den 28^{en} February passato uyt Gamron geschreven, nevens een retour van 910 bhalen zyde, wel geconditioneert geworden. D' Almogende syde daervoor gedanckt.

Op d' instantie die U. E. in den synen wegen uwe verlossinge is doende, hebben geleth ende billick geacht sijn versoek t' avoyer, weshalven met advijs van onsen rade goetgevonden hebben, om U. E. te vervangen ende Compagnies affairen in Persia uyt uwe handen over te nemen, derwaerts te committeren den E. Anthonio del Court, gaende voor commandeur over de tegenwoordige vloote, bestaende in ses seylen. U. E. sal dienvolgende aen gemelten del Court op sijn aencomste in Gamron d' effecten aldaer ende 't voirdere beleyt van Compagniesaffairen in Persia overleveren. Recommanderen U. E. voorsz. del Court wegens des Compagnies negotie ende haere affairen aldaer goede informatie te geven, ten eynde wel geinstrueert met volcomen kennisse de saken van de Compagnie aldaer mach beleyden. Induceert hem mede van de humeuren van den nieuen coninck, ende by wat groote sich in 't hoff omme faveur ende gunste te capteren heeft t' addresseren, opdat d' affairen van de Compagnie by verandering geen impediment comen t' encoureren; ghy sult daerby eer inleggen ende de Compagnie sal daer goede dienst aen geschieden.

De restanten overgeleverd sijnde ende U van des Compagnies affairen in Persia ontlast hebbende, sult U met het zyderetour scheep vervougen ende als commandeur in plaatse van del Court met de vloote over Suratte na Batavia keeren.

Wy lauderen ende 't is ons lieff, sich gedurende sijn residentie in Parsia geocomporteert heeft dat gestadich 't faveur van den coninck ende groote zoo ten dienste van de Compagnie genooten hebt, dat by mandamenten van sijn Mayesteyt heft geobtineert, pertye zyde aen U geleverd wird voordat de coöpmanschappen by Moulimbeecq waren ontfangen, gelijck mede vryheden van de thollen in Gamron, daer d' Engelschen met alle haer crachten tegen sijn geweest.

Wy willen verhoopen dat de genegentheyt van den nieuen coninck niet min t' onswaerts ende desen uwen successeur sal wesen, ten eynde onse vryheden ende libre negotie als voor desen gauderen mogen.

Ons sal verlangen wat gunste by den tegenwoordigen coninck erlangt sult hebben, hoe deselve tot onse natie genegen is ende in wat train Compagnies

negotie staet; wat succes onse ambassade gesorteert heeft ende of 't contract van handel gecontinueert sal sijn.

Wy houden voor de Compagnie ende haren handel in Persia voorderlijck, sijn Mayesteyt by expresse mandaten gelast heeft dat geen goederen in Gamron mogen werden vercocht, maer dat alles na Spahan moet werden opgevoert.

Byaldien den nieuwe coninck 't contract van handel niet wilde continueren (gelijck niet verhoopen) ende dat de wegen in Persia onveyl warden, in sulcken gevalle souden mede niet ongeraden vinden, op uwen voorschlag den handel met de Soffalinse coopluyden in Gamron te dryven; maer beter en paisibelder ende met minder swarigheyt ende moeyten sal 't sijn, op den ouden voet te continueren.

Seer wel ende loffelijck hebben U. E. gedaen d' ontrouwe van sommige Compagnies dienaers tot onse kennisse te brengen, ende dat notitie overgesonden hebt van de goederen voor haer particulier ende andere van Suratte in Gamron gebracht. Naer merite sijn de rechtschuldige daerover gestraft, ende 't was oock tijt daerin versien wird, sal de Compagnie bestaan.

't Overvoeren der Mooren ende Benjaense goederen van Suratte met onse schepen op Persia sal mede dienen affgeschaft ende voortaen op de beste maniere geexcuseert, omme veele inconvenienten voor te comen.

In 't Casteel Batavia, ady 18 Augusty anno 1629.

187 — SPAAN.

AEN D' HEER AMBASSADEUR JAN SMIDT PER DE VLOOTE, 18 AUG. 1629.

Vijff missiven hebben van U. E. ontfangen, vier van Suratte geschreven ende een dato primo Martius 1629 van Gamron, waerdoor seer gaerne de behouden aencomste van de vloote met de vrienden verstanden; deselve vloote is hier Godtloff mede wel gekeert. D' Almogende wil alle gaende ende comende schepen van de Compagnie insgelijcx behouden geleyden.

Alsnu hebben goet gevonden weder na Suratte ende Persia te senden een vloote van ses schepen met een cargasoen van f 1.012.000 in gout ende silver ende f 170.000 incoops aan coopmanschappen; de Heer verleene ons daertegen te syner tijt goede retouren.

Wy sijn volgens U. E. recommandatie seer wel genegen groote schepen ende meerder macht derwaerts te senden, dan alsoo alsnu 't selve niet wel geschieden can, off souden dies te minder retouren naer 't vaderslant moeten senden, hebben voor dees tijt niet connen resloveren andere schepen te senden dan *Tholen, Brouwershaven, Buren, Bommel, Weesp* ende *Beverwijck*, welcke gissinge maken des Compagnies retouren wel sullen connen over-

voeren; vertrouwen mede dat suffisant sijn tegen de macht welck de vyandt in die quartieren bijeen can brengen, alsoo versekert worden dat vooreerst weynich macht van Portugal te verwachten heeft. 't Is wel waer dat de vyant voorhadde een goede vloote naer Indien uit te rusten, maer van Nederlant wort ons met de jongste advysen geadviseert datter niet van vallen soude. 't Schijnt dat het de vyant aen de middelen gebreeckt.

Met d'Engelse Compagnie staet het in Engelandt soo slecht, dat haer de middelen comen te gebreecken omme groote equipagie naer Indien te doen. Sy hadden voor een nieuwe Compagnie te formeren, maer alsoo door gants Engelant niet meer dan 27000 pondt sterlings lange na uitgaende tijt geteeckent was, is onseecker wat daervan vallen sal. Doen onse schepen in January ende February voor Duyns ten ancker lagen, liep daer geruchte dat d'Engelse Compagnie twee schepen na Suratten prepareerden; soo 't waer is, dat in Zuratte 100.000 ropias schuldich sijn, sullen sy een groot cappitael moeten senden, eer rijcke retouren becomen connen. By d'onse dient geleth ende voorgecomen dat des Compagnies middelen in Suratte door haer toe-doen niet becommert werden.

Met 't cappitael dat nu senden verhoopen dat d'onse in Suratte op voordeel geraecken sullen omme 't aenstaende jaer op de bequaemste tijt ten besten proffyte van de Compagnie goeden incoop te mogen doen, 't en waere dat nieuwe trouble ontstonden, in welcken gevalle best wesen soude, dat alles op 't spoedichste in goede retouren herwaerts geschickt wierde.

Door nevensgaende copyen van d'onse aen den E. heer van Hazel ende Visnicht geschreven, sal U. E. sien wat goetgevonden hebben te schryven.

Ten hoochsten recommanderen U. E. des Compagnies dienst ten uuttersten na sijn vermogen te helpen bevoorderen, alsoo ons op U. E. persoon seer verlaten; biedt overal de goede hant, 't sy in Persia, Suratte, op de reys oft waer 't oock soud mogen wesen, daer U. E. hulpe, respect ende autoriteyt vereyscht mocht werden; laet overal uwen goeden yver, verstant ende discretie ten besten dienst van de Compagnie blijcken; 't sal ons sonderling verheughen ende U. E. tot eere ende avancement gedyen. D'ontrouwe van veele is soo groot ende den yver ten besten van de Compagnie soo cleen, dat het tijt is, dat de goeden haeren goeden yver, sonder ymant t'ontsien, doen blijcken. Met de veranderinge die gedaen hebben ende doen, verhoopen dat het in Suratte ende Persia beteren sal. 't Geene voorder door ons gedaen dient, sullen van U. E. geerne hooren.

Met goet beleyt ende industrie menen wy veel quaet tractement van de Mooren affgeweert can worden. 't Geene van hier daertoe geschickt dient, sullen wy met Godes hulpe na den eysch van saecken beleyden. Des Compagnies comptoir is van Masilipatnam gelicht, maer tot noch toe hebben geen

advijs wat daerop in Choromandel ende Indostan gevoelcht sy; laet niet, als U. E. met lieff in Suratte keert, tot affweringe van der Mooren overlast ende vorder onlust te doen, soo veele mogelijck is.

Onsen secretarius del Court gaet met dese schepen als commandeur ende tot verlossinge van den E. Visnicht, welcke geordonneert hebben als commandeur van devloote herrewaerts te comen; verhoopen dat U. E. oock mede comen sal met goet genoegen van 't effect sijnder ambassade; d'Heere wil de vrunden behouden geleyden. Recommanderen U. E. voorsz. del Court goede informatie te geven van 't geene bevonden sal hebben des Compagnies dienst in Persia te vereysschen.

Wy sijn verwondert d' heer van Hasselt soo haest te sien keeren; dewyle hier is, sullen sijn E. (om consideratie) toestaen met des Compagnies schepen na 't vaderslant te varen, ende dewyle de commandeur van den Broecke syn gagie ende middelen verbonden heeft tot voldoeninge van 't geene de Compagnie affgedrongen soud mogen werden voor 't geene Mamet Tacki pretendeert, sullen van den Broeck 't selve laeten verantwoorden, alsoo niet goet connen vinden de heeren Bewinthebberen op te dringen de moeyten ende onlust, die daervan soud mogen ontstaen. De commandeur van den Broeck can hem weder aen van Hasselts sijde verseeckeren.

In 't Casteel Batavia, ady 18^{en} Augusty anno 1629.

188 — AGRA.

AEN DEN OPPEROOPMAN VAPOUR PER DE VLOOTE OVER SURATTE,
18 AUG. 1629.

Met de vloete van den commandeur van den Broecke alhier in salvo Godt sy loff wel aengecomen, sijn ons twee missiven van U. E. geworden, eenen uit Agra van 3^{en} Maert, den anderen van den 23^{en} April passato van Suratte, gelijck mede uit seecker discours dato 26^{en} October 1627 grondich verstaen hebben de gelegentheyt van Compagnies handel in die quartieren, en wat tot redres ende voortsetting van des Compagnies affairen ende staet aldaer in toecomende noodich sy.

Alsnu gaet na Suratte ende Persia een vloote van ses schepen met een cargasoen van f 1.182.420 — 8 — 5, namentlijck f 1.012.560 — 17 aen gout en silver, ende in verscheyde coopmanschappen incoops costende f 169.859 — 11 — 5. By salvo arrivement (dat Godt geve) sal den directeur van Hazel sufficante middelen becomen omme Agra na eysch te provideren; zal oock gelegentheyt hebben omme alle waeren te schicken ter plaatse daer se de meeste proffyten voor de Compagnie renderen. Voor desen sijn in Suratte genootsaeckt geweest om geldt in handen te crygen de courante waren te vercoopen, daerinne

AGRA, 18 AUG. 1629.

nu meynen versien te hebben, ende vertrouwen dat U. l. voortaan in Agra met de beste ende proffijtgevenste waeren zult worden gedient, soodat de clachten die U. l. dienaengaende gedaen heeft sullen cesseren.

Dat U. l. gants dienstich voor de Compagnie oordeelen een agent in 't hoff van den Grooten Magul gehouden wert, achten wy mede in veele saecken niet quaet te wesen; dan alsoo noch ten rechte daervan niet geinformeert sijn, connen daer niet op resloveren. Sullen ons van de saecke nader informeren, omme daerop met fondament ten besten van de Compagnie na desen te disponneren.

Ondertusschen willen U. E. gerecommandeert hebben, dat maeckt in 't hof ende by de groote wel te staen; insignueert U in haer gracie ten besten doenelijck zy, omme als 't pas geeft U van haer faveur te dienen ten besten van de Compagnie.

't Heeft ons seer mishaecht te vernemen den indigo Beane van tijt tot tijt in prijs soo geresen is, te weten van 20, 24 tot 37 ende 40 ropias de man; op den ouden voet van 20 a 24 ropias dient den prijs van de indigo by alle middelen gereduceert, off is de Compagnie onnut. Wy laeten ons voorstaen daertoe wel raedt is, als maer aan de Mooren ende andere niet toestaen haere waeren met onse schepen van Suratte naar Persia over te voeren; dan sal, vertrouwen wy, den indigo in Agra soo niet opgejaecht ende getrocken worden, derhalven sal U. l. met den directeur van Hazel middelen ramen ten eynde 't overvoeren der Moorsche goederen na Persia ende andere quartieren op 't fatsoenlijcxst geexcuseert mach blyven. Wy connen wel bevroeden, dat dit groote onlusten in Suratten ende onder de Mooren sal bharen; daertegen moet U. l., gelijck vooren geseyt, den coninck ende de groote tot U devotie sien te crygen, omme U tegen de quade ende snoode practijcken der Mooren met haer faveur ende gunste te deffenderen ende te behelpen.

D'Engelsen meenen wy sullen U dit jaer niet in den wech wesen, ende vertrouwen vooreerst na geen indigo in Agra trachten sullen, soodat wy goeden moet hebben, als maer de Mooren ende Benjanen den lust van coopen benomen wiert, den indigo welhaest weder op den ouden prijs comen sal.

D'Engelse Compagnie heeft het soo slecht, dat haer in Engelandt de middelen comen t'ontbreecken om groote equipagie te doen; hadden voor een nieuwe Compagnie te formeren, dan alsoo door gants Engelant niet meer als 27.000 pondt steerlings lang na den uitgaenden tijt geteekent was, is 't onsecker wat daervan vallen sal. Men seyt dat in February passato twee schepen in Engelant geprepareert warden om na Suratte te varen, ende van Bantam is derwaerts vertrocken haer schip de *Zonas*, soodat als 't wel luckt, dit jaer niet meer als drie schepen in die quartieren zullen hebben. Soo 't waer is, dat in Suratte 500.000 ropias schuldich sijn, sullen sy een groot cappitaal moeten

senden, eer rijcke retouren becomen connen. By d'onse dient geleth ende voorgecomen dat des Compagnies middelen in Suratte door haer toedoen niet becommert worden.

Eyndeling zy U. l. gerecomandeert ons jaerlijcx ende met alle gelegentheyt largo te schryven wat aldaer in negotie passeert; de prijs van alle de coopmanschappen, soo daer getrocken worden als die daer te lande vallen, wat indigo over lant na de Levante jaerlijcx gaet, hoe ende by wie die vervoert wort. Adviseert ons mede in 't breedte wat in 't hoff ende rijck van den coninck van Indostan voorvalt, hoedanich 't selve sy, by wat forme geregeert wort, mitsgaders d'apparentie van oorloghe ofte vrede, ende hoe desen coninck tot onse natie genegen is.

Wy hebben den directeur van Hazel belast op u aanbieden van twee jaren dienst te letten ende daerover met U onder redelijcke verbeteringhe t'accordieren. Wy recommanderen U den dienst van de Compagnie te behartighen ende sich yverich ende trouw in denselven te quyten, gelijck dat van U. l. verwachten.

In 't Casteel Batavia, ady 18^{en} Augusty anno 1629.

189. — INSTRUCTIE

VOOR DEN E. ANTHONI DEL COURT, GAENDE MET DE SCHEPEN THOLEN,
BROUWERSHAVEN, BUREN, BOMMEL, WEESP ENDE BEVERWIJCK ALS
COMMANDEUR NA SURATTE ENDE PERSIA, OMME TE VERVAN-
GEN DEN OPPEROOPMAN HUBERTO VISNIGHT ENDE IN
DESELFFS PLAETSE COMPAGNIES NEGOTIE ALDAER
ALS HOOFT WAER TE NEMEN ENDE TE DIRIGE-

REN, 18 AUG. 1629.

Alsoo den opperoopman Huberto Visnicht een ruymen tijt in Persia heest geresideert ende by syne jongste brieven sijn verlossinge is versouckende, omme sich herwaerts over na 't vaderslant te transporteren, soo is 't dat wy met advijs van onsen Rade goet gevonden hebben, U. E. met dese vloote voor commandeur derwaerts te committeren ende als hooft over des Compagnies negotie ende affairen in Persia in plaatse van gemelte Visnicht te surrogeren.

In Gamron met lieff aengecomen sijnde, sult dese onse nevengaende missive aen den E. Huberto Visnicht behandigen, ende van hem overnemen alsulcke effecten als voor reeckeninghe van de Generaele Compagnie onder desselffs administratie aldaer resteren, omme daervan reeckeninge te houden.

Ende sal gemelten Visnicht, soo haest transport van Compagnies affairen aldaer aen den E. Anthonie del Court sal hebben gedaen ende sich van syne administratie ontlast, [sich] met 't syderetur scheep vervougen ende als commandeur van voorsz. vloote over Suratte na Batavia keeren.

Tot vervolch van den Indostantsen ende Persischen handel senden met dese vloote derrewaerts een cargasoen als per nevensgaende facture cunt beogen, bedragende $f\ 1.182.420 - 8 - 5$, bestaende in $f\ 1.012.560 - 17$ aen contant, de rest in coopmanschappen.

Wy hebben den directeur van Hazel geordonneert uyt deze contanten na Persia te senden $f\ 300.000$, ende dat noch $f\ 150.000$ in coopmanschappen van Suratte sal besteden voor Persia omme met dese vloote derwaerts te senden.

De goederen welcke van hier voor Persia destineren, staen in 't sommarum van de facture geannoteert, niet min als tot incoop van 1000 bhalen syde sal dit cargasoen na onse calculatie aenlangen. D' Almogende geve daertoe sijn zegen ende brenge U. E. ende des Compagnies middelen ter goede gedestineerde plaetse in salvo.

In Gamron zult ghy buyten ongeluck van affsterven off eenich ander nobabel inpediment, dat niet verhoopen, bejegenen d'heer Ambassadeur Jan Smidt met den oppercoopman Visnicht, daervan U. E. zich wegen de geleghentheyt ende Compagnies negotie aldaer ende den voirderen stant van Persia ten vollen sult cunnen informeren, omme U in 't beleiden van Compagnies affairen met volcomen fondament ende kennisse daerna te schicken ende synreyse na Spahan te voirderen.

In alleryl sal U. E. 't Parsische cargasoen, soo haest voor Gamron gearriveert sijt, doen lossen, selffs daerby ende omtrent sijn, opdat alles met ordre toegae ende Compagnies middelen door ontrouwe bootsgesellen ende andere niet ontvreemt ende gestolen werden. Laet het niet gelijck het meermael gebeurt op andere ende mindere aencomen, maer sijt daer selffs by ende laet u ooge overal gaen; draecht sorge dat de coopmanschappen van de Compagnie wel gepreserveert ende met de minste oncosten na Spahan opgevoert werden; doet alles ten besten enbaleren ende herpacken om spillingh ende leccagie (die tot noch toe excessif groot is geweest) voor te comen, tot welcken eynde versorgen ende by den directeur in Suratte aenhouden zult, goede pertye goeny, grove dotia, gaeren ende touwen gecocht ende mede na Gamron gevoert wort, gelijck oock eenige blaesen om den confyten gember uit de leggers over te vullen.

Tot noch toe heeft de Compagnie in Persia met des conincx facteur alleen genegotieert, alle coopmanschappen onder seeckeren gecontracteerden prijs aen hem in Spahan gelevert, ende de zyde op gesetten prijs in betalinge ontfangen, als per contract, onder den oppercoopman Visnicht berustende ende in copie hierneven gaende, blijckt. Gemelte accoort is nu anno 1629 geexpireert; d'onse hadden voorgenomen renovatie te versoucken; ondertusschen is den coninck comen te overlyden. Wat dienaengaende by den nieuen conincksullen hebben geobtineert, sal U. E., als vooren geseyt, op sijn aencomste

in Gamron vernemen, daerna ghy Usult hebben te reguleren, ende voort met dito advysen van de vrunden aldaer, belangende de voordernisse van Compagnies affairen ende haren handel, conformeren.

Wy hebben d'heer ambassadeur ende den coopman Visnicht voorleden jaer gerecommandeert, byaldien 't contract vernieuwt wierde, dat met alle neersticheyt souden bevoorderen de coopmanschappen met minder contanten mochten geaccompagneert werden als 't contract medebrengt. Wat daerin gedaen sy, zullen 't syner tijt gaerne verstaen..

't Is seecker wanneer de Compagnie de Persische zyde met contant moet coopen, niet behouden blyven can; 't sal derhalven gants noodich sijn, met alle dexteriteyt tewege te brengen, dat voor de zyde soo weynich contant uitgegeven wert als doenlijck sy, ende dat daertegen groote pertye coopmanschappen in Persia worden gevent off voor de zijde in betalinge gegeven. De jongst overgecomen syde heeft in Nederlant geen 25 schellingen 't F gerendeert.

Wy recommanderen ende belasten U. E. op 't hoochste, wel acht te nemen op het inpacken, preserveren ende vervoeren der syde, opdat daeraen geen beschadicheyt en come, gelijck voor desen gebeurt is ende d'heeren Mayores by haere missiven adviseren tot groote prejuditie van de Generale Compagnie bevonden te hebben.

Ghy sult dan 't sy in Gilan off Spahan, daer de zyde ontvangen wort, selfs present sijn ende over de visitatie staen, sonder zulcx op andere aen te laten comen, ende sult datelijck de bhalen doen bewaren, binnen op het hembt met een wassecleet ende dat wel dicht beset met cattoen, ende boven met een sarpelier ofsy met touwen vastgebonden, gevende yder bael sijn nomber.

Op de deuchtljickheydt ende gewichte van de syde sult wel letten, ende borgen dat voor yder balens gewichte notitie wert gemaeckt in pampier, ende dat 'tselve in de balen onder het hembt wort geleyt; item dat 'tselve gewichte op het hembt geteeckent werde met de numero der balen, soals deselue bale buyten op 't sarpelier genombreeert sal wesen, ende sult ons conform dien goede ende pertinente facture met numero ende gewicht der zydebalen oversenden, omme veel confusien ende andere inconvenienten te vermyden, die per faute van dien onderworpen sijn.

Dit ordonneren ende begeeren de heeren Mayores alsoo achtervolcht; contrarie doende ende eenige balen onbewonden van Gilan off Spahan op Gamron affcomende, sullen uwe maentgelden voor de verergeringe der zyde responsabel blyven.

Uut Persia wort voor Nederlandt geleyscht 6000 F oprechten rubarbe; voorleden jaer hebben den opperoopman Visnicht gerecommandeert daerop te letten, den eysch te voldoen; effect noch antwoorde hebben daerop be-

comen. By particuliere is hier cleyne pertye gebracht, die exquies goet is ende redelijcx coops in Gamron gecocht. Gedencikt den eysch te voldoen off soveel min als te becomen is; meerder voordeel als aen syde sal de Compagnie daervoor trekken.

Maer U.E. dient verdacht te sijn dese coopmanschappen met kennisse moeten ingecocht worden, wel versorcht ende ingepackt, voor den regen, vochticheyt ende de lucht bewaert, alsoo geen lucht off eenige vochticheyt verdragen.

Van alle andere Parsische droges in tamelijcke quantité te becomen, die in Europa bekent sijn ende proffigt geven cunnen, laet een cleyn monster van zenden; insgelijcx van onbekende.

Schoone jonge paerden sal U. E. met alle gelegenheyt conform de licentie ons by den coninck verleent, te weten met yder schip off jacht twee stuckx, toesenden.

Te lande over Bagdadte ende Aleppo off Constantinopelen zult ghy met d'heeren Mayores correspondentie houden ende haer E. met goede geextendeerde brieven, daerinne vervattende alles wat by U. E. passeert ende daeraen haer E. gelegen is, dienen. Specialijcken sult haer E. adviseren de quantité van de Europische ende Indische waren, die jaerlijcx met avance in Persia connen worden vertiert, reden gevende waer, hoe ende in wat manieren daer geconsumeert worden, wat het doen der Engelse zy, wat cargasoenen jaerlijcx becomen, hoeveel syde daertegen vervoeren ende in wat extime by den coninck syn, hoeveel syde over Moscovien ende na Levante uyt Persia vervoert wert, aen allen 't selve d' heeren Mayores bywylen veel is gelegen; item sult haer E. mede in 't lange ende breede, sooveel u kennelijck ende by curieus ondersoek voorder doenelijck sal wesen, overschryven den stant van 't Parsische rijck, soo aengaende de oorloge als de regeringe, ende hoe desen nieuwen coninck tot ons ende onse negotie genegen is, mitsgaders 't geene haer E. meer permissiven aen Visnicht geschreven, daervan copye hierneven gaet, sijn begeerende, ende sult soodanige brieven senden, ten minsten alle twee maenden eens, met het dobbel van de voorgaende. Dit recommanderen ende belasten haer E. op 't hoochsten ende begeeren dat sulcx achtervolcht wort, op pene van haere indignatie; blijft derhalven in geen gebreecke ende sent ons jaerlijcx copie van de advysen over landt geschreven.

Ghelyck wy voor desen belast ende bevolen hebben, soo bevelen ende verbieden U. E. alsnoch wel scherpelijck geen ambassadeurs van coningen off prinsen sonder ons expres voorconsent na Nederlant off herwaerts met Compagnies schepen over te laten comen; veel min sult ghy by versouck off andersints daertoe oorsaecke geven, maer alles vermyden ende excuseren op het satsoenlijckste, alsoo de Compagnie daer niet dan schade, hinder ende groote oncosten van te verwachten heeft.

Ghy sult trachten by den coninck ende grooten in 't hoff wel te staen ; zijt niet trots off weerbarstich, maer minnelijck in uwen ommegang ende conversatie. Insignueert U by de gevoechelijcxste middelen met de minste oncosten in haer gratie ende maeckt dat by haer wel gesien sijt, om U by gelegentheyt van haer faveur ten besten van de Compagnie te mogen dienen.

D'oncosten van huyshoudingh, die in Persia wat excessiff vallen, sult sooveel met goede ende spaersame mesnagie sien te verminderen, als doenelijck sy, U voorders recommanderende alle andere onnodige dispensen aff te snyden ende de Compagnie tegen haere swaere lasten ende groote verliessen met voorderlijcke negotie ende goede retouren, sooveel U aengaet ende in Persia tewege can worden gebracht, soulageren, waerby eere inleggen ende de Compagnie dienst doen sult.

Ende alsoo wy seeckerlijcken tot ons grote leetwesen vernemen dat Compagnies dienaers, ende principalijck in de quartieren van Suratten ende Persia, hun seer met particuliere negotie behelpen tot groote prejuditie van de Generale Compagnie, sy U. E. op 't hoochste gerecommandeert ende bevoolen sooveel U aldaer aengaet 't selve te weerden, ende die daermede besmet sijn herwaerts te senden; ende byaldien die van de schepen, gelijck voor desen, hierinne quamen t' excederen ende door U. E. niet promptelijck voorgecomen conde werden, sult ons daervan goet bescheyt overschryven wie die personen sijn, ende wat goederen voor haer particulier overgebracht ende vercocht hebben, opdat 't selve alhier na merite van saecken mogen doen corigeren, gelijck wy U. E. mede op 't hoochsten gebieden ende by dese wel scherpelijck bevelen op pene van deportement van offitie ende confiscatie van uwe maentgelden, zich van diergelejcke quade courses ende eygen handel t' onthouden, maer recommanderen dat ghy U selven getrouwelijck ende in 't geheel tot nut ende voordeel van de Generale Compagnie gebruycken laet, alsoo de Compagnie, die ghy alleen ten dienste staat, machtich genouch is, goede ende getrouwe diensten tot contentement van haere dienaers te recompenseren, daerop sich te vertrouwen hebt.

Hierneven gaet extract uit de boecken van de Compagnie ter camere tot Amsterdam, daerby blijckt dat den ambassadeur Mousabeecq van deselve Compagnie competeert *f* 1012 — 10, die U. E. hem ter eerster gelegentheyt sult vergoeden.

Wat in antwoorde aen den oppercoopman Visnicht aviseren, sal uut nevengaende open missive sien, die U. E. voor den synen ende tot behulp, sooveel de negotie aengaet, sult houden ende daerna reguleren.

In 't Casteel Batavia, ady 18^{en} Augusty anno 1629.

190. — INSTRUCTIE

VOOR DEN E. ANTHONIO DEL COURT ENDE DEN RAET VAN DE TEGEN-
WOORDIGE GEREETLIGGENDE VLOTE, GEDESTINEERT
NA SURATTE ENDE PERSIA, 18 AUG. 1629.

Tot vervolch ende dessentie van des Compagnies handel in Suratte ende Persia, mitsgaders tot affbreuck van den algemeynen vyant, hebben wy goet gevonden alsnu derwaerts wel gemant, gearmeert, gefictualieert, ende met een rijck cargasoen uit te setten de schepen *Tholen, Brouwershaven, Buren, Bommel, Weesp* ende *Beverwijck*.

Over welcke vloote met advijs van onsen Rade goet gevonden hebben voor eerst tot commandeur ende opperhoofst t'eligeren ende authoriseren den E. Anthonio del Court, varende na Persia tot verlossinghe van den oppercoopman Huberto Visnicht, weshalven ordonneren ende bevelen aan alle opperhoofden, officieren, soldaten ende bootsgesellen, op voorsz. schepen varende, gemelten Anthoni del Court voor haeren commandeur t'erkennen, respec teren ende gehoorsamen, gelijck dat behoort.

Den breden Raet deser vloote sal bestaan uyt de naervolgende personen, te weten: Anthony del Court, commandeur op *Tholen*; Wouter ten Haeff, oppercoopman op *Brouwershaven*; Mathijs Jansz., schipper op *Tholen*; Bartholomeus Canoy, oppercoopman op *Tholen*; Willem Jacobz. Coster, schipper op *Brouwershaven*; Hans van den Berge, oppercoopman op *Bommel*; Jan Jansz. Neledoe, oppercoopman op *Bueren*; Gerrit Hendricxz., schipper op *Bueren*; Jacob Claesz. Astenberch, schipper op *Bommel*; Fredrick Frericxz. Rijck, schipper op *Weesp*; Christiaen Willemesz. van Gabor, schipper op *Beverwijck*. In welcken Raet den commandeur continualijk presideren, propone ren ende conclusie van saecken by pluraliteyt van stemmen nemen sal, ende soo by affsterven off absentie van eenige der genomineerde raetspersoonen den Raet incompleet waere, sal den commandeur by staecking van stemmen in sulcken gevalle twee hebben.

Ten hoochsten recommanderen wy U. E. alt'samen goede compagnie te houden ende sonderling sorge te dragen, dat ghy door storm, donckere nachten ofte quade courssen van den anderen niet geraeckt.

Ende opdat yedereen weten mach waerna sich in 't seylen, verlies van compagnie off eenighe andere onverwachte overcomen, soo by dage als by nacht, sal hebben te reguleren, sal in 't uitseylen der straete Sunda tot dien eynde een gemeen seynbrief geordonneert werden.

De vloote buyten de strate Sunda gecomen sijnde, sal haer cours Suytwaerts aen stellen tot op de hoochte van 8, 10 a 12 graden Suyderbreete, nadat vroech off laet de doorgaende Suyt-Ooste winden ende goede coelte bejegenen,

loopende dan vandaer Westelijck aan tot dat gepasseert sult wesen ruym de lengte van 't eylant St.-Brandaen, alwaer men bevint de grootste variatie van 't compas, stellende van daer voorts den cours Noorden aan totdat lant comen te sien, ende zeylen soo voorts na Suratte, gissing makende aldaer niet eer te comen dan naer 't verloop van de maent van September, te weten omtrent halff October aenstaende.

Pourtugiesen, Spangnaerden, derselver onderdanen ende adherenten bejegenende, sult alle mogelijke affbreuck doen ende eenige prinsen veroverende, sorge dragen deselve behoorlijck geinventariseert, mitsgaders ten meesten dienste van de Compagnie gebenificieert werden; sooveel volcx als ghylieden becompt ende bequamelijck op de schepen bergen cunt, sult in goede verseeckeringh bewaren ende t'syner tijt herwaerts aen brengen.

Vrunden, als daer sijn die van Suratte ende al wat onder des Mogels gebiet sorteert, item die van Persia, Mocha, gelijck mede van plaetsen daer de Compagnie comptoiren ofte correspondentie van handel is houdende, sult ghylieden niet beschadigen, opdat Compagnies middelen ende volck off oock haren handel in gemelte quartieren daerdoor in geen moeyte ende hinder tot groote prejuditie van de Compagnie come te vervallen.

Francen, Deenen ofte eenige andere Europische natien, staende in alliantie met den staet der Vereenichde Nederlanden, bejegenende, sult deselve niet molesteren, U haerder niet aentrecken, in wat gestaltenisse die oock souwt mogen vinden, maer laet se hunnes weechs varen, opdat ghy U daeraen niet comt te verbranden ende de Compagnie in Europa aen nieuwe moeyten helpt.

Soo 't gebeurde dat van wegen den coninck van Persia eenige assistentie tegen de Portugiesen ende hare adherenten versocht wirdt, terwyle dese vloote voor Gamron leyt, sult denselven alle mogelijcke hulpe presteren sonder de vlete langer op te houden als de bevoirderingh van Compagnies handel aldaer gedoocht, reeckeninge maeckende dat de schepen wederomme van Gamron soo tijtlijck in Suratte dienen te keeren, dat ten langsten omtrent ulimo Meert, soo 't niet eer wesen can, met de retouren van Suratte na Batavia scheyden connen. Wat binnen dese tyt tot assistentie van den coninck van Persia niet doen condt, sult met beleeftheyt excuseren ende naerlaten t'onderwinden.

Dewyle dagelijckx meer ende meer bevinden dat het overvoeren van eenige ambassadeurs, 't sy oock van wat quartieren het soude mogen wesen, naer Nederlandt ende Batavia streckende is tot groote costen, nadeel, hinder ende schade van de Compagnie, verbieden by desen wel expres aen de commandeurs, oppercoopliden ende schippers van dese vloote ende alle andere schepen meer, geene ambassadeurs in haere schepen over te nemen, noch herwaerts te brengen, sonder onse expresse licentie, al waer 't oock dat sulcx

by den directeur ende oppercoopliden in Suratte ende Persia begeert wierd.
Van Persia noch Suratte sullen oock geene Mooren noch hare goederen herwaerts een brengen.

In Gamron met lieff gecomen sijnde, sal den commandeur Anthoni del Court, gedestineert sijn residentie in Persia te houden, sich aen lant vervougen, d'administratie van Compagnies middelen aldaer uit handen van den oppercoopman Visnicht overnemen, als wanneer gemelte Visnicht sich weder op de vloote sal veroegen ende 't commandement over deselve in plaetse van del Court waernemen, daertoe hem mits desen autoriseren, ende belasten een yder, op de voorsz. schepen varende, voorsz. Huberto Visnicht voor haren commandeur t' erkennen, respecteren ende gehoorsamen, gelijck dat voor ons sullen willen verantwoorden.

D'heer ambassadeur Jan Smidt, welcke met dese schepen uut Persia na Batavia staet te keeren, sal volgens sijne commissie in alle vergaderinge ende byeencomste in rang presideren ende 't voorsitten hebben tot dat by ons alhier aengecomen sal sijn, ende byaldien sijn E. in den Raedt gelieffde te compareren, sal den commandeur gemelte ambassadeur de preseance cederen, mits dat den commandeur evenwel in den Raedt proponeren ende conclusie van saecke, als vooren geseyt, nemen sal.

De vlate van Zuratte na Batavia vertrocken sijnde ende by de werken comende, sal sich niet amuseren ende tijt 't soeck brengen om Zuyt te soecken, maer onbeschroomt Sumatra aendoen, vanwaer spoedich met de lant- ende seewint onder de wal op te comen is, gelijck sulcx jaer op jaer by onse schepen, op gemelte custe handelende, gepractiseert wort ende jongst by 't schip *Utrecht*, comende van Suratte, ondervonden is, die omtrent een maent voor d'andere scheepen op Batavia arriveerde.

Niettegenstaende by onse voorjarige instructie serieuselijck gerecomandeert ende oock op hooge pene belast hadden 't boscruyt, dat tot diffentie van de vlate medegegeven was, in geen nootloose eerscheuten te verquisten, soo bevinden dat op onse ordre weynich is gelet, maer ter contrarie groot excess gedaen, ende dat by desulcke die 't selve billick behoorden voor te comen, weshalven by desen de commandeur ende alle overhooffden, op dese schepen bescheyden, wel expresselijck verbieden eenige onnodige eerscheuten te doen schieten, op pene van het gespilde ende onnuttelijck geconsumeerde cruyt ende scherp dubbel aan haere maentgelden gecort ende daerenboven na exigentie van saecken met arbitrale correctie gestraft te werden, met waerschouwingh aan de schippers van de schepen, dat verdacht sijn goede notitie te doen houden, wat cruyt op de reyse sullen comen te consumeren, omme daervan op haer wedercomste goet bewijs ende reeckeninge te connen doen, off by faulte van dien sal 'tmancquement dubbel op haer reeckeninge werden gestelt.

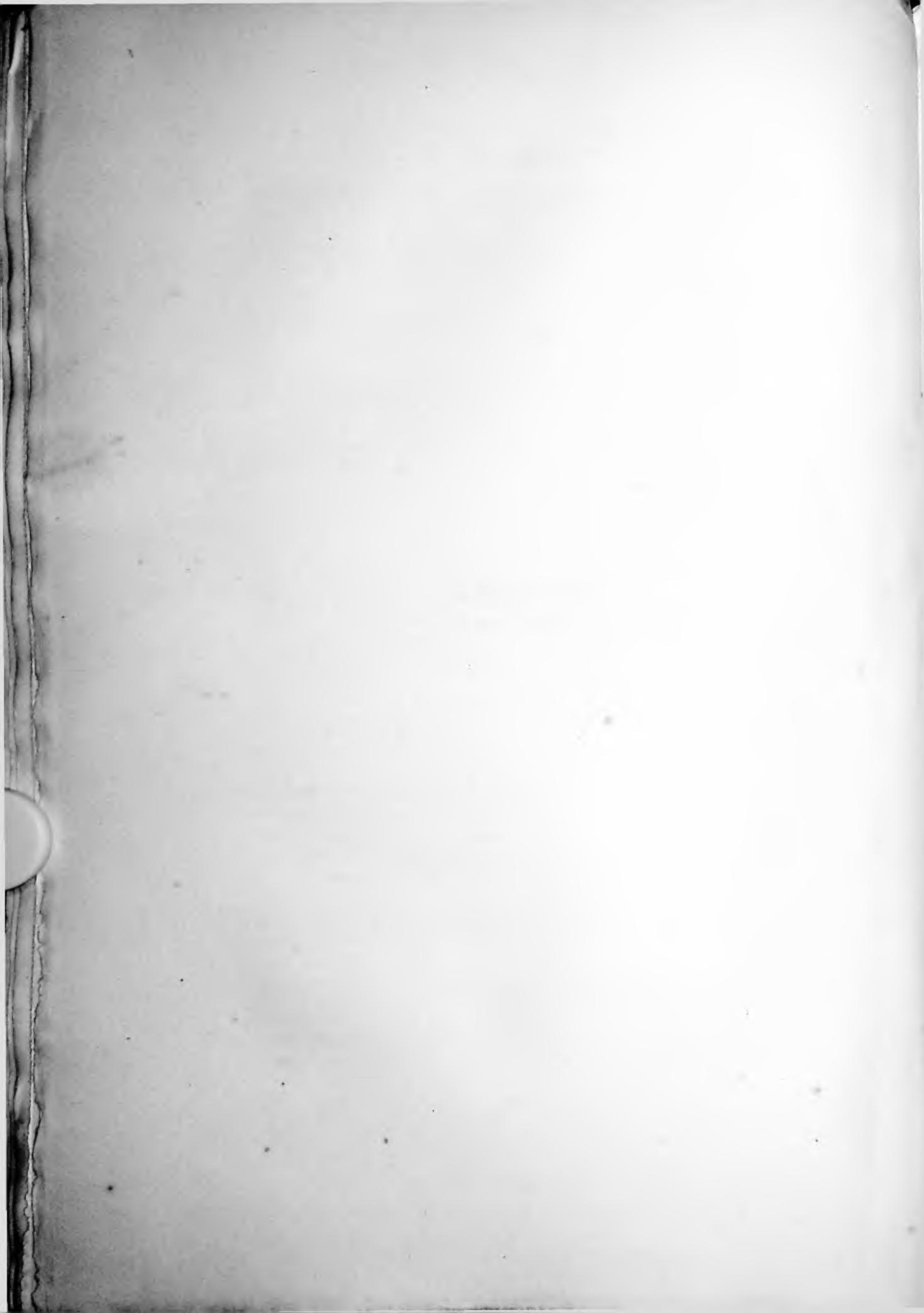
Ende alsoo tot onser kennisse gecomen is, dat hun Compagnies dienaers niet ontsien tegen expresse ordre soo voor haer particulier als voor andere verscheyde goederen, coopmanschappen ende contante penningen te vervoeren, den heer van sijn gerechticheyt te frauderen ende de Compagnie in haeren handel ende ordinary proffyten te vercorten, soo is 't dat by desen den commandeur, d'oppercoopliden, schippers ende alle andere op dese vloete bescheyden, verbieden op pene van hun offitie ende confiscatie van alle haere verdiende maentgelden, voor haer eygen noch voor andere, eenige goederen off contante penningen, hoe die oock mochten wesen, sonder onse kennisse, speciael consent van hier na andere plaetsen off van Suratte na Persia over ende weer te transporteren, directelijck oft indirectelijcken, op pene als vooren, mitsgaders confiscatie van de goederen ende gelden selffs.

In 't Casteel Batavia, ady 18^{en} Augusty anno 1629 ¹⁾.

1) De volgende missive is van 25 Sept. 1629, na Coen's dood.

RESOLUTIËN
(1627—1629)

RESOLUTIËN

15 April 1627—18 Sept 1629.

Donderdach¹⁾ ady 15^{en} April 1627, op de hoochte van 15 graden 30 minuten, leggende ter ancker onder Illa d' Mayo.

Den breeden raedt van de scheepen d' *Galias*, *Utrecht*, *Vyanen*, *Wapen van Hoorn*, d' *Leeuwin*, *Texel* ende *Kemphaen* by d'E. heer Generael aen 't schip d' *Galias* [geconvoeert] sijnde, is by sijn E. heer ende den raden geresolveert op morgen, wesende den 16 ditto, de anckers te lichten ende t'seyl te gaen, omme met Godes hulpe onse reyse te vorderen ende de cours aen te doen Suyden ten Oosten, volgens de resolutie ende ordre van de E. heeren Meesters, om bequaemst de linie te mogen passeren.

Ten aensien verscheyde scheepen eenige Fransse wynaen bovenstaende hebben, is goet gevonden om die te orberen, dat 12 dagen lanck aen yder man op de vloote 3 mutsgens daegs tot rantsoen sal gegeven werden, ende daernae ophouden sullen totdat het bier uut sal sijn, als wanner alsdan 2 mutsgens daegs aen yder man volgens d'ordre ende rantsoen-brief sullen geven.

't Schip *Utrecht* sal overgeven aen 't schip *Vyanen* 6 mannen; d' *Leeuwin* ende *Kemphaen* sullen op het spoedigste haer reyse vervorderen na de Mijottes, sonder de Cabo ofte andere plaatse aen te doen.

Oock aen yder back over de vloote te geven 4 caesen, waarvan d'schepen *Galias* ende 't *Wapen van Hoorn* d'andere scheepen van Amsterdam versien hebben.

Actum als boven. Onder stont: J. P. COEN, BARENT CORNELISZ. ROB, REYER JANSZ. PALSROCK, G. WIJNTJES, CORNELIS JANSZ., JAN NOYEN, GERIT TOMASZ. POOL, J. VAN ROOSENBURGH, DAVID PIETERSZ., ROELOF CORNELISZ. CAN, JAN WILLEMSZ., JACOB JANSZ. PATACKA, DIRCK EWOUTSZ. SPREEU, WILLEM JANSZ. VAN BAVEN, CORNELIS HENDRICXZ. DENIJS.

Maendach ady den 24^{en} Mey 1627, op de hoochte van ontrent 18 graden Suyderbreete. Den breeden raet van de scheepen d' *Galias*, *Utrecht*, *Vyanen*, 't *Wapen van Hoorn*, *Texel* by den E. heer Generael Coen ende synen raden op 't schip d' *Galias*, [geconvoeert sijnde], is geresolveert van nu voortaen de cours te stellen tot den tropicum S. S. O., soo de wint 't selve wil toe-

¹⁾ Resolutiën genomen op de vloot, 15 April—21 Juli 1627: Boek L L I, ongefolieerd.

laten, ende daerna, den tropicum ghepasseert sijnde, S. O., tot op d' hoochte van 30 graden toe, alsdan O. S. O. tot op de hoochte van de Caep de Buon Esperance, om die op het gevoegchgelijckste aen te doen.

Vorders is geresloveert ons rantsoen van brandewijn te deelen aen het volck, soo haest wy gecomen sijn tot op de hoochte van 30 graden Suyderbreete, volgens den rantsoen-brief; ondertusschen sal een yder, als het quaet weer is, aen de quartieren naer discretee eenige uitdeelinge doen.

Actum als boven. Onder stont: J. P. COEN, BARENT CORNELISZ. ROB, R. JANZ. PALSROCK, J. WIJNTGIS, CORNELIS JANSZ., JAN NOYEN, GERRIT TOMASZ., J. VAN ROOSENBERGH, DAVID PIETERSZ., JACOB JANSZ. PATACKA, DIRCK EWOUTSZ. SPREEUW.

Woensdach ady 3 Juny 1627 op de hoochte van ontrent 23 graden Suyderbreete. Ten aensien de schepen seer qualijck van water versien sijn, ende dat ons langer soude kunnen ontstaen een waterplaets aen te doen, dan met ordinaris rantsoen strecken kunnen, is goet gevonden, dewijl het dagelijckx coel weder wort, dat voortaen in plaets van een flapkanne, men yder man zes mutsgens water 's daegs sal geven ende dat tegens dese verminderinge 't wijnrantsoen wederom een mutsjen sullen vermeerderen ende aen yder man geven drye mutsgens France wijn daegs, ende dat op morgen over de vloote sullen beginnen.

Actum als boven. Onder stont: J. P. COEN, BARENT CORNELISZ. ROB, R. JANSZ. PALSROCK, G. WIJNTGIS, CORNELIS JANSZ., JAN NOYEN, GERRIT TOMASZ. POOL, J. VAN ROOSENBERGH, DAVID PIETERSZ., JACOB JANSZ. PATACKA, DIRCK EWOUTSZ. SPREEU.

Woensdags den 16 Juny anno 1627, op de hoochte van ontrent 31 graden 4 minuten Suyderbreete. Geresloveert op dato, ons cours aen te stellen tot op de hoochte van ontrent 35 a 36 graden Suyderbreete, O. S. O. behouden cours, alsdan naer de Cabo de Buon Esperance Oost aen tot op gissing ontrent 150 mylen van 't landt, ende dan recht op ditto Cabo aen.

Actum als boven. Onder stont: J. P. COEN, BARENT CORNELISZ. ROB, R. JANSZ. PALSROCK, G. WIJNTGIS, CORNELIS JANSZ., JAN NOYEN, GERRIT TOMASZ. POOL, J. VAN ROOSENBERGH, DAVID PIETERSZ., JACOB JANSZ. PATACKA, DIRCK EWOUTSZ. SPREEU.

Saterdach den 17 July anno 1627. Alsoo d'heer ambassadeur van Persia, geaccompagneert met des coninckx coopman, op gisteren aen d'heer Generael versochten van hier recht nae Parsia te mogen varen, met sulcken schip als

syne E. goet vindt, is by de presente raden gelet op 't geene desen aengaende te considereren staet ende eenstemmich verstaen, dat d'heer ambassadeur aenbieden sullen 't schip *Texel*, omme daermede nae Suratte met al des co-ninckx volck ende goederen te varen, ten eynde dat t'syner tijt met onse vloote in meerder versekerteyt van Suratte tot in Persia mach werden gebracht, sonder d'incommoditeyt van den grooten omweg (die anders van hier tot in Batavia souden moeten doen) te lyden, mits dat 't voorsz. schip *Texel* sonder lang vertoeven weder van Suratte nae Batavia vertrecke, met sulcken cargasoen als voor Batavia gereet vinden sal, omme te sijnder tijt gebruyckt te werden daertoe by de heeren Bewinthebberen gedestineert is, ende sijn Barent Cornelisz. Rob ende Jacob Jansz. Patacca gecommitteert omme dese presentatie met alle beleeftheyt aan d'heer ambassadeur te doen, tot antwoort van sijn versoeck, met verhael dat wel wenschten dat 't schip *Utrecht* tot synen dienst mochten schicken, maer dat sulcx niet wel doen konnen, vermits de soldaten die daerop sijn op 't spoedichste in Batavia dienen gebracht, ende dat het niet geraden is een schip alleen van hier naar d'Golff van Persia te zenden.

Alsoo d'siecken van de schepen d'*Galiasse*, *Utrecht* ende *Texel*, Godtlof, vry veel gebetert sijn, ende de schepen *Vyanen* ende 't *Wapen van Hoorn* niet vernemen, is goet gevonden, dat den 21 deser van hier sullen vertrekken ende onse reyse vervorderen, alsoo hoopen het volck alsdan redelijck wel dispoost wesen sullen.

Alsoo Reyer Jansz. Palsrock, schipper van de *Galiasse*, overleden is, is den raedt in bedenckinge gegeven, wie in sijn plaatse stellen sullen.

In 't schip d'*Galiasse*. Actum als boven, in de Tafelbaye. Onder stont: J. P. COEN, BARENT CORNELISZ. ROB, G. WIJNTGIS, CORNELIS JANSZ., J. JANSZ. PATACKA, DIRCK EWOUTSZ. SPREEU.

Maendagh den 19 July anno 1627. Alsoo den 17 deser resloveerden met d'schepen *Galiasse*, *Utrecht* ende *Texel* den 21^{en} van hier te vertrekken ende onse reyse te vervorderen, ende 't sedert, Godtlof, onse twee resterende schepen *Vyanen* ende 't *Wapen van Hoorn* hier mede wel aengekomen sijn, is door d'heer Generael in deliberatie geleyt of nae dese twee schepen eenige dagen souden vertoeven of met onse voorgenomene reyse voortvaaren. Naer consideratie van saecken is by den raedt eenstemmich goet gevonden, ten aensien 't *Wapen van Hoorn* veel siecken heeft ende dat de gesonde meede wel eenige dagen behoeven te ververschen, dat de schepen d'*Galias*, *Utrecht* ende *Texel* den 21^{en} deser met Godes hulpe sullen vertrekken, ende dat daerna d'schepen *Vyanen* ende 't *Wapen van Hoorn* t'samen in compagnie naer Batavia sullen volgen, soo haest d'siecken weeder op d'been ende 't volck

redelijck ververscht wesen sullen. Buyten gaets sijnde, sullen onse cours aenstellen S. S. O. tot op d'hoocthe van 37 a 38 graden Suyderbreete, soo de wint sulckx toelaet, sonder een bylegger te maken van de Suytweste winden, in welcken gevallen sooveel oostelijcker loopen als ruymschoots seylen mogen om hoochste ende lancte te winnen; 37 a 38 graden hebbende alsdan Oost aen. Voor rantsoen van wijn sal gegeven worden Spaense wijn, des daegs $1\frac{1}{2}$ mutsjen, totdat wy uyt de coelte sullen sijn.

De brandewijnrantsoen sal continueren als voren.

Alsoo Reyer Jansz. Palsrock, schipper op 'tschip d' *Galias*, gestorven is, is in sijn plaatse geordonneert Jan Jansz. Cock, opperstierman van ditto schip, ende wederom in sijn plaatse Evert Cornelisz. Spangiaert, gewesene onderstierman.

Den hoochbootsman van 't schip *Utrecht* sal gaen voor onderstuerman op 't schip *Vyanen*, alsoo den onderstuerman is gestorven.

Den onderseylemaker van de *Galiasse* sal overgaen op 't *Wapen van Hoorn*.

De *Galiasse* sal overgeven aen 't schip *Vyanen* een vueren wang tot de mast.

In 't schip d' *Galiasse*, actum als boven, in de Tafelbaye. Onder stont: J. P. COEN, B. CORNELISZ. ROB, G. WIJNTGIS, CORNELIS JANSZ., JAN NOVEN, GERRIT THOMASZ. POOL, J. VAN ROOSENBURGH, D. PIETERSZ., J. JANSZ. PATACCA, DIRCK EWOUTSZ. SPREEU.

Woensdach den 21 July anno 1627, in de Tafelbaye ten ancker leggende.

17.7.74 Alsoo Moussabeeck, ambassadeur van Persia, met des coninckx coopman niet hebben connen resloveren met het schip *Texel* van hier nae Suratten te varen, nietegenstaende beyde daer een schip toe versocht hadden ende *Texel* op hun versoek gepresenteert is, opdat den langen omweg van Batavia niet souden behoeven te doen, seggende des coninckx coopman dat syne Majesteyts goederen alsoo niet wilt avontueren, ende dat in Batavia noch 50.000 realen van achten voor sijn coninck meent te besteden, ende den ambassadeur met groote arrogantie ende ongeschicktheyt noch een tweede schip begerende, veel scheltwoorden gebruycende, dat d'heer Generael ende raedt daertoe niet resloveeren connen. Voorsz. ambassadeur gisteravont van landt weder in 't schip *Utrecht* ende den coopman in 't schip *Texel* gegaen wesende, omme de reyse op heden nae Batavia te vervorderen, sijn hier voorgaende nacht 5 Engelse schepen van Engelant aengekomen, daermede oock een ambassadeur ende coopman van den coninck van Parsia na Suratte varen. Met dese occasie heeft d' voorsz. ambassadeur schriftelijck ende den coopman mondeling aen d'heer Generael doen versoeken, dat met het schip *Texel* in compagnie van dese Engelse vloote naer Suratte soude mogen varen. By den raedt op dit versouck gelet sijnde, is geconsidereert, dewyle de bequame tijt seer cort is, niet geraden te wesen na d'Engelsche

schepen te wachten, alsoo hier eenige dagen moeten vertoeven om haer volck te ververschen, dewyle haere schepen vol siecken sijn; ende al waer 't dat den tijt toeliet nae d'Engelsche te wachten, dat ons op haer assistentie niet mogen verlaten, sijnde oock seker, dat sy met 5 scheepen geen egael verdrach ofte admiraeelschap met een schip alleen van d'onse sullen willen maken, ende ongeraden, dat wy souden versoecken dat *Texel* onder haer protectie naer Suratte soude mogen varen. Hierover is by den raedt eenstemmich goet gevonden, dat d'heer ambassadeur Moussabeeck ende des coninckx coopman met beleeftheyt sullen doen vertoonen hoe qualijck haer versouck gefondeert is, met aenhanck dat syluyden wel mogen geloouen dat veel Engelsche blyder soude wesen dat haer met *Texel* ongeval overquaeme dan dat behouden reyse dede.

Alsoo de drye scheepen d'*Galiasse*, *Utrecht* ende *Texel* heden in de Baye gebleven sijn, omme te onderstaen wat tot des Compagnies dienst van de Engelsche souden kunnen vernemen, alsoock of het geraden is dat de scheepen *Vyanen* ende 't *Wapen van Hoorn* by d'Engelsche vloote laten leggen, is desen avont eenstemmich goet gevonden, dat de voorsz. drye scheepen d'*Galias*, *Utrecht* ende *Texel* haer reyse op 't spoedichste nae Batavia sullen vervorderen.

In de *Galias*. Actum als boven. Onder stont: J. P. COEN, BARENT CORNELISZ. ROB, JAN JANSZ. COCK.

Alsoo¹⁾ den heer gouverneur generael Pieter de Carpentier ende presente raden van India haer eenichsints beswaert hebben gevonden alleen op seeckere missive van de gecommitteerde Bewinthebberen uyt de 17^e, gedateert 9de January 1627 in 's-Gravenhage, mitsgaders eenige geannexeerde extracten van missiven ende resolutien van de Seventhiene, aen ons te resigneren ende in handen te stellen, volgens den inhoud ende last van dien, 't generale gouvernement van India sonder volcomen bescheyden, soo van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael ende syne Princelijcke Excellentie ofte 't corpus van d'Oost-Indische Compagnie der Vereenichde Nederlanden, gesien ende becomen te hebben, welcke door ons, soo om consideratie van staet als om ons subit vertreck, voor dien tijdt niet hebben connen medegebracht werden, soo is 't dat wy, omme den gemelten heer Generael ende presente raden van India van dese hare gemoveerde swaricheyt 't ontlasten, op hun versoek onse persoon ende goederen mits desen geengagieert ende verbonden hebben, gelijck wy 't haerder indemnacie deselve engagieren ende verbinden mits desen, tot allen tyden ende voor alle dien 't toecompt responsabel te blyven wegen de resignatie ende overleveringe van 't generale gouvernement van India, uyt crachte van gemelte missive ende geannexeerde extracten aen ons gedaen.

¹⁾ Resolutien 30 Sept.—30 Oct. 1627: L L II, 226.

Actum in 't Casteel Batavia, ady ultimo September anno 1627. Was onderteyckent JAN PIETERSZ. COEN¹⁾.

Pieter de Carpentier, gouverneur generael wegen de Doorluchtige Ho. Mo. Heeren Staten Generael, syne Princelijcke Excellentie, mitsgaders d'E. heeren Bewinthebberen van de geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie der Ver-eenichde Nederlanden in India, allen dengenen die desen sullen sien ofte horen lesen saluyt! doen condt. Alsoo wy op de gedane instantie t'onser verlossinge aen de E. heeren Bewinthebberen van de generale Oost-Indische Compagnie by hare E. versocht sijn geweest, soo lange in ons gouvernement te willen continueren totdat by de vergadering van de 17^e op ons voorstel soude wesen gedisponneert, ende dat tsedert by de Bewinthebberen, uyt de Seventhiene specialijck daertoe gecommitteert, de saecke soo verre is gebracht, dat d'heer Generael Jan Pietersz. Coen met de schepen in Marty 1627 uyt Texel geseylt, herwaerts is gevaren omme op sijn aenneming by de vergadering van de Seventhiene gedaen, 't generale gouvernement wederom t'aenvaerden, in conformité gelijck als 't selve by syne E. ons voor desen opgedragen is geweest.

Soo is 't, dat wy met advijs van onse rade gesien hebbende d'ordre ende last van de voorsz. gecommitteerde by hare bovengemelte missive wegen de resignatie van ons gouvernement aen ons gegeven, niet hebben willen naerlaten d'selve alsoo t' achtervolgen, ende oversulcx ons alsnu daervan t' ontlasten, gelijck wy ons daervan ontlasten ende 't selve aen gemelten heer Generael Jan Pietersz. Coen resigneren ende opdragen mits desen; ontslaen dienvolgende U alt'samen in 't generael ende elck in 't bysonder van den eedt aen ons gedaen.

Ordonneren ende bevelen derhalven aen alle raden van India, gouverneurs, admiralen, commandeurs, oppercoopluyden, capiteynen, schippers, soldaten, bootsgesellen ende alle andere, 't sy te water ofte te lande, in dienste van de Compagnie ofte onder desselfs eedt, onder de gehoorsaemheyt van de welgemelte Ho. Mo. heeren Staten, syne Princelijcke Exellentie etc., tegenwoordich in India sijnde ende naemaels noch te comen, den voorgemelten heer Jan Pietersz. Coen voor haren gouverneur generael t'erkennen, respecteren ende gehoorsamen, gelijck ons tot noch toe gedaen hebben, alles in conformité als syne Ed^s commissie, instructie ende artijckelbrieven van de gemelte Ho. Mo. heeren Staten, syne princelijcke Excellentie ende d'E. heeren Bewinthebberen sijn medebrengende, op pene ende verbeurte in d' selve vervaadt.

Actum in 't Casteel Batavia, ady ultimo September anno 1627.

¹⁾ Deze acte van Coen was reeds gedrukt bij Leupe in B. T. L. V. 1859, bl. 17.

Maendach 4^{en} October anno 1627. Alsoo by 't vertreck van Adolff Thomasz. naer de Custe Choromandel 't presidentsampts in 't collegie van schepenen wegen de borgerye, [vaceert], item van Sebalt Wonderer naer Suratte gemelte collegie noch daerenboven van een lidt verswackt is geworden; item, dat by 't vertreck van Constantijn Alleman naer Suratte 't ampt van capiteyn over de burgerlijcke wacht deser stede is comen te vaceren, en noodich sy gemelte plaetsen met andere bequame ende suffisante personen metten eersten gesuppleert werden, is op 't ernstich gedane vertooch aen den E. heer Generael, soo by 't collegie van schepenen als d'hoofst officieren van de burgerlijcke wacht, eenstemmich goet gevonden, uyt het geexhibeerde drydoppel getal by schepenen in gemelte plaetsen te surrogeren ende te stellen de naervolgende personen, te weten: tot president als voren d'eersame Dirck Jemming, gegenwoordich schepen, omme 't selve ampt by provisie tot gemelten Adolff Thomasz. wedercomste te bedienen ende waer te nemen; item tot schepen in Wonderaers plaets den persoon van M^r. Isaack Gerbrants, gewesen chirurgijn, ende tot capiteyn over de burgerlijcke wacht den persoon van Heyndrick Lievens, borgers deser stede.

Actum in 't Casteel Batavia. Datum ut supra. Was onderteekent: J. PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, PIETER VAN DUVNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORSELAER, secretaris.

Woensdach 6^{en} October anno 1627. Alsoo den avantagieusen Custhandel tot bevoorderinge van d'nlantsche commercie ende profyten, sonder welcke de Generale Compagnie in India niet bestaan can, in vigoreusen trayn sooveel mogelyck geconserveert dient, wert by den E. heer Generael den raet voorgedragen, oft niet dienstich sy, gelijck mede oft sonder incommodatie ende versuy'm van eenige voorderlijcke negotie aen dese cant geschieden can, dat men tot voortsettinge ende onbecompener vervolch van gemelten handel boven de jongst becomene comptanten alhier van 't vaderslant ter somme van 30 a 40.000 realen van 8^{en} afstaecke ende d'selve, neffens noch partie speceryen, sooveel men sonder becrimpinge van de vaderlantsche retouren sal connen byeenbrengen, met d'een of d'ander jacht derwaerts beschickte, op hope de resterende toegeseyde vaderlantse secourssen dagelijcx sullen incomen, daermede men den eysch van de respective handelplaetsen aen dese cant sal connen voldoen, ende soo men sulcx goet vindt, draecht syne E. mede voor, wat jacht men daertoe prepareren ende gebruycken sal.

Den raet, gemoveert door de goede insichten in sijn E. propositie, is van eenparich advijs, ende arresteert dienvolgens, dat men de somme van 40.000 realen van 8^{en}, benefens de geseyde quantité speceryen, naer de Custe Cho-

romandel ten vorigen fyne seynden ende 't jacht *Medenblick*, als sijnde naer gemaecten overslach van de presente alhier ter rheeede tot gemelte voyage dienstichst bevonden, metten eersten prepareren ende daertoe gebruycken sal, te meer alsoo de Cust by middel van dien des te ruymer in de bevoorde ringe van de nootwendige diensten aldaer van de schepen sal wesen versien, te weten omme den Bengaelschen ende Arraccanschen handel te mogen waernemen, item de Palliacatse rheeede tegen de Portugiesen te bevryden ende t'sijnder tijt onder Ceylon op den vyant te cruyssen. Is mede goet gevonden, men 't gemelte jacht door de Strate van Malacca derwaerts afvaerdigen sal, om en passant de requisite advysen, soo in Jamby gelijck mede aen den commandeur ende raet van de Malacsche vlope, nopende d'opont biedinge van d' overige macht aldaer, volgens de jongst gesondene ordre derwaerts per 't jacht *Beverwijck*, andermael te bestellen.

Voorders, alsoo men by de brieven van de fluyt *Velsen* bericht werdt hoe Vranckerijck ende Engelant tot openbaren oorlog vervallen waren ende d'Engelsen 't Canael ende custe daeromtrent met vele schepen seer naeuw besedt hielden, ende alles aensloegen ende becomerden wat van buyten was incomende, onder pretext van dese Fransche oorlooge, ende dat het oversulx alte periculeus sy voor een schip alleen 't ordinary Canael te passeren, is mede goet gevonden dat men na de Custe Choromandel ordre sal geven, byaldien de *Leeuwinne* op d'arrivee van dit jacht aldaer noch niet naer 't vaderslant gedepescheert ware, dat deselve alsdan in sulcken gevalle met de vaderlantse retouren, soo haest mogelijck, directelijck naer Batavia laten comen, omme van hier tegens 't aenstaende saysoen des jaers 1628 in compagnie van de Batavische retourschepen des te verseeckerder naer 't vaderslant te mogen vertrecken.

Item alsoo Mousabeeck, ambassadeur des conings van Persia, aen de Ho. Mo. heeren Staten Generael anno 1624 gesonden ende den 25 September passato met 't schip *Utrecht* van 't vaderslant alhier gearriveert, op gisteren instantelijken versocht heeft, men hem tot voorderinge van syne thuisreyse op 't spoedichste met een schip ofte twee naer Suratte, ofte byaldien sulcx ongelegen quame met een schip naer Choromandel, accommanderen ende bestellen wilde, is mede goet gevonden, dewyle de beseydinge naer Suratte, soo vermits 't verloop van 't saysoen, gelijck mede om 't perijckel van den vyant welck sich op de custe van India met een vigoreuse macht (na men verstaet) is onthoudende, gans ongelegen ende ongeraden geoordeelt werdt, dat men gemelte ambassadeur 't genomen arrest op de beseydinge naer Choromandel aendienen, ende ingevalle by sijn voorich versoek blijft persisteren, hem derwaerts met gemelte jacht passage verleenen sal.

Item alsoo hoochnoodich sy dat binnen 't Casteel metten eersten een gebouw, soo tot wooning als oplegging ende berging van Compagnies goederen,

daeromme tegenwoordich seer benoodicht sijn, voorgenomen werde, draecht syne E. mede voor, waer ende hoe men 't selve, 't sy voor provisioneel ofte permanent, begrypen sal, waerop eenstemmich goet gevonden is, dat men een permanent gebouw van 2 verdiepingen, om onder tot packhuysen ende boven tot wooninge gebruyc kt te werden, langs de zeeguardijn, tusschen de Peerl ende Saphir voornemen, ende de dispense daertoe, sonder becrimpinge van de vaterlantse capitalen, van de generale incomsten alhier afsteken sal.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretaris.

Vrydach 8^{en} October anno 1627. Alsoo de schepen *Hollandia*, *Frederick Henderick*, 't *Wapen van Delft* ende 's *Lans Hollandia* volladen ende gereet leggen om metten eersten in compagnie nae 't vaderslant te mogen verseylen, ende de Seventhiene ons by hare missive van tijt tot tijt serieuselijck gerecommandeert hebben, men d'afvaerde der retourschepen naer 't vaderslant voortaan soo tijtlijck bevoorderen soude, dat deselve spoedich de Cabo dobbleren, in de maenden Maey, Juny, July tot half Augusty met de minste incommodatie ende perijckel achter Engelant om loopen ende in een gewenscht saysoen op 't vaderslant comen mochten, is op 't voordragen van den E. heer generael eenstemmich geresloveert ende goet gevonden, dat men, omme der Majores ordre desen aengaende 't achtervolgen ende promptelijcken naer te comen, gemelte schepen in vloe tegen ultimo deser depescheren sal.

Item alsoo gegenwoordich noch sooveel last in peper ende speceryen ingecom en ende by der hant is, als tot requisite laedinge van een schip van 150 a 160 lasten noodich sy, is mede goet gevonden, omme de Generale Compagnie in Nederlandt met des te rijcker retour tegen hare excessive lasten te soulagieren, ende haer dienvolgende tot des te ruymer ende onbecrompener equipagen naer India in 't aenstaende te animeren, dat men 't schip de *Galiasse*, den 27 September passato van 't vaderslant alhier gearriveert, op 't spoedichste doen lossen ende de geseyde peper ende speceryen daerinne schepen sal, omme ter gedestineerdeerder tijdt met de boven verhaelde retourschepen naer 't vaderslant in vloe tegen vertrecken.

Item is mede goet gevonden d'heer Jacques Specx benefens den equipagie-meester te committeren, om gesamentlijck op de requisite manninge gemelte schepen, gelijck mede op 't avictualielement derselver, item op d'ammonitie van oorlooge ende andere requisite nootlijcheden tot 't voyage, naer behooren te disponneren.

Voorders alsoo de reeders der jachten de *Peerl* ende *Revengie* versocht

hebben haer sekere 487 picols peper, by deselve in 't vaerwater van Malacca by Noorden Andrigiry, ontrent de Straet van Sabon, aengehaelt ende alhier ingebracht, toegewesen mochte werden, is mede goet gevonden, dewyle sy by geloofwaerdige attestatien ende bescheyden connen doen blijcken, 't volck van 't aengehaelde vaertuych op d'afvoorderinge van hun passen in plaatse van deselve te verthoonen, haer vyantlijcken tegen de requiranten met schieten geopposeert, ende daerin de groote suspicie van dat nae Malacca tendeerden gegeven hebben, dat men de geseyde peper voor deuchdelijcke prinse verclaren ende haer deselve toewysen sal, onder cautie nochtans, dat in cas van wettelijck reclaem voor de restitutie derselver, ofte ten minsten de waerdye van dien, t' allen tyden convenibel ende responsabel sullen blyven.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, PIETER VAN DUYNNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretaris.

Maendach 18^{en} October anno 1627. Alsoo noodich sy dat de respective quartieren innewaerts met de gheyschte coopmanschappen, comptanten ende nootlijckheden, soo tot vervolch van den handel als maintenue van Compagnies geconquesteerde landen aldaer, tijdtlijck van hier gesecoureert werden, draecht den E. heer Generael den raedt voor, wat schepen ofte jachten men daertoe gebruycken, mitsgaders wanneer men deselve derwaerts afvaerdigen sal.

Waerop naer gemaekten overslach van de presente navale macht alhier ter rheede eenstemmich goet gevonden is, dat men daertoe prepareren sal, te weten, voor de Molucques 't jacht *Texel*, sijnde een defensibcl, handich ende suffisant jacht, om in 't vaerwater aldaer tegen 's vyants macht in plaatse van 't gebreckelijcke ende lecke 's lants jacht den *Arent* tot naerder ontset van hier te connen bestaan; item voor Amboina ende Banda 't jacht *Den Briel*, mitsgaders de fregatten *Suratte* ende *Mocha*, ende dat men in d'een ende d' ander soo vele coopmanschappen, provisien ende nootlicheden schepen sal, als men nae de presente constitutie alhier sal connen uitmaecken ende voor de respective quartieren gheyscht werden.

Item dat men tot recreu van 'tgarnisoen ende verlossinge van d' uytgediende soldaten in de Molucques by provisie met het jacht *Texel* 50 soldaten vooruyt derwaerts seynden sal.

Belangende de comptanten is mede goet gevonden, oimme de levrantie der speceryen by wege derselver neffens de cleeden des te gewenschter effect te doen sorteren, dat men de Molucques met 50.000 realen van 8^{en}, Amboina met 20.000 realen van 8^{en} benefens 8.000 Hollantse daelders, ende Banda met

12.000 daelders by dese gelegentheyt provideren sal, met ordre, byaldien de realen sonder incommodatie ende becrimpinge van den handel in d'een ende d'ander plaets connen gemist werden, dat in sulcken gevalle alsdan deselve met d'eerste gelegentheyt weder herwaerts senden, omme tot vigoreus vervolch van den Chyneeschen handel noch tijdtlijck geemployeerte mogen werden.

Voorders, alsoo den gouverneur Gorcum dit loopende, gelijck mede 't voorleden jaer ernstich om syne verlossinge geschreven ende den gouverneur Lefebvre syne continuatie in 't gouvernement van de Molucques absolut ageschreven ende t' eenemaal voorgenomen heeft sich met de naeste verlossinge herwaerts aen te voegen, ende dienvolgende instantelijck versoect, dat men yemant derwaerts wilde committeren aen wien syne E. 't gouvernement behoorlijck soude mogen transporteren; daerbeneffens dat den gouverneur Vlack den 24^{en} Juny passato met sijn byhebbende geselschap van eenige Pouloronders in 't oversteeken van Rossingayn naer Nera in een orangbaey onverhoets overompelt ende gevankelijck naer Ceram, volgens de jongste advysen van Banda becomen, vervoert is, ende oversulcx by 't gemelte onverwacht incident 't gouvernement aldaer mede vacant is geworden, geeft den E. Generael in deliberatie, wien men tot soo wichtige ende emportante gouvernementen, 't sy dan uyt de presente ofte absente raden ofte enige andere bequame personen, verkiesen ende derwaerts committeren sal, omme de gemelte gouverneurs te verlossen ende 't voorder beleyt van Compagnies affairen aldaer over te nemen.

Waerop ingesien sijnde hoe 't getal van den presenten raedt van India, soo by 't afsterven als vertreck van verscheyden raedtspersoonen, seer swack is gebleven ende dienvolgende sonder vercortinge van de generale directie ende aenclevenden ommeslach alhier niet wel doenlijck is eenige derselver van der hant te gebruycken, is mede goetgevonden, omme op d'een ende d' ander evenwel soodanigen ordre te stellen als nae de presente gelegentheysts des tijts ende ons vermogen geschieden can, dat men tot het gouvernement van Amboina in plaets van d' heer Gorcum, ingevalle by sijn geintendeert vertreck van daer blijft persisteren, absolutelijck committeren ende met speciale commissie daertoe authoriseren sal den oppercoopman Philips Lucasz., welcke vermits syne vierjarige residentie als opperhoofd over alle comptoiren in de quartieren van Amboina ende becomene ervaringe van den stant ende gelegentheyt van Compagnies affairen ende voorder beleyd aldaer, vertrouwt werdt in soo wichtigen employ de suffisanste ende besten dienst sal connen doen. Item dat men tot verlossinge van den gouverneur Lefebvre committeren sal den persoon van Gillis Seys, oppercoopman ende jongst tot de visite van Compagnies comptoiren ende ommeslach in de quartieren van Amboina ende de Molucques met goet contentement gebruyckt geweest sijnde, omme

onder tijtel ende in qualiteyt van president 't gouvernement van Molucques by provisie ende tot naerder ordre van hier over te nemen ende te manieren.

Ende wat Banda belangt, alsoo 't onseker gaet of den gevangen gouverneur van syne detentie gerelascheert ende weder in sijn vorich gouvernement getreden sy, daerbeneffens alschoon syne E. ontslagen waere, dat het hooch-noodich sy sich ter eerster gelegenthelyt eens herwaertsenaen vervoegen omme van sijn disaster ende wedervaren, gelijck mede van alle 't voorder gepasseerde aldaer, mondeling rapport te doen ende ons naerder t'informeren, is mede goet gevonden, dat men Jan Jansz. Visscher, voor desen in Banda in qualite van oppercoopman gelegen ende dienvolgende goede ervaringe van den standt ende gelegenthelyt van Compagnies affairen aldaer becomen heb-bende, derwaerts gebruycken sal omme geduerende d'absentie van den gouverneur Vlack ende totdat naerder op desselfs saecke sal wesen gedisponneert, mede onder titel ende in qualite van president, in plaatse van den fiscael Jacob Schram, by d'overgebleven raedt in Banda tot het presidentschap by provisie gecoren ende gestelt sijnde, de maniance ende 't beleydt van Compagnies saecken aldaer, tot naerder ordre van hier, 't aenvaerden ende waer te nemen.

Item is goet gevonden den gouverneur Vlack in cas van verlossinge aen te schryven, dat syne E. sich met d'eerste gelegenthelyt herwaertsenaen vervoeghe, omme ons van sijn wedervaren ende 't voorder gepasseerde aldaer, als voren geseydt, mondeling rapport te doen ende naerder t'informeren.

Voorders alsoo d'onse in Banda by hare missive onder anderen mede ver-socht hebben men haer op 't spoedichste wilde advyseren, hoe hun met de Pouloronders in 't contracteren over des gouverneurs ende sijn byhebbende geselschaps verlossinge souden hebben te gedragen, is mede goet gevonden, dat men haer aenschryven sal 't relaschement van den gouverneur by alle equitabile ende behoorlycke middelen te bevoorderen, volgens d'ordre van het 61^e poinct in den generalen artijckelbrieff van de Compagnie, nopende 't rantsoenneren van de gevangenen nae yders qualiteyt ende staet, ende dat sy ingevalle de Pouloronders alsnoch by hare inique petitie van haer volck, soo manspersoonen, vrouwen, kinderen als slaven, tegen onse gevangenen 'vry te willen hebben, persisteerd, in geenderley mannieren haer daerinne soo diep sullen engagieren, maer de gelegenthelyt van saecke met d'eerste occasie aen ons overschryven ende deselve tot naerder ordre van hier op sijn beloop laten, ende dat ondertusschen aen de vervoerders hooge waerschou-winge ende dreygementen doen dat onse gevangenen wel tracteren, ofte dat men 't by faute van dien op haer alt'samen, van den minsten tot den meesten, ten uyttersten ende op 't rigoreuste verhalen sal.

Ende om te sien wat tot facilitatie van de verlossinge onser gevangene,

by d'herwaerts seyndinge van alle weerbare Pouloronsche manspersoonen in onse handen aldaer sijnde, soude connen werden verricht, is mede goet gevonden derwaerts ordre te geven, dat met de keerende schepen vandaer alle gemelte manspersoonen in goede verseeckering herwaerts seynden, alsoo deselve, byaldien de verlossinge nae desen op equitabel accordt getroffen wiert, weder derwaerts connen bestelt werden.

Item alsoo d'onse in Solor, vermits hem d'apparentien van den handel op Timor schoon verhoonden, versocht hebben men haer een jacht van 80 ende noch een ander van 150 lasten met een gesorteert cargasoen van dienstige ende welgetrocken coopmanschappen metten eersten wilde toeseynden, omme daermede den handel op d'avantagieuste plaetsen aldaer naer behooren te mogen vervolgen, is mede goet gevonden, omme voor de Compagnie, tegen hare sware lasten eenige jaren herwaerts in de maintenue van 't fort Henricus op Solor sonder eenige soulagiable recompensen van handel daertegen tot noch toe bekomen te hebben gesupporteert, geen voorderliche occasie over te slaen ende te versuymen, dat men de jachten 's *Lants Hope* ende *St. Nicolaes* daertoe prepareren ende deselve met alsulcken gesorteert cargasoen van welgetrocken ende dienstige coopmanschappen, als men tot meeste voordeurige van dien handel sal connen byeenbrengen, metten eersten derwaerts afvaerdigen sal.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: J. PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretaris.

Saterdach, 30^{en} October 1627. Alsoo met d'aengebrachte peper op gisteren van de Westcust van Sumatra met 'tjacht den *Witten Beyr*, mitsgaders met degene welcke hier noch in voorraedt hebben ende die daerenboven noch alle uren van Bantam verwacht werdt, soovele peper by den anderen is als tot aflaedinge van 't schip *Vianen* van noode soude sijn, werdt by den E. heer Generael geproponeert of 't geraden ende dienstich sy, d'afladinge van 't gemelte schip op 't spoedichste voor te nemen, omme noch in vloe van de alreeds asgedreven ende seylreedt liggende retourschepen naer 't vaderslant te mogen verseylen, ende onderentusschen te sien of noch van de custe van China ende Japan eenige advysen bequamen, daervan men de Majores by dese gelegenthelyt noch soude mogen informeren, ende oversulcx de naerseyndinge van een jacht d'adviso excuseren, dan off geraedender sy 't gedestineerde vertreck gemelter schepen nae *Vianen's* aflaedinge, die noch al eenige dagen soude moeten aenloopen, niet op te houden, alsoo 't doch een maent nae desen tijs genoech is omme 't selve te dispescheren, met ap-

BATAVIA, 30 OCT. 1627.

parentie om de vlope noch aen de Cabo ofte Sint Helena te connen beloopen; waerop ingesien sijnde hoe met d' ingeladen quantité peper in de gereet leggende retourschepen den eysch van de Majores ryckelijck voldaen werdt ende hare E. dienvolgenden by derselver behouden overcompste om geen peper verlegen sullen blyven, daerbeneffens dat men oock, byaldien soo d'aengebrachte peper van de Westcust als degene welck hier in voorraet hebben ende noch dagelijcx van Bantam daertoe verwacht werdt, alsnu overbehouden, in sulcken gevalle alsdan tegen d'aenstaende depesche der retourschepen van anno 1628 soo veel te prompter ende greeeder sal connen wesen om deselve mede ter behoorlijcker tijdt, achtervolgende der Majores ordre, te laten voortgaen, behalven dat men met een goede quantite voorsien sal dienen te blyven, omme d' Engelsen, byaldien onse presentatie van haer dry gedestineerde retourschepen (soo sy voorgeven) naer Engelant te helpen afladen, aennamen, daermede te connen dienen, om welcke voorsz. als andere consideratien meer met eenparige advysen goetgevonden is, dat men d' afflaedinge van 't schip *Vianen* naer 't vaderslant dit jaer naerlaten ende met de depesche der gedestineerde retourschepen, achtervolgende t' arrest van de 8^{en} deser, metten eersten voortvaren sal.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: J. PIETERSZ. COEN, PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, PIETER VAN DUYNNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORSELAER, secretaris.

Dingsdach 2^{en} November anno 1627 ¹⁾. Alzoo ons d' Engelse gecommitteerde alhier, by twee disticte aenspraecken, te kennen gegeven hebben, hoe zy van haren coninck ende d' Engelse Compagnie expresse last ende strict mandament becomen hadden omme den handel tot Bantam alleen te gaen ondersoecquen, ende dat om geenige consideratien ter contrarie 't zelve souden vermogen naer te laten, alwaert oock haer leven daeraen dependeerde, daer noch byvoegende, alzoo sy voorgenomen hadden dry schepen, te weten: den *Maurits*, *Cristoffel* ende den *Eagle*, dit jaer naer Engelant te seynden, tot welcker afflaidinge haer partye peper quam te gebreecken, dat geresolveert waren, haer eerstdaechs naer Bantam te vervoeegen, versoeckende van ons alvore te mogen weten, off onse schepen, daer ter rede op de wacht leggende, haer eenige verhinderinge hierinne zouden aendoen, ofte niet.

Wert by de E. heer Generael den raet voorgedragen, dewyle dit onrechtmatich ende pernitieus voornemen der Engelsen naer sich is sleypende seer prejuditiabele gevlogen, soowel voor d' een als d' ander Compagnie, voor nemelijck int stuck van de peper, welcke door zoo eene gescheyden hande-

¹⁾ Resolutiën 2 Nov. 1627—30 Oct. 1628: O O 356.

ling vooreerst tot hoogen prys staet te rysen, behalven dat den Pangoran daerdoor oock zal gestijft werden, om niet alleen den ouden excessiven tol niet te modereren, gelijck 't oochmerck van beyde de Compagnien t'sedert hare unie altoos daertoe gestrect heeft, maer zelffs oock, om die noch bet te beswaren, hoe men hierinne met de minste incommodatie ende schade van de Nederlantse Compagnie procederen ende handelen, gelijck mede wat men haer op dit hun voorstel ten antwoorde dienen sal.

Waerop met eenparige advyzen goetgevonden is, alsoo men vastelijck ge-looft, dit haer voorstel principaelijck te tenderen, om in cas van resistentie actie tegen ons op te leggen, te meer, omdat men genoechzaem verseeckert is, dat zy tegenwoordich van middelen gants ontbloot zitten, immer van zoodanige als tot den peperhandel van Bantam gerequireert werden, gemerckt niet anders hebbende zijn, als haer jongst sober becomen ontsett met haer schip den *Maurits* van Choromandelsche cleden, welcke noch al t'samen voor Bantam niet dienstich sijn, ende dienvolgende weynich tot voorderinge van den handel aldaer connen bybrengen, dat men (dewyle sy, soo 'tschijnt, by wege van inductie ende vruntlijcke affraedinge van hun onrechtmatich ende schadelijck concept niet te diverteren sullen sijn) evenwel haer onse toestemminge off consent in desen niet toe- off affseggen, maer op hun eygen goetvinden laten gewerden, ende de saecke soo beleydensal, dat de Majores ten desen reguarde in Europa daervan gene molestie ontstae, te meer, omdat men weet, Bantam meest alle zijn peper tot Battavia geleust heeft, ende de weynige resterende, welcke op schaers 10.000 saeken geestimeert wert, ten meerderen deele eerlangh vandaer hooppen te becomen. Soodat zy, schoon naer Bantam gaende, de Nederlantse Compagnie aldaer minder vooirdel sullen connen afzien, als met actien in Europa beswaren, indien wy haer alhier eenich empe-schemeet boden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, present: PIETER DE CARPENTIER, JACQUES SPECX, PIETER VAN DUYNEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretaris.

Maendach, 22 November 1627. Aen den E. heer Generael by den president van den achtbaren Raet van Justitie deses casteels, uyt name van 't collegie, geexhibeert sijnde alle de documenten ende bescheyden, mitsgaders den criminelen eysch ende conclusie van den advocaet fiscael, alsmede de sententie by voorsz. rade daerop gepronuntieert jegens den persoon van Frans Danielsz. van Haerlem, soldaat onder 't garnisoen alhier, wegen zeeckere schandaleuse ende moetwillige delicten by denselven begaan, gelijck als by de stukken van den processe breder is blijckende.

BATAVIA, 22 Nov. 1627.

Heefft syne E. naer voorgaende lecture ende serieuse overweginge der geexhibeerde stukken, met advijs van zynen rade, geaprobleert d'eenstemmige advysen by de raetspersoonen van 't voorsz. collegie over de geperpetreerde delicten gegeven, als namentlijck: dat den voornoemde delinquant aen een galge met de coorde gestraft zal werden datter de doot naervolge, ende dienvolgende oock gearresteert, d'executie van dien op morgen effect sorteren sal.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUVNEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdach, 24 November 1627. Alzoo d'Engelsche gecommitteerde alhier niet aensien onse vruntlijcke vermaningen ende affradingen, tot affstant hunnes schadelijcken ende pernitieusen voornemens van den handel tot Bantam alleen te gaen ondersoecken, gedaen, daermede feytelijck schynen willen voort te varen, ende dat men voor seecker verstaet, hoe van meyninge zijn, toecomende Maendach dry van hare schepen, te weten: *Maurits, Cristoffel* ende den *Eagle* ten dien fyne naer Bantam te depescheren, wert by den E. heer Generael den raet voorgedragen, dewyle d'Engelsen tot noch toe om geen antwoorde op hun voorstel, te weten off men haer ten reguarde voorsz. enige resistentie ofte empeschement bieden zal, verschenen zijn, hoe men voorder in cas van voortganck met hun boos voornemen ten meesten dienste van de Generale Compagnie procederen ende handelen sal, ende oft raedtzaem zy, haer met gewelt daerinne tegen te staen, ofte dat het nutter zy, haer een ongemolesteerde ende vredige entrance tot Bantam te gedoogen ende toe te staen.

Den Raet d'een ende d'ander serieuselijck overwogen hebbende, is van eenparich advijs, ende arresteert dienvolgende, dat men, om redenen in resolutie van den 2^{en} deser int brede vermeldt, d'Engelsen in hun voornemen geen actuele resistentie bieden, ofte eenige hostile feytlicheden tegen deselve plegen, maer een vredigen inganck tot Bantam gedogen sal, onder insinuatie, dat soodanigen entrance de Nederlantsche Compagnie in genen delen prejuditiabelder mocht uytvallen als se tegenwoordich ingesien wert te beletten, verhinderen, ende aff te snyden; daerbeneffens onder protestatie van alle schaden, interesten, lasten ende onheylen, welcke de Nederlantse Compagnie door zoodanige zinistre procedures ende moetwillige separatie van voorsz. gecommitteerde zouden mogen ontstaen, dat alle deselve loopen ende redunderen sullen tot haren laste alhier, ende van haer eerw. principalen in Engelandt, om in tyden ende wylen reparatie daervan te zoecken ende te voirderen daer ende soo 't behoort, met voorder reserve van actie op alsulcken portie in den peper, welcke by d'Engelsen tot Bantam zoude mogen werden

verhandelt, als de Nederlantse Compagnie, vermogens 't contract van den jare 1619, voor haer contingent is competenterende. Met welck goetvinden zyne E. sich conformerende, voorder proponeert, wat ervaren ende bequaem persoon men de commissie bevelen zal, omme d'insinuatie ende protestatie in voorverhaelder forme aen d'Engelse gecommitteerden te doen.

Waerop eenstemmich goet gevonden is, dat men den adv[ocaet] fiscael daertoe committeren ende op Maendach toecomende met 't schip *Utrecht* end 't jacht *Arnemuyden*, in compagnie van de dry voorverhaelde Engelse schepen, naer de rede van Bantam depescheren sal, omme de zaecke ten meesten dienste ende welstandt van de Nederlantse Compagnie achtervolgende de mede te geven instructie te dirigeren ende te beleyden.

Voorders is mede goet gevonden, omme 't varent volck op de schepen hier ter rede, gelijck mede de timmerlieden aen 't eylandt *Onrust*, sooveel mogelijck buyten reden van clachte te houden, dat men deselve met een vleysdach ter weecke meer als ordinaris, te weten: twee vleysdagen ende een speckdach, ende daerbeneffens yder hooft met een halff mutsjen oly ende een mutsjen asijn weeckelijck gratificeren sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE M[EESTE]R ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Vrydach 4^{en} December anno 1627. Alzoo noodich zy, dat naer Amboina ende Banda, boven 't vooraffgesondene ontsett met 't jacht *den Briel*, de geyschte provisien ende coopmanschappen tot tijtlijcke procure ende insame-linge der specerien metten eersten gesonden werden, draecht den E. heer Generael den raet voor, wat schepen off jachten men daertoe gebruycken, mitsgaders tegen wat tijt men deselve gereet maecken, ende naer de respective quartieren verseynden zal.

Waerop eenstemmich goet gevonden is, dat men voor Amboina 'tjacht den *Arent*, ende voor Banda 't schip *Suyt Hollant* (als zijnde naer gemaecten overslach van Compagnies presente navale macht alhier ter reede tot voorsz. voyagie de bequaemste) opt spoedichste prepareren, daerinne soovele provisien ende coopmanschappen, als men na de presente constitutie vermogen zal uyt te maecken, laden, ende met derselver affvaerdinge tegen den 10^{en} deser voortvaren zal.

Ende alzoo men gegenwoordich, vermits de groote schaersheyt van volck over gans India, niet gedisponneert is door extremiteyt van wapenen 't gewenschte redres in de quartieren van Amboina te bevoorderen, ende den vervallen standt aldaer naer behoorn te restaureren ende verseeckeren, maer dat het in alder mannieren geradender, ende voor de presente gestaltenisse

van de Compagnie nutter zy te simuleren, ende te zien off men door suporta-belder middel, by wege van bevredingh, de saecke met de minste quetsing van des Compagnies staet aldaer, tot beter oportuniteyt gaende houden, ende door dien middel desselffs nootwendich zoulaes, dat is een rijck nagelretour, zal connen becomen, draecht zyne E. mede voor off het, om 't voorverhaelde te faciliteren ende des te spoediger effect te doen sorteren, niet raetzaem ende ooirboor ware, eenige expresse gecommitteerde derwaerts aff te vaerdigen met order ende last om een generale visite te doen van alle overhooffden, soo ondersaten als bontgenooten van 't Casteel, aldaer zijnde, ende deselve te notificeren, hoe zyne E. van 't vaderslandt alhier wederom gearriveert zijnde, andermael 't generale gouvernement van India aenvaert heeft ende haer daer-benefeffens zyne E. goede affectie ende genegentheyt t' hunwaerts, onder solem-nele aenbiedingh van alle hulpe, faveur ende addresse, aen te dienen, met voorder toesegginge van dat zyne E. genegen is haer by toelatende gelegent-heyt te comen besoeken, omme persoonlijck d'effecten van zyne E. toege-neychtheyt t' haerwaerts met alderhande goede offitien te mogen betoonen, ende soo men sulcx goetvindt, proponeert zyne E. wat persoonen men voorsz. commissie bevelen zal.

Den Raet, gemoveert door de goede insichten in syne E. propositie, is van eenparich advijs ende arresteert dienvolgende, dat men in de quartieren van Amboina een generale visite in voorverhaelder forme voornemen ende tot volvoeringe desselffs gebruycken zal den oppercoopman Gregoriüs Cornely ende cappiteyn Maerten Jansz. Vogel, als zijnde, naer gemaecten overslach van de presente Compagnies dienaers alhier, vermits hare langdurige resi-dentie in de quartieren innewaerts, bevonden van de gelegentheyt ende humeuren der inwoonderen aldaer de beste ervaringe te hebben.

Op welck goetvinden zyne E. voorder proponeert, alzoo de Generale Com-pagnie gegenwoordich in Amboina buyten proportie met overgrote lasten, ende evenwel met merckelijcke affganck ende verachteringe in hare negotie ende nagelretour, met een garnisoen van 616 coppen bezwaert zitt, daervan 162 personen op acht verscheyden plaatzen in garnizoen verdeelt zijn, ende dat gemelte verdelinge, behalven dat daermede tot Compagnies progres ende soulagement in gemelte quartieren gans niet gevordert wert, nieuwers na bastant is omme d'invasien van externe vyanden te connen resisteren, noch oock d'inwoonders selffs, als se ontrouw wesen willen, in ontsach ende dwanck te houden, off niet raetsaem ware, als voorsz. gecommitteerde gelieven mede aen den Gouverneur ende Raet in Amboina precise ordre te geven, omme de verspreyde macht ('t welck doch buyten onse ordre ende kennisse voorgenomen ende int werck gestelt is) weder in te trekken ende zoo uyt dezelve, gelijck mede welcke daer van 't casteels garnisoen noch souden mogen

bygevoecht werden, een ontsachelijck sterck lichaem te formeren, welck soo nu ende dan op 't onvoorsienste, 't sy te water ofte lande, daer 't den noot vereysschen mocht, sich int veldt soude mogen presenteren, 't sy dan tot resistentie van hostile attentaten, defentie van trouwe onderdanen ende bontgenoten, ontsach van rebelsuchtige ende straffe van affvallige, daerby de staet van de Compagnie ongelijck meer dienst geschapen soude staen te trekken, als met geseyder macht alsoo verspreyt ende genouchsaem aen handen ende benen op de genade van de heyloose Mooren ende trouweloose heydenen gebonden te sitten, behalven dat noch by voorsz. intreckinge de generale visite van de honies, gelijck die genaemt wert, voor een tijt wel zoude mogen geexcuseert werden, alsoo men doch daerby weynich advantagie op den viandt behalen can, uit ooirsaecke de beschryvinge van alle de hoofden gemeenlijck een maent a twee de geintendeerde exploichten voorgaet, ende ondertusschen werden de disseynen gemanifesteert; daer noch by te considereren staet, dat uyt d'ingetrocken ende geunieerde macht een proper lichaem sal connen geformeert werden om, in plaets van d'ordonnary honies, zoo nu ende dan met correcorren op den vyandt, met zeeckerder hoope van advantagieus succes, opt onvoorsienste uitgeset te mogen werden.

Den Raet, zich conformerende met Zyne E. propositie, is van eenparich advijs ende arresteert dienvolgende dat men aen de voorsz. gecommitteerde, gelijck mede aen den Gouverneur ende Raet in Amboina, nopende d'intreckinge van de wijtverspreyde macht aldaer op voorverhaelder wyse precise ordre geven zal.

Voorders alzoo de Seventhiene ons by hare missive in dato 15^{en} April anno 1626 geordonneert hebben, twee commissarisen tot de visite van haer E. gouvernementen, directien, comptoiren ende residentien in India, achtervolgende de speciale instrucrie by haer E. daerop beraemt, te eligeren ende te stellen, is mede goet gevonden, dat men de bovengemelte gecommitteerde tot de visite in de quartieren van Amboina van gelijcken employeren ende deselve daertoe met onse speciale commissie authorizeren sal.

Ende alzoo tot bevoorderinge van den welstant van Compagnies staet ende affairen in Banda van gelijcken hoochnoodich zy, aldaer een generale landvisite gedaen werde, omme te sien hoe de fortificatiën ende versterckingen van alle plaatzen gequalificeert ende gestelt zyn, gelijck mede om op d' ingecropene disorderen ende abusen aldaer behoorlijck redres te stellen, is mede goet gevonden dat men gemelte gecommitteerde ordonneren sal, hun naer verrichter saecken in de quartieren van Amboina op 't spoedichste van daer naer Banda met 't schip *Suyt Hollandt*, ofte eenige andere gelegenheit, te transporteren, omme aldaer te bevoorderen ende verrichten sulcx als men haer, by mede te geven instructie, goetvint t'injungeren ende te gelasten.

Eyndeling is goetgevonden dat men Gregorius Cornely ordonneren sal, ingevalle op zijn wederkeeren van Banda by den Gouverneur ende Raet in Amboina verstaen wiert, sijn verblyven aldaer nodich te wesen omme de directie ende aenclevende ommeslach van 't comptoir aldaer waer te nemen, ende voorts den Gouverneur als tweede persoon te assisteren, dat sich in sulcken gevalle ten dienste van de Generale Compagnie aldaer zal hebben te laten gebruycken, ofte zoo niet, dat dan met d'eerstgaende gelegentheyt weder herwaerts zal mogen keren om ons van syn gebesoinggerde mondeling rapport te doen.

Actum int Casteel Batavia, datum ut supra. Was ondertekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORSELAER, secretarius.

Maendach 13^{en} December anno 1627. Alsoo men t' zedert de possessie van 't coninckrijc Jaccatra met Bantam tot noch toe in hostile termen geseten heeft, ende naer verscheyde vruchteloose beseyndinge, van tijt tot tijt derwaerts gedaen, ons eenigen tijt herwaerts door den persoon van Sim Suan, Chinees coopman tot Bantam, aengedient ende verseeckert is de groote genegentheyt, welcke den coninck van Bantam tot accoort ende vruntlijcke handelinge met ons soude hebben, blyckende mede genoechsaem aan 't continueel pepertransport vandaer tot Batavia, wert by den E. heer Generael den raet voorgedragen, off het om geen plausibile occasie tot bevredighe met Bantam te versuymen off over te slaen, niet geraden zy, dat men, vermits zyne E. nieuwe aencompste uyt vaderslant, ende entrance in 't generale gouvernemant van India, onder solemnele aenbiedinge van alle hulpe, faueur ende adresse, eene beseyndinge met een tamelijcke vereringe aan den coninck ende andere grooten aldaer metten eersten voorname, omme zyne Mayesteyt te besoecken, begroeten ende in syne regieringe langdurich geluck ende prosperiteyt te wenschen, ende te zien, wat men bywege van zoo een preparatoire handelinge tot de gewenschte eenparicheyt ende verdrach int aenstaende soude connen obtineren ende tewegebrengen, ende soo men sulcx goet vindt, draecht Syne E. mede voor, wat persoon men daertoe gebruycken zal.

Den Raet, gemoveert door de goede insichten in Zyne E. propositie, conformert sich daermede, ende vint dienvolgende met eenparige advysen goet, dat men op morgenavondt met de fluyte de *Macquereel* een beseyndinge naer Bantam in voorverhaelder maniere doen, ende de commissie ende volvoeringe van dien bevelen sal aan den oppercoopman Jan van Hasel, licentmeester ende voorstaender van de vremdelingen deses rijcx, ende dat men hem t'sijnder assistentie byvoegen zal d'oppercoopluyden Marinus Lowijsz. ende Gerrit Broeckmans.

Vorders alsoo 't collegie van schepenen, item van de weesmeesters deser stede, zoo by affsterven als vertreck, incompleet is geworden, is mede goet gevonden in de vacante plaetsen te surrogeren, te weten tot schepen: den persoon van Heyndrick Lievens, capiteyn van de borgerlijcke wacht deser stede, ende tot weesmeester Bartholomeus Cust, gewesene oppercoopman ende gegenwoordich borger deser stede.

Ende alzoo 't collegie van weesmeesters, volgens d'usatie van ons vaderslandt, wel noodich met een bequaem ende ervaren persoon versterct diende, die 't selve als secretaris zoude mogen assisteren, is mede goet gevonden, dat men den persoon van Herman Pietersz. Prins, gewesene secretaris deser stede, ende wegen zeeckere miscomportementen achtervolgende de sententie in dato 19^{en} Juny 1626 daervan gedeporteert, op hooge toesegginge ende belofte van deuchdelijcker gedrachtenheyt in 't aenstaende, by provisie daertoe gebruycken sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Vrydach 17^{en} December anno 1627. Alsoo d'onze in Jamby voordesen de gedestineerde schepen ende jachten tot de Palimbansche expeditie alt'samen weder ledich herwaerts gesonden, ende alsnu by hare jongste brieven ernstige instantie gedaen hebben, omme, zoo tot inladinge van de geprocureerde peper, gelijck mede ons Compagnies comptoir, volck, ende middelen aldaer in tijt van noodt, vermits des Palimbanders gevreesde incursien te mogen verseeckeren, op 't spoedichste met een defensibel ende capabel laetjacht gedient te werden, geeft d'E. heer Generael den Raet in bedencking, omme ter eerster gelegenheyt daerop arrest genomen te werden, off raedzaem zy, in de gegenwoordige conjuncture van tijt, dat de reys niet als met groote moyten ende tijtverlies, tegenwindt ende stroomen, buyten saysoen op te halen is, derwaerts een jacht te seynden, gelijck mede, soo men sulcx goetvinden mocht, wat jacht men daertoe prepareren ende gebruycken sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Saterdach 18 December 1627. Alzoo hier den 17^{en} deser van Teyouhan wel aengecomen is 't jacht *Erasmus*, ende dat het schip de *Vrede*, comende van Japan over Teyouhan, alle uren hier mede te verschynen staet, geladen t'samen met 840 picol rouwe Chinesche syde, wert by den E. heer Generael den Raet voorgedragen, dewyle de schepen 't *Wapen van Hoorn* ende *Vianen* alrede met peper ten naestenby volladen ende gereet leggen, omme in corten

BATAVIA, 18 DEC. 1627.

tijt naer 't vaderslandt te mogen verseylen, off niet raetsaem ware, dat men, soo de becomene quantité zyde met *Erasmus* als degene, welcke met de *Vrede* alle uren ingewacht wert, over gemelte twee schepen verdeelde ende deselve daermede in compagnie op 't spoedichste naer 't vaderslant liet vertrekken, off dat het nutter ware de helft van dien met 't schip *Vianen* alleen over te seynden, ende d'ander helft voor Japan, tot stivinge van 't capitaal in Teyohan, alhier over te behouden, off dat het oorboirst ware, de beseyndinge gemelter schepen, tsy dan te zamen in compagnie, ofte van een alleen, t'eene-mael naer te laten, ende in plaets van dien een jacht d'adviso te depescheren omme de Majores den standt ende gelegenheit van haer E. affairen in Japan ende Teyouhan te verwittigen, daerby haer E. gedient mochten werden omme haer benoodichde comptoir in Teyohan met d'herbstequipage van anno 1628 noch tijts genouch met de gheyschte secoursen van comptanten te mogen provideren.

Waerop aen d'eene zyde ingesien sijnde, hoe voor 't verloop van de ge-limiteerde tijt by de Majores op d'affvaerdinge der retourschepen naer 't vaderslandt niet wel doenlijck soude zijn de schepen met lossen ende laden tot gemelte voyagie seylreest te crygen, daerbeneffens dat gegenwoordich geen ander retourschepen byderhandt hebben als *Vianen* ende 't *Wapen van Hoorn* alleen, behalven dat van 't *Wapen's suffisance* tot de reyse naer 't vaderslandt seer getwijffelt wert; item dat tegenwoordich over gans India seer schaers van varent volck versien zijn, ende sal men d'ordonnary handelplaetsen naer behooren waernemen, het sober getal vandien niet meer dient te attenueren, doch principalijck ende bovenal dat men vreest d'ordre van de Majores van ter bequamer tijdt op onse landen comende achter Engeland om te loopen door de moetwil ende rebelleye van 't scheepsvolck (welck op de t'huysreysen gemeenlijck de meester maect ende d'overicheyt wetten voorschrijft) niet behoorlijck achtervolcht, maer de cours recht door 't Canael naer Nederlant gestelt mocht werden, alschoon het tijts genouch quam om achterom te loopen, invoege den Raet sich ten respecte van de voorverhaelde consideratien eenichsints beswaert vindt omme tot de beseyndinge gemelter schepen naer 't vaderslandt te resolveren; doch aen d'ander zyde overwogen, hoe nodich het zy, de Compagnie in Nederlant tegen hare excessive lasten met soulageable retouren soovecl mogelijck verlicht werde, gelijk mede, dat het haer E., soo men goede pertye syde oversond, animeren zal omme de requisite capitalen tot vigoreuser vervolch van den advantagieusen Chineschen handel in 't aenstaende des t' onbecrompener te fourneren, is, om voorsz. als andere consideratien meer, met eenparige advysen goet gevonden, dat men in 't schip *Vianen* 400 picol syde schepen, ende 't selve daermede, benefens sijn inhebbende peperlast, tegen ultimo deses naer 't vaderlant depescheren zal.

Item is mede goetgevonden, dat men den commandeur Gerrit Fredericxsz. de Witt, met 't jacht *Erasmus* alhier van Teyouhan gearriveert, sijn ernstich versoek van verlossinge, vermits d'expiratie sijn verplichten tijts, advoyerden, ende zyne E. in qualité van opperhoofd met gemelte *Vianen* naer 't vaderslant sal laten vertreken. Item alsoo gemelten de Witt t'zedert 't overlyden van den Gouverneur Martinus Sonck saliger 't commandement over 't fort in Teyouhan ende directie van Compagnies comptoir ende voorder om-meslach aldaer met goet contentement tot noch toe waergenomen ende bedient heeft, zonder eenich ander tractement als sijn eerste bedongen gagie van f 125 ter maent daervoor genooten te hebben, is mede goetgevonden gemelten de Witt op voorverhaelde consideratien toe te leggen een tractement van f 200 ter maent, ingaende de verbeteringe van den tijt aff, dat gemelte ampt in Teyohan bedient ende waergenomen heeft. Ende wat aengaet d'ingebrachte pretentie by schipper Abraham du Boys, nopende zynen over-gedienden tijt, omtrent de twintich maenden, sonder daervooren tot noch toe eenige recognoissance genooten te hebben, is mede goetgevonden, dewyle gemelten schipper, vermits d'expiratie sijns verplichten tijts, distincke reysen om zyne verlossinge serieuselijck versocht ende aengehouden heeft, ende desniettegenstaende op toesegginge van een honorable recompense sich tot noch toe op verscheyden voyagies heeft laten gebruycken, dat men hem een vereringe toeleggen sal van 200 realen van 8^{ea} in contant, daermede zyne pretentie, alsooren, gerecompenseert ende voldaen sal blyven.

Item alsoo gemelte *Vianen* wel noodich met een gequalificeert ende ervaren schipper voorsien diende, is mede goetgevonden gemelten du Bois, gegenwoordich varende voor schipper op de *Vrede*, sijn versoek van verlossinge t'advoyerden ende op *Vianen* over te laten gaen omme 'tschippersampt daerop te bedienen ende waer te nemen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdach 22^{en} December 1627. Alzoo hoochnoodich zy, dat men tot zupplement van 't gebreeckende, aan de geeyschte coopmanschappen ende provisien, met 't jacht *Texel* naer de Molucquos vooruyt gesonden, noch een beseyndinge derwaerts voorneme, wert by den E. heer Generael voorgedragen, wat schip men daertoe gebruycken, gelijck mede, wanneer men 't zelve derwaerts affvaerdigen zal. Item off niet dienstich soude zijn, men 't zelve over Amboina depescheerde.

Waerop naer gemaecten overslach van Compagnies navale macht alhier ter rede, censtemmich goetgevonden is, dat men 't schip *Orangie*, als sijnde tot gemelte voyagie dienstichst ende gereetst, daertoe te gebruycken, ende

soovele coopmanschappen ende provisien voor de Moluquos daerinne schepen sal, als men bequamelijck, sonder vercortinge van andere handelplaetsen, sal connen uuytmaecken ende byeenbrengen. Item dat men 't selve over Amboina sal laeten gaen, omme, byaldien het daer ten dienste van de Compagnie nodich van doen mochte wesen, een maent ofte twee tot het verloop van 't moisson opgehouden, ofte soo niet, omme voorts door den gevoechelijcksten wech naer de Moluquos metten eersten voortgesonden te werden.

Ende wat de manninge van 't schip belant, alzoo gegenwoordich geheel schaers van varent volck versien sijn, is mede goet gevonden, dat men 't selve met 15 soldaten mannen zal, uyt welcke, gelijck mede die voordeszen met *Texel* derwaerts gesonden zijn, de verlossinge van 't uytgediende volck in de Moluquos, welcke onder redelijcke verbeteringe tot langer continuance niet te bewegen is, sal moeten geschieden.

Actum int Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeckent JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Dingsdach 4th January anno 1628. By resolutie van den 18th December passato was goet gevonden, dat men 't schip *Vianen* tegen ultimo gemelter maent naer 't vaderslandt soude affvaerdigen, doch alzoo t'zedert gemelte arrest vernomen is, hoe haer een menichte Javanen, wel 5 a 600 naer gegist wert sterck sijnde, tegen 't Suyteynde van de stadt over de groote rivier, omtrent een canonscheut in 't bosch, gelegert, item dat ongeveer 37 prauwen, van de West comende, by claren dage hun onder scheuts van 't Casteel voor de riviere van Anckee geanckert hebben, met intentie, soo men presumeert, omme den vyandt secours van volck ende vivres toe te brengen, wert by den E. heer Generael geproponeert, dewyle tegenwoordich van volck, soo aen landt als op de schepen hier ter reede, ten uuttersten benoodicht zijn, off niet raetzaem ware, de geintendeerde reyse van 't schip *Vianen* naer 't vaderslandt, omme de presente zobere macht van volck niet meer te attenueren, noch wat te trayneeren, soo lange men niet seecker gaet, waertoe des vyants dissain tendeerden mach, 't sy dan om yets ten principalen op dese stadt met plunderen ende brantstichten voor te nemen, ofte daerbuyten de landen ende wegen onveyl te houden; ende soo men sulcx goet vindt, oft dan niet oorboir sy, 't voyagie van *Vianen*, vermits de gelimitteerde tijt by de Majores op de depeche der retourschepen naer 't vaderslant al lange sal wesen overstreecken, tot de naeste jaers beseyndinge t'eenemael te schorten.

Op welcke propositie by den raet verscheydentlijck gediscoureert sijnde, eyntelijck, naer lang debatt, verstaen is, 't finael arrest van dien tot den volgenden morgen te differeeren.

Ondertusschen is goet gevonden, omme de macht alhier een lant tot vigo-reuser resistentie van den vyandt, des noot sijnde, wat meer te verstercken, dat men den ommeslach van volck aen 't eylandt Onrust gedurende dese troubleuse constitutie vandaer lichten, gelijck mede de wachthoudende sche-pen voor Bantam: *Utrecht* ende den *Witten Beyr*, tot versterckinge van de rede alhier per de fluyt *Amsterveen* metten aldereersten opontbieden sal.

Actum int Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdach 5^{en} Januarius anno 1628. Op gisteren 't arrest over de depesche van *Vianen* naer 't vaderslandt in bedenken gebleven zijnde, wert voorsz. point by den E. heer Generael alsnu geresumeert, omme finalijck daerop gedisponneert te werden, ende alsoo de gemoveerde obstaculen, als onder-anderen, dat men mits d'affvaerdinge van gemelte schip met 75 coppen sich in de gegenwoordige conjuncture, dat den viant soo dicht op de neuse hebben, van volck te seer ontblooten soude, van soodanigen emporto niet werden bevonden, dat daerom soulageabele beseyndinge voor de Majores ten aen-zien van d'ingeladen syde soude moeten naerblyven, alsoo doch met 30 coppen min off meer, die 't in de keer souden comen te verschelen, soo ten principalen niet connen gestyft werden, off met d'opontbiedinge van *Utrecht* ende de *Beyr* van Bantam, gelijck mede met de lichtinge van de ommeslach van 't eylandt Onrust, sal het effect van dien genouchsaem connen gesup-pleert werden.

Is om voorsz. consideratien [ende andere] meer eenstemmich verstaen, dat men met de geintendeerde beseyndinge van *Vyanen* naer 't vaderslandt den aenstaenden morgenstondt zonder langer dillay in Godes name voortvaren sal.

Voorders alzoo de rechtszaecken int collegie van den achtbaren Raet van Justitie deses casteels, vermits de swackheyt der raetspersoonen ende dat ook sommige van dien ten aensien van haer emportant employ in andere Compagnies diensten daertoe altijt niet precyselijck vaceren connen, eenigen tijt herwaerts met alsulcken promptitude ende vlijt niet bevoordert ende ge-depescheert sijn geworden, als d'achtbaerheyt van 't collegie ende de noot-wendicheyt van de saeken selffs wel vereyschen, is mede goet gevonden, dat men 't selve noch met enige gequalificerde ende ervaren persoonen ver-stercken sal, opdat by noncomparatie van de geoccupeerde raetspersoonen den behoorl[ijcken] trayn evenwel sonder prejuditie ende verachteringe van de rechtssaecken daerinne soude mogen werden geobserveert, ende werden daertoe geeligeert ende gecommitteert de personen van Daniel du Bucquoy, Michiel Ham, Marinus Lowijsz., oppercoopluyden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORSELAER, secretarius.

Donderdach 6 January anno 1628. By den E. heer Generael den Raet op 17 December passato in bedencken gegeven synde, off het op ernstige instantie van d'onse in Jamby raetsaem zoude wesen een jacht, gelijck mede, wat jacht derrewaerts te depescheren, werd by syn E. 't selve als nu geresumeert omme finalijck daerop gedisponneert te werden.

Den Raet, rypelijck overwoogen hebbende hoe Jamby, mits 't ledich wechseynden van de gedistineerde schepen ende jachten tot de Palimbansche expeditie, van jachten ende ander bequaem voertuch geheel destituyt is gebleven, ende dat ondertusschen de geprocureerde ende opgesamelde peper, gelijck mede Compagnies middelen aldaer, de periculen van brandt ende andere gevreesde incidenten onderworpen sijn, verstaet eenstemmich ende arresteert dienvolgende, dat men de fluyt de *Macqureel* opt spoedicheste derwaerts seynden, ende daerinne tot bevoirderinge van de peperhandel scheppen sal de somme van 4000 realen van 8^{ea} in comptant, benefens alsulcke sortementen van cleden ende andere coopmanschappen, als noch uit onsen presenten sooberen voorraet sal connen uutmaecken ende byeenbrengen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Maendach 10^{en} January anno 1628. Alzoo 't schip *Vianen* den 6^{en} deser tot bevoirderinge van sijn geintendeerde reyse naer 't vaderslant haer de strate Sunda vertrocken, ende omtrent Poulo Panjang voor Bantam gecomen zijnde, soo ranck bevonden is geworden, dat op dato alhier weder heeft moeten inkeeren, is op 't voordragen van den E. heer Generael eenstemmich goetgevonden, omme by langh uitstel geen tijt te verliesen, dat men d'outste ende gequalificeerste schippers hier ter rheede terstont beroepen, ende derselver advijs voorderen sal, op wat maniere men gemelte schip op 't gevouchelijcke tot voortgaen van zijn voorgenomen reyse soude connen styven.

Op welck goetvinden gemelte schippers beroepen zijnde, gestemt hebben als volcht, te weten:

Advijs van Willem Jansz., gewesen schipper op *Hollandia*: Uit het rapport van den schipper, die daermede uitgecomen is, alsmede die tegenwoordich daerop is varende, geen swaricheyt sijn maeckende, om noch 50 last cooper in te nemen, op de lengde van 32 voeten, niettegenstaande en soude niet ge-

raden vinden meer als 30 last, vermits de corte spatie, ten ware dat men eenige peper daeruuyt loste, om 10 last voor ende 10 last achter te leggen.

Advijs van Abraham du Boys, schipper op *Vyanen*: Bevinde 't schip *Vyanen* bequaem te wesen met noch 50 lasten cooper naer 't vaderslant te vertreken, maer dat het wat beter conde gespreyt werden, soude beter voor het schip wesen.

Advijs van Cornelis Jansz., schipper op *Utrecht*: Alzoo van de schippers ende andere officieren, met 't schip *Vyanen* uitgecomen, geen onbequaemheyt daervan vernomen hebben, die in swackheyt van 't schip bestaat, soo is mijn advijs, dat het voorschreven schip met 80 Hollantse lasten cooper, in plaets van ballast, behoort naer 't vaderslant te keren ende geen swaricheyt vindt op sulcke spacie van 32 voeten lengde, als 't voorgaende geleyt is.

Advijs van Gerrit Thomasz. Pool, gewesen schipper op *Vianen*: Vinde goet 't schip *Vianen* met 80 Hollantse lasten cooper van 4000, op de spatie daer het ander leyt, naer 't vaderslant te gaen.

Advijs van Andries Jansz. Zuyl, schipper op de fluyt *Velsen*: Soo 't schip niet meer als 30 last cooper in heeft, soo soud ick het niet ongeraden vinden, alsoo 't schip soo ranc is, dat daer noch 50 last in was, ende soo het gevoechelijck conde geschieden dat men het wat langer conde leggen, men soude het wat langer leggen, ende soo niet, ick soude het wel derven avonturen in het viercant daer het nu leyt.

Met welcke advyzen den Raet zich eenstemmich conformerende, wert by zyne E. voorder geproponeert, alsoo Abraham du Boys, schipper op gemelte *Vyanen*, vermits zyne indispositie ende siecte versocht heeft geexcuseert ende een ander in zijn plaets gesubstitueert te mogen werden, wat bequaem persoon men daertoe verkiesen ende 't schippersamt op *Vianen* bevelen sal.

Daerop eenstemmich verstaen is, dat men Cornelis Schouten, uitgecomen voor schipper met 't jacht *Beverwijck*, als zynne een sorchedragend ende eertrachtend persoon, daertoe committeren, ende in desselffs plaets op *Beverwijck* wederom stellen sal Symon Jansz. Keun, gewesene schipper op 't affgevaren schip *Haerlem*.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Donderdach 13 January anno 1628. Alzoo de stivinge van 't schip *Vianen* met 40 lasten cooper, achtervolgende d' advyzen van de beroepene schippers hier ter rheede, op 10^{en} deser sooverre gebracht is, dat gemelte schip den aenstaenden morgenstondt sal connen verseylen, wert by den E. heer Generael den raet voorgedragen, dewyle d'uyterste gelimitteerde tijt by de Majores

op d'affvaerdinge der retourschepen naer 't vaderslant alrede eenige dagen overstreecken is, ende wellicht noch eenigen tijt, vermits de stercke W[este] winden ende harde contrarie-stromen aenloopen mocht, eer 't schip de ruyme zee soude connen becomen, by sooverre men 't selve door d'ordinary passagie van Sunda liet vertrekken, oft niet raetsaem ware, dat men 't, op hoope van spoediger succes van voyage, de Strate van Baly ofte Balabouang dede kiesen.

Op welcke propositie goetgevonden is, dat men andermael de gequalificeerde schippers hier ter reede, beroepen, ende derselver advijs daerover voorderen sal, dewelcke in volle vergadering van rade gehoort sijnde, eenige van haer verstaen hebben, dat het in de gegenwoordige constitutie van saysoen, om voorverhaelde redenen, verre raetsamer ende dienstiger soude sijn, gemelte schip door de Strate van Baly, als d'ordinary passagie van Sunda door te depescheren, ende dat by goede tooversicht van schipper ende stierluyden daerinne gansch geen perijckel te duchten zy.

Met welcke advyzen zyne E. ende den raet sich conformerende, met een-parige advyzen verstaen ende goetgevonden is, 't schip *Vianen* den aenstaenden morgenstondt door de strate van Baly te laten voortgaen.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUVNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE M[EESTE]R ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Vrydach 14 January anno 1628. Aen den E. heer Generael by den president van den achtbaren Raet van Justitie deses casteels uyt name van 't collegie geexhibeert sijnde alle de documenten ende bescheyden, mitgaders den criminelen eysch ende conclusie van den advocaet-fiscael, gelijck mede de sententien by voorsz. rade daerop gepronuntieert jegens de persoon van Jan Willemesz. Backer van Vlissingen, borger deser stede, over seeckeren dootslach ende Jacob Jansz. van Delft over verscheyden enorme ende moetwillige delicten, soo van dieffstallen, als overloopinge tot den vyandt, gelijck als by de stucken van de respective processen breeder is blijckende.

Heeft zyne E., naer voorgaende lecture ende serieuse overweginge der geexhibeerde stucken, met advijs van synen rade, geapprobeert d'eenstemmige advyzen by de raetspersoonen van 't voorsz. collegie over de geperpetreerde delicten gegeven, als namentlijck: dat Jan Willemesz. met den swaerde gerecht, ende Jacob Jansz. met de coorde gestrafft sal werden, datter de doot naer volge, ende oversulcx oock gearresteert, dat d'executie van d'een ende d'ander op morgen effect sorteren zal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum un supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUVNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE M[EESTE]R ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Maendach 31^{en} January, anno 1628. Alzoo de gecommitteerde wegen d' Engelse Compagnie hare residentie alhier tot Battavia opgebrocken, ende hun met haren ommeslach van schepen ende volck naer Bantam getransporteert hebben, omme aldaer op hun eygen goetvinden, sonder dat dit point by mutuel consent van de respective Compagnien afgehandelt sy, den peperhandel voor haer alleen te dryven ende de Nederlantse Compagnie daervan t' eenemael t' excluderen, hebbende voorders op hun affscheyt van hier volcomen verclaringe gedaen van in de lasten tot Bantams besettinge, tsedert hare defectueusheyt by de Nederlantse Compagnie tot noch toe alleen gesupporteert, niet betrecklijck te willen wesen, wert by den E. heer Generael den raet in bedencken gegeven, omme ter naester vergaderinge daerop gedisponneert te werden, off niet raetsaem sy, omme haer de preëminentien ende voordelen van dien handel alleen niet te cederen ende over te geven, dat men den commandeur van onse wachthoudende schepen voor Bantam ordonneerde, dat byaldien Simsuan, ofte yemant synentwegen, een boort quame, deselve onder anderen sal aendienen, hoe alsnoch, gelijck voordesen, genegen sijn peper te coopen, ingevalle raet weten eenige te leveren, ende dat haer die tot hogere prysen sullen betalen als d' Engelsen; ende by sooverre noch Simsuan, noch yemant synentwegen verscheen, dat alsdan trachten sal gelegentheyt te become, omme dese onse genegentheyt door anderen aan Simsuan opt gevoechelijckste te doen notificeren, omme te sien off men, by wege van 't voorverhaelde, den toevvoer van peper tot Battavia, gelijck voordesen, weder in trayn sal connen brengen, off, dat het raetsamer sy, omme by verthoninge van onse graechheyt tot den handel selfs geen oorsaecke tot weerhoudinge ende retardement van dien te geven, den voortganck van gemelte propositie noch wat in state te houden, te meer, alzoo verstaen wert hoe eenige coopluyden tot Bantam van selfs by den coning souden doende sijn den wech tot licentie om peper herwaerts uit te mogen voeren, te prepareren, ende datter vast eenich vaertuygh geprepareert soude werden omme eerstdaegs, ten vorigen fine, naer Battavia te comen.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Dingsdach primo February anno 1628. Op gisteren by den E. heer Generael den raet in bedencken gegeven sijnde, off raetsaem ware, d' onse voor Bantam t' ordonneren ende een te schryven, dat tot voorideringe van den toevvoer van peper tot Battavia, gelijck voordesen, Simsuan, Chinees coopman tot Bantam, directelijck ofte door andere, nae voorval van occasie, onse genegentheyt tot handel souden aendiennen, is voorsz. point by syne E.

alsnu geresumeert ende daerop eenstemmich gesolveert, alsoo tot noch toe geen vaertuych met peper van Bantam alhier verschenen is, ende niet seecker gaet, off conform de geruchten volgen sal, dat men omme d' Engelsen den voorbaet van den goedencoop peper alleen niet te laten gauderen, den commandeur ende raet op onse wachthoudende schepen ter rhede voor Bantam aenschryven sal, op d'een off d'ander wyse aen gemelten Simsuan onse gegenegentheyt tot handel notificeeren ende aendiennen sullen, conform syne E. propositie op gisteren daervan gedaen.

Voorders gelet sijnde op de requeste van Nicolaes Behoort van Gorcum, uytgevaren anno 1620 met 't jacht *Medenblicq* voor assistent, daerby versoect, alsoo sich op den 12^{en} Marty 1627 in qualité van ondercoopman voor dry jaren verbonden heeft onder een tractement van f 42 ter maent, ende tsedert gemelten tijt op twee distincke voyages naer de Westcust van Sumatra voor coopman gebruyc is geweest, dat hem voortaaen den tytel van dien, neffens eene condigne verbeteringe van gagie mochte werden toegeleyt, is mede goet gevonden gemelten Behoort op de goede rapporten van syne suffiance ende vlyticheyt in gemelten dienst met den titel van coopman te gratificeren, ende daerbeneffens een tractement van f 60 ter maent toe te leggen, ingaende de verbeteringe van dato deses.

Item alzoo Davidt Pietersz. van Rochelle, uitgevaren jongst met 't *Wapen van Hoorn* voor schipper, versocht heeft met het ampt van oppercoopman vereert te mogen werden, is mede goet gevonden op de goede getuygenissen ende eygen ervaringe, welcke men van des persoons sufficance ende bequaemheyt tot gemelte bedieninge is hebbende, hem met voorsz. qualité te versien.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Dingsdach 8 February anno 1628. Alzoo den tijt vorhanden is, dat men tot bevoorderinge van Compagnies affairen op verscheyden beseyndinge, als namentlijck voor de laetste naer de Molucquen ende Amboina, item naer de custe Choromandel, de Westcust van Sumatra, Jamby, Siam, Teyouhan ende Japan successivelijck sal diennen te disponneren, wert by den E. heer Generael den Raet voorgedragen, wat schepen off jachten men uyt de masse van Compagnies presente navale macht alhier ter rhede vermogen sal voor de respective quartieren innnewaerts, gelijck mede voor Jamby, te prepareren, ende wanneer men deselve derwaerts depescheren sal.

Waerop naer gemaecten overslach van de presente schepen als jachten hier ter rhede, eenstemmich goet gevonden is, dat men 't jacht *Munnickendam*

voor de Molucquen gereet maecken, ende 't selve eerstdaechs over Amboina derwaerts affvaerdigen sal.

Item voor Amboina 's lants jacht de *Griffoen*, omme soo haest het dage-lijcx in te comen ontsett van de custe Choramandel verschenen zy, met de geyschte cleden, sooveel men sal connen byeenbrengen ende derven, mede derwaerts te laten vertreken.

Ende wat Jamby belangt, alsoo daer hooch nodich een capabel laetjacht van doen zy, tot overvoer van de geprocureerde peper aldaer, is mede goet gevonden, dat men 't jacht *Beverwijck* daertoe gebruycken ende 't selve metten aldereersten derwaerts depescheren sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUVNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Maendach 14 February anno 1628. Aen den E. heer Generael by den president van den achtbaren Raedt van Justitie deses Casteels, gelijck mede by den president van 't Eers. Collegie van Schepenen deser stede, geexhibeert zynnde alle de documenten ende bescheyden, mitsgaders de criminelle eys-schen ende conclusien, soo by den advocaat fiscael als baljouw in de respec-tive collegien genomen.

Item de sententien by dezelve daerop gepronuntieert, te weten in den Raedt van Justitie deses Casteels, jegens den persoon van Essert Courts van Amsterdam, ende in 't Collegie van Schepenen tegen de personen van Matthys Coenz., boatsman, van Aecken ende Jan Eskens van Oldenburch wegen seeckre nederlagen by deselve aen distincke personen begaan, alles breder by de stucken van de respective processen blijckende.

Sijn naer voorgaende lecture ende serieuse overwegeninge der geexhi-beerde stucken geaprobeert d' eenstemmige advysen ende vonnissen by de raedtspersoonen van voorsz. Collegien respective gegeven, als namentlijck, dat de gemelte delinquenten met den swaerde gerecht zullen werden datter de doodt naervolge, met confiscatie van hare goederen, ende dienvolgende gearresteert dat d' executie van d' een ende d' ander op morgen effect sor-teren sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUVNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORSELAER, secretarius.

Dingsdach 15^{en} February anno 1628. Alzoo den tijdt vorhanden is, dat de joncqwen, van China naar Battavia gedestineert, staen te verschynen, ende dat eenige derselver, gelijck voordeszen, tot groot naedeel van de com-

mercie alhier by stercke contrariewinden ende stroomen, gebreck van water ende rijs, genoodtsaect mochten werden andere havenen, hun naest gelegen zijnde, aen te loopen, wert by den E. heer Generael den Raedt in bedencken gegeven off nietraetsaem zy, dat men eenige bequame jachten gereedt maecke, ende op dezelve, zoo om d'Oost als divers in zee, uyt cruyssen zeynde, omme die te bejegenen, in noodt te assisteeren ofte oock van andere plaat-sen, derwaerts met opzet gaen mochten, te diverteren ende herwaerts aen te convoyerden.

Item wert mede in bedencken gegeven, alzoo dagelijcx ervaren, hoe onse borgers ende ingesetenen in d'omleggende plaetsen van Java, daer se gaen handelen, overal buyten alle proportie geschadt ende gheschooren werden, off niet raetsaem zy, dat men den tol van 10 per cento op d'incomende boom-endē thuynvruchten, welck men buyten incommodatie derven, ende by aen-planting ende culture van landen, die hier niet ontbreecken, selfs genoech can aenqueeken, noch wat verhoochde.

Voorts alzoo Juan Maria Moretti, geboortich van Venetien, ende medestanders, alt'samen borgers ende inwoonders deser stede, instantelijck versocht hebben tot bevoirdering van hun particulieren handel met 't jacht *Brotchia* van hier naer Macasser te moogen varen, is haer op 't voordragen van den E. heer Generael gemelte versouck eenstemmich geaccoerdeert ende toegestaen, mits dat sulcx op haer eygen perijckel onderleggen, sonder dat in cas van eenige molestie offt schade, welcke haer in Maccasser mocht bejegenen uyt oorsaecke de voorgaende onlusten ende misverstanden tusschen ons ende den coning aldaer noch niet formelijck beslecht ende ter nedergeleyt zyn, aen de Compagnie, gelijck de rheeders van de joncque *Battavia* over geleden molestie ende extorsie van penningen in Cambodja onlangs gedaen hebben, eenich guarant ofte verset van schade zullen hebben te soecken.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Vrydach 18 February 1628. Alzoo Hussenbeeck, factoer ende coopman des conings van Persia, ons te kennen heeft gegeven, hoe gedurende sijn aen-wesen alhier weynich ofte niet in de negotie, ten dienste van gemelte hare Majesteyt, vermits den presenten slappen astrekk ende dooden tijt, heeft connen verrichten, ende oversulcx, by monde ende geschrift, instantelijck licentie versocht heeft, omme de jachten de *Nieuwe Peerl* ende den *Haring*, toebehoorende Heyndrick Bruystens, coopman ende borger deser stede, van hier naer Atchin met 's conings goederen te moogen bevrachten, om zynen handel, ten dienste ende proffjt van gemelte haren Majesteyt, te dryven, ende

nae verrichter negotie vandaer voorts met deselve naer Suratte ende Ormus zyne t'huysreyse te bevoirderen, werdt by den E. heer Generael den Raedt voorgedragen, dewyle 't gemelte versoecq directelijck d'intentie des conings is contrarierende, als die expresselijck gewildt heeft, dat syne goederen tot meerder securanse ende verseeckering, met Compagnies schepen naer Nederlandt ende weder vandaer naer Persia getransporteert ende overgevoert zouden werden, ende dat men oversulcx te bevresen heeft, byaldien men 's conings goederen buyten onse auspitie stelde ende abandonneerde, ende deselve onderwegen yewers eenich disavontuer ofte disaster mochte comen te beloopen, dat Compagnie's volck, negotie ende middelen in Persia daerover wellicht groote becommeringh, vexatie ofte frustratie souden hebben te lyden; daerbeneffens, alschoon men om den coopman in zijn versoecq te accommoderen, de reyse naer Atchin advoyerde, onder conditie, dat uyt de generale massa van 's conings goederen een cargasoen voor Atchin dienstich soude hebben te forneren, ende d'overige hier te laten, omme ter gelegener tijdt, tot meerder verseeckeringe, met Compagnie's schepen naer Parsia getransporteert te mogen werden, dat evenwel 'tselve van zoodanighen emporto niet sal connen wesen, daeraen d' excessive lasten, welcke, soo met bevrachting als andersints, sal hebben te supporteren, souden connen overgewonnen werden. Item alwaer 't saecke, sulcx conde geschieden, soo heeft men evenwel by lange experiensie van jaren, dat de Generale Compagnie hare negotie in Atchin waergenomen ende vervolcht heeft, ondervonden ende geleert, dat aldaer zoodanige voirdelen ende proffyten niet te halen zijn, als de coopman zich by avontuer, door onkunde van saecken, ingebeeldt ofte andersints van eenige neuswyse ofte eygenbaedtsoeckige menschen verkeerdelyck heeft laten wijsmaecken, daerby noch te considereren staedt, alschoon de bovengenoede scrupulen soo bastandt niet waren, daerom men sijn geintendeerde reyse naer Atchin soude behooren te weerhouden, dat evenwel de jachten, na welckers bevrachting soo obstinatelijck gestaen wert, niet sufficant zijn, om tegen eenige vigoreuse vyandts macht, welcke op de custe van India gestadich gehouden werdt, te connen bestaan, ofte requisite defentie te bieden, waerdoor men lichtelijck, in cas van advoy, niet alleen de perijckelen van verlies van jachten ende volck, maer oock van 's conings middelen selve, ende dienvolgende van becommering ofte overlast in onsen handel in Persia souden connen incurren.

Om welcke voorsz., als andere moverende consideratien meer, by den E. heer Generael den raedt wert voorgedragen off niet geraden zij, dat men gemelten coopman eerst en alvooren van zijn hazardeus ende schadelijck concept, met voorhoudinge der inconvenientien, welcke oogenschijnlijck daeruyt geschapen staen te resulteren, trachte aff te raden ende diverteren, ende

ingevalle daerby niet comt te acquiesceren, dat men hem zijn versoeucq alsdan t'eenemael affslaen ende ontseggen zal.

Den Raedt gemoveert door de goede insichten in Zyne E. propositie, conformeert sich daermede, ende vindt dienvolgende met eenparige advysen goet, dat men gemelten Hussenbeeck in bovenverhaelder maniere van zijn voornemen dissuaderen, ofte by continuance ende vervolch van versoek, t' selve t'eenemael affslaen ende ontseggen zal.

Item alsoo gemelten Bruystens van gelijcken, by monde ende geschrifte, ander ende andermael serieuselijck geinsisteert ende aengehouden heeft, dat men hem met de wisseling van 't schip de *Cameel*, groot ongeveer 300 lasten, tegen syne jachten de *Nieuwe Peerl* ende den *Haring* soude willen accommoderen, is op syne E. voordragen mede eenstemmich goet gevonden, dewyle gegenwoordich ten overvloede ende van meer jachten als in de presente schaersheyt van volck behoorlijck connen mannen, versien zijn, ende dat men, soo tot besettinge van d'ordinary handelplaetsen, als om den nootwendigen provisyhandel, insonderheyt van rijs, te bevoirderen, enige gequalificeerde ende capable laedschepen successive voor de handt sal dienen uyt te setten, ende dienvolgende gene derselver sonder eygen incommodatie connen derven, dat men gemelten Bruystens op voorverhaelde moverende insichten sijn versoeucq van wisseling, voor dees tijdt, tot beter oportuniteyt ontseggen ende affslaen zal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUVNEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Maendach 21 February anno 1628. Alzoo Hussenbeeck, factoor des conings van Persia, ende Heyndrick Bruystens, coopman ende borger deser stede, by monde ende geschrifte serieuselijck versocht hebben, men de versochte wisselinge voordesen van 't schip de *Cameel* tegen de jachten de *Nieuwe Peerl* ende den *Haring* soude willen consenteren ende toestaen, omme 't zelve voor eerst naer *Japare* op de vrundtlijcke noodinge ende vrywillige aenbieding van alle hulpe, faveur, ende addresse, by Mamet Alibeeck, Gouverneur aldaer, een gemelten Hussenbeeck, gelijck hy voorgeeft, gedaen, met een gesorteert ende dienstich cargasoen, tot opsameling ende procure van rijs, daerop, vermits de presente soobere voorraedt alhier, een notabele advance ten dienste ende profyte van synen meester de coning soude vallen, af te vaerdigen, ende vandaer wedergekeert sijnde, t' sijnder tijt voorts in vloote van Compagnie's gedestineerde schepen naer Suratte met eenige menudentien af te laden, onder verbandt dat de principaelste ende emportanste conings goederen tot securder ende vayliger transport met Compagnie's schepen souden overgaen.

Waerop met eenparige stemmen goetgevonden is, dat men, om redenen in voorgaende resolutie int brede vermeldt, de versochte wisselinge gemelter jachten tegen de *Cameel*, gelijck mede 't transport ende overvoer van eenige conings goederen naer Suratte ende Persia, onder 't beleydt ende auspitie van gemelten Bruystens, 'eenemael aftslaen ende ontseggen zal; doch wat de procure ende opsamelinge van rijs in Japare belangt, by sooverre gesint sijn, te dien fine haer met de jachten de *Peerl* ende den *Haring* derwaerts te begeven, dat men haer 't selve op hun eygen resique ende verantwoording consenteren ende toestaen zal, sonder dat in cas van overlast oft schade, welcke sy daer, gelijck eenige vryluyden anno 1625 overcomen is, mochten incurrieren ende lyden, eenich verset aan de Compagnie sullen hebben te soecken.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Saterdach 26^{en} February 1628. Alzoo voordesen tot dispositie van den Raet in Banda geremitteert is geweest d'herwaerts seyndinge van alle weerbare Bandaneesche manspersoonen, in onse handen aldaer sijnde, byaldien d'apparentie sich verthoonde, dat bywege van dien 't relaschement van den gevangen Gouverneur met sijn byhebbende geselschap op Ceram soude connen gefaciliteert ende gevordert werden, ofte dat het andersints tot vaylicheyt ende ruste der landen aldaer, alsoo 't doch een perfidieus ende onrustich gebroetsel is, dienstich geoordelt mocht werden, draecht den E. heer Generael den Raedt voor, of 't niet raetsaem ende oorboir sy, ingevalle gemelte herwaerts seyndinge voortganck sorteerde, dat men 't jacht *Purmereynde*, als sijnde naer gemaecten overslach van Compagnie's navale macht alhier ter rheede tot gemelte voyagie dienstichst ende gereedtst, boven de vooraff gesondene schepen *den Briel* ende *Suydt Hollandt*, naer Banda depescheerde om des te beter gelegenheit ende middel aldaer te hebben tot veyliger ende accommodabelder transport der Bandaneesen, ende deselve niet al tevens over een boodem, tot groote risiqua van schip ende volck, te moeten seynden temeer, alsoo men voor vast houdt 't schip *Amsterdam* daer alreede aan de wal gelecht ende ghesloopt zy.

Den Raet, gemoveert door de goede insichten in syne E. propositie, conformeert sich daermede eenstemmich ende arresteert dienvolgende, dat men met de beseyndinge van gemelte jacht naer Banda metten eersten voortvaren zal.

Item is mede goetgevonden, alsoo van Teyohan ende Succedane een tamelijck cargascoen, voor Timor dienstich, daerop de beseyndinge derwaerts tot noch toe getrayneert is geweest, becomen hebben, 't jacht *Cochin* tot bevoorreringe van den Timorschen handel metten eersten aff te vaerdigen,

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdach primo Marty anno 1628. Alzoo by den Commandeur Caerl Lievensz. uyt 't vaerwater by Noorden Malacca toegesonden is een aengehaelde joncque, comende van Siam naer Malacca, met provisien geladen, ende men by geintercipieerde brieven daermeede seeckerlijck bericht is, deselve den opra ofte overste van de Japansche natie in Siam, welcke geseydt wert een man van groot credit ende aensien by den coning aldaer te wesen, soude toecoomen, wert by den E. heer Generael den Raedt voorgedragen off het, omme Compagnie's negotie in Siam, ter oorsaecke van dese prinse, welcke doch van geringh valeur ende emporto is, geene noodeloose vexatien ofte becommeringen te exposeren, te meer alsoo deselve daer tegenwoordich een notable somme op leverantie van hertevellen heeft uytstaende, daeraen de geinteresseerde haer guarandt wel dobbel souden weten te vinden, dat men deselve largeerde ende in vrydom herstelde, mitsgaders den nachoda van de joncke alle hulpe, faveur ende adres in 't benefitieren ende vercoopen syner goederen, gelijck mede in 't transporteren ende vervoeren derzelver nae d'advantagieuste omleggende plaetsen, aenbood ende bewees, met hooge waerschouwinge daerbeneffens, dat in 't aenstaende de vaert op Mallacca, van onsen algemeynen vyandt met toevoer van provisien als anders te styven, naerlaten, ende liever tot bevoirderinge van hun handel naer Battavia comen, alwaer alle civil ende accommodabel tractement genieten ende wel vernoecht ende met goede goede profyten van daen zullen scheyden, omme alsoo des conings gunste ende Compagnie's credit by denselven te conserveren, mitsgaders de depesche, soo van Compagnie's als vryluyden schepen, welcke tot opsamelinge van rijs als andersints (dewylc men doch de commoditeyten van sijn landt vooralsnoch niet mach derven) derrewaerts in toecomende mochten werden gesonden, te faciliteren.

Den Raet, gemoveert door de goede insichten in syne E. propositie, is van eenparich advys en arresteert dienvolgende, dat men d'aengehaelde Siamsche joncke in bovenverhaelder maniere largeren ende in vrydom herstellen sal.

Item is mede goet gevonden, dat men achtervolgende syne E. propositie van den 15^{en} February de jachten *Cleen Heusden* ende *Teyouhan* d' een om d'Oost tot op de lengte van Cheribon, ende d' ander dwars aff in see op de verwachte Chineesche joncken, om redenen in gemelte resolutie in 't brede vermeldt, uyt cruyssen seynden sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN

PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Vrydach 3^{en} Marty anno 1628. Alzoo by den coning van Jamby andermael onse assistentie van volck ende schepen tegen die van Palimban, over seeckere contentien ende oneenicheden, tusschen haer geresen, versocht is, ende te beduchten staedt, alschoon men hem de versochte hulpe presteert, deselve wederom zoo vruchteloos ende spottelijck mocht uuytvallen als met de voorgaende onder 't beleyt van den Commandeur Kunst geschiet is, wert by de E. heer Generael den Raedt in bedencken gegeven, omme ter naester vergaderinge daerop synalijck geresolveert te werden, oft oock geraden sy, de Compagnie opnieuws in soo sware lasten (daer doch geen vooirdel ofte danck voor te verwachten hebben, al ist saecke veel schoons beloven) om Jamby's wille te engagieren, dan oft geradender zy, een expressen gesandt uyt onsen name, soo naer Jamby, als Palimban aff te vaerdigen, omme sich tusschen haer als middelaer tot beslechtinge van alle gepasseerde onlusten te interponeren, ende de saecke met alle moogelijcke vlijdt soo te dirigeren ende te beleyden, dat deselve volgens onse expectatie uytvallende, Jamby voortaan in rust, ende wy van de moeyelijcke sollicitatien t' haerder assistentie in 't aenstaende ontslagen moogen blyven.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Maendach 6^{en} Marty 1628. By resolutie van 3^{en} deser den Raedt in bedencken gegeven sijnde, wat geradender ende voor de Compagnie nutter ware, ofte den coninck van Jamby op sijn versoect nieuwe assistentie tegen die van Palimban te presteren, oft een expresse gesant tot beslechtinge van de geresene onlusten ende misverstanden, soo naer Jamby, als Palimban te depescheren, wert voorsz. propositie alsnu geresumeert omme synalijck daerop geconcludeert te werden. Waerop aen d'eene syde geconsidereert sijnde, hoe staende gemelte questie de Maucabers scrupuleus blyven den ordinary toevoer van peper in Jamby te vervolgen, ende dienvolgende de Generale Compagnie, bywege vandien, merckelijcke verachteringe in haren handel aldaer comt te lyden, ende aen d'ander syde overwogen, hoe 't evenwel ongeraden sy, de Compagnie in nieuwe lasten van ooirlooge, uyt vreese deselve wederom soo vruchteloos ende spottelijck als de voorgaende mochten uytvallen, om Jamby's wille te engagieren, is, om voorsz. als andere consideratien meer, eenstemmich goetgevonden, omme den troubleusen staedt van Jamby in voorige

pacifique posture te herstellen, ende dienvolgende Compagnie's negotie aldaer by d' ordonny trayn sooveel moogelyck te conserveren, dat men achtervolgende syne E. propositie van dato 3rd deser, een expressen gesandt, omme de geresene onlusten ende misverstanden tusschen die van Jamby ende Palimban by alle accommodable wegen te assopieren ende te beslechten, metten eersten derwaerts depescheren ende d' uytvoeringe van dien bevelen sal aen den oppercoopman Gerrit Broeckmans, met ordre, omme met den Raedt in Jamby t' overleggen, wat tot remuneratie ende Compagnie's soulagiement voor de lasten, welck sy ten dienste van Jamby met dit gesantschap opnieuws is supporterende, nutst gedaen diendt, tsy om byaldien de toegeseyde tolvryheyt voor den tijt van 10 jaren te groff ende hooch soude loopen, deselve voor 2 a 3 jaren, ofte tenminsten immuniteyt van thol voor de laest geprocureerde peper te urgeren, ofte eenich ander soulageabel expedient naer tijdt ende gelegenheit van saeken voor te stellen.

Alsoo voor desen aen de raedtspersoonen van 't collegie van schepenen deser stede tot stivinge van derselver aensiennelijckheyt ende respect gedefereert is geweest de nominatie van drydoppel getal van personen, omme by den Gouverneur Generael ende synen Raden 't competente getal van schepenen daeruyt gecoren ende gestelt te werden, ende men eenighe tijdt herwaerts bespeurt heeft, daerinne, 't sy door misverstant ofte voorbedacht opset, d'intentie ende goede meyninge van syne E. by gemelte raedtspersoonen niet geobserveert ende achtervolcht sy, is op 't voordragen van den E. heer Generael, tot voorcoming van d' inconvenienten, welcke by conniventie daaruyt geschapen staen to resulteren, eenstemmich goet gevonden, dat men sich in 't toecomende aen gemelte nominatie niet preciselijck binden, maer oock, als men sulcx om moverende insichten ende consideratien mocht goet vinden, in d'electie van schepenen, 't sy dat men voorneemt 't collegie op den gepraefiearden ende gesetten dach van Maey te vernieuwen, ofte oock buytenstijldts enige in de vacante plaetsen te surrogeren, sonder eenich aensien vryelijck daerbuyten gaen sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUVNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdach 8th Marty anno 1628. Aangesien zoo by suspensie, deportement als vertreck van eenige der raedtspersoonen int Collegie van Schepenen, 't selve incompleet is geworden ende om de verachteringe der rechtssaeken voor te comen noodich sy, andere gequalificeerde ende bequame personen in de vacante plaetsen metten eersten gesurrogeert werden, is met eenparige stemmen goet gevonden uyt de genomineerde personen by schepenen,

daertoe te verkiesen ende authoriseren, te weten wegen de borgery, de personen van Barent Pessart ende Gomarus van Staen.

Ende wat aengaet de surrogatie in des gedeporteerden suppoests plaatse, is mede, om moverende insichten, goet gevonden de genomineerde personen by schepenen voorby te gaen, ende daertoe te committeren den persoon van Hans van de Voorde.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ, COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Saterdach 11^{en} Marty anno 1628. Alsoo Heyndrick Bruystens, coopman ende borger deser stede, ende meedestanders versocht hebben, men haer tot bevoordering van hun particulieren handel met de jachten de *Nieuwe Peirl* ende den *Haring* de vaert na de custe van Choromandel, Araccan, ende van daer voorts by Oosten Ceylon naer de custe van India, Mocha ende Ormus ~~Zirach~~ wilde consenteren ende toestaen, ende alsoo gemelte jachten niet sufficant gheooirdelt werden, omme by resconter van eenige vigoreuse 's vyandts macht, welcke daer op de custe van India ende in de Golffo van Persia continualijk int vaerwater gehouden wert, te connen bestaan, ende requysit tegenweer te bieden, daerbeneffens, dat men te bevreesen heeft, byaldien men de vryluyden by Oosten Ceylon soo verre van der handt licentieert te gaen, derselver moetwille ende aengenomen licentieusheyt, gelijck meermaels gebleeken is, soo verre mocht comen te exorbiteren ende uyt te barsten, dat oock vrunden vaertuych selve door haer souden moogen geempescheert, beschadicht ende gespolieert werden, daerdoor de Generale Compagnie in hare welgestelden ende onbecommerden handel in gemelte quartieren groote molestie, overlast ende verachtering soude connen comen te lyden.

Item dat oock desen allen niettegenstaende gemelte jachten selve niet ge-qualificeert sijn tot uytvoeringe van soo emportante disseynen als de rheeders haer onbedachtelyck door onkunde van saecken, misleydinge ofte andersints hebben voorgestelt, werdt by den E. heer Generael den Raedt voorge dragen ofte niet raetsaem sy, men op voorverhaelde insichten gemelte rheders hun versoek van by Oosten Ceylon te mogen gaen handelen affsloech, ende de vaert op Araccan alleen, gelijck mede, soo het haer te passe quam, op Choromandel, dewijl het haer in den wech gelegen is, advoyeerde.

Item alsoo den Gouverneur Maerten Ysbrantsz. advyseert hoe grootelijck de Compagnie op de custe Choromandel met het besteden ende uytsetten van der vrylieden capitalen, buyten sijn ordre ende kennisse, geincommodeert ende geinteresseert werdt, oft mede niet raetsaem sy, dat men haer expresselijck interdiceerde ende verhoodt geene capitalen aldaer te employe-

ren ende besteden, ofte oock eenige vrachten van Mooren oft andere natien naer eenige quartieren aen te nemen, anders als met expres voorweten ende consent van den Gouverneur voornoemt.

Den Raedt, op d'emportantie van de saecken serieuslijck gelet hebbende, conformeert sich met zyne E. propositie ende arresteert dienvolgende eenstemmich, dat men gemelten Bruystens ende medestanders in voorverhaelder maniere de vaert op Araccan ende Choromandel alleen, ende wyder niet, advoyerent ende toestaen zal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Dingsdach 14de Marty 1628. Alsoo de presente voorraedt van rijs alhier seer sober, ende den toevoer van dien eenigen tijt herwaerts, uyt des Mataarams landt, seer schaers gevolcht, ja bycans t'eenemaal opgehouden is, ende men alsnoch geen vaste reeckeninge daerop maecken mach, alsoo niet weten, hoe met den Mataram staen, ende wat die met Battavia voor heeft, ende dat oock by incident van misluct gewas, ofte eenich ander onverwacht inconvenient, in onse expectatie van daer souden connen gefrustreert werden.

Item dat daerbeneffens d' ontbodene subsidien van Siam noch niet ingecomen sijnde, vermits derselver lange terdane niet weten off ons daerop souden mogen verlaten, draecht d'E. heer Generael den Raedt voor, off het, om in geen hongersnoodt, soo hier, als in andere quartieren, onder Compagnies resort staende, te vervallen, niet dienstich soude sijn, dat men vooreerst d' een of d' ander capabel laedtjacht naer Balabouang tot procure ende opsamelinge van rijs affvaerdichde, ende soo men sulcx goet vindt, wat jacht men daertoe gebruycken sal.

Den Raedt, op d'emportance van saecken sericuslijck geledt hebbende, vindt met eenparige advysen goet, dat men, om redenen in syne E. propositie vermeld, de fluyt *Amsterveen*, groot sijnde ongeveer 160 lasten, naer Balabouang tot procure van rijs gebruycken ende mette besyndinge op 't spoedichste voortvaren sal.

Item werdt by syne E. den Raedt in bedencken gegeven, oft niet geraden sy, omme ons des te ruymer tegen den noodt te versien, dat men van gelijcken d' een off d' ander jacht na Bima ofte Macasser, daer men verstaedt goede quantite rijs te become soude sijn, gebruycte, te meer, alsoo de coning van Macasser ons syne genegentheyt tot vrede ende anneantie van de voorgaende misverstanden ende onlusten eenigen tijt herwaerts, by d' een ende d' ander gelegentheyt, heeft doen aenbieden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN

PIETERSZ. COEN, PIETER VAN DUYNEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Vrydach 17^{en} Marty 1628. Achtervolgende 't arrest van den 14^{en} deser was goet gevonden, dat men de fluyt *Amsterveen* tot opsamelinge ende procure van rijs naer Balabouang soude affvaerdigen, doch alsoo de rheeders van 't jacht genaemt den *Haring* versocht hebben met 't selve derwaerts te moogen gaen, om rijs te halen, werdt by den E. heer Generael voorgedragen oft niet raetsaem sy, men deselve haer versoek advoyeerde ende de gedestineerde fluyt naer Balabouang (daer men voor seecker houdt niet meer als des *Haring*'s ladinge sal connen geprocureert werden) naer Coutaringen, sijnde een rijsrijcke plaets op Borneo, op de vruntlijcke nooding ende vrywillige aenbieding van alle hulpe ende faveur by den coning aldaer 't voorleden jaer aen d'onse gedaen, ten voorigen fyne depescheerde, omme alsoo op d'een ende d'ander plaetse van rijs gedient te moogen werden, ende by wege van dien de dreygende onheylen van hongersnoodt tijdtlijck te voorcomen.

Den Raet is van eenparich advys, dat men gemelte rheeders hun versoek toestaen ende de fluyt *Amsterveen* naer Coutaringen, met sooveel dienstich cargasoen, als tot procure van desselfs ladinge vermogen sullen byeen te brengen, metten aldereersten affvaerdigen ende de geprojecteerde beseyndinge in voorgaende resolutie naer Bima ofte *Macasser*, om rijs, daermede alsnoch excuseren sal.

Item is mede goet gevonden, dat men tot bevoorreringe van den peperhandel op de Westcuste van Sumatra 't jacht *Beverwijk*, tegenwoordich onder anderen de wacht voor *Bantam* houdende, op 't spoedichste opontbieden, ende met een gesorteert cargasoen cleden, sooveel men in de presente constitutie sal connen byeenbrengen, naer Oulaccan ende Indrapura in den peperhandel metten eersten gebruycken sal.

Voorders alsoo Jan van Hasel, licentmeester ende voorstaender van de vreemdelingen deses rijcx, anno 1625, vermits d'affroyinge vant Nieuwe Marctveldt, seeckere erve ende huysinge, hem ter somme van 400 realen van 8^{en} gecost hebbende, heeft moeten cederen ende afstaen, sonder daervooren tot noch toe eenich soulageabel verset genooten te hebben, is mede goet gevonden dat men gemelten van Hasel op sijn versoek van recompense ten regarde voorsch. toeleggen sal de somme van 250 realen van 8^{en}, welcke hem op sijn reeckeninge goetgedaan ende tot laste van stadtreeskeninge gebracht sal werden, blyvende daermede sijn gemelte pretentie ten vollen gerecompenseert ende voldaen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN

PIETERSZ. COEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Maendach 27 Marty 1628. Aengesien ons gegenwoordich, vermits den schaersen toevoer van rijs uyt des Matarams landt, mitsgaders by 't langer retardement der ontbodene subsidien van Siam als wel verhoopt was, sober van rijs geprovideert vinden, werdt by den E. heer Generael den Raedt voorgedragen, of het, omme den presenten schaersen voorraedt tot tijdtlijcke voorcominge der dreygende onheylen van hongersnoodt wat te extenderen ende te recken, niet geraden sy, dat men de uytdeelinge van 't maentlijck rjrsrantsoen, soo een 't garnisoen, ambachtsvolck, gevangenen, als lijfeigenen van de Compagnie, van 40 fl , welcke yder hooft voor hooft maentlijck genoten hebben, op 30 fl besneed, ofte aan degene die 't liever mochten hebben, in plaatse van geseyde quantite rijs $\frac{3}{4}$ reael maentlijck uytreycte, sool lange dese schaersheyt duyrt, ende middelertijdt verwachte wat ontset van buyten incomen sal.

Den Raedt, op d'emportantie van de saecke serieuselijck geledt hebbende, is van eenparich advijs ende arresteert dienvolgende, dat men conform syne E. propositie, d'uytdelinge van de geseyde quantite rijs, ofte uytreyckinge van $\frac{3}{4}$ reael inplaatse van dien, tot naerder ontset, metten eersten zal laten effect sorteren.

Item werdt by syne E. den Raet in bedenken gegeven, wat schepen oft jachten men naer Siam depescheren sal, tot inneminge ende overvoer van de herttevellen ende sapanhoudt, welcke aldaer voor Japan, achtervolgende de voorleden jaers ordre, [sijn] opgecocht ende gereedt leggen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Dingsdach 4^{en} April 1628. Alzoo tegenwoordich de motiven en redenen ten dele gaen cesseren, daerop voor desen de naerder besettinge van Bantham's rheede met 4 a 5 stuckx soo schepen als jachten, boven ordonnary, voorgenomen ende in 't werck gestelt is geweest, te weten: eensdeels omme by wege vandien de Bamtammers, welcke ons dagelijcx, soo te water, als te lande, onder d'oogen quamen braveren ende infesteren, in ontsach te houden, ende van hier te diverteren, gelijck mede, omdat het niet schynen zoude men den peperhandel tot Bantam abandonneerde ende de voordelen van dien aan d'Engelsen t' eenemael cedeerde, werdt oversulcx by den E. heer Generael den Raet voorgedragen, off niet geraden ende dienstich sy, men de besettinge van Bantams rheede weder op den ouden voedt met twee stuckx schepen

alleen vervolchde, ende de resterende alt'samen, tsy dan gelijckelijck, ofte successive, van daer opontboodt ende weder herwaerts liet comen, temeer, alsoo men verstaedt veele impotente ende siecken over deselve te wesen, ende noch dagelijcks meer in te vallen, invoegen dat alhier met de toeseyndinge van vervarschinge ende provisie van water gestadich geincommodeert ende gheempescheert blyven, behalven dat de schepen, ende principalijck 't volck, daervan jegenwoordich schaers versien zijn, op emportante aenstaende besyndingen, soo naer Choromandel, Aracan, de Westcust van Sumatra, Siam, Teyouhan, als Japan, noodich van doen sullen hebben.

Waerop met eenparige stemmen goetgevonden is, dat men, om redenen in syne E. propesitie vermeldt, de wacht voor Bantam weder op den ouden voet vervolgen, ende de resterende schepen als jachten successive vandaer weder opontbieden zal.

Item alsoo by d'overhooffden onser wachthoudende schepen voor Bantam geadviseert werdt, hoe den Chineesen by 's coning's verboth soude geinterdiceert sijn meer aan ons boort te coomen, ende dat alleen vier a vijff geaposteerde Bantammers, onder pretecxt van vervarsingh te brengen, daertoe licentie hebben, ongetwijffelt omme de gelegenheydt onser schepen ende occasie van voordel op ons aff te sien, ende voorts uyt d'onse te trekken sulcx als haer advantagieus ende voordelich soude moogen wesen, daer integendeel van haer niet anders connen vernemen als selfs willen dat wy mogen weten, is mede goetgevonden d'onse voor Bantam aen te schryven, soo haest gemelte geaposteerde weder aen boordt verschynen, dat deselve alt'samen in goede verseeckeringe nemen, ende ter eerster gelegenheydt wel gesloten herwaerts zullen zeynden, omme te sien, wat by naerder examinatie ende ondersoeck uyt deselve t'onsen voordele sullen connen trekken.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Vrydach 7 April 1628. Door order van den E. heer Gouverneur Generael den commandeur ende subalterne overhooffden van de vloote, uyt het vaerwater by Zuyden Malacca den 3^{en} deser alhier ingekeert, beroopen zijnde, omme van hun wedervaren ende resconter op 't gemelt exploict aen zijne E. ende den Raedt rapport te doen, hebben deselve verclaert hoe de Portugiesen van Mallacca dit jaer een extraordinary stercke macht, soo van fregatten, fusten, sgelias als ander minder vaertuych, wel tot 60 stucx in getale, alt' samen welgemandt, op d'advantagieuste plaetsen in gemelte vaerwater uytgeset hadden, omme bywege vandien hare comende navetten van Japan ende Maccauw tegen onse wachthoudende vloote aldaer te protegeren ende in

goede verseeckering binnen Malacca te convoyeren, sulcx dat haer, vermits gemelte onverwachte vigoreuse uytrusting, omme selfs geen disaster te incurreren, nae den eysch ende oorboir, gelijck in voorgaende exploicten wel geschiedt is, niet hebben connen separeren ende verdelen, daerdoor gebeurt is, de navetten alt'samen behouden in Malacca sijn comen te arriveren, sonder dat op deselve eenige advantagie te halen sy geweest.

Op welck rapportende verclaringe syne E. gemelten commandeur ende by-gevoechde voorder hun advijs gevordert hebbende, wat macht tot hervattinge van den tocht by Noorden Malacca, om op de comende navetten van Goa, St. Thome, Negapatuan ende andere vyanden plaetsen te passen, van noode soude sijn, hebben geantwoortd hunnes oordels daertoe ten minsten ses cloecke welbeseylde, gemande ende gearmeerde jachten souden gerequireert werden.

Waerop een provisionelen overslach van de presente navale macht ende volck alhier ter rheede gemaect sijnde, goetgevonden is, de saecke in bedencken te nemen, omme te sien, wat men tot meesten affbreuck van den vyandt in de presente schaersheyt van volck tot besettinge van voorsz. vaerwater by Noorden [Malacca] vermogen sal uyt te setten ende te wege te brengen.

Item is mede goetgevonden, dat men 't jacht *Medenblick* in den peperhandel naer de Westcuste van Sumatra gebruycken, ende 't selve met soodanigen cargasoen als tot desselfs affladinge noodich zy, ende nae de presente constitutie alhier vermogen sullen byeen te brengen, metten eersten derwaerts affvaerdigen sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Maendach 17 Aprilis anno 1628. Alsoo d'onse in Jamby by hare jongste serieuselijck versocht hebben, haer 't fregadt den *Muys* op 't spoedichst mochte toegesonden werden, omme tot nootwendige diensten op de riviere aldaer te gebruycken, ende alsoo 't jacht den *Hasewindt*, voordesen derwaerts ge-projecteert, insuffisances ende swackheyts halven eerstdaechs aan den wal sal dienen geleydte werden.

Item dat 't jacht de *Haze*, sijnde (gelijck voordesen gebleecken is) van dienstich gebruycck op gemelte riviere, naer de Westcust van Sumatra gedestineert is te gaen omme zijn ladingh in rijs te procureren, 't welck in de presente schaersheyt geensins voorby mogen, is op 't voordragen van den L. heer Generael eenstemmich goetgevonden, dat men gemelte fregat op 't spoedichste met de noodige advysen derwaerts affvaerdigen zal.

Item is mede goetgevonden, dat men 't schip de *Vrede* naer Siam seynden

zal, omme 't geprocureerde Japansche cargasoen aldaer in te nemen, benef-
fens sooveel rijs als daerenboven gevoechlijck sal connen bergen, met voor-
der ordre, omme en passant Teyouhan, welcke in de gegenwoordige turbu-
lente constitutie wegen den rover Icquan by mancquement van toevoer uyt
China om rijs seer benoodicht is, aen te doen, d'inhebbende rijslast aldaer te
lossen ende met de hertevellen voorts naer Firando te loopen.

Voorders alhoewel eenige maenden herwaerts by ons tegen die van Bantam
niet feytelijx geattenteert, maer haer den liberen in- ende uytvaert toegestaen
ende gedoocht is geweest, ende men desniettegenstaende gewaer werdt hoe
deselve met ontveyligen onser stroomen ende bosschen, mitsgaders met stroo-
perrye, moorderye ende gevanckelijcke weghvoeringe onser ingesetenen ende
derselver slaven, daer die becomen connen, dagelijcx voortvaren, draecht syne
E. den Raedt mede voor off niet raetsaem zy, omme die van Bantam van ge-
lijcken sooveel mogelijck affbreuck te doen, dat men enige bequame jachten,
geassisteert met 3 a 4 welbeseylde tingans', uytsette, met ordre omme die
van Lampon, een plaets op d'overcust van Sumatra gelegen, de vaert op Ban-
tam, welcke sy met rijs ende andere provisien derwaerts in groote freueuntie
houden, aff te snyden, derselver vaertuych aen te halen ende in goede ver-
seeckeringe herwaerts aen te brengen, 't welck die van Bantam door 'tmissen
van den dagelijckschen toevoer niet weynich benauwen ende ons alhier in de
presente schaersheyt van rijs eenichsints soude connen soulagieren ende
styven, ende soo men sulcx goedtvindt, wat vaertuych men daertoe ge-
bruycken zal.

Den Raedt, sich conformerende met syne E. propositie, is van eenparich
advijs, dat men die van Lampon de vaert op Bantam sooveel mogelijck sal
trachten aff te snyden, ende dat men daertoe gebruycken sal 't jacht *Arne-
muyden*, mitsgaders de fregatten *Cleen Hoope* ende [*Cleen*] *Arnemuyden*, geas-
sisteert met vier wel beseylde tingans, alt'samen na behooren gemandt, ge-
armeert ende voor den tijt van 14 dagen gevictualieert.

Actum in 't Castcel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN
PIETERSZ. COEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB
VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdach 26^{en} Aprilis anno 1628. Achtervolgende 't arrest van den 17^{en}
deser was goetgevonden, dat men 'tschip de *Vrede* naer Siam, tot inneming
ende overvoer van de geprocureerde hertevellen voor Japan, gebruycken
soude, ende alsoo 't selve gegenwoordich seylreit is omme metten eersten
derwaerts te moogen vertrekken, werdt by den E. heer Generael den Raedt
voorgedragen, oft raetsaem zy, met de beseydinge van gemelte schip voort
te varen, dan off het om naervolgende redenen geradender sy de geinten-

deerde reyse te schorten, te weten, omdat van Siam de verwachte advyzen, gelijck mede van Japan, daer te beduchten staet d'onse wellicht eenige becommering ofte arrest beloopen mochten hebben, noch niet verschenen zijn, ende oversulcx van d'een ende d'anders constitutie geen seeckere kennishebben, waernaer ons in de beseydinge derrewaerts te reguleeren, daerbeneffens dat de langh verwachte schenckagie voor den coning van Siam, welckers tardance men van jaer tot jaer, om hare Majesteyts verlangen wat te vrede te stellen, op soobere pretexten heeft moeten excuseren, van Nederlant noch niet becomen hebben, ende oversulx niet geraden zy, omme geene vorder diffiance by hare Majesteyt te incurreren, sonder deselve daer opnieuws te verschynen.

Item dat het in de gegenwoordige constitutie van saecken, nu soo sober van varend volck versien sijn, niet wel sonder groote incommodatie van andere emportante diensten geschieden can gemelte beseydinge voortsortere, al-soon Teyouhan 't voorleden mousson, by 't onverwacht inconvenient van misdryven als andersints, van alle zijn vaertuych ontbloot, met een goede macht van hier, soo tegen den roover Icquan, welcke Compagnie's handel aldaer niet weynich incommodeert ende infructueus maect, gelijck mede tegen de compste der Spangiaerden van Manilha (gelijck de geruchten gaen) sal dienen gesecundeert te werden.

Item dat men genoodtsaect is, in de presente schaersheyt naer verscheyden quartieren tot opsamelinge van rijs te seynden, soo omme Battavia, als andere landen, daer de Compagnie de jurisdictie ende 't besidt heeft, de mont op te houden ende voor hongersnoodt te preserveren, behalven dat men noch naer Bantam ende den Mataram, daer men verstaet groote preparaten ten oirlooge gemaect werden, ende onder pretext van het op Bantam (volgens 't gemene seggen) gemundt te hebben, Battavia wel gelden mocht, sal dienen om te sien, ende oversulcx niet geraden zy, ons alhier van meer schepen ende volck, als den hoochdringenden noodd vereyscht, tot naerder ontsedt t'ontblooten.

Den Raedt, op d'emportantie van de saecken serieuselijck geledt hebbende, is van eenparich advijs, dat men om redenen in syne E. propositie vermeldt, de beseydinge van 't schip de *Vrede* naer Siam ende Japan surcheren zal.

Om welcke voorverhaelde consideratien den Raedt van gelijken tot de besettinge van 't vaerwater by Noorden Malacca, den 7^{en} deses in bedenken gegeven alsnoch niet heeft connen resoveren, maer goetgevonden 't finale arrest daerop tot d'incompste van 't verwachte ontsedt van andere quartieren, gelijck mede van Nederlandt, te trayneren.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdach 3^{en} May 1628. By resolutie van den 15^{en} February passato was onder anderen den Raedt in bedencken gegeven, off men oock den tol van 10 per cento op d'incomende boom- ende thuynvruchten sonder eenich prejuditiabel gevolch noch wat soude mogen verhoogen, welcke poinct, als nu geresumeert zijnde, is daerop met eenparige advysen geresolveert, dat men op gemelte vruchten, gelijck mede op eenich beestiael ende pluymgediert, van buyten incomende, conform de volgende specificatie, den tol van 10 tot 20 per cento verhoogen zal, te weten :

Boom- ende tuynvruchten van Java ende Sumatra: zwarte ende witte suyccker, suyckerriedt, tamarinde, bananes, lancen, mangestans, orangienappelen, limoenen, coquesnooten, durioens, iniames, ananassen, jaeques, rambottans, toeback, comcommers, chiery ende pynangh, meloenen, pompoenen, calabassen, druyven, lacquas, groene gember, atchaer, mostert, coriander- ende fenckelsaeden, cubebe, cumijn, cardamonum, amphion.

Beestiael: harten, bocken.

Pluymgediert: hoenders, enden, gansen, paeuwen.

De motiven ende redenen welcke den Raedt hiertoe doen inclineren ende resolveren sijn twederleye, namentlijck: d'eeene ten aensien van den Mataram ende Bantam, ende d'ander ten aensien van Battavia selffs.

Wat d'eerste belangt, omdat de Javaensche handelaers, ons porte frequenterende, de menuidentien ende snuysteryen, welcke hier inbrengen, soo in den Mataram als Bantam te geringen pryse incooppen, ende alhier tot seer hoogen waerdye uytventen; daerby gevoecht, dat onse borgers ende ingeseten in d'omleggende plaetsen van Java, daer se gaen handelen, soo in 't stuck van den tol voor incomen ende uytgaen, gelijck mede met extorsie van schenckaedien, als andersints, overal buyten proportie geschadt ende geschooren werden, in voegen dat in plaetsen onder des Matarams gebiedt voor den rijs cent per cento, ende tot Bantam voor de 100 sacquen peper de somme van 63 realen van 8^{en} voor tol betaelt moet werden, 't welck voordeszen maer acht ten hondert placht te wesen.

Ende wat aengaet Battavia, omdat men voorneemt by culture ende bequaemmaecking van onse eygen omleggende landen de voortteelingh ende aenplantingh der voorverhaelde clenicheden, welcke hier by de Javaensche handelaers ingebracht werden, selffs te voorderen ende voort te setten, in voggen dat offschoon den toevoer van buyten by gemelte verhooging quame te vertragen, ofte t'eenemael op te houden, men evenwel dezelve buyten incommodatie ende ongerief sal connen derven, ende daerenboven de groote sommen, welcke daervoor uytgegeven werden, tot styving ende verstercking onser eygen ingeseten in behouden; ofte soo desniettegenstaende continueren ons met hare waren te besoecken, staen daerby de incomsten sooveel

meer gestijft, ende dienvolgende de Generale Compagnie in d'excéssive lasten, welcke zy by mancquement van eenich ander soulageabel expedient tot maintenue ende noodwendich sustentement van stadt's publijcque wercken ende ommeslach alsnoch te supporteren heeft, gesoulagieert te werden, te meer, alsoo de reeckening van stadt's lening van den beginne der fundatie deser republijcque tot op dato alreede ten achteren staedt de somme van f 190.693 — 0 — 14 uytwysende de volgende specificatie, te weten:

Tsedert 20 ^{en} May tot 9 ^{en} Augusti 1621 ten behoeve van de stadt uyt Compagnie's middelen verschooten	f 9.697 — 16 — 2
Tsedert 9 ^{en} Augusti 1621 tot primo December daeraenvolgende verschoten	7.341 — 4 — 2
Tsedert primo December 1621 tot primo Meert anno 1622 verschoten.	12.495 — 18 — 2
Tsedert primo Meert 1622 tot ultimo November daeraenvolgende	15.037 — 10
Tsedert primo December 1622 tot ultimo Meert 1623 verschoten	920 — 11
Tsedert primo April 1623 tot ultimo November daeraenvolgende	1.358 — 5 — 8
Tsedert primo December 1623 tot ultimo November anno 1624	8.860 — 19 — 8
Tsedert primo December 1624 tot ultimo November 1625	6.511 — 8 — 8
In de jaren 1623 ende 24 meer verschoten als gecollecteert is geweest	25.681 — 7
Tsedert primo December 1625 tot ultimo October anno 1626 verschoten	22.140 — 7 — 10
Tsedert primo November 1626 tot ultimo October anno 1627 verschoten, namentlijck:	
Ten behoeve van de stadt, zoo binnen als buyten Aen 't Stadhuys meer verschoten als de collecte bedroech	28.135 — 8 — 8
Aen de nieuwe kerck	31.524 — 7 — 8
Somma	9.481 — 1 — 4
	f 179.186 — 6
Nota dat in de jaren 1621 en 1622 by vrywillige collecte geïnt is Realen 6748½, 't welck op d'incomsten goetgedaan is	17.034 — 9
Rest	f 162.151 — 17

Transport . . . f 162.151 - 17

Noch tsedert primo November 1627 tot primo
Mey 1628 verschooten. 28.541 — 3—14

Somma f 190.693 = 0-14

Voorders is mede goet gevonden, alsoo den tijt van beseyndinge naer Teyouhan verschenen is, dat men de jachten *Erasmus*, *Domburck* ende den *Haen* voornemen sal te prepareren, omme, gereedt zijnde, met de noodige advysen ende provisien derwaerts met ten eersten vooruyt affgevaerdicht te werden.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, ANTONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Woondsach 17^e May anno 1628. By resolutie van den 3^e deser goetgevonden sijnde, dat men de jachten *Erasmus*, *Domburck* ende den *Haen* prepareren soude, omme met de noodige advyzen ende provisien vooruyt naer Teyouhan te gaen, wert by den E. heer Generael den Raedt voorgedragen, alsoo de tijt vorhanden is, dat gemelte beseyndinge voortganck sortere, wat persoon men 't oppergebiedt geduerende 't voyage tot in Teyouhan toe, over deselve bevelen sal. Waerop, naer gemaecten overslach van de presente Compagnies diennaers alhier ter rhede, met eenparige stemmen goetgevonden is, dat men den coopman Jan Hertmans daertoe committeren zal.

Item alsoo by asssterven, deportement, gelijck mede by afflegging van scheppen, als jachten, noodich zy, eenige veranderinge onder de schippers, zoo hier als rheede voor Bantam, gedaen werden, is op 't voordragen van den E. heer Generael mede eenstemmich goedtgevonden dat Jan Jansz. Cock ~~met~~ de *Nieuwe Galias* voor schipper in 't landt gecomen, ende tegenwoerdich daervoor op 't schip *Zierickzee* bescheyden, op 't jacht *Slooten*, item Dirck Bouwens van den *Witten Beer* op 't jacht *Batavia*, item Cristiaen Willemesz. van den *Hasewindt* op den *Witten Beer*, item Frans Loncken van den *Haen* op *Cleen Heusden*, ende Jacob Jansz. Noordeloos van *Cleen Heusden* in des-selss plaets op den *Haen* sullen overgaen, omme 't schipperamt daerop respective te bedienen ende waer te nemen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeekent: JAN PIETERSZ. COEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Saterdach 20^{en} May 1628. Alsoo men by inspectie van de boecken ende reec[keninghen] met 't jacht *Purmereynde* van Banda onlangs becomen, vernomen heeft hoe d'ongelden anno 1627 aldaer over alle d'eylanden gedaen, d'overwinst in de negotie, mitsgaders d'incompsten der landen als andersints

ter somme van f 70.000 comen te excederen, 't welck een al te grooten, ende onredel[ijcke] disproportie sijnde ten regarde van voorgaende Gouverneurs, welcke 20, 30, jae f 40.000 overwinst in reeckening gebracht hebben, is op 't voordragen van den E. heer Generael eenstemmich goetgevonden, dat men by provisie gemelte reeckeninghen in de generale boecken intrecken, doch evenwel speciale commissarissen nomineren ende auctoriseren sal, voor welcke den Gouverneur Vlack 't sijnder comste alhier uyt Banda in September aenstaende, mitsgaders Jacob Schram, welcke 't pres[iden]ts ampt over gemelte eylanden geduerende voorsz. Gouvern[eur]s detentie op Ceram provisionelijck waergenomen heeft, deselve by naerder examinatie ende confrontatie met des voorleden jaers boeucken zullen hebben te verantwoorden.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Dingsdag 23^{en} May 1628. Alsoo men eenige dagen herwaerts wat irresolut is geweest, omme 't schip de *Vrede* naer Siam aff te vaerdigen, derwaerts het by arrest van den 17^{en} April laestleden gedestineert was te gaen, tot inneming ende vervoer van gecontracteerde hertevellen ende sapan voor Japan, eensdeels vermits om verscheyden apparente redenen bevreest waren onse schepen in Japan eenich arrest ofte becommeringe mochten beloopen hebben, anderdeels, vermits het retardement van 't schip de *Cameel* van Siam, derwaerts het den 23^{en} July des verleden jaers om rijs gesonden, ende tot noch toe niet ingekeert is, doch principalijck omdat niet geernc eenige schepen vruchteloo versonden souden hebben, dewijl deselve noodich van doen sijn, nae verscheyden plaatzen tot procure van rijs te gebruycken.

12.4.45

Dan alsoo men bij rapport der overhooffden van de joncke *Orangien*, op gisteren alhier van Teyouhan gearriveert, verstaen heeft hoe by haer 't schip de *Cameel*, comende van Siam, 10 a 11 dagen geleden in de Strate van Palimbān versprocken was, ende alle uren te verschynen staet; Item datter volgens d'advysen van Nieyenroode, met gemelte joncke becomen, aan de gevreesde arresten ende becommeringe onser schepen niet met allen sy, werdt by den E. heer Generael den Raedt voorgedragan off niet raetsaem zy dat men gemelte schip op 't spoedichste naer Siam affvaerdige omme de hertevellen ende sapan, byaldien noch onvercocht ende in onse handen sijn, in te nemen ende soo spoedich als doenlijck daermede naer Japan te loopen, met voorder ordre aan den coopman in Siam, dat daerinne 25 a 30 lasten rijs schepe, om en passant Teyouhan, weer ende wint sulcx toelatende, ende sonder verachteringe van 't Japansch voyagie connende geschieden, een te doen ende deselve tot provisie van 't fort ende ommeslach aldaer te

lossen, alsoo by mancquement van toevoer uyt China, wegen de roovers, daer van schaers geprovideert zijn, ende wy haer daervan de requisite subsidie niet vermogen te beschicken. Ofte byaldien de hertevellen, volgens ordre voordesen naer Siam gegeven, aan de Japaners overgelaten waren, in sulcken gevalle gemelte schip met rijs voor Batavia aff te laden, ende ons 't selve ter eerster gelegenheit weder toe te seynden.

Den Raedt, de saecke serieuselijck overwogen hebbende, is van eenparich advijs, dat men, conform syne E. propositie, met de beseydinge van 'tschip de *Vrede* naer Siam op 't spoedichste voortvaren sal.

Actum int Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdag 24^{en} Maey 1628. Alsoo noodich zy, om de timmering ende aen bouw deser stede aan de Westsyde van de groote riviere, daer se noch meest woest ende geheel open lecht, te voorderen, deselve, gelijck aan de Oostzyde, met een aerden wal ende gracht besloten ende omcincelt werde, ende het, vermits den presenten dooden tijt ende slappe neringe, niet raetsaem sy, de dispensen ende ongelden daertoe noodich uyt de borgerie ende ingesetenen alhier, bywege van extraordinary contributie, gelijck voordesen, te fourneren, noch te oock uyt Compagnie's middelen op stadts leninge, welcke t'sedert 20^{en} Maey 1621 tot primo Maey 1628 ter somme van f 190.693 — 0 — 14 ten achteren staedt, te verschieten, werdt by den E. heer Generael den Raedt voorgedragen, om evenwel 't goede werck naer de presente constitutie sooveel mogelijk te voorderen ende voort te setten, mitsgaders de stadt van dien cant tegen hostile attentaten ende incursien eenichsints te verseeckeren, oft niet raetsaem zy, dat men vooreerst voorname tot beter oportunitet ende middel een gracht van ses roeden wijdt ende anderhalf vadem diep, sonder aerden wal, beginnende van de seecandt aff tot aan de reduyte genaempt Seelandt, sijnde in de lengde omtrent . . . ¹⁾ roeden, ende de penningen daertoe noodich uyt d'incompsten verstreckte, omme alsoo noch eenichzins leven onder d'onvermogenen ende arme gemeente, ende haer dienvolgende buyten clachte te houden.

Den Raedt, gemoveert door de goede insichten in zyne E. propositie, is van eenparich advijs, dat men een gracht in voorverhaelder forme, sonder aerden wal, aan de Westsyde van de groote rivier voornemen ende d'ongelden daertoe uyt Compagnie's middelen verstrecken zal.

Voorders alsoo den kerckenraedt alhier versocht heeft, met exemptrie van den 10^{en} penning, spruytende over coop van seeckere erve om een aelmosse-

¹⁾ Niet ingevuld.

niers huys op te bouwen, gelijck mede met subsidie van spijckers tot voorsch. gebouw noodich, mochten gebeneficieert werden, is mede op zyne E. voordragen eenstemmich goet gevonden, dat men haer van den thienden penning eximeren, doch met de versochte spijckers onder redelijcke satisfactie accommoderen ende gerieven sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

3. Vrydag 26^{en} May anno 1628. De tijdt by resolutie van den 27^{en} February 1624 tot de jaerlijcksche vernieuwinge van 't Collegie van Schepenen geapproprieert, verschenen, mitsgaders aen den E. heer Generael (achtervolgende d'ordonnantie daerop geraemt) by den pres[iden]t uyt name van gemelte Collegie tweedobbel getal van persoenen, zoo uyt supposten van 't Casteel, als borgerye deser stede, schriftelijck geexhibeertsijnde, is eenstemmich goet gevonden, dat men de gegenwoordige schepenen, nae voorgaende ontslaginge van haren dienst, altsamen bedancken ende uyt deselve, tot d'aenstaende jaers bedieninge, weder eligeren ende committeren sal de naervolgende, te weten: Hans Putmans, president, Hans van der Voort, supposten; Heyndrick Lievens, capiteyn van der borgerlycque wacht, Gomaris van Staen, borgers.

Item dat men haer uyt de geexhibeerde personen, tot supplement van 't competente getal, voorts byvoegen sal de naervolgende, te weten: Michiel Ham, oppercoopman, suppost; Dirck Jemming, Marten Putger, borgers.

Item alsoo 't nu, achtervolgende de geraemde ordre, jarich is, dat de oude weesmeesters haren tijdt uytgedient hebbende, derselfder Collegie mede te vernieuwen staet, is goet gevonden, dat men van d'oude weesmeesters de naervolgende haeren tijdt voor noch een jaer prolongeren zal, te weten: Bartholomeus Kunst, president; Mr Andries Durens, Hans Boone.

Item dat men haer voorts byvoegen zal den persoon van Daniel de Bucquoy, oppercoopman.

Ende alsoo 't Collegie van den acht[baren] Raedt van Justitie by d'electie van Michiel Ham tot schepen van een raetspersoon staet verswact te werden, is mede goet gevonden, in desselffs plaatse te surrogeren den persoon van Cornelis Teunisz. Drent, afgaenden schepen.

Item alsoo by deportement van Ermbout Jacobsz., 't lieutenants ampt van der borgerlycque wacht deser stede eenigen tijt gevaceert heeft, ende noodich zy, tot assistentie van den cap[iteyn] en de bevorderinge van de voorvallende saecken, een bequaem ende ervaren persoon daertoe gecommitteert ende gesurrogeert werde, is mede goet gevonden, dat men den persoon van Gomarius van Staen, in 't landt gecomen met schip *Mauritius*, de

jongste reyse, in qualité van luytenant, gegenwoordich borger deser stede, daertoe committeren ende auctoriseren sal.

Item is mede goet gevonden, d' clectie van ouderling ende diaecken, by den kerckenraedt alhier gedaen, naedat alvooren aan zyne E. by monde verthoont hadden wat persoonen projecteerden, t'approberen ende toe te stemmen, te weten de persoon van Jacob de Harde tot ouderling; Bartholomeus Kunst tot diaecken.

Voorders, alsoo destadt tot noch toe van eenich particulier incomen destituyt is gebleven, daeraen d' ongelden van dagelijcksche reparatie van bruggen, wachthuysen ende andere publiecke menudentien gevonden connen werden, is mede op 't voordragen by den baljouw ende pres[iden]t van schepenen uyt name van 't Collegie goet gevonden, omme de Compagnie, welcke de lasten van stadtswercken almeest te supporteren heeft, eenichsints te soulagieren, ende de stadt selfs eenich expedient ende middel te doen hebben, daeruyt de dispensen der voorverhaelde clenicheden vervallen mochten, dat men van de Spaensche ende Fransche wynen, welcke alhier uitgetapt ende geuent werden, een accijs van 25 realen van achten per legger boven 's heeren gerechtich[ey]t heffen, ende de stadt daermede benefitieren sal.

Wyders alsoo de navale macht in Teyouhan, soo met de jongst gesondene, als van outs daer sijnde, te samen niet bastant is omme tot openinge ende verseeckeringe van den Chineschen handel tegen de vigoreuse macht van de rovers, welcke de gantsche cust van China infesteren ende onveyl houden, yets ten principalen te connen verrichten, gheeft zyne E. den Raedt te bedencken, oft niet raetsaem sy, dat men noch eenige defensible ende bequame jachten derwaerts uytsette, omme 't redres met een aensienlijcke ende bastante macht byderhandt te moogen nemen, ende na wensch uyt te voeren, off dat het geradender zy, men het met de alrede gesondene aenzie, welcke sufficient geoirdelt werdt om alles, soo 't daer gegenwoordich is, in staedt te houden, ende dat men liever eenige welbeseylde ende bequame jachten tot besettinge van d'avantagieuste plaets in 't vaerwater by Noorden Malacca, 't welck nu den rechten tijdt is, op de Portugiesche navetten, van Goa, Cotchin, St. Thomé ende andere plaetsen derwaerts comende, toerus-tede, omme te zien, off men oock by wege van prinsen eenich sustent tot soulagiement van Compagnie's excessive lasten in de gegenwoordige soobere conjuncture van handel sal connen becomen.

Item wat bequame middelen men, soo tot restauratie van Compagnie's reputatie ende achtbaerheyt, ten reguarde van de affronten, extorsien ende vexatiën, door de Moorsche Gouverneurs in Masilipatnam d'onse aengedaen, gelijck mede tot redres van den monopolischen handel aldaer noch dagelijcx in swang gaende, sal dienen ende vermogen byderhant te nemen ende uyt te voeren,

Item hoe men ten meesten dienste van de Generale Compagnie met de rouwe Chineesche zyde, welcke hier noch byderhandt hebben, monterende 420 picoll, sal behooren te handelen, 'tsy om dezelve met d'aenstaende retourschepen naer Nederlandt, ofte naer Japan, tot styvinge van den Chineschen handel, te laten gaen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Vrydach 2^{en} Juny 1628. Alsoo by seeckere Chinesen, met 't jacht *Texel* uyt de Molucquen over Amboyna alhier gecomen, ernstich versocht is, men haer wilde laten volgen partye moernagelen, monterende ongeveer 14 picol, welcke sy seggen hun by d' onse in Amboyna toegestaan sijn mede te voeren, waerop ingesien sijnde de prejuditiable ende verachterlijcke consequentien, welcke de Generale Compagnie in haeren nagelhandel by ghedoochsaemheyt van particuliere negotie in de moernagelen sal hebben te lyden, is met een-parige advysen goet gevonden, omme Compagnie's interest ende schade soveel mogelyck te voorcomen, dat men gemelte quantité moernagelen publijckelijck doen verbranden ende de geintresseerde renvoyeren sal aan degecne daervan seggen licentie becomen te hebben, om by deselve hun gurandt te soecken.

Item alsoo Bartholomeus Kunst, coopman ende borger deser stede, gere-monstreert heeft ten tyde syner residentie in Jambi als opperhoofst, anno 1625, by den coning questie is gemoveert over seeckere jonck, eenige grooten aldaer toebehoort hebbende, welcke Syne Majesteyt sustincerde by de Nederlanders aengeslagen ende gespolieert te wesen, ende oversulcx prompte refactie daervan begeerde, ofte dat wy vandaer op te breecken ende de negotie t' abandonneren hadden. Tot mitigatie van welck hevich opset des conings gemelten Kunst van Bat[avi]a advijs becomen hebbende, dat liever denselven met de somme van 700 tot 1000 realen toe, doch onder protestatie van onse onschult, soude sien te payen, aleer genootsaeckt wierden vandaer te removeren, had hy omme 't geschenck van soo notabelen somme te excuseren, ende evenwel sooveel mogelyck des conings gealtereerde gemoet ter neder te setten, seeckere goude ketting, hem ter somme van 365 realen van 8^{en} gecost hebbende aan Syne Majesteyt, die meer malen op deselvige seer keurich was geweest, geoffereert, niet in coop ofte tot geschenck, meer simpelijck om daermede 's conings gratie tot naerder opening van onse onschult in voorsz. saecke te capteren. Welck onschult naermaels claerlijck ontdeckt sijnde, distincke reysen, soo voor sijn remotie van daer na Bat[avi]a, gelijck mede jongst dat voor overhoofst op de Palimbansche expeditie gebruycft is geweest,

om restitutie van dien instantelijck aengehouden, doch niets geobtineert hadde, weshalven versocht hem daervoor alhier vergoedinge mochte geschieden. Waerop ingesien sijnde hoe d' oblatie van gemelte ketting aan Syne Majesteyt van Jamby ten dienste van de Generaele Compagnie, ende om deselve voor swaerder gevvolch te preserveren, geschiet sy, met eenparige stemmen goetgevonden is, dat men gemelten Kunst, op ascorting van de 2000 realen van 8^{en}, welck hem uyt Compagnie's middelen voor seeckeren tijt sijn [verstreckt], de pretense somme vergoeden sal.

Item is mede goetgevonden, dat men aan de soldaten ende 't varendे volck, item aan de Mardijkers, welcke jongst op de moescopers van Bantam, die ons de landen ende bosschen omher onveyl maecken, uytgesonden sijn ge-weest, ende vier tingans van deselve verovert, eenige dootgeslagen ende ge-quetst hebben, omme die in 'taenstaende tot soodanige entreprisen t'onser meerder securance t'animeren, een vereeringe doen sal van 2½ realen van 8^{en}, hooft voor hooft.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, JAECQUES LEFEBVRE, ANTHONIE VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Maendach 5 Juny 1628. Alsoo de reders van de fluyt *Gorcum* versocht hebben, hun met gemelte fluyt de vaert naer Arracan mochte toegestaen werden, om desselffs ladinge, gelijck mede van noch soodanigen vaertuych als daer mochten goetvinden te coopen, in rijs te procureren, mits dat alvooren de W[est]cust van Sumatra souden mogen aendoen, om hun mede te nemen cargasoen in gout te verhandelen ende vandaer voorts na Masilipat-nain loopen om 't gout in yser, taback ende andere dienstiche coopmanschap-pen ende waren voor Arracan om te setten; item dat men haer commissie wilde verleenen omme onse vyanden ende derselver adherenten vaertuych, soo in 't gaen als keeren, aan te mogen tasten ende allen affbreck doen, wert by den E. heer Generael den Raet voorgedragen, dewyle tegenwoordich schaers van rijs geprovideert sijn, den toevoer uyt den Mataram's lant seer traech vervolcht, daerop ons in 't minste niet mogen verlaten, ende de Compagnie soo in 't vervolch van den ordinairi handel, als procure van nootwendige provisie, de handen t[e] overvol heeft, off niet dienstich ende geraden sy, omme de Com-pagnie in de bevorderinge van den lastigen provisy-handel eenichsints te solagieren, gelijck mede dat het alsnoch niet gelegen comt op den vyant uyt cruyssen te seynden, dat men gemelte reders hun versoek in d'een ende d'ander advoyerde ende toestont. Den Raet, sich conformeerende met syne E. propositie, is van eenparich advijs, dat men, om redenen in deselve ver-melt, gemelte reders hun versoek in d'een ende d'ander toestaen sal,

Item alsoo eenigen tijt herrewarts een merckelijck getal van Bengaelse Compagnie's lijffeygenen, 't zy dan by achteloosheyt van de hooffden ofte subalterne dienaers, over deselve gestelt, ofte eenich ander voorcomelijcke incident, hun op de vlucht begeven hebben ende wechgeloopen sijn, is mede goet gevonden, om des Compagnie's schade sooveel mogelijck te praevenieren, dat men de hooffden, onder welckers opsicht ende auspitie de lijfeygene van de Compagnie sorteren, soo voor d'alreadye wechgeloopen, ofte die noch in 't aenstaende wechloopen mochten, sal aensprecken ende doen mulctieren, tensy soo suffisante ende irroprochable redenen t'haerder ontlastinge weten in te brengen, daerby men haer vermogens recht ende reden billijck sal hebben te excuseren ende vry te houden.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, JAECQUES LEFEBVRE, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Dingsdach 6^{en} Juny 1628. Alsoo de Generale Compagnie aen een vredigen ende onbemorderen handel in Teyouhan ende op de custe van China ten hoochsten gelegen is, ende de navale macht, soo met de jongst gesondene, als outs daer sijnde, tesamen niet bestant is, omme tot openinghe ende verseeckeringhe van gemelten handel tegen de vigoreuse macht van de rovers, welcke de gantsche cust van China infesteren ende onveyl houden, yets ten principaelste te connen verrichten, maer dat niet verder dienen can als om de plaets in staet te houden, wert by den E. heer Generael den Raedt voorgedragen, dewyle om voorverhaelde redenen hooch noodich sy, de macht aldaer noch met enige defensible ende bequame jachten versterkt werde, wat ende hoeveel jachten men, om 't gewenschte effect daerin te mogen become, voor gemelte plaets destineren, gelijck mede wanner men deselve derrewarts affvaerdigen sal.

Den Raedt, op d'emportantie van de saecke serieuselijck geleth hebbende ende overslach gemaect van de presente navale macht alhier ter reede, vindt met eenparighe advysen goet, dat men de jachten *Texel, Dicmen, Armuyden, Slooten, Battavia* ende *Cleen Armuyden* daertoe gebruycken, deselve met 285 coppen varendt volck ende 60 soldaten prorato mannen, behoorlijck armeren, voor den tijt van negen maenden victualieren ende tegen den 20 ofte 25 deser naer Teyouan despescheren sal, met ordre aen den Gouverneur ende Raet aldaer, dat dadelijck op d'aencomste gemelter jachten ten meesten dienste ende welstant van de Generale Compagnie by t'samenvoeginghe derselver met de macht, daer sijnde, trachten sullen de rivier ende Teyouhan te openen ende met den Combon, Toutock, ofte eenighe grooten, in gespreck ende accordt van effectuele opening van handel op d'een of dander plausibile

conditie sien te comen. Ende byaldien 't selve alsoo succedeerde, dat dan in recompense, 't sy alleen, ofte by combinatie van eenige conings joncquen, tot destructie ende vernielinge van den rover naer uytterste vermogen sullen tenderen, doch by sooverre d'opening van handel niet dadelijck volge, maer onder d'een off d'ander pretext slepende gehouden ende aen desselffs gewenst succes gedespereert werde, dat in sulcken gevalle, om soo costelijck ende lastigen vloote niet vruchteloos te houden leggen, twee a dry bequaeme jachten naer Hoccheo afvaerdigen om te onderstaen off aldaer eenigen handel te becomen zy, gelijck mede om de joncquen die geseyt werden vandaer na Kelang Tangsuy, sijnde des vyants vestplaetse op de Zuidt-Oosthoeck van Formosa, met alderhande coopmanschappen te tenderen, de vaert af te snyden ende die becomen connen werden, voor goede prinsen aenslaen. Ende soo daer ten dienste van de Compagnie in d'een of d'ander niet te verrichten sy, in sulcken gevalle alsdan voorder om de Noort na de custe van Nancquyn daer de rouwe syde valt, tot Corea toe, soo 't nodich sy, te loopen, ende by alle gevoechelijckhey't t'onderleggen, wat aldaer op d'een of d'ander plaets in den handel sal connen gevordert ende tewege gebracht werden.

Item dat voorts de resterende macht aldaer op d'advantagieuste plaets in 't vaerwater van Maccau tusschen Lamo ende Sanchoan ofte daeromtrent op 't vyants vaertuych, van Japanende Manilha na Maccou comende, uyt cruys-sen seynden, met ordre omme, tot September ofte October aenstaende aldaer vertoeft hebbende, na d'expiratie van gemaleten tijt voorts na Pulo Timon af te comen, om aldaer op de Portugiesche navetten, van Maccauw na Malacca gaende, te passen.

Voorders alsoo ons op den toevoer van rijs uyt des Matarams lant geensints verlaten mogen, ende eenige tijt herrewaerts soo schaers daervan geprovideert sijn geweest, dat gestaen hebben in termen van hongersnoot te vervallen, tenwaere noch eyntelijck door lange tardance eenich ontset van Siam becomen hadden, is mede goetgevonden, omme de dreygende onheylen van hongersnoot sooveel mogelijck te voorcomen, dat men de fluyt Edam met requisijt capptael tot samelinge van goede quantité rijs, soo tot desselffs, gelijck mede noch een redelijcks schips ladinge, naer Arracan metten eersten seynden sal met ordre, byaldien door mislukt gewas, inlantschen ooreloch, ofte eenich ander verachterlijck ende schadelijck inconvenient, aldaer geen rijs te becomen sy, in sulcken gevalle naer Orixia en de [custe van] Gingely te loopen, alwaer het, na men verstaet, aen d'opsamelinge van goede quantité rijs niet ontbreecken sal.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, JACQUES LEFEBVRE, ANTHONI VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Donderdach 8 Juny anno 1628. Alsoo ons sommighe vryborgers, van Solor hier gekeert, verscheyde assingnatiën, hun by de overhooffden aldaer op 't comptoir Batavia verleden, verhoont ende daervan voldoeninge versocht hebben, ende men by inspectie van de overgesonden boecken van Solor bevint, 't comptoir aldaer noch versien was met een cappitaal van omtrent f 80.000, daervan de helft in sandelhout niet heeft connen besteet werden, is op 't voordagen van de E. heer Generael eenstemmich goet gevonden, dat men de geassingneerde borgers satisfacie doen, doch van d'overhoofden in Solor oorsaeck ende redenen voorderen sal, dewijl soo notablen somme by 't comptoir aldaer noch in voorraet was, waeromme dan sooveel op 't generael getrocken hebben. Ende byaldien hierinne geen aequitabel contentement t'hunder ontlastinghe geven connen, dat men deselve in sulcken gevalle voor den interest van de betaelde somme aan de vrylieden aenspreecken sal.

Item is mede goet gevonden dat men de rheeders van de fluyte *Gorcum* op hun versoeck toestaen sal 't overighe van hun cappitael, welck in Aracan in geen rijs soude connen besteet werden, naer Choromandel aen den Directeur Marten Ysbrantsz. te mogen bestellen, omme neffens Compagniesmiddelen in goede sortementen van cleden gebeneficeert te werden.

20.6.4
Item dat men den persoon van Frans Arentsz. de Vries, sijnde coopman in dienst van de Generale Compagnie, op gemelte rheders versoeck voor een tijt van sijn bedieninge ontlasten sal, omme 't geintendeerde voyagie met de fluyt *Gorcum* in qualité van opperhoofst te performeren.

Voorts is mede goet gevonden, dat men tot styvinge van 't capitael op de cust Choromandel 1600 picol cooper met de *Cameel* derwaerts seynden sal.

Item dat men een Adolff Thomasz., coopman ende borger deser stede, onder betalinge van tol ende vracht licentieeren sal in de *Cameel* derwaerts te schepen 80 picol groff cooper in brooden.

Item dat men Cornelis Bom, schipper op 't jacht *Cleen Armuyden*, surrogeren sal in plaatse van d'overleden schipper op 't jacht *Slooten*.

Voorders alsoo bij inspectie ende examinatie der overgesonden reeckeninge gebleecken is hoe d'ongelden by den heer Pieter Nuyts, raet van India, ende Pieter Jansz. Muyser, oppercoopman, als ambassadeurs ende gecommitteerde aen de Keyserlijcke Majesteyten van Japan, op haer reyse ende wedercomste van Edo met haer suite anno 1627 gedaen, ter somme van f 28.468 — 12 — 4 comen te monteren, 't welck bycomt, eensdeels vermits 't project, welcke by den raet alhier op 't getal van haer gevolch geraemt, ende op haer vertreck na Japan medegegeven was, buyten alle proportie geexcedeert, ende daerbeffenfess verscheyde stoffen tot cleding, soo voor hun eygen behoeff als anders van haere suite genooten hebben, welck een merckelijcke somme bedragen, daermede de Generale Compagnie naer recht en reden, niet behoort be-

last werden, is op 't voordragen van den E. heer Generael met eenparige advysen goet gevonden, dat men haer voor de suite, by voorsz. project toeestaen, voor yder hooft sal laten valeren de somme van 45 realen, ende dat men voorts de excederende gastos, als per overgesonden reeck[eningh]e tot de naerder verantwoordinge van gemelte ambassadeurs renvoyeren sal, om naer bevindinge van saecken daerinne voorder gedisponeert te werden naer behooren, mits dat men alsnu by provisie, om 't comptoir Firando daervan t' ontlasten de geheele somme op 't generael t'haren laste afschryven sal.

Alsoo tsedert anno 1619, dat Compagnie's comptoir in Masilipatnam gerestabilieert is geweest, tegen de vexatie, extorsie ende monopolien, welcke by de Moorsche Gouverneurs tot Masilipatnam tegen d'onse meer ende meer in swang gegaen hebben, ende noch gaen, met hardicheyt niet onderleyt is te arbeyden, maer alles met geduld in der bester voege, tot bequame geleghentheyt ende voordeel aengesien is geweest, om meerder quaedt te vermyden, soodat by lanckheydt van tyde genoechsaem bevonden hebben, geene hope van beterschap ende redres in den handel aldaer met soeticheydt te verwachten, noch oock eenichsints tot restitutie van d'affgedwongen 16.000 pagoden, gelijck mede tot voldoeninge van der Gouverneuren /Busbulraeuws, 21. 6. 1628. Pyleppes ende andere haer schulden ende t'achterheden te comen sy, tensy selven rechten, alsoo doch de royale cas van Golconda nimmermeer tot uitpaeyen verstaen sal, wat vrinden oock te hove daertoe souden mogen utmaecken ende gebruycken, daer noch by te considereren staedt, hoe in 't gouvernement aldaer wederom gestelt is deselfde Gouverneur welcke d'heer van Uffelen zaliger alle die moeyten, maer de Compagnie de grootste schade aengedaen heeft, die siende sijn voorgaende boosdaedt sonder eenige weerstandt soo ongewroocken passeren, wellicht tot reprinse van diergelijcke ofte grooter molestien ende extorsien als de voorleden soude mogen tenderen, werdt by den heer Generael den Raedt in deliberatie gegeven off het omme de strooperyen in 't aenstaende te ontgaen, mitsgaders tot reparatie van de geleden affronten ende ongelijken, gelijck mede tot refactie van de schaden ende intresten, welcke de Generale Compagnie in hare middelen ende affaiрен aldaer, soo voor als naer, geleden heeft, te mogen comen, niet raedtsaem soude sijn, dat men tot de noodtwendighe revengie by wege van feytelicheyt trachte te procederen? Waerop aen d'eene syde verscheyden praejuditiabele inconvenienten welcke daeruit geschapen staen te resulteren, gemoveert sijnde, als namentlijck, dat men by 't voornemen ende onderleggen van feytelijckheydt genoodtsaeckt sal werden van Masilipatnam te removeren, ende dienvolgende de dienstige ende welgetrocken sortementen van cleeden, welcke daer vallen, [sal] moeten missen; daerbeneffens dat men by gemelte remotie in den ordinary astreck der speceryen, welck men over die plaatse placht te

slyten, seer sal staen te verachteren, doch aen d' ander syde overwogen, hoe men om de Zuydt van Masilipatnam op verscheiden plaetsen, te weten in Armigon, Trangabar, Teganampatnam, gelijck mede om de Noort van Narcepour Pete off, langs de custe van Gingely tot Orixa toe, genoechsaem sijn gerieff sal connen becomen, sonder dat men om de Masilipatnamsche sorteringe sal hoeven verlegen te wesen; item dat de speceryen over Zuratte destemeer scheuts crygen, off oock wel over eenige andere plaetsen op de Cust selve, sonder juyst door 't landt des conings van Golconda, keer nemen sullen.

Is eyndlijck om voorsz. als andere emportante consideratien goetgevonden ende gearresteert, dewyle de gevoechlijcke redenen het beste expedient hierinne sullen wesen, ende oock geen ander middel tot refactie resteert, dat men sonder langer uitstel ende versy whole geven sal omme 't vaerwater van Masilipatnam te besetten, de rjcke geladen Moorsche schepen op Mocha, Pegu, Arracan, Tannassary, Atchijn ende andere quartieren handelende in arrest te nemen, ende daeraen soowel Compagnie's uitstaende ende affgedrongen kapitaal, als den interest van dien sien te recouvreren, ende dat men den Gouverneur aldaer by particuliere missiven openinge doen sal, omme bytijts de saecken daernae te mogen dirigeren ende beleyden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, JACQUES LEFEBVRE, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Saterdach 17 Juny 1628. Alsoo den tijt hart aenloopt ende oversulcx noch sy, de beseyndinge der gedestineerde jachten naer Teyouhan voortganck sortere, wert by den E. heer Generael den Raet voorgedragen of men deselve altsamen in een vloote afvaerdigen, of ééne daervan noch wat ophouden sal, omme by aencomste der vaderlantsche schepen van de najaers-equipagie 1627, welcke alle uren verwacht werden, met de nodige advysen vandaer, gelijck mede met eenige comptanten, na de middelen welcke van 't vaderslant becomen, tot styvinghe van 't kapitaal in Teyouhan te volgen, alsoo men by wege vandien noch een jaechts beseyndinge derrewaerts boven de ses genomineerde [sal connen beschicken], ende in de gegenwoordige conjuncture, dat van weynich jachten ende volcx versien sijn, ende nochtans veele soo handel- als provisiplaetsen te besoecken hebben.

Den Raet, sich conformerende met Syne E. propositie, is van eenparich advijs, dat men vijff van de gedestineerde jachten naer Teyouhan vooruyt sal laten gaen, ende één, om voorgemelte redenen, noch wat ophouden sal.

Item alsoo men 't comptoir Teyouhan, op hoope d'opening van den Chineischen handel gevolcht sal sijn, boven de restanten daer zijnde, gelijck mede 't retour welcke van Japan te verschynen staet, noch met een goet kapitaal

van hier diende te assisteren, sal den handel met reputatie ende vordering van aenwas waergenomen werden, is mede goet gevonden, dat [men] van de 400 picols rouw zyde, welcke hier sijn, 300 na Japan sal seynden om aldaer in silver voor Teyouhan omgeset ende metten eersten derrewaerts geretourneert te werden, met voorder ordre, byaldien gemelte silver by mancquement van toevoer, continuende overlast wegen de rovers ofte eenich ander schadelijck ende verachterlijck impediment aldaer niet conde geemployeert ende bestaat werden, 't selve na Batavia come, omme tot bevorderinge ende vervolch van den Choromandelschen, Suratschen ende Persischen handel aen te leggen ende te gebruycken.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, JAECQUES LEFEBVRE, ANTHONI VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Donderdach 22^{en} Juny 1628. Alsoo de heer Pieter Nuysts, Gouverneur in Teyouhan, ende Cornelis van Nyenroode, opperhoofd in Firando, ons by haere jongste brieven met considerable ende goede redenen onder anderen gecommuniceert hebben hun advijs over transport van Compagnie's comptoir van Firando in Nangesacque, wert bij de E. heer Generael den Raet voorgedragen off geraden ende voor d'affairen van de Generale Compagnie dienstich sy sich met voorsz. advijs te conformeren, ende alsnu met dese vertrekende gelegenthelyt na Japan ordre tot gemelte transpoort te geven, dan off geradender sy, daermede noch eenigen tijt te suspederen, totdat andermael advijs, soo uyt Teyouhan als Firando, raeckende gemelte point becomen.

Waerop ingesien sijnde hoe Compagnie's captael in gemelte quartieren gegenwoordich cleyn is, item dat de rovers de gantsche custe van China naeuw beset ende gesloten houden, ende niet seecker gaet wanner d' opening van den vryen handel aldaer becomen sullen, doch principalijck dat men niet en weet hoe hooch de questie tusschen ons de Japanders, aengaende de souverayniteyt ende taficque van Teyouhan, sal geheven worden, is om voorsz. als andere consideratien met eenparige advysen goet gevonden, d' uytspraecke op voorsz. point alsnoch tot naerder advijs vandaer te differeren, ende te sien hoe sich ondertusschen de saecken op de cust van China schicken, mits dat men alsnu aen Nyenroode ordre geve, d' heer van Firando op 't aldergevoelijckste cont te maken, hoe wy genegen sijn veel liever al ons volck, schepen ende middelen van Japan te houden, als om de souverayniteyt van Teyouhan met den Keyser ende grooten van Japan te disputeren ende ten regarde van dien ignomienie te dragen, welcke gesocht wert uyt den mont ende met attestatie van d' aldergeringste, onwetenste ende vielste persoonen, de qualiteyt ende 't ampt van den Gouverneur Generael aan te doen.

25^e

Item wert in bedencken gegeven, alsoo met de schepen *Prins Willem* ende *Nassou*, den 22^{en} deser alhier gearriveert, eenich ontset van comptanten van Nederlant becomen hebben, oft niet geraden sy, tot styvinge van 't cappitael in Teyouhan eenige comptanten, gelijck mede hoeveel, derrewaerts te beschicken.

Item alsoo ons hier noch 407 stucx zwarte lakenen by 't packhuys resteren, ende Nyenroode schrijft deselve in Japan in geen requeste waren, draecht syne E. mede voor off men deselve noch dit jaer hier behouden ofte na Fierando seynden sal, met ordre aan Nyenroode, dat deselve tot naeste jaer, ofte soo lang datter vraech na comt ende van de coopliden gesocht werden, oplegge ende beware, waerop eenstemmich goet gevonden is, dewyle Nyenroode schrijft daermede verlegen te wesen, dat men deselve tot naeste jaer alsnoch hier behouden sal.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, JAECQUES LEFEBVRE, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Saterdach 24^{en} Juny 1628. By resolutie van den 22 deser onder anderen in bedencken gegeven sijnde off niet nooddich sy, tot styvinge van 't cappitael in Teyouhan eenige, gelijck mede hoeveel, van de becommene comptanten met *Prins Willem* ende *Nassou* van 't vaderslant derrewaerts te beschicken, is naer resumptie van voorsz. pointt met eenparige advisen goet gevonden, dat men de somme van 40.000 realen van 8^{en}, te weten: twee kisten met realen in spetie ende dry met rijcxdaelders, ten voorigen fyne naer Teyouhan seynden sal, ende dat men die omme te minder risiquo te loopen over verscheyde bodems van de gedestineerde vloote derrewarts verdelen sal, te weten twee kisten op 't jacht *Texel*, mitsgaders op *Diemen*, *Sloten*, ende *Batavia* yder een.

Item is mede goet gevonden, dat men Aris Cornelisz. Groes, gewesene schipper op 't affgeleyde schip *Noordt Hollandt*, stellen sal op 't jacht *Cleen Arnemuyden* omme by provisie, totdat sich gelegentheyt van sufficanter ende meerder schip presenteert, gemelte ampt te bedienen ende waer te nemen.

Item dat men Reynier Pels, schipper op *Zuydt Hollandt*, vermits sijn excederende debauches ende onachtsaemheyt van syne bedieninge ende gagie suspenderen, ende in desselffs plaetsen surrogeren sal Abraham du Bois.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, ANTHONI VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdach 28 Juny 1628, Alsoo den tijt van beseyndinge naer Suratte ende Persia hardt aen loopt, wert by den E. heer Generael den Raedt in be-

dencken gegeven, wat gequalificeert ende bequaem persoon met 't commandement over de vloote derrewaerts bevelen sal.

Item alsoo de Mayores, anno 1627, ons aengeschreven ende gelast hebben een ambassadeur aan syne Majesteyt van Persia uyt de gequalificeerste ende bequaemste Compagnie's dienaers, hier synde, te nomineren ende creeren, daertoe haere E. oock brieven van credentie, soo van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, als syne Excellentie den Prince van Orangien gesonden hebben, geeft syne E. mede in bedenken, of men den persoon welck men goetvinden mocht tot commandeur over de vloote naer Suratte ende Persia te gebruycken, de commissie van gemelte ambassade niet meteenen soude mogen bevelen, dan off dienstiger sy, eenen expressen, gelijck mede wat persoon, daertoe te ordonneren.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, ANTHONIO VAN DIEDMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Vrydach 30^{en} Juny 1628. Alsoo den persoon van Adriaen Blocq Martensz., ²¹ uytgekommen in qualité van extraordinairy Raet van India, ende commandeur van de najaersvloote anno 1627, te laste geleyt werden eenige abusen op d'erwaerts reyse by denselven gecommitteert, ende insonderheyt met het inloopen van Wicht directelijck tegen last ende ordre in de presente troubleuse constitutie met d'Engelschen, dat deselve hun van dry onser schepen by arrest gevaleert hebben, by welck inloopen oock 't sneuvelen van twee schepen syner vloote op de naelden van Wicht ontstaen is geweest; item over sijn retardement met de schepen voor Bantham als andersints, is op 't voordragen van de E. heer Generael eenstemmich goet gevonden, dat men den advocaat-fiscael, geassisteert met Mr Anthonie van Heuvel, met gemelten Blocq vloote voor fiscael uytgevaeren, ordre geven sal, hun van de gelegenheit der saecke in d'een ende d'ander te informeren ende d'actie dienaengaende voor den achtbaren Raet van Justitie deses Casteels in te stellen ende vervolgen.

Op welck goetvinden syne E. voorder proponeert, of men gemelten Blocq Martensz., conform de qualité daervoor uytgekommen is, mede in de vergaderinghe doen beroepen, of 't selve noch eenigen tijt, totdat men siet wat van syne beschuldinge sy, aensien sal. Waerop eenstemmich goet gevonden is, dat d'admissie ende beroepinghe desselfs in den Raet sal blyven tot arbitragie ende goetvinden van den E. heer Gouverneur Generael.

Voorders wert andermael in bedencken gegeven, wat persoon men 't commandement over de vloote naer Suratte ende Persia bevelen, gelijck mede wien men voor ambassadeur aan syne Majesteyt van Persia gebruycken sal.

Wyders aan den E. heer Generael by den president van 't collegie van

schepenen deser stede geexhibeert sijnde alle de documenten ende bescheyden, mitsgaders den criminelen eysch ende conclusie van den baljouw, item de sententie daerop gepronuncieert, jegens May Soulong van Patane ende Diego, Christen Japander, wegen seeckeren execrabelen ende schandelijken moort in de persoon van Intang, slavinne ofte lijffeygene van gemelte May Soulong begaan, alles breeder by de stucken van processe blyckende, heeft syne E. naer voorgaende lecture ende serieuste overweginge der geexhibeerde stucken, met advijs van synen Rade, geapprobeert d' eenstemmige advyzen by de raedtspersoonen van 't voorsz. collegie over de begaene moort gegeven, als namentlijck, dat Maey Soulong voornoemt, nadat aen een pael geworcht sal wesen datter de doot na volcht, voorts met een bos stroo in 't aensicht sal werden gesengt, met confiscatie van alle haere goederen; item Diego voorsz. wel strengelyck aen eenen pael gegeesselt ende gebrantmerckt, benefens confiscatie van alle syne goederen.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Maendach 3^{en} July 1628. Alsoo ons de lang verwachte antwoorde ende schenckagie van den Prince van Orangien op de missive ende 't geschenck van den coning van Siam, anno 1623 aen gemelten prince gesonden, van Nederlant geworden is, ende hoochnoodich omme des conings verlangen na d'een ende d'ander te voldoen, dat deselve metten eersten naer Siam bestelt werden, draecht den E. heer Generael den Raet voor, oft niet geraden sy, [men] den persoon van Willem Coningum, opperoopman voordelen op 't comptoir in Siam geresideert hebbende, in gesantschap derrewaerts commiteerde, omme d'overleveringe van de gemelte missiven ende schenckagie aen syne Majesteyt te doen.

Den Raet sich conformeerende met syne E. propositie, is van eenpaerich advijs, dat men gemelten Cunnigom voorsz. commissie bevelen ende metten eersten derrewaerts afvaerdigen sal.

'Op welck goetvinden syne E. voorder proponeert, alsoo 't cappitaal van de Generaele Compagnie gegenwoordich schaers is, off niet dienstich ende geraden sy, dat men voorsz. Connigom mede ordonneerde de middelen, in Siam sijnde, in te trekken ende deselve in rijs, sapanhout voor 't vaderslant, ende soo daerinne niet al besteet cunnen werden, voorts in gout ende silver om te setten, met voorder ordre geen volck anders daer te laten, als alleen een assistent ofte twee, sonder cappitaal ofte ommeslach, simpelijck om correspondentie met den coning, gedurende onse remotie van daer, te onderhouden. By welcke intreckinge men andere handelplaetsen in de presente

schaersheyt eenichsints styven ende evenwel de nodige provisiehandel, insonderheyt van rijs, met scheepen op Siam jaerlijcx sal connen vervolgen.

Den Raet, gemoveert door de goede insichten in syne E. propositie, confor-meert sich daermede ende is dienvolgende van eenparige advijs, dat men aen gemelten Cunnigom tot intreckinge ende employ van 't cappitael in Siam in voorverhaelde wyse ordre geven sal, gelijck mede, dat besorge Adriaen de Marees, overhooft op 't comptoir aldaer, metten eersten herrewaerts come, omme voor den Raedt alhier te verantwoorden sulcx hem by den advocaet-fiscael noopende d'overlatinge van der Compagnie's rijs aen de vrye luyden van de fluyte *Gorcum*, mitsgaders de tardance van 't schip de *Cameel* als andersints, te laste geleyt wert.

Item is mede goet gevonden, dat men de schepen *Mauritius* ende *Zuid-Holland* naer Siam seynden sal om den geprocureerden rijs, sapanhout als andersints in te nemen ende over te voeren.

Voorders, alsoo den tijt van beseyndinge naer Suratte ende Persia hart aenschiet ende oversulcx noodich sy, op de schepen voordesen by mondeling project derwaerts gedestineert, finael arrest genomen werde, is mede goet gevonden, dat men de schepen *Utrecht* ende 't *Gulde Secpaert*, 't jacht *Brouwershaven* ende 't fregat *Negapatnam* derwaerts gebruycken ende daerinne schepen sal sodanige coopmanschappen, als men, voor gemelte quartieren dienstich, vermogen sal byeen te brengen ende uyt te maken. Item dat men deselve met 310 coppen pro rato mannen, behoorlijck armeren, ende voor den tijt van één jaer provideren sal.

Wat de beseyndinghe van de comptanten belangt, alsoo gegenwoordich schaers daervan geprovideert sijn, wert 't selve tot de depesche gemelter schepen alsnoch in bedenken gehouden, om te sien, wat ontset noch onder-tusschen van 't vaderslant met d'achterwesende schepen van de najaersequipagie 1627 becomen sullen.

Item alsoo nodich sy boven de voorafgesondene, noch een schip tot overvoer van slaven ende cleden naer de custe Choromandel, gelijck mede naer de Westcuste van Sumatra ende Jambi om peper, ende na Borneo om rijs gesonden werden, is mede goet gevonden, de naervolgende daertoe te prepareren ende gebruycken, te weten:

Naer Choromandel, 't *Wapen van Hoorn*. Naer Jamby, de fluyt *Velsen*. Naer de Westcust, de fluyt *Amsterveen*. Naer Borneo, 't jacht *Purmureynde*.

Item alsoo de heer Jaecques Lefebvre, Raet van India, ende gewesene Gouverneur in de Moluquen, geremonstreert heeft, hoe syne E. niettegenstaende tsedert 2 a 3 jaren herwaerts, vermits d'expiratie syns verplichten tijts, om sijn verlossinge aengehouden heeft, sich tot continuance in gemelte gouvernemant, onder toesegginge van een honorable recognoscance voor den over-

gedienden tijt, welcke ontrent 30 maenden beloopt, heeft laten bewegen, ende oversulcx versocht, men daerinne geliefde te disposeren, is mede goet gevonden gemelten heer Lefebvre, soo om respecten voorsz., gelijck mede dat sich in sijn gouverne loffelijck ende conform 't geraemde regelement in de mesnagie van de generale ongelden, ten aensien van sijn predecesseurs, tot goet contentement gequeten heeft, toe te leggen ende op sijn reeckeninghe goet te doen, voor sijn overgedienden tijt, een vereeringe van f 2500 eens, daermede syne pretensie, desen raeckende, volcomelijck voldaan blyven ende cesseren sal.

Daerbeneffens dat men syne E. in comptant vergoeden sal de somme van f 2581 — 11 — 2 voor sooveel in dry jaren, te weten: van primo Marty anno 1625 tot primo Marty 1628, in de Moluquen tot nootdruft van syne tafelgenooten, ende boven toegeleyde ransoen, verteert heeft, 't welck by syne E. contant betaelt ende goetgedaan is.

Voorders alsoo de gedestineerde schepen tot inneming ende overvoer van 't syderetour van Persia eerst in December van Suratte naer Gamron vertrecken, ende vandaer niet eer als in Februario ofte Martio weder in Suratte kunnen keeren, ende dat ondertusschen den gelimiteerden tijt op d'afvaerdinge der retourschepen van Suratte naer 't vaderslant, sijnde op half December ten uitersten gestelt, lange overstreecken is, sulcx het Persisch retour met deselve naer Nederlant niet voortgaen, maer nootsaekelijck herewaerts comen moet, geeft syne E. den Raet in bedencken of niet raetsaem ende oorboir sy, dat men naer Suratte ordre geve (gelijck de Mayores aen den directeur van de custe Coromandel mede gedaen hebben) dat in aenstaende geene schepen meer van daer naer Nederlant despescheren, maer deselve met de geprocureerde Guseratsche retouren voor 't vaderlant, beeffens de syde van Persia, naer Batavia laten comen, opdat alsoo alle de retouren van India des te verseeckerder in een vloote met de retourschepen van hier na patria mogen overgaen.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent: J. PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende J. VAN DOORESLAER, secretarius.

Saterdach 8da July 1628. Alsoo den verbonden tijt van den Directeur van den Broecke in Suratte in October passato voor de vierde mael geexpircert is geweest, ende sich by syne jongste brieven genegen getoont heeft, alsnoch in gemelte bedieninge te continueren, ende oversulcx versocht synen tijt noch voor 2 jaren mocht geprolongeert werden, met augmentatie van authortiteit ende gagie, draecht den E. heer Generael den Raet voor, off geraden ende dienstich sy, gemelten van de Broecke de versochte prolongatie te ad-

voyeren, dan of daer redenen sijn, waerom men denselven vandaer soude behooren te verlossen, ende een ander bequaem, gelijck mede wat persoon, in desselfs plaetse surrogeren.

Waerop ingesien sijnde hoe ons verscheyde rapporten van tijt tot tijt voorgecomen sijn, van dat de personele comportementen van gemelten van den Broecke een geruymen tijt herrewaerts niet geweest sijn, als de reputatie ende eere van onse natie in voorsz. quartieren wel vereyscht, waerbeneffens, dat jaer op jaer, soo in 't houden van de boecken, gelijck mede inde mesnagie, soodanige promptitude ende reglement niet betoont heeft, als een opperhoofd van soo emportanten administratie toestaet ende den dienst van de Generale Compagnie is vereysschende.

Is om voorsz., als andere consideratien, met eenparige advysen goetgevonden, dat men voorsz. Directeur van sijn bedieninghe in Suratte ontlasten sal, ende ordre geven sal, dat met d'eerste gelegentheyt herwaerts come, alsdan naerder op sijn persoon, 't sy tot voorder continuance, ofte affdackinge, gelet te werden, nadat de saecke bevonden sal werden te meriteren. Ende wat aengaet de surrogatie van een ander bequaem persoon in desselfs plaetse, is mede goetgevonden, daertoe te employeren den persoon van Jan van Hazel, licentmeester ende voorstander van de vreemdelingen deses rijcx; item dat men denselven, vermits de expiratie sijns verplichten tijts, de novo voor dry jaren aennemen sal, onder een tractament van f 140 ter maent.

Wyders, alsoo by d'arresten in dato den 28^{en} ende 30^{en} Juny den Raet in bedencken gegeven is geweest, wat persoon men 't commandement over de gedestineerde vloote naer Suratte ende Persia bevelen sal, gelijck mede, wien men in ambassade aan syne Majesteyt van Persia afvaerdigen soude, is naer resumptie van voorsz. pointc daerop alsnu geresolveert als volcht, te weten :

Wat d'ambassade van Persia belangt, is daerop, na gemaecte overslach van de presente Compagnie's dienaers alhier, goetgevonden, daertoe te committeren den persoon van Jan Jansz. Smidt, uytgecomen met 't schip *Nassou* in qualité van oppercoopman. Ráeckende 't commandement over de vloote, is mede goetgevonden 't selve aan gemelten van Hazel gedurende 't voyagie tot in Surate toe te bevelen, met ordre om t'syner aencomste aldaer, met advys van Rade, een ander uyt de gequalificeerste ende bequaemste Compagnie's dienaars, daer sijnde, te substitueeren.

Item by voorgaende resolutie den Raet in bedencken gegeven sijnde, of men alsnu naer Suratte ordre geven sal, dat men daer geene schepen meer naer Nederlandt depeschieren, maer soo wel de Guseratsche retouren voor Nederlant als de syde van Persia herrewaerts aan laten comen, wert voorsz. *30.7.1628.* pointc alsnu geresumeert ende daerop geconcludeert als volcht, te weten :

Alsoo de syde van Persia, om redenen in voorgaende resolutie vermeld, or-

dinary te laet in Surate verschijnt, om met de schepen vandaer in December naer Nederlant over te connen gaen, ende nootsaeckelijck herwarts comen moet, vermits ongeraden is expres een schip ofte twee in de quartieren van Suratte, Mocha ende Persia te houden, om de syde precijs sooveel te eerder van Gamron te halen, gelijck met de schepen *Bommel* en *Weesp* onderleyt is; daerbeneffens, dat de retouren, welcke in de quartieren van Guseratte voor 't vaderlant geprocureert werden, te weynich sijn, omme een schip daermede te connen volladen; item alschoon sulcx conde geschieden, dat het in de presente constitutie ongeraden sy een schip alleen te pericliteren, als sijnde niet machtich op ons landt comende, tegen attentaten van d'Engelschen, byaldien noch met represalie tegen ons mochten voortvaren, gelijck mede tegen de Duynkerkers, die genoechsaem meester ter see sijn, requisite defentie te bieden, is om voorsz. consideratien eenstemmich goetgevonden, dat men alsnu tot d'herwaerts seyndinge van d'een en d'ander na Suratte ordre geven sal, om des te verseeckerder met de retourschepen van hier in vloote naer Nederlant te mogen gaen.

Op welck goetvinden syne E. voorder proponeert, alsoo de schepen *Bommel* ende *Weesp*, alsvooren geseyt, overgebleven sijn om in Julio naer Gamron te gaen, ende 't syde-retour vandaer naer Suratte in October ofte November te brengen, of men, byaldien de syde (daeraen getwijffelt wert) soo tydelyck daer verschijnt, deselve noch ditmael van Suratte na Nederlant sal laten voortgaen, dan of men deselve, mede conform de voorverhaelde ordre, herrewaertsontbieden sal.

Waerop, ingesien sijnde aen d'een syde, hoe by d'herrewaerts ontbiedinghe van gemelte syde deselve een geheel jaer sal moeten overblyven, die andersints de Mayores in haere lastige equipagie by tydelycker voortseydinghe mercklijck soude connen soulagieren, doch aen d'ander cant overwogen, hoe 't ongeraden sy, soo costelijcken retour, te weten van 900 balen syde, als in Suratte tegen October ofte November aenstaende verhoopt wert, met een schip a twee te hasarderen, insonderheyt nu men na d'Engelschen om te sien ende de macht des Duynkerkers te vreesen heeft; daerbeneffens dat de Majores in de presente gelegenheit, nu soo notabelen quantité syde by ons en d'Engelsen, met de jongste retourschepen, aen de markt gebracht is, ende oversulcx by een jaer tardance daerinne niet sonderling connen geprejudicieert ende geintresseert werden, is mede goetgevonden dat men gemelte syde herrewaerts ontbieden sal, omme des te verseeckerder met de retouren van hier te mogen overgaen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEUVRE, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Dingsdach 11^{en} July 1628. By resolutie van den 3^{en} deser den Raedt in bedencken gegeven sijnde, hoeveel comptanten men met de gedestineerde vloote naer Suratte ende Persia, tot voorderinge van den handel, beschicken soude, is naer resumptie van voorsz. pointt ende gemaectten overslach van den presenten voorraedt van comptanten, alhier sijnde, met eenparighe advijs goet gevonden, op hoope 't voorder comptant ontset met d' achterwesende schepen van de najaersequipagie anno 1627 in corten verschynen sal, dat men boven de medegaende speceryen, coopmanschappen, etc., welcke ter somme van f542.000 in Persia waerdich geschat werden, noch daerbeneffens derwaerts seynden sal de somme van f100.000 in comptant, 't welck volgens 't contract wel meer behoorde te wesen, doch alsoo vermits de presente schaersheyt niet hooger vermogen, wert verhoopt Visnich sich daermede noch sal connen behelpen.

Item naer Suratte tot opcoop van de cleeden voor dese Zuyderquartieren de somme van f250.000, ende tot opsamelinge van indigo beana ende sirchees voor Nederlant de somma van f100.000 in comptant.

Voorders alzoo den achtbaren Raedt van Justitie deses Casteels, by vertreck van eenige der raedtpersoonen, verswackt is geworden, ende Jan van der Burcht, oppercoopman deses Casteels, eenigen tijt herrewaerts 't presidentsamt in ghemelten Rade by provisie waergenomen hebbende, vermits syne menichvuldige dagelijcxe occupatien soo promptelijck ter vergaderinge niet vaceren can, als d' expeditie van de voorvallende rechtssaecken wel verleyscht, is mede goet gevonden, dat men den persoon van Mr Anthoni van Heuvel, uytgecomen met 't schip *Prins Willem* in qualité van advocaet-fiscael, in ghemelten rade voor tweede persoon surrogeren sal, omme by absentie van ghemelten van der Burcht de saeken als vice-president te dirigeren ende beleyden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Vrydach 14^{en} Juli 1628. Alsoo de commissarissen Gregorius Cornely ende Marten Jansz. Vogel van haer visite in de quartieren van Amboyna ende Banda, met de jachten den *Arent* ende *Grieffoen*, den 12^{en} deser wedergekeert sijnen, heeft den E. heer Generael goet gevonden deselve op dato in de vergaderinghe te doen beroepen, omme by mondeling rapport van deselver wedervaren gedurende haer aenwesen in ghemelte quartieren naerder geinformeert te werden, dewelcke gerapporteert hebben als volcht, te weten:

Dat hun, conform den inhouden van de medegegeven instructie, 't hunnder aencomste in Amboyna aan de hoofden ende lantraet aldaer geaddres-

seert ende deselve syne E. wedercomste in India ende aenvaerdinghe van 't generael gouvernement van dien voor de tweede reyse genotificeert hebben, met aenbiedinghe uyt syne E. name van alle hulpe, faveur ende addresse ende byvoeginge van een tamelijcke schenkagie; desgelycx op Lariqua, Wac-casiouw, Hietto ende andere plaetsen, gelijck mede op Loehoe, Combello etc., op de custe van Ceram, gedaen hebben, alwaer naer wat sportelens ende wederstrevens de saecke by tusschenspraecke van capiteyn Hittoe sooverre gebracht hadden, dat belooffden voortaan de nagelen al te samen in onse handen te leveren ende geene meer aan de vreemde handelaers te verkoopen, op welcke toesegginge alreede leverantie van 25 bhaer osts daeromtrent gevolcht was, dewelcke soo haest daer vreemde handelaers verscheenen, weder t'eenemael alsvooren cesseerde.

Ondertusschen den tijt van hun vertreck naer Banda verschenen sijnde, waren voorts derrewaerts gegaen, omme 't geene daer, volgens gemelte instructie, mede te verrichten stont, af te handelen, alwaer alles in goeden doene, soo aengaende de negotie, fortificatiën, culture van de percken, als comportement van de Compagnie's, soo garnisoens- als logievolck bevonden, uitgesondert dat d'ongelden, dat jaer over al d'eylanden gevallen, die van de voorige jaren vry wat excedeerden. Op hun wedercomste vandaer in Amboyna vernamen, hoe eenich misverstant ende alteratie tsedert hun absentie tus-schen die van Combello ende d'onse ontstaen was, ende datter acht van d'onse doot gebleven waren, neffens eenige gequetsten; sijnde bygecomen, na dat hadden connen vernemen, doordien by onversichticheyt van een van ons volck, welck gewapent aen lant quam om den Pati van Combello eenighe bylen ende parangs te presenteren, een musquet onversiens losging ende een van de Combellesen soodanich trefte, dat daervan is comen te overlyden, verhoopende niet te min d'onlusten by goet beleyt weder souden connen geaccommodeert ende wechgenomen werden.

Belangende d'intreckinghe van de wijtverspreyde macht, daertoe hadden ordre gegeven, ende was alreede op eenige plaetsen in 't werck gestelt, ende soude na tijt ende gelegentheyt van saecken op andere mede bevordert werden.

Wat de voordere particularetyten betrefste, refereerden hun dienaengaende aan hun schriftelijck verbael, welcke sy van de gelegentheyt ende stant der respectieve quartieren van Amboyna ende Banda geconcipieert hadden, daer-by alles naerder ende klaerder soude connen gesien werden.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was ondeteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdach 24^{en} July. De gesant Calibatte, den 12^{en} deser alhier van Amboyna, uyt name ende vanwegen Kimolaha Leliatto, Stadhouder des conings van Ternaten op de cust van Cheram, gearriveert, by den E. heer Gouverneur Generael ende Raet ten overstaen van de Commissarissen Gregorius Cornely ende Marten Jansz. Vogel ter audientie geadmitteert ende na de bootschap waeromme herrewaerts comt gevraecht synde, heeft naer eenige voorloopende propoosten verclaert, eerstelijck:

Alsoo van wedersyden veele oorsaecken tot onlusten ende misverstanden gegeven waren, daervan de minste niet was d'ontreckinghe van d'een d'anders onderdanen, dat oversulcx niet ondienstich soude sijn, om vrede ende een-paricheyt dienaengaende in toecomende te mogen onderhouden, een limit-scheydinge te beramen, daerbinnen yder sich in 't aenstaende soude hebben te onthouden; waerop by den E. heer Generael gerepileert wierd dat 't voorleden jaer expresselijck na de quartieren van Amboyna ende de cust Cheram een beseydinge van commissarissen gedaen was, omme meerder quaet in 't aenstaende te voorcomen, gelijck mede te sien, wat bequame expedienten ende middelen tot wechneininghe ende beslechtinge van d'alrede geresene misverstanden byderhant genomen ende int werck gestelt souden connen werden, doch wat aenginck de limitscheydinge, alsoo dat een poinct van hooger consideratie ende hy Calibatte tot decisie ende afhandelinge van dien niet gequalificeert ende gemachticht was, moste 't selve tusschen sijn E. ende den coning van Ternaten selffs vergeleken ende bygeleyt werden, derhalven geradender was 't selve tot beter oportuniteyt van onderlinge byeencomste te laten berusten; ondertusschen moesten de Gouverneur van 't Casteel Amboyna ende den Stadhouder op Cheram vrunden blyven, ende de saecke dienaengaende in state laten, off tot publicque hostiliteyt vervallen; syne E. daer voorder byvoegende, dat gemelte poinct ongeroert ende tot de decisie alsvooren soude laten, ende soo eenige vordere last hadde, dat daervan opeening doen soude.

Daerop ten tweeden verclaerde gelast te wesen te versoecken, dat in recompense van de schade, welcke sy op Ceram, gedurende de laetste troubelen, met omhacken van haere nagelboomen als andersints geleden hadden, de prijs van de nagelen wat soude mogen verhoocht werden, waerop gevraecht sijnde, hoeverre haer versoeck van verhooginghe soude loopen, antwoorde: tot discrete van de E. heer Gouverneur Generael, ofte $\frac{3}{8}$ 't barnt meer als ordinari prijs, 't welck ter somme van 75 realen van 8^{en} de bhaer, die tegenwoordich tegen 60 realen betaelt wert, soude beloopen; daerop syne E. diende, als men tot voorsch. verhooginge resolueerde ende effectuelijck deselve presteerde, off dan van haerder syden, in recompense van dien, trouw souden willen sijn ende een niemant anders als de Nederlantsche Compagnie alleen de

nagelen leveren, ende alle vreemde handelaers daervan excluderen. Daerop Calibatte antwoorde principalijck gesonden te wesen omme 't selve te versoeken, ende in cas van obtenue, dat het wel soude sijn; wat aenging haer getrouwicheyt in de leverantie der nagelen, soo daerinne geen woordt hielden ende hun beloften niet naquamen, dat rechtvaerdige oorsaecke van straffe op den hals souden halen. Sulcx, seyde sijn E., was al over twintich jaren by haer geallegeert, ende evenwel niet nagecomen, gelijk claerlijck gebleken ende alle de werelt kennelijck was. Daerop repliceerde Calibatte, dat van wedersyden veele gepasseert was daerby d'een ende d'ander sich grootelijcx verongelijckt ende vercort meynde te wesen; 't geene nu opnieuws geaccoerdeert ende besloten wert, moste voor vast ende bondich geaccepteert ende ongeviolet naergecomend ende achtervolcht werden. Maer, seyde syn E., als men die van Ceram, welcke haer in soo notabelen ende obstinaten ontrouwe tegens ons nu sooveel achtereenvolgende jaren vergrepen hebben, involchde ende de versochte verhooginge van de prijs der nagelen advoyerde, wat men dan aan andere, welcke ons steets trouwe gehouden ende aan ons alleen de nagelen gelevert hebben, om deselve niet te discouragieren ende ons tegen te maken, sal moeten geven? Item dat die van de Moluquen, daer de bhaer gegenwoordich voor 50 realen van 8^{en} betaelt werdt, ende in 't gemeen 2, 3 a 400 bharen vallen, daerby spoor sal gegeven werden om gelijcke verhooginge te pretenderen. Ende soo men daertoe most comen, waer het met de Compagnie heenen soude, welck sooveel lastige ende costelijcke forten tot maintenue ende verseeckeringhe van de croone van der stadt van Ternaten te houden heeft, alsoo deselve onder den last eyntelijck soude moeten bewijcken ende niet bestaan connen? Voegende syn E. voorder daerby, alsoo dit mede een lastich ende bedenkelijck point was, dat daerop naerder met den Raet soude delibereren ende sien wat daerinne, tot meesten dienst van de Compagnie ende haerlieder contentement, soude connen byderhant genomen ende in 't werck gestelt werden. Na welck propoost syn E. voorder **vraechde** waeromme de Ternatanen, directelijck tegen den teneur ende inhoud der gemaekte contracten, met den Spanjaert ende Tidorees, onse ende haere vyanden, in stilstant van wapenen getreden was, ende deselve, niettegenstaende de menichvuldighe aenmaningen ter contrarie, daerover by d'onse aan den coning van Ternaten gedaen, noch was onderhoudende? Daerop Calibatte repliceerde, na sijn gissingh sulcx te geschieden doordien de macht, welcke wy eenige jaren herrewaerts in de Moluquen gehouden hebben, cleyn ende niet emportant genoech is geweest om 't stuck ten principalen tegen gemelte vyanden byderhant te nemen; dat dienvolgende de saecke in soodanigen termen staende, trefves met deselve aengegaen ende besloten hadden, omme met des te meerder securance haer nootwendich sustent, soo

te water als te lande, te mogen versoecken, mitsgaders de culture van de landen ende thuynen, ende wat aen rijsbouw dependeert, met des te meerder omsicht ende schrupule te bevorderen, voegende daer voorder by, ingevalle syne E. eenmael resolveerden met een gequalificeerde ende bastante macht in de Molucquen te verschynen, souden niet lange haer beraet nemen, de vyanden ter degen aen te tasten ende met onse requisite assistente een eynde van deselve te maken. 't Was, seyde syn E., ons den wech gewesen om van gelijcken ons voordeel te soeken. Daermede gemelten gesant, naer eenighe loopende proposten van den stant ende gelegenheit des conings van Ternaten als andersints, met sijn byhebbende geselschap behoorlijck affscheyt genomen heeft.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteykent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdag 26 July 1628. Alsoo ons by Kimolaha Leliatto, stadhouder des conings van Ternaten op de cust van Ceram, met de jachten den *Arent* ende *Grijsen* (op den 12^{en} deser van Amboyna alhier gearriveert) toege-sonden is een gesant genaemt Calibatte, met een suite van 12 personen, te weten 3 orangcayssoonen, 4 vryelieden ende 5 slaven, is op 't voordragen van den E. heer Gouverneur Generael goet gevonden op derselver tractement te disposeren, ende dienvolgende tot haer onderhout toe te leggen de somme van 30 realen van 8^{en} ter maent in comptant, benefens 36 gantangs rijs.

Voorders alsoo Adriaen Blocq Martensz., extraordinary Raet van India, ons te kennen heest gegeven hoe in onderhandelinghe was getreden over coop van een huysinghe, ende oversulcx versocht men hem de somme, tot betalinge van dien gerequireert, op sijne reeckeninghe uyt Compagnie's middelen soude willen verstreken, is mede goet gevonden, om considerable redenen den Raet voorgecomen, 't advoy van voorsz. versoeck niet te verhaesten, maer noch eenigen tijt in te sien.

Item alsoo den kerckenraet deser stede versocht heeft, haer by sijne E. mochte geaccoordeert werden een generaele uytscryvinge aen alle kercken van India te doen, ten eynde seecker gedeputeerde ende gemachtichde uyt deselve alhier mochten verschryven, by welckers mondeling rapport grondige informatie van den stant ende gelegenheit van yder kercke int particu-lier souden mogen becomen, omme by wege van dien een generale ordre ende reglement te ramen, waerna hun de respective kercken in India soude hebben te gedogen, is mede goet gevonden, dat men ymant uyt den Raet van India committeren sal, omme met de kerckelijcke gecommitteerde alhier

BATAVIA, 26 JULI 1628.

naerder over voorsz. pointt te communiceren, ende te sien, waertoe ende hoeverre hun intentie, desen raeckende, strecken mach. Mede wert, om tselve te verrichten, gecommitteert den persoon van Anthoni van Diemen.

Item is mede goet gevonden, dat men den commissaris Dirck van der Lee, geassisteert met den oppercoopman Gijsberto van Lodesteyn, ten overstaen van de commissarisen Gregorius Cornely en de Marten Jansz. Vogel ordonneren sal, byderhant te nemen de visite van de reeckeninghe der ongelden, 't voorleden jaer over de eylanden van Banda gevallen, gelijck mede die van de Molucquen ende Amboyna, ende deselvige met de boecken van de voorige jaren te confronteren.

Item alsoo by 't vertreck van Jan van Hazel naer Suratte, geweesene licentmeester ende voorstander van de vremdelingen deses rijcxs, gemelte ampt is comen te vaceren, ende desselfs becledinge by verscheyde personen weder versocht wert, draecht syne E. mede voor, oft noodich sy, een der solicitanten in gemelten van Hazels plaatse te surrogeren, of dat het vacante ampt by den ontvanger van de gemeene middelen deses rijcx, van wiens officie het ten meerderendeele dependeert, genoechsaem waergenomen sal connen werden, waerop, ingesien sijnde hoe meermalen, by absentie van gemelten van Hazel, naer Siam ende elders voor 6 a 7 maenden tijts ver trocken sijnde, 't voorsz. ampt by den ontfanger mede waergenomen ende bedient is geweest, den Raet om voorsz. als andere consideratien goet vindt ende arresteert, alsnoch op de surrogatie van een andere persoon in gemelte plaatse niet te disposeren, maar 't selve vooreerst noch op sijn beloop te laten. Item alsoo by vertreck van eenighe der Raetpersoonen in 't collegie van sche penen, 't getal van dien incompleet is geworden, is mede goet gevonden in de vacante plaetsen te surrogeren de naervolgende personen, te weeten, van wegen 't Casteel den persoon van Jacob Schram; van wegen de borgerye Barent Pessart.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteycken: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN, JEREMIAS DE MEESTER ende JACOB VAN DOORESLAER, secretarius.

Woensdach 2^{en} Augusty 1628. Alsoo [men] met de schepen *Der Veere*, *Vlissingen* ende *Delfshaven*, van de naejaersequipagie 1627 uyt 't vaderlant successive alhier gearriveert, de somme van 150.000 realen stijff, soo in realen van 8^{en}, rijcxdaelers, Nederlantsche munten becomen heeft, ende niet gera den sy gemelte comptanten al t'samen hier onbesteet houden leggen, wert by den E. heer Gouverneur Generael den Raet in bedenken gegeven, omme ter naester vergaderinghe arrest daerop genomen te werden, hoeveel men van

voorsz. comptanten, gelijck mede ter wat plaatse, ten meesten dienste van de Generaele Compagnie verseynden ende gebruycken sal, 'tsy dan na de custe van China ende Teyouhan tot styvinge van 't capittael aldaer, na de custe van Choromandel tot voorderinge van den advantagieusen inlantschen cledenhandel, ofte na Suratte tot onbecompener opcoop van de retouren voor 't vaderlant, alsoo men met de vloote, den 18^{en} July derrewaerts vertrocken, vermits de schaersheyt van de comptanten, daerinne ons desmaels bevonden, den vaderlantschen eysch op verre na niet heeft cunnen supleren; behalve noch, dat d' onse aldaer met een mercklijcke somme, a deposito gelicht, belast laten. Ende soo men goet vindt, na d'een off d'ander voorgemelte quartieren een beseyndinge te doen, wat schip ofte jacht men daertoe gebruycken sal?

Voorders is goet gevonden, dat men de nieu aengecomen schepen *Der Vere*, *Vlissingen* ende *Delfshaven* metten eersten voornemen sal in de ladinge voor 't vaderlant te leggen, omme met de schepen *Prins Willem* ende *Nassou*, alrede volladen leggende, t'syner tijt in vloote naer Nederlant te gaen. Item 't schip de *Leeuwinne*, soo haest van de cust Choromandel hier verschijnt.

Item alsoo men by rapport der overhoofden van 't jacht *Beverwijck*, den 30^{en} July van Tico ende Priaman op de Westcuste van Sumatra alhier gearrievt, verstaen heeft, hoe op hun vertreck aldaer noch goede partie peper resteerde, is mede goet gevonden, om geen voorderlijcke occasie van handel over te slaen, andermael een beseyndinge derrewaerts te doen, ende met een requesijt cargasoen in comptanten ende cleden op 't spoedichste naer Tico ende Priaman af te vaerdigen 't jacht den *Vliegenden Swarten Arent*.

Wyders alsoo men jaer op jaer gewaer geworden is, hoe de Ternatanen, mitsgaders die van Loehoe, Combello ende consorten in de quartieren van Amboyna, directelijck tegen de gemaecte contracten, niet alleen gesocht hebben ons by wge van vreemde handelaers van de nagelen t'eenemael te frustreren, welcke de Nederlantsche Compagnie, in recompense van de sware lasten, die sy tot maintenue des conings van Ternaten sooveel achtereenvolgende jaren gesupporteert heeft, alleen toecomien, maer daerbeneffens oock d'onderdanen van 't Casteel aldaer uyt onse gehoorsaemheyt te trekken om alsoo meester van ons te werden, ende naer hun welgevallen te bereyden, geeft syne E. den Raedt in serieuse bedenkinghe, wat gevoechelijck expedient ende middel men in 't werck stellen ende byderhant behoort te nemen, soo omme de voorverhaelde perfidieuse procedures der Ternatanen ende consoorten te stuiten, ende 't geene de Generale Compagnie in voorgemelte quartieren alreede in 't besit heeft, tegen voorderen indrang ende ondercruypinghe te mainteneren ende verseeckeren, als omme 't vervoeren van de nagelen by Maccassaren, Maleyen, Javanen ende andere vreemde handelaers te beletten.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN ende JEREMIAS DE MEESTER.

Saterdach 5^{en} Augusty 1628. By voorgaende resolutie den Raedt in bedencken gegeven sijnde, hoeveele men van de jongste becomene comptanten van 't vaderslant, 'tsy dan na de custe van China ende Teyouhan, na de custe Choromandel, ofte na Suratte, tot stijvinge van 't cappitael aldaer soude vermogen te beschicken, gelijck mede wat schip ofte jacht daertoe te gebruycken, wert voorsz. pointet by sijn E. alsnu geresumeert omme daerop arrest genomen te werden.

Waerop ingesien synde, hoe 't saysoen tot de beseyndinghe naer de custe van China vry wat verloopen is, behalven dat onseecker gaen hoe de troublen aldaer met de rovers afgeloopen ende of d'openinge van handel gevolcht sy, gelijck mede, wat succes de saecken in Japan gesorteert mogen hebben; daerbeneffens dat de custe Choromandel, by behouden overcomste, soo van hier als 't vaderlant, dit jaer een tamelijk ontset becomen sal, daermede den handel soo voor dese Suyderquartieren als 't vaderslant in redelijken treyn sal connen werden gehouden, daertegen Suratte, insonderheyt tot bevoorderinge der Europische retouren, ten respecte van der heeren Mayores eysch, schaers van cappitael geprovideert is, behalven dat d'onse aldaer met een notable somme op interest beswaert saten. Om welcke voorsz. als andere consideratien den Raet van eenparich advijs is, dat men de styvinghe van 't cappitael in Suratte vóór dat van de custe van China ende Choromandel behoort te prefereren, ende arresteert dienvolgende, dat men omtrent de somme van 80.000 realen van 8^{en}, soo in rijcxdaelders als leeuwendaelers, derrewaerts beschicken sal, gelijck mede, dat men 't nieu aengecomen jacht *Zeeburch* (als sijnde, na gemaekten overslach der presente schepen en jachten hier ter rheede, tot gemelten voyagie dienstichst en bequaemst), met 60 coppen varentvolck gemant, daertoe gebruycken ende den 10^{en} deser afvaerdigen sal.

Op welck goetvinden syne E. voorder proponeert, oft al geraden sy, gemelte jacht, groot ongeveer 80 a 100 lasten, met soo notabelen somme alleen te risqueren, ten aansien by reconter van eenige 's vyants macht niet bastant is requisite defentie te bieden. Waerop geconsidereert sijnde, hoe den algemeynen vyant 't voorleden jaer op de custe van India geheel in onmacht lach, ende d'advysen van Portugael niet medebrengen eenich remarcquabel secours vandaer soo haest te verwachten hadde, als hebbende de Spanjart in Europa in de presente troubleuse constitutie de handen t' overvol; op welck insicht, gelijck mede, dat het een defensijf ende wel beseylt jacht is, den Raet by haer vorich goetvinden naer Suratte blijft persisteren, ende is dienvol-

gende andermael gearresteert, daermede tegen gemelten tijt voort te varen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN ende J. DE MEESTER.

Woensdach 9^{en} Augusty 1628. Alsoo vernemen door brieven by Marten Ysbrantsz. opten 8^{on} ende 10^{en} Juny int fort Gelria geschreven, ende door 't jacht *Grootenbroeck* alhier ontfangen, dat syne E. genegen is, 't schip de *Leeuwinne* na Batavia niet af te vaerdigen voordat het geheel volladen sy met waren voor Europa, ende dat het met sulcke waren niet eer dan in October sal connen volladen werden, als wanneret het te laet sal sijn om na Battavia te comen, maer nootelijck alleen vandaer naar 't vaderslant soude moeten seylen, is op 't voordraken van de E. heer Gouverneur Generael met eenparige advysen goet gevonden, dat het jacht de *Nieuwicheyt* op 't spoe-dichste na Paliaccatte affvaerdigen sullen, met ordre aen den Gouverneur, dat het schip de *Leeuwinne* dadelijck na Battavia seynden met sulcken retouren als dan voor Nederlant ende India gereet sijn, opdat 't selve alhier vol-laden ende in compagnie van de vloote na 't vaderslant afvaerdigen, ofte de goederen over de vloote verdeelen mogen.

Item is mede goet gevonden, dat men met gemelte *Nieuwicheyt* over Choromandel naer Suratte advijs geven sal, hoe na 't vertreck der vloote onder de vlagge van de E. Jan van Hazel derrewaerts noch afvaerdigen 't jacht *Seeburch* met f 200.000 een rijcxdaelders ende leeuwendaelders, ende andere nodige advysen meer.

Item is mede goet gevonden, dat men tot bevoorreringhe van den peper-handel in Jamby met een requisjt cargasoen cleden, benefens 6600 realen van 8^{en} in comptant 't jacht *Beverwijck* derrewaerts afvaerdigen sal.

Belangende 't Portugiesche fregat, welck den Gouverneur Marten Ysbrantsz. schrijft by d'onse, nu jongst, omtrent Trangabare met 7000 fl suycker, 50 cargo geheel groff porceleyn, wat root hout, ende 120 heel slechte plancken verovert te wesen, ende by de Denen, 't selve soeckende te protecteren, ge-reclameert wert, is mede goet gevonden, gemelten Gouverneur aen te schry-vien, dat het by provisie houden, ende de Deenen aenseggen sal, soo sy meenen haer daeraen ongelijck gedaen wert, dat hun actie ende recht in Battavia ge-lieven te vervolgen ende doen blijcken, alwaer hun goet recht geworden sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN ende JEREMIAS DE MEESTER.

Vrydach 11^{en} Augusty 1628. Alsoo 't jacht *Seeburch*, by resolutie van den 5^{en} deser naer Suratte gedestineert, seylreet ende den gelimiteerden tijt tot

desselffs affvaerdinge verscheenen is, wert by den E. heer Generael in deliberatie gegeven, dewyle het een jacht alleen, ende in cas van eenige 's vyants macht, niet bestant is requisite defentie te bieden, gelijck mede, dat over Choromandel van den Directeur van den Broecke advijs becomen hebben, hoe beducht was Compagnie's volck en negotie in Suratte groote moeyten ende becommering mochte aengedaen werden, ter oorsaecke van 't aenhalen van een Moorsch schip van Suratte by 't jacht *Grootenbroeck* op de custe voorsch., item dat noch twee andere by d'onse alhier bejegent ende aengerant syn, of geraden sy, dat men de beseyndinge van voorsch. jacht met soo notablen somme comptant voortganck late sorteren omme de rapineusheyt der Mooren aldaer, in revengie van 't voorverhaelde, geen onderpant meer te exposeren als alrede by 't comptoir is, ende met de vloote noch staet te comen.

Waerop ingesien sijnde, hoe om redenen in resolutie van den 5^{en} deser vermeld, geen vreese voor eenige 's vyants macht op de cust van India te hebben sy, gelijck mede, dat van de custe Coromandel geadviseert wert, hoe 't aengehaelde schip by d'onse aldaer onbeschadicht gerelascheert is, ende dat d'ander twee met d'oliphanten voorby Masalipatnam na Bengala geloopen sijn sonder d'onse bejegent te hebben, is met eenparige advysen goet gevonden, dat men de beseyndinghe van 't jacht *Seeburch* sal laten voortgaen, alsoo vertrouwt wert des Compagnie's volck ende goederen in Suratte, vermits het op de custe Choromandel met het geseyde Moorsche vaertuych soo ten besten uytgevallen is, ongemoeyst sullen blyven.

Item is mede goet gevonden, dat men den persoon van Willem Cornelisz. Backer, gewesene opperstierman op 't jacht *Delfshaven*, ende by den breeden Raedt der schepen *Delfshaven* ende *Vlissingen* onderwegen op d'herwaerts comste tot het schipperampt, in plaatse van d'overledene schipper Yeman Splintersz. Bosman, op approbatie van de E. heer Gouverneur Generael ge-promoveert geweest sijnde, in gemelten ampt van schipper confirmieren sal. Item dat men denselven op 't jacht *Beverwijk* sal laten overgaen, ende Symon Jansz. Ceun, schipper, op sijn serieus versoect van verlossinge, weder op *Delfshaven* stellen sal, omme daermede t'syner tijt na 't vaderslant te gaen, ende ondertusschen op de behoorelijcke stuwagie ende ladinge van dien goet regard te nemen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN ende JEREMIAS DE MEESTER.

Maendach 14^{en} Augusti 1628. Alsoo d'heeren Willem Jansz. ende Jan van Gorcum, Raden van India, ende gewesene Gouverneurs over de eylanden Banda ende Amboyna, geremonstreert hebben, hoe haer over hunnen jongst

verbonden tijt, te weten: d'heer Willem Jansz. sestien maenden, ende de heer Jan van Gorcum achtien maenden, in Compagnie's dienst hebben laten gebruycken, op een toesegginge van een honorable recognoscance voor d'overdieninge, haere E. ten tyde van 't versoeck haerder verlossinge by d'E. heer Generael Carpentier gedaen, daervan oock extract uyt gemelte syne E. brieven, desen raeckende, geproduceert ende vertoont hebben, ende oversulcx versochten, men daerinne gelieffde te disposeren, is op 't voordragen van de E. heer Gouverneur Generael eenstemmich goet gevonden, dat men den heer Willem Jansz. voor synen overgedienden tijt de somme van f1300, ende den heer Jan van Gorcum de somme van f1450 vereeren ende deselve op haer E. respectieve reeckeninghe goet doen sal, mits dat haere pretensien dien-aengaende daermede volcomentlijck gerecompenseert ende voldaen blyven.

Item is mede goet gevonden, dat men Willem Outgersz. Dop van Hoorn ende Cornelis Jansz. van der Lijn van Alckmaer, in 't lant gecomen in September anno 1627 met de schepen de *Nieuwe Galias* ende 't *Wapen van Hoorn*, in qualité van assistenten, onder een tractament van f18 ter maent, vermits haer sufficance ende vlyticheyt in Compagnie's dienst, gelijck mede dat geseyde maentgelt tot hun onderhout te sober is vallende, van nu af toeleggen sal f30 ter maent, benefens ondercoopmans rantsoen.

Voorders alsoo de gemeene borgerye van Amboyna aen den E. heer Gouverneur Generael by requeste versocht hebben, dat hun mochte geaccoerdeert werden exemptie van huer der clappusboomen, gelijck mede van de pacht der visscherye, welck hun, gelijck sy clagen, langer te beswaerlijck ende lastich vallen op te brengen ende te betalen, is mede goet gevonden, omme gemelte borgerye eenich soulageable gratificatie op haer requeste te doen, dat men den Gouverneur van Amboyna aenschryven sal, dat in 'taenstaende alsulcke clappusboomen, als yder achter sijn wooninge ende binnen sijn pagger heeft staende, van de belastinghe daerop gestelt, eximeren ende geene betalinge dienaengaende voorderen sal, mits dat yeder borger gehouden blyve, ende den Gouverneur oock goede sorge daervoor draege, dat in plaatse van d' uytgaende boomen weder jonge clappus ende andere vruchtdragende boomen gedurich aengeplant, ende daerbeneffens 's heeren gerechticheyt van de thienden van dien promptelijck opgebracht ende voldaen werde.

Aaengaende d'exemptie van de pacht der visscherye, alsoo den Raet, om moverende consideratien, daertoe niet verstaen can, is eenstemmich goet gevonden, tot versterckinge van 's lants innecompen daerinne by den ordinary trayn alsnoch te continueeren.

Item alsoo seecker inwoonder van Amboyna, genaemt Zanchio des Consilhos, ontrent 5 jaren geleden voor sijn soons getrouwicheyt over seeckere

faulte in apprehentie gestelt sijnde, in handen van den Gouverneur aldaer gedepositeert heeft dry goude ketens, welck omtrent ter somme van 500 realen van 8^{en} soude belopen, met soodanige cautie, dat byaldien hy Zanchio, ofte desselfs soon, echter yets vyandtlijcxes ofte nadeelichs tegen den Staet der Vereenichde Nederlanden in Amboyna ofte elders quamen te attenteren, dat in sulcken gevalle de gedepositeerde keetens geconfisqueert ende verbeurt souden blyven. Ende alsoo gemelten Zanchio, sich tsedert voorsz. tijt tot nu toe, benefens sijn soon, in alle getrouwicheyt gecomporteert hebbende, versocht heeft hem restitutie van d'een ende d'ander mochte geschieden, is mede goetgevonden, dewyle Laurens de Maerschalck, desmaels opperoopman van 't casteel Amboyna, in wiens handen voorsz. ketens tot bewaeringhe eerst gestelt sijn geweest, gelijck mede desselfs successeur Herman Craeyvanger, aen wien gemelten Maerschalck deselve getransportereert heeft (uytwysende d'attestatie dienaengaende verleden) beyde naer 't vaderlant vertrocken sijn, ende by transpoort van Craeyvanger daervan niet te voorschijn gecomen ofte gebleecken is, dat men by provisie aen gemelte Zanchio op reeckeninge van dien betalen sal de somme van 200 realen van 8^{en}, ende de voordere satisfactie differeren tot de wedercomste gemelter cooplieden, welck men verstaet uyt Nederlandt hier wederom te sullen verschynen, omme alsdan voorder daerop geinquireert ende aequittabel contentement aen d'eygenaers gegeven te werden.

o. 5. 1. Voorders alsoo den Raet gebleecken is, hoe de comportementen van Reynier Pels, uytgekommen anno 1625 met 'tschip *Mauritius* in qualité van schipper, tsedert sijn arrivement alhier, met debaucherien, dronken drincken, aen lant vernachten, als andersints, sulcx sijn geweest, dat de schepen hem toevertrout, d'een voor ende d'ander naer, niet ontsien heeft te verachcloosen, ende buyten de behoorelijcke ende geleyschte opsicht te laten, is mede goetgevonden, dat men gemelten Pels als ondienstich afdancken ende sonder bedieninge ende gagie met d'eerste gelegenheydt na 't vaderlant verseynd sal. Item dat men, om in 'taenstaende van soodanige ondienstige ende schadelijke dienaers ontslagen te blyven, aen heeren Mayores daervan by de generale missive notificatie doen sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN, J. DE MEESTER.

Vrijdach 18^{en} Augusty 1628. Alsoo dagelijcx, soo van de Mataram als die van Bantam te waeter ende te lande dapper gedreycht werden, ende die van Banham hun niet ontsien, soo nu en dan ons met hun vaertuych onder de oogen te comen braveren, ende hier en daer sooveel affbreuck te doen als

eenichsints in haer vermogen is, wert by den E. heer Generael den Raet voorgedragen, dewyle voordesen 't *Wapen van Jacatra*, sijnde een platbodemtschip, seer ondiep gaende, de Compagnie op de custe van Java goeden dienst gedaen heeft, ja een schrick der Javanen hieromher geweest is, ende 'tselve outheysts- ende onvermogenheytshalven langer niet mede mach ende gesloopt moet werden, of 't niet dienstich ende geraden sy, dat men weder een nieuw vaertuych van gelijcke forme, doch wat langer als 't afgeleyde, voorname te bouwen, omme by wege vandien de vyanden in 'tontsach, ende onse stroomen ende rivieren sooveel mogelijck veyl te houden.

Waerop ingesien sijnde de goede diensten, welcke voordesen by 't afgeleyde *Wapen van Jacatra* genooten hebben, den Raet van eenparich advijs is ende arresteert dienvolgende, dat men metten aldereersten weder een nieuw vaertuych van de vorige forme, doch een derde langer, sal doen opsetten, omme, gereet sijnde, op d'advantagieuste plaetsen, 't sy dan om d'Oost oft West, op den vyandt gebruyckt te werden.

Item is mede goet gevonden, dat men tot bevoorderinge van den peperhandel op de Westcust van Sumatra 't jacht *Medenblick* andermael derrewaerts seynden sal, met een requesijt cargasoen cleden ende 8000 realen van 8^{en} in comptant, met ordre aen d'overhooffden van 't gemelte jacht, dat de cleden in reputatie houden, ende niet licht uyt de hant werpen, al souden deselve wederom gebracht ende de peper voor comptant moeten gecocht werden, alsoo de cleden tegen 't naeste jaer wel te passe comen sullen.

Item is mede goet gevonden, dat men Jan Gijsbertsz. Boneter, schipper op 't jacht *Medenblick*, welckers verbonden tijt binnen een maent gaet expireren, op sijn ernstich versoeck van verlossinghe op 'tschip *Vlissingen*, gegenwoordich in de lading voor 't vaderslandt leggende, sal laten overgaen om op de behoorlijcke stuwigie ende lading van dien te letten, ende in desselffs plaetse op gemelte *Medenblick* weder stellen sal Jacob Jansz. Paeuw, schipper op dito *Vlissingen*.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN, J. DE MEESTER.

Saterdach 19^{en} Augusty 1628. Alsoo de geruchten sterck loopen, hoe die van den Mataram ende Bantham een entreprinse, soo te water als te lande, op Battavia souden voorhebben, ende de borgerye alhier, bestaende ten meestendeele uyt een hoop vreesachtighe Chinesen, niet bestant is, in cas van overval, requisite defentie te bieden, is op 'tvoordragen van den E. heer Gouverneur Generael met eenparige advysen goet gevonden, dat men tot meerder verseeckeringe ende defentie deser stede, soo om redenen voorsz., gelijck

mede, dat de publijcke selve uyt verscheyde natien gecoalesceert is, daer men wel wat naer omsien mach, 100 coppen van 't Casteels garnisoen (welcke gegenwoordich sonder incommadatie, vermits buyten ordinary sterck is, gemist connen werden) op d'emportantste plaetsen in de stadt in twee troupen onder goede hooffden om wacht te houden verdeelen, ende tot haer accommodatie bequame wachthuysen oprechten sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteykent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN, J. DE MEESTER.

Woensdach 23^{en} Augusty 1628. Alsoo Cornelis Jacobsz. van Wadwaey, cranckbesoecker, by requeste verthooont heeft, hoe gedurende den tijt syner residentie in de quartieren van de Molucquen onder de gouverne van de E. heer Jaecques Lefebvre, sijnde omrent 28 maenden, boven sijn ordinary toegeleyde ransoen van 6 realen van 8^{en} ter maent, wegen de schaersheyt ende dierte van de leeftocht aldaer, syn gagien in nootdruct van cost ende dranck heeft moeten verteeren, sulcx dat, op syn reeckeningh van de Molucquen te quaet comende, bycans niets overgehouden heeft daermede syn huysvrou ende kinderen soude connen sustenteren, ende oversulcx seer ernstlijck versocht, men insiende syn goede diensten gedurende sijn aenwesen in gemelte quartieren gepresteert, als hebbende des Sondaechs met voorlesen de plaetsen van een predican, welcke daer tegenwoordich leggende f 100 ter maent wint ende daerenboven noch 13 realen van 8^{en} tot ransoen geniet, bewaert, gelijck mede de schole ende appendentien vandien in alle getrouwicheyt ende vlyticheydt waergenomen, om voorverhaelde redenen syn verteerde ende t' achterwesende maentgelden met eenige soulageable gratificatie gelieve te gemoet te comen, ende de necessiteyt van sijn domestique saecken, tot welcker soulagiement soo verre reyse seyt aengenomen te hebben, eenichsints te subleveren.

Op welcke verthooninge den gouverneur Lefebvre gehoort ende by syn rapport niet anders als goede ende loffelijcke getuygenisse van den suppliant, soo in de bevorderinghe synes dienst als comportementen van leven, verstaen sijnde, met eenparige stemmen goet gevonden is, dat men gemelten Cornelis Jacobsz. de somme van f 600 eens vereeren ende op sijn reeckeninghe goet doen sal, mits dat sync pretentie desen raeckende daermede volcomentlijck voldaen sal blyven ende cesseren.

Voorders alsoo op eergisteren een notabel getal van vaertuych van d'Oost alhier verscheenen is, meest met groff bestiael, eenigen rijs ende andere meudentien geladen, sijnde al t'samen sterck ende buyten ordinari gemant, ende de geruchten sterck loopen, hoe die van den Mataram ende Bantam een

aenslach op Battavia souden voorhebben, is mede goet gevonden, omme des te beter tegen overval op ons hoede te mogen wesen, gelijck mede de vreesachtighe borgerye, insonderheyt de Chinesen, den schrick wat te benemen, dat men gemelte vaertuych geen langer verblyven in de stadt gedoogen sal, als tot lossinghe van 't mede gebrachte bestiael van noode sy, ende soo haest dat gelost ende gelevert sal sijn, dat men 't selve datelijck buyten den boom sal doen schieten, om vandaer met een cleyn vaertuych ende weynich volck hun resterende lading aen de marckt te brengen ende te vercoopen, ende soo haest d' een ende d' ander gebeneficeert sy, dat men se voorts al t'samen naer huys wisten ende doen vertrecken sal.

Item alsoo by vertreck, affdankinghe, gelijck mede, dat verscheyden raetspersoonen in den achtbaren Raet van Justitie deses casteels, wegen hunne bysondere occupatien ende affairen in Compagnie's dienst, niet preciselyck ter vergaderinge compareren connen, gemelten Raet om redenen voorsz., naer exigentie van dè voorvallende rechtssaecken, niet altijt met een competent getal van raetspersoonen versien can wesen, is mede goet gevonden, omme 't defect in d' een en d' ander sooveel mogelijck te suppleren, dat men de personen van Gijsbert van Loodesteyn, Anthonio del Court, Aron van Rensen, oppercoopliden, tot ordinary comparanten in gemelten Raet assumeren sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Vrydach 25^{en} Augusty 1628. Alsoo die van Mataram met 66 soo gorabs als prauwen, onder semblant ende schijn van handelaers met eenich bestiae, rijs ende andere menudentien onlangs hier ingecomem sijnde, voorleden nacht met een notable menichte volcx op sijn onversienst een vyantlijcken assault op 't Casteel gedaen hebben, ende niet weten connen wat macht noch byderhant mach wesen, oft verwachtende sijn, om een reprinse daerop voor te nemen, is op 't voordragen van de E. heer Gouverneur Generael eenstemmich goet gevonden, dewyle genoechsaem gesien ende ervaren hebben, den vyant het in ernst meent ende dat daerentegen 't Casteel op verscheyde plaatzen in sodanige defentie ende tegenweer niet legt, als tot de resistentie van een vigoreuse macht ofte harden aenloop van nooden sy, dat men sonder uytstel ofte lang beraet op 't spoedichste doenelijck sy, de punten van 't Casteel, insonderheyt de Saphier ende Peerel, welcke neffens de guardynen maer van aerde sonder metselwerck, geen borstweering hebbende, opgeworpen sijn, met stormpalen ende staende palissaden tegen incursie ende aenloop sal sien te verseeckeren, ende in behoorelijcke defentie sooveel doenelijck te brengen.

Voorder dat men alle de punten met bequaeme bedding voor groffgeschut,

BATAVIA, 25 AUG. 1628.

item met requisite amonitie van oorloge, alderhande vuyrwercken ende andere noodige ende dienstige materialen versien sal.

Ende opdat sulcx des te beter ende spoediger effect sorteren moge, is mede goet gevonden, dat de heer Willem Jansz. de punt de Diamant, de heer Jaecques Lefebvre de punt de Saphier, de heer Jan van Gorcom de punt de Robijn ende de heer Anthoni van Diemen de punt de Peerl onder hun auspitie ende opsigt nemen sullen; insgelijcx wert aen de heeren Jeremias de Meester ende Adriaen Blocq Maertensz. d' oversicht in de stadt bevolen, om aldaer in 't voorvallende prompte ende goede ordre te stellen.

Item is mede goet gevonden, alsoo men verstaet datter troupe Javaven in 't velt sijn vernomen, Compagnie's bestiael, mitsgaders de wacht, soo op 't selve als op de paeerdestal in Compagnie's thuyn buyten deser stede geordonneert, al t'samen in te trekken, opdat niet onvoorsiens overvallen worden ende in handen van den vyant geraken.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JACQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Saterdach 26^{en} Augusty 1628. Alsoo op huyden morgen, by rapport van 't uytgesondene paerdevolck, verstaen is, hoe eenich ontelbaere menichte Javanen in den thuyn van Dirck Jemming, ontrent een vierendeel mijls buyten deser stede gelegen, verschenen waren, ende op den middach vernomen is, hoe haer alrede met vliegende vendels in goede ordre in 't gesicht van de stadt langs den Heerenwech vertoont hebben, alwaer hun beginnen te verstercken ende leger te slaen, wert by den E. heer Gouverneur-Generael den Raedt voorgedragen, dewyle de sobre gesteltheyt ende swackheyt der borgerye soodanich is, dat onmogelijck sy't circuit van de stadt, gelijk dat tegenwoordich is, behoorlijck ende naer eysch van saecken daermede te besetten ende tegen indrang van den vyandt te beschermen ende te houden, ende dat men daerbeneffens sonder incommodatie ende eygen verswackinge sooveel coppen van 't garnisoen deses Casteels niet vermach af te steecken, daermede alles inde stadt naer den eysch wel bewaert soude connen werden, of 't niet raetsaem sy, dat men een gedeelte van de stadt, te weten van de Kerckdwarsgracht af Suytwaerts op tot de groote riviere toe, afsneed ende de huysen daerop staende, daer 't van noode is, raseerde ende slechte, omme by wege van gemelte afsnydinghe 't resterende ommevang van de stadt des t'onbrcrompener te mogen versekeren ende protegeren.

Den Raet is van eenparich advijs, dat men, achtervolgende syne E. propo-
sitie, om redenen daerinne vermeldt, 't geseyd gedeelte van de stadt afsnyden,
verbranden, raseren ende slechten sal.

Item alsoo 't benedenhuys met sijn ommeslach in 't oude fort de punt de Diamant soo belemmert ende in de wege is, dat deselve, in cas van aenloop ende overval, de punt de Peerl niet bestrijcken ende requisite assistentie souden connen presteren, daerbeneffens dat 't geseyde geveert met sijn hoeken ende winckelen de vyanden voor schuylplaetsen als andersints soude connen dienen, is mede goet gevonden, dat men, omme den Diamant een vryen uyttsicht, mitsgaders desselffs geschut libre vogue te geven, 't geseyde huys met sijn appendentien demolieren ende den ommeslach van dien in 't nieuwe Casteel removeren ende naer gelegentheyt accommoderen sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Woensdach 30 Augusty 1628. Alsoo de officieren van de borgerlijcke wacht deser stede clachtich vallen, hoe hun dagelijcx verscheyden oproerige ende rebelsuchtige geesten onder de borgerye alhier, insonderheyt de Nederlantsche, vertoonen ende hooren laten, welcke de bevelen van de officieren weigeren naer te comen ende te gehoorsamen, sulcx dat yder synes wechs ende met sijn hoofd deur willende, in de presente troubleuse constitutie, dat den vyandt voor de poorte ende soo dicht op de neuse hebben, daeruyt eyntelijck niet anders als den onderganck ende totale ruine deser republijcke geschapen staet te resulteren, ende oversulcx nodich sy een gequalificeert geexperimenteert ende discreet persoon gecommitteert ende geauthoriseert werde, welcke in qualité van mayoor van de stadt 't generale commandement ende opperste gebiedt, soo over de borgerye in 't generael, als de soldaten, die de stadt tot haer meerder verseeckeringhe ende versterckinge uit het Casteels garnisoen, tot 100 coppen toe ofte daeromtrent, bygeset sijn, voere ende allen 't voorvallende ten meesten dienste ende welstant van de stadt, met advijs van den Raede, dirigiere ende beleyde, mitsgaders denwelcken ydereeën, van wat qualiteyt ende conditie hy sy, daervoor sal hebben aen te nemen, t'erkennen, ende gehoorsamen, is op 't voordragen van den E. heer Gouverneur Generael met eenparige advysen goet gevonden dat men den persoon van Marten Jansz. Vogel, gewesene capiteyn over 't garnisoen in Amboyna, ende naderhant provisioneel baljouw deser stede, daertoe committeren ende behoorlijck authoriseren sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Donerdach 31^{en} Augusty 1628. Alsoo tot meerder ontsach, tranquiliteyt ende ruste onder de borgerye deser stede hoochnodich sy, dat gedurende

desen troubelen een expressen chrijsraedt geordonneert, gesormeert ende opgerecht werde, omme by deselve met requisite authoriteyt ende gesach, in cas van oppositie, seditie, wederhooricheydt, huysbraeck, diefstal ende alderhande voorvallende criminale delicten ende excessen binnen deser stede (op approbatie van den E. heer Gouverneur Generael) goet cort recht ende parate justitie gadministreert ende geexcerceert te werden, is op 't voordragen van den E. heer Gouverneur Generael met eenparige advysen goet gevonden, dat men tot het collegie van schepenen (daerinne de lieutenant van de borgelijcke wacht, mitsgaders een sergeant van deselve, als raedtspersoonen ordinairlijck compareraren, sijnde beyde militaire personen) assumeren sal de majoor van de stadt benefessens den persoon van capiteyn van der Plaeten, sijnde overhoofst van de soldaten, welcke de stadt uyt het Casteels guarnisoen bygeseth sijn, mits dat in desen chrijsraet de mayoort van de stadt de prae-seance, de president van 't collegie de tweede, ende de gemelte van der Plaeten de derde stemme hebben sullen, ende dat voorts onder andere raetpersoonen d'ordinary rang geobserveert sal werden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Saterdach 2de September 1628. Alsoo in de presente constitutie van saecken hoochnoodich sy, dat een gequalificeert ende ervaren persoon over de scheppen hier ter stede leggende 't opperste gebiedt ende gesaech voere, soo omme op 't stuck van de wachten als andersints behoorlijck ordre te stellen, mitsgaders 't gene tot meesten dienste, soo van Compagnie's schepen als conservatie van 't Chineesche minder vaertuych, welcke toegestaen wert gedurende dese troubelen met vrouwen ende kinderen onder 't beschut van onse schepen sich te onthouden ende te schuylen, vereyscht wert, ende voorts alle 'tvoorvallende met advijs van Rade ten meesten welstant van de Generale Compagnie te dirigeren ende beleyden, is op 't voordragen van den E. heer Gouverneur Generael met eenparighe advysen goet gevonden, dat men den persoon van Jan Gijsbertsz. Booneter, schipper op 'tschip *Vlissingen*, daertoe committeren ende behoorelijck autoriseren sal, omme d'een ende d'ander, alsvooren verhaelt, te bevoorderen ende waer te nemen.

Voorders, alsoo de punt genaemt West Vrieslant met 38 coppen, soo soldaten als varend volck, mitsgaders 't groot huys van 't oude fort met 40 coppen, soo opper- ende ondercoopluyden als assistenten, des nachts bewaert werden, welcke nutter ingetrocken ende tot beter besettinge van 't Casteel geemployeert ende verdeelt dienden, is mede goet gevonden, dewyle gemelte huys alrede out, bouwvallich ende ruineus is, daerbeneffens dat het op de

groote riviere 't Casteels aensien ende ontsachlijckheyt seer verduystert ende in de wege is, dat men 't selve, gelijck mede de geseyde punt West Vrieslant demolieren ende 't volck daermede d'een ende d'ander bewaeckt werden, te weten: de soldaten over de masse van 'tgarnisoen verdelen, ende de resterende Compagnie's dienaers gebruycken sal daer bevonden wert ten meesten dienst sulcx te vereysschen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Vrydach 8^{en} September 1628. Nadat by d' E. heer Generael ende den Raedt soo nu als dan wegen de nootwendighe versterckinghe van de puncten de Peerl ende Saphier gediscouerte is geweest, is op heden eenstemmich goet gevonden ende geresolveert den Saphier (alssijnde de nootsaeckelijske) met den aldereersten byderhant te nemen, denselven met houtwerck ende plancken rontsomme te besetten ende sluyten, omme alsoo des te beter tegen aenloop ende onverwachten overval van de vyanden gedefendeert ende verseeckert te connen werden.

Voorders alsoo de Nederlantsche borgerye, de Japanders ende vrye Mar dieckers continualijk tegen den vyant (die hun aan de landtsyde van de stadt gelegert hebben) in de wapenen sijn, de wachten besetten ende waernemen, ende dat de Chinesen daerentegen voor 't gemeenebeste wercken, waecken noch vechten willen, hun voorder in veel andere occasien onwillich toonen; item dat volgens haeren aengebooren gierigen aert niet anders soeken als hun by ons te verrijken ende dan met haere middelen d'een tijt ofte d' ander van Battavia na China te vertrecken.

Weshalven wert den Raedt by Syne E. voorgedragen, ofte eenige redenen sijn waerom gemelte Chinesen gelijck voordeszen niet souden contribueren, ofte by colecte seckere somme gelt opbrengen, tot soulagement van de extraordinary lasten, die de Generale Compagnie (gedurende dese alteratie) moet dragen tot onderhout van de voornoemde borgery, die soowel tot bescherminge van de Chinesen als voor haerselven de wapenen voeren.

Op welcke propositie, na verscheyde discoursen ende overleggingh, goet gevonden is de saecke uyt te stellen ende vooreerst noch wat in bedenking te houden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTONIO VAN DIEMEN.

Maendach 11^{en} September 1628. Alsoo den algemeenen vyant verleden nacht tusschen de reduyten Gelria ende Hollandt de stadt soo genadert is,

dat sijn werck ofte trenche (sijnde van hout opgeworpen) met een pistoel van de wal begaen can worden, is by d'E. heer Generael ende den Raet (nadar dat alvooren 't advijs van de chrijsofficieren daerop gehoort was) goetgevonden ende gearresteert, dat men op morgen (in de name Godes) met 60 Nederlantsche coppen, soo musquettiers als pieckeniers, ende een gevloch van een goet getal Chinesen, de vrye Mardickers ende eenige Japanders, des vyants naeste aproche met gewelt sal aentasten, den vyant daeruit dryven ende sijn werck in aller ijł sal sien te slechten.

Item datter tot verseeckering van de uitvalders sullen geordonneert werden langs de wal 150 musquettiers, soo Nederlantsche borgery als soldaten, om onder 't faveur van hun musquetten voor des vyants uytval verseeckert ende gedefendeert te werden, ende opdat alles met goede ordre, sonder confusie byderhant genomen mach werden, is mede goetgevonden tot uytvoeringe van voorsz. exploict te committeren den heer Jaecques Lefebvre.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Vrydach 15^{en} September 1628. Alsoo met die van den Mataram gants onverwacht in oorloge gecomen sijn ende dat den vyandt, al hoewel hunnen verraderschen aenslach, tusschen den 24^{en} ende 25^{en} Augusty pasato des nachts op 't Casteel voorgenomen, mislukt is, sich met een goet leger omtrent de stadt blyft onthouden, ende seer versterckt, apparent opnieuw secours is verwachtende om een reprinse te doen, wert by sijn E. den Raet voorge dragen ende in bedenken gegeven, off ten aensien van dese alteratie ende onverwachten oorlooch, geraden sy, by d'ordre tot redres van Compagnie's negotie in Masilipatnam, per 't schip de *Caneel* den 24^{en} Juny passato aan den Directeur Marten Isbrantsz. gegeven, te persisteren ende effect sal laten sorteren, dan off men behoorde een jacht met advysen van 't gepasseerde alhier na de cust van Choramandel aff te vaerdigen, gemelte ordre tot naerder ende beter gelegenthelyt te doen uystellen, vandaer op t'ontbieden, ende metten eersten herrewaerts te laten comen alle de schepen, jachten ende volck, omme ons daermede te verstercken, ende van te dienen, daer 't den dienst van de Compagnie mocht vereyschen.

Den Raet, op de propositie van sijn E. en d'emportantie van dien geleth hebbende, is van advijs, dat men by de voorige ordre sal blyven persisteren, ende hout dienvolgende onnodich 't senden van een jacht derrewaerts.

De redenen, die den Raedt hiertoe doen inclineren, sijn dese, namentlijcken, dat tot uytvoeringhe van gemelte ordre ende redres van de saecke aldaer niet meer als 2 a 3 jachten met weynich volck van noode sijn, daeromme alhier

niet verlegen connen vallen, dat voor desen met de *Cameel*, 't *Wapen von Hoorn*, ende jongst per 't advijsjacht de *Nieuwicheyt* den 11^{en} Augusty passato seer serieuselijck aen den Directeur gerecomandeert ende bevolen is, alle de groote schepen met 't overich volck daer sijnde, op 't spoedichste sal herrewaerts senden; item dat vooreerst 't jacht met sijn volck, 't welck met advysen vanhier soud vertreken, gederft moet werden, ende eyntelijck, dat het beter ende voor de Compagnie dienstich sy, de Mooren op de Cust van dese alternatie vooreerst geen kennisse becomen, 't welck andersints, by bessende van een jacht derrewaerts, seer swaerlijck voor haar secreet soud connen werden gehouden.

Ende alsoo men verstaet d' Engelse een jacht na Coromandel meenen te senden, is goet gevonden, by provisie een briefken aen den Directeur Marten Ysbrantsz. te schryven ende 't gepasseerde alhier in 't corte daermede t'advyseren, ende dat den opperoopman Gerrit Brouckmans op morgen met den *Griffioen* naer Bantham sal vertreken, omme, byaldien 't Engels jacht voor sijn aencomst niet vertrocken is, dito missive met hun na Choromandel te bestellen.

Op de propositie by sijn E. den 8^{en} deser gedaen, nopende off er eenige redenen sijn, waarom de Chinesen exempt van hunne ordinari contributie behoorden te wesen, verstaet den Raedt, dat d'onvermogende Chinesen, ende die by den brant hunne huysen ende goederen verlooren hebben, voor dese maent September behoorden geexcuseert te werden, maer dat men echter tot soulagement van de sware lasten uit de welgestelde Chinesen ende die geen schade hebben geleden collecteren sal de somme van 3600 realen, sijnde ten naestenby sooveel d'ordinary hoofdriefkens etc. maentlijck comen te bedragen.

Is mede goet gevonden, om naerder kennisse van des vyants werken te becomen, te committeeren den luytenant Dielof Specht ende Gomarus van Staen, omme deselve namiddach tegen 3 ofte 4 uren met 10 a 12 paerden onder 't faveur van 30 musquettiers te gaen besichtigen ende van de bevingding rapport te doen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Saterdach 16^{en} September 1628. Naerdat den luytenant Dieloff Specht ende Gomarus van Staen op gisteren des vyants werken besichticht ende rapport daervan gedaen hadden, heeft sijn E. op heden den Raet voorgedragen wat men voorder, tot welstant van de Generaele Compagnie, tegens den vyant behoorde byderhant te nemen, ende off geraden sy, den vyant in sijn

wercken aen te tasten, omme 't selve te raseren ende te verbranden, of dat men sulcx, dewyle de punt Saphier open leyt, sal uytstellen totdat gemelte punt in defentie sal sijn gebracht, ende byaldien men resolveert den vyant aen te tasten, wat ende hoeveel volcx daertoe nodich sy, mitsgaders met wat ordre ende op hoedanighe maniere tselve exploit tot verseeckering van de uytvalders ende hoope van goet succes behoorde byderhant genomen te werden.

Naerdat verscheyden discoursen hierop gevallen waeren, is eyntelijck goet gevonden de saecke ten principale noch uyt te stellen, ende interim 't advijs van de chrijsofficieren over dese saecke te hooren, daertoe by sijn E. ende Raet gecommitteert werden d' heer Jaecques Lefebvre ende Jeremias de Meester om met gemelte officieren van de saecke te handelen ende hun advyzen ende opinien op te nemen ende daervan rapport te doen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Dijnsdach 26^{en} September 1628. Nadat volgens resolutie van den 16^{en} deser d' heeren Jaecques Lefebvre ende Jeremias de Meester met de chrijgs officieren over 't bespringen ende aentasten van des vyants werken gehandelt, ende van hun advyzen aen sijn E. rapport gedaen hadden, is naderhant op den 18^{en} dito na verscheyden discoursen, die d' heer Generael met den Raet over gemelte saecke gehouden heeft, goet gevonden, 't stuck ten principaelen om verscheyden consideratien noch uyt te stellen, ende in bedencken te houden. Ende dewyle den vyant tsedert tussen den 21^{en} en de 22^{en} deser des nachts onderstaen heeft de reduyt Hollandt met gewelt aen te tasten, te beclimmen ende te vermeesteren, 't welck hem niet alleen door die van binnen couragieuselijck belet is geworden, maer daerenboven des morgens door 't secours, soo van 't Casteel als uyt de stadt, seer geluckich uyt alle sijn aproches, die tot dicht onder de reduyte gebracht hadde, sijnde wel ses in 't getal, gejaecht ende geslagen, soodat met verlies van veel volcx genootsaeckt werd in sijn leger te retireren, soo ist, dat sijn E. den Raet voordraecht, oft niet geraden sy, ten dienste ende verseeckering van 't Casteel ende stadt, dat men 't principale punct, 't welck tot noch toe in bedencken is gebleven, byderhant neme, namentlijck 't onderstaen om den vyant met een aensienlijcke macht uyt sijn retrenchementen te dryven. Daerop na verscheyden debatten eyntelijck goet gevonden is, alsnoch geen finaele conclusie te nemen, maer dat men by provisie alle behoorelijcke preparaten sal maken, ende voorts op alles soo goeden ordre rame, als de nootwendicheyt van de saecke vereyscht, omme altijt gereet te wesen, wanneer men tot besluyt van saecke sal sijn gecomen.

Voorders heeft d' heer Jeremias de Meester sijn E. verthoont seeckere rekening, hem van den coopman alhier ter hant gestelt, wegen verscheyden provisien, bestaende in wijn, booter, etc., by hem extraordinary uyt Compagnie's packhuys 't sedert 12 a 14 maenden herwaerts ten behoeve van sijn huysgesin genooten, monterende in alles realen 969 $\frac{3}{4}$, ende alsoog gemelte heer de Meester met enen versocht heeft, dat sijn rekeninge daervoor niet soud werden belast, maer dat hy gemelte provisien tot soulagement van sijn swaere ende groote familie ('t welck hem op 't ordinary rantsoen niet mogelijck was t' onderhouden) buyten sijn last mach genieten, ende byaldien sijn E. daertoe niet conde verstaen, dat men deselve provisien toch niet hooger soude taxeren als die in Nederlant hadden gecost; item doeleerde sich voorder datter meer wijn in reeckeningh was gestelt als wel genooten hadde, soo ist, dat de heer Generael den Raedt voordraecht, wat hier in mach ende behoort gedaen te werden, ende off er eenige consideratien sijn, om dito versoeck t' avoueren.

Den Raet verstaet dat een yder sich met 't rantsoen by de heeren Mayores geordonneert moet genoegen laten, ende dat dienvolgende de provisien by den heer de Meester genooten ten prysse gelijck die aan alle andere Compagnie's dienaers ende borgers werden verkocht, tot sijn laste sullen werden gestelt. Item dat men de reeckeninghe nader sal examineren, ende soo bevonden wordt iets op deselve gestelt te sijn dat niet genooten heeft, dat men sulcx sal afstrecken ende goet doen.

Wert mede by den Raet goet gevonden, ende gearresteert, dat men den commandeur Adriaen Blocq Maertensz. op sijn rekeninge sal stellen, te prysse alsooren, de navolgende provisien, by hem op sijn aencomste alhier uyt 't patria (volgens d'attestatie daervan sijnnde) uyt 'tschip *Prins Willem* (buyten ordre ende kennisse van den heer Generael) tot sijn eygen gebruyck gelicht ende aen lant gebracht, namentlijck: 3 amen Spaensche wijn, 2 dito Fransche wijn, $\frac{1}{2}$ item oly van olyven, 2 vaten broot, 2 vaetgens booter yder van 50 à 60 fl_m , 1 vaetjen wijntint, pertye timmerwerck, kandelaers ende kannen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Donderdach 28^{en} September 1628. Alsoo by d' afflyvicheyt van Willem Wijntgies, wylen advocaet fiscael, gemelte ambt is comen te vaceren ende oversulcx nodich sy, omme in de bevorderinge van de dagelijckse voorval-lende rechtssaecken geen verachtering te lyden, daerinne een ander gequalificeert ende bequaem persoon metten eersten gesurrogeert werde, is op 't voordragen van den E. heer Gouverneur Generael met eenparige advysen goet gevonden, dat men den persoon van Anthonis van den Heuvel, by d' heeren

Meesters in qualité van advocaat fiscael onder een tractement van f 100 ter maent aengenomen ende met 't schip *Prins Willem* daervoor in 't lant gecomen, daertoe committeren ende authoriseren sal.

Voorders alsoo Herman Deck van Uuterson, Jan Stauton van Doevert ende Jan Thijsz. van Sneek, geweesene soldaten onder 't guarnisoen alhier ende by sententien van den 25^{en} July ende 17^{en} Augusty passato, te weten Herman Deck ende Jan Stauton gecondemneert voor den tijt van dry achtereenvolgende jaren in de ketting t' arrebeyden, ter oorsaecke onderstaen hadden sich uyt Compagnie's dienst subreptive naer Bantam by de Engelschen te begeven, omme haer met derselver schepen van daer na 't vaderslant, ende Jan Thijsz. voornoemt met Compagnie's schepen van hier naer Suratte te transporteren; item Jan Carstensz. van Hamburch, bootsgesel, wegen diefstal tot verscheyde tyden gepleecht, op den 17^{en} July als vooren voor den tijt van een jaer gecondemneert, versocht hebben van haere banden ontslagen mochten werden, onder belofte van beternis ende goede gedragentheyt in 't aenstaende, is mede goet gevonden, dewyle in de presente conjuncture van saecken tot versterckinge van de wachten als andersints om volck benodicht sijn, dat men deselve by provisie largeren ende employeren sal daer den dienst sulcx sal vereysschen, met hooge waerschouwinge dat het aan hun comportementen hangen sal, tsy dan om hun respective condemnation t' eenemael geabsolveert, ofte weder in de ketting, tot voldoeninge van de voorverhaelde sententien, gekloncken te werden.

Item is mede goet gevonden, dat men op Woensdach eerstcomende celebreeren ende houden sal een algemeenen vast- ende biddach omme den Almogende Godt te bidden, dat gelieve onse vaderlant, gelijck mede den staet van de Generaelle Compagnie in dese quartieren van India, genadelijck te bewaren, ende soo langsoo meer te zegenen, ende insonderheyt dese republiecke van Battavia voor de moordersche aenslagen haerder vyanden, daermede deselve tegenwoordich aengevochten wert, te beschermen ende verlossen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCOM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach 2^{en} October 1628. Alsoo ons andermael clachten voorgecomen sijn, hoe sommige oproerige ende wederhoorige geesten onder de borgery alhier hun verthoonen, welcke de bevelen van d' officieren over haer gestelt weygeren t' achtervolgen ende naer te comen, daerbeneffens, dat men verstaet nu ende dan verscheyde criminelle delicten met houwen ende kerven by de borgers onder den anderen ontstaen sijn, daerop by den crijchsraet soo prompten ende corten justicie niet geadministreert wert, als d' emportance ende

nootwendicheyt van saecken, in de presente conjuncture, dat den vyant soo dicht op de neuse hebben, wel vereyschen, is op 't voordragen van den E. heer Gouverneur Generael met eenparige advysen goet gevonden, dat men andermael den heer Jan van Gorcum, Raedt van India, committeren sal omme desen achtermiddach den chrijchsraedt te doen beroepen, ende deselve tot hun devoir in d'administratie van justicie als andersints op 't serieuste aan te manen. Voorders dat sich van de belhamels ende muylmakers op 't naeuste informeren, ende deselve voor de vergaderinghe van den chrijchsraet doen citeren sal, omme door de gevoechelijckste expedienten als noch tot hun plicht ende schuldige gehoorsaemheyt, sooveel mogelijck, te compelleren.

Voorders geeft sijne E. den Raet te bedenken, oft oirbair sy, dat men 't jacht de *Kemphaen*, op den 30^{en} Augusty van de cust Choromandel alhier gearriveert, andermael derrewaerts afvaerdige, omme d'onse aldaer in 't executeren van de ordre, achtervolgende 't arrest van den 8^{en} Juny derrewaerts gegeven, des te onbecrompener te mogen dienen, alsoo de cappitaele scheppen dit jaer, soo van hier als Nederlant op de Custe te verschynen, al t'samen herrewaertszaen, soo spoedich als doenlijck ontboden sijn, om ons daermede tegen den vyandt, insonderheyt met het volck, te mogen verstercken, ende dienvolgende geen ander jachten aldaer staen over te blyven als *Der Schelling* ende *Vlielant* alleen, benefens eenige fregatten ende minder vaertuych, welcke wellicht niet suffisant mochten wesen omme 't voorgenomen werck naer eysch uyt te voeren.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, P. VLACK, JAN VAN GORCUM, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Donderdach 5 October 1628. By voorgaende resolutie den Raedt in bedencken gegeven sijnde, oft oorboir sy, men 't jacht de *Kemphaen* na de custe Choromandel, (om redenen in voorsz. resolutie vermeld) afvaerdige, is naer resumptie van voorsz. pointc 't naervolgende alsnu daerop geconcludeert, te weten:

Alsoo gegenwoordich van cargasoen voor de Cust dienstich (uytgesondert eenige weynige rompen, die daer tot de naeste jaers beseyndinge sonder prae-juditie wel gederft connen werden) gants gedisprovideert sijn, ende dat ons versheyden emportante diensten voor de hant staen waer te nemen, daertoe de byderhant hebbende jachten sonderling wel te passe sullen comen, als namentlijck om 't sijnder tijt eenige, soo om d'Oost als West van Java, op de comende Chineesche joncken uyt cruyssen te seynden, dat geene derselver tot mercklijcke verachteringhe van Battavia's incomsten naer andere plaetsen, 't sy dan met wille, ofte eenich onmydelijck incident ten desen, ofte oock

van hier tegens wille gediverteert werden, daerbeneffens dat eenige van noode sullen sijn om in de quartieren innewaerts, tot redres van de vervallen nagelhandel, geemployeeert te werden, daerentegen dat men vertrout, de Custe in d'uytvoeringe van 't voorgenomen exploict, achtervolgende onse ordre 8^{en} Juny passato derrewaerts gegeven, met de jachten *Der Schelling* ende *Vlielant*, benefens de chaloupen daer sijnde, sich genoechsaem sal connen behelpen.

Op insight van welcke voorsz., als andere consideratien meer, bevonden sijnde, de besendinge van 't gemelte jacht naer Choromandel wel geexcuseert can werden, met eenparige advisen goet gevonden ende gearresteert is, dat men 'tselve hier behouden sal, om t'sijnder tijt, neffens andere jachten, gebruyc te werden daer men bevinden sal den dienst van de Generaele Compagnie sulcx te vereyschen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, P. VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Saterdach 7 October 1628. Aen den E. heer Generael by den president van 't eersame collegie van schepenen ende den chrijchsraedt deser stede geexhi-beert sijnde alle de documenten ende bescheyden, mitsgaders den criminelen eysch ende conclusie van d' heer balljouw, alsmede de sententie van voorsz. schepenen ende chrijchsraden daerop gepronuntieert, tegens den persoon van Bartolomeus Gerritsz., burger deser stede Battavia, wegen seeckere temulte, in 't trecken van sijn mes ende moetwillich den persoon van Jacob Jansz., bosschieter, daermede te quetsen, op 't huys van den majoor Vogel, nae besetter wacht, by denselven veroorsaeckt ende begaen, gelijck als by de stucken van de processe breeder is blijckende, heeft sijn E., nae voorgaende lecture ende serieuse overweginge der verhoonde bcscheyden, met advijs van synen Rade geapprobeert d'eenstemmige advysen, by de raetspersoonen van gemelte collegie over de geperpetreerde delicten gegeven, als namentlijck, dat den voornoemden delinquant aen een galge met de coorde gestraft sal worden, datter de doot nae volge, ende dienvolgende oock gearresteert d'executie van dien op Maendach, sijnde den 9^{en} deser, effecten sorteren sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeckent: J. P. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, P. VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Vrydach 13 October anno 1628. Alsoo twee a dry achtereenvolgende jaren (op seeckere consideratien) aen eenige vryburgers 't uytvoeren ende overbrengen van cleeden, mits tol ende vracht betalende, nae de quartieren van de Molucquen, Amboina, Banda ende Solor provisionelijck toegestaen is,

onder welck pretext, volgens de rapporten van de heeren Gouverneurs Lefebvre ende Gorcum, ende de nadere advysen uyt gemelte quartieren gecom, aldaer van tijt tot tijt soo groten quantité cleeden ingebracht sijn, dat des Compagnie's goederen ende coopmanschappen, vermits de cladderye ende den vylen prijs daervoor gemelte vryburgeren hare cleeden uit de handt smyten, geheel installich ende by de respective comptoiren onvercocht blyven leggen, ende dewyle de Generale Compagnie niet alleen by voorsz. cladderye in den vertier van cleeden ende hun ordinarie proffyten seer wert vercort, maer dat oock den cleedenhandel innewaerts, soo daer niet in versien wert, geheel in decadentie (sonder hope van redres in toecomende) sal vervallen, draecht syne E. den Raedt voor, oft niet geraden zy, om soo schadelijcken ende praejuditiablen gevölch voor te comen, gemelten cleedenhandel in de Molucquen, Amboina, Banda ende Solor geheelijken ende alleen voor de Generale Compagnie te reserveren, ende dat men dienvolgende aen geen vryburgeren toestae, cleeden van hier derwaerts te mogen brengen.

Den Raedt, op de propositie van d'heer Generael gelet hebbende, conformatieet sich daermede, ende opdatter geen ignorantie by yemant werde gepretendeert, is mede goetgevonden dat men 't vervoeren van de cleeden nae de quartieren innewaerts by openbaren placaete sal interdiceren ende verbieden, opdat zoo hier, als by de Gouverneurs ende hoofdden van de respective plaetsen van de Molucquen, Amboina, Banda ende Solor, tegen d'overtreders van dese onse resolutie conform 't placaet mach worden geprocedeert.

Wort mede goetgevonden, dat men, achtervolgende 't schryven van de Seventhiene uyt Amsterdam, dato 10 Augusty 1627, geen voordere ouverture nochte innovatie in den tegenwoordige vryenhandel van India doen sal, maer deselve by provisie ende tot naerder ordre laten, gelijck voor desen ende noch in treyn is.

Alsoo de quartieren van Amboina, ende d'eylanden in Banda, rijckelijck met sagewere ende cocosboomen beplant ende versien sijn, soodat, wanner deselve behoorlijck waergenomen ende getijffert worden, hun selven van arack genoech connen dienen ende geen toevoer dienaengaende van buyten van noode sy, weshalven mede goetgevonden wort tot benefitie van de ingesetene ende eygenaers van de boomen aldaer, dat men nu voortaen niet toestaen sal, eenige aracq by de vryburgers van hier naer Amboina noch Banda sal mogen werden uitgevoert.

Dewyle tot zeer groten praejuditie, schade ende nadeel van de Generale Compagnie voor desen in de quartieren van de Molucquen, Amboina ende Banda merkelijcke somme van penningen, soo aen d'ingesetenen als de Nederlantsche burgerye ende andere uytgesett ende op leverantie van de vruchten van de landen als andersints uitgeborcht sijn, monterende ter

BATAVIA, 13 OCT. 1628.

somme van *f* 477.396 — 16, daer weinich ofte niet van te verwachten staet, namentlijck:

Aen den coninck, den adel ende d'inwoonderen van Ternaten	<i>f</i> 154.652 — 13 — 4
Aen die van Amboina, Hitto, Loehoe ende Com- bello	, 126.302 — 3 — 8
Aen d'inwoonderen van d'eylanden Banda. . . .	, 196.441 — 19
	<i>f</i> 477.396 — 16

Waervoor de Compagnie niet alleen in hare middelen seer is vercort geworden, maer oock van de nagelen, noten ende foelie gefrustreert, want in plaetsel dat de crediteuren volgens plicht, de vruchten geint ende geplukt sijnde, op affcorting van hun schulden aan de Generale-Compagnie behooren te leveren, vercoopen die een andere natien voor comptant, waerover by den heer Generael ende Raden tot redres voo soo schadelijke saecke goetgevonden wort, dat men d'overhooffden van de quartieren innewaerts aenschryven ende expresselijck bevelen sal geen nieuwe uitstaende schulden te maecken, noch een niemant, wie 't oock soude mogen wesen, eenich geldt, coopmanschappen noch slaven op crediet te verstrecken, op pene, die men bevint contrarie gedaen te hebben, 't selve tot hunne laste te laten ende dat men de schade op haer verhalen sal.

16 5 40

D'heer Generael geeft den Raedt voorder in bedencken, omme t'syner tijt resolutie daerover te nemen, off den handel op Timor voor de Compagnie soo important is, dat men daeromme 't fort Henriques op Solor tot soo sware lasten van de Compagnie noch behoort te continueren, off dat men 'tselve met minder volck, te weten met 18 a 20 personen nevens d'inwoonders, gelijck voordesen, sal besett houden; item watt voorder, tot redres van den handel in Solor, behoorde bydehant genomen te worden, dewyle [by] de rapporten wegen 't comportement van Jan d'Horney, opperhoofst aldaer, [blijckt dat deselve] onder sijn administratie heeft berustende een capitael van *f* 78.571 — 1 — 1. ende dat hy desnietegenstaende dit jaer weinich min per wissel op Batavia treckt, als de waerde van 't retour van daer ontfangen, gelijck mede, dat onderstaen heeft, sonder onse ordre, in treves met de Portugiesen ende die van Larentucque te treden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent; JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, P. VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Donderdach 19^e October anno 1628. By d'E. heer Generael op eergisteren in den Raedt geproponeert sijnde, hoe dat, om verscheyden consideratien, 'taengrypen van den vyant om hem met gewelt uyt sijn principale leger-

plaetsen te dryven, tot noch toe uitgestelt is, item dat men 't advys van de chrijchsofficieren, namentlijcke omme een preuve op de belegeraers te doen, ende daermede t' onderstaen off men hunne wercken van buyten in den brant conde crygen (sonder sich tusschen hare versterckinge in te begeven, te perijckliteren) mede op goede insichten voor die tijdt niet heeft connen goet-vinden, maer dat echter volgens resolutie van den 26^{en} September passato alle preparaten tot soodanigen exploict noodich, byderhant genomen ende veerdich sijn gemaect, gelijck mede, dat tot voorsz. eynde goet gevonden is geweest negen compagnien Nederlanders ende dry compagnien Mardijckers ende Japanders, yder van omtrent 70 coppen, te formeren, namentlijcken ses uyt die van 't Casteel 's garnisoen, dry uyt de burgerye deser stede, ende dry uyt de vrye Mardijcquers ende Japanders, omme ter gelegener tijt, op voorsz. exploict gebruycckt te werden, welcke compagnien op den 29^{en} dito onder haere competente officieren verdeelt ende gemonstert waren.

Item dat hun de Chinesen met omtrent 700 gewapende mannen prompt ende veerdich hielden om hun mede te laten gebruycken.

Ende dewyle men nu uyt dry differente gevangen Javanen (by de Chinesen op 14^{en} ende 16^{en} deser in 't velt buyten hun leger becomen) naerder cundtschap van des vyants gelegenhey't ende syne gestaltenisse heeft vernomen, namentlijcken, dat den vyant tsedert sijn aencomste omtrent Battavia seer verswackt, ende dienvolgende moedeloos is geworden; dat hem van omtrent 10.000 man, die ter eerster instantie sterck waren, maer omtrent 4.000 coppen overschieten, sijnde de reste volgens rapport van gemelde gevangenen verloopen ende dootgebleven, proponneerde syne E. voorder, off niet geraden sy, de saecke ten principale alsnu byderhant te vatten, ende t' onderstaen, aleer den vyant eenich nieuw secours becomt, om hem met de macht, die tegenwoordich byderhant is, uyt sijn retrenchementen ende t' geheele leger op te slaen, ons alsoo, met de hulpe Godes, van dese belegeringe t' onlasten ende 't velt ten dienste van onse burgerye veyl te maecken, gelijck sijn E. mede voordroech ende in bedencken gaff, met wat ordre ende hoeveel blancke coppen 't exploict behoort onderleyt te worden.

De gemelte propositie by den Raedt in bedenken genomen, ende op heden door d' heer Generael andermael in vergaderinge geresumeert sijnde, omme daerop ten besten van de Generale Compagnie conclusie te nemen, wert, naer rype deliberatie, eenstemmich (nadat alvorens 't advijs van de chrijchsofficieren, soowel die van 't garnisoen als uyt de stadt, daerover gehoort was) goet gevonden ende gearresteert, dat men op Saterdach, sijnde den 21 deser, (in den name Godes) des vyants retrenchement, gelegen op de slinckerhant van de Heerewech, aan 't bos byoosten de stadt, met omtrent 700 blancke coppen, 200 Mardijckers ende Japanders ende 700 gewapende Chinesen met

BATAVIA, 19 OCT. 1628.

hun gevolch, vooreerst sal aentasten ende sien te vermeesteren, daertoe d'Almogende synen segen verleenen.

Tot uitvoeringe van voorsz. exploict wert by sijn E., met advijs van den Raedt, gecommitteert als veltoverste: d'heer Gouverneur Jaecques Lefebvre omme 't generale gebiet, geduerende d'aentocht, over de navolgende troupen te hebben, ende dienvolgende dese ordre in 't aentrecken ende bespringen, nae gelegentheyt van tijt ende saecken, ende sooveel mogelijck wert, te doen onderhouden, omme alsoo met goet beleyt victorie over onse vyanden te bevechten, te weten:

D'avantgarde sal bestaan in dry vendels, yder van 70 coppen, namentlijck:

De compagnie van capiteyn Dijtloff Specht; luytenant Armbout Jacobsz., vendrich Isaac Strijcker.

De compagnie van capiteyn Gijsbert van Lodensteyn; luytenant Troyles Lovel, vendrich Jacob Hordthemel.

De compagnie burgery, onder capiteyn Symon Bolentijn; luytenant Sebalt Wonderaer, vendrich Adriaen W. Draeck.

Samen 210 coppen, welcke troupe geleyt sal worden by capiteyn Adriaen Antheunisz., als commandeur over deselve.

De bataelie sal bestaan uyt dry vendels, te weten:

De compagnie van capiteyn Jochem Roeloffsz.; luytenant Engel Michielsz., vendrich Pauwels van Flensburch.

De compagnie van capiteyn Cornelis van Maseyck; luytenant Juriaen Boudijn, vendrich Jan van Wel.

De compagnie burgery, onder capiteyn Heyndrick Lievensz.; luytenant Marten Pudger, vendrich Barent Pessaert.

Samen 210 coppen, welcke troupe geleyt sal worden by den Major van de stadt, Marten Jansz. Vogel.

Den hindertocht, off troupe van reserve, sal bestaan uyt dry vendels:

De compagnie van capiteyn Hans Juriaen; luytenant Barendt van Bentem, vendrich Gerrit Cruydenaer.

De compagnie van capiteyn Adriaen van Son; luytenant Christoffel Tombe, vendrich Andries Willemesz.

De compagnie burgery onder capiteyn Gommarus van Staen; luytenant Evert Versenveldt, vendrich Jacob Biguel alias Violet.

Samen 210 coppen, welcke troupe geleyt sal worden by den heer Commandeur Adriaen Block Maertensz.

Cornelis Crynen, capiteyn van 't praeuwsvolck, met 12 bosscheters om de granaten ende vierwercken te werpen, ende 30 praeuwsgasten om de branders ende haecken aan te brengen, samen 42 coppen.

Dry vendels, sterck omtrent 210 coppen, bestaende uyt Mardijckers ende

Japanders, te weten: de compagnie van capiteyn Diego Denijs; de compagnie van capiteyn Bartholemeeus d'Assevero; de compagnie van capiteyn Floby, Japander. Dese troupe sal geleyt worden by den Commandeur Kistjens, den oppercoopman Jacob Jansz. Patacka als tweede persoon, ende tot hun adjunct Christoffel Gommes, ende sal dese troupe met d'avantgarde marcheren, 't zy ter rechter- off ter slinckerhant, daer den meesten dienst sullen connen doen.

De Chinesen, welcker getal (om uyt te vallen) gissen niet min als omtrent 15 a 1600 man, daeronder 700 gewapent ende onder vendels verdeelt sijn, ende sullen geleyt worden by den president van schepenen Hans Putmans; tot tweede persoon is gecommitteert Dirck Jemming, ende Cornelis Drent/¹⁵⁵⁵ hun adjunct, omme d'ordre van den veldoverste nae te comen.

De cornet paerden, bestaende van 24 ruyteren, sullen vooruyt over de brugge marcheren, ende voorts d'ordre van den veldoversten naecomend.

Commissarisen over d'amonitie van oorloge, den oppercoopman Willem van Wel ende Jacob de Harde, burger deser stede, wort de last bevolen, om de troupes behoorlijck van cruydt ende loodt te versien.

Willem Jansz., opsiender van de generale werken, sal onder sijn gebiet uytvoeren 260 compagnies lijsfeygenen, versien met een pieck, bijl off houwel, omme tegen den vyandt gebruyckt te worden daer 't van noode sal sijn, ende sal tot sijn assistentie medenemen Jan Silvernagel ende Jan Caldero.

Mr Franchois, lantmeter, wert de last van de bruggen bevolen, ende tot sijn assistentie gaet mede Hendrick Swardt, constabel, die hun aan den opsiender Willem Jansz. hebben te adresseren omme sooveel volck te lichten als tot aenvoer van de bruggen vereyscht.

Om 't leger van den vyant, aen de rechterhant van den Heerewech op de reviere gelegen, in continueele onrust ende alarm te houden, gelijck mede te verhinderen, dat den anderen niet secoureren, sullen tijdtlijck in de nacht de twee opgeboeyde chiampans of vlotten met seven boots ende schuyts, samen gemant met 150 coppen, de reviere opvaren, tot aen 't erff van Zee-man, alwaer de Javanen de revier affgepaggert hebben, ende sullen met eenen onderstaen de paelen uyt te winden, daervan 't beleydt ende gesach by den equipagiemeester Claes Pietersz. sal waergenomen worden, ende tot sijn assistentie, als tweede persoon, gaet mede schipper Struys; ende alsoo d'E. heer Generael voorneempt selver in persoon by de werken ende omtrent 't exploict te sijn, om in 't voorvallende des te tijdtlijcker met goede ordre ende advijs den veldoversten te connen dienen, sullen hun int geselschap van sijn E. laten vinden d'heeren Jan van Gorcum, raedt van India, den fiscael van den Heuvel ende den balliouw Anthonio Caen, om aldaer soodanigen last te ontfangen als sijn E. geraden sal vinden te geven,

Den Commissaris van der Lee sal sich omtrent den veldoversten laten vinden.

Tot bewaringe van 't Casteel gedurende den uytval ende d'absentie van sijn E. worden gecommitteert d'heeren Willem Jansz., Vlack ende van Diemen, neffens vier oppercoopliden, die gedurende 't exploit op de punten van 't Casteel sullen commanderen, namentlijcken op den Diamant: Anthonio del Court, oppercoopman op *der Vere*; op den Robijn: Jan van der Burch, oppercoopman in 't Casteel; op den Saphier: Pieter Riael, oppercoopman op *Wieringen*; op de Peerl: Eeuwoudt Spierinck, coopman op *Delfshaven*.

Op 't huys van den Generalen Ontfanck sal sich by provisie als hooft vervoegen den commissaris Gregorius Cornely, ende tot tweede persoon den oppercoopman van Rensen, omme 't voorvallende aldaer waer te nemen.

Bartholomeus Cunst, burger deser stede, sal sich met eenige musquettiers op de nieuwe punct van de stadt, by de reduyt Geldrlant, vervoegen om 't schudt ende bruggen daeromtrent te diffenderen.

19. 5. 47. Den oppercoopman Daniel de Bucquoy sal geduerende den uutval op het stadhuys commanderen.

Voorder alsoo ons voorgecomen is, dat de soldaten, wercklieden ende andere met hun ordinary geltrantsoen, niettegenstaende tsedert dese trouble des Sondaechs yder een halff $\frac{3}{4}$ vlees met een mutgen wijn boven hun rantsoen genoten hebben, niet toe en mogen, ende soo geseyt wort, vermits de extraordinary dierte in alle eetwaren, genoechsaem honger lyden, wort mede goet gevonden, dat men haer tot subsidie, boven den vleesdach, die Sondaechs genieten, des Donderdachs noch sal laten geven $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{2}$ vlees, off een halff $\frac{1}{2}$ speck, met een halff mutgen wijn, ende dat by provisie, soo lange dese schaersheyt ende belegeringe duert.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeekent: J. P. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, P. VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Saterdach 21 October anno 1628. Naedat, volgens onse resolutie van den 19 dito, 't exploit op den vyant, desen morgen byderhant genomen sijnde, Godt sy loff, soo gesuccedeert is, dat de victorie behouden, de belegeraers uyt alle hunne trenchementen ende legerplaetsen geslagen ende in de vlucht gedreven hebben, wert voorder, op 't voordraegen van sijn E., eenstemmich by den Raedt goet gevonden, dat men 't vaertuych van den vyandt, liggende by Oosten Battavia, in de riviere Marondo (bestaende na 't rapport van seecker gevangen Javaen in omtrent 70 a 80 praeuwen ende goraps) onder 't beleyt van den equipagiemeester Claes Pietersz. in gemelte revier sal aentasten ende sien te vermeesteren, 't selve aff te brengen, off in den brant te steecken,

ende aenstaende nacht met 12 tingans, dry schuysts ende boots, samen gemant met 250 coppen, namentlijck 120 soldaten ende 130 matroosen, versterckt met vaertuych van de burgerye ende Chinesen, derwaerts varen; d'Almogende geve haer goet succes ende victorie over den vyandt. Tot convoy ende retrate van gemelte cleyn vaertuych sullen medegaen de jachten *Cleyn Heusden* ende *Hope*, om haer by onse cruyssende jachten de *Grippoen* ende *Teyouhan*, omtrent gemelte revier op de wacht leggende, te voegen.

Actum in't Casteel Battavia, datum utsupra. Was onderteekent: J. P. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, P. VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach 30^{en} October, anno 1628. Alsoo de schepen *Prins Willem*, *Nassouw*, *Vlissingen*, *Veere* ende *Delfshaven* tegenwoordich volladen ende seylreest liggen om in compagnie na 't vaderslant te vertrecquen, draecht zijn E. voor, off men met de despesche van gemelte schepen sal voortvaren, off datter eenige reden zijn, waeromme deselve noch behoorden opgehouden te worden.

By den Raedt geleth zijnde, hoe serieuslijck d'heeren Bewinthebberen recommanderen ende belasten de tydige affvaerdinge der retourschepen uyt India na 't vaderslandt, ten eynde in de maenden Mey, Juny ende July ^{d'Asores} off de bancken van Terreneuff mogen beseulen, omme alsoo ('t perijskell van 't Canael schuwende) achter Engelandt om te loopen, ende in een goet saison op 't vaderslandt te mogen comen. Daertegen weder geconsidereert zijnde, off men sich in dese tegenwoordige conjuncture, hebbende een soo machtigen vyant tegens ons in 't veldt ende omtrent de stadt liggende, ende dat daerenboven met een groote sterfte besocht worden, van sooveel schepen ende volck behoort t'ontblooten.

Den Raedt op d'een en d'ander reypelijck geleth hebbende is van advijs, ende arresteert dienvolgende, temeer men dagelijcks nieuw ontseth, soo uit 't patria, als van verscheyden andere quartieren is verwachtende, dat men de gemelte schepen den 3^{en} November aenstaende sal despecheren, ende in den name Godes naer 't vaderslant sal vertrecken laten, gevictualieert naer behooren, ende gemant met 410 coppen, namentlijck 310 gesonde ende 100 siecken, te weten op *Prins Wilhem* 70 gesonde, 25 siecken; op *Nassouw* 70 gesonde, 25 siecken; op *Vlissingen* 60 gesonde, 15 siecken; op *Veere* 60 gesonde, 20 siecken; op *Delfshaven* 50 gesonde, 15 siecken; tsamen 410 soo gesonde als siecke coppen.

Tot verlossinge van 't volck, ende opdat alles met des te beter ordre toe-gae, wert geordonneert den E. Pieter Vlack, met den equipagiemeester Claes Pietersz.

Voorders by d'heeren Raden van India, namentlijck Willem Jansz., Jaec-

ques Lefebvre ende Jan van Gorcum, aen d'E. heer Generael verthoont zijnde, hoe haren verplichten tijt, de Compagnie langer te dienen, ruym overstreecken was, ende dienvolgende versochten omme hun met dese schepen na 't vaderslant te mogen transporteren, ende alsoo gemelte heeren naer ernstige aenmaninge, selfs van zijn E., omme soo 't hun niet gelegen quame de novo te verbinden, dat dan ten minsten een jaer gelieffden te continueeren, echter by hun versoecq sijn blyven persisteren, heeft zijn E. de saecke tot de naeste vergaderinge uytgestelt, mits den Raedt in bedencken gegeven, off in dese troubleuse tyden, sonder merckelijcke vercortingh van Compagnie's affairen, ons teffens van zooveel oude ervaren Raetspersoonen sullen mogen ontblooten.

Wert mede goet gevonden, alsoo den tijt begint te genaecken omme beseyndingen innewaerts te doen, dat men 'tschip *den Briel* sal prepareren omme de geleyschte coopmanschappen ende alle nootlicheden voor Amboina ende Banda daerinne te schepen, ende int eerste van 't Westermouson daermede derwaerts sal laten vertrecken.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteecqent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Woensdach primo November 1628¹⁾). Alsoo 't versoeknopende 't vertreck na 't patria der E. Raden van India, namentlijck d' heeren Willem Jansz., Jaecques Lefebvre ende Jan van Gorcum by jongste resolutie dato 30^{en} passato in bedencken is gebleven ende de gemelte heeren, niettegenstaende van sijn E. andermael tot continuatie aengemaent sijnde, by haer versoek blyven persisteren, voor reden gevende dat hunnen verplichten tijt alreede twee ende drie jaren geexpireert is, mitsgaders dat hun perticuliere affairen in 'tvaderslandt by langer tardance grootelicx verachtet worden, soo is 't dat den Raedt, in consideratie nemende 't versoek van d' heer Willem Jansz., ten aensien van sijn E. ouderdom hem sijn versoek toestaet, ende sal sich dienvolgende op 'tschip *Prins Willem* vervoege.

Wat aengaet d' heeren Lefebvre ende Gorcum, den Raedt hadde wel gaerne gesien, dat hun E. noch gelieffde te continueren, te meer den dienst van de Generale Compagnie 'tselve in dese conjuncture op 't hoochste vereyscht als sijnde tegenwoordich alhier omtrent Battavia met een machtigen vyant gequelt, den Tarnataen met seer quade desseynen ende groote concepten tot ruyne van Compagnies staet in de Moluccos ende de quartieren van Amboyna swanger, mitsgaders dat alhier by hun vertreck seer swack van ervaren raetspersoonen sullen versien blyven; maer dewyle hun E. (des alles niettegenstaende) niet en hebben connen bewegen laten, heeft den Raedt haer vertreck

¹⁾ Resolutien van 1 Nov. 1628—18 Sept. 1629: Q. Q^t, 286.

toegestaen omme, namentlijck d' heer Lefebvre met 'tschip *Nassouw* ende d'heer Gorcum met *Delfshaven*, naer 't patria te varen.

Ende opdatter gedurende de wederomreyse onder dese na huys gaende schepen, namentlijck *Prins Willem*, *Nassouw*, *Vlissingen*, *Veere* ende *Delfshaven*, goede ordre ende eenicheyt mach worden onderhouden, wert by sijn E. ende den Raet goet gevonden, dat de bovengemelte raden van India by beurt maent om maent de vlagge sullen voeren ende in den Raedt presideren, beginnende d'eerste beurte van d' heer Willem Jansz., soo voorts op d' heer Lefebvre tot d' heer Gorcum.

Wyders alsoo volgens resolutie in dato 2^{en} Augusty passato den Raedt in bedencken gegeven is geweest, by wat middel de vervallen saecken in de Molucqos ende de quartieren van Amboina ten besten van de Generale Compagnie behoorden geredresseert te worden, ten eynde de quade coursen der Tarnatanen, mitsgaders die van Loehoe, Combello ende consorten mochten werden gestudt, d'ondercruypinge ende ontreckingh van onse bontgenoten, onder 't casteels gehoorsaemheyt staende, geprevenieert ende 't vervoeren van nagelen verhindert, ende alsoo sijn E. naderhant verscheyden discoursen met den Raedt soo buyten als in vergaderinge op dit stuck heeft gehouden; item dat sedert over Amboina ende uyt *Ternate*.nader advysen becomen ende vernomen hebben hoe Kitchil Aly in Amboina met 27 correcorren ende ander vaertuych, sterck omtrent 1500 coppen, gearriveert was; dat den coninck van Ternate Hamsia selfs in persoon met de resterende macht voor nam te volgen, omme soo uytgeven den coninck van Bouton tegen den Mac cassar t'assisteeren ende de misverstanden in Amboina wech te nemen; gelijck mede dat gemelten coninck Hamsia meest alle d'inwoonders van Macquian onder Kitchil Aly na Amboina had versonden, om sich soo 't schijnt van dat eylant te versekeren ende met eenen te verhinderen dat de nagelen (die seer schoon stonden) aldaer niet geplukt ende aan de Generale Compagnie geleverd souden worden, invoege dat oock niet meer als 13½ bhaer nagelen met *Munnickendam* becomen hebben, daer nochtans niet min als 200 bhaer vol gens rapport van de Gouverneur Lefebvre verhoopt wird.

Heeft d'heer Generael de gemelte resolutie ende alles voirder dat tot deselve materie was dienende, andermael geresumeert, ende den Raedt voorge dragen omme alsnu, te meer d'heeren Gouverneurs Lefebvre ende Gorcum op hun vertreck staen, finale conclusie daerover genomen te worden.

Den Raet op des E. heer Generaels vorige propositie, resumptie ende wel gefundeerde discoursen wegen des Tarnatanen quade disseynen ende groote concepten, tot prejuditie van de Generale Compagnie strekende, wel ende rypelijck gelet hebbende, beslyut eenstemmich 't navolgende, te weten:

Dat men de nagelen van de Moluccos ende in de quartieren van Amboyna,

welcke d'inwoonderen alle by solemnele contracten aan de Generale Compagnie verobligeert sijn te leveren, by alle middelen voor gemelte Compagnie sal trachten te conserveren.

Ende dat men tot dien eynde alle vreemde handelaers als Macassaren, Malleyen, Javanen ende andere natien met gewelt vandaer sal weeren, hun vaertuych aenslaen, vernielen ende verbranden 't sy dan in see off op 't landt selfs, ter plaatse daer 't sonder onse expresse passedels soude mogen gevonden worden, ende ingevalle die van de custe van Cheram onderstonden gemelte vaertuych op haer custe tegen ons te deffenderen, sal men echter met de saecke voortvaren, onaengesien men andermael met die van Loehoe, Cambello ende consorten in openbare oorloge souden vervallen, sijnde dit expedient na des Raets opinie de bequaemste ende sekerste middel om 't vervoeren van de nagelen voor te comen.

Dat byaldien (gelijck gevrest wort) Kitchil Aly eenige onser bontgenooten ende onderdanen, sorterende onder 't Casteel Amboyna, socht t' ontrecken, van ons te vervreemden ende 't Moorsdom in te planten, 't sy dan onder wat pretext sulcx oock mocht wesen, dat men 't selve om geenige redenen sal gedoogen, maer by sachte middelen off met openbaer gewelt, des noot sijnde, verhinderen ende voorcomen; item dat men voorder met goede voorschiticheyt de quade disseynen ende groote concepten die den Tarnataen schijnt voor te hebben sal prevenieren, hun voorderen indrang ende vergrotingh van synen staet sal sien te stutten, de vruchten van Macquian voor de Generale Compagnie sooveel sal versekeren als mogelijck is; dat men de auctoriteyt die den Tarnataen over gemelte inwoonders qualijck gebruyckt, sal trachten te besnyden, ende dat men in generley maniere sal toestaen dat sonder onse kennisse, wille ende avoy merckelijck getal van volck van gemelte eylant licht, om tot vergrootingh van synen staet op employten te gebruycken, off wellicht in prejuditie ende tot nadeel van de Generale Compagnie aldaer off elders daermede yets attentere ende dat daerdoor de nagelen niet meer op de boomen vergaan gelijck voor desen meermalen geschiet is, tot grooten nadeel van de Compagnie.

Eyntlijck dat men dese onse resolutie de respective gouverneurs van de Molucqos ende Amboina aenschryven ende [ge]lasten sal, dat deselve als de gelegenheyt voorcomt met discretie ter executie stellen, onaengesien dat met de Tarnatanen daerover in openbare oorloge souden moeten comen.

Alsoo verscheyden raetspersonen in den achtbaren Raet van Justitie deses Casteels wegen hunne bysondere coccupatie ende affairen in Compagnies dienst niet preciselijck ter vergaderinge connen compareren, item dat den luytenant Dietloff Specht overleden is, ende andere sieck sijn, soodat gemelte Raedt in hunne besoignes soo tot geen affhandelinge van saecken cunnen pro-

cederen, gelijck wel behoort, wert goet gevonden, dat men tot versterckinge van gemelte Raedt als ordinary comparanten sal assumeren d' oppercooplieden Ghijsbert van Lodesteyn ende Anthonio del Court; item dat men den oppercoopman Jan van der Burch, tot noch toe als provisionelijck president in ditto Raedt gecompareert, ten aensien van syne bedieninge als oppercoopman van 't comptoir alhier, daermede, als 'tselve behoorlijck waergenomen sal worden, de handen vol heeft, van sijn presidentsamt sal ontlasten, ende dat d' heer Pieter Vlack, raedt van India, 't selve sal waernemen; ende omme de gemelte nieuwe raetspersoonen behoorlijck in den Raedt t'auchteriseren ende te beëdigen, worden gecommitteert d' heeren Jaecques Lefebvre ende Adriaen Block Martsz.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra, ende was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, WILLEM JANSZ., JAECQUES LEFEBVRE, JAN VAN GORCUM, PIETER VLACK, ANTONIO VAN DIEMEN.

Sondach 5^{en} November 1628. Alsoo den vyandt sich op Donderdach voorleden, sijnde den 2 deser, in 't Suyt-Westen van de stadt met een goet getal volck heeft vertoont, sijn leger tegen 't bos verre buyten scheut van ons canon nedergeslagen ende desen nacht de reduyt Seelandt tot binnen scheut van sijn geschut met een trenche, van hout, aerde als andersints opgeworpen, genadert is, heeft sijn E. door gecommitteerde den chrijgsraet van 't Casteel en die die van de stad yder apart doen voordragen, wat men in dese gelegenheit om den vyant te stutten ende sijn voorder aproches te beletten behoorde by der hant te nemen; ende nadat de gecommitteerde de saecke met gemelte chrijgsraden gecommuniceert ende van hun eenstemmich advijs rapport gedaen hadden, namentlijck dat men vooreerst een goet uytſicht omtrent dat geweste van de stadt ende reduyt diende te maken, ende dienvolgende alsulcke tuynen ende plantagie, die ons schadelijck ende den vyandt voorderlijck sijn, behoorden om te houwen ende te raseren, vindt sijn E. ende den Raedt goet (hun met gemelte advysen conformerende), om den vyandt geen voordeel noch tijt te geven, dat men in allerijl 't werck sal by der hant nemen ende den thuyn van den predican Sebastiaen Danckaert, beplant met cocus-boomen, desen dach noch sal onder de voet smyten, ende dat men op morgen aen die van capiteyn Hendrick Lievensz. sal vallen, als sijnde twee seer dangereuse plaetsen, byaldien den vyant hem daerinne quame te verstercken; ende om dit te effectueren worden gecommitteert den Mayoer Vogel ende den president Putmans als opsienders over de Chineese burgery om 't werck te doen, met Willem Jansz., opsiender van de generale wercken, over Compagnies lijffseygenen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTONIO VAN DIEMEN.

Dinsdach 7^{en} November anno 1628. Alsoo by resolutie van den 30^{en} October passato goet gevonden is, dat men 't schip *den Briel* sal prepareren omme met de geleyschte coopmanschappen ende nootlicheden voor Amboyna ende Banda innewaerts te vaeren, draecht sijn E. voor, off 't niet goet ware dat men noch een schip daerby voechde voor Banda, ende 't selve met *den Briel* nevens 't fregat *Suratte* gelijckelijck Amboina liet aenloopen, omme alsoo in compagnie langs de custe van Java te seylen ende met des te meerder aensien in Amboina te verscheynen, ende sulcx geraden sijnde, wat schip off jacht daerto toe bequaemptst ende gereetst sy, gelijck mede wanneer men deselve behoort aff te vaerdigen; voorder of 't noodich zy, alsoo Kitchil Aly alreede in Amboina verschenen was ende den coninck van Ternaten in persoon stont te volgen, dat met gemelte scheepen vooruyt ymant extraordinary tot assistentie van den Gouverneur aldaer gecommitteert wort, omme Compagnies welstant in gemelte quartieren ten besten te helpen bestieren ende beleyden.

By den Raedt op de presente navale macht hier ter reede geleth sijnde, ende geconsidereert dat dagelijcx van diverse quartieren ontset van schepen hebben te verwachten, arresteert dat men 't jacht *Purmerent* voor Banda sal affladen ende seylreit maecken omme, gereet sijnde, op hun despeche te resolveren; wat de besendingh van ymant extraordinary na Amboyna aengaet, den Raedt inclineert wel meest 't selve tot naeste gelegenheyt uyl te stellen, dan is dat poinct totdat de schepen seylreit sullen sijn in bedencken gelaten.

Wyders alsoo 't schip *Beverwijk* op heden van Jamby met peper volladen alhier wel aengecomen is ende dat den opperoopman van dat comptoir tot voorder opsamelingh van peper omtrent 120 packen Suratse ende Chormandelse cleden met 8 a 10.000 realen in contant is eysschende, wert goet gevonden dat men 't jacht de *Haze* vooruyt met 50 packen cleden ende 8.000 realen op 't spoedichste derrewaerts sal schicken.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Vrydach 10^{en} November 1628. Alsoo 't jacht den *Arent* ende de fluyte *Amsterveen* beyde met peper volladen op heden van de Westcuste van Sumatra alhier wel aengecomen sijn, draecht sijn E. voor of niet geraden sy dat men den *Arent* met sijn last op 't spoedichste mede afvaerdige omme noch in compagnie met de vijff schepen, den 4^{en} deser van de reede alhier vertrocken, na 't patria te seylen. By d' heer Generael ende Raedt geleth ende overleyt sijnde dat gemelten *Arent* ten minsten met 50 coppen sal moeten gemant worden, ende boven de 150 lasten peper niet can overvoeren, sijnde een sober retour, in 't vaderslant niet boven de f 170.000 waerdich; item dat ons van soo een

bequaem jacht, in India dienstich, sullen moeten ontblooten, op welcke ende andere consideratien meer, goet gevonden wort' versenden van den *Arent* noch aen te sien tot de compste van de *Leeuwinne*, op hope off intrem een ander bequamer ende grooter schip 't sy van 't patria off elders mocht verschynen.

Wert mede gearresteert dat den opperoopman Gerrit Brouckmans met de jachten den *Griffioen* ende *Kemphaen* na Bantam sal verseylen omme de besettinge van de reede aldaer te continueren gelijck voordesen, ende conform d'instructie hem medegegeven.

Wyders alsoo den tijt genaeckt ende de schepen ten naesten by gereet sijn omme na Amboyna ende Banda te seylen, wort goet gevonden, dat men de hooffden onder 't casteel Amboyna sorterende, mitsgaders capiteyn Hittoe ende Amba Radja Calembatte, alle voor desen met onse scheepen alhier over Amboyna aengecomen, weder sal demiteren, ende dat de radjas Roseniva ende Soya, hooffden van onse ondersaten in Amboina, met 't jacht *Zuratte*, capiteyn Hittoe met sijn gevolch per *den Briel*, ende Calembatte met *Purmerent* wederom derwaerts sullen vertrecken; voorder dat men haer tot een affscheyt sal vereeren in cleeden als andersints de waerde van 980 realen van 8^{en} te weten: aen de overhooffden van 't casteel, namelijcken Radja Roseniva, Radja Soya, Castaigne, Gommes (beide hier overleden) yder 70 realen, tsamen 280 realen; aen de Raedtcamer in Amboina 400 Realen; aen capiteyn Hittoe, sijn soons Helyen ende Kakialy met sijn gevolch 200 realen; aen Calembatte, gesant van Loehoe met sijn gevolch 100 realen; tsamen ~~2154~~ 980 realen.

Ende alsoo gemelte personen hebben versocht eenige penningen alhier te lichten om in Amboina wederom te vergoeden, wert toegestaen dat men hun op haer versoek sal accommoderen met de somma van 600 realen, namelijck 300 realen, aen Radjas Roseniva ende Soya; 200 realen, aen capiteyn Hittoe; 100 realen aen Calembatte.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTONIO VAN DIEMEN.

Woensdach 15^{en} November 1628. Alsoo 't schip de *Leeuwinne* op 14^{en} deser voor 't vaderslant ten naestenby volladen van de custe Choromandel alhier is aengecomen, is goet gevonden dat men sijn resterende ladinge met foely sal suppleren ende 't selve op 't spoedichste met 70 coppen van 't oudste volck gemanant (daeronder 15 soo siecken als impotente) naer 't patria sal affvaerdigen omme de schepen *Prins Willem*, *Nassou*, *Vlissingen*, *Vere* ende *Delfshaven* is 't mogelijck in de straete Sunda noch te beloopen.

Wyders alsoo alle de respective Cameren van Hollant by haer missive mettet schip *Schiedam* dato 29 November 1627 adviseren, hoe den commandeur

Adriaen Blocq Martensz. op 't advijs van synen perticulieren scheepsraet, contrarie haere E. expresse ende precise ordre, met de schepen *Prins Willem*, *Campen*, *Vliegenden Draeck*, de jachten *Wieringen* ende *Der Schellingh* met twee victualiefluyten onderstaen heeft Engelandt aen te doen ende in Wicht te loopen, waerdoor de scheepen *Campen* ende *Vliegenden Draeck* sijn commen te pericliteren ende de rest in gevaer (van aldaer gearresteert te werden) gebracht, ende dat hun E. by gemelte missive seer ernstlijck gelasten men sich alhier van de saecke soude informeeren, omme daerinne ten exemplar van andere te disponneren, soo de schult off wel gefondeerde onschult sal bevonden worden te meriteren, draecht sijn E. voor, dewyle de saecke alredē by den fiscael in recht wort vervolcht, off ons daerinne yets voorder te doen staet; den Raedt is van advijs dat men den Raedt van Justitie, die deselve in handen heeft, daerinne sal laten disposeren ende dat ondertusschen den voorsz. commandeur Adriaen Block Martensz. tot naerder ordre, gelijck hun E. voornoemt bevelen, sal gesuspendeert blyven van de qualiteyt van extraordinary Raet van India.

Voorder alsoo den vyant soowel by Oosten als Westen de stadt met sijn leger begin te naerderen, wort by d'E. heer Generael goet gevonden de chrijchs-raden daerover te doen aenspreecken om hun advysen, wat daertegen behoorden te doen te hooren ende hun met eenen te recommanderen de goede wacht, dat hun volck beter by den anderen houden ende niet wijt en sijt laeten loopen, omme des te beter op syne defentie te staen off den vyant op sijn onversiens yevers een inval voornam te doen; item dat yder versorge de punten ende sterckten, daerop bescheyden is, van alle nootwendige amonitie van oorloge, victualie als andersints wel versien werden gehouden om in tijt van noot niet verlegen te vallen, ende voorts dat de werken die tot versterckinge van de stadt noch onderhanden sijn, op 't spoedichste voltrocken mogen werden.

Alsoo by 't overlijden van luytenant Ditloff Specht 't luytenantschap van 't garnisoen alhier compt te vaceren, wert goet gevonden den vendrich Jochem Roeloffsz. in des overledens plaatse ende gagie te surrogeren.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Dingsdach 21^{en} November 1628. Alsoo tot vervolgh van den Solor ende Timorsen handel ende proccure van sandelhout aen de buytencuste van Timor tijtlijck een jacht ofte meer worden vereyscht, gelijck mede datter wel eerstdaechs een besendingh van hier recht door nae de Moluccos behoorden te geschieden, omme de comptoiren aldaer van de geleyschte coopmanschappen, vivres ende andere nootlicheden tytelijck te provideren ende haer met

onse advysen te dienen, draecht sijn E. den Raedt voor of niet geraden ende oock noodich sy, dat men met gemelte besendingh hoe eer hoe liever voort vare, dan offer in dese tegenwoordige conjuncture (dat met soo merckelijcke sterfte besocht worden ende den vyant noch met een sterck leger omtrent de stadt is liggende) eenige redenen ende consideratien sijn, waeromme de besendingh nae voorsz. quartieren noch wat behoorden uytgestelt te werden. By den Raedt gelet sijnde op de sober gestaltenisse van Compagnies presente scheepsmacht ende gesont volck hier ter rhede sijnde, soodanich dat niet sonder groote incommodatie een bequaem schip voor de Molucquen met een jacht voor Solor ende Timor, behoorlijck gemant, vooralsnoch souden connen uytsetten, wort by d' E. heer Generael ende Raden gearresteert ende goet gevonden, de beseyndinge na de voorsz. plaetse tot nader ontset ende beter gelegentheyt van schepen ende volck ('t welck doch alle uren soo van Choromandel, 't vaderslant als andere quartieren staet in te comen), te traineren, te meer men met de depesche na de Molucquen sonder merckelijcke verachtringe noch wel een maent mach supersederen, gelijck mede dat van cargesoen tot proccure van sandelhout op de Zuytcust van Timor nae behooren niet sijn versien, maer dagelijcx van Teyouhan wort verwacht, mitsgaders dat om sandelhout voor Choromandel, Suratte, Parsia ende de joncken die van China souden mogen verschynen vooreerst niet sullen verlegen vallen, alsoo noch redelijcke partij in voorraet hebben. Wat belanght 't redres van Compagnies affairen in Solor, den Raedt den 13^{en} October in bedenken gegeven, wert de conclusie dienaengaende alsnoch, ende totdat gelegentheyt hebben derwaerts te senden, uytgestelt.

Item alsoo de scheepen *den Briel*, *Purmerendt* ende 't fregat *Suratte*, volgens resolutie van de 7^{en} deser naer Amboina ende Banda gedestineert, ten naestenby seylreedt ende veerdich sijn, en dat deselve boven de ingescheppte coopmanschappen ende nootlicheden noch redelijcke pertye rijs (soo byderhant waer) souden connen innemen, draecht sijn E. voor, off men gemelte schepen sonder rijs sal affvaerdigen, dan off men die noch een tijt lanck sal ophouden totdat 't verwachte secours van Chiam off Choromandel becomen, om alsoo pertye rijs met deselve noch innewaerts te schicken; arresteert den Raedt dat men 't vertreck van gemelte scheepen sal traineren tot den 25^{en} deser ende alsdan ('t sy dat rijs becomen off niet) hun reyse laten vorderen, opdat inwaerts niet langer van onse nodige advysen ende ingeladen cargosoen gefrusteert blyven.

Wyders alsoo by examinatie ende confrontatie der monster- en rantsoenrolle deses guarnisoens ende alle andere Compagnies dienaers, soo binne als buyten 't Casteel bescheyden, merckelijcke abuyses tot grote prejuditie van de Generale Compagnie bespeurt ende gevonden worden, in voegen dat den

BATAVIA, 21 Nov. 1628.

coopman Willem van Wel (die de administratie wegen d' uytreyckingh van 't ordinary geltrantsoen bevolen is) ruym 100 coppen in de maent September ende omrent 50 in de verleden maent October in reeckeninge brengt meer betaelt te hebben, alsser by monsteringe inderdaet werden bevonden te sijn, sonder dat nochtans reden noch reecquening weet te geven, waeruyt dit abuys ontstaet, alleenlijck datter onder siecken soodanige sijn welcke gedurende hare sieckte geen rantsoen toecomt, maer van de Compagnie onderhouden worden, echter trachten by d' een off d' ander middel hun rantsoen te doen halen; andere die hun als den rantsoendach vorhanden is, veynsen gesont te sijn, 't gelt ontfangen hebbende, weder als sieck sijnde haer na 't hospitael vervoegen, treckende alsoo dubbel onderhout van de Compagnie ende alsoo dese fraude niet alleen gecommitteert wort in 't geltrantsoen, maer oock in 't vlees, speck, wijn en rijs, wort op voordragen van zijn E., omme gemelte ende andere abuysen, frauden ende schaden voor te comen, goet gevonden, dat den coopman van Wel (die tot nochtoe 't geltrantsoen van de soldaten volgens sijn rantsoenrol aen de corporaels heeft laten volgen) van nu voortaen yder man hooft voor hooft sijn rantsoen sal betalen, tot welcken eynde sich persoonelijck met eenige assistenten vervoegen sal ter plaatse daer 't guarnisoen sich onthout, omme van 't getal derselver conform sijn betalingh perfecte rolle te formeren, opdat hun den bottelier ende den opsiender van den rhijs conform gemelte rolle mede mogen reguleren, sijnde dit de bequaemste middel om de Compagnie, sooveel doenelijck wert, van schade en fraude t' onlasten.

Alsoo Jochem Roeloffs, vendrich van 't guarnisoen alhier, als luytenant in plaatse van Ditloff Specht saliger getreden is, wert op de goede rapporten ende getuygenisse die men van den sargiant Ermbout Jacobsz. vernempt, 't vasegende vaendrichsampt aen denselven vergunt, ende sal van nu voortaen winnen f....¹⁾ ter maent.

Adam Maynder, voor opperchirurgijn met 't schip *Utrecht* in 't lant gecomen a f 30 per maent (ende tsedert in voorsz. qualiteyt alhier aen landt gebruyckt), wert ten aensien van syne goeden yver ende extraordinary diensten, soo voor als in den oorlogh, toegeleyt een tractement van f 50 per maent, ingaende primo Mey passato, neffens oppercoopmans rantsoen.

Wert mede goet gevonden om goede reden ende consideratien dat men d' ondergeschreven weduwen tot onderhout maentelijck sal laten genieten d' helft van 't rantsoen, 't welck hun mannen in haer leven getrocken hebben, soo lang als ongetrouwte blyven ofte totdat anders hierinne souden mogen resolveren, te weten: d' huysvrouwe van den heer Jeremias de Meester saliger in sijn leven Raet van India, ditto van den secretaris Jacob van Doreslaer, ditto

¹⁾ Niet ingevuld.

van den predican Johannes Chavelerius, ditto van Jan de Coster in sijn leven oppercoopman, ditto van den oppercoopman Jan Swaen, ditto van den ondercoopman Cornelis van Huyckersloot.

Gerret Corsen, in 't lant gekomen anno 1623 in Augusti voor assistent a f 16 per maent, wort de novo aengenomen, de Compagnie na de expiratie van synen verbonden tijt noch 3 jaren te dienen, omme, de gelegenheyt voorvallende, als ondercoopman gebruycckt te worden onder een tractement van f 34 per maent, mits van nu aff genietende ondercoopmansrantsoen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTONIO VAN DIEMEN.

Maendach den 11^{en} December 1628. By resolutie van de 13^{en} October passato den E. Raedt in bedencken gegeven sijnde off den handel op Timor soo important is, dat men daeromme 't fort Henricques op Solor tot last van de E. Compagnie behoort te continueren off 't selve met minder volck beset te houden, ende wat voorder tot vervolch van den handel in Solor dienen te doen, is alsnu de voorgaende propositie door syne E. gerenoveert, ende dewyle de saecke sedert in bedencken gehouden is ende by de E. Raden, soo de jegenwoordige als d'E. heeren Willem Jansz., Jaecques Lefebvre ende Jan van Gorcum, welcke met de scheepen naer 't vaderslant vertrocken sijn, dickwils van dese saecke gediscoureert is ende elckeent tot de lichtinge inclineerden, is alsnu finalijck geresolveert ende goet gevonden 't garnisoen van Solor te lichten ende 't fort Henricus te raseren, alsoo verstaen wort, dat men den handel op Timor met scheepen jaerlijcx evenwel sal connen continueren sonder dat noodich sy daeromme op Solor eenich garnisoen te houden, ende dat onse bontgenooten haer met de Portugiesen ende die van Larenticque, onse vyanden, hebben vereenicht, waerdoor de commandeur Horney aviseert mede geenootsaeckt is geworden, by provisie ende tot onse voordere aprobatie met deselve vyanden te verdragen, door vreese dat gemelte bontgenooten ons t' cenemael affvallen souden; item ten aensien van de voornoemde bontgenoten niets goets te verwachten hebben, alsoo 't Mooren sijn, die niet alleen door d'onse tot de Christelijcke religie niet gebracht connen werden, maer selfs onderstaen de gechristende inwoonderen van ons aff te trekken ende Moors te maecken; d'intreckinge van dit garnisoen wort oock goet gevonden, vermits bevinden de Compagnie swaer ende ondienstich valt, haer volck wijt uyt te breyden, ende opdat andere plaetsen van meerder importantie dies te beter sullen mogen versorgen.

Is voorder goet gevonden, dat men tottet volbrengen van gemelte lichtinge committeren sal den oppercoopman Gregorius Cornely omme alles daertoe nodich wesende te verrichten, naerdat haer mede gegeven cargasoen, sooveele

doenelijck is, sullen hebben verhandelt, waertoe hem schriftelijcke ordre, commissie ende autoriteyt sullen presteren ende medegeven.

Voorder alsoo de jachten 's *Lants Hope* ende de *Kemphaen* van de gegenwoordige scheepen hier ter rheede de bequaemste werden geoordeelt omme tot gemelte besendinge gebruyckt te werden, is goet gevonden, dat men deselve daertoe metten eersten gerefal doen maecken ende laten vertrecken.

Wyders dat men de peper, uyt 't schip den *Arent* van de Westcuste op 8^{en} November passato gearriveert, sal doen lossen ende den overigen, die men hier aen lant niet sal connen bergen, in 't jacht *Grootenbroeck* sal doen scheppen ende alles daernae schicken, indien 't naer desen goet gevonden mocht worden een advijsjacht naer 't vaderslant te seynden, dat 't selve in alleryle daertoe gebruycken mogen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTONIO VAN DIEMEN.

Donderdach den 14^{en} December 1628. Alsoo verstaen dat in Bantam goede perteye peper in voorraet is, die van d'Engelsse Compagnie geen middel en hebben om die te coopen, ende dat die van Bantam tot verdrach ende handel met ons seer genegen souden wesen, is door d'E. heer Generael voorgedragen oft niet geraden sy t'onderstaen off voorsz. peper van Bantam sullen connen becommen, eer d'Engelssen nieuw secours van gelt ende cleeden vercrygen, jae oock al souden daeromme t'onser disreputatie d'eerste aenspraecke doen, niettegenstaende gesecht wort de coninck van Bantam 't ooge soude hebben met onse hulpe synen staet tegen den Mataram te versekeren.

Op de consequentie van voorsz. propositien ende andere consideratien van importantie meer by den Raet gelet sijnde, wort met eenparige stemmen goet gevonden, dat onderstaen sullen in onderhandelinge met die van Bantam te treden, omme de peper aldaer wesende vandaer te trekken ende voorder met haer te handelen soals ten dienste van de Compagnie geraden sullen vinden; dat hiertoe gebruycken sullen den oppercoopman Gerard Broeckmans die de wacht een tijt langh aldaer als commandeur waergenomen heeft, welck vooreerst met sommiere instructie ende voorts met successive avisen ordonneren sullen, hoe hem in dese handelinge sal hebben te dragen.

Ende ten eynde dat aldaer opnieuws des te aensienlijcker comparere, is goet gevonden, dat voorsz. Broeckmans eerstdaechs met 't schip 's *Lants Mauritius* wel gemant naer Bantam varen sal, ende dat hem medegeven sullen de waerdeye van ontrent 100 realen van 8^{en} aen cleeden als andersints, omme in clenicheyt tot vereringe te gebruycken daer sulcx ten dienste van de Compagnie goet soude mogen vinden.

Is voorder door syne E. voorgedragen off men 't extraordinary rantsoen aen

de soldaten ende andere Compagnies dienaers, vermits de groote dierte geduerende de belegeringe toegelecht, afschaffen off noch voor enigen tijt sal continueren, hetwelcke tot andere gelegenheit in bedencken genomen is.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTONIO VAN DIEMEN.

Woensdach 20^{en} December 1628. Op de propositie van syne E. dato 14^{en} deser nopende 't extraordinarie rantsoen gedurende den oorloge met die van de Mattaram aen 't garnisoen ende vele andere Compagnies dienaers alhier verstrekt, namentlijck twee vleys- ende speckdagen ter weke, neffens 1½ mutsken Spaensche wijn, wert gearresteert, alsoo den vyant sich geretireert heeft ende vertrocken is, 't landt rontsom weder open ende veyl, mitsgaders dat de provisien van vleys, speck ende wijn seer beginnen te minderen, dat men voor eerst 't ransoen van wijn sal schorten ende maer eens rantsoen van vleys off speck des weecks sal geven, te weeten Sondachs; item dat men in plaets van den wijn weeckelijcx sal uytreycken aan yeder hoofst een mutsken olye van olyven, ende dit alles by provisie ende extraordinaris, totdat anders geraden sullen vinden daerinne te disponneren.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTONIO VAN DIEMEN.

Vrydach 29^{en} December anno 1628. Alsoo van den oppercoopman Gerrit Broeckmans verstaen, dat in gespreck met die van Bantam, namentlijcken metten Tommogon, gecomen is; dat uytterlijck goede mine bethoonen hem, Broeckmans, ende d'onse acces in Bantam verleenen ende oock gedoogen dat aen de schepen allerley verversinge gebracht wert, maer dat de toelatinge van den peperhandel schynen te trayneren, totdat wy de licentie schriftelijck ende met presenten aen den coning van Bantam naerder versoeken, is derhalven door d'E. heer Generael voorgedragen off de tijt noch wat sullen aensien, dan off de licentie schriftelijck met presenten souden versoeken; waerop wijtloopich gediscoureert sijnde, eyntlijck verstaen is, best te wesen voorerst geen naerder aensoeck te doen, overmits den Raedt van opinie is, dattet meer verachteren dan voorderen soude; dat Lacco, Chinees, wederomme herwaerts ontbieden ende de tijt noch wat insien sullen.

Item alsoo 'tschip *Zuyt Hollandt* op gisteren met 200 lasten rijs van Siam gecomen is, wert door syne gemelte E. voorgedragen wat geraetsaemst zy, dat men 't selve alhier losse, off naer de Molucquen, Amboyna off Banda sende, dan off 't beter ware dat 't selve, gelost sijnde, van hier met een competent, wel gesorteert cargasoen naer Balanboam ende Baly affvaerdichde om syne ladinge van rijs ende bestiael aldaer te procureren ende 't selve vandaer naer Amboina te laten verseylen.

23. 5. 45 Is op 't voordragen van syne gemelte E. met eenparige stemmen goet gevonden ende gearresteert, dat men 't schip *Zuyt Hollandt* metten eersten sal doen lossen ende laten prepareren om syne reyse naer *Baly* ende *Balambouangh* tot procure ende opsamelinge van rijs ende bestiael te voorderen, ende van daer naer *Amboina* op 't spoedichste te verseylen.

Actum in 't Casteel *Batavia*, datum ut supra. Was onderteekent: J. P. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Dingsdach 2^{en} January anno 1629. Alsoo den president Gilles Zey's in de Molucquen overleden ende wederomme by provisie door den Raedt aldaer in sijn plaatse geëligeert is Pieter Wagensveld, oppercoopman, is door d'E. heer Generael den Raedt andermael geproponeert, gelijck syne E. voor desen verscheyden reysen meer gedaen heeft, wat ten besten dienste van des Compagnies affairen in de Molucquen geraedtsaemst sy, dat voorsz. Wagensveld 't opperste gesach aldaer bevelen, off een ander daertoe authoriseren?

Item alsoo 't schip den *Arent* ten naesten by volladen is met een cargasoen van provisien ende cleeden voor de Molucquen, wat best geraden sy, dat men 'tselve rechtdoor langs de custe van Celebes, off over Amboina naer de Molucquen sende, endewanneer men 'tselvige affvaerdigen soll?

Is op 't voordragen van syne gemelte E. naer verscheydene discoursen goet gevonden ende gearresteert, dat tot gouverneur over de Molucquen authriseeren sullen den oppercoopman Gijsbert van Lodensteyn; ten aensien vermeint wordt de coning van Ternaten neffens Citchil Aly met hunne macht in Amboyna wesen sal, is goet gevonden, dat het schip den *Arendt* over Amboyna (ende niet recht door langs Celebes) nae de Molucquen sullen laten varen omme te sien off daer in passant eenige dienst soud connen doen.

Item dat Willem Bontius, oppercoopman op 't jacht *Beverwijck*, sich op gemelte schip den *Arent* sal transporteren ende daermede naar de Molucquen in vorige qualité begeven.

Voorder dat Pieter Wagensveld, president gegenwoordich in de Molucquen, sich mette eerste gelegenheyt herwaerts aen sal vervoeegen, omme ons mondeling rapport te doen van den stant ende gelegenheyt aldaer.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Woonsdach 3^{ea} January anno 1629. Alsoo by 't vertreck van Hendrick Lievensz. capiteyn van de borgerlijcke wacht ende schepen deser stede, gemelte plaatse in 't collegie van schepenen is comen te vaceren ende noodich sy deselue wederom met een ander bequaem persoon gesuppleert werde, is op 't gedane vertooch aen d'E. heer Generael eenstemmich goet gevonden (uit

het geëxhibeerde dobbelgetal by 't E. collegie van schepenen) in gemelte plaatse te surrogeren den persoon van Sebalt Wonderaer, oudt schepen deser stede.

Actum in 't Gasteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTONIO VAN DIEMEN.

Maendach 15th January anno 1629. Alsoo tot vervolch van den peperhandel noodich is eene besendinge naer Benjarmassing voorgenomen worde, is door d'E. heer Generael den Raedt voorgedragen, wat schip dat men daertoe best soude mogen gebruycken, wanneer men 't selve behoort aff te vaerdigen, ende oock wie daermede als opperhoofst derwaerts sullen senden.

Waerop met eenparige stemmen goetgevonden ende geresolveert is, dat men de fluyt *Velsen* ende de chaloupe de *Nieuwicheyt*, als sijnde van de schepen hier ter rheede gegenwoordich de bequaemste totte gemelte besendinge, metten eersten sal laten prepareren ende deselve met een wel gesorteert cargasoen naer Benjarmassingh depescheren.

Item dat den opperoopman Paulus Croock sich op gemelte fluyte als opperhoofst transporteren ende daermede derwaerts begeven sal, om desselfs ingeladen cargasoen aldaer tegens peper ende goudt te verhandelen, ende in gevalle tegen de maent Mey syne volle ladinge van peper niet conde becomen, dat van daer naar Cottaringe, omtrent vijff dagen zeylens Westelijcker als Benjarmassing gelegen, sal verseylen, om aldaer syne gebreeckende last met rijs, pady, rottang, was, drakenbloet, cicir off schildtpadshoorn, besoarsteen ende anders te suppleren, ende sich daermede op 't spoedichste wederomme herwaerts te begeven.

Voorts alzoo verscheyde chrijgsofficieren van 't garnisoen alhier ende andere gedurende de belegering deser stadt Batavia van des Mattarams volck provisionelijck in hooger ampten geemployeeert geweest sijnde, ernstelijck versocht hebben, haerluyden vergunt te mogen worden in recompense van hare goede diensten soodanigen rantsoen als de qualiteyt (waerinne yder een doenmaels by provisie gestelt was) vereyscht, is eenstemmich goetgevonden ende gearresteert, haerlieden voorgemelte versoek toe te staen ende hun daermede te gratificeren, om haer in toecommende niet te discouragieren maer te meer animeren, ende dat ter tijt toe dat daerinne anders souden mogen resolveren, ende sijn geweest, te weten:

Capiteynen: Jochem Roelofsz. van Deutecom, luytenant; Hans Jurien Kerckman, luytenant.

Luytenanten: Ermoudt Jacobsz, sergeant; Troylus Lovel, sergeant; Jurien Gardijn, sergeant; Marten Pudger, sergeant; Barent van Bentem, sergeant.

Vendrichs: Isaack Strijcker, vendrich apoincte; Pauls van Flensburch, corporael van d'adelborsten; Jan van Wel, assistent; Gerrit Cruydenaer, corporael van d'adelborsten; Andries Willemesz., vendrich apoincte.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach 22^{en} January 1629. Alsoo door 't overlyden van Gomarus van Staen, capiteyn van de borgerlijcke wacht ende schepen deser stede, gemelte plaetse in 't E. collegie van schepenen is comen te vaceren, ende oversulcx noodich sy de selve wederomme met een ander bequaem persoon gesuppleerd worde, is op 't gedane vertooch aen de E. heer Generael eenstemmich goetgevonden (uyt het geëxhibeerde dobbelgetal by 't E. collegie van schepenen) in gemelte plaetse te surrogeren den persoon van Nicolaes Porandelli, burger endeoudt schepen deser stede.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Woensdach 24^{en} January anno 1629. Alsoo de fluyte *Edam* op gisteren met omtrent 190 lasten rijs ende 300 slaven van Arracan is gekeert, wert op 't voordragen van syne E. gearresteert ende goetgevonden dat men deselve met syne rijslast ende 200 slaven op 't spoedichste recht door naer Banda sal voortsenden, met ordre dat gemelte fluyte in 't eerste van 't Oostermousson weder herwaerts keere, omme tijdtlijck op andere voyagie geëmployeert te mogen werden.

Volgens resolutie van 29 December passato hadden goet gevonden 't schip *Zuyt Hollandt* om rijs ende bestiael voor Amboina naer Baly ende Balambouang te senden, maer alsoo ondertusschen met lossen van de rijs, per ditto schip van Siam gebracht, veel tijt is verloopen, mede dat by naerder informatie verstaen, 'tselve schip te swaer ende onbequaem tot 't Bali ende Balambouangse vaerwater is, wert by syne E. ende den Raet goetgevonden gemelte resolutie te schorten ende 't schip *Zuyt Hollandt* hier ter rheede te houden, omme by provisie de peper van de fluyte *Velssen* ende *Amsterveen* daerinne over te schepen.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Donderdach 2^{en} February anno 1629. Alsoo tot noch toe voor Amboina de behoorlijcke provisie van rijs niet hebben connen bestellen, gelijck mede dat metten *Arendt* voor de Molucquen niet meer dan 50 lasten rijs sijn gesonden, wert by syne E. voorgedragen, dewyle hier gegenwoordich redelijcke quantité rijs, soo van Siam als ander quartieren gecommen, by der handt is

ende dat dagelijcx van Choromandel ende Arracan noch goede partye wort verwacht, of 't niet geraden ende goet ware, dat men metten eersten den geyschten rijs voor Amboina beschickten ende de Molucquen met meerder partye provideerden, gelijck mede wat schepen off jachten tot gemelte bessende best souden mogen gebruycken, ende wanneer men deselve versenden sal.

By den Raedt op de propositie van den E. heer Generael gelett sijnde, arresteert eenstemmich dat men met de bessendinge sal voortvaren ende voor Amboina 'tjacht *Medenblick* ende voor *Ternaten* 'tjacht *Zeeburch* sal prepareren, als sijnde naer gemaecten overslach van der Compagnies jachten ende schepen hier gegenwoordich ter rheede tot gemelte voyagie de bequaemste; voorts dat men in *Medenblick* voor Amboina sal doen schepen omtrent 160 lasten Siamschen rijs, nevens eenige cleeden, jongst met *Schiedam* van Choromandel becomen; item voor de Molucquen in *Zeebureh* 50 a 60 lasten rijs met eenige cleeden ende f 15.000 in dubbelde stuyvers; eyndelijck dat *Zeeburch* met 60 coppen voor 8 maenden van victualie, amunitie etc. sal werden versien omme tegen den 8^{en} oft 9^{en} deser in compagnie van *Medenblick* naer Amboina te vertreken, soo omme des t'aensienlijcker aldaer te verschynen, als op hope dat den gouverneur Lodensteyn met den *Arent* in Amboina noch mocht beloopen, ende alsoo gesamenderhant naer de Molucquen te seylen.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach 6^{en} February 1629. Alsoo Limlacco op 3^{en} deser alhier van Bantam is gekeert met omtrent 700 sacken peper, ende apparent is, eer lange meerder partye van daer in Batavia sal werden gebracht, dewyle de coning van Bantam de Chinesen openlijck de vaert ende commercie tussen Batavia ende Bantam toestaet, wert by syne E. den Raedt voorgedragen oft niet geraden ware, omme den peperhandel des te beter scheut te doen geven ende herwaerts te trekken, gelijck mede opdat de cooplieden versekert mochten wesen ende reecqueninge conden maecken tot wat prijs den peper alhier souden mogen quijt raecken, dat men een seeckere prijs op de Bantamse peper raemden, daervoor de Generale Compagnie deselve souden mogen aennemen ende betalen, gelijck mede off men niet behoorde distinctie te maecken in den prijs, wanneer deselve off met realen van achten off met cleeden ende Nederlantse munte betaalden; den Raedt verstaet dat het gants dienstich sy, omme den coopman t' animeren ende den toevoer te meerderen, een sekeren prijs op de peper in Batavia werde gestelt, mits dat, die haer betalinge in realen versoeckt, soo vele min voor hun peper sullen genieten als de realen pro rato

't Nederlants gelt alhier waerdiger sijn, maer omme in dese saecke niet te verhaesten ende dat deselue noch wel wat can uytgestelt werden, heeft syne E., soo vele den tax van den peper aengaet, den Raedt vooralsnoch in bedencken gelaten.

Alsoo den equipagemeester Claes Pietersz. yder suspect is ende berucht wort sich met perticulieren handel te bemoeien tot grooten ondienst van de Generale Compagnie, ende dat den advocaat-fiscael niet wel tot probatie van de waerheyt can commen, ter oorsaecke gemelte Claes Pietersz. ten respecte van sijn offitie soodenich ontsach onder 't varend volck schijnt te hebben, dat sich niemant derff verstouten omme van de waerheyt getuychenisse in prejuditie van gemelten Claes Pietersz. te geven, wert by sijne E. geproponeert off niet goet ware dat men gemelten Claes Pietersz. van 't equipagemeesterschap by provisie suspendeerde ende in andere employementen van der handt sondt, 't sy dan voor Bantam op de wacht off om kraelsteen te halen, opdat den fiscael ondertusschen middel mochte becomen omme sich daervan t' informeren ende mettertijdt kennisje van de waerheyt te crygen. Den Raedt conformeert haer met de propositie van de E. heer Generael ende vindt geraden dat voorsz. Claes Pietersz. hem sal vervoeegen op *Munnickendam* omme 't selve mette prijs *Rammekens* aan de eylanden vol steen te halen, ende dat d'heer fiscael ondertussen sien sal seecker bewijs van saeken te becomen omme tegen denselven naer behooren te procederen.

Werdt voorder door d'E. heer Generael den Raedt in bedenken gegeven hoe lange 't jacht *Grootenbroeck* (tegenwoordich gereedt ende geladen liggende om met advijs naer 't patria te senden) behooren op te houden, off wanneer 't selve sijn depesche sullen dienen te geven.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTONIO VAN DIEMEN.

Saterdach 17^{en} February anno 1629. Alsoo den 29^{en} September passato (als wanneer 't volck van den Mattaram onder 't beleyt van den Tommogon Bouraxa hun in 't velt tegen de stadt ende 't casteel Batavia gelegert hadden) de burgerye deser stede, die op dato onder een vaendel bescheyden waren, in dry compagnien ende onder competente officieren verdeelt sijn geworden, om veel ongeregeltheden voor te commen ende beter ordre tot verseeckeringe van de stadt op de burgerlycke wacht te stellen ende doen onderhouden, ende gelijck den vyandt op den 3^{en} December verleden uyt 't velt geretireert is ende de stadt verlaten heeft, soo sijn oock ondertusschen verscheyden uyt de gemelte dry compagnien, soo officieren als gemeene burgeren, comen te vertrecken ende andere overleden, waerdoor de compagnien (doch d'een meer als d'ander) vry wat verswact sijn, soodat dienvolgende de wacht van

den eenen burger swaerder als d'ander valt, daerover dagelijcx verscheyden onlusten ende miscontentementen rysen, blyvende interim de wachten naer behooren niet besett.

Weshalven by d'E. heer Generael ende den Raedt met advijs van de chrijchsraden (hebbende alvore wel geconsidereert, byaldien men de gemelte dry compagnien alsnoch wilde continueren, deselve opnieus met de gebreeckende officieren bekleede ende tot gelijck getal bracht, dat men 't selve inconveniant by vertreck, sieckte ende sterfste altijt onderworpen blijft) goet gevonden is, op dese ende andere consideratien meer, by provisie ende soo lange van den vyant ontslagen blyven, d'officieren van de voorsz. 3 compagnien van hare gepresteerde diensten te bedancken ende de burgerye alt-samen wederomme als voren onder één vaendel te reduceren, ende tot capiteyn over deselve te stellen Symon Bollentijn, gewesene vaendrich ende na-derhant provisionelijck capiteyn; tot luytenant Hans Boon, weesmeester, ende vaendrich Jaecques Biguel alias Violet.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Vrydach 23^{en} February anno 1629. By d' E. heer Generael den Raedt voorgedragen sijnde, hoe de besendingen na Amboina ende Banda tot noch toe op 't verwacht rijsscourss van Choromandel ende Siam, mitsgaders op nader ontset uyt 't patria, omme gemelte quartieren na eysch van volck, rijs ende andere nootwendicheden te provideren, gedelayeert is.

Ende dewyle 'tsaysoen seer verloopt, soodat by langer tardance gemelte plaetsen, voornementlijck Banda, tot groote verachteringe van Compagnies affairen ende perijckel van haren stant aldaer gefrusteert souden connen blyven niet alleen van volck, rijs, verscheyden provisien, gelt ende coopmanschappen, die aen den eysch voor gemelte quartieren noch comen te gebreecken ende voordesen door onvermogentheyt niet sijn gesonden, maer oock van onse noodtwendige advysen ende nader ordre over verscheyden openstaende puncten, de geseyde plaetsen raeckende.

Soo is 't dat by sijn E. ende den Raedt goet ende raedtsaem gevonden wort, dewyle van Siam noch Choromandel niet vernemen ende om alles op 't uytterste niet aen te laten comen, 'tschip 's *Lants Mauritius* op 't spoedichste naer Amboina ende Banda gemant met 60 coppen varend volck aff te vaerdigen, ende dat men daermede tot recreu van de garnisoen ende verlossinge der oude soldaten in Banda sal senden een compagnie van 60 soldaten, mitsgaders alsulcke provisien ende coopmanschappen als aen Bandaes eysch gebreecken ende voor desen met *Purmerendt* niet gesonden sijn, nevens een kiste met 7.000 realen van 8^m in daelders ende dubbelde stuyvers.

Item dat men in ditto schip voor Amboina sal schepen pertye vlees, speck, wynen ende andere Nederlantsche provisien, met alsulcke cleeden als daer dienstich ende hier by der hant sijn, met ordre dat Amboina eerst sal aenlopen omme te vernemen off en passant met 't schip ende volck aldaer eenigen dienst, 'tsy om 't vervoeren van de nagelen te beletten off andersints, soude connen gedaen worden, ende dat voorts van daer op 't spoedichste na Banda sal verseylen.

Voorder dat den oppercoopman Ewout Spieringh sich op gemelte schip sal vervoegen omme geduerende 't voyage 't coopmansambt aldaer waer te nemen.

Ende alsoo wat schaers van bestiael sijn, soodat tot de noodtwendinge verssingh voor 't volck weynich by te setten hebben, ende dat tegen de comste van de vlete uyt 't vaderlandt noch meer sullen verlegen vallen, dewyle uyt des Matterams lant vooreerst niet te verwachten hebben, is mede goetgevonden dat dit schip, in 't keeren van Banda, Balambouangh ende Baly sal aendoen omme aldaer sooveel koebeesten, buffels, rijs, boonen ende pady te procureren als 't schip bequamelijck sal connen voeren, tot welcken eynde een requisijt cargasoen van cleeden ende andere coopmanschappen, aldaer ongeveer waerdich 6.000 realen van 8^{en}, den coopman Spiering sal medegegeven ende in ditto schip geladen worden.

Alsoo Jan Jansz. Visscher, president in Banda, by zyne brieven seer ernstich om syne verlossinge is schryvende, draecht syne E. voor offer tegenwoordich eenige bequame personen by der handt sijn ende gemist connen worden om 't gouvernement van Banda waer te nemen ende gemelten Visscher te vervangen; by den Raedt overslach gemaect sijnde ende bevindende, hoe gants sober van ervaren personen sijn versien, arresteert, dat gemelte Visser tot 't naeste jaer onder behoorlycke erkentenis sal dienen gecontinueert, ten waere eerlangh van 't vaderslant off elders eenige capabele lieden verschenen.

Belangende de voorstellinge meermaals by sijn E. gedaen omme enige gequalificeerde personen tot assistentie van den Gouverneur Philips Lucas innewaerts te committeren, wert mede op gelijcke insichte per gebreck van stoffe voor alsnoch uytgestelt, mits dat men den gouverneur van Amboina aenschryven sal, dat in 't bevoorderen van Compagnies welstant aldaer na gemelte gecommitteerde niet heeft te wachten off by verloop van tijt deselve niet verschenen, maer dat onse voor desen gegeven ordre tot welstant van Compagnies saecken promptelijck in 't werck stelle; dat sorge drage 't recht, dat de Compagnie aldaer competeert ongevioleert blyve, onse onderdanen ende bontgenoten tegen d' oppressie der Ternatanen beschermt, ende dat 't vervoeren der nagelen 'tsy met minne off onminne belette.

Alsoo den verbonden tijt van den gouverneur Philips Lucasz. geexpireert is

ende sich by syne brieven genegen thoont de Compagnie noch voor seeckeren tijt te dienen, wert goet gevonden denselven de novo voor dry jaren aan te nemen omme 't gouvernement in Amboina te bekleeden met gelijcke aucthoriteyt als sijn voorsaet d'heer Jan van Gorcum 'tselve heeft bedient, onder een tractement van f 200 ter maent, ende sal sijn E., by de heer Generael sijnde, cessie ende stemme in den Raedt van Indien hebben, nevens andere raden van India.

Wyders wort by sijn E. voorgedragen, alsoo voor desen ordre tot de lichtinge van Compagnies ommeslach in Solor is gegeven ende dat tot dien eynde, gelijck mede tot bevoorrdering van den Tymorsen handel, sijn vertrocken de jachten 's *Lants Hope* ende *Kemphaen*, off niet geraden sy dat noch een jacht derwaerts schicken, opdat by groote pertye hout niet verlegen vallen, den ommeslach soo van Compagnies als der vryl[uyden] goederen bequamelijck te bergen ende herwaerts over te brengen. Op de schaersheyt van de schepen ende jachten gelett sijnde, ende dat sonder vercortinge van importanter bessendingen, die dagelijcx vorhanden staen, geen schepen off jachten connen worden gemist, is goet gevonden, 'tselve by voorsz. twee jachten de *Hope* ende *Kemphaen* te laten berusten ende de saecke op sijn beloop te laten, te meer men vertrouwt dat hun met cleyn vaertuych by gebreck van scheepsruymte genoech sullen connen reddien.

Op de remonstrantie ende versoeck van de heeren weesmeesters wert goet gevonden hun tot secretaris toe te voegen den persoon van Franchois van den Velde, voor assistent met 't *Wapen van Hoorn* in 't lant gecomen ende naderhant by d'heer Generael als huysdienaar gebruycckt.

Voorder alsoo den coopman Hendrick Kerckringh, met 't jacht *Vlielant* in 't lant gecomen, tegenwoordich getrouwte ende alhier geen bedieninge is hebende, wort goet gevonden dat sich neven sijn huysvrouwe met *Mauritius* na Amboina off Banda sal transporteren, omme daer synen dienst vereyscht wort, geemployeeert te werden.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach 26^{en} February anno 1629. Door den predican Justus Hurnius ende den ouderlingh Isaack Havart als gecommitteerde uyt den kerkenraedt alhier d'heer Generael voorgedragen sijnde, dat in huue vergaderinge op d'aprobatie van sijn E. goet gevonden ende gearresteert hadden tot den dienst van de kercke in Batavia voor derde predican te bevestigen den Eerwaerde Abraham de Roy, met 't schip *Prins Willem* als beroepen predican in 't lant gecomen, ende dat naer Banda met 's *Lants Mauritius* souden senden den predican Michiel Clarenbeeck, met *Schiedam* in 't lant gecomen, om den

BATAVIA, 26 FEBR. 1629.

dienst aldaer waer te nemen; item dat Dirck Jansz. Nagel, proponent in Banda, na gedane examinatie tot predican soud worden bevesticht, tot welcken examinatie voorsloegen, dat sijn E. gelieffde toe te staen iemant van hier expres mocht worden gecommitteert.

D' heer Generael ende synen Raedt de resolutie van den kerkenraedt ge-examineert ende overwogen hebbende, vinden goet de bevestinge van de Roy tot assistentie van de tegenwoordige bedienaers der Heeren Woords Danckaert ende Hurnius alhier ende 't versenden van Clarenbeecq naer Banda, mitsgaders 't beroep van den proponent Nagel 't approberen ende toe te stemmen; wat aengaet d' expresse besendingh ter examinatie van den voorsz. Dirck Jansz. van hier derwaerts, wert by zijn E. ende den Raedt onnoodich geacht, alsoo den kerkenraedt aldaer nevens den predican Clarenbeecq, nu derwaerts gaende, tot gemelte examen suffisant sijn.

Alsoo den verplichten tijt van den predican Justus Hurnius, in 't lant gommen anno 1624 met 't schip *Gouda*, in de maendt Julio naestcomende gaet expireren ende gesint is noch eenigen tijt in dienst te continueren, hebben goet gevonden denselven wederomme aen te nemen de Generale Compagnie noch dry achtereenvolgende jaren in 't lant te dienen, onder een tractement van f 120 ter maent, ingaende de verbeteringe tsedert d' expiratie van sijn verbonden tijt.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Donderdach primo Marty anno 1629. Alsoo op heden van Cambodja alhier aengecomen sijn twee joncquen ende dat dagelijcx twee andere, met hun in compagnie vertrocken, staen te comen, t'samen mede brengende tusschen de 3 ende 400 lasten rijs, stelt sijn E. voor, oft niet geraden sy, byaldien 't schip *'s Lants Mauritius* (nu gereedt liggende omme op morgen innwaerts naer Amboina ende Banda te verseylen) bequamelijck eenige rijs bergen conde, dat men sijn vertreck dry a vier dagen trayneerden ende in ditto schip voor Banda 50 a 60 lasten rijs overscheepten.

't Geproponeerde met den equipagemeester ende den schipper gecommuniceert sijnde ende van hun verstaen hebbende 't schip niet al te bequaem is om rijs te bergen, dat het oock ten hoochsten niet boven 25 a 30 lasten sal connen innemen, daerover 't schip noch soud moeten opgeruymt ende de heele last verstuwtt worden, gelijck mede dat voorsz. schip alreede niet dicht vaert ende by meerder last apparent lekker staet te worden, eyntlijck dat men vermits het ongestadich weer wellicht veel tijt soud 't soeck brengen om eenige rijs over te schepen, arresteert den Raedt om redenen voorschreven 't schip niet op te houden, maer 't selve morgen te laten vertrekken, opdat Amboina

ende Banda des te tijtlijcker van de soldaten ende varendt volck, nevens de nootlicheden met ditto schip gaende, gedient mogen worden.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach 5^{en} Meert anno 1629. Alsoo 'tschip *Groot Mauritius* den 3^{en} deser alhier van Siam nevens verscheyde andere goederen met omtrent 160 lasten rijs is gekeert, geest sijn E. den Raedt te bedencken off niet goet ende geraden ware, dat men gemelte rijs in 'tschip *Beverwijck* dede overschepen ende 'tselve, met sooveel meer rijs als laden can, op 'tspoedichste na Banda affsondt, off dat men de besending tot nader ontsett van Choromandel, dat alle uren wordt verwacht, noch wat behoorde aen te sien. Den Raedt, geconsdereert hebbende de weinige subsidie (sijnde niet meer als 190 lasten rijs met *Edam*) voor Banda dit mousson gesonden, ende dat 't saysoen geen langer uytstel lijdt, arresteert dat men *Beverwijck*, als sijnde 't gereedtste ende bequaemste schip tegenwoordich by der hant, op 'tspoedichste recht door nae Banda sal affvaerdigen, met ordre dat soo tijtlijck wederom herwaerts gesonden wort, [dat] 'tselve in Mey aenstaende 't sy na Jamby, de Westcust van Sumatra off elders mogen gebruycken.

Voorder alsoo de joncken van China na Batavia gedestineert dagelijcx staen te verschynen, gelijck mede die van Cochinchina, ende datter van Cambodja noch drie joncken met rijs ende andere provisien geladen dagelijcx verwacht worden, sijnde alreede twee, die met haer in compagnie geseylt comen, alhier gearriveert, ende dat eenige derselver wellicht door starcke contrarie winden ende stroomen, gebreck van water ende rijs genootsaeckt mochten worden andere havens op Java aen te loopen, tot groot naedeel van de com- 27.5.25 mertie alhier ende hun eygen schade, wert by d' heer Generael ende raden gearresteert, dat men de jachten *Sloten* ende *Cleyn Heusden* op morgen van hier om d' Oost tot voor Japara sal affsenden, wel van volck, rijs ende water versien, om de verdreven joncken, die onderwegen off ter rheede voor Japara souden mogen bejegenen, na vermogen t' assisteren, deselve in hun bescherminge te nemen ende ter eerster gelegenheit na Batavia te convoyerden, met ordre dat tot 25 off ten uyttersten ultimo deser voor Japara sullen houden, als wanner wederom herwaerts sullen keeren, gelijck nader by d'instructie, aen den coopman Herman Claesz. Stryen, gaende als hoofd van gemelte jachten, medegegeven, blijkt.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Dingsdach 6^{en} Meert anno 1629. Alsoo schipper Abraham Dubois met het

schip *Zuyt Hollandt* voor sijn particulier van Siam medegebracht heeft een groote pertye goederen, namentlijck rijs, arack, oly, suycker etc., streckende tot groot nadeel van de Compagnie, te meer daerdoor naergelaten heeft de nootlicheden van de Compagnie, als arack ende andersints, by 't comptoir van Siam op voorraet sijnde, over te brengen, waerdoor de Generale Compagnie niet alleen seer is vercort, maer op 't hoogste geincommodeert geworden, wert by d' heer Generael ende synen Raedt goet gevonden voorsz. schipper Dubois tot exemplar van andere van Compagnies dienst t' ontslaen ende dat met d'eerste gelegentheyt sonder gagie na 't vaderslant sal worden versonden, behoudens den fiscael sijn actie op voorsz. particuliere overgebrachte goederen.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Saterdach 10^{en} Marty anno 1629. Alsoo 't jacht *Grootenbroeck*, geprojecteert omme met avysen na 't patria te senden, een ruymen tijt volladen ende seylreedt heeft gelegen, wiens depesche ende hoe lange men 't selve op nader tyding, die dagelijcx van diversche quartieren wierden verwacht, gevouchlijck soud mogen trayneren, volgens resolutie van den 7^{en} February passato in bedencken gehouden is, soo is 't dat sijn E. den Raedt voordraecht, dewyle met brieven van d'heer Nuyts, dato 4^{en} February uyt Teyouhan, verstaen, dat aldaer tot op datum van Japan gans niet vernomen hadden, offer eenige andere redenen sijn omme gemelte jacht langer op te houden. By d' Heer Generael ende Raden geconsidereert sijnde, dat den tijt seer begint te verloopen ende apparent wellicht geen naerder advysen dit mousson van Japan noch de custe van China becomen sullen, arresteert dat men gemelte jacht den 15^{en} off 18^{en} deser ten uitersten met de noodige advysen sal laten vertrecken, omme noch spoedich voor de winter tijt in 't vaderslant te mogen arriveren.

Wyders alsoo den prijs van de Bantamse peper mede in bedencken is gebleven, gelijck per deselve resolutie van den 6^{en} February blijckt, ende dat tsedert hier van Bantam 80 a 90 picol sijn aengecomen ende by de Chinesen gevaylt worden, wert by sijn E. ende den Raedt goedt gevonden denselven by provisie tot 5 realen 't picol te doen coopen met half realen ende half Nederlants gelt, mits dat suyvere ende onveralste peper is.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Dingsdach 20^{en} Meert anno 1629. Alsoo tsedert eenige maenden herwaerts in onderhandelinge met die van Bantam getreden sijn, omme goede pertye peper redelijck coops in handen te crygen, voor ende aleer die van d' Engelse

Compagnie aldaer residerende nieuw ontsett ende middelen uyt Engelant becomen, ende dat hetselfe tot noch toe na wensch niet is gesuccedeert, vermits die van Bantam geerne sagen den peper aldaer quamen cooppen, ende wy ter contrarie de sake daernae aenleggen, denselven hier in Batavia mocht worden gebracht, gelijck mede, dat den coninck van Bantam wel wenschte, om aen d'eere te blyven (na dat ons dagelijcx van Limlacco, Capiteyn Bencon ende andere Chinesen gerapportiert wort) dat d'heer Generael den liberen handel tot Bantam schriftelijck met schenckagie versochte; item dat gelijck sekerlijck vernemen d'Engelse daerinne sooveel verhinderinge soeken te doen als immer vermogen, hebbende onlangs tot dien eynde den coninck van Bantam aengepresenteert, byaldien de Nederlanders den handel ontseggen wilde, sy souden hem tegen alle syne vyanden assisteren, draecht sijn E. voor, omme in voorder onderhandelinge ende tot effect van saecken te comen, off niet geraden ware, dat men yemant expres van hier met een missive ende schenckagie aen den coning tot Bantam committeeerde ende daerby onse goede genegentheyt t'hunwaerts met assistentie tegen den Mattaram mondelingh dede aenbieden, sonder van handel te spreecken, alsoo men vertrouwt ende oock seker is, dat met swygen meer in 't stuck van den handel sal wor- den gevordert als andersints.

Den Raet, op de propositie ende voordere motiven van d'heer Generael gelett ende de saecke wel overwogen hebbende, confirmeert haer daermede ende concludeert dat men d'heer commandeur Adriaen Block Martsz. ende oppercoopman Nicolaes Behoort nevens een redelijcke suyte met 't schip *Tholen* aen den coning van Bantam sal senden omme de missive ende de vereeringh van een Arabys paert over te leveren, ende voort ten dienste van de Compagnie te verrichten, sulcx als hun naerder per instructie sal worden belast.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach 26^{en} Meert anno 1629. Alsoo den tijt vorhanden is, dat men tot bevoorrdering van Compagnies affairen op verscheyden besendingen, als na- mentlijck na de Westcuste van Sumatra, Jamby, de bocht van Patany, de custe van China, Choromandel ende elders successivelijck sal dienen te disponneren, ende dat na overslach van des Compagnie by der hant sijnde schepen soodanige niet bevinden dat de voorgestelde besendingen altsamen behoorlijck daermede connen waergenomen ende vervolcht worden, alsoo tot de voorsz. voyages en om deselve na eysch te voldoen niet min als 10 a 11 sche- pen ende jachten van noode sijn, waertegen by de wercken geen andere heb- ben als de schepen 't *Wapen van Rotterdam*, *Schiedam*, *Suyt Hollant* ende *Tholen* mitsgaders de jachten *Batavia*, de fluyt *Amsterveen*, *Sloten*, dat eerst-

daechs van Japara wort verwacht, ende *Wieringen*, met den *Griffioen*, leggende voor Bantam, sijnde in alles niet meer als negen schepen ende jachten, daer van 't *Wapen van Rotterdam* voor 't patria geprojecteert ende alreede over de 300 lasten peper, pertye sapanhoudt is inhebbende, *Schiedam* ende *Zuyt Hollandt* alsnoch onbruyckelijck, sijnde belemmert ende met peper volladen.

Draecht sijn E. den Raedt voor, dewyle alles met de presente macht en middelen teffens na behooren niet can voldaen ende byderhant genomen worden, wat ons in dese gelegenheit te doen staet, ende off men op d'importante besendingen by provisie, ende tot nader ontsett, sooveel de tegenwoordige gelegenheit gedoocht, niet behooren te disponneren ende resolutie over derselver offsending te nemen.

By den Raedt op de voorstellinge gelett ende voorts een behoorlijcke overslach gemaect sijnde, concludeert dat men nae de Westcust van Sumatra tot vervolch van den peperhandel aldaer sal doen prepareren ende gereedt maecken de schepen *Tholen* ende *Amsterveen* om eerstdaechs met een goet gesorteert cargasoen cleeden ende 8000 realen contant in spetie tot procure van ruym 3000 bharen peper, onder de directie van den opperoopman Nicolaes Behoort, derwaerts te senden, ende wert de besendinge na gemelte custe geprefereert voor andere, alsoo goede pertye peper van daer wort verhoopt, gelijck mede ten aensien van den advantagieusen astreck ende rente in cleeden, welcke daer meer als in andere quartieren te behalen is, mitsgaders om van d'Engelsen niet geprevenieert te worden, die noch redelijck, soo men verstaet met Guseratse cleeden sijn versien ende apparent metten eersten mede derwaerts tenderen sullen.

Watt aengaet de besendingh na Jamby ende de bocht van Patany wort verstaen deselve wel voor een tijt tot beter oportuniteyt ende gelegenheit van schepen sonder merckelijck verlett mogen werden uytgestelt. In Jamby connen vereerst niet verlegen vallen, alsoo volgens de jongste advysen aldaer noch van contant redelijck waren versien, maer wat schaers van cleeden, die echter met cleene advance wierden vercocht, 't welck by opulenter ende spoe-diger toevoer apparent niet beteren, maer verachteringh in den cleedenhandel aldaer causeren soude; ende tot overvoer van de gereede peper was derwaerts uyt 't vaerwater van Malacca geseylt 't jacht *Diemen*. In de bocht van Patany can ons weynich off geen voordeel offgesien werden, alsoo men vertrouwt uyt China dit jaer geen joncquen derwaerts gevaren sijn, die ons den peper souden mogen ontvoeren, ende d' Engelsen sijn niet gedisponneert derwaerts te senden.

Watt belangt de besendinge na de custe van China, alsoo by de jongste advysen vernemen d' onse in Teyouhan niet alleen geheel ontbloot saten van capitaal ende middelen, maer dat oock gants sober van rijs geprovideert ble-

ven, ende apparent, soo niet tijdtlijck van hier worden gesecondeert, wel in d' uytterste miserie van hongersnoodt mochten comen te vervallen, te meer geen schepen van Japan in Teyouhan gecomen waren, daerop hun d'onse vry wat verlaten hadden, arresteert den Raedt dat men 't jacht *Batavia*, dat noch kielhalen moet, neffens *Wieringen*^{ende} *Sloten*, soo haest gereet comen sullen, op 't spoedichste vooruyt met de noodige avysen ende sooveel constanten, coopmanschappen, rijs, als voeren connen, na Teyouhan sal affvaerdigen om alle ongevallen, sooveel mogelijk wert, voor te comen.

Wyders alsoo Compagnies affairen op de custe van China soo niet werden gedirigeert als wel behoort, mede dat 't naturel van d'heer Nuyts aldaer niet wel overeen schijnt te comen met alsulcken humeur als den dienst van de Compagnie in Teyouhan vereyscht, ende dat gemelte Nuyts (hoewel buyten tijs) om sijn verlossinge is schryvende, geeft d'E. heer Generael den Raedt in bedenken, byaldien men goet vindt veranderinge te doen, wie men verkiezen ende derwaerts committeren sal om voorsz. gouverneur Nuyts te verlossen ende 't voorder beleyt van Compagnies saecken in Teyouhan over te nemen.

Vorder dewyle niet weten hoe met die van Japan staen, te meer tot noch toe gants geen tydinge van daer becomen hebben, niettegenstaende vier schepen derwaerts sijn gevaren, namentlijck de *Vrede* over Siam ende *Erasmus*, *Heusden* ende *Woerden* van Teyouhan, geeft sijn E. in bedencken off het oock geraden sijn sal voor nader avijs, dat pertije syde ende byderhant sijnde zwarte laecken na Japan senden ende wat ordre ten besten van de Generale Compagnie in de saecken van Japan sullen stellen, ten eynde de geresene misverstanden mogen wechgenomen worden, den proffijt gevenden handel geconserveert, ende de correspondentie met Japan gecontinueert blyve.

Wat aengaet de besendinge na de custe Choromandel, alsoo die quartieren noch rijckelijck van capitaal sijn versien ende dat wy van dienstige coopmanschappen ende schepen voor dito cust noch distituut sijn, wert de besendinge tot beter gelegentheyt uitgestelt; maer dewyle d'heeren Bewinthebberen met de jongste aengecomen schepen *Tholen* ende 't *Wapen van Rotterdam* den opcoop van groote partye salpeter serieuselijck recommanderen, geeft sijn E. den Raedt oock in bedencken, off men met den aldereerste niet behoorden een jacht off fregatt met de gemelte avysen ende recommandatie tot procure van salpeter derwaerts te schicken, ende met een de gemelte ordre d'onse in Suratte te verwittigen, opdat tijtlijck ende in voorraedt groote partye mogen versamelen, gelijck mede off niet geraden sy, dewyle 't comptoir in Suratte sober is geprovideert, jae dat na 't vertreck der schepen daer oock gants geen middelen sullen blyven resteren, dat men hun aenschreve ende ordonneerde soo vele penningen op Masilipatam te trekken als gevoechelijck ende

sonder merckelijcke interest sullen connen become, ende per faute van dien een redelijcke somme a deposito lichten, omme deselve in salpeter tijtlijck te besteden.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Saeterdach ultimo Maert anno 1629. Den E. heer Generael den Raedt ter jongster vergaderinge van den 26^{en} deser onder andere in bedenkinge gegeven hebbende, byaldien men goet vonde, om redenen in voorsz. resolutie verhaelt, veranderinge in Teyouhan te doen ende d'heer Nuyts vandaer herwaerts t'ontbieden, wat persoon men in desselffs plaetse derwaerts committeren sal, wert by zijnne E. voornoemt punct andermael geresumeert, ende wyders geproponneert offer eenige consideratien zijn omme d'E. heer Nuyts, 't sy dan op naerder advysen off andersins, tot de naeste off jongste besendinge uyt te stellen.

By den Raedt d'een ende d'ander overwogen ende voorder op d'empor tantie van des Compagnies affairen op de custe van China gelet zijnde, ten eynde den staedt van de Generaele Compagnie aldaer in geen voorder verloop come te geraecken, ende opdat alles in toecomende ten dienste van de gemelte Compagnie conform onse ordre ende goede meyninge beter mach werden gedirigeert, arresteert dat men met d'eerste besendingh, daertoe de jachten *Battavia*, *Sloten* ende *Wieringen* geprojecteert zijn ende geprepareert worden, tot gouverneur derwaerts senden sal den E. Hans Putmans, opper coopman van des Compagnies winckel in de stat ende president in 't collegie van schepenen, omme op zijn aencomste 't opperste gebiet over 't fort, den ommeslach in Teyohan ende 't voorder beleyt van des Compagnies affairen op de cust van China uyt handen van d'heer Nuyts over te nemen.

Voorderalsoo meester Andries Durees, chirurgijn, aan zijnne E. verhoont heeft copie van drye distincke reecqueningen op d'ondergeschreven schepen van tijt tot tijt in 't landt verdient, t'samen monterende f 1032—8, te weten: op 'tschip *Noort Hollandt* van 25^{en} Meert 1621 tot 25 October 1623 f 618—5—8; op dito schip van 25 October 1623 tot 25 February 1624 f 109—12—8; op 't schip den *Witten Beer* van 25^{en} February 1624 tot 10 Januaryo 1625 f 304—10, daervan d'origineelen zeyt met den schepe *Middelburch* in November 1625 naer 't patria gesonden te hebben omme de betaelinge aldaer van de heeren Mayores te doen invoorderen, ende dewyle voorsz. schip *Middelburch* nooyt te voorschijn is gecomen ende apparent in zee vergaen, waer over gemelten Durees meermaelen seer instantelijck de betaelinge van de voorsz. verdiente gagien alhier versocht heeft, by den Raedt geconsidereert sijnde de cleyne apparentie van *Middelburch* behouden is, mitsgaeders dat

voorsz. Mr Andries alhier getrouw zijnde, de penningen tot onderhout van zijne familie noodich is van doen hebbende, accordeert hem by provisie sijn versoeck, midts dat, gelijck aengeboden heeft, suffisante borge stelt, omme gemelte penninghen t' allen tyden promptelijck te restituereen, byaldien na-maels wierd bevonden voorsz. reecqueninge in 't vaderslant door de heeren Bewinthebberen mochten wesen voldaen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum als boven. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Donderdach 5^{en} April anno 1629. Alsoo by resolutie van den 26 Meert passato goet gevonden was de schepen *Tholen* ende *Amsterveen* onder de directie van den oppercoopman Nicolaes Behoort tot vervolch van den peperhandel na de Westcuste van Sumatra te versenden, ende dat Adriaen Sonnius voor oppercoopman met der *Tholen* uytgevaren, mede derwaerts geconsigneert zijnde omme ervaringe ende kennisse van dien handel te becomen, swa-richey't heeft gemaect om met den voorsz. Behoort te vertreken, versoeckende seer instantelijck om by occasie op een ander voyagie gebruyc't te werden, wert goet gevonden voorsz. Sonnius sich sal transporteerden op 't jacht *Slooten*, gedestigneert naer Teyouhan, omme 't oppercoopmansamt, dat aldaer vaceert, waer te neemen, alsoo Harman Claesz. Stryen, oppercoopman, ende den schipper van ditto jacht beyde by den ordinary Raedt van Justitie van haere bedieninge zijn gesuspendeert, vermits weygerden te verclaren, de Compagnie op de jongste tocht in 't vaerwaeter nae Mallacca by haer weten niet gefraudeert off vercort hebben.

Wyders alsoo by 't vertreck van den coopman Hans Putmans de statwinckel weder van een bequaem persoon dient versien, wert goet gevonden dat Cornelis Drent, coopman van de cleyne winckel in 't Casteel, ditto plaatse sal waerneemen, ende dat den ondercoopman Anthonio Gibson, die de reecqueninge van 't Casteels volck tot noch toe heeft gehouden, de plaatse van Drent sal bekleeden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach ady 9 April 1629. Alsoo eenige Chineese coopliden, ingesetene deser stede, versocht hebben licentie van hier met hun joncken ende coopmanschappen naer Teyouhan te vaeren omme met den Chineesen, die aldaer uyl China souden mogen comen, te trafficqueeren, hun proffijt te soeken ende t'syner tijt sonder andere plaatseen aen te doen weder herwaerts te comen, draecht sijn E. voor, off men 't selve oock sonder vercorting van des Compagnies handel in Teyouhan sal mogen toestaen.

By d'E. heer Generael ende Raden alles wel geëxamineert, overwogen ende

wijtloopich op 't gemelte versoek der Chineesen ende 't gevolch van dien gediscoureert zijnde, arresteert dat men by provisie ende tot naerder bevinginge de Chineesen met haere joncken ende coopmanschappen van hier naer Teyouhan sal laeten vertrekken ende den liberen handel, mits behoorlijcken tol betaelende, toestaen sal, te meer men by desen middel verhoopt den toevoer uyt China ende de negotie in Teyohan niet alleen seer sal worden gevoordert, maer dat d'incomste ende de trafficque, mitsgaeders den toeloop van volckeren, in Battavia ende Teyouhan seer sullen acresseeren ende toeeneimen.

Voorder alsoo tot verval der daegelijckse reparatiën, soo van bruggen, wachthuysen ende andere menudentien deser stede Battavia 't collegie van schepenen volgens resolutie van den 26^{en} May 1628 toegestaen is van ider legger Spaensse ende France wijn, welcke alhier by de tappers gesleten ende uytgetapt worden, te heffen 25 realen van achten, ende dat voornoemde collegie (niettegenstaende stats lasten daegelijcx vermeeren) tot noch geen andere noch meerder incomen als de voorsz. wijnacxijs van 25 realen per legger is genietende, wort hun tot voorder subsidie van de gemeene daegelijcxe ongelden by d'E. heer Generael vergunt ende gegeven alle cocusboomen langs de straeten deser stede staende, omme deselve te doen tijfferen ofte verhueren naer hun te rade sal weesen.

Wyders dewyle gemelte collegie tot laste van de stadt ende acomodatie van de burgerye heeft doen prepareeren, opmaecken ende becosticht de tegenwoordige vismarckt, wert hun mede vergunt ende gegeven de maentlijcke pacht ende incomen van de visbancken derselver marct, omme daeraen te vinden de verschoten ongelden ende de reparatie derselver in toecomende.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Woonsdach ady 18^{en} April anno 1629. Alsoo de jachten *Slooten, Wieringen, Diemen* ende *Batavia*, gedestineert naer Teyouhan ende de custe van China, ten naesten by geladen ende zeylreet zijn, inhebbende boven de vereyschte provisie ende versheyden nootlijckhede de naervolgende coopmanschappen, te weten: 1945 picol Jambische peper, 170 picol sandelhout, 100 picol loot, 5146 ~~W~~ oliphantstanden, welcke naer prijscourrant in China off Teyouhan niet minder behoorden te rendeeren als ongeveer 38.000 realen van 8^{en}, proponeert zijn E. wat ende hoeveel contanten nevens de voorsz. coopmanschappen voorder sullen vermogen uyt te setten, omme met gemelte jachten tot vervolch van den Chineessen handel naer Teyouhan te schicken.

Den Raedt, overslach van 't presente cappitaal gemaectt hebbende, is van advijs, als men op voorraedt byderhandt houdt tot opcoop van den Bantam-

sen peper, daer nae geseyt wort 7 a 8000 sacken sijn, ende procure van den peper in de bocht van Patany in alles 30 a 36.000 realen van achten in spetie, dat alsdan vooreerst te meer, daegelijcx secoers van 't patria zijn verwachttende, voor de custe van China uytgeset mach werden een kapitaal van ongeveer $f\ 150.000$ in realen van achten ende rijcxdaelders. D'E. heer Generael sich met gemelten overslach conformatieerde, arresteert, dat men dienvolgende nae Teyouhan sal senden ende behoorlijck over de 4 jachten verdeelen de nomber van 40.000 realen van achten en de 20.000 rijcxdaelders in spetie.

Item wert mede goet gevonden dat Gedeon Bouwensz., voor coopman met 't Wapen van Rotterdam in 't landt gecommen, sich met zijnne huysvrouw ende familie sal vervoeegen op 't jacht *Diemen*, omme daermee nae Teyohan te varen ende aldaer in soodanige qualité gebruyckt te worden, als den dienst van de Compagnie sal vereyschen.

Door den president van den ordinary Raedt van Justitie deses Casteels zijnne E. aengedient zijnde, hoe by vertreck ende sieckte van eenige raetspersoonen 't collegie soo verswackt is, dat niet behoorlijck in competent getal can werden gebesoigneert, wert goet gevonden Anthony Hurt, ondercoopman ende contra-boeckhouwer van den Generalen Ontfangh van 's lants incomsten, tot ordinary raedt ende versterckinge van 't voorsz. collegie te beroepen.

Voorder alsoo den verplichten tijt van d'heer Doctor Pieter Vlack, Raedt van India, den 17^{en} July aenstaende gaet expireeren, ende dat zijnne E. hem genegen thoont de Compagnie noch eenigen tijt te dienen, wert gemelten Vlack by zijnne E. ende den Raet de novo in deselve qualité voor dry jaeren nae zijn verbonden tijt aengenomen onder een tractement van $f\ 300$ ter maent.

Harman Thijssen van Amsterdam, met 't schip *Nassauw* adi 22 Juny 1628 in 't landt gecommen voor scheepscorporael a $f\ 15$ ter maent, hebbende nu een tijt langh by provisie 't meester sweetvegers ampt alhier waergenomen, wert op zijn versoeck ende bequaemheyts halven daerinne geconfermeert onder eene verbeeteringe van $f\ 9$, soodat van primo deser voortaan sal winnen $f\ 24$ ter maent.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Saeterdach ady 21 April 1629. Alsoo door den tommagon van Tegal herwaerts gesonden is eenen expressen gesant met een brieff aan d'E. heer Generael, daerby gemelten tommagom uyt den name ende van wegen zijnnen heere den Mattaram vrede is versoeckende, ende dat d'ondersaeten van den Mattaram wederomme als voor desen vry ende ongemolesteert souden mogen

comen handelen, voorts zijnnen heere den Mattaram excuseerende de gepasseerde vyantlijcke attentaten tegen Battavia onderleyt te sijn op 't vals voorgeven van den tommagon Bouraxa, daervan naderhant beter ende ten rechten is geinformeert geworden.

By sijnne E. ende den Raedt op des tommagons versoek geleth zijnde ende voorts rypelijck overleyt hebbende wat tot meesten dienst van de Compagnies welstandt ende verseeckeringe deser stede Batavia behoorde gedaen te werden, is van advys ende arresteert dienvolgende, dat men 't versoek van de Mattaram simpelijck sonder meer swaericheyt te moveeren by provisie sal accordeeren, ende dat men dese resolutie tot antwoort uyt den naem van d'E. heer Generael door onsen sabandar aen den tommagon sal doen aenschryven in behoorlijcke forme ende den gesant daermede vertrekken laeten, mits dat by ons gereserveert blyven d'actien van onse ondersaeten tegen die van Japarra, mitsgaeders de schulden per d'ingesetenen van Battavia aen den tommagon Bouraxa op den naem van de Chiouchounangh off Mattaram vertrouwt omme daerinne nae tijts gelegentheyt ende by weygeringe van voldoeninghe tot contentement van de geinteresseerde te disponneeren.

Alsoo den verplichten tijt van den opperoopman Hans Putmans, anno 1621 in 't landt gecomen met 't jacht den *Orangieboom*, voor de tweede mael (16 September naest comende) gaet expireeren, is goet gevonden denselven wederomme voor dry jaeren ten dienste van de Generale Compagnie aen te neemen, zijn E. t'eligeeren ende t'autoriseren als gouverneur over 't fort Zelandia, aencleven van dien in Teyouhan ende des Compagnies affairen op de custe van China, onder een tractement van f 200 ter maent, ingaende de gagie op dato ende 't verbant nae d'expiratie zijns verbonden tijts.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeken: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach ady 23 April anno 1629. By resolutie van den 26 Marty passato den E. Raedt in bedencken gegeven zijnde, niettegenstaende vier Compagniesschepen voor desen naer Japan gevaeren zjin, waervan tot nochtoe gants geen tydinge vernomen hebben, oft oock geraden soude zjin een ander jacht metten eersten van hier derwaerts te senden, welcke propositie alsnu by zjinne gem. E. gerenoveert zijnde, is naer verscheyden discoersen goet gevonden de besendinge naer Japan tot andere gelegentheyt te differeeren.

Voorder alsoo Fredrick Schellendorff als man ende voocht van de naergeletten weduwe van Jan Swaen zaliger, in sijn leven opperoopman in dienst van de E. Compagnie, aen zjinne E. verthoont heeft thien distincke reecqueningen, procedeerende van verdiende maentgelden by gemelten Swaen zaliger, als by de naervolgende specificatie blijckt, te weten:

Op 'tschip <i>Leyden</i> van 25 December 1620	<i>f</i>	102
Op 't fregat de <i>Muys</i> tsedert 26 December 1620 tot 12 September 1621	"	78 — 12 — 4
Op 't jacht den <i>Dolphijn</i> van 12 September 1621 tot 12 December 1622	"	303 — 10
Op 'tvoorsz. jacht den <i>Dolphijn</i> van 12 ^{en} December 1622 tot 12 April 1623	"	538 — 15
Op 'tjacht <i>St. Nicolaes</i> van 12 April 1623 tot 25 No- vember ipso anno	"	340 — 15
Op 'tjacht den <i>Haringh</i> van 25 November 1623 tot primo January 1625	"	571 — 5 — 8
Op 'tjacht <i>Purmerent</i> van primo January 1625 tot pri- mo January 1626	"	444 — 15 — 12
Op 'tschip <i>Schiedam</i> van primo January 1626 tot 18 December 1626	"	348
Op 'tschip <i>Haerlem</i> van 18 December 1626 tot ultimo December 1627	"	696 — 8
Ende in 't Casteel Battavia van ultimo December 1627 tot 6 ^{en} October 1628, dat overleden is	"	560 — 8

Van welcke bovenstaende reeckeningen monterende
ter somma van *f* 3.984 — 9 — 8
gemelte Schellendorff tot verscheyden reysen instantelijck aengehouden
heeft, betaelt te mogen werden, waerop by zijnne E. ende den Raet geleth
ende geconsidereert zijnde, dat 't verhaesten van de betaelinge derselver reec-
queningen d'E. Compagnie enige molestie soude mogen aenbrengen, inge-
valle het testament van gemelten Swaen zaliger (als streckende tot naedeel van
desselffs legitime erfgenamen) in 't patria van nul ende geender waerde ver-
claert mochte worden, is derhalven goet gevonden, de betaelinge derselver te
doen aan de E. weesmeesteren deser stede, omme deselve penningen onder
haerlieden te houden off op interest te stellen, ende de blaedinghe daervan
alleenelijck by provisie aen gemelten Schellendorff te laeten volgen tot dat
in 't vaederslandt aengaende de deuchdelijckheyt off ondeuchdelijckheyt van
't selve testament gedisponneert zy, omme 't kapitaal alsdan uyt te keeren aan
dengenen die daertoe gerechticht soude mogen wesen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIE-
TERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Donderdach ady 10^{en} May anno 1629. Alsoo 't *Wapen van Hoorn* voor desen
mondeling geprojecteert is om andermael na de custe van Choromandel te
gebruycken, ende alsnu overgehaelt, schoongemaect ende seylreet zijnde,

draecht zijn E. voor, off men met gemelte project sal voortvaeren ende dito schip andermael derwaerts zenden. Den Raedt, geleth hebbende op de voorhantse besendinge, arresteert dat men gemelte *Wapen* per den eersten nae Choromandel sal afvaerdigen met partye rompen, 30 socquels foely, 20 picol zyde, 200 picol sandelhout ende eenige campher. Goudt, alhoewel goede partie by der hant hebben, wort niet geraden gevonden met dit schip te zenden, maer tot de naeste gelegentheyt ende op naerder advijs van 't patria uyt te stellen, te meer de Custe met een treffelijck capitael, niet min als 6 tonnen goudts boven 't gene met dit schip sijn sendende, alsnoch versien is; voorts dat dito schip Tegnampatnam eerst aendoen sal omme de gereede salpeter, cleeden ende slaeven aldaer in te scheepen, daermede nae Paliacatte te loopen, ende soo spoedich mette vaderlantse retoeren ende andere coopmanschappen op dito Cust in voorraet sijnde, weder herwaerts te keeren als doenlijck wert.

Den verplichten tijt van d'E. heer Marten IJsbrantsz., Raedt van India, gouverneur ende directeur der custe Choromandel, in Augusto 1628 geexpireert sijnde, ende zijn E. sich genegen thoont noch voor eenigen tijt in dienst te continueeren, wert goetgevonden hem wederomme de novo voor dry achtereenvolgende jaren in gemelte qualité aen te neemen, onder een tractement van f 250 ter maent, ingaende de verbeteringe sedert d'expiratie sijns verbonden tijts, ende 't verbant op dato deser.

Wyders alsoo by d'heer President van den Raedt van Justitie deses Casteels d'heer Generael geraporteert sijnde, hoe op 't goetvinden van zijnne E. den commandeur Carel Lievenz. by gemelte collegie, ten versoecke van den heer fiscael, gecondemneert was tot scherper examen, alsoo gemelte commandeur bleeff ontkennen, geen goudt meer als 329 $\frac{3}{4}$ realen swaerte (alreede overgeleverd) de Compagnie uyt 't Portugies navet, comende van Maccao nae Malacca, jongst aende wal gejaecht, ontvreemt te hebben, niettegenstaende suffisantelijck overtuycht ende oock notoir is de swaerte van 58 $\frac{1}{2}$ realen gout meer genoten ende tot sich genomen heeft, gelijck mede vermits dat beschuldicht wert uyt seecker prinse, by anno 1626 in 't vaerwater by Noorden Malacca verovert, de Compagnie ontvreemt te hebben een party cleeden die aen zeeckere Engelse cooplieden soud hebben vercocht ter somme van 8.000 a 9.000 realen van achten.

D'heer Generael ende den Raedt op de saecke ende consequentie van dien geleth hebbende, vinden goet de naerder ende scherper examen vooralsnoch uyt te stellen totdat beter preuve ende bondiger informatie wegen de boven-gemelte cleeden sal blijcken, ende dat men de 58 $\frac{1}{2}$ realen swaerte goudt, die gemelten commandeur tegen de waerheyt ontkent genoten te hebben, de Compagnie by provisie uyt sijn middelen sal doen vergoeden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Woensdach ady 16^{en} May 1629. Alsoo 't comptoir Jamby, achtervolgens de jongste advysen van den oppercoopman van der Hoeff, van cleeden tot vervolch van den peperhandel aldaer gants was ontbloot ende uytvercocht, daerinne by gebreck van scheepen tot noch toe niet en hebben connen versien, geslyck mede dat nae onsen overslach tegenwoordich aldaer niet min als 250 lasten peper in voorraedt by der hant zijn, ende dat tot overvoer van deselve in Jamby geen ander vaertuych resteert als 't jacht de *Haze*, groot ontrent 75 lasten; item dat gemelten van der Hoeff (wiens verbonden tijt in Augusty passato geexpireert is) seer instantelijck om zijnne verlossinge is schryvende, draecht sijn E. den Raet voor off niet geraden zy dat men de fluyt *Velsen*, adi 7^{en} deser met peper ende rijs alhier van Borneo aengecomen, met een requisit cargasoen cleeden tot vervolch van den handel, ende om sijn last te procureeren, naer Jamby seynde ende 't schip *Zuyt Hollandt*, soo haest gereet can vallen, mede derwaerts tot overvoer van de peper, aldaer zijnde, laet vaeren, mits soo men goet vint den oppercoopman van der Hoeff te verlossen, wat persoon men in desselffs plaetse sal committeeren.

Voorder proponneert zyn E. of 't niet goet ende voor de Compagnie dienstich zy, om altijt ombelemmert van Jamby te mogen opbreecken ende niet langer als by maniere van onderpant onder de coningen ende quaetwillige Mooren te zitten, ongeluck van brant, dieverye ende alle andere molestie, die Compagnies huysing, middelen ende volck aldaer onderworpen zijn, t'eviteeren, de Compagnie van veele noodeloose oncosten t' onlasten ende buyten beswaringe van quaede schulden te houden, dat men by dese gelegenhey't op den Jambischen handel een anderen voet raeme ende deselve, gelijck langs de Westcuste van Sumatra ende elders wordt gedaen, met scheepen ende jachten vervolge sonder eenige middelen ende kapitaal meer aen lant te brengen.

Den Raedt, zyn E. propositie met aandacht gehoort ende overwogen hebende, comformeert sich daermede ende arresteert dienvolgende, dat men de fluyte *Velsen* tot vervolch van den peperhandel nae Jamby sal gebruycken, *Zuyt Hollandt*, soo haest zyn last in *Groot-Mauritius* sal hebben overgeworpen, mede nae Jamby sal laeten vaeren om de gereede peper vandaer herwaerts te brengen, ende datmen tot nieuwe opsameling van peper in dito fluyte ende *Zuyt Hollandt* naer Jamby sal senden, onder consignatie van Frans Adriaensz. de Vries, een cargasoen in Gusuratse ende Choramelse cleeden, versterckt met 8.000 realen in contant, tot opcoop van ontrent 300 lasten peper, omme door denselven conform de propositie van zynne E. ende zyn medegegeven

instructie gebeneficeert ende tegen peper verhandelt te werden, omme t' zijner tijt daervan reecqueninge te doen.

Voorder dat [sich] den oppercoopman Cornelis van der Hoeff op zijn versoek met zijn peperrestant per 't schip *Zuyt Hollandt* op 't spoedichste herwaerts sal vervoegen ende dat den oppercoopman de Vries naer van der Hoeffs vertreck in zijn plaatse sal succederen ende Compagnies affairen in Jamby als hooft waerneemen ende dirigeeren, totdat zijn medegegeven cargasoen per *Velzen*, ende 't gene eerstdaechs met *Zuyt Hollandt* staedt te volgen, tegen peeper sal overgeseth hebben, als wanneer daermede herwaerts comen sall.

Alle d' uytstaende schulden die de Compagnie in Jamby is hebbende, sal den oppercoopman van der Hoeff transporteerden in handen van den ondercoopman Jan Oosterwijck omme deselve in te voorderen ende daervan reecqueninge te geven, alsoo gemelten Oosterwijck hebbende ontrent 4 jaeren in Jamby geresideert, kennisse van saecken ende persoonnen heeft.

Naedat den ondercoopman de Vries van Jamby sal zijn gescheyden, sal gemelten Oosterwijck by provisie d' affairen van de Compagnie in Jamby als principael waernemen, ten waere naer deesen anders goetvonden t' ordonneren.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Dingsdach ady 22 May 1629. De fluyt *Edam*, den 20^{en} deser alhier van Banda gearriveert met 156 sockels foely ende 9440 catty Banda notenmuscaeten, wert goet gevonden een 't schip 't *Wapen van Rotterdam*, gedestineert voor 'tpatria, te lossen, ende dat dito fluyte, soo haast gereet can vallen, met een requisit cargasoen tot vervolch van den peperhandel ende procure van zijn last nae de Westcuste van Sumatra sal vertrekken.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach ady 28 May anno 1629. Den 30^{en} May voor de hant wesende, den dach tot de jaerlijcke herstellinge van schepenen geaproprieert, mits-mitsgaeders een d'E. heer Generael (achtervolgende d' ordonnantie daerop beraemt) by den president uyt den naeme van gemelte collegie twee dobbelgetal van persoonnen, soo uyt supposten van 't Casteel als borgery deser stede, schriftelijck geexhibeert sijnde, wert eenstemmich goet gevonden dat men de gegenwoordige schepenen naer voorgaende ontslaginge van haeren dienst alt'samen bedancken ende uyt deselve tot d'aenstaende jaers bedieninge weder eligeeren ende committeeren sal de naervolgende, te weten: Fredrick Kistjens, borger, nieuw geeligeert als continueel president; Cornelis Drent, nieuw schepen, suppost; Dirck Jemmingh, schepen gecontinueert, borger; Sebalt

Wonderaer, als voren borger; Marten Pudger, als voren, suppost; Ambrosius van der Keere, nieuw schepen, borger; Niclaes de Wilt, als voren, suppost.

Item alsoo 't nu achtervolgende de geraemde ordre jaerich is, dat d' oude weesmeesters haeren tijt uytgedient hebbende, derselver collegie mede te vernieuwen staedt, is goet gevonden datmen van d' oude weesmeesters dese naer-volgende voor noch een jaer prolongeren sal, te weten: Bartholomeeus Kunst, president, Daniel de Bucquoy, Mr Andries Duré.

Item dat men haer voorts byvoegen sal, in plaatse van den affgaenden Hans Boon, den persoon van Leenaert Lambrechtsz., coopman in dienst van de Generael Compagnie, mits dat den voorsz. Boon sal continueeren totdat de penninghen, wegen de huysvrouw van Fredricq Schellendorff buyten ordre uytgeset, volgens d' ordre van zijn E. sullen zijn verantwoort ende ter weescamer ingetrocken.

Ende alsoo 't collegie van den achtbaren Raedt van Justitie by d'electie van Cornelis Drent tot schepen van een raetspersoon staet verswackt te worden, is mede goet gevonden in desselfs plaatse te surrogeoren den persoon van Doctor Jacobus Bontius.

Voorder alsoo de schepen *Zuyt Hollandt* ende de fluyt *Edam*, soo by mondeling project als by resolutie van den 16^{en} ende 22^{en} May passato tot bevoording van den handel nae de Bocht van Patany, Jamby ende de Westcuest van Sumatra sijn gedestineert ende tegenwoordich zeylreet liggen, wert de gemelte resolutie andermael by zijne E. geresumeert ende den Raedt voorgedraegen ende in consideratie geleyt oft oock geraden sy, dewyle de geruchten loopen dat den Mattaram wederom een tocht op Battavia off Bantam soude voorhebben, ons soo tseffens ende t'eenemael van volck ende scheepen t'ontblooten, te meer nae 't vertrecken van deselve gants destituut van volck ende scheepen hier te reede sullen blyven. Den Raedt, op de voorstellinge van d' E. heer Generael gelet hebbende, is van advijs, dat men met de geprojecteerde besendinghe behoorde voort te vaeren, alsoo den tijt seer begint te verloopen ende dat by langer tardance de Compagnie in haeren handel ende opsameling van peper wellicht seer souw verachteren ende vercort worden; item dat daegelijcx ende alle uyren treffelijck ontset van scheepen ende volck, soo uyt de quartieren innewaerts, uyl 't patria ende van Surrate ende Persia, hebben te verwachten; arresteert dienvolgende eenstemmich, met goetvinden van zijn E., dat affvaerdigen sullen *Schiedam* neffens de chaloupe de *Nieuwtcheyt* met een wel gesorteert cargasoen cleeden ende andere coopmanschappen, nevens 12.000 realen in spetie, tot opcoop van 250 lasten peper, onder de directie van den opperoopman Gerrit Broeckmans, nae Patany; de fluyt *Edam* met 7.000 realen, partye Gusuratse cleeden tot procure van 1.200 bhaer off 180 lasten peper nae de Westcuste van Sumatra onder consignatie

van den coopman Adriaen de Marees; *Zuyt Hollandt* tot overvoer van de peper in Jamby.

Wyders geeft d'E. heer Generael den Raedt in bedencken of't niet geraden zy, dat men *Zuyt Hollandt* en passant Palimbang liet aendoen om den coninck aldaer met een briefkēn onse goede genegentheyt ende vruntschap t' hun waerts nevens een geringe schenkage aen te bieden, die van Palimbangh te bewegen, dat met hun eygen vaertuych ende coopmanschap naer Battavia comen handelen, ende voorts sooveel peper als daer gereet mocht zijn, ende sonder verlet van tijt can geschieden, mede te nemen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Dingsdach ady 5 Juny 1629. Alsoo de geruchten seer sterck loopen dat den Mattaram andermael een tocht op Battavia soud voorhebben, off gelijk andere seggen naer Banham sal tendeerden, tot welcken eynde, soo gerapporteert wert, goede partye rijs langs de zeestrandt doet versuemelen omme deselve met praeuwen ende ander Javaens vaertuych door de riviere van Crauwwan oft elders tot provisie van sijn leger nae te voeren, wert by zijnne E. geprononeert, oft niet geraeden zy, om naerder kennisse van saecken ende eenige seeckerheyt van des Mattarams desseynen te becomen, dat men een a twee lichte jachten nevens eenige tingans van hier om d'Oost langs de wal sonde tot voor Japarre toe. Den Raet, sich met de voorstellinge van d'heer Generael conformatieerde, concludeert dat men ten fijnne voorsz. sal gebruycken de jachten *Cleyn Heusden* ende *Teyouhan* met twee tingans, van volck ende amunitie van oorloge wel voorsien, ende dat men deselve onder 't beleyt van den schipper Frans Loncken ende den ondercoopman Cornelis Doetmenuyt als tweede persoon op morgen soll derwaerts affveerdigen, met ordre dat alle zeehaevenen ende rivieren van Battavia om d'Oost gelegen tot Japarre toe scherpelijck visiteeren, eenige vergaderinge van prauwen tot overvoer van rijs ende provisie verneemende off rescontrerende, deselve vyantlijck aentasten ende vernielen, alsoo vertrouwen by gemelte middel des Mattarams attentaten gestudt ende zijnne desseynnen eenichsins voorgecomen sullen werden; item dat hun voorder sullen hebben te reguleeren nae onse instructie, welcke haer ten dienste van de Compagnie ende uytvoeringhe van voorsz. tocht schriftelijck sal werden medegegeven.

Item is goet[ge]vonden d'electie van de ouderlingen ende diaconen by den kerckenraedt alhier gedaen, naedat alvoreen aan zijnne E. by monden verhoont hadden wat personnen daertoe projecteerdēn, t'approbeeren ende toe te stemmen, te weten: Bartholomeus Kunst tot ouderlingh; Cornelis Theunisz. Drent, Ambrosius van der Keere, tot diaconen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Saeterdach ady 9 Juny anno 1629. Alsoo 't schip *Zuyt Hollandt* (by arrest van 28 May passato naer Jamby gedestineert) tot noch toe is opgehouden, op hope dat interim eenich nieuw secoers van 't patria, Suratte, Perssia ende uyt de quartieren innewaerts te voorschijn souden zijn gecomen ende dat by langer tardance in Jamby mette peper, aldaer in voorraet zijnde, wel mochten verlegen vallen, wert by zijnne E. ende den Raet goetgevonden dito schip sonder langer uytstel zijnne reyse op morgen recht deur naer Jamby te laeten vervolgen sonder Palimbangh aen te doen, blyvende de propositie by d'E. heer Generael nopende de besendingh nae Palimbangh den 28^{en} May passato gedaen tot beter ende naerder opportuniteyt, off tot dat 't jacht de *Peerle* vertrekt, 't welck de reeders voorneemen eerstdaechs derwaerts te senden, als noch niet in staet.

Voorder alsoo in den peperhandel tot Bantam niet te verrichten noch te doen valt, tenware men resoluteerde meer als 6 realen van 8^{en} voor 't picol te bieden, dat vooralsnoch niet geraden connen vinden, wert goetgevonden den oppercoopman Dirck van der Lee met 't jacht de *Griffoen* vandaer op t'ontbieden, alsoo van opinie zijn, 't schip vertrocken wesende, die van Bantam des t'eer tot affslach sullen resoluteeren ende hun van haer peper maer te meer sullen soeken t'ontlasten, ziende wy soo graech niet zijn als haerzelven wel inbeelden.

Ende om ondertusschen van 't voorvallende in Banham verwitticht te werden, wert mede gearresteert Pieter Fransz., assistent ende tolck, met noch een gemeen persoon aldaer aen landt te laten resideeren.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach ady 11^{en} Juny 1629. Naerdat by zijn E. op des Compagnies affairen in Japan ende de noodige besendinge derwaerts verscheyde malen met den Raet gediscoureert is geworden, zijnde saecken, ten principaelen per mancquement van een bequaem schip off scheepen tot noch toe gediffereert ende in bedenken gebleven, gelijck by resolutien van 26 Meert ende 23 April passato te sien is ende alsoo op den 9^{en} deser alhier over Amboyna uyt Ternaten, gelaeden met 355½ bharen giroffelnaegelen, wel aengecomen is 't schip den *Swarten Arent*, groot ontrent 180 lasten, draecht d'E. heer Generael den Raet voor, off niet geraden zy dat men dito schip tot de reyse naer Japan gebruycke ende en passant Teyouhan laete aendoen; off men by dese occasie ons niet behoort 't onlasten van de zwarte laecken ende andere manufac-

turen dienstich voor Japan hier by der hant sijnde; off men tot versterckinge van 't sober capitael van de custe van China met dit schip partye peper ende sandelhoudt, nevens sooveel provisie als bequamelijck bergen can, derwaerts sal schicken, wat persoon men tot dese besendinge sal gebruycken, ende wat ordre men nae Japan tot wechneming van de gevreesde onlusten ende misverstanten aldaer sal geven.

Den Raedt, serieuselijck op de propositie van d'heer Generael geleth ende alles typelijck overwogen hebbende, arresteert eenstemmich dat men den *Arent*, soo haest zijnne ingelaeden naegelen aen 't schip 't *Wapen van Rotterdam* ende *Beverwijck* sal hebben overgegeven, naer Japan sal affvaerdigen; dat 't selve Teyouhan sal aendoen omme aldaer by naerder tydinge van Japan sich met des te beter fondament in 't vervolgen van zijnne reyse derwaerts te mogen reguleeren; dat men, niettegenstaende geen tydinge van Japan becomen hebben ende dienvolgende niet weten in wat termen Compagnies affairen aldaer staen, echter alle de zwarte laecken, sijnde ongeveer 630 halve stukken, met eenige groffgreynen ende heeresaeyen derwaerts sal schepen. D'insichte ende redenen, welcke den Raedt doet inclineeren dese laecken etc. derwaerts te zenden, zijn dese: naementlijck dat deselve in geen quartieren van Indien gebeneficeert connen werden als in Japan, soodat dese coopmanschappen daer moeten werden vercocht, hier in 't packhuys vergaan, off wederom naer Europa versonden.

Voorder dat men nae Teyouhan met dito schip sal zenden 800 a 1000 picol peper, partye sandelhout, 50 lasten rijs ende sooveel andere provisie als sal connen innemen; eyndelijck dat men tot dese besendinge sal gebruycken den E. Willem Jansz., opsiender van de generaele wercken, als sijnde naer resumptie van de presente Compagnies dienaers de bequaemste geoordeelt, ten aensien van sijn lang voor desene becomene experientie, wesende hem 't landt ende de humeuren der Japanders best bekent; ende dat conform onse medegegeven instructie sal trachten de saecken in Japan met advijs van den Raedt ten besten van de Compagnie te dirigeeren; de questien ende verschillen, byaldien op sijn aencomste noch ongedecideert waeren, op 't gevoegelijckste t'accomodeeren ende te verdraegen; sooveel van de Compagnies middelen uyt Japan te trekken ende nae Teyouhan ende Battavia te retourneren als immer doenelijck wert; de commertie ende alle goede correspondentie met Japan in alle manieren te conserveren, ten eynde de Compagnie den proffijtgevenden handel aldaer niet comt te derven.

Wyders alsoo Anthionio Hurt, ondercoopman, wiens verbonden tijt 't volgende jaer gaet expireeren, by requeste verbeteringe van tractement is versoekende, sich mede dolerende wegen 200 realen van achten, die hem 't voorleden jaer uyt een gesloten kiste van Compagnies middelen zijn ontvreemt,

wert goet gevonden dat hem in vergoedinge van dien uytterhant vereert sal werden de somme van 100 realen van 8^{en}, blyvende zijn voorder versoeck in state totdat sijn verbonden tijt sal wesen geexpireert.

Den verbonden tijt van Jan Andriesz., meester smidt, al over twee jaer, sonder verbetering van gagie genoten te hebben, geexpireert zijnde, wert op zijn versoeck wederomme de novo aengenomen de Generaele Compagnie noch dry jaeren in 't landt te dienen voor deselve qualiteyt ende gagie van f 30 ter maent, mits dat men een zijn huysvrouwe maendelijcx boven zijn ordinaris rantsoen betalen zal in contant, tot voorder subsidie van hunne montcosten, vier realen van 8^{en}, ingaende 't verbandt op dato deser.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach ady 18^{en} Juny anno 1629. Alsoo aenden E. heer Generael by den president van den achtbaren Raedt van Justitie te kennen gegeven was de sententie, by gemelten Raedt van Justitie tegens den persoon van Pieter Jacobsz. Cortenhoeff van Arracan ende Sara Specx, staetdochterken van sijn E. gemaele, gepronuncieert, heeft zynne E., naer voorgaende serieuse overwingeing van 't gepasseerde, met advijs van zynnen Rade geaprobeert d' eenstemmige advysen by de raetspersoonnen van 't voorsz. collegie over begane delict gegeven, als naementlijck dat gemelte Pieter Jacobsz. Cortenhoeff metten swaerde gerecht sal werden datter de doot nae volge, met confiscatie van alle zynne goederen, ende Sara Specx in 't stadthuys met open deuren wel streligelyck gegeeselt, ende is dienvolgende gearresteert, dat men op morgen met d' executie voortvaeren zal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK.

Vrydach ady 22 Juny anno 1629. By d'heer Generael ende den Raedt gede-libreert zijnde, of 't oock geraeden soude weesen, party rouwe Chineese zyde, daervan hier ruym 400 picol byderhandt is, met dit schip den *Arent* off' een ander bequaem jacht naer Japan te senden, wort verstaen, dewyle de Compagnie alreede soo groten cappitael in Japan is hebbende ende dat niet weten hoe hooge de geresene misverstanden aldaer by den Keyser ende rijcxraeden souden mogen genomen werden, de besendinge van zyde derrewaerts tot naerder kennisse van saecken uyt te stellen, ende dat men ondertusschen den gouverneur Putmans in Teyouhan per den *Arent* aenschryven sal, soo by naerder advysen aldaer verstaen heeft, in Japan alles wel ende buyten swaericheydt is, dat in sulcken gevallen derrewaerts zendt sooveel rouwe zyde ende ander coopmanschappen, voor Japan dienstich, als by der handt is hebbende.

abt 1629

BATAVIA, 22 JUNI 1629.

Den *Arent* gereet ende zeylreet liggende, wort gearresteert, dat op morgen sal vertrekken, omme zyne reyse over Teyouhan naer Japan op 't spoedichste te voorderen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTONIO VAN DIEMEN.

Saeterdach ady 23^{en} Juny 1629. Alsoo seeckere kennisse becomen hebben, dat den Mattaram sich met een machtich leger prepareert omme andermael nae Batavia te comen, ende dat eenen Warga van den tommagon van Tegal met 13 prauwen afgesonden ende voor dry daegen alhier aengecomen is, omme onder schijn van vruntschap ende als handelaers Battavias gelegenheyt te verspien ende ons alsoo t' abuseeren, wert by zijn E. ende den Raedt gearresteert, omme van onser vyanden desseynen naerder ende seeckerder informatie te crygen, dat men gemelte Warga met zijn volck, sterck ontrent 135 persoonnen, alt'samen aenslaen, in verseeckeringh neemen ende haer op alles scherpelijck examineeren sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach ady 25 Juny 1629. Alsoo seeckerlijck uyt de Javanen van Tegal, op 24 deser in verseeckeringe genomen, verstaen ende geinformeert worden, den Mattaram zijn macht tegen Battavia voorgenomen heest te gebruycken; dat zijn geschut ende amunitie van oorloch ontrent een maent geleden herwaerts een afgevaerdicht heest, ende dat zijn leger, sterck 80.000 gewapende mannen, gereet is ende met de nieuwe maen van July sal vertrekken, gelijck mede dat groote menichte van pady ende rijs in Tegall wert versamelt omme gemelte leger te waeter door de riviere van Pamanucan ende Crauwangh, daer best connen, nae te voeren ende te spysigen, 't welck door missive van schipper Frans Loncken ende den ondercoopman Cornelis Doetmenuyt, met dejachten *Cleen Heusden* ende *Teyouhan* derwaerts gesonden, geconfirmeert wort; ende dewyle het seecker gaet, gelijck de gevangene Javanen mede affirmeren, soo dese provisien 't leger connen affsnyden ende den toevor verhinderen, dat des vyants desseyn daerdoor verbreken ende ten principaelen sal werden gestudt, weshalven d'E. heer Generael den Raet voordraecht, of 't niet geraden zy sooveele macht uyt te maecken, dat men Tegal affloope, de gemaasseeerde provisie, aldaer zjnde, incorporeere, verniele ofte verbrande, ende byaldien 't selve, ten aensien wat schaers van volck zjn, niet geraden is, off men dan niet by provisie noch eenige jachten tot die alreede derwaerts gesonden zjn, onder een goet hooft behoorden uyt te maecken omme 't vervoeren van de rijs ende pady by alle mogelijcke middelen te beletten, totdat

by naerder ontset van volck, dat daegelijcx verwachten, disponeeren. By den Raedt op de voorstellinge van zijn E. geleth zijnde ende naeder overslach van de presente macht gemaectt hebbende, mede in consideratie genomen den vyandt (naerdat de geruchten loopen) hier daegelijcx te verwachten is, arresteert, omme 't Casteel ende de stadt van haer noodich guarnisoen niet al te seer t'ontblooten, dat men de saecke ten principaelen noch wat sal aensien ende by provisie op morgen sal afvaerdigen onder 't commandement van d'E. heer Adriaen Block Martsz. de jachten *Cleen Arnemuyden*, *Kemphaen* ende *Cleene Hope* nevens dry tingans, wel van amonitie van oorloch versien ende versterckt boven 't ordinary vaerent volck met 60 cloecke musquettiers van de schepen ende 12 soldaeten van 't guarnisoen, omme des Mattarams zee-strant ende revieren te besetten ende by alle mogelijcke middelen den toe-voer te beletten ende van zijn leger aff te snijden, gelijck by onse mede te geven instructie ende ordre breeder wert geextendeert.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach ady 2^{en} July 1629. Aen d'E. heer Generael (by den president van den achthaeren Raet van Justitie) overgeleverd zijnde alle de documenten ende bescheyden mitsgaeders den crimineelen eysch van den advocaat fiscael Anthonio van Heuvel tegen Henricq Bruystens ende Fredricq Schellendorff, alsmede de sentencie by gemelten Raedt van Justicie tegens deselve geproncieert, heeft zijnne E., naer voorgaende lecture der geexhibeerde stucken alsmede gemelte delinquenten eygener confessie, met advijs van zijnnen Raede geaprobeert d'eenstemmige advysen by de raetspersoonen van gemelte collegie gegeven, naementlijck dat de voornoemde delinquenten wegen haer abominabel voornemen ende geperpetreerde delict met den swaerde gericht sullen worden datter de doot nae volge, ende 't hoofd van Bruystens daernaer op een staeck gestelt, met confiscatie van alle haere goederen, ende is dien-volgende gearresteert dat men op morgen met de executie voortvaeren sal.

Wyders alsoo d'E. Compagnie (uyt de laetste prinses in 't vaerwaeter nae Mallacca by den commandeur Carel Lievensz. veroverd) groote quantiteyt goudt ende stoffen ontvreemt was, waervan goede partye by den advocaat fiscael Anthony van Heuvel met extraordinaire moeyte achterhaelt ende wederomme terechtgebracht is, wert oversulcx by zijnen E. ende den Raedt goet gevonden, soo omme hem te meer ten dienste van de Generaelie Compagnie op te wecken, alsmede omme zijne pretentie wegen eenige confisca-tien waervan hy zich doleert, den Raedt hem zijne gerechte portie niet en soude hebben toegelecht, dat men hem in contant vereeren sal de somme van 1000 realen van achten, waermede zijne vorige pretentien cesserent sullen.

Alsoo den verplichten tijt van Adriaen Antheunisz. van 's Hertogenbosch, in 't landt gecommen anno 1612 met de vloe van den commandeur Adriaen Block Martsz. voor corporael, gegenwoordich capiteyn van 't garnisoen deses Casteels, voor de vierde mael primo Januarij deses jaers geexpireert is, wert de novo aengenomen de Generaele Compagnie noch dry achtereenvolgende jaeren te diennen in qualité van Cappiteyn Mayor onder een tractement van f 130 ter maent, ingaende de gagie tsedert Januarij voorsch.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Donderdach ady 5^{en} July anno 1629. Nadat Jan Lucasz. [van] Hasselt met 't schip *Uytrecht* op 19^{en} Juny van Surrate alhier gearriveert was, tot verscheydenmael by zijnne E. audientie versocht, ende tegenwoordich ontboden zijnde omme rapport te doen van 't gene ten dienste van de Generaele Compagnie voor te draegen hadde, is by gemelte van Hasselt in substantie gerelateert, hoedat tusschen den coopman Visnicht ende Molaimbeecq, facteur van den coninck van Persien, jaerlijcx vele onlusten ende questien ontstaen ter oorsaecke gemelte Visnicht sich met extraordinaire perticuliere handelinge tot naedeel ende schaede van de E. Generale Compagnie soeckt te begrooten, sijn perticulier boven des Compagnies affairen prefereerende, naementlijck dat Visnicht ende Molaimbeecq met elcanderen in contract getreden zijnde over leveringhe van seeckere quantiteyt zyde in Spahan a 45 tommannen de somme, deselve naderhant gecondemneert wierd te betalen 49 tommannen de somme, doordien gemelte Visnicht op reecqueringe van de zyde eenige constanten aen Molaimbeecq volgens d'accoort gemaeckt betaelt hadde, die de leveringe der zyde (alsoo de coninck in de belegeringe van Bagaded was) soo precis niet en conde te wege brengen, waerover de penningen wederomme van Molaimbeeck door Visnicht affgevoordert ende voor zijn particulier a 2 per cento op interest gestelt zijn, welcke uytgesette penningen hy niet conde weder in crygen doen de zyde in Spahan arriveerde ende gelevert wierd, waerover questie ontstaen zijnde, hadde deselve ten prys als voren betaelen moeten ende aen Molaimbeecq getransporteert de goederen, die met de uytgesette penningen hem verpant waeren, namentlijck kisten met goude laecken, tapyten, gout ende silver in verscheydene wercken.

Dat gemelte Visnicht in Gamron alle de peper in tijt van de vindimie opgecocht hadde a 18 larinen, ende daerna wederom vercocht hadde tot 40 larinen; dat 't voorledene jaer meer als 200 camelen met goederen gelaeden voor zijn particulier naer Spahan gevoert hadde; dat deselve niet alleen van perticuliere coopluyden, maer mede uyt de Portuguese fregatten doet opcoopen; dat rijs, indigo ende stael in Gamron jaerlijcx mede doet opcoopen, de rijs niet ver-

voert, maer naer 't vertreck der schepen wederom met goede avance aldaer doet verkoopen, d' indigo veeltjts naer Spahan gevoert, ende dat twee jaeren geleden alle 't stael, van Suratte gebracht, mede door hem opgecocht ende met groote avance in Spahan vercocht is geworden.

Voor de particuliere coopmanschappen, anno 1628 aen Molaimbeeck geleverd, hadde gemelte Visnicht in retoer 60 baelen zyde ontfangen ende in Spahan wederomme vercocht aen Godia Mossich 44 baelen, aen Mogdissi 12 baelen ende aen Godia Serheet 4 baelen.

Dat door den voorsz. Visnicht anno 1628 Godia Daout, Siolfalin, naer Aleppo gesonden was met 8 packen indigo, 2 packen tapyten, 2 met notenmuscaeten ende een met muscus etc.; mede dat eenen Godia Andulla tot twee reysen voor desen derrewaerts gesonden hadde met juweelen, ende tegenwoordich voor de derde mael noch uyt was; dat in Aleppo met David de Willem ende 't Amsterdam met Evert van Dueren correspondentie hout.

Dat gemelte Visnicht (niettegenstaende de coninck van Persien nooit tollen noch maeckelaerdye van de Nederlanders gevoordert hadde) gemelte coninck versocht heeft dat hem de maeckelaerdye vereert mochte worden; is hem 't selve vergunt ende daervan acte 't sijnnen versoecke verleent.

Item dat Compagnies middelen in cas van afflyvicheyt van Sr Visnicht perijckel onderworpen zijn, doordien aldaer naer de Turcksche wyse met een Armenische dochter getrouwtt is, ende in Compagnies logie met haere moeder onderhouden wort, ende haere handen daer lichtelijck mochten inslaen.

Dat uyt de mont van Bernardo Anckerman, diamantsnyder in Spahan, verstaen hadde, by dito Visnicht gesien te hebben omtrent 2 ponden gewicht diamanten, die hy op sijn waarheyt verclaerde, gemelde Visnicht alleen toequamen ende daeronder eenen was, door hem selfs geslepen, swaer ontrent 7 carraet.

Item dat in Gamron de realen om 2 casbigi avance per reael tegens Persiaens gelt wisselt, omdat daerop in India vele verloren wort.

Dat hy door Molaimbeeck wegen dese perticuliere handelinge ontboden was geweest, seggende dat Sr Visnicht in Gamron hadde gaen verkoopen groote partie suycker, tin ende andere waeren, daerop naer d'accord eenich proffijt soude sijn geweest, ende off niet een eerlijck persoon in Hollandt gevonden conde worden omme in Parsia in de billicheyt met hem te negotieren, ende dat hy met eeden verclaert hadde, byaldien daerinne niet versien en wierde, hy selfs middelen daertoe soude vinden.

Dat hy van Visnicht selfs heeft hooren seggen, dat de Compagnie in Indien getrouwicheyt hadde gesworen, maer niet in Persia. Secht Visnichts middelen ten minsten 80.000 realen van 8^{en} te zijn.

Ende dat gesien hadde de brieven van syne Mayesteyt van Persia aen Vis-

nicht verleent, omme in Nederlandt consul van de Siolfalinen te wesen, ende dat Visnicht hem met der waerheyt verclaert hadde, 't selve omme proffijts wille niet versocht te hebben, maer dat sijn oogemerck alleene was omme in cas van molestie, die hem door d' E. heeren Bewinthebbren ter cause van perticuliere negotie mochte aengedaen worden, sich te mogen beroepen een dienaer van zijnne Mayesteyt te sijn, omdat de Compagnie geen vatten aan hem souden hebben.

2. 6. Eyndelijck verclaerde 't voorgaende geraporteert te hebben omme de negotie van Persia in vigeur te mayntineeren, opdat alle misverstanden geweert mochten worden, die de Compagnie eenige moeyte souden mogen aenbrengen.

By syne E. gemelten van Hasselt afgvraecht zijnde, in wat maniere hier nu comt ende tot wat eynde voorneempt nae Nederlandt te varen, gaff voor antwoorde dat zijnne Majesteyt van Persia geresloveert hadde een gequalificeert persoon in Nederlant van zijnnen twegen te laeten resideren, ende dat tot dien eynde gecoren ende herwaerts gesonden was.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Vrydach ady 6^{en} July anno 1629. Alsoo 't jacht *Assendelft*, op 2^{en} Juny uyt 't patria alhier gearriveert, gegenwoordich bynaer gelost is, wert by zijnne E. den Raet voorgedraegen welck geradender zy, dat 't selve naer Jamby off de Westcuste van Sumatra tot vervolch van den peperhandel gebruycken, wan-neer 't selve sullen laeten vertreken ende wie daer mede derwaerts sullen laeten gaen? By den Raet op de voorstellinge van zijnne E. gelet zijnde, ge-considerereert dat in Jamby d'onse vooreerst noch niet verlegen sullen zijn, tot opcoop van den peper die aldaer by der hant mochte zijn, is derhalven goet gevonden ende geresloveert dat gemelde jacht *Assendelft* metten eersten nae de Westcuste van Sumatra omme peper te procureeren afvaerdigen sullen ende daermede als opperhoofd derwaerts laeten gaen den oppercoopman Paulus Croock nevens Cornelis Vlack; dat onder desselffs consignatie in 't voorsz. schip sullen doen laeden een cargasoen bestaende in een goede sorteringe van cleeden aldaer getrocken, monterende nevens 5000 realen in contant ter somme van f 51.576 — 10, 't welck naer calculatie meer als suffisant achten te wesen tot opsamelinge van soo vele peper als tot desselffs schips ladinge van noode wesen sal.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Maendach ady 9^{en} July 1629. Alsoo door den commandeur Francisco Pelsaert (den 7^{en} deser met de boot van 't schip *Battavia* van 't Suytlandt alhier

gearriveert) verstaen hebben, dat op 4 Juny laest op Houtmans Abreolhos, gelegen tusschen 28 ende 29 graden ontrent 9 mylen bewesten 't landt van de Eendracht, 't voorsz. schip *Battavia* was verongeluckt ende dat hetselve met peyl hooch water was verseylt, voor op 12 ende achter op 18 voet wae-ters sat, craelgront zijnde, ende dat daervan 180 zielen, waeronder 30 soo vrouwen als kinderen ende een kistjen met juweelen, op seecker coraeldrooch-te waeren gelandt ter plaatse daer geen versch waeter was ende niet meer als 13 verkens met broot by haer hadden; datter 12 off 13 persoonnen in 't swem-men naer landt verdroncken ende 70 zielen noch in 't schip waeren doens zy met de boot (waerinne 48 persoonnen, daeronder 2 vrouwpersoonnen ende een kindt was) om waeter te soeken waeren affgevaren; dat het schip ge-borsten ende vol waeters was; dat op verscheydene plaetsen aen landt ge-weest waeren, omme versch waeter ende gedolven hadden, maer niet en had-den connen vinden om degene die se op d'eylandeken gelaeten hadden te connen versien, waerover zy metten anderen gesolveert hadden naer Battavia haeren coers te stellen, doordien geen apparentie en sagen van 't verongeluckte schip iets meer te connen bergen, doordien het daegelijcx onstuymich weder was.

Wert oversulcx by syne E. den Raedt voorgedraegen, naerdemael datter schijnt apparentie te wesen, dat noch eenich volck mitsgaders eenige goederen sullen connen werden gebercht ende gesalveert, off niet geraden zy metten eersten wederomme een bequaem jacht derwaerts aff te vaerdigen, omme 't onderstaen wat daerinne te doen zy. By den Raedt op de voorstellinghe van zijnne E. gelet zijnde, is met eenpaerige stemmen goet gevonden ende geresloveert, dat met den eersten derwaerts sullen depecheren 't jacht *Sardam*, op 7^{en} deser van 't vaederlandt alhier gearriveert; dat 't selve met vivres, wae-ter, caebels ende anckers extraordinaris sullen provideeren ende met het-selve wederom derwaerts zeynden Francisco Pelssart, commandeur van 't ver-ongeluckte schip *Battavia*, met 26 coppen gemant, waeronder eenige maets off Guseratten, om 't goet op te duycken, met expresse ordre omme aldaer geefsectueert hebbende alle 't gene tot behoudenisse van 't volck ende het salveren soo van de verongeluckte goederen als contanten sal wesen te wege gebracht, wederomme op 't spoedichste herwaerts keeren sullen.

Wyders alsoo wy gegenwoordich van bequaeme retourschepen voor 't patria schaers versien zijn, is goet gevonden, dat 't schip *Utrecht*, op 19^{en} Juny laest van Suratte alhier gearriveert, mede derwaerts gebruycken sullen, ende 't schip *Mauritius*, ingevalle bequaem bevonden wert, wederom in desselffs plaatse naer Suratte destineeren.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN,

Vrydach ady 13 July anno 1629. Naedemael Adriaen Jacobsz., schipper van 't verongeluckte schip *Batavia*, berucht is, 't selve door loutere onachtsaemheyt versuymt te hebben; oock daerbeneffens voor dato door sijn toedoent groote moetwille ende openbaer gewelt op 't selve schip gepleecht soude zijn aen de weduwe zaliger van Boudewijn van der Mijl, in zijn leven ondercoopman, is derhalven by zijnne E. ende den Raedt goetgevonden gemelte schipper in aprehentie te neemen ende alhier te rechte te stellen omme de beschuldingen, t'synen laste gedaen, te verantwoorden.

Wyders is by zynnen E. den Raedt in bedencken gegeven wat vloe men naer Zuratte ende Persia soude connen ofte behoorden uyt te setten ende wie men voor commandeur over de vloe soude mogen gebruycken, alsmede wie dat in plaatse van Huberto Visnicht in Persia, die zijnne verlossinghe versoekt, best committeeren sullen?

De commandeur Pieter van den Broecke ter vergaederinge van d'E. heer Generael ende raeden van India ontboden ende gecompareert zijnde, is zijnne E. door d'E. heer Generael aengeseyt, dewyle de Compagnie soolange jaeren in Surrate gedient heeft ende volcomen kennisse in die quartieren becomen, dat gelieven soude verclaringe te doen wat aldaer passeert, wie hem wel off qualijck in des Compagnies dienst comperteert, item hoe ende in wat manieren zijns bedunckens des Compagnies affairen in 't landt van Industan ende Persia ten besten dienste ende meesten proffytle van de Compagnie gederigeert behooren te werden.

Naedat hierop eenige discoerse reden ende wederredenen tusschen den voorsz. commandeur ende raeden van India gedaen waeren, is in substantie door voorsz. commandeur van den Broecke verclaert, dat d'E. heer Generael ende raeden van India dienaengaende niet sonders voor te draegen hadde; alleen dat het noodich zy 't comptoir Suratte beter met contanten dan voor desen versien werde, ende als 't selve met treffelijcke somma gelt op voorraet versien zy, dat dan aldaer een goede employ van waeren voor Europa ende Indien tot voordeel ende proffytle van de Compagnie gedaen can werden; ende omme t'ontgaen de vexatie ende quaet tractement van de Mooren, dat het seer goet wesen soude, dat men trachte de plaatse van Diu t'occupeeren, soo haest des Compagnies middelen daertoe gebruyckt mogen worden, ende dat men interim de negotie op den voet gelijck voor desen continueere.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteykent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Saeterdach ady 14 July 1629. Alsoo door 't vertreck van Sebalt Wonderaer 't collegie van schepenen van een raetspersoon verswact is geworden, wert by zijnne E. ende den Raedt (uyt het geexhibeerde dobbelgetal by den president

uyt den naeme van 't gemelte collegie) geëligeert den persoon van m^r Marten Hartman [tot] schepen omme deselve vacante plaatse wederomme te becleeden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN.

Woensdach ady 18^{en} July anno 1629. Alsoo wegen het gebruyck van de scheepen de *Salm*, de *Beets* ende *Leyden*, jongst uyt 't vaderlant overgecomen, alsmede 't schip *Mauritius* tot noch toe niet en is gedisponneert, wert by sijnne E. den Raet in bedencken gegeven waer ende tot wat besendingen men deselve best gebruycken sal, ende of 't niet geraden zy een derselver naer Aracan off de cust van Choromandel om rijs uyt te setten, naerdemael den oorloch vorhanden is ende ons op den toevoer van andere quartieren niet en mogen verlaeten. By den Raedt op 't voordraegen van zijnne E. gelet zijnde, is geresloveert ende goet gevonden dat vooreerst morgenavont om de Oost affvaerdigen sullen, omme aldaer op 't Javaens vaertuych te cruyssen, 't jacht de *Salm* ende daermede derwaerts zenden den opperoopman Pieter Wagenveld als commandeur over de cruyssende jachten, met ordre dat de commandeur Adriaen Block Maertsz. sich met de eerste gelegentheyt herwaerts aan vervoege, omme ons van sijn wedervaren rapport te doen, naerdat alvoren gemelten Waegenveld van des vyants attentaten, soovele t'sijnder kennisse gecomen soude wesen, behoorlijck sal hebben geinformeert.

Ende wat de voordere besendinghe aengaet, is vooralsnoch in bedencken gelaeten omme t'syner tijt daerop finaelijck te resloveeren.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Vrydach ady 20 July anno 1629. By resolutie van 18^{en} deser den Raedt in bedencken gegeven sijnde, tot wat besendinghe men 't schip de *Beets* best gebruycken soude, is alsnu met eenparige stemmen goet gevonden, dat 't selve ter eerster gelegentheyt naer de cust van Choromandel affveerdigen sullen omme inne te neemen de retoeren, voor 't vaderlant ende Indien aldaer in voorraet gereet zijnde, ende met deselve op 't spoedichste weder herwaerts te keeren.

Wyders wert by sijnne E. den Raedt voorgedragen off niet geraeden zy 't jacht *Purmerende* naer Teyouhan te depecheeren, soo omme derwaerts te zenden eenige soldaeten tot verlossinge dergener welckers tijt geexpireert is, alsmede omme deselve plaatse soo van contant, vivres ende andere nootlijckheden in voorraet te versien; waerop by den Raedt gelet zijnde, is naer versheyden discoerssen goet gevonden de besendinge derwaerts te differeeren

ten aensien het mousson begint te verloopen, oock dat van cappitael ten overvloet niet en sijn versien, doordien Suratte naer behooren van contant dient geprovideert; te meer alsoo men verhoopt dat d'onse in Teyouhan haer met de provisien, voor desen derwaerts gesonden, tot de naeste jaers besendinghe sullen connen behelpen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Maendach ady 23 July anno 1629. Alsoo 't balliuwsampt deser stede (vermits het deportement van Antonio Caen) is commen te vaceeren, ende oversulcx noodich is dat 't selve wedercomme van een bequaem ende gequalificeert persoon bekleet werde, weshalven by zijnne E. tot verscheyden reysen den Raedt in bedencken gegeven is geweest, wie dat best in de vacante plaatse tot maintenue van de justitie ende rechtspleginge geraeden zy te surrogeeren, welcke propositie gegenwoordich by zijnne E. gerenovert zijnde omme daerop finale conclusie genomen te werden, is eyndelijck by zijnne E. met advijs van den Raet goet gevonden in deselve vacante plaatse als balliouw deser stede te eligeeren ende t' autoriseeren den persoon van Ysbrant van Swaenswijck, met 't schip de *Maecht van Dorth* jongst uyt 't vaderlant overgecomen in qualité van advocaat-fiscael, ende dienvolgende gearresteert op morgen gemelten Zwaenswijck in 't selve ampt te confirmeeren.

Wyders alsoo den commandeur Carel Lievensz. by requeste versocht heeft immuniteyt off quijtscheldinge van de confiscatie zijnner verdiende maentgelden, waerinne hy by den Raet van Justitie over zijnne begane fouten is gecondemneert, wert by syne E. ende den Raedt goet gevonden, dat hem contant vereeren sullen de somme van f 4000 eens sonder meer, ten aensien gemelte Carel Lievensz. interest van sijnne verdiende maentgelden met rechte toecompen soude, doordien hy de Generaele Compagnie sedert anno 1615 in verscheyden qualiteyten gedient hebbende, nooyt betaelinge ontfangen heeft, maer zijnne penningen tot noch toe onder deselve laeten uytstaen, hoewel zijnne eerste verbintenis anno 1618 ende zijnne tweede anno 1621 geëxpiereert geweest is, winnende doentertijt f 100 ter maent in qualité van schipper, voor welcke gagie hy zedert, sonder sich wederomme in dienst verbonden te hebben, gecontinueert heeft, ter tijt toe dat de bovengemelte sententie by den Raedt is gepronuncieert.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Vrijdach ady 27 July anno 1629. Naerdat den opperoopman Dirck du Gardin, in 't landt gecommen anno 1628 met 't schip *Schiedam*, gegenwoordich raetspersoen in den achtbaeren Raet van Justitie deses Casteels hier aen landt bescheyden, aan zijnne E. versocht hadde met 't schip de *Beets* naer de cust van Choromandel te mogen vertreken in qualité van opperoopman, is hem eyndelijk 't selve op zijn versoeck vergunt ende toegestaen.

Ende alsoo 't gemelte collegie vermits het vertreck van den voorsz. du Gardin van een raetspersoon staedt verswackt te werden, is by zijnne E. ende den raedt wedercomme geëligeert den persoon van Jan Hendricqsz. Cops van Delfffshaeven, in qualité van opperoopman jongst met 't schip *Bueren* uyt 't vaderlant herwaerts overgekommen, omme deselve vacante plaetse te bekleeden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEM-BURCH.

Saeterdach ady 28 July 1629. Alsoo op d'afflaedinge ende 't verseylen van verscheyden scheepen, gegenwoordich hier ter reede soo van 't vaederslandt, Surrate, alsmede de Westcust van Sumatra gearriveert, tot noch toe niet en is gedisponneert, wert by zynne E. ende den Raet goet gevonden, dat dit aenstaende saisoen voor retoerschepen naer 't vaderlant gebruycken sullen de naervolgende, te weten: 't *Wapen van Rotterdam*, *Fredrick Hendricq*, *Dordrecht*, *Leyden* ende 't *Wapen van Delft*, uyt 't vaderslandt jongst overgekommen, alsmede de schepen *Uytrech*, by resolutie van 9^{en} deser derwaerts gedestineert, nevens 't *Zeepaert*, beyde van Surrate overgekommen, in welckers plaetse de schepen *Tolen* ende *Bueren* wederomme naer Surrate gedestineert werden nevens *Bommel*, *Weesp* ende *Brouwershaven*, dewelcke ter eerster gelegenheyt voornemen derwaerts aff te vaerdigen.

't Schip *Groot Mauritius*, by resolutie van 9^{en} deser mede derwaerts gedestineert, wert alsnu goet gevonden hier ter reede te houden, omme tot een packhuys gebruukt te werden.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEM-BURCH.

Maendach ady ultimo July 1629. Alsoo noodich eene besendinge naer Surrate ende Persia by der hant dient genomen, wert by zijnne E. voorgeslaegen derwaerts te senden in contant f 11 a 1200.000 behalven de coopmanschappen derwaerts gedestineert, opdat door d'onse de goederen in voorraedt soo voor 't vaederlandt als India mogen ingecocht werden, nadien uyt 't vaederlant

tamelijck ontset van contanten alreede hebben becomen ende daegelijcx meer verwachtende zijn, naementlijck:

Nae Surrate tot opcoop van de retoeren voor Nederlandt in contant:	f 400.000
Tot opcoop van de cleeden voor Battavia	› 200.000
Tot opcoop van de coopmanschappen voor Persia	› 100.000
Nae Surrate op voordeel tegen 't naestejaer in contant	› 100.000
De coopmanschappen naer Surrate gaende sullen rendeeren	f 100.000
Naer Persia in gelt	› 300.000
De coopmanschappen van hier naar Persia	› 300.000
De coopmanschappen van Surrate nae Persia	› 150.000

Somma in contant f 1.100.000 ende f 550.000 in coopmanschappen, waermede den eysch voor 't vaderlant ende Indien soude connen werden gesuppleert.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEM-BURCH.

Dingsdach ady 7^e Augusty anno 1629. De schippers Theunis Willemesz. op *Brouwershaven* ende Claes Jansz. Bruyn op *Wesep*, by zijnne E. ontboden, geinjungeert zijnde onder eede verclaringe te doen op de vraechpuncten, haerlieden voor dato in 't collegie van den achtbaren Raedt van Justitie voorgehouden, hebben gemelte schippers niettegenstaende haere gedaene verclaeringhe naer vele persuasien evenwel geweygert met eede deselve te confirmeren, by welck obstinaet voornemen alsoo syliden alsnoch zijn persisterende, wert by zijnne E. ende den Raet naer voorgaende lecture gemelter vraechpuncten alsmede haerlieder verclaeringen geapprobeert 't apoinctement by gemelte Raedt diesaengaende gedecerneert, ende zijn deselve dienvolgende gedeporteert als onwaerdich de Compagnie te diennen, om met d'eerste schepen als passagiers naer 't vaederlandt gesonden te werden.

Ende alsoo gemelte scheepen hierdoor van schippers ontbloot zijn, wert goetgevonden dat in derselver plaatse wederomme over sullen laeten gaen, te weeten op *Brouwershaeven* Willem Jacobsz. Coster, schipper op *Groot Mauritius*, ende Dirck Bouwes alias Bult wederom in desselss plaatse op *Mauritius*; alsmede op *Wesep* Fredricq Rijcksz., schipper op 's Lants *Mauritius*, jongst van Balimboan gearriveert.

Wert mede goetgevonden dat Paulus Cornelisz. Vaer, schipper van *Bommel*,

op 't schip *Dordrecht*, ende Jacob Claesz. Astenburch, schipper van 't selve schip, wederomme op 't schip *Bommel* sullen laeten overgaen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEM-BURCH.

Donderdach ady 9^{en} Augusty 1629. Alsoo naer calculatie bevonden wert dat de scheepen *Bommel*, *Bueren*, *Brouwershaven*, *Tholen* ende *Wesep*, voor desen naer Zuratte ende Persia gedestineert, de retoeren van Surrate herwaerts keerende niet sullen connen voeren, wert derhalven by zijnne E. ende den Raet goet gevonden de fluyt *Beverwijk* mede derwaerts aff te vaerdigen, omme deselve met grove waeren vooraff te laeden ende metten eersten wederom derwaerts te laeten keeren.

Wyders alsoo vermidts het deportement van Jacques Biguel alias Violet, gewesene vaendrager deser stede, deselue plaetse gegenwoordich vacant ende open is, wert by zijnne E. ende den Raet goet gevonden uyt het geexhibeerde dobbelgetal by schepenen nevens den chrijchsraedt in desselfs plaetse te surrogeeren den perssoon van Barent Pessaert, ende wert dienvolgende gecommitteert d'heer Vlack, raedt van Indien, omme hem in presentie van den chrijchsraet ende de gansche Compagnie te beëdigen ende in 't selve ampt te confirmeren.

Alsoo den verplichten tijt van Cornelis van Maseyck, ontfanger van de generaele incomsten ende licenten des coninckrijckx Jaccatra, ten vollen is geëxpireert ende sich genegen thoont noch voor eenigen tijt in dienst te continueren, wert de novo aengenomen de Compagnie noch dry volgende jaaren in 't landt te diennen in deselue qualité onder een tractement van f 130 ter maent, ingaende de verbeteringe ende 't verbandt op dato deser; ende alsoo sijnen verbonden tijt over de 16 maenden is geëxpireert geweest, wert goet gevonden dat hem uyt der hant vereeren sullen de somme van 200 realen van achten.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEM-BURCH.

Vrijdach ady 10^{en} Augusty 1629. Alsoo de kerckelijcke personen deser gemeente voor desen met d' E. heer Pieter van Duyn, in zijn leven raet van Indien, communiceerden 't gene de kerckelijcke saecken betrefke, ende dat sedert desselfs overlyden daerinne tot noch toe niet en is gedisponneert, wert alsnu by zijnne E. ende den Raet goet gevonden daertoe te committeeren d' E. heer Crijn van Raemburch, raedt van Indien, omme soo in derselver kerckelijcke vergaderingen te compareeren, aldaer sessie ende kennisse van saecken te

neemen, met deselve als voor dato in communicatie te treden nopende het transporteer van de sieckentroosters van d' een schip op d' ander, ende alles meer wes tot ruste ende vrede van Godes kercke noodich gevoordert dienen zall.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEM-BURCH.

Woensdach ady 15^{en} Augusty 1629. Alsoo d'affvaerdinge van de scheepen *Tholen, Bommel, Bueren, Brouwershaeven, Weesp* ende *Beverwijck*, voor dato naer Surratte ende Perssia gedestineert, tot noch toe op d'aencomste van de verwachte scheepen uyt 't vaederlandt getraineert is, omme 't capitaal te meer te verstercken ende 't goede saisoen, dat hart verloopt, waer te nemen, is oversulcx by zijnne E. ende den Raet goetgevonden dat gemelte scheepen op 18^{en} deser sullen afvaerdigen ende haere gedestineerde voyagie laeten vervoorderen; mede dat omme continueel in de vlate te presideeren, den raedt te beroepen ende de vlagge van de groote stenge te voeren, commiteeren zullen den persoon van Anthonio del Court, secretaris van d'E. heer Generael ende raetspersoon in den achtbaeren Raedt van Justitie, met voorder ordre dat hy in Perssia gearriveert zijnde, den oppercoopman Huberto Visnich zal verlossen, van denselven overneemen alle des Compagnies effec-ten, in desselfs plaatse aldaer te blyven resideeren, ende dat gemelten Visnich in qualité van commandeur met gemelte scheepen wederomme herwaerts keeren sal; ende alsoo vermits het vertreck van den voorsz. del Court 't colle-gie van den welgemelten Raedt van een raetspersoon staedt verswackt te wer-den, is goetgevonden in desselfs plaatse te surrogeeren den persoon van Gregorius Cornely omme deselve vacante plaatse te bekleeden.

By resolutie van ultimo passato by zijnne E. in deliberatie geleyt zijnde, wat capitaal men naer Zurratte ende Perssia soud mogen destineeren, wert alsnu goetgevonden dat van de contanten, gegenwoordich by der hant zijnde, met dese scheepen derwaerts sullen zenden de somma van thien tonnen goudts, soo in contant als goudt, met voorder ordre dat de verwachte scheepen uyt 't vaederlandt in de straat Sunda ontmoetende, daeruyt sullen lichten, te weeten, uyt *Hollandia* tot versterckinge van gemelte capitaal de somme van twee tonnen goudts, *Der Goes* alleen alle zijn medebrengende capitaal, ende deselve beyde rescontrerende, soo vele dat deselve kisten met realen, alreede in bovenstaende scheepen gelaeden, tegen goudt, rijcksdaelders ende leeuwendaelers gewisselt ende weder herwaerts gesonden mogen werden, behalven de twee tonnen goudts tot versterckinge van 't voorsz. capitaal geordonneert,

De fluyt *Amsterveen* op gisteren van de Westcust van Sumatra met zijn last peper gearriveert zijnde, wert goet gevonden, soo haest deselve gelost sal zijn, wederomme derwaerts sonder cappitael off cleeden mede te geven affvaerdigen sullen, alsoo verstaen, d'onse ten overvloet daervan alsnoch versien zijn.

Victor Jansz. van Loennen, in 't landt gecomen met 't jacht *Heusden* anno 1625 voor bootsgesel, naerderhandt sieckentrooster, wiens verplichten tijt ontrent 9 maenden geexpireert zijnde, wert de novo aengenomen de Generaele Compagnie dry volgende jaeren in 't landt te diennen in gemelte qualité onder een tractement van f30 ter maent, ingaende de gagie ende 't verbandt 19^{en} Juny 1629, als wanneer voor sieckentrooster by den Kerckenraedt is gepromoveert.

Christiaen Willemesz. van de Gabor, in 't landt gecomen anno 1623 met 't schip *Leyden* voor bootsman, naederhandt voor onderstuerman gevaeren ende 't sedert 2 jaeren herwaerts 't schippersamt by provisie waergenomen hebbende, wiens verplichten tijt den 20^{en} deser gaet expireeren, wert de novo aengenomen de Generale Compagnie dry volgende jaeren in 't land te diennen in gemelte qualité van schipper onder een tractement van f60 ter maent, ingaende de verbeeteringe op 20^{en} deser, als wanneer zijn verbonden tijt geexpireert sal weesen; ende alsoo voorsz. ampt soo lange sonder verbeeteringe van gagie bedient heeft, wert goet gevonden hem uyt der hant vereeren zullen de somma van 50 realen van 8^{en}.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteykent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Woensdach ady 22^{en} Augusty anno 1629. Alsoo op heden eenige voorlopers van des Mattarams leger in 't velt omrent de stadt zijn vernomen ende aparent des Mattarams macht (daervan langh gerucht is) eerstdaechs mede voor Battavia sal verschijnnen, wert goet gevonden d' heer commandeur Adri-aen Blocq Maertsz. 't toesicht in de stat te bevelen, omme met advijs van schepenen ende chrijchsraeden in 't voorvallende prompte ende goede ordre te stellen, de borgery onder behoorlijcke officieren ende in wijcken te verdeelen, daer hun by alarm off andersints sullen hebben te vervoege, de wachten ende wat dienaengaande ten besten van de stadt meer gedaen dient, met onse communicatie, als 't den tijt lijt, te versorgen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Vrydach ady 24^{en} Augusty anno 1629. Volgens resolutie van den 25^{en} April passato aen de weesmeesteren deser stede uyt Compagnies middelen

betaelt ende goetgedaan zijnde de somme van f 3.984 — 9 — 8 wegen de verdiende maentgelden van den oppercoopman Jan Zwaen zaliger, omme deselue penningen ten behoeve van desselffs erfsgenaemen ter camere voorsz. bewaert te worden, mits dat ondertusschen zijnne naergelaetene weduwe, hertrouwt met eenen Fredricq Schellendorff, den interest ofte blaederen van dien soude genieten, als breeder by gemelte resolutie geextendeert is.

Ende alsoo Bartholomeus Kunst, president van voornoemte collegie, dese onse resolutie behoorlijck met zijnne collegianten niet heeft gecommuniceert maer deselue resolutie in soodaniger wyse geretracteert, dat contrarie onse goede meeninghe ende tot naedeel van de rechte erfsgenaemen dese post op de boecken van de Weescamer conform onse ordre ende gelijck dat behoort, niet heeft doen registreren, zijnde de eygenaers van dese hooftsomme aldaer niet bekent gemaect, ende de voorsz. f 3.984 — 9 — 8 aen voornoemde Schellendorff als man ende voocht van voorsz. weduwe betaelt ende onder conditie, met onse meeninghe ende resolutie gants niet quadrerende, ter hant gestelt, niettegenstaende de gelegenheit, slechten staedt ende quade comportementen van voornoemden Schellendorff dito president Kunst niet ombekent waeren, wert by d'E. heer Generael ende zijnen Rade gearresteert ende goet gevonden, dewyle soo notoirijck blijckt, voornoemde president, 't sy dan malitieuselijck, onbedachtelijck ofte andersins, onse ordre gecontrarieert heeft, gemelde Bartholomeus Kunst t'ontlasten ende uyt syne bedieninge te stellen, mits dat responsabel ende redevabel blijft voor de schade die de legitime erfgenamen van voorsz. Zwaen souden mogen comen te lyden wegen de quade administratie der voorsz. penningen, ende onvermindert d'actie van den fiscael, die over 't contrarieeren ende cleynachtinghe onser resolutie tegen voorsz. Kunst soud mogen institueeren; gelijck mede geresolveert wert de pretentie van den fiscael tegen den weesmeester Hans Boon over de quade procedueren gehouden in 't beneficieren van zijn selven uyt gemelte penninghen, Fredricq Schellendorff ter handt gestelt; ende blijft met goetvinding van zijn E. ende den Raet by provisie 't presidentsampt ende de sorge van de Weescamer bevolen aen d'heer Quirijn van Raemburch, raedt van India.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Saterdach ady 25 Augusty anno 1629. Op 't voordraegen van d'heer Generael wert goet gevonden ende gearresteert, dat den commissaris Dirck van der Lee op morgen met 't jacht *Purmerent* ende de *Cleyne Hope* nae Bantam sal vertrecken omme den coninck ende de groote aldaer t'adverteeren de comste van des Mattarams leger ontrent Battavia ende off aldaer yetse seeckers

van des vyandts macht ende gelegentheyt sal connen vernemen, maer principaelijck omme t'onderstaen hoe sich die van Bantham in dese gelegentheyt houden, ende voorders met behendicheyt de gemoederen ende haere inclinatie sooveel doenelijck is te sunderen.

Actum in 't Casteel Batavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Donderdach ady 30^{en} Augusty anno 1629. By den president van 't collegie van schepenen deser stede d'E. heer Generael voorgedragen sijnde hoe tot bevoorrering ende volstrecking van des stads noodige werken door gemelte collegie voor dato by forme van leeningh soo van de Weescamer, de diaconie, als van eenige vermogende burgeren gelicht zijn de somma van 3600 realen van achten omme ter eerster gelegentheyt uyt stats middelen ende collecten, tot laste van de Chineesen ingewillicht, gerestitueert te worden, ende dat d'ingewillichde collecten tot betaelinge van dien selver niet connen toereycken, in voegen 't collegie van schepenen tot noch toe in gebreecke is gebleven omme voorsz. 3600 realen van achten [te restitueren], niettegenstaende daegelijcx daerover aengesprocken ende gemaent sijn, weshalven den voorsz. president versocht dat sijn E. gelieffde ordre te stellen, dat eenich middel worde geraempt ten eynde de geleende penningen mochten worden affgedaan.

D'E. heer Generael ende den Raedt op de propositie ende 't versoeck van gemelte collegie geleth ende in consideratie genomen hebbende den tegenwoordigen dooden tijt, slappe negotie ende dat den vyant met een groot leger om ende ontrent de stadt leydt, arresteert, omme de burgerye ende ingesetene deser stede in dese conjuncture tot voldoeninge van gemelte penningen met nieuwe collecten niet te beswaeren, dat voorsz. 3600 realen van achten by provisie uyt Compagnies middelen sullen worden voldaen ende tot laste van 't collegie van schepenen affges[chreven], om ter gelegener tijt gevonden ende weder aen de Compagnie goetgedaan te werden.

Wyders wert op 't voordragen van zynne E. goetgevonden den gewesene balliouw Anthonio Caen met een tingen nae de riviere van Ontong Java te zenden, omme den tommagon van Bantam, die sich aldaer met een goet getal volcx onthout, te begroeten, onder dat pretext te vernemen wat zijn doente aldaer zy, ende hoe die van Bantam met de Mattaram staen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteyckent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Vrijdach ady ultimo Augusty anno 1629. Aan den E. heer Generael by den president van den achtbaeren Raedt van Justitie deses Casteels uyt den nae-

me van 't collegie geexhibeert zijnde alle de documenten ende bescheyden, mitsgaders den criminelen eysch ende conclusie van den advocaat fiscael gedaen, alsmede de sententie by voorsz. raden daerop gepronuncieert jegens de personnen van Raoul Faussebray van Mondaublau in Vranckrijck, soldaat onder 't guarnisoen alhier, Andries Lutke van Dantsicq, provoost, Pieter Jansz. van den Briel, bosschieter, beyde op 't schip *Fredricq Hendricq* vaerende, Jan Everts. van Munnickendam, gewesen hoochbootsman op 't verongelukte schip 's *Lants Mauritius*, wegen seeckere delicten by deselve begaan, alles breeder by de stucken van den processe blyckende.

Heeft sijn E. naer voorgaende lecture ende serieuse overweginge der geexhibeerte stucken met advijs van zynnen rade geaprobeert d' eenstemmighe advysen by de raetspersonnen van voornoemd collegie over de begane delicten van Raoul Faussebray, Andries Lutke en de Guillame Boessaert gegeven, als namentlijck dat Raoul wegen de begaene dootslach metten swaerde, ende de twee laetste over haer wechloopen en de andere quade fayten met de coorde sullen worden gestraft, datter de dood nae volge.

Pieter Jansz. van den Briel, bosschieter, by voorsz. collegie mede gecondemneert ter doot, wort by d' heer Generael om sekere consideratien gepardonneret, mits dat in de ketting gehabben blijft soolang zijn E. sulcx goet vindt.

Wat aengaet 't delict van den hoochbootsman Jan Everts., hebbende seecker getroude vrouwspersoon op 't schip *Battavia* seer schandelijck mishandelt ende geschoffiert, daerover by gemelte collegie gecondemneert is gegeesselt, gebrantmerkt ende ses maenden in de ketting gecloncken te worden; sijn E. ende den Raet nader op de saecke geleth hebbende, bevindt de moetwille ende 't delict soo onmenschelijck ende van soo snooden gevolge, dat voorsz. hoochbootsman tot exempel van andere ende voorstandt van alle eerlijcke vrouwen rechtmatisch ende billick de doot heeft verdient, weshalven d'heer Generael ende zynnen Raedt, te niet doende de sententie by den Raedt van Justicie gestreecken, condemneeren voorsz. Jan Deverts. dat aen een galge sal worden opgehangen, ende wort dienvolgende oock gearresteert dat d' executie van d' een ende d' ander op morgen sal effect sorteeren.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteeckent: JAN
PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEM-
BURCH.

Saeterdach ady 8^{en} September 1629. Den vyandt voorleden nacht de reduyt Hollandia, aen d' oversyde van de revier met een retrenchement van hout, aerde ende gras opgeworpen, tot binnen scheut van een pistol genaedert zijnde, waerdoor den toeganck tot voorsz. reduyt, soo hem daer voorder versterckten, wellicht soude beletten ofte ten minsten seer incomodeeren, wert

by d' E. heer Generael ende raeden met advijs van de chrijchsofficieren gearresteert, dat men sonder dilay op naemiddach met een compagnie van hondert soldaeten, enige Mardickers ende Chineesen over de revier trecken zal, omme den vyandt onder faveur van 't geschut van de reduyt ende champaen, mitsgaeders een goede troupe musquetterye, uyt sijn werck te slaen ende 't selve te slechten, daertoe den Almogenden zynen zegen ende goet succes verleene.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Dinsdach ady 11^{en} September 1629. Alsoo die van des Mattarams leger de nacht verleden soo aen d'Oost-, Zuyt- als Westcant van de stadt eenige onser buytenwerken ende reduyten soo geaprocheert zijn, dat met haere trencheen tot binnen scheut van de musquetten liggen, draecht sijn E. den Raet voor, wat in dese gelegenthelyt t'onser verseeckeringe ende affbreuck van den vyandt best gedaen dient, ende off oock geraeden sy eenige uytvallen op des vyants werken te doen. By den Raet over de saecke gedelibereert zijnde ende d'eenstemmige advysen van de chrijchsofficieren gehoort hebbende, te weten: dat d'uytvallen dangereux zijn, ende wellicht meer swaericheydt als voordeel van te verwachten is; dat den vyandt geen middel gebreeckt om altijt weder te naerderen, ende dat de gemelte aproches ons alsnoch soo hinderlijck ende schadelijck niet zijn omme daerop met hazard yets t'attenteeren, wert by d' E. heer Generael ende zynnen raedt goetgevonden by d' advysen van den chrijchsraedt t' acquiesceren ende de saecke wat aen te sien, te meer den vyandt ten principalen daermede niet can verrichten, ende ondertusschen zich selven matteren.

Wyders alsoo de naegelaten middelen van Jan Symonsz. Mauw zaeliger, alhier ter Weescamer berustende, uyt crachte van procuratie, van eenige zynne crediteuren in Europa herwaerts overgesonden, gepretendeert worden ende de heeren Weesmeesters omme verscheyden consideratien haer daerinne beswaert vinden, wert goetgevonden, omme voorder disputen voor te comen, dat gemelte penningen ten dienste van de Generaele Compagnie aan den coopman alhier sullen werden aengetelt, omme in 't patria door de heeren Mayores uytgekeert ende betaelt te werden aen die, welck daertoe zullen sijn gerechticht.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEMBURCH.

Donderdach ady 13^{en} Sept. anno 1629. By d'E. heer Generael ende raden gleeth zynnde op de requeste van den commandeur Job Christiaensz. Grijph,

waerby verthoont wort, dat wegen zijnne gedaene perticuliere negotie op zijn jongste voyagie nae Suratte ende Persia by den achtbaeren Raet van Justitie gecondemneert is in de somme van f 4.793 — 9, zijnde sooveel als by reecqueninge bevonden wort, zijnne goederen, in gemelte quartieren verhandelt, te bedraeghen, van welcke sententie hy Grijph by de gemelte requeste mitigatie is versoeckende, ten aensiene voorsz. handelinge alle met sijn eygen middelen niet heeft gedaen, maer daertoe in Surratte a deposito heeft genomen 2100 ropias, invoegen d'opgenomen penningen affgeleyt hebbende, voor zijn particulier en van sijn eygen middelen, volgens zijnne verclaeringhe, de retoer in Battavia niet meer heeft gebracht als 37 fl Turcksche camelotten, 20 cassen Bengale, 6 alcatyven, 12 aruwynnen, 12 baftas, in alles incoops costende niet meer als 666 realen, wert goet gevonden ende gearresteert, dat de boven-genoemde goederen by provisie voor den Heer sullen werden aengeslaegen ende in handen van den secretaris van den Raedt van Justitie gestelt, laetende de voordere voldoeninge van de sententie alsnoch in staete, totdat goetvinden naerder daerop te resloveeren ende in de saecke wyder te disponneeren.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEM-BURCH.

Maendach ady 17^{en} September anno 1629. By d'E. heer Generael persoonelijck de ronde gedaen zijnde ende des vyandts wercken en naerderinge alomme besichticht hebbende, draecht zijn E. den Raedt voor, dat men nootsaeckelijck des vyants aproches, ende voornementlijck ontrent de reduyten Bommel ende Wesep sal dienen te stutten ende te verhinderen, 't sy dan met eenige tegenwercken off selffs d'aproches aen te tasten, te verbranden ende den vyandt daeruyt te dryven, off dat apparent, soo daertegen niet gedaen wert, den vyant de gemelte reduyten sal affsnyden, ons onbruyckelijck maecken, ende wellicht met syne wercken tot op de riviere tegen de stadt sal naerderen.

By den Raedt op de propositie van sijn E. gedelibereert zijnde, dewyle van materiaelen om nieuwe wercken te maecken niet als te wel versien zijn, ende andere swaericheden, die daeruyt souden comen ontstaen, in consideratie genomen hebbende, adviseert, dat men morgen een preuve op den vyant sal doen om t' onderleggen off men sijn werken sal connen verbranden, mits dat alvorens 't advijs van de chrijchsofficieren daerover sal werden gehoort, om alles met des te meerder verseeckeringe ende goede ordre by der hant te nemen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEM-BURCH.

Dingsdach ady 18^{en} September anno 1629. 't Advijs van de chrijchsofficieren ende die van de burgerye gehoort hebbende op de resolutie gisteren by zijn E. ende den Raedt genomen, wert gearresteert, dat men tegen een off twee uyren naemiddach, als den zeewindt doorwaeyt, d' aproches die de vyant tegen de reduyten Bommel ende Weesp is doende, beyde tegelyck sal aentasten ende zien te verbranden, tot welck exploict geordonneert worden twee troupen om den aenval te doen van 25 a 30 bootsgesellen, om den brant te stichten, die yder gescondeert sullen werden met 60 soldaeten, soo piecken als musquettiers, onder goede hooftden, neffens 25 a 30 Mardickers ende sooveel Japanders, met eenige byloopers van Chineesen, alle onder 't faveur van omtrent 150 musquettiers, soo op de reduyte selffs als achter de vleugels aen de reduyten van leggers opgeset. Hier toe verleene den Almogenden zijnnen zegen.

Actum in 't Casteel Battavia, datum ut supra. Was onderteekent: JAN PIETERSZ. COEN, PIETER VLACK, ANTHONIO VAN DIEMEN, CRIJN VAN RAEMBURCH. ¹⁾

¹⁾ De volgende resolutie is van 21 Sept. 1629, den dag na Coen's dood.

BRIEVEN UIT PATRIA
(1627—1629)

BRITISH AIRWAYS
1035-1978

BRIEVEN UIT PATRIA
(10 Aug. 1627—28 Aug. 1629).

1. — XVII, 10 AUG. 1627.¹⁾
(PER PRINS WILLEM).

Onse jongste brieven aan U.E. sijn gesonden met de vloote van den Heere Gouverneur-Generael Coen, in dato 31 October, 12 November 1626 ende 9 Januari 1627, ende eyndelingh 27 Marty daeraenvolgende,²⁾ alle welcke wy mitsdesen confirmeeren. De voorsz. vloote bestont uyt elf seylen, waervan 't schip *Fredricq Henrick* met 't jacht *Brouwershaven* uyt Seelandt zijn vertrocken op 16 Januari 1627; uyt Texel zijn daernaer op 19 Marty uytgeseylt d'heer Generael zels op 't schip de *Galias*, nevens de schepen *Utrecht* (daerop d' heer Ambassadeur van Parcia), *Vianen*, 't *Wapen van Hoorn* ende 't jacht *Texel* nae Batavia, ende 't schip de *Leeuwinne* met 't jacht de *Kemphaen* nae Chormandel. Noch sijn op 10 April uyt Texel gescheyden nae Batavia 't schip den *Dobbelen Arent* ende de fluyt *Velsen*, volladen met alderhande provisien voor India vereyst, die de voorgaende schepen niet en conden innemen, opdat wy uwe petitie mochten voldoen.

Deze twee laeste sijn benoorden Schotlandt om gelopen om de peryculen wille van 't Canael. Godt Allmachtich wil alle gaende ende commende schepen in salvo geleyden.

Tsedert arrivement van 't schip den *Coninck David* van Chormandel is noch hier te lande in Goeree wel aengecomen 't schip 't *Wapen van Rotterdam* den 26 May voorleden, ende den 24 July 't schip *Tholen* in Seelandt, ende den 25 ditto de schepen *Leyden*, *Schiedam* ende 't *Wapen van Enckhuysen* in Texel, waerby U.E. brieven van den 13, 15 ende 26 December 1626 ende de nevensgaende facturen, cognoissementen ende andere papieren. 't *Wapen van Rotterdam* heeft in de Baye d'Antongil op Madagascar aengeweest ende verwintert, alsooo vermits 't harde weder ende 't instorten van sijn volck de Caep niet en conde passeren, ende is soo alleen door 't Canael in deze landen wel aengecomen. De vier jongste schepen sijn oock aen de Caep ende St. Helena geweest, sonder eenige comende schepen van Surat te bejegenen,

¹⁾ Kol. archief 453, evenals alle volgende brieven dezer afdeeling. Een brief der XVII van denzelfden datum over den vrijen handel is gedrukt in ons vierde deel, bl. 708.

²⁾ Die van 9 Jan. en 27 Maart 1627 zijn niet in Kol. Arch. 453 ingeschreven.

10 AUG. 1627.

die wy alle uren verwachten, doch nae onse bevindinge is het eene schadelijke ende onvoorsichtige resolutie geweest met de voornoemde geladen schepen van Suratte aldaer soolange over en weder te swerven, onse retouren soo lange ons te onthouden, ende sooveel perijckulen subject te maken. Het voornemen van den Gouverneur Speult tendeert wel tot een goed eynde in sijn selven, maer 't soude sonder soo groten perijckel ende schade wel bevordert connen wesen met minder schepen. Wy en hebben oock op 't voorjaer 1626 geen schepen nae Surat gesonden, soals U.E. voor desen geadviseert is; de groote quantiteyt der verwachte waren van Suratte ende Parcia sal ons voor tweearich retour verstrecken, maer 't ware beter geweest alle jaren de helft becomen hadden, omme van noodige middelen niet te blyven gedisprovideert, deze quartieren met veel teffens niet t'overlasten ende ons nabueren 't voordeel alleen niet over te laten. De goederen van 't *Wapen van Rotterdam* sijn alle vercocht tot redelijcke goede prysen, uytgenomen de nooten muscaten, die wy op prijs continueeren van 50 stuyvers, op 9 maenden. De jongste vier schepen sijn ofte werden gelost, ende sullen bevorderen de vercoopinge van de goederen daermede gecomen. Van de bevindinge derselver, wat daervan te veel ofte te weynich sy ende voorts 't geene dienaengaende dienstich is, sullen wy U.E. bij naerder advysen verwittigen.

Van de schepen *Gouda* ende *Middelburch* en vernemen niet, Godt betert, ende dewijl by 't arrivement van *Amsterveen* aldaer ende der Guinesche schepen alhier geen tydingh en becomen, soo sullen deselve laten, soo als 't Godt Almachttich geliefst heeft daerover te disponneeren. Soodanige verliesen sijn swaere slagen voor de Compagnie.

Wy hebben uwe generaele brieven wel gelezen ende begrepen, ende sullen deselve hiernaer by order beantwoorden, naedat wy sullen hebben geconsdereert uwe presentatie van schepen, volck, provisien, coopmanschappen ende 't cappitael voor India noodich vereyscht.

2.
Uit-
rusting.

Het arrivement van den heer commandeur Schram met 't schip *Hollandia* is ons seer aengenaem geweest te verstaen; hoopen dat corts daeraen 't *Wapen van Delft* ende de resterende 8 schepen, onder de vlagge des gem[elden] commandeur uytgevaren, mede wel sullen sijn gearriveert.

In November sijn noch gevlocht 3 schepen, te weten *Dordrecht*, *Bommel* ende *Weesp*, ende in Januari ende Maert 1627 de 11 schepen onder de vlagge van den heer Gouverneur-Generael Coen, 'tsamen 23 seylen, daeronder U. E. retourschepen crijcht, ende van te vooren hadden de navolgende: *Hollandia*, *Mauritius*, *Walcheren*, 't *Wapen van Delft*, 't *Gulde Seepaert*, *Utrecht*, *Vianen*, *Fredricq Henricq*, 't *Wapen van Hoorn*, *Dordrecht*, dewelcke sullen connen verstrecken (met Godts hulpe aldaer behouden overcomende) voor retourschepen, in November 1627 uyt Indien herrewaerts te scheyden. D'andere

a.DH.1992.170

resteerende van de 23 sullen Indien treffelijck verstercken connen tot deffentie ende den binnenlantschen handel.

Ende opdat wy U. E. buyten gebreck van retourschepen ende andere voor India noodich, successivelijck mogen stellen, soo hebben wy geresolveert U. E. met dese equipagie toe te seynden de navolgende schepen: *Prins Willem, Nassouw, Campen, Delfshaven, Vlissingen, Ter Veer, Vliegende Draeck, Wieringen, Seeburgh, Vlielandt, Der Schelling*; daervan 7 schepen mede tot retour anno 1628 sullen connen dienen, Godt willende. *Wieringen, Seeburgh, Vlielandt* ende *Der Schellingh* sijn jachten om in 't lant te blyven.

Ende hoewel voor den ontfanck van uwe jongste per *Leyden* ende *Schiedam* wy daerby de saken souden hebben laten berusten, nochtans considererende alsnu uwen noodigen eysch, ende om Indien noch beter van schepen ende andersints te versien, soo hebben nochtans geresolveert, ten Maertio 1628 toe te maken ende U. E. te senden de schepen *Leyden, Thoolen, Schiedam, 't Wapen van Rotterdam* ende *'t Wapen van Enchuyzen*, die wy alle mede bequaem achten om tot retourschepen gebruyckt te sullen connen werden. Wy vertrouwen U. E. sullen hierby sien connen, hoe wel wy op uwe ernstige petitie ende den eysch van India hebben geleth.

3.
Uitgezonden personon, provisien en kapitaal.
Met alle de voorgaende ende by U. E. te verwachten schepen hebben wy gesonden ende sullen noch senden soovele bequaeme persoonen tot de ampten ende de bedieningen, alsoock seevolck ende soldaten, als eenichsints becomen ende met de voornoemde schepen gevouchlijck overgesonden connen werden, waerdor India in dat pointe mede treffelijck sal wesen gesterckt.

Item met de voorsz. schepen hebben wy gesonden ende sullen noch senden sooveel provisien ende coopmanschappen als U. E. by haere memorien ende lijsten sijn vereysschende, ende eenichsints te becomen ende ingeladen sullen connen werden. Met de vloote van den heer Generael Coen hebben wy U. E. toegesonden de lijste van de coopmanschappen, waren ende provisien, geresolveert op uwen eysch alsdoen toe te seynden. Hiernevens gaet weder copye van 't gene U. E. weder met dese 16 schepen hebben te verwachten op den neuen eysch.

Als U. E. met Godes hulpe becomen sal onse brieven van 31 October 1626 per *Dordrecht, Bommel* ende *Weesp* ende d'andere navolgende schepen, sal U. E. bevinden hoe vruchtbærlijck wy alsdoen geresolveert hebben op uwen eysch van jaerlijcx cappitaal uyt Nederlant nae Indien te senden, sijnde den selven begroot op $f\ 1.435.000$, ende hoe dat wy U. E. beloost hebben daerinne jaerlijcx te continueeren, ons behoorlijck retour gewerdende, met Godts hulpe. Daerenboven hoe wy de voorsz. vereyschte sommen noch hebben begroot met $f\ 365.000$, vermits wy soo weynich het jaer te vooren hadden gesonden per de vloote van den commandeur Schram, soodat U. E. na 't ver-

10 AUG. 1627.

treck van *Schiedam*, 't arrivement van 't *Wapen van Delft* ende der vloote van den heer Schram sullen (met Godes hulpe) ontfangen hebben, per tout 't jaer 1627, een cappitaal van 22 a 23 tonnen gouts.

Daerby noch te considereren staet, dat de schepen *Dordrecht*, *Bommel*^{ende 6/2}, *Weesp*, in November 1626 van hier ende den 24^{en} Maerti 1627 van de Caep gescheyden sijnde, in de maent May ofte in 't begin van Junio U. E. sullen hebben toegebracht een treffelijck cappitaal van f 900.000 in contant, behalven de coopmanschappen in een bequaem saysoen omme innewaerts gesonden te werden, ende d'occasie waer te nemen met *Bantham* als andersints by provisie.

Wy hooppen oock, dat d'heer Generael Coen eene spoedige reyse sal verwerven, alsoock insonderheyt 't schip *Fredrick Henricq* ende 't jacht *Brouwershaven*, opdat U. E. alle quartieren van India tijdelijck 1627 mogen hebben versien.

Ende omme te continueeren met behoorlijcke toesendinge van cappitaal voor India, soo hebben alsnu noch geresolveert met dese schepen U. E. toe te senden in contant de somma van 15 tonnen gouts, behalven de coopmanschappen. Daeruyt U. E. connen sien, wy de saken van Indien naer ons vermogen, ende volgens U. E. eysch, treffelijck behertigen, hoewel 't selve geschiet met wat verminderinge van d'expectatie ende 't profijt 't welck wij ende alle andere participanten uyt den handel van India behooren te genieten.

U. E. sullen daeromme oock aen d'andere syde goede sorge dragen dat d'oncosten aldaer behoorlijck werden gereguleert, soo in onse behoorlijcke defentie, als in den aenhanck van de commertie, ende dat naerstelijck ende getrouwelijck den dienst ende meeste proffijt van de Compagnie werde bevordert ende de retouren geprocureert in veelheyt ende verscheydentheyt van waren, soals by ons sijn vereyscht, opdat by mesnagie aldaer, ende goede retouren alhier, de Compagnie vorderlijck ende profitabel mach werden aen degene, die haer penningen daerin vertrouwt hebben. Dit is het wit, waernae U. E. hebben te schieten. Weynich can ons helpen 't schoone besith in Indien, den wijtloopigen handel, 't uytenden ende incomen van sooveel schoone vloten ende schepen, indien wy eyndelingh niet en smaken de profyten daertoe alles dienende ende aengeleyt moet sijn.

Opdat U. E. dese geordonnerde cappitalen ende coopmanschappen soo spoedich mogen geworden als mogelijck is, hebben wij onse equipagie van de 11 schepen gereet doen maken om tegens d'aenstaende maand September te vertreken, met resolutie dat men 't meeste cappitaal in de voornoemde 11 schepen sal schicken, jae alle, indien 't te becomen sy.

Van deze 11 schepen is geordonneert van hier directelijck na Chormandel te seylen 'tschip den *Vliegende Draeck*, de jachten *Vlielandtende Der Schelling*,

ider groot omtrent 40 last, ende sullen medenemen in contant f 250.000 boven de vereyschte waren ende coopmanschappen. U. E. sijn wel indach-
tich, dat voortaan geene schepen meer van Chormandel directelijck herwaerts en comen, maer alles over Batavia.

Met alle schepen sullen U. E. ons toesenden de bevindinge der cargasoe-
nen, uyt Nederlant derwaerts gesonden, wat daerop te cort ofte t' over comt,
wel ofte qualijsk geconditionneert sy, opdat wy by vervolch telckens daer-
inne mogen versien.

De retouren, die U. E. op 't afscheyt van *Schiedam* aldaer noch overich
hielt ende cort daernaer noch souden becomen, sullen connen dienen tot
spoedige ende bequame afsladinge van 't naeste retour in November 1627. Laet
daer wel op letten, want hoe vroeger retour hie te lande, hoe vruchtbaerder
resolutie tot equipagie nae Indien genomen can werden.

4.
Porzië
en
Mocha.

Om nu te comen tot de particuliere capita van U. E. missive, het is ons
lieff dat *Heusden*, *Nieuw Bantam* ende de prijs *Jachinto* met soo goeden re-
tour in Batavia waren gekeert.

Het verwinteren van den Gouverneur Speult met treffelijcke schepen in de
Roode See, omtrent Mocha, heeft veroorsaeckt groote vrese aldaer, ende
clachten tot Constantinopelen, even alsoff d'onse voorgenomen hadden Mo-
cha af te loopen ende by dadelijckheyt reparatie te becomen. Hierover sijn
expresse brieven gecomen aan Haer Ho. Mo., soo van den heer Ambassadeur
Haga als van den Grooten Heere selfs, begerende inhibitie ende order daer-
tegens in toecomende. Wy hebben Haer Ho. Mo. volgens uwe brieven ende
instructie versekert, dat gene dadelijckheyt by d'onse tegens Mocha gepleecht
en sal werden, ende dat daertoe noch last, nocte intentie en was by d'onse,
't welck wy vertrouwen oock alsooy 't succes sal sijn geconfirmeert.

Dat den commandeur Kistjens Parcia van goet cappitaal versien hadde in
December 1625, is seer goet. Wy sullen verwachten wat retour aen syden
Visnich daerop geprocureert sal hebben, 't welck, hoopen wy, met deschepen
van den Gouverneur Speult dagelijcx hebben te verwachten.

Item dat uyt de cargasoenen van *Siericsee* ende 't *Wapen van Seelant*, Par-
cia voor 1627 soude werden versien met f 370.000. Ende dat dan 't comptoir
van Surat ende Mocha mede blijst geprovideert met f 470.000. 't Welck in-
derdaet weynich is, ende wy en hebben in 't voorjaar 1626 niets derrewaerts
gesonden, soodat het retour van 't jaer 1627 cleyn sal vallen, maer wy ver-
trouwen dat U. E. de voornoemde comptoiren tegens 't najaer 1627 beter
sullen hebben versien by 't arrivement der schepen *Dordrecht*, *Bommel* ende
Weesp, ende dat U. E. daerinne successivelijck sullen continueeren by arrive-
ment der schepen ende cargasoenen uyt Nederlant Oock vermits 't retour
van Suratte, anno 1626 aldaer geprocureert, groot is, sullen wy ons daermede

(met het weynige dat uyt Parcia ende Surat op 't laeste desselven jaers daerby gecomen is) wel connen behelpen. In toecomende sullen tydelijcke ende geproportionneerde retouren verwachten.

Laet den handel van Parcia altijt wel waernemen ende provideeren, opdat wy mogen become de vruchten van 't contract tusschen den Coninck ende Visnich.

Op 't stuck van Mocha sullen resolveeren, soo haest de schepen van den Gouverneur Speult gearriveert, ende wy geinformeert sullen sijn wat aldaer verhandelt is, gelijck oock op 't stuck van den Samorin. God geve, deschepen van Surat haest mogen arriveeren.

**5. Coro-
mandel.** Nae Chormandel (soo gesecht is) sullen van hier gesonden worden 't schip den *Vliegende Draeck* ende de twee jachten met cappitaal voorn[oem]t; de reste sullen U. E. vandaer moeten suppleeren. 't Cargasoen van den *Arent* ende *Medemblicq*, soo voor Batavia als voor Nederlandt, aldaer by U. E. gearriveert, hebben oock gaerne gesien, maer dat U. E. cleyne besendingh derwaerts hadden gedaen per 't schip *Mauritius*, waervan 't retour weder in Batavia verwacht werde in Januari 1627.

Bemercken oock wel de sobere constitutie der voorsz. cust in capitaal, ende doen U. E. wel te ordonneeren, dat sy sullen hebben te prefereren den eysch van Batavia voor 't retour van Nederlandt. Den 19 Maert 1627 is ee[r]st de *Leeuwinne* met 't jacht de *Kemphaen* nae Chormandel van hier gescheyden met de capitalen, soals U. E. voordesen is geadviseert, dewelcke wesen sullen 't eerste secours van hier voor de Cust; hopende dat U. E. vandaer naerder order sult hebben gegeven, 't sy by 't cappitaal in Tayouan onbruyckelijck ofte andersints. Wy doen al wat wy connen, ende soo ons dunckt, doen geheel veel. U. E. moet onse intentie ende vermogentheyt ten besten appliceren. Met de notable secourssen, tsedert uyt Nederlant gescheyden, sullen alle quartieren mettertijt beter geprovideert sijn geworden.

Laet d'onse altijt een goede oogh houden ende U. E. pertinentelijck adviseren aengaende de comportementen van de Engelsen ende Deenen in die quartieren, ende ordonneert daertegens 't gene recht ende reden medebrengt, alsoock in 't stuck met Masulipatan, daervan wy U. E. voor desen onse particuliere instructie hebben toegesonden.

**6. China,
Tayouan,
Japan.** Den handel van China wilt soo niet voort als wel gewenst hadden. Soo lange die niet en wert geopent voor yder om op Tayouan met ons te comen handelen, soo en is daerop genen sekeren staet te maken, want de penningen, die op avance werden vertrouwt, loopen te grooten perijckel ende 't retour is onseker.

U. E. moeten de cappitaelen van Tayouan, Japan ende Chiam voor een gemeen cappitael houden, alsoo dese comptoiren d'een uyt d'ander depen-

deeren ende elckanders proffyten moeten bevorderen in den binnental-schen handel. By U. E. generaele missive van den 13^{ea} December was in Tayouwan (ofte werde aldaer verwacht uyt Japon) 297.000 realen van achten, behalven de 275 picol ingecochte ende betaelde rouwe syde, om deselve syde ende noch meer van daer op Japon te senden, al waer 't tot 1000 picol toe, ende dat dan noch overschieten soude in Tayouwan omtrent 150.000 realen van achten tot incoop van 't retour voor Nederlandt 1626 te doen, ende dat dan uyt de verwachte advance uyt Japon ende 't cappitael derrewaerts gesonden met nieuw employ anno 1627 soude cunnen werden gedaen, soo voor Nederlandt als andermael voor Japon, 't welck doenmael een goede constitutie was. Item by brieven per *Schiedam*, dato 26 December 1626, vinden U. E. 60.000 realen meer, als in de generaele missive gesecht was, te wesen in Tayouan, 't welck den stant der gemelde comptoiren treffelijck verbetert; invoegen dat d'effecten tot den Chineeschen handel (gelyck U. E. adviseeren) soo in Tayouan als Japon stijff tot opcoop van 12 a 1300 picol syde sullen connen toelangen, 't welck eene goede quantiteyt [is]. U. E. dienen by advance van den Japonneeschen handel de capitaelen in Tayouwan, Japon ende Chiam soo te verstercken als noodich is, ende alsdan eerst ons de vruchten te laten gewerden, 't sy voor Nederlant ofte voor Indien, want naer onse calculatien de profsyten van den handel op Japan met Chineesche syden noch grooter sijn als deselve hier te lande soude connen vercocht werden, daerop U. E. wel hebben te letten.

Tot opcoop van suyckeren ende groene gember sullen U. E. onse order derrewaerts continueeren.

Mits de compste van 't schip *Orangne* uyt Tayouan sijn de comptoiren aldaer wat verswackt in cappitael, maer U. E. sullen misschien daernaer geresolveert sijn de resteerende 207 picol syde nae Japon te senden, ende by 't spoedich arrivement der schepen *Dordrecht*, *Bommel* ende *Weesp* sullen die comptoiren weder voorsien sijn geworden, ende in toecomende hopen U. E. tydelijck te versien met de jaerlijcxe belooffde capitaelen uyt Nederlandt, daerop U. E. staat sullen connen maken. Indien wy derhalven anno 1628 een cleyne Chinees retour hebben te verwachten, mogen hoopen dat anno 1629 sooveel te grooter sal wesen. Den handel eens volcomen gestabileert sijnde, sullen wy vandaer met meerder seeckerheyt de jaerlijcxe retouren verwachten.

Indien den vyandt uyt Manilha op 't noordelijcxste eynde van Formosa soude aenvangen te nestelen, soo dient 't selve verhindert ende vernieticht by alle manieren ende middelen. Dit schryven wy U. E. ende gelasten op het serieuste, dat daerinne niet en versuymen, alsoo 't selve ten hoochsten important is voor den nieuen aengevangen handel aldaer.

Tegens de Japonders ende andere vreemdelingen dient oock directelijck

10 AUG. 1627.

ende met groote dexsteriteit gehandelt. De besendinge aan den Keyser van Japon achten wy wel de bequaemste middel te wesen. Laet daertoe bequame personen gebruycken, want aan 't goet beleyt seer veel is gelegen.

In Japan selfs (soo ons dunckt) stonden de saken niet qualijck. Dat comptoir, alsmede 't comptoir van Chiam, moeten dependeeren van Tayouan, gelijck gesecht is. Godt geve, *Groningen* aldaer mede wel mach arriveeren ende dat den handel van Chineese waren aldaer wel gebeneficeert werde. Aen 't afzenden in bequaem seysoen der schepen ofte jachten uyt Japan nae Tayouan is seer veel gelegen om 't hart weder te vermyden ende Tayouan gevouche lijk aan te doen.

Op 't senden van de lakenen voor Japon sal in de sortimenten beter gelyck worden volgens 't geannoteerde in uwe memorie.

7. **Siam.** De schepen en de order nae Chiam gegeven, hebben gaerne gesien, aldaer wel gecomen waren, mitsgaders wat retourschepen ende advysen U. E. van daer weder hadden ontfangen. By voorgaende vloot hebben U.E. toegesonden de brieven van sijn Princelycke Ex[cellen]tie tegenwoordich, aan den Coninck van Siam; de vereeringen daertoe volgen met deze vloote. U.E. sullen niet nalaten syne Majesteyt te betuygen 't groot faveur, 't welck wij erkennen genoten te hebben, mits de restitutie in partyen van 't cargasoen in *Cleyn Seelant* verlooren. Laet alles op het honorabelste geschieden, opdat den Coninck blyve continuereen syne goetgunsticheyt tot welstant onser Compagnie.

8. **Peper-
landen:
Patani,
Atjeh,
Sumatra's
Westkust.** De plaetsen tot den peperhandel, als Petany, Atchin, de Westcust van Sumatra, Jamby ende Benjarmassingh bevinden wy dat met suffisante ordre ende capitaelen versien sijn geweest ende dat het eer aan peper als een middelen heeft gebroocken, ende met dit retour van peper can haer de Compagnie by provisie contenteeeren; daerby dan oock comt d'apparente openinge van den handel tot Bantham, alwaer by continuatie van 't voorgaende besluyt tusschen ons ende haer groote quantiteyt peper te becomen zal connen wesen (sooals wy hoopen) op 't arrivement der schepen *Dordrecht*, *Bommel* ende *Weesp*, soodat het ons in 't aenstaende retour een geen peper en sal gebreken. Met 70.000 sacken peper jaerlijcx connen wy ons hier in Europa bequamelijck behelpen, maer sooveel als tot civielien prijs van 2 ende $2\frac{1}{2}$ realen de sack tot Bantam becomen sal werden, can ons geen quaet doen. U.E. can daervan groote partie debiteeren in Tayouan, Japan, Parcia, Surath ende Mocha, ende de resteerende quantiteyt sal dienen om den excessive hogen prijs van de peper in de andere quartieren tot moderatie te brengen, soodat uyt de sake van Bantham veel goets staet te verwachten, soo by den provisionneelen ontfanck der tegenwoordigen peper, als oock by 't contract exclusif ende reglement in toecomende. Wy hoopen hiervan te verstaen 't succes met d'eerste advysen van Batavia.

Wy bemercken dat veele inconvenienten in Patany voorcomen, doordien aldaer geen comptoir en hebben, ende alsoo wy alles aenwenden tot meesten dienst van de Generaele Compagnie, daertoe wy oock meenden het lichten van 't comptoir in Patany soude hebben gestreckt, gelijck nu 't contrarie be vinden, soo vinden wy nu weder niet ondienstich dat 't voorsz. comptoir we derom werde gerestabilieert, 't sy in Petanie ofte in Sangora, soals U. E. best te rade sullen werden.

U. E. hebben welgedaen Atchin per 't schip *Haerlem* te doen besoecken; hoop den dat U. E. daermede sullen betreffen haer voornemen ende dat *Haer lem* met een goet peperretour in Januari 1627 tot Batavia sal sijn gekeert. Met de naesten sullen oock verstaen, waerhenen den Coninck van Atchin sijne wapenen sal hebben gederigeert; Godt geve, dat het sy tegens onse vyanden ende sonder onse ofte onser vrunden schade ende prejuditie.

De Westcust van Sumatra heeft mede dat jaer goede partye peper uytgeven, genouchsaem volgens uwe directie, gelijck oock Jamby gedaen heeft. Indien Benjarmassing mede soo groote aenplantinge van peper gedaen heeft als voorgegeven wert, sal eyndelingh excessive quantiteyt aldaer jaerlijcx te becomen sijn. By naerder advys sullen seckerlijck daervan cunnen weten.

9. *Moluk- ken; Amboina.* Wy hebben wel geconsidereert de representatie van den stant der Molucques ende Amboina ende de discoursen, die U. E. daarover maken, soo tot aenwysinge ende rechte oorsaken der troubelen, alsmede der remedien, die daertegens connen werden gebruyckt.

Wy hebben U. E. dienaengaende geschreven per de schepen 't *Wapen van Delft* ende *Amsterveen*, dato 8 December 1625, buyten 't welcke wy alsnoch niet anders en weten te schryven. Mits dat wy voldoen aen onse syde, soo sullen U. E. bevorderen van de syde van de Ternatanen ^{de pointen van 't} verbont met syne Ma[jestey]t gemaekt, ende gefondeert op soo menichvuldige notabele benefiten, bewesen aen den Coninck, den adel ende 't gansche volck van 't Rijck, in recompense van 't welcke ons toegesecht sijn alle de nagelen met exclusie van andere natien, geene uytgesondert. Eenige jaren herwaerts hebben de Molucques weynige nagelen uytgebracht, 't sy by manquement van gewas, off van plucken; maer alsnu ondeckt haer de sake claerlijck, ende dat 't selve wert veroorsaeckt door moetwil ende inobservantie der Ternatanen, daerinne dient te werden versien met goet beleyst, want op den voeth, soals de saken nu gaen, werden de nagelen niet alleen onthouden aen onse Compagnie, maer ter contrarie gebracht in handen van andere natien, als blijkt op Louhou ende Cambello openbaerlijck gepleecht is, wat quantiteyt de Maccassaren vandae. hebben gevoert ende in der Engelscher handen sijn gecomen. Dit vervoeren ende vervreemden der nagelen dient by U. E. voorgecomen ende verhindert, 't zy by handelinge op goede assurantie,

ofte met macht, want de nagelen sijn d' oorsake ende 't eynde waeromme wy de assistentien gedaen hebben, ende noch dagelijcx doen, ende gene andere benefitien ofte recompense en hebben wy van Ternaten te verwachten ende gelijck blijckt, soo wert ons 't selve nu t'eenemael ontrocken ende genouchsaem openlijck geweygert. Maer gelijck als boven is gesecht, laet oock aen onse syde gedaen werden 't gene recht ende reden is, haet niet vergende waertoe sy niet en sijn gehouden, opdat blijcke, ons beleyt rechtmatich is; ende indien men tot wapenen moet comen, dat deselve dan eerst werden gebruyc kt als alle andere sachter middelen cesseeren, alleen om ons recht te mainteneren; ende alsoo uwe advysen ende onse rescriptien veel tijt van doen hebben ende ondertusschen veele veranderingen aldaer connen vallen, die de sake dapper connen altereren; ende U. E. in loco sijn om alle occasien waer te nemen ende te gebruyc ken, soo sullen wy dit stuck laten tot U. E. goetvinden, mits dat onse intentien als boven hierinne gevolcht werden.

Wy meynen dat de presentie van den heer Governeur Generael, ende sorghvuldich wijs beleyt, veel sullen connen doen hebben tot accommodatie van saken, indien syne E. anno 1627 (sooals apparent was) met een goede macht innewaerts is gevaren.

Wy sien gaern de Molucques wel waren versien met rijs voor twee jaren, item met bequaem cappitael, provisien ende volck; maer in der waerheyt, de generale ongelden vallen daer vry wat te groot, invoegen dat boven 't geadvanceerde, wy in een jaer over f90.000 te cort quamen, 't welck de nagelen niet weert en sijn, die binnen 't voorsch. jaer uyt de Molucques sijn becomen, de nagelen ter hoochster markt hier in Europa gerekent. Wy willen hoopen dat 't selve in toecommende sal geremedieert werden, soowel by strickter mesnagie, beter gewas ende sinceerde observantie wegens de Ternatanen, soowel in de Molucques als in Amboina. D'ongelden op Amboina sijn mede excessieff swaer, en dienen gereduceert te werden, is 't mogelijck. Vinden oock niet ongeraden dat d'oude uytstaende schulden op den voeth by U. E. voorgeslagen, mettertijt alsoo werden geinnet, ende dat order gestelt werde tegens soodanige inconvenienten in toecommende, ende alsoo Amboina van gelt, cleeden, rijs, provisien ende andere nootlijckheden wel was versien, sullen hoopen een goet retour van daer anno 1627, 't welck Godt geve.

10.
Banda. Banda (soo U. E. schryven) was mede van alles wel versien op voorraet ende den toevoer uyt Cay, Aru, item de Javanen ende Uleassers nam wel toe, ende U. E. hadden noch eenich volck derwaerts gesonden ende Groot-Banda was in parten uytgedeelt, 't welck alle goede saken sijn, ende insonderheyt dat d'exercitie van de Christelijcke religie aldaer wel werde beivert. Daertegen was het retour van dit jaer weynich boven 't restant, toecommende jaer te verwachten. D'ongelden waren excessieff ende d'uytstaende schulden in-

sonderheyt groot. Wy hebben U. E. toegesonden voor desen 't soulagement voor de burgery in Banda, daervan ofte van 't equivalent U. E. sullen connen disponneeren tot verquickinge der verarmde borgery.

11.
Solor.
Op Solor dient dan 't casteel gecontinueert, alsoo te verhoopen is by oepeningen van den Chineeschen handel 't sandelhout wel begeert ende by ons gesocht sal werden; maer d'ongelden van 't casteel ende garnisoen dienen sooveel vermindert als doenelijck is. Wy gelooien wel, dat omtrent Solor ende Timor de Christelijcke religie onder de blinde heydenen treffelijck te bevorderen sy, ende wy doen ons debvoir ende sparen gene oncosten om bequame predicanen te becomen ende van jonghs op te quicken; maer den iver ende cleyne patientie dergenen, die haer in onsen dienst begeven, sijn soo swack, dat met weynige jaren van daer scheyden, als eerst bequaem worden om onder de heydenen aldaer 't Evangelium te bevorderen. Wy sullen evenwel in onsen iver continueeren; hoopen Godt Almachtich die segenen sal.

12.
Engel-
schen.
Aengaende d'Engelsen bevinden wy dat de beneficien by U. E. haer gedaen in 't secoureren op Lagundy ende de nieuwe receptie binnen Batavia al wederom ten naestenby vergeten sijn, ende dat 't oude humeur wederom boven comt. Item dat niet alleene continueeren in haere oude inobservantie van 't tractaet, maer dat nu opentlijck ende directelijck daertegens doen, op-hitsende die van Loehoe, Cambello, Hittoe ende d'andere Ternatanen tegens d'onse, ende dat by indirecte middelen tegens 't tractaet de nagelen van ons ontvreemden ende een haer trecken, feytelijck procederende by illegitime middelen tegens diegene met uwe commissie t'vervoeren der nagelen souden helpen beletten. U. E. weten hoe sincere intentie wy altijdd gehadt ende U. E. aengeschreven hebben tot vruntschap ende goede correspondentie met d'Engelse natie, ende hoedanich de comportementen van d'andere syde daertegens sijn geweest; item met hoeveel ongefondeerde clachten ende quellingen wy hier in Europa ende U. E. aldaer gedurichlijck sijn bejegent geworden, selfs met dadelijckheden, als U. E. weten; daertegens wy stellen ons goet gemoet ende ons goet recht ende U. E. discretie ende wijsheyt tot beleyt der saken aldaer, vastelijck vertrouwende dat eene goede sake niet en sal bewijcken, maer eyndelingh te boven comen.

13.
Ambo-
n-
sche
rechts-
pleging.
In 't stuck van Amboina is ons groot ongelijck geschiet, eerstelijck by 't attentaet selve, ende daerna by misduydinge der gerechtige proceduren tegens de geconjureerde gehouden; item de geexerceerde represalien tegens onse schepen ende middelen, onder dat pretext; eyndelingh oock het opontbieden der Nederlantsche rechteren, gebesoingneert hebbende in 't voorsz. proces, tot onser groote prejuditie, verhinderingh ende schade; 't uyteynde van de sake sal alles leeren.

D'heer Gouverneur Speult is noch niet gecomen, ende sijn nu al negen
50

rechteren in 't landt ende de twee resteerende werden verwacht. De 18 maenden, voor desen tot surceansie geaccoerdeert, sijn in Maertio voorleden geexpireert, ende hare Ho. Mo. hebben gepresenteert de aenwesende rechters te stellen voor de heeren rechteren, by Hare Ho. Mo. selffs daerto te delegeren, soodat dese sake, niettegenstaende Gouverneur Speult ende d'andere twee noch niet gecomen en sijn, aenhangich gemaect sal werden, om by reveue van 't proces in Amboina gevallen, te sien wie gelijck off ongelijck heeft, 't welck alsoo geschiedende en willen niet twijfelen van goede uytcompste, en sullen U. E. met de volgende advysen hiervan verwitticht werden.

14. ^b Met den Mattaram dienen U. E. alle uytterlycke vruntschap te houden ende Mataram. evenwel in 't regart van deselve vruntschap niet te doen noch te lyden, 't gene voor dese regieringe off onse natie smadelijck ofte prejudiciabel mochte wesen, hoe groot ofte verwaent dien heer oock mach sijn. De mishandelingh onser vrye luyden tot Japara dient oock gerepareert, insonderheyt in de schade by haer geleden; want by welvaren van de particuliere borgers moet bestaan 't gemeyne welvaren van de stadt.

15. Ons is seer aengenaem den goeden stand ende neeringh der stadt Batavia, Batavia ende dat het incomen desselver soo merkelijcken toeneemt. Wy vertrouwen dat U. E. sullen dienaengaende volgen onsen voorgaende last, te weten: dat U. E. niet en verrijcken, ende de gemeynte niet te veel en verarmen. 't Is een cleyn voor de Generale Compagnie, ende de sware belastingen, collecten ende andere middelen, als sy buyten maten excederen, souden de particuliere te veel verdrucken; daeromme dient mate daerinne gehouden. Het incomen van Batavia can niet te groot wesen, mits de lasten oock niet te groot en sijn.

16. 't Metale geschut van 't landts jacht den *Arent* sullen hier restitueeren, Varia. d'andere volgende sullen oock verwachten ende besorgen, dat over de jachten den *Arent*, de *Hoop* ende *Grijsioen* ende hare respective inventarisen aan 't landt contentement gedaen werde.

De diamanten van Sacharias Maheus zaliger hebben per 't schip 't *Wapen van Amsterdam* wel ontfangen.

Met alle gaende schepen sullen goede quantiteyt Nederlantsch bossecruyt seynden, soo tot haer eygen ruyme provisie als oock wat voor de forten, [verleyscht sy], ende hooppen dat d'effect van 't Custcruyt sal werden geremedeert metter tijt, ende ondertusschen sullen jaerlijcx goede quantiteyt solpherae Chormandel senden.

Op 't doen van Everart Haes sullen informeeren ende op 't versoek der kerckendienaren tot Batavia, aengaende eenige boecken ende andere nodelijckheden, sullen mede behoorlijck letten.

De 100 realen van achten wegens den predican Sebastianus Danckaerts sullen doen betalen aan sijn swager Willem Kick, alsmede de f 3134 — 17

aen Fredrick Gerritsz. de Wit wegens sijn soon Gerrit Frericksz. de Wit.

De schepen *Leyden*, *Tholen*, 't *Wapen van Enchuyzen* ende *Schiedam*, niet- tegenstaende onsen last ende uwe instructie, sijn door 't Canael van Engelandt gecomen, uyt reden, soo sy seggen, dat *Leyden* ende 't *Wapen van Enchuyzen* geheel leck waren, soodat wel 20.000 steken in 't etmael hebben moeten pompen, ende het t' enemael onmogelijck was achterom te comen ende de schepen te behouden. Wy weeten wel dat den noot de wet breeckt, ende 't is dese schepen wel geluckt, want en hebben geen rescontre gevonden; evenwel soo persisteren wy by onse voorgaende last, dat alle schepen voortaan achterom sullen comen, in manieren soals voor desen is geordonneert; ende sullen U. E. daertoe stricke commandementen geven, want wy geresolveert sijn de contraventeurs te multeeren ende doen straffen als nae behooren.

Wy verstaen sekerlijck dat Sebastianus Danckarts op sijn jongste vertreck uyt Nederlandt by David Nuyts, wonende in den Hage, ofte van synentwegen behandicht sijn eenige pacquetten met blauwe boexkens ofte pasquillen, die hier te lande (verde buyten doen van eerlijcke luyden) uytgestroyt sijn tegens de Bewinthebberen ende de geauthoriseerde directie van de Oost-Indische Compagnie, welcke pasquillen, aldaer uytgestroyt werdende, niet anders en connen veroorsaken als eene verkeerde opinie, buyten reden ende waerheyt by sommige ongeruste menschen ingenomen tegens 't voorsch, beleyt; item eene generale dissolutie onder de dienaren van de Compagnie aldaer, ende consequentelijck tot ongehoorsaemheyt ende seditie, die gans weynich betamen voor een dienaer des woort Godts, op soodanige wyse bevordert souden worden.

Wy belasten daeromme U. E. op het serieuste, dat op den ontfangh van desen U. E. dadelijck dienaengaende sullen doen informeeren, soo op 't gene boven staet, alsmede oft door den voornoemden Danckarts de voornoemde pasquillen aldaer sijn gedistribueert ende gedivulgeert, ende in wat quantiteyt, om aan ons de genomene informatien met d'aldereerste schepen overgesonden te werden. Ende indien den voornoemde Danckarts aan 't bovenstaende schuldich bevonden wert, soo sullen U. E. tegens denselven doen procederen soals behoort, ende doen verclaeren inhabiel om in synen dienst te continueeren. Godt is een Godt van waerheyt, wiens dienaers het gans niet en betaemt, logenen ende calomnien te verbreyden. Uyt de informatien sal U. E. van de waerheyt blijcken.

Eisch. Hiernevens gaet eene lijste van de speceryen, waren ende coopmanschappen, die wy tot retour uyt Indien voor Nederlant vereysschen, in quantiteyt soals by ider geannoteert staet, waerop U. E. verder sullen insien de generale memorie van de coopmanschappen aengaende de deucht ende qualiteyt van 't goet.

10 AUG. 1627.

'T gene noch resteert te schryven voor 't vertreck van de schepen, sal by de Camer van Amsterdam werden gesuppleert.

18. Ellert Wachter. Op 'tschip *Nassouw* gaet voor ondercoopman Ellert Wachter, die de Compagnie omtrent ses jaren in 't comptoir der Camer van Amsterdam heeft gedient ende goede kennisse heeft becomen van des Compagnies saken. Wy en twijffelen niet off hy sal aldaer goeden dienst connen doen, weshalven wy U. E. denselven recommanderen, opdat op sijn advancement werde geleth nae meriten.

De Bewinthebbern der Generaele Oost-Indische Compagnie, ter vergaderinge van de Seventhiene, U. E. vrunden. Was onderteekent: ELIAS TRIP, CORNELIS FRANCKEN, BARENT SOMER, ANDRIES RIJCKAERT, PIETER CLEMENTSZ. BERKEL, DIRCK HASSELAER, ARNOUD ALTENA, LEONARD PIETERSZ. BUSCH, PIETER DE SCHILDER, ALBERT VAN DER GRACHT, LAURENS REAEL, JAN MARTENSZ. MEERENS, HENRICQ VOETH, PIETER W. PROOST, HUGO G. VISCH.

2. — AMSTERDAM, 16 SEPT. 1627.
(PER *PRINS WILLEM*).

De moeder van Sebalt de Wonderer heeft in onse vergaderinge instantelijken versocht onse voorschryvinge aan U. E. ende Raden van Indien, dat men haren voorsz. soon soude admitteeren met sijn vrouwe, die hy in Indien onlancx heeft getrouwtt, over te mogen comen, te meer de voorsz. Wonderer de Oost-Indische Compagnie den tijt omtrent 16 jaeren heeft gedient; soo hebben wy goetgevonden U. E. by desen te adviseeren, dat wy ten aensien van de goede diensten, by denselven soo lange jaeren de Compagnie gedaen, de voorsz. vrouwe haer versoek hebben toegestaen, ingevalle den voorsz. Sebalt de Wonderer aan U. E. 't selve is versoekende hem met syne vrouwe met d'eerste commoditeyt van schepen naer dese landen te laten keeren, 't selve ons aengenaem sal sijn, dat sulcx op sijn versoek geschiede ende anders niet, waertoe ons sullen verlaten.

Actum in Amsterdam, desen 16 September anno 1627. Uit den name van de Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie t' Amsterdam, U. E. vrunden. Was onderteekent: PIETER DE SCHILDER, LOUIS DELABECQ, SYMON JACOBSSZ. SCHOONHOVEN, H. SCHELLINGER, SYMON DE RIJCK, CORNELIS DE VRY, HENRICQ VOETH, JACOB ROCH, D. THEULINCX, J. JONGESTEL.

Wy hebben hier van wegen de voorsz. Sebalt de Wonderer aen sijn moeder betaelt de somme van f 432, die de voorsz. Wonderer in syne missive verhaelt aldaer in Indien heeft laten staen off inhouden. U. E. gelieve hem daerop te informeeren. Soo deselue niet ingehouden sijn, ten aensien dat hy vryman was geworden, soo wilt deselue aldaer van hem vorderen, daerop [ons] verlaten sullen.

3. — AMSTERDAM, 24 SEPT. 1627.
(PER PRINS WILLEM.)

Met de brieven van de Seventhiene, gesloten in dato 10er Augusti, hebben U. E. geadviseert 't gene noodich, tot den inhouden van dien ons gedragen, alleen deselue amplieerende met de volgende pointjens, die U. E. by naerder resolutie ende begeeren der gemelte Seventhiene sullen gelieuen nae te comen:

1. Personealia. Adriaen Block Martsz. is toegestaen by de vergaderinge van de Seventhiene, dat hy sal wesen extra-ordinaris Raet van Indien, met aenmaeninge dese eere met goede diensten ende goede correspondentie in Indien sal hebben te compenseeren, ende is dit alsoo gedaan sonder prejuditie van d'order der voor-gaende extraordinarie Raden nae Indien gesonden, item sonder consequentie in toecommende, ende eyndeling sonder dat den voorsz. Block Martsz. daerover eenige vordere gagie sal hebben te pretenderen.

Jacob Leendertsz. van der Plaeten is aengenomen by de Seventhiene voor cappiteyn ende commandeur over de soldaten der schepen van de Camer in Seelandt ende sal winnen f 75 ter maent, ende dit is alsoo gedaan vermits den voorsz. cappiteyn in die qualiteit in Indien wel gedient heeft, ende sonder consequentie in toecommende.

Op de clachten van Adriaen Pars hoe dat sijn huysvrouw in Batavia haer tot diversche reysen in overspel heeft verloopen, ende alhoewel hy die daerover by inductie in genade hadde genomen, dat sy naderhand wederomme in deselue faulte is vervallen, daerover hy dan aen den Gouverneur ende Raden van Indien heeft geclaecht ende scheydingh versocht, ende alsoo daertoe Specx speciael was gecommitteert omme de sake te onderstaen, die in plaets van deselue te rapporteeren, ditto Pars met dreygementen bejegende; dat hy suppliant daerover genootsaect is geworden sonder weten ende consent van Batavia herrewaerts te comen, ende dewyle de Seventhiene hiervan niet

en blijckt, als bij syn eygen seggen, soo is geresolveert dat hy hem wederom naer Indien sal vervoegen sonder gagie in 't gaen ende comen te hebben, met brieven aan den Gouverneur-Generael ende Raden van Indien, ende dat sy de saken sullen onderstaen ende daerinne handelen soals sy in recht ende justitie sullen bevinden te behooren; ende soo hy hem wel heeft gecomporteert, dat sy hem willen continueeren in sijn secretarisamt ofte andere qualiteyt naer sijn merite, daerop U.E. sullen hebben te letten.

Op de aenpresentatie van Jan Smith om in dienst van de Compagnie te gaen naer Indien in qualiteyt als coopman, niettegenstaende hy by middelen gefaljeert was, ende 't selve streckende tegens voorgaende resolutie, soo is sonder prejuditie der gemelte resolutie ende sonder consequentie goetgevonden, in handelinge met den voorsz. persoon te treden ende hem voor opercoopman toe te leggen $f\ 100$ per maent, met toeseggingh, dat men hem brieven van recommandatie sal medegeven volgens syne toecomimende meriten, daertoe dit poinct sal dienen omme by U. E. daerop geleth worden.

Met dese vloote gaet mede over Mr. Anthony van Heuvel, aengenomen omme in Indien gebruycckt te worden, 't sy als advocaet-fiscael, ofte in eenige andere qualiteyt, sortabel met syne studien, als eenige plaatse vacant sal werden, off soals U. E. hem sullen goetvinden te employeeren; ende sal winnen $f\ 100$ per maent, ende alsoo sijn huysvrouw medegaet, wert haer tot een vereringe toegelecht 100 daelders eens, die alhier voldaan sijn.

U. E. gelieven den persoon van Boucke Bouckesz. t'syner aencomste in Indien ende ter presentatie onser assingnatie uyt de comtanten van de Compagnie te tellen de somme van $f\ 4350$, de waerde van deselve alhier ontfangen.

Hiernevens gaet de missive van Lijsbeth Bouwens, huysvrouw van Willem Adriaensz. van Delft, vryman tot Batavia, ende soo sy seght, onderstuerman op de fluyt *Gorcum*. U. E. sullen op haer versoek behoorlijck letten ende voorsz. Willem Adriaensz. verwilligen herwaerts over te comen, off dat middelen jaerlijcks verordonnere, die sijn huysvrouw ende kinderen tot haer onderhou jaerlijcks hier te lande mogen genieten.

2.
Rijks-
daelders. Alsoo de realen hier schaers sijn ende qualijck te becomen, ende dat noch tot soo hoogen prijs als $49\frac{3}{4}$ stuyvers, soo senden met dese vloote maer eenige weynige ende in plaats van dien goede partye rijcxdaelders, die hier in negewisselt hebben tot $50\frac{1}{8}$ st. Wij vertrouwen, die aldaer tot Batavia ende in andere plaetsen in Indien wel gewilt sullen sijn, soo van de Chineesen als andere, ende sal de Compagnie alsoo proffitabelder wesen als den reael, die navenant, ten aensien haerer dierte, veel minder sal rendeeren als den rijcxdaelder. U. E. gelieve hierop te letten, ende 't proffijt van de Compagnie waernemen ende van 'tsucces advijs geven, om ons te dienen in toecommende.

3.
Chirurgijns-
kisten
Wy vernemen alhier, dat de chirurgijnskisten ende medicamenten, die ten behoeve der schepen werden medegegeven, niet alleen seer onbehoorlijck werden geledicht ende by degene, die het bewint daervan hebben, onnuttelijck geconsumeert ende van hare instrumenten berooft, maer oock selfs, dat de kisten tot aencomste in Indien niet en werden overgelevert, tot groote schade ende prejuditie van de Compagnie, ende insonderheyt tot groote incommoditeyt der siecken, voor wien alleen deselve medegegeven werden. Omme dan sulcx naer desen voor te comen, soo senden alsnu met ider kiste een lijste van alle de gereetschappen ende behoeften, daerinne gedaen, daarnaer U. E. in 't openen derselver kisten haer connen reguleren.

Wy vinden niet ongeraden dat U. E. aldaer, omme de visite te doen, ordonneren een getrou persoon met een redelijck tractement, op conditie dat deselve voor de schade sal instaan, indien de faute door sijn versuym soude sijn gecommitteert.

4.
Buskruit.
Met de schepen alsnu vertreckende naer Chormandel senden goede partye solpher nevens een cruytmaker omme het bossecruyt, voor India noodich, aldaer te procureren. U. E. connen hare provisie vandaer ontbieden, gelijck sy oock successivelijck met alle schepen U. E. sullen toesenden, daerinne wy haer aengeschreven hebben nimmer te willen manqueren. Het bossecruyt cost alhier incoops $f\ 64$; daerby gerekent de costelijcke vracht, vinden gansch niet geraden met het senden derrewaerts te continueeren, te meer, alsoo de Custe genouch uytleveren can, wanneer wy haer (gelijck oock doen sullen) met solpher provideeren; ende sijnde soo goet als dat van hier te lande, compt nochtans de Compagnie maer te kosten $f\ 14$ a. $f\ 15$, dat groote avance is.

Hiernevens gaet copye van rekening, geextraheert uyt Vry-Boeck No. A folio 94, waerby blijckt dat eenen Gerrit Jansz. Valckooch per saldo noch soude comen $f\ 1012$ — 11 — 12, dat ons vreemt dunckt, alsoo vryman is, deselve somme niet en blijckt voldaen te sijn. U. E. sullen wel doen ende ondersoeken wat van de saeck is ende 't selve metten eersten overschryven omme de luyden, die ons seer importuneeren, in allen gevallen te contenteren buyten schade van de Compagnie.

5.
Uitge-
zonden
provisiën
en
kapitaal.
De goederen, behoeften ende coopmanschappen, die by ons in dese schepen sijn geladen, hebben begrepen in eene generale facture vervolgens haere numbers met aenwysinge in margine voor wat quartieren in Indien ende met wat schepen deselve worden gesonden, gelijck U. E. by dese nevensgaende sullen connen sien. Godt geve, alles wel geconditionneert overcome, ende ten meesten proffijt van de Compagnie gevent werde, ende ons procureren moge de gewenste retouren tot soulagement van de soo overgroote equipage ende oncosten, die wy jaerlijcx sijn doende, ende encouragement omme daerinne van tijt tot tijt te continueeren.

Wy geven U. E. te considereren waerop dat tot d' expeditie der lakenen dient geleth te werden, omme deselve te vertieren, te weten aen ons varent volck, soldaten ende andere in onsen dienst sijnde, opdat de voorsz. geriefst mogen werden tot hare cledingh tot dese geringe prijs als $2\frac{1}{2}$ reael van achten de el van dese volgende couleuren: violetheers, staelgrau, grasgroen doncker ende licht, tanneyt, geel, orangne, filjemort, safferaen couleur, greynroot.

Ons vermoeden is, als een yder geriefst wort tot hare cledinge, dat desen geringen prijs van $2\frac{1}{2}$ reael de el veel vertier sal connen maken in de lakens, te meer, dat de sydelakens niet en duren. Dit sal mede een expedient sijn, dat de Compagnie te minder gelt sal uytgeven tot onderhout van 't volck, alsoo de lakenen op haer maentgelden gestelt werden, alsoo de Compagnie haer gelt wel van doen heeft omme haren handel in Indien te dryven, behalven dat de ambachtsluyden haer cost verdienen in 't patria in dese lakenen.

Alsoo in de cognossementen der contanten niet gevouchlijck en hebben connen insereren particulerlijck de swaerte van 't gout in yder sacxken gepackt, soo hebben goet gevonden hetselve hieronder te specificeeren, daernaer U. E. connen reguleeren, te weten:

<i>Nassou</i>	N° 1	26 staven wegende	75 marchk 1 ons 10 engels	} a 21 caraet $9\frac{1}{2}$ } greyn schaers.
	N° 2	34 staven	96 „ 1 „ 5 „	
	N° 3	32 staven	92 „ 6 „ 10 „	
<i>Prins</i>	N° 4	34 staven	94 „ 3 „ 0 „	} a 21 caraet } $9\frac{1}{2}$ greyn.
	N° 5	35 staven	87 „ 5 „ 10 „	
<i>Willem</i>	N° 6	30 staven	91 „ 6 „ 15 „	} a 21 caraet 10 greyn.
		191 staven	53.9 „ — „ 10 „	

Behalven de generale brieven van de Seventhiene, senden U. E. de corte memorie van de waren ende coopmanschappen by deselve uyt Indien verleyscht tot retour voor Nederlandt; item de lijste van de provisien voor India, te senden met de aenstaende gereeliggende vloote van de 11 schepen, ende met de 5 op 't voorjaar 1628 sullende volgen; item de lijste van de coopmanschappen voor India, mette voorsz. vloote te senden; item de nieuwe gearreerde lijste van de vivres ende 't ransoen der uytgaende schepen, wacrop deselve voortaaen geprovideert sullen werden.

6.
Guineesche lijnwaden. Wy hebben niet connen naerlaten U. E. op 't hooghste ende sericuste te recommandeeren, dat doch soodanige ordre mach werden gestelt, soo op de Cust Chormandel als op Surratte, in 't coopen ende ontfangen van de Guineesche lywaten, dat beter regard werde genomen, dat deselve op hare beoorlijcke lenghte ende breete mogen gelevert werden in conformité van onse

voorige ordre; want wy bevonden hebben, dat veel van de voorgaande gesonden lywaten te cort ende te smal sijn bevonden, 't selve de Compagnie veel questie veroorsaeckt ende veel refactie daerover moet gedogen, tot mercelijke schade van deselve; 't selve U. E. by preciese ordre, daerover te geven, can voorcomen.

7.
Chineesche zijde. In de cas No. A. daerinne de sadels sijn, daerinne leyt een paeck gepackt in grauw papier, in welck U. E. bevinden sullen een bussel witte Chineesche syde, die U. E. by desen wederom toegesonden wert omme daerop met goede kennisse te willen letten, dat in toecomende beter opsicht werde genomen in 't incoopen van de syde, dat wy met soodanige syde niet meer en werden bedrogen, als wesende boven schoon ende van binnen wel twee derden parten crengen; 't selve de geheele helst verscheelt in 't vercoopen, waerover de Compagnie groote refactie moet lyden, U. E. recommanderende dat doch soodanige ordre mach werden gestelt dat oprechte Chineesche suyvere syde mogen becomen; 't selve met goede ordre ende met personoenen, die volcomen kennisse van syde hebben, can voorgecomen werden.

Willen U. E mede seer serieuselijck gerecomandeert hebben dat de Chineesche syde, comende van Thayouwan, nae Batavia ende voorts van Batavia naer 't patria mach gesonden werden in heele drooge leggers, want die jongst hebben becomen in leggers geen schade en hebben bevonden, alleenlijck die in canasters met 't schip *Schiedam* is gecomen seer beschadicht hebben bevonden, tot groot nadeel van de Compagnie; dat hetselfe alsoo mach voorgecomen werden, sal ons seer aengenaam zijn.

8.
Nagelen. Wy souden goetvinden dat de nagelen, die uyt Amboina ende de Molucus naer Batavia werden gesonden, niet innwaerts aen, maer naer 't patria werden gesonden, alsoo deselve ten hoogen prysen sijn. De Compagnie heeft haere laest overgecomen nagelen per 't schip *Leyden* tot 20 schellingen 't op 27 maenden disconto off rabath vercocht aen de voorgaende contractanten, ende sien dat in Indien op meest alle plaetsen gesonden op veel nae sooveel niet en mogen rendeeren, daerop gelieve te letten tot meesten voordeel van de Compagnie.

9.
Varia. Hebben mede goet gevonden U. E. te adviseeren, dat wy veel stucken fyne lynwaten minder in eenige packen bevinden, toe cort overgecomen met schip *Leyden*, als namentlijck in 't pack n°. 928 moesten wesen 200 stucken betiljes, ende maer 187 stucken daerinne bevonden. Item in 't pack 930 mosten sijn 257 stucken, ende maer 242 stucken inne gevonden sijn, noch in 't pack E moesten wesen 200 parcallen, ende hebben maer gevonden 192 stucx; 't selve een groote fraude is. Willen U. E. op het hoogste gerecomandeert hebben, daerop soodanige ordre te stellen, dat sulcx hiernaer niet meer en gebeure, ende dat de contraventeurs met behoorlijcke straffe daerover werden gestraft, opdat de

Compagnie buyten soodanige fraude ende schade mocht beschut blyven.

Willen U.E. mede gerecomandeert hebben, te willen letten op den persoon van Pieter Jacobsz. Reael, die voor oppercommies gaet op een van de schepen deser vloote, dat deselve naer meriten ende capaciteit mach geemployeert ende voortgeseth werden ende anders niet; 't selve U. E. recomanderende.

Volgens d'ordre ende resolutie van de Seventhiene most dese Camer nu met d'uytgaende vloote senden 8 tonnen gouts, waeraen noch 2 tonnen gouts ontbreken, ende alsoo niet anders als rijcxdaelders tot complement van deselue somma en connen crygen, soo sullen deselue, 't sy in gout off realen, toecomende voorjaer suppleren.

Wy hebben vóór desen na de Cust Chormandel ende Suratte geschreven, U. E. gene fyne lijnwaten meer te senden voor naerder advijs, alsoo doen 't lant vry wat vervult was; soo vinden wy geraden dat men jaerlijcx redelijcke quantiteyt van fyne lijnwaten sal doen senden omme de negotie van dien in treyn houden ende niet onversien te blyven van deselue; 't selve U. E. bij desen recommanderen.

10. Predikanten. Alle predicanter gestudeert hebbende op costen van de Compagnie sijn gehouden in Indien te dienen, op de gagie by haer alhier bedongen, den tijt van omtrent 10 a 12 jaren, mits genietende ordinari tractement als andere in Indien, sijnde volgens het 22^e artijckel van de ordonnantie, instellinge ende wetten van het collegie der studenten in de heylige teologie, opgerecht by de Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie deser Vereenichde Nederlanden, dat U. E. sal dienen tot naerder onderrichtinge.

Actum in Amsterdam, desen 24 September 1627. Uut den name van de Bewinthebberen van de Oost-Indische Compagnie 't Amsterdam, U. E. Vrunden.¹⁾

4. — AMSTERDAM, 1 OCT. 1627.
(PER PRINS WILLEM.)

1. Sappanhout. Wij hebben niet connen laten U. E. by desen noch te adviseeren, alsdat de Compagnie nu binnen twee dagen vercocht heeft alle het sappanhout, jongst uyt d'Oost-Indien overgecomen, by openbare venditie [ten prys] van f 48 a f 58 de 100 M ; 't selve een hoogen prys is.

D'oorsake dat het nu tot soo hoogen prys vercocht is, comt daeromme,

¹⁾ Onderteekening ontbreekt

datter nu geen Brasilien- ofte Farnabouck-hout over en comt, in welcker plaatse 't voorsz. sappanhout nu mede gebruyckt wert. Soo het Farnabouck-hout wederomme in abondantie overcomt, het sappanhout dan sooveel hier niet gelden soude. Dan wy vinden geraden dat U. E. gelieve te procureren, dat met d'eerste gelegenheit van schepen ons toegesonden mach werden 200.000 fl sappanhout voorsz. voor ballast, ende daerinne jaerlijcx met commoditeyt van schepen te willen continueeren tot ons naerder advijs ende ordre. Wy meenen de Generaele Oost-Indische Compagnie hieraan een sonderlinge dienst sal geschieden.

2. Kostgeld der soldaten. Verder hebben goet gevonden U. E. te adviseeren dat wy hier dagelijcx veel moeyten ende clagen hebben met de overcomende soldaten, alsoock bootsvolck, die aldaer een 't landt hebben gedient, ende dat om het costgelt van de drie quartgens, die sy seggen 't onrecht aldaer op haere reeckening werden tot haren lasten gestelt. 't Sal U. E. gelieven daerop te letten, ende daerop soodanige ordre te doen stellen, dat wy ten aensien van 't selve costgelt hier buyten moeyten ende clachten blyven, ende dat tot minste questie ende beswaernisse van de Compagnie ende redelijck contentement van 't volck; 'tselve U. E. seer recommanderen daerinne den besten middel voor te wenden.

3. Kleedjes. Desen dient verder voor ons advijs, dat wy in de openbare venditie hebben bevonden, dat de deeckens, alsmede de Bengaelsche en Golcondaesche cleetgens, hier niet meerder connen gelden, als die innegecocht sijn in Indien; mitsgaders de verhemelten gelden hier mede niet naer advenant den hoogen incoop. Oversulcx is het niet geraden, van deselue specien meer over te laten comen; waertoe U. E. mede gelieven ordre te geven, niet meer daervan te laten coop.

Actum in Amsterdam, desen eersten October 1627. Uut den name van de Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie t' Amsterdam, U. E. Vrunden. ¹⁾

5. — AMSTERDAM, 6 OCT. 1627.
(PER PRINS WILLEM).

Wy hebben goet gevonden, U. E. by desen noch te recommanderen, dat den equipagemeester aldaer met degene, die last hebben omme de schepen

¹⁾ Onderteekening ontbreekt,

6 Oct. 1627.

nae 't patria te depecheren, mach serieuselijken gelast ende geordonneert werden, de voorsz. schepen beter te doen provideeren van anckers en touwen als voor desen is gedaen, alsoo de jongste schepen, comende van Batavia, maer elcx twee anckers en touwen voor de hant hadden, die sy conden gebruycken in tyt van noot; doch hadden noch twee anckers, die onder op den ballast lagen, bestout met alle haer ingeladen goederen, daer men niet conde bycomen voor dat de schepen hier gelost waren; dat immers geheel impertinent is, dat men d'anckers en touwen soo doet onderleggen ende bestouwen, dat men deselve ter noot niet can gebruycken.

Is derhalven ons begeren, dat op soodanige abuysen prompte remedie mach werden gestelt, en dat sulcx niet meer en gebeure, alsoo 't selve tot groten ondienst van de Compagnie is strekende. Beter waren deselve daer gebleven, als men die niet can gebruycken onderwegen, als sulcx te passe can comen, ende hier gecomen sijnde, soo ware te wenschen deselve wedercomme in Indien waren om daer gebruyckt te connen werden; 't selve U. E. andermael serieuselijken recommandeerende in toecommande daer beter op geleth mach werden.

Verders willen wy U. E. mede gerecomandeert hebben, dat U. E. aan de commisen ofte ondercommisen, van daer nae 't patria gaende met schepen van retour, expresselijck wilt gelasten ende ordonneeren dat sy onderwegen, comende omtrent Engelant ofte dese landen, yemant van deser landen schepen rencontrerende, brieven van de gelegenheit van haere schepen, wat ladinge inne hebben ende tot waertoe sijn gecomen, de voorsz. schepen mede te geven aende respective Cameren, die naest gelegen sullen sijn. Welcke brieven sy wel een maent te vooren connen gereet maken, opdat de Compagnie tydelijcken daervan advijs mach becomen, waerinne doorgaens groote onachtsaemheyt wert gepleecht, ende particuliere dickmael een tydinge van schepen becomen, soo uyt Engeland als elders, eer de Compagnie daervan advysen becomt, waerop U. E. gelieve expresse ordre te geven, dat sulcx naergecomen mach werden.

Dient mede geleth dat U. E. de voorsz. commisen, ondercommisen ende officieren van de schepen, vandaer nae 't patria vertreckende, expres te gelassen, dat soo wanner sy het Cannael aen sullen doen, hen met hare schepen slachvaerdich houden, met haer geschut ende alles daertoe noodich gereet te sijn, omme haer tegens de Duynkerckers, oock roovers, alsmede tegens d'Engelsen, die haer eenich offentie wilden aendoen, te mogen defendeeren, temeer de Canael nu geheel onveylich is ende de Duynkerckers nu veel meer als wel voor desen in see sijn omme d'ingesetene deser landen te beschadigen.

Verders hebben U. E. mede willen recommandeeren, dat aldaer op de rollen, die met de schepen, van hier gegaen sijnde, daer comen te arrivee-

ren, immers werde geleth op yeders name van degene, die hier haer selven hebben belast ende aenteekeninge laten doen aan personen, die sy schuldich sijn; dat men aan die personen aldaer sooveel niet en verstreckt ofte betaelt, oft daervan sooveel doet innehouden, dat de luyden, die sy hier schul-sijn, aen haer gelt mogen comen, anders soude men de luyden hier vercorten, die haer noot geholpen hebben oock tot haer uytredinge.

Actum in Amsterdam, desen 6 October 1627. Ut den name van de Bewint-hebberen der Oost-Indische Compagnie t'Amsterdam, U. E. vrunden.¹⁾

6. -- AMSTERDAM, 29 NOV. 1627.

(PER SCHIEDAM.)

De jonghste brieven van de Seventhiene sijn van dato 10^{en} Augusti voorleden, ende van de Camer tot Amsterdam van den 24^{en} September ende eersten ende 6 October, die alle uytgegaen sijn met de schepen *Prince Willem*, *Nassouw*, *Campen*, *Wieringen*, *Delfshaven* nae Batavia op 12^{en} October, ende in haere compagnie 't schip den *Vliegende Draeck*, de jachten *Vlielandt* ende *Der Schellingh*, gedestineert naer de Cust van Choromandel. Met de voorsz. schepen waren noch uytgesonden twee groote fluyten, geladen met vivres ende provisien om te loopen met de vloot tot aen de Soute Eylanden ende aldaer alles over te geven.

Delfshaven heeft de reys niet kunnen winnen, maer vermits de veranderlijcke wint is in die Wielingh ingeloopen, alwaer noch toegemaect waren by de Camer van Seelandt ende ten naesten by seylreit lagen de schepen *Vlissingen*, *Ter Veer* ende *Seeburgh*, alle uyt te gaen onder de vlagge van den comandeur Adriaen Block Martensz., aen denwelcken ende alle andere officieren van de uytgelopen schepen expresse ende precise order gegeven was, dat sy in geeniger manieren de havenen van Engelandt en sullen hebben aen te doen, ende indien sy by contrarie wint ofte andersints verhindert werden, dat sy liever wederom souden keeren na Seelandt, ende particulierlijck dat het beter was in Noorwegen wederom keerende te loopen, als Engelandt aen te doen.

De voorsz. schepen *Prins Willem*, *Nassouw*, *Campen*, *Wieringen*, *Vliegende Draeck*, met de jachten *Vlielandt* ende *Der Schelling* uyt Texel geloopen den 12 October hebben het laten deurstaen nevens de twee victualieflyuten, ende op 23 daeraen commende tusschen Wicht en de Kiscassen is haer beje-

¹⁾ Onderteekening ontbreekt.

29 Nov. 1627.

gent (soo den commandeur schrijft) contrarie wint ende storm, daerdoor hy genootsaeckt soude geweest zijn reede te soucken ende op 't advijs van synen particulieren scheepsraet, contrary onse expresse ende precise order van Engelandt in geender manieren aen te doen, soo heeft met een stuck te lossen sayn gedaen, ende is na 't eylandt Wicht toegeloopen ende in 't aldergrootste gevaer met 't schip *Prins Willem*, 't jacht *Wieringen* ende de twee victuali-fluyten tusschen de Westnaelden op de reede geloopen. 't Schip *Campen* is achter de clippen by de Naelden geraeckt, ende 't volck, eenigh gelt ende goet gesalveert sijnde, is onstucken gestooten ende t'eenemael vergaan. 't Schip den *Vliegende Draeck* is mede tegens de Naelden gestooten ende geborsten, ter nauwernoot in een santbay tegens de gront geset sijnde, vol watters; 't gelt, te weten f 200.000 aan gout, ende andere waren, door natticheyt niet verderffelijck sijnde, werden doenmaels ende noch dagelijcx gesalveert. De andere verganckelijcke sijn t'eenemael verdurven. Het jacht *Der Schellingh* heeft dien geheelen dach van 23 ende de nacht daeraen noch see gehouden, ende is den 24 eerst mede binnengecomen.

't Schip *Nassouw* ende 't jacht *Vlielandt* hebben 't buyten gehouden ende met byleggen wat gepassienteert ende haere reyse gevoordert (soo wy vertrouwen) met Godts hulpe, dewijl wy van haer niet en vernemen, ende den storm soo groot niet en was.

Onse drie Suratsche schepen leggen noch gearresteert in Porsmuyden, ende op deselve pretexten waren dese schepen mede arrestabel, invoegen dat wy van onse retouren van Indien, ende U. E. door dit inloopen in Wicht der gaende schepen perijckel liepen van 't jaerlijcx secours voor Indien gefrusteert te werden, daertoe te meer perijckel was vermits seer veel contanten by de voorsz. uytgaende schepen gevonden souden werden.

D'Heer Ambassadeur Joachimi, hiervan verwitticht sijnde, heeft dadelijck nae Wicht afgevaerdicht brieven aen den commandeur Block met waerschouwinge ende bevel, dat hy met d'ingecomen schepen dadelijck eens ofte anders soude hebben te vertrecken, alsooo den Coninck die soude doen arresteeren; ende is desen last afgegaen van Londen by expressen, ultimo October nieuwen stijl, ende dieniettegenstaende is de voorsz. commandeur Block aldaer noch blyven liggen, meer als veertien dagen, sonder of naer Nederlandt te keeren, ofte Westwaerts aen te seylen, gelijck hy altijt conde doen.

Wy werden oock bericht dat d'overhoofden der gearresteerde drie Suratse schepen, item de luyden, die aldaer in Wicht dese Compagnies affaires doen, den voorsz. commandeur Block tot vertreck hebben aengemaent, alsooo anders het perijckel van arrest voor de handt stont, doch dat hy toonde, daertoe niet genegen te sijn, buyten eenige reden waerom hy niet en conde vertrekken, soodat hy met syne byhebbende schepen eerst op 16 deser t'seyl

gegaen is ende d'oopsake, waerom niet gearresteert is geworden, accidenteel is, door debvoiren, die in Engelandt wierden gedaen buyten syne weten.

Voorders clagen de officieren van de vloote, dat den voorsz. commandeur tegens resolutie van den Breeden Raet op 21^{en} October ofte daeromtrent genomen, de voorsz. haven van Wicht aengedaen ende haerluyden met het voorsz. sayn verleyt heeft, alsoo sustineeren dat by denselven Breeden Raet besloten was, dat men op 't voorsz. sayn de Wielinge in Seelandt soude aensoucken, ende dat ten dage als de voorsz. Breeden Raet werde gehouden, by den commandeur wel uytdruckelijck werde gesucht onsen last te wesen, dat men geen havenen van Engelandt soude mogen inloopen; soodat de voorsz. commandeur by syne bieven van den eersten November niet als met onwaerheyt aen ons derft schryven, dat hem geen verboth van d' Engelse havenen aen te doen ende was gegeven, maer dat 't selve gebot alleen was voor de t'huys commende schepen uyt Indien.

Bovendien seggen dat 't selve inloopen in Wicht niet door hoogen noot van storm ofte andersints is geschiet, ofte omdat de schepen ten dage voorsz. geen see conden bouwen (dewijl 't jacht *Der Schellingh* die dach ende aenvolgende nacht, item den dach daernae noch see heeft gehouden, alsmede 't schip *Nassouw* ende 't jacht *Vlielandt*, die haere reyse vervordert hebben), maer dat dit inloopen op een ander secreet particulier desayn gefondeert is, daerop U. E. wel sullen informeeren; ende ten besten genomen (sooals hy secht in de resolutie van synen scheepsraet selfs) soo is hy in Wicht geloopen, vermits met eenen starcken bylegger beneeden Poortlandt met by te houden handt over handt werde verlooren, sulcx dat sy weder terugge deur de Hooffden ende onse schepen, die eenige groote ende diepgaende sijn, in groot gevaaer souden mogen geraecken, daer nochtans sulcx synen expressen last was, ende ter contrarie strickt verboden Engelandt in eeniger manieren aen te doen.

Daerenboven seggen de voorsz. officieren, dat 't inloopen in Wicht 't eene-mael onnoodich is geweest, omdat men, Engelandt bekent hebbende, [het] in hooger wal hadde, de wint Westnoordwest sijnde, ende ingeval van noot veel bequamer haven ofte rede, sonder eenich gevaaer, souden hebben connen aensoucken.

Soodat uyt het voorgaende ende uyt hetgene desen aengaende U. E. by informatie verder bevinden sullen, connen oordeelen, dat by notoire contraventie van onse order sonder noot, de voorsz. schade der twee gebleven schepen te imputeeren is aen den commandeur, ende dat daerenboven de overige schepen in 't grootste gevaaer van arresten door sijn doen sijn gebracht, ende dat hy, niettegenstaende de serieuse vermaningen van onse factoors, item van onse officieren op de gearresteerde Suratsche schepen, eyndelingh op de serieuse aenmaningen selfs van de heer ambassadeur Joachimi, gelijck als

29 Nov. 1627.

moetwillichlijck, niet passende, onse schepen ende rijcke middelen aldaer is blyven perycliteeren, niettegenstaende den wint goet was om eerstdaeghs te vertrecken.

Derhalven gelasten wy U. E. hierop te letten ende nae bevindinge van de sake ten exemplen van anderen sulcx te disponneeren als de schult ofte wel gesondeerde onschult sal meriteeren, blyvende den voorsz. Block by provisie in syne aenstaende qualiteyt van extra-ordinaris Raet van Indien gesuspen-deert tot onse naerder ordre.

Ende alsoo by 't blyven van den *Vliegende Draeck* het contant in *Prins Willem* overgenomen is ende de resteerende waren tot cargasoen voor Chormandel of verdorven of onbruycckaer geworden sijn, sulcx dat de Cust voor dit saysoen onbesonden soude blyven, soo hebben wy in alderijl vaerdich doen maken 't schip *Schiedam* om in plaets van den *Vliegende Draeck* te vertrekken ende na Chormandel te seylen, ende geven dit schip mede (behalven de waren ende coopmanschappen als per facture) een nieuw cappitael in somme $f\ 200.000$ in gout, verdeelt in drie kisten, eene van $f\ 100.000$ ende twee ider van $f\ 50.000$, opdat *Schiedam* d'andere schepen van den commandeur Block Martensz. niet achterhalende, daermede nae de Cust sal varen.

Maer ingeval *Schiedam*, 't sy aen de Soute Eylanden (daer den rendevous is) ofte aen de Cabo de Bonne Esperance quame te verspreecken, soo hebben wy geordonneert dat *Schiedam* uyt *Prins Willem* overnemen sal het contant capitael van $f\ 200.000$ uyt den *Vliegende Draeck* gesalveert, ende dat hy in plaets van dien aen den commandeur overleveren sal syne kiste met $f\ 100.000$ aen gout, om deselве tot Batavia te consigneeren in handen van U. E. tot de naeste vloote voor Parcia ende Surath. Item dat *Schiedam* overgeven sal aen de jachten *Vlielant* ende *Der Schellingh* ider een kist van $f\ 50.000$ aen gout voor de cust van Chormandel, daertegens de voorsz. jachten haer sullen on-ledigen van de contanten gesalveert uyt *Campen* ende haer ingegeven in Wicht, ende dat deselве contanten van *Campen* verdeelt werden over de schepen gaende nae Batavia, invougen dat *Schiedam* versien sal blyven met $f\ 200.000$ aen gout ('t selve dat in den *Vliegende Draeck* geweest is), *Vlielant* met $f\ 50.000$ ende *Der Schellingh* met gelijcke $f\ 50.000$, t'samen $f\ 300.000$ aen gout voor de cust Chormandel, soodat Batavia noch $f\ 100.000$ in contant vermeerdert wert boven de capitaelen met de 8 schepen voor desen gedestineert. Godt Almachtich wil alles in salvo geleyden.

Sooals vooren is gesecht blyven de 3 Suratsche schepen in Porsimuyden noch gearresteert, onder pretexten van de sake van Amboina, ende dat men d'Engelse Compagnie op haere pretentien hier in 't landt geen recht en doet. Wy hoopen dat by aenwysinge van d'ongesondeerde deser onhebbelijcke proceduren ende attentaten de relaxatie haest sal connen geoptineert

werden. Ondertusschen begeeren wy, dat alle commende schepen uyt Indien strictelijck ende op hooge penen, by openbaere publicatie op de schepen, verboden werden (commende omtrent 't Canael nae den bestemden tijt van half Augustus aende Vlaemsche Eylanden) slachvaerdich ende wel op haere hoede te wesen ende in geenderhande manieren de havenen van Engelandt aen te soucken, ofte te gedoogen, door d'Engelsen daerin gebracht te werden, alsoo ons, nochte eenige vrye natie, 't selve staet te gedoogen. Ende sullen U. E. op de voorige order alle herrewaerts commende schepen soo vrouch doen depecheeren, dat sy binnenstijts aen de Vlaemsche Eylanden ende vandaer achter Yrlandt ende benoorden Schotlandt om hier te lande mogen arriveeren.

De vrintschap met d'Engelse natie aldaer sullen U. E. behartigen, behoudens ons goet recht, op hoope, dat wy in gelijcke manieren van haer alsoo bejegent sullen werden, naedat wy eenen langen tijt de menichvuldige ongelijken, die sy ons doen, sullen hebben verdragen.

De schepen *Leyden*, *Thoolen*, 't *Wapen van Rotterdam* ende 't *Wapen van Enchuyzen* werden vaerdich gemaect om in Martio 1628 te volgen, volgens toesegginge van de Seventhiene. De schepen *Vlissingen*, *Der Veer*, *Delfshaven* ende *Seeburgh* sijn op 19^{en} deser van voor *Vlissingen* vertrocken, ende hoewel de beste wint niet gehadt hebben, soo en waren op 27 deser noch niet weder ingekeert, invougen dat noch see houden ende hopen, dat haere reyse bevoorderen sullen.

In Amsterdam, desen 29^{en} November 1627. Uut den name der Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie t'Amsterdam, U. E. Vrunden ¹⁾.

7. — AMSTERDAM, 4 DEC. 1627.

(PER SCHIEDAM)

Wij hebben niet connen naerlaten U. E. noch per dese missive te adviseeren, als dat ons per missive van den gewesene oppercoopman Gerrit Hamer van 't verongeluckte schip *Campen* uyt Engelant wert aengeschreven, dat den commandeur Adriaen Block Martsz. uyt de geberghde goederen van 't voorsz. schip *Campen* aen hem heeft genomen, onder recepissee van sijn hant, twee halve lakenen met 25 carseyen, tot wat eynde en weten wy niet. Soo is ons begeeren dat U. E. den voorsz. commandeur Block op syne aencomste aldaer wegen de voorsz. lakenen en carseyen doet aensprecken, omme deselve

¹⁾ Onderteekening ontbreekt.

4 DEC. 1627.

naer behooren te verantwoorden, ende daervan contentement te doen, waer-aen de Vereenichde Oost-Indiche Compagnie dienst ende ons vruntschap sal geschieden.

Actum in Amsterdam, desen 4 Decembris Anno 1627. Utten name van de Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie t' Amsterdam, U. E. vrun-den. Was onderteeckent: LOUIS DELABEQUE, SYMON JACOB SZ. SCHOONHO-VEN, PIETER DE SCHILDER, JACOB ROCH.

8. — AMSTERDAM, 3 APRIL 1628.

(PER LEYDEN.)

1.
Uit-
rusting. Onse jonghste brieven aen U. E. sijn in dato 4 December gegaen mettet schip *Schiedam*, mogelijck of 't selve onderwegen ofte aen de Caeb soude achterhalen enige schepen van de vloot onder de vlagge van Adriaen Block Martsz. naer Batavia gedestineert.

't Sedert sijn ons geworden U. E. brieven met 't Engels schip d' *Expedition* in de maent Januario voorleden; andere, van jonger dato, hebben noch niet vernomen.

Dese gaen met de schepen *Leyden*, *Tholen*, 't *Wapen van Rotterdam* ende 't *Wapen van Enchuyzen*, sijnde de reste der equipagie gearresteert in Augusti 1627.

Wy hebben seer gaern uyt uwe voorsz. jongsten van den 29 July 1627 gesien het arrivement aldaer der resteerende schepen 't *Gulde Seepaert*, *Domborgh*, *Ouwerkerck*, *Grootenbroeck*, *Fredricq Henricq*, *Brouwershaven*, *Dort*, *Weesp*, *Bommel*. Godt geve, dat de vloot, uytgevaren onder de vlagge van den heer Gouverneur Generael Coen, mede tydelijck aldaer mach gearriveert sijn, gelijck wy hoopen, aengesien den goeden spoet tot aen de Soute Eylanden, ende den treffelijcken wint daermede van daer gescheyden sijn, ende dat uyt de rapporten van dit Engels schip geen van die schepen aen de Caep geweest [blijckt] te sijn.

De schepen onder Block Martsz., ende *Schiedam*, naermaels gevolcht, hoopen mede goede passagie getroffen sullen hebben.

2.
Schepen
in
Engeland
aan-
gehouden. Den *Gouden Leeuw* ende *Walcheren* ende *Orangnen*, met alle haere goederen, blyven noch gearresteert liggen in Porsmouth. Het pretext wort genomen op de executie van Amboina; ende als daerover hier te lande justicie gepleecht soude werden, soo seggen sy, die schepen ontslagen sullen sijn. Sy mengen daer oock onder haer clachten van India, ende souden gaerne gecommitteer-

de deser landen Compagnie in Engeland trecken. Wy meenen dat dit met eer ende seckerheyt voor dese Compagnie niet en can geschieden, want wat apparentie van eenich redelijck verdrach, daer sy d'onse by het pant der gearresteerde schepen tot alle onlydelijcke conditien souden trachten te brengen.

Wy insisteeren dat men eerst ende alvooren onse schepen vrygeve ende hier late comen, ende dat men de Compagnie alsdan voordrage 't geene redelijck is; dat wy ons ald' dan oock tot alles wat betamelijck is sullen vuogen.

Extraordinarische heeren Ambassadeurs wegen dese Staet sijn nu vertrocken naer Engelandt ende Vranckrijck, principalijck omme te bevredigen de twee Connickrijcken, die nu in oorloge sijn; maer daerbenevens sijn de heeren Randwijck ende Pauw, in Engelandt sijnde, gelast op het serieuste te bevorderen de relaxatie der drie gearresteerde schepen, ende hooppen, dat 'tselve met goet succes uytgewrocht sal werden.

Volgens onse voordeszen dickmael gegeven ordre, beveelen wy, dat geene comende schepen uyt Indien het Canael meer sullen mogen passeren, binne den gelimiteerden tijt arriveerende aen de Vlaemsche Eylanden; ende opdat deselve aldaer tydelijck mogen comen, dat U. E. met alle sorge ende naersticheyt de schepen van Batavia ende Surat sullen doen afgaen, soals voordeszen is geordonneert, in November off tot halff December ten uitersten, want U. E. aen dese exemplaren genouchsaem connen sien, hoe prejudicabel ofschadelijck ons sijn dese becommeringen der Engelsen in 't Canael. Verbiet dit alles, ende gelast de commandeurs ende bevelhebberen der overcomende schepen, op pene van confiscatie alle haerer verdiende gagie ende goederen, ende daerenboven arbitraele correctie, gelijk wy meenen in redelijckheit te behooren.

a.
Am.
bonsohe
rechts-
pleging.

De sake van Amboina is, met goetvinden van den Coninck van Groot Bretaignen selfs, by Haer Ho. Mo. gestelt aen heeren gedelegeerde rechters, vercooren uyt den Hoogen ende Provinciaelen Rade van Holland, Seelandt ende West-Vrieslandt. Dese heeren sijn al eenigen tijt voor desen in besoingnes getreden; daer is een fiscael geordonneert, die instructie soude ontfangen wegen d'Engelsen, ende voorts soude mogen, by ordre van justitie, tegen dese rechters van Amboina versoucken ende conclusie nemen, als betamen sal, doch niemant en stelt hem als accusateur, ende den fiscael en bevint sijn selven soo niet geinstrueert nochte versien van stucken, dat hy 'tselve begeerde te doen, ende daer moet nochtans iemant gevonden werden, die de rechters van Amboina accuseere, in 't gene sy haer te laste sullen willen leggen. Daerover hebben de gemelte heeren gedelegeerde rechters geinjoneert aen den fiscael ende aen de Engelsen, die hem instrueeren, dat binne den tijt van ses weecken d'Engelse complices der conspiratie, nu in Engelandt sijnde, of andere, die de rechters van Amboina sullen willen be-

schuldigen, hier in den Hage sullen hebben te comen; maer d' Engelsen willen daer niet aan ende de ses weeken sijn nu al twee maenden verloopen, ende daer is noch weynich apparentie, dat sy comen willen. 't Is een vreemde sake, dat van onse syde, omme Engelandt te voldoen, Haer Ho. Mo. hebben connen goetvinden, dat, tegens alle recht ende reden, de rechters van Amboina opontboden sijn omme eenen soo verden weghe, buyten haere commoditeyten ende welvaren, tot in Nederlandt toe te comen, ende dat d' Engelsen, die clagers, ende (soo sy seggen) geinteresseerde sijn, sooveel moeyte nocte confiance durven nemen omme uyt Engelandt herrewaerts te comen. Onder-tusschen werden alle de overgecomene rechters in volle vryheyt gelaten, uytgenomen, dat sy buyten de Geunieerde Provinciën niet en mogen trekken. Sy worden mede gerecolleert op de interrogatorien ende haere verclaringen, daerop gedaen in Batavia, ende noch daerenboven op 180 artyculen; ende, Godt loff ende danck, de saken loopen voor de rechters soo wel aff, dat wy daervan niet goetvinden alsnoch te schryven, soodat volle apparentie is dat alles wel sal wesen tot meyntienement der waerheyt, ende schande van de logenen ende calomnien.

Wy verdragen alles met goede pacientie, 't welck d' Engelsen doet somtijts twijfelen, wat voornemen wy souden mogen hebben omme tot reparatie te comen. Daeromme misschien of sy iets imagineerden, 'tgeene buyten onse intentie is, van dat wy ons regres in India souden willen nemen ende dat sy daerop op die verkeerde opinie eenige ombragies off quade voornemen wil-den bouwen, dienen U. E. altijt met wijsheyt ende vrindelijckheyt, sooveel ons recht lyden can, te ondergaen, opdat sy door onse ende U. E. compo-menten verseckert mogen wesen, dat wy niet anders en wenschen als goede correspondentie, vruntchap ende perfecte observantie van 't tractaat van haere syde, gelijck wy altijt met daet ende wille daertoe berey't sullen sijn. Ondertusschen sullen U. E. wel letten op de conservatie van onse plactse, rechten ende preminentien, gelijck U. E. weten, dat noodich is ende wy U. E. sijn toevertrouwende.

Indien dese dry schepen noch lange gearresteert blyven, soo vreesen voor groote schade ende verminderingh over de ingeladen goederen, ende dat de verwachte schepen van anno 1627 daerby commende, dese quartieren alwat met Parcische ende Suratsche waren sullen wesen overladen.

4.
**Perzië
en
Suratte.** Het goet arrivement der vijff Nederlantse schepen in Gamron, ende dat aldaer haer cargasoen van f350.000 gelost ende een goet retour weder ingeno-men hadden, ende daermede in Surat ende Batavia vervolgens wel waren ge-arriveert, is ons seer lieff geweest te verstaen. Wy hoopen, soo U. E. ons be-looven, dat anno 1628 in November een dobbel retour vandaer te verwachten sullen hebben. 't Ophouden der drie gearresteerde schepen ende dan daerby

de goederen, desen somer van Batavia Parcia ende Surat te verwachten, sullen ons dit jaer van syde ende indigo wel versien soodat het dobbel retour anno 1629 op een goede congonchteure coinen sal, Godt gevende. U.E. sullen wel wesen verdacht, dat de commertie van Surath ende Parcia met een aensienlijcke macht sal dienen gemeinteneert ende gecontinueert, want behalven de naburicheyt der Portugeese macht in India, soo schijnt oock dat haere resterende commertie door ons ende d'Engelsen aldaer meest wert gecreickt. Sy waren alreede anno 1627 starck in 't vaerwater op de cust van India ende in sinu Parcica, ende sullen apparent noch toegemaeckt hebben.

Den Gouverneur van de Baia de Todos los Santos, hier in Hollandt gevangen geweest ende nu gerelaxceert sijnde, heeft in Spaingnen by den Raet van India verthoont, dat nae sijn oppinie de Nederlantsche Oost-Indische commertie in Indien t'eenemael verbrocken ende vernieticht can werden, mits dat men ons soude connen afsnyden de trafiquen in Surat ende Parcia, maer insonderheyt den handel van de cleeden in Cambaya ende op de cust Chormandel. Daerop loopt alles in speculatie, ende hy heeft groot gehoor ende credit in Spaingnen gevonden.

Ende, soo gesucht wert, is daerop de resolutie genomen by den Raet aldaer van een extraordinaire equipagie naer Indien te doen, gelijck wij weeten, dat die geschiet van 5 gailjoenen ende 7 mindere schepen ende jachten, t'samen 12 seylen, wel voorsien van ammonitien, provisien tot den oorloge te water, ende veel volck. Dese vloot soude gereet wesen omme nu in 't begin van April te vertrecken, soodat dit voor secker houdende, U. E. haer daertegens moeten versien in 't jaer 1629, als wannier dese Portugeese equipagie eerst can haer cracht beginnen te baren. Het sal goet wesen, dat U. E. met dese ende andere motiven d'Engelsen bewegen omme met onse schepen t'samen de haere naer Suratte te laten afgaan van Batavia, omme 't gemeyn perijckel tegens den gemeynen vyandt met gemeene macht te samen aff te weeren, ende willen hoopen, dat ons 7 schepen met haer treffelijcke cappitalen in Augusti 1627 voorgenomen af te senden naer Surat ende Parcia, aldaer in goede behoudenis gecomen ende de verwachte retouren wedergebracht sullen hebben.

Wy hebben oock wel verstaen U. E. goede consideratien, waerom U. E. best achten, dat voortaeen alle de gedestineerde schepen voor Surat ende Parcia uyt Nederlandt vooreerst in Batavia behooren aen te loopen, omme alsdan met de schepen tot Batavia, voor deselve quartieren daerby te vougen, ende met eenen sufisante macht, op de cust van India te mogen verschynen; andersints, alleen uyt Nederlandt commende, dat groot perijckel loopen, ende dat over Batavia gaende, geen tijt en verliesen, als wy souden willen resolueeren vroege equipagies hier te doen in Nederland, te weeten niet allen

1168

tegens October off November, gelijck de schepen *Dort*, *Bommel* ende *Weesp*, die vroech genoech voor *Parcia* in *Batavia* waren gearriveert, maer dat alle de schepen hier te lande in 't naerjaer greeet soude moeten sijn ende vertrekken in de maend *Augusti* off ten langhsten in 't begin van *September*. Wy hebben voorgenomen hiervan ter naester vergaderinge van de *Seven-thiene* een point van beschryvinge te maken, ende de sake alsdan met alle haere ledē laten delibereren, niet twijfелende, of wy sullen comen tot besluyt volgens uwe voorstel ende intentie; want het saysoen van *Augusti*, *September* off *October* al een is, ende in *Augusti* comen de schepen, met alle winden uyt, 't sy door 't *Cannael* van Engelandt, ofte achterom, daer het alsdan wel te passeren ende claer ende bequaem weder is. Geen ander swaricheden sal ons meer bejegenen als alleen, dat de Compagnie niet soo bequamelijck tot de equipagie sal connen vinden off becomen het seevarende volck, 't welck meest alsdan uyt is ende tegens de wintermaenden eerst t' huys comt; maer omme tselve oock ten dienste van de Compagnie wel te connen doen, namentlijck, dat de schepen naer d'Indien voortaen in *Augusti* souden hebben te vertrecken, soo is vooral noodich, dat de retourschepen van *Batavia* ende *Surat* soo vrouch in November mogen werden herrewarts gesonden, dat wy deselve in May ofte Junio mogen becomen, opdat wy, wetende den noot of eysch van India, daerop noch tydelijck met de equipage in *Augusti* connen versien, 't welck U. E. wel dienen te behartigen.

5. Dat den handel van Choromandel, nagelegenheyt van saken, wel versien was,
Coroman- is ons aengenaem. Met de behouden overcomst van de *Leeuwinne*, dat Godt
del. geve, sullen deselve weder hier verwachten mettet retour voor Nederlandt.

6. Wy sien dat den peperhandel anno 1627 wel uytgegeven heeft, ende dat
Peper- by de goede overcomste der verwachte retourschepen, wy ons dienaengaende
handel. wel sullen connen behelpen. Vermits den cleynen astreck, d'oorloge over geheel Europa ende goede quantiteyt, die noch onder de Compagnie ende de particuliere is, wordt den peper maer 27 stuyver contant in groote ende cleyne partijen vercocht, soodat uyt den peperhandel de Compagnie de noodige proffyten niet en sal halen ende de retouren in ander verscheydenheyt van waren, die meerder avance geven, bestaat moeten werden. Daeromme dienen U. E. de goede apparentien van den Chineeschen handel wel te behartigen ende te vervolgen naer vermogen. De onderlinge trafique met Japan sal de binnenlantse cappitaelen dapper doen verbeteren ende vermeerderen, omme den Chineeschen handel eens met betrouwelijcke middelen groter te omhelsen. Wy senden ook jaerlijcx goede cappitalen selfs, volgens uwe eysch, soodat daeruyt oock den handel van China sal geassisteert connen werden ende wy, volgens onse voorgaende belofte, sullen daerinne continueeren, **met Godes hulpe**, goede retouren jaerlijcx overcommende,

7. Tot conservatie ende verbreydinge van den Chineesen handel in Tayouan sullen U. E. behartigen, vooreerst dat de middelen ende dienaers van de Compagnie wel mogen worden bewaert in volle verseeckertheyt. Die van Manilha liggen naby ende sullen al doen wat sy connen tot ons destructie, alsoo daeraen haer conservatie hanght. Wy sien dat sy haer op 't Noorteynde van Formosa willen vesten. Met alle middelen dient 't selve verhindert ende geturbeert; in syne beginselen sal 't best gedempt connen werden, 't geene daernaer, voltrocken, onmogelyck sal sijn; ende tegens grooter ende verder aenstoot dient de plaatse op Tayouwan in behoorlijcke defentie gebracht, by goede fortificatie, daertoe de nature ende situatie bequaemheyt geeft. Laet dit met den eersten in 't werck gestelt werden, want overgroote middelen moeten aldaer vertrout blyven langen tijt; den handel is aldaer oock in eeniger manieren gestabileert, ende het importeert, dat die aldaer gestabileert blyve, indien wy tevens onse middelen niet en willen periculiteeren de hoop van proffytelycken handel, ende de openingh, die wy alsnu soo verde met China hebben vercregen. Ten tweeden moet de vrundtschap met Japon gicontinueert werden sonder eenige rupture, want dien handel uyt de geheele commertie met China de voorderlijckste is. De voorgenomen ambassade aen den Keyser van Japon, soo wy hoopen, sal eenige verlichtinge medebrengen in de swaricheden, die U. E. apprehendeeren uyt de incruypinge der Japoneesen in Tayouhan. Met vrintschap ende beleyt moet die nasie sachtjens afgeleyt ende gediverteert werden, ende by naerder advysen met de aenstaende retourschepen sullen gaerne sien den voeth ende directie by U. E. diesaenggaende gegeven, daerop wy U. E. alsdan particulierlijck ons gevoelen schryven sullen. Ende ten derden dienen de Chineesen by ons bejegent te werden wel ende trouweliick ende met redelijken proffytelijken handel onderhouden ende verder aengelockt omme een perfecte gestabuleerden stapelhandel aldaer in Tayouwan te becomen, ende hebben gaern gesien U. E. soo goede macht van schepen ende volck derrewaerts gesonden hadde, met middel ende order omme te bevorderen het eene ende ander, soals hierboven gesecht is.

8. Verstaen gaern den goeden stant in de Moluques, Amboina ende Banda, ende dat het quaet voornemen van den Sengagia ende Maringo op Batchian was ontdeckt ende gestraft, ende insonderheyt is goet dat den Coninck op Batchian, nochte de Ternatanen daerinne geen deel gehadt en hebben. De overige vruchten in die quartieren sullen met d'aenstaende retouren verwachten, ende voorders gaern vernemen den goeden stant van Batavia. Conden U. E. aldaer den Chineeschen handel trecken mettertijt, 't waere een groote sake. Men mach sien wat de tijt geven sal, ende ondertusschen sal Tayouan verstrecken voor de joncken ende handelaers, die soo verde gelegen commertie niet en beminnen.

9. Op den handel van Bantham hebben wy voor desen wijtloopich geschreven,
Bantam. ende alsoo sedert geen veranderingh gevallen is, sullen ons daeraen refereren,
ons lieff sijnde soo goeden quantiteyt peper uyt Bantham tot Batavia gecomen was, ende dat de resteerende oock hoopten aldaer te becommen. Het
exempel van den overval in 't schip *Haerlem* moet anders dienen om beter
op haer hoede te wesen ende den geveynsden niet te veel geloof te geven.
By onse voorige equipagie, anno 1627, ende de schepen daerby desen gaet,
hebben wy ten deelen beginnen te versien op uwen eysch van schepen, soodat U. E. haer daermede sullen connen behelpen, ondertusschen dat wy ter
aenstaende vergaderingh der Seventhiene dienaengaende verder resolutie
hebben genomen. Wy sien wel dat U. E. aldaer van goede schepen seer ont-
bloot werden ende, soals gesecht, twijfelen niet of de aenstaende equipagie
sal vrouch gereet gemaeckt connen werden, om in Augusti te vertrekken, op-
dat U. E. des te spoediger van alles mogen werden versien.
10. De saken tusschen U. E. ende d'Engelsen sullen U. E. aldaer soucken te
Engel-
schen. beleyden met de meeste circumspectie, als eenichsints doenelijck, ons recht
geconserveert blyvende. Dat men alle occatie vermyde, daeruyt eenige misver-
standen met haer connen rysen. De sake van Moretti is ten naestenby van een
natuer als voordesene de sake was tusschen de beschadichde Chineesen ende
d'Engelschen, soodat het met deselfde redenen gemeyntineert can werden.
U. E. hebben seer wel gedaen, ons alle bescheyden toe te senden. In Engelandt, in 't eerste, is op dit stuck van Moretti dapper geroepen, ende gelijck
die natie eene ongefondeerde sake van buyten wel wat weten te becleden,
seyden, dat de fluyt d' *Expedition* omme die clachtentwille alleen overgesonden
was, opdat 't stuck daermede importanter mocht geoordelt werden.
11. Sonder merkelijck verhinder in onsen handel, laet sooveel scheepen ende
Portu-
geezzen. jachten in de Straet van Sincapura ende Malacca, alsoock aen Punte Gale,
jaerlijcx cruySEN, als eenichsints doenelijck is, want by afsnydinge van den
handel der particulieren sal de macht aen Portugael allenskens ontbrecken
ende den lust vergaen omme ons grootelijcx te incommodeeren. Omdat sy
sien, dattet haer dus treft, beginnen sy in Portugael al te delibreeren, off't be-
leyt van den Indischen handel niet in andere termes soude connen werden
gestelt. 't Is een teecken dat sy haer op den ouden voeth qualijck connen
redderen, ende den nieuen voorschach, die sy doen, hebben weder haer swa-
richeden. Dit schijnt wel 't uytterste effort te wesen. Met dese equipagie van
12 seylen hebben sy veel voor; can haer dat ontset werden, meenen het haer
ongelegen sal sijn, soo groote equipagie meer te doen.
12. Op 't stuck van Mocha ende der openingh by den Samorin gedaen, sullen
Varia. wy ter aenstaende vergaderingh resolutie nemen ende met de equipagien van
Augusti 1628 toesenden,

De giroffelnagelen sijn sedert onse jonghste advysen al wat gevallen; gelden nu 15 stuyvers 't B contant.

Ende alsoo wy met onse brieven van 10 Augusti, 24 September, primo October, 6 October, behalven de brieven met *Schiedam* gegaen¹⁾, U. E. van veel poincten hebben gelast ende verwitticht, soo sullen wy deselve brieven mits desen, omme cortstijtswille, confirmeeren, ons daeraen gedragende soo verde als in desen daerby niet en is veranderinge gemaect.

De facturen der comptanten ende coopmanschappen, mitgaders de lijsten der provisien ende vivres voor Indien, gaende met dese vier schepen, sullen U. E. hiernevens toesenden. U. E. sullen de bevindinge derselver ons by particuliere lijsten [doen] toecommen, gelijck U. E. voor desen eens vooral geordonneert is.

In Amsterdam, desen 3^{en} April 1628. Uut den name van de Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie t' Amsterdam, U. E. vrunden. Was ondertekent: LOUIS DELABECQUE, JACOB REEPMAKER, SYMON JACOBSZ. SCHOONHOVEN, JACOB ROCH, ARENT SWEERS, H. SCHELLINGER.

Wij verstaen dat eenen Willem Adriaensz., voor hoogbootsman vertrocken mettet schip *Leyden*, aldaer by U.E. vrydom soude syn vergunt; heeft alhier een huysvrouw ende twee kinderen in groote armoede ende miserie; daeromme begeeren U. E. denselven hoogbootsman weder in dienst van de Compagnie willen aennemen, ende by gelegenheit wat geavanceert hebbende, herrewaerts te senden, om sijn huysgesin voor te staen nae reden ende billicheyt.

Hiernevens senden U. E. een extract getrocken uyt den journael deser Camer, waerby U. E. connen sien wat goederen wy van den Parciaensen ambassadeur op sijn vertreck hebben overgenomen, daerop eenige betalinge waren gedaen, die U. E. hem volgens bygaende memorie uyt de middelen van de Compagnie sullen voldoen met gelegenheit.

9. — AMSTERDAM, 20 APRIL 1628.
(PER *LEYDEN*.)

1. *Niettegenstaende* wy largo in onze generaele brieven onse meninge aen
Sulpeter. U. E. hebben geschreven ten aensien van den salpeter, omme een groote

¹⁾ Die van 29 Nov. en 4 Dec. 1627 hiervóór.

quantiteyt inne te doen coopen, soo hebben wy evenwel raetsaem gevonden desen noch iterativelijcken aen U. E. te vermanen ende serieuselijcken te recommandeeren van op alle quartieren van Indien, alwaer goeden salpeter te becomen sal wesen, soodanige ordre te geven, dat men soucke sooveel goeden geraffineerde salpeter te doen incoopen, als men eenichsints sal connen vercrygen, ende by gebreke van geenen genouchsanen geraffineerde te connen becomen, dan mede te willen letten op heel goeden ongeraffineerden, omme groote quantiteyt salpeter te mogen becomen; doch hebben liever den geraffineerden als ongeraffineerde, alsoo 't seer veel verschilt in 't verkoopen van d'een en d'ander; ende dient wel met goede kennisse ingecocht, te meer wy voordesen eens ongeraffineerde salpeter hebben overgeregzen, die geen gelt waerdich was.

Ons en can niet genoech goeden salpeter toegesonden werden, doordien dese landen gegenwoordich geheel ontbloot sijn van salpeter ende d'apparentie van oorlogen groot sijn, daer deselve mede gedreyght werden, niet alleen ten opsen van den Coninck van Spaingnen, maer oock van den Keyser, die, soo men dagelijcx hoort, groote menichte van volck affsendt met die inten-
tie, soo men uytgeeft, om de landen van Gulick, Cleeff ende Bergh, by forme van sequestratie, door sijn soon te doen incorporeren; waeronder veele starcke plaatzen van importantie, als Rees, Emmerick, Schenckenschans ende andere begrepen werden, sijnde de voornaemste voorschansen ende propungnakelen van dese provintien, waerop het alsdan soude aencomen; alsmede aen d' ander syde vanwegen de Spaensen wert uytgestroyt, dat men de stadt Bergen opten Soom van meyninge is opnieuws aen te tasten, omme alle welcke voorverhaelde redenen wy gemoveert sijn soo serieuselijcken aen U. E. te recommandeeren, doch met den eersten op den incoop van den salpeter ernstelijck te doen letten, want wy meenen vastelijck de Generale Oost-Indise Compagnie daeraen een sonderlinge dienst en proffijt sal ge-
daen werden, te meer den salpeter noyt tot soo extraordinarissen pryse hier te lande is geweest als die nu wel is, want den salpeter geraffineert hier tot $f\ 110$, jae, tot $f\ 120$ de 100 fl wert vercocht, het buspoeder over de $f\ 100$ de 100 fl , sulcx, dat ingevalle dese landen metten oorloge hart werden aengetast, soo is het te vreesen, dat ons seer verlegen van salpeter, ofte buspoeder, sullen bevinden. 't Selve wy goet hebben gevonden U. E. te adviseeren.

2.
Uitrus-
ting der
Engel-
schen.

Wy hebben oock goet gevonden U. E. te adviseeren, dat ons uyt Engelandt van goeder hant wert geadviseert, dat d'Engelse Compagnie tegenwoordich weynich equipagie waren doende, alleen de schepen den *Jonas* ende d'*Expeditie* toemaecten, die na Batavia sijn gedestineert, ende dat men aldaer noch hadde geresloveert met die van Bantam te vereenigen, ende dat sy wellicht aldaer hare residentie souden mogen nemen. Daer is alreede een cleen

jacht van ontrent 100 vaten van Douveren nae Indien affgesonden, met veel contanten, soo men ons adviseert; tselve U. E. sal dienen voor advijs.

Actum in Amsterdam, desen 20 April 1628. Uit den name van de Bewint-hebberen der Oost-Indische Compagnie t'Amsterdam, U. E. vrunden¹⁾.

10. — XVII, 25 OCT. 1628.

(PER *BATAVIA*.)

1.
Aange-
komen
schepen.

Tsedert onse jongste van den 3^{en} ende 20^{en} Aprilis voorleden sijn hier te lande uyt India wel aengecomen, op 2 Juny, de scheepen: *Hollandia*, *Fredericq Hendric*, 't *Wapen van Delff*, 's *Lands Hollandia* ende de *Galias* met d' heere Generael Pieter de Carpentier ende d' heere Jacques Specx, ende daeraen op 22 Juny het schip *Dordrecht* comende van Suratt. Op 10 Septembris cregen tydingh van 't schip *Vianen*, 't welck den 6^{en} Augusty versproken was op 25 graeden Noorderbreedte, ende heeft Sr de Witt ons de generale brieven van daer toegesonden met eenne West-Indische jacht, die hier aengecomen is. Wy willen hoopen, *Vianen* haest in dese landen aencomen sal, dat Godt geve. De drye Suratsche scheepen liggen noch al in Porsmout gearresteert, met goede apparentie nochtans van spoedige relaxatie, soo ons geadviseert werdt.

Uutt de brieven met de voorsz. gearriveerde scheepen uyt Indien hebben geerne gesien d' aencompste aldaer der scheepen *Utrecht*, de *Galias*, *Texel*, *Vianen*, 't *Wapen van Hoorn*. Item dat de *Leeuwvin* ende *Kemphaen* van d'heer Generael Coen aan de Caep op 13 July 1627 wel waren gescheyden na Coromandel ende dat daernaer oock op 18 ende 23 Octobris tot Batavia wel gecomen waren de jachten *Swartzn Arendt* ende fluyt *Velsen*, soodat van de vertrocken scheepen *Prins Willem*, *Nassauw*, *Vlissingen*, *Veere*, *Delfshaven*, ende de jachten *Wieringen*, *Seeburgh*, voor Batavia U. E. resteerten de jachten *Vlielandt* ende *Derchellingh* met *Schiedam*, naermaels op 24 Januaryo uyt Texel geseylt nae Coromandel, ende de scheepen *Leyden*, *Tholen*, 't *Wapen van Rotterdam* ende 't *Wapen van Enchuyzen*, in Maye voorleden van hier nae Batavia gescheyden. Godt de Heere wil U. E. alle deselve wel laten ter handt comen. Met de voorsz. respective jongste scheepen hebben geschreven dato 3 ende 20 Aprilis anno 1628, daervan copye hiernevens gaet.

¹⁾ Onderteekening ontbreekt.

De bevindingh van de retouren gecomen met *Groot Hollandia*, *Fredricq Hendric*, 't *Wapen van Delff*, 's *Lands Hollandia*, de *Galias* ende *Dordtrect* sullen wy U. E. by apparte memorie hiernevens toezendan.

2.
Uit-
rusting. Om India daertegens wederomme behoorlijck nae den noott te versien, hebben wy ter jongster vergaderinge geresolveerd, U. E. dit lopende jaer, anno 1628, toe te schicken 18 scheepen ende jachten, te weten, tegens het begin Octobris de scheepen *Batavia*, *Dordrecht*, 's *Gravenhage*, *Bucrcn*, twee fluyten ende drye jachten voor Batavia, ende nae de cust Coromandel, indien, aen de Caep comende in goet zaisoen, tselve alsdan geraden gevonden wert, de *Galias* met een jacht; ende tegens November noch de scheepen *Hollandia*, *Fredricq Hendrick*, 't *Wapen van Delff*, met twee fluyten ende twee jachten, mede nae Batavia. Dese scheepen sijn geordonneert te mannen met 1930 bootsgesellen ofte sevarende volck, ende met 675 soldaten, opdat daerby Indien met volck ende scheepen beter magh werden versien.

Daerin dan sullen worden geladen de vivres, provisien ende coopmanschappen voor India, sooals by de nevensgaende lijste is blijckende, by welcke sooveel in contant zal werden gedaen, dat U. E. tezamen met de 18 zeylen toegesonden sal werden een treffelijck capitaal van 22 tonnen gouds, te weten f 300,000 voor de cust Coromandel, ende de reste nae Batavia. Wy doen alles wat wy connen van onser syde om den eysch nae te comen ende India in eene goede constitutie te brengen.

De fluytt van de Camer in Seelant is gelast aen te doen de eylanden van Martin Vas ende andere daeromtrent gelegen, om op te zoecken 't schip *Middelburch*, sijn goederen ofte volck. Wy en hebben tsedert zijn laeste gevecht omtrent St. Helena noyt geen tydinge gehad, ende doen dit debvoirt overvloett, off wy tenminsten daerdoor de menschen conden opvinden ende salveren.

Geene van de gecomen scheepen en hebben ons ordre ende U. E. last gevolgh omme achter Schotlandt om te loopen, maer zijn alle door het Canael gepasseert, niettegenstaende alle debvoiren ende goede exemplaren by d'heer Generael de Carpentier ende d'andere hoofden daertoe gebracht; ende alsoo wy niet dan te veel geleert zijn van 't perykel dat daeruyt is, ende noch sal connen ontstaen, soo is goetgevonden U. E. aen te schryven ende op het hooghste te recommanderen (blyvende onse voorgaende order in volle cracht ende vigeur), dat U. E. de scheepen, herwaerts comende, sal versien met trouwe ende deughdelijcke schippers, geaccompagneert met verscheyde getrouwe officieren, waerop de schippers ofte overhoofden in tijt van noodt ofte seditie (des Godt verhoede) haer mogen vertrouwen; ende om het gemeen volck te meer aen hare eedt ende plicht te verbinden, is mede goetgevonden, dat U. E. den artijckelbrieff (voor sooveel die daervan spreeckt) telckens voor het ver-

treck op de scheepen sal openbaer doen voorlesen, ende nae de lecture by alle het volck doen onderteycken.

Vermids de overschietende ende corts verwachte retouren nae het vertreck van d'heer Generael de Carpentier, heeft U. E. goet gevonden het schip *Vianen* te laten volgen buytens tijts van onse gegeven ordre. Wy connen wel verstaen, dat het op die ongelegenheit van saken met Bantam, d'Engelsen ende d'onse in Teyowan noodigh ende dienstigh is geweest, alsoo wy mids de advisen van *Vianen* daerinne nu noch connen versien met dese vloote, ende anders soude daerop geen remedie connen verschafft werden als tegens 't naejaer 1629; evenwel begeeren, dat in toecomende onse ordre absolutelijck gevolgh werde, sonder daerinne te dispenseren, ten ware door pregnante reden ende noott, 't welc wy U. E. recommandeeren.

Wij sullen in toecomende pogen onse equipagien vroegh byder hant te neimen ende die doen vertrekken in goede tijt omme tegens April, Mayo oft Junio ten langhsten aldaer te connen arriveeren.

3.
Suratte,
Perzie,
Mochia.

Voor Suratt ende Percia hadden wy jongst, anno 1626, expresse scheepen toegemaect, doch door verlies van tijt sijn deselve gesonden nae Batavia, niet sonder goet succes.

Tzeedert hebben gheen scheepen op Suratt aengeleyt, maar alle waeren ende comptanten laten gaen over Batavia, die van daer naer Percia ende Suratt gesonden connen werden, gelijck wy dit jaer oock sullen doen, soodat U. E. den eysch voor Europa van daer sullen hebben te furneren, ende te voldoen in contant ende Indische waeren, sonder die quartieren evenwel te overlasten. Wy sien dat U. E. op 4 Augustus 1627 een goede vlootte ende cargasoen derwaerts gesonden hebben onder den Commandeur Willem Jansz. ende twijffelen niet of zullen U. E. daerin anno 1628 gecontinueert hebben, ende met dese vlootte senden wederomme kapitaal ende waeren om anno 1629 die quartieren te versien, ende hopen dat wy der voorschrevene jaeren geeyschte retouren successivelijck becomen sullen. Met de capitalen gaende met dese vloott van 18 scheepen sullen alle quartieren better geprovideert connen werden, dewijl deselve groott, ende selffs excederende zijn den vorigen eysch.

De retouren, die wy daervoren begeeren, ende hoeveel die by onse gissinge sullen comen te bedragen (daerop dit kapitaal vergroot is) sijn als volgh:

Van Batavia 60.000 sacken peper, 250.000 ™ nagelen, 300.000 ™ notenmuschaten, 100.000 ™ foelie, daertoe tot den incoop van noode is f 800.000.

Van Percia 1.200 balen zyde, daertoe van noode is een comptanten ende coopmanschappen boven d'advanse van d' Indische speceryen f 600.000.

Van Suratte 150.000 ™ indigo Laharo tot 18 stuivers 't ™ f 135.000; 300.000 ™ indigo Circhees tot 10 stuivers 't ™ f 150.000; 500.000 ™ geraffi-

25 Oct. 1628.

neerden salpeter tot $2\frac{1}{2}$ stuyvers 't $\mathbb{E} f 62.500$; 30.000 \mathbb{E} cattoene gaeren tot 10 stuyvers 't $\mathbb{E} f 15.000$; 10.000 \mathbb{E} segellack $f 6.000$; item tot incoop van diversche fyne cattoene cleeden ende doecken volgens de jongste lijste daervan gesonden $f 40.000$. Is t'zamen kapitaal voor Suratt $f 408.500$.

Van Cormandel 300.000 \mathbb{E} geraffineerden salpeter, ende in defect, ongeraffineerden, tot $2\frac{1}{2}$ stuyver 't $\mathbb{E} f 37.500$; 60.000 \mathbb{E} cattoene gaeren tot 10 stuyvers 't $\mathbb{E} f 30.000$; 12.000 stucx Guinees linnen, soo wit als rouw, te weten twee derde wit ende een derde rouw, $f 80.000$; item tot den incoop van verscheyde cattoene doecken ende lywaeten sijn ende grove, wit ende ongebleycte volgens de jongste lijste $f 50.000$; item tot den incoop van diamanten $f 50.000$ a $f 100.000$. Somma tot den incoop der Coromandelse waren ende coopmanschappen $f 297.000$.

Van China 200 picol fijinne witte syde tot 200 realen van achten het picol, $f 100.000$.

Somma totalis is $f 2.206.000$ te besteden aan de retouren voor Nederlant, uyt de quartieren respectivelyck soools voren aengewesen is.

U. E. sullen goede ende strickte ordre geven, dat in den incoop wel werde gelett om deugdelijck goet te ontfangen, ende dat luyden van kennisse, ende yverende tot des Compagnie's welvaren, daertoe werden gebruyc.

Insonderheyt dient dit gerecomandeert aengaende de syden van Percia, daer d' onse over, by, ende omtrent connen zijn. In Teyowan mede sooveel eenichsints, sonder den handel voor desen tijt te verachteren, can geschieden. Item in de cattoene lywaeten ende generalijck in alle waeren.

Sullen oock wel achtnemen in Percia op het inpacken, preserveren ende vervoeren der syde, opdat daeraen geen beschadicheyt en come, gelijck het wel schijnt aen alle de syden voordesesen uyt Percia, dat sy seer qualijck bewaert zijn geweest, daerdoor niet alleen den regen ende alle natticheyt van boven ende van 't aertrijck, maer oock het sweett der cammelen, daerop geladen sijn geweest, groot verderff daerin veroorsaeckt heeft.

Item op het inpacken dient mede wel gelett ende insgelijcx op 't inlaeden, dat die syden in de broodtcamer, ende midden in 't ruym d'andere syne waeren, ende niet aan boort van de scheepen gestuwet en werden.

Indien in Percia ofte Indostan enige drogues in tamelijcke quantiteyt te becomen zijn, die hier in Europa bekent zijn ende proffijt geven connen, laett een cleyn monster van elcx senden, om de bevindingh naerder te ordonneeren. Insgelijcx van d' onbekende.

Indigo Laharo sullen U. E. sooveel doen opcoopen ende senden, als connen becomen, want die hier best gebruyc ende meest getrocken werdt, niet alleen tot de gedestineerde somme van $f 130.000$ incoops, maer oock verder met gedeelte van 't geldt tot den indigo Circhees uytgetrocken; ende geen Laharo

meer te becomen zijnde, can alsdan de reste aen Circhees besteedt werden, mits dat den prijs van de Laharo niet geresen en werde in den incoop.

Salpeter dient mede in groote quantiteyt gesonden, doch alle schoon ende wel geraffineert, soo het eenighsints by voorsorge ende neersticheyt te doen is. De ongeraffineerden en sullen U. E. anders niet senden, ten waere geen meer geraffineerde te becomen zal zijn, ende dat in 't schip ofte scheepen groott ruym overich waere.

Op de qualiteyt, gewichte, mate ende getal der fyne lywaeten ende cattoene gaeren dient mede goet acht genomen, want de Compagnie daerin dickmael werdt bedrogen. Dit goet dient mede al in 't midden van 't ruym van 'tscheepsboort aff gestouwt te werden, om natticheyt ende schaede te verhoeden.

Aengaende het verder beleyt der saken in Percia, Suratt ende Mocha refereren ons tot de vorige ordre U. E. toegesonden, alleen sullen daerby voegen, dat wy tot Constantinopelen noch gansch geen reparatie over de schaede by Fodeli Basscha, ons in Mocha aengedaen, becomen en hebben, ende dat hem daertoe noch seer cleynne apparentie verthoont, soodat tijt ende gelegentheyt uitgewacht sal moeten werden om dien handel te herstellen. Ondertusschen werden wy by de vrienden van de Milde versocht aen U. E. te recomanderen sijnne relaxatie, is 't doenelijck. Indien den Raedt in Suratt eenige besendingh anno 1627 nae Mocha gedaen heeft, soo willen wy vertrouwen, dat op U. E. ordre ende des Basschas toeseggingh de coopman de Milde met zijn jongen in vryheyt gestelt zullen wesen, ende indien het niet geschiet en sy, soo laett niet naer de sake op het gevoeghelycxste te vervolgen, want de Milde daer al eenneh langen tijt gedetineert geweest is.

Voorders aengaende Arabien, Surat ende Percia gedraghen wy ons aen voorige orders ende advysen, U. E. toegesonden, ende recommandeeren, dat ondersocht werde ofte de schenckagie niet minder en can gedaen werden als anno 1626 gedaen is, tot 't gene noodigh is, ende sullen wy U. E. niet te nauw limiteren.

^{4.}
Coro.
mandel. Van Coromandel sien wy wat retouren U. E. becomen hadden tot op het affscheyt van 't schip *Vianen*. Item dat de *Leeuwvin* ende *Kemphaen* op 2 November anno 1627 aldaer noch niet en waeren gearriveert.

Wy sullen alles goets verhopen, ende verwachten of noch dit jaer eenigh retour van daer sullen becomen. 't Gene aen capitaal te weynich op de Cust is, nae den eysch, sullen U. E. by haer selven van Batavia suppleeren.

Van hier senden sooveel met dese scheepen tot incoop, als wy tot retour voor Nederlant noodigh hebben, Godt geve, alles behouden overcome. D'orde, die U. E. gegeven heeft, is goet, van dat de *Leeuwvinne* over Batavia soude comen, indien anno 1627 niet vroegh genoegh (nae apparentie) op de Cust gecomen en is.

Solpher sullen jaerlijcx nae de Cust senden; daertegens sullen U. E. de Indische quartieren met de boscruyt van daer versien laeten, sooveel doenelijc is, ende sullen niet ophouden betamelijcke quantiteyt noch jaerlijcx van hier te zenden, tot naerder bevindingh vant cruyt op de Cust.

D'ongelijcken ende schaden geleeden in Masulapatan, ende de overlast aen de onse gedaen, mitsgaders de reparatie van dien, sullen wy aen U. E. stellen als tijt ende gelegentheyt 't zelve sal toelaeten.

Hievoren heeft U. E. gesien den eysch voor Europa. Wy zullen hooppen, dat vermits het accoordt tusschen de drye Rijcken, den handel wat paisibelder gedreven ende de gheyschte retouren wel vercregen sullen werden. Van den salpeter ende doecken ende lijnwaten seggen wy, als hiervoren op Surat gesecht werd.

Op het doen der Engelsen in Armigon ende andere plaetsen, daer Zy ons met contracten uytgeslooten hebben, sullen wy hier letten in d'aenstaende conferentie, die apparent met haer gehouden sal werden, gelijck wy hierachter breeder sullen verhaelen. De Deennen zullen haer selffs genoechsaem consumeeren. U. E. connen haer van questie aldaer wachten, al ware het wat met ons ongelijck ende schade, opdat met pretentien tegens ons hare fortune niet en soecken te verbeteren, als d'andere vrienden doen. Onse ordre van geene scheepen meer directelijck van de Cust herwaerts te laten comen sal U. E. achtervolgen, ten ware by de Seventhiene specialijck daerin gedispenseert werde.

De eysch van peper begrooten wy alleen tot 60.000 sacken jaerlijcx. Dit sal U. E. soo begrypen, wat wy daermede jaerlijcx ons hier connen behelpen, als't cappitael niet toe en laett meerder (boven d'andere vereyschte vruchten ende coopmanschappen) aldaer te besteeden in den peper, want als den eysch van Moluques, Amboina, Banda, Suratt, Persia, Coromandel ende China voldaen can worden ende eenich capitael sal overschieten, oft dat oock U. E. genootsaeckt soude worden meer peper te coopen, om die niet te laten vervallen in andere handen, die hier nevens ons concureren, soo is het beter de quantiteyt van 60.000 sacken te excederen ende, den eysch van India voldaen zijnde, het overschott herwaerts te zenden.

Insgelijcx eyschen wy 250.000 P nagelen, indien U. E. niet genootsaeckt en werden meer te ontfangen, want in allen geval en diennen de nagelen in geen vremden handen te comen ofte den ontsangh van dien aen d'Indianen geweygert te werden. 't Sal beter zijn dat het overschott wat op onse packhuysen hier blyven leggen in bewaringhe, dan dat die in quade handen vallen.

5.
Portugezen. De mangelinge der gevangenen in Macauw ende Malacca, 't rantsoen van d'overige Portugesen, ende het voorraedt van eenige, tegens het ongeluck, dat vallen can, behaecht ons wel. Laedt gedurich eenige scheepen ende jachten

cruysen ende den vyandt overal, daer het mogelijck is, affbreuck gedaen werden. Biedt oock de goede handt aan de vrye luyden, opdat zy door winste ende voordeel tot den affbreuck van hare zyde mede te doen, geencourageert werden.

6. In retour van Chineesche syde en eysschen wy voor Nederlant niet meer als wy in cappitael tot opcoop hiernevens senden, ende dat met die intentie ende voornemen, opdat door de winste van den binnenlantschen handel van Siam ende Teyouan op Japon een goet bequaem fonds ende cappitael voor China aengefockt magh werden, ten eynde dien handel bequamelijck waergenomen magh werden.

Wy bemercken uyt uwe brieven met *Hollandia* ende die van *Vianen*, hoe die comptoiren met een treffelijck kapitael begonnen versien te werden, ende hoe alles hem daer ende daeromtrent heeft gedragen, ende dat het meer een gelt als een handel ende coopmanschappen heeft gemanqueert, daerinne wy by ons selven, ende de winste aldaer, met Godes hulpe, de remedie sullen bybrengen. Laet alles met China wyselijck dirigeren, wel letten op 't maintenement ende bescherminge van onsen handel ende middelen op Tayouan, ende te conserveren de vrientschap met Japon. Wy hoopen, dat de besendingh derwaerts goede operatie gedaen ende de waerheyt de imposture overwonnen sal hebben; dat oock de vyandt omtrent Formosa, vermids de sterfte, niet en sal hebben gecontinueert, ende dat Tayouan weder met scheepen in tijs versien sal geworden zijn. Het waere een gewenschte sake, indien de Persische syde met proffijt in Japon astreck can vinden, daervan U. E. ons met den eersten sal adviseeren.

7. Moluk-ken. In Moluco sijn de saken in corten tijt in verscheiden formen verandert, gelijck als wy uyt het verhael by U. E. missive van 9 November anno 1627 bemercken connen, ende alsoo door het overlyden des conincx Modosar ende d'aencompste van Hamsia de saken haer eens oft anders corts sullen vertonen, soo dient op de dangereuse conjoncture ten hoogsten gelett, om in alle geval sijn versett te hebben. Wy sien watte provisionele ordere U. E. daerinne heeft beginnen te stellen, ende dewijl na uiterlijcke apparentien, d'inclinatie van den nieuen coningh ende der Ternatanen schijnt goet te willen wesen, soo dient met circumspectie deselve gemenageert ende geengageert te werden tegens de Spaignaert ende Tidores, om alsoo ons wat meer te versekeren. Een gewapende vrede sal ons aldaer best dienen.

8. Amboina. 't Vervoeren der nagelen in Amboina dient sooveel verhindert, als eenig-sints doenlijck is. Op Ceram moet het gedaen werden, eensdeels met goede ordre uyt Ternate, ende met vaertuygh van onser syde; maer op Hittoe en is de ontrouwe niet te lyden, daerinne connen U. E. (indien niet by vreedsaem accoordt) by haer selven beter versien, gelegentheyt by de handt hebbende.

Wy senden met alle vlooten (die ons bedunckens groot zijn) sooveel volck als becomen connen. Indien de luyden, wiens tijt omme is, conden beweeght werden, wat langer in India te blyven, wy meenen, dat daer by die quartieren mettertijt beter gepeupleert souden worden; redelijck tractement ende goede bejegeninge can daerin veel doen. Indien het de Compagnie wat meer cost, 't zal in anderen dobbel weder incomen. Dit zeggen wy van de gemeene soldaten ende seevarende volck, want van mindere officieren, die niet extraordinaris sijn, can Indien wel jaerlijcx wat ontlast werden. Met alle vlooten moeten wy doch U. E. telckens nieuwe senden, daeruyt de keuse genomen can worden, ende soodanige dienen mede met goede tractementen beweeght om in India wat lange te blyven. Geeft oock sooveel volck vrye, die haer geneeren connen, als den dienst deser Compagnie can lyden; van die zyde can oock wat aenwas comen.

9.
Banda. U. E. hebben welgedaan, een d' ingesetenen van Banda te laten genieten het soulaes, soals wy 't selve U. E. met 't *Wapen van Delff* hadden geordonneert, mitsgaders 't gene U. E. in rijs daerby noch gedaen hebben. Item dat in den ontsangh der nooten de rompen mede aengenomen zijn; maer dit alles verstaen wy genoech te wesen, sonder de nooten in prijs te rysen ofte consequentie te maken van dat de rompen altijt ontfangen souden werden. De quijtscheldingh der schulden in Moluques, Amboina ende Banda vinden wy oock van te dangereusen exemplē ende consequentie; doet daerinne niets sonder ons expres consent.

Het ongemack, den Gouverneur van Banda Dr Pieter Vlack overgecomen, is groot, niet alleen voor sijn persoon, maer principalijck voor de Generale Compagnie, want het landt van hooffden ontbloot sijnde, soude by voorder desseingh der vyanden onsen staet aldaer in groot gevaer ende perijckel connen gebracht geweest sijn. De voorslagen tot verlossingh van de Gouverneur met sijn geselschap waren oock al op bedrogh gesondeert, soodat met groot geluck de vordere periculen verhoet ende de gevachte weder becomen sijn. Willen hopen, dat met d' ordre daer provisionelijck gestelt, ende door U. E. derwaerts gesonden met het schip *Zuyt Hollandt*, alles in beter versekertheyt ende goede stant in Banda gebracht sal sijn, ende by eenich middel de verlossingh van den Gouverneur ende sijn geselschap voor desen becomen sal sijn; ende indien 't selve voor den ontsangh van desen niet en ware geschiet, soo willen wy U. E. 't selve in ernstige recommandatie geven, dat de verlossingh alnoch gedaen werde, by soodanige expedienten als met eeren van den staet aldaer, ende volgens den artijckelbrieff ende U. E. instructien sijn medebrengende; niet twijffelende, off U. E. sullen voorts daer bybrengen alle vlijt, ernst ende eersticheyt, die U. E. eenighsints mogelijck sal sijn, daerop ons sullen verlaten.

Let wel op onse voorstellinge van 't volck te lichten uyt de eylanden Ron ende Rossingijn. Het groot eylant ende Poeloe Ay connen vruchten genoegh geven ende 't volck dient soo niet verdeelt te werden. Let wel op onse motiven ende intentie, die wy daertoe connen hebben.

Wy hoopen immers dat geene vruchten van Banda vervoert ofte vervreemt en worden in ander handen als deser Compagnie. Indien daerinne werde geexcedeert, laet het soo straffen, dat het exempel sy om andere te deterreeren. Daer wy het niet weeren connen, moet het geleden werden; maer in Banda niet.

10. Batavia's progres ende aenwas in luyden ende neringe is ons lief te verstaen.
Met dese vloote gaen wederom sooveel familien over, als in de schepen nevens 't ander volck gebercht connen werden. Als de stadt aen de Westzyde mede gesloten zal zijn, sullen de luyden met wat meerder versekerheydt daer connen wonen; maer de stads begrijp soo groot zijnde, dient mede gelet op haer besettinge, daertoe goede ordre behoort gestelt te worden. Soowel by een aensienlijck garnisoen, als dat de borgerie dient te werden gestelt in compaignien ende onder hooffden, onder dewelcke sy haer in tijt van noodt connen begeven. Het attentaet van die van Bantam hebben in 't lange gelezen uyt de brieven van *Vianen*, ende alsoo ons dit leert hoe weynich wy op die van Bantam hebben te vertrouwen, item wat onse professie vrienden daerby doen, soo zullen U. E. wel doen ende altijt met goede wijsheyt ende circumspectie een oogh in 't seyl houden. Aengaende het voorgenomen vertreck van d'Engelsen naer Bantam is by ons niet te schryven anders als voor desen gedaen is, daernaer U. E. haer selven sullen reguleren. Den voet in dit stuck voorgenomen behaeght ons wel, ende sal U. E. daerby alsoo continueren.

11. Engelschen.
In de differenten met d'Engelsen doen U. E. wijslijck haer soo te compoteren, dat wy met goede acten ende bescheyden hare ongelijck zullen connen aenwysen. In toecomende sal daerinne voortgegaen moeten werden, opdat wy alles, wat seggen oft allegeren, bewysen mogen. Tusschen haer ende ons hier in Europa staet het invoegen alsvoren. De drye Suratsche scheepen syn nu eenen langen tijt gearresteert geweest onder pretecxt van groote pretentien op dese Compagnie, insonderheyt van de judicature in Amboina, tegens d'Engelsen gehouden. Eyndelingh is sooveele te wege gebracht, dat den Coninck aldaer te vree is geweest, de scheepen te ontslaen ende vry te laten vertrekken, mits dat hier te lande prompte justitie soude gedaen werden over de aengeclaegde rechters van Amboina, ende dat, soo haest de Suratsche scheepen hier te lande gearriveert sullen zijn, dese Compagnie sal zenden hare commissarisen ofte gedeputeerde, die handelen sullen over de differenten ende misverstanden, ontstaen tusschen de twee Compagnien, ende dit

te vereffenen op het tractaet; maer hoewel dese belofte wegens dese staet al voldaan is in 't begin van Julio voorleeden, soo en zijn de Suratsche scheepen noch niet gecomen, op d'een off d'ander protecxt hare ontslaginge geretardeert werdende.

D'Engelsche scheepen van Suratt waren by ons *Vianen* op 25 graden bezegent op 6 Augusto, ende die van Batavia ofte Bantam voor haer comen souden, en verschynen noch niet; off dit wel de relaxatie onser Suratsche scheepen retardeert, connen wy maer alleen gissen. 't Schijnt wel d'Engelsche Compagnie t'eennemael hier in Europa sonder captael is, soodat de middelen gebreken om by deselve Compagnie meer equipagien na India te doen. Daerover hadden voorgenomen eene nieuwe Compagnie op te richten, by nieuwe inteyckeninge van capitaelen, maer naedat daertoe alles was gedaen wat doenlijck was, soo is daerin maar geteykent, door heel Engelandt, omtrent 27.000 pondt steerlincx, ende de geprefigeerde tijt tot de vereyschte onder-teyckeninge is lange geexpireert. 't Is daerom niet vreeint dat d'Engelsen aldaer veel vremdicheden by der hant nemen ende U. E. met veele molestatiën ende protestatien bejegenen, want uyt den handel scheydende, zullen de reeckeninge soeken te saldeeren ende verbeteren met verscheyde questien ende pretensiën, die sy daernae tegens dese Compagnie hier in Europa sullen moveren ende soeken goet te maken met recht ofte onrecht.

12. D'heere Jaques Specx gaet wederomme met dese vlotte als commandeur, Jacques Specx. om te bekleeden in rangh ende order de plaets, die syne E. voordesen bedient ende bekleedt heeft: dat is naest d'heer Generael. De goede diensten, die voordesen gedaen heeft ende alnoch verwachtende waeren, hebben ons beweeght om syne E. hiertoe te hebben versocht, ende hopen dat met U. E. te samen de saken aldaer sullen soo werden beleyt, dat daeruyt sal ontstaen eere ende reputatie voor 't vaderlandt ende 'tgewenste proffijt voor de Generaele Oost-Indische Compagnie, tot bevorderingh van 't welcke wy jaerlijcx sullen beschicken de nodige capitaelen ende equipagien, sooveel als onsen standt alhier sal connen lyden, ende soo wy hopen tot uwe contentement.

13. Naedat dese brieven dusverde geextendeert waren, sijn ten langen laesten Huberto Visnich. de drye Suratsche scheepen, in Engelant gearresteert geweest zijnde, hier te lande wel gearriveert, te weten, ultimo Septembris anno 1628, in Seelant: *Orangie* ende *Walcheren*, ende den *Gouden Leeuw* in Texel, den 1^{en} Octobris, soodat wy nu sullen gaen committeeren persoonen nae Engelant om de differentien tusschen de twee Compaignien onderlingh te examineeren ende te accomodeeren, is 't doenlijck, dewyle de scheepen op die conditie gerelacxeert sijn. Aengaende de goederen, die zijn alle gelost, doch noch niet alle geopent. Het meeste quaet dat wy daeraen sien connen van buyten, is in de syde, die soo qualijck versien (alleen met een hembde bewaert) in de scheepen gepact

ende geladen zijn, dat het schandelijck ende niet verantwoordelijck is by Visnich, die daerop beter hadde behooren te letten. Wy sullen in eene aparte memorie dese ende andere fauten ende gebreken aenwysen, ende begeeren dat U. E. hierover sal doen de nodige reprimende naer Percia, opdat in toecomende de Compagnie's goederen soo niet verlost ende verdorven worden.

Ende alsoo Huberto Visnich nu al eenen geruymmen tijt in Percia heeft geresideert, ende die plaatse wel by een ander dient bekleedt, uyt verscheyden redenen, die wy daertoe hebben, soo is ons begeeren, dat U. E. denzelven Visnich sullen opontbieden by U. E. in Batavia op het bequaemst, sonder syne eere te quetsen, ende laet hem vandaer herwaerts comen met d'eerste scheepen. U. E. sal hierin soo voorsichtich ende met soodanige circumspetie handelen, dat alles in Percia op het gevoeghlijcxste ende buyten schade van de Compagnie beleyt werde. Daertegens sullen U. E. de plaatzen van Percia weder versien van een vigilant, trouw man, hem op dien handel best verstaende, die de oncosten van de huyshoudingh sooveele met goede mesnage vermindere, als nae zijn conditie doenlijck sal zijn; sullen U. E. hem oock verbieden wel scherpelijck geene ambassadeurs van Coningen herwaerts te laten comen, veel min by versoek ofte andersints daertoe oorsake geven, maer alles vermyden ende excuseren op het facoenlijcxste. Item dat hy hem sal onthouden van alle perticulieren handel, maer getrouwelijck sijn zelven emploieeren, int geheel, tot nut ende voordeel van de Generale Compagnie alleen. Ende in sijnne instructie sullen U. E. hem expresselijck bevelen, dat hy met ons over Bagadett ende Allep ofte Constantinopelen sal hebben te correspondeeren, met goede geextendeerde brieven, alle in 't breede vervattende daeraen ons gelegen is, ende dat soodanige brieven sal zenden ten minsten alle twee maenden eens, met het dobbel van de voorgaende. Item dat selfs sal staen ende bywesen in de visitatie ende ontfangh der goederen, soowel incomende als der syde, die wy daertegens ontfangen, sonder 't zelve op andere te laten staen. Dat op de deughdelycheyt ende gewichte van syde wel gelet werde, ende dat voor yder balens gewichte notitie sal maken in pampier, ende steken deselue in de balen onder het hembt. Item dat 't selve gewichte op het hembt geteykent werde met de numero der bale, soals deselue baele buyten op het scharpelier genombreert sal wesen.

Dat voorts hy in Gilangh ofte in Spahan, daer hy de syde ontfangen heeft, sal datelijck de balen doen bewaeren, binnen op het hembt met een wascleedt, ende dat wel dicht beset met cottoen ende boven over met een charpelier met touwen vast bewonden, op welcke charpelier de bale genombreert sal staen, soals binnen op het hembde geschiet is; ende van ider ende alle de balen sal hy maken, ende U. E. ende ons toezenden pertinenē facture, met manniere

ende gewichte van yder, want ons sulcx hoognoodigh duncken om veele inconvenienten te vermyden; ende indien hy eenige balen onbewonden van Gilangh ofte Spahan laet affcomen op Gamron, dat men hem ende zijn maentgelden daervoor responsabel sal houden. Dit ende alles meer wat U. E. dienstigh sullen vinden, begeeren wy aan den nieuen resident in Persia voor instructie gegeven sal werden.

14. **Varia.** Wy hebben goet gevonden U. E. te verwittigen ende te belasten, hoe wy geresloveert zijn, alle gaende scheepen uyt Europa nae India voortaeen over Batavia te laten passeeren, ende dat U. E. vandaer Surat, Percia, Arabia ende de Cust van Coromandel met scheepen, volck ende cappitaelen sullen versien, soowel voor Nederlandt, als tot retour van de Suyt; soodat naer desen (indien 't schip de *Galias* ende 't jacht *Cleyn Davit* van de Caep noch dese mael directelijck op Coromandel seylen sal, soals nae tijtsgelegentheyt geordonneert is) U. E. in toecomende in Batavia alles eerst hebben te verwachten. Insgelijcx vinden goet, dat alle retouren van Surat, Persia ende Coromandel voortaeen nae Batavia gesonden, ende die voor Nederlant gedestineert ofte bequaem sijn, van Batavia herwarts comen sullen in vlootte en compagnie der generale retourscheepen, ende dit om vele redenen, die ons daertoe moveren. U. E. gelieve hiertoe overal de behoorlijcke ordre te stellen, ende dat de retouren van Percia, Surat ende Coromandel soo spoedigh werden geprepareerd ende nae Batavia gesonden, dat de retouren daerdoor in 't generaal niet en werden geretardeert.

Het schip de *Galias* wordt geordonneert tot een retourschip voor de Camer tot Hoorn.

15. **Scheeps- en logie- boeken.** Verscheyden cameren clagen, dat volgens onse ordre, de scheeps- ende logieboeken niet en werden met alle vlotten overgesonden; insonderheyt dat van de Cust Coromandel, 't sedert anno 1625 geene gesonden sijn, U. E. sullen daerover ordre stellen, dat dese clachten cesseren ende dat alle scheeps ende logieboeken uyt alle quartieren gesonden werden. Pertinentelijck werden mede versocht de boecken der Weescamer tot Batavia.

Op de versterckinge ende versekeringe derselver stadt Batavia dienen U. E. mede met den eersten te letten op het serieuste, U. E. in bedenken gevende, of niet het begrijp der stadt volgens het concept soo groot vallende, de besettinge seer beswaerlijck sal vallen voor het garnisoen ende burgerye, die nu in de stadt is.

De Chinesen ende vremde natien en connen hierin niet vertrouwt werden, ende de Nederlandsche borgerye ende soldaten tot het garnisoen en dient niet te veel geverght; U. E. sullen alles wel ende wijslijck overleggen ende doen, dat seker ende oorboirst is.

16. **Eisch.** Boven de voorige eysch van retouren sullen mede begeeren het navolgende:

Opium een goet monster. In Percia is het beste te crygen.

10 catti Japons thca, ende 20 catti Chinese tee.

Twee quarteelen mannekens-nootenmuschaeten.

Semen suiar ofte wormcruyt tot f 5000 a f 6000.

Pertye incoops geconfyte Chineese gengber.

17. Bevin-
ding van
retouren. Wy hebben voordesen geseyt, dat wy, by aparte memorie, U. E. sullen verwittigen aengaende de bevindingh der goederen, overgecomen met de jongste scheepen; doch om alle versuymenis daerin te vermyden, vinden best geraeden, deselve memorie hier te insereren.

Met het schip *Dordrecht* sijn van Surat gecommen 661 fardelen indigo Bajana, wegende volgens facture netto 133.708½ fl , ende hier te lande gewogen leveren maer uyt 116.962 fl ; dus compt op soo cleenen pertye indigo te cort 16.746½ fl .

Dit en can niet wel hier te lande begrepen werden, want behalven de reeden, soo strijt het met alle vorige experientie, dat indigo op de helft nae quaelijk soodanige laccagie ofte indroginge geleden heeft.

Met den *Gouden Leeuw* ende *Orangie* sijn de syden van Percia in meesten deel in de simpele hembden gesonden, daervan wy de clachte gedaen hebben hiervoren, ende gelasten d' ordre, die in toecomende dienaengaende daerinne gehouden sal moeten werden. Daerenboven sullen U. E. hierover reprimendeeren die van Surat, dat sy het goedt, soo qualijck geconditionneert uyt Percia comende, daer niet beter en hebben versorcht, ende dan eerst hebben laten herwaerts comen.

De sockels foelie werden in minder quantiteyt ende gewicht gerateert, nae advenant de geheele pertye, soo die in Banda gewogen hebben, sonder te weten wat yder sockel in minder pertye eygentlijck wegen, daerdoor vele abuysen connen werden verdonckert, ende de Compagnie hier te lande groote schade lijt; derhalven begeeren in toecomende, dat voortaan alle sockels in Banda sullen werden genombreert, ende dat binnen d' oren van ider sockel het pertinent gewichte van dien by biljet gevoecht sal werden, ende dat soo by alle sockels in mannier ende gewicht pertinente facture gemaect, ende ons toegesonden zal werden, om van yder pertye 't sekere gewichte te connen weten; de geheele pertye verdeelt werdende.

Gepekeldde notenmuschaten sullen U. E. geene zenden.

Fijn porceleyn dient goede pertye gesonden dat met *Hollandia* is wel vercocht.

De Sinesche syden diennen voortaan in Tayouan gepackt in drooge leggers, ende niet in canasters, dewijl door de voorsz. canasters tusschen Tayouhan ende Batavia de schade veroorsaeckt werdt.

Alcativen niet meer te zenden vooreerst, tot naerder ordre.

Semianes, cehem, ambertins, spiconardi, mercksteenen vooreerst niet meer te senden; tot naerder ordre oock geen cassa Bengale.

Allerhande coleuren ende witte Chinese armosijnnen, sattijnnen, damasten, fluweelen, die goet sijn, gelieven in groote quantiteyt te senden; dogh geen swartte.

18. **Vogels en herten voor den Prins van Oranje.** Voordesen is gerecommandeert, dat U. E. souden in India doen opsoeken eenige rare, schone vogels, ofte andere gedierten, die aan Syne Furstelijcke Genade mijn Heere den Prince gepresenteert connen werden. Item laet overcomen eenige schoone gespikelde herten van beyde sexen, gelijck als voordesen uyt India gesonden sijn. Syne Furstelijcke Genaede heeft die namentlijck begeert; U. E. sullen dit met den eersten voldoen.

19. **Vervolg der varia.** Tsedert hebben tydinge becomen, dat ons schip *Vianen* met de stercke Suydtooste winden voorby het Canael van Engelandt geset, ende in de haven genaemt Ventry, gelegen op de Westcuste van Yrlandt, gearriveert is, in geselschap van drye Engelse Suratse scheepen, die *Vianen* aan de Caep bejegent heeft. Wy hebben ordre gestelt dat eenige oorlooghscheepen derwaerts sijn, omme ons schip te assisteren ende nae dese landen te convoyeren.

Is by de Seventhiene geordonneert, dat ydere Camer 't volck van hare scheepen, soo daerop uytvaren, ofte comen over te gaen, sal betaelen by haerzelven; maer het volck, soo op de getimmerde ofte veroverde jachten in Indien compt te varen, alsmede 't gene by haer daer in 't landt werdt verdient, sal voortaan by de Camer tot Amsterdam alleen betaelt werden.

Omme alle onbehoorlijcke onachtsaemheyt te voorcomen, die in het conserveren van des Compagnie's goederen, soo genoemde, onderwegen in India, ende herwaerts comende, by de schippers werdt gepleeght, ende dat tot extraordinarische schade ende last van de Compagnie, soo heest de vergaderinghe daertegens geordonneert, dat voortaan alle schippers, gaende nae India, ende vandaer comende, als oock in India selffs, gehouden sullen wesen behoorlijcke cognossementen te teycken van alle scheepsgereedschappen ende vivres, die sy van de Compagnie, oft d' overheyt aldaer, in hare scheepen sijn ontfangende, ende dat in deseelve forme ende manniere, als geschiet van de coopmanschappen, die haer medegegeven werden.

Alle stuerluyden gaende nae India, ofte vandaer herrewaerts kerende, sullen gelast werden, arriveerende ter plaetse daer sy sijn gedestineert, haer caerthen ende seylsteennen over te leveren, 't zy aen ons, ofte aen de overheyt aldaer respectivelijck; ende om deseelve daertoe beter te brengen, soo sullen de voorschreve stuerluyden telkens op hare reeckeninge belast werden met de waerde der voorsz. caerten ende seylsteennen, daervan sy mede sullen werden gedechargeert als sy de voorschreve caerten ende seylsteenen gerestitueert zullen hebben,

Hiernevens zenden weder een strength cattoene gaern, overgecomen met het schip den *Gouden Leeuw* van Suratte, die ons in alles wel behaeght, soo in groote, lengte van strenghen ende andersints; uytgenomen alleen, dat die in 't midden gecruyst ende vastgemaect is, daerdoor hier te lande gans onbequaem zijn omme aff te winden; anders, als het waere effen ende rouwe, sonder cruyts tusschen inne, ende van dese dicke, ende niet grooter van strenghen, soude hier geheel aengenaem wesen ende in prijs meerder gelden; oock grooter vertier geven door het gemackelijck affwinden. Grover, noch dicker strengen souden hier niet gewilt werden, derhalven sullen U. E. soodanige orde stellen, dat sy aldaer in Suratt op dit patroon (die cruyssingh alleen uytgenomen) de strenghen maken; daerby sal de Compagnie het meeste voordeel geschieden.

De heer Jaques Specx is tzedert getreeden in 't bevoorderen van een houwelijsk, waerdoor syne E. misschien (indien den wint haest goet wert) lichtelijck sal werden geretardeert, omme met dese scheepen van hier te scheyden. In alle geval heeft aengenomen, met de aenstaende scheepen, in November gedestineert, van hier te vertrecken.

In Amsterdam, desen 25 October, anno 1628. Utten name van de Bewint-hebberen der Vereenichde Oost-Indische Compagnie, ter vergaderinge van de Seventhiene, U. E. vrunden, ende was onderteyckent: HILLEBRANT SCHELLINGER, J. SCHOTTE, J. PORRENAER, ANDRIES RIJCKAERT, J. GERRITSZ. MEERMAN, PIETER DE SCHILDER, PIETER COURTEN, LEONARDT PIETERSZ. BUSCH, JAN MARTENSZ. MEERENS, HANS DE HASE, DIRCK THOLINCX, PIETER W. PROOST.

11. — AMSTERDAM, 16 DEC. 1628.
(PER *HOLLANDIA*.)

^{1.}
Sappanhout. Wy hebben nodigh geacht by desen aan U. E. noch te advyseren eenige dingen, die in de generaelle missive sijn vergeten, ende by ons naderhant gere-marqueert, die wy oordeelen tot dienste van de Generale Compagnie te sullen strecken, te weten: van het sappenhout, dat redelijcke goede advanse voor-desen heeft gegeven, waervan wy tegenwoordigh geen in voorraed en hebben. Soo hebben goet gevonden U. E. by desen te recommanderen, dat ons jaerlijcx daervan magh toegesonden werden 2 oft 300.000 fl , die wy meennent dat alhier sullen connen vertiert en vercocht werden, te meer, alsoo het Far-nabouckhoudt hier noch tot hoogen prysse vercocht werdt, waerdoor het sappenhoudt te meer begeert is.

2.
Huberto Visnich. Hiernevens gaet oock het dubbelt van sekere missive, die ons goet gedacht heeft over Aleppo naer Parcia aan den Directeur Huberto Visnich te schryven. Uyt de opengaende copie sal U. E. connen sien den inhoudt derselver, die U. E. mede gelieve te examineren, ende de voorsz. besloten missive van daer voorts met d'eerste gaende scheepen naer Persia te zenden, ende dienvolgende by U. E. mede aan denselven Visnich te schryven, in conformite van onse gegeven ordre, waeraen ons vruntschap ende de Generaele Oost-Indische Compagnie dienst sal geschieden.

3.
Francisco Pelsaert. Den persoon van Francisco Pelsart, die voor desen met schip *Dordrecht* van Suratte is overgecomen, ende nu wederomme voor President opte leste uytgegane scheepen naer Indien, op het schip *Batavia*, is gegaen, denselven heeft aan ons versocht onse voorschryvinge aan U. E. ende Raeden van Indien, ende alsoo wy van syne vorige diensten heel goede rapporten hebben gehoort, soo willen wy U. E. by desen gerecomandeert hebben, sijn persoon in achtinge te nemen, ende op desselfs volgende diensten te letten, ende dienvolgende denselven Pelsart te advanseren tot zoodanige qualiteyten, als syne comportementen sullen meriteeren, waeraen ons vruntschap, ende de Generale Compaaigne dienst sal geschieden.

Actum in Amsterdam, desen 16 December anno 1628. Uutten name van de Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie t' Amsterdam, U. E. vrunden. Was onderteekent: LOUIS DELABEEQUE, SIMON JACOB SZ. SCHOONHOVEN, PIETER DE SCHILDER, ANDRIES RIJCKAERT, CORNELIS DE VRY, AERNOILT SWEERS.

12. — AMSERDAM, 18 DEC. 1628.
 (PER HOLLANDIA.)

Wy hebben niet connen laeten U. E. by desen te adviseeren, dat wy brenger deser, Jonas Aerdtsz., opnieuws hebben aengenomen voor propo-
 nent te gaen naer Oost-Indien met 't schip *Hollandia*; soo hebben wy hem
 toegeseyt onse voorschryvinge ende recommandatie, ingevalle denselven
 aldaer bequaem geoordeelt wert, omme in qualiteyt als predicanter gebruyc-
 te werden; soo een plaatse daertoe vacant mocht wesen, soo is ons meninge
 ende begeeren hem daertoe te advanseren. Ons sal daeraen vruntschap, ende
 Generaele Oost-Indische Compagnie dienst geschieden.

Actum in Amsterdam, desen 18 Desember, anno 1628. Uutten name van
 de Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie tot Amsterdam, U. E.
 vrinden.¹⁾

¹⁾ Onderteekening ontbreekt.

13. AMSTERDAM, 18 DEC. 1628.
 (PER *HOLLANDIA*).

1. *Raden van Indië.* Wij hebben niet connen naerlaten U. E. indachtigh te maken, dat by brieven van de vergaderinge van de Seventhiene, in dato 15 April anno 1626, aan den heere Gouverneur ende Raeden van Indien is geschreven ende in speciale last gegeven seekere ordre op 't gouverne van Indien, namentlijck hoe d' heere Generael in Batavia altijts by en omtrent hem soude versien blyven, ten minsten met vier permanente Raeden van Indien, ende andere vier geemployeert souden werden tot directie van de importantste gouvernemachten, als de Moluccos, Amboina, Banda, Teyowan en Paliacatte. Item hoe deselve alle drye jaeren, niet tevens, maer op verscheyden tyden souden verlost werden, ende haer by den heere Generael in Batavia wederomme vervoeghen.

By voorsz. missive was mede ordre, ende eenne speciale instructie gegeven, voor twee commissarissen tot de jaerlijcxe visite van des Compagnie's gouVERNEMENTEN, casteelen, comptoiren en residentien over gansch India.

Item eene serieuse renovatie gedaen tot redres van alle excessien, by verscheyden missiven aengewesen, ende insonderheyt tegens perticulieren handel; dengenen welcke by eede alleen ten dienste van de Compagnie verplicht sijn ende niet voor haer selven off andere.

Wat op d'een en d'ander van tijt tot tijt geeffectueert sy, sullen wy gaerne verstaen; U. E. recommandeerende haere sorghvuldicheyden soo doch aen te wenden, ten eynde de goede intentie van de Compaignie ende haeren meesten dienst altijts magh werden geavancheert, sooveel in U. E. vermogen werdt, gelijck wy U. E. sijn toevertrouwende ende ons vastelijck daerop verlatende.

2. *Ontdekkingen benoorden China en bezuiden Java.* By behouden overcompste van de twee jongste equipagien nae Indien, namentlijck Blocx ende de heer Specx vlooten, ende by degene welcke noch met Godes hulpe successive volgen sullen, hoopen wy, dat Indien eens buyten gebreck van goede scheepen en bequame jachten sal gestelt werden; daeromme heeft ons goetgedacht U. E. by desen te renoveren de ordre voor desen gegeven, ende ten deele by U. E. geintendeert, maer door voorgevallen impedimenten achtergebleven, namentlijck op d'ondeckinge van de Noordtcusten van China ende Tartarien, item 't landt ten suyden Java gelegen; dat d' eenne ende d' ander magh gevoordert ende ondersocht werden, soo haest sulcx, sonder vercortinge van wightiger employ, geschieden can, alsoo wellicht by ondeckinge van gemelte gelegentheyden, de Compagnie eenen seer goeden dienst soudt connen geschieden, off teminsten bericht werden, off daerin voor haer yets te doen sy off niet.

8.
Jacques Specx. Alsoo de heer Specx met eene reedelijcke groote familie sich derwaerts is transportteerende, hebben wy niet connen naerlaten U. E. synentwegen te recommandeeren behoorlijcke ordre te willen stellen, teneynde syne E. naer sijn ommeslagh, en nae des Compaignies gelegentheyt aldaer, met een goet logiemont binnien 't Casteel magh werden geaccommodeert.

4.
Varia. Verders dient, dat wy hier niet en hebben bevonden in 't lossen van 't schip *Dordrecht* de sack met marcksteennen, die in de facture van ditto schip sijn gementioneert; U. E. gelieve daerop te doen informeeren, om te mogen weten waer deselve sijn achtergebleven.

Willen U. E. by desen mede gerecommandeert hebben, soodanige ordre gelieve te geven, dat magh gelet werden geen Guinees lijnwaet van Cormandel te laeten coopen, noch herrewaerts te doen senden, dan de ordinare breedte soorte; want men heeft bevonden, datter onder andere meermaelen sijn overgesonden deselue soortte van lywaeten, die omtrent $\frac{9}{16}$ van een elle smalder sijn, dewelcke, neffens d'andere, niet connen vercocht werden; behalven dat en is 't smal soo dienstigh hier in 't landt niet.

Gheen ongeraffineerde salpeter te zenden, soo daer gerafineerde te becomen is, want dient geconsidereert, dat den ongeraffineerde hier ordinarie maer 60 a 65 fl per cento en respondeert; dat men al dat ondergewicht voor niet ende tevergeeffs in de scheepen laadt; dat de embelagie, arbeytsloonnen ende andere oncosten, daarop te vallen, sooveel op het slecht goet verswae-ren, dat men den ongeraffineerde salpeter niet veel hoger off beter als halff gelt magh rekenen.

Het Engelsche schip den *Mourits*, dat van Batavia was gecommen voor d'Engelsche Compaignie, is door storm ende onweer, naerdat het al onder Engelandt was gecommen, van sijn anckers geraect, en alhier onder ons landt gedreven ende omtrent 't Vlie gebleven; 't meeste volck daervan verdroncken ende seer weynich goederen gesalveert; 't selve diene voor advijs.

5.
Jasper Boudaen. Neffens desen gaet copie van seeker contract, dat by de laetste vergaderinge van de Seventhiene is ingegaen met eenen Gasper Boudaen, juwelier, ten aensien van een costelijck juweel, soo Boudaen seyt, daervan de Seventhiene, noch yemandt van de Compagnie anders, hebben gesien als het pour-tract, 't welck den voorschreven Boudaen heeft medegegeven naer Oost-Indien aen Sr Francisco Pelsaert, die met de vorige vloote als President in 't laeste van October is uytgeseylt naer Indien, omme 't voorschreve juweel tot meesten proffijt van den gemelten Boudaen in Indien te vercopen, van welck provenu de Compagnie sal genieten 28 ten hondert. Voor de penninghen daervan procederende, sullen aen 't comptoir van Indien betaelt werden, welcke penninghen, op 't eerste advijs van Indien, hier wederomme sullen voldaen werden aen den voorschreven Gasper Boudaen, met advanse van 8 ten

hondert voor proffijt van de wissel; ons verders reffererende aen 't voorschreven contract, omme daerop mede soodanighe ordre te willen geven, als den inhouden van dien is medebrengende.

Actum in Amsterdam, desen 18 Desember, anno 1628. Uytten name van de Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie te Amsterdam, U. E. vrunden. Was onderteyckent: HILLEBRANT SCHELLINGER, SIMON JACOB SZ. SCHOONHOVEN, ANDRIES RIJCKAERT, HENDRIC BROUWER, PIETER DE SCHILDER, JACOB BICKER, CORNELIS DE VRY, ARENT SWEERS, HANS VAN LOON, PIETER DE CARPENTIER.

14. — AMSTERDAM, 22 DEC. 1628.
(PER *HOLLANDIA*.)

By desen werden U. E. toegesonden dubbelt van de cognossementen van de ladinge van 't schip *Dordrecht*, alsmede copie van de missive, die by ons sijn gesonden met schip *Galias* en *Cleen David* naer de custe van Cormandel, tot den inhouden derselver ons gedragen.

Verders sal desen dienen omme U. E. te doen verstaen het ongemack, dat ons schip 's *Gravenhage* is in see overgecomen, 3 ofte 4 dagen naedat het neffens d'ander schepen, onder het gebiet van den E. Francisco Pelsaert, was uytgelopen; 't selve schip door storm ende oock door sijn ranckheydt op een banck is geraeckt ende eyndelingh, Godt loff, daer affgeraeckt is ~~en~~ in 't gat van der Veere masteloos, en oock heel reddeloos, ingecomem, soodat heel leck was geworden; waerover raedtsaem gevonden is, 't voorsz. schip geheel te doen ontlossen en te doen brengen in de dogge tot *Middelborch*, omme aldaer te doen vertimmeren, waerover 't selve niet voor het voorjaer, in April, sal connengereet vallen. De comptanten daeruyt hebben doen lichten en in 't schip *Hollandia* nu senden, omme te spoediger in Indien te mogen comen; 't selve U. E. sal dienen voor advijs.

Actum in Amsterdam, desen 22 December, anno 1628. Uutten name van de Bewinthebbers der Oost-Indische Compagnie t' Amsterdam, U. E. vrunden¹⁾.

¹⁾ Onderteekening ontbreekt.

2 JAN. 1629.

15. — AMSTERDAM, 2 JAN. 1629.
(PER HOLLANDIA.)

Wy hebben niet connen naelaten U. E. by desen te adviseren 't gene hier hebben verstaen, dat uyt Portugael wert geadviseert, dat den handel van Portugaels India sal getrocken werden in een generael octroy, ende dat alreets een Compagnie daerop in Portugael is geformeert, die, soo men voorgeeft, een treffelijck cappitaal sullen byeenbrengen, van omtrent de vierhondert tonnen gouts, ende dat tegenwoordich aldaer gereet gemaeckt werden ses caraquen ende drie gaillioenen, die tegens de maent Martio toecomende naer Oost-Indien sullen gaen, soodat wy ons vastelijck inbeelden, de voorsz. Compagnie van jaer tot jaer successivelijken groote equipagien sullen doen, omme onse Compagnie ende andere, daer traffiquerende, alle afbreuck te doen, waertegens van onser syde alle mogelijcke sorge dient gedragen, tot voorcominge van alle periculen ende swaricheden, die daeruyt souden mogen resulteren.

Soo ist, dat wy U. E. by desen willen op 't hoochste gerecommandeert hebben, opte voorsz. sake serieuselijcken te willen letten, ende alomme soodanige ordere te doen stellen, dat wy van alle swaricheden mogen bevrijt blyven, waertoe ons sullen verlaten.

In Amsterdam, den 2^{en} Januari, anno 1629. Uyt den name van de Bewint-hebberen der Oost-Indische Compagnie t'Amsterdam, U. E. vrunden. Was onderteyckent: DELABEQUE, SCHOONHOVEN, SCHILDER, ROCH.

16. — XVII, 21 MAART 1629.
(PER GOUDEN LEEUW.)

1.
Uit-
rusting. Hiernevens gaen copie van de brieven, gesonden met de retourschepen *Batavia*, *Dort* ende de *Gailliasse*, met het oorlooghschip *Bueren*, de fluyten *Assendelft* ende *Sardam* ende het jacht *Cleenen Davidt*, alle onder het commandement van de E. François Pelsaert, ende gedestineert naer Batavia; uitgesondert de *Galiasse* ende den *Davidt* naer de cust Cormandel, dato 25 October 1628.

Copie van welcke brieven oock gesonden sijn mette vloote van heere Jaques Specx, Raet van Indien, Commandeur etc., bestaende in de schepen ende jachten als volcht: *Hollandia*, *Frederick Henrick*, 't *Wapen van Delft*, *Der Goes*, *Oost- ende Wessanen*, *Soutelande*, de *Salm*, *Beets* ende *Broeckerhoven*, daermede sijn beantwoordt de brieven, overgecomen mette Gouverneur

Generael Pieter de Carpentier ende 't schip *Vianen* van dato den 6^{en} Januario 1628, geamplieert den 13 dito. Het schip *Vianen* is den 8 November in Goeree wel gearriveert, naerdat hetselfe omrent negen weecken in Ierlandt hadde gelegen. De goederen hebben redelijck geconditioneert ontfangen, uitgesondert, dat se, passerende de Straete van Baly, ende gecomen sijnde aen 't Zuyderlandt, aen de grondt, omme daer aff te comen, schip ende goet te salveren, hebben moeten werpen 8 a 10 last peper ende merckelijcke perhye coper, soals by uytleveringe van deselve spetien hiernaer sal bevonden worden.

Met alle welcke voorsz. schepen, fluyten ende jachten de Compagnie haer ten hoogsten heeft geevertueert, U. E. toe te senden groote ende merckelijcke capitalen, coopmanschappen, provisien ende andere behoeften, volgens de cognossement ende facturen, mette selve gesonden; sulcx dat wy verhoopen, dat Indien alomme, in alle quartieren, door U. E. ende de Raeden van Indien goet beleyst ende directie, sullen in beter posturen connen gebracht worden, ende dat wy daeruit sullen hebben te verwachten treffelijcke retouren, tot ontlastinge ende soulagiemant van des Compagnie's sware belastinge.

Tsedert naer rype overlegh van de brieven, met *Vianen* overgecomen, is goet gevonden met communicatie van de respective cameren, noch toe te maecken, ten aensien van de necessiteit ende noot van Indien, de schepen *Gouden Leeuw*, *Walcheren*, *Vianen* ende 's Gravenhage, welcke voordeszen onder de vloote van den S^r. Francois Pelsaert was uytgelopen ende reddeloos wederomme in Seelandt ingecompen, hebbende gestooten op de steenbanck van Walcheren ende sijn mast verlooren, waerdorh het geheel heeft moeten ontlost worden, alsoo 't innavigabel geoordeelt wierdt, ende van nieuws hertimert ende bequaem gemaeckt, omme met de drie voorgemelte schepen te connen gaen, welcke schepen nu gereet souden liggen, ten waere den laten vorst ons sulcx beleth hadde, doch hopende, [de]selve noch voor halff April in zee te brengen, soo den windt dienen wil.

Mette voorgemelde schepen heeft de vergaderinge van de Seventhiene goet gevonden, omme den eysch van Indien noch beter te versien ende te seconderen, sooveele volck, vivres ende behoeften U. E. toe te senden, als in deselve heeft connen geladen worden, mitsgaders noch in contanten de somma van f 240.000 verdeelt, in ider schip drie kisten met realen van achten, welcke voorsz. extraordinaris equipage, sendinge van contanten ende andere behousten wy niet gemeent en hadden op dit voorjaar te senden; dan insinde den nooit ende gelegenthheit van den standt van Indien, ende in sonderheyt van Batavia ende Custe van China, volgens U. E. voorsz. missive, hebben ons daerover geevertueert, noch de voorsz. vier schepen ende con-

tanten toe te senden, ten eynde U. E. alle plaetsen van Indien volcomentlijck connen provideren, ende met volck besetten.

Het zeevarende volck van deese vloote, ende die hiernaermaels noch sullen gesonden worden, hebben wy expres aengenomen ende in den artijckelbrief doen insereren, dat se een tijt van vier jaren in de Indien de Compagnie dienst moeten doen, het gaen ende comen daerinne niet begrepen.

2. Repatrieeren van Compagnie's dienaren. Wy hebben bevonden, dat mette vloote van den gewesen heer Gouverneur Generael Pieter de Carpentier veel personen haer hebben versteeken, eenige daervan haren tijt uytgedient hebbende, ende andere vóór de expiratie van haeren verbonden tijt; oock eenige mette Engelsche schepen van Suratte sijn overgecomen, welck alles tot groot nadeel ende verswackinge van des Compagnies gelegenthetyt in de Indies is streckende, ende groote perijckelen van de voyage; terwyle de schepen voor sulcke personen, in de schepen versteeken geweest sijnde, niet worden geprovideert. Omme alle 't welcke in toecomende voor te comen, is by de Seventhiene dese naervolgende ordre daerop beraempt ende geresloveert, in den artijckelbrieff uyttedrucken, alsmede in de gedructe extracten des artijckelbriefs te insereren, waervan wy U. E. enige derselver gedruckte exemplaren sijn toesendende, omme mede aldaer, ter gewoonelijcker plaatse, te doen affigeren, teneynde een ider daerby mach gewaerschoudt sijn, waernaer dat sy hun diesaengaende sullen hebben te reguleren. Eerstelijck ten aensien van de personen, die haren tijt niet uytgedient en hebben, ende buyten consent, sonder op de rolle te staen, overcomen, sullen verbeuren alle haer maentgelden, geene uytgesondert, als oock die met schepen van andere natien, buyten de Vereenichde Oost-Indische Compagnie overcomen, 't sy off deselве haren verbonden tijt geexpireert sy, ofte niet, van gelijcken verbeuren sullen alle hare verdiende maentgelden, ende dat men tegens dengenen, die met andere schepen buyten des Compagnies schepen sullen overcomen, sal doen procederen volgens de placaten daerop geemaneert.

Voorders wat belanght de personen, die haeren verbonden tijt ten vollen hebben uytgedient, ende tot continuatie niet en connen werden bewogen, ende haer daerover, buyten consent, in de schepen van de Compagnie versteeken, is verstaen, dat deselve sullen verbeuren hare maentgelden, die se op de 't huysreyse souden menen te verdienen, ende dienvolgens de commissen ofte overicheden van de schepen te gelasten, alle soodanige personen, alsmede de voren gemelte, in geenderley maenieren te crediteren in 't coopen van de goederen. Oversulcx, omme alle rechtmatige clachten te prevenieren, sullen U. E. licentieren, voor sooveel als sonder merckelijcken ondienst van de Compagnie sal connen geschieden, d'onbewegelijcxste, ten aensien van den geexpireerde tijt, altijt prefererende. Wy verstaen dat soodanige

persoonen, die haren tijt geexpireert sijn, van den equipagiemeester aldaer, in 't versoecken van haere licentie, seer onvriendelijck werden bejegent, in plaatse, dat men alsulcke personen behoorde te bewegen tot continuatie van voorderen dienst; soo gelasten wy, dat U. E. ende de Raden van Indien aldaer soodanige ordre stellen, omme 't selve voor te comen, als U. E. tot den dienst der Compagnie, ende contentement van 't volck, sult bevinden te behooren, alsoo de Compagnie aen de continuatie van dien ten hoogsten gelegen is.

3.
Slordig
houden
der
boeken.

Wy hebben niet connen naerlaten U. E. ende de Raden van Indien andermael op 't ernste te bevelen, dat in alle plaatzen ende comptoiren, ende in sonderheyt op de schepen aldaer, mochte werden ordre gestelt, dat deselve boecken van 't volck beter als voordesem mochten werden gehouden; ten aensien van de groote clachten, die wy dagelijcx hooren van de weduwen ende weesen, wiens mans ende kinderen, ofte vrunden, in den dienst van de Compagnie overleden sijn, ende op verscheyden schepen ende te lande hebben gedient, welcke wy bevinden meest by te comen door de slofficheyt der personen, die het houden der boecken wert vertrouwt, ende onse ordre oft niet verstaen, ofte verstaende, door onachtsaemheyt niet naersien, waerdoor compt, dat de faulten in de reeckeninge worden gecommitteert, ende deselve, soo wy sijn ordinerende, niet van d'een schip op d'ander worden overgedragen, omme alsoo telckens, sonder nochtans in credit, als alleen per memorie te steilen, uyttetrecken, waerdoor, by verlies van schepen ofte boecken, altijt de luyden souden connen contentement doen, ende de groote clachten van onse halse weren; ende soude daerby seer noodich dienen onderhouden onse ordre van te noteren op alle schips- als lantsboecken den tijt wanneer, ende waer, de personen sijn gebleven, als deselve werden verandert van schepen ofte plaatzen, waerinne wy sulcken verloop bespeuren, dat heele boecken bevinden soo gehouden, dat een niemanden, soo wanneer deselve mette schepen overcomen, connen openinge doen, waer de personen sijn gebleven, dat qualijck tegens de luyden connen excuseren ende ons alsoo veel opspraecke maeckt; hebben oversulcx in de vergaderinge van de Seventhiene goetgonden, omme alle confusie ende disorder te voorcomen, de commiesen ende alle andere, die het houden der boecken wordt vertrouwt, op te leggen voor de faulten, die sy in sulcken gevalle van 't houden der boecken, rekeningen ende de behoorlijcke annotatie committeren, een boetc van twee maenden gagie, ende sal 't selve in den artijckelbrief worden geïnsereert, opdat een ider hem mach wachten sulck werck by de handt te nemen, die de capaciteyt niet en heeft. U. E. sal wel doen, dat overal versorght worde gene personen daertoe werden gebruyckt, [dan] die te voren van hare kennisse in 't bouckhouden preuve hebben gegeven; twijffelen niet of 't selve sal veele van dese

clachten, die meest van arme luyden compt, daer men voor gehouden is sorge te dragen in 't gene gerechticht sijn, wechnemen.

4. Maandgelden. Wy sien oock, dat voor den Secretaris van Batavia verscheyde transpoorten aen 't naer huys comende volck geschieden, wegen de maentgelden van persoonen, die noch in 't landt sijn gehouden te blyven, welck wy oordelen saecke van quade consequentie te sijn, ende directelijck tegens den artijckelbrief sijn strydende; oock te beduchten is (alsoo sulcke persoonen aldaer connen vry worden) hare getransportteerde gagie wel andermael comen te ontfangen, ende alsoo tweemael door de Compagnie betaelt worden; boven dat noch te considereren staet, dat alsulcke transportanten (die 't gelt haest quijt maken) haer lichtelijck tot onbehoorlijckhett begeven, 'tsy met by den vyandt, oft andere beveinsde vrienden te loopen, tot grooten ondienst van de Compagnie. Soo souden wy goetvinden U. E. ende Raeden van Indien aldaer ordineerden, dat geene transporten van maentgelden en geschieden, ofte 't selve ware eerst, voor die U. E. sullen goetvinden, daertoe te ordonneren, geventileert, omme alles wel geexamineert, met ordre, ende goede notitie daervan gehouden sijnde, sulcx daerinne te doen, als tot den meesten dienst van de Compagnie sal bevonden worden te behooren. Ende sullen naer desen geen transportten, van daer comende, by ons werden voor goet gekent, dan die met seecker clausulen sijn geamplieert, daerby ons blijcke 'tselve met kennisse van U. E. is geschiet. Ende sal jegens andere perticuliere transportten gehandelt worden, soals naer constitutie van saken in den artijckelbrief bevonden sal werden te behooren.

5. Eed. Wy hebben goet gevonden, U. E. toe te senden concept van den eedt, die wy verstaen, dat men de Raeden van Indien, soo ordinaris als extraordinaris, vice-gouverneurs ende directeurs in Indien sal doen renouveren ende pressteren; ende sullen naer desen alle soodanige officieren, op haer aennemen alhier, denselven eedt doen affnemen, die wy verstaen, oock aldaer gearrievt sijnde, denselven eedt sullen vernieuwen.

D'heer Generael Coen, die voor sijn spoedich vertreck geen gelegenthett heeft gehad den eedt, daervan 't formulier hiernevens is gaende, te doen, wort verstaen denselven eedt mede afgenoem sal worden by de voorsz. Raeden van Indien.

6. Kust van China. Ende alsoo wy U. E. mette voorgaende vlooten, alsmede met dese schepen, hebben toegesonden, ende nu senden, merckelijcke ende extraordinary constanten, coopmanschappen, vivres ende andre provisien, tot groote belastinge van de Vereenichde Compagnie, soo willen wy U. E. ende de Raeden van Indien op het hooghste gerecommandeert hebben, ons wederomme toe te senden soodanige treffelijcke retouren, als by onse voorige missiven iteratiefelijken sijn versocht, omme door deselve (met lieff overcomende) de ge-

melte Compagnie te mogen dechergeren van hare extraordinarie belastingen, ende de gemeene perticipanten daermede ten deele te mogen soulageren.

Wy vertrouwen, dat U. E., soo wanneer de treffelijcke vlooten van schepen ende jachten soo onder Commandeur Block Martsz., Francois Pelsaert, d'heer Jacques Specx, uytgesonden ende die nu gereet leggen, aldaer met lieff sullen gearriveert sijn, soodanige ordre sullen stellen, dat de custe van China voor de rovers tegenwoordich belemmert, wederomme sullen suyver gemaect worden, met soodanige schepen ende jachten, als op de voorsz. custe sullen connen gebruyc kt werden, waerdor wy verhopen te capteren de gunste van den Coninck van China, dat ons daerdeur den vryenhandel op de voorsz. custen vollen sal ingeruympt worden, ende dat de Compagnie daerdeur merke lijcken dienst sal connen geschieden. Recommanderen U. E. 't beste van dese saecke t'overleggen ende daerinne [te] doen, sooveel als de gelegenheydt van de Compagnie daerinne sal connen lyden.

Wy sijn oock van meninge U. E. tegens de maenden van September ende December toecomende toe te senden een treffelijcke vloote van 11 schepen ende jachten, te weten: 4 treffelijcke groote nieuwe retourschepen, item noch 3 treffelijcke groote nieuwe oorlooghschepen, die mede in tyde van gebreck voor retourschepen sullen connen gebruyc kt worden, met welcke voorsz. schepen ende jachten wy U. E. meenen toe te senden sooveele volcx, vyvres ende provisien, als deselve bequaemelijck sullen connen overbrengen, met soodanige contanten, als de gelegenheydt van de Compagnie eenichsints sal connen lyden, ende de advysen uyt Indien verwachtende, ons naerder bericht sullen connen geven. Voor dese is U. E. by de Camer Amsterdam gerecomandeert ons jaerlijcx toe te senden 2 ofste 300.000 fl saponhout; hebben goetgevonden U. E. 't selve iterativelijcken te vermaenen, dat sulcx mach naergecomen werden, alsoo 't selve voor ballast in de schepen can verdeelt ende overgebracht worden, ende dat men in de fauten van dien peper can storten, omme de ledige plaetsen daermede te vervullen.

7.
Gecommitteerde uytte respective Cameren sijn gegaen naer Engelandt, omme de diffirentien tusschen de Engelse ende dese Compagnie te beslichten, te weten: uit de Camer van Amsterdam: d'heer Pieter de Carpentier, uyt de Camer van Seelandt: S^r. Hans de Haese, ende uyt de Camer van Hoorn: d'heer Borgemeester Jan Martensz. Merens; daerbenevens eenen advocaat; welcke voorgemelte personen in Engelandt gearriveert waren. Het succes van de voorsz. handelinge sal U. E. van tijt tot tijt, by commoditeyt van schepen, geadviseert worden. Met dese gereetleggende vier schepen sullen U. E. toegesonden worden seeckere goude juwelen, voor coopmanschap in Agra, ten behoeve van den Grooten Mongol ofte andere groote van dien

lande, met advijs van Sr. Fransisco Pelsaert ende d' heere Jaques Specx, die wy meenen, ende sy oordeelen, aldaer met goede advance van 60 a 70 percento sullen connen vercocht worden, welcke wy U. E. recommanderen mette eerste ende beste commoditeyt voorts te senden, ende by schryvens te vermaenen, daermee den meesten dienst van de Compagnie te bevoorderen.

8. **Mede-
brengen
van
juweelen.** Wy bevinden jaerlijcx met overcomste van de schepen, dat veele personen overbrengen veel juwelen ende andere costelijckheyden, tot groote nadeel van de Compagnie, alsmede veele calomnien ende clachten by veele daer-over gedaen worden. Willen oversulcx U. E. gerecomandeert hebben, in 't inbarkeeren van soodanige personen scherpe toesicht te doen nemen, dat sulcx, sooveel doenlijck is, mach voorgecomen werden, waeraen de Compagnie dienst sal geschieden.

Willen U. E. mede by desen wel vermaent hebben, ingevalle eenige van de respective Cameren in 't particulier aan U. E. ende de Raeden van Indien schryven van eenige saecken, die dierecktelijken sijn strydende tegens den inhouden van de brieven, by de vergaderinge van de Seventhiene geschreven, deselve in geen achtinge te nemen, alsoo wy oordeelen, de Generale Compagnie daerdeur groten ondienst can geschieden.

Voorders hebben goetgevonden U. E. te doen gedencken, dat op het in-coopen van den indigo, soo op de Cust van Suratte, als Cormandel, soodanige ordre mach gegeven worden, dat sy aldaer scherpelijck willen letten, wat soorte van indigo de Engelsen sijn copende, ende soodanige soorten, daer de Engelsen meest aff coopen, voor onse Compagnie daervan te minder te coopen, ende daer sy minst ofte weynich van coopen, voor ons sooveel te meerder daervan te willen coopen, 't sy van indigo Lauro ofte Cerques, omme alsoo te beter vertieringe voor dese Compagnie te mogen maecken.

9. **Bevin-
ding van
retouren.** Wy hebben niet connen laten U. E. te vermanen dat mette laeste schepen van Suratte: *Gouden Leeuw, Walcheren* ende *Orangie*, eenige fardeelen indigo waren vervalst, namentlijck tot Amsterdam 2 fardeelen Carquees: 't eene was gevult met bedorven buspoeder, het andere met vuyllicheydt ende bedorven gommelacka in plaatse van indigo; voorts noch in Zeelandt een fardeel Lauro, gevult met aerde. Ende alsoo gelijcke valsheden meer souden connen gepleeght worden, soo hebben wy goetgevonden U. E. te recommanderen, soodanige ordre aen onse commiesen aldaer te willen geven, dat voortaen, in 't incoopen ende ontfangen van den indigo, ende alle andere waeren, vandaer comende, scherpelijck werde geleth ende toegesien, dat wy voortaen daerin niet meer bedrogen worden, met soodanige penen daerop te stellen tegens dengenen, die door negligentie, als anders, hun laten bedriegen, als U. E. ende de Raeden van Indien sullen geraeden vinden, tot meesten dienst van de Compagnie te behooren.

Grooten ondienst ende merckelijcke schaede heeft de Compagnie op de Persiaensche zyde tot noch toe, ende insonderheyt op de jongste overgecomen mette schepen *Gouden Leeuw, Walcheren, Orangie* ende *Dordrecht*, geleden, ende dat principaelijck door quade toesicht in 't packen derselver, sijnde soo sober ende qualijck bewaert geweest, dat niet alleen alle natticheyt van boven ende vochticheyt van onderen, maer oock het sweet der cammelen, daer se op geladen comen, groot verderff heeft veroorsaeckt; ende tot dese inexcusable faulte soo werdt op 't gewichte selffs (naer luydt der manchias) a $11\frac{1}{3}$ w^t Hollandts 1000 a 1200 w^t te cort bevonden, welck anders niet ontstaet als door quaede toesicht in den ontfangh, ofte ontrouwe van de ontfangers, ofte quaede handelinge van de camelieren onderwegen; wandt de syde in Parcia, behoorlijck gesaisonneret, ende op haer recht gewicht ontfangen sijnde, eer advance als schade alhier hoort te geven. Om dan diergeleijcke abuySEN in toecomende voor te comen, sal U. E. ende de Raeden van Indien (soo sulcx voordesen niet en is geschiet) gelieven soodanige ordre te stellen, met serieuse brieven aan den Directeur van Parsien, ende te belasten, dat de oppercoopluyden, die het bewindt van incoop ende ontfangh der syde betroutwt wordt, selffs staen ende bywesen in de visitatie ende ontfangh der goederen, sonder 't selve op andere ofte mindere te laten staen, maer daervoor gehouden sullen sijn te responderen, op soodanige penen, als U. E. ende de Raeden van Indien sullen goedtvinden daerop te stellen, vooralle wel lettende op de deught ende gewichte van de syde, stellende voor yder baele gewichte in de facture behoorlijcke nombre, ende dat deselve nomber ende gewichte, op een papier gestelt, in de baele onder 't hembt steecken; dat dan noch, tot meerder verseeckerheyt, hetselve gewicht op het hembt geteekent werde, met sulcken nombre, als de bale buyten op het cherpelier gemaerkt sal wesen; dat mede de syde, 't sy in Gillan, Espahan, ofte daer men se ontfanght, dadelycken geembaleert ende wel bewaert werde, binnen op het hembt met een wassen cleet ende dat wel dicht met catoen beseth, ende boven over met een cherpelier vast met touwen bewonden, op welck cherpelier, gelijck geseght is, de bale genombreeert sal staen, soowel als binnen op het hembt; ende van ider ende alle de baelen sal men voorts maken, ende ons toesenden, partinente facture, met number ende gewichte van ider.

Wy hebben in een Persiaensche zyde-bale bevonden achthien ponden steen. Sulcke ende diergeleijcke schelmyre can meer gebeuren, soo niet tydelijck daerinne met goede ordre versien en worde.

De Chineese syde, met *Vianen* overgecomen, hebben wy oock bevonden seer qualijcken geconditionneert; 't selve wy oordelen, dat gecomen is doordien dat se gepackt compt in leggers van Japons hout gemaect, dat appa-rent niet alleen spontieus, ofte bol hout, is, maer sijn de vaten oock niet

dicht geweest; zulcx dat alle de zyde, die gelegen heeft tegens het hout, soo beschadicht sijn bevonden, dat het droevich om te sien is, daerover oock tot minder prys heest moeten vercocht worden, ende heeft maer gegolden 33 stuyvers op 24 maenden rabat, die anders, soo wel gecondisionneert hadde geweest, vry wat meerder soude gegolden hebben. Oversulcx sullen U. E. gelieven stricktelyck te ordonneren, datter geen zyde anders gepackt en worde, dan in dichte leggers van Neerlands hout gemaect, ende alvooren wel bewaert ende omcleedt met lijnwaet ende pampier tegens het houdt, omme de syde alsoo te conserveren, ende sal de Compagnie daeraen goeden dienst geschieden.

Geene gepeecelde noten meer te senden, tot naerder ordre, alsoo redelijck daervan voorsien sijn ende den astreck daerinne cleen is; hebbende niet connen gelden als een stuyver ofte drie groot het stuck, 't welck weynich is, ten aensien van de ruympte, die sy nemen in de schepen.

Hiernevens gaet de quitantie van den commies Pieter Dircxsz. van 1000 realen van achten, die wy, volgens U. E. ordre ende brief van credentie, hem ten selven eynde medegegeven, aen hem hebben betaelt, met de intentie dat U. E. deselve aldaer wederom sullen goetgedaan worden.

10. Uitrusting der Portugesezen. Wy connen niet laten U. E. andermael te advyseren, dat wy verstaen, dat de Portugesen hebben geequipeert twee caraken ende ses galioenen, omme in April toecomende 't seyl te gaen; 'tselve diene U. E. voor advijs, omme daerop goede ordre te stellen, ende op alles goede achtinge te nemen, totte beste conservatie van onsen staet.

Wy willen U. E. mede vermaendt hebben, daerop te letten, in 't senden van de retouren sooveele egaliteyt worde gebruycckt, als eenichsints doenlijck is, opdat ider camer, naer proportie, 't sijne mach becomen, omme alle onlusten te voorcomen.

Het schip *Vianen*, dat nu uytgaende is, verstaet de vergaderinge van de Seventhiene, dattet voor een retourschip aen de camere van Hoorn sal gesonden werden.

Actum in Amsterdam, den 21^{en} Maert 1629. De Vergaderinge van de Seventhiene binnen Amsterdam, U. E. vrunden. Ende was onderteeckent: DIRCK BAS, JACOB SCHOTTE, JACOB REEPMAKER, CORNELIS FRANCKEN, SYMON JACOBSZ. SCHOONHOVEN, PIETER CLEMENTSZ. BERCKEL, DIRCK HASSELAER, ALBERT VAN DER GRACHT, HENRICK BROUWER, JAN VAN DER DUYN, PIETER DE SCHILDER, JACOB RIPPERSZ. HENDRICK VOETH, JOP PORRENAER, JAN CORNELIS LOOTS, HANS VAN LOON, GERALDO WELHOECK.

17. — AMSTERDAM, 20 APRIL 1629.
 (PER GOUDEN LEEUW.)

1. **Testa-
menten.** Alsoo wy sien, dat veele luyden schade lyden door het maecken van testament, ofte codicillen, die in Indien van tijt tot tijt gemaect werden van personen, die aldaer comen te overlyden, hare ouders voorbygaen, ende principalijck oock de luyden, die haer hebben uytgerust ende merckelijcke penningen verschoten op obligatie, met vaste hoope, dat sy, soo wanneer de reeckeninghe van soodanige personen overcomen, van de Compagnie sullen betaelt werden, met welcke penningen andere, die in Indien sijn, uyt crachte van testament, ofte codicille, doorgaen, soo hebben wy goet gevonden U. E. ende de Raeden van Indien serieusselijken te recommanderen, ende te verclaren onse meyninge, dat wy verstaen dat geene testamenten ofte codicillen van personen, die aldaer comen te overlyden, sullen in Indien betaelt mogen werden, voor ende aleer datter advijs uyt dese landen daerover sal sijn becomen, waerby sal blijcken, dat deselve personen hier te lande aen niemant schuldich bevonden werden, oft dat d'ouders van deselve oock haer actie van de legitime portie is gereserveert, wandt het geen reden en is, dat iemandt uyt crachte van testament iets sal mogen erven, voor ende aleer des overledens schulden hier sijn voldaen, ende oock hare ouders, ten aensien van haere wettelijcke portie. Oversulcx is ons begeeren, dat soodanige testamenten oft codicillen aldaer niet en werden voldaen, voordat van hier daerto toe speciael authorisatie werde gegeven, opdat de Generaele Compagnie mach buyten schade gehouden werden van geen tweemaal te betalen, ende dat de goede luyden, die aen deselve overleden personen ten achteren sijn, aen het hare mogen geraecken; sullen ons daerop verlaten, dat by U. E. de gemelde ordre sal werden naergecomend.

2. **Uit-
rusting
der En-
gelschen.** Wy hebben goet gevonden U. E. te adviseren, 't gene wy uyt Engelant hebben becomen van onse gecommitteerde, ten aensien van de gegenwoerdige equipagie den Engelschen, die, ons oordeels, cleen is, soals hiernaer is volgende: „Vermidts ons cort aenwesen alhier hebben noch weynich particularisatie kunnen vernemen. Van de Oost-Indische Compagnie verstaet men voor seecker, dat vier schepen dit jaer sullen werden uytgeset, te weten:

Twee voor reeckeninghe van de nieuwe inteeckeninge, 't welck geseyt werdt te wesen van 150.000 π steerling, alleen tot den handel van Parcia destineert, welck inteeckeninge, soo hier geseyt werdt, voor geen nieuwe Compagnie mach werden gerekent, alsoo alle participanten in de oude Compagnie sijn, alleen hierin verschillende, dat veel in d'oude geen deel in dese nieuwe equipagieen hebben,

Twee andere schepen voor reeckeninghe van d'oude Compagnie, d'eene nae Suratte, d'ander naer Jacatra ofte Bantham gedestineert. Wat kapitael voor dese respective quartieren medegegaen [is], hebben noch niet connen vernemen.

't Schijndt d'oude Compagnie seer ten eynde was, dat sonder 't expedient van dese nieuwe inteeckeninge, den Parsischen handel niet souden hebben connen vervolgen.

D'inteyckeninge van d'oude Compagnie (gelijck U. E. dat over lange bewust is) was van 1.600.000 £ steerling, te fourneren in acht payen, namentlijck jaerlijcks één, totten uytteynde, ende heeft dese Compagnie ontrent 14 jaren gelopen ende middelertyt (na verstaen) twaelf halve capitaelen uytgedeelt, staende nu om het derthiende half mede uyt te deelen. Daer wort by de voor-naempste participanten seer gedoleert over 't quaet gouverne van de Directeurs deser Compagnie, ende dagelijcx tegens deselve remonstrantien overgevende, tot redres van dien. Dus lange heeft men alhier de Nederlantsche Compagnie de schult toegeschreven; maer veele beginnen te mercken dattet hun daer niet en schort, gelijck [by] seeckere hare remonstrantie die wy gesien hebben ende U. E. per naeste sal connen toegesonden werden, onder andere aengewesen wert, hoe in Indien vast luyde geroopen wert om gelt, ende dat op 200.000 £ steerling nae sooveel capitaels in India niet is, als daer vereyscht wordt tot afslatinge van hare schepen alreede in India sijnde, ende derwaerts op wech. 't Schordt haer almede, soo 't schijndt, daer 't ons dus lange geman-gelt heeft, welcke defaut men de arme Nederlanders wel soude willen op den hals dringhen, doch (naer verstaen) heeft de gemeene man cleene opinie, dat yets merkelijckx van ons trecken sullen. Een goet presagie van vox populi; 't gevolch leert den tijt." Dusverre advijs uyt Engelant.

8. Voorders U. E. recommanderende, datter doch goede sorge mach werden gedragen voor 't groot juweel, dat Sr Gasper Boudaen op 29 October 1628 in Texel aan den commies Francisco Pelsaert heeft overgeleverd, opdat het by den voornoemden Pelsaert ende alle andere, die, naer off nevens hun, de administratie ende 't bewindt over de juwelen ende costelijcheyt van de Compagnie sullen hebben, oock als des Compagnie's juwelen bewaert mach werden; ende datter voorder mede werde gehandelt ende gedaen naer uytwysinge van de instructie, door den voorsz. Boudaen benevens voorsz. juweel aan den voornoemden Pelsaert overgeleverd.

In den generale brieff werdt gementioneert, dat daerneffens was gaende de quitantie van den commies Pieter Dircxsz. van den ontsangh van f 2500, die volgens U. E. schriftelijcke ordre aan denselven zijn betaelt, om in Indien daervoor 1000 realen van achten wederom te ontfangen; ende alsoo de principaele quitantie d'ontfangers deser Camere moet dienen voor een document

in doen van haere reeckeninghe, zoo hebben wy goet gevonden twee copien autentijck te doen maecken, ende U. E. die, in plaatse van de principale, toe te senden, waervan een hierneffens is gaende, om uyt crachte van dien de voorsz. penningen aldaer in te voorderen.

Actum in Amsterdam, desen 20^{en} April 1629. Uytten naeme van de Be-winthebberen der Oost-Indische Compagnie t'Amsterdam, U. E. vrunden.¹⁾

Eenen Lenardt Jansz. van Amsterdam, uytgevaren anno 1627 met 'tschip *Middelburch*, die lange op Batavia heeft gelegen voor hovenier van den heer Generael, heeft alhier een huysvrouw, die, vermidts hy alle sijn gelt aldaer ontfanckt, alhier niet en can crygen tot haer onderhout. Soo believeen U. E. ordre te stellen dat de vrouw alhier uyt sijne gagie mach werden onderhouden, en hem aldaer sooveele gecort.

18. — AMSTERDAM, 28 APRIL 1629.

(PER GOUDEN LEEUW.)

1. *Uitrusting der Portugese gezezen.* Wy hebben niet connen laten U. E. by desen noch te advyseren, dat de brieven van Antwerpen, van dato den 24 April, vermelden, dat d'advysen, van Lixbona aldaer ontsangen, medebrengen, dat op 3^{en} April voorsz. van daer waren uytgeloopen drie caraquen ende ses gallioenen omme te gaen naer Oost-Indien; daer wert oock met eenen geadviseert, dat eene caraque, comende uyt d'Oost-Indien, die lange in Angola heeft gelegen, tot Lixbona was aengecommen; alsoock, dat noch een tweede caraque, die in de Bay van Brasil oock een goede tijt heeft gelegen, mede al byderhandt was, ende alle dagen mede tot Lixbona verwacht werden; oversulcx U. E. recommanderen op alles goede sorge te dragen, dat op de aencompste van de voorsz. caraquen ende gaillionen op alle plaatzen werden geleth, opdat den staet van de Compagnie mach buyten swaricheyt blyven.

2. *Spanische zilvervloot.* D'advysen van Antwerpen seggen mede, dat sy aldaer seeckere advysen hebben van Madril, dat de silvervloote van Terra Firma mede in Spangien was gearriveert; 't selve in Spangien ende hier te lande, die onder 't gebieth van den algemeynen vyandt sitten, een groote couragie sal geven, te meer het alreede sooverre was gecomen, dat de guarnisoenen alomme meest hen tot mutineeren souden hebben begeven, per faute van betaelinge, die nu apparent wederomme in ordre sullen werden gehouden, welcke voorsz. silvervloote werdt begrootd, nae d'advysen luyden, negen millioenen ducaten.

¹⁾ Onderteekening ontbreekt.

116.1
3.
De
Groot-
Mogol.

Hierneffens gaet een casgen, genombreert met N°. 4, daerinne vier pilaren tot een ledicant, een podt, een lampet, ende een groote schotel, alles gemaect van louteren goude, dewelcke doen maecken sijn door ordre ende met advijs van den coopman Francisco Pelsaert, omme voorts gesonden te werden naer Suratte en van daer voorts naer 't landt van den Grooten Magor, om aen denselven, ofte aen de grooten van 't selve Rijck, met de meeste advantagie vercocht en gebeneficeert te mogen werden, tot meeste proffijt van de Generaelle Oost-Indische Compagnie, 't selve U. E. op 't hoochste recommanderen. Hierneffens gaet de facture, om te sien wat deselve te samen hier met d'oncosten bedragen.

Weten U. E. voor dese niet besonders meer te advyseren als alleen, dat Syne Excellentie met een groot leger hem in 't velt heeft begeven omtrent Niemenegen; 't schijnt dat hy wel eenige belegeringe sal maecken voor d'een stadt oft d'ander; waer het vallen sal, en weet men nog niet. Godt de Heere wil hem goet succes geven.

Actum in Amsterdam, desen 28 April, 1629. Uytten naeme van de Bewint-hebberen der Oost-Indische Compagnie te Amsterdam, U. E. vrunden. Was onderteykent: SYMON JACOBSSZ. SCHOONHOVEN, PIETER DE SCHILLER.

19. XVII. — 28 AUGUSTY 1629.
(PER NYMEGEN).

1.
Ver-
trokken
schepen.

Onsen jonghsten was mette schepen *Gouden Leeuw*, *Gravenhaege*, *Walcheren* ende *Vianen*, dato 21 Marty lestleden; vertrocken zijnde *Gravenhaege* ende *Walcheren* den 3^e May uyt Seelandt, ende *Gouden Leeuw* ende *Vianen* op 7 May uyt Texel, daervan copye hiernevens gaet, daertoe ons gedragten.

Wy souden die geerne door de Canael hebben laeten loopen, omme spoedich in Indien te mogen comen, doch alsoo 't saysoen begonde te verloopen, ende de windt niet en wilde dienen, hebben die benoorden Engelandt, Schotlandt ende Ierlandt omgeloopen om de reyse te laten bevoorderen. Ende om deselve schepen niet te retarderen hebben ditmael geen proviandtschepen gehuert, omme met haer uyt te seylen, alsoo den rendevous souden moeten ordonneren aen dies syde van de lynie, omme welcke plaatse aen te doen ende de goederen over te nemen te veel souden hebben geconsumeert.

Ende hebben in deselve schepen gedaen sooveele goederen, als daerinne gevougelijck hebben connen gelaeden worden, als by de cognossementen ende facture sal connen gesien worden, verhoopende mette behouden over-

compste van dese vier schepen ende de vlooten van de heer Commandeur Specx ende Pelser, bestaende in seventhien schepen, soo cleen als groot, den staet van de Compagnie in Indien treffelijck sal wesen versterckt, ende de dreygende onheylen mette selve macht sullen sijn gepraevinieert.

2.
Aange-
komen
schepen.

Tsedert zijn, Godt loff, den 10 ende 11 Juli laestleden in Texel, Seelandt ende Goereetsche Gadt wel aengecomen de schepen *Willem, Nassouw, Leeuwinne, Vlissingen, Der Vere* ende *Delfshaven*, ieder t'syner gedestineerde plaatse; daerby ons geworden sijn U. E. missiven van den 3^{en} ende 17 November 1628, ende alle de andere daerby gesonden brieven ende pampieren, welcke alle ter vergaderinge van de Seventhiene rypelijck geexamineert zijnde, soo is goet gevonden, U. E. mette volgende antwoorde te dienen.

3.
Peper.

De partye peper, zijnde volgens de facture 39.797 sacken en 72.000 \mathbb{E} , is ons in dese gelegenheit noch al groot genoech, gemerkt den afftreck (vermidts Dansich noch gesloten is) seer sober valt, ende is daerdoor den prijs noch niet gebetert, ende bevinden wy den incoop van Indien noch al dier te wesen, dat mette nieuwe belastinge ende vreemde proceduyren van den Coninck van Achijn, als wy souden continueren met soodanige quantiteyt te coopen, niet apparent sy te beteren; oversulcx, alsoo wy ons inbeelden in desen tijt te wesen bynae de eenige pepercoopers in de suyder quartieren, ten aensien d' Engelsen daertoe weynige ofte geene effecten in dien hoeck en zijn hebbende, ende de Chinesen, overmidts de moeylicheyt van der see door den Chineeschen rover, geenen peper, als voordesien, en sijn treckende, dat U. E. aldaer soo merckelijcken partye in voorraet zijt hebbende ende insonderheyt, dat wy ons vergenoogen zullen, alwaer 't dat wy in een ofte twee jaren niet meer als jaerlijcx omrent de 40.000 sacken peper en kregen, dunckt ons den rechten tijt gebooren te sijn, omme de peper tot eenen civilen prijs, als voordesien, ende de coningen van Atchijn ende Jamby tot redelijckheyt te brengen, 't welck wy U. E. ten hoochsten sijn recommanderende.

4.
Nagelen.

De 194.203 \mathbb{E} geroffelnagelen is, naer de gegenwoordige vertieringe, mede een goede pertye; hierenboven sijn by de Compagnie noch onvercocht omtrent 700 quartelen, ende onder de contractanten noch meer dan 400 quartelen, zulcx dat Europa van nu af gerekent voor 3 jaeren wel voorsien is. Oversulcx doen ons de vreemde proceduyren van den Coninck van Ternaten resolveren, U. E. aen te schryven, dat ons niet te veel nagelen connen toesonden werden, als men die mach becomen in conformite van de (costelijcke voor de Compagnie) gemaeckte contracten; maer als men andere coursen, contrarie deselve, soude moeten ingaan met verhoginge van de prysen, soo de gesanten van Louhou ende Cambelle versoecken, ofte te gedoogen, dat den Ternataen de subjecten van Amboina soude soecken onder hem te trekken, die van Macjan/meerder lasten op te leggen alsoe gehouden sijn te dragen,

ende andere quade meneen te gebruycken, soo souden wy ons liever ver-
genougen voor een jaer ofte twee, volgens onsen eysch, met 200.000 ofte
250.000 fl jaerlijcx te ontfangen, die wy vertrouwen gevougelijck sullen con-
nen gelevert werden van de [naest] gelegen plaatse op Amboyna. Des moest
serieuselijck werden geleth (des Compagnies middelen wel verseeckert sijnde)
op het vervoeren der nagelen van Hitto, Lohou, Cambello etc., dat met 2
jachten ende eenich byhebbende vaertuych sal dienen stricktelyck waerge-
nomen te worden, onaengesien het misnoegen, dat daeruyt soude mogen
comen te ontstaen.

Dit houden wy voor bequaemer middel als vigeureuser saecken by de handt
te nemen, waertoe veel volcx, tot groote belastinge van de Compagnie, van
noode soude sijn; ende aengemerkt den gegenwoordigen tijt ons op veele
plaatsen veele te doene geeft, soo moet men de meeste macht gebruycken
daer die noodichst is, 't sy als op de custe van China, omtrent Suratte ende
Batavia; sullen de transgresseurs van de contractanten, als die met hare nagelen
zitten blyven, ende alle toevoer belet wordt, naer ons advijs, tot de minste
lesie van de Compagnie te eerder tot redenen gebracht connen werden.

5.
Noten. De nooten is mede een goede parthy. De Compagnie is die nu alleen in
handen hebbende (alsoo de contractanten uytvercocht sijn); staen alsnu op
prijs van 50 stuyvers op negen maenden; dan is de vertieringe door de dierte
ende oorlogen in Europa wel de helft verminderd. Evenwel, dewijl dat het sijn
de vruchten van des Compagnies conquesten, geplukt by de colonyen aldaer
geplandt, die geen andere middelen en hebben om haer te ernieren, soo dient
men doorgaens te ontfangen al hetgeene datter gesamelt werdt, midts dat
men lette dat se wel rijp, wel gehavent, ende wel gedroocht worden.

6.
Foeli. De 894 sockels foully wenschen wy alle beter geconditioneert waren. De
contractanten, die de jonghste parthyen gecontracteert hebben, sijn noch wel
voor twee jaeren geprovideert. De schoone foully wort by haer vercocht omtrent
de 23 stuyvers, ende de andere soorten naer advenandt. Tsedert eenigen
tijt herwaerts is de foully doorgaens wat slecht gevallen, sulcx, datter weynich
van de beste soorte uytcompt; 't schijndt dat de onse alnoch de rechte han-
delinge, van dien te beneficeren, niet en hebben. Oversulcx gelieve U. E. se-
rieuselijcken te recommanderen datter wat beter, als voordesen, op geleth
mach werden, alsoo 't in de prijs veele sal verscheelen. By de Denen op Cor-
mandel, ende by de Engelsen in Suratte, sijn eenige cleene parthyen nooten
ende foully gebracht. U. E. weten, wat intrest de Compagnie daerby is ly-
dende; oversulcx laet daerop soodanige regardt nemen, als den dienst van de
Compagnie is verheyschende. 't Is seker dat Banda meer vruchten can op-
brengen, als alles wel geplukt ende gebeneficeert soude werden, dan de we-
relt can vertieren. Wy sijn nu voorsien tenminsten voor twee jaeren; over-

sulcx, tensy datter boomen vergaan, soo en heeft men niet noodich te porren tot aenplantinge derselver; maer soude seer dienstich weesen, dat eenige bequaeme landen tot eetvruchten ende bequaeme fruytboomen gecultiveert ende beplantd mochten werden, tot soulaes van de ingesetenen, ende versinge van de aencomende schepen; alsmede om by veronglucken van de provisieschepen, ofte schaersheyt op Batavia, in ongelegenheit niet te geraecken.

Wy hebben U. E. voordesen geadviseert gene gepeeckelde noten over te senden, waerby alsnoch persisteren, alsoo de vracht niet waerdich en sijn.

7. Indigo. 't En heeft ons geen groote verachteringe gegeven, dat dit jaer van Suratte geen indigo Lauro ende Chirquees, hebben gecregen, alsoo door de conqueste van de West-Indische Compagnie onse landen genoechsaem vervult sijn.

8. Salpeter. De salpeter is geweest over de f 100 de 100 fl ; doch heeft den hoogen prijs, soovele parthyen doen aencomen, dat vry watgedaelt is. Desnietegenstaende can ons geraffineert niet te veel gesonden werden; maer laet ons geen ongeraffineerde toecomem.

9. Sappanhout. Het saponhoudt sal mede wel renderen. De geheiste quantiteyt gelieuen U. E. ons jaerlijcx toe te senden.

De Cormandelsche goederen sullen oock goede avance geven, soo de Perciaensche syde mede doet. Ten aensien van den avantagieusen incoop ende van de vercoopinge ende bevindinge der jonghste overgecomene cargasoenen sullen U. E., by aparte missiven, advijs geven.

By brieven, door 't schip *Leyden* aen de Cape de Bonne Esperance gelaeten, van dato 19 February 1629, hebben wy met droeffheyt verstaen het deerlijck ongeluck, 't schip 't *Wapen van Enchuyzen* overgecomen. D'heer Specx advyseert ons mede, by sijn brieven van den 6 April, onder St. Vincent geschreven, hoe 'tjacht *Sontelande* op St. Anthony was gebleven; doch het volck ende eenige weynige goederen waren gebercht. Godt de Heere wil de schade in een ander restaureren.

10. Mocha. Het wedervaren van de schepen *Bommel* ende *Wesep* in Mocha is sober uytgevallen. Den aldaer nieuen aengecomen Bascha van Jemen doet, by syne brieven naer Suratte gesonden, schoone presentatien; doch vinden wy den handel van Mocha van cleene consideratiën want de speceryen, die men daer brengt, meest in de Middelantsche Zee werden geconsumeert, dat ons den treck van hier doet verminderen, zijnde d'andere waren, die men daer vertiert, voor ons van weynige meriten. Oversulcx verstaen ondienstich daer parmenent comptoir te houden; dan alsoo sonder verleth uyt de schepen, die voor Suratte ende Parcia sijn gedestineert, een schip ende jacht derwaerts mochten uytgeset worden, om nevens onsen eygen handel eenige goederen van de Mooren van Suratte op vracht over te brengen, soude men hetselve

mogen continueren, midts dat den handel uyt te schepen gedaen werde, ende dat men op het scheyden van daer noch effecten, noch volck, in Mocha soude laeten, ende dat de verlossinge van den coopman de Milde mette meeste reputatie van de Compagnie mach bevoordert werden. Alleen compt hiertegen in consideratie, dat men, onse macht door de gemelte uytsettinge separerende, te swacker is, insonderheyt, nu de Portugesen dus machtich equiperen, sijnde den 3 April lestleden drie caraken ende ses galionen van Lixbona naer Goa vertrocken, soo U. E. by onsen jongsten is geadviseert, ende alsnu verstaen, dat wederom, tegens September ofte October, eenige nieuwe macht van schepen derwaerts uytsetten sullen.

De Coninck van Spanien heeft de equipagie van Portugael op Indien aan de trafiquerende nieuwe Cristenen, dat de grooste negotianten zijn, in handen gegeven, onder verscheyden capitulatien ende conditien, die 't selve seer neerstelijcken behertigen, ende om eere in te leggen, het uytterste vermogen bysetten. 't Gene wyders sekerlijcken vernemen, sal U. E. successivelijck worden geadviseert.

11. Perzië. De gegeven ordre van de gewesen Gouverneur Generael Carpentier, om de jachten van Mocha en Gamron te doen comen, ende vandaer de syde in September naer Suratte te voeren, is door traegh affsenden derselver syde by Visnich uit Spahan niet geeffectueert. 't Is wel sulcx, dat daerby niet en is versuymp, die te spoediger herwaerts over te brengen; maer overmidts het overlyden van den coninck Cha Abas, die den vreemdelingen seer toegedaen was, wenschen wy dat die effecten uit Parsia waren vervoert geweest, om in soodanige gelegentheyt te minder capitaal in Persia te hebben. U. E. voorstel omme sooveel syde op voorraet van Spahan in Gamron te mogen hebben, als de cappitaelen, naer onse cargasoen, die men daer aenbringt, soude mogen waerdich sijn, omme met de schepen, die deselve aenbringen, uytgevoert te werden, wenschen wy volcomen effecte mochte hebben, omme genen resico in Parcia te loopen; U. E. recommanderende niet naer te laeten daertoe alle mogelijcke debvoiren aen te wenden. Wy meenen dat het seer voorderen sal connen, dat men het gemaekte contract van onser syde soovele naercome, als ons doenlijck sal sijn, ende wenschen wy datter contenten, naer rato der goederen, mette leste vloote gesonden waeren geweest, omme te meerder contentement te geven; te meer de ordre van het employ van f 50.000, te doen in Suratte aen touback, soudt, etc., niet en is achtervolcht, omme de onlusten, die daerdoor in Suratte quaemen te ontstaen, waerby de f 100.000 in contant, die U. E. gisten in Parsia daervan souden procederen, aldaer mede gemist werden; zulcx, dat het omtrent de f 170.000 compt te verschelen. U. E. gelieve naer desen daerinne soo te versien, als den besten dienst van de Compagnie sal connen lyden.

De Perciaensche syde rendeert op den incoop van Parsia hier te lande niet veel meer als 60 percento, dat sober genoech is; doch moet men staet maecken, dat men voor ontrent $f\ 430.000$ aen contanten ende coopmanschappen in Parsia coopt 900 balen syde, ende die renderende omtrent de $f\ 1.300.000$, soo ist een seer profitabele negotie; insonderheyt, dewijl men die doet mette selve schepen, ende in deselve conjuncture, van de Suratsche negotien, welcke doch soo machtich moeten zijn, dat se tegen de Portuguyzen mogen prevaleren. Ende recomanderen U. E. oversulcx, den eysch van de 1200 baelen zyde, mogelijck sijnde, jaerlijcx te voldoen.

Wy wenschen dat Vischnicht meerder ende bescheydener advysen gave, om te meerder licht van den Persischen handel te hebben; alsmede van de bevindinge onser derwaerts gesonden cargasoenen. Hier naer verhoopen, daerin beter sal versien worden.

12. Over Londen sijn ons geworden brieven van Jan van Haselle, date 27^{en} December 1628 ende 3 January 1629, van Suratte gecomen met drie Engelsche schepen: d' *Exchange*, de *Blessingh* ende 't *Hardt*, gelaeden met indigo, peper, salpeter, cottoene gaeren etc., die aldaer wel waren gearriveert. By deselve hebben wy seer gaerne vernomen, hoe alle de schepen ende cargasoenen, door U. E. derwaerts gesonden, aldaer wel waren gearriveert. Het capitael van *Seeborch* is, naer gelegenthelyt van dien hoeck ende van 't jacht, vry wat te groot geweest, insonderheyt, nu de Portugesen daeromtrent haer meeste macht sijn houdende, door hare goede gelegenthelyt van de plaeften: Dio, Bombain ende Bassain, als U. E. uyt schryven van Haselle sal vernomen hebben. De afflossinge van de opgenomen penningen op intrest, midtsgaders de restitutie, gedaen van de goederen verovert in 't Suratsche scheepken omtrent Seylon, ende gebracht aen onse comptoiren op de Cust, mitsgaders het affschryven van verscheyden ongelden van caffilles ende andersints, hebben het contant capitael daer zeer schaers gemaeckt, dat U. E. in de retouren van daer, totten inlantschen handel nodich, merckelijck sal diffieren, alsoo wy speuren, hy trachten sal onsen eysch te voldoen; omtrent de $f\ 100.000$ sullen van daer op Cormandel trekken, dat eenichsints soulageren sal.

De Groote Mongoor Chatelijn was overleden; syne zoone, Sultan Chachrom, was in de possessie van 't rijck, die zeer aspireert om schatten te vergaderen met impositien van swaerde tollen. Van syne goede genegenthelyt 't onswaerts sijn noch niet verseeckert. D' Engelsen dryven daer haer handel op een vreemde maniere, meest sonder capitael; hebben over de $f\ 500.000$ op intrest genomen sonder eenige effecten in 't landt te hebben; 6 schepen hebben sy van Suratte naer Parcia gesonden, meest gelaeden met goederen op vracht, de Mooren toecomende, daervan sy den halven tol in Ormus sullen genieten. Off sulcx de lasten van soo costelijcke schepen ende equipagien

goet maecken can, is ons onbekendt; sulcx, dat hiermede wel wat anders mochten voorhebben, dat ons den tijt sal openbaeren. Wy verstaen mede neffens U. E., ende die van Suratte, dat aldaer wel dienstich dobbelt captael diende gehouden om den incoop tydelijcker ende avantagieuser te mogen doen; maer 't schijndt, dat het alsnoch in het vermogen van de Compagnie niet en is. 't Ware oock te groten resico ten regarde van de cleene verseeckeringe, die de Compagnie aldaer is hebbende; insonderheyt soo sy aldaer wat malingneren wilden over ons doen in Masulipatam, waervoor van Hassele mede schijndt becommert te wesen. Wy hopen, dat door de goede ordre by U. E. dienaengaende gestelt, de Compagnie aldaer buyten schade sal blyven. Een goeden rendevous waere ons daer wel noodich, dan, voor dees tijt en lijd de Compagnies gelegentheyt niet daernaer te trachten.

13. De Cormandelsche Custe is, door de behouden aancompste van onse cargasoenen derwaerts gesonden, wel van captael versien. Wy verhoopen dat het schip de *Cameel* naderhant wel te voorschijne zal zijn gecomen. Het zijn considerabele cargasoenen, die anno 1628 van daer gesonden zijn. Wy bemerken wel dat de onlydelijke procedures der Mooren van Masulipatnam den Raet van Indien hebben doen nemen de resolutie, op 8 Juny 1628 gearresteert, ende by secrete missive aan den Gouverneur Marten Isebrantsz. toegesonden. U. E. hebben op het saizoen zeer wel gelet, te meer de swaericcheden op Java de vertieringe der cleeden grootelijcx sal hebben verachttert. Wy verhoopen, dat door 't opsoeken, besuyen ende benoorden Masulipatam, bequaeme plaatse sal werden gevonden omme de dienstige sorteringe van cleeden te becomen, die aldaer gewoon waren te coopen. Te facijl zijn d' onse geweest om daer wederom in te comen, doen de plaatse verlaten was; meer isser ons bedunkens aen gelegen, dat de Mooren vastelijcken begrypen mogen, dat wy haer plaatse connen derven, dan dat ons uytstaende aldaer van affgedrongen middelen ende schulden te precijs soeken te innen. De middelen om sulcx 't onser goeder gelegentheyt te doen, met schoonen luster, en connen ons niet ontstaen. De Masulapatnamsche coopluyden connen veel min de see, als wy haer plaatse missen; oversulcx omme haer niet metten slach te waerschouwen, houden wy dat geraetsaemst, waer geweest, dat men, met aller discretie alle onse middelen ende volck van daer gelicht hebbende, haer hadde laeten notificeren de redenen van ons vertreck, ende met eenen affeysschen onse uytstaende schulden, by partinente insinuatie ende protestatie, dat, soo 'tselve niet en effectueerden binnen seeckeren geprefigeerden tijt, dat men die by represalie soude trachten te becomen. Denselven tijt hoorde oock sulcx genomen te werden, dat het bequaemelijck mochte geschieden, ende dat deselve insinuatie ende protestatie mochte gedivulgeert wesen onder alle de Mooren, die ons te desen aensien souden connen eenige

*Coroman-
del.*

vexatiën aendoen, omme alsoo te sien, off met moderatie in de saecke, ofte stricte executie, naer d' expiratie derselver tijt souden dienen voort te vaeren, alsoo ons anders wel te veel swaricheden teffens souden mogen overcomen. 't Is zeer nodich datter goede correspondentie werde gehouden tusschen de comptoiren van Suratte ende de Custe Cormandel, ende sullen mette naeste advysen geerne vernemen, wat gelegenheyt buyten Masilipatnam sich geopenbaert sal hebben.

14. Het cruyzen voor Malacca heeft in lange weynich soulaes, ten regarde van Malaka. de swaere lasten, gegeven. Omme daerinne te vigoreuser te continueren, zijn onder de vloote van den heere Specx verscheyde bequaeme jachten gesonden, soo onder dese vloote, onder 't commandement van d'heer Artus Gysels, mede eenige gaen sullen. Aen den affbreuck van den algemeenen vyandt, daer-^{19. best} omtrent is ons ten hoochsten gelegen, soo U. E. zeer wel considereren; oversulcx recommanderen, U. E. daerinne met soodanige vigeur te continueren, als de gelegenheyt van de Compagnie sal connen gedoogen.

15. Met groote verwonderinge hebben wy gesien het schielijck toenemen van China. den Chineeschen rover Iquan. Ware den voorslach van Simsouan aengenomen, die tachentich conincklijcke joncken presenteerde by onse macht te vervougen om den gemelte rover te vernielen, 't is aparent ende gelooffelijck, dat hy soo groot niet en soude werden geworden. Immers souden wy hebben getoont voor alle de genereusheyt van ons volck ter zee in 't oorlogen, ende als men den rover soo ter eerster instantie meteen hadde gedempt, soo soude ten minsten sijn aenwas sijn verlet, ende des Conincx seemacht geencourageert omme hetselue soo lange met ons te hervatten, totdat men de see van denselven rover gesuyvert hadde. Wat groote reputatie ons dit by den Coninck ende groote in Chyna soude hebben aangebracht, can idereen wel considereren; insonderheyt, dewijl Spangnaerden noch Portugesen tot destructie van denselven rover ende dienste des Conincx van Chyna niet en sullen connen bybrengen.

Wy willen verhoopen, dat hy sich allenskens sal consumeren, ende hebben wy geerne gesien de goede ordre by U. E. naer de Custe van Chyna op alle voorvallende saecken gegeven, ende wenschen wy, dat U. E., nevens deselve goede ordre derwaerts, meerder macht hadde connen uytsetten om alles mette minste risico van de Compagnie, ende onses meeste eere ende reputatie, voor den Chynesen te connen uytvoeren. Wy hoopen, dat het opcomen deses rovers sal werden den middel, om door zijn vernielinge de Compagnie te doen hebben soodanigen vryen handel in Chyna, als tot soulaes van des Compagnie's staet noodich is; ende omme van onser syde daertoe te contribueren sooveel ons mogelijck zy, hebben ons ten uyttersten geevertueert met U. E. toe te senden de equipagie onder den heer Specx, bestaende in 21 scheepen

ende jachten, ende de aenstaende equipagie, soo van den herfst, winter, als voorjaer, sal mede extraordinaris grootd vallen, te weten: van 18 schepen, fluyten ende jachten, als te weten: 4 nieuwe retourschepen, genaempt *Nimwegen, Deventer, Middelburgh ende Leeuwarden*; 6 treffelijcke oorloghschepen, te weten: 4 nieuwe als: *Amboina, 't Hoff van Hollandt*, met noch 2 van *Amsterdam*, ende *Der Vere en Vlissingen*; item de schepen: *Leeuwinne* ende *Delfshaven*, mitsgaders 3 cloecke fluyten, ende 3 jachten: de *Brack, Coukerck* ende *Rijswijck*; daermede senden sullen, soo die becomen connen, naer 't concept van de Seventhiene omtrent 3300 coppen, soo soldaten als boots-gesellen, alle om voor de winter uyt te seylen, uytgesondert *Vlissingen, Der Vere* ende *Delfshaven*. Godt geve, dat se alle behouden mogen overcomen, opdat de Compagnie's staet daerdoor mach werden verbetert ende verseeckert ende dat wy hier soodanige retouren mogen overcrygen, tot soulaes van de participanten, als het doen van soodanige equipagien is vereysschende.

De begrepen plaetse by de Spangnaerden op het Noordteynde van Teyouwan werdt in 't hoff van Spanjen seer considerabel geacht; noemen die *La Santisima Trinidaet*; imagineren vandaer het geheele eylandt onder haer te bringen, ons van daer te dryven ende comodieuser plaetse als Manilha totten handel van Chyna te hebben. Hiertoe hadden sy toegerust in July 1627 hare armade, die, Godt lof, in roock verdwenen is. t'Haerder beter gelegentheit sullen sy 't niet laeten te hervatten, tensy wy haer quaemen te prevenieren, alsoo ons soodanigen buerman op 't eylandt Formosa niet en dient. Daeromme wy U. E. in bedencken geven, off het niet geraeden sal sijn, te onderstaen, by capitulatien mette Chynesen te maecken, dat se mette Spangnaerden, onse vyanden, aldaer niet en sullen mogen traffiquer. Het veroveren van *Westcappelle* waerschout ons om geen jachten met capitael meer alleen te laeten seylen, soolange den rover soo machtich is; want met onse eygene wapenen ons te grooter afbreuck soude connen doen. Oversulcx recommanderen U. E. daerop goede ordre te stellen.

16.
Japan.

Den handel van China met lieff wederom liber becomen hebbende, recommanderen wy U. E., die op Japan behoorlijcken waer te laten nemen, met soo grooten capitael, ende competente macht tot verseeckeringe, als des Compagnie's staet sal connen lyden; om daerdoor de winsten ende capitaelen van India te doen accresseren tegen de extreme sware lasten, alsoo wy ons hier te lande jaerlijcx tot retour met omtrendt hondert picol syde van de beste soorte, genaempt *Coninckssyde*, waervan hiernevens een monster gaet, sullen vergenougen, neffens d'andere Chinesche waeren, by de memorie van de retouren geheyst. Wat ontdeckinge van China om de Noordt gedaen sullen sijn, verlangen by U. E. naeste schryven te vernemen.

By de schriften, van Japan becomen, hebben wy in 't breet gesien, wat be-

jegeninge onse gesanten aldaer hebben gehadt, wat discoursen daerop maeken, ende wat opinie daervan hebben. Als men profijt soude doen metten Chinesen handel, soo dienden geen sporlinge in Japan te hebben. Wy verstaen nevens U. E., dat de eigendom van Tayouwan absolutelijck ende inviolabel voor de Compagnie moet werden geconserveert, daeromme oock de plaatse soo dient versterkt ende voorsien, dat men geen vyandt hebbet te duchten, opdat die by de Japanderen oock moge reputatie hebben. D'onse hebben in Japan wat te precijs op de dingniteyten van hare deputatie gestaan, ende om die luster te geven, al te groote ongelden gedaen, die wy, nevens U. E., verstaen, by haer partinent verantwoordt behooren te worden.

17. Onse costelijcke ende mangnefijcke gebouwen op plaatzen, daer onder de Gebou- protectie van andere moeten leven, hebben ons doorgaens tot nadeel gedient, wen. soo tot Masilapatam, Suratte, Jacatra ende alsnu in Japan is blykende. De noodige packhuysen tot bewaringe van de cargasoenen dient de Compagnie te hebben; maer de mangnificentie veroorsaeckt groote ombragie, ende werdt daerdoor des Compagnie's dienaers dickwils gevercht, als soo vast geseten zijn, dat andersints niet geschieden soude. Van Firando te vertrecken, ende naer Nangesacke te gaen en is soo vreemden saecke niet, als men verseekert soude wesen van beter getracteert te werden; maer hoe de Portugesen daer voordesen gequelt sijn geweest, doen met hare groote caraecken jaerlijcx daer brochten 2 ende 3000 picol syde, is U. E. genoch bekendt. Echter, naerde-mael ons daer gepresenteert is een seer bequaem huys, soo geven wy U. E. in bedencken, oft niet geraeden soude wesen 't selve te aenvaerden, om d'een oft d'ander plaatse maer par forma te onderhouden, ende ter aencompste van deschepen, voordat se d'een ofte d'andere haven begrepen hadden, haer te gelasten, dat die begrypen souden, daer wy verseeckert waren het beste tractement te genieten; dat heel gevougelijck can geschieden, overmidts beyde dese havenen seer bequaem ende wel verseeckerde reeden buyten hebben, van waer doch de schepen met roytuygh in de gemelte havenen moeten gebracht worden.

18. Groote verwarringe heeft ons den coninck Hamsia in de Molucques gecau-seert. Al te lichtveerdich vergeet hy ende d'andere Tarnatanen het groot Moluk- benefitie dat se van de Compagnie hebben genooten, tot excessive lasten ken. ende costen van deselve. Met verwonderinge hebben wy gesien van jaer tot jaer de weynige quantiteyt nagelen, die men van daer crijcht, ende is al te verdrietich, dat men moet geloouen hoe die door vreemde maximen aen ende onder de boomen moeten vergaen, omdat het volck tot geimagineerde explooten weghgeruckt werdt, als den oogst ende pluktijt aencompt.

't Voornemen van Hamsia is genoech aff te meten uyt de communicatien, die hy metten Spangnaert houdt. 't Is een vreemde saecke, dat hy die op

28 AUG. 1629.

Ternate met correcorren dient, omme advysen in de Philipinnen te brengen; noch veel vreemder is't, dat hy sijn considerabelste macht uyt de Mollucques in Amboina brengt, om Bouton voor Maccasser te beschermen, alsoo lancx Soula, Taliabo ende Bouro verseeckerder, corter, ende bequamer passagie hadde. Oversulcx recommanderen wy U. E. op het alderhooghste, met alle voorsichticheyt ende cloeck beleyt op de quaede desseynen van deselve Hamsia te letten, de Mollucques versiende met een bequaem Gouverneur ende eenige goede Raeden, met ordre ende instructie omme discretelijcken ende secretelijcken te ondertasten de gemoederen van de groote Tarnataenen, met beclach over de vreemde proceduyren van haren coninck, verstoogh van haer ondanckbaerheyt, mitgaders van onse excessive onverdragelijcke gedragien costen; ende hoe daertegens, 't sy vigoreuselijck ofte behendelijck, by de Compagnie, sonder langer uytstel, sal moeten werden gearbeyt, by verminderinge van lasten, door verlaeten van forten ende onnoodige garnisoenen, als door betrachten van meerder proffyten.

De gemoederen van de voornaempste sengages op Macjan dienen mede discretelijcken gesondeert, omme voorseekerlyck te weten off se wel gedient souden sijn, dat men haer sulcx protegeerde tegens de onbehoirljcke lasten der Ternataenen, dat daeruyt offentie soude moeten ontstaen; ende, die ontstaende, hoe hun daerin souden dragen; ende voorders, hoe de gemoederen van de gemeene subjecten van Macjan genegen sijn; dit doende te geschieden, met vertooch van 't vreemdt voornemen des conincx van Ternate, om haer arm te houden door 't vergaan van de nagelen, veroorsaeckt by 't ontydich gebruycken van haer volck, die dan op tochten consumeren ende verteeren, 'tgene sy anderssins dobbelvoudich acquireren ende overwinnen souden; hierenboven dat de plantagie van haer aertvruchten, die op Macjan teelen, seer verachteren ende de landen verwilderen, tot haere excessive schaede. Item de onredelijckheyt van dat hy de kinderen van meest alle de groote op Mackjan tot hem treckt, sulcx sijn broeder voordesen noyt en hadde gedaen; om door dese ende diergelijcke redenen meer, voorseeker te weten, hoe 't mette Macjaenen souden hebben, als met den Coninck Hamsia in eenige verwyderinge quaemen.

Wy en connen niet bedencken, dat het tot dienste van de Compagnie soude gedien, Maleye te verlaeten; maer hoort gehouden te werden ende versterkt met noodige garnisoenen, die U. E. inclineren van d'ander plaetsen te lichten, om in voorvallende swaericheydt onse genegene Tarnatanen, naer het uytbarsten van 't eerste misnoegen, aldaer te connen trekken. Oorlogen heeft de Compagnie meer dan te veel in Indien, die se by haer selfs alleen moeten uytvoeren; daeromme dienen alle eerlijcke middelen voor te wenden omme geene meer opte hals te haelen. Al hetgene, dat men met redenen

doen can om het recht van den eenen tegen eenen anderen met sijn hulpe uyt te voeren, insonderheyt als het dient tot maintenue van onse contracten, is billijck ende redelijck; maer dient te geschieden met soodanigen voor-dacht, overlegh, diliberatie ende circumspectie, als den dienst ende vermogen van de Compagnie is vereyschende, soo wy vertrouwen by U. E. ende den Raedt van Indien geschieden sal, is 't eenichsints mogelijck, omme alles met vrede te asoupieren; 't is in allen deele het beste, geraetsaemste ende on-costelijcxste. Indien niet, ende dat in de costen souden blyven sonder vruchten te trekken, moet men alsdan des Compagnies goet recht in conformite van de contracten sien te bewaeren.

19. Makasser, Kei- en Aroe-eilanden. Op het doen van die van Macasser gelieven U. E. serieuselijcken te letten, ende, naedemael men doch met hem in viantschap is, ende sijn subjecten de eenige uytvoerderen van de nagelen uyt te quartieren van Amboina sijn, ende alsnu in Key ende Aru mede soecken te nestelen, ende oock trachten Bouro van Ternate te ontvremden, ende daerenboven Banda, onse beste plaetse in Indien, oock drygende is, soo geven wy U. E. in bedencken, ofte niet geraede soude wesen, aleer met de Ternaeiens uytbarsten, dat men trachten soude, mette Tarnaetaensche macht ende drie ofte vier bequaeme schepen derwaerts te trekken omme alle syne joncken ende vaertuych te verbranden, sonder wyder attentaten met ons volck te lande te doen, om dese niet te periculiteren, ende hem alsoo mette nieuste legie van de Compagnie te prevenieren. Dewijl die van Key ende Aru heydenen sijn, verstaen wy, dat se behooren in de Cristelijcke religie geinstructeert te worden. U. E. gelieven te bevoorderen, dat een bequaem kerkendienaar derwaerts mach gesonden worden, alsoo wy vertrouwen, dat daer groote vrucht souden connen doen.

20. Solor. Cleene voordelen treckt de Compagnie van de gelegenheydt op Solor. Den commandeur Jean de Hornay heeft daer geen goet huys gehouden: te excessijff sijn de oncosten daer gevallen, ende te groot de middelen, die onder soo ongequalificeerde officieren worden vertrouwt; ende het trevis maecken mette Portugesen is 't absurtste van allen. Wy vertrouwen dat U. E. tot goedt redres de nodige ordre sal hebben gegeven; het continueren ofte verlaeten van de plaetse stellen wy aan U. E. goetvinden. Ware Batavia in beter staet, 't ware te wenschen, dat men den oversten Cichil Protafy met sijn volck hadde connen bewegen om daer te comen; ende by verlaeten van Solor connen wy niet verstaen, dat men de Indianen, die ons trouw sijn geweest, in ongelegenheydt behoort te verlaten; daeromme wy U. E. in bedencken geven, ofte niet geraden sy met inductien, parsuagien ende eenige ver eeringe denselven met sijn volck in Banda ofte Amboina te trekken, t'haerder verseeckeringe ende tot meerder versterckinge van des Compagnie's staet,

28 AUG. 1629.

21. Met droefheydt hebben vernomen het effect van 't lange geduchte uyt-Mataram. barsten des Mattarams tegens Batavia; insonderheydt nu het gediet is tot soo grooten schaede van onse goede burgerye. Lange heeft dit vier gesmoockt, ende, omdat het te weynich is geacht, soo is de schaede te grooter gevallen. Tot defentie heeft dese stadt noyt eenige proportie gehad; 't schijndt dat op de comoditeyt van de riviere meer is gelet, als op de behoorlijcke fortificatie tot de noodige conservatie: immers was het vermaerde fordt aan de zee-candte seer vervallen. Godt almachtich hebbt loff ende danck, voor dat hy deselve plaatse soo genaedelijck heeft bewaert, ende den bespringeren te moedich, te broilliandt, ende t' onpatientich heeft gemaect, om haer saecke met beleydt aan te gaen.

Het blijckt dat sy soowel ons, als wy haer, door onkundicheyt te weynich hebben geacht, ende is daerdoor apparent, vermidts de bevindinge aan weder-syde, dat ider voorsichtiger wesen sal. In geene saecken sijn wy meer becom-mert, dan dat ons den Mattaram sal trachten te verduren. 't Is wel soo, dat hy aent fordt, noch aan de affgesneedene stadt, als die behoorlijck sal sijn gefortificeert (sooals U. E. voorgenomen hadden), geen cans en sal hebben; maer als hy ons het landt gestadich soude infructueus maecken ende houden, soo souden wy missen eene van de nutste vruchten onses rendevous, wandt door gebreck van ververssing, soo voor de inwoonderen aldaer, als voor de aenkomende ende vertreckende schepen, de siecken niet gesoulagieert, ende de gesonde niet wel onderhouden souden connen worden. Hoe noodich de refrechementen van orangien, lamoenen, groene cruyden, versch vlees ende visch tot conservatie van des volcx gesondtheydt is, die gestadich op soo langhdurigen reysen moeten swerven, is ons alle genoech bekendt, ende d'abondantie, die men van alles tot Batavia conde becomen, heeft ons door-gaens de meeste hoope gegeven vantspoedich toenemen ende groodt progres derselver plaatse.

Van Lisbona wert geschreven dat het advijsjacht, 't welcke van Goa in vier maenden aldaer was aengecomen, tot tydinge medebrenght, dat den Mattaram nae Malacca om assistentie hadde geschreven, ende die van Malacca, hem voedende met goede hoope, hadden daerom expresselijck naer Goa ge-depecheert; ende tot de assendinge van dit gemelte jacht soude dit wel eene van de besonderste consideratien wesen, ende te meerder spoor in Portugael geven, omme hare equipagien op Indien te vergrooten, ende nu met sooveele troubelen belemmert sijn, ons te meerder voordeel aff te sien; dat oock de redenen sijn, waeromme wy ons te meer in equipagien te doen, evertueren. Qualijck connen wy gelooven, dat den Mataran sijn volck voor Batavia het geheele regensaysoen soude overhouden, overmidts de ongelegenthelyt vandt landt ende d'incommodeyt van by contrarye windt hunne vyvres

van de Oost na de West te bringen. U. E. advijs hierop vinden wy twijffelachtich. De overgecomen Raden van Indien varieren mede daerin. Lefebvre meyndt, dat sy 't niet sullen connen uytstaen, ende Willem Jansz. is van contrary advijs; sulcx, dat wy wenschen by naerder advysen, mette overcompste van *Schiedam*, 't voordere succes te vernemen.

Hoe den Mattaram alle de coninckrijcken op Java ende *Madura onder zyne gehoorsaemheyt* heeft gereduceert, is in verscher memorie; maer tot noch toe hebben van niemandt connen vernemen, dat hy in 't regensaizozen eenige plaetsen belegert heeft gehouden. *Sorebaye* heeft hy naer eenen thienjarigen oorlog 't ondergebracht, comende in drooge sayzoen te velde; doch altijts vertreckende jegens de aencompste van den regentijt. Ende alsooo ons aan de conservatie van Batavia ten hoochten is gelegen, soowel aan 't casteel, de stadt, als landtschap, soo recommanderen wy U. E., ende alle de Raeden van Indien, dat met alle wijsheydt ende rijp overlegh 't selve mach bevoordert werden. In verscheydene saken soude men voor eenigen tijt metten Mattaraan wel mogen siviliseren, sonder 't uytterste te willen uytvoeren; tot des Compagnies naerder gelegenthelydt soude men hem jaerlijcks met eenige geschincken, die hem aengenaem waren, mogen besoecken; goede woorden, sonder engagement etc. te geven, omme, al temporiserende, tijt te winnen.

22.
Kapitaal.

Om den staet van Indien soowel van cappitael, als van schepen ende volck te versien, hebben de Seventhiene geresolveert, U. E. met dese aenstaende equiqagien toe te senden, boven de coopmanschappen, soo in silver als in goudt, de somme van 10 tonnen goudts, waervan 't meeste sal gaen mette eerste uytseylende schepen, als f720.000 mette zes grote schepen, te weten in elck f120.000 als: *Nijmegen, Deventer, Amboina, Middelburch, 't Hoff van Hollandt* ende *Leeuwaerden*. Item mette twee oorloochsjachten ende de *Lecuwinne van Amsterdam* f180.000, ende met *Ter Vere, Vlissingen* ende *Delffshaeven* in 't voorjaer f100.000. Godt de Heere gelieve alles in salvo te geleyden, ende dat successivelijcken soulagiabelder cargasoenen mogen overcrygen (in conformite van onsen eysch hiernevens gaende) als dit jaer becomen hebben, opdat de Compagnie ontlast, ende de participanten de verhoopte uutgifte mogen becomen. De grote equipagien, die nu successivelijck hebben gedaen, ende alsnoch doen, stellen de Compagnie geheel buyten posture. De jonghste gedaene uutgifte van 25 percento heeft men geheelijck moeten opnemen, ende daerenboven noch sooveele meer, tot uytvoeringe van het bovengemelte, dat tegenwoordich belast sijn met omtrent de 115 tonnen goudts; welckers intresten jaerlijcx participanten onthouden den uutgifte van omtrent de 10 percento; sulcx dat de Compagnie niet en sal connen continueren met soo sware equipagie te doen, tenzy mette geheiste vendible retouren van daer werden gesecondeert, ende datter in Indien soog

gemenageert werde in ongelden, in onnoodige bouwinge ende geschincken; item dat op de getrouwicheyt van alle degeene, die des Compagnie's middelen administreren, ende prodigael dispenseren derselver, als andersints, soo werde voorsien, dat het de Compagnie in haeren staedt aldaer mach comen te gevoelen.

23. Vrye handel. De placaeten jegens de ondercruypinge van den vryen handel, door U. E. gemaect, approberen wy in allen deelen, recommanderende dat de strickte observantie gevoordert werde.

24. Engel-schen te Bantam. Dat de Engelsen den peper tot Banham alleen coopen, is geheelijck tegens het tractaet ~~ende~~ sal 't selve in Engelandt aan des Compagnies gedeputeerde aengeschreven ende gelast werden, dat zy des Compagnies intrest daerover tegens d'Engelsen moveren ende voorderen. Wat aldaer verrichten sullen, sal U. E. naemals werden geadviseert. Intrum wenschen wy, daer haer de saecken sulcx mochten voegen met den Mattaran, dat U. E. met Banham in een goet verdrach mochten comen, om alsoo met vriendtschap den peperhandel nevens d'Engelsen te mogen becomen. Soo lange hetselve niet geeffectueert en werde, sullen U. E. ons dienen toe te senden goede ende bestante bescheyden van 't geene d'Engelsen, tegens het gemaecte accoordt, aldaer verhandelt, genegotieert, ende uytgevoert sullen hebben, om ons daermede in tijt ende wyle te behelpen.

25. Forten. Aengaende het onderhouden ende maken van oude ende nieuwe forten, de Seventhiene hebben geresloveert, den Gouverneur ende Raeden van Indien aan te schryven, dat alle Gouverneurs ende Commandeurs van eenige plaatseen expresselijck sal werden gelast, wel te letten op de nootwendicheyt, schouwende alle hetgene, dat naemals eenichsints als vergeefse costen soude werden geoordeelt, ende dat men daerom tot allertijt verantwoorden sullen moeten ende reeckenschap geven, off haer gedaene werck noodich ofte onnoodich zy geweest.

26. Geocom-mitteer-den der Compagnie in Engeland. De Gedeputeerde van de Compagnie in Engelandt, als de heeren: Pieter de Carpentier, Hans de Haese, ende Jan Mertsz. Merens, metten advocaat Johan van Heemskerck, hebben daer nu al zeven maenden geweest. Omtrent de vier maenden lanck hebben sy gedisputteert in wat taele dat se besoingneren souden, ende niettegenstaende dat alle de voorgaende conferentien in de Fransche taele sijn geschiedt, soo hebben deselve heeren Gedeputeerde in Engelandt, jegens d'intentie van de Gecommitteerde der Seventhiene in Nederlandt, die met haer corresponderen, geconseenteert, dat de resiproke eyschen ende het verbaliseren op deselve soude geschieden in soodanige talen, als ider Compagnie soude goetvinden, ende dat het gearresteerde in 't Latijn ende Frans soude gestelt ende geteeckent worden. Hierop sijn de eyschen overgegeven; d'Engelschen gaven den haeren in 't Engels, ende

d'onse in 't Frans, daervan ider Compagnie translaedt in hare taele heeft laeten maecken. Tsedert tot nu toe hebben gedisputteert op de forme van de antwoorde. D'Engelsen sustineren, dat men in 't geheel, ende seffens in 't geschrifte op ider point behoort te antwoorden; d'onse daertegen verstaen, dat men behoort articularum te gaen, nemende eerst voor het eerste point van de Engelsen, ende dat geaccommodeert sijnde, dan het eerste point van onsen eysch, ende successivelijck soo voorts, om niet te veel overhoop te haelen, ende de gemoederen niet meer te vervreemden; dat oock den voet is van de leste gedaene besoingne, ende conform d' intentie van de Seventhiene. Veele debatten zijn hierop in Engelant gevallen, ende by de laeste brieven vandaer gecomen, stonden de saecken noch in dese termen. Des Conincx raeden, die door syne Mayestait tot dese besoingne sijn gecommitteert, sijn soo geoccupeert met andere rijcxsaken, dat tot dit werck weynich connen vaceren. Van d'eyschen aen wedersyden gedaen, senden wy hiernevens copye, daerby U. E. sullen zien met wat cleen fondament d' Engelsen over ons clagen, ende hoe rechtmatich onsen eysch is. 't Is bedroeft, dat sooveele onredelijcheyt verdragen moeten, ende willen wy echter hoopen, dat den tijt het goet recht van de Compagnie manifesterende, sulcx daernaer tot des te meerder confusie van de Engelsche sal gedyen.

27.
Uit-
rusting.

Wy verhoopen, dat het voortaen een geen retourschepen in Indien sal ontbreecken, om ons met groote retouren te versien, alsoo in Indien voor de handt sullen wesen, omme met Godes hulpe in November toecomende van daer harwaerts te comen, de schepen: *Schiedam, Leyden, Batavia, Dordrecht* ende *Hollandia* van Amsterdam, *Tholen* ende *Fredrick Hendrick* van Zeelandt, 't *Wapen van Delft* van de Camer aldaer, 't *Wapen van Rotterdam* van die Camere, ende de *Gailliasse* van de Camer tot *Hoorn*; dat thien bequaeme schepen sijn. De *Goude Leeuw, Walcheren* ende *Vianen* sijn soo laet uytgeseylt, soo hiervooren is geseght, dat wy vermoeden die in Indien sullen moeten blyven tot retourschepen van 't jaer 1630; daeromme wy U. E. recomman- deren deselve te gebruycken tot soodanige saecken, dat se niet verleth mogen worden, omme alsovooren tot retourschepen gebruycckt te werden. Jegens het- selve saysoen, dat is November 1630, verhoopen wy, dat Godt de Heere U. E. behouden sal laeten toecomende de retourschepen: *Nimmegeen, Deventer* ende *Delfshaven* van Amsterdam, *Middelburch* van de Camer in Zeelandt, ende *Leenwarden* van de Camer tot Enchuyzen, ende liever dan datter dienste re- touren in Indien souden worden overgehouden, soo sullen U. E. 't schip de *Leeuwinne* mede tot retourschip gebruycken, dat altsamen negen schepen sijn.

Alsnu hebben geresloveert: vijf nieuwe retourschepen voor 't jaer 1631, neffens eenige bequaeme jachten te timmeren, alsoo de Camer van Zeelandt in plaets van een swaer oorlochschip opsetten sal; des sullen de twee schepen

Vlissingen ende Der Veere als voorsz. in Indien tot oorlochschepon gebruyc kt worden.

28.
Raden
van
Indië.
Alsoo door de overcompste van de jonghste drie alhier gearriveerde Raeden van Indien U. E. wat ontbloot sijn, ende niettegenstaende U. E. te verwachten hebben de heeren Specx ende Raemburch, voor desen vertrocken, ende met dese vloote Gysels, soo hebben de Seventhiene echter goet gevonden U. E. alsnoch met drie extraordinaris Raeden te versien, als te weten:¹⁾, van hier gaende, ende Philips Lucasz., President in Amboina, mitsgaders Francisco Pelsaert, met Batavia jonghst uytgeseylt, welcke personen U. E. tot Raden van Indien sullen asumeeren, als eenige plaatse van de acht Raeden, naer den ontfanck van dese onse missive, sullen comen te vaceren, te weten successivelijck, soo hier boven sijn gestelt, als eerst²⁾; voor de tweede plaatse: Philips Lucasz., ende voor de derde: Francisco Pelsaert³⁾ heeft sijn conditie by de Compagnie gemaect; de andere twee personen sullen genieten een tractement van f 200 per maendt, ingaende voor drie jaren van den tijt haerder asumptie.

D'heer Aert Gysels heeft groote ervarentheydt van Amboina, alsoo aldaer is geweest ondercoopman, oppercoopman ende directeur. Soo t'sijnder aencompste in Indien 't gouvernement van Amboina ofte naemaels quaeme te vaceren, wy achten, dat de Compagnie van hem aldaer sooveel soude gedient wesen, als van imanden in Indien; daeromme recommanderen U. E. hierop te willen letten.

Wy continueren alsnoch by onse vorige resolutie, om alle gaende ende comende schepen naer Parcia, Suratte ende de Cormandelsche Custe haer reyse over Batavia te laeten nemen, dat U. E. aldaer soo sullen ordonneren, totdat by ons van hier andere ordre gegeven werde.

29.
Rantsoen-
gelden.
Wy werden hier seer gequelt van de bootsgesellen, die in Indien als soldaeten te lande gedient hebben, mette pretentie van de betaelinge des rantsoens, dat se aldaer derven; 't geeft ons hier seer groote moeyte, ende men cander niet afcomen sonder eenige reparatie te doen. De consequentie doet ons hetselve seer hardt tegenhouden. Mette soldaeten staedt de saecke wel lequide, alsoo haren artijckelbrief claer spreeckt. Oversulcx recommanderen U. E., vaste conditie te maecken mette matrosen, die als soldaten te lande worden gebruyc kt; verstaen U. E. dat het rantsoengelt haer toecompt, laet het haer aldaer gewerden, opdat wy hier daerom niet behoeven te disputeren.

Willem van Wel ende Ockgie Ieppema hebben by missive ende requeste uyt Indien versocht, om naer de expiratie van haeren tijt naer 't vaderlandt

¹⁾ Niet ingevuld.

²⁾ Niet ingevuld.

³⁾ Niet ingevuld,

te mogen keeren, welck versoeck, alsoo 't redelijck is, deselve personen zijn toestaende.

30. Belasten van gage in Nederland. Op het belasten hier te lande van de gagie dergeener, die naar Indien vaeren, hebben wy rypelijck gedelibereert, ende connen wy niet bevinden, dat men vruchtaerlijck daerinne eenige veranderinge behoort te maecken; vermidts de belastingen alhier spruyten ofte tot uytredinge, ofte tot onderhoudt, voor het aenvangen van de reyse. Echter sullen U. E. aldaer deselve personen niet verlegen moeten laeten, maer de luyden in haren noodd assisteren, sooveel als tijt ende gelegentheydt sal vereyschen.

31. Opkoopen van maand-gelden. By den artyckelbrieff is verbooden dat niemandt eens anders reeckeninge van verdiente maentgelden, in 't landt ofte op de reyse, sal mogen coopen; doch vinden wy dat het in Indien zeer wort gepractiseert. Oversulcx sullen U. E. aldaer op alle plaatzen laeten opnieuws vercondigen: soo imanden uyt noodd zyne reeckeninge bestondt te vercoopen, dat alsulcke vercoopinge niet en sal van waerde werden gehouden, tenzy, dat het met kennisse van den oppercoopman, schipper ofte andere overhoofden sal zijn geschiedt; midts datter in Indien daervan notitie op de boecken gehouden, ende 't selve op alsulcke rekeninge geannotteert werde, by personen, daertoe gequalificeert.

Actum in Amsterdam, den 28 Augusty 1629. De Bewinthebberen der Oost-Indische Compagnie ter vergaderinge van de Seventhiene, U. E. vrunden.¹⁾

¹⁾ Onderteekening ontbreekt.

AANTEKENINGEN.

CHICAGO LIBRARIES
ILLINOIS

AANTEKENINGEN.

Bl. 103. — In Coen's brieven naar patria staan de volgende brieven uit patria als ontvangen vermeld:

Bladzijde waar vermeld	Datum	Bladzijde waar bij ons uitgegeven
103	10 Aug. 1627	775
103	24 Sept. 1627	789
103	1 Oot. 1627	794
103	7 Oct. 1627 ¹⁾	795
103	5 Nov. 1627	niet ingeschreven
139	29 Nov. 1627	797
139	4 Dec. 1627	801
156	3 April 1628	802
156	21 April 1628 ²⁾	809
170	28 April 1628 ³⁾	niet ingeschreven
156	17 Mei 1628 ⁴⁾	" "
169	20 Mei 1628 ⁵⁾	" "

De volgende brief, bij ons uitgegeven, wordt niet uitdrukkelijk door Coen vermeld:

16 Sept. 1627

De volgende, bij ons uitgegeven, zijn eerst door zijn opvolger beantwoord:

25 Oct. 1628
16 Dec. 1628
18 Dec. 1628
18 Dec. 1628
22 Dec. 1628
2 Jan. 1629
21 Maart 1629
20 April 1629
28 April 1629
28 Aug. 1629

Bl. 139. — Block Martsz. — Vgl. zijn brief aan Bewindhebberen van 8 Febr. 1629 bij Tiele-Heeres II, 156.

Bl. 178, 187. — Over Ambon en de Molukken in deze jaren zie Tiele-Heeres II, 113 vv., 182 vv. en 146 vv.

Bl. 192. — „Syne Majesteyts missive”: Tiele-Heeres II, 124.

¹⁾ Bij ons met den datum 6 Oct., naar het uitgaand briefboek.

²⁾ Bij ons met den datum 20 April, naar het uitgaand briefboek.

³⁾ Brief van de kamer Rotterdam.

⁴⁾ Brief van gecommitteerden uit de verschillende kamers, uit den Haag.

⁵⁾ Brief van de kamer Zeeland.

Bl. 651. — Pieter van Duynen. — Laatste door hem medegeteekende resolutie. — Hij overleed 31 Maart 1628; zie bl. 136. — Brief van hem aan Bewindhebberen van 7 Nov. 1627: Tielemans II, 171.

Bl. 665. — Jacques Lefebvre. — Eerste door hem medegeteekende resolutie. — Hij was 28 Mei aangekomen. — Zie zijn dagregister over 1 Juni—4 Nov. 1628 in *Daghregister Batavia 1624—1629*, bl. 333 vv.

Bl. 752. — Warga van Tegal. — Vgl. het dagregister over 22 Juni—8 Oct. 1629 in *Daghregister Batavia 1624—1629*, bl. 391 vv. — Over Coen's sterren aldaar, bl. 397; de begrafenissen: 398; voorts daarover de brief van Gouverneur-Generaal en Raden van 15 Dec. 1629 bij De Jonge V, 153—155.

REGISTERS.

REGISTER DER PERSOONSNAMEN.

A.

ABBAS, shah van Perzië, 846.
 ABDOEL SALAM, zwager van den sultan van Bantam, 75.
 ADONERA, hoofd op Solor, 195—196, 248.
 ADRIAENSZ. (Willem), vrijburger, 132, 790.
Delft.
 AERDTSZ. (Jonas), proponent, 826.
 ALI (Kitchil), „admiraal van der zee” wegens den sultan van Ternaten, 41—43, 133—134, 187, 224, 401—403, 407—409, 414, 430—433, 436, 438, 713—714, 716, 724.
 ALLEMAN (Constantijn), 617.
 ALTENA (Arnoud), bewindhebber, 788.
 ANCKERMAN (Bernardo), 755.
 ANDULLA (Godia), 755.
 ANDRIESZ. (Jan), smid, 751.
 ANTHEUNISZ. (Adriaen), kapitein, 708, 754.
's-Hertogenbosch.
 ARENTSZ. (Willem), vrijburger, 136.
 ASSUERO (Bartolomeo d’), kapitein, 709.
 ASTENBURGH (Jacob Claesz.), schipper, 604, 768.

B.

BABOUW (Codia), subandar van Banjermasing, 450.
 BACKER (Jan Willemsz.), vrijburger, 638. *Vlissingen.*
 BACKER (Willem Cornelisz.), schipper, 688.
 BAS (Dirck), bewindhebber, 838.
 BAVEN (Willem Jansz. van). R. 1627 April 15.
 BEHOORT (Nicolaes), koopman, 447, 480—484, 541, 548, 573, 735—736, 739. *Gorkum.*
 BENCON, hoofd der Chinezen te Batavia, 828, 840—841, 497, 556, 562, 735.
 BENTEM (Barent van), luitenant, 709, 726.
 BERCKEL (Pieter Clementsz.), bewindhebber, 788, 838.
 BERCKELANGH (Oya), Siameesch groote, 282—283, 373, 379.
 BERGE (Hans van den), opperkoopman, 342, 604.

BICKER (Jacob), bewindhebber, 829.
 BIGUEL (Jacob), alias Violet, vendrig, 708, 729, 763.
 BIX (Richard), president der Engelschen, 156, 200.
 BLOCK (Jan Gerritsz.), voorlezer, 438.
 BLOCK MARTENSZ. (Adriaen), commandeur, 104, 136, 139—140, 371—372, 382, 481—483, 503, 564, 566, 568—569, 577, 672—673, 683, 691, 701, 709, 715, 718, 735, 753—754, 759, 765, 789, 797—798, 801—802, 827, 835.
 BOESSAERT (Guillame), 768.
 BOLLENWIJN (Symon), kapitein, 708, 729.
 BOM (Cornelis Willemsz.), schipper, 549—550, 668.
 BOMES (Pieter), proponent, 240.
 BONTIUS (Dr. Jacobus), geneesheer, schepen, 747.
 BONTIUS (Willem), opperkoopman, 724.
 BOON (Hans), vendumeester, 662, 729, 747, 766.
 BOONETER (Jan Gijsbrechtsz.), schipper, 393, 691, 697.
 BOSMAN (Yeman Splintersz.), schipper, 688.
 BOUDAEN (Jasper), juwelier, 828, 840.
 BOURAXA (tommagon), 91—92, 95, 97, 128—129, 140—144, 166, 407, 426—427, 440—441, 472, 728, 742.
 BOUWENNSZ. (Dirck), alias Bult, schipper, 332, 566, 659, 762.
 BOUWENNSZ. (Gideon), koopman, 741.
 BOUWENNSZ. (Lijsbet), 790.
 BOYCKESZ. (Boycke), 132, 790.
 BROECKE (Pieter van der), opperkoopman, 22—24, 90, 114, 116, 120, 132, 152, 294, 300, 310, 342, 345, 347, 350, 354, 358, 361, 372, 380—382, 387—388, 558, 586, 597, 676—677, 688, 758.
 BROECKMANS (Gerrit), opperkoopman, 112, 222, 250—253, 255, 258, 389, 424—425, 533—534, 538—540, 630, 648, 699, 717, 722—723, 747.
 BROUWER (Hendrick), bewindhebber, 829, 838.
 BRUYN (Claas Jansz.), schipper, 762.
 BRUYNE (de), predikant, 181.

BEUYSTENS (Hendrick), vrijburger, 337—338,
526, 642, 644—645, 648—~~649~~, 753.
BUCQUOY (Daniel de), opperkoopman, 170, 529,
532, 635, 662, 710, 747.
BURCHT (Jan van der), opperkoopman, 532,
679, 710, 715.
BUSBULRAEUW, Moorsch gouverneur van Ma-
soelipatnam, 291, 668.
BUSCH (Leonard Pietersz.), bewindhebber, 788,
825.
BUYS (Jan), vrijburger, 381.

C.

CALDERO (Jan), 709.
CAEN (Anthony), baljuw, 582, 710, 760, 767.
CALEBATTE (Ambo Radja), 123—124, 401, 404,
717—718.
CANDIDIUS, predikant, 327—328, 497, 511.
CANOV (Bartholomeus), opperkoopman, 604.
CARPENTIER (Pieter de), afredend Gouverneur-
Generaal, 10, 16, 62, 86, 102, 175, 178, 180,
182, 185—186, 190, 192, 194, 197—199, 230,
232, 259—260, 271, 274, 283, 357, 455, 561,
615—616, 689, 811—813, 829, 831—832, 835,
846, 856. R. 1627 Sept. 30—Nov. 2.
CARSTENSZ. (Jan), bootsgezel, 702. *Hamburg.*
CASTANJE, 23, 138, 404 717.
CAU (Roelof Cornelisz.). R. 1627 April 15.
CREY PADUCKA, 533, 536, 540.
CEUN, zie KEUN.
CHAVELERIUS (Johannes), predikant, 721.
CHROOM (sultan), zoon van den Groot-Mogol,
100, 847.
CLAESZ. (Reyer), schipper, 332.
CLARENDEECK (Michiel), predikant, 461, 713—
732.
CLOET (Hendrick), 512.
COBRIJSSE (Guillaume), 274.
Cock (Jan Janesz.), schipper, 614, 659. R. 1627
Juli 21.
COECKEBACKER (Nicolaes), opperkoopman, 332.
COEN (Jan PIETERSZ.), Gouverneur-Generaal,
6, 14, 16, 46, 62, 76—77, 79, 84, 86, 90, 101,
104, 108, 136, 139, 141, 155, 166, 179, 185, 192,
197, 248, 259, 271, 276, 282—283, 303, 305,
337, 352, 374, 379, 393, 473, 549, 563, 570, 616,
710, 775—778, 802, 811, 834. R. 1627 April
15—1629 Sept. 18.
COENSZ. (Matthijs), bootsman, 641. *Aken.*
COERTSZ. (Edzard), 641. *Amsterdam.*

COLFF, kapitein, 50, 217.
COMON (de), Chineesch ambtsdrager te Chia-
cheu, 110, 666.
CORS (Jan Hendicksz.), opperkoopman, 761.
Delfshaven.
CORNELY (Gregorius), opperkoopman, 66, 123,
151, 206, 215, 218—219, 226, 229, 399, 421,
424, 628—629, 679—680, 684, 710, 721, 764.
CORSEN (Gerrit), assistent, 721.
CORTENHOEFF (Jacob Dircksz.), 301, 308.
CORTENHOEFF (Pieter Jacobsz.), zoon van den
voorgaande, vaandrig, 751. *Arrakan.*
COSTER ((Jan de), koopman, 255—256, 448, 450,
721.
COSTER (Willem Jacobsz.), schipper, 604, 762.
COURTEN (Pieter), bewindhebber, 270, 274, 825.
COUTOUR, Moorsch koopman, 118—119, 384,
514.
CRAEL (Marten), onderkoopman, 546.
CRAEVANGER (Herman), opperkoopman, 406,
690.
CRAPPE (Roelant), generaal de Denen, 581—
582.
CROOCK (Paulus), opperkoopman, 446, 449, 572
—573, 575, 725, 756.
CRUYDENAER (Gerrit), vendrig, 709, 726.
CRYNEN (Cornelis), kapitein, 709.
CUNIGOM (Willem), opperkoopman, 373, 377—
379, 674—675.
CUNST (Bartholomeus), vrijburger, 631, 662,
664, 710, 747—748, 766.
CUNST (Jan Cornelisz.), commandeur, 249, 253,
647.

D.

DANCKAERTS (Sebastiaen), predikant, 140, 716,
732, 786—787.
DANIELSZ. (Frans), soldaat, 625. *Haarlem.*
DAOED (Godia), 755.
DELABECQ (Louis), bewindhebber, 788, 802, 809,
826, 830.
DEL COURT (Anthonio), commandeur, 593—
594, 597, 599, 604, 606, 693, 710, 715, 764.
DENIJS (Cornelis Hendicksz.), R. 1627 Apr. 15.
DENIJS (Diego), kapitein, 709.
DERCK (Herman), soldaat, 702. *Uuterson.*
DEUTECOM (Jochem Roeloffsz. van), kapitein,
708, 719—720, 725. *Doetinchem.*
DIEGO, Christen Japanner, 674.
DIEMEN (Anthonio van), Raad van Indië,

Directeur-Generaal, 62, 84, 86, 90, 136, 141, 155, 166, 178, 190, 232, 248, 274—275, 282, 302, 325—326, 328, 338, 421, 582, 593, 684, 694, 710. R. 1627 Oct. 4—1629 Juni 11; 1629 Jûni 22—Sept. 18.

DIRCKSZ. (Pieter), opperkoopman, 232, 838, 840.

DOETMENUYT (Cornelis), onderkoopman, 544—546, 564—565, 748, 752.

DOP (Willem Outgersz.), assistent, 689. *Hoorn*.

DORESLAER (Jacob van), secretaris der Hooge Regeering, 720. R. 1627 Oct. 4—1628 Juli 26.

DRAECK (Adriaen W.), vendrig, 708.

DRENT (Cornelis Teunisz.), lid van den Raad van Justitie, 662, 709, 739, 746—748.

DUBOIS (Abraham), schipper, 232, 633, 637, 733—734, R. 1628 Jan. 10.

DUEREN (Evert van), 755.

DUJARDIN (Dirck), opperkoopman, 761.

DUREUS (Andries), chirurgijn, weesmeester, 662, 738—739, 747.

DUSSEN (van der), onderkoopman, 546.

DUYN (Jan van der), bewindhebber, 838.

DUYXEN (Pieter van), Raad van Indië, 62, 84, 86, 90, 136, 443, 763. R. 1627 Oct. 4—1629 Sept. 18.

DIJCKA, Formosaan, 69.

E.

ESKENA (Jan), 641. *Oldenburg*.

EVERTSZ. (Jan), hoogbootsman, 768. *Monnikendam*.

F.

FAUSSEBRAY (Raoul), soldaat, 768. *Mondaublau*.

FERRANS (Hendrick), adelborst, 361.

FLEURBURCH (Paulus van), vendrig, 708, 726. *Flensburg*.

FLOBY, Japanner, 709.

FODELY PASJA, 25, 591, 815.

Fonteyn (Philips), 461. *Hesdin*.

FRANCHOIS (Mr.), landmeter, 709.

FRANCREN (Cornelis), bewindhebber, 788, 838.

FRANSZ. (Jan), schipper, 537.

FRANSZ. (Pieter), assistent, 749.

FRIDRIK HENDRIK, Prins van Oranje, 35, 100—101, 111, 151, 157, 163, 166, 175, 185, 193, 197, 267, 272, 282—283, 304, 357, 361, 367, 373—374, 379, 390, 410, 412—415, 563, 615—616, 672, 674, 782, 824, 842.

G.

GABANG (pangeran), Bantamsch groote, 75, 77, 483.

GARDENIJS (Arent), koopman, 418.

GARDIJN (Juriaen), luitenant, 708, 726.

GATEAU (Jan), sergeant, 460.

GELEYNSZ. (Wollebrant), koopman, 592.

GERBRANTS (Isaack), schepen, 617.

GERRITSZ. (Bartolomeus), vrijburger, 704.

GIBSON (Anthonio), onderkoopman, 739.

GOGOEGE (de), Ternataansch groote, 41—43.

GOMEZ (Christoffel), 709.

GOMEZ (Paolo), 123, 138, 404, 717.

GORCUM (Jan van), Raad van Indië, 123, 126, 136, 176, 178—180, 189, 207, 215, 219, 229, 245, 396, 399, 403, 410, 467, 561, 621, 689, 694, 703, 705, 710, 712—714, 721, 731. R. 1628 Juli 14—Nov. 1.

GOVER (Juan de), 521.

GRACUT (Albert van der), bewindhebber, 788, 838.

GROES (Aris Cornelisz.), schipper 332, 672.

GROOTHEER (de), 25, 151, 565, 779.

GROOT-MOGOL (de), 100, 343, 350, 387, 514, 519, 598, 605, 836, 842, 847.

GRIJPH (Job Christiaensz.), opperkoopman, 151—152, 342, 347, 356—357, 587, 769—770.

GIJSELS (Aert), commandeur, 579, 849, 858.

H.

HAEFF (Wouter ten), schipper, 604.

HAEFS (Everart), 786.

HAGA (Cornelis), gezant te Konstantinopol, 779.

HAGE (Jan van der), opperkoopman, 71, 147.

HALE (John), Engelsch kapitein, 156, 459.

HALENY, zoon van kapitein Hitoe, 210, 456, 459, 717.

HAM (Michiel), opperkoopman, 332, 630, 662.

HAMER (Gerrit), opperkoopman, 801.

HAMSIA, sultan van Ternate, 15, 41—43, 45, 121—122, 133—135, 187—188, 192, 244, 401—403, 407—409, 412, 414, 432—434, 436—440, 713, 817, 851—852.

HARDE (Jacob de), ouderling, 662, 709.

HARTMAN (Mr. Marten), schepen, 759.

HARTMANS (Jan), onderkoopman, 147, 277—278, 659.

- HARUSÉ (Hendrick), luitenant, 191.
 HASE (Hans de), bewindhebber, 825, 835, 856.
 HASSEL (Jan van), licentmeester, vervolgens commandeur, 76—77, 87, 116, 152, 222, 237, 342, 345, 352—358, 368—369, 372, 382—384, 386, 388—391, 514, 516—518, 579, 583, 586, 596, 598, 600, 630, 651, 677, 684, 687, 847—848.
 HASSELAER (Dirck), bewindhebber, 788, 838.
 HASSELT (Jan Lucasz. van), 597, 754, 756. *Hasselt.*
 HAVART (Isaacq), ouderling, 731.
 HEEMSKERCK (Jacob van), advocaat der Compagnie, 856.
 HENDRICKSZ. (Claes), schipper, 521.
 HENDRICKSZ. (Gerrit), schipper, 604.
 HERWEE (Rogier), soldaat, 461. *Londen.*
 HEURNIUS (Justus), predikant, 240, 412, 420, 731—732.
 HEUVEL (Anthony van den), fiscaal, 529, 532, 673, 679, 702, 710, 753, 790.
 HEYN (Pieter Pietersz.), admiraal der W. I. C., 579, 585.
 HITOE (kapitein), 210—212, 246, 400—401, 409, 456, 459, 680, 717—718.
 HOEFF (Cornelis van der), opperkoopman, 68, 232, 248, 253, 255, 257, 388, 421, 523—525, 528, 546—548, 745—746.
 HORNEY (Jan d'), opperkoopman, 120, 195, 247, 422, 424, 704, 721, 853.
 HORTBEMEL (Jacob), vendrig, 708.
 HOWLEY, president der Engelschen, 200.
 HURT (Anthony), onderkoopman, 741, 750.
 HUSSENBECK, zie Ussainbeecq.
- JACOBSZ. (Adriaen), schipper, 758.
 JACOBSZ. (Cornelis), krankbezoeker, 240, 692—693. *Watway.*
- JACOBSZ. (Ermbout), luitenant der burgerwacht, 662, 708, 720, 725.
 JACOMO (Manoel), 521.
 JAFFIOYE, Japanner, 69, 146—147, 551, 553, 561.
 JANsz. (Cornelis), schipper, 342, 637. R. 1627 April 15—Juni 16; 1628 Jan. 10.
 JANsz. (Jacob), 638. *Delft.*
 JANsz. (Jacob), bosschietter, 704.
 JANsz. (Lenardt), 841. *Amsterdam.*
 JANsz. (Matthijs), schipper, 169, 604.
 JANsz. (Pieter), bosschietter, 768. *Den Briel.*
 JANsz. (Victor), ziekenrooster, 765. *Loenen.*
 JANsz. (Willem), Raad van Indië, oud-gouverneur van Banda, admiraal, 21, 24, 26, 50, 114, 136, 181—182, 310, 345, 351, 354, 357, 362, 365, 396, 416, 561, 689, 694, 709—710, 712—713, 716, 721, 813, 855. R. 1628 Juni 24—Nov. 1.
 JANsz. (Willem), opperkoopman, 550, 555, 557, 560—563, 750. R. 1628 Jan. 10.
 JANsz. (Willem), schipper, 636.
 JAPON (Chili), 248, 250, 527.
 JEAN (Pedro), Armeniër, 363, 368.
 JEMMING (Dirck), schepen, 617, 662, 694, 709, 746.
 JOACHIMI, gezant der Republiek in Engeland, 798—799.
 JONGESTEL (J.), bewindhebber, 788.
 JONGI (Hendrick Claeisz.), schipper, 480.
 JUNIUS (Robertus), predikant, 511.
 JURIAEN (Hans), zie Kerekiman.

K.

- KAREL I van Engeland, 857.
 KAKIALI, zoon van kapitein Hitoe, 459, 717.
 KERB (Ambrosius van der), schepen, 747—748.
 KEIZER (dc), 585, 810.
 KERCKMAN (Hans Juriaen), kapitein, 709, 725.
 KERCKRINGH (Hendrick), koopman, 462, 467, 470, 731.
 KEUN (Symon Jansz.), schipper, 637, 688.
 KICK (Willem), zwager van Sebastiaen Dancakaerts, 786.
 KISTERNS (Frederick), vrijburger, schepen, 709, 746, 779.
 KITCHIL op Solor (d' oude), 55.
 KUNSICK, tolk, 278.
 KUNST (Bartholomeus), zie Kunst.

J.

L.

LAEMOY (kiai), Bantamsch groote, 484.
 LAMBRECHTSZ. (Lenaert), koopman, 747.
 LAMEKERE, hoofd op Solor, 195—196, 248.
 LECK (Daniel van der), benoemd Raad van Indië, 171.
 LEE (Dirck van der), commissaris voor Bantam, 117, 347, 351, 354, 483, 684, 710, 749, 766.
 LREUW (Wouter de), onderkoopman, 342.
 LEFEBVRE (Jacques), Raad van Indië, 44, 97, 121—122, 133, 136, 187, 193—194, 197, 221, 225, 229, 236, 244—245, 396, 399, 405, 412, 431—433, 561, 621, 675—676, 692, 694, 700, 705, 712—715, 721, 855. R. 1628 Juni 2—Nov. 1.
 LELIATTO, 681, 683.
 LIEVENSZ. (Carel), commandeur, 59, 112, 150, 158, 158, 249, 257—258, 330, 332, 455, 559, 645, 744, 753, 760.
 LIEVENSZ. (Hendrick), vrijburger, 140, 428—429, 617, 631, 661, 708, 716, 724.
 LIMLACCO, Chinees, 481—484, 556, 562, 723, 727, 735.
 LINGRA, Moorsch koopman, 118—119, 384, 514.
 LODENSTEYN (Gijsbert van), gouverneur der Molukken, 154, 430—431, 442—445, 454, 457, 468, 478, 684, 693, 708, 715, 724, 727.
 LONCKEN (Frans), schipper, 459, 514, 546, 564—565, 659, 748, 752.
 LOON (Hans van), bewindhebber, 829, 838.
 LOOTS (Jan Cornelisz.), bewindhebber, 838.
 LOS CONSIGLIOS (Sancho de), 406, 690.
 LOVEL ('Troylus), luitenant, 708, 725.
 LOWIJNZ. (Marinus), opperkoopman, 222, 295—296, 298, 301, 306, 308, 515, 630, 635.
 LOY (Willem de), 510.
 LUCAZ. (Philips), gouverneur van Amboina, 123, 125, 134, 178—180, 410—411, 413—414, 417, 421, 425, 430—431, 434, 436, 444, 458, 457, 459, 463, 465, 470, 476, 621, 730, 858.
 LUTKE (Andries), provoost, 768. *Dantzig*.
 LIJN (Cornelis Jansz. van der), assistent, 689. *Alkmaar*.

M.

MACQUERLIJN (Michiel), onderkoopman, 342.
 MADURA RADJA, 140, 142—143, 427, 440—441, 450.
 MAERSchalck (Laurens de), koopman, 406, 690.

MAHEUS (Zacharias), 786.
 MALEYE, 582.
 MAMBANG SANGERA, gezant van Ligor, 538, 540.
 MAMET ALIBEECK, gouverneur van Japara, 362, 644.
 MAMETACKI, zie Mamet Tachick.
 MAMET TACHICK, zoon van Ussainbeecq, 29, 119, 304, 352—354, 363, 597. *Melchiorz. 9 febr. 1628. Wijl. 1628. 1628. 1628.*
 MAMETH TAKY, zie Mamet Tachick.
 MAN (Hendrick), sergeant, 546.
 MARES (Adriaen de), koopman, 280, 375, 377—378, 540, 542—544, 573, 675, 748.
 MASEYCK (Cornelis van), ontvanger-generaal, 586, 708, 763.
 MAURITS, Prins van Oranje, 374.
 MAUW (Jan Symonsz.), 769.
 MAY SOULONG, 674. *Patani*.
 MAYER (Michiel de), opperkoopman, 170.
 MAYNDER (Adam), opperchirurgijn, 720.
 MEERMAN (J. Gerritsz.), bewindhebber, 825.
 MEESTER (Jeremias de), Raad van Indië, 62, 84, 86, 90, 136, 694, 700—701, 720. R. 1627 Oct. 4—1628 Aug. 19.
 MELCHIORSZ. (Wouter), predikant, 221, 412.
 MENT (Dirck), 517.
 MENT (Eva), „gemalin” van den Generaal, 751.
 MERENS (Jan Martensz.), bewindhebber, 788, 825, 835, 856.
 MEUSZ. (Sybrant), lijfschut van den Generaal, 406. *Jever*.
 MEYER (Cornelis de), opperkoopman, 443.
 MICHELSZ. (Engel), luitenant, 708.
 MICHELSZ. (Wouter), zie Melchiorsz.
 MIDTHOFF, kapitein, 217.
 MILDE (Willein de), koopman, 25, 151—152, 591, 815, 846.
 MODAFFAR, Sultan van Ternate, 192, 432, 434, 438, 817.
 MOGLISSI, 755.
 MOLINUS, predikant, 516.
 MOLLEMBECK, facteur van den shah van Perzië, 152, 362—363, 366, 594, 754—755.
 MORETTI (Joan Maria), vrijburger, 242, 642, 808. *Venetie*.
 MOSSICU (Godia), 755.
 MOURCOURT (Abraham de), onderkoopman, 147, 329.
 MOUSSABEECK, ambassadeur van den shah van Perzië, 5, 7—8, 11, 15, 30, 66, 101, 116, 152, 175, 303, 345, 353—354, 359, 363, 367, 370, 389, 614—615, 618.

MUSCHAMPS (George), president der Engelsche loge te Bantam, 164, 200.	PESSAERT (Barent), schepen, 648, 684, 708, 763.	
MUYTS, zie Muyser.	PEYN (Jan), onderkoopman, 166.	
MUYSER (Pieter Jansz.), opperkoopman, 69, 100, 107, 147, 324, 328, 333, 668.	PRESEDONNE, regent van Nagasaki, 69—70, 106—107, 110, 167, 334.	
MIJL (Boudewijn van der), onderkoopman, 758.	PIETERSZ. (Barent), koopman, 301, 384, 520.	
MYTENS (Huybrecht), vendrig, 332.	PIETERSZ. (Claes), equipagemeester, 710—711, 728.	
N.		
NACQUAN (hertog), 120, 512.	PIETERSZ. (David), schipper, vervolgens opperkoopman, 640. <i>La Rochelle</i> . R. 1627 April 15—Juli 19 ¹⁾ .	
NAGEL (Dirck Jansz.), proponent, 461, 732.	PLAETSEN (Jacob Leendertsz. van der), kapitein, 696, 789.	
NART, hoofd van Kambelo, 123—124.	POOL (Gerrit Thomasz.), schipper, 637. R. 1627 April 15—Juli 19; 1628 Jan. 10.	
NELEDOOR (Jan Jansz.), schipper, 604.	PORANDELLI (Nicolae), schepen, 726.	
NIERUROODE (Cornelis van), opperhoofd in Japan, 35, 38, 70—71, 109—110, 146, 262, 266, 268, 274, 280, 287, 323, 325, 333, 553, 555, 557, 559, 670—671.	PORRENAER (Job), bewindhebber, 788, 825.	
NOORDELOOS (Jan Jansz.), schipper, 659.	POT (Pieter Claesz.), onderkoopman, 141.	
NOYEN (Jan), opperkoopman, 439, 443. R. 1627 April 15—Juli 19.	PRAET (de), predikant, 411.	
NUTTS (David), 787.	PRING (Martin), Engelsch commandeur, 3.	
NUTTS (Pieter), gouverneur van Tayouan, 36—37, 69, 71, 100, 106—111, 121, 146—147, 149—150, 158—162, 167—168, 259, 275, 278, 284, 287, 289, 313, 330—331, 333—334, 426, 487—493, 495—496, 498, 500—501, 503—505, 508, 517, 519—520, 551, 553, 555, 569, 668, 670, 734, 737—738.	PRINS (Herman Pietersz.), secretaris der Weeskamer, 631.	
O.		
OLDENBURCH (Marcus), 353, 361, 363, 368.	PROOST (Pieter Willemsz.), bewindhebber, 788, 825.	
OOSTERWIJCK (Jan), onderkoopman, 255, 524, 527—528, 746.	PROTAVI (kaitjil), hoofd op Solor, 120, 195—196, 248, 423, 853.	
P.		
PAAUW (Jacob Jansz.), schipper, 691.	PUTGER (Marten), vrijburger, 662, 708, 726, 747.	
PALSKOCK (Reyer Jansz.), schipper, 613—614. R. 1627 April 15—Juni 16.	PUTMANS (Hans), gouverneur van Tayouan, 486—488, 498—499, 509—513, 519, 521—522, 552, 556, 560, 562, 661, 709, 716, 738—739, 742, 751.	
PAPENDRECHT, 516.	PYLEPPE, Moorsch gouverneur van Masoelipatnain, 291, 668.	
PARS (Adriaen), 789.	R.	
PATACKA (Jacob Jansz.), opperkoopman, 190, 420, 613, 709. R. 1627 April 15—Juli 19.	RAEMBURCH (Quirijn Jansz. van), Raad van Indië, 579, 763, 766. R. 1629 Juli 18—Sept. 18.	
PAAUW (Adriaen), 803.	RAMINA, Moorsch koopman, 118—119, 384, 514.	
PELS (Reynier), schipper, 217, 672, 690.	RANDWIJCK (van), 803.	
PELSAERT (Francisco), commandeur, 575, 577, 756—757, 826, 828—831, 835—836, 840, 842—843, 858.	RANGA (kiai), 129.	
R.		
REAEEL (Laurens), bewindhebber, 788.	REAEEL (Pieter Jacobsz.), opperkoopman, 794.	
REEPMAKER (Jacob), bewindhebber, 809, 838.	REENSEN (Aron van), opperkoopman, 693.	
RETUARD (Alja), 571—572.	REYNERTS (Pieter), schipper, 546.	
REYNIERSZ. (Carel), 517.	REYNIERSZ. (Carel), 517.	
RIPPERSZ. (Jacob), bewindhebber, 838.		

¹⁾ Dit is David Pietersz. de Vries, schrijver der *Verscheyde Voyagien* (Hoorn 1655).

ROB (Barent Cornelisz.), 613. R. 1627 April 15—
Juli 21.
ROCH (Jacob), bewindhebber, 788, 802, 809,
813.
ROELOFFSZ. (Jochem), zie Deutecom.
ROOSENBERGH (J. van). R. 1627 April 15—
Juli 19.
ROSSEN (Marten van), koopman, 301, 384, 520.
ROSSENIVE (Radjn), 123, 404, 410, 717—718.
ROY (Abraham de), predikant, 731—732.
RIJCK (Frederick Fredericksz.), schipper, 604,
762.
RIJCK (Symon de), bewindhebber, 788.
RIJCKAERT (Andries), bewindhebber, 788, 825
—826, 829.

S.

SAECKELS (Reyer), schipper, 517.
SCHELLENDORF (Frederick), 742—743, 747, 753,
766.
SCHELLINGER (Hillebrant), bewindhebber, 788,
809, 825, 829.
SCHILDER (Pieter de), bewindhebber, 788, 802,
825—826, 829—830, 838, 842.
SCHOOFF, koopman, 418.
SCHOOONHOVEN (Symon Jacobsz.), bewindhebber,
788, 802, 809, 826, 829—830, 838, 842.
SCHOTTE (Jacob), bewindhebber, 825, 838.
SCHOUTEN (Cornelis), schipper, 637.
SCHOUTEN (Joost), assistent, vervolgens koopman,
376, 555.
SCHRAM (Jacob), president van Banda, 52, 181,
184—186, 622, 659, 684.
SCHRAM (Wybrant), Raad van Indië, 52, 776—
778.
SERIFI COULI MIRRAZA, Pers, 101.
SELM, shah van Perzië, 25.
SERAGULAGUL (toiminagon), 140—142, 407, 426
—427, 440—441, 450.
SERHEET (Godia), 755.
SEYS (Gilles), visitateur, 62, 66, 121, 135, 190,
193, 197—198, 207, 221, 489, 442, 621, 724.
SILVERNAGEL (Jan), 709.
SIMSOU, Chineesch koopman, 35, 71—74, 109,
149—150, 159—160, 162, 169, 261, 270—271,
273, 275, 281, 284, 288, 300, 311, 314, 316, 321
—322, 488—489.
SIMSUAN, Chinees te Bantam, 76, 128, 130, 222
—223, 235, 630, 639, 849.
SIMY (nachoda), 588.

SINGELINHOFF, 114.
SMIT (Jan Jansz.), ambassadeur naar Perzië,
115, 133, 343, 357, 361, 367, 372, 387, 389—
390, 595, 600, 606, 677, 790.
SOMER (Barent), bewindhebber, 788.
SON (Adriaen van), opperkoopman, 709, 739.
SONCK (Martinus), gouverneur van Tayouan,
81, 147, 490, 633.
SONNIUS (Adriaen), zie Son (Adriaen van).
SOURY (Andries), directeur van Coromandel,
523.
SOYA (Radjn), 123, 136, 404, 410, 717—718.
SPANGIAERT (Evert Cornelisz.), opperstuurman,
612.
SPECHT (Ditloff), luitenant, 700, 708, 715, 719—
720.
SPECX (Jacques), Raad van Indië, 62—63, 93,
98—99, 140, 142, 198, 578, 619, 789, 811, 820,
825, 827—828, 830, 835—836, 843, 845, 849.
R. 1627 Oct. 4—Nov. 2.
SPECX (Sara), „staetdochterken” van Eva
Ment, 751.
SPEULT (Herman van), 25—26, 125, 214, 401,
776, 779, 785—786.
SPIERNIGH (Ewout), koopman, 461, 465—466,
469, 472, 710, 730.
SPREKU (Dirck Ewoutsz.). R. 1627 April 15—
Juli 19.
STADTLANDER (Dirck), luitenant, 217.
STAEN (Gomarus van), scheepen, 648, 661—662,
700, 709, 726.
STAUTON (John), soldaat, 702. Dover.
STILE (Richard), Engelsch koopman, 200.
STOFFELSZ. (Jan), koopman, 578.
STRIJEN (Harman Claesz.), opperkoopman,
332, 474, 476, 733, 739.
STRUYSS, schipper, 710.
STRIJCKER (Isaack), vendrig, 708, 726.
SUYLENSTRYN (Cornelis van), kapitein, 305.
SWAEN (Jan), opperkoopman, 205, 721, 742—
743, 766.
SWARNWIJCK (IJsbvant van), baljuw, 760.
SWART (Hendrick), konstabel, 709.
SWERBS (Arent), bewindhebber, 809, 826, 829.

T.

TANRETT NABI RADIA, gezant van Ligor, 538,
540.
TECHO, 571.
TEUNISZ. (Pieter), schipper, 568.

THESULINCX (D.), bewindhebber, 788, 825.
THOMASZ. (Adolf), vrijburger, 617, 668.
THOMASZ. (Adriaen), 570.
THIJSZ. (Herman), zwaardveger, 741. *Amsterdam.*
THIJSZ. (Jan), soldaat, 702. *Sneek.*
TOMBE (Christoffel), luitenant, 709.
TOPASANCTA (kai dipati), 140, 142—143, 427,
 440—441, 450.
TOUTOCK (den), ambtsdrager te Chincheu, 110,
 666.
TRESEL (Daniel), koopman, 484, 573.
TRIP (Elias), bewindhebber, 788.
TIJSZ. (Frans), schipper, 342.

U.

UFFELEN (Abraham van), opperkoopman, 119,
 291, 669.
USSAINBEECE, Perzisch koopman, 31, 116, 304,
 352, 642, 644.

V.

VAER (Paulus Cornelisz.), schipper, 762.
VALCKOOCH (Gerrit Jansz.), schipper, 132, 791.
VAPOUR, opperkoopman, 25, 592.
VELDE (Franchois van den), assistent, 731.
VERBBUGGE (Hendrick), assistent, 361, 363, 368.
VERHOEFF (Pieter Willemsz.), admiraal, 407.
VERHOVEN (Adam), koopman, 592.
VERLOREN ARBEYT, 105.
VERSENVELDT (Evert), luitenant, 709.
VINCX (Marten), 298.
VISCH (Hugo G.), bewindhebber, 788.
VISNICH (Hubert), opperkoopman, 26, 114,
 116—117, 152, 351, 361—362, 364—365, 386,
 390, 591, 593—594, 596—597, 599—602, 604,
 606, 679, 754—756, 764, 779—780, 821, 826,
 846.
VISSCHER (Jan Jansz.), president van Banda,
 52, 54, 126—127, 180, 185—186, 207, 216,
 218, 221, 246, 415, 418—420, 451, 460, 470,
 477, 622, 780.
VLACK (Dr. Pieter), Raad van Indië, 50—54,
 126, 136, 141, 155, 166, 180—181, 183, 185—
 186, 271, 279, 285, 621—622, 659, 710, 715,
 741, 768, 818. R. 1628 Oct. 2—1629 Sept. 18.

VOET (Hendrick), bewindhebber, 788, 838.
VOGEL (Marten Jansz.), kapitein, vervolgens
 maaioor, 66, 123, 206, 215, 219, 221, 226, 229,
 399, 464, 467, 473—474, 628, 679—680, 684,
 696, 704, 708, 716.
VORDE (van de), secretaris van Banda, 50.
VORDE (Hans van der), schepen, 648, 661.
VRIES (Frans Adriaensz. de), opperkoopman,
 522, 524, 526—528, 546, 667, 745—746.
VRY (Cornelis de), bewindhebber, 788, 826, 829.

W.

WACHTER (Ellert), onderkoopman, 788.
WAGENVELT (Pieter), president der Molukken, 135, 154, 481, 486—487, 442—443, 578, 724, 759.
WANGA (nachoda), 571.
WARGA, 564, 567—568.
WEL (Jan van), vendrig, 708, 726.
WEL (Willem van), opperkoopman, 709, 720,
 858.
WELHOECK (Geraldo), bewindhebber, 838.
WILDE (Bartholomeus Claesz. de), 243—244.
WILHEM (David de), 755.
WILLEMSZ. (Andries), vendrig, 709, 726.
WILLEMSZ. (Christiaen), schipper, 604, 659, 765.
 Gabor.
WILLEMSZ. (Jan). R. 1627 April 15.
WILLEMSZ. (Teunis), schipper, 342, 762.
WILT (Nicolaes de), schepen, 747.
WITT (Frederik Gerritsz. de), 787.
WITT (Gerrit Fredericksz. de), commandeur,
 71, 78, 81, 83, 102, 108, 160, 231—232, 261—
 262, 264, 268, 275, 315—316, 489—490, 493,
 498, 503, 633, 787, 811.
WOLFF (Daniel), luitenant, 232.
WONDERAER (Sebald de), schepen, 570—571,
 617, 708, 725, 747, 759, 788—789.
**WIJNTJES (Willem), fiscaal, 74—75, 139, 208,
 702. R. 1627 April 15—Juli 19.**

Z

ZAMORIN (de), 780.
ZEEMAN, vrijburger, 710.
ZELLER (Willem van), apotheker, 590.
ZYUL (Andries Jans.), schipper, 637. R. 1628
 Jan. 10.

AANTEKENING.

Met bijtelling der in dit deel voor het eerst vermelde geboorteplaatsen wordt de tabel:	
Amsterdam en naaste omgeving (met inbegrip der provincie Utrecht)	198
(nieuw: Amsterdam 3, Haarlem, Loenen, Monnikendam elk 1).	
Noorderkwartier	147
(nieuw: Alkmaar, Hoorn, Watway ¹⁾ elk 1).	
Maassteden en omgeving	173
(nieuw: Delft 2, den Briel, Delfshaven elk 1).	
Zeeland en westelijk Noord-Brabant.	56
(nieuw: Vlissingen 1).	
Friesland	55
(nieuw: Sneek 1).	
Stad en Lande	16
Overijssel	15
(nieuw: Hasselt 1).	
Gelderland en aangrenzende Maasstreken.	34
(nieuw: Doetinchem, den Bosch elk 1).	
Totaal Republiek	694
Overige Nederlanden	53
Oostfriesland, Oostland en aangrenzende delen van Nederduitschland	134
(nieuw: Dantzig, Flensburg, Hamburg, Jever, Oldenburg elk 1).	
Rijnland en Westfalen	22
(nieuw: Akon, Uuterson elk 1).	
Hoogduitschland	17
(nieuw: de Gabor 1).	
Zwitserland	7
Denemarken	8
Noorwegen	5
Zweden	5
Engeland	9
(nieuw: Dover en Londen elk 1).	
Schotland	6
Frankrijk	10
(nieuw: Headin, La Rochelle, Mondaublau elk 1).	
Italië.	2
(nieuw: Venetië 1).	

¹⁾ In ons derde deel is deze plaats verkeerdelijk bij Engeland geteld. Ik heb daarom nu het cijfer voor het Noorderkwartier met één verhoogd en dat voor Engeland met één verminderd.

Spanje	5
Portugal	11
Totaal Europa buiten de Republiek	294
Europeanen buiten Europa geboren	3
(nieuw: Arrakan 1).	
Gekleurde dienaren en slaven:	
Voor-Indië	80
Maleische Archipel	12
Andere landen	17
(nieuw: Japan, Patani elk 1).	

REGISTER DER PLAATS- EN VOLKSNAmen.

A.

- Afrika, 60, 104.
Agra, 20—22, 25, 260, 348—349, 352, 384, 387, 499, 590, 592, 597—598, 836.
Ai (Poeloe), 126, 417—419, 463, 819.
Ajudhja, 168.
Aleppo, 27, 152, 360, 602, 755, 821, 826.
Allerheiligenbaai, 805.
Amadabat, 21, 26, 117, 348—349, 352.
Amblau, 125, 208, 403—404.
Amboina en Amboineezzen, 11—12, 15, 41, 44—50, 52—53, 62, 65—67, 99, 114, 121—127, 133—134, 138—139, 150, 154, 156, 162, 176, 178—180, 188—190, 193, 206—207, 209—210, 213—221, 226—230, 240—245, 279, 350, 382—383, 396, 399—400, 402—403, 406—416, 420—423, 425, 428—431, 434, 436—438, 442—445, 451—457, 459—462, 465, 467—471, 473, 476—478, 515, 582, 585, 620—621, 627—629, 633, 640—641, 663, 679—681, 684—685, 689—690, 705—706, 712—717, 719, 723—724, 726—727, 729, 731—732, 749, 783—786, 793, 800, 802—804, 807, 816—819, 827, 843—844, 853, 858.
Amersfoort, 136.
Amsterdam en kamer Amsterdam, 3, 17, 28, 139, 156, 260, 327, 603, 611, 705, 755, 788, 797, 824, 835—836, 850, 857.
Angkee (rivier van), 85, 88, 238, 481, 634.
Angola, 841.
Annabon, 154.
Antongil (bani van), 60, 775.
Antwerpen, 841.
Arabië en Arabieren, 132, 151, 481—482, 815, 822.
Armenië en Armeniërs, 21, 351, 353, 363, 368, 755.
Arnigon, 30, 66, 151, 248—249, 291, 516, 669, 816.
Aroc-eilanden, 51, 127, 182, 218, 247, 417, 463—464, 467, 473, 784, 853.
Arrakan, 30, 33, 36, 66, 113, 118, 151, 156—157, 292, 295, 297, 301—302, 306—309, 336, 370—371, 451—453, 455, 457, 460, 515—516, 579, 618, 648—649, 652, 665, 667, 727, 759.
Asseloula, 49, 407.
Atjeh en Atjehers, 31, 64, 66, 113, 119, 251—252, 254, 259, 292, 484—485, 574, 642—643, 669, 782—783, 843.
Aymoy, 72, 109, 149, 160—161, 316, 340—341, 393, 426, 488, 541.
Aynam, zie Hainan.
Azoren (de), 199, 231, 395, 711.

B.

- Babylonië, 27.
Bagdad, 120, 602, 754, 821.
Bahia de todos los Santos, zie Allerheiligenbaai.

- Balamboan, 55, 113, 156, 425, 428—429, 445, 461, 466, 470—472, 474—475, 478, 549, 650, 723—724, 730, 762.
 Balamboan (straat), 102, 638.
 Bali, 461, 466, 470—471, 473, 546, 549, 566, 569—570, 723—724, 780.
 Bali (straat), 87, 638, 831.
 Balimban, zie Palembang.
 Balouan, 108.
 Banda en Bandaneezen, 11—12, 15, 49—54, 62, 65—66, 123, 125—127, 134, 139, 150—151, 156, 162, 180—186, 206, 210, 215—219, 221, 226, 240—242, 245—246, 262, 271—272, 279, 285, 300, 382, 396, 403, 407—408, 415—420, 422—423, 425, 428—429, 436, 438, 445, 451—453, 455, 460—467, 469—471, 473, 476—478, 620—622, 627, 629, 640, 645, 659, 679—681, 684, 689, 705—706, 712, 716—717, 719, 723, 729—733, 746, 784—785, 807, 816, 818—819, 823, 844, 853.
 Bandjermasing, 137, 446—450, 522, 550, 566, 569—571, 725, 782—783.
 Bantam en Bantammers, 10—14, 18, 44, 56—58, 61—62, 74—81, 84—87, 89—92, 95—96, 101—103, 115, 128—130, 132, 140—141, 143—145, 150, 155, 158, 165, 199—206, 222—225, 234—235, 237—240, 243, 259, 271—273, 296, 299—300, 307, 310—311, 339, 341, 384, 420, 423—425, 427, 450, 459, 472, 480—483, 485, 515, 541, 546—548, 559, 561, 585—586, 598, 623—627, 630, 635—636, 639—640, 652—657, 659, 664, 673, 691—693, 702, 722, 727—728, 734—735, 747—748, 766—767, 778, 782, 808, 810, 813, 819—820, 840, 856.
 Barbuquet, 83, 237.
 Barneveld (fort), 437.
 Bassain, 847.
 Batavia, *passim*.
 Batjan, 40, 122, 133, 135, 139, 191, 242, 432, 437—439, 469, 807.
 Beerengaai, 73, 83.
 Bengalen, 29, 120, 133, 260, 296, 308, 372—373, 381, 384, 388, 516, 618, 665, 688, 770, 795.
 Bengalen (bocht van), 38, 137.
 Benjanen, 595, 598.
 Benkoelen, 485, 541.
 Berg, 810.
 Bergen op Zoom, 810.
 Berhala (Poeloe), 66.
 Bima, 473, 546, 566, 569—570, 650—651.
 Boano, 405, 413.
 Boeroe, 67, 207, 401, 403, 852—853.
 Boeton, 121, 409, 420, 430, 444, 852.
 Bombay, 847.
 Bommel (redoute), 770—771.
 Bonaya, 435.
 Borneo, 113, 255—256, 446, 449, 546, 566, 569—570, 650, 675, 745.
 Brazilië, 384, 795.
 Brazilië (baai van), 841.
 Bristol, 3.
 Brotchia, 26, 260, 348—349, 352.

C.

- Caleboque, 126.
 Cambaya, 21—22, 260, 352.
 Cambodja, 158, 234, 243, 277, 337, 382, 429, 448, 474—475, 513, 550, 569—571, 642, 732—733.
 Canarische eilanden, 3.

- Canton, 17, 150, 157, 260, 499—500, 505—508.
 Casbijn, 27.
 Castilianen, 329, 332.
 Caton (Poeloe), 277—278, 513.
 Cecir de Mar (Poeloe), 277—278, 513.
 Cecir de Terra (Poeloe), 277—278, 513.
 Ceilon, 33, 153, 298, 305, 312, 381, 385, 453, 455, 521, 618, 648—649, 847.
 Celebes, 430, 473, 724.
 Ceram, 15, 47—51, 54, 125—126, 181, 185, 211—214, 246—247, 271, 279, 403, 405, 621, 645, 659, 680—683, 714, 817.
 Chaul, 152.
 Cheribon, 144, 475, 646.
 China en Chineezzen, ook in den Maleischen Archipel, 10—12, 15, 17—19, 35—36, 38—39, 44, 55—56, 58—59, 61, 63, 69, 71—74, 76—79, 81, 83—88, 94—100, 102—103, 105—106, 108—110, 113—114, 128—130, 135, 144, 146—148, 150, 153—154, 158, 160—162, 165—169, 189, 195, 201, 205, 227—228, 235—237, 244—245, 248, 260—266, 268—274, 276, 278, 281, 284—286, 288—290, 300, 311, 313—315, 317, 319, 321—331, 334, 337, 339—341, 375, 405, 426, 439, 441, 454, 458, 460, 474—475, 487—494, 497, 499—503, 505—508, 510, 513, 519, 526, 533—534, 536, 547, 551—552, 556, 558, 560, 590, 621, 623, 630—632, 639, 641, 646, 652, 660, 663, 665—666, 670—671, 685—686, 692—693, 696—699, 704, 707—709, 711, 716, 719, 733—741, 750, 751, 767, 769, 771, 780—781, 785, 790, 793, 806—808, 814, 816—817, 822—824, 827, 831, 835, 837, 843—844, 849—851.
 Chincheu, 35, 71—74, 83, 100, 108—110, 150, 286, 314, 322, 488, 491, 501, 503.
 Chincheu (rivier van), 110, 149—150, 271, 313, 315, 317, 326, 331, 487—488, 490—491, 499—500, 503.
 Chineesche Zeo, 72, 100, 105, 109.
 Christenen, 41, 50, 55, 70, 116, 123, 138, 221, 335, 353, 419—420, 437, 497, 511, 674, 721, 784—785, 846, 853.
 Cochin, 153, 453, 455, 518, 663.
 Cochinchina, 234, 337, 474—475, 733.
 Condor (Poeloe), 277, 513.
 Constantinopel, 365, 591, 602, 779, 815, 821.
 Coromandel (kust van), 6—7, 11—17, 19, 21, 27—28, 30—31, 33, 46, 59—61, 65—66, 68, 90, 101, 104—105, 113, 116—118, 135, 137—138, 151, 154, 156—157, 162—168, 175—177, 183, 189, 229, 232, 236—237, 244—245, 247, 249, 258—259, 290, 294—295, 301, 303, 305, 307, 309—310, 312, 319, 335—336, 339, 345, 350, 355—356, 370—373, 379, 382—389, 428, 446, 452, 454, 457, 460, 462, 466, 471, 477—478, 486, 499, 504, 507—508, 513, 515, 520, 535, 541, 543—544, 558, 573, 579, 581—583, 592, 597, 617—618, 625, 640—641, 648—649, 652, 667—668, 675—676, 685—696, 688, 699, 703—704, 716—720, 727, 729, 733, 735, 737, 743—745, 759, 761, 775, 778, 786, 791—792, 794, 797, 800, 806, 812, 814—816, 822, 828—829, 836, 841—845, 847—849, 858.
 Cotatenga, zie Kota Tengga.
 Cotche, 335, 553.
 Cottaringa, zie Kota Waringin.
 Coutaringa, zie Kota Waringin.
 Couthchy, zie Cotche.

D.

- Dabael, 25, 31, 120, 152.
 Dantzig, 843.
 Delft en kamer Delft, 17, 90, 260, 857.

Demak, 423.

Denemarken en Denen, 21, 29, 48—49, 58, 113—114, 117, 124, 132, 297, 300, 343, 345, 350, 356, 381, 383—384, 394, 400, 542, 581—582, 590, 605, 687—688, 780, 816, 844.

Dermeyo, zie Indramajoe.

Diamant (punt), 57, 79, 93, 96, 694—695, 710.

Diu, 115, 152, 847.

Dover, 810.

Draesburch (fort), 581.

Duinkerken, 104, 347, 365, 480, 678, 796.

Duins, 596.

E.

Edo, zie Jedo.

Emmerik, 810.

Emour (droogten van), 137, 521.

Eendrachtsland, 8—9, 757.

Engeland en Engelschen, 3, 7—8, 10—11, 13—16, 21, 27, 30—33, 44, 48, 58, 60—61, 64, 66, 68, 74—81, 84, 86—89, 93—94, 96, 101—104, 112—115, 117, 124, 127—128, 132—134, 140—141, 144—145, 151—153, 155—156, 158, 164—165, 168, 199—206, 224—225, 231—232, 234—235, 237—240, 248—249, 259, 262—263, 272, 293—294, 297, 300, 310—312, 326, 338—340, 344, 347, 350, 354—356, 366, 382—383, 389, 391—396, 398, 400, 405, 424, 455, 459, 479—480, 485, 517, 525—526, 534—535, 542, 544, 547—548, 574, 585, 589—590, 594, 596, 598, 614—615, 618, 624, 626, 632, 639, 652, 673, 678, 699, 702, 711, 718, 722, 734—736, 780, 788, 785, 796—805, 808, 810, 813, 816, 819—820, 828, 832, 835—836, 839, 842—844, 847, 856—857.

Enkhuizen (kamer), 171, 480, 857.

Erang, 67, 123, 211—212.

Europa en Europeesch, 16, 20, 22—23, 27—28, 59, 61—62, 89, 114, 177, 201, 224, 243, 265, 325, 343—344, 347, 350, 383, 429, 436, 459, 473, 542, 550, 584, 602, 605, 625, 686—687, 758, 769, 784, 785, 813—814, 816, 819—820, 822, 843.

F.

Firando, 38, 68—70, 74, 83, 85, 87, 106—108, 110—111, 146, 150, 236, 263, 267—268, 273—276, 281, 287, 289—290, 300, 323, 328, 333—335, 552—553, 557, 560—562, 668, 670—671, 851.

Formosa, 36—37, 73—74, 100, 106, 110, 146, 161, 166—167, 227—229, 265, 269, 277—278, 329, 331, 550, 666, 781, 807, 817, 850.

Frankrijk, Fransch en Franschen, 27, 343—345, 394—396, 455, 480, 542, 578, 605, 611—612, 662, 701, 803, 856—857.

G.

Galle (Punto de), 119, 298, 808.

Gamoekanora, 439, 468.

Gamoelamoe, 41.

Gamron, 114, 116—117, 152, 342, 344—345, 348, 353, 356—357, 359—360, 364, 366, 369, 386, 390, 594—595, 599, 601, 605—606, 676, 678, 754—755, 804, 822, 846.

Gassang, 541.

Gelria (fort), 687.

Gelria (redoute), 698, 710.

Gentiven (= Heidenen), 371.

Geunieerde Provinciën, 57, 202, 804.

Gilam, 601, 821—822, 837.

Gilolo, 122, 438.

Gingeli (kust van), 291—292, 295, 307, 371, 667, 669.
 Giri, 423, 448, 451.
 Goa, 15, 24, 83, 153, 391, 653, 663, 846, 854.
 Goede Hoop (Kaap de), 3—6, 8—9, 14, 16, 28, 60, 64, 102—105, 115—135, 230, 232, 304, 371, 380, 389, 394, 479, 611—612, 619, 624, 775, 778, 800, 802, 811—812, 822, 824, 845.
 Goereesche gat, 170, 843.
 Goeserate en Goeseraten, 31, 100, 116, 119, 145, 259, 338, 351, 358, 446, 453, 455, 541, 543, 573, 576, 580, 676, 678, 745, 747, 757.
 Golconda, 116, 133, 291—292, 373, 389, 514, 590, 669, 795.
 's-Gravenhage, 12, 16, 156, 271, 803.
 Grissee, 337, 423, 446, 471—472.
 Grol, 101.
 Groot-Britannië, 262—263, 803.
 Guinea en Guineesch, 65, 232, 292, 373, 383, 385, 535, 776, 792, 814.
 Guinea (bocht van), 154.
 Gulik, 810.

H.

Haarlem's baai, 105, 161, 278, 492.
 Hainan, 277—278, 513.
 Hativa, 123, 138, 408.
 Hattesieva, 47.
 Hatuaha, 125, 208, 404.
 Haytou, 109.
 Heerenweg te Batavia, 78, 81, 694, 708—709.
 Heidenen, 114, 132, 163, 165, 785, 853.
 Henricus (fort), 248, 421, 623, 706, 721.
 Hindostan, 21, 100, 116, 347, 355, 597, 599—600, 814.
 Hitoe, 46—49, 67, 122—125, 139, 150, 208, 211, 214, 226, 401—405, 407—410, 434, 459, 680, 706, 785, 817, 844.
 Hitoelama, 47, 125.
 Hoccheo, 72—73, 110, 150, 160, 318, 331, 491—492, 501, 503, 559, 666.
 Holland en Hollanders, 69, 77, 139, 177, 199, 281, 283, 395, 432, 437, 462, 465, 471, 509, 620, 755, 803, 837.
 Hollandia (redoute), 95, 98, 142, 482, 698, 700, 768.
 Hoofden (de), 480.
 Hoorn en kamer Hoorn, 3—4, 17, 29, 260, 580, 822, 835, 857.
 Housieuw, zie Hoccheo.
 Houtman's droogte, 576, 579, 757.

I.

Ierland, 140, 199, 231, 395, 897—898, 801, 824, 842.
 India (kust van) = Westkust van Voor-Indië, 618, 648—649, 687.
 Indië „Indianen”, 19—20, 28, 34, 55, 58—59, 67, 80, 82, 101, 104, 131—132, 136, 154, 209, 223, 229—230, 237, 246, 325, 337, 350, 397, 429, 455, 488, 584—585, 590, 592—593, 602, 615, 619, 676, 680, 758, 775, 787, 790—791, 798, 805—806, 809—811, 818, 822, 824, 832, 835, 839—840, 853, 855.
 Indragiri, 234, 243, 251—252, 254, 337, 341, 429, 474, 550, 571, 620.
 Indramajoe, 567.
 Indrapoera, 485, 541, 543, 651.
 Isfahan, 27, 152, 359, 364—365, 369, 390, 594—595, 600—601, 754—755, 821—822, 837, 846.

J.

- Jacatra, 222, 630, 763, 840, 851.
 Jacatra (rivier van), 85.
 Jambi, 17, 31—34, 68, 80, 83—84, 112, 137, 145, 155, 232—234, 243, 248—254, 257—258, 260, 279, 332, 337, 339—341, 354, 377, 392—393, 421, 429, 446, 474, 522—528, 534, 546—550, 569—571, 618, 631, 636, 640—641, 647—648, 654, 664, 687, 733, 735—736, 740, 745—749, 756, 782—783, 843.
 Japan en Japanners, 18—19, 21, 33, 35—40, 59, 63—64, 68—70, 73—74, 85, 87, 95, 97—98, 100, 105—106, 108—111, 131, 146—148, 150, 154—155, 159—168, 166—168, 227—228, 236, 260, 262—263, 265—270, 273—274, 280—282, 284—290, 300, 311, 317—320, 323—325, 332—335, 337, 375, 385—386, 426, 456, 467, 469, 479, 488, 492, 494—498, 502, 505, 508, 511, 519, 533, 550—560, 623, 631—632, 640, 646, 652, 655—656, 660, 663, 668, 670—671, 674, 686, 697—698, 709, 734, 737, 742, 748—751, 771, 780—782, 807, 817, 838, 850—851.
 Japara, 55, 80, 114, 132, 383, 407, 420, 423, 445—446, 448, 451, 474—476, 546, 568, 581, 644—645, 733, 748.
 Java en Javanen, 9, 11, 14, 39, 49, 54—56, 77—79, 82, 88, 91—93, 102, 104, 144, 154, 235, 238, 299, 337, 354, 420, 429, 475, 481, 545, 549, 565, 568, 570, 580, 634, 642, 657, 686, 694, 701, 707, 710—711, 714, 716, 733, 759, 784, 827, 855.
 Jedo, 69—70, 106—107, 328, 668.
 Jemen, 132, 845.
 Johor, 251—252, 254, 337, 341, 474.
 Jortan, 423, 448, 451.
 Judea, zie Ajudhja.

K.

- Kalimata, 439, 468.
 Kambelo, 67, 123—124, 139, 187, 211—213, 226, 399, 401, 405—408, 410, 413, 434, 438, 469, 680, 685, 706, 713, 783, 785, 843—844.
 Kanaal (het), 64, 104, 140, 199, 231, 326, 395—396, 398, 480, 618, 632, 711, 775, 842.
 Karimata, 58.
 Kasteelsplein te Batavia, 77, 88, 238.
 Kei-eilanden, 54, 127, 182, 218, 247, 417, 463—464, 467, 473, 784, 853.
 Kelang Tamsin, 110, 150, 161, 269, 318, 829, 331, 492, 559, 666.
 Kendal, 423, 446, 475.
 Kerkdwarasgracht te Batavia, 694.
 Kiscassen (de), 797.
 Kleef, 810.
 Korea, 313, 315, 318, 331, 491, 666.
 Kota Paten, 30.
 Kota Tengga, 485, 541, 543.
 Kota Waringin, 118, 255—257, 446, 448—450, 550, 566, 569—571, 650—651, 725.
 Krawang, 545, 564, 578, 748, 752.

L.

- Labova en Labouwers, 185, 191, 437.
 Laer, 359.
 Lagoendi, 785.
 Lamahala, 195—196.
 Lamo, 71, 83, 110, 318, 332, 666.

Lampongs (de), 654—655.
 Lanckin, zie Nanking.
 Larantoeka, 120, 196, 442, 707, 721.
 Larike, 46, 48—49, 122, 207, 209—210, 400, 680.
 Latijnsche letter, 114.
 Latijnsche taal, 856.
 Leiden, 38, 560.
 Lema (Ilha), 277—278.
 Lesidi, 49, 67, 123, 187, 211—213, 401, 488, 469.
 Lequeos Pequenos, 276.
 Levant (de), 599, 602.
 Ligor, 533, 535—539.
 Lillebooi, 49, 122.
 Lingga, 252, 254, 277, 513.
 Lissabon, 841, 846, 854.
 Lobo Gonsalves (kaap), 154.
 Loehoe, 67, 114, 122—125, 139, 187, 211—213, 226, 399, 401—402, 406—408, 410, 484, 438, 469, 680, 685, 706, 713, 717, 783, 785, 843—844.
 Londen, 798, 847.
 Lontor, 181, 216, 222, 263, 417, 463.
 Losari (Tji), 545, 564.

M.

Macao, 33, 68—69, 74, 83, 109—110, 112, 132, 153, 157, 237, 261, 277—278, 318, 330, 332, 456, 499—500, 507, 513, 551, 559, 666—667, 744, 816.
 Madagascar, 4, 7, 60, 104—105, 775.
 Madoera, 423, 446, 568, 855.
 Madrid, 841.
 Magellaansche Compagnie, 59, 125, 177, 191, 215, 228, 241.
 Mahumetische natien, 55.
 Majauw, 473.
 Makassar en Makassaren, 29, 47—49, 55, 113—114, 121, 123—124, 127, 133—134, 211, 227, 242—243, 278, 290, 332, 337, 350, 383, 400, 409—410, 417, 420, 423, 446, 448, 450, 472, 476, 525, 537, 581, 642, 650—651, 686, 714, 783, 852—853.
 Makjan, 44, 46, 122, 133—134, 139, 187, 226, 402, 432, 434—435, 437—439, 458, 469, 713—714, 844, 852.
 Malabar (kust van), 115, 117, 805.
 Malajoe, 41, 121, 135, 139, 191, 240, 433, 437, 439, 852.
 Malaka, 83—84, 49, 59, 66, 68, 83, 92, 112, 129, 158, 233, 237, 248, 254, 259, 261, 318, 332, 376, 446, 455, 547—548, 620, 646, 653, 656, 663, 667, 739, 744, 808, 816, 849, 855.
 Malaka (straat), 66, 295, 618.
 Maleiers en Maleisch, 48, 374, 533, 686, 714.
 Mamale, 47, 125.
 Manila, 31, 41, 71, 73, 99—100, 110, 114, 121—122, 135, 153, 157, 188, 193, 227—228, 286, 811, 818, 829, 832, 413, 432, 456, 559, 562, 655, 667, 781, 807, 850.
 Manipa, 47, 67, 123—124, 207.
 Mardijkers, 45, 49, 54, 95—98, 122—123, 129, 188, 404, 423, 441, 697—698, 709, 769, 771.
 Marico, 439, 468.
 Maroendoe (rivier van), 92, 93, 95, 98, 564, 711.
 Martapoera, 447, 572.

- Martin Vaz**, 4, 812.
Masoelipatnam, 28—29, 65—66, 89, 101, 118—120, 137, 151—152, 290, 292—294, 297, 302—303, 343, 380—381, 384, 387, 389, 405, 514, 519, 535—536, 579, 581, 588, 596, 663, 665, 668—669, 688, 698, 737, 780, 816, 848, 849, 851.
Mataram, 10, 14, 55—56, 76, 90—93, 95—97, 99, 101, 113, 128—130, 140—144, 158, 164, 166, 248, 255, 266, 273, 299—300, 306, 337, 382, 407, 409, 413—414, 417, 420—421, 423, 426—427, 429, 438, 440—441, 445—446, 450, 471—472, 475, 482, 503, 520, 525, 537, 544—546, 549, 559, 561, 564—565, 568—569, 578, 582, 593, 649, 651, 656—657, 664, 667, 691—693, 698, 722—723, 725, 728, 741—742, 747—748, 752—753, 765, 767, 769, 786, 854—856.
Mattau, 36, 108.
Mauritius, 102, 115, 394, 591.
Mayo (Ilha de), 3—4, 6, 611.
Mayottes (de), 7—8, 104, 585, 611.
Miako, 106, 261.
Middelburg, 459, 829.
Middelburg (kamer), zie **Zeeland (kamer)**.
Middellandsche Zee, 845.
Minangkabauwers, 647.
Mindanao, 44, 121, 190, 405, 436, 457—458, 473.
Mocha, 21, 28—26, 66, 114—115, 132, 151—152, 292, 810, 843, 848, 499, 591, 605, 648, 669, 678, 779—780, 782, 808, 815, 845—846.
Molukken (de), 11—12, 15, 40—41, 43—46, 48—49, 53, 62, 65, 99, 121—122, 125, 127, 133—134, 139, 154, 156, 162, 187—190, 192, 194, 197—198, 210, 225, 227—230, 236, 239, 241—245, 311, 382, 396, 399—400, 403, 408—409, 415, 429—432, 434—439, 442—445, 457—458, 465, 468—469, 473, 478, 515, 559, 562, 620—622, 633—634, 640—641, 663, 676, 682—684, 692, 705—706, 713—715, 719, 723—724, 726—727, 783—784, 793, 807, 816—818, 827, 851—852.
Mooren en Moorsch, 23—25, 28—31, 41, 47, 50—51, 65—66, 114—115, 118—120, 123, 127, 132, 134, 163, 165, 181, 203, 207—208, 290, 292—294, 297, 302—303, 312, 345, 349—350, 353, 371, 381, 384—385, 388, 405, 407, 437—438, 514, 520, 522, 535, 579, 587—590, 593, 595—596, 598, 606, 629, 649, 663, 668—669, 688, 699, 714, 721, 758, 846—847.
Moro, 121, 437.
Moscovië, 602.
Motir, 122, 483, 489, 468.
Mozambique, 84, 158.

N.

- Naelde van Wight (de)**, 104, 326, 336, 367, 371, 381, 389, 798.
Nagasaki, 69—70, 106, 198, 110, 154, 167, 323, 334, 495, 551, 553, 670, 851.
Nangkin, 286, 318, 331, 491, 501, 503, 666.
Narsepoer, 291—292, 669.
Nederland en Nederlanders, *passim*.
Negapatnam, 386, 653.
Neira, 50, 180, 185, 418, 621.
Ngofakiaha, 189, 439.
Nieuwe Markt te Batavia, 651.
Noorwegen, 797.
Nova Spangia, 579, 585.
Nijmegen, 842.

O.

- Oeliasers (de)**, 404, 784.
Oering, 46, 49, 125, 207, 209—210, 404.

Oma, 208.
 Onrust, 80, 94, 128, 627, 635.
 Ontong Java, 78, 90, 128, 341, 767.
 Oost-Indië, 3, 794, 826, 841.
 Orienten, 55, 224, 265.
 Orissa, 291—292, 295, 307, 371, 667, 669.
 Ormus, 176, 359—360, 643, 648.
 Osaka, 100, 107.
 Ouker, 92, 143, 482.
 Oulacoan, 651.
 Ourien, zie Oering.
 Ouwendender, 217.

P.

Palembang, 32—33, 68, 112, 223, 243, 248—255, 258, 337, 340, 392, 446, 522, 527, 534, 547, 549—550, 570, 631, 647—648, 664, 748—749.
 Palembang(straat), 277, 280, 287, 337, 513, 660.
 Paliakate, 29—30, 65—66, 89, 104, 114, 119, 137, 293—294, 298, 301—302, 305, 381, 384—385, 387—388, 516, 521, 618, 687, 827.
 Pamanoekan (rivier), 545, 564—565, 578, 752.
 Panderan (baai van), 39.
 Pandjang (Poeloe), 84, 87, 636.
 Papangers, 73—74, 150, 227.
 Pas (de), 208, 405.
 Passenang, 541.
 Patani, 17, 64—65, 150, 234, 243, 271, 337, 429, 446, 474—475, 533, 537, 540, 550, 569—571, 747, 782—783.
 Patani (bocht van), 112, 427, 522, 533—537, 741, 747.
 Pati, 55.
 Pedra Branca, 68, 71, 110.
 Peerl (punt de), 93—94, 619, 694—695, 710.
 Pegu, 66, 292, 669.
 Pehoe, 71, 74, 166, 227, 316, 494.
 Pekalongan, 423, 446, 475.
 Pernambuco, 795.
 Perriana, 296, 808.
 Perzöö, 5, 7—8, 11—12, 15—26, 30—31, 38, 58, 66, 80, 101, 103, 105, 114—117, 120, 135, 151—154, 156, 162—163, 175—176, 260, 297, 300, 303—304, 310—311, 319, 342—345, 347—348, 350, 387, 375, 382, 384, 386, 389—391, 395, 499, 505, 535, 553, 580, 583, 586—591, 593—596, 598—603, 605—607, 612—614, 618, 612—643, 645, 670, 672, 674, 676—679, 747, 749, 754—756, 758, 761—764, 770, 775, 779—780, 782, 804—806, 813—814, 817, 821—823, 826, 837, 839, 845—847, 858.
 Perzische Golf, 24, 391, 618, 649.
 Pesoadores (de), 491.
 Pipeli, 29.
 Plymouth, 104.
 Portland, 799.
 Portsmouth, 395, 798, 800, 802, 811.
 Portugal en Portugeezen, 21, 29—30, 33—34, 48, 55, 59, 71, 112, 114, 120, 132, 153, 167, 176, 196, 212, 227, 243, 257, 259, 269, 278, 290, 318, 382, 387, 348, 365, 377, 381, 388, 410, 417, 422—

- 428, 429, 446, 450, 453, 455—456, 473, 476, 494, 499—500, 505, 507, 518, 518, 521, 525, 537,
 • 542, 549, 551, 554, 585, 592, 596, 605, 618, 653, 663, 667, 687, 707, 721, 744, 754, 805, 807—808,
 816, 830, 838, 846—847, 849, 851, 853.
Pracel (droogten van), 277—278, 513.
Priaman, 80, 393, 484, 541, 544, 685.
Prinsen-Eilanden, 387, 389.
Provinciën (fort de), 37.

Q.

- Qnedia**, 64.
Quelibon, 126.
Quelimoeri, 126.

R.

- Rees**, 810.
Robijn (punt de), 57, 93, 694, 710.
Roode Zee, 779.
Boomsche Kerk, 41, 70.
Resengain, 50, 53, 180, 183, 185, 218, 417, 463, 591, 621, 819.
Rotterdam (kamer), 17, 170, 260, 857.
Run (Poeloe), 50—51, 53, 180, 183—185, 218, 417, 463, 591, 621, 623, 819.

S.

- Saboegoe**, 122, 433, 439, 468.
Sabon (straat), 337.
Saboua, zie Saboegoe.
Sammer, 217.
Sanchoan, 318, 332, 666.
Sangir-eilanden, 44, 437, 473.
Sangora, 475, 783.
San Thomé, 886, 658, 663.
Saphier (punt de), 94, 619, 694—695, 700, 710.
Saragamy, 436.
Schenkenschans, 810.
Schotland, 140, 199, 231, 395—398, 775, 801, 842.
Selamma, 181, 217.
Siam, 35, 37—39, 68, 82—85, 87—88, 111—113, 150—151, 156—158, 161, 168, 234, 236, 255, 266
 —268, 272—273, 275, 277, 280—284, 287, 289—290, 299, 306, 311, 324—325, 335, 337, 373—
 379, 382, 427—429, 446, 448, 451—452, 454, 457, 460, 462, 466, 474—477, 492, 503, 533, 535,
 538—539, 550, 553, 557, 561, 569—571, 640, 659—660, 667, 674—675, 684, 727, 729, 733—734,
 737, 780, 782, 817.
Siam (rivier van), 157.
Sierra Leone, 4, 154, 579, 582, 584.
Silebar, 485, 541.
Singapoera (straat), 808.
Sinkan, 36, 69—70, 106—107, 146—148, 167—168, 265—266, 274, 327—328, 456, 494—495, 497,
 511.
Siolfalinen, 755—756.
St. Antonio, 579, 584, 845.
St. Brandaan, 343, 391, 605.
St. Helena, 64, 108, 135, 230, 232, 357, 394, 397, 479, 624, 812.

- St. Juan, 513.
 St. Lucia-baai, 105.
 St. Paulus, 455.
 St. Vincent, 845.
 Siras, 359, 362.
 Soekadana, 48, 113—114, 247, 256, 446, 450, 550, 566, 569—571, 645.
 Soela, 405, 413, 852.
 Soelang, 86, 108.
 Soeloe-eilanden, 436, 473.
 Soemedang, 92, 143, 482.
 Soenda (straat), 9, 63, 87, 102, 137—138, 230, 343, 385, 391, 397, 521, 591, 593, 604, 636, 638, 764.
 Soerabaja, 337, 428, 855.
 Sofala, 595.
 Solor, 49, 55, 120, 189, 151, 195—196, 247, 337, 421—424, 473, 578, 623, 667, 705—706, 719, 721, 731, 785, 853.
 Somber (cabo de), 276.
 Spanje en Spanjaarden, 15, 41—43, 45, 73—74, 99—100, 110, 114, 121—122, 133—135, 150, 157, 187—188, 192, 194, 212, 227—229, 243, 257, 263, 269, 278, 286, 290, 311, 319, 329, 332, 337, 343, 365, 377, 410—411, 413, 417, 423, 429, 432—434, 437—439, 446, 450, 458, 465, 469, 472—473, 476, 508, 518, 521, 525, 537, 539, 542, 549, 554, 559, 562, 578, 585, 605, 614, 655, 662, 682, 687, 701, 723, 740, 805, 810, 817, 841, 849—851.
 Suhali (kom van), 391.
 Sumatra, 251, 254, 306, 606, 654.
 Sumatra's Westkust, 17, 31, 64, 112—113, 135, 137, 145, 155, 234, 258—259, 340, 354, 398, 447—448, 522, 534, 540, 542—544, 573, 575, 623—624, 640, 651—652, 654, 665, 675, 685, 691, 717, 722, 733, 735—736, 739, 746—747, 756, 761, 765, 782—783.
 Suratte, 5, 7—8, 11—12, 14—16, 18—27, 31, 38, 46, 59, 62, 66, 90, 101—103, 105, 113—117, 119—120, 135, 138, 151—156, 162—163, 177, 183, 189, 232, 236, 247, 249, 258—260, 291, 293—294, 300, 304, 310—311, 319, 326, 339, 342—358, 361, 365—369, 371, 373, 375, 380—384, 386—391, 395, 453—455, 499, 508, 514, 516, 543—544, 558, 579—580, 583—592, 594—600, 603, 605—607, 613—614, 617—618, 643—645, 669—670, 672, 674—679, 684—686, 688, 716, 719, 737, 747, 749, 754—755, 757—758, 760—764, 770, 776, 779—780, 782, 792, 794, 798, 803—806, 811, 813—816, 819—820, 822, 825, 832, 836, 840, 842, 844—849, 851, 858.

T.

- Tacomi, 41, 122, 433, 439, 468.
 Tafasoho, 240.
 Tufelbaai, 6—8, 60, 613—614.
 Tafori, 473.
 Tuhane, 122, 189, 432—433.
 Taliabo, 473, 852.
 Tanjaoer, 29.
 Tartarije, 827.
 Tatkanja (baai van), 36.
 Tayoles, 296, 308, 373, 404.
 Tayouan, 16—17, 35—38, 63—64, 68—72, 74, 81, 83—85, 87, 100, 102, 105—111, 121, 138, 145—150, 154—156, 158—163, 165—167, 188, 193, 227—230, 236, 247, 257, 259—281, 284—290, 300, 313—321, 323—326, 328—330, 332—335, 337, 413, 426, 445, 454, 456, 477, 479, 486—498, 500—503, 505—510, 512—513, 519, 550—562, 631—638, 645, 652, 654—655, 658, 660, 662, 665—666, 670—672, 685—686, 719, 736—742, 750—752, 759—760, 780—782, 793, 807, 813—815, 817, 828, 827, 850—851.

- Tayouan (kanaal van), 329.
 Tegal, 129, 423, 446, 475, 544—546, 564—565, 567, 577, 741, 752.
 Tegenampatnam, 291, 521, 669, 744.
 Tellucco (fort), 432.
 Tenasserim, 29, 292, 535, 669.
 Tenimber-eilanden, 417, 463.
 Ternate en Ternatanen, 40—48, 99, 121—125, 127, 133—135, 187—189, 192, 208—209, 212—213, 226, 228, 241, 245, 401—403, 405, 408—410, 412—415, 417, 430—440, 444—446, 452, 454, 457—458, 466, 468—469, 479, 556, 582, 681—683, 685—686, 706, 713—715, 724, 727, 730, 749, 783—784, 807, 817, 843, 851—853.
 Terreneuf, 199, 231, 395, 711.
 Texel, 3—5, 14, 299, 616, 770, 797, 840, 842—843.
 Theya, 151.
 Tidore en Tidoreezen, 42, 99—100, 121—122, 187, 189, 192, 434, 439, 469, 682, 817.
 Tikoe, 393, 484—485, 685.
 Timao (Poeloe), 83, 112, 150, 153, 277, 318, 332, 513, 667.
 Timor, 49, 55, 58, 120, 151, 195, 247, 405, 422, 499, 623, 645, 706, 719, 721, 731, 785.
 Tombe, 126.
 Tranquebar, 29, 114, 291, 381, 384, 581—582, 669, 687.
 Trinidad (La Santissima), 850.
 Tsampa, 39, 277, 537, 513.
 Turken, 132, 152, 755.

V.

- Ventry, 824.
 Vlaamsche Eilanden, 231, 394, 398, 479, 801, 803.
 Vlie (het), 828.

W.

- Wajer, 217.
 Wakasiboe, 46—49, 210, 680.
 Walchereu, 831.
 Wanchan (baai van), 36.
 Weesp (redoute), 770—771.
 West-Indië en West-Indische Compagnie, 3, 154, 455, 561, 579, 585, 845.
 Westfriesland, 803.
 Westfriesland (punt), 697.
 Wielingen (de), 797, 799.
 Wight, 104, 326, 367, 371, 381, 389, 673, 718, 797—799.

X.

- Xula, zie Soela.

Z.

- Zeeland en kamer Zeeland, 17, 156, 169, 199, 231, 395, 579, 584, 775, 789, 797, 799, 803, 812, 820, 831, 835—836, 842—843, 857.
 Zeeland (redoute), 661, 715.
 Zealandia (fort), 37, 100, 492—493, 738, 742.
 Zoute Eilanden, 797, 800, 802.
 Zuiderkwartieren van Indië, 249, 294, 301, 310, 346—347, 383, 499, 584, 586, 588—589, 822.
 Zuidland (het), 9, 102, 104, 575, 579, 582, 584, 756.
-

REGISTER DER SCHEPEN.

A.

- Abigael* (Engelsch), 65, 113, 294.
Amboina, 850, 855.
Amsterdam, 54, 247, 645.
Amsterveen, 21, 60, 64, 113, 137, 255—256, 484, 486, 541, 573—574, 635, 650—651, 675, 717, 726, 735—736, 739, 765, 776, 783.
Arent, 9, 13, 27, 40, 58—59, 66, 113, 122, 135, 187, 154, 206, 219, 221, 226, 240, 259, 480, 489, 442—445, 451, 453—454, 457—458, 465, 470, 550—552, 555—557, 559, 562, 620, 627, 679, 685, 717, 722, 724, 727, 749—752, 775, 780, 811.
Arent (Engelsch), zie Eagle.
Arnemuyden, 34—35, 109, 148, 150, 161, 163, 168, 203, 232, 313, 330, 332, 492, 510, 517, 519, 578, 627, 655, 666.
Assendelft, 573—575, 578, 584, 756, 830.

B.

- Bantam* (Nieuw), 19, 779.
Batavia, 27, 33, 65, 89, 109, 145, 148—149, 236, 294, 301, 313, 330, 332, 421, 445, 487, 493, 499—501, 503—506, 509—511, 513, 517, 519, 522, 525—526, 560, 575, 577, 579, 582, 584, 590, 642, 659, 666, 672, 735, 737—738, 740, 756, 758, 768, 811—812, 826, 830, 857—858.
Beer (Engelsche), (prijs), 20.
Beets, 578—580, 583—584, 586, 759, 761, 830.
Bengalen (Nieuw) (Deensch), 29.
Beverwijk, 68, 112—113, 137, 157, 232—233, 392, 476—478, 588—589, 595, 598, 604, 618, 637, 641, 651, 685, 688, 716, 724, 733, 750, 763—764.
Blessing (Engelsch), 115, 259, 300, 310, 354, 847.
Bommel, 21, 24, 114, 131, 151—152, 344, 347—348, 357, 369, 518, 538, 579, 583, 586, 588, 591, 594—595, 598, 604, 678, 761—764, 776—777, 779, 781—782, 802, 806, 845.
Bon Remedio (prijs), 305.
Brack, 850.
Briel (den), 52, 123, 125—127, 137, 150, 176, 178, 180, 186, 215, 217, 246—247, 399, 407—408, 410—412, 415, 418—420, 425—426, 444, 465, 620, 627, 645, 712, 716—717.
Broeckerhaven, 578, 584, 830.
Brotchia, 132, 242—243, 837, 642.
Brouwershaven, 16, 27, 60, 65—66, 115, 118, 181, 151—152, 236, 244—245, 249, 294, 297, 301—302, 305, 310, 342—343, 354—355, 357, 365—366, 370—372, 382, 391, 558, 579, 583, 586—588, 594—595, 604, 675, 761—764, 775, 778, 802.
Bruynvisch, 3—4.
Buren, 578, 583—584, 595, 598, 604, 761, 763—764, 812, 830.

C.

- Cameel*, 35, 46, 50, 83, 111, 118—119, 137, 151, 156—157, 266—268, 280—282, 287, 290, 294—295, 301, 303, 305, 307, 312, 335, 370—371, 379, 382, 385, 515, 517, 579, 644—645, 660, 668, 675, 698—699.

Campen, 104, 139—140, 326, 336, 367, 371, 718, 777, 797—798, 801.
Chincheo, 109, 148—150, 168, 263, 266, 268, 274, 455, 561.
Christiaenshaven (Deensch), 29, 113, 581.
Christoffel (Engelsch), 14, 61, 200, 232, 239, 624, 626.
Cleen Arnemuyden, 33, 109, 148, 150, 153, 313, 330, 332, 564, 569, 655, 666, 668, 672, 753.
Cleen David, 822, 829—830.
Cleen Heusden, 36, 69, 71—73, 83, 87, 105, 237, 260—261, 278, 424, 459, 474—475, 544—546, 564, 569, 578, 646, 855, 659, 711, 731, 748, 752.
Cleen Zeelandt, 780.
Cleene Hope, 34, 83—85, 266, 564, 569, 577, 766.
Coster (Engelsch), 232, 525.
Cotchin, 58, 118, 120, 247, 424, 645.

D.

David, 299, 579—580, 584, 775.
Delfshaven, 103—105, 115, 135, 137, 141, 155, 372, 382, 386, 389—390, 394, 396—397, 561, 685, 688, 710—713, 718, 777, 797, 801, 811, 843, 850, 855, 857.
Deventer, 850, 855, 857.
Diemen, 109, 112, 131, 148, 150, 153, 258, 279, 313, 330, 332, 338, 506, 509, 511, 513, 517, 519, 525, 560, 666, 672, 676, 740—741.
Discouvre (Engelsch), 102, 115.
Dolphijn, 743.
Dolphijn (Engelsch), 102, 115.
Domburgh, 109, 131, 148—150, 161, 163, 168, 259, 263, 274, 277, 279, 284, 286—287, 290, 313, 492, 510, 517, 319, 658, 802.
Dordrecht, 20—21, 23—24, 154, 260, 357, 455, 578, 584, 590, 760—761, 768, 776—777, 779, 781—782, 802, 806, 811—812, 823, 826, 828—830, 837, 857.
Dubbelden Arent, zie Arent.
Duyve, zie Tortelduyve.
Duyve (Engelsch), 94, 115, 128, 155, 382, 389, 525.

E.

Eagle (Engelsch), 14, 61, 81, 84, 86, 103, 158, 200, 239, 624, 626.
Edam, 35, 38, 68, 83, 85, 87, 118, 151, 236—237, 267, 295, 306, 309, 383, 870—371, 451—452, 455, 460—461, 463—464, 478, 540, 543—544, 573—574, 667, 726, 733, 746—747.
Erasmus, 35, 38, 68, 68, 72, 86, 102, 109, 148, 154, 158, 161, 163, 168, 228, 259—261, 263, 277, 279, 284, 286—287, 290, 313, 426, 492, 495—496, 517, 519, 551, 631—632, 658, 737.
Esperance (Fransch), 19, 344, 542.
Exchange (Engelsch), 115, 152, 847.
Expedition (Engelsch), 16, 808, 810.

F.

Fortuyntgen, 32.
Frederick Hendrick, 12—14, 16—17, 63, 86, 102—103, 154, 199, 260, 578—579, 584, 619, 761, 768, 775—776, 778, 802, 811—812, 830, 857.

G.

Galas, 3—4, 6—9, 12—14, 16, 58, 63, 86, 102—103, 154, 199, 579—580, 584, 611, 613—615, 619, 775, 811—812, 822, 829—880.

Galias (Nieuwe), 17, 259—260, 659, 686, 857.
Goes, 578, 584, 590, 764, 830.
Gorcum, 111, 113, 132, 282, 299, 306, 311, 377, 407, 425, 428—429, 438, 445, 471, 665, 667—668, 675, 790.
Gouda, 18, 732, 776.
Gouden Leeuw, 23, 25, 60, 103, 326, 344, 365, 373, 395, 455, 480, 517, 585, 802, 820, 823, 825, 830—831, 836—837, 839, 841—842, 857.
Gouverneur Coen, 237.
's-Gravenhage, 579, 584, 812, 829, 831, 842.
Griffoen, 34, 64, 122, 241, 245, 424, 641, 679, 699, 711, 717, 736, 749, 786.
Groningen, 39, 70, 109, 782.
Grooten Beer, 118.
Grootenbroeck, 27, 60, 65, 119, 131, 155—156, 166, 169—171, 305, 379—381, 384—385, 388, 479—480, 561, 687—688, 722, 728, 734, 802.
Gulden Zeepaert, 21, 114—115, 131, 151—152, 342—343, 345, 354—355, 357, 365—366, 370—371, 382, 387, 389, 391, 558, 579, 583, 586, 588, 594, 675, 761, 776, 802.

H.

Haen, 37—38, 69, 72—73, 83, 87, 109, 237, 259, 261, 263, 277, 279, 447, 658—659.
Haerlem, 31, 205, 235, 637, 743, 783, 808.
Halve Maen (W. I. C.), 154.
Haringh, 111, 113, 118, 132, 266—267, 335—336, 371, 549, 642, 644—645, 648, 650, 743.
Hart, 168.
Hart (Engelsch), 7, 847.
Hase, 68, 118, 137, 145, 232—233, 258, 421, 527—528, 654, 717, 745.
Hasewint, 32, 55, 205, 249, 254, 257, 654, 659.
Heusden, 36, 68—69, 108, 111, 148—150, 154, 158, 161, 163, 168, 263, 266, 268, 274, 284, 286—287, 492, 495—496, 517, 519, 551, 561, 765, 737, 779.
Hof van Hollandt, 855.
Hollandia, 12—13, 18, 63—64, 67, 102—103, 154, 578, 584, 590, 619, 636, 764, 776, 811—812, 817, 823, 825—827, 829—830, 857.
Hollandia (Groot), 17, 86, 199, 260, 812.
Hollandia (Nieuw), 21.
Hope, 34, 40, 111, 711.
Hope (Engelsch), 7.
Huys van Nassouwen, 3—4.

J.

Jacintho (prijs), 779.
Jager, 30, 515.
Jonas (Engelsch), 585, 598, 810.

K.

Kemphaen, 3—4, 6—8, 13—14, 16, 58, 60, 65, 90, 104, 118, 151, 259, 294, 305, 421—422, 424, 514, 561, 569, 578, 611, 703—704, 717, 722, 731, 753, 775, 811, 815.
Koudekerk, 850.

L.

's *Lants Arent*, 45—46, 121, 786.
's *Lants Hollandia*, 12—13, 17, 20, 63, 86, 102—103, 154, 199, 260, 619, 811—812.

- 's *Lants Hope*, 55, 59, 120, 151, 195, 247, 421—422, 424, 623, 722, 731, 786.
 's *Lants Mauritius*, 21, 114, 156, 354, 424, 460—461, 463, 465—466, 468—471, 476—479, 518, 722, 729, 731—732, 735—736, 762.
Leeuwarden, 850, 855, 857.
Leeuwinne, 3—4, 6—8, 13—14, 16, 27, 58, 60, 65, 90, 104, 114, 118, 120, 135, 137—139, 145, 155, 259, 294, 301, 305, 371, 580—381, 397—398, 514, 520, 561, 611, 618, 685, 687, 717—718, 775, 806, 811, 815, 843, 850, 855, 857.
Leyden, 103, 131, 154, 156, 344, 372, 455, 460, 462, 466, 518, 544, 557, 561, 578, 584, 743, 775, 777, 787, 793, 801—802, 809, 811, 845, 857.
Lion (Engelsch), 391.
London (Engelsch), 60.

M.

- Macquereel*, 76, 86, 112, 222, 232, 249, 254, 258, 338, 392, 630, 636.
Maecht van Dordt, zie Dordrecht.
Maria (Engelsch), 7, 141, 155, 480, 518, 586.
Mauritius, 20—21, 156—157, 161, 354, 373, 375, 377—379, 476—477, 492, 509, 511, 557, 662, 675, 690, 733, 745, 757, 759, 761—762, 776, 780, 781—782.
Mauritius (Groot), zie Mauritius.
Mauritius (Oud), 111, 114.
Maurits (Engelsch), 14, 60—61, 81, 84, 86, 103, 159, 200, 239, 624—626, 828.
Medemblick, 11, 27, 29—31, 66, 113, 118—119, 137, 145, 154, 175, 232, 294, 452—454, 456—457, 459, 465—467, 618, 640, 653, 727, 780.
Middelburgh, 18, 738, 776, 812, 841.
Middelburgh (Nieuw), 850, 855, 857.
Mocha, 47, 52, 122, 620.
Moortcuyl (bijnaam van een landsschip), 3.
Munnickendam, 46, 50—51, 121, 139, 236, 240—241, 244—246, 412, 442, 640, 714, 728.
Muys, 257, 525—526, 566, 568, 654, 743.

N.

- Nachtegael* (Deensch), 29.
Nassau, 103—105, 108, 135, 137, 139, 141, 154—155, 326, 339, 366, 371, 394, 396—397, 561, 671—672, 677, 685, 711—713, 718, 741, 777, 788, 792, 797—799, 811, 843.
Nassau (jonk), 510.
Negapatnam, 115, 151—152, 342—343, 345, 354—355, 357, 366, 370—371, 382, 391, 675.
Nera, 82, 111, 132, 266.
Nieuwe Peirl, 387, 642, 644—645, 648.
Nieuwicheyt, 114, 118, 137, 354, 379, 384—385, 446, 449, 513—514, 533—534, 537—538, 687, 699, 725, 747.
Noort-Holland, 37—39, 114, 672, 738.
Nijmegen, 842, 850, 855, 857.

O.

- Oostseanen*, 578, 584, 830.
Orangie, 23, 25, 40, 45, 60, 103, 121, 205, 225, 227, 229, 236, 239—240, 245, 326, 344, 365, 373, 395, 405, 436, 455, 457—458, 480, 517, 585, 638, 660, 781, 802, 820, 823.
Orangie (jonk), 280, 284, 287.
Orangieboom, 742.
Ouwerkerck, 36, 69, 71, 109, 802.

P.

- Palsgraef* (Engelsch), 102, 115.
Peerl, 33, 132, 525—526, 570, 619, 749.
Pehoe, 261.
Pera, 47.
Prins Willem, 90, 102—103, 105, 108, 135, 137, 139—141, 154—155, 326, 339, 366, 371, 394, 396—397, 561, 671—672, 679, 685, 701—702, 711—713, 718, 731, 777.
Purmerent, 113, 125—126, 137, 150, 246—247, 279, 285, 407—408, 415, 418—420, 425—426, 444, 451—453, 460—461, 463, 465, 645, 659, 675, 716—717, 729, 743, 759, 766.

O.

- Queda*, 36, 69, 71.

R.

- Rammekens*, 728.
Reformation (Engelsch), 60.
Re/uge (Engelsch), 115, 300, 310.
Reserve (Engelsch), 7.
Revengie, 33, 619.
Reyger, 473.
Roebuck (Engelsch), 113.
Rijswijck, 850.

S.

- Salm*, 578, 584, 759, 880.
Schiedam, 31, 102—104, 131, 137—138, 151, 372, 382, 385, 889, 454, 457, 514, 520, 533—534, 537—538, 718, 727, 731, 735—736, 743, 747, 761, 776—777, 779, 781, 787, 793, 797, 800—802, 809, 811, 855, 857.
Serdam, 575—579, 584, 830.
St. Nicolaes, 31, 55, 120, 195, 247, 424, 623, 743.
Sloten, 36, 69, 71—73, 83, 87, 109, 131, 148, 150, 237, 260—261, 313, 330, 332, 455, 474—476, 487, 498, 506, 509, 511—513, 517, 519, 560, 659, 666, 668, 672, 733, 735, 737—740.
Soulang, 278.
Soutelande, 579, 584, 830.
Speedwell (Engelsch), 60, 156, 480.
Star (Engelachi), 7.
Suratte, 47, 52, 122—124, 137, 150, 407—408, 420, 426, 444, 465, 620, 717, 719.
Swallow (Engelsch), 513.
Swarten Arent, zie Arent.

T.

- Terschelling*, 104—105, 131, 336, 371—372, 882, 579, 703—704, 718, 777—778, 797, 799—800, 811.
Texel, 3, 6—9, 13—14, 16, 58, 62, 99, 109, 121—122, 131, 148—150, 161, 163, 187, 189—190, 193, 221, 225, 227—229, 239, 241, 244—245, 259, 304, 311, 313, 328—330, 332—338, 492, 510, 517, 519, 611, 618—615, 620, 633—634, 663, 666, 672, 775, 811.
Teyouan, 35, 544—546, 564—569, 578, 646, 711, 748, 752.
Tholen, 103, 131, 154, 156, 169, 372, 455, 460, 462, 468, 482—484, 486, 515, 518, 541, 561, 578—574, 583, 588, 595, 598, 604, 735—737, 739, 761, 763—764, 775, 777, 787, 801—802, 811, 857.
Tortelduyve, 55, 196.

U.

Utrecht, 3—4, 6—9, 13—14, 16, 58, 80, 115, 131, 151—152, 203, 206, 259, 310, 342—343, 345, 354—355, 357, 363, 365—366, 370—371, 382, 391, 558, 579, 583, 586—587, 594, 606, 611, 613—615, 618, 627, 635, 637, 675, 720, 754, 757, 761, 775—776, 811.

V.

Veere, 103—105, 115, 135, 137, 141, 155, 372, 382, 386, 389—390, 394, 397, 561, 685, 710—713, 718, 777, 797, 801, 811, 850, 855, 858.
Velsen, 9, 13, 27, 58—59, 112, 137, 145, 248—249, 251—254, 257—259, 338, 341, 392, 421, 446—447, 449, 522, 524—528, 546, 618, 637, 675, 725—726, 745—746, 775, 811.
Vianen, 3, 6—9, 13—14, 16, 58, 63—64, 80, 84—86, 102—103, 154, 228, 230—231, 259—260, 357, 585, 611, 613—615, 623—624, 631—634, 636—638, 775—776, 811, 813, 817, 819—820, 824, 831, 857.
Victoria, 88, 232.
Vliegende Draeck, 104, 139, 326, 336, 367, 371, 381—382, 718, 777—778, 780.
Vliegende Swarte Arent, zie *Arent*.
Vlieland, 104—105, 131, 336, 371—372, 703—704, 731, 777—778, 797—800, 811.
Vlissingen 103—105, 115, 135, 137, 141, 154—155, 372, 382, 386—387, 389—390, 393—394, 397, 561, 685, 688, 691, 697, 711—713, 718, 777, 797, 801, 811, 850, 855, 858.
Vlissingen (jonk), 161, 492.
Vrede, 38, 63, 68—69, 72—74, 86, 102, 111, 150, 154, 157—158, 161, 163, 228, 260—261, 267, 274, 280, 282—284, 286—287, 289, 313, 324, 333, 335, 375, 377, 492, 495—496, 517, 519, 551, 561, 631, 633, 654—656, 659—660, 737.

W.

Walcheren, 23, 25, 60, 103, 136, 326, 344, 365, 373, 395, 455, 480, 517, 585, 776, 802, 820, 831, 857.
Walcheren (jonk), 161, 492, 509, 511, 557.
Wapen van Amsterdam, 786.
Wapen van Delft, 12—13, 17, 19, 63, 86, 90, 102—103, 154, 198—199, 260, 278, 384, 619, 761, 776, 783, 811—812, 818, 830, 857.
Wapen van Enckhuysen, 103, 131, 154, 156, 171, 372, 455, 460, 462, 466, 518, 544, 557, 561, 579, 582, 584, 775, 777, 787, 801—802, 811.
Wapen van IJssel, 3—4, 6—9, 13—14, 16, 18, 58, 64, 85, 118, 187, 156, 259, 267, 298, 336, 370—372, 379, 382, 385, 513—515, 520, 579, 583, 586, 611, 613—615, 631—632, 640, 675, 689, 699, 731, 743—744, 775—776, 811.
Wapen van Jacatra, 691.
Wapen van Rotterdam, 60, 103, 131, 154, 156, 170—171, 372, 455, 460, 462, 466, 515, 518, 561, 785, 787, 741, 746, 750, 761, 775, 777, 801—802, 811, 857.
Wapen van Zeeland, 779.
Waterhont (Deensch), 29, 581.
Weesp, 21, 24, 114, 151—152, 344, 347—348, 357, 369, 518, 558, 594—595, 598, 604, 678, 761—764, 776—777, 779, 781—782, 797—798, 806.
Westcappel, 87—88, 68—69, 108—109, 149—150, 168, 263, 266, 268, 274, 281, 284—285, 287—288, 290, 300, 311, 314, 322, 333, 426, 850.
Westzaanen, 578, 584, 830.
Wieringen, 104—105, 118, 131, 336, 371—372, 382, 385, 487, 493, 506, 509, 511, 513—514, 517, 519, 560, 710, 718, 736—738, 740, 777, 797—798, 811.

Witten Beer, 31, 60, 623, 635, 659, 738.

Woerden, 36, 68—69, 107—108, 148—149, 154, 263, 270, 516, 519, 551, 561.

Z.

Zeeburch, 103—105, 115, 131, 151—155, 372, 382—383, 386—391, 452—455, 457—458, 465, 468, 470, 479, 518, 586, 686—689, 727, 777, 797, 801, 811.

Zeelant (jonk), 261, 280.

Zeepaert, zie *Gulden Zeepaert*.

Zierickzee, 20, 659, 779.

Zuyt Hollant, 32, 37—38, 66, 111, 126, 151, 157, 206, 215—216, 219, 221, 226, 241, 246—247, 279, 285, 373, 375, 377—379, 415, 488, 453, 522, 524, 527, 546, 548, 627, 629, 645, 672, 675, 723—724, 726, 745—749, 818.

DRUKFOUTEN.

De eigennaam Dureus is op bl. 662 verspeld tot Durens; — in plaats van Boudijn moet op bl. 708 gelezen worden Gardijn.
